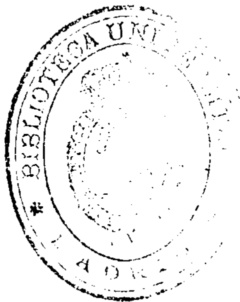

M. L.

Tabula fortalicij fidei

incipit In qua pmo ponūt cuiuslibȝ libri ꝯsideratōnes. cū suis articul. aliisue pūctis ⁊ capitul' i eisdem ꝯsiderationibꝫ ꝯtentis. demū foliorꝫ numerꝰ quibꝫ ipē effectꝰ in tabula notatꝰ depīgit. Postremo vo eiusdē folij locus quadriptitꝰ iuxta lr̄as ai phabeti q̄tuor capitales spaciolis distinguit. Ita videlicȝ. Si pꝰ foliorꝫ numerū illa lr̄a A. ponitur id i pma. B. scda. C. tcia. si D. quarta coluna eiusdem folij qd̄ requirit̄ significat fore scriptū. Si vo E. id eodē folio ⁊ eadē colūna q̄ antea clausula proximiori ponit̄ intellige notatū. Premittit̄ etiā pthemiū in quo diuie annotāt laudes. Innititꝫ q̄rela ad̄ maiestat' dei thronū. Intētio ⁊ ponit̄ scribētis. In pmo itaqꝫ libro ꝯtinent̄ tres ꝯsideratōnes.

In quarto libro qui ẽ de bello saracenoꝝ sunt.xij. consideratiões. Fol.xcix. C

In quinto libro qui est

 Explicit tabula.

Decimũ mirabile ac-

cidit ĩ cĩtate segebieñ. ãno dñi. M. cccc. lv. regnãte dño Johẽ ĩ tenera etate sub tutrice mr̃e sua dña katheria castelle regia. Tũc iude⁹ q̃dã medic⁹ emit sacratissimuꝫ corp⁹ xpi a q̃dã cupido sacrista eccie sancti facũdi eiusdẽ ciuitatis. Jude⁹ ꝰ ille sacmẽtũ illd̃ accipiẽs 7 suis immũdis manibꝫ ꝯtractãs ad synagogã cũ alijs suis cõplicibꝫ ꝑduxerũt 7 ĩ bulientẽ aquã sepe ꝓiciẽtes ĩ altũ eleuabať añ oclos eoꝝ. Qui miraclm manifestũ cogñscẽtes 7 timẽtes dampnũ qd̃ eis euenire posset si ꝫ ad aures xpianoꝝ ꝑueniret. Aliq̃ eoꝝ cõsilio habito corpus dñicũ accipiẽtes 7 pãno certo inuoluẽtes deduxerũt ipm ad monasteriũ sctẽ cruc[is] ordĩs p̃dicatoꝝ eiusdẽ ciuitatis 7 cũ magno secreto 7 securitate tradiderũt priori conuent⁹ eiusdeꝫ narrãtes sibi miraclm sicut accidit. Recedentibꝫ ergo iudeis prior ille cõuocatis fratribꝫ honorifice ad altare maius sue ecclie p̃dictũ sacramẽtũ deduxit. 7 habito ꝯsilio q̃d de ista hostia ꝯsecrata faceret. Post mlta vocat⁹ est vn⁹ infantul⁹ eiusdem habit⁹ innocẽtissim⁹ q̃ dicebať spinartio 7 traditũ est sibi. corp⁹ dñicũ q̃ deuote recipiens post dieꝫ terciũ defũctus est. Prior aũt p̃dict⁹ stimłat⁹ conscia tũ ne tãtũ miraclm occultareť. tũ etiã ne tãtũ crimẽ iudeoꝝ maneret impunitũ. Epo predicte ciuitatis q̃ dicebať dñs Johãnes de oterdesillas reuelauit viro vtiq₃ strẽnuo ac zelatore fidei katholice 7 q² protũc in eadẽ ciuitate erat supradicta regina reuelatũ est p eosdem eidẽ. Facta ergo diligẽti inquisitione in casu p̃dicto inuenti sũt aliqui iudei qui fuerũt in emptõe p̃dicti sacramẽti inter q̃s fuit vn⁹ q̃ dicebať don mayr qui fuerat medic⁹ regis henrici patris sup̃dicti regis Johãnis. ꝰ tormentis expositus nõ solũ supradicta cũ alijs cõcessit ꝫ 7 declarauit quõ ipe occiderat regeꝫ henricũ ꝓpter q̃ ipe 7 alij fuerũt p ciuitatẽ arrastrati 7 finaliter mẽbrati diuisi. Synagoga ṽo vbi accidit facta fuit ecclia 7 vocatus corp⁹ xpi vbi omĩ anno tota ciuitas in memoriã sup̃dicti miraculi in die corporis xpi cũ solenni ꝓcessione ꝯuenit 7 fit ibi ſmo ad pplm. Et q² p̃dict⁹ eps nimiũ sollicitabat hãc causam vt ampli⁹ inquirireť cogitãs q² maiora mala eẽnt occulta inter iudeos timẽtes iudei detegi corruperũt pecunia dapiferũ predicti epi vt eum veneno inficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadã cũ tps esset prandendi 7 coquinarius salsamentũ faceret ꝓ dño ingressus est coquinã 7 eijciens coquinariũ a coquina 7 mittẽs eũ sceleriter ꝓ re aliqua ipe subito ꝓiecit venuꝫ in vas ꝰ vbi salsamentũ parabať 7 recessit ad mensam dñi p̃parandã. Cũq₃ coquinarius rediret 7 vellet ꝑficere p̃dictũ salsamentũ. casu reuoluens illud in vase. aliq̃ gutte salientes 7 vna de manibꝫ eius ceciderũt. 7 sꝫito vbi ceciderũt facte sũt pustule quedã inflate dolorosissime 7 venenose. Mirat⁹ aũt veit ad epm clamans q̃ nullus comederet aliquid de his q̃ parata erãt in coquina q² credebat q̃ oĩa erãt venenata. Fit ergo statim diligens inquisitõ 7 suspicatuꝫ est sup dapifero illo q² taliť coquinariũ eiecerat a coquina Et expositus tormentis ꝯfessus est 7 non negauit quare curie seculari traditus in quatuor ꝑtes fuit diuisus 7 mlti iudei mortui ac alij a p̃dicta ciuitate fugerũt. Hec sepe a pluribꝫ audiui ꝫ specialiter mihi narrauit reuerendus mgr̃ Martin⁹ cordubeñ. ordinis sancti aug⁹. q̃ asseruit q̃ sic narrauerat sibi realĩter accidisse fraẗ Johis de canaleyas ordinis p̃dicatoꝝ qui pñs fuit cuꝫ iudei apportauerũt corpus dñi cũ p̃dicto priori 7 cũ supradicta oĩa acciderũt.

Secũdum mirabile accidit circa annũ dñi cccclij. imꝑante theodosio archadij filio qui fuit. xlv. romanoꝝ imꝑator 7 sedẽte in cathedra petri. Sixto papa tercio tũc ĩ terra dyabolus apparuit iudeo in specie moysi ꝓmittẽs ꝑducere eos p mare sicco pede ad terrã ꝓmissionis Cũq₃ dyabolus p̃m⁹ ingredereť 7 videretur ab existentibꝫ in littore sup vndas incedere secuti sũt eũ iudei quibꝫ subito dyabol⁹ disparuit mltiq₃ iudei submersi sũt 7 de his qui euaserũt aliqui fuerũt ad fidem conuersi ⁊c.

Incipit probemiũ fortalicij fidei: conscripti ꝑ quendam doctorem eximiũ ordinis minoꝝ. Anno dñi M.cccclix. in partibꝫ occidentis. Et primum ponit scribentis intentio.

T Urris for-
titudinis a facie inimi-
ci. Tu es dñe deꝰ meꝰ
q̄ facis magna ⁊ iscru-
tabilia et mirabilia
quoꝝ ñ ē numerꝰ. Tu
extendisti celos solus
et graderis super flu-
ctus maris. Tu am-
bulas sup̄ pennas ventoꝝ. Tu fecisti arcturum et
oriones ⁊ interiora austri. Tu es celsior celo. pro-
fundior inferno. longior terra. et latior mari. Tu
es in cuius manu est aīa omnis viuentis. ⁊ spiritꝰ
vniuerse carnis. Tu auris verba diiudicas. ⁊ fau-
cis comedētis saporem. Tu es qui cognoscis deci
pientem. ⁊ eum qui decipit. Tu adducis malos cō
siliarios in stultum finē. ⁊ iudices in stuporez. Tu
baltheū regū dissoluis. ⁊ precingis fune renes eo-
rum. Tu ducis sacerdotes eoꝝ inglorios. et opti-
mates supplantas. Tu cōmutas labiū veraciū et
doctrinaz senū aufers. Tu es dñe qui effundis de-
spectionem super principes ⁊ eos qui oppressi fue-
rant releuas. Tu reuelas ꝓfunda de tenebris. ⁊ ꝓ-
ducis in lucem vmbrā mortis. Tu es dñe qui mul
tiplicas gentes ⁊ ꝑdis eas. ⁊ subuersas in integruz
restituis. Tu immutas cor principū ppl̄i terre. et
decipis eos vt frustra incedāt per inuiū. Tu facis
eos palpare quasi in tenebris. ⁊ non in luce. ⁊ erra
re facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotēs
Tu solus om̄e bonū. Tu solus om̄isciēs. Tu solꝰ
nosti corda filiorū hoīm. Tu solus teip̄m comp̄-
hendis. Tu solus es vbiqꜫ p̄ns. Tu solus creas res
de nihilo. Tu solus in instāti oꝑaris. Tu solꝰ sta-
bilis manēs das cūcta moueri. Tu solus ex aucto
ritate miracula facis. Tu solus de qualibet crea-
tura facis qđ vis. Tu solus volūtatē hoīs cogere
potes. Tu solus potes essentie aīe illabi. Tu solꝰ
potes peccata dimittere. Tu solus potes gratiaz
infundere. Tu solus potes in igne ꝑpetuo corpus
seruare. Tu es coram quo nudus ē infernꝰ. ⁊ nul-
lum est operimentū perditioni. Tu extēdis aqui-
lonem sup̄ vacuū. ⁊ appēdis terrā super nihilum.
Tu ligas aq̄s in nubibꝫ vt ñ erūpāt parit̄ deorsū.
Tu detines vultū solij tui. ⁊ expādis super illō ne
bulam tuā. Tu dñe terminuz circūdedisti aquis
vsqꜫ dum finiat̄ lux et tenebre. Tu es ad cuiꝰ nutū
colūne celi cōtremiscūt ⁊ pauent. Tu es in cuiꝰ for
titudine maria congregata sunt repente. ⁊ prudē-
tia tua ꝑcussit sup̄bum. Tu es cuius spiritu celos
ornauit. ⁊ obstetricāte manu tua eductus est colu-
ber tortuosus. Tu es deus excelsus in fortitudine
tua. et nullus est tibi similis in legislatoribꝫ. Tu
es cuius numerus annoꝝ inestimabilis. Tu au-
fers stillas pluuie. et effundis ymbres ad instar
gurgitū qui d̄ nubibꝫ fluūt qui pretexūt cūcta de-
super. Tu si volueris extēdere nubes quasi tento
rium tuū ⁊ fulgurari lumine tuo. desup̄ quoqꜫ car
dines maris operies. Tu das escaz oībus mortali
bus. Tu dñe in manibus tuis abscondis lucem. ⁊
p̄cipis ei vt rursus adueniat annūcians de ea ami
co tuo q̄ possessio tua sit ⁊ ad eam possit ascēdere.
Tu sup̄ om̄es celos consideras. ⁊ lumen tuū super
terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre et
eius mensuras. Tu tetendisti sup̄ eam ligneam. et
bases eius cōsolidasti. Tu es quem laudent astra
matutina. ⁊ ante quem iubilāt filij dei. Tu cōclu
sisti ostijs mare circumdans illud terminis tuis.
posuisti vectem et ostia. et dixisti hucusqꜫ venies
⁊ non ꝓcedes amplius. ⁊ hic confringes tumentes
fluctus tuos. Tu ostendisti aurore locuz suū. Tu
fecisti auroram ⁊ solem. Tu cōcussisti extrema ter
re. ⁊ excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfun-
dum maris. ⁊ in nouissimis abyssi deābulasti. Tu
es cui aperte sunt porte mortis. ⁊ ostia tenebrosa
vidisti. Tu dñe considerasti latitudinē terre. Tu
nosti in qua via habitat lux et tenebraruz quis sit
locus. vt ducas vnūquodqꜫ ad terminos suos. et
intelligas semitas domus eius. Tu scis quādo na
sci turi sunt hoīes. ⁊ numeꝝ dierum eoꝝ nosti. Tu
ingressus es thesauros niuis. ⁊ thesauros grandi-
nis aspexisti. que preparasti in tēpus hostis in die
pugne ⁊ belli. Tu scis per quam viam spergit̄ lux
⁊ diuiditur estus super terram. Tu dñe dedisti ve-
hemētissimo ymbri cursum. ⁊ viam sonantis toni
trui vt plueret sup̄ terram absqꜫ homīe in deserto
vbi nullus mortaliū cōmoratur vt impleret inui
am et desolatam. ꝓduceretqꜫ herbas virētes. Tu
es pluuie pater. Tu genis stillas roris. a te egredi-
tur glacies. ⁊ genuisti gelu de celo. Tu īduras aq̄s
in similitudinem lapidis. ⁊ sup̄ficiem abyssi ꝯstri-
gis. Tu es q̄ cōiungere potes micātes stellas plia-
des. et gyrum arcturi potes dissipare. Tu ꝓducis
luciferꝝ in t̄pe suo. ⁊ vesperꝝ super filios terre ꝯsur-
gere facis. Tu nosti ordinem celi. et pones rōnem
eius in terra. Tu numeras multitudinez stellaꝝ.
⁊ oībus eis noīa vocas. Tu dimensus es altitudi-
nem celi. latitudinē terre. ⁊ ꝓfundum abyssi. Tu
dñe dinumeras arenā maris. ⁊ pluuie guttas. ⁊ di
es seculi. Tu īmittis fulgura ⁊ vadūt. ⁊ reuertētia
dicūt tibi assumus. Tu posuisti in visceribꝫ hoīs
sapīam. Tu dedisti gallo intelligētiam. Tu enar-
ras celoruz rōnem. et concentū celi dormire fecisti
qñ fundebas puluerem in terra. ⁊ glebas compin
gebas. Tu es dñe qui mensus es pugillo aquas. ⁊
celos palmo ponderas. Tu appendis tribus digi
tis molem terre. ⁊ libras in pondere mōtes. et col-
les in statera. Tu fecisti celū ⁊ terram cū oī orna-
tu eoꝝ. Tu oīa in numero pondere ⁊ mensura di-
sposuisti. Tu es quem celū ⁊ celi celoꝝ capere ne-
queūt. Tu es oīpotens sup̄ oīa oꝑa tua. terribil' do
minus ⁊ magnus vehemēter ⁊ mirabilis potentia
tua. quia si fortitudo queritur robustissimus es.
Tu dñe si subuerteris oīa vel in vnū coartaueris
a nullo cōtradiceris. nec q̄s dicere poterit cur ita
facis. Tu si destruxeris nemo est qui edificet. si in
cluseris hoīem nemo est qui aꝑiat. Tu dñe si cōti
nueris aquas oīa siccabūtur. ⁊ si emiseris eas sub-
uertent terram. Tu es dñe apud quē ē fortitudo
cuius ire resistere nemo p̄ot. ⁊ sub quo curuant̄ q̄
portant orbem. Tu es cui milia miliū assistūt an
geloꝝ. ⁊ decies centena milia ministrāt. Tu es añ
cuius cōspectū centū quadraginta quatuor milia
sunt cytharizantes in cytharis suis. Tu es ante
cuius thronū turba magna quā dinumerare ne-
mo p̄ot gratias agit. Tu vite ⁊ mortis habes po-
testatē. Tu es dñe quem laudat oīs militia cele-
stis exercitus. ⁊ oīs creatura. Tu es maior oī lau-
de. Tu es dñe cuius imensa est ⁊ inuestigabil' mise
ricordia ꝑmissionis tue. qm̄ tu dñe altissimus sup̄
oēz terrā longanimis ⁊ mltū misericors. ⁊ penitēs
sup̄ malicias hoīm. Tu vis oēs hoīes saluos fieri.
⁊ ī agnitōem veritatis venire. Tu es qui in rebꝫ ꝑ
t̄ps ortis sūmam gr̄am fecisti. cū propter salutē hu
mani generis. quod nimia charitate dilexisti. mi-

tibi filiũ tuũ vnigenitũ eternaliter generatum in plenitudinis tp̄e. in maria virgine hũanatũ quez verum deum ⁊ hoīem confitemur. factus tibi obediens vsq3 ad mortē crucis vt nos redimeret a peccato. Hec est fides nostra. Hec consolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre. firmior q̃ celũ ⁊ terra. Sed o altissime deus mlti hec confitentur labijs quoꝝ cor longe est a te. Alij nituntur euertere hanc veritatem. ⁊ verbis ⁊ factis. quoꝝ quidã sũt hẽtici ⁊ ꝑuersi xp̄iani. Alij sũt iudei Alij saraceni. Alij vͦo dyaboli. De errore hereticoꝝ nullus est qui inquirat. intrauerunt dn̄e gregem tuum lupi rapaces. quia pauci sunt pastores. multi mercẽnarij. et quia mercẽnarij sunt non est eis cura de ouib9 tuis pascendis ꝫ tondẽdis. Vident eñ lupos venientes ⁊ fugiũt. Cadit asina et est qui subleuet. perit aīa ⁊ nõ est qui adiuuet. De perfidis iudeis blasphemantib9 nomen tuũ ⁊ inaudita crudelia. latenter facientib9 in fidelib9 tuis nullus est vt plurimũ qui recogitet. quia munera eoꝝ excecauerũt oculos iudicũ ⁊ presidentium in clero et populo. sed et absona saracenoꝝ viuentiũ inter nos ex interesse predictoꝝ iudicũ obliuioni data sũt. Predicatores tui licet pauci clamãt ꝫ a veritate tua auditū auertũt. ⁊ ad fabulas cõuertũtur. Impletũ est dn̄e verbũ tui predicatoris eximij. Erit eñ tempus cũ sanam doctrinaz nõ sustinebũt. hec velut quandam querelã dn̄e. ex parte diligentiũ te mitto ante thronũ tuũ ⁊ agni immaculati. Succurre ergo dn̄e gregi tuo quez precioso sanguine filij tui emisti. Sanguineos fontes lachrymarum emittit cor meum quia neminem video consolatorem gementiũ. ⁊ fere neminẽ zelatorem tue fidei catholice specialiter in hac misera hyspania. ī q̃ sicˀ ī fine mũdi sita ē. sic ī ea ꝯgregate sunt oẽs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus ē hereticus. Inimicus iude9. Inimicus saracen9. Inimicus dyabolus. Cogitaui ergo dn̄e deus me9 ꝓpter gloriam ⁊ honorem tue sancte fidei catholice ⁊ in remissionem delictoꝝ meoꝝ. hũc librum scribere quem fortalicium fidei nomino. meumq3 intellectum tue maiestati cõmendo. et sic cũ splẽdoribus lucis tue illũinare digneris. vt illa scribam que tue sint placita voluntati ad consolatõem fidelium. et ꝓ defensione tue sãctissime fidei. In quo quicquid bene dictum inueniat̃ tibi tribuatur: a quo omne bonum est. Si quid vere minus caute dictum fuerit beniuolũ peto correctorem. in omnibus me submittens determinationi ecclesie catholice tue immaculate sponse. Sumẽs in tuo nomine pro fundamento nostri inexpugnabilis fortalicij verbum preassumptum. Turris fortitudinis a facie inimici: psalmo. lx. Et premittitur figura pugne. in qua fortaliciũ quinq3 turrium cuz eius ornatu ⁊ armatura deseruit primo libro. Heretici fodientes siue ꝑ inuiũ: fortalicium perforantes deseruiũt secũdo. Iudei vͦo signati velati ⁊ cathenis vinculati deseruiũt tercio. Bellum saracenoꝝ ⁊ christianoꝝ deseruit quarto. Demones vͦo ab angelis prostrati deseruiunt quinto libro.

Incipit liber primus in quo continent tres cō siderationes.

Ut detur ordo in presenti libro quinqȝ erūt partia

les libri quasi quinqȝ turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Prim⁹ erit de vera xpi militum armatura 7 de fidei catholice excellētia. Secund⁹ erit de bello falsoꝝ xpianorum et hereticoꝝ cōtra eam 7 eoꝝ astutia. Terci⁹ erit de bello iudeoruȝ contra eā 7 eoꝝ crudelitatibꝰ 7 malicia. Quart⁹ erit de bello saracenoꝝ contra eandē 7 de eoruȝ 7 sue legis immūdicia. Quint⁹ erit de bello dyaboloꝝ cōtra eandē: 7 de perditione dominū eoruȝ 7 miseria. Circa primū libꝝ tres erūt pricipales cōsiderationes. Prima erit ꝺ armatura omnium fidelium in generali. Secūda de armatura veroꝝ pdicatoꝝ in speciali. Tercia erit de nobilitate et excellentia fidei catholice in pticulari.

De armatura oīm fidelium in generali. Et ponūtur hic sex genera armoꝝ spūalium.

Circa primam consi

derationē que est de armatura fideliuȝ in generali hoc est oēs fideles cuiuscūqȝ status comphendendo sequamur apl'm ad Eph. vlti. c. Qui spūsancto illustrat⁹ docuit qualiter fideles debent armari in spūali bello. Et ponit sex armoꝝ genera. quoꝝ quinqȝ sunt ad resistenduȝ: vnū ad ipugnandū scȝ verbū dei. Prima armatura ē studiū cōtinētie. Secūda est virtus iusticie. Tercia est exēpla sanctoꝝ. Quarta armatura ē scutū fidei. Quinta ē galea spei. Sexta est gladi⁹ verbi dei. De prima armatura dicit apostolus: State succincti lūbos vr̄os i veritate. hac muniūtur fideles cōtra hostem familiarē scȝ ꝯtra luxuriam: de qua dicit Job. xl. Fortitudo eius in lumbis eius qm̄ i eis est vis generatiua. Et debēt fideles vt bene sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debēt accingi zona pellicea que ē mortificatio carnis. hāc accīcti sūt Johānes baptista 7 helyas. Secundo debēt accingi zona iusticie que est exercitiū boni opis: ꝺ qua dicit Esa. xj. Erit iusticia cingulum lumboꝝ ei⁹. Tercio debent accingi zona fortitudinis vt pmis motibus viriliter resistant: de qua dicit puerbi. vlti. Accingit fortitudine lūbos suos. Quarto debēt accingi zona humilitatis. hoc est lintheo quo dn̄s accinctus lauit pedes discipuloꝝ suoꝝ: Joh. xiij. c. Quinto debent fideles accingi zona veritatis scȝ euāgelice pmissionis: Math. xix. Sūt eunuchi q̄ se castrauerūt pter regnū celoꝝ. Qui hac q̄ntuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio cōtinentie. De secūda armatura que ē virt⁹ iusticie subdit apl'us. ca. eodeȝ: 7 induti lorica iusticie. hac muniūtur fideles cōtra hostē auaricie: de qua dicit eccli. iiij. Nihil iniquius q̄ amare pecuniam. Et dicit lorica iusticie: qꝛ sicut lorica munit totū corpus sic iusticia reddendo vnicuiqȝ q̄d suū est vniuersalr̄ soluit oē q̄d debet vt nullus possit agere cōtra eam: Esa. lix. Indutus ē iusticia et lorica. Est enim iusticia in corde: in ore 7 in opere. In corde ē tripliciter. Primo p amorē. Mat. xxij. Diliges primuȝ tuū sicut teipsum. Secūdo est iusticia in corde p compassionē. Job. xxx. Cōpatiebat aīa mea pauperi. Est tercio iusticia in corde p iniuriaꝝ dimissionē. Math. vj. Si dimiseritis hoībus peccata eoꝝ dimittet 7 vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Est etiā iusticia i ore triplr̄. Prio p dulcē correctōē. Eccli. xix. Corripe primū anteq̄ cōmineris. Secūdo est iusticia in ore p consiliū. Prouerb. xxvij. vnguēto 7 varijs odoribꝰ delectat cor 7 bonis amici consilijs aīa dulcorat. Est tercō iusticia in ore per feruentem oōnem: Jaco. vlti. Orate pro inuiceȝ vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu. i. in ope etiam tripliciter. Primo per donū: puerb. xviij. donū hoīs dilatat viam eius et añ principes spaciū ei facit. Est autē donuȝ datio irrepetibilis. Secundo est iusticia in manu p mutuū: deutero. xxiij. Fratri tuo absqȝ vsura quo indiget cōmodabis vt bñdicat tibi dn̄s deus tuus i oi opere tuo. Tercio est iusticia in manu. i. in ope p auxiliū: ad Gal. v. Per charitatē spūs fuite inuicem. Predicti nouē gradus iusticie scȝ tres i corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidaȝ anuli fortissimi quibꝰ lorica iusticie cōtexit vt illos habens merito dicat armat⁹ lorica iusticie. De tercia armatura que est sanctoꝝ exempla apl's subiūgit. ca. eodē. Et calciati pedes in pparatōe euāgelij pacis. Dicūtur autē sanctoꝝ exempla calciamēta qꝛ his muniūtur fideles cōtra affectū terrenoꝝ. Quatuor autē facit calciamētū. Primo valet ad defensionē scȝ frigoris spinaꝝ 7 luti. Sic 7 bonuȝ exemplū defendit cōtra frigus infidelitatis. cōtra spinas cupiditatis 7 cōtra lutū libidinis. Vn̄ dn̄s dicit Luce. x. Ecce dedi vobis ptātem calcādi supserpentes 7 scorpiones et supra oēm virtutē inimici 7 nihil vobis nocebūt. Et ps. ait ps. lxxxix. Sup aspidem 7 basiliscū ambulabis 7 ꝯculcabis leonē 7 draconē. Secūdo calciamentū velat a puluē: sic 7 sanctoꝝ exempla velant a puluere vane glīe siue laudis humane. Vn̄ hiere. ij. prohibe pedem tuuȝ a nuditate. Tercio valet calciamētum ad calefactionem: sic sanctoꝝ exempla calefaciūt affectum nostrū erga deum et primum diligendū. Unde 7 qui edūt agnum paschalē iubētur eē calciati: exo. xij. Quarto valet calciamentum ad ornatuȝ. Sic 7 sanctoꝝ exempla ornant nos decore virtutuȝ. vn̄ canti. v. Q̄pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia pricipis: Judith vlti. Sandalia illi⁹ rapuerunt oculos eius id est excecauert oculos holofernis. per quem intelligitur dyabolus. inde est q̄ sandalia pontificis auro et gemmis et diuersis coloribus adornantur. Pro memoria predictarum proprietatum calciamenti ē versus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. De armatura que est scutum fidei ait apostolus cap. eodem. In omnibus sumentes scutum fidei. scutum est fides incarnationis. Est eī scutum triangulum: licet

sup vnum ita 7 xp̄us est vna ꝑsona triplicem tñ h3 sbam.s. deitatē carnē 7 aiam. Ite3 in scuto corēu3 desuper extēditur in ligno 7 pingit̃ extra. ita 7 caro xp̄i extensa fuit in ligno crucis: Hiere.xj. Venite mittamus lignū in panem eius. Pictura ē effusio sanguinis p diuersas partes corꝑis. Esa.lxiij. Quare rubrū est indumētum tuū. Hoc scutū debet geri a sinistris q2 ibi est cor homīs. ꝓuerb.iiij. Omi custodia serua cor tuū 7c. Treno.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniūtur fideles cōtra tela dyaboli. Unde scribit̃ ab ap̄lo. In quo possitis omīa tela nequissimi ignea extinguere. nequā est caro. nequior est mūdus. sed neq̄ssimus dyabolus. Dicūtur autē tēptamenta dyaboli tela ꝓpter subtilitatē. Gene.iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantib3 terre. Dicūtur ignea succensione. Unā Job.xlj. alitus eius prunas ardere facit. prune sunt carnalia desideria que dyabolus toto conamine in nostris mētib3 intendit accendere. Esa.liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. His igit̃ opponēda est fides que acuto visu inuisibilia compꝛhendit. 7 subtilitates tēptationū ꝑspicit. Vñ.ij. Cor.ij. Non eñ ignoramus cogitatiōes eius. Est etiam prima gratia vīī 7 dicitur ros matutinus. 7 ideo feruorē temptationis extinguit. Vñ eccli.xliij. Ros obuians ab ardore venienti humilem efficiat eum. De quinta armatura que est galea spei addit ap̄ls in ca. eodē. Et galeam salutis assumite. Hac armatura muniuntur fideles cōtra vana huius mūdi. qui eñ sperat eterna de facili contēnit tēꝑalia. Unde Esaie iiij. Qui sperant in dño mutabūt fortitudinē. vt sint fortes in sp̄ualib9 assument pennas vt aquile. vt p spem 7 desideriū volent ad celestia. Galea caput protegit. q2 spes eternorū ab aduersitatum ictib3 mentem illesam custodit. Est aute3 triplex spes. Prima dicit̃ spes venie. de qua dicit̃ Ezech. xviij. Quacūq3 hora peccator ingemuerit vita viuet 7 nō morie̅t. hec defendit ab ictu desperatiōis. Secūda dicit̃ spes gratie. j. Petri. j. Sperate ī ea3 que offertur vobis grām in reuelatōem hiesu xp̄i. hec defendit a torpore pusillanimitatis. Tercia dicit̃ spes glorie. de qua ad Roma.v. Gloriamur in spe glorie filioꝝ dei. hec defendit a pōdere obstinationis. Ecōtra spes 7 desideriū reproboꝝ versatur circa quatuor. de quib3 Sap̄e.v. Spes impij tanq̄ lanugo est. s. flos cardui qui a vento tollit̃. h̄ est carnalis voluptas: que modica egritudine vel molestia tollit̃ 7 tabescit. Sequit̃ secūdo. 7 tanq̄ spuma gracilis que a procella dispergit̃. hec est fauor vel gloria tꝑalis que breuis esse probat̃. Subiungitur tercio. 7 tanq̄ fumus qui a vento diffus9 est. hoc est ambitio dignitatis que in ipso ascensu deficit. Cōcludit quarto. 7 tanq̄ memoria hospitis vnius diei ṗtereuntis. hec est prosperitas tēporalis. De quinta armatura que est gladi9 verbi dei. concludit ap̄ls. Et gladiū sp̄us quod ē verbum dei. ad Heb.iiij. Viuus est sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. Viu9 autē est in ṗceptis 7 ꝓhibitionib3 q2 per hec viuificat. Jo.vj. Verba que locutus sum vobis sp̄us 7 vita sunt id est sp̄ualis vita. 7 psalmista. Eloquium tuū viuificauit me. Efficax est in ꝓmissionib3 7 cōminationib3 quia omīa complebūtur tꝑe suo Math.v. Jota vnū aut vnus apex non ṗteribit a lege donec oīa fiant. Penetrabilior est omni gladio in iudicijs 7 damnatōnib3. q2 perdit corpus 7 aiam in gehennam. Apocal.j. De ore eius exibat gladius ex vtraq3 parte acutus. hec armatura est ad ꝑcutiendum. ꝑcutit eñ carnem quia docet illi9 mortificatiō3. Unde Cant.iij. vniuscuiusq3 ensis super femur suū propter timores nocturnos. Secundo percutit mūdum q2 docet illius contēptū. Vñ Mat.x. dñs dicit. non veni pacē mittere s3 gladium. Percutit tercio dyabolū q2 detegit astutias eius. Unde Job.xl. Conscident illū amici. diuident illū negociatores. Dicitur autē gladi9 spiritus: q2 sp̄ussanctus dat ip̄m. Math.x. Nō enim vos estis qui loquimini s3 spiritus patris vestri q̄ loquit̃ in vobis. Item dicit̃ gladius sp̄us q2 sp̄us ducit ip̄m. Vñ Grego. nisi intus sit sp̄us qui doceat lingua doctoris inuanū laborat. psalmista. Dabit voci sue vocem virtutis. Et q2 veri predicatores in bello sp̄uali singularissimū bellum gerūt 7 nimiū vtile in ecclesia dei. iō habita armatura fidelium in generali. de ṗdicatorum armatura in sequenti cōsideratōne singulariter est dicendū.

De armatura veroꝝ ṗdicatoꝝ in speciali.

Circa secūdā cōsiderationē huius primi libri q2 vera armatura militū xp̄i ad extirpandu3 ṗdictos errores 7 ad crimina increpanda cōsistit in ṗdicatione verbi dei quod est quasi ignis ardens 7 quasi malleus conterens petras. Hiere.xxiij. ideo vt ṗdicatores euangelici ṗdictum bellū securi possint intrare cum spe victorie obtinēde quatuor debent diligenter attēdere. in quib3 consistit eorū armatura. Primū quid est ṗdicatio. Secundū qualis debet esse predicatio. Tercium cui prodest ṗdicatio. Quartū qualis debet esse ṗdicator. Ad p̄mu3 rūdet Alanus q ṗdicatio est manifesta 7 publica moꝝ instructio. 7 fidei 7 hoīm informatōni deseruiens. ex rationū semita 7 auctoritatū fonte ꝓcedens. Manifesta debet esse predicatio. q2 in manifesto ꝓponenda est. Vñ xp̄s ait Math.x. Que dico vobis in aure ṗdicate sup tecta. Si eñ occulta esset ṗdicatio suspiciosa eēt sicut lati9 declarabit̃ ī tercia cōsideratōne huius primi libri. immo talis ṗdicatio videret̃ redolere heretica dogmata. In cōciliabulis eñ suis latēter predicant heretici vt facilius illos decipiant. Publica debet esse q2 non vni sed plurib3 proponēda. si eñ tñ vni proponeretur non esset predicatio sed doctrina. Hec est eñ differētia inter ṗdicationē 7 doctrinā. quia predicatio est illa instructio que plurib3 fit 7 in manifesto 7 ad moꝝ instructionē. Doctrina ꝟo que pluribus vel vni fit ad scientie eruditōnem. Per hoc q sequit̃ instructio moꝝ 7 fidei insinuātur due ꝑtes theologie. Una rōnalis que diuinoru3 sciam ꝓsequit̃. alia moralis que moꝝ informationē pollicetur. Predicatio eñ nūc de diuinis instruit. qd̄ significat̃ p angelos ascendētes. nunc de humanis qd̄ significatur p descēdētes in scala Jacob. Genesis.xxviij. Angeli eñ ascendētes 7 descendētes sunt predicatores qui tūc ascendunt dum celestia ṗdicant. descendūt qñ per moralia se inferioribus cōformāt. Per hoc q sequitur hoīm informationi deseruiens significatur causa finalis siue vtilitas ṗdicatiōis. Et quia rōnibus subnixa debet eē ṗdicatio 7 auctoritatib3 roborata. consequenter annectitur ex rationū semita et auctoritatum fonte ꝓcedens.

Qualis debet esse predicatio.

Circa secundum huius secūde cōsideratōis. s. qual̃ debet eē

pdicatio. Rñdet q vera euāgelica pdicatio debet
qualificari tribus conditōnibus negatiuis 7 tot
idem affirmatiuis. Procedēdo primo de nega-
tiuis dico q pdicatio euangelica nō debet in se ha
bere aliqua scurrilia vel puerilia vel rigmoꝝ me-
lodias 7 metroꝝ consonātias que potius sunt ad
aures demulcendas q ad aīos informādos. 7 ideo
omīfarie cōtemnēda. De tali pdicatōne dicitur a
pheta. Caupones vestri miscent aquā vino i illa
pdicatione mixta est aqua vino in qua puerilia 7
scurrilia verba 7 aīos quodāmodo effeminantia
ponūtur. Secūdo pdicatio non debet splen dere
fabulis verboꝝ purpuramentis coloꝝ nec minus
exanguibꝫ verbis debet esse deiecta. ꝫ mediū tenu
ere beati. q2 si nimijs esset coloribꝫ pictura ta: vide
retur nimio studio eē excogitata. 7 potius elabo-
rata ad sonorem hoīm: q ad vtilitatem proximoꝝ.
7 ita minus moueret aīos auditoꝝ. qui sic pdicāt
phariseis compantur qui ampliabant fimbrias 7
dilatabant philateria sua: Math. xxiij. Talis eñ
pdicatio supsticiosa potest dici non contēnenda ꝫ
sustinēda. Vñ apls ait ad philip. j. Quacūq3 oc-
casione xps predicatur i hoc gaudeo ꝫ 7 gaudebo.
Tercio nō debent in pdicatōe euangelica inte-
seri falsa ad maiorē xpiane religionis laudes. quia
nō minus irascitur xps de falsa laude q de negata
veritate. Talis autē predicatō hereticoꝝ solet eē
que vera pponūt 7 cōsequenter falsa concludunt.
de quibꝫ dicitur Trenoꝝ. iiij. Lamee denudauerīt
māmas lactauerūt catulos suos. lamee virgineas
habent facies sed pedes equinos. pedes equinei
vngulas non findūt sed firmiter se terre infigūt.
Per lameas intelliguntur heretici qui pponūt fa-
ciem virginis: ꝫ concludūt aculeū scorpionis. Pri
mo eñ ponūt vera: cōsequenter assumūt falsa. pe
des vo habēt equinos q2 affectus mentis in dī di
lectione 7 pximi non diuidūt. ꝫ oēs affectus terre
nis delectatōibꝫ infigūt. talis pdicatio oīno abij-
cienda est 7 oīno pniciosa. Secūdo qualifica
tur pdicatio euāgelica tribꝫ alijs cōditionibꝫ af-
firmatiuis. Prima est vt initiū sit ab auctoritate
theologie tāq a sui pprio fundamēto maxime ab
euāgelijs psalmis pauli eplis 7 libris Salomōis.
quia i istis specialiter resultat moralis instructō.
Si ergo fundamentū predicationis quis poneret
dicta phoꝝ vel pcardica pūerbia que in vsu cōi
habētur potius talis predicatio eēt ridiculosa q
euangelica. nec debet pdicator petere thema cū
pulpitū ascēdit a populo. sicut vidi de quodā: cū
talis modus videat magis pretendere ostentatō3
q edificationē. l3 crederem illū ex simplicitate facē
7 deinde sumpto themate si fuerit necesse de libris
sacre pagine sumēde sunt auctoritates ad pposi-
tum vtiles. 7 potest inserere dicta gentiliū vera.
sicut 7 paulus in eplis suis aliqn phoꝝ auctorita-
tes interserit. q2 tunc accipiant ab eis tāq ab in-
iustis possessoribꝫ. 7 debet cauere q fundamentu3
sue pdicationis non sit ppositio nimis obscura vl
difficilis pposita. ne auditores eā fastidiāt 7 ita mi
nus attente audiat. Secūda cōditio affirmatiua
ē q habeat in sentētijs pondus vt virtute sniarū
aīos auditoꝝ emolliat ad lachrymas moueat. ex-
citet mentē. pariat contritionē. compluat doctri-
nis. intonet minis. blandiat pmissis. 7 ita tota tē-
dat ad vtilitatem proximoꝝ. Et sūt pdicatōis tres
species. vna que est verbo. de qua Marci vltimo.
Predicate euangeliū omni creature. alia scripto.
Vñ apls dicit se pdicasse Corīthijs qn eis episto-
las scribit. alia est in facto. Vñ dicit Grego. Ois
xpi actio nostra est instructio. ꝫ illa ē pfectissima:
vbi ad minus occurrūt duo. s. doctrina 7 opus. exē
plo xpi qui cepit facere 7 docere: Act. j. hec eñ cōit
faciūt pondus pdicationis. q2 cuius vita despicit
restat vt eius pdicatio contēnatur. Item confir-
mat pdicationem opeꝝ pfectibilitas 7 exemploꝝ
virtuositas. q2 qui fecerit 7 docuerit hic magn9 vo
cabit in regno celoꝝ: Math. v. Hec est eñ lex pdi-
catoꝝ vt impleant quod docēt: cū turpe sit doctori
si culpa redarguit ipm: vt Catho ait. Tercia cōdi
tio pdicationis affirmatiua est q sit breuis. Vnō
ad Coꝝ. xiiij. dicit aplus. In ecclesia volo quinq3
verba magis loqui. i. pauca sensu meo id est vt in-
telligam 7 ab alijs intelligar 7 sic eos instruam q
x. milia verboꝝ in lingua. i. q maximā verboꝝ co-
piam sine huiōi intellectu. Sciendu3 autem q
apls specialiter se dicit hic velle loqui quinq3 ver
ba. q2 pdicatores ecclesie debent annūciare quinq3
sc3 credenda. agenda. vitanda. timēda. 7 sperāda.
q2 pdicatio debet esse de his que ptinent ad fide3.
7 sic habet primū. 7 de his que ptinent ad mores.
7 sic habētur alia quatuor sc3 virtutes 7 vitia pe-
na 7 gloria. Et q2 ista debent pdicari cū breuitate
sermonis. ideo dicit aplus quinq3 verba. i. pauca.
Similē doctrinā tradit pdicatoribꝫ pater nr sera-
phicus franciscus dicēs in regula: Moneo quoq3
7 exhortor fratres meos vt in pdicatione quā fa-
ciunt sint examinata 7 casta coꝝ eloquia ad vtili-
tatem 7 edificatōnem populi annūciando eis vi-
tia 7 virtutes. penam 7 gloriam cū breuitate sino
nis. q2 verbum abbreuiatu3 fecit dñs sup terram:
Esa. x. Fm aliam translatōem exemplū huius po-
nit in libro de vita 7 moribꝫ aploꝝ. vbi dicit q ser-
motionatus est quidam coram Alexādro 7 lōgū
egit sermonem: 7 tedio affectus Alexander dixit:
Non ē laudabilis pdicatio que iuxta pdicātis vi-
res asserit ꝫ iuxta possibilitatem audientiū cōmē-
dabilis potius reputat: hec ibi. Ex quibꝫ oībꝫ cla
re patet qualis debet esse pdicatio euangelica.

Cui etiam volentibꝫ audire prodest euangelica
predicatio.

E tercio huius secū-
de considerationis sc3 cui prodest predi-
catio rñdet q euangelica pdicatio non
solū pdest volentibꝫ audire ꝫ etiā nolētibꝫ. Vnde
dicit apls. ij. ad Timo. iiij. Predica verbum insta
oportune importune argue obsecra increpa in oī
patia 7 doctrina. Erit eñ tps cū 7 sanam doctrinā
nō sustinebūt ꝫ ad sua desideria coaceruabūt sibi
magros prurientes auribꝫ. 7 a veritate qdē auditū
auertēt. ad fabulas aūt cōuertent. Quo exponens
Nicolaus de lira dicit sic: Predica verbū. s. euan-
gelicū. insta. i. instāter facias hoc. oportune. i. illis
q desiderāt audire. importune. i. etiā illis q accipi
unt gratiose. q2 aliqn ē ibi pfectus magn9 sicut dic
Augusti. de seipo audiēte pdicationē sancti Am-
brosij ex curiositate motus et nō ex vtilitate. Cū-
q3 intenderē q pulchre diceret me inuito intrauit
q vere dicebat. 7 sic cōuersus ad fidem multū pfe-
cit in ecclesia dei. Argue peccātes ex ignorātia. ob
secra peccantes ex infirmitate vt abstineāt pp ter
reuerentiam rei sacre sc3 passiōis eis in baptisma-
te cōicate. Increpa verbis duris peccātes ex certa
malicia in oī patia ad repugnantes. 7 doctrina. ad
recipiētes ipos diligēter instruēdo. Et subdit rō
predicte monitionis dicens: Erit eñ tempus cu3
sanam doctrinam nō sustinebūt. quasi dicat. pro-
pter hoc instandū est doctrine veritatis qdiu sunt

aliqui volētes audire ⁊ anteq̄ veniat tp̄us in quo sana doctrina nō sustinebūt ſ₃ fm sua desideria coacervabūt sibi magistros loquētes sibi tantūmō placentia prurientes aurib₉.i. desiderātes audire ab istis doctorib₉ ⁊ a veritate quidaȝ .i.a doctorib₉ veritatis auditū auertēt reputātes eoꝝ doctrinā nimis duram. sicut Joh.vj. Dixerūt aliq̄ de ꝑmonē xp̄i: durus est hic sermo ⁊ quis pōt euȝ audire. ad fabulas aūt conuertent.i.ad doctrinam hūanitus cōuictam ⁊ veritate carentē. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda et quib₉ ꝑ est.

Qualis debet esse predicator.

Circa quartum et vltimū h₉ secūde cōsideratōis videndū ē

qualis debet esse p̄dicator. Ad hoc rñdetur dupl'r. Primo in generali. secūdo in speciali. De primo dico: q̄ generaliter loquēdo oportet q̄ ver₉ p̄dicator sit sctūs. q₂ peccatori dixit de₉. q̄re tu enarras iusticias meas ⁊ assumis testamentuȝ meū p os tuū: ps.xlix. Predicatores eīm sunt organum veritatis. ⁊ aliqñ subtrahit sermo ꝑ culpa p̄dicatoris. aliqñ pro culpa auditoꝝ. put ait Greg. moꝝ.iij. in fine. Tūc eīm ē sermo viuus ⁊ efficax cū est p̄dicatoris pura sanctitas ⁊ virtuosa ꝑfectibilitas sicut fuit de beato Stephano Act.vj. de q̄ dicitur q̄ non poterant resistere sapientie ⁊ spiritui qui loquebat. De quo habet pulchꝝ exemplū.x. libro Eccl'iastice hystorie: vbi dicit q̄ cū sancti patres cōuenissent ad consiliū Nicenū ⁊ ibideȝ eēnt phi ⁊ dyaletici. quoꝝ vnus cōflictū cum ep̄is mouebat in dyaletica i tantū q̄ fiebat ingēs spectaculum cōuenientib₉ ad audiendū nec poterat philosophus cōcludi a quoq̄ aut cōstringi. tanta eīm dicēdi arte obiectis questiōib₉ occurrebat vt vbi maxime putaret obstrictus velut anguis lubricus laberet: quod vidēs quidam ex confessoribus vir simplex ⁊ nihil aliud sciens nisi ihesum ⁊ hūc crucifixum: poposcit se posse cum pħo sermocinari qđ videntes illi qui nouerant eius simplicitatē noluerunt pati ne risui haberet sancta simplicitas. Ille tñ perstitit mouens sermonē ac dicēs: In nomine ihesu xp̄i philosophe audi que vera sūt. De₉ vnus est qui fecit oīa et creauit virtute verbi sui. hoc verbum ⁊ sapīa quam nos dicimus caro fctm est ⁊ filius natus est. ⁊ p passionem suā nos a morte liberauit ⁊ resurrectionis sue nobis vitā eternaȝ ꝑmisit queȝ expectamus iudicem oīm. Credis ita philosophe. At ille. Velut nunq̄ vllū contradicēdi ꝑmonē didicisset ita obstupefactus virtute verboꝝ. ac mutus ad oīa hec solū potuit rñderi ita sibi videri nec aliquid posse esse magis veꝝ. Cui senior: si hec ita credis surge ⁊ sequere me. ⁊ h₉ fidei signaculū suscipe. Et ꝯuersus philosophus ad homines ait: Audite o viri eruditi dū verbis mecuȝ res gestum est verba verbis opposui. ⁊ que dicebant dicendi arte subuerti vbi vo ꝑ verbis virt₉ ꝓcessit ex ore dicentis. nec resistere verba virtuti: nec aduersari homo deo potuit. Et ideo si q̄s vestrū potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄m ⁊ sequat hunc senem in quo locut₉ est deus. ⁊ ita philosophus xp̄ianus effectus ē. ⁊ tandē gratulatus est se esse victū. Sanctitas ergo ⁊ vite ꝑfectibilitas magis efficiūt in predicatore vt vtiliter p̄dicet q̄ scie luminositas. propter quod ait dñs Esa.xxv. Sup montem excelsum ascende tu qui euangelizas syon.i. sup eminentiā vite. put exponit Greg. sup Ezech. omel.x. ⁊ ideo dicit speculator Ezech.ca.iij. Speculatorem dedi te. Btūs aūt Hiero. in ep'la ad nepocianū monachū elegāter scribit qualis debeat esse p̄dicator i sermōe dicens: Nolo te declamatorē esse ⁊ rabolum garrulūq̄ sine rōne ſ₃ mysteriꝝ peritū ⁊ sacroꝝ dei tui eruditissimū vba voluere ⁊ scleritate dicēdi apō imperitū vulgus admirationē sui facere indoctorum hoīm est. Preceptor quondā meus Greg. nazanzenus rogatus a me vt exponeret qđ sibi vellet in luca. Sabbato de vtero ꝓthopon elegant lusit Docebo te inquiēs in eccl'ia vbi oī populo acclamante cogeris inuitus scire qđ nescis. aut si certe solus tacueris ab oībus stulticie deputabis. Nihil tam facile q̄ vilem plebiculā ⁊ indoctā cōtioneȝ lingue volubilitate decipe. que quicq̄d nō intelligit miratur. hec ille. Nūc descendo magis i speciali q̄lis debeat eē p̄dicator verbi diuini vbi q̄nq̄ sunt p ordinē declaranda. Primuȝ qualis debeat esse p̄dicator in habitu exteriori. Secūdū qualis debet esse p̄dicator in cōuersatiōe. Terciū qualis p̄dicator debet esse in p̄dicatōne. Quartū qualis in aīo. Quintum qualis debet esse p̄dicator in premio. Ad primū dico q̄ p̄dicator verbi diuini debet esse in habitu exteriori camelus.i. debet indui vestib₉ pauprimis ⁊ despectis in quo reluceat mūdi conteptus. Talis apparuit mūdo primus p̄dicator pn̄ie Johannes baptista tanq̄ forma ⁊ exēplar oīm p̄dicatoꝝ qui venturi erant. sicut p₃ Mathei.iij. vbi dicit: Erat iohānes indutus pilis cameloꝝ qđ est vestimentū vile ⁊ aspeꝝ. q₂ magl mouent facta q̄ verba in moralib₉. ⁊ vita sancta q̄ eloquia composita. Attēdat etiam p̄dicator nō solū habitū in Johāne sed et victū.s. locustas ⁊ lactucas siluestres agrestes. q₂ debita dispositio p̄dicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita sp̄ui fm q̄ Paulus dicit.j. Coꝝ.ix. Castigo corpus meū ⁊ in seruitutem redigo ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiam xp̄s incōparabilis p̄dicator indutus fuit pauprimis vestimentis. quia inquit ipse: Qui mollib₉ vestiūtur in domibus regum sunt: Math.xj. Sic beatus pat noster Franciscus paupeꝝ p̄triarcha noluit frēs suos apparere mūdo dicēs: ⁊ fratres oēs vestimentis vilib₉ induant vt possint ea repeciare de saccis et alijs pecijs cū bn̄dictione dei. Tales enīȝ pecie et repeciationes velut margerite fulgent in habitu fratrū minoꝝ ostēdentes mūdi contemptum in q̄ condemnant predicatores qui curiose mollib₉ vestiūtur specialiter minores. De secūdo sc₃ qual' debeat esse predicator in cōuersatione. Rñdeo q̄ p̄dicator euangelicus in sui cōuersatōe d₃ eē agn₉ vt possit de eo dici: Ecce agn₉ dei cauēs sibi a peccato. ⁊ proximo a scandalo. studeat amare ⁊ amari blandū se ⁊ affabilem exhibere cum oī castitate nec semp sit inter turbas: ſ₃ aliquādo recedat ab eis ⁊ vadat in desertum locū: exemplo xp̄i Math.xiiij. vbi dicit q̄ cū audisset ihesus mortem.s. Johannis ꝓpter doctrina in veritatis secessit inde in desertum locuȝ. secessit nō timēs mortē. ſ₃ ondit q̄ aliqñ cedendū sit malicie hūane. ⁊ vt daret exemplum p̄dicatorib₉ verbi diuini aliqñ recedendi a turbis ⁊ redire ad locū solitariū ꝓpter duo. primo ad recolligendū ꝓprios defectus: q̄ contrahūtur i cōuersatiōe cū hoīb₉. secūdo ad vacandū orōni vt ibi p̄dicator hauriat qđ postea ppl'is effūdat. Debet etiam in sua cōuersatōne fugere ppl'i applausum sicut legimus de christo Marci.j. q̄ cum multa demonia eijceret: et demonia clamarent ⁊c. non sinebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde surgens egressus abijt in desertum locum. In

hoc dans exemplū vt pdicator mirabiliū diuino⸗rum operator debeat fugere mūdi applausus. verū⸗tamen quia nō debet dimittere salutē aiarum sequitur eamus in proximos vicos et ciuitates. Circa terciū scz qualis debet esse pdicator euangelicus in pdicatione dico q debet esse martha et ignis: martha in sollicitudine. quia predicator verbi diuini retardans opus pdicationis p amicis carnalibus vel terrenis negocijs ineptus ē regno dei. Et ponitur exemplū de arante et retro aspiciēte. Luce. viij. nemo mittēs manū ad aratrū et aspiciēs retro aptus est regno dei. Secūdo debet esse ignis ī feruore: vt possit inflamare corda audientiū: exemplo helye de q dicit Eccli. xlviij. surrexit helyas quasi ignis et verbum eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Bernardus. qui ardet incendit. De quarto scz qualis esse debeat pdicator ī aīo. Respōdeo q predicator euangelicus debet esse aīo leo quia nō debet aduersitate terreri: cogitās q ē missus sicut agnus inter lupos: Math. x. nec debet turbari si non habeat tps precogitādi qd respondeat psecutoribus duplici de causa. Primo quia in tali casu sufficit fidem cōstanter confiteri coram psecutoribus qd pōt facere quilibet xpianus quātūcunqz simplex. Secūdo quia hoībus de deo confidētibus spūssanctus nō deficit in necessitate dicēte saluatore Mat. x. Cum aūt tradēt vos nolite cogitare quō aut quid loquimini. dabitur eīm vobis in illa hora qd loquamini. Et patet ex predictis q nō loquit hic xps d verbo predicationis sz cum fuerint traditi añ iudices. quia predicator verbi diuini precogitare debet quō debeat verbū diuinum predicare siue pponere fm q dicit puerb. xvj. homīs est animū preparare et dei gubernare linguam. aliter tēptaret deū si negligēter de hoc cogitet dum tñ habeat tēmpus oportunum Sit ergo aīo leo imperteritus et non turbatus ponens añ oculos suos cum peccata publica habuerit reprehendere illud verbum Johānis baptistē Mar. vj. Non licet tibi habere vxorem fratris tui: et verbū Petri ad pricipes sacerdotū Act. v. Obedire oportet deo magis q hoībus. et verbum dei ad Hieremiā dicere. j. Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oīa que ego precipio tibi ne formides a facie eorū. ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitā et in colūnam ferreā et in murum ferreum sup omnē terram regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius in omni populo terre et bellabunt aduersum te et non preualebunt quia ego tecum sum ait dns vt liberem te. Circa quintū. s. qualis debeat esse predicator in premio. vtrū debeat attendere p premio sui laboris tpale emolimentum Respōdeo q verus predicator euangelicus non debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutem aiarum. Sunt eīm quidam q finem sue predicationis cōstituūt mercedē terrenam. horū autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q predicatores sunt. sicut accidit istis tēporibus qm sic conducuntur predicatores p pecunia quarūdam bullarum colligēda. Et si essent operarij q ad vineas excolendas conducuntur in platea vt p qualibet bulla quam dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiones ī isto regno. Predicatio eīm illorum suscipienda ē et audienda. Vñ dns de similibus pdicatoribus dicit Mathei xxiij. Que dicūt facite que autē faciūt nolite facere dicunt eīm et non faciūt. Sed de quo debet viuere predicator euāgelicus. Rñdeo q predicatores sumptus debent habere a populo cui predicāt. sicut ostēdit apls. j. Cor. ix. dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rōnabilis. Scdo auctoritate diuine legis. Primū ostendit sic dicens: Quis militat suis stipēdijs vnq. quasi dicat nullus. immo milites sumunt stipendia a populo terre quam defendunt. Idem ondit de agricolis et gregum pastoribus. De agricolis dicit: Quis plantat vineam et de fructu eius non edit: De gregum pastoribus dicit: Quis pascit gregem et de lacte gregis nō manducat: Apli vo fuerūt milites cōtra hereticos insurgētes et in vinea dnī cultores et gregis dnī pastores propterea a populo eis sumptus dabant. Secundum probat sic dicens: Nunquid fm hoīem dico. i. ex auctoritate psuetudinis hūane tm. scz q predicatores sūptus habere debeant a populo quasi dicat immo cum hoc auctoritate legis diuine. Scriptum est eīm deutero. xxv. Non alligabis os boui triturāti in area dnī. Cōfirmatur predicta ex precepto xpi quod dedit apostolis qñ misit eos ad predicādum verbum dei Math. x. dicens: Gratis accepistis scz grām vobis collatam siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē mō sicut accepistis p spiritualibus eius actibus vt p administratione sacrorum et predicatiōe et similibus non debet non debet quicq postulādo recipi quasi precium et sic tollit cupiditas predicatorum male accipiendo. Tollit etiam xps cupiditatem predicatorum in male possidēdo ibidē dicens: Nolite possidere aurū neqz argentū neqz pecuniā in zonis neqz peram neqz duas tunicas. i. vestes superfluas: neqz calciamēta scz integra quia apli vtebant sandalijs vt habet Mathei. vj. p que oīa dat intelligi: q predicator euāgelicus debet eē absolutus a sollicitudine mūdiali vel tpali. quia tpalia in sui acqsitione molestant. et adhuc plus in sui possessiōe: quia sunt iam quasi mēbra incorpata ipi habenti. et ideo magis trahunt hoīs animū ad deordinatam dilectionē sui. et quia hoc suffocat verbū dei. ideo nō debet esse in predicatoribus euangelij. Sed attendendum q christus negauit predicatoribus eūtibus per viam virgam: Math. x. et concessit eis Math. vj. q vident cōtraria. Dicendū q virga hic et ibi accipitur equiuoce. quia Math. x. virga accipit metaphorice. Vnde sensus est. nō virgam. i. nō innitamini subsidio tpali. sicut corpus innit baculo sustētati. In Marco accipit virga ad lram cum dicit q nō portarent in via nisi virgam tm. quia doctores hebreorum in signū doctrine portabāt virgam in manu quia cōsuetū erat apud iudeos puideri eis de victu a populo quem docebāt. ideo xps voluit q hoc sufficeret aplis pro sua puisione. p hoc eīm oñdebatur q populus cui predicabāt debet eis puidere. et ideo sequit: dignus est operarius cibo suo. quia de iure naturali et ī diuino et hūano illi qui seruiūt cōitati ī spūalibus et diuino cultu et vera doctrina debent a cōitate de tpalibus prouideri. dignus est ergo operarius. i. predicator qui opatur opus dei ad vtilitatem populi cibo suo. i. victu cōuenienti. p qd etiā intelligit vestimentū et domiciliū sine quibus nō viuit decenter genus humanum. Et ideo dicit apls. j. Cor. ix. q dns ordinauit his qui euangeliū annūciāt de euāgelio viuere. vbi dicit glosa predicatoribus ordinauit viuere de euangelio vt expeditiores sint ad predicādum verbū dei: quā licentiam dedit eis dns qñ misit eos ad predicādum dicens: Ecce ego mitto vos &c. et paulopost: In quācūqz domū intraueritis in eadem manete edētes et bibētes que apud illos sūt. dignus est eīm operarius mercede sua. hec ibi. Verus pdicator euāgelicus p premio debet expectare vitā eternā sicut eis pmittit a sapia infinita Eccli. xxiiij. Qui elucidāt me vitā eternam habebunt. Veri predicatores sūt diuine

sapie pro salute hoim elucidatores. Debet etiã verus pdicator ex hoc officio vltra premiũ essentiale quod metaphorice dicit corona expectare pmiũ accidẽtale. non quodlibet sꝫ illud quod correspondet siue debet operi excellẽti ꝛ priuilegiato. s. martyrio virginitati pdicatõni. Et sic triplex distinguit aureola fm ꝙ tres sunt hostes quos p pugnam vincimus q̃ sunt caro. mundus. ꝛ demonia. Martyres eñ vincũt mũdum ꝛ ita debet eis pria aureola. qꝛ vincũt hostes inferentes passiones ad extra. Uirgines vincunt carnem. ꝛ sic eis debetur secũda aureola. qꝛ superant passiones innatas. et sicut ẽ ista excellentior victoria sic ꝛ excellẽtior aureola. Predicatores vicũt dyabolũ. ꝛ sic debet eis tercia aureola que p tanto ẽ excellẽtissima. qꝛ crudeliorem ꝛ fortiorẽ vincũt inimicũ expellẽtes non solũ de se sed etiã de cordibꝫ audientiũ. nec etiã dicendũ ẽ vt dicũt quidam ꝙ aureola pdicatorũ debet prelatis solũmodo quibꝫ competit ex officio p dicare ꝛ docere. Sed quibuscũqꝫ qui licite exercẽt actum istum. Prelatis aũt nnn debet aureola hec ꝙuis habeant officiũ pdicandi nisi actu predicẽt. qꝛ aureola ñ debetur auditui sꝫ actui pugne: fm illud aptli. ij. Timor. ij. Non coronabit nisi q̃ ltime certauerit. Patet igit ex predictis quid est pdicatio. qualis debet esse ꝛ cui pdest ac qualis debet eẽ predicator euãgelicus. in quibꝫ consistit armatura spũalis viri predicatoris cũ quibꝫ ad pugnam potest exire impauidus cõtra hostes annũciando populo dei scelera eoꝝ ꝛ domui Jacob pctã eorũ.

De nobilitate ꝛ excellẽtia fidei catholice.

Irca terciam et vltimam cõsideratiõnẽ hꝰ pmi libri que ẽ de excellentia ꝛ nobilitate fidei catholice in pticulari. in qua velut in speculo mũdissimo milites xpi se intuẽtes optime ꝛ delectabiliter armari poterũt. Sex sunt articuli p ordinem declarandi. Primus est ꝙ hiesus xps est filius dei viui. Scõs ꝙ fides xpi est lege moysi antiquior. Terciꝰ est ꝙ fides xpi est lege Moysi stabilior. Quartꝰ ꝙ fides xpi est lege moysi nobilior. Quintus est ꝙ fides xpi est lege moysi vtilior. Sextꝰ est ꝙ lex moysi iam non est lex sꝫ cessauit esse lex. Primꝰ articulus est totius religionis xpiane fundamentum ꝛ ideo voco euꝫ turrim omenagũ nostri fortalicũ. Reliqui quinqꝫ articuli sunt ad eius ornatũ. Hũc ergo cũ sit principalior inimici tam iudeoꝝ ꝙ saracenoꝝ timentes p eum deuinci. vt eũ destruãt corde ꝛ ope sapiẽtes vtrorũqꝫ ad hoc applicant totũ suũ studium. Uerũtamen lapides ꝛ sagitte suorꝫ argumẽtoꝝ ad eius ꝑriam lucem amouendã nõ ascendũt adhuc tam alte quãtũ nebula celo loco vbi est substantia solis existente altiore in mille et pluribꝫ gradibus ꝙ ascẽdit nebula in aere. Unde quãtũ põt ignis vnius crucibili puissimi cõtra aurum quod iam fuit multotiens appuratũ trãseũdo p magnos ignes fornacis. tantũ põt oia argumẽta nõ solũ accepta ex oibꝫ sciẽtijs hũanitus acq̃sitis adinuentis. sꝫ etiaꝫ accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciũt iudei. saraceni. ꝛ hẽtici cogitando ex eadem posse iuuari cõtra eandẽ. ꝛ iã sũt vltra mille. ccc. lx. ãni. ꝙ mlti posuerũt oẽs vires suas ad destruẽdã hãc altissimã turrĩ siue hãc veritatẽ. s. ꝙ ihs xps est filius dei viui certissime firmiꝰ fundata ꝙ celum ꝛ terra ꝛ preciosior ꝙ auꝝ ꝛ i pluribꝫ fornacibꝫ depuratũ qd euidẽtissime declarat testiõio q̃tuor examinũ publicoꝝ sup ea factoꝝ.

Primum examen.

Rimum examen fuit factum p iudeos quousqꝫ occiderunt xpm hiesum. ex quo dederũt cãm ꝙ pdicta veritas eẽt magis fortificata. Est ergo hec veritas ꝙ hiesus xpus filius marie est verus deus et verus homo. verus homo qꝛ verus filius marie. verus deus qꝛ verus filius dei. verus dico non p gratiam vel p verbum sed p suã naturaꝫ. qꝛ sua natura eẽntia. substãtia ꝛ vita est ipsamet natura eẽntia substãtia ꝛ vita dei. sicut qꝛ ẽ ex eadẽ natura q̃ maria: dicit verus filius marie. hec veritas fuit totiens disputata ꝛ examinata ꝙ securissime dico p̃ciosiorem ꝛ puriorem eẽ ꝙ auꝝ. qd per plures magnos ignis fornaces trãsiuit. Et fuit primũ examẽ psonale inter ipm ꝛ sapientes legis iudeoꝝ vltimis tribꝫ annis vite sue. quos expendit predicando publice nõ solum in synagogis iudeoꝝ in irlm ꝛ alijs ciuitatibꝫ locis ꝛ castellis. sed etiã in cãpis ꝛ etiam de mari comprimẽte eũ multitudine gentiũ in terra vt accederet ad eũ ꝛ hoc rõnabilit faciebant. s. volentes ad eũ accedere. ex quo quotiẽscũqꝫ aliquis accedebat ꝛ tãgebat vestimenta sua statim sanus erat quacũqꝫ infirmitate detineret. Disputãdo etiã cum sapiẽtioribꝫ quoꝝ studium erat postꝙ viderunt tantã multitudinẽ gentiũ seq̃ pdicationes eiusdem obseruare si possent euꝫ capere i aliquo verbo maledicto. ꝛ vltra hoc in speciali studium eoꝝ erat obscurescere predictam veritatẽ in cuius cõfessione est salus oim hoim. s. ꝙ eẽt filius dei viui. Unde cõtra ipm arguebãt sicut homies parui intellectus attendẽtes ad quatuor regulas p quas regunt hoies. fructus terre. elementa celi dicẽdo sibi. Ex quo hõ erat. quõ se faciebat deũ. in quo blasphemẽ mabãt cõtra totã ptãtem di. q̃ cũ possit oia facere ꝙ non possit facere ꝙ ipse sit hõ. ex quo esse hominem est vna de excellentioribus rebus per deum factis. Unde quia primo est credere factum ꝙ modum eius intelligere. christus respondit eis verum esse quod ipse dicebat allegando quatuor testimonia quorum neutrum iudei potuerunt negare scilicet testimoniũ di patris quod dedit de suo filio. Testimonium Joh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passibus dabat d eo scriptura vera et reputata per iudeos vera ꝛ autẽtica dicendo eis ꝙ Moyses eẽt accusator eorum. quia si credidisset suis literis crederetur ei ex quo ille dabant testimonium de illo. Et postꝙ totiẽs viderunt se confusos in publico ante populum: cuius laudem et honorem plusꝙ dei desiderabãt non potentes respondere replicato. ꝙ si solummodo erat filius David. quomodo David vocauit eum dominum suum: Mathei. xxij. ca. Ab illa die nunꝙ amplius fuerunt ausi interrogare eum. sꝫ vt liberarent se a sua doctrina. studiose ordinauerunt mortem suam: sicut pro examinatione vltime sue doctrine: dicendo ꝙ si erat filius dei: ipse liberaret eum de manibus eorum. Et sic dicebant quando erat in cruce: Descende et credimus tibi. Mathei vicesimoseptimo. et Marci. capi. xv. cum tamen ei leuius esset descendere de cruce ꝙ resurgere de sepulchro post mortem. Et probauerunt eorum posse nihil valere: si iam ei non placuisset quando eum apprehenderunt quia non posuerũt in eum manus nisi quando ipse voluit. Interrogati enim per eum quem quererent ꝛ ipsi respondentes ꝙ hiesum nazarenũ. quando dixit ego sum

abierunt retrorsum et ceciderunt in terra: Johā-
nis.xviij. Stupefacti siue attoniti. Et pro secun-
da vice dedit eis licentiam ꝙ ipsum solum cape-
rent. et non aliquem suorum discipulorum: volen-
do in hoc implere quod ipsi nolebant attendere:
scilicet ꝙ ipse erat in lege sua. in prophetis et psal-
mis de eo scriptum. ꝙ oportebat eum primo pa-
ti mortem ignominiosam. et postea intrare ī glo-
riam suam. quam mortem ipse recepit cum mul-
ta humilitate et obedientia. sciens ꝙ ei fuerit per
deum patrem suum mandatum. Unde ad implē-
dum mandatum dei patris sui confessus est libere
in iudicio illud in quo ipsi intendebant condem-
nare eum scilicet ꝙ erat filius dei viui et rex iude-
orum. quas duas confessiones fecit interrogatus
quando eis defecerunt ⁊ erant iudicata vana alle-
gata contra eū testimonia. Prima ꝯfessio sua erat
per iudeos reputata blasphemia. et secunda ꝑ gē-
tiles erat reputata iniuria cesaris. quia existen-
te eius lege nullus debebat dici rex sine suo man-
dato. Quando primā suam confessionem fecit in
consilio iudeorum vt nō intelligerent ꝙ ꝑ mortē
suam peribat doctrina sua audierunt ab eo. Am-
modo videbitis filiū hominis venientē in nubibꝫ
celi: Math.xxvij. et Marci.xiiij. q̄ fuerunt et sunt
sui predicatores. propter quod ipi bene senserunt
ꝙ ad obscūrandum ⁊ ad annihilandum doctrinā
christi ihesu: parum proderat eis occidere magi-
strum. pluribus q̄ per eum conuersis ad suam do-
ctrinam ꝑ predicationem suorum discipulorum.
et sic nō potuerunt extinguere lucem de qua loq̄-
mur. scꝫ ꝙ ihesus filius Marie est verus filius dei.
Item confessus est libere in iudicio pylati locum
cesaris tenentis secundam veritatē. scꝫ ꝙ erat rex
iudeorum. cuius confessiōe audita pylatus respō-
dit ꝙ non inueniebat in eo causam mortis. Certis-
sime sciens ꝙ per inuidiam procurabant mortem
suam. et quomodo confessus est se esse regem. ꝙ de-
clarauit regnum suum non esse de hoc mundo. Et
sic anteq̄ daret sententiā contra eum. confitendo
eum esse iustum et innocentem. Judei qui tm̄ desi-
derabant mortem suam publice se obligauerūt q̄
peccatuꝫ mortis sue esset suꝑ eos et suꝑ filios suos
dicētes. Sāguis eius suꝑ nos ⁊ suꝑ filios nostros.
Math.xxvij. Hac obligatione et peccato existente
causa q̄diu mūdus durauerit existentibus ī eo iu-
deis et filijs eoꝝ ira dei semꝑ erit suꝑ eos qui ma-
nifestissime viderunt ꝙ ad annullandam doctri-
nā ihesu christi nihil profuit mors ꝑ eos procura-
ta. qn̄ in pūcto quo dedit animā suaꝫ ī manibꝫ pa-
tris audierūt dici a centurione qui executionē fa-
ciebat ꝓ pylato ꝙ ille homo crucifixus vere erat fi-
lius dei. vnde examen mortis sue fortificauit plus
doctrinā suam q̄ gentiles qui euꝫ crucifixerūt cō-
fessi sunt eum esse verum filium dei.

Secundum examen.

Non minus cōfirma-
ta fuit predicta veritas in secundo exa-
mine post mortē suā qn̄ iudei videntes
ꝙ christiani sic conuersi de iudeis sicut de gentibꝫ
attendebant plus ad doctrinam Jhesu q̄ Moy-
si coniuncti in multis cōsilijs. et habitis plurimis
consilijs nunq̄ potuerunt tantū facere ꝙ aposto-
li nō predicarent in eius nomine. a quibus audie-
runt ꝙ magis conueniēs erat obedire deo qui eis
mandauit predicare q̄ hominibus mandātibus
contrariū: Act.v. ⁊ quō sub celo nō esset datū ali-
ud nomen ī quo oporteret homines saluos fieri ni-
si ī nomine ihesu xpi. quod ipsi nō possent nō ma-
nifestare veritatē quā viderāt ⁊ audierāt: Act.v.
et sic deuicti ratiōibus apostoloꝝ quos primo co-
gnouerāt homines ydeotas ⁊ laycos. Postq̄ ꝓ-
bauerunt ꝙ nō proficiebant in suis publicis mā-
datis. ordinauerunt vnam subtileꝫ incoopertāqꝫ
telam que videbatur satis rationabilis. qn̄ multi
de suis maioribus receperunt ficte baptismū. mo-
ti ex hoc fine ꝙ christiani intelligerent ꝙ ipsi ha-
bebant bonum zelum et affectionem ad fidē chri-
sti ihesu. Hos vocat scriptura pseudo apostolos si-
ue deceptionis apostolos. qui de subtus siue ꝑ mi-
neram factam in muro intrauerunt in ecclesia ad
ꝑscrutandam libertatem christianorum ꝑ doctri-
nā ihesu christi. liberatoꝝ de seruitute legis Mo-
ysi cuius iuguꝫ ferre nō potuerunt nec ipsi nec pa-
tres eorum. Isti ergo ficti apostoli cum essent ma-
gis phi. magis rethorici. magis literati ī lege. ⁊ vl-
tra sicut in consuetudine phariseoꝝ magnaꝫ san-
ctitatē fingentes. facta sua diligentia cum maio-
ri astutia qua potuerunt videntes. ꝙ nō curabāt
christiani ō rationibus suis quibus arguebant ꝑ
philosophiam esse impossibile. ꝙ infinitum ⁊ fini-
tum. temporale et eternū. causa et effectus. dn̄s et
seruus essent vna res. et sic ꝙ deus et homo nō po-
terat esse vna persona filius Marie. plus creden-
tes verba christi q̄ omnia sua argumēta. vsi sunt
alia astutia magis profunda quādo vidēdo ꝙ ex-
quo nō poterant facere ꝙ christiani non obserua-
rent legē gratie que est euangelij lex. dicēdo ꝙ lex
data per Moysen equa erat lex dei. multum labo-
rauerunt vt seruarentur ambe coniūctim siue in-
simul. et aliquo tēpore tantū preualuerūt ꝙ mul-
ti etiam de maioribus christianis et rectoribꝫ ali-
orum in parte eis consentiebāt nō comedendo ci-
bos qui per Moysen defendebantur. et sic erāt dā-
tes exemplum gentibus conuersis similia facere si-
cut si illud pro eorum salute esset necessariū. Sed
facta declaratione ꝙ seruatio vnius legis contra-
dicit obseruationi alterius. et ꝙ lex data ꝑ Moy-
sen qui erat seruus dei nō potest compari legi da-
te ꝑ dominū suum. sed ꝙ est ei subiecta. ⁊ cū lex Mo-
ysi esset figura: ſm ꝙ cum dei adiutorio declarabi-
tur in alio passu. ꝙ habita veritate figurata per
eam debebat cessare figura. persecutio iudeorum
nō potuit preualere. quando solummodo cuꝫ hac
veritate ꝙ filius Marie est verus filius dei cessa-
uerunt omnia concilia. minationes. incoopte ꝓ-
hibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei
ꝓpter multa damna. ꝓpterea ex toto confusi vidē-
tes ꝙ cum ratione nō poterant preualere vsi fue-
rant vi sicut vtitur tyrānus. quādo aliquis dat ei
bonū consiliū ꝙ vt nō audiat eum licentiat euꝫ de
domo sua vel expellit eum ꝑ vim. Sic fecerunt iu-
dei cū apostolis. ꝙ nolentes eos audire in synago-
gis suis licentiauerunt eos extra terrā suā. Et sic
patet veritas examinata ꝙ postq̄ christus ascen-
dit ad celos: iudei insurrexerunt cōtra suos disci-
pulos quos nō potētes cōuincere verbis. non di-
mittentes eos predicare ī suis synagogis. propter
hoc eorum doctrina semꝑ magis ac magis crescēs
predicata fuit gentilibus.

Tercium examen.

Accessit huic exa-
mi aliud fortius examē. ⁊ multo maiori
tꝑe agētibus ꝯtra discipulos xpi ihesu.

quorum cum iudeis vna sola erat principalis differē
tia. s. q messias pmissus eis in lege et pphetis iaz
venerat. sed quia interfecerant eū maiores eorum vi
dendo se damnatos si confiterentur q ipse esset suus
messias. suus rex. suus dominus. restiterunt quan
tum potuerunt faciendo illud quod erat peius p
eis. nolēdo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q
sua ppria volūtate manserūt semper in cecitate. p
pter quod cū cecus nō sit dignus magno regimine
expulsi de ciuitate hierlm: pdiderunt dominiū qd
primo habebant. vbicunq sint semper subiecti exi
stētes eis qui tenēt dominiū tpale. et sic erunt qdiu
mundus durauerit in hoc contra totā voluntatē
suam verificato verbo q vt occiderent xpm dixe
rūt ante pylatum. q nō haberent aliū regē nisi ce
sarē imperatorē p tempore regnantē. et cogitantes
q nō audiēdo discipulos ihesu christi cessaret lux
veritatis. contra quā vt nō intrarent in eorum domi
bus clauserunt ianuas. p ipsomet facto dederunt
occasionem vt amplius predicta veritas splende
ret. qr ipsi habitando in toto mūdo dispersi inter
gētiles. isti audiētes q erant inter iudeos et aplos
questiones: voluerūt scire causaz suarum questionū.
et sic audierūt doctrinaz ihesu xpi quam nō audie
rāt si apostoli voluerāt predicare in templo suorum
deorū. Sm q in quacūq domo. ciuitate. prouincia
vel regno nolūt audire aliū esse dnm suum nisi il
lum quem p tali ipsi habent. Iste fuit finis psecu
tionis iudeorum q veritas p ipsos contēpta fuit for
tificata et exaltata in multo maiori gradu. quoni
am multo maior populus gentiliū q esset iudeo
rū eā receperūt. de quo facto maiores eorum scz im
perator et illi qui erant de senatu romano displicu
erunt videntes q illi qui efficiebantur xpiani nō cu
rabāt de sua ordinatiōe. s. q nullus deberet esse re
ceptus p deo sine suo examine et mandato: ex quo
erāt gubernatores totius mundi. Manifestatur su
per hoc passu vnū secretū et veritas facti. quod ho
mo intelligens qui scit romanorum hystorias. et qua
liter incepit multorum deorum adoratio p seipsum pōt
cognoscere. et hoc est secretū q nō erat difficile pos
se habere cōsensuz a senatu romano: vt ihesus xps
reciperetur in deū Sm q erant illi multi quos ipsi
adorabant. ex quo multo maiores excellentie fue
runt in eo q in quocunq aliorum. Sed gentiles rege
bant illis tempibus quantū spectat ad adoratio
nē suorū deorum duplici snia suorum sapiētū. Prima q
nullus deus deberet esse refutatus. Scda q Sm qd
ille deus vellet deberet esse adoratus et honoratus. et
cū esset doctrina ihesu xpi. q erat vnus solus deus. et
q illū solum debebant adorare et ei soli seruire. vi
dentes q in hoc facerent contra id quod tota vi
ta sua ipsi et sui antecessores habuerūt p fide. quia
adorādo ihesum xpm annullabatur seruitiū omnū
deorum suorum. fecerunt ordinationes et mādata q om
nes qui adorarent ihesū xpm. ex quo reprobabant
religionē deorum suorum ipo facto bona ipsorum esset cō
fiscata. et ipsi occiderentur crudelioribus et fortiori
bus q possent excogitari tormētis. quas ordinati
ones et leges fecerant p vim et nō spontanee. qr qn
to plures occidebant xpianos tanto amplius amit
tebant suū dominiū. soluētibus christianis integre
omnia tributa et onera eis imposita ad hoc expsse
se scientes obligatos Sm doctrinā sancti Pauli. fa
ciēdo etiā in rebus eis mandatis fidele seruitium
Item gentiles qr sic plus faciebāt ad suā laudez
et gloriam suorū deorum. multo amplius volue
rāt q deuicti p disputatiōes conformauerāt se eis
adorādo quos ipsi p dijs adorabant. Sed quasi p
vltimo remedio fecerūt leges mortis videndo ma
nifeste q sui sapientes phi. nec prelati templorum de
orū suorum et ydolorum nō poterant resistere nec con
tradicere rationibus et auctoritatibus pdicatis p
discipulos ihesu xpi. quibus cum dedit mandatū
pdicādi doctrinam suam pro singulari consolatiōe
dixit eis: q mittebat eos sicut agnos inter lupos.
et cum isti nō essent nisi duodecim et septuaginta
duo. et sic paucissimi. Et illi quibus eos mittebat
erant iudei atq gentiles taliter q sine compatio
ne alicuius compoti Sm modum loquēdi erāt in
finiti lupi. cū tamē vnus lupus sit sufficiēs cōtra
magnā agnorum multitudinē. Hec fuit veritas ma
ximi miraculi q pauci agni victoriam habuerunt
de infinitis lupis. qn totus mūdus firmissime cre
didit verum esse quod primo habebat p incredi
bili. et Sm suos sapientes phos p impossibili q ihe
sus christus homo qui fuit mortalis et mortuus re
surrexit p se viuus. et q in fine mundi habet resu
scitare omnes mortuos. et q nō minus est admira
bile q ista duo incredibilia fuerūt a toto mundo
credita firmiter p doctrinā duodecim hominū. scz
apostolorum ihesu xpi. quorum multi fuerunt ydeo
te et piscatores. et sic crediderunt sine donis tpali
bus. qr erāt pauperrimi. crediderūt sine aliqua dece
ptiōe. qr predicabāt in publico crediderūt sine ali
qua vi. quia nō legitur de aliqua guerra p eos facta
vel pcurata. et quod plus est absq positiōe timo
ris alicuius guerre sup hoc factis principibus xpia
nis seruando doctrinā ihesu christi suam legez esse
libertatis qui voluerit credere euāgelio saluabi
tur. qui vo nō cōdemnabitur: Mar. xvj. et sic durante
vita aplorum in toto mūdo splēduit et fructificauit
doctrina ihesu xpi. Et fuit hoc admirabile. q nō ob
stātibus omnibus psecutoribus vt cōiter oms ipi re
ceperunt martiriū completis diebus senectutis eo
rū. In quorum tēpore et ducētis sequentibus annis
paucos dicā. si dico centū mille xpianos p cōfessi
one veritatis quā tractamus scz ihesum xpm fili
um Marie esse verum deum voluntarie ipsimet se of
ferendo cuz magnis tormētis fuerūt mortui. Eti
am dicam paucū si dico vnū milionem gentiliū vi
dendo firmitatē martyrū in dicto tpe recepisse ba
ptismū. et combustis suis ydolis factos esse veros
xpianos. quod nō solum accidit Rome. i grecia. in
ytalia. in partibus occidētis. sed etiā in toto mū
do imperatoribus illius tpis existētibus dnis totius
mūdi. et si i aliquibus regionibus erāt diuersa domi
nia ipsimet principes faciebāt cōtra xpianos simi
les psecutōes. Specialiter de hoc sunt manife
ste hystorie a ctoribus earum mortuis. iā sūt elapsi mil
le anni q de arabia et de psia qui sunt prima domi
nia habita p sectatores legis machometi fuerunt
qplurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuita
tes vbicunq sunt christiani celebrat ecclesia. vn
de multi principū et specialiter imperatorum multi vi
dentes q nō diminuebant pdictā sanctā veritatē
sed q p sua tormenta eam fortificabant. multipli
catis cōfitentibus tandē cessauerūt aliquo tpe exe
cutare suas ordinatōes crudeles et mādata i xpia
nis. Ista tercia psecutio tyrānorum fuit maximū ex
amē veritatis quā ego pdico et omnes sui fideles.
scz ihesū filiū Marie esse verum filium dei. Istud ter
ciū examen in tāta confirmatiōne profuit huic ve
ritati q destructis templis ydolorum fuerunt in
toto mundo edificate solēnes ecclesie. In quibus
cum magnis laudibus. hymnis et singularibus can
tibus septem horis diei publice confitetur predi
cta veritas. Cātoribus assignato salario de publico
sufficiēti et multū honorabili specialiter i ecclesijs
cathedralibus. et sic patet terciū examē in quo expls

qualr docta et cōsilio gentilibus

Adingratā facti in predicatiōe xpi et discipulorum

Finit tertia psecucio

catur unū secretum q̄ omnes principes mundi nō potuerunt extinguere lucē predicte veritatis data p eos mortem pluribus q̄ centum mille martyribus. et q̄ illo tempore fuerunt conuersi ad fidē plures q̄ unus milio gentilium.

Quartum examen.

Um christiani iā fuissent ī pace ⁊ trāquillitate ad fidē ꝯuersi. ⁊ sic cessante ꝑsecutiōe gentiliū cōtra eos ex inter semetipsis natū est quartū examen q̄ predictā veritatē. s. ihesū filiū Marie esse verū deum appuratuit usq̄ ad ultimū punctum. Hac ꝑsecutōne existente periculosissima. q2 est inter eos q̄ sunt eiusdē domus quādo plurimi magis lfati q̄ erant de principalibus ecclesie. ꝑiarche. archiepi epi. ꝑsbyteri ⁊ dyaconi. ⁊ nō minus layci. cū multis ⁊ magnis argumētis noui ⁊ veteris testamenti q̄d gentiles facere nō poterāt q2 nesciebāt. nec iudei allegabāt ꝯtra xp̄ianos. q̄ confitēdo ꝑdictam veritatē stabant in magno errore. ex quo ipsa non approbatur p scripturā eoꝝ habita ꝑ sancta. imo allegabant multos passus eiusdem s̄m q̄ ipi exponebant qui videbanẗ contrariū dicere. quoꝝ rōnes et argumenta etiam multoꝝ doctoꝝ catholicoꝝ in ph̄ia et methaphisica fundatoꝝ et in theologia ꝑfectissimoꝝ ut ampli⁹ predicta veritas appuraretur facta: habemus scripta in tanta habūdantia q̄ omnia argumēta q̄ fiunt p infideles cōtra eandem faciunt paruissimū volumen ⁊ paruā empesiam: sic q̄ p apparentiam eorum dicta veritas q̄tum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata. q̄ p seipsū quilibet quantūcunq̄ infidelis posset videre si vellet attendere etiam paruo tp̄e cum pura intentione cognoscēdi veritatem. et ea cognita amare eam. ⁊ amādo confirmādo se illi ⁊ defendere eā. hoc dicto in omnib3 nationib3 mūdi. ⁊ inter omnes sapiētes sciaꝝ existēte approbato q̄ multa reputanẗ falsa ⁊ adhuc impossibilia que examinata diligēti studio inueniunẗ vera et multum necessaria. et p contrariū de alijs multis. Unde q2 circa examē altissimarū veritatū delectanẗ q̄plurimū clarissimi intellectus hominū. et ex alia parte quo ad cognitiōem veraꝝ illaꝝ multū prosunt voluntates pure et damnant affectionate. et quantoplus durat mundus propter nimiā continuatōem exercitioꝝ veritates scientiaꝝ plus declaranẗ et quotidie appurātur. Et ideo examē predicte veritatis. s. q̄ ihesus fili⁹ Marie ē verus filius dei. sicut principale oīm in ecclesia dei durauit maiori tp̄e q̄ tria prima examina. ⁊ durabit usq̄ ad finē mundi. Tunc ī maiori fortitudine qū illud quod Machometus bestia: qui ascēdit de terra nō fecit. bestia que ascēdet de mari. ⁊ extolleẗ sup omne quod diciẗ ⁊ honoraẗ sicut deus. sedebit in templo ⁊ ostēdet se sicut si esset de⁹ Unde studiū hui⁹ bestie erit ad hoc ut ponet omnes vires suas q̄ sit ut deus reputata. cōsequēs est q̄ faciet crudelissimā ꝑsecutionē contra oēs cōfitentes q̄ ihesus filius Marie est filius verus dei ⁊ ipsemet deus. Sup qua veritate ꝑ tēpe illo quo plus uniuersaliter hec q̄rta ꝑsecutō durauit ut nō ꝑualeret. facta fuerūt multa ꝯcilia aliq̄ ꝑticularia. aliq̄ generalia. Itē multe ꝯuentiōes a plazate aū principes vl̄ cōitates. quib3 habitis magnis disputatōibus allegātes ꝯtra predictā veritatē fuerūt ꝯfusi. ⁊ dimiserūt errorē suū. multi illoꝝ quos ipi ꝑuerterāt. ⁊ in fauorē suū venerant ad dicta cōcilia vel ꝯgregatōes. et q2 aliqui pauci remanebāt vel cū fauore aliquoꝝ principū. vel sicut est conditio falsa ꝓbataꝝ sciarum nō generaliter ⁊ ī publico. Sed nūc isti. nunc illi predicando ad partem. iterum reuiuebant sui errores. Et ideo in illis tp̄ibus plus q̄ in alijs aū nec post fuerunt q̄plurima concilia. Hoc reputato pro sano remedio ⁊ singulari defensione fidei catholice. q̄ veniat ad lucem. et ostendatur in publico quicquid contra eā diciẗ ī abscondito ⁊ nō solum huius veritatis de qua adp̄ns loquimur. sed et cuiuscūq̄ veritatis. ē hec sua ꝓpria cōditio q̄ quāto plus tractaẗ ⁊ reuoluiẗ tāto amplius lucet. similis lapidi vere ꝑcioso q̄ quāto plus poliẗ tāto plus lucet. Est etiā similis auro. q̄d si semel bū appuratū fuerit. quanto pluries ponitur in fornace ignis. tanto sine aliqua diminutōe sui ponderis efficitur ꝑciosius. Unde sicut dicit dn̄s Johānes de zegobia archiep̄us Cesariēn. in tractatu contra saracenos ubi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina multaruꝫ veritatum catholicarum tempore meo. et fui particeps in illis. Sed de illo quod magis publicum est possum dare exemplum. Homo quidam cuiusdam magni dominij sup certos articulos affirmatos per eos esse veritates euangelij post habitas per eos aliquas magnas victorias contra fideles. quādo venerunt ad conciliū auditis suis disputationibus quantū voluerunt dicere senserunt veritatē pro tamforti suo contrario q̄ amplius nō eleuauerunt caput perdita tota sua elatione. Unde cum nos sciamus certissime veritatē d̄ qua loquimur trāsisse p tammulta. tamgrandia. tamfortia tamnotoria. ⁊ tam examina continuata. ⁊ q̄ quāto plus de ea tractatur ⁊ contra eam disputaẗ vel aliquid dicitur. tāto amplius inueniẗ clarior. purior. ⁊ firmius fundata nō possumus predictā veritatē abscōdere. dn̄o ihesu christo cui seruire debem⁹ fideles mandante discipulis suis q̄ illud q̄d fuisset eis in secreto dictū manifestarent in publico. ⁊ quod audissent in aure. id ē in abscondito predicarent super tecta. quia qui incendit lucernam in domo sua nō ponit eam sub modio vel sub lecto sed super candelabrum in alto ut clare videantur que sunt in ea quicunq̄ ingrediuntur in domo sua Et sic magister veritatis et proprius loquar si dico magister qui est ipsa veritas. postq̄ fuit captus quando interrogauit eum iudex de doctrina sua ⁊ de discipulis dixit. Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga et in tēplo quo omnes iudei cōuenerunt. ⁊ in occulto locutus suꝫ nihil ut subuersor. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis. ecce hi sciunt quid dixeriꝫ ego: Johānis. xviij. In istis verbis ostendit totaꝫ fiduciam sue innocentie quando acceptabat contra se totum mundum in testimoniū. sic etiā quādo ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis q̄ darent testimonium de factis suis et dictis ī iudea et hierusalem. in samaria et usq̄ ad ultimuꝫ terre. id est usq̄ ad fines totius mundi. et rationabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatem dominationē totius mundi. ⁊ non solum in hoc habeat firmū testimoniū q̄ deus pater cōstituit eū heredē omniū suorū faciēdo caput ⁊ principiū nō solū omniū hoīm sed etiā angeloꝝ minoꝝ et maiorum qui sunt in celo. et consequenter omniū dyaboloꝝ qui angelis sūt subiecti: ad Colocen̄. j. ⁊ ad Philippen̄. ij. Propteres ergo q̄ dicta sunt in his quatuor examibus fideles xp̄iani ꝑdicant publice. et confitenẗ ihesum xp̄m filiuꝫ Marie esse veꝝ filium dei.

Q fides xp̄i ē lege Moysi antiquior siue prior.

Ecũdus articulus ē

ꝙ fides xp̄i ē lege moysi antiqor siue prior. Ad cui⁹ euidētiā duo sunt notanda.

Primũ ē ꝙ Abrahā añ legē imo ⁊ añ circũcisionē iustus fuit. ⁊ nõ fuit iustus nisi merito fidei: vt patet Geñ. xvj. Credidit abrahā deo et reputatũ est ei ad iusticiam. Itē merito fidei fuit sibi facta repromissio. ⁊ spãliter illa ĩ semine tuo bñdicent̃ omnes gentes: vt patet Geñ. xxij. Sequit̃ ergo ex his ꝙ fides xp̄i fuit ipsa lege Moysi tēpe prior. Et q̃uis aplus hoc specialiter ꝓbet ad Gal. iij. exēplo Abrahe. tamē hoc idē ꝓbat ad Hebr̃. x. ꝑ plura exempla. sicut pꝫ de Abel. Enoch. Noe. Sara. Isaac. Jacob. Joseph et Moyse. Isti em̃ et multi alij iusti fuerunt ante legem iustificati: vt patet ibidē.

Secundo notandũ ꝙ deus ꝓmisit Abrahe inter cetera quatuor. Primo hereditatis successorē Secundo hereditatis adeptionē. Tercio seminis multiplicatõem. Quarto vniuerse gẽtis bñdictionē. Et licet ad lr̃am ista q̃tuor ei ꝓmissa fuerint de aliquo tp̄ali: principaliter tñ deus spũalia intelligebat. Primo ĝ ꝓmisit sibi deus heredē scꝫ Isaac Geñ. xv. Sed ĩ hoc principaliter ꝓmisit sibi xp̄m q̃ ꝓ tanto heres Abrahe dicit̃. q̃a ex eo s̃m carnem descendēs. in eius regnauit. regnat regnabit hereditate. Vnde Gabriel ait de xp̄o. Regnabit in domo Jacob ineternuꝫ: Luce. j. Secũdo promisit sibi hereditatē temporalē. s. hereditateꝫ chanaan a fluuio egypti vsq̃ ad fluuiũ eufraten. vbi supra. non ꝙ ipse vnq̃ illam possederit nisi ĩ semine suo. vnde et semini suo dicebat̃. Et dabo tibi terrã hanc. In hoc autē spiritualiter sibi promittebat̃ spiritualis hereditas. s. vniuersa cõgregatio fideliũ tã iudeoꝝ q̃ gentiliũ. cuius ipse ꝑ fidem pater ē. Promittebat̃ etiã sibi hereditas glorie q̃ ꝓpter fidē ei⁹ sinus Abrahe nũcupat̃. Tercio ꝓmisit ei semĩs multiplicatõem sicut stellas celi. et sicut harenã maris: Geñ. xxij. Boni q̃ ex ipo descendunt ꝑ Isaac ⁊ Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri christiani qui sunt eius semen spũale et semen dei repromissuꝫ inq̃tum eius fidē imitantur. Sed mali qui ex eo descendũt ꝑ Ismahelē et filios zethure et ꝑ Esau fuerunt sicci ⁊ steriles velut harena maris. sed precipue mali christiani. qui si habẽt fidē Abrahe noĩe fidei. tñ eius opꝑibus contradicũt. Quarto ꝓmisit ei de⁹ oĩm gentiũ benedictõem. benedictiõeꝫ quidē gratie in pñti et glorie in futuro. nõ ꝙ ꝑ eum esset dãda vel fienda hec benedictio. sed ꝑ semen. nõ ꝑ quodcũq̃ semen sed ꝑ vnicũ quod est xp̄s. Nõ em̃ in Isaac Jacob vel Joseph vel Moyse. Dauid vel Salomone. vel ĩ aliquo alio hoĩe potuit hoc verificari. ĩ semine tuo bñdicent̃ oẽs gentes: Geñ. xxij. q̃d declarat aplus ad Gal. iij. dicens. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius. nõ dicit in seminibꝫ quasi in multis sed quasi ĩ vno. ⁊ semĩ tuo qui est christus. Nota Abrahe cui deus nõ falleret ꝓpter eius fidelitatē et amicitiaꝫ dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones. loquit̃ ĩ plurali ꝓpter promissiones supradictas. vel quia s̃m glosã frequēter idem. i. eterna beatitudo est sibi ꝓmissa. et semini ei⁹. i. xp̄o. nõ ꝙ ad christũ fieret ꝓmissio. sed ꝙ ad eum ꝑtinebat. q꞉ ꝑ euꝫ ꝓmittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semē sit christus et non alius. notat̃ ex verbis scripture q̃ est. In semine tuo bñdicent̃ om̃es gẽtes. nõ solũ iudei. Vñ ait. nõ dicit supple scriptura in seminibus quasi ĩ multis. q̃d faceret si de multis vellet intelligi. ŝ dixit quasi ĩ vno et semĩ tuo qui est xp̄s. Vnde d̃ vno solo vult intelligi. et illud vnũ est christus. Si em̃ de multis vellet intelligi dixisset. In semĩbus tuis benedicent̃ ⁊c̃. sed dixit ibi semini. volens d̃ vno intelligi. ꝓpter quod dicit apostolus. ⁊ semini tuo. Patet igit̃ ꝙ cũ ꝓmissio facta fuerit Abrahe merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit ad Hebr̃. x. Et ista ꝓmissio fuit facta diu ante legis dationē ꝙ fides xp̄i ꝓmissi precessit legem Moysi. Et sic ex predicta scriptura Pauli quasi ex quadam areola aromatũ collegi hunc florem pulcerrimũ scꝫ ꝙ fides christi est lege Moysi antiquior.

Q fides xp̄i est lege Moysi stabilior.

Ercius articulus ē

ꝙ fides christi est lege Moysi stabilior. Ad cuius euidentiaꝫ duo sunt notãda.

Primũ ꝙ sicut dicit aplus vbi supra a tp̄e facte ꝓmissionis Abrahe usq̃ ad tp̄s quo lex Moysi fuit data fluxerũt anni. cccc. ⁊ xxx. quos sic ꝯputat Raban⁹ sicut dicit mgr̃ ĩ hystorijs Act. vij. Dicit em̃ Raban⁹ ꝙ a tp̄e ꝓmissiõis primo facte abrahe fluxerũt vsq̃ ad ingressuꝫ egypti anni. cc. xv. q̃d verũ ē. q꞉ tp̄e future ꝓmissionis erat Abrahaꝫ. lxxv. annoꝝ. ⁊ ab illo tp̄e vsq̃ ad natiuitatē Isaac fluxerũt. xxv. anni. ⁊ ab illo tp̄e vsq̃ ad natiuitatē Jacob fluxerũt. xl. anni. Et ab illo tp̄e vsq̃ ad ingressum Jacob ĩ egyptũ fluxerũt anni. lxxv. deinde ab ingressu Jacob vsq̃ ad morteꝫ Joseph anni. lxxj. Deinde vsq̃ ad exitũ filioꝝ israhel de egypto anni cxliiij. et quinquagesimo die egressionis data est lex: Exo. xix. ⁊ xx. Et sic sũt. cccc. xxx. anni. Et si dicatur contra apostolũ id quod dicit dominus Abrahe Geñ. xv. ꝙ semen eius esset futurũ peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idēq̃ dicit Stephanus Actuũ. vij. nõ faciendo mentioneꝫ de. xxx. annis. Dici potest ꝙ scriptura nõ computat minuta. Dicit etiam Augustinus ꝙ hec computatio debet protendi vsq̃ ad mortem Seon regeꝫ amorreorum. et Og regem Basan. Secundo est notandũ ꝙ promissio facta Abrahe que fuit iuramēto dei cõfirmata Geñ. xxij. Per memetip̄m iuraui dicit dñs ⁊c̃. sequitur. in semine tuo benedicent̃ omnes gentes terre. Et Luc̃. j. Iusiurandũ quod iurauit Abraham. fuit dictum ꝓpter sui stabilitatem et firmitatē testamentum. Est em̃ testamentum scriptura autentica et solida. et talis fuit illa promissio. quia fuit summe autoritatis et summe stabilitatis. Vnde tãte fuit firmitatis: ꝙ lex post data nõ euacuauit ip̄am. sed potius semen ꝓmissum euacuauit legē: sicut declarabit̃ articulo. vj. de cessatione legis. Si em̃ lex euacuasset promissionem. tunc hereditas glorie nõ esset ex ꝓmissione sed ex lege. et si eēt ex lege: cũ Abrahã. Isaac ⁊ Jacob fuerunt ante legem: tunc nõ haberent istã hereditatē cum tamen dicat christus Math. xxij. adducens illud Exo. iij. Ego sum deus Abraham ⁊ deus Isaac ⁊ deus Jacob: nõ est deus mortuoꝝ ŝ viuoꝝ. Viuũt ergo illi nõ vita nature ŝ vita glorie. quod plane dicit xp̄us Math. viij. Dico auteꝫ vobis ꝙ multi ab oriente et occidente veniẽt: ⁊ recumbent cum Abrahã. Isaac et Jacob in regno celorum. Ideo hec hereditas nõ ē ex lege sed ex ꝓmissione. que cum fuerit merito fidei christo ꝓmissi. quia illã repromissionē habet iaꝫ Abrahã. ⁊ nõ habet eam ex lege. q꞉ diu ante legē fuit mortuus. ergo habet eã ꝑ ꝓmissionē. ergo cuꝫ promissio fu-

erit facta 7 iurata vt predictū est merito fidei.seq̄
tur ꝙ fides christi est summe stabilitatis 7 stabili
or lege Moysi: cum illa sit euacuata ꝑ semen pro-
missum. Hec omnia pulcerrime ponit Paulꝰ apo-
stolus ad Gal.iij. Hoc autem dico vobis testamē
tuꝫ cōfirmatū a deo ꝙ post.cccc.7.xxx.annos facta
est lex.non irritum facit ad euacuandam promissi
onem.nam si ex lege hereditas iam non ex promis-
sione. Abrahe autem ꝑ repromissionē donauit de
us.qđ sic explicat̄. Hoc autē.i.ꝓmissionē Abrahe
factā.dico. id est affirmo testamentū confirmatū
a deo etiā ꝑ iuramenta. quod scꝫ testamentū post
cccc.xxx.annos.post quos supple facta est lex.nō ir
ritum facit.i.nō euacuat. quod quideꝫ faceret si ꝑ
eam daret̄ benedictio.nō ergo lex irritum facit p̄-
dictum testamentuꝫ ad euacuandū.i. vt euacuet
promissionē supple Abrahe factā. nō igitur ꝑ le-
gē benedictio est. qꝛ data est lex post multuꝫ tem-
pus a ꝓmissione facta.que quidē ꝓmissio nō dixit
ꝙ ꝑ legem esset ꝓmissio sed ꝑ semen. Si em̄ ex lege
esset hereditas.nō esset ex ꝓmissione.7 tūc Abra-
ham nō haberet eā quod ē falsum:vt supra dictū.
ꝓpter quod dicit aplus. Lex nō euacuat ꝓmissiōꝫ.
Nam si ex lege hereditas.qđ oporteret si lex eua-
cuaret promissionē.iam nō esset supple hereditas
ex ꝓmissiōe quod ꝓbat dicens. Abrahe aūt dona-
uit deus.supple istā hereditatē ꝑ repromissionem
Constat em̄ ꝙ Abrahā iā habet eam:et nō habet
eam ex lege.qꝛ diu ante legē fuit mortuus.ergo ha
bet eā ꝑ promissionē. Ergo cū promissio fuerit fa-
cta merito fidei.sequit̄ ꝙ fides xp̄i ꝓmissi ē summe
stabilitatis.7 stabilior lege Moysi. Hec veritas tā
ꝙ̄ vna pulcerrima flos colligitur ex p̄dictis verbis
apostoli:quasi ex quadā areola aromatuꝫ.7 ꝓpte-
rea fideles xp̄iani confitent̄ fidem xp̄i stabilissimā
7 lege Moysi stabiliorem.

Qꝛ fides xp̄i ē lege Moysi nobilior 7 ꝑfectior.

Quartus articulus

est ꝙ fides xp̄i est lege Moysi nobilior 7
perfectior. Ad cuius euidentiam qua-
tuor sunt notāda. Primū ꝙ q̄uis lex Moysi nō
sit effectiua iusticie nec meritoria b̄ndictiōis glo-
rie.nō tamen frustra fuit data. Fuit em̄ data pro-
pter quatuor causas quas breuit̄ glo. tāgit. Pri-
ma ꝓpter peccati ꝓhibitōem:vt saltem timore pe
ne homines cessarēt transgredi: vt hec tandē face
rēt voluntate. Secūda ꝓpter ꝓp̄li eruditōeꝫ 7 di-
spositōem:vt scꝫ ꝑ legem morbū suum agnoscerēt
de cuius ignorātia in lege nature cōuictus erat vt
scꝫ populū dei erudiēs ipsum dignū faceret ad ꝑci
piendūꝫ ꝓmissionē que ē xp̄s. Tercia ꝓpter reme-
dij flagitatōem:vt scꝫ homo sup̲be in suis viribus
fidens precepta acciperet. in quibus deficiens fa-
ctus p̄uaricator liberatorē saluatoremq́ꝫ reqreret
Data est em̄ lex vt dicit Aug. vt ceruix superborū
qui tātū sibi arrogabāt vt liberū arbitriū sibi pu
tarent ad insticiā sufficere.quos cum lex transgre
di faceret humiliaret̄.7 sic medicꝰ optaret̄. Quar
ta ꝓpter futuroꝝ significatiōem. Legalia em̄ fue-
runt quedaꝫ vmbra futurantē significans.quedā
q́ꝫ figura futuraꝫ veritatē presignās vt infra vide
bitur. Secūdo notandū ꝙ lex fuit ordinata. id
est ordinabiliter angeloꝝ ministerio data 7 b̄n or
dinabiliter.quia inter Abrahā et xp̄m.inter pro-
missionē et semen.inter tempus legis nature 7 tē-
pus gratie. Magno em̄ ꝯsilio factū est vt nō statiꝫ
post homīs casum veniret mediator. sed ꝙ primo
humanuꝫ genus cōuinceret̄ de ignorātia tp̄e legis
nature que nec morbi nec medici clarā noticiā da
bat.nec ad ista hō ex suis naturalib9 attingē vale-
bat. Demū conuinceretur de impotētia legis scri
pte quā homo v̄tute ꝓpria seruare nō potuit. nec
ipsa dabat adiutricē gratiam ad seruandū: vt ꝓ-
pter ista duo scꝫ ignorantiam et impotentiā coge
ret̄ saluatorē petere.nec xp̄i aduentū sup̲fluū iudi
caret. Multiplicate sunt infirmitates hoīm. con-
tra quas nec ꝑ legē nature nec ꝑ legē Moysi se iu
uare poterant.ꝓpter quod accelerauerūt ad medi
cū. qui veniens tanq̄ alter samaritanus vulnera
sanauit languidi.quē sacerdos 7 leuita.i.vetus lex
et sacerdotiū imisericorditer ꝑtransierāt: Luce.x.
qui etiā tanq̄ alter heliseus coaptāt se corporali-
ter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eum.
quē tamē eius puer cū suo baculo q̇ designabat le
gis duriciā nō potuit suscitare.iiij. Re.iiij. q̇ tāq̄
alter angelus descendēs ī piscinā nr̄e mortalitatis
sanauit illū quē inuenit sibi sueq́ꝫ ecclesie vnituꝫ:
Jo.v. Qui om̄ipotēs sermo dei pr̄is venit ī mūdū
dū oīa mediū silentiū tenerēt: Sap.xviij. Primuꝫ
silentiū fuit an̄ legeꝫ scriptam. Secundū sub lege.
Terciū in gloria. Primū fuit ignorātia lāguoris.
Secundū desperatio curatōis. Terciū adeptō sa
nitatis. Ante legē em̄ homo morbū suū nō cogno
scebat:ideo silebat.nec remediū querebat. Lex au
tē ostēdit languidis vulnera.7 ideo data lege mox
fuit ruptū silentium.et ceperunt egri petere reme
diū. Sed quia lex grauis erat nec auxiliuꝫ cōfere-
bat.ꝑ diuturnos clamores fatigati homines.et de
salute desperantes cessauerūt loqui.7 sic subsecu-
tū ē silentiū secundū. Et tūc omnipotēs sermo pa
tris venit in mundū. Samaritanus appropiauit
ad vulneratū.angelus magni consilij in piscinam
descendit: et Heliseus ad suscitandū mortuuꝫ ac-
cessit.i.summi regis filius descendit de equalita-
te patris ad patibuluꝫ crucis:et de sede patris ad
officinā peccati.de lumine celi ad tenebras mūdi 7
inferni.7 veniēs locutus ē pacē.dedit gratiā.ꝓpo-
suit misericordiā.ꝓmisit veniā.et ita rupto silētio
ceperunt egri magnis clamoribus flagitare reme
diū: et accelerare ad medicū ꝑ quem vulnera sa-
narētur.morbus curaretur.recepta v̄o sanitate 7
donata immortalitatis felicitate.nihil vltra resta
bit petendum.et tunc erit terciū beatū silentium
ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data ē
lex.scꝫ inter Abraham et xp̄m.inter promissioneꝫ
et semen promissum.inter tēpus legis nature 7 tē
pus legis gratie.inter primū silentiū 7 terciū. Qn̄
em̄ data fuit lex cepit frāgi primū silentiū.ipsa au
tē manente fuit secundū silentiū. et tunc venien-
te medico ruptoq́ꝫ secūdo silētio: terciū homines
optauerūt. Tercio notandū ē ꝙ qn̄ lex fuit da-
ta fuit posita in ꝑtate huius qui vēturus erat ve-
rus mediator vt staret ꝙ̄diu ipse vellet 7 qn̄ vellet
cessaret. Ipse aūt voluit ꝙ cessaret qn̄ ipse venit 7
tamen verꝰ mediator fuit. Ex quo patet ꝙ ꝯtra me
diatorem faciūt qui legē cuꝫ euangelio obseruare
volūt. Ex quo vlterius patet ꝯclusio intēta. ꝙ fi-
des euāgelij siue xp̄i nō solū est lege Moysi antiq-
or 7 stabilior:sed etiā ꝑfectior.qꝛ ipsam euacuat.si
cut illud quod ꝑfectū est euacuat quod ex ꝑte est.
j. Cor.xiij. Cū em̄ venit mediator.7 legē euangeli
cam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝓpter
suam imperfectionē.7 hoc ipse facere potuit. qꝛ in
eiꝰ ꝑtate tanq̄ veri dn̄i posita fuit. Quarto no-
tandū ꝙ hic mediator nō est vnius nature sed du
plicis. Est em̄ gigas gemie substātie.s. diuīe 7 hūa
ne. Ipse igit̄ cū sit deus 7 homo inter hoīes et deū

mediat. Duz homines qui a deo recesserant per se
reconciliat. ipse vt deus omnia creauit. sed inq̄tū
deus nō omnia recreauit. Et ipse inq̄tuz deus. est
cuz patre ⁊ sanctospiritu vnus deus. qꝛ nō sūt plu
res dij sed vnus deus. Ex quo patet q hic media-
tor nō est federator vnius partis tm̄ sed duaꝝ par-
tium. s. dei ⁊ homīs. ⁊ patet etiā q inq̄tum deus nō
est ꝓprie mediator inter deuz ⁊ homines. sed inq̄-
tum hō. Inq̄tum em̄ deus nō est medius sed equa
lis deo patri. Itē iste mediator nō est arbiter vni
us populi sed duoꝝ. s. iudeoꝝ ⁊ gentiliū. quos tan
q̄ duos pietes ecclesie ī se angulari lapide copula-
uerit vtriusq̄ ppl'i euacuās ritū: ad Ephes. ij. ⁊. j.
Pe. ij. ergo qui obseruāt legalia xp̄m nō vt media
torez recipiūt. quia ip̄m videnẗ asserere mediato-
rem tm̄ iudeoꝝ quod esse non potest. qꝛ mediator
nō ē nisi duoꝝ populoꝝ. Ergo qui ex circūcisione
vel p̄putio ad fidē conuersi sunt maneāt sicut sūt.
nec curent circumcisi de preputio. nec p̄putiati de
circūcisiōe. quia vt dicit̄ ad Gal'. vlti. In vero me
diatore ihesu christo. neq̄ circūcisio aliq̄d valet.
neq̄ p̄putiū ꝫ noua creatura. Hec quatuor nota-
bilia patēt ex intentōe apl'i ad Gal'. vbi supra. vbi
sic dicit. Quid igit̄ lex ꝓpter transgressionē posi-
ta est. donec veniet semen cui promiserat ordinata
p angelos in manū mediatoris. mediator aūt vni
us nō est. deus autem vnus est. que lr̄a breuiter sic
exponit̄. Quid igitur lex. i. ad quid ꝓdest. ex quo si
cut dictū est in p̄cedēti articulo nō euacuat ꝓmis-
siōz. nec ē ex ip̄a hēditas. Rn̄det apl's q inter cete
ra ad q̄ ꝓdest ꝓpter trāsgressores supple puniēdos
⁊ flagellādos. posita ē. q̄ supple stare debuit donec
veniret semen. i. xp̄s. cui. i. p quem ꝓmiserat supple
deus. vel ſm glo. cui. i. de quo dandā omnibus gē-
tibꝫ nō solū iudeis gratie ⁊ glorie bn̄dictōz. lex di-
co ordinata. i. ordīabiliter data eo mō quo dictuz
est. p angelos. i. ad lr̄am p ministeriū angeloꝝ qui
in psona dei apparebant moysi ⁊ ei loquebanẗ. vl'
p angelos. dicit glo. i. p Moysen et aaron qui tan
q̄ angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico posi-
ta ⁊ ordinabiliter data: ī manu. i. ī potestate ⁊ vo-
luntate mediatoris. i. huius qui inter deū ⁊ hoīes
⁊ angelos inter duos populos. s. iudaicum ⁊ genti
lem erat vēturus mediator. posita dico et ordina-
ta fuit in manu mediatoris: vt videlicet staret q̄-
diu ip̄e vellet. ⁊ qn̄ vellet cessaret. voluit autem q
cessaret qn̄ venit. ⁊ qn̄ inter deū ⁊ hoīes. int̄ gētiles
⁊ iudeos verꝰ mediator fuit. ⁊ dico q mediator fu-
it inter deū ⁊ homines. ⁊ inter diuersoꝝ rituū ho-
mines. qđ quidem ē necessariū. qꝛ sequit̄ mediator
vnius nō est nec arbiter vnius tm̄ sed duoꝝ. s. dei ⁊
homīs. sed nō vnius ppl'i tm̄ sed duoꝝ vt dictū est
Quis autem iste mediator inq̄tum hō mediator
sit duoꝝ. inq̄tū tn̄ deus ē vnus cū p̄re ⁊ sp̄ūsancto:
qꝛ vt dicit̄ Deut̄. vj. Deus aūt vnus ē. vel possꝫ hic
dici ſm glo. q dicit̄ hic mediator int̄ deū ⁊ hoīes. ⁊
inter hoīes ⁊ hoīes. non inter deū ⁊ deū. qꝛ nō sunt
plures dij sed deus inquit vnꝰ ē.   Ex p̄dictis oībꝫ
quasi ex q̄dā areola apl's intēdit elicē tres ꝯclusio
nes. Prima ē q ī aduētu mediatoris fuit lex moy-
si euacuata. qꝛ in manu sua fuit posita. ⁊ ī sua om̄i-
moda ptate sicut dictū est. Secūda cōclusio ē q q̄
cū euāgelio obseruāt legalia ꝯtra mediatorē faci
unt q̄ ī aduētu suo legē adīpleuit dādo sibi finem
īmo nec ip̄m vt mediatorē recipiūt. qꝛ facto suo vi
denẗ astruere ip̄m nō esse arbitꝝ nec federatorē ni
si tm̄ iudeoꝝ. Tercia ꝯclusio est q fides xp̄i est om-
nino pfectior vel nobilior lege moysi.

Q fides christi est lege Moysi vtilior.

Quintus articulus ē

q fides ihesu xp̄i est lege moysi vtilior ꝫ
colligit̄ ex v̄bis apl'i infra ca. supradicto
q̄si ex quadā aromatū areola. vbi ꝯsequēter dicit.
sic lex ḡ aduersus promissa dei. Absit. Si em̄ data
eēt lex q̄ posset viuificare vere ex lege eēt iusticia. ꝫ
ꝯclusit scriptura om̄ia sub pc̄to. vt ꝓmissio ex fide
ihesu xp̄i daret̄ credētibꝫ: ad Gal'. iij. Hic sunt duo
notāda. Primū est q p legē nunq̄ fuit vita anime
cuius ratio sepe dicta est. qꝛ eius sacramenta non
afferebant gratiā. et sic nō prestabāt aīe vitā. Se-
cundū est q circūcisio nō fuit ex lege sed ex patribꝫ
vt saluator dicit ī Johāne. Diu em̄ ante legez fuit
circūcisio instituta. qꝛ Geñ. xvij. Dicendū est etiā.
q ex circumcisione nunq̄ fuit pfecta vita. quia nū
q̄ potuit introducere homines vbi est perfectō vi
te. Unde Jacob dixit circūcisus Geñ. xxxviij. De
scendam in infernum lugens filium meū. Et Da-
uid circumcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor de-
scendentibus in lacum. Item p legem Moysi nū-
q̄ fuit pfecta iusticia. Hec em̄ dicit apostolꝰ ad ro-
ma. iij. Ex opibus legis nō iustificatur omnis ca-
ro. et illud ex primo sequitur. si em̄ per legem esset
vera vita. ac p hec et vera iusticia que ducit ad re-
gnum in quo est pfectio vite: ad Roma. iij. Iusti
cia dei est p fidem ihesu christi sup omnes qui cre-
dunt in eū. Est ergo fides ihesu christi lege vtilior
⁊ ꝓpterea dicit apl'us. Lex igit̄ aduersus promissa
dei. quasi dicat. ex quo euacuata est quādo imple-
ri cepit ꝓmissio. nunq̄ aduersat̄ diuine ꝓmissioni
Absit. Nō em̄ ē inimica. sed ꝯsentanea diuinis ꝓ-
missis. Uerū ē tamen q fides cuiꝰ merito fuit ꝓ-
missio. ē vtilior ⁊ efficacior lege. qđ ꝓbat̄. quia lex
nunq̄ potuit viuificare nec iustificare. Si em̄ da-
ta esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualē
afferre. vere supple et nō opinatiue. ex lege id est ex
operibus legis esset iusticia. quod tamen verū nō
est. Sed conclusit scriptura. i. lex scripta cōclusit.
id ē clausa reliquit omnia. i. omnes homines tā iu
deos q̄ gentiles sub pc̄to. neminē em̄ a pc̄ti carce-
re potuit expedire. vel cōclusit. i. clausa demōstra
uit esse. p legez em̄ cognitio peccati: ad Roma. iij.
que quidem prouidentia factū est vt ꝓmissio vite
scꝫ ⁊ iusticie et bn̄dictiōis eterne ex fide ihesu chri-
sti. nō ex lege supple Moysi. promissio dico. id est
res ꝓmissa daretur credentibus. supple in christū
Patet igitur ex predictis clarissime q fides ihesu
xp̄i est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vti-
lior lege moysi. Et qꝛ tāaltissime extollitur fides
ihesū christi supra legem Moysi. multū debēt gau
dere xp̄iani filij ecclesie de fidei susceptione. multū
q̄ debent animari ad fidei ꝓmissionē. ⁊ ad fidez p
opera ꝓbatōem et pfectionem ac defensionē. cum
ex eadē excellentior sit religio xp̄iana omni alia gē
te totius vniuersi. quod ꝓpter catholicoꝝ ꝯsolati
onē ex tribus intēdo declarare.   Primo ex parte
patris et matris. O fidelis xp̄iane pater tuꝰ ē ihe-
sus xp̄s. sicut ex ꝓprietatibus veri patris declarat̄.
Sūt em̄ veri p̄ris ꝯditōes.   Quaꝝ prima ē. q pa
ter naturalit̄ appetit filios generare. desiderat em̄
speciē multiplicare ī filijs. Unde Aristo. ij. de aīa
tractās de v̄tute generatiua dicit. Naturalissimū
ē oī nature viuēti generare sibi sil'e. sequit̄. vt eē di
uinoꝝ immortale pticipemus. Sic xp̄s nos appe-
tit in fide sua sp̄ūaliter generare. vt esse dei immor
tale participemꝰ. Et ideo dedit eis potestatē fili-
os dei fieri his q̄ credūt in noīe eius: Joh. j. i. in re
nomis eius. Quo ordine filij dei fiant. et quō hec
generatō nobilissima distinguatur a carnali sub-

dit. ꝙ nō ex sanguibus. s. femine quasi materie. ⁊ vi
ri quasi formatiui. In quo humanā generationē
ꝑm materiā ⁊ ꝑm modū generādi miserā ostendit.
Sed ex deo nati sūt. ecce generatio ⁊ natiuitas spi
ritualis. Ut autem secure credamus hanc excellē
tiam scȝ hominē nasci ex deo: subdit deum nasci ex
homine. Ex hac eñ susceptiōe infirmitatis sana-
tur nostra infirmitas vt possimus dij vel filij dei
fieri. ⁊ hoc est. Et verbum caro factuȝ est. quod su
perius erat inferius descēdit. Quid ergo mirum si
quod inferius erat in id quod supius erat ascēdit
qꝛ si deus factus est homo: credi debet ꝙ homo fi-
at deus. ⁊ si deus homo venit ī mundū ꝙ homo fa
ctus de⁹ ascendat in celū. hec omnia in glo. Se-
cunda ꝯditio veri patris est ꝙ desiderat filios mul
tiplicare. Ita et xp̄us desiderat nos in fide multi-
plicare. quia vult omnes homines saluos fieri. et ī
agnitionem veritatis scȝ sue fidei venire: vt patet
infra. et. j. ad Thimo. ij. Sed hāc multiplicatōeȝ
filioꝝ nō appetit ihesus ꝓpter defectibilitateȝ sue
nature. sicut ē in puro homine. qui qꝛ nō potest ꝑ-
manere in seipso cuȝ sit corruptibilis desiderat ꝙ
ꝯseruet̄ in suo simili ⁊ sic ꝑpetuetur generatio. Sȝ
vult ihesus xp̄s pater in hāc multiplicatiōem fili-
orū ꝓpter bonitatē suā quā vult quantuȝ in se est
cōmunicare omnibus. Tercia conditio veri pr̄is ē
ꝙ ad filioꝝ generatōem trāsfundit de sua substā-
tia suā naturā specificā tn̄ nō minuit. Sic dei fili⁹
ihesus xp̄s vt ⁊ nos filios dei faceret sine sui diuine
nature minoratōe seipm̄ nobis dedit. Quarta
ꝯditō veri patris ē ꝙ filios tenerrime diligit. vn̄ se
pe sibipi̇ necessaria subtrahit vt filios suos pascat
Sic xp̄s vt dicit apostolus. ij. ad Coꝝ. viij. cū esset
diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pa
ter illum filium diligit quem sibi magis similē cō
spicit. et in ipsū intuitū figere consueuit. quia vbi
amor vbi oculus. Sic xp̄s magis eum diligit qui
ei per similitudineȝ gratie magis appropinquat.

Hic diligenter attende ꝙ ꝗuis generalit̄ oēs
xp̄iani filij dei nominent̄ ex eo ꝙ credūt ihesū chri
stū esse verum filiū dei sicut dictū est. illi tamen ꝓ-
prie imo illi soli possunt dici filij dei. quibꝫ dicē po
test xp̄s. hic est filius meus dilectus ī quo mihi be
ne complacuit: Math. iij. Isti sunt illi qui nō so-
lum ore se confitētur xp̄ianos. sed corde credunt ⁊
opibus ostendūt. De malis auteȝ xp̄ianis quales
inter ceteros sunt illi qui obseruant legalia cum
euangelio conquerit̄ xp̄s dicens. Filios enutriui ⁊
exaltaui: ipsi auteȝ spreuerunt me: Isa. j. Qui eñ
deberēt esse filij christi sunt hostes xp̄i. Et sic pa-
tet dignitas religionis xp̄iane ex ꝑte patris qui ē
ihesus xp̄s deus et homo habēs cōditiōes veri pa-
tris. Ostendit̄ etiaȝ dignitas religionis xp̄iane
ex parte matris. Sed dices que est ista mr̄ nr̄a.
Rn̄det aplus ꝙ illa que sursum ē hierlm̄ ē mr̄ no-
stra: ad Gal. iiij. quod vt intelligere valeam⁹ reci
tat Seneca libro. iiij. declamationū. declamatiōe
ij. de quodam qui mortua vxore que in partu peri-
erat statim duxit aliā. et pueꝝ prime misit ad alē-
dum ad villam quandaȝ extra ciuitatem. ⁊ ex alia
vxore statim alium habuit quem misit etiā ad vil
lam eodē modo alendū cū primo. Post multū vo
tempis redierunt pueri ꝑ omnia similes. Licȝ eñ
secund⁹ esset minoris etatis ꝗ̄ prim⁹. q̇a forte vni-
us anni. nihilominus tamen tantus erat secūdus
quantus erat primus sicut multotiens accidit. et
forte vterqꝫ pr̄izabat in corpe ⁊ facie. querēte autē
matre quis eoꝝ esset filius su⁹ noluit ei dicere pr̄. ⁊
ideo ipsa flēte ⁊ filij vidētes matrē siue nouercam
flentē: flebāt. ⁊ forte vterqꝫ ipsoꝝ timebat ne esset
preuignus: quos pr̄ alloquit̄ dicēs. Quid fletis o
pueri nō oportȝ timē nouercā. lites sunt inter me
et vxorē nō inter vos. dimittatis eā facere mecum
qꝛ nō indicauit quis esset filius suus dubitās ꝙ si
sciret nō haberet curā nisi de filio suo ⁊ nō de filio
alteri⁹ matris. Itaqꝫ sic remanēte in dubio curaȝ
gerebat vtriusqꝫ equalē. Sp̄ualiter ꝑ istū pr̄eȝ in
telligimus xp̄m qui habet duos filios. vnū de ma
tre mortua ī partu. hec ē mala conscia que conce-
pit dolorē et pepit iniq̄tatē. psal. vij. q̄ ī partu mo-
ritur: Gen̄. xxxv. cū ꝑturierit Rachel ob difficulta
tē partus piclitaretur peperit filiū nomine beno
ym. qui in nostra lingua sonat principiuȝ doloris
mei; ps̄. xlvij. ibi dolores vt ꝑturiētis. Alia vxor est
ꝯscia bona que habet filiū. s. iustū ⁊ bonū virū ꝗ a
deo in villa istius mūdi equaliter nutrit̄ cū malo:
Math. v. Pluit sup iustos et iniustos: et solē suuȝ
oriri facit sup bonos et malos. et ambo sunt in ec
clesia que est nouerca malorum ꝫt mater bonorū.
tamē ignorat quis sit suus filius vel p̄uign⁹. quis
sit iustus vel iniustus explicite in gratia dei. q̇a vt
habetur Eccl's. ix. Nemo scit vtrū amore vel odio
dignus sit. plorat ante regē Salomonē mater. iij.
Regū. iij. vt filiū nō mortuū in peccatis sed viuū
ī gratia cognoscat. qd̄ pater noster ihesus xp̄s oc-
cultat ne peccator sine nutrice maneat ⁊ mr̄e. Ri
xant̄ filij quos pater cōsolat̄. qꝛ ꝓ maiori vtilita-
te vtriusqꝫ ꝑtis facit. qꝛ boni ꝑ admixtōem malo-
rum sunt in maiori merito. et mali citius possunt
ꝯuerti. qꝛ ꝑm Aug. malus ideo viuit vt vel corri-
gatur: vel vt ꝑ eū bonus exerceatur. Sic ergo ista
mater nostra eccl'ia catholica equaliter ī pn̄ti nos
nutrit. et miro amore filios suos amat dicēs Isa.
xlix. Nūq̇d obliuisci pōt mr̄ infantē suū vt nō mi-
sereat̄ filio vteri sui. ⁊ si illa oblita fuerit. ego aūt
nō obliuiscar tui. Ecce ꝗ excellentiā nostrā ex ꝑte
mr̄is. qꝛ nō sum⁹ ancille filij ꝫ libere: ad Gal. iiij.
Hec mr̄ qn̄ erūt cōplete iniq̄tates amorreoruȝ: vt
Gen̄. xv. ⁊ augmētata vsqꝫ ad messem frumēta: vt
Io. iiij. i. virtutes bonoꝝ. tūc manifeste cognoscet
quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus
quia tūc sentētiabit verus Salomō. i. ihesus xp̄s
ostendēdo matrē nostrā et filiū: dicēs angelis suis
illud. iij. Regū. iij. Date huic infantē viuū. hec est
eñ mater eius. hec ē que sursum ē hierl'm q̄ est ma
ter nostra. ⁊ sic patet excellētia religiōis xp̄iane ex
ꝑte patris et matris. Scd̄o ostēdit̄ dignitas re
ligionis xp̄iane ex ꝑte hereditatis. qꝛ sibi debetur
supma hereditas. cui nulla similis excogitari pōt.
j. Coꝝ. ij. ⁊ Isa. lxiiij. ex q̊ arguit̄ nobilitas hēdis
hāc aūt hereditatē nobis insinuat. b. Paulus ad
Ro. viij. Si filij ⁊ heredes. heredes quidē dei. i. vi
sionis diuine. in qua ꝯsistit btitudo q̄ est stat⁹ oim
bonoꝝ aggregatōe ꝑfectus: ꝑm Boetiū li. iij. ꝓsa
ij. Coheredes aūt xp̄i: ad Ro. vbi supra. i. siml' he-
redes cum christo cuius hereditas est esse glorio-
sum in corpe ⁊ anima: ita ⁊ omnes filij sui erūt glo
riosi cū eo in corpe ⁊ aīa. Nec voluit pr̄ noster xp̄s
ꝙ sua electa habitatio vocaret̄ synagoga sed eccle
sia dicēs Petro. sup hanc petrā edificabo ecclesiā
meā: Math. xvj. qd̄ duplici ratione factū ē. Pri-
ma vt fieret distinctio inter iudeos et christianos
Nō eñ videbat̄ rationabile vt locus siue habita
tio xp̄i vbi suos filios debet hereditare noīe iuda-
ico nominaret̄. Secunda rō est ꝓprietas vocabu
loꝝ. qꝛ sicut synagoga grece aggregatō dicit̄ latīe
Sic eccl'ia grece latīe ꝯuocatio dr̄. et qꝛ xp̄iani ꝯuo
cati sunt: ideo a ꝯuocatōe ecclesia dicta ē. Cōgre
gatio eñ ē pecoꝝ ⁊ bestiaꝝ. cōuocatio vo homi-
nū. et ꝑm hoc iudei et quecunqꝫ alia hominū con-

gregatio quales sunt saraceni bestijs compantur xp̄iani v̓o hominibus. Quanta ergo est differentia bestiaꝝ ad homines. tanta est iudeoꝝ ⁊ alioꝝ infidelium ad xp̄ianos. quia illi congregant̃. illi ꝯuocantur: vt notat beatus Jsið. xi. ethimol̃. Jn illa ergo celesti habitatione. scꝫ ecclesia triumphanti hēditas illa beatifica populo dabit̃ xp̄iano. Et nota ꝙ gloria celestis q̄ est illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debet̃ nisi soli deo. homib⁊ autē ex conditōne naturali debet̃ solū terra: Gen̄. ij. Formauit deus hominē de limo terre. qđ ꝯfirmās Dauid ī ps̄. cxiij. dicit. celū celi dn̄o. i. gl̄ia celi dn̄o terrā aūt dedit filijs hoīm. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debet̃ nisi soli deo: quō g̃ populo xp̄iano dat̃ ꝑ hereditate: Respondeo ꝙ ex sola dei ꝓmissione. q2 si deus eam ꝓmisit alicui cum nō possit mētiri nec falli. si promisit certissime dabit.

Modo videamus cui promisit populo illaꝫ. nō iudeis cum non possint ostendere in tota lege moysi ꝙ deus eis promisit gloriaꝫ paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit Machometus gloriā porcorum ⁊ asinorum: vt videbitur libro. iiij. Sed solis xp̄ianis deus ꝓmisit gloriam suam. quod pulcerrime declarat sanctus Vincētius ī quodā sermone ꝑ similitudinē regis habentis vnicā filiaꝫ dilectissimā. qui cōduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissiōꝫ. alteri. xij. aureos pluresq̄ȝ pecunias. tercio v̓o ꝓmisit filiā cū regno si bene sibi seruiret Modo queritur cui istoꝝ debet̃ filia regis. ⁊ quis poterit legitime eā petere. certū ē ꝙ nec primꝰ nec secūdus: sed tercius ex ꝓmissione. licet nō sit dignꝰ eā habere. tamē q2 sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Jta ī ꝓposito. iste rex nobilis ē ille de quo Apoc̄. xix. Rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū: ⁊ vocabit̃ nomē eius verbū dei. Filia pulcra quā habet ē gloria celestis ita ē pulcra s̄m Aug. ꝙ si ibi liceret stare nisi vnius diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delicijs contemnerentur. Jste rex cōduxit tres seruos scꝫ populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti ⁊ in monte synai. Moyses fuit cursor ⁊ notarius huius conductoris. ⁊ isti populo ꝓmisit promissionem. Ecce quid dicit instrumentuꝫ. Si in preceptis meis ambulaueritis: et mandata mea custodieritis dabo vobis ⁊c̄. Leuit̃. xxvj. Et Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi ꝓmissio bonorum tempalium. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem Moysi totaliter. ⁊ vixerit ī illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā pad̄isi. q2 responderet sibi deꝰ. O miser tu petis filiam meā: et nūquid nō solui iaꝫ tibi quod ꝓmisi. ⁊ sic consequēter ꝓijcitur iudeus ī infernū. Tercio ꝯduxit agarenorū. Et licet vnus agarenus vixerit hic beatissime. ⁊ fuit misericors. castus ⁊c̄. nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Videamus pactū quod fecit deus cū eis Jpsi em̄ descendunt ab Abraham ꝑ Jsmahelē filiū eius. et ideo dicunt̃ Jsmahelite. et ꝑ Agar ancillā. ideo dicunt̃ agareni. Judei v̓o descendūt ab Abrahā ꝑ sarā. ideo debēt dici saraceni. Jsmaheli patri Jsmahelitaꝝ promisit deus dicēs Abrahe. Suꝑ Jsmahel quoq̄ȝ audiui te. Ecce bn̄dicaꝫ ei ⁊ augebo eū valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni. ⁊ faciā illū crescere in gentē magnā: Gen̄. xvij. Jsta ꝓmissio est iam impleta: vt patet Gen̄. xxvj. vbi nominant̃ illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur: si voluerit petere gloriā paradisi. respondebitur ei vt iudeo. ⁊ sic ꝓijcit̃ in infernū. Modo videamus quid ꝓmisit populo xp̄iano nō bona t̃palia imo dicit ꝙ despiciamꝰ illa. ⁊ vult ꝙ habeamus hic labores. infirmitates et miserias. Sed si bn̄ seruiuimus sibi ꝓmittit nobis dare filiā suā cū regno suo. quatuor euāgeliste q̄si quatuor notarij fecerunt de ista ꝓmissione instrumētum. Testes sunt. xij. apl̄i. et. lxxij. discipuli. Ecce clausula instrumenti. Quicūq̄ȝ fecerit voluntatē patris mei qui in celis ē ipse intrabit in regnū celorum: Math. vij. Et ideo quādo xp̄ianꝰ vixit s̄m voluntatē dei ī pac̄ia et bona vita morit̃. Dicit sibi xp̄s. quid vis: respōdet. Domine ego seruiui vobis vellem hereditatē quā mihi ꝓmisistis. Respice instrumentū licet nō sim dignus. peto gloriā paradisi. tunc xp̄s dat ꝓmissum scꝫ gloriaꝫ suā. Ecce ergo qualiter nullus pōt habere hereditatē glorie paradisi nisi solus populus xp̄ianus. q2 istum populū elegit deus vt daret filiā suā cuꝫ regno. vn̄ dicit Jsa. lj. Audite me qui sequimi quod iustuꝫ est ⁊ queritis dn̄m. Attendite ad petrā vnde excisi estis scꝫ ad xp̄m a quo xp̄iani ⁊ cauernā laci de qua p̄cisi estis. hec ē cauerna vulneris lateris. Attēdite ad Abrahā patrē vestꝝ ꝑ fidē ⁊ ad sarā que peperit vos. q2 ad vnū vocaui eū scꝫ ad pactū ꝓmissionis filie ⁊ bn̄dixi et multiplicaui euꝫ. Quarto ostendit̃ dignitas xp̄iane religionis scꝫ esse filium dei ⁊ heredē ex angelico testimonio. q̄a intelligēs angelus p̄dictā excellentiā nō sustinuit a Johāne adorari: Apocal̃. xix. Ait em̄ Johā. Cecidi ad pedes angeli vt adorarē eū et dixit mihi. vide ne feceris. cōseruus em̄ tuus sum ⁊ fratꝝ tuorum habentiū testimoniū ihesu. deum adora. Cecidit Johānes ad pedes angeli vt adoraret eum. nō tamen sicut creatura creatorē. sed sicut seruus vehemēter ac cum seruili subiectione honorat dn̄m suum creatū. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homīe adorari. qđ tn̄ nō sustinere hic. īmo manifeste ꝓhibere videt̃. ꝓpterea sequit̃. ⁊ dixit mihi. vide ne feceris scꝫ taliter reuerentiā mihi Cuius causam subdit dicēs. Cōseruus tuus sum id ē tecū. ⁊ sicut tusuꝫ seruus eiusdē dei ⁊ dn̄i ihesu xp̄i. Et ne credat̃ ꝙ respectu soliꝰ Johānis ꝓpter singularē p̄excellentiā eiꝰ hic diceret et nō de omibus xp̄ianis q̄ xp̄i sunt serui. ideo subdit. ⁊ fratruꝫ tuoꝝ habētiū testimoniū ihesu xp̄i. i. q̄ ꝑfecto corde confitent̃ ac testificant̃ iesū xp̄m esse veꝝ deū et dn̄m vniuersoꝝ atq̄ȝ hominū redemptorē ⁊ saluatorē. Et ideo merito fideles xp̄iani confitent̃ ihesum xp̄m veꝝ filiū dei cuius sunt filij ꝑ gratie adoptionē. qui tam charā matrē dedit eis. ⁊ tam excellentē hereditateꝫ ꝓmisit. et cōseruos eoꝝ angelos fecit. Et sic patet ex p̄dictis. v. articulis excellētia fidei catholice ac etiam religionis xp̄iane.

Q2 lex Moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus

ē ꝙ lex Moysi iā nō ē lex. sed ꝙ cessauit esse lex. Hoc etiā cedit ad ostendendū maiorē excellētiā legis noue siue fidei xp̄iane vt ip̄a sola iā dicat̃ lex dei. Jn p̄nti articl̃o erūt q̄tuor pūcta pr̄icipalia. Primꝰ erit on̄dē quō iudei iā nō habēt legē. Scd̄s erit on̄dere quō propter circūcisiōꝫ q̄ vtunt̃ iudei sꝑ sunt ī maiori ira dei ⁊ abhoīatōe. Terciꝰ erit on̄dere quō oīa ī figura ꝯtigebāt ill̃. Quartꝰ erit on̄dere q̄cūq̄ȝ erāt scripta đ messia vēturo impleta fuerūt ī xp̄o ihesu saluatore nr̄o. Circa primū pūctū notandū ꝙ rō fūdamētalis q̄re iudei nō h̄nt aliquā legē ⁊ q̄re cessauit ea que primo dicebat̃ sua. et q̄ erat lex dei quā nō solū licitū erat nō soluere ꝭ ad obseruādā eā obligabant̃. et iā nō sunt obligati ad seruandū

immo obligatur ad non seruandū.qꝛ cessauit esse
lex dei.ꝑdita virtute q̄ primo in ea erat q̄ iō ꝑdita
fuit.qꝛ facta fuit mutatio in substātia ꝛ natura ve
ritatis quam significabat scriptura quod declara
tur septē passibꝰ. Quoꝝ primus ē ꝙ lex iudeoꝝ
preter ea ad que primo obligabant̄ ipsi ꝛ oēs alij
hoīes ꝑ legem nature scriptam nō in tabulis lapi
deis nec cartis papiri vel ꝑgameni.ij.Coꝝ.iij. sed
vt hō non excusat̄ ab eius obseruatōne scripta in
cordibꝰ vsq̄ ad illud tp̄s erāt certa mādata ꝑ que
regi debebāt vsq̄ ad aduentū messie.qꝛ ad hec mā
data nō erant obligati alij hoīes quoꝝ durāte le-
ge moysi multi fuerūt salui seruādo legē nature ꝫ
fuerūt obligati iudei de quoꝝ semine erat nascitu
rus messias quē audire debebāt sīc moysen deut.
xviij.ꝛ in quo debebat eē benedictio oīm gentium
Genes.xij.que etiā debebat dare testamētū nouū
nō simile testamēto priori: Hiere.xxxj. Itē qui de
bebat eē dux ꝛ p̄ceptor gentiū ordinatus ꝑ deum
q̄ eēt lux eaꝝ:Esa.xlij. Secūdus passus depen-
dens a primo ē ꝙ lex moysi pꝛīcipaliter attēdebat
aduentū messie.rōne cuius elegit deus iudeos pro
seipo populū peculiarē ꝛ dedit ei legem.mandata
ꝛ sacra vsq̄ ad tp̄s correctionis posita ꝛ ordinata:
ad Hebre.ix. Item fecit ꝓ eis multa miracula.q̄ ꝛ
alia multa nō fecit nationibꝰ gentiū.ꝫ ꝑmisit ꝙ re
gerent̄ gentes ꝑ suū liberꝝ arbitriū ꝼm ꝙ eis vide
retur. Tercius passus ē ꝙ qn̄ talem diuisionem
fecit deus.s.iudeoꝝ ꝛ gentilium hn̄tem principiū
in ꝑsona abrahe duo fecit.primo obligauit se.secū
do dedit signū principale.fuit obligatio quā deus
fecit abrahe ꝛ alijs patribꝰ ꝙ de semine eoꝝ nasce-
ret̄ messias qui eos debebat docere ꝛ dirigere eoꝝ
oꝑa ꝛ eos redimere ꝛ in sua grā exaltare suꝑ oēs
gentes q̄ non crederēt in eū. Secūdo vt eēt notifi
cata dr̄ia huius populi peculiaris ab omibꝰ alijs:
q̄ ꝓpria dr̄ia eēt principaliter ꝛ staret in fide.ꝙ de
semine abrahe deberet nasci saluator mūdi quod
alij populi ex quo eis nō erat dictū nō credebāt qꝛ
ad Roma.x.fides ē ex auditu credēdo id qđ aliq̄s
audit ꝓpter auctoritatē dicētis intelligēdo ꝙ tal̄
est verax ꝛ potens facere qđ dicit.Hec fides cū sit
virtus nō corꝑis ꝫ aīe ꝑ seipam non apparēs extra
dedit deus abrahe circūcisionē in signū ꝙ illi in q̄
bꝰ eēt crederēt aduentū messie sic ꝙ ꝼm ꝙ res priꝰ
est ꝙ signum eiꝰ.prius intelligebat̄ esse fidem ī po
pulo iudeoꝝ ꝛ cōsequēter circūcisio sicut signū fi-
dei ꝼm ꝙ legit̄ de abrahā Gene.xv.ꝙ primo credi
dit ministeriū ꝛ postea fuit ei data circumcisio si-
gnū iusticie magne fidei: qn̄ cōtra totam naturā
credidit verbis dei:Gene.xviij. ꝙ Sara haberet
filium de cuius semine nasceret̄ ille qui eēt bn̄di-
ctio gentiū propter quod abraam dictus fuit pat̄
non solū iudeoꝝ ꝫ multaꝝ gentium. Quartus
passus est ꝙ ad significandū mysteria grē ꝑtinen-
tia messie: quō habebat eos redimere sustinendo
mortem et dando eis grām suam fuerūt ordinata
sacrificia ꝛ multe ceremonie:siue ꝑ moysen: siue ꝑ
dauid ꝛ Salomonem stabilite.Sed ꝛ de aduentu
messie ꝛ d̄ tp̄e in quo haberet esse. ꝛ de operibꝰ que
haberet facere ꝛ de alijs rebꝰ que in tp̄e debebant
accidere non solū moyses ꝫ etiam oēs ꝓphete locu
ti sunt ex ꝑte dei. Quintus passus ex p̄cedenti-
bus pendens est ꝙ circūcisio ꝛ lex moysi erat sicut
vnū instrumentū obligationis inter deū ꝛ iudeos
exp̄sse cōtinēs ꝙ deus habebat implere.ꝛ illud qđ
iudei interea habebāt facere videlicet illud qđ an̄
legē faciebant Abraam Isaac ꝛ Jacob ꝛ alij pa-
tres sui circūcidere se ꝛ filios suos in signū ꝙ de ge
nere iudeoꝝ messias haberet eē. Item ꝛ facere sa-
crificia ꝛ ceremonias significans mysteria messie
ꝑtinentia ꝛ ꝙ omnes eēnt in spe sui aduentus di-
spositi ad recipiēdum suam doctrinā ꝛ sua manda
ta.ꝛ sic fecerūt se dignos ad recipiendū grām quā
eis habebat dare. Sextꝰ passus est ꝙ ꝼm ea que
dicta sunt lex moysi ante aduentū messie erat vna
obligatio plena ꝛ vacua.plena figura:ꝛ vacua res
eius.plena ꝓmissione:ꝛ vacua ꝓmisso.qꝛ deus ꝓmi
serat ꝛ nondū impleuerat ꝫ hēbat implere ꝑ eum
ꝓmissum in aduentu messie.ꝛ in signū ꝙ illud ha-
bebat implere sicut dictum ē dedit eis circūcisiōē
ꝛ alias cerimonias ꝛ sacrificia in lege specificata:
que oīa ex quo erant mandata seruari sicut signa
ꝛ figuras illius qđ habebat esse in aduētu messie
erant ordinata vt fierent tp̄e certo.ergo anteq̄ im
pleret̄ p̄dictum tp̄s erat in lege virtus obligatōis fa
cta durās vsq̄ ꝓmissū eēt ip̄letū. Unde qꝛ lex erat
vacua ꝛ plena requirebat impleri illo quo erat va
cua ꝛ euacuari illo quo erat plena:ꝼm ꝙ est qđcū-
q̄ instrm̄ obligatōnis ꝑ quod aliquis ꝓmittit al-
teri dare ei vel facere aliquod magnū.qđ talis ob
ligatio anteq̄ impleat ꝓmissū est plena ꝛ vacua:
vacua qꝛ non est adhuc da tū vel factū qđ ꝓmissū
est.plena spe ꝛ virtute qꝛ talis obligatio dat ius il
li cui facta ē vt possit petere ꝛ cōpellere ꝓmittētē
vel ad minus cōqueri de eo si in tp̄e quod assigna-
uit non impleuit ꝓmissum.ita ꝙ quātū est vacua
ꝓmissio tantū est plena spe ꝛ veritate ꝛ iure ad pe
tendū ꝛ requirendū obligatū vt impleat ꝓmissū
Septimus passus ē ꝙ p̄dictis intellectis q̄cun-
q̄ potest ꝑ seipm̄ cognoscere ꝙ si talis obligatio ē
vera ꝙ substātia ꝛ natura veritatis dato ꝙ noti-
ficet̄ ꝑ scripturam nō est in eo qđ ē intus ꝫ quod
principalius est ī eo qđ est extra scꝫ ī actu q̄ trāsiit
quo vnus se obligauit alteri ꝛ in actu futuro q̄ est
adimpleri ꝓmissum:q̄tum ad primū actum non
potest haberi mutatio.quia nec deus cū tota sua
potestate pōt facere quod p̄teritū sit nō p̄teritū.
licet potuit facē ꝙ non trāsiret. Sed ex quo trās-
iuit ꝛ iam in se ē nihil ꝛ ꝙ non trāsierit etiā ē nihil
Dicē ꝙ deus pōt facere ꝙ p̄teritū non sit p̄teritū
ē tātū sicut dicere ꝙ deus ex nihilo facit nihil qđ
nullum ē possibile.nec pōt intelligi quō ex nihilo
fiat nihil.Et iō ex quo actus primus obligatōnis
iam transiuit ꝛ ille nō pōt mutari q̄tum ad talem
actum obligatio sꝑ esset vera. Sed qꝛ talis actus
fit principaliter ꝓpter id quod futuꝝ est.qđ ē ad-
impleri promissum si obligatio est vera vel non
attēdit̄ ad secundū qđ est finis ip̄ius videlicet si ē
impletum vel non quod fuit promissum qꝛ inq̄tū
non fuerit impletum. qꝛ substātia ꝛ natura obli-
gationis nō est mutata lꝫ transiuerit tēpus semꝑ
manet obligatio in sua veritate ꝛ firmitate.immo
plus firmatur quanto amplius transit de temꝑe ī
quo debebat impleri ꝓmissū. ex quo illi cui facta
fuerat obligatio accrescit plus d̄ iure ꝛ virtute ad
illud petendum. Non sic certissime est qn̄ realiter
fuit solutum ꝓmissum.quia statim ipso facto scri
ptura obligationis cessat esse vera:quia iam ē mu
tata substātia et natura veritatis. impleto quod
in ea primo erat vacuum et euacuato illo quo p̄-
mo erat plena. Primo enim erat plena iure ꝛ vir-
tute ad petendum promissum et ad faciendū res
ordinatas quousq̄ esset solutū debitum.Sed qn̄
est solutum promissum scilicet qđ postq̄ est solu-
tum non potest iuste petere sicut primo.sic nō po-
test facere res ordinatas seruari quousq̄ sit solu-
tum debitum.Et ideo perdita virtute manet va-
cua iure quo primo erat plena. quia impletum fu
it quod in ea erat vacuum non potentibus stare

istis duobus simul. s. q vera obligatio respectu vnius et eiusdem rei sit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantum euacuatur ex altera. vnde si soluitur pars debiti iam deficit sibi pars iuris quod sibi primo ptinebat. nec potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Uerumtamen in scriptura obligationis nihil mutatur. quia ipsa stante clausa in archa nec rasa scriptura nec cancellata nec scripta in spatulis: solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam que primo erat in ea. ex qua primo erat plena. et sufficit q ille vel alter notarius vel sine notario fideles psone dent testimonium esse factam solutionem. Et si non esset qui de solutione facta daret testimonium: sufficit testimonium qui est deus cui nihil occultatur. propter quod soluto iam debito est falsa illa que prio erat vere obligatio. quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. Ex istis ergo explicatis passibus siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legem aliquam: ex quo est impletum quod eis per deum fuit promissum scilicet aduentus messie. propter quod fuit in ea impletum quod erat vacuum: et euacuatum illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est biesus xps: loquens de ista materia quando dixit: nolite cogitare q ego veni soluere legem. vult dicere frangere eam vel facere contra eam. non veni soluere eam sed adimplere: Math. v. Eisdem verbis vsus est Luce. iiij. quando in synagoga nazareth apto per eum li. Ysaie scriptura que occurrit in aperiendo erat. Spus dni sup me ad euangelizandum paupibus misit me etc. Ysa. lxj. Et cum sedisset et oculi oim existentium in synagoga essent intenti ad illud quod diceret: dixit Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Ysaias. et sic anteq ipe veniret illa scriptura erat vacua. sed quando missus per spiritum dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volendo eum defendere q non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorum: An putas quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi plusq xij. legiones angelorum: quomo ergo implebuntur scripture: Math. xxvj. Item tempe quo habuit mora quando nondum erat impletum dictum dauid ps. lxvij. Et in siti mea potauerunt me aceto. vt adimpleretur cum dixisset: Sitio. dederunt ei bibere acetum felle mixtum. consequenter dixit: Consumatum est: Joh. xix. Et post resurrectionem suam ostensis manibus et pedibus q fuerant plagata et latere apto dixit eis: Hec sunt verba que locutus sum vobis quando eram vobiscum q oportebat impleri oia q erant scripta in lege moysi et pphetis et psalmis de me: Luce vlti. Dixerat eis hec anteq vltima vice ascenderet in irlm q implerentur scripture. cum proditore traderetur principibus sacerdotum et condemnatus per eos ad mortem. ipi darent eum gentibus vt flagellarent eum et crucifigerent et occiderent et q ipe resurgeret tercia die: Math. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo ex quo oes iste auctoritates sunt q oia scripta in lege moysi: in pphetis et in psalmis complerentur et implerentur in morte et in resurrectione biesu xpi cum id quod est impletum et plenum non impleatur manifeste intelligitur q scripture veteris testamenti erant vacue quousq per seipm eas impleuit biesus xps. et propter hoc ipe iuste loquebatur quando discipulis suis dixit: Math. v. q non cogitarent ipm venisse ad soluendum legem. quia non venerat ad faciendum contra eam sed implendum eam. Plus est cecus q non intelligit q ille q soluit illud ad quod erat obligatus ex quo implet obligationem in quo erat vacua q soluendo debitum frangit obligationem. nec facit contra eam quando ipse finit complet et pficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sed hoc bene sequitur q ex quo implet illud soluendo pmissum q facit eam vacuam iuris et virtutis q illi cui erat facta obligatio primo ptinebat etiam si circa ipm pmaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua quantum ad lram ex quo soluto debito est mutata substantia et natura veritatis q faciebat obligationem primo esse veram. Qui attente considerare voluerit supradictas rones clare poterit intelligere quantum iniuste vel si dixero insipienter non mentiar. Agareni imponunt fidelibus biesu xpi non esse xpianos quia non se circumcidunt et quia non seruant sabbatum. et quia non faciunt pascha agni sicut fecit ihs xps. vel quia comedunt carnes porci quod ipe non fecit. si pbassent q postq ipse soluit per eum pmissum ad Abraam et alios patres ipse fecit predicta haberent aliquem colorem: sed q postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet homo illud pt intelligere q ex quo pdicta et alia multa habebant cursum suum anteq pmissio esset impleta oibus contingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. et sic debebant dimittere ea cum veritas veniret. sicut figura imaginis quando est iam depicta et finita cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipa est facta. Unde quia circumcisio et alia plura in magnum mysterium per ipmmet et deum erant data. sicut p pignore quousq esset solutum debitum. ipemet qui debebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit: Consumatum est: Joh. xix. vult tantum dicere: iam sunt repleta oia mysteria. ipe seruauerat quod ipe seruauit antea. s. q celebrasset pascha agni ordinatum ipis iudeis in figuram sue mortis que habebat fieri et sic de alijs figuris. eo ipso q dederat intelligi deum non compleuisse quod pmiserat suis patribus: sanctis: patriarchis: regibus et pphetis. q habebat eos redimere et liberare de potestate dyaboli. et cum esset pteritum tps in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum non esse verum. Ex quo in tpe per eum assignato non impleuerat per eum pmissum. Et quod plus est cum maior et principalis promissio dei esset q deus habebat filium suum dare in mortem pro salute illorum et totius mundi. cum ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimonium q non fuisset mortuus: sed q debebat mori iterum. et q vna vice vel pluribus ad minus quolibet anno semel. sicut summus sacerdos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij: Hebre. ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cum maiori efficacia et complemento. sanctificante existentes in peccato q sanctificaret sanguis hyrcorum et thaurorum que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutem totius mundi. q non pluribus sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente vno solo et non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum. et ordinatum est homines semel mori. Sic filius solum semel et non pluries debuit mori. Qui si seruauerat sicut prius legem Moysi dederat intelligere q non erat mortuus sicut a deo patre suo acceperat mandatum. erat iste honor quem biesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare ptinue testimonium q deus pater suus non erat verax: ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior procerto in eo erat reuerentia ad patrem. quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij hoies stantes iudei pmittebant q crederent in eum si descenderet de

cruce contẽnendo gloriam ⁊ honorẽ ei promissuꝫ
q꞉ a patre accepat mandatũ ponẽdi aīaꝫ suã mo-
riendo. cũ eẽt ei leuius descẽdere de cruce viuus ꝗ̃
post mortem resurgere de sepulchro factus obedi-
ens patri vsqꝫ ad mortẽ. voluit plꝰ implere ꝗ̃ erat
iudeis ꝓmissum ꝑ deum complẽdo obligationem
eis datã ⁊ sic dicere veritatem p̄dicta obligatōne
implere lege moysi in quo erat vacua. et faciendo
eam vacuã iure quo erat plena. s. iuris ⁊ petitōnis
que cõpetebat iudeis quousqꝫ eẽt impletũ ꝓmissũ
quod ius fuerat eis datũ cum multa solẽnitate q̃
maior altera eẽ non potest nec cogitari qñ ꝓmissũ
ꝑ se factũ cõfirmauit deus iurando ꝑ seipm̃ cũ nõ
posset intelligi aliquod maius ꝑ quod iurasset vt
Gene. xxij. et Exo. xxxiij. sicut hoĩes quãdo debite
⁊ iuste iurant ꝑ rem quã cogitant maiorẽ eẽ seipis
vel ꝑ rem quã magis amãt. Et ideo nõ potuit da-
re maiorẽ firmitatẽ deus sue ꝓmissioni ꝗ̃ iurando
ꝑ seipm̃. Et vt intelligeret ꝙ sine aliq̃ dubitatiõe
volebat illõ implere sicut prĩo iurauerat abrahe
replicauit iuramentũ faciẽdo eandem ꝓmissioneꝫ
ipi dauid cũ iuramẽto firmatã. Et illud quod in
hac materia est altissime contẽplationis. cũ deus
fecisset multas ꝓmissiones iudeis ⁊ suis primis pa-
tribꝫ: addita exp̄sse cõditione ꝙ ipse impleret pro-
missa sua si seruarent sua mãdata ⁊ ꝑseuerassent ĩ
suo seruitio. ⁊ ꝙ si nõ facerẽt non solũ nõ daret eis
ꝑ ipsuꝫ ꝓmissa. ſ ꝙ puniret eos magnis penis dã-
do eos ĩ potestate suoꝝ inimicoꝝ ⁊ ponẽdo eos ex̄
terram ꝓmissionis. Sed tñ hanc promissionẽ bñ-
dictionis oĩm gentiũ in semĩe abrahe ꝙ mitteret et
messiam ad saluandũ eos fecit deus sine cõditiõe
Et vlterius ꝙ cũ singularissima deuotõne et fir-
mo intellectu debet considerari ꝙ hec fuit maior
promissio quaꝫ fecit deus. maior dico ⁊ sic pro cer-
to affirmo. Fuit eniꝫ magna promissio dĩ facta iu-
deis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis
terram promissionis ꝙ daret eis bona in ea eis
specificata. Ueruntamen he sunt paruissime pro-
missiões in compatione illius que intelligebatur
spiritualis et p̄ncipalis propter opera eoruꝫ vir-
tuosa et propter obedientiam ⁊ obseruantiã suo-
rum mandatoꝝ que erant satis difficilia ꝙ daret
eis pꝰ hanc vitã paradisuꝫ gloriã celestem ineť nũ
durantem. que promissio licet incompabiliter sit
maior ꝗ̃ oẽs alie. q꞉ oĩs largitor est maioris excel-
lentie ⁊ dignitatis ꝗ̃ suũ propriũ donũ ex quo ẽ do-
minus e iusdem. propter quod qñ aliquis dat ali-
quid de suo. ex quo ipse ẽ maior nõ intelligit dare
seipm̃. sed qñ dat seipm̃ intelligit dare oĩa sua. Et
idõ ꝓmissio paradisi non potest equari promissiõi
de qua loquimur facte ꝑ deum abrahe ⁊ alijs iude-
orum patribꝫ. hoc ẽ ꝙ promisit dare seipm̃ nobis
mandãdo filio suo qui est ipsemet deus facere oĩa
ptinentia ad salutem nostrã. et illius quo non põt
dici maior amor ponẽdo aĩam suã ꝓ amicis suis.
Et sic patiẽdo mortẽ vt nos liberaret a ptãte ini-
mici: quaꝫ suꝑ nos hũerat ꝓpter peccatũ ade pmi
patris nostri. Istud tamen sine precio donuꝫ vo-
lens deus totũ ⁊ totaliter impleri exp̄sse reuelauit
dauid prophete ꝙ sua promissio ⁊ testamẽtũ erat
sine aliqua conditõne. ⁊ ꝙ tam firmũ erat ⁊ fidele
ꝙ ꝓsperum seruaret sua miscõia. Et si filij israhel
dimitterent legẽ suam corrũpẽdo iusticias et non
seruãdo mãdata sua visitaret peccata eoꝝ in fla-
gellis: ſ tñ ꝙ nunꝗ̃ amoueret miscõiam suã nec fa-
ceret contra suũ datum testamẽtũ nec faceret vba
sua vana ⁊ sine effectu. sed ꝙ semꝑ impleret quod
fuit ꝑ eum promissũ. propter has ergo ⁊ alias ꝗ̃
plures consideratas rõnes nisi si voluerit loq̃ con-

tra totam rõnem non põt aliquis dicere ꝙ hiesus
xp̄s post mortem suã ꝑ quam deus pater suus im-
pleuerat quod promiserat. ꝙ ipse sicut prius de-
bebat seruare in se legeꝫ moysi dando ꝑ suos actꝰ
testimoniũ non eẽ impletũ qõ erat implendũ. ⁊ ꝙ
multo maioris attẽtionis ẽ per suos ꝓprios actꝰ cõ-
fitendo deũ patrem suũ. q꞉ non impleuit in tꝑe as-
signato promissum et iuratum ꝙ erat mendax et
ꝑiurus. Quis non dico hec dicere. ſ ⁊ solũmodo
audire potest tam grandem blasphemiam. Quia
ergo xp̄o hiesu post mortẽ suam nõ fuit conueniẽs
seruare legem moysi. q꞉ in eius obseruatione faciẽ-
bat magnã offensam ⁊ iniuriã deo patri suo dãdo
testimoniũ de eo ex quo nõ impleuerat promissum
nõ eẽ veracem: sed ꝑiurium. Imaginet̃ vnusq̇sqꝫ
ĩ seipso si fidelibꝫ ihu xp̄i licitũ ẽ ꝟuare legẽ moysi
sicut prius, ⁊ sic circũcidere se ⁊ facere cerimonias
in lege moysi ordinatas sicut ꝓ pignore vel diui-
sa quam debebant ducere in se iudei quousqꝫ esset
impletum illud quod ꝑ deum eis fuerat promissũ
quid aliud eẽt hoc nisi ꝑ suos actus cõtinue dare
testimoniũ ꝙ nõ erat adhuc crucifixꝰ hiesus xp̄us
ſ ꝙ ad implendũ per deũ promissum debebat ve-
nire in mũdum ⁊ crucifigi. ⁊ tñ tempus in quo de-
buit compleri promissio dei iam esset preteritum:
sicut dictum est. erat dare testimoniũ ꝙ ex quo de-
fecerat deus in dictis suis non erat verax sed fal-
sus et ꝑiurus. Et quis dubitauit ꝙ quicũqꝫ af-
firmaret talem blasphemiam de deo: ꝙ talis non
eẽt amicus dei: nec eẽt in sua grã ſ in suo odio et
inimicitia. et quod nimiũ aggrauat non quotidie
semel sed vel septies sicut iusto accidẽ põt ꝙ ĩ vna
die cadat septies: Prouer. xxiiij. ⁊ toties resurgat
si in tali odio et ira dei eẽt cõtinue de nocte ⁊ ꝺ die
ꝑ actus suos ⁊ vitam dando testimoniũ deũ ĩ sua
promissione defecisse. Et sic patet ꝯsideratio pri-
ma huius sexti articuli. s. ꝙ iudei iam nõ habent
legem. q꞉ lex moysi cessauit postꝗ̃ eam xp̄s adim-
pleuit. De secũdo puncto huius articuli qui est
quasi correlariũ precedẽtis notãdũ ꝙ sicut dictũ
est cum tempus promissionis iam sit preteritũ et
ꝑ hiesum christũ impletum qui diceret adhuc le-
galia seruanda eẽ iste eẽt blasphemus ⁊ in ꝯtinua
ira dei. ⁊ ꝯstat ꝙ ĩ tali ira ⁊ odio dei sũt certissime
⁊ cõtinue iudei. cum ipsi sint circũcisi ⁊ circumci-
dant filios suos soluto debito, retinentes pignus
quod datum fuit quousqꝫ eẽt debitũ solutũ ⁊ du-
cendo eam cõtinue in se pro diuisa in magna iniu-
ria ⁊ offensa dei. sicut si non obseruasset iuramen-
tum ꝑ eum factũ. Sed diceret hic forte iudeus
ego libenter dimitterem circũcisionẽ si possem et
acciperem baptismũ ⁊ sequerer xp̄m ſ nõ possum
circũcisionem dimittere. q꞉ obligat ad perpetuũ:
quia istud pactum datum abrahe et semini eius
ꝑ deum fuit federe sempiterno: vt patet Genesis
xvij. ergo cum obliget ad ꝑpetuum oportet vt il-
lud obseruem. Respondeo iudeo ꝙ sempiternum
non accipitur pro perpetuo vel eterno sed pro lõ-
go temꝑe patet Exo. xij. vbi habetur ꝙ ritus ⁊ fe-
stiuitas pasche debebat celebrari federe sẽpitno
tamen Hiere. xxiij. scribitur: Ecce dies veniũt di-
cit dominus. et non dicent vltra viuit dominus q̇
eduxit filios israhel de terra egypti. ⁊ per cõseq̃ns
sequitur illo temꝑe vel in illꝭ diebus non curabit
de phase. quia istud festum non erat aliud nisi me-
moria liberationis filiorum israel de terra egypti
Circumcisio lꝫ per longum tempus deberet du-
rare. tamẽ adueniente xp̄o debebat cessare. quia
fuit data abrahe in signum christi de eo nascitu-
ri vt habetur ad Romanos. iiij. ca. Modo ita est

ꝙ adueniente signato cessat signum. sicut bibito vino remouet circulus qui erat signū vini. Simile est etiam de contractu obligatōnis sicut late dictum ē in ꝑcedenti consideratiōe: qr si sit cōtract⁹ obligatōnis de. x. florenis vsqꝫ ad festuꝫ sancti Johannis vel vsqꝫ ad aliū determinatū terminū solutis illis cōtractus est nullus. Simile etiam ē d ꝓmissione regis facta militi de castro aliquo dando ⁊ in signū talis promissionis dat sibi anul⁹: quē portet vsqꝫ ad impletionem promissi. dato castro miles nō portabit amplius anuluꝫ qr nihil aliud significabat nisi ꝓmissionem factaꝫ de castro. Itē adueniente rege cessant signa ⁊ solennitates que ꝓpter regis aduentū fiebant. Item aduenīete festo cessat vigilia que erat dispositio ⁊ ꝑparatio ad festum. ita circūcisio erat vigilia ⁊ ꝑparatio ad aduentum xpi ⁊ ad baptismū quod ē maximū festuꝫ. Item possessio limitata inter duos terminos non extendit se citra primū nec vltra secunduꝫ: ꝫ talis possessio fuit circūcisio limitata inter Abrahaꝫ ⁊ xpm: Gene. xvij. Hoc erit pactū inter me ⁊ te. q̄si dicat incipiat in me ⁊ non progredietur vltra me. Clarissime ergo ex oībus supradictis patet cessatio circumcisionis: ergo iudei vtentes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictū est ac si nō soluisset promissum. propter hoc sunt in cōtinua ira ⁊ odio dī. Terci⁹ pūctus est ostēdere quomodo oīa in figura contingebant illis sicut dicit apl's. j. Cor. x. ⁊ addit scripta autē ad correptōem nr̄am. vbi duo sunt notanda in predictis verbis. Primo tempus vmbre ꝑfiguratum. secūdo tēpus gr̄e consummatū. primū fuit sub lege mosaica. secūduꝫ est sub lege euangelica. primū fuit figuraꝝ. secundum gratiaꝝ. In primo solū fuit figuratio ac ꝑ hoc imperfectio. qr nihil ad ꝑfectuꝫ adduxit lex: ad heb. vij. In secūdo est veritatis exhibitio ac ꝑ hoc perfectio. Unde vocat ab aplo plenitudo tēpis: Ad Gal. iiij. Pro pmo ergo dicit apl's oīa in figurā contingebāt illis. In figura dicit p̄signāte illa que tempe gratie sunt impleta. ⁊ bene dicit in figura. sicut em̄ videmus: ꝙ figura cesaris vel herculis ⁊ si sit in se res aliqua principaliter tn̄ signuꝫ est cesarem vel herculem repn̄tans. sic ⁊ omīa que fuerūt facta in veteri testamēto fuerunt in se res alique sicut paradisus: archa noe: diluuiū: arc⁹ celestis: nubes: tabernaculū: tēplū ⁊ hmōi: pncipalr tamen signa erant non quidem rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam presentem: sed fuerunt signa gratie ⁊ veritatis exhibite in nouo testamēto: Joh. j. Lex per Moysen data est. gratia et veritas ꝑ ihesum xpm facta est. Unde possumus dicere de his que sūt tēpore gratie exhibita illud quod scribitur Sapie. xiiij. Figura eoꝝ elonginquo allata ē. Item sicut illud quod ꝑ suam figuram cognoscit imperfecte cognoscit intuitiue quia non videt in se sed quasi abstractiue. quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic ⁊ filij israel qui solū figuras ⁊ corticeꝫ litere attēdebant ea que impleta sunt tempe gr̄e. ⁊ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamē ⁊ valde impfecte. in signū cuius cū moyses de mōte descenderet cornuta ⁊ splendida facie nō poterunt hebrei claritatem vultus eius aspicere. et si aliquos radios cernebāt vultus tamē sui claritatem nullatenus attingebāt: Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figuram ⁊ attēdebant littere corticem. medullam tn̄ sp̄ualis sensus nequaq̄ attingebant ⁊ vsqꝫ in hodiernuꝫ diem velamen sup cor iudeorū positum est vt nō possunt cognoscere veritatē. Sed xpiani reuelata facie gloriam dn̄i speculant sicut dicit apl's. ij. ad Cor. iij. Unde doctor catholicus figurat ꝑ moysen. Est em̄ assumptus de aquis baptismalibus de quo dicit Numeri. xij. ꝙ non per figuras ⁊ enigmata ꝫ palaꝫ deum videt. quod quidem veꝝ ē non tn̄ simplicit: qr videmus ꝑ speculuꝫ ⁊ in enigmate. j. Cor. xiij. sed solū respectu iudeoꝝ. Pro secūdo additur: scripta ad correctionē nostrā. Primū em̄ tps fuit quodāmodo peccata cōmittendi. Secundum autē ē tēpus peccata corrigendi. lex em̄ prohibebat concupiscentiam ⁊ sic dando ipsius noticiam ipam excitabat. ⁊ q̄m sacramēta legis non cōferebāt gratiam. Ideo ꝑ quandā occasionē non datā quidem. cū lex esset sancta ⁊ iusta. ꝫ acceptā a iudeis carnalibus quasi eos impellebat ad peccandū. Unde ⁊ lex dicebat lex peccati ⁊ mortis sicut apl's ad Ro. vij. ⁊ viij. Tempus autēꝫ gratie ē tempus peccati corrigendi: tum qr pena iudeoruꝫ reddit xpianos cautiores. ⁊ qr sacramēta noue legis gratiā ꝯferūt ⁊ scriptura euangelica expssius peccata condēnat Unde ⁊ si de omni scriptura canonica verum ē qđ dicit apl's. ij. ad Timo. iij. Oīs scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendū. ad corrigenduꝫ. ad arguendū. ad erudiendū in iusticia vt sic homo dī ꝑfectus ad oīe opus bonū instructus principalit tamen veꝝ est de scriptura euāgelica. Hec em̄ docet fidei veritatē. arguit mūdi vanitateꝫ. corrigit peccati vilitatem. erudit ꝑcepti equalitatem. Circa primū iteꝝ sciendum est ꝙ in veteri testamento sub figuraꝝ inuolucris p̄figurabātur quattuor que sunt xpianis tēpe gratie reuelata videlicet credendoꝝ cōtinentia. cauēdorū immūdicia. inimicoꝝ fraudulētia ⁊ malicia. sacramētoꝝ virtutū ⁊ honoꝝ virtus et efficacia.

De p̄figuratione credendoꝝ ⁊ primo de ꝑfiguratione sancte trinitatis.

Quantum ad primū notandū ꝙ omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nūc soluta sūt velabant. Articulus em̄ trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses ꝺm veritatem hebraicā: Gen̄. j. ca. In principio creauit heloim quod ē plurale hui⁹ noīs hel quod est idem qđ dij. heloim dixit ꝓpter ꝑsonaꝝ pluralitatem. ⁊ creauit ꝓpter essentie vnitatem. de quo etiā refert isdeꝫ eodē ca. ꝙ volēs formare hoiem dixit: faciamus hoiem ad imaginem ⁊ silitudinem nostram. faciamus dictum est ꝓpter ꝑsonarum pluralitem. ⁊ nostram propter substantie vnitatem. de quo etiam ps. lxvj. dicitur. Benedicat nos deus deus noster ⁊ benedicat nos de⁹ ⁊c. ter dicit deus nō ꝓpter tres deos sed propter tres diuinas ꝑsonas. Cuꝫ aūt dicit in singulari metuant eum ⁊c. hoc dicit propter nature idētitatē. de quo etiā dicit Ysaias ꝓpheta ca. vj. Seraphin clamabāt alter ad alteꝝ: sanctus sanctus sanct⁹ dn̄s de⁹ sabaoth. ter dicit sanctus qr tres sūt diuine ꝑsone. dn̄s deus addit qr est ī tribus deitas vna. De ꝫ articulo q̄ ē primū credibile habes expssaꝫ figurā ī sancto abrahā de quo sic dicitur Genes. xviij. ꝙ tres vidit vnū adorauit dicens: dn̄e ⁊c. tres sibi apparuerūt quia tres sunt diuine persone quas sicut vnum adorauit dicens: domine. quia in eis est vna deitas que est precisa ratio adorādi tres diuinas personas.

De ꝑfiguratione dominice incarnationis.

Rticulus dominice

incarnationis in veteri testamēto sub figurarum inuolucris fuit: de quo dicit Esa. Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filium ⁊c. Esa. vij. Et Hieremias: Nouū faciet dn̄s super terraꝫ femia circūdabit virū: Hiere. xxxj. habes figuras multiplices in veteri testamēto. hūc em̄ figurauerūt paradisus voluptatis: Gen̄. ij. ⁊ arcus diuine charitatis: Gen̄. x. Quid ꝑ paradisum nisi virginem intelligimus: in cuius medio. i. vtero fuit lignū vite. i. dei filius ⁊ in quo deus sola virtute nll'o creature cōcurrente ope posuit hoīem. i. christuꝫ. Quid ꝑ arcū variū nisi hiesum intelligo quē deꝰ posuit in nubibꝫ. i. in marie visceribꝫ radijs diuine gratie penetratis qui fuit et est q̄tum ad hoīes signū diuine recōciliationis. In cuius signū arcus est versus celum et corda versus nos. Et ideo non oportet timere sagittas ire dei submersionis generalis aquaꝝ. Hūc etiam figurabāt rubꝰ visionis ⁊ vellus gedeonis. ignis fuit in rubo q꜡ diuinitas fuit humanitati. sed non comburebatur rubus. q꜡ ꝓpter istam vnionē non fuit cōsumpta hūanitas nec in diuinitatem cōuersa: Exo. iij. Iteꝫ ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria: virginitate cōseruata ip̄am dei filio fecundās. terra fuit circūquaq꜡ sicca: q꜡ caro marie non fuit aliquo semine polluta: Judicū. vj. Hūc etiam figurauerunt arche testamenti conditio: solis descensus: ⁊ porte clausio. Quid ꝑ archam nisi mariam intelligimꝰ. q̄d ꝑ vrnā aureā int̄ archā inclusā nisi hūanitatē xp̄i. quid ꝑ manna quod erat intra vrnā nisi diuinitatē eꝰ intelligo. De ista archa habet̄ Exo. xxv. De ɔtētis at̄ in archa explicat ap̄l's ad Heb. ix. ca. Sol descendēs ꝑ decem gradus in horologio Achaꝫ signat ꝙ sol iusticie descendit ꝑ decē ordines creaturaꝝ ⁊ de decimo assumpsit humiliorē naturam de corꝑe gloriose virginis marie. Noueꝫ ordines fuerūt nouem ordines angeloꝝ. Decimus ordo fuit hoīm. de hoc descensu habet̄. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo. ⁊ tam̄ solus rex ingredit̄ ⁊ egredit̄ per eam. Porta significat virginem quia virgo māsit ꝑpetuo ⁊ tamen rex glorie solus ingressus fuit ī eam ꝑ carnis assumptōeꝫ et egressus per eam ꝑ stupendam editōnem: de qua habet̄ Ezech. xliiij.

De prefiguratione natiuitatis christi.

Rticulus aūt natiui

tatꝭ xp̄i de q̊ dixit Isa. ꝓpha ca. ix. Paruulus natꝰ est nobis ⁊c. fuit figuratus in natiuitate Isaac: de qua Gen̄. xxj. In natiuitate Samuelis de qua. j. Reg. j. Hi em̄ q̄uis nō fuerūt nati de virginibꝫ sīt tn̄ nati de sterilibꝫ ⁊ supra nature cursum. Fuit autem figuratus exp̄ssius ī ascēsu floris: de quo Esa. xj. Flos de radice yesse ascendet. ⁊ in egressu fontis Iohelis. iij. Fons egredietur de domo dn̄i ⁊c. ⁊ in ortu solis: de quo Ecc̄es. j. Orit̄ sol ⁊c. In abscisione lapidis Danielis. ij. dr̄: ꝙ abscisus est lapis de mōte sine manibꝫ q̄ statuā confregit. huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus aūt ⁊ brachia de argento. venter et femora de ere. pedes de ferro ⁊ terra. ꝑ hanc statuꝫ figurantur quatuor magna regna sibi in orbe succedentia ſm ꝙ Daniel diuinitus edoctus ibi exponit. Primū est regnū chaldeoꝝ quod significat̄ ꝑ caput aureū vt ibidem dicit̄. Scd̄m est regnum Persarū quod figurat̄ per argentū quod subiecit sibi regnū chaldeoꝝ. Terciū est regnū grecoruꝫ. s. Alexandri quod subiecit sibi regnū Persaꝝ et figurat̄ ꝑ es. Quartū ē regnū romanoꝝ quod figuratur ꝑ ferrū q̄d subiecit sibi regnū grecoꝝ. aliaq꜡ regna mūdi sicut ferrū domat oīa. Per lapidē abscisum de mōnte sine manibꝫ significat̄ xp̄s siue regnū xp̄i cui subijciendū erat p̄dictum regnū romanorū. In hac expositōe oēs catholici ⁊ hebrei cōueniūt. Quo supposito sic arguit̄: In hac ꝓphetia exprimit̄ ꝙ ille cui subijciendū erat regnuꝫ romanoꝝ ⁊ imperiū est ipse xp̄s. cū hoc ergo sit cōpletum tp̄e cōstantini ⁊ Siluestri pape: quo tēp̄e romanoꝝ imperiū subiectū est ꝑ veram fidem hiesu xp̄o filio marie virginis. Sequitur ꝙ iste est vere xp̄s veritas ⁊ signatū huius figure: q꜡ mons significat v̄ginē. lapis xp̄m. abscisio lapidis natiuitatē eꝰ q̄ fuit de virgīe sine manibꝫ. i. sine ope cuiusq꜡ creature. Hic lapis cōfregit statuam mūdi vanitatē dictū regnū romanoꝝ sibi subijciendo.

De prefiguratione vite ⁊ ɔuersatōnis christi.

Ita christi et cōuer

satio de qua Baruch. iij. In terris visꝰ ē ⁊ cum hoībus cōuersatus est fuit figurata ꝑ colūnam que filijs israel p̄cedebat q̄ de nocte erat ignis illuminans: de die vo nubes refrigerans. Uita em̄ xp̄i illūinauit mūdum contra noctem ignorantie ⁊ refrigerauit contra estū concupiscentie: nec vacat a mysterio ꝙ illa nubes erat tenebrosa egyptijs ⁊ luminosa hebreis. q꜡ in vita xp̄i fuerūt reprobi excecati ⁊ electi illustrati. d̄ hac colūna habet̄ Exo. xiij.

De p̄figuratione doctrine ⁊ p̄dicationis christi.

Octrina aūt christi

⁊ p̄dicatio fuit figurata in legisdatione que fuit facta Moysi Exo. xx. ⁊ in legis secūda scriptione Exo. xxiiij. ⁊ in legis repetōne q̄ fuit facta in Deut. quasi ꝑ totum. propter q̄d dic̄ Hiero. in ep̄l'a ad Paulinū: Deuteronomiū vo secūda lex et euāgelice legis prefiguratio. fuit etiam figurata in locutōne angeloꝝ qui ex ꝑsona dei loquebant̄ sanctis patribꝫ ⁊ p̄cipue in locutōne illiꝰ qui loquebat̄ moysi ⁊ filijs israel aliq̄n ī mōte. aliquādo in deserto. aliq̄n ad ostiū tabernacl'i. aliq̄n inter cherubin qui ꝓpiciatorium obumbrabant: vide scripturas.

De p̄figuratione passiōis christi.

Rticulus de passio-

ne xp̄i: morte ⁊ sepultura: de quo Dan̄. ix. ꝓpheta p̄dixerat dicēs: Occidet̄ xp̄s: fuit multipl'r figuratꝰ. Fuit em̄ xp̄s vēditꝰ ī ioseph Gen̄. xxxj. Nudatus ī noe: Genes. ix. Ligatus in Sampsone. Judi. xvj. Irrisus in heliseo cui dicebant pueri: Ascēde calue. iiij. Reg. ij. Cōsputus ī Iob: Iob. xvj. Cesus ⁊ verberatus in Esaia. qui dicebat: Corpꝰ meū dedi ꝑcutiētibꝫ ⁊ genas meas vellētibꝫ: Esa. lix. Suspēsus ī botro q̄ portabat̄ ī vecte. ⁊ in serpēte eneo: de primo Nume. xiij. De secūdo Nume. xxj. Clauis affixus ī Isaac q̄ portabat ligna ⁊ quē pr̄ ligabat sup̱ struēꝫ lignoꝝ: Genes. xxij. Et crucē xp̄o baiulauit ⁊ sup̱ eā fuit colligatꝰ. q꜡ in ea fuit clauis affixus. Trāsl'ācēatus in

adam. Apertū eñ fuit latus ade 7 inde fuit forma ta mulier: Geñ. ij. Et aptum fuit latus xp̄i dormi entis in cruce: 7 inde fuit formata eccl'ia. qr de xp̄i laterali vulnere fluxerūt ecclesie sacramēta. Fuit occisus in Abel Geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit eñ Jonas in ventre ceti trib' diebus 7 trib' nocti bus. sic 7 saluator fuit tot dieb' 7 tot noctib' ī cor de terre. sicut ip̄e dixit in euāgelio Math. xij. Hāc figuram habes Jone. ij. Hec sepultura fuit figura ta in quiete dn̄i que fuit. vij. die: Gene. vij.

De prefiguratione descensus aīe xp̄i ad inferos.

Articulus de descen

su aīe xp̄i ad inferos fuit figuratus ī de scensu dei qui descendit in egyptū vt li beraret populū israel de manib' egyptioꝝ: Exodi iij. Et aīa xp̄i descēdit ī infernuz qui ꝑ egyptū te nebrosum figurat' vt educeret vinctos suos ꝺ lacu in quo non erat aqua. sicut dicit Vaticinans za charias zacha. ix. Christus etiam ē p̄figuratus in Abbacuc. q̄ tulit prandiū consolatōnis Danieli viro desiderioꝝ. i. sanctis patrib' deliberari desi derantib' qui erant in lacu leonū: Daniel' vlti.

De prefiguratione resurrectionis xp̄i.

Articulus resurrecti

onis xp̄i ꝺ quo in ps̄. iij. ex ꝑsona christi. Exurrexi qr dn̄s suscepit me. 7 alibi ps̄. lvj. Exurgam diluculo. fuit figuratus in Jacob: de quo Geñ. xxviij. ꝙ surgens mane Jacob: tulit lapidem quē supposuerat capiti suo 7 erexit in ti tulum. Jacob est xp̄s qui surrexit mane. supple a mortuis. Mane dico cum adhuc eēnt tenebre. 7 tu lit lapidem. i. hūanitatē suaz quā supposuerat ca piti suo. i. in ꝺo supple substantificauerat. Caput eñ xp̄i de' est vt dicit apl's. j. Cor. xj. Et erexit ī ti tulum. i. a fidelib' contemplandū p̄dicandū 7 ado randū. Fuit etiaz figuratus in Sampsone: ꝺ quo dicit' Judi. xvj. ꝙ dormiuit ad noctis mediū. 7 cō surgens tulit ambas fores corpus. s. 7 aīam suam. Ex his duab' figuris ortū habuerāt ille due opi niōes Aug. 7 Greg. Dicit eñ Aug. ꝙ xp̄s surrexit mane. i. diluc'lo diei pasche hn̄s ꝓ se factuz Jacob. Gre. at' dic̄ ꝙ surrexit media nocte hn̄s factū sam psonis ꝓ se. qui possunt cōcordari ꝑ hoc ꝙ xp̄s sur rexit ī principio diei tercie 7 sic post mediā noctez statiz eñ p' mediā noctē dies nālis incipit 7 pt' dici mane: 7 h' ꝓ Augustino. vl' dicēdū ꝙ surrexit dn̄s ꝰm vitatē mane et' diei artificial'. h' eñ reputat' ꝓba bili'. n̄ tn̄ erat clara dies īmo adhuc erāt tenebre. vñ q̄si de nocte surrexit: 7 sic saluat' opinio vtriusq3

De prefiguratione ascensionis xp̄i.

Articulus de ascensi

one xp̄i de quo in ps̄. lxvij. Ascendisti in altum 7c̄. Et alibi psalmo. xlvj. Ascen dit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch: Geñ. v. 7 in ascensione Helye. iiij. Reguz j. In regressu Jacob q̄ dixit Geñ. xxxij. In bacu lo meo transiui iordanem istū 7 nunc cū duab' tur mis regredior. Christus in baculo crucis trāsiuit iordanez mortalitatis 7 cū duab' turmis scz ange loꝝ 7 hoīm regressus est in celum. Fuit etiam figu ratus in aduētu filij hoīs vsq3 ad antiquū dierū de quo Danielis. vij. Ecce dicit' ibi in nubib' celi quasi filius hoīs veniebat 7 vsq3 ad antiquū dieꝝ peruenit 7 dedit ei potestatem honorem et regnū.

De p̄figuratione aduentus xp̄i ad iudicium.

Articulus de aduen

tu xp̄i ad iudiciū de quo exp̄sse prophe tauit Johel. iij. ca. Ibi eñ dicit' ex perso na dei: Congregabo omnes gētes 7 deducam illos in vallem Josaphat. ibi disceptabo cum eis. Fuit etiā exp̄sse figurat' Daniel'. vij. vbi dī ꝙ throni po siti sūt 7 antiquus dieꝝ sedit. thronus eius flame ignis. 7 ibidē iudiciū sedet 7 libri aperti sūt. ibiq3 dicit' ꝙ fluuius igneus rapidusq3 egrediebat' a fa cie sedentis. q̄ consūpsit bestiam cū vndecim cor nib' suis. quo facto sancti acceperūt regnū. Thro ni figurabāt sedes aplo'ꝝ. antiquus sedens iudicā tem xp̄m qui est antiquissimus ꝰm diuinitatē. flu uius igneus egrediens figurabat xp̄i sententiā acu tiorem q3 sit ignis qui cōsumit demones cū repro bis cūctis. Judicabuntur eñ ex his que appare bunt in libris consciāꝝ. qui tūc aperient'. quo fa cto sancti regnū dei ꝑpetuo possidebūt.

De p̄figuratione generalis resurrectionis.

Articulus autem de

xp̄i carnis resurrectione: de quo prohe tauit Job. xix. ca. dicens: Scio ꝙ redē ptor meus viuit 7 in nouissimo die de terra 7c̄. vsq3 ibi ī sinu meo. fuit figurat' Ezech. xxxvij. vbi dī ꝙ ossa q̄ prius erāt arida vehemēter accesserunt ossa ad ossa vnūquodq3 ad iūcturam suā 7 suꝑ ea ner ui et carnes ascēderūt 7 ingressus est in ea sp̄us et vixerūt que oīa exponit ibidem ꝓpheta de resurre ctione mortuoꝝ. Unde ibi dicit': Hec dicit domi nus: Ecce ego aperiā tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris ppl's me' 7c̄.

De p̄figuratione vite eterne 7 mortis etn̄e: mal' 7 bonis dande.

Articulus autem de

vita eterna quā electi post mortem asse quentur fuit figuratus in scala Jacob: de q̄ dī Geñ. xxviij. ꝙ vidit scalā tāgentē celū 7 an gelos ascēdētes 7 descēdētes 7 dn̄m infixum scale. Scala sig̃ficat vitā scām q̄ h3 multos grad'. qm̄ multi sunt gradus sanctitatis. ꝑ hāc descēdūt āge li dei vt informēt hoīes 7 ascendēt viri angelici vt videāt dn̄m ipi scale infixū. cuius quidē visio erit vita bt̄a. Fuit etiam figurat' in t'ra ꝓmissiōis quā filij isrl' post transitū deserti p' multos labores ml't taq3 p̄lia adepti fuerūt. sic 7 sancti p' transitū de serti p̄nīe sequētes ducatū colūne nub' 7 ignis. i. vi te saluatoris p' ml'tos labores bonoꝝ opeꝝ. p' mul tas victorias vitioꝝ 7 hostiū sp̄ualiū. btificā vitā que etn̄a erit final'r assequent'. Sub isto articulo ꝯtinet' fides de morte etn̄a reprobis debita. q̄ fuit figurata Nume. xvj. vbi dicit' ꝙ Chore datan et abiron 7 ml'ti alij ꝓpter peccatū suū viui descēderūt ī infernū. sic 7 reprobi viui vita nāli. ꝑuati tn̄ vita gr̄e 7 gl'ie descēdūt ī infernū. et tūc erit veꝝ quod dī Math. xxv. ꝙ ibūt reprobi ī suppliciū: iusti aūt in vitam eternam. Electi figurantur per pincernaz Pharaōis cui dixit Joseph: Memēto mei cū tibi

dñs fuerit ⁊c. Reprobi aũt p pistorẽ q̄ amputato capite suspensus est in cruce: Geñ.xl.

De prefiguratione vnitatis ecclesie.

Rticulꝰ de vnitate eccl'ie fuit figuratꝰ i archa noe i tabernaculo federis i tẽplo salomõis et i hierl'm terestri. In archa fuerũt ꝯgregata aĩalia de oĩ seru ⁊ genẽ. ⁊ i eccl'a catholica sũt collecti iudeꝰ ⁊ gẽtil'. masculꝰ ⁊ femia. liber ⁊ seruꝰ. hõ irrõnalꝰ ⁊ vtẽs rõe Archa ferebať sup aq̄s. ⁊ eccl'a fluit sup tribulationes huiꝰ mũdi. Ad archa3 colũba rediẽs portauit ramũ oliue. ⁊ xp̄s ad eccl'ia3 reuertẽs spũalit' denũciat pace3. In mũdo inq̄t pssurã hẽbitis. in me aũt pacẽ: Ioh.xvj. Extra illã archã nullꝰ saluari potuit. sic ⁊ extra eccl'a3 nullꝰ põt esse saluꝰ. De his oĩb hẽs Geñ.vij. ⁊.viij. In tabernaculo ⁊ i tẽplo colebať ⁊ adorabať deꝰ. fiebãt ibi sacrificia p q̄ remittebanť pc̄a. ⁊ pc̄ores recõciliabanť deo. sic in sola ecclesia ẽ diuinꝰ cultꝰ. offerũť grata sacrificia. recõciliant pc̄ores ⁊ remittunť tibi pc̄a. vnde bene dicit eccl'ia. Credo vnã sanctã ecclesiã catholicã. sc̄oꝝ cõionẽ. remissionẽ peccatoꝝ. i. i qua sola ẽ sc̄oꝝ comunio ⁊ remissio pc̄oꝝ. hierl'm etiã erat ciuitas sacerdotal' et regia. H excellẽtiꝰ sc̄a eccl'ia. q2 i ea sunt oẽs xp̄iani sacerdotes ⁊ reges facti i sãguine ihũ xp̄i Apoc.v. Sic igiť hẽmꝰ totã fidei cõtinẽtiã i scriptura veti multiplicit' figuratã ⁊c.

De prefiguratõe cauendoꝝ. s. vij. capitaliũ viciorũ. et transgressionis. x. preceptoꝝ.

Uãtũ ad secũdũ sciendũ q̄ pc̄a q̄ oĩno cauere debemꝰ fuerũt figurata multiplicit'. s. i lepre plaga. de q̄ Leuiť.xiij. In lepra marie. de q̄ Nũe.xij. In lepra giezi. de q̄. iiij. Reg.v. In morticinis ⁊ imũdicijs q̄ fuerũt i multis locis ꝓhibita i lege. pc̄m em̄ aĩam fecit leprosã. et ipsã eiecit a ꝯsortio angeloꝝ. facit em̄ aĩam immundã ⁊ fetidã plusq̄ eẽt aliqua legalis immũdicia. vel aliq̄d morticinũ faceret. Septẽ aũt pc̄a mortalia fuerũt figurata p septẽ funes quib ligatus fuit samson: Iudicũ.xvj. Sũt em̄ pc̄a quedã vincula ⁊ funes quib ligãtur pc̄ores ne libere possint incedere vel opari. Decez aũt trãsgressiões ꝯtra xp̄i pcepta decalogi fuerũt figurata p. x. cornua bestie: Dañ.vij. de quib egredit'. xj. loquẽs contra deũ blasphemias. p quod desperatio ⁊ finalis impenitẽtia figurať. Sic g habemꝰ q̄ pc̄m i generali ⁊ pc̄oꝝ numerꝰ multipliciter fuerũt i scriptura veteri figurata ⁊c.

De pfiguratõe malicie inimicoꝝ spũalium.

Uãtũ ad terciũ notandũ q̄ inimici spũales qui nos p pc̄o feriũt. ⁊ grã dei ⁊ virtutib spoliãt i scriptura veteri figuranť in serpẽte q̄ seduxit Euam Geñ.iij. ⁊ i serpẽtib qui pcusserũt filios isrl': Nume.xxj. ⁊ i vrsis ⁊ leone quos interfecit dauid. j. Reg. xvij. et i duob vrsis q̄ deuorauerũt. xlij. pueros. iiij. Reg.ij. Et i duob pricipib latronũ Isboseth filiũ saul. ij. Reg. iiij. Et i duobus draconib de quibus habeť Hester. x. Demões em̄ qui p serpẽtẽ. vrsos ⁊ dracones figuranť aliq̄n ꝑsequunť ecclesia3 maĩfeste sicut leo. Aliq̄n occulte sicut draco. ⁊ serpẽs ⁊ latro. figuranť etiã p illos q̄ ꝑseq̄banť filios isrl' deserto. ꝯtra quos pugnauerũt Moyses ⁊ Iosue. Et nõ vacat a mysterio q̄ nunq̄ potuerũt superare Iebuseos. p q̄s carnis vicia que nũq̄ pfecte i hac vita de lege cõi supanť: figurãť. Figuranť etia3 p goliath. saulẽ ⁊ absalonẽ ꝑsecutores dauid. Itẽ figuranť p egyptios. chaldeos. medos. persas. grecos. romanos: hebraici ppl'i persecutores.

De pfiguratõe virtutis ⁊ efficacie sacramẽtoꝝ.

Uantũ aũt ad quartũ notãdũ q̄ arma ⁊ remedia q̄b sanãť pc̄a ⁊ vincunť spũales inimici sunt. vij. sacr'a. vij. vtutes. vij. dona. ⁊. vij. bona spũalia.

Septẽ sacramẽta sunt figurata multipliciter. et primo de pfiguratione baptismi.

Aptismꝰ figuratꝰ fuit in diluuio: Geñ.vij. In mari rubro: Exo.xiiij. Sicut em̄ i diluuio ⁊ i mari rubro fuerũt ꝯsumpti oẽs pc̄ores: sic i baptismo xp̄i sanguine rubricato oĩa peccata delenť.

De prefiguratione sacramenti confirmatiõis.

Onfirmatio fuit figurata i vnctõe regũ. hoc em̄ sacro xp̄iani roboranť i fide. ⁊ sicut reges ad spũalia bella pparanť. vide de vnctõe saul. j. Reg. x. Et de vnctione dauid. j. Reg. xvj.

De pfiguratione sacramnenti eucharistie.

Acramẽtũ eucharistie fuit figuratũ i oblatione melchisedech q̄tũ ad spẽs. offerebat ei panẽ ⁊ vinũ Geñ.xiiij. Et i agno pascali q̄tũ ad ꝯtẽtũ i sacro. q̄d ẽ vera caro xp̄i: Exo.xij. Et i mãna ad saporez spũalẽ: Exo.xvj. hẽbat ei mãna oẽ delectamẽtũ ⁊ saporẽ suauitatis Sap.xvj. Et multo fortiꝰ i sacro altaris. figuratũ etia3 fuit p oĩa sacr'a antiq̄ legis.

De pfiguratione sacramenti penitentie.

Acramẽtũ aũt pnie q̄tũ ad ꝯtritiõe3 i gemitu dauid fuit figuratũ. d quo i ps̄. vj. Laboraui i gemitu meo ⁊c. Et i fletu ezechie. iiij. Reg. xx. Q̄tũ ad ꝯfessionẽ fuit figuratũ i leprosis: de quib pceptũ ẽ vt se ostẽderẽt sacerdoti: Leuiť.xiij. Et i ꝯfessione dauid q̄ dixit postq̄ pc̄m cõmiserat. peccaui dño. ij. Reg. xij. Q̄tum ad satisfactionẽ fuit figuratũ i facto regis Niniue. Uide Ione. iij. quõ p humilitatem et ieiunia dño satisfecit. Q̄tum autem ad vniuersa figuratur hoc sacramentũ p septem lotiones quibus se lauit Naaman in Iordane. ⁊ mũdata fuit eius lepra. iiij. Regũ. v. Iordanis interpretatur iudiciũ. ⁊ significat penitentiã p quã peccatores se iudicant ne iudicenť a domino. et in hoc Iordane se debet lauare septies contra septẽ peccata mortalia: vt sic mundeť spiritualis lepra. Figuratur etiam p. xj. saga cilicina quibus tegebať tabernaculũ: Exo. xxvj. quia ꝯtra. x. pcepta deca-

logi sunt .x. transgressiones q̄ figurant p .x. plagas egypti. Vide in Exodo. de quorum medio egreditur .xj. id est desperatio et finalis impenitentia q̄ fuit figurata p .xj. cornua bestie: sicut dictū e supra. Et figurant hec .xj. mala nō solū p .xj. cornua. vez p .xj. aplos de qbꝫ i ps. lxxxij. Moab et agareni etc. vide glosā et interptationes. contra que .xj. mala debet se pctor pūgere .xj. sagis cilicinis pnie: vt sic vulnus aperiat et virus egrediatur.

De pfiguratione sacramenti ordinis.

Sacramētū ordinis

fuit figuratū i institutōe ordis leuitarū et mistroꝝ tabernaculi de quibꝫ i li. Numeroꝝ. Et in ordinatōe sacerdotū de q̄ Exo. xxviij. Precipue aūt fuit figuratū sacerdotiū ecclesie i sacerdotio Melchisedech. de q̄ Geñ. xiiij. Sacerdos em̄ ecclīasticus nō est sacerdos fm ordinē leui: sed fm ordinē melchisedech: in psal. cix.

De pfiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramentū aūt matrimonij

nouę legis fuit figuratū i matrimonio quod fuit inter Adā et euam. Unde ipse dixit. ꝓpter hoc relinquet hō patrem et matrē etc. Geñ. ij. Adam em̄ nō legit̄ habuisse nisi vxorē vnicā. vñ ibi dixit. adherebit vxori sue nō vxoribus. Figuratū etiam fuit p matrimoniū quod fuit inter Ysaac et rebeccā. de quo Geñ. xxiiij. Ipse em̄ Isaac fuit vnicꝰ vnice. ꝓpter hoc immunis fuit ab illa maledictione quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā Geñ. iiij. Et tale debet esse matrimoniū ecclesie. De tali em̄ dicit apostolꝰ ad Ephes. v. Sacramētū hoc dico magnū i xpo et in ecclesia. Nec etiā dico quin bigamia vel octogamia sit veꝝ matrimoniū sed tñ multū deficit a ratione sacramenti. Notat super hoc Alexander de Ales in .iij. tractatu .ij. sup. vj. ꝑcepto. q̄ habē plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech ꝓpter duo. Primo qꝛ fuit contra ius naturale .s. ne facias alij quod tibi nō vis fieri. Et vir nō vult q̄ vxor diuidat carnem suam cum multis. et ita peccauit i deum. Secundo quia fuit contra morē et consuetudinē et moderantiā. Ex incontinentia em̄ immoderata plures habuit. et sic scandalizauit proximū. Sancti vō patres nō cōmiserunt adulteriū in habendo plures. nec peccauerūt contra ius naturale. quia cū eis occulta inspiratione fuit dispēsatū. nec contra morē. quia iā erat in consuetudinē tractū. Et nota q̄ causa dispēsatiōis fuit triplex .s. ꝓpter multiplicatōem cultus dei. exemplo Abrahe: Geñ. xvj. Item in figurā. Coniugiū em̄ patruꝫ significabat connubiū christi et ecclesie. que multiplicatur p contemplatiuos et actiuos scꝫ filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribꝫ Iacob. liberis et ancillis siue concubinis: Geñ. xxvj. Item ꝓpter moderantiā et tēpantiā. Moderate em̄ appetebant antiqui patres coitū. scꝫ ꝓpter solam ꝓpagatōem ad cultuꝫ dei. exemplo Dauid .ij. Reg. xxvj. Ad maiorem autem euidentiā predictoꝝ nota q̄ cōcubina dicit̄ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad proleꝫ producendā quod dicit̄ assumpta ad tēpus. hoc dicit̄ ad dr̄nā vxoris et q̄ dicit̄ ad plē ꝑcreandā. hoc dicit̄ ad dr̄nā meretricis. talis cōcubina nō est vxor. et coitus cum ea est fornicarius et illicitus fm se. et etiam contra legē naturalē et scriptā. Ius em̄ publicū legis naturalis dictat ꝑcreatōnē filioꝝ cum educatione et hereditatis successione. quod nō posset esse nisi esset copula parentuꝫ insepabilis. Iteꝫ est cōtra ius priuatū rōnis. quod dictat nō facere alij quod homo fieri nō vult sibi et ecōuerso. Quilibet em̄ vir vult vt effectꝰ eius cui copulat̄ sibi insepabiliter adhereat. Secūdo mō dicit̄ cōcubina assumpta insepabiliter ad semꝑ. sed cōditōis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tñ dicit̄ cōcubina. qꝛ nō erat principalis vxor. vñ Geñ. xvj. Sara dedit abrahe Agar in vxorē. Rachel dedit balā ancillaꝫ viro suo in coniugiū: Geñ. xxx. Licet autem quelibet taliū diceretur vera vxor. et inter virum et eā diceretur veꝝ matrimoniū. deficit tamē a ratione sacramenti quod est vnici ad vnicā vt dictum est. Ulterius notat hic dñs Bonauētura i. iiij. q̄ ꝑdicta dispēsatio de pluribus vxoribꝫ nō fuit tēpore nature instituta. qꝛ tūc nō erat necessitas sterilitatis. nec in tpe gratie ē. qꝛ multiplicatū est genus humanū ad cultū xpi. Sed ratōe vtilitatis fuit tpe Abrahe. quia ante eum multiplicabant̄ nō ad cultum dei sed ad mala. et ideo deleti sūt de terra. Sed ratōne honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis tpant̄. et ad cultū dei multiplicandum sciebant et volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege Dauid. quādo et qm̄ vtrisqꝫ facta est de semine Dauid repromissio. Et quia isti erāt tā q̄ capita. et imitandi erant tanq̄ sancti. intellexerunt recte dispensatōem ad omnes extēdi q̄ erant imitatores eoꝝ. et mos fuit ex hoc introductus durans vsqꝫ ad christi aduentū.

De pfiguratione extreme vnctionis.

Sacramētū extreme

vnctionis fuit figuratuꝫ in multiplici vnctōe veteris testamenti. Tunc em̄ vngebantur reges et sacerdotes. templū et altare. certe cū christianus est propinquus morti. tūc ꝑpinquus est vt sicut rex adipiscatur regnuꝫ glorie. vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificiuꝫ laudis ꝑpetue. vt etiam in eius anima templo et altari sūmus pontifex deus colat̄. laudet̄ et honoret̄ ineternum. et ꝓpter hoc vngitur christianus cū est ꝑpinquus morti. Ungebant̄ etiaꝫ antiquitus pugiles. et sic christianus in morte. quia aggreditur belluꝫ fortissimū. tunc em̄ ipsum hostis impetit vehementius ꝓpter quod oportet ipsum tanq̄ strēnuū pugilē strēnue dimicare. Ungebant̄ etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Vñ et vxor ab vngēdo dicit̄. eo q̄ vngeret̄. et certe anima christiani cū debet exire de corpe debet tradi celesti sponso. et traduci i tabernaculū eius vt eius castis amplexibus ꝑpetuo delectetur.

De pfiguratōe .vij. donoꝝ spūssancti.

Septem autem dona

de quibꝫ dicit̄ Isa. xj. figurata sunt p septē crines capitis samsō. quibꝫ rasis ab eō recessit fortitudo: Iudicū. xvj. et vere exclusis a capite hominis .i. ab aīa .vij. donis spūssancti recedit ab hoīe fortitudo. Figurat̄ etiā fm expositiōeꝫ Grego. p .vij. filios iob: Iob. j. Per dona em̄ spūssancti adoptat̄ homo in filiū dei pfectissime: vt sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septem virtutum.

Septē aūt virtutes figurāt ꝑ.vij.dies qb9 de9 cūcta fecit oꝑa. 7 postea qeuit.qꝛ ꝑ ꝟtutes illuīat aīa.7 i ipis qescit cū ꝑ ipas ꝑueniat ad requiē spūalē i ꝑsenti 7 etnā i futuro. Figurant etiā ꝑ.vij. dies festiuitatū legaliū. ꝑ ipas em̄ aīa solēnizat.colit deū.et a vicijs cessat. Figurāt etiā ꝑ illas.vij. mulieres d̄ quib9 Isa.iiij. Apphenderūt.vij.mulieres virum vnū 7c. Nemo em̄ est vir nec vir vnus vnitate grē nisi quē iste dñe apprehendunt.

De prefiguratione.vij.bonoꝝ spiritualiū.7 primo bonitatis crucis i passione christi.

Sunt etiā alia bona spūalia q̄ mltū valēt ad supatōz hostiū ac etiā ad purgatōz vicioꝝ. Primū ē ꝟtus crucis et passiōis xp̄i q̄ fuit figurata i baclo dd̄ 7 i.v.lapidib9 q̄s accepit de torrente cū qb9 occidit philisteū.j.Reg.xvij.bacul9 crucē figurabat.v.lapides.v.plagas ibu.q̄s xp̄ian9 cū fūda sue ꝯsideratōis dꝫ ꝯtra demōes iacere.7 sic debellabit hostis.

De ꝑfiguratiōe boītatis orōis m̄ris ihesu xp̄i.

Secūdū aūt bonū est virt9 orōis m̄ris xp̄i q̄ fuit figurata ꝑ Iudith q̄ holofernē occidit: Iudith.xiij.et hester q̄ amā 7 hostes ppl'i isrl' occidi ꝓcurauit: vide i li.hester.7 ꝑ iahel q̄ zizarā ꝑcussit: Iudi.iiij.et ꝑ bersabee m̄rē salomōis.de q̄.iij.Reg.ij. Ipa em̄ etsi fuit spōsa dei p̄ris sic hester assueri.fuit tñ vere mr̄ veri salomonis cui dicit fili9 su9 illud verbū qd̄ dixit salomō m̄ri sue.iij.Regū.ij. Pete mr̄ mea qd̄ vis.neqꝫ em̄ phas est vt auertā faciē tuā. oīa etiā q̄ salomō dicit i laudē spōse in li. Cant. de glosa m̄re dñi spūaliter exponunt.

De ꝑfiguratiōe bonitatis.virtutis.p̄tatis siue auctis ecclie i orādo.

Terciū bonū ē virtus p̄tas siue auctas ecclie cui9 orō sūme placet deo. Est em̄ ipa vnica spōsa xp̄i cui dixit spōsus Cāt.ij. Ostēde mihi faciē tuā.sonet vox tua i aurib9 meis.vox em̄ tua dulcis 7 facies tua decora.

De ꝑfiguratōe ꝟtutis orōis scōꝝ noui testam̄ti.

Quartū bonū ē oratō scōꝝ noui testamēti q̄ iā cū xp̄o regnāt scꝫ apl'oꝝ qui fuerūt figurati in sctis p̄triarchis 7 ꝓphetis. nā scti p̄triarche factis 7 ꝓphe dictis grāꝫ noui testamēti ꝑsignarūt. 7 meritis ppl'ꝫ deo recōciliare efficacit̄ meruerūt.d̄ qb9 Isa.xxvij. Qui ingrediunt̄ impetu ad iacob.florebit 7 germinabit isrl'.7 implebūt faciē orbis semie 7c. Sctorū martyꝝ q̄ fuerūt figurati i sctis machabeis q̄ int̄ꝑtant̄ victoriosi. fuerūt em̄ re 7 noīe victores. Sāctoꝝ ꝯfessoꝝ q̄ fuerūt figurati i filijs ꝓphetarū. de quib9 i.j.7.ij.Regū. Sctoꝝ 7 sctaꝝ virginū q̄ fuerūt figurati i Abel.q̄ fuit primus virgo. de q̄ Gen.iiij. Et i filia iepte Iudi.xj. Et i abysag sunamite q̄ fouit Dauid regē de quo.iij.Reg.j.

De ꝑfiguratione bonoꝝ pastoꝝ ecclesie.

Quintū aūt bonū est sedulitas bonoꝝ pastoꝝ ecclie. qui fuerūt figurati ꝑ Moysen. Iosue 7 dauid. Illi em̄ orando q̄maxime 7 nihilominus operando ꝓstrauerūt hostes. Uide quō Moyses orādo ꝓstrauit amalech: Exo.xvij. Sic 7 boni pastores ecclesie orādo et oꝑando.docēdo.et lucis exēpla mistrādo hostes ecclesie suꝑant.et ꝑ ipsos subditi ad sanctitatis oꝑa prouocant̄.

De ꝑfiguratione bonitatis diuine inspiratōis.

Sextū bonū ē diuina inspiratō q̄ etiā indulcorat hmōi amaritudinē 7 illustrat aīam ꝯtra erroꝝ caliginē. Sextū ad primū figurat̄ ꝑ illud lignū qd̄ ondit dñs moysi.qd̄ cū in aquis missum fuisset i dulcedineꝫ verse sunt: Exo.xv. Sextū ad secundū figurant̄ ꝑ fauū mellis quē gustauit ionathas 7 illuiati sunt oculi eius.j.Reg.xiiij. Que etiā figurat̄ ꝑ angelū dñi qui descendit i fornacē 7c. Dan.iij. quoniā refrigerat concupiscentiam.

De ꝑfigu.bonitatis discrete ꝯsideratiōis hoīs.

Septimū bonū est discreta hoīs ꝯsideratō.debꝫ ei hō sepe ꝯsiderare 7 ad memoriā reducē.vij.xp̄i bn̄ficia.vij. m̄ris gaudia.vij. effusiōes sanguīs ihesu.vij.ordines sctoꝝ q̄ sunt i patria.vij. offensas quibus offēdūt hoīes deū ꝑ.vij.pc̄ta mortalia.vij.plagas nouissimas de quib9 Ioh.Apocal.xv. ꝑ quas intelligunt̄.vij.inferni supplicia. vij.dotes glie q̄s merent̄ electi ꝑ septeꝫ oꝑa misericordie. septē sanctoꝝ ordines figurant̄ ꝑ septem boues pulcras et crassas.et.vij.dotes glie.ꝑ.vij.spicas plenas et formosas.omnes q̄a reprobi. ꝑ.vij.fedas boues 7 cōfectas macie.et.vij. inferni supplicia. ꝑ.vij.spicas ꝑcussas vredine.d̄ quibus omnib9 habet̄ Gen.xlj. Per quas septeꝫ considerationes ruit mūdi vanitas.peccati vilitas.carnis cōplacentia. 7 demonū fraudulentia. Unde figurant̄ iste septē considerationes ꝑ illos.vij.circuitus quos fecerūt filij israhel circa vrbē Hiericho ipsos archa dñi precedēte Iosue.vj. Sic 7 christus qui est archa dñi xp̄ianū ꝓcedat in ꝑsenti exilio.sit semꝑ ante sue mētis oculos.et sic septē circuitus et septē consideratōes ꝑdictas faciat q̄tum ad ipsuꝫ mūdi vanitas destruetur. Apparet igitur ex p̄missis q̄ ꝟm q̄ dicit apostolus ad Hebre.ix. facta in veteri testamēto fuerunt ꝑabole instantis temꝑis. 7 sic oīa in figurā cōtingebant illis.j.Coꝝ.x. Et sic patet primū principale huius considerationis tercie.

De ꝑfiguratōe correctōis nostre in tꝑe gratie.

Circa secūdū huius tercij pūcti ē sciēdū q̄ tp̄s grē vt dictū ē ē tp̄s pc̄ta corrigēdi et cauēdi. ad q̄ multū valent peccata veteꝝ q̄ punita fuerūt tꝑaliter In quoꝝ quidē punitiōib9 figurabat̄ punitō xp̄ianoꝝ sempiterna si cōmittant similia.

De prefiguratione correctionis superbie.

D correctõez enĩ supbie ⁊ inobedientie multũ valet moral̃ Adã figura ĩ tunicis pelliceis eiusq̃ eiectio de ꝑadiso. q̃ ipe ⁊ vxor sua meruerũt ꝓ se ⁊ cunctis posteris suis ꝑ eo q̃ ↄsentiẽtes suggestõi dyaboli suꝑbi ⁊ inobediẽtes fuerũt. Ad hoc etiã multũ valet expulsio Saul de regno qui ꝓpter suꝑbiã et inobedientiã regnũ isrl̃ amisit. sicut de hoc habet̃. j. Reg. xv. ⁊ xvj. Ad hoc etiaꝫ multũ valet suspẽsio Absalonis ĩ quercu. qui ꝓpter suꝑbiã ⁊ ambitõem regnãdi suspẽsus in quercu. fuit a Joab interfectus. ij. Reg. xviij. Multũ etiã valet ad h̃ plaga ↄminata Ezechie. ꝓpter hoc q̃ quadã ostẽtatione oñderat babylonijs oẽs thesauros domus sue iiij. Reg. xx. valet etiã ad hoc mors illoꝝ principũ quinquagenarioꝝ qui suꝑbe loquẽtes helye meruerũt extingui ab igne celesti. iiij. Reg. j.

De prefiguratione correctionis inuidie.

D correctõz etiã inuidie multũ valet maledictio Cayn. q̃ ꝓpter inuidiã abel interfecit: Geñ. iiij. Reprobatio esau q̃ fr̃i suo Jacob inuidẽs et odio habẽs: sicut dicit̃ Geñ. xxvij. fuit tꝑaliter reprobat⁹. Valet ad hoc tribulatio quã passi fuerũt filij Jacob: qui inuidẽtes Joseph: ipsũq̃ odio habentes: sicut dicit̃ Geñ. xxxvij. sustinuerunt ꝓpter hoc tribulationẽ multiplicem in egypto sub eodẽ Joseph fratre suo. Valet etiã ad hoc vexatio saul qui inuidens Dauid. nec rectis oculis ipsum aspicere valens ꝓpter hoc quod dixerunt mulieres. ꝑcussit Saul mille: et Dauid. x. milia. fuit inuasus a maligno spiritu. j. Reg. xvj. Ad hoc etiã multũ valet lepra Marie ⁊ leuitaꝝ plaga. q̃ inuidentes murmurauerũt ↄtra Moysen. De maria habetur Nume. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiã multũ valet interfectio Adonie. q̃ inuidẽs salomõi regi isrl̃ ꝓpter hoc fuit interfectus. iij. Reg. ij.

De prefiguratione ad correctionez Iracundie.

D correctõz iracundie valet maledictio cayn. cui dixit dñs vbi supra. Cur irat⁹ es. q̃re ↄcidit vult⁹ tu⁹ ⁊c̃. Valet etiã maledictõ furoris symeõ ⁊ leui. q̃ irati ꝓpter stupꝝ dine interfecerunt sichimitas: Geñ. xxxiiij. de q̃bꝫ dixit Jacob maledicẽdo Geñ. xlix. In furore suo occiderũt viꝝ: maledict⁹ furor eoꝝ ⁊c̃. Valet insuꝑ ad h̃ submersio pharaonis et egyptioꝝ qui turbati ⁊ irati ꝓpter exitũ filioꝝ isrl̃ insecuti fuerũt eos. ⁊ tãdẽ submersi sunt ĩ mari rubro: Exo. xiiij. Valet etiã ad h̃ mors nabal d̃ quo dicit̃. j. Reg. xxv. q̃ erat vir dur⁹. maliciosus ⁊ pessimus. ꝓpterea factũ est cor eius emortuũ. ⁊ ita ꝑcussit dñs Nabal ⁊ mortuus est.

Auaricie.

D correctõem etiã pcti auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anathemate hiericho regulã aureã ꝓpter suã auariciã ⁊ argẽtũ ⁊ pallium ꝓpter qd̃ fuit lapidat⁹. ⁊ cũcta que illius erãt igne ↄsumpta: Josue. vij. Occurrit etiã Achab q̃ ↄcupiuit iniuste vineã naboth. ꝓpter quã et ipm fecit interfici. cui dixit helyas. ĩ hoc loco ĩ quo linxerũt canes sãguinẽ naboth lambẽt sanguinẽ tuũ ⁊c̃. iij. Reg. xxj. Occurrit insuꝑ giezi q̃ ꝓpter cupiditatẽ suã et auariciã accepit a naamã tria talẽta argẽti ⁊ vestes mutatorias duplices. ꝓpter qd̃ lepra naamã adhesit ei. iiij. Reg. v. voluit etiã vẽdere gratiã sanitatis. Occurrit helyodorus q̃ volẽs rapere pecunias que erãt ĩ erario fuit verberatus egregie. ⁊ positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij.

Accidie.

D correctiõz aũt accidie occurrũt dina q̃ ꝑuagans regionẽ egressa vt videt̃ mulieres illi⁹ t̃re fuit a sichẽ oppssa Geñ. xxxiiij. Filij isrl̃ q̃ vacãtes ocio expectãtes moysen fecert̃ vitulũ: Exo. xxxij. ⁊ ꝓpter vitulũ quẽ adorauert̃. xxiij. milia fuerãt interfecti. Dauid qui ociãs in solario domus ↄcupiuit bersabee cũ qua ⁊ cõcubuit. ⁊ postea vriã viꝝ suũ interfici fecit. ij. Reg. xj. Sodoma cuius peccati occasionẽ dicit ꝓpheta fuisse habundantiã diuitiaruꝫ. ociũ ⁊ saturitatẽ panis: Ezech. xvj.

Gule.

D correctõz aũt gule occurrit Eua. esau. ionathas. loth. holofernes. filij isrl̃ ⁊ sacerdotes bel. ꝓpter gulã enĩ eua maledictõz meruit: Geñ. ij. Esau primogenita vẽdidit: Geñ. xxv. Loth ꝓpter ebrietatẽ incestũ ↄmisit: Geñ. xx. Jonathas p̃rez offẽdit. ⁊ aliqualiter ppl̃m turbauit. j. Reg. xiiij. Holofernes a iudith fuit interfectus: Judith. xiij. Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebant a Dario trũcidati sunt: Dañ. xiiij.

Luxurie.

D correctõez aũt luxurie occurrũt inundatio diluuij: Geñ. vij. ⁊ ↄsũptõ. v. ciuitatũ: Geñ. xix. Intfectio sichimitaꝝ ꝓpt̃ dinã: Geñ. xxxiiij. Peritõ filiorũ isrl̃i deserto q̃ fuerũt fornicati cũ madianitis. ⁊ iõ multi fuerũt ꝑcussi: Nũe. xxv. Destructõ tribꝰ beiamyn q̃ ꝓpt̃ vxorẽ leuite quã abutẽdo intfecerũt q̃i oĩno ↄsũpti fuerũt: Jud. xix. ⁊ xx. c. Infortuniũ dauid cui ꝓpt̃ vxorẽ vrie h̃ ↄtingit q̃ absalõ fili⁹ su⁹ ingressus fuit ad ↄcubinas suas. ij. Reg. xvj. sic ꝓpheta ei p̃dixerat. ij. Reg. xij. Intfectõ amon ꝓpter thamar sororẽ suã. ij. Reg. xiij. Infatuatio samsonis: Judi. xvj. Apostasia salomonis cui⁹ cor fuit deprauatũ ꝑ mulieres. iij. Reg. xj. Interfectõ p̃sbyteroꝝ q̃ ↄcupierũt susannã: Dañ. xiij.

Idolatrie.

D correctõem ydolatrie occurrit illud Exo. xxxij. Sedit ppl̃s mãducare ⁊ bibẽ ⁊ surrexit ludẽ. i. coraꝫ vitulo ↄflatili choreas ducere. vel ludẽ. i. ad instar pueroꝝ vitulũ adorare. qui oꝑe fusorio factus erat. Pueri enĩ fingũt sibi de luto quedã ydola que postea pueriliter adorãt. vñ nihil aliud fuit ludẽ coraꝫ vitulo q̃ ydolũ factũ adorare. et ibidem dicit̃ q̃ leuite de mãdato Moysi propter hoc

pctm intfecerũt q̃si.xxiiij.milia hoim. Illud etiã
occurrit de hoc idẽ ꝙ q̃si oĩa flagella ⁊ captiuita-
tes ppli isrlitici fuerũt ꝓpter ydolatrie scelus. hꝯ q̃-
tũ ad primũ p̃ceptũ. Ad correctiõ blasphemie
q̃ est cõtra scdm p̃ceptũ hẽs lapidationẽ blasphe-
mi: Leuit.xxiiij. Ad correctõem violantiũ sab-
batũ habes punitõ illius q̄ ligna ĩ sabbato colli-
gebat. vide Nume.xv. hoc q̃tũ ad terciũ p̃ceptũ.
Ad correctõem vo temeritatis vsurpãtiũ offi-
cia mĩstroꝝ ecclie habes ꝑcussionẽ ozie q̄ archã te-
tigit.ij. Reg.vj. leprã ozie q̄ thura incendebat.ij.
Paral.xxvj. Ad correctõem inhonorãtiũ parẽ-
tes hẽs maledictõ cham q̄ irrisit p̃ri suo: Gen̄.ix.
Et maledictõ ruben q̄ fedauit cubile p̃ris sui cui
dixit p̃r. nõ crescas: Gen̄.xlix. Maledictõ absalo-
nis q̄ expulit patrẽ suũ de hierlm ⁊ polluit ↄcubi-
nas eiꝰ: vbi supra. Ad correctiõ homicidij hẽs
interfectõ illoꝝ q̄ intfecerũt isboseth.ij. Reg.iiij.
⁊ interfectõem Joab q̄ abner ⁊ amasan interfece-
rat. de quo.iij. Reg.ij. Ad correctõ mechie hẽs
multa que supra statim dicta sunt. Ad correcti-
onẽ furti habes lapidatõem p̃sbyteroꝝ: Dan̄.xiij.
Duo vltima p̃cepta nõ habuerũt penã determina-
tã in lege. Idcirco q̃uis trãsgressio ipsoꝝ sit pctm
mortale ac mortis eterne meritũ ipsoꝝ: tñ punitõ
nõ fuit alicubi ĩ scriptura veteri figurata.

De p̃figuratõe ad correctõ maloꝝ principũ.

D correctõem autẽ

maloꝝ principũ occurrit pharao ꝓpter
quẽ egyptꝰ ꝑijt: Exo.xiiij. Occurrit ro-
boã ꝓpter quẽ regnũ isrl scissum fuit.iij. Reg.xij.
Itẽ sennacherib ꝓpter cuiꝰ maliciã ⁊ supbiã ꝑcus-
sit angelꝰ dñi.clxxxv.milia assyrioꝝ.iiij. Reg. xix.
Occurrit etiã nabuchod. q̄ ꝓpter maliciã suã fuit
q̃si ↄuersus ĩ bestiã: Dan̄.iiij. Itẽ Antiochꝰ de quo
dr.ij. Mach.ix. ꝙ de ipsius corꝑe vermes scaturie-
bãt. ⁊ infra dicit ꝙ homicida ⁊ blasphemus mise-
rabili vita functus ẽ. Occurrit etiã translatio re-
gnoꝝ de gente in gentẽ que maxime ascribit ⁊ attri-
buit malicie principũ: Eccli.x.

De p̃figuratõe ad correctõ maloꝝ prelatoꝝ.

D correctiõem ma

loꝝ p̃latoꝝ occurrit heli q̄ fuit negligẽs
ĩ correctõe filioꝝ q̄ d̃ sella corruẽs mor-
tuꝰ fuit. multaq3 mala pplo acciderũt.j. Reg.iiij.

De p̃figuratõe ad correctõ maloꝝ sacerdotũ.

D correctionẽ ma

loꝝ sacerdotũ occurrũt filij hely ofni et
phinees: q̄ nescientes sacerdotis officiũ
j. Reg.ij. corruerũt in p̃lio.j. Reg.iiij. Occurrunt
etiã nadab ⁊ abiu q̄ obtulerunt ignẽ alienũ. ⁊ ideo
fuerũt a dño ꝑcussi. deuorauitq3 eos ignis: Leuit.
x. Ignẽ alienũ offerũt sacerdotes auari ⁊ luxurio-
si quos gehenne incendiũ deuorabit.

De p̃figuratõe ad correctiõem omniũ p̃dictoꝝ.

D correctõem oĩm

p̃dictoꝝ occurrit ↄsiderare v̾tutes scõꝝ
vetis testamẽti: videlicet iusticiã noe. d̃
q̄ Gen̄.vj. Fidẽ ⁊ obedientiã Abrahe. de fide hẽs
Gen̄.xv. ⁊ obediẽtia Gen̄.xxij. Itẽ de v̾tute eiꝰ et
pace quã voluit hre cũ Loth: hẽs Gen̄.xiij. Occur-
rit secũdo ↄsiderare simplicitatẽ iacob: Gen̄.xxv.
Castitatẽ ioseph: Gen̄.xxxix. humilitatẽ dauid ha-
bes in multis locis.j. Reg. Ieiuniũ Moysi de quo
Exo.xxiiij. Ieiuniũ helye. de quo.iij. Reg.xix. Ab-
stinentiã Judith vide ĩ libro illo. Danielis et soci-
orũ eius: Dan̄.j. Zelũ phinees qui interfecit forni-
catorẽ: Nũe.xxv. et Mathathie. qui trucidauit sa-
crificantẽ sup arã.j. Mach.ij. Occurrit etiã cõsi-
derare sedulitatẽ laborandi Ruth. et largitatem
Booz. vide in libro ruth. Patientiã Job et tho-
bie vide in libris eorũ. Occurrit etiã considerare
zelũ Samuelis qui interfecit regẽ Agag.j. Regũ
xv. Et helye qui interfecit sacerdotes Baal.iij.
Reg.xviij. Occurrit etiã ↄsiderare strenuitatẽ ma-
chabeoꝝ ⁊ martyriũ Eleazari. et illoꝝ.vij. fratrũ
ij. Mach.vj. et.vij. Sic ergo patet ꝙ bñ dixit apo-
stolus. ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad
correctionẽ nostrã. Dicit eñ apostolꝰ.j. Corinth.
xj. Dũ iudicamur autẽ a dño corripimur vt nõ cũ
hoc mundo damnemur. Sed multũ terribile est
qđ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere quẽ de-
us despexerit: Eccls.vij. vere signũ est diuine de-
spectionis qñ homo a malis suis nõ corrigit q̄ to-
tiens ⁊ in tot locis corripit ꝑ scripturas. Patet er-
go clarissime ex his q̄ dicta sunt ĩ hac tercia ↄside-
ratõe ꝙ oĩa que p̃dicamus de xp̃o ihesu. oĩa credẽ-
da. oĩa cauenda. oĩs inimicoꝝ spiritualiũ malicia.
oĩs virtus sacramentoꝝ et efficacia. omnia predi-
cta ⁊ alia fuerũt in lege et ꝓphetis et psalmis p̃fi-
gurata. ⁊ ad nostrã correctionẽ scripta. q2 oĩa illa
in figurã contingebant illis.j Coꝛ.x.

Q2 omnia scripta d̃ vẽturo Messia impleta sũt
in ihesu christo.

Quartus punctus et

vltimus huiꝰ sexti articuli est videre quõ
omnia q̄ scripta erãt de messia venturo
fuerũt impleta ĩ xp̃o ihesu saluatore nostro. ⁊ ideo
ipse verus messias nec alius expectãdus. Pro cu-
ius claro intellectu aperiunt.xij. thesauri. Primꝰ
erit de tp̃e aduentus xp̃i. Secundus de eius ꝓge-
nie. Tercius d̃ assimulatione. Quartus d̃ loco na-
tiuitatis. Quintus de eius noie. Sextꝰ d̃ eius
veneratõne. Septimꝰ de mõ viuẽdi. Octauꝰ de mõ
moriẽdi. Nonus de cã mortis. Decimꝰ de eiꝰ resur-
rectõe. Undecimꝰ de p̃mio credentiũ. Duodecimꝰ
de pena ꝑsequentiũ in p̃senti ⁊ in futuro.

Q2 verus messias debebat venire in destructiõe
secundi templi. et ablatiõe sceptri israhel. ⁊ im-
pletione.lxx. ebdomadaꝝ danielis.

Primus thezaurus

apit de tp̃e aduẽtus messie. qđ sacra scri-
ptura p̃nũciauit et specifice determina-
uit. Pro cuius declaratione hic adducã quatuor
testimonia. Primũ est testimoniũ ꝓphetarũ f̄m
glosas Talmuth. licet in illo libro reperiant mul-
te vanitates et abhominationes et hereses. nõ so-
lũ contra legẽ euangelicã sed etiam contra essen-
tiam diuinã. ⁊ cõtra legẽ scripture ac ↄtra legẽ na-
ture vt suo loco videbit ꝓpter que puniri deberẽt
Uerũtñ ad ↄuincendã maliciã eoꝝ ꝓprijs autori-
tatibus suorũ doctorũ concludet aduẽtus messie.

sicut optime fuit disputatū cum sapientibus eorū et conclusum ⁊ determinatū coram summo pontifice Benedicto.xiij. Presentibus pluribus cardinalibus.prelatis ⁊ magistris in theologia. et alijs multis notabilibus ꝑsonis: Anno dñi. M.ccccxij. xviij.pontificatus eiusdem summi pontificis. Secundū est testimoniū inquisitionis iudeorū. Tercium erit testimoniū Josephi hystoriographi eorum. Quartū erit testimoniū Pylati qui eū tradidit crucifigendū arbitrio eorum. De primo dico ꝙ tempus assignatū aduentus Messie erat ī fine secundi templi Hierusalē pauloante destructionem eiusdē templi: vt patet Malachie.iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angeluȝ meū: et preparabit viam ante faciē meā.et statim veniet ad templuȝ sanctū suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti quē vos vultis. Ecce venit dicit dñs exercituum. In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentū multū ꝓpe. Primū est ecce.quod ostendit rem pñtem añ nos. Secundū est statim.quod ostendit rem breuissimā vł sine tempore. Terciū est ecce venit. Itē quādo dixit:ad templū suum.ostendit ꝙ in hora sui aduentus esset templū edificatū et ī bono statu. Per cōtrariū illius quod credunt iudei qui dicūt. ꝙ quādo ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertū. Item secūdo sicut dixit Isa.ca. lvj. Hec dicit dñs. Custodite iudiciū et facite iusticiā quia iuxta est salus mea vt veniat: et iusticia mea vt reueletur. Et declarant doctores hebreoꝝ in berexit raba.i.genesi magno. Rabi mosse darsan q̇d voluit dicere.iuxta est salus mea vt veniat:⁊ iusticia mea vt reuelet̃.hoc dicit̃ ꝑ rege Messia. ꝓpter quod dixit Daniel ca.ix.Et adducat̃ iusticia sempiterna. Itē tercio dixit Zach.ix. Exulta satis filia syon:iubila filia hierusalē. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator:ipse pauꝑ et ascendens super asinā ⁊ suꝑ pullū filiū asine. Inq̃tum dixit. ecce rex tuus:ostendit eius aduentū breuissimū. Et quod restat in hoc textu ostendit ꝙ loquit̃ ð christo ihesu.q̄ in tali habitu intrauit in hierusalem. Multū facit admirari quō omnes isti ꝓphete fuerunt concordes vt omnes vna voce dicerēt aduētuȝ messie esse tamꝓpinquissime.⁊ ꝙ postmodū retrocesserit tanto tꝑe a tꝑe vltimo predictorū ꝓphetaꝝ vsq3 hodie:cū transierint iā vltra mille septingenti anni. Inuenimus eñ Balaaȝ Numeri xxiiij.dixisse ꝓphetando ꝑ rege Dauid. videbo eū sed nō modo intuebor illū.sed nō ꝓpe.⁊ ab eo vsq3 ad dauid nō fuerunt nisi quadringēti anni modicū plus. Quare ꝑ vim habem⁹ dicere ꝙ pauco tēpore post dictos ꝓphetas hēbat esse aduent⁹ messie. Dicet iudeus.ꝑ dicta ꝓphetaꝝ bene ostēditur esse aduentus messie ī breui.sed quō ꝓbabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secundi ī eadem hora qua fuit aduētus ihesu xp̄i. Dico ꝙ hoc ostendit̃ multū bene multis autenticis ꝓphetijs ⁊ rationibus.⁊ primo ꝑ Isa.ca.ix.qui dixit. Paruulus eñ natus est nobis:et filius datus est nobis.⁊ factus est principatus suꝑ humeros eius:et vocabitur nomen eius admirabilis.consiliarius.deus fortis.pater futuri seculi.princeps pacis.multiplicabitur eius imperiū.et pacis nō erit finis. Nō est dubiū quin ista ꝓpheria loquat̃ de messia.quia impossibile est aliquē hominē carnalē ī quo nō sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis. Itē quia ipsimet doctores hebreoꝝ dicūt h̄ in prologo hecarabeti.i.lamentatōnis magne. Ubi dicit rabi Oze. galileus.in nomine messie est pax. q̄ sic scriptū est.pater futuri seculi.ꝑnceps pacis.

Itē in libro canhedrin in ca.quod incipit.tot⁹ israhel dicit rabi thauhum. Que est ratio ꝙ quecū q3 men.que est in medio vocabuli est apta.et hec ē clausa. Respondet.quia deus voluit facere ð Ezechia messiā.et venit virtus iudicialis ⁊ dixit ante deū dñm mundi. Dauid qui dixit ante te tot cantica ⁊ tot laudes.nō facis messiā et ezechiā ꝑ quo fecisti tot miracula.et nō dixisti vnū canticū añ facies messiam.et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis.i.vna reuelatio ⁊ dixit. secretum meū mihi.secretū meū mihi:ve mihi. Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus hoc secretū de aduentu messie meū ē. Et ꝙ ꝓpheta respōdit.ve mihi vult dicere. O miser quādo veniet ille messias.

Ex p̄dicta autoritate possimus elicere tres cōclusiones. Prima ꝙ messias est ipsemet deus.q̄ p̄dicti tituli nō possūt iustificari nisi de ipsomet deo Secunda conclusio est ꝙ messias natus est de Maria existente virgine.quia illa lr̃a men.posita ī verbo multiplicabit̃. quod in hebraico dicit̃ leuiarbe ostendit nomen eius quod est in hebraico merien. In latino maria ambo nomina incipiunt in illa lr̃a men.sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men apta. Inq̃tum ṽo est clausa ꝑ contrariū ⁊ contra naturā totius scripture ostendit dictā merien vel Mariā esse clausam siue virginē. Sic eñ contra cursum nature concepit ⁊ peperit.quia nō ex virili semine sed mystico spiramine. Tercia conclusio est que ad ꝓpositū facit ꝙ dicta men clausa ostendit tēpus aduētus messie pūctualiter.q̄ hec ꝓpheria fuit dicta in quarto anno regis Achaȝ.⁊ ab illo anno vsq3 ad destructionem primi templi que facta fuit.xj.anno regis Sedechie transierunt.cl. anni. Itē durauit captiuitas Babylonie.lxx.annis. Templum secundū q̇d edificauit neemias durauit.ccccxx.annis.si subtrahamus.xl.annos qui transierūt a passione xp̄i vsq3 ad destructōem templi ꝑ Titū remanēt sexcenti anni qui transierūt ab hora in qua dicta fuit p̄dicta ꝓpheria vsq3 ad passiōȝ xp̄i.⁊ tm̄ sumat men clausa ī nūero ſm hebreos. cuius figura in abedario hebreoꝝ h̄ ē. Ex q̇bo sequit̃ ꝙ ī illa men clausa ostendit nobis deus illa duo secreta cū dixit.secretū meū mihi.secretū meū mihi. Primū ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundū ꝙ tempus saluationis aduentus messie fuit pūctualiter sexcentoꝝ annoꝝ a reuelatione ꝓphetie vsq3 ad passionē saluatoris. Iteꝝ potest idē probari in vna autoritate que est in medrastuphin.i. glosa psalterij:vbi dicit rabi Johanā.tribus annis cuȝ dimidio stetit gloria dñi in mōte oliueti dādo voces ⁊ dicendo. Querite dñm dū inueniri pōt.inuocate eū dum ꝓpe est:Isa.lv. Itē dixit in berexit raba.i.in genesi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere Salomon in canticis canticoꝝ ca.j. qñ dixit. Exultauimus ⁊ letabimur in te.qñ hoc erit. Qñ pedes dei stabunt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet ꝙ isti tres anni cū dimidio sunt illa dimidia ebdomada quā dixit Daniel ꝑ messia. Confirmauit autē pactuȝ multis. Inuenimus eñ ꝙ sic fuit.q̄ saluator noster recepit baptismū in etate.xxx.annoꝝ.et deinde vsq3 ad tēpus passionis fuerūt quasi tres anni cum dimidio.quibus ambulauit ꝑ galileā et ꝑ montē oliueti ꝯuocando hoīes ad pñiam. ⁊ respectu huius dicebat p̄dicta verba Isa. recitata ꝑ rabi Johanan.s. querite dñm dum ⁊c̃. vt supra. Itē potest ꝓbari manifeste ꝙ aduentus messie debeat esse in p̄dicto tempe ꝑ autoritatē quandā hebreorū que est ī libro canhedrin in ca.quod incipit to-

tus israel. ⁊ in libro Abadazara ca. j. vbi dicit: sic
legit in studio Helye sex mille anni est mūdꝰ. duo
milia vanitatis. duo milia legis. ⁊ duo milia mes-
sie. Sed ꝓpter peccata nostra iam sunt extra ma-
gna pars. Iterū in eodem ca. dixit Helyas: Rabi
iuda nō est minus mūdus q̄ quinquaginta quinq̃
iubilei. in vltimo iubileo veniet filiꝰ dauid. glosa
Rabi salomon istud sūmat quatuor mille ducēti
⁊ quīquaginta anni. ⁊ in vltimo iubileo filius Da-
uid veniet. Notū est ꝙ mors messie fuit circa tps
qñ impleti sunt quatuor mille anni a creatōne mū-
di. ⁊ posito ꝙ nō inueniat pūctualiter ꝙ eēnt illa
hora quatuor mille anni nō ē mirū q2 maior de cō-
putatio q̄ sit hec inuenit in verbis dei in textu le-
gis cū deus dixit Abrahe: Scias ꝙ futurū ē semē
tuū in captiuitate in terra aliena quadringentis
annis. ⁊ qñ fuerūt liberati dicit textus ꝙ steterāt
ccccxx. annis. ⁊ postq̄ bene visitauimus computū:
inuenimꝰ ꝙ ex quo Jacob descendit in egyptū vs-
q̃ quo fuerūt liberati ꝑ manus moysi nō trāsierūt
nisi. ccx. anni. Itē si bñ numeramus computū: in-
ueniemus ꝙ subiectio captiuitatis nō fuit nisi q̄ī
centū anni. ergo ſm hoc non ē mirū si doctor diui-
sit sex mille annos de duobꝫ in duobꝰ milibꝰ. ergo
facta acciderūt circa illam diuisionē modicū plꝰ
vel minus. Et posito ꝙ dicat aliquis ꝙ ſm aucto-
ritatē illam tps aduētus redemptoris deberet eē
in plenitudine quatuor miliū annorū post destru-
ctionē templi intātū ꝙ saluatio foret ducētis an-
nis anticipata añ computū doctoris. Dico ꝙ ē mi-
rabile. q2 Esa. in fine capli. lx. illud ꝑnosticauit di-
cendo: Ego dñs in tpe subito faciā istud ⁊ qui ha-
bent oculos ad vidēdum pñt intelligere qđ rōna-
bilius est ꝙ aduētus saluatoris anticiparet ex gr̄a
dei ducentis annis. ante tpus suum q̄ in pteritum
trāseundo mille ducēti āni post q̄tuor mille nō ve-
niendo. Iterū ad ampliorē ꝓbationem dicte ꝯclu-
sionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusa-
lemita in libro berahot in ca. haiacore ⁊ me qua-
rabeti. i. lamentatio magna dicit sic: Accidit vni
iudeo qui stabat laborādo ꝙ dedit mugitum bos
transitq̃ vnus arabs audiuitq̃ vocem bouis ⁊ di-
xit iudee fili iudei. solue. solue. solue tuos boues ⁊
tuū apparatū q2 sanctuariū vrm destruit. Iterū
bos dedit secūdū mugitū ⁊. dixit ei arabs iudee fi-
li iudei. liga tuos boues ⁊ prepara illos q2 natꝰ est
rex messias. Et dixit ei iudeus: quod ē nomē suū
Respondit menahē. i. cōsolator. Dixitq̃ ei iterū
iudeus: et quomodo est nomen sui patris. Dixit ei
Ezechias. i. fortitudo dī. Dixit iterū iudeꝰ. Et vbi
natꝰ ē: dixit ei: In bethleē iude. Dicit rabi abon
Et quid oportet discere ab rabibꝫ. q2 textꝰ clarꝰ
est in Esaia. x. qui dixit: Libanꝰ cū excelsis cadet. et
dicit statim post: Et egredietur virga de radice yes-
se. Ex predicta auctoritate eliciūtur ⁊ multum
bñ quatuor cōclusionis. Prima quia aduētꝰ mes-
sie fuit circa destructionē templi. Secūda ꝙ mes-
sie nomen est menahē quod sonat in hebraico cō-
solator. q2 ꝑ manū eius fuit consolatū genus hū-
num de peccato Adam. Tercia ꝙ est filius dei. q̄a
nomen patris qđ hic intitulat ipe quod ē ezechi-
as significat in hebraico idem quod deus fortis.
Quarta ꝙ natus est in Bethleem. Item dixit
Talmuth in berexit raba antiqua dicit rabi Si-
muel filius nahamā. Unde ꝓbabis tu ꝙ in die in
quo fuit destructio templi in illa die natꝰ est mes-
sias d' quo dixit Esa. ca. vlti. Anteq̄ parturiret pe-
perit. anteq̄ veīret ptus eī pepit masculū in hora
quā fuit destructio templi dederūt voces israhel.
sicut mulier existens in partu. ⁊ dicit Jonathas i

translatione chaldaica anteq̄ ei veniret angustia
fuit saluata. ⁊ anteq̄ venirent dolores partus re-
uelatus est rex messias. Item dicit in eodē libro
rabi simuel filius Johanā: Semel ibat Helyas
ꝑ viam in die qua fuit destructum templū. ⁊ audi-
uit vnā filiā vocis. i. reuelatōnē clamantē: ⁊ dicētē
Templū sanctū vadat ad destructōnem. quando
illud audiuit Helyas imaginatus est quomō pos-
set destruere mūdum ⁊ iens inuenit hoīes arantes
⁊ seminātes: ⁊ dixit eis: Deus est iratus cōtra mū-
dum. ⁊ vult destruere domū suam ⁊ captiuare su-
os filios inter gentes ⁊ vos intromittitis vos ipos
inuitis tpalibꝫ. Exiuit altera reuelatio ⁊ dixit: Di-
mitte eos facere q2 iam natus est saluator israhel.
Dixit ipse: Et vbi est ille. Dictum ē illi: In beth-
leem iude. Iuit illuc ⁊ inuenit mulierē quandam
sedentem in porta domus sue ⁊ filiū eius inuolu-
tum in sanguine ⁊ iacentem añ eam. Dixitq̃ ei fi-
lia: Filium peperisti: ⁊ dixit sic: Et ait ei: Et quid
ē hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine? Respondit:
Grande malum est. q2 in die ī quo natus ē destru-
ctum est templū. Dixitq̃ ei: Surge filia ⁊ accipe
eum. quia ꝑ manū suam debet esse magna saluatō
In illa hora surrexit mater ⁊ accepit puerū. ⁊ ipse
recessit inde vsq̃ ad quinq̃ annos. ⁊ in fine quinq̃
annorū dixit: Ibo ⁊ videbo saluatorē israel si nu-
tritur in forma regum vel angelorū. Iuit ergo ⁊ in-
uenit mulierem in porta domus sue: ⁊ dixit ei filia
quid ē de illo puero. Respōdit rabi: Nōne dixi ti-
bi ꝙ cum malo nutrit. q2 in die qua natus est fuit
templū destructū. ⁊ vltra hoc q2 habet pedes non
ambulat. oculos habet ⁊ non videt. Aures habet
⁊ nō audit. os habet et nō loquit. ⁊ sic scatat sicut
vnus lapis. ⁊ dum ipse loqueretur cū ea insuffla-
uit ventus a quatuor partibꝫ mūdi ⁊ ꝓiecit eū in
mari magno. ⁊ ea hora Helyas scidit vestimēta sua
⁊ euulsit capillos suos. et dixit: Ue q2 ꝑdita ē sal-
uatio israel. Et exiuit vna filia vocis. i. reuelatio:
⁊ dixit helye: Non est sicut tu cogitas sed quatu-
or centis annis habitabit in mari magno et. lxxx.
annis. vbi ascēdit fumus circa filios chore. ⁊. lxxx.
annis in porta rome quod remanet annorū ꝑ oēs
ciuitates vsq̃ ad finem. Ecce quō apparet mani-
feste ex omnibꝫ predictis auctoritatibꝫ aduentum
messie esse in destructione templi. Sed iudeus
poterit arguere dicendo: ꝙ predicte auctoritates
ꝓbant aduentum ⁊ destructionē fuisse eadem die:
ꝫ veritas non est sic: quia a die passionis vsq̃ ad
destructionē transierunt. xl. anni. Hic potest dari
optime duplex responsio. Prima ꝙ istud nomē di-
es accipi pōt tripliciter. s. stricte. large. ⁊ largissime:
Primo accipit put sol ē supra orizontē. Secundo
accipit pro. xxiiij. horis. Tercio accipit pro oī tpe
sicut inuenimus in Esaia ca. xix. vsq̃ ad. xxix. vbi
sepe fit mentio de hoc noīe dies. ⁊ necessario habꝫ
accipi ꝑ maiori tpe q̄ est annorū. Secūda respō-
sio est ꝙ si templū bene durauit post passionē. xl.
annis. veritas tñ est ꝙ in hora passionis perdidit
templū oēm sanctitatem suam ⁊ cessauerūt oīa
miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere
o iudei maiorem destructionem q̄ illam. Unde di-
cit Talmuth in libro de Joma in ca. quod inci-
pit septem dies: legunt magistri decem miracula
que facta erāt in domo sancta scilicet ꝙ abortiuit
ex odore carnis sancte. Non fetebat caro sancta
aliquo tempore. nūq̄ apparuit musca in templo.
nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno in die
indulgentiarum. Nunq̄ inuenta est macula ī pa-
ne propositionis. et licet pedes starent in templo
cum habebant humiliari spaciosi inueniebantur

Nunq̃ nocuit serpẽs nec alacerni hierusalẽ. Nũ-
q̃ʒ dixit vir socio suo strictum hospitiuʒ habui in
irl̃m. Nunq̃ fuit sufficiens pluuia ad extinguẽdũ
ignem altaris. Et nũq̃ fuerũt sufficientes vẽti ad
torquendũ pilare fumi quod ascẽdebat de altari.
Et dic̃ rausam aya 7 adhuc plures. q2 ptes vasoꝝ
frenoꝝ que frãgebant in templo fundebant in eo
dem loco. Et dicit abaye. Et adhuc plume auiuʒ
sacrificij 7 cinis altaris incensi oĩa fundebãt in lo
co suo. Et totũ hoc cessauit. xl. annis ante destru-
ctionẽ templi. sicut scriptum ẽ: Signa nostra nõ
vidimus non ẽ vltra ꝓpheta neqʒ apud nos ẽ sci-
ens vsqʒ quo: ps̃. lxxiij. Item dicit in eodẽ libro le-
gunt magistri q̄ .xl. annis in quib9 administrauit
symeon iustus oĩ hora veniebat sors dei ad manũ
dexterã: ʒ extunc aliqñ in dextera aliqñ in sinistra
Item elcopolone rubie efficiebat albus. 7 extunc
aliqñ albus aliqñ nõ. Item cãdela que erat in oc
cidente templi oĩm hora erat incẽsa: ʒ extũc aliqñ
incẽsa 7 aliqñ extincta. Item ignis altaris excede
bat ꝑ seipm̃. 7 nõ erat necesse sacerdotib9 mittẽ li-
gna nisi bis in die solum vt affirmaret ꝑceptuʒ qđ
habebat sacerdos de mittẽdo ligna: Leuit. vj. Sʒ
ex illo tũc aliqñ excedebãt aliqñ nõ. intantũ q̄ sa-
cerdotes nõ cessabant ponere ligna tota die. Itẽ
dicit i Talmuth hierosolometista i libro đ yoma i
ca. quod incipit duo hyrci. legũt magistri q̄ .xl an
nis ante destructionẽ tẽpli inueniebãt extinctaʒ
candelam que erat in occidente 7 copolane stabat
sp̃ rubeus 7 sors dei veniebat ad manũ sinistram 7
claudebant portas tẽpli in sero: 7 inueniebãt eas
aptas de mane. 7 dixit rabi Johanan fili9 zachai.
Templũ templũ quare nos terres. iam scimus q̄
tuus finis debet eẽ destructio. quia ꝑ te ꝓphetauit
zacharias ca. xj. Aperi libane portas tuas 7 come
dat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime: qũo
xl. annis ante destructionẽ qua hora fuit xp̃i pas-
sio cessarũt oĩa miracula et ꝑdidit tẽplũ sanctita-
tem suã. Et nõ solum tũc dicta miracula cessaue-
rũt sed eadem hora amotum fuit sceptrum iuda:
ꝯm illud quod ꝓphetauit Jacob 7 scriptũ ẽ in li-
bro canhedrin in ca. quod incipit haudbod qui 7 ĩ
libro đ abodazara in ca. j. dicũt sic. legũt magistri
q̄ .xl. annis añ destructiõem templi fuerunt amoti
canhedrin. i. lxx. iudices consistorij gazit et fuerũt
positi in hamith. Declarat Rabi sichim. loc9 erat
in irl̃m qui vocabat hamith. dicit rabi adin 7 ex il
lo tũc nunq̃ amplius indicarũt iudiciũ criminale
q2 iudicium criminale nõ poterat fieri nisi in ꝯsi-
storio gazit. Et dicit rabi mosse darsan q̄ nõ aufe
ret sceptrũ de iuda. hoc dicit propter cõsistorium
gazit qđ erat in terra iuda 7 dux de femore ei9. isti
sunt canhedrin qui erãt sedẽtes in cõsistorio Ga-
zit quod erat in terra iuda. 7 dixit sic Jacob can-
hedrin qui stabũt sedentes in cõsistorio gazit nun
q̃ erãt amoti a terra iuda iudicãdo iudicia crimi
nalia quousqʒ veniat sylo qui ẽ messias 7 dicit ra-
bi rachanũ quãdo fuerũt amoti a cõsistorio cãhe-
drin gazit et fuit eis amota ptãs iudicãdi iudiciũ
criminale cõsuerũt saccos sup coria sua. 7 euulsẽt
capillos suos 7 dixerũt: ve nobis quia amotũ ẽ sce
ptrum iuda 7 filius dauid non venit. Qui multũ
nõ est corde cecus bene põt videre clarissime quo-
modo sequitur ex oĩb9 supradictis auctoritatib9
aduentus messie ꝑ illa hora. Verũtamẽ ꝓ ma-
iori satisfactione potest videri hec veritas ex ma-
gna publicatione que ibat ex ore oĩm gentium eo
tpe de aduẽtu messie intãtũ q̄ quia viderũt illa ho-
ra regere q̃ vnũ qui regnabat ĩ ciuitate iude q̄ dice
bat biter qui erat homo magne fortitudinis 7 vi-
ctor prelioꝝ cui9 nomẽ erat bacoziba. statim rpu
tauerunt eum messiam intelligẽtes q̄ in illa hora
erat tempus assignatũ aduẽtus messie. dicit in li-
bro canhedrin in ca. quod incipit totus israhel q̄
barcoziba regnauit. xxx. annis cũ dimidio: 7 dixit
doctorib9: Ego sum messias. 7 rabi aquiba qñ vi de
bat barcozibam dicebat: iste est messias. Iteʒ di-
cit Rabi moysen de egypto in ca. de iudicib9 in le
ctionib9 reguʒ. rabi aquiba magus sapiens erat et
de maiorib9 Talmuth erat 7 portabat arma bar-
cozibe regis 7 dicebat de eo q̄ ipe erat rex messias:
quousqʒ ipm interfecit adrianus propter peccata
sua. Item possumus verificare ꝑdictam cõclusiõʒ
ex ꝓphetijs danielis. s. ꝑ illas. lxx. ebdomadas: q̃s
tradit in. ix. capi. sui libri que non pñt declarari ni
si ꝑ rege messia sicut dicit Rabi moyses magister
gerũdensis in glosa quam fecit sup danielẽ vbi di
cit sic. Et vngatur sanctussanctoꝝ. Iste est messi-
as sãctificatus filioꝝ dauid. Et dicit Rabi mosse
darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est
rex messias. Item dicit in fine libri qui vocat ce-
derhaolam Rabi yose. lxx. ebdomade numerate
sunt a destructione primi templi vsqʒ ad destructi
onem templi vltimi qui sunt. lxx. anni captiuita-
tis babylonice et. cccc. xx. quib9 durauit templũ se
cundum. 7 in fine illoꝝ debebat venire messias et
sic declarat gaon rabi cahadyas 7 Rabi abrahaʒ
abenazdra. Item predictam ꝓphetiam expoĩt pe
trus alfonsi cõuersus multũ grate ꝯm antiq̃s he-
breos declarando tẽpus aduẽtus messie sic dicẽs
in libro danielis: Tempus aduẽt9 xp̃i sic est dani-
eli ꝑ angelum reuelatum. lxx. ebdomade sũt cõsti
tute sup populũ tuũ 7 sup vrbem sanctuarij tui vt
cõsumet preuaricatio 7 finem habeat peccatum 7
deleat iniquitas 7 adducat iusticia seculoꝝ et im-
pleatur visio 7 ꝓphetie 7 vngat sanctussanctoruʒ.
Scito ergo 7 aduerte ab exitu sermonis vt iteruʒ
edificet irl̃em vsqʒ ad xp̃m ducem ebdomada se-
ptima et ebdomada. lx. due erũt et rursum edifi-
cabit platea 7 muri in angustia tẽpoꝝ 7 post ebdo
madas. lxij. occidetur xp̃s 7 ciuitatem 7 sanctuari
um dissipabit populus cũ duce venturo 7 finis e9
vastitas. 7 post finem belli statuta desolatio. Con
firmabit aũt pactũ multis ebdomada vna 7 in di
midio ebdomadis deficiet hostia 7 sacrificium et
in templo erit abominatio desolationis et vsqʒ ad
consumationem 7 finem ꝑseuerabit desolatio. ꝓ-
phetia sane ista clausa est 7 ad intelligendũ diffi-
cilis 7 sunt ibi termini multi designati. sed tñ oẽs
ad designãdũ xp̃i aduentuʒ sunt positi. In ꝑmis
igitur sciendũ ẽ q̄ ebdomade iste annoꝝ sũt ebdo-
made. Cũ igit ait. lxx. ebdomade constitute sũt su
per populum tuũ 7 sup vrbem sanctuarij tui vt cõ
sumetur ꝑuaricatõ et finem accipiat peccatum et
deleatur iniquitas 7 adducat iusticia seculorum
7 impleatur visio 7 ꝓphetie et vngat sanctussãcto
rum. Cum illud inq̃ ait noĩari voluit quia septi-
es septuaginta. i. cccc. xc. anni erant constituti ab
eiusdem anni prophetia vsqʒ ad destructionem
Hierusalem et templi que a Tyto Romanorum
imperatore facta fuit cuius destructionis tem-
pore iam christus venerat qui et iusticia seculo-
rum et sanctussanctorum erat per quem etiam et
peccatum omne 7 iniquitas est deleta et prophe-
tia omnis impleta. Cetera autem omnia que se-
quuntur ad horum. ccccxc. annorum diuisionem
et declarationem sunt posita. per hoc autẽ q̄ ait:
Ab exitu sermonis vt edificetur hierusalem vsqʒ
ad christum ducem ebdomade. lxx. innuitur q̄ ab
huiusmodi die prophetie vsqʒ ad Cyrum regem

Persarum qui ab ipso deo per Esaiã.xlv. xp̄us ap
pellat⁹ est fuerũt.lxx.annoꝝ ebdomade.i.xlix.ãni.
Cuius Cyri ꝓcepto cepit hierusalem edificari. in
cuius reedificatõne postq̃ꝫ consũmatũ est op⁹ vsqꝫ
ad aduẽtum Tyti sup̄ hierusalem.cccc.xxxiiij.ãni
fuerũt.⁊ hoc est qđ dicit ebdomade.lxij.i.cccc.xxx-
iiij.anni erũt ⁊ rursum edificabitur platea et mu-
ri in angustia temporꝫ ⁊ posuit ebdomadas septẽ
⁊ postq̃ occidet xp̄s ciuitatem ⁊ sãctuariũ dissipa-
bit populus.s.romanus cum duce venturo.i.Ty
to.⁊ finis eius vastitas: ⁊ post finem belli statuta
desolatio. Qđ aũt sequit̃ cõfirmabit pactum mł-
tis ebdomada vna.illa ꝑfecto ebdomada vna se-
ptem sũt anni obsidionis.septem em̃ annis obses-
sa est ciuitas ab exercitu romanoꝝ ⁊ infra illos se-
ptem annos adeo coacti fuerũt intus et afflicti ꝙ
nõ habuerunt vnde sacrificiũ facere possent. et h̃
est qđ ait in dimidio ebdomadis ⁊ infra ebdoma
dam deficiet hostia ⁊ sacrificiũ ⁊ in tẽplo erit abo-
minatio desolationis ꝙ etiã addit̃ vsqꝫ ad cõsum-
mationẽ ⁊ finẽ ꝑseuerabit desolatio insinuat ꝙ ca
ptiuitas ⁊ desolatõ illa fine foret caritura. Septẽ
ergo ebdomade vsqꝫ ad Cyrũ ⁊. septuaginta duo
ebdomade a Cyro vsqꝫ ad Tytũ ⁊ ebdomade ob-
sidionis vna ꝑfecto.lxx.s͞t ebdomade. H̃ ẽ expositõ
ꝓdicti Alfõsi medici impatoris hyspanie regis al
fonsi qui cũ esset sapientissim⁹ inter iudeos illumi
natos a dõ cõuersus fuit ad xp̄m ⁊ scripsit optime
dyalogum fidei catholice anno dñi. M.c.vj.q̃ au
tem plenius voluerit scire diuisionem dictaꝝ.lxx.
ebdomadaꝝ sic̃ eas diuisit Daniel.i.ad. vij.et ad
lx. et ad duas ⁊ ad vnã ⁊ illa vna ⁊ duas dimidia s
inueniet multũ optime in glosa mgr̄i Nicolai de
lira super danielem. Sed et propter nõnulla q̃ ad
dunt moderni iudei in ꝓphetia Jacob de sceptro
⁊ in supradicta de.lxx.ebdomadib⁹ ⁊ propter eorũ
recuruas expõnes anullãdas ꝓdictas duas ꝓphe-
tias expono eo modo ⁊ forma qua dictus inclitus
doctor Nicolaus de lira suis locis exponit ne dili
gens scire forte inopia libroꝝ intelligat curuita-
tes iudeoꝝ. Hũc em̃ librũ ꝑ ignorantib⁹ scripsi: vt
breui volumine leuiter possint arma inuenire cõ-
tra inimicos xp̄i. Et introducit̃ primo prophetia
Jacob in qua exprimitur tempus aduẽt⁹ messie:
Geñ.xlix. vbi dicit Jacob filijs suis: Cõgregami
vt annũciem vobis que vẽtura sunt nobis in no-
uissimis dieb⁹.sequit̃: Non auferetur sceptruꝫ de
iuda ⁊ dux de femore eius donec veniet qui mitten
dus est ⁊ ip̄e erit expectatio gentiũ. quod sic expo-
nitur a Nicolao de lira vbi supra. Nõ auferet̃ sce
ptrum de iuda.i.dignitas regia ⁊ dux de femore e⁹
quia deficiente regno interfecto rege zedechia i ca
ptiuitate babylonica extũc gubernatus fuit ppł's
iudeoꝝ per illos qui erãt ð tribu iuda.quia in re-
ditu dicte captiuitatis zorabel fuit dux eorum vt
habet̃ zacha.iiij.ca.⁊ Aggei.j.cap. ⁊ post sacerdo
tes gubernauerũt populum vt patet tp̄e Macha-
beorum qui etiã erãt de tribu iuda. quia trib⁹ sa-
cerdotalis et tribus regia erãt cõiũcte vt ptꝫ.iiij.
Regum.xj. vbi dicitur ꝙ Josabeth soror achosie
regis iuda tulit Joas et erat sex annis cum ea in
domo dñi. qr ipsa erat vxor Joiade põtificis ⁊ istõ
regimẽ durauit vsqꝫ ad tẽpus herodis q̃ fuit alie-
nigena de gente ydumeoꝝ ⁊ ipso regnãte natus ẽ
christus vt habet̃ Math.ij. Cuius regnuꝫ dura-
bit in secula seculoꝝ amen. Et ideo subdit̃: donec
veniat qui mittẽdus est.i. xp̄s qui missus est a pr̄e
ꝑ salute generis hũani. ⁊ ip̄e erit expectatio gẽtiũ
ſm ꝙ dicitur Aggei.ij.ca. Ecce veniet desiderat⁹
cũctis gentibus ⁊c̃. Jn hebreo auteꝫ habetur sic:
⁊ erit ei aggregatio gentiũ. ⁊ hoc impletũ est in re
gno xp̄i. quia post resurrectõem ⁊ ascensiõem chri
sti ad celos apl̄is predicãtibus fidem xp̄i iu dei pro
maiori ꝑte remãserunt obstinati i infidelitate sua
⁊ gẽtes cum magna deuotione receperũt fidẽ xp̄i.
Et sic christo aggregate sunt. propter quod apl̄i
dixerũt iudeis vt habetur Actuũ.xiij.cap. Vobis
oportebat primũ loqui verbum dei sed quoniam
repulistis illud ⁊ indignos vos iudicastis vite et-
ne. ecce cõuertimur ad gentes. Sic em̃ precepit no
bis deus. Sed hanc prophetiam que satis cla-
re exposita est de xp̄o iudei multipliciter nituntur
subuertere. Ad cuius intellectum sciendũ ꝙ ĩ he-
breo habetur donec veniat sylo. Hec autem dictio
hebraica sylo est propriuꝫ nomen loci. Significat
etiam in alio sensu missionem ⁊ sic est nomẽ cõmu
ne. prout ergo est nomen loci accipiũt hic eam ali
qui iudei dicentes ꝙ ꝓphetia impleta est: qñ saul
qui erat de tribu benyamin vt habet̃. j. Regũ.ix.
fuit electus in regẽ ⁊ inunctus fuit in sylo vbi erat
tabernaculũ dñi ⁊ archa ⁊ ꝑ consequẽs vnctio vbi
reges debebant inungi. ⁊ sic sceptrum quod accipi
tur pro quodam dominio ⁊ primatu quod fuerat
in tribu iuda vsqꝫ tunc fuit translatum ad tribum
benyamin. Sed hoc dictum manifeste cõtrariat̃
textui. quia ante electionem Saulis archa dñi iaꝫ
erat amota de sylo ⁊ erat in cariathiarim: vt ha-
betur. j. Regum.vij.ca. Item post Saul immedi
ate immo ipso adhuc regnãte fuit dauid inunct⁹
ꝑ Samuelem. qr dauid fuit prim⁹ rex de tribu iu-
da et tũc reges de illa tribu quando incepit succes
serũt. Qꝫ aũt sceptrum dicatur auferri ð tribu iu
da quãdo incepit esse in propinqua dispositõe ad
gradum ꝑfectum nõ est verisimile. Et iõ alij iu
dei dicũt ꝙ ista ꝓphetia impleta fuit in electione
hieroboam in regem qui erat de tribu effraym. qr
decem tribus ablate sunt a regno iuda: ⁊ adheserũt
hieroboam quãdo roboam die ꝯstituto dedit po
pulo durã responsionem.iij. Regum.xij. ⁊ sic expo
nũt donec veniat sylo.i. donec veniat hieroboaꝫ co
ronandus in tali loco. Sed ista expositio ostendit̃
falsa per textum. quia congregatio illa nõ fuit fa
it facta in sylo sed in sychem vt habetur.iij. Reg.
xij.ca. Iteꝫ nõ fuit ablatũ regnũ a domo iuda tũc
sed stetit vsqꝫ ad captiuitatem babylonicam per
ꝑ successionem hereditariam. Et illi soli diceban
tur proprie reges. quia instituebãtur ꝑ inunctõꝫ.
quia templum. archa dñi. ⁊ illa que ad inunctõeꝫ
requirebãtur in hierusalem remanserũt que erat
metropolis in regno iuda. propter quod alij iudi
accipiẽtes hoc nomẽ sylo prout significat missiõꝫ:
dicũt ꝙ dicta prophetia impleta est tempe nabu
chodonosor quãdo venit cõtra hierusalem ⁊ occi
dit Zedechiam regem ⁊ sic defecit regnũ iuda. Et
ideo exponũt predictam literam sic. Non auferet̃
sceptrum ⁊c̃. donec veniat qui mittendus est.s.na
buchodonosor. qui propter peccata iudaici popu
li missus fuit a deo ad destruendam terram et au-
ferendum regem et erit ei aggregatio gentiuꝫ. q̃a
propter dilationem sui imperij aggregate sũt gen
tes sub eius dominio. Sed ista expositio et prece-
dentes et consimiles si fiunt destruũtur per trans
lationem chaldaicam quam iudei vocant targuꝫ
que ita auctentica est apud iudeos ꝙ nullus do-
ctor eorum fuit ausus ei contradicere immo quã-
do litera hebraica est obscura recurrunt ad illam
pro explanatione. Jn illa autem sic habetur. Nõ
auferetur sceptrum de iuda ⁊c̃. donec veniat mes-
sias in scriptura sed solus christus qui promissus
in lege et prophetis erat. Ex hoc patet clarius ve-

ritas nostre catholice expositionis predicte. Cum ergo a tempore predicti Herodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude et ducatus et in tēpore illo nullus alius apparuit. qui ex doctrina ⁊ operationibus posset dici christus nisi hiesus saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias et ꝙ eius aduentus transiuit in preteritum. Itē predictus Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo predictam prophetiam exponit sic dicens: Doctores antiqui hebreorum sic exposuerunt prophetiam Jacob: Non auferetur sceptrum. id est virga regni de iuda. et dux de femore. idest de filijs filiorum eius in secula. donec veniet qui mittendus est. id est christus. cuius est regnum. et ad ipm congregabuntur gentes. Et nos quidē nouimus ꝙ postq̄ venit christus: neq̄ rex neq̄ dux de Juda fuit vlterius. Credere itaq̄ debemus: ꝙ hic tempus xpi aduentus determinatum fuit. et ꝙ is q̄ tēpore illo venit sine dubitationis scrupulo christ⁹ extitit. Secundo introducitur prophetia Daniel capitulo. ix. vbi Gabriel angelus instruxit Danielem de illo tempore dicens: Septuagita hebdomades abbreuiate sunt super populū tuum et super vrbem tuam sanctam. vt consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum. et deleatur iniquitas et adducatur iusticia sempiterna. ⁊ impleatur visio et prophetia. et vngatur sanctus sanctorum. Ad intellectum huius prophetie primo videndum est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada quod est idē. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tempore septē dierum. et hoc modo communiter accipitur. hoc etiam modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi di: ꝙ septē hebdomade sunt accipiēde a festo pasche qui faciunt. xlix. dies ⁊. l. die celebrandum est festū penthecostes. Alio modo accipitur pro tēpe septem annorum. et hoc modo loquitur scriptura ƌ hebdomada Leui. xxv. vbi dicitur: Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciūt annos xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur: Non autē inuenitur hebdomada accipi pluribus modis. Nō potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annū ⁊ dimidiū. ergo per locū a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annorum. ⁊ in hoc omnes expositiones cōueniūt. sed in hoc differūt. Quia aliqui catholici vt Beda ⁊ alij dicūt ꝙ isti anni intelligendi sūt anni lunares qui sunt breuiores annis solaribus. xj. diebus. Moti fuerunt aū ad hoc dicendum ex duob⁹. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictū ē āni lunares sunt breuiores ānis solarib⁹: ⁊ ꝑ ꝯsequēs hebdomade ānoꝝ lunariū sī breuiores. Secūdo q̄ angel⁹ loq̄bať Danieli q̄ erat hebre⁹. Hebrei autē computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et ideo angelus posuit numerum annoꝝ predictorum per hebdomadas annoꝝ lunarium. Vtrūq̄ dictum non placet Nicolao ƌ lira. Et est ratio quia in hebreo nō ponitur abbreuiate prout sonat in detrūcatione seu diminutōe: sed in hebreo ponit̄ precise vt notat tp̄is determinatōnem. s. nec plus nec minus. Similiter secūdū est falsum. Si em̄ iudei haberent annū breuiorem xj. diebus q̄ annus solaris cum ꝰm legem suam teneantur primo mēse cuiuslibet anni facere pascha ⁊ die determinata scʒ. xiiij. die primi mensis. sequeretur ꝙ pascha eorum huius anni precederet pascha anni precedentis in. xj. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis precederet per. xxij. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per. xj. dies. Ad quod quidem sequeretur ꝙ iudei celebrarent pascha suum ex obligatiōe precepti infra breue tempus in quolibet mense totius anni. Hoc autem apparet manifeste falsum ex vsu eorū. quia sp̄ faciunt eodem tēpe. Et ideo patet ꝙ computāt per annos solares sicut ⁊ nos. Lʒ em̄ incipiant mēses a lunationib⁹ tam̄ tercius annus apud eos habet lunationes. xiij. ita ꝙ per embolismos faciunt adequatōnes temporis. ⁊ sic computāt per annos solares sicut ⁊ nos. Dato tamen ꝙ computarent ꝑ annos lunares: nihilominus habetur propositū nostrum vt videbitur. Secūdo videndum ē q̊t annos continēt hebdomade predicte. ⁊ patet ꝙ si multiplicētur. lxx. per. vij. resultant. cccc. xl. Tercio videndū est a quo tp̄e incipiat cōputatio istarum hebdomadarum. ⁊ dicunt aliqui iudei ꝙ incipit ab. xj. anno regis zedechie quādo destructū ē primū templum. Alij dicunt ꝙ incipit a primo anno darij. quia isto tp̄e dixit angelus ista Danieli. Alij dicūt ꝙ incipit computatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce anno secūdo Cyri regis Persarum. Alij dicūt ꝙ incipit computatō ista a. xx. anno regis artaxersis quādo missus ē neemias ad reedificandū hierusalem. Que autē istarum opinionū sit vera propter prolixitatē euitandam omittitur. et etiam quia ꝰm omēs istas computationes habetur propositū nostrum sufficient̄ scʒ ꝙ tempus aduētus xp̄i sit preteritū. quod ptʒ. quia angelus determinate assignat. cccc. xc. annos vsq̄quo impleať visio ⁊ prophetia ⁊ vngať sāctus sanctoꝝ. i. xp̄s. Sed qualitercūq̄ accipiať computatio anni lunaris vel solaris ⁊ vbicūq̄ incipiatur computatio. quia infra tamē non potest accipi q̄ a. xx. anno regis artaxersis. totus tamen numerus predictus iam diu ē ꝑteritus. Et declaro saltē de vltimo numeꝝ predictum impletū. s. a. xx. anno artaxersis vsq̄ ad. xviij. annū Tyberij cesaris ī quo passus ē xp̄s. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnū Persarum durauit annis. ccxxxiij. ⁊ a principio regni vsq̄ ad. xx. artaxersis fluxerāt āni. cxv. ⁊ p⁹ durauit. cxviij. ānis Regnū grecoꝝ durauit. ccc. ānis ⁊ tūc icepit regnū romanoꝝ. a cui⁹ ꝑncipio vsq̄ ad. xix. ānū Tyberij fluxerāt anni. lvij. q̄ simľ iūcti pʒ ꝙ faciūt. cccc. lxxv. annos solares qui implent ꝑdictū numeꝝ ꝰm lunares annos q̄r ann⁹ lunaris ꝯtinet. cccliiij. dies. Solaris vo. ccclxv quadrantem vnū. ⁊. v. horas. ⁊ patet ꝰm verum numerum ꝙ. cccclxxv. anni solaris sunt. ccccxc. anni lunares qui est numerus hebdomadarum computando vt dictum est ꝑ annos lunares. Aduertendum tamen ꝙ Rabisalemō dat quandam expōnem falsam a rōnem ꝑdictaꝫ quam oportet remouere. dicit em̄ ꝙ septē hebdomade ille non cōtinent tp̄s ꝑcisum vsq̄ ad aduentum xp̄i et passionis sue mysterium vt predictū ē. Sed dicit ꝙ continet tempus prescisum a destructione primi templi vsq̄ ad destructionem secūdi per Tytum et Vespasianū. cuius expositio talis ē. Septem hebdomade prescise. i. determinate sup̄ populum tuū anteq̄ veniat ꝑfecta captiuitas eoꝝ que facta est per romanos comburētes ciuitatem et templum et eycientes inde populum iudaicū: vt consumať ꝑuaricatio. idest desistant a preuaricationib⁹ castigati per predictā captiuitatē. ⁊ deleatur iniquitas eoꝝ scilicet per captiuitatē et afflictionē predictam que est pena vt dicit. Et adducať iusticia sempiterna. i. vt in eternum iustificent̄ per ꝑdictā captiuitatē ꝑ peccatis tolerādo. Et vt

sic finaliter impleat̃ visio ⁊ ꝓphetia .i. visiones de
xp̄o ꝓmisse ꝑ prophetas ⁊ vngatur sanctus sancto-
rum .i. archa dei ⁊ vasa sanctuarij. que recuꝑabun-
tur ꝑ messiam venturum in fine huius captiuita-
tis vt dicit. Sed q̄ntū debeat durare ista captiui
tas nō di. et sic ꝑ cōsequēs tp̄us determinatū ipi⁹
hic non ponit̃. Qꝛ aūt ista expositio sit falsa et ex-
torta patet ꝑ literaꝫ p̄cedentem vbi dicit̃ ꝙ angel⁹
gabriel venit propter orōnem Danielis orantis ꝓ
liberatōne populi ad annūciandū exauditōnem
sue petitionis. Et ideo non solū nunciauit ei libe-
rationem a captiuitate babylonica: ſ; etiam ꝑfe-
ctam liberatōnem fiendam ꝑ christum de qua da
niel principaliter orabat. Et ideo dicere ꝙ angel⁹
venerit ad denūciandum Danieli ꝑfectam capti-
uitatem sui populi. ⁊ nullum certū tēpus liberati
onis fiende ꝑ xp̄m hoc est valde absurdum ⁊ prece
denti litere cōtrariū. qꝛ non venisset ad cōsolatō-
nem Danielis sed magis ad desolatōnem. Jteꝫ ꝙ
dicit ꝙ ꝑ captiuitatem in qua sunt desistūt a p̄ua-
ricationib⁹ hoc est aꝑte falsum. quia sup oīa gen-
tes intendūt sortilegijs ⁊ augurijs vt sciunt illi q̄
nouerūt facta eorū ⁊ tamē ista ꝓhibent̃ eis maxie
in lege diuina. patet in Exo. ⁊ Deutro. ⁊ in plurib⁹
alijs locis veteris testamēti. Jtem ꝙ dicit visio-
nes impleri ꝓphetaꝝ per merita eoꝝ: ⁊ ē cōtra illō
quod dicitur Deutro. ix. Scito ꝙ non ꝓpter iusti-
ficationes tuas dederit tibi deus terram hāc i pos-
sessionem ⁊c. multominus ꝓpter iusticias eoꝝ im
plenda est ꝓmissio de christo et maxime qꝛ de ipso
scribit̃ Esa. viij. Et erit ad lapidem offensionis ⁊
petram scandali duab⁹ domib⁹ israel ⁊ in laqueū
⁊ ruinam habitantib⁹ hierusalem. Jtem ꝙ dicit ꝑ
vnctionē sanctisanctorum intelligi vnctioneꝫ ar-
che ⁊ sāctuarij qui recuꝑabūtur per regem messiā
hoc est contra illud quod habet̃ Hiere. iij. Cumq̃
mltiplicati fueritis ⁊ creueritis in terra in diebus
illis ait dn̄s non dicēt vltra archa testamenti do-
mini neq̃ ascendet suꝑ cor neq̃ illius recordabun
tur neq̃ visitabit̃ neq̃ fiet vltra: qꝛ ceremonie ve-
teris testamēti oīno cessauerūt post passionē xp̄i.
ex tūc ei fuerūt mortue manet ḡ veritas incōcussa ꝙ
scꝫ tempus hebdomadarū fuit impletū in christi
aduentu q̄ peccata nostra tulit oia. q̄ in deū i nos
⁊ in p̄ximū cōmissa erant. iusticiam adduxit legem
⁊ ꝓphetias impleuit. ⁊ vnctus est plenitudine grē
a deo p̄re. Tercio determinat sacra scriptura tp̄s
aduentus messie: Esa. vlti. text⁹ ibi est anteq̄ ꝑtu-
riet peꝑit. Et lꝫ aliquid de hoc textu supra dictū
sit. hic tamen plenius exponit̃. super quo glosa he-
braica. quia anteq̄ natus fuisset ille qui in seruitu-
tem redegit vltimam natus fuit redemptor. Jgit̃
ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem ⁊ templū
destruxit ⁊ populum captiuauit ⁊ in venditōnem
⁊ seruitutem exposuit intātum ꝙ dabantur. xxx. ꝓ
vno nūmo argenteo: vt dicit Hugo floriacen. fuit
natiuitas ipsius christi. hoc idem patet ꝑ trāslati
onem chaldaicam ibidem que compat israel muli
eri ꝑturiēti que angustias maximas patitur ⁊ do
lores. adhuc nō erit ei vehemēs angustia. ⁊ adhuc
non veniet ei tremor cum dolorib⁹ propter partū
⁊ reuelabitur rex messias. Dolor ei et angustia ꝑt⁹
exprimūt maximam calamitatē quam habuerūt
in obsidione Tyti ⁊ Vespasiani. vbi tāta fuit an-
gustia ⁊ calamitas ꝙ impletū ē illō Trenoꝝ. iiij.
Manus mulierū misericordiū coxerūt filios suos
⁊ multas alias angustias ⁊ miserias passi sunt que
Josephus narrat in libro antiquitatū d̄ bello iu
daico vt videbit̃ lib. iij. Et ante istā obsidionē cla
rum est ꝙ fuit hiesus nazarenus natus ꝑ. lxx. ānos
⁊ passus ꝑ. xl. annos. Jste textus cum glo. chaldai-
ca est tante auctoritatis apud iudeos ꝙ multi do-
ctores eoꝝ cōcedūt ꝙ messias natus est in die de-
structionis templi. Pro quo allegat rabihamon:
ꝙ lybanus cum excelsis cadet ⁊ egredietur virga d̄
radice yesse: Esa. xj. Et interrogant ipi iudei vbi ē
ipse messias natus in illa die destructionis templi
Respondēt quidam ꝙ est in paradyso cum angel'
viuens ibi eo modo q̄ moyses vixit q̄dragita die-
bus in monte synai ⁊ expectat preceptū dn̄i ad se
ondendum. Alij ꝙ est vltra montes caspios expe-
ctans preceptum dn̄i de liberatōne populi. Alij di
cūt ꝙ vadit ꝑ mūdū sic pauꝑ ⁊ hūiliat⁹ ꝓpter pec
cata ppl'i sui ꝑm ꝙ dicit̃ Esa. liij. ⁊ nos reputaui-
mus eum quasi leprosum ⁊c. quousq̃ appareat ex
p̄cepto dn̄i in virtute ad liberatōnem filioꝝ israel
de captiuitate ⁊ miseria in qua sunt. Talis em̄ va
rietas ostendit ꝙ dictum eoꝝ ē ficticiū. Sed quic
quid sit dictum videt̃ ꝙ verum est ꝙ tp̄s veniendi
messie taxatum in scriptura iam preterijt ⁊ imple-
tum ē in hiesu nazareno vero messia nostro. Et
istud fuit vocatū tp̄s plenitudinis: Ad Galath.
iiij. ⁊ Eph. j. quia in christi aduentu fuit quadru-
plex plenitudo. s. nature. scripture. gratie. ⁊ tꝑalis
mensure. Nature quidem quia tūc venit finis oīs
creature. s. homo coniunctus ē suo principio. s. deo
Vnde tūc factus ē nobilis circulus qui est ꝑfectis
sima figuraꝝ. Tunc etiam fuit vltimus mod⁹ for-
mandi hoīem qui sit possibilis. s. de muliere siue vi
ro. Alij em̄ tres p̄cesserāt et iste fuit quart⁹ Scri-
pture etiam quia ꝓmissa fuerūt reddita. figure cō-
plete ⁊ oēs scripture delucidate. Gratie plenitu-
do insuper apparuit in fecūditate marie. iustifica-
tione Johannis. in missione spūssancti super apo
stolos. ⁊ in sacramentis ecclesie que sunt gratie va
sa. Plenitudo nihilominus tꝑalis mēsure. Omis
em̄ perfectio consistit in tribus. precesserat aūt tē
pus nature in quo fuit conuictum humanū gen⁹
de ignorantia. Tempus etiam legis scripte i quo
fuit cōuictum de impotentia ⁊ hoc fuit terciū cō-
plementum vniuersoꝝ temporū in quo fidelibus
datur vera dei cognitio veraq̃ virtus ad comple
tionem diuine legis. ⁊ in signū istaꝝ plenitudinū
voluit venire dei filius sexta mūdi etate. vj. anno-
rum millenario. vj. mense a conceptione Johan-
nis. sexta die vt dicit̃ et forsitan sexta hora. Proba-
bile ei est ꝙ illa die ꝯceptus fuit adaꝫ celestis. in q̄
fuit formatus adam terrenus. Jlla hora veniret me
dicus in qua primus homo induxit humano gene
ri mortiferam infirmitatem. sexta etiā die fuit pas
sus et sexta hora in cruce fuit ꝯclauatus. hoc ergo
fuit tempus beneplaciti ⁊ tempus miserendi vt dr̄
in ps̄. cj. Secūdū testimoniū aduentus messie
ē inquisitio iudeoꝝ facta tp̄e christi quā n̄ fecissēt
nisi tempus impletū cognouissent. tūc em̄ inq̄ren
tes miserūt sacerdotes et leuitas ad Johannē ba-
ptistam quem tūc sanctissimū in sanctitate vide-
bant vt interrogarent eum si erat messias vt dicit̃
Joh. j. Qui si dixisset ꝙ sic eū recepissent ſ; confes
sus est et nō negauit qꝛ non ego sum xp̄s. i. messias
vt patet. confessus est tamen ꝙ erat eius vox ⁊ p̄co
clamans vt prepararent sibi viam tanq̄ sūmo re-
gi suo vero messie. q̄ et digito eū ostēdit dicēs eis
Hic est de quo dicebaꝫ vobis qui post me venit an̄
me factus est. cuius non sum dignus corrigiaꝫ cal-
ciamenti soluere. Et iterum digito eum ostendēs
ait: Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi
Ad hoc etiam valet inquisitio facta per eos eodē
tempore de barcoziba vt supra dictū est. Frustra
enim esset talis inquisitio si tempus impletum nō

cognouissent. Terciū testimoniū est Josephi sapientissimi hystoriographi iudeoꝝ. qui in. xviij. libro antiquitatū describens tp̄a Tyberij cesaris sub quo passus ē xp̄s sic dicit: Fuit eisdem tempib͛ hiesus vir sapiens si tn̄ virum eum noīare phas ē. Erat enī mirabiliū operū effector ⁊ doctor eorum hoīm qui libenter ea que vera sunt audiūt. ⁊ multos quidem iudeoꝝ: m̄ltos etiam ex gentibus sibi adiunxit. xp̄s hic erat. hunc accusatione primorū nostre gentis viroꝝ cum pylatus in cruce agendū esse decreuisset. nō deseruerunt eū qui ab initio eū dilexerant. Apparuit enī eis iterū viuus ſm q̄ diuinitus inspirati ꝓphete hec vl̄ alia de eo innumera miracula futura p̄dixerūt. hec ille. Quartū testimoniū est Pylati: qui anno dn̄i. xxxvj. impij vo Tyberij. xxj. cū eēt mos romaīs vt ꝓuinciaꝝ iudices senatui scripto renunciarent vt si q̄d noui in his quas regebant ꝓuincias accidisset scꝑsit ep̄laꝫ ad Tyberiū sub hac forma. Tyberio augusto pōcius pylatus salutem. Nuꝑ accidit q̄ ip̄e probaui iudeos per inuidiam se suosq̧ posteros crudeli dānatione peremisse. Cum enī ꝓmissum haberēt patres eoꝝ q̄ deus ipoꝝ mitteret illis per virginē sanctum suum qui rex ipsoꝝ merito diceretur hūc me p̄nte misit in iudeam quem cū vidissent cecos illuminasse. leprosos mūdasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis imperasse. pedibusq̧ siccis suꝑ vndas maris ambulasse. ⁊ alia multa miracula fecisse. ⁊ oīs popul⁹ iudeorum diceret eum esse dei filium: principes sacerdotum inuidia contra eū moti itaq̧ mihi eum tradiderūt. ⁊ alia pro alijs mentientes hunc magum esse et cōtra legem eoꝝ agere dixerūt. Ego aūt ita esse credidi. ip̄mq̧ flagellatum eoꝝ arbitrio tradidi. qui eū crucifixerunt ⁊ sepulchro custodes adhibuerūt. Ille quoq̧ militib͛ meis custodiētib͛ die tercia resurrexit. In tātū vo nequicia iudeorū cōtra eum exarsit vt ipsis custodientib͛ pecuniā darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factū fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seq̧ visionē angelorum vidisse ⁊ a iudeis pecuniaꝫ accepisse. Hoc aūt ideo scripsit ne quis aliter estimet et factū eē vl̄ credendū mendacijs iudeoꝝ. Tūc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt xp̄s deus haberetur. At senatus recusauit. indignatus q̄ non sibi ſm morem epistola primo fuisset delata. Et sic satis claret ex predictis quatuor testimonijs tp̄us aduent⁹ messie fuisse an̄ destructiōnem secūdi templi.

Qui verus messias debet esse de genere iude. ꝓcedens de medio filioꝝ Jacob.

Secundus thesaur⁹

aperit̄ de genere messie. quod sacra scriptura p̄nunciat ⁊ specifice determinat ⁊ impletum est in hiesu nazareno. nam dixit domin⁹ moysi Deut. xviij. Prophetaꝫ suscitabo eis d̄ medio fratrum suorū silem tibi. ponam verba mea in ore eius. Qui aūt verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existaꝫ. Et pꝫ q̄ ista auctoritas nulli potest applicari nisi hiesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius ptes principales. Prima pars auctoritatis ē ꝓphetam suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suoꝝ. Ecce genus messie. Pro quo nota q̄ iudei dicūtur filij israel vel Jacob quod idem ē. Israel aūt habuit quatuor vxores ex quibus procreauit. xij. filios et vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios ⁊ vnam filiam ꝑ ordinē qui sequūtur. s. Ruben. Symeō. Leui. Judas. Isachar. zabulon. Dyna. pꝫ Geñ. xxxv. Secūda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios scꝫ Joseph. ⁊ Benyamin. Tercia fuit bala ancilla rachelis q̄ habuit solū duos filios. s. Dan ⁊ neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solum duos filios. s. Gad et Aser quod patet Geñ. vbi supra. Modo quid dicit auctoritas. prophetam suscitabo eis de medio fratrū suorū. Iste ergo ꝓpheta q̄ debebat esse messias non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis. quia non habuit nisi duos filios. ⁊ in duob͛ non est mediū. nec potuit esse d̄ filijs zelphe propter eandem cām nec a siti d̄ filijs rachelis ergo oportet q̄ sit de filijs lye qui fuerūt septem ⁊ ī numero septennario est mediū. s. quartus. Numerentur ergo filij lye ꝑ ordinem. primi tres sunt ruben. symeon. leui. vltimi tres Isachar. zabulō. Dyna. mediū istoꝝ fuit Judas qui fuit quartus. propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus d̄ medio fratrū suoꝝ debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysteriū quare scꝫ deus dixit: de medio suscitabo prophetaꝫ. i. messiam. Genus enī humanū propter peccatū primi hoīs ⁊ propter innumera peccata que postmodū hoīes ꝯmiserūt fuit diuisum a deo sicut dicit̄ Esa. lix. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ⁊ deum vestrum et absconderūt faciem eius a vobis. Istud est signuꝫ maximi odij inter deum ⁊ hoīes. s. abscondere faciem suam ab hoīe. Quia tria sunt signa inimicitie ⁊ istud ē supremū. Primū est cū quis denegat alicui suam familiaritatem quēadmodū xp̄us illi cui dixit Math. viij. ⁊ Luc. ix. Vulpes foueas hn̄t ⁊c̄. Scd̄m est cum q̄s denegat alicui suā loquelam sicut Johānes euāgelista dicit loquēs de heretico. ij. Joh. j. nec aue ei dixeritis. Terciū ⁊ vltimuꝫ ē cū quis denegat alicui suū aspectū sicut dauid dixit de Absalone filio suo. ij. Reg. xiiij. q̄ non videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis sicut ait moysi Exo. xxxiij. Nō videbit me homo ⁊ viuet. ⁊ gemens Job ca. xiij. dicebat: Cur faciem tuā abscōdis ⁊ arbitraris me inimicum tuū. Abacuc. j. ca. Mūdi sunt oculi tui domine vt non videas malū: ⁊ respicere ad iniquitatem non poteris. Cuꝫ ergo tanta eēt discordia int̄ deum ⁊ homines. ⁊ ad pacificādū discordes sit necessarius mediator. ideo messias promissus debuit exire ⁊ suscitari de medio quod veridice fuit impletū in christo hiesu saluatore nostro. Quia ip̄e vt ostenderat q̄ verax pacem venerat facere inter deum ⁊ homines: ⁊ vt innueret q̄ verus mediator erat quasi semꝑ mediū elegit scꝫ pacem inchoans pacem ordinans. pacem confirmans. pacem publicans. pacem conseruans. Hij sunt quinq̧ passus ascensus nostre salutis. Est ergo prim⁹ passus q̄ xp̄s pacem inchoans exiuit de medio. quia est media ī trinitate persona. Hic sunt due propositiōnes signate. Prima ē q̄ debuit deus incarnari vt homo recōciliaret̄ deo ⁊ fieret pax. Secūda q̄ non pater nec spiritussanctus sed filius. Prima ꝓpositio patet dupliciter. primo q̄ nulla creatura sufficiebat ad tantū debitum persoluendum. cū debitum eēt infinitum. quia cōtra infinitū offēsa fuit facta. Secūdo quia contraria cōtrarijs curant̄. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo. eritis sicut dij Geñ. iij. ergo ꝑ cōtrarium vt hō curaret̄ oportuit q̄ ꝑ cōtrariū de⁹ fieret hō. De hac materia ī quarto latius dicet̄. Scd̄a ꝓpo-

sitio patet. quia licet tres ꝑsone sint vnus deus. di
stinguntᷣ tamē realiter ꝑ relationes. ⁊ habent etiā
appropriata distincta. quia potentia appropriatᷣ
patri. sapientia filio. ⁊ bonitas siue amor spūisan-
cto. que sunt quasi tres diuise trium ꝑsonaꝝ offe-
rentium se in campo certaminis vt cuiuscūqꝫ tan
gereᷣ diuisa ꝓ homine exiret in campū. venit dya
bolus et tetigit diuisam filij dicendo parētibꝫ pri
mis. Eritis sicut dij scientes bonū et malū. nō di-
xit potētes nec boni sed sciētes. ⁊ cū scīa sit appro-
priatū filij sicut potētia patris. ⁊ bonitas spūsācti
vt dictū est. nō ḡ debuit venire ꝓ redemptione ho
mīs ⁊ eius reconciliatōe deus pater nec spūsāctus
sed filius qui ē media in trinitate ꝑsona. Itē pacē
inchoans venit in tꝑe medio. Currunt em̄ tria si-
lentia ab initio mūdi vsqꝫ ad beatitudinē eternā.
sicut patuit supra in hoc li. ar. iiij. tercie cōsidera-
tionis. ⁊ hoc est quod dicitᷣ Sap. xviij. Dū mediuꝫ
silentiū tenuerūt oīa: et nox ī suo cursu mediū iter
haberet. omnipotens sermo tuus dn̄e exiliēs ď ce-
lo a regalibus sedibus venit. Angelus venit ad v̄
ginē hora completorij. Et ideo tūc pulsatᷣ ꝓ Aue
maria. durauit sacra collocutō vsqꝫ ad dimidium
noctis. ⁊ tūc dante cōsensuꝫ virgine om̄ipotēs ser
mo dei. i. verbū patris qui est eius filius a regali-
bus sedibus venit in vteꝝ. s. virginis. Sic ḡ patet
ꝙ filius dei venit in medio silentio in incarnatio-
nem. sic etiam natus fuit media nocte: sicut patet
Luce. ij. quia pastores custodiebant vigilias no-
ctis. predicta tria silentia figurant nobis tres ma
gnos annos durationis mundi. In quorū medio
debebat venire Messias ad viuificandū genꝰ hu-
manū ꝑ peccatū mortuuꝫ dicēte ꝓpheta Abacuc
iij. c. Dn̄e opus tuū: in medio annoꝝ viuifica illud
in medio annoꝝ notū facies. Item pacē inchoās
stetit in medio. s. vteri v̄ginalis. Ipsa em̄ virgo be
ata que debuit esse mater istiꝰ excellentissimi me-
dij. inter deū ⁊ hominē rationabile fuit ꝙ etiā ipa
esset medium. Fuit em̄ medium locale. mediū mo-
rale. ⁊ medium naturale. Querunt em̄ loyci medi
um ad concludendū maiorem extremitatē de mi-
nori. de qua facit Aristote. magnū processum ī. ij.
priorum. Maior extremitas deus est. Minor extre
mitas ī genere rationabiliū homo est. ꝑquisierūt
patriarche ⁊ ꝓphete et multi alij multis tēꝑibus
mediū ad concludendū p̄dictā maiorē extremita
tē de minori ⁊ nō inuenerūt. Sed venit bt̄a virgo
⁊ facta est mediū. qꝛ in ipsa et ꝑ ipsā verbū caro fa
ctū est. ⁊ maior extremitas predicata est de mino-
ri. qꝛ homo est deus. et etiā minor de maiori. qꝛ de-
us est homo. Est etiā virgo beata mediū morale.
ꝭm em̄ Aristotelē. ij. ethicoꝝ. medium morale est
virtus nihil participans de extremis. quia extre-
ma sunt viciosa. tale mediū fuit virgo beata q̄ nul
lum vicium contraxit. Et ꝭm Hiero. nihil gratie.
nihil virtutis. nihil candoris est quod nō resplē-
deat ī maria. Fuit etiā mediuꝫ naturale. qđ ponitᷣ
triplex a phīs. s. mediū circuli. mediū celi. mediuꝫ
mundi. Mediū circuli est a quo omnes linee recte
ꝓtracte ad circūferentiam sunt equales. Centrū
istud ē beata virgo. In circulo sunt pctores. qa ī
circuitu impij ambulabant: teste psal. xj. et ab ea
ad circulū linee ducte sunt equales. qꝛ om̄s pcto-
res et alios equaliter videtᷣ respicere. vnde Bern̄.
Maria oībus oīa facta ē sapientibꝫ ⁊ insipiētibus
copiosissima charitate debitricē se fecit. vt de ple-
nitudine eius suscipiāt vniuersi. Est etiā mediū ce
li qđ dicitᷣ linea equinoxialis ī qua cū est sol equino
xiū facit. ⁊ sub qua habitātes nō agitantᷣ ꝑturba-
tionibus tempoꝝ. qꝛ sunt in optima dispositione.

ꝓpter quod multi theologi dixerunt ꝙ sub illa li-
nea est ꝑadisus terrestris. talis linea fuit virgo be
ata. quia cū ī ea fuit sol iusticie factū est equinoxiū
qꝛ nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visuꝫ ē
equari finito. eternū temporali. immortale mor-
tali. inuisibile visibili. immensum capabili. diuitē
pauperi. homines etiam qui habitant sub hac li-
nea sunt in optima dispositione. nō agitantur ne-
qꝫ mouentur ꝑturbatiōibus demonū. ꝓpter quod
merito dicitur paradisus. Tunc em̄ impleta fuit
figura illa Gen̄. ij. qꝛ posuit deus lignū vite in me
dio paradisi. i. christū verum filiū suum in medio
ventris virginalis. Est etiā v̄go beata mediū mū-
di. Istud dicitᷣ a phīs esse terra que equaliter vn-
diqꝫ distat a celo. Tres autē sunt ꝓprietates ter-
re ꝓpter que virgo beata dicitur terra. Est em̄ in
fima. et Maria virgo infima quia humilima. cuꝫ
em̄ deberet esse mater dei vocauit se ancillam: Lu-
ce. j. Ecce ancilla domini ⁊c̄. Secundo ad terram
currunt aque. et ad beatam virginē habūdantie
gratiaꝝ: ps̄. ciij. inter mediū montiū ꝑtransibunt
aque. Tercio oīa pōderosa tendūt ad terrā tanq̄
ad centrū ⁊ suum mediū vt ibi saluentᷣ: sic et pcto-
res grauati pōdere peccatoꝝ recurrētes ad istud
medium saluantur. Unde Bern̄. ad Mariam ve
lut ad mediuꝫ dei recurrant qui in celo sunt: ⁊ qui
in inferno. et qui nos p̄cesserunt. et nos qui sumus
et qui nos sequuntur et nati natoꝝ et qui nascen-
tur ex illis. Sic ergo patet quō beata virgo est me
dium loycale. morale ⁊ naturale ꝓ pace fienda in-
ter deū ⁊ homines. Uerus ergo Messias filiꝰ dei in
inchoatione pacis exiuit de medio ꝑsonaꝝ diuina-
rum inq̄tum deus. Suscitatus ē de medio fratrū.
Inq̄tū homo venit in medio silentio ī medio an-
norum. et stetit in medio paradisi. s. vteri virgina-
lis. ⁊ sic tanq̄ mediator verus in inchoatione pa-
cis vniuit diuisa. s. deū et hominē. qꝛ deus ⁊ homo
vnus est christus. s. verꝰ mediator. Secūdꝰ pas-
sus ē ꝙ ordinādo pacē christus verus messias ste-
tit ī medio quadrupliciter. Primo statim sicut fu
it natus stetit in medio animaliū. s. bouis ⁊ asini:
sicut patet Abacuc. ij. ꝭm aliā translatōem. ꝑ bo-
uem qui ruminat intelliguntᷣ contemplatiui quo-
rum officiū est ruminare dei magnalia. s. reꝝ crea
tionem. hominis recreationē. mundi gubernatio-
nē. premiationē bonoꝝ. ⁊ punitionē malorū. Per
asinum intelliguntur actiui. quorum officium est
onera et labores tolerare quales sunt p̄dicatores.
confessores ⁊ omnes exercitantes se in oꝑibus mi-
sericordie inter quos xp̄s positus est. vtrosqꝫ in so-
cietatē recipit: ⁊ ad suā beatitudinē ꝑducit iaꝫ fa-
ctos homines. i. rationales qui ꝑ peccatū quasi be
stie viuebant. Secūdo ordinādo pacē inuētus
est in medio doctoꝝ: sicut patꝫ Luce. ij. Cū factus
esset annoꝝ. xij. dicit textus. audientē illos ⁊ inter
rogantē. sequitᷣ. Stupebāt aūt sup ꝑ prudētia et re
sponsis eius. quia nunq̄ viderant infantē tamte-
nere etatis tante sapie. ꝑmaxime cū scirent eū lite
ras nō didicisse. Inuētus est ergo in medio docto-
rū. in signuꝫ ꝙ sapientes et docti huius mundi vel
habebant ad illud mediū conuerti. vel ꝙ sapia il-
lorū ꝑ excessū splendoris illius medij debebat ob
fuscari. quod indicat numerus. xij. annoꝝ q̄ ē nu-
merus superexcrescēs ꝭm btm Isid. li. ethim̄. iij. qa
eius ꝑtes aliquote plus reddūt q̄ suū totū. patet.
quia ille sunt vnū ⁊ duo ⁊ tres ⁊ quatuor ⁊ sex que
sunt iūcte reddit. x. et sex. sic etiam improportiona-
biliter sapia christi excedebat sapientiaꝫ doctorū.
Tercio ordinādo pacē trāsiuit ꝑ mediū inimi-
corum ipsos fugiens: Lu. iiij. qꝛ cū voluissent ipm

precipitare de monte: ipse transiens ꝑ medium illorum ibat. Dicit Beda ꝙ cum precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauū in quo receptus est christus. et manent ibi ruge vestis et signa pedis: sicut asserūt illi qui viderunt. tunc eñ fecit se inuisibilem ꝑ medium transiens. fugiens mortem precipitationis quia nō debebat mori nisi ī ligno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacem stetit in medio discipulorū dando eis formā eligendi prelatū eos erudiens ⁊ eis seruiens. Unde Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrū sum sicut q̄ ministrat. quasi dicat. Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. nō ergo attendatis quis sit maior. sed attēdite quis humilior sicut ego. qui licet sim dñs et magister vester nō sicut qui recūbit in mensa. sed sicut qui ministrat. patet ergo ꝙ christus verus messias ordinando pacē inter deū ⁊ hominē stetit ī medio animaliū. Inuentus est in medio doctorū. fugit ꝑ mediū ꝑsecutorū. ⁊ ministrat in medio discipulorū. Tercius passus est. xp̄s ꝯsummādo pacem ordinatā stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronuꝫ: sicut patet Ioh. xix. crucifixerūt cū eo duos latrōes hinc ⁊ inde. mediū aūt ihesuꝫ. q̄d iudei fecerūt vt populus cōis cogitaret ꝙ q̄a erat cū malefactoribꝫ punitus erat malefactor sicut et aliȷ. Sed tñ diuina dispēsatione factū est vt impleret ꝓphetia Isa. que ante illū vacua fuerat: Isa. liij. ⁊ cū sceleratis deputatus ē. Positus ē aūt in medio latronū vt nullus quantumcunqꝫ pctor desperet de venia si voluerit facere penitentiā. q̄a ⁊ ille latro licet sero cognoscens peccatū suū et petens misericordiā: inuenit subito veniā. Hodie inquit eris mecū in ꝑadiso. ⁊ sic factū est. quia eadeꝫ die vidit diuinā essentiā. que visio dicitur paradisus. sic cuꝫ viderunt xp̄m sancti patres in inferno: paradisus fuit ibidē. Secūdo cōsummādo paceꝫ stetit in medio terre. quia mons caluarie vbi crucifixus est xp̄s ē in medio terre habitabilis. tūc autem impleta fuit ꝓphetia Dauid in psal. lxxiij. Deus auteꝫ rex noster añ secula. i. eterna ordinatione rex. oꝑatus ē salutē ī medio terre. tunc eñ ibi operata est salus humani generis. et cōsummata pax inter hominē et deū. Fuit eñ xp̄s crucifixus in medio terre: vt tanq̄ centrū et mediū omniū oīa traheret ad seip̄m. q2 ipse dixit. cū exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: oīa trahaꝫ ad meipsum. Ioh. xij. Quartus passus est ꝙ xp̄s publicādo pacē cōsummatā stetit ī medio. vñ post resurrectionē stetit in medio discipulorū suorum: et dixit eis ter. pax vobis: Ioh. xx. quasi dicat. Iā est pax inter deū ⁊ hominē ꝯsummata ꝑ passionē meā. stans in medio latronū et in medio terre. et ideo pacem ꝯsummatā vobis in publico dicens in medio vestrū pax vobis. Et sicut christus ꝑ seipsum stās in medio pacem publicauit discipulis: sic et per literas ꝑ totum mundum diuulgauit. Iste litere inter ceteras fuerunt epistole Pauli: in quibus mūdo publicauit ꝙ xp̄s ꝑsonalit̄ extrema diuisa vnierat factus mediator. Unde ad Gal. iij. loquēs d̄ christo quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris vt de ea faceret quod vellet dicit. Mediator autem vnius nō est. deus autē vnus est. Oportet ergo ꝙ mediator sit duorū. et sit nō solum deus sed deus ⁊ homo vniens extrema diuisa: publicauit etiā ꝙ xp̄s fuit mediator extrema cōcorditer pacificans: vt patet ad Hebr̄. ix. vbi dicit ꝙ xp̄us noui testamenti mediator est vt morte intercedente in redemptionē earum preuaricatōnū que erant sub priori testamento repromissionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Intimauit etiam firma pacis ꝑ lr̄as. ꝓpter q̄d d̄ christo dicit ad Hebre. viij. Melioris testamenti mediator est ihesus. quanto ī melioribus repromissionibus sancitū est. Ueteris testamenti mediator fuit Moyses: qui ꝓmisit obseruātibus bona tēporalia. Noui testamenti mediator ē ihesus qui ꝓmittit fidelibus regnū celorū. Publicauit etiā ꝑ lr̄as hominibus ꝙ christus pacē immobiliter ratificauerat: dicens de ip̄o. j. Thimo. ij. Mediator dei ⁊ hominū hō ihesus xp̄s. cuius testamentū cōfirmatū est tribus suis. Quintus passus ē ꝙ xp̄s pacem publicatā cōseruādo vsqꝫ in finē seculi stat in medio. Ipse eñ dixit Math. vlt. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsqꝫ ad cōsummatōꝫ seculi. Sed quō sit in medio vidit Iohānes euāgelista Apoc. j. vbi dicit. Uidit septem cādelabra aurea et in medio septē candelabrorū aureorū similē filio hominis. i. christo filio virginis. Ista septē candelabra aurea sunt. vij. ecclesie sacramenta. s. baptismus. cōfirmatio. pn̄ia. eucharistia. sacer ordo. mr̄imoniū. extrema vnctio. In quorū medio. s. ī sacramento eucharistie est christus verus deus ⁊ verus homo. quod sacramentū etiā durabit vsqꝫ ad aduentū christi ad iudiciū: vt dicit ap̄lus. j. Cor. xj. Quotiēs eñ māducabitis panē hūc ⁊ calicē bibetis mortē dñi annūciabitis donec veniat. s. ad iudiciū. Est ergo xp̄s ī sacramēto eucharistie vsqꝫ ad finem seculi sicut in medio. vij. candelabrorū aureorum pacē inter deū ⁊ hoīem conseruādo. ⁊ nō solum inter deū ⁊ homines. sed etiā inter hoīes ⁊ homines existēs in medio eorū. eorū voluntatē faciendo: sicut ip̄e dicit Math. xviij. vbi duo vel tres fuerint ꝯgregati ī nomine meo in medio eorum suꝫ. Dicit ī nomine meo. i. in charitate. ī medio eorū sū scꝫ eorū faciendo voluntatē si fuerit eorū petitio triplici cōditōe regulata. s. ꝙ petant ꝑ se et pie ⁊ perseueranter. Bene ergo dictū est Moysi a domino ī promissione messie. ꝓphetā suscitabo eis d̄ medio fratrum suorū. Ex quibus duo catholica documēta accipiunt̄. Primū ꝙ verus messias debebat esse mediator dei ⁊ hoīm. Scd̄m ꝙ verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in xp̄o ihesu saluatore nostro.

Quod verus Messias debeat esse similis Moysi in dando legem.

Ercius thesaurus aperit̄ de assimilatōe messie quā sacra scriptura determiat. q2 postq̄ deus dixit moysi. ꝓphetā suscitabo eis de medio fratrū suorū. statiꝫ subiūxit cui debebat assimilari dicens. similē tui. ca. quo supra. forte eñ dixissent iudei non sufficere ad hoc ꝙ quis dicatur Messias ꝙ exeat a medio. s. a tribu Iuda. q2 multi aliȷ ꝓphete fuerunt de tribu Iuda: vt Dauid. ⁊ sic suscitati sunt de medio fratrū suorū. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuānt. sufficit ꝙ q̄tum ad hoc ꝙ debebat esse de tribu Iuda verificat̄ ī Ihesu nazareno. quia ipse fuit filius Marie q̄ fuit desponsata Ioseph: qui fuit de tribu Iuda: vt patet Math. j. Et mulieres nō desponsabant̄ nisi viris tribus sue. Ideo sequit̄ in aucte que dicta fuit Moysi. ꝓphetam suscitabo eis ⁊c. similē tui. quasi dicat deus. Non solum sufficit ꝙ sit de tribu Iuda. sed ꝙ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit sm̄ aliquid singl̄are esse quod fuerit ī moyse et nō sm̄ aliquid cōe. Moyses duxit populum et rexit.

Multi etiam aliȷ̃ hoc fecerunt: vt Aaron cum eo: et post eum Josue. Moyses fecit multa miracula. ⁊ aliȷ̃ multi hoc idem et maiora: vt Helyseus qui mortuum suscitauit. quod est maximũ miraculorum. Sed ĩ quo inuenitur Moyses singularis nõ habens parem in quo debet sibi assimilari Messias. certe in dando legem. Hic sunt q̃tuor puncta videnda. Primus punctus est quomodo Moyses fuit singularis in dando legem. Secundus si Jhesus verus Messias debuit dare aliam legem a lege Moysi. Tercius si debebat illam legẽ quã daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

ꝙ Moyses fuit singularis in dando legem.

Jrca primum punctuz posset aliquis dicere ꝙ Moyses nõ fuit singularis in dãdo legẽ. Quia ſm Jsidorũ quinto ethimologiaꝝ ca. j. multi fuerũt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges Egyptiȷ̃s fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges Atheniensibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemoniȷ̃s fuit Ligurgus Jste fecit legẽ ꝙ ciues haberent libertatem eligẽdi magistratus et rectores. Jste diuisit soluz tam in domibus q̃ in vineis et aliȷ̃s prediȷ̃s per equale ne quis posset dici potentior alio. Jste fecit iuuenes vna veste non amplius toto anno vterentur. non ꝑmisit aliquẽ cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula nõ pecunia sed compensatione mercium coequari iussit. pueros puberes nõ in forum sed in agrum deduci iussit: ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerent. nec prius in vrbẽ redirent q̃ viri facti essent Statuit virgines sine dote nubere: vt vxores non pecunie causa eligerentur sed virtute. et sic matrimonia diutius permanerent. Maximũ honorem non diuitum et potentum: sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret: iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusq̃ reuerteretur. Profectus est autem cretaz vbi voluntarium exilium perpetuo egit. moriẽsq̃ abiȷ̃ci sua ossa in mari iussit: ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reducerent ad ciuitatem. Primus qui dedit leges romanis fuit Numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cũ populus seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit: qui leges ex libris Solonis in latinuz sermonem translatas. xj. tabulis exposuerunt. Paulatim autẽ antique leges vetustate atq̃ incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt. et reliquis succedẽtibus erantq̃ permixte et inordinate. Postea Theodosi⁹ minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionũ a Constãtini tempib⁹ sub ꝓprio cuiusq̃ imꝑatoris titulo disposuit: quẽ suo nomĩe theodosianũ vocauit. Justinianus vero qui imperauit anno dñi quingentesimo. xliȷ̃. et imperauit annis. xxxviȷ̃. hic leges ciuilesq̃ romane quarum erat nimia prolixitas admirabili breuitate correxit. ⁊ ad. xiȷ̃. libros coartauit Et de omnibus vnũ codicem ordinauit. quem codicem Justinianũ appellari voluit. Fecit etiaz librum institutionuz quem in quatuor distinxit libros in quibus legũ primordia cõtinent̃. Nouas quoq̃ leges quas ipse fecerat in vnũ volumen redactas nouellas vocari voluit que cõmuniter autentice appellant̃. et sunt ꝑ collationes distincte. Omniũ etiã magistratuũ ⁊ iudicũ seu iuris cõsultoris leges que duorum miliũ librorum esse dicebantur abbreuiari fecit. ⁊ ad numeꝝ libroꝝ quinquaginta redigit. ipsumq̃ librum digestoꝝ seu pãdectoruz vocari mandauit. quibus legibus hodie totus mundus ordinatur ⁊ regitur. Jn isto principe cõcurrerũt potẽtia. sapiã ⁊ diuinus cultus. ꝑ potentiam hostes suꝑauit. ꝑ sapientiã mundũ iustis legibus ordinauit. ꝑ diuinum cultum deum ⁊ ecclesiam edificiȷ̃s et aliȷ̃s operib⁹ honorauit. Cũ ergo omnes predicti leges dederint: vt ostensũ est patet euidẽter ꝙ Moyses in dando legem non fuit singularis. Respondeo ⁊ primo declaro quid est lex. secundo distinguã nomẽ legis. tercio soluetur dubitatio. Circa primũ dicit̃ ꝙ lex est quoddã speciale vinculũ quo homines tenent̃ et ligantur ne ꝑ actus illicitos euaget̃. Sicut enĩ animalia siluestria non domantur nisi primo fortibus vinculis teneantur: quia scz nunq̃ domita efficerẽtur si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterentur. Si vero necesse fuit vt leges et mandata a deo et a suꝑioribus fierent vt infra limites iusticie vagabiles mores hominũ corrigerent̃ ⁊ domarentur. Homo enĩ qui sicut vir vanus in suꝑbiã erigitur. et sicut pullũ onagri se natũ liberuz putat: vt dicit̃ Job. xj. nunq̃ ꝑfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitriũ sineret̃. Et ideo circa ad ligãdũ mores hominũ ne vagarentur: cõstituta ẽ lex triplex. s. lex nature. diuine cure. ⁊ humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quam deus in sinderesi conscientie collocauit: ne quis excusari possit. que vnicuiq̃ dictat et ostendit: quid bonum vel quid malũ: de qua dicitur ad Roma. iȷ̃. Cum gentes que legẽ nõ habent ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sũt lex vide ibi. Lex diuine cure est quã dedit deus Moysi in scriptis. Et ideo dicit̃ lex scripture. ⁊ quã xp̃s in illa promissus implens vacuitatẽ eius veniens ex generis humani amore ꝑ seipsum docuit. ⁊ ĩ cordibus impressit. suisq̃ fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa: quam ad regimen humanũ principes statuerunt. de qua dicitur. j. Coꝝ. viȷ̃. Lex in homine dominatur quanto tꝑe viuit. Circa terciũ ad predictã dubitationẽ dicit̃ ꝙ verum est Moysen in dando legẽ esse singularẽ. ⁊ verum est ꝙ aliȷ̃ qui dicti sunt dederunt leges. quia Moyses dedit legẽ diuinaz. Aliȷ̃ vero leges dederunt humanas. Ait enĩ beatus Jsidor⁹ vbi supra. Moyses gẽtis hebraice prim⁹ omniũ diuinas leges sacris l̃ris explicauit: vt infra. c. iȷ̃. ponens drĩtiam inter leges diuinas ⁊ humanas dicit. Omnes aũt leges aut diuine sũt aut humane. diuine natura. humane moribus ↄstant Jdeoq̃ he. s. humane discrepãt. quia alie aliȷ̃s gẽtibus placẽt. Si g̃ Moyses ĩ dãdo legẽ diuinã fuit singl'aris ⁊ solus. ĩ illo quo singularis fuit ꝓpheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur ꝙ ille ꝓpheta debebat dare legẽ diuinã. quod solum impletum est in ihesu christo saluatore nostro qui dedit legẽ euangelicã que lex diuina est ⁊ noua sicut Moyses dedit legẽ diuinam antiquã.

Quo ad secundũ punctũ. s. vtꝝ ihesus ver⁹ messias debuit dare legẽ diuinã aliã a lege Moysi. dico ꝙ sic. Ad quod ꝓbandum adduco tres fidelissimos testes: quoruz primus est Jsaias. qui in. c. iȷ̃. quod ad l̃ram exponitur de Messia inter cetera dicit. De syõ exibit lex: et verbũ dñi de hierl'm: qđ verum est ĩ ihesu nazareno vero messia ⁊ ĩ eius disci-

pulis ⁊ aplĩs q̇ inceperũt verbũ p̄dicatõis ĩ hieru salẽ. ⁊ ꝯtinuauerũt ⁊ publicauerũt ꝑ totũ mundũ q̄ꝛ in omnẽ terrã exiuit sonus eoꝝ ⁊c̄. Declarat rabi Salomon suꝑ verbo. eleuabitur suꝑ omnes colles. c. eodem dicens. Quid vult dicere. et eleuabitur suꝑ colles: nisi quia miraculũ quod erit factũ in eo erit maius q̄ miracula mõtis synai et carmeli et thabor. Et quod est illud miraculũ. est illud quod dicit. De syon exibit lex. Item dicitur ĩ midras tusim. id ẽ in glosa psalterij suꝑ illud. Domine ĩ fortitudine tua letabitur rex: psal. xx. dicitur sic. Quid voluit dicere Ysaias ĩ. c. xj. qñ dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signũ populoꝝ ipsum gentes deprecabunt: ⁊ erit sepulcꝝ eius gloriosum. Dicit rabi hamma. non venit rex Messias nisi vt det gentibus seculi mandata sicut tabernacula. palmes et philateria. Satis apparet ex intẽtione huius doctoris q̄ deus debebat dare legẽ nouam in qua essent mandata cerimonialia sicut in lege veteri. Et quia facit mentionẽ aliquarũ cerimoniarum legis antique. nõ apparet q̄ sit sua intentio q̄ Messias deberet dare illas easdẽ cerimonias. cum causa ꝓter que date fuerunt in illo tẽpore sit iam preterita. ⁊ in temꝑe messie nõ ẽ locus vt dent. Itẽ dicit in midras sichasirim. i. in glo. cãticorum super textu ca. primi. vbi dicitur. Osculetur me osculo oris sui. dicit rabi Iahyda. In hora ĩ qua Israhel audiuerũt ex ore dei. Duo prima mãdata legis fuerũt firmati ĩ cordibꝰ suis taliter. q̄ nõ tradiderunt obliuioni. Veniũt ad Moysen et dixerunt. En rabi oportet q̄ tu sis mediator inter deum et nos: sicut scriptũ est Exo. xx. Dixerũt Moysi. Loquere tu nobis et audiemus nõ loquatur dñs nobis ne forte moriamur. Ex illo tunc docebat eos Moyses legem: et qui addiscebãt obliuioni tradebant. et dixerũt. Sicut Moyses ẽ carnalis et transiens: sic doctrina sua transit a nobis. et dixerunt. Rabi. vtinam vellet deus secũdo ostẽdi nobis: et iã oscularetur nos osculis oris sui. taliter q̄ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dixit eis Moyses. Hoc nõ potest esse mõ sed in tꝑe Messie erit. q̄ꝛ sic scriptũ est Hiere. xxxj. Dabo legẽ meã ĩ visceribus eoꝝ: ⁊ ĩ cordibꝰ eorum scribã eã. hec ibi. Hec ẽ illa lex quã cũ magna instãtia petebat dauid scdus testis: in psal. cxviij. Legẽ pone mihi dñe viã iustificationũ tuaꝝ: et exquirã eã semꝑ. Hic põt queri a iudeis quã legem hic petebat a domino dauid. nõ legẽ Moysi. q̄ꝛ eam iam habebat. ergo aliã. quia dicit. viã iustificationũ tuaꝝ. et hec nõ est alia nisi veri messie Ihesu nazareni que iustificat. Lex enĩ Moysi nõ iustificabat nec eius sacrificia. patet quia illa sacrificia de per se. nõ placebant deo nec cum lege instituta sũt Hiere. vij. Hec dicit dñs. nõ sum locutus cũ patribꝰ vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum et victimarũ. sed ꝺm q̄ dicit rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia nõ fuerunt data nisi vt retraherent a sacrificijs ydolorum. et ĩ signũ huius nõ fuerunt data populo nisi postq̄ populus ad ydolatriã declinauit vitulum conflatilẽ adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri q̄ ydolis. et d̄ hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima scde. q. cij. articulo. iij. in corꝑe. ⁊ deinde. ꝑ totũ Item patet q̄ sacrificia legis Moysi nõ iustificauerunt: quia semꝑ cum eorũ oblatione requirebatur oblatio sacerdotis. patet in leuitico. Sꝫ q̇d si sacerdos esset malus et indignus: vtrum exaudiretur a dño: certe nihil valebat totum sacrificiũ. ⁊ hoc est quod dicunt doctores theologi ĩ quarto q̄ sacrificia valebant nõ ex oꝑe operato: sed ex oꝑe operante. Secus est de sacrificijs veri nostri messie Ihesu nazareni. que valent ex oꝑe oꝑante. et ex oꝑe operato: vt patet in baptismo: qui quãtũcunq̄ꝫ sit malus mister et pessimus. etiã iudeus et infidelis quicũq̄ꝫ faciẽs quod ecclesia intẽdit. baptismus complet suũ effectũ. Petebat ergo dauid legẽ veri messie Ihesu nazareni que iustificat dicẽs Legẽ pone mihi dñe iustificationũ ⁊c̄. Hec est illa lex. s. Ihesu nazareni data ĩ monte syon nõ in mõte synai. de qua tercius testis. s. Hieremias. c. xxxj. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dñs. et faciã domui israhel ⁊ domui iuda. i. fidelibus xp̄m confitẽtibus generaliter et credentibus de iudeis specialiter ꝺm q̄ dicit Act. xiij. Primũ vobis oportebat loqui verbũ dei ⁊c̄. fedus nouũ. i. legem nouam. Lex enĩ frequenter in veteri testamento vocatur fedus non ꝺm pactum q̄d pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti quod irritum fecerunt: ipsum multipliciter trãsgrediẽdo. sicut patet in libris Iudicũ Regũ ⁊ Paral. Ecce q̄ expresse dicit ꝓpheta legẽ veri messie. quã vocat fedus nouũ siue pactũ debere esse aliã a lege Moysi. et dicit. nõ ꝺm pactũ q̄d pepigi cũ patribus eoꝝ in die qua eduxi eos de terra egypti. s. cum dedit eis legem in monte synai.

Quia ergo alia debebat esse lex messie ꝓmissi. s. ihesu christi a lege Moysi: videnda ẽ differẽtia inter vtrãq̄ꝫ legẽ que nõ vna sed multe incompabiles dicte sũt. de quibꝰ dat testimoniũ sacra scriptura. spãliter doctrina btĩ pauli qui pleniꝰ q̄ oẽs alij autores noui testamẽti locutus ẽ. oñdẽs q̄ q̄ꝛ impleta erant mysteria ipsius: cessauit vsus legis moysi que primo erat. Et de diuersis ꝑtibus suaꝝ eplãꝝ colligunt hic. xiiij. drñtie. ⁊ addã vnã: vt sic sint. xv. drñtie que ꝑ ordinẽ sunt iste que sequũtur. videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex spiritus. lex Moysi est lex timoris. lex christi est lex amoris. lex Moysi est lex figure. lex christi ẽ lex veritatis. lex Moysi est lex oneris põderosi et sine cõmodo. lex christi est lex suauitatis. leuitatis ⁊ multi fructus. lex Moysi est lex seruitutis. lex christi ẽ lex libertatis. lex Moysi est lex que occidit. lex xp̄i est lex q̄ viuificat. lex Moysi est lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex que est virtus peccati. lex christi est lex que est plenitudo gratie. lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis. lex christi est lex nouitatis et fortitudinis. lex Moysi ẽ lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi ẽ lex imperfectiõis. lex christi est lex perfectiõis. lex Moysi est lex noctis. lex christi est lex diei. lex Moysi ẽ lex tenebrarũ. lex christi est lux lucis clare. lex Moysi ẽ lex mysterij d̄amnationis. lex christi ẽ lex iusticie et saluationis. lex Moysi est lex particularis. lex xp̄i est lex generalis. Omissis primis. xiiij. ꝓpter prolixitatẽ euitandã. que diligens lector ĩ p̄dictis epistolis poterit inuestigare contra quamlibet conditionẽ legis moysi poterit cõcludere nõ ꝺm pactũ ⁊c̄. vt supra. Vltimã solũ ꝓ p̄senti intẽdo ꝑtractare cũ hec sit inter ceteras ꝓpria drñtia vtriusq̄ꝫ legis. lex enĩ Moysi fuit ꝑticularis ꝓpter multa. Primo q̄ꝛ lex serui. s. Moysi. Scdo quo ad populũ. q̄ꝛ fuit data ꝑticulari ⁊ limitato populo. scꝫ descẽdẽtibus ab Abrahã ꝑ Isaac. Tercio quo ad p̄cepta cerimonialia. sacramentalia ⁊ iudicialia que solum obligabant populum limitatum. s. iudeorum ⁊ nõ alios homines mũdi. ꝓpter q̄d ille populus fuit dictꝰ peculiaris. Quarto erat limitata ⁊ particularis quo ad locũ. s. terre promissionis in qua obligabant iudei et nõ in altera implẽ multa suoꝝ p̄ceptoꝝ habẽtibꝰ ĩ se ceteros limites

vel terminos. Quinto quo ad tēpus. qꝛ habebat durare tp̄e limitato. s. vsqꝫ ad aduentū Messie. lex vo xp̄i est lex vl̄is. Primo qꝛ lex dn̄i vniuersi sic lex Moysi lex serui. Scd̄o ē lex vniuersalis ⁊ sine aliq̄ limitatione. qꝛ mandat suis apostolis dicēs. Eūtes in mundū vniuersū predicate euangeliū omni creature: Math. vlt. Et ꝙ baptizarent om̄s gentes ⁊ docerent nō doctrinā Moysi serui sui. ſ; quā ipse dn̄s precepit eis. et ꝓpterea data et notificata lege que est vniuersalis ⁊ cōmunis omnibꝫ gentibus: statim cessauit lex Moysi que erat particularis data iudeis cum vna esset incompatibilis alteri. et dico incompatibilis nō solum qꝛ obseruantia vtriusqꝫ nō potest esse in vna ꝑsona que ad plenū eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas ē respectu diuersaꝝ ꝑsonarum. cū vna lex q̄tū ad obseruantiā debitā ipsius repellat. et in exiliū mittat alteram. nō solum ab illa ꝑsona in qua stat. vł a domo. ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mūdo. et ideo melius dicit̄ ꝙ vna lex alterā totalit̄ annullat. volo dicere ꝙ nō potest esse lex dei ordinata ad salutē aīaꝝ quā obseruādo homo meret̄ paradisum nisi vna sola que ē lex gratie cui est incōpatibilis lex scripture. Est ḡ altera lex xp̄i a lege Moysi: quia vna ꝑticularis. ⁊ altera vniuersalis. ergo nō scd̄m pactū ⁊c̄. vt supra. ⁊ sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniēte lege xp̄i que ē vniuersalis ⁊ cōis. sicut minor dando locū maiori

Quo ad tercium punctū ī quo querebatur. ex quo verus Messias debebat dare legē sicut Moyses: et aliam a lege Moysi: vtrū debuit scribere legem illā in pellibus. petris. vel aliquibus aliis extrinsecis. Uidetur eñ ꝙ fuisset valde rationabile ꝙ ipse fecisset aliquē librū sacre scripture cuiꝰ ipse fuisset principalis actor et scriptor. qꝛ quelibet scientia habet suū principalē actorē: sicut gramatica donatū. loyca arestotelē. geometria euclidem. Ad hāc questionē r̄ndet̄ ex dictis scī Tho. vlti. ꝑte summe. q. xlii. arti. iiii. ꝙ nō fuit decens aut ꝯueniens ꝙ xp̄s legem suam. aut aliquē librum de sua doctrina scriberet ꝓpter quinqꝫ ratōes. Prima ne derogaret dignitati sue. quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera ꝑ ipsum facta. et famā quā habuit in populis que omnia essent ī laudem sui que licet sine suꝑbia scribere potuisset. ī mētibus tamen hominū nō careret arrogantie nota Secūda ratō ne tolleret auctoritatē suā spiritui sancto. licet eñ indiuisa sint opera trinitatis ad extra ſm Aug. ī enchiridion. et ad Pollētiū. xxviii. q. j. Sic eñ. tamen cōmendat̄ patris auctoritas ī mundi creatione. Auctoritas filii ī mūdi redēptione. Et spūs scī in hoīm interna inspiratōe ⁊ scripturaꝝ ꝑ sāctos conscriptōe. vñ Grego. dicit in ꝓlogo moral. ꝙ sacre scripture actor est spūssāctus Et apostolus. ii. ad Thimo. iii. ꝙ sacra scriptura est diuinitus inspirata ⁊ vtilis ad docendū. Qꝛ autem ad spiritūsanctū pertineat scribere patet: qꝛ scribere ē officiū digitoꝝ. nūc aūt spūssanctus ē dextre dei digitus: Exo. viii. ⁊ Luce. xi. Manus eñ ⁊ lingue doctoꝝ nō sunt nisi instrumentū et calamꝰ spūs scī. vñ dixit dd̄ ps. xliiii. Lingua mea calamꝰ scribe. Tercia rō nō decuit ꝙ xp̄s legē et doctrinā suā scriberet ī aliquo libro ꝓpter suā excellentiam singularē. scripta eñ ordinantur ad impressionē doctrine in cordibus auditorū sicut ad finē. Tūc sic. excellentiori doctori excellior modus debet attribui doctrinā tradendi ⁊ docēdi. Sed excellētior modus ē doctrinā ī mētibus auditoꝝ imprimere sicut faciebat xp̄s q̄ in libro scribere. igit̄ nō debuit scribere legē suā. Uñ pitagoras et socrates et ph̄i antiqui qui fuerūt doctores excellētissimi istū modū tenuerūt ꝙ nunq̄ aliquos libros scripserūt ⁊ hec est rō formaliter sancti Thome. Quarta rō ē vt legē nouā a veteri distingueret ⁊ seꝑaret. lex eñ vetus dicit̄ lex scripta etiā digito q̄tū ad precepta moralia. Si noua esset scripta ꝑ christū. etiā posset dici lex scripta. Quia igit̄ illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et codicibus. qꝛ ista amoris fuit scripta solū in cordibus. Quinta ratio et vltima est ꝓpter regiam excellentiā demonstrandam. xp̄s eñ fuit rex Ih̄s nazarenus rex iudeorū: Joh. xix. Et decet regiam maiestatē ꝙ sua dicta ⁊ facta ꝑ suos notarios scribāt̄ ⁊ nō ꝑ se. sicut fecerūt quatuor euangeliste xp̄i ihesu veri messie notarii. Sic ergo patet ꝙ xp̄s nō debuit legē nouā ꝑ se scribere in aliquibus extrinsecis sed ex amore scripsit eam ī cordibus fideliū. sicut dicit̄ ī supradicta auctoritate Hiere. sed dabo legē meā ī visceribꝫ eoꝝ. et in corde eoꝝ scribā eā. Ex predictis satis claret ꝙ verus messias debuit assimilari Moysi ī dādo legem. et ꝙ nō debuit dare talem legē sicut erat antiqua sed legē nouā. et ꝙ illā nō debuit scribere ꝑ se in aliquibus extrinsecis: sed in visceribus ⁊ in cordibus fideliū. que oīa ad lr̄am impleta sunt in ihesu xp̄o saluatore nostro.

Quo ad quartū punctū que ē de excellentia legis noue. licet ex supradictis differētiis clareat manifeste. specialius tñ eius excellētia declarat̄ ex sex gradibꝫ ꝑfectiōis. Primus est ex ostēsione cognitōis dei. Secundus ex ꝯtentoꝝ rationabilitate in mandatis vel monitis. Tercius ex miraculoꝝ claritate. Quartus ex eccl̄ie stabilitate. Quintꝰ ex diuina bonitate. Sextꝰ ex amenissima ꝓmissoꝝ incōꝑabilitate. Circa primū gradū notandū ē ꝙ lex mosayca quo ad fidē vnius dei erat imꝑfecta: qꝛ licet ī illa fuit aliqualis noticia vnius dei ⁊ etiā xp̄i ī quodā generali. nō tñ fuit ibi noticia explicata trinitatis ꝑsonaꝝ ī vnitate essentie. nec ꝑ ꝯsequēs incarnatiōis. Cuiꝰ rō ē. qꝛ sicut cognitio natural. ꝓcedit de imꝑfecto ad ꝑfectū: vt dicit̄. j. phisicoꝝ. vñ et pueri vocant primo omnes viros patres ⁊ omnes feminas matres. ⁊ postea distinguūt. Ita similit̄ suꝑnaturalis cognitio minor fuit ī lege veteri q̄ ī noua. ī q̄ ꝑ xp̄m veritas lucide ē reuelata. ꝓpter qđ dicit saluator Jo. xvii. Pr̄ manifestaui nomē tuū hominibꝫ quos dedisti mihi. Ipse eñ manifestauit expresse trinitatē ꝑsonaꝝ p̄rem noīando a q̄ eternaliter ꝓcessit ꝑ generatōē dicēs Jo. xvi. Exiui a p̄re et veni ī mundū. s. ī vtero b̄te virginis carnē assumēdo spiritūsanctū promittendo: Joh. xv. Cū venerit paraclytus quē ego mittā vobis a patre. ecce ꝓcessus spūssancti ab vtroqꝫ. Nominauit etiā expresse trinitatē ꝑsonarū in forma baptismi: Math. xxviii. Euntes docete omnes gētes baptizātes eos. s. ī nomine patris et filii et spūssancti. Manifestauit etiam vnitatē essentie: Johā. x. dicens. Ego et pater vnū sumus. Hoc est quod Johānes in sua prima canonica. ca. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniū dant in celo. pater. verbū ⁊ spūssanctꝰ. ⁊ hi tres vnum sunt. In figura huius Moyses loquebat̄ ad populū velata facie: vt habetur Exo. xxxiiii. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata: sicut supra late declaratum fuit In figura etiam huius velū templi fuit scissum in christi passiōe: ad ostendendū ꝙ declarata ⁊ manifestata erant que prius latebant sub velamine. ꝓpter quod ipsa lex noua tanq̄ perfecta in cognitione est donū ꝑfectū descendēs a patre luminū: vt dicitur Jacobi primo. Patet ergo ꝙ cognitio dei perfecta est in lege noua que imperfecta fuit in

veteri. ꝓpter quod patres veteris testamenti po-
terant dicere illud quod scribit. j. ad Coꝛ. xiij. Ex
parte cognoscimus ⁊ ex ꝑte ꝓphetamus. i. imperfe
cte. Secundus gradus quo ostendit lex noua ꝑfe-
ctissima est ex cōtentoꝝ rationabilitate. vel man-
datis. vel monitis. quod vt clarius videat osten-
dit imꝑfectio legis mosayce quo ad totū corp⁹ su-
um. s. quo ad precepta moralia et iudicialia et sa-
cramētalia ⁊ cerimonialia. Primo em̄ in legē mo-
ysi p̄cepta moralia fuerunt imꝑfecta. ⁊ dicunt mo-
ralia precepta illa que sunt de dictamine rationis
etiā si nulla lex esset sicut est illud mandatū quod
scribitur Exo. xx. Honora patrē tuū et matrē tu-
am ⁊c. Et similiter illud quod ꝑ modū monitōis
scribit Leuit. xix. Corā cano capite ꝯsurge: et ho-
nora ꝑsonā senis ⁊ similia. Q2 aūt ista fuerūt imꝑ-
fecta declarat dupliciter. Primo q2 p̄cepta mora-
lia in lege Moysi ordinabant actus hoīm exterio-
res tm̄. ꝓpter quod aplus ad Ro. iij. vocat legē mo
ysi legem factoꝝ. De actibꝰ aūt interioribus i qui-
bus cōsistit bonū moris nihil ordinabat aut parꝝ.

Sed cōtra hoc est qđ habet Exo. xx. et Deut. v.
Nō ꝯcupisces vxorē ꝓximi tui ⁊c. Dicendū est ſm
antiquos doctores ꝙ talis ꝯcupiscētia nō ꝓhibe-
batur inqn̄tum erat omnino latens in corde: sed in
qn̄tum prorumpebat exterius ꝑ aliqua signa: vt ꝑ
v̓ba scurrilia. impudicos tactus ⁊ oscula ⁊c. hmōi
Ideo sic exponūt. Nō concupisces. i. signa concu-
piscentie nō facies. Unde ad Philip. iij. dicit glo.
ꝙ lex vetus prohibebat manū nō animū. Uel di-
cendū ſm alios ꝙ lex vetus prohibebat concupi-
scentiam animi latentē. hoc tamen erat in paucis
scʒ in mechia et furto. Item in istis insufficienter
prohibebat concupiscentiā. qa nō puniebat trās-
gressores. ⁊ sic patet ꝙ insufficiēter lex mosayca or
dinabat actus interiores. Scđo declarat sic. quia
lex mosayca etiā actus exteriores ordinabat. sicut
patet Deutro. xxiij. vbi dicit sic. Nō fenerabis fra
tri tuo pecuniā ad vsuram. nec fruges. nec aliquaʒ
aliā rem sed alieno. Ibi em̄ permittitur vsura cuʒ
alienis ꝑsonis: quod est illicitū contra dictamen
recte rationis. Item Deutro. xxiiij. permittit vi-
ro dare libellū repudij etiam causa indebita. Un
de ibidem subditur. Si accepit homo vxorē: ⁊ ha-
buerit eam: et nō inuenerit gratiā in oculis ei⁹ pro
pter aliquā feditatē. scribet libellū repudij. ⁊ da-
bit in manu eius: et dimittet eaʒ de domo sua. In-
diuisibilitas autē ꝑ totā vitam est de dictamie ra-
tionis naturalis. et sic patet ꝙ lex vetus imꝑfecta
fuit in moralibus. Et ꝓpter hāc imꝑfectiōem lex
mosayca dicit pedagogus nr̄: ad Gal. iij. i. regula
pueroꝝ ⁊ imꝑfectoꝝ in quibꝰ nō querit ꝑfectō in-
terior. sed ab exterioribus inhonestis timore disci
pline reprimunt. Et in actibus exterioribus mul-
ta eis ꝑmittuntur que nō ꝑmitterentur viris ꝑfe
ctis. ꝓpter quod Aug. li. de spiritu et litera. expo-
nēs illud. ij. Coꝛ. iij. litera occidit ⁊c. dicit hoc nō
tm̄ de cerimonialibus intelligendū est: sed etiam
de moralibus veteris legis. quia. s. nō prohibeban
tur aliqua que de se sunt mortifera: vt patet ex p̄-
dictis. ꝓpter qđ dicit ad Ro. iij. Ex oꝑibus legis
nō iustificatur omnis caro. Sed lex noua ꝑfecta ē
i moralibus. q2 ꝑfecte ordinat actus humanos nō
solū exteriores sed etiam interiores. ⁊ in hoc imꝑ-
fectōnem legis supplet. ꝓpter quod dicit saluator
imꝑfectionem legis adimplendo: Math. v. Audi
stis quia dictū est antiquis. nō occides. qui aūt oc
ciderit reus erit iudicio. Ego autē dico vobis. qa
omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. in
quo ordinat motū interiorē vt patet. Siῑr lex no-
ua actus exteriores ordinat nullū malum permit
tendo. ꝓpter quod dicit saluator Math. xij. Dico
aūt vobis. qm̄ de omi verbo ocioso quod locuti fu
erint hoīes suꝑ terram reddent ratiōem in die iu-
dicij. Si autē his prohibet verbū ociosum ꝑ con-
sequēs verbū nociuū. Et multofortius oēm actū
malū. ꝓpterea Math. v. post suppletōem p̄cepto-
rū moraliū veteris legis cōcludit ꝑfectōem euāge
licā dicens. Estote ḡ ꝑfecti sicut pr̄ vester celestis
ꝑfectus est. ꝑfecit autē xp̄s moralia p̄cepta legis.
etiā cōsilia euāgelica suꝑaddēdo. ꝓpter qđ Mat.
xix. Iuueni dicenti se custodisse mandata legis ⁊
querenti vlterius viam ꝑfectionis. dicit saluator
adhuc vnum tibi deest. Si vis ꝑfectus esse: vade ⁊
vende omnia que habes et da pauperibus: et ha-
bebis thesauruʒ in celo: et veni et sequere me. Se
cundo in lege Moysi iudicialia precepta erāt im-
ꝑfecta. quod patet ex duobus. Primo ex mō indu-
cendi homīes ad obseruantiā iusticie. ad qđ ordi-
nabant iudicialia p̄cepta. Scđo ex ipsis p̄ceptis.
primū patʒ sic. ꝓpriū est hoīm imꝑfectoꝝ vt indu
cant ad iusticiā obseruandā timore pene. Unū di-
cit Oracius libro eplarum. Oderūt peccare boni
virtutis amore. Oderūt peccare mali formidīe pe
ne. Hoc etiā declarat rōne. q2 illud quod cū timo
re fit penale ē et nō delectabile. Unde dicit. j. Io.
iiij. timor penā habet. Operari aūt virtuose nō ē
pena virtuoso et ꝑfecto sed magis delectabile. ꝓ-
pter quod dicitur. ij. ethi. ꝙ signū habitus genera
ti est delectatio in oꝑe. lex Moysi inducebat ho-
mīnes ad iusticiam obseruandā ꝑ timorē penarū.
ꝓpter quod dicit lex timoris. Et in signū hui⁹ lex
fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Iaʒ ad-
uenerat dies tercius in quo scʒ data est lex. Sequi
tur. Et ceperunt audiri tonitrua et micare fulgu
ra. et nubes densissima operire monteʒ. clangorq̄ʒ
buccine vehemētius ꝑstrepebat. Timuitq̄ʒ popu
lus qui erat in castris. Et similiter facies Moysi
apparuit cornuta quādo secundo apportauit le-
gē in tabulis descriptā. ⁊ timuerūt filij israhel: vt
habet Exo. xxxiiij. In cordibus em̄ illis designaba
tur terror ⁊ feritas legis. patet ergo primū videli-
cet imꝑfectio iudicialiū preceptoꝝ ex modo indu-
cēdi ad oꝑa iusticie. s. ꝑ timorē pene. Secūdo ideʒ
patet ex ipsismet p̄ceptis iudicialibus que aliqn̄-
do infligebant penā innocenti. et aliqn̄ culpabileʒ
nō puniebāt. Primū patet ꝑ illud qđ habet Nu
meri. xxxv. de homicidio oīno casuali. vbi dī. talis
qui fortuitu et absq̄ʒ odio et inimicicijs interficie
bat hominē debebat confugere ad vnā ciuitatem
refugij. ⁊ ibi manere vsq̄ʒ ad mortē summi sacerdo
tis. qđ erat aliqn̄ ꝑ magnū tempus. Talis ḡ erat
innocēs cū homicidiū erat omnino casuale et in-
voluntarium. sine culpa puniebatur graui pena.
q2 oportebat eū exulem esse ꝑ magnū tēpus a sua
ciuitate ⁊ a sua possessione. Scđm patet vbi subdi
tur de tali fugitiuo innocēte. ꝙ si infra termīos vr
biū inuētus fuerit. ⁊ ꝑcussus ab eo qui vltor ē san
guinis absq̄ʒ noxa erit qui eum occiderit. Debue-
rat em̄ profugus vsq̄ʒ ad mortē summi sacerdotis
in vrbe habitare. ⁊ sic patet ꝙ interfectio innocē
tis in tali casu remaneret sine pena. que tn̄ est gra
uis culpa. Talis autē imꝑfectio legis ꝯueniebat
imꝑfectōi ppl̄i qui erat ꝓnus ad effusionē sāguis.
et ideo interfector a casu remanens in sua ciuita-
te inter amicos interfecti: erit in periculo mortis
q̄uis innocens. Et sic de facili possunt in populo
homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vi-
tanda data est lex predicta de eius fuga: q̄uis es-
set innocens. Et eadem ratione parcebat lex. Si

aliquis amicus mortui interficeret eu3 extra fines ciuitatis refugij vt sic cogeret in vrbe remanere nõ ex sua culpa: & propter homicidia vitanda ad que populus tanq̃ imperfectus erat pnus. Exẽplũ idoneum ponit philosophus quinto ethicoru3 dicẽs q̃ aliquando leges sunt similes regulis quib⁹ vtũtur artifices in lesbia ad volandũ lapides q2 lapides illius regionis sunt male volabiles ideo vtunt artifices regulis plumbeis vt possint tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamẽto date sunt leges aliquam imperfectõnem hñtes ꝓpter imperfectionem illius populi. lex tamẽ euangelica q̃tum ad iudicialia est pfectissima. q2 inducit ad obseruantiam legis nõ p timorem pene & p amorẽ iusticie quod ẽ ꝓprie pfectorũ vt supra dictu3 ẽ. propter quod lex noua merito dicit perfecta ſm q̃ dicitur Jacobi. j. Qui autẽ pspexerit in lege pfecte libertatis .i. in lege euangelij que ducit hoiem ad pfectionem et liberat a seruitute timoris et seruitute peccati. sicut dñs ait Joh. viij. Si manseritis ĩ sermone meo veri discipuli mei eritis ⁊ vos cognoscetis veritatem ⁊ veritas liberabit vos. Jtem q2 nullum innocentem punit nec aliquod malũ impunitum relinquit. q2 etiam verba ociosa puniẽda ondit vt supra dictum ẽ. ⁊ non solum verba ociosa: s3 malas cogitatõnes ſm quod dicit Math. v. Ego dico vobis q̃ quicũq3 viderit mulierẽ ad concupiscendam eam iam mechatus est in corde suo. propter quod lex noua est pfecta. de qua põt exponi illud cantic. vj. Una est columba mea pfecta mea. Dicitur etiam lex noua columba metaphorice. q2 est sine felle amaritudinis nullũ innoxiũ puniẽs. Et etiam pfecta quia nullũ malũ permittẽs et sic apparet pfectio legis euangelice q̃tum ad iudicialia

Tercio declarat quõ sacramenta veteris legis erant impfecta. Ad cui⁹ euidentiam cõsiderandum q̃ illa sacra erant ordinata ad faciendu3 homines idoneos ad cultũ diuinũ. ⁊ ideo aliqua erãt cõia toti populo tam viris q̃ mulierib⁹ vt purificationes. alique a tactu immũdi vel mortui q̃ purificationes fiebant p aspersionem aque expiationis: de qua habet Numeri. xix. ⁊ similia. Aliq̃ autem erant solis viris cõuenientia sicut circũcisio. aliqua solis sacerdotib⁹ sicut consecratio ⁊ vnctio sacerdotis ⁊ hmõi. Cuius ratio ẽ quia sacerdotes applicabant speciali modo ad cultum dei. Jsta tñ sacramẽta pdicta erant impfecta. quia nõ conferebant gratiam sine qua nõ efficiuntur homies idonei ad cultum diuinũ. Jdeo sacra legalia dicuntur egena ⁊ infirma: Ad Gal. iiij. vbi dicitur sic: Nũc aũt cũ cognouistis deũ imo cogniti estis a dõ quõ cõuertimini iterũ ad egena ⁊ infirma elemẽta. Dicũtur autẽ infirma. quia non cõferebãt aliquã potestatem spũalem: sicut cõferunt sacramẽta noue legis. Similiter dicũtur egena. quia nõ cõferebãt grãm que necessaria est ad bene vtendũ illa potestate. Sed cõtra hoc videt quia in Exo. ⁊ Leui. quasi vbiq3 dicit quia illa sacramẽta reddebãt homines idoneos ad cultũ diuinũ. dicit q̃ tal' idoneitas erat per quandã mũdiciam ⁊ expiatõnem corporalem sicut in noua lege quis dicit ineptus ad ministrandũ ⁊ celebrãdũ propter immũdiciã manuum. lotio manuũ reddit eum aptum sed & aptitudo est tñ corpalis. Sic erat de aptitudine q̃ dabat p sacramẽta veteris legis. Et ꝓpter hoc dicũt illa sacramẽta emũdationes carnis vt habetur ad Hebre. ix. vbi dicit sic. sanguis hyrcorũ qui: s. offerebatur in cõsecratione sacerdotũ ⁊ cinis vitule aspsus quo oẽs mũdabant a tactu morticini vl' immũdi vt dictum ẽ inquinatos sanctificat ad emũdationem carnis. i. corpis. quia sicut dictum est talia ñ cõferebant grãm sed auferebãt qdã impedimẽta seu irregularitates impedientes a tabernaculi ingressu sicut in noua lege patet p exemplũ. quando em̃ per platos dispensabat cum aliquo illegitimẽ nato vel priuato vno oculo vel hmõi non cõfertur ad hec sibi gratia sed tñ tollit irregularitas. Sed contra hoc videtur quia ſm doctrinam sanctoru3 circũcisio tollebat peccatum originale ⁊ per cõsequens conferebat gratiam vt cõiter tenet. Dicendum ſm antiquã opinionẽ q̃ tollebat peccatũ originale ñ tamẽ ꝯferebat grãm. hec em̃ erat ptãs circũcisionis vt tenetur a multis ⁊ magnis doctorib⁹ quorũ rõnes ꝓpt plixitate3 omittũtur ⁊ in hoc differebat a baptismo qui non solũ auferebat peccatũ originale sed cõfert gratiam. Aliter potest dici: q̃ si in circumcisione gratia cõferebat hoc non erat in virtute illius sacramenti sed in fide xpi venturi quem ꝓtestabatur ille qui circũcidebat si adultus erat vel alius p eo si puulus erat. Et hoc est qđ dicitur cõiter q̃ valebat ex fide suscipientiũ. non autem ex ope opato. per quẽ modũ valent sacramenta noue legis. patet igit q̃ sacramẽta veteris legis erant impfecta. Sed lex noua pfecta est q̃tum ad sacramẽta. quia illa conferunt grãm qđ illa nõ faciebant vt dictum est. propter quod dicit Joh. j. Lex p moysen data ẽ gratia ⁊ veritas p iesũ xpm facta est. propter hec de Johanne baptista q̃ p suam pdicationem ⁊ baptismũ disponebat populu3 ad xpi baptismũ ⁊ p cõsequẽs ad alia sacra cum baptismus sit ianua oĩm sacramẽtorũ: Luce. j. dicitur: Jpse pibit ante illũ in spũ ⁊ virtute Helye parare dño plebem pfectam. Sunt ergo ablata sacra veteris legis ⁊ introducta. vij. sacramẽta noue legis in quib⁹ tanq̃ pfectissimis sacramẽtis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. Cause aũt salutis spũalis ñ sunt nisi quatuor sicut ⁊ quatuor sunt cause salutis corpalis. s. curatiua. conseruatiua. preseruatiua. ⁊ melioratiua. Curatiua est duplex. quedam em̃ totaliter ⁊ simul curat vt baptismus culpam ⁊ penam oĩno delens quantu3 in se ẽ quedam vo paulatim vt pnĩa. Cõseruatiua est vt ꝯfirmatio. i hac em̃ dat spũssactus ad robur ⁊ ꝯfirmationẽ gratie que data ẽ in baptismo. Preseruatiua est mrimoniu3 in quo ꝯcupiscentia carnalis ĩ ruinam turpitudinis ꝓna excipit honestate nuptiarum ne ruat in mortale peccatũ. Melioratiua ẽ ordo in qua gratia meliorat vel augmẽtat vl' etiã extrema vnctio que hoie3 in meliori statu ponit ⁊ securiorem reddit. Est quoq3 qdã alia medicina predicta quatuor sola faciens. s. eucharistia qm̃ et venalia curat ⁊ ab eis aĩam preseruat. gratiã quoq3 ꝯseruat. quia ps. ciij. Panis cor hois confirmat ⁊ etiam grãm augmẽtat. Quarto in lege moysi cerimonialia fuerũt impfecta. Ad cuius euidẽtiã notandũ q̃ cerimonie veteris legis fuerũt ĩ qdruplici differentia. Quedam ptinent ad sacramẽta quedam ad sacrificia. quedam ad obseruationẽ. ⁊ quedam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinãt ad sacrificia ⁊ ad sacra. Quia sacra dicũt vasa ⁊ loca ⁊ huiusmõi quib⁹ vtebant in sacrificijs ⁊ ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei. q2 erant populus peculiaris ipsius dei: vtpote q̃ custodirent se ab aliquibus cibarijs potibus ⁊ vestibus et similibus. ex hoc quia erant populus dõ cõsecratus per sacramentum circumcisionis et alia sacramenta. Nunc autem ita est: q̃ ex fine accipit ratio eorum que sunt ad finem. ⁊ ideo ostenso q̃ sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficien-

ter erit ostensum q sacra ꝛ obseruatões erãt imp fecta quia ordinabant ad duo pdicta sicut ad finē vt prius dictum est. Quod autē sacrificia veteris legis essent imperfecta ostendit. quia quedam erãt sacrificia p peccatis oblata ꝛ hec erant imperfecta. qz non poterant auferre peccata. propter qd dic apostolus ad Hebre. x. Impossibile est sanguine hyrcoꝝ ꝛ thauroꝝ auferri peccata. Et iteꝝ ibidē. Omis quidem sacerdos. s. veteris legis presto est quotidie ministrans ꝛ easdem offerens hostias que non possunt auferre peccata. Et idem habet Esa. xl. Libanus vo sufficiet ad succendendū ꝛ aialia nō sufficient ad holocaustum. Libanus autē hic vocatur primū templum quod fuit factum de lignis libani. Aialia autē illa oblata qtum ad ptem con cremata non sufficiebant ad amotionem peccati. Alia aūt erant sacrifica pacifica .i. ex deuotiōe oblata ad grãm dei impetrandam seu ad aliquod bñficium diuinū. Et illa erant impfecta. quia gratia diuina seu bñficium diuinū non impetrabat ratione oblati muneris lʒ aliquãdo daret ppter oblatiōnē ꝛ fidem offerentis. Et hoc est quod dic apostolus ad Hebre. ix. Tabernaculum factum ē primum ꝛc. Sequit que est parabola tpis instantis. iuxta quam munera ꝛ hostie offerūtur q nō possunt fm consciam perfectum facere seruientem qz pfectio consciē est donū gratie. Et sic patet propositum q lex moysi qtum ad cerimonialia ꝛ sacrificia erat impfecta. Sed lex noua pfectissima est qtum ad sacrificia. quia ipa est vnū sacrificiū pfectissimū. s. eucharistia que non tm est sacrm ƺ etiā sacrificium quia ibi xps queadmoduʒ immolatur ꝛ fructus sue benedicte passionis a populo percipitur. Istud autem sacrificiū tanq vnū ꝛ pfectuʒ fuit in lege figuratum p multa sacrificia ꝛ varia sicut pfectum p impfecta. Eius autē pfectio apparet in duobꝫ. quia primo tollit peccata quod non poterant facere legis sacrificia. ppter quod dicit Joh. j. Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccata mūdi. fm q dicit beatus Jo. j. canonica. iiij. ca. Ipe est propiciatio pro peccatis nostris. non p nostris autē tm. sed p totius mūdi. Secūdo apparet eius pfectio quia augmentat gratiam fm q dicit Joh. vj. Qui manducat me viuit ppter me. s. p augmētū gratie. De hoc sacrificio panis ꝛ vini in Bereschit raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan sup textum genesis ca. xiiij. Melchisedech rex salem offerens panem ꝛ vinum. Erat eīn sacerdos dei altissimi. dicit rabismultbel filius nahaman. Iste melchisedech erat sem filius noe. ꝛ quid voluit dicere pferens panem ꝛ vinū. ostendit nobis q decuit ei actus sacerdotij. qui erat sacrificare panem ꝛ vinū ꝛ hoc est quod dixit ps. in psal. cix. Jurauit dñs et non penitebit eum tu es sacerdos ineternū fm ordinem melchisedech. Et qs est ille. Ille ē rex messias. propter quod scriptum est: Ecce rex tuus venit tibi iustus ꝛ saluator ipe: zach. ix. Et in hoc q dic pferēs panē ꝛ vinū: concordat cū ps. q dixit ps. lxxj. Erit firmamentum in terra in summis montium. vbi dicit translatio chaldaica. erit sacrificium panis in terra in capitibus montium synagoge. Et cum ille ps. lxxj. Deus iudiciuū tuū regi da fm doctores talmuth totus loquatur de messia. quicunq si non est cecus poterit videre fm predicta ʒ translationem chaldaicam q messias erit firmamentum in terra in altitudine montiū synagoge. qui montes synagoge et ecclesie sunt sacerdotes q quotidie defacto eleuant messiam sup capita sua. ꝛ est ita claruʒ q non pñt negare nisi illi sup quos venit maledictio Esa. In cecitate oculoꝝ vt cordis. hoc est ergo vnicum sacrificium excellentissimum legis noue in pane ꝛ vino. quod sacrificium ē ipsemet messias et sic pfectio legis euãgelice patet ex pfectione sacrificij. Et cum oēs cerimonie ecclesie sint pcipue propter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q ceremonie xpianoꝝ sunt pfectissime. Nec est mirandum q in lege noua fiãt cerimonie que aliquid figurent sicut figurabãt cerimonie veteris legis. Cerimonie eīn ordinant ad cultum diuinū. Et fm q dicit Augusti. in enchiredion ca. iij. De fide spe ꝛ charitate colit loqndo de cultu interiori qui est p fidem ꝛ charitatē. Est ergo triplex status hoīs in quo habet fides ꝛ spes de bonis celestibꝫ. ꝛ de his p que ad ipa introducimur. s. de mysterijs xpi. ꝛ de vtrisqꝫ sicut de futuris. ꝛ hic est status veteris testamēti in quo habetur fides de bonis celestibꝫ sicut de futuris. Sed de his p que introducimur ad celestia. s. de mysterijs xpi sicut de pñtibus vel preteritis est status noue legis Tercius status est in quo vtraqꝫ habent tanq presentia ꝛ euidentia ꝛ nihil credit. ꝛ hic ē statꝫ patrie celestis. In hoc auteʒ statu tercio vbi nihil credit nihil ē cerimoniale vel figurale ad cultū ptinens: fm q dicit Apocal. xxj. Templū non vidi in ea. dominus eīn deus oīpotens templum illius est. Pari igitur rōne adueniente secūdo statu. s. noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare debuerūt ꝛ induci alie que cōuenirent statui noue legis. in quo bona celestia expectant de futuro. sed beneficia xpi habita sunt de pterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xpm venturum. dignū ē vt sic euacuaret in noua lege in q mysterium xpi iam ē preteritum. Et hoc est quod dic apls ad Hebre. ix. Translato sacerdotio necesse ē: vt legis translatio fieret qtum. s. ad ceremonialia thurificatione tm̄ exempta. quia nō significabat mysteriū christi directe sed deuotōnem populi ad xpm. nūc aūt debet esse non minor deuotio ad ipm iam presētialiter exhibitum q erat tūc ad ipm venturum. ppter quod in noua lege manet thurificatō p quam designat ministroꝝ ecclie ꝛ ipsius ppli deuotio. Innumere autē sunt in lege noua cerimoīe. Et si nunq aliud attēderēt iudei ꝛ pagani nisi excellentia cerimoniaꝝ in ritu xpiano. Illud solum deberet cōuincere cecitatem eoꝝ sicut patet de ornamentis sacerdotalibꝫ ꝛ ministroꝝ ꝛ de alijs que cum tãta solennitate fiūt in altari ꝛ in choro in festis duplicibꝫ maioribꝫ minoribus semiduplicibꝫ ꝛ simplicibꝫ. quales etiam cerimonie fiūt in choro a cantoribꝫ et organis qꝫ honestissime inclinatōes Quid dicam de ornatu in crucibꝫ ꝛ calicibꝫ aureis et argenteis. ceterisqꝫ vasis ꝛ reliquiarijs in quibus reliquie sanctoꝝ qui pro christo mortui sūt vel eum fidelissime secuti sunt honorifice conseruant Mirabantur iudei vnū templū Salomonis sed in stuporem cōuertantur pre multitudine ꝛ magnitudine ecclesiaꝝ xpi in toto orbe constructaꝝ. Mirētur altitudinem ꝛ pulchritudinem turriū in qbus armonia dulcissima resonat campanaꝝ que p laudibꝫ diuinis ꝛ pro cōuocatōne populoꝝ ꝛ p terrore demonū mira efficacia ppulsant. Quid dicā de ceremonijs romane curie in summi pontificis imperatoꝝ et regum vnctione. Quid de cōsecratōne epoꝝ ecclīaꝝ altarium vasoꝝ ꝛ vestimētoꝝ que oīa admiranda ꝛ stupendissima sunt cum christo ꝛ in admiratōnem conuertūt deuote aspicientes. Attendant autē miseri iudei. s. ꝛ infideles sup oīa in vna ꝛ eadem fide tantã diuersitate religionum: vbi homines a seculo fugientes exponūt totū tps vite sue in laudibꝫ ꝛ seruitio redemptoris. qui licet

diuersis cerimoniis ꝑ cõseruatione religionũ q̃si
quibusdam muris vtũtur sicut nucleũ in testa cõ
seruat.⁊ mel in fauo.⁊ ciuitas in muro. In substã
tia tñ eiusdẽ fidei nullatenus discrepantes ad vnũ
beatitudinis terminũ nitũtur ꝑuenire. Sic ĝ ptꝫ
in sũma colligẽdo ꝙ lex noua que euangelica dici
tur ꝑfectissima est in moralib᷒. quia ea implentur
addita ꝑfectione. quia illi p̃cepto non occides ad
ditur non irasci. Et illi non mechaberis addit̃ nõ
cõcupiscere ex visu. Et illi non ꝑiurabis additur
non iurare oĩno.i.sine ltima cã ⁊ sic de aliis Mat.
v. Et ab illo ꝑmisso vsure alieno tollit̃ impfectio
date mutuũ nihil inde sperantes: Luce.vi. Et il
li de libello repudii addit̃ si quis dimiserit vxorẽ
nisi ob fornicatõnem mechat̃ ⁊ qui eam duxerit si
militer mechat̃ Math.v. Et sic tollunt̃ impfectõ
nes taliũ ꝑmissoꝝ in lege veteri. Si queras vtꝝ
moralia p̃cepta possunt dici euacuata simplr. Re
spondet̃ ꝙ moralia p̃cepta fuerũt euacuata tãtũ
modo ꝫm quid.s.q̃tum ad impfectionẽ. cui᷒ ratio
est quia sunt de dictamine recte rõnis .⁊ iõ manẽt
q̃tum ad substãtiam p̃cepti. remota tñ impfecti
one sicut dictum est. qꝛ quando ex impfecto fit ꝑ
fectum non tollit̃ terminus a quo sed tñ ei᷒ impꝑ
fectio sicut qñ ex minus albo fit magis albũ ñ tol
litur albedo p̃cedens. sed tñ eius impfectio. Non
est sic de cerimonialib᷒ veteris legis .qꝛ cõtrariã
tur noue legis cultui. ⁊ quãdo fit mutatio de vno
cõtrario in alteꝝ oportet termini a quo totaliter
euacuari. sicut quãdo ex albo fit nigrũ albedo tol
lit̃. Cerimonie veteris legis dicũtur cõtrarie ceri
moniis noue legis. qꝛ ille figurabant xp̃m ventur ũ.
⁊ iste iam de preterito aduenisse. ⁊ iõ totalr̃ cessare
debuerũt. Etiam lex noua ẽ ꝑfectissima in iudici
alibus ex amore ad iusticiã inducẽdo. innocentẽ
non condemnãdo. nec aliq̃d malum impunitũ re
linquẽdo. ⁊ ipleuit xp̃s iudicialia p̃cepta . ⁊ ĩ eo q̃d
iusticie addidit eq̃tatẽ miscd̃ie vt pꝫ ĩ absolutõe
adultere Joh.viii. Justicia eñ ꝫm rigorem dimi
nuta est a miscd̃ia que superexaltat iudiciũ: Jaco.
ii. Sed nunquid iudicialia p̃cepta veteris legis
totaliter euacuata sunt. Respondet̃ ꝙ quãdo cor
rumpit̃ terminus a quo illd̃ ꝑ accidens q̃d ẽ ei ad
iunctum corrumpit̃ potest tamen manere cũ ter
mino ad quem si non habeat ad ip̃m ꝯtrarietatẽ.
non tñ manet idem numero ꝫ specie tñ. Sic qñ d̃
aere fit ignis corrumpit̃ aer ⁊ manet in igne quali
tas symbola eadem specie.s. raritas. talia sũt iudi
cialia veteris legis. qꝛ adueniente lege gratie ces
sat etiam eoꝝ obligatio. possit tñ aliquis prĩceps
ordinare ꝙ seruarent̃ in regno suo ita tamẽ ꝙ non
reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio
aũt predicti est. qꝛ iuditialia precepta ꝑ se et dire
cte non erant ordinata ad significandũ aliq̃d fu
turum sicut erant cerimonialia sed erãt ordinata
ꝑ se ⁊ directe ad seruãdum ordinem iusticie in po
pulo iudaico vt supra dictum est. Quia tñ status
illius populi erat figuralis totus respectu xp̃i: vt
dicit ap̃ls.j. Coꝝ.x. Oĩa in figura cõtingebãt ill̃.
ꝑ cõsequens p̃cepta iudicialia illius populi erant
figuralia non directe ꝫ ex cõsequẽti. Et ideo si ali
qui seruarent ea ex hoc ꝙ fuerũt tunc statuta hoc
esset dicere ꝙ status ille adhuc durat. q̃d ẽ errone
um ⁊ illicitum. si tamẽ aliquis princeps vellet ea
de nouo statuere posset licite. Considerandum
tñ ꝙ in lege noua transeũt q̃tum ad eoꝝ rigorem.
qꝛ essent magis obseruanda ex amore virtutis q̃ ex
timore. quia lex noua ẽ lex amoris. propter q̃d dic̃
j. Joh.iiii. Perfecta charitas foras mittit timo
rem. Adimpleuit etiam xp̃us p̃cepta iudicialia ri
gorem eoꝝ tꝑando in aliquib᷒ vt dictum ẽ per se
ipsum ⁊ in aliis dimisit tꝑamentũ suis ministris
scꝫ ecclesie p̃latis ⁊ principib᷒ catholicis vt de tali
bus ordinent ꝫm ꝙ viderint vtile cõitati fideliũ
ꝫm tempoꝝ varietatem ⁊ locoꝝ ⁊ ꝑsonaꝝ. ⁊ istõ ñ
fuit destruere legem ꝫ adimplere. qꝛ sic ordinauit
meliorem modũ obseruatõnis iusticie. sicut nõ de
struit̃ puer quãdo fit vir. quia lꝫ trãseat puericia
manet tamen melior status eiusdem ꝑsone: etate
mutata. lex vetus habuit quasi statũ pueri respe
ctu noue legis. propter quod vt supra dictũ est ad
Gal.iii. dicit̃. Lex pedagogus noster fuit in xp̃o.i.
regulatiuus stat᷒ puerilis propter q̃d erat lex ti
moris sicut pueri sub disciplina ⁊ timore custodiũ
tur. lex autẽ euangelica ẽ lex amoris. ⁊ ideo nõ de
bet esse tantus rigor penaꝝ. quia ꝓpriũ hoĩm ꝑfe
ctoꝝ est magis deduci ad virtutẽ amore iusticie q̃
timore pene vt supra dictũ est. Est etiã lex noua ꝑ
fectissima in sacramẽtalib᷒ vt dictũ est de euchari
stie sacramẽto. Et impleuit xp̃s sacramẽtalia le
gis ꝑ exhibitõnem veritatis. venit eñ rex ⁊ imple
uit figuras que vacue erant. Impleuit sacramtũ
circumcisionis quod se oñdebat solũ ad viros p̃
mo suscipiendo in seipo. Secũdo melius efficaci᷒
⁊ generali᷒ instituẽdo sacr̃m loco ipsius.s. baptis
mum in quo cõfertur maior gratia ⁊ remediũ tam
viris q̃ mulierib᷒. Impleuit etiam sacr̃m vnctio
nis regum ⁊ sacerdotũ. non ꝙ assumpserit statum
sacerdotis legalis vel terreni regis. immo dixit co
ram Pylato: Regnũ meũ non ẽ de hoc mõ: Jo.
xviii. ⁊ ideo non habuit istam vnctõnem corꝑalẽ
regũ vel pontificũ. ꝫ vnctõnem spũalem habuit a
deo p̃re ꝑ plenitudinem gratie ꝫm ꝙ dicit̃ in psal.
xliiii. Unxit te deus deus tuus oleo leticie ⁊c̃. Est
etiam lex noua ꝑfectissima in cerimonialibus vt
dictum ẽ. ⁊ xp̃s impleuit cerimonialia non solũ q̃
ꝑtinebant ad sacramta ꝫ etiam ad sacrificia sicut
immolatio agni paschalis ⁊ iuge sacrificiũ ⁊ silia:
que erant figuratiua vnius sacrificii ꝑfecti.s. xp̃i ĩ
cruce offerendi. Et ideo ista impleuit xp̃s vno mõ
corꝑaliter patiendo in corꝑe in cruce. Alio modo
efficacius sacrificiũ.s. eucharistiam instituendo.
Quedam etiam cerimonialia ꝑtinebãt ad sacrã.
⁊ de talib᷒ erant p̃cepta prohibitiua vsuũ aliquoꝝ
ciborũ ⁊ consilia ⁊ ista adimpleuit xp̃s. quia dicit
Petrus Act.x. Immũdum ⁊ cõmune nõ intra
uit in os meũ. ⁊ multo fortius xp̃s hec obseruauit.
⁊ sic ista p̃cepta impleuit obseruando ⁊ obseruatõ
nem meliorem declarando. ꝑ talem eñ abstinẽtiã
a corꝑalib᷒ cibis significabat̃ abstinẽtia a spũali
bus immũdiciis. hanc autẽ mundiciam instituit
xp̃s in lege euãgelica que ẽ mũdissima dicẽs mat.
v. Beati mũdo corde qm̃ ipsi deum videbũt. ⁊ per
consequẽs debuit cessare illa figura vel abstinen
tia. propter quod dicit̃ Act.x. Que deus purifica
uit tu cõe ne dixeris. quia nullus cib᷒ coinquinat
hoĩes qui cum gratiarũ actione ꝑcipit̃. ⁊ hoc ẽ q̃d
dicit xp̃s Math.xv. Quod intrat in os nõ coinq̃
nat aĩam. dimisit tñ deus in ordinatione eccl̃ie de
aliquib᷒ abstinentiis faciendis ꝑ loco ⁊ tꝑe. et sic
patet excellentia legis christi q̃tum ad totum cor
pus. et quomodo christus legem adimpleuit q̃tũ
ad omnia genera preceptorũ. Est etiam perfectis
sima per amotionem velaminis quod significatũ
est. quia tunc sacramẽtalia et cerimonialia muta
ta sunt quo ad effectum sed non quo ad obseruan
tiam. quia cum honore sepelire debuit synagoga
mater nostra. Legalia enim tripliciter conside
rantur. primo quasi viua ante passionem. et tunc
iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secũdo

quasi mortua. s. a passione dñi vsq ad fidei mani-
festam reuelatõem. 7 hoc tpe pmissum erat eis ser
uare 7 Petrus seruauit. Tercio cõsiderat temp⁹:
in quo fuerũt mortua. s. post fidem reuelatã 7 ex-
tũc nec pcepta nec pmissa sed oĩno phibita ne cine
res mortales scz synagoge sepulte de tumulo pdi-
rent quod horribile foret et fetidũ. Sic g lex no-
ua in toto corpe perfectissima est: sicut ex opposi-
to lex vetus toto corpe impfecta. Oĩa etiam cõtẽ-
ta ĩ lege noua vt dic doctor subtilis Scot⁹ in plo-
go primi sniaꝝ. q. ij. sunt rõnabilissima. i. q nihil
tradit dissonũ rõni. 7 in hoc multũ cõmendat ex-
cellentia legis noue. Quid eñ rõnabilius q̃ deuz
tanq̃ finem 7 vltimũ super oĩa debere diligi 7 pri-
mum sicut seipm. i. ad id ad quod seipm ſm Gre.
In quib duob preceptis dependet vniuersa lex 7
pphete: Math. xxij. Item Math. vij. Oĩa q̃ vult
vt faciant vobis hoĩes 7 vos facite eis. ex istis q̃si
ex principijs practicis alia practica ĩ scriptura se-
quũtur tradita honesta 7 rõni consona sicut de eo
rum rõnabilitate patere põt singillatim cuilibet
ptractanti de pceptis 7 consilijs 7 sacramẽtis. qr ĩ
oĩbus videt esse quasi quedam explicatio legis na
ture. que ſm aplm ad Roma. ij. scripta ẽ in cordi-
bus nostris 7 hoc quo ad moralia. de quo Augu.
ij. de ciui. di ca. xxviij. ĩ fine. Nihil in eis turpe aut
flagitiosum spectandũ imitandũq ppõitur vbi
veri dei aut precepta insinuãtur aut miracla nar-
rantur aut dona laudãtur aut bñficia postulãtur
De credibilib etiam pz. quia nihil credim⁹ de do
qd aliquã impfectiõz importat. immo si qd credi-
mus veꝝ esse magis attestat pfectioni diuine q̃ e⁹
oppositum. patet de trinitate psonaꝝ. de incarna-
tione verbi 7 hmõi. nihil eñ credimus incredibi-
le. quia tũc incredibile esset ea mũdum credere sic
deducit Augusti. d ciui. di li. xxij. ca. v. mũdũ tam
ea credere non est incredibile qr hoc videm⁹. Ter
cio ostendit excellentia legis noue ex tercio gradu
pfectionis eius dez. s. ex miraculoꝝ claritate: quod
sic deducit pdictus doctor subtilis. Deus non põt
esse testis falsus. sed ipe inuocatus a pdicante scri-
pturam vt ostenderet doctrinam eius esse verã fe-
cit aliquod opus sibi pprium vtpote miracula ac
p hoc testificatus est hoc esse veꝝ quod ille pdica-
uit. Confirmat p Richardum pmo de tri. capi. ij.
Dñe si error est a te decepti sumus. nam tantis si-
gnis confirmata sunt que nõ nisi a te fieri possũt.
q si dicas miracula non fuisse facta. cõtra hoc di-
ci põt illa snĩa Augusti. de ciui. dei li. xxij. ca. v. Si
ista miracula esse facta non credũt. hoc vob vnuz
grande miraculũ sufficit q iã orbis terraꝝ sine vl
lis credit miraculis. Si enim quod credimus di
catur incredibile esse. non minus est incredibile
homĩes inquit ignobiles quo ad genus. infimos q̃
ad reputatõnem. paucissimos quo ad numeꝝ. q̃a
xij. imperitos quo ad sciam. quia piscatores. rem
ita incredibilem. s. xpm esse veꝝ filium dei: passuz
p genere humano in cruce. tercia die resurrexisse 7
ad celum ascendisse tam efficaciter. mundo doctis
psuadere potuisse vt mũdus credat illud sicut iaz
credidisse videmus nisi p illos aliqua mira fierẽt
per que mũdus ad credendũ induceret. Vnd sub
dit ibi Augusti. iuxta finem ca. Et propterea mũ
dus numero exiguo ignobiliũ infirmoꝝ 7 imperi
torum hoĩm credit. quia in tam cõtemptibilib te-
stib multo mirabilius diuinitas seipam persua-
sit. quid enim incredibilius q̃ q ad legem cõtra-
riã carni 7 sanguini doctores pauci 7 rudes 7 pau-
peres ad fidem plurimos sapientes ↄuerterũt. qd
specialiter patet de multis prudentissimis. primo

fidei rebellib 7 post cõuersis. vt de Paulo pri⁹ p-
secutore post gentiũ doctore. De augustino prius
p manicheos seducto p⁹ doctore catholico. De di-
onysio prius philosopho postea pauli discipulo.
De Cypriano prius mago põst epo xpianissimo 7
sic de alijs innumeris. Contra idez secũdo põt di
ci illud idem Augusti. li. x. de ci. dei ca. xviij. an di-
cet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta:
ſꝫ mendaciter scripta. Quisq̃s hoc dicit. si de his
reb negat oĩno vllis literis esse credendũ põt etiã
dicere nec deos vllos curare mortalia. 7 ibidez. si
libris magicis siue quod honestius putant rheto-
ricis credũt. cur illis libris credere nolunt ista eẽ
facta. quib tanto maior debet fides quanto super
oẽs ẽ cui soli sacrificandũ esse pcipiũt. Cõtra idẽ
tercio est. quia quedaz sunt facta que nisi a nimis
pteruientibus negari non possunt vt sunt mira-
bilia facta a siluestro coram Cõstantino tã in cu
ratione lepre eius q̃ postea in disputatõne ei⁹ cõ-
tra iudeos. que facta tanq̃ celeberrima mũduz nõ
latuerunt. Forte dices q lz miracula sũt facta
non tamen sunt testificantia veritatem. qr anti-
christus faciet miracula. Contra si aliquis voca-
tus in testem signũ consuetum testificatõis pmit-
tat adduci 7 pñs non cõtradicat talis taciturni-
tas non stat cum veritate pfecta. miraculũ autem
ẽ tale signũ dei vt testis sibi. igitur si pmittat mi-
racula fieri a demonib non contradicẽs annunci
ans videlicet non esse sua testimonia. non videtur
esse verax pfecte quod ẽ impossibile. 7 per hoc di-
citur ad illud de antichristo qr xps predixit mira-
cula facienda per eum non esse testimonia verita
tis vt patet Math. xxiiij. 7 ij. ad Thessal. ij. Vnd
cõtra falsa miracula antichristi posset sibi obijci
saltem de istis duob hoc modo. si tu es de⁹ fac me
videre nudam diuinam essentiam 7 post visionem
memoriam certam habere visionis 7 certitudinez
habere q illa fuerit visio nuda diuĩe eẽntie: 7 tũc
credam tibi. Item si tu es deus dic mihi quid faci
am aut quid cogitabo vel quid apperam pro tali
die vel hora. Et huius vie efficaciaz ex miraculis
innuit saluator Joh. v. Et opa q̃ ego facio illa te
stimoniũ phibent de me. Si mihi non vultis cre-
dere operib credite. 7 sic patet excellentia noue le
gis ex miraculoꝝ claritate. Quarto ostendit
excellentia legis noue ex quarto gradu pfectionis
eius. s. ex eccl̃ie stabilitate quo ad caput 7 menbra
Et primo quo ad caput p illud Augusti. de vtili-
tate credendi ca. viij. Dubitamus nos eius eccle-
sie credere gremio que vsq ad consũmatõez gene-
ris humani ab aplica sede p successiones epoꝝ fru-
stra hereticis circumlatrãtib 7 partim pleb ipsi⁹
iudicio 7 ptim ↄsilioꝝ grauitate 7 ptim ex mira-
culoꝝ maiestate dãnatis culmen auctatis obtinu
it. 7 paꝝ p⁹. Quid ẽ q tam ingratũ põt eẽ ori di q̃
tãto labore prauitate aucti velle resistẽ. Vñ Ga-
maliel Act. v. Si ẽ ex hoĩb ↄsiliũ hoc aũt op⁹ dis-
soluet si vo ẽ ex deo nõ poteritis dissoluẽ ne forte 7
deo repugnare videamini. Etiã Luc. xxij. ait dñs:
Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua 7 tu ali-
quãdo ↄuersus ↄfirma frẽs tuos. Scdo pz stabili-
tas eccl̃ie quo ad mẽbra. Vñ Augu. cõtra eplam
fundamẽti. Quis eñ tãtam multitudinẽ ad pec-
catũ pnam ad legẽ cõtrariã carni 7 sanguini ſuã-
dam induceret nisi de⁹. Cõfirmat qr iudeoꝝ secta
nõ manet in vigore sicut cõtra eos deducit Aug. ĩ
ſmone de aduentu. Vos inq̃ cõuenio o iudei 7c.
Si obijcit 7 de pmanẽtia secte machometi Rñsio
illa incepit p⁹ legem xpi plusq̃ sexcẽtis annis vt di
cet li. iiij. 7 pphetia dicit eẽ apd eos q secta eoruz

cito finiēda est. non est sic de lege xp̄i quia ip̄e dixit
Math.xxiiij. Celum ⁊ terra transibūt verba autē
mea non transiēt. quasi dicat lex mea sine fine du
rabit. quia verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sa-
crificio legis noue manet ⁊ lex noua. Sꝫ vsqꝫ ad fi-
nem istud sacrificiū durabit pꝫ Mat. vlti. vbi di-
cit saluator. Ecce ego vobiscū sum. s. in sacro alta-
ris vsqꝫ ad cōsummationē seculi. lex ergo xp̄i ī qua
tale sacrificiū ꝯtinuabit durabit vsqꝫ ad ꝯsūmatōꝫ
seculi. Item dicit apl's. j. Cor. xj. Quotienscunqꝫ
manducabitis panem hūc ⁊ calicem bibetis mor
tem dn̄i annūciabitis donec veniat. s. ad iudiciuꝫ.
Est ergo lex noua excellentissima ꝓpter suā perpe
tuam stabilitatem in capite ⁊ in mēbris. Quin-
to ostendit excellētia legis noue ex quinto gradu
eiusdem. s. ex diuina bonitate q̄ non deest toto cor
de querentibꝫ salutem. multi em̄ diligētissime q̄rē
tes salutem ad hanc legem cōuersi sunt. ⁊ quanto
feruentiores facti sunt in querendo tanto ī hac le-
ge amplius sunt confirmati. subitoqꝫ in ea penitē
tes de malicia in bonitatē mutati sūt ⁊ quod am-
plius in admirationem inducit ē q̄ potētes ꝑfrui
honoribꝫ mūdi diuitijs eiusdē ⁊ delitijs ad libitū
vti hec velut stercora arbitrātes humilitatē pau
pertatē ⁊ castitatem que eis opponūtur amplexā
tes sub religionis voto tp̄e vite sue crucifixi mōdo
⁊ mūdus eis se voluntarie astrinxerūt sicut quoti-
die experimur. Tormenta quoqꝫ ꝑ eam plures in
magna exultatione sp̄ūs ⁊ tristicias sunt perpessi.
que nō videntꝰ ꝓbabilia nisi deus hanc legem sin-
gulariter ⁊ irrefragabiliter approbaret ⁊ ordina-
ret ad salutem tanq̄ excellentissimā ⁊ ꝑfectissimā
legem sine qua salus eē non pōt. Sexto ⁊ vltio
ostendit excellentia legis noue ex sexto gradu ꝑfe
ctionis eiusdem. s. ex amenissima ꝓmissoꝝ incōpa-
rabilitate. In lege em̄ veteri ꝓmissa imꝑfecta fue
runt. promittebanꝰ em̄ tria. s. bona tp̄alia. vita tē
poralis. ⁊ pax tp̄alis. De primo Leui. xxvij. Si in
p̄ceptis meis ambulaueritis ⁊ mandata mea cu-
stodieritis ⁊ feceritis ea dabo vobis pluuiaꝫ tp̄ibꝫ
suis ⁊c̄. Esa. j. Si volueritis ⁊ audieritis me bona
terre comedetis ⁊c̄. De secūdo Leui. xviij. Custo-
dite leges meas atqꝫ iudicia que faciens hō viuet ī
eis: Ro. iiij. Moyses scripsit quoniam iusticiaꝫ q̄
ex lege est qui fecerit homo viuet in ea. De tercio
Leui. xxvij. Dabo vobis pacem in finibꝫ vr̄is dor-
mietis ⁊ non erit qui exterreat. Item Deu. xxviij.
Si audieris vocem dn̄i tui vt facias oīa mandata
eiꝰ faciet te excelsiorem oībꝫ gentibꝫ ⁊c̄. s. in tp̄alibꝫ
Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex
machometi. Certe ꝓmittit suis credentibꝫ ꝓ fina
li beatitudine illud quod debetꝰ porcis ⁊ asinis scꝫ
gulam ⁊ coitum. Quam ꝓmissionem ph̄s respici-
ens qui fuit quasi istius secte. s. Auicenna. vij. me-
taphisice. vij. ca. Aliū finem quasi ꝑfectionū ⁊ ho
minū magis cōgruentem inquit. Lex nostra quā
dedit machometus ostendit infelicitatis disposi-
tionē ⁊ miserie que sūt s̄m corꝑis sensus. ⁊ est alia
ꝓmissio: que apprehenditꝰ ab intellectu. Sequitꝰ
ibi sapientibꝫ multomagis cupiditas fuit ad cōse
quendā hanc felicitatem q̄ corꝑis que q̄uis dare
tur eis non tn̄ attenderūt nec appreciati sūt eam ī
comꝑatione felicitatis que ē cōiuncta prime veri
tati. hec ille. Nobis autēꝫ in lege xp̄i excellētiora
ꝓmittūtur quia ꝓmisit bona sp̄ūalia ⁊ eterna scili
cet gratiam in p̄n̄ti que p̄cellit oībus bonis tp̄ali-
bus ⁊ etiam gl'iam in futuro. Tria autē specia-
liter obseruantibꝫ dei mandata promisit. s. regnū
celoꝝ. vitam eternam. ⁊ paceꝫ sine fine. De primo
Mathei. iiij. P̄niam agite appropinquabit vobis
regnū celoꝝ. De secūdo Math. xix. Oīs qui relin-
quit domum vel fratres aut sorores aut patrē aut
matrem vxorem aut filios aut agros ꝓpter nomē
meum centuplū accipiet. Non ē sic intelligenduꝫ
vt aliqui dixerūt q̄ post aliquam reuolutōem tē-
poꝝ post iudiciū centuplum oīm que dimittūtur
hic propter deum reddatꝰ in eadem specie vt cētuꝫ
agri ꝓ vno agro dimisso. sed ē sensus q̄ qui corꝑa-
lia pro xp̄o dimiserit bona gratie recipiet hic ī p̄n̄
ti que intātū excedūt bona tp̄alia: ac si cētenariꝰ
numerꝰ ꝑuo numero comꝑetur. ⁊ vitam eternam
possidebit. s. in futuro. De tercio Joh. v. Pacē re-
linquo vobis. pacem meam do vobis. s. qualis ego
sum. quia eternus cum patre ⁊ sp̄ūsancto nō qualꝰ
ē mūdus qui transit ⁊ eius pax. Et non est mirū.
si xp̄s dat suis credentibꝫ pacem eternam quia ip̄e
est princeps pacis. Esa. ix. Sequitꝰ ibidem. Et pa
cis non erit finis. hanc ꝓmissionē p̄dixerat Esa. fi
endam suis credentibꝫ ꝑ regem messiam ca. xxxij.
vbi dicitꝰ. Sedebit populus meus in pulchritudi
nem pacis. quia pax celestis ex nulla parte impe-
dietꝰ seu obscurabitꝰ. In tabernaculis. i. in mansi-
onibꝫ diuersis s̄m diuersitatē ⁊ varietatē merito-
rum. De quibꝫ Joh. xiij. In domo p̄ris mei mansi
ones multe sunt. fiducie quia oēs sunt ibi certi d̄
sue beatitudinis eternitate ⁊ in requie opulēta qr
ibi totalr̄ q̄etabitꝰ appetitꝰ s̄m illud ps̄. xvj. Satia
bor cum apparuerit gl'ia tua. Similr̄ in lege vete-
ri cōminatio erat mors tp̄alis. Unde Esa. j. capi.
Si me ad iracundiam prouocaueritis gladiꝰ de-
uorabit vos. sed in lege noua cōminatꝰ mors et̄na
Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignē et̄nuꝫ
Sic ꝫ pꝫ excellētia legis noue ex p̄dictis sex gradi-
bus. Ex quibꝫ correlatiue sequitꝰ legem xp̄i esse po-
rem lege moysi. non quidem tp̄e sed ꝑfectōne lꝫ fi-
des xp̄i fuerit prior lege moysi prioritate non solū
ꝑfectionis sed etiam tp̄is. qr ante. cccc. xxx. annos
vt patuit supra eadem consideratōne ar. ij. Et no
tandum q̄ euangeliū xp̄i dicitꝰ lex a legendo. quia
in eo legitꝰ diuina iusticia. dicitꝰ lex a ligando quia
ꝑ ipsum ligatur humana insolentia. Dicitur lex a
legendo. i. colligendo. quia de ipsa colligitꝰ sapida
scientia. dicitur lex a legando. quia in ipsa legatur
beatitudo eterna. Lex euangelica est illa lex: de q̄
dicitꝰ Eccli. xxiiij. Hec omnia liber vite ⁊ testamē
tum altissimi ⁊ agnitio veritatis. Uere liber vite
ē quia verba euangelica aīam viuificant. vere eti-
am testamentū altissimi. quia verba euāgelica et̄-
na premia obseruantibus promittūt. Uere etiaꝫ
agnitio veritatis. quia verba euangelica erroruꝫ
tenebras a mentibꝫ fugant. Hec est lex que in se ē
sincerissima ⁊ absqꝫ oī admixtione falsitatis. pro-
pter qd̄ dicitꝰ lex domini immaculata ⁊c̄. ps̄. xviij.
Hec ē etiam respectu oīm virtuosissima. ideo dici
tur conuertēs aīas. Lex euāgelica aīaꝫ dulcificat
cōtra mūdi multiplicem p̄ssurā qr ē testimonium
dn̄i fidele sapiam. i. sapidam sciam prestans ꝑuulꝰ
id est veris hūilibꝫ. Ipa nihilominus aīas letifi-
cat cōtra cordis tristiciam. ⁊ hoc ē quod sequitur
Justicie dn̄i recte letificātes corda. letificātes q̄-
dem quia ꝓmittūt penitētibꝫ veniā: ⁊ ꝑseuerātibꝰ
gl'iam Ipa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiā
qr ē p̄ceptum dn̄i lucidū illūinans oc'los. Beatꝰ ꝫ
hō quē tu erudieris dn̄e hiesu ⁊ de lege tua docue-
ris eum: ps̄. xciij.

Qꝫ verus messias dꝫ nasci in Bethleem.

Quartus thesaurꝰ

aperitur de loco natiuitatis messie quem pnūciauit 7 determinauit specifice sacra scriptura Michee v. Et tu bethleem effrata puulus es in milib9 iuda. ex te mihi egrediet qui sit dominator in israhel. translatio chaldaica habet: Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi 7 nos cōcedimus impletū est in hiesu nazareno qui natus est in bethleem vt p3 Mat. ij. Sequit̄ d eius deitate. Et egressus ei9 ab initio a diebus eternitatis eius. Per hoc autē dicunt aliqui q̄ non intelligit̄ deitas eius sed puisio 7 predestinatio natiuitatis eius a diebus eternitatis siue ab eterno. Sed hec responsio nihil valet. quia preuisio ab eterno de rebus omnib9 est cōmunis etiam de minimis. quia omnia sunt preuisa ab eterno. 7 per hoc non intelligeretur aliq̄ specialitas in christo respectu alioru3 prophetarum quantum cūq3 minorum. Et ideo dicūt aliqui iudei de nomine messie q̄ fuit ab eterno ante mūdu3 creatum. Septem em̄ dicunt ante mundum et ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehenna. domus sanctuarij. thron9 glorie. paradisus voluptatis. 7 nomen messie. Et sic exponūt illud Gen. ij. Plantauerat dominus deus paradisum voluptatis a pncipio. i. ante mūdum per duo milia annorum. Et sic exponunt illud: Et egressus eius a principio a diebus eternitatis de nomine messie qd̄ fuit ante mundū creatum modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q̄ non indigent reprobatōe. lex em̄ non potuit creari nisi in aliquo intellectu. non diuino quia nihil est ibi creatu3 nouiter nec i alio quia nullum tale erat ante mundū. Similiter penitentia non est nisi de peccato preterito ideo non est ante mūdum. quia peccatum non fuit añ mundum cum peccatum haberet esse in homine vel angelo qui s̄m ipsos non possunt fuisse ante mundū 7 consimili modo possunt alia reprobari que causa breuitatis omitto.

Qr nomen messie debuit esse nouum. et illud est hiesus.

Quintus thesaurus

aperitur de noie messie quod ante eius aduētum incognitū erat. dixerat enim Esa. in ca. lxij. Uocabitur tibi nomē nouū quod os dn̄i nominauit. Istud nouum nomen ore dn̄i p angelum fuit denūciatum Joseph 7 marie virgini qd̄ esset hiesus. Istud preciosum nomē ineffabile fuit dictū. Greci vo thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quatuor 7 grama litera quasi nomen quatuor lr̄arum. Et vt videat̄ nouitas istius benedicti nominis hiesus: aperio quinq3 mirifica secreta predicti ineffabilis nois thetragramaton. Primū secretum est q̄ in elementario sicut scribit̄ a iudeo ab eo pferri non pōt. Scribitur em̄ quatuor literis. s. ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur literis. ih. vh. vnde 7 a grecis thetragramaton dicit̄ vt dictum ē qd̄ hebrei pnunciant Adonay. aliter scribētes 7 aliter pferētes. qz n̄ est eis datū ineffabilitatē huius nois penetrare vnde nec valent pferre. Secūdum secretū est q̄ istud sanctū nomen significat mysterium trinitatis 7 vnitatis diuine essentie. Tres nanq3 lr̄e sūt quibus ipsum sanctum nomē scribit̄ s3 vna earum bis ponit̄. s. he. que innuit spiritumsanctu3 pcedētam a filio q̄ a patre. Joth idē ē quod principiu3 7 cōuenit pr̄i qui ē principiū sine principio. qz pat a nullo s3 alie psone ab eo pcedunt. he interptatur vita 7 cōuenit spirituisancto qui ē oim viuificator 7 inspirator sicut ipe dn̄s ait Jo. vj. Sp̄us est q̄ viuificat. vaf idem sonat qd̄ ipse qd̄ est pnomen demonstratiuū 7 significat filiū qui visibilis 7 demōstrabilis factus ē in assumpta hūanitate. qz i terris visus ē 7 cum hoibus conuersatus ē: Baruth. iij.

Terciū secretum ē q̄ istud sanctū nomē vt tradūt peritissimi hebreo2 tāte virtutis ē vt si distinguatur in tres dictōnes quelibet significet nomē dei. p se idipm significans qd̄ 7 integrū nomen qd̄ ex quatuor literis cōstat. Si em̄ primam cōiunxeris 7 scd̄am. s. Joth 7 he. erit vnū nomen. Si secūdam 7 terciam. s. he 7 vaf. iam habebis secūdū. Si terciam 7 quartā. s. vaf 7 he. inuenies terciū nomē vt innumera trinus 7 vnus qui hoc noie designat̄

Quartū secretū qd̄ bis maius ē q̄ ita secundū nomen ppagatur a primo 7 terciū a secūdo vt aliud sine alio pnūciari nō possit. He nāq3 litera cōmunis est primo noi 7 secūdo. vaf cōis est secūdo et tercio. in hoc q̄ secundu3 nomen descēdit a primo ostēditur filius cōsubstantialis patri a quo genitus ē. In hoc vo q̄ terciū descendit a secūdo ondi tur spūssanctus cōsubstantialis filio qui cōsubstātialis ē patri vt liqueat q̄ pater est in filio 7 filius sit in patre 7 spiritussanctus in patre 7 filio: Joh. xiiij. Quintū secretū est q̄ in hoc dei noie video ineffabili nomen hiesu ē insertū imo nō est aliud nomē q̄ istud p3 tres em̄ lr̄e eius pricipales sunt Joth he vaf. que s̄m lr̄as nostras idem sunt J h v. 7 p3 q̄ iste tres lr̄e cōiuncte faciūt istd̄ nom ihu. titellus supraponit̄ propter titulū crucis. he vo vel h duplicat̄. significat nō solu3 spm̄sanctum pcedere a pr̄e 7 filio: s3 etiam mysteriū incarnationis designat. quia spūsancto coopante 7 nō ex virili semine cōceptus ē messias hiesus xp̄s dn̄s noster vt primū he referatur ad pductionē spiritussancti. secundū vo ad cōceptōem siue incarnatiō3 verbi diuini. Ecce ergo nomē nouū qz nouiter ab angelo pnunciatū. non potētib9 iudeis illud prio pnunciare. 7 sicut ipe messias vocatus est nomine nouo sic etiā fui sui sicut pdixerat Ysa. in cap. lxv. Seruos suos vocabit noie alio in q̄ qui bn̄dict9 ē sup terrā bn̄dicet̄ in dn̄o amen. Serui ei di añ aduentū messie vocabāt iudei vel isrl̄. s3 messias i suo aduētu debebat eos vocare alio noie vt nō iudei. nō isrl̄ s3 xp̄iani a xp̄o nominent̄. Sz oriunt̄ due difficultates q̄s forte moueret iude9. Prima ē cū pluribo alijs noib9 messias nominet̄ in scriptur. s. emanuel: Esa. vij. admirabilis. cōsiliarius. de9. fortis. priceps pacis. pater futuri seculi: Ysa. ix. quare ergo nō ill's vocari voluit hiesus. Rn̄det̄ q̄ s̄m pl̄m a fine denoiat̄ res. j. de aia. xp̄s igit̄ debuit denominari a fine intēto q̄ finis fuit saluatō hūani gener. 7 iō debuit noiari ih̄s qd̄ intptat̄ sal9 vl' saluatio. Ipe ei saluū faciet pplm suū a peccatis eo2 Math. j. Itē dicit scr̄s Tho. q̄ poti9 debuit nominari isto noie qd̄ ē salus vel saluatio q̄ aliq̄ alio qz oīa alia noia includunt̄ in isto. p3. Nā saluatio generis hūani continet principiū mediū 7 finem. Istud nomē emanuel qd̄ interptat̄ nobiscū deus. ē principiū saluatōnis nr̄e. qūo in diuino supposito vnite sunt due nature. s. diuina et hūana. Ista vo noia admirabilis. cōsiliarius cōtinēt medium Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi. cōtinēt finē. qz nr̄a saluatio ad pacē 7 ad futu2 seculū possidēdū ordinabit̄. Sz istud nomē bn̄dictū ih̄s totum pcessū rōne saluatōis ptinet. s. principium medium 7 finē. Ideo isto nomine hiesus tāq̄ magis sufficienti. quia includit omnia alia nomia debuit messias nominari. Secunda difficultas ē diceret em̄ iude9. qūo tu dicis q̄ istud nomen ih̄s

est nouū: cū alij tres añ aduentū ihesu nazareni fuerūt vocati isto noīe. s. ihesus syrach. ihesus naue ⁊ ihesus filiꝰ Iosedech sacerdos. Rn̄sio ꝙ istud nomen ihesus est nomē nouū in xp̄o ꝓpter effectū nouū. q2 etsi in alijs qui vocati sunt hoc noīe ihesus nomē fuerit correspondens ꝓprietati. q2 saluauerūt ⁊ fuerūt saluatores. Istud fuit in tꝑalibꝫ. nō ī spūalibus. illi saluauerunt ppl'm a multis malis ⁊ damnis. nō tñ a culpa et pc̄tis sicut bn̄dictus noster ihesus dicēte angelo Ioseph Math. j. Vocabis nomen eius ihesum. ipse em̄ saluū faciet ppl'm suū a pc̄tis eoꝝ. Itē illi saluauerūt in tꝑe: et saluatio eorū transiuit cū tꝑe. Noster bn̄dictus saluauit in tꝑe: sed eius saluatio durat sine temꝑe ineternū. Et ideo in eo habet verā ꝓprietatē nomīs nō in alijs. q2 ſm loycos: nomen est vox significatiua sine tꝑe. Nomē ihesus in alijs fuit vox significatiua cū tꝑe. q2 solū in tꝑalibus ⁊ tꝑaliter nō spiritualiter nec eternaliter saluauerunt. Sed ī xp̄o ihesu vero messia fuit ⁊ est vox significatiua sine tēpore cū sua saluatio sine temꝑe hoc ē ineternū sit: vt dictū est. O benedictū nomē ꝑ te pc̄tores a peccatis saluant̄: Math. j. ꝑ te remissionē pc̄toꝝ accipiunt om̄s qui credūt in eū cuiꝰ est nomē: Act. iiij. et. j. Io. ca. ij. Sine te nō est aliud nomen sub celo datū hominibꝫ in quo oporteat nos saluos fieri: Act. iiij. Tu es nomen honorabile in celo ⁊ in terra et in inferno: ad Phil'. ij. In nomine ihesu om̄e genu flectat̄ celestiū. terrestriū ⁊ infernoꝝ. Tu in ꝑiculis. in p̄lijs. in malis. in angustijs. in tribulationibus et necessitatibus es ꝓtectio et defensio firma: Prouer. xviij. Turris fortissima nomē dn̄i. ad ipsum confugit iustus et saluatur. et nō solum iustus sed ⁊ iniustus: si cum fide et deuotione recurrerit. ꝑ te demonia eijciunt̄. linguis nouis homines loquunt̄. et serpentes tollūtur. venenū mortiferum nō nocet. et languores sanant̄: Math. vlti. Tu es mel in ore. melos in aure. iubilus in corde: ſm Bern̄. Nō est ergo mirū si hoc est nomen tuū admirabile ī vniuersa terra: vt finaliter qui te inuocauerit fide formata charitate saluus sit: Iohelis. ij. Quicꝫ inuocauerit nomen dn̄i saluꝰ erit. scꝫ in nomine quod saluatio vel salus interp̄tat̄ sicut est nomē ihesus. Si plura alia singularissima vis videre de hoc gloriosissimo nomine: vide in vigintiduobus sermonibꝫ quos al's feci ob eiꝰ honorem suꝑ themate est nomen eius Ihesus.

Qr vero Messie in lege ꝓmisso debebant offerri munera in suo aduentu.

Sextus thesaurꝰ aperitur de veneratione Messie.

Sacra em̄ scriptura prenūciauit et specifice determinauit ex tempore Abrahe ꝙ reges orientis venirent ad adorandū messiam regē. et ꝙ ei ducerēt aurum ⁊ incēsum. quod apparet etiam manifeste ſm doctores hebreoꝝ ex sequētibus auc̄tibus. Et primo dicit̄ in beresith zota. i. in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. si dixero tibi vnū verbū bonum dices tu noīe meo. et dixit ei. ⁊ qđ est illud verbuꝫ. Rn̄dit scias ꝙ oīa munera que dedit Iacob pater vester ipsi Esau: Gen̄. xxxiij. significat ꝙ ꝑ tꝑe debēt gentes redire ad regē messiā. q2 scriptū ē psal. lxxj. Reges arabū ⁊ saba dona adducent. ⁊ dixit ei verbū. dixisti mihi ꝑ vitam tuā: ego dicaꝫ nomini tuo. Iteꝫ dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi Moysen darsan. Saba sunt filij abrahe. q2 sic scriptū ē Gen̄. c. xxv. Abrahā vo aliā duxit vxorē nomine cethurā que peꝑit ei zamrā ⁊ iexan ⁊ madan ⁊ madian ⁊ iesboth et sue. Iexan quocꝫ genuit saba et dadan. Etiā quādo augmētauit salomō regnū suū dixerūt. Forte iste est messias. et illa hora venerunt ad eum sicut scriptū est. iij. Reg. c. x. Sꝫ et regina saba audita fama Salomonis: in nomine domini venit temptare eū. Inq̄tum dicit ī nomine dn̄i: apparet ꝙ ꝓphetabant in nomine dn̄i: sicut habebant mandatū Abrahe vt sic facerent. Et vnde ꝓbatur ꝙ debent venire tꝑe messie ⁊ seruire sibi: Isa. dicit. c. lx. Oēs de saba veniēt auꝝ ⁊ thus deferentes: et laudē dn̄o annūciantes. iste est messias. Ecce quō ex auctoritate p̄dicta ostēdit̄ ꝓpositū. Verūtamen si dicat iudeus ꝙ intentio Isa. ī illa ꝓphetia erat ꝙ cuꝫ messias erit sedens ī regno suo in hierusalē ꝙ illa hora ꝓpter magnā famā suaꝫ omnes reges mittent ei dona: et veniēt ad visitandū et glorificandū eū sicut faciebant Salomoni ꝓpter suam magnaꝫ sciam. Respondet̄ ꝙ hoc nō habet locū. q2 textus dicit. ⁊ laudē dn̄o annūciātes. quod annūciare dicit̄ ī hebraico bozora ⁊ istud nomē significat narrare aliquā rē quā homo scit illi q̄ nescit. ⁊ illo mō quo aduersariꝰ declarat textū nō esset sic. q2 iā scirent illi de hierusaleꝫ. sed tñ eo modo quo fuit in aduentu xp̄i. venit bene cōcorditer in vocabulo annūciare. q2 reges qui venerunt in natiuitate ihesu xp̄i hierl'm: quesierunt ab herode et ab existētibꝫ in ciuitate vbi ē qui natus ē rex iudeoꝝ: Mat. ij. sicut ip̄i sciebāt ex suis ꝓphetijs: sicut supra dictū ē ī auc̄te. ⁊ hierosolymite mirati sūt de hac narratōe. q2 istō erat eis ignotū q̊uscꝫ petierūt a sacerdotibꝫ ⁊ a sapiētibꝫ. Qui rn̄derūt ꝙ si veꝝ erat ꝙ natꝰ erat ꝙ sua natiuitas debebat esse in bethleē: sicut plenissime cōtinetur Math. ij. Et in tali casu optime verificat̄ verbum ꝓphetie ſm hebraicā v̓itatē. ⁊ laudē dn̄o annūciātes: et nō ſ m expositōem iudeoꝝ.

Qr verus Messias debuit venire pauper et mansuetus.

Septimꝰ thesaurus aperitur de modo viuendi messie.

quem modum sacra scriptura p̄nūciauit ⁊ specifice determinauit. s. ī maxima pauꝑtate ⁊ māsuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator: et ip̄e pauꝑ. Et Isa. liij. Ascēdet sicut virgultū et sicut radix de terra sitiēti qđ nō habet magnos ramos nec folia aque defectu. h̄ impletū est in ihesu nazareno qui natus est ī paupertate. Vnde hoc fuit datū pro signo pastoribꝫ: Luce. ij. Inuenietis infantem pannis inuolutuꝫ: et positū in presepio. Vixit etiam in magna paupertate. Vnde ipse dixit Math. viij. ⁊ Lu. ix. Vulpes foueas habent et volucres celi nidos: filiꝰ autē hominis nō habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate. quia nudus in cruce. suū etiaꝫ corpus fuit inuolutū ī syndone aliena. Fuit etiā sicut pauꝑ sepultꝰ. q2 in sepulcro alieno: vt patet Mat. xxvij. ⁊ Mar. xv. ⁊ Lu. xxiij. ⁊ Ioh. xix. De secūdo. s. ꝙ messias debēt esse mānsuetus. q2 dicit̄ Isa. xlij. vbi ad literam loquit̄ de Messia. Calamū quassatū nō conteret et linū fumigans nō extinguet. in veritate educet iudiciūꝫ. Videmus sane ꝙ calamus quassatus leuiter pōt ꝑfringi. linū autē fumigans. i. linū combustū. sed tñ aliquid retinēs fumi. id ē ignis: ꝑfacillime pōt extingui. Sed quid ꝑ calamū quassatum vel linū pene extinctuꝫ melius q̄ peccatoris fragilitas qui

ꝯquassatus 7 pene ĩ pcc̃o est extinct⁹ põt intelligi. Calamũ autẽ quassatũ xp̃s nõ ꝯtriuit. 7 lignũ fumigãs nõ extinxit. q2 pcc̃ores pene mortuos ĩ peccatis occidi nõ p̃cepit sed miscoꝛditer tolerauit. 7 ad pn̄iam reuocauit. quod ex ꝯsequẽtibus designauit ꝓpheta cum addidit. in veritate educet iudicium Ueritas quippe 7 iusticia idẽ est. In lege v̓o moysi iudiciũ erat et p̃ceptũ peccatores occidi. Christus aũt ad veritatẽ 7 iusticiã adduxit iudiciũ3 qm̃ pcc̃ores nõ occidi: sed qđ iustius est donec penitterent sustinere p̃cepit cũ dixit. Nolo mortẽ peccatoris sed vt ꝯuertat̃ 7 viuat. Fuit etiã humilimus 7 mãsuetus. q2 ipse dixit Math. xj. discite a me q2 mitis sum 7 humilis corde. 7 ꝓpter suã mãsuetudinẽ sub noĩe agni fuit ostensus populo a Johãne baptista dicente. Ecce agnus dei: Joh. j.

Q2 verus Messias debebat mori ĩ maxima humilitate inter sceleratos.

Ctauus thesaurus

apitur de mõ moriendi messie: quẽ modũ sacra scriptura p̃nũciauit 7 specifice determinauit ĩ maxia hũilitate. Un̄ Isa. liij. Sicut ouis ad occisionẽ ductus est: 7 quasi agn⁹ corã tondẽte se obmutescet: 7 nõ apuit os suũ. Qđ manifestissime impletũ ẽ ĩ Jhesu nazareno. q2 ipse añ pylatũ adductus: falsoq3 accusatus. verberat⁹ etiam 7 colaphis cesus ꝯticuit. 7 ipse pylato de pluribus eũ interrogãti verbũ vix aliqđ r̃ndit. Ipe etiã debebat inter sceleratos reputari: sicut dicit̃. c. eodem. 7 cũ sceleratis reputatus ẽ. quod impletũ fuit in xp̃o. q2 inter latrones crucifixus.

Q2 debebat mori ꝓpter peccata hominũ.

Onus thesaur⁹ ape

ritur de cã mortis messie quẽ cãm sacra scriptura p̃nũciauit 7 specifice determinauit. s. ꝓpter pcc̃a hoĩm generalit̃. patet Isa. vbi supra. Om̃s nos quasi oues errauim⁹ vnusquisq3 ĩ viã suã declinauit. Oues quippe simplicia 7 stolidissima sunt aĩalia 7 vaga. 7 nos stulti quasi oues errauimus. q2 ip̃m qualis vel quis esset non nouimus. Unusq̃sq3 aũt in viã suã declinauit. hoc ẽ doctrine sue vix vllus credidit. sed suã quisq3 veterez retinuit. 7 dñs posuit ĩ eo iniq̃tates oim̃ nr̃m. i. originale pcc̃m quo irritemur oẽs. Ipse autẽ vulneratus ẽ ꝓpter iniq̃tates nr̃as: attritus ẽ ꝓpter scelera nr̃a. 7 disciplina pacis nostre sup eũ. i. disciplinã 7 correctiõe3 quã vt pacẽ haberem⁹ passuri eramus ꝓ nobis. ip̃e sustinuit vt misericors 7 benign⁹ Un̄ sequit̃. 7 liuore ei⁹ sanati sum⁹. liuore. s. flagelloꝝ 7 vulneꝝ que ꝓ nobis est ꝑpessus. 7 ĩ fine capituli. ipse pcc̃a multoꝝ tulit: et ꝓ transgressoribus orauit. qđ totũ habet veꝝ. 7 impletũ est in Jhesu nazareno: vt patet in euangelio.

Q2 tercia die resurgere debuit a mortuis.

Ecimus thesaurus

aperitur de resurrectione Messie qua3 sacra scriptura prenunciauit 7 specifice determinauit: ac etiã eius ascensionẽ ad dexteram dei. Primũ patet Osee. vj. vbi dicit̃. Uenite et reuertamur ad dñm. quia ipse cepit 7 sanabit nos. ꝑcutiet et curabit nos. viuificabit nos post duas dies: et in die tercia suscitabit nos: et viuemus ĩ conspectu eius. Capitulũ istud exponit̃ a fidelib⁹ hebreis de aduẽtu Messie. diuersimode tamen. quia rabi Salomon exponit applicando ad tribulationẽ in qua sunt nũc iudei positi ꝑ mundũ dispersi a qua suis orationibus publicis et priuatis petũt liberari ꝑ Messiam cuius aduentũ expectant. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. in tercia die resuscitabo vos. Per primã diem dicit q̃ intelligitur tempus primi templi ꝑ Salomonẽ edificati. cui successit nox destructõis ꝑ chaldeos. Per secundã diem tempus secundi ꝑ Zorobabel reedificati. cui successit nox destructionis per romanos Per terciam diem dicit q̃ intelligitur tempus tercij templi ꝑ Messiam edificandi. de quo exponũt edificationẽ templi que habetur in fine Ezechielis s̃m errorem suum. hoc dictũ fundat̃ sup falsu3 sc3 q̃ christus sit venturus q̃ iam transiuit in p̃teritũ. sicut diffuse in ꝑtione primi thesauri 7 in sequentibus fuit declaratũ. et quo ad errorem tercij templi materialis in tercio libro plenius declarabit̃. Est ergo sensus s̃m veritatẽ. viuificabit nos post duos dies. s. mortis et sepulture sue ipse Messias. et in tercia die resuscitabo vos. s. resurgens a mortuis. quod dicit q̃ eius resurreccio est principiũ resurrectionis nostre ad vitam immortalem. Unde. j. Coꝝ. xv. Christ⁹ resurrexit a mortuis primitie dormientiũ. qm̃ ꝑ hominẽ mors: 7 ꝑ hominẽ resurrectio mortuoꝝ. et sicut in Adã omnes moriuntur: ita et in christo om̃es viuificabunt̃. Ista expositio magis ꝯsonat lr̃e q̃ precedẽs. q2 accipit̃ dies ꝓprie. Sequit̃. 7 viuemus in conspectu eius. sc3 vita gratie in p̃nti: 7 vita glorie in futuro. Et non est mirꝝ. quia ipse xp̃s Messias verus est via veritas et vita: Jo. xiiij. Q2 autẽ Messias debebat resurgere tercia die s̃m doctores hebreoꝝ: declarat Rabimosse darsan in genesi magno sup textũ capituli. xxij. Die autẽ tercio eleuatis oculis vidit locum ꝓcul. dicit rabimosse. multe trinitates dei habent̃ in scriptura. et vna earũ est resurrectio Messie. Ueruntamen secundũ. s. q̃ Messias sedeat ad dexterã dei. apparet ex vna auctoritate que ẽ ĩ midras tulim. i. in glosa psalterij sup illud psal. xvij. Et dedisti mihi salutem protectionis tue: 7 dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan nomine rabi Hãma. Tempore venturo deus faciet sedere regem Messiam ad dexterã suam. quia sic scriptũ est psal. cix. Dixit dñs domino meo: sede a dextris meis. vbi dicit translatio chaldaica. Dixit domin⁹ verbo suo: et Abraham erit sedens ad partẽ sinistram: et facies eius pallide erunt dicendo domine. et filius filij mei sedet ad partem dexterã: 7 ego ad sinistrã. Sed deus consolabitur eũ dicendo filius filij tui est ad dexterã meam. et ego sum ad dexteram tuam. et illa hora Abraham erit contentus. hoc est quod dixit dauid et dextera tua suscepit me. psal. xvij. Item dicit in libro Aginga ĩ. c. quod incipit. est dorsin. vna scriptura dicit ĩ daniele. c. vij. throni positi sunt. quod ẽ plurale. Et postea dicit. thronus eius flammeignis quod est singulare. videntur duo textus contrarij. Dicit rabi Aquiba. non sunt contrarij. quia vnus thronus est pro deo. 7 alius ꝓ dauid. Declarat rabi Salomõ. Iste dauid est messias. Itez dicit in berescith raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan super textũ Geñ. c. xviij. Et Abraham adhuc stabat corã dño. vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. 7 dedisti mihi ꝓtectõem salutis tue. Iste est abraham cui dixit deus. Noli timere Abraham. ego ꝓtector tuus sum: 7 dextera tua suscepit me. Iste ẽ

messias de quo scriptũ est. Dixit dñs dño meo: se-
de a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc quod di-
xit textus. ⁊ Abraham adhuc stabat coram domi-
no. correctio est sapientũ. quia primo erat scriptũ
et dñs adhuc stabat coram Abrahã. ⁊ rabini mu
tauerunt cũ multis aliJs mutationibus que fece-
runt in sacra scriptura. inter quas vna est in psal.
xxj. vbi dicit. Circumdederunt me canes: consili-
um malignantiũ obsedit me. carn. i. foderũt man⁹
meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud
carn. quod sonat foderunt. ⁊ posuerunt ĩ loco suo
caari quod sonat sicut leo. Et multe haꝝ mutati-
onũ mirate sunt plenissime ĩ midras tulim: id est
in glosa psalterij ĩ quo dicit̃. ꝙ de istis mutatõibꝫ
ꝓpter eos dicit ꝓpheta Hiere. xxiij. puertistis ṽba
deoꝝ viuoꝝ dñi sabaoth dei vestri: et Hiere. ĩ ca. ix.
de eis dixit. Ueritatẽ nõ loquent̃: docuerũt liguã
suã loqui mendaciũ. Ecce ꝯclare ĩ suismet libris
condemnant̃ tanꝙ falsi ⁊ mendaces illi qui muta
uerũt verba dei. Nec ꝯsensit spũssanctus ꝙ omĩa
ĩ thalmuth essent mẽdacia ⁊ falsa: vt ꝑ verba ibi-
dem inserta confunderet̃ cecitas iudeoꝝ.

Qz verus messias debebat dare suis credẽtibꝫ ĩ
pñti gratiã suã. ĩ futuro gloriã sempiternã.

Undecimus thesau-

rus aꝑitur de ꝓmio credentiũ ⁊ sequen-
tiũ messiã in pñti ⁊ ĩ futuro. qđ ꝓmiũ sa
cra scriptura ꝓnũciauit et specifice determinauit ĩ
duobꝫ locis. Primo Ysa. lxv. vbi ad lr̃aꝫ loquit̃ de
rege messia. Ecce serui mei comedent ⁊ vos esurie
tis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce ser-
ui mei letabunt̃ ⁊ vos confundemĩ. Ecce serui mei
laudabunt ꝓ exultatione cordis: et vos clamabi-
tis ꝓ dolore cordis: et ꝓ contritione spiritus vlula
bitis: et dimittetis nomẽ vestrũ in iuramentũ ele
ctis meis: et interficiet te dñs deus: et seruos suos
vocabit nomine alio. In quo qui benedictus ẽ su
per terram benedicetur in deo Amen. Que omĩa
implent̃ in premio quod dat Jhesus nazarenus se
quentibus eum. Dicit enĩ. serui mei comedẽt. s. cor
pus meũ. vnde ait. Nisi manducaueritis carnẽ fi
lij hominis: Joh. vj. Et ibidem. Caro mea vere
est cibus. Uel comedent doctrinã spũalem vel my
steria fidei. Uel comedent. s. in futuro cognitionẽ
veritatis. hoc ẽ diuinitatis. vnde ait. Ut edatis
⁊ bibatis suꝑ mensam meã in regno p̃ris mei: Lu-
ce. xxij. Et psal. xvj. dicit̃. Satiabor cuꝫ apparu-e
rit gloria tua. Sic ꝰ ait xp̃s. Serui mei comedent
⁊ vos. s. increduli iudei ⁊ damnati esurietis. Ecce
serui mei bibent. s. aquã viuã: Joh. vj. Si quis si-
tit veniat ad me ⁊ bibat. Et iteꝝ Joh. iiij. Qui bi
berit ex aqua quã ego dabo ei fiet in eo fons aque
salientis in vitã eternã. hec aqua viua ẽ gr̃a spũs-
sancti quã christus dat suis fidelibus in presenti.
Et ideo facit eos saltare ĩ vitã eternã. quia aqua
tantũ ascendit naturaliter quantum descẽdit. Et
qz illa gratia descendit a deo qui sedet in celo vbi
est vita eterna. Ideo fiet in eo fons aque saliẽtis ĩ
vitam eternam. Uel sic. serui mei bibent. s. sangui
nem meũ: quia sanguis meus vere est potus Joh.
vj. Et ibidẽ. Nisi manducaueritis carnẽ filij ho-
minis et biberitis eius sanguinẽ nõ habebitis vi-
tam in vobis. Et vos. s. increduli iudei ⁊ damnati
sitietis. s. aquã viuam et sanguinẽ meũ. Ecce serui
mei letabunt̃. s. in eterna beatitudine. Unde Joh. is
vj xp̃s dicit. Gaudiũ vestrũ nemo tollet a vobis.
Et vos. s. increduli iudei ⁊ damnati confundemĩ.

scꝫ videntes alios in locum vestrum successisse. Ec
ce serui mei laudabunt pre exultatõne cordis. ẜm
illud psal. lxxxiij. in secula seculorum laudabũt te.
et vos scꝫ increduli iudei et damnati clamabitis.
scꝫ in inferno pre dolore cordis. s. ex consciẽtia pec
catorũ. et ꝓ contritione spiritus vlulabitis. quia
ibi erit fletus ⁊ stridor dentiũ: Math. xxv. ⁊ dimit
tetis nomen vestꝝ. s. aliJs in locũ vestꝝ succedenti
bus. Ideo sequit̃. ĩ iuramentũ electis meis. vt. s. de
cetero nõ vocemĩ circũcisio sed cõcisio. nec me ha-
beatis qui sũ via. veritas ⁊ vita: Joh. xiiij. ẜ electi
mei dicent̃ filij abrahe sicut vos olim. Sequit̃. et
interficiet te dñs deus. s. spiritualĩ gladio cũ dixe-
ro. Ite maledicti in ignẽ eternũ ⁊c. Math. xxv. et
seruos suos vocabit alio nomĩe. s. christiano a me
ipso ihesu xp̃o. in quo qui bñdictus est suꝑ terram
credendo ⁊ sequendo benedicet̃ in deo amẽ. Cũ. s.
dicã in iudicio electis meis. venite benedicti p̃ris
mei ⁊c. ca. eodẽ. Itẽ scđo determinat̃ ĩ sacra scri
ptura ꝓmiũ eternũ sequentiũ messiã ihm christũ:
Ysa. lj. vbi dicit̃. qui redempti sunt a dño reuertẽ
tur ⁊ veniẽt ĩ syon laudãtes: ⁊ leticia sempit̃na suꝑ
capita eoꝝ. Gaudiũ et leticiã tenebunt: fugiet ab
eis dolor et gemitus. Ego egoipse consolabor vos.
quod sic exponitur. qui redempti sunt a dño. s. san
guine filij reuertent̃. s. ad viam iusticie: et venient
in syon. i. in p̃sentẽ ecclesiam. et beatitudinẽ eter-
nã laudantes. s. ⁊ dicentes. Beati qui habitãt in
domo tua dñe: in secula seculorũ laudabũt te. psal.
lxxxiij. ⁊ leticia sempiterna que. s. nõ deficiet suꝑ ca
pita ipsoꝝ. i. suꝑ eoꝝ mẽtes: gaudiũ ⁊ leticiã obti-
nebũt. s. in celo fugiet dolor ⁊ gemitus. qz absterget
deus omnẽ lacrimã ab oculis sanctoꝝ: Apoc̃. xxj.
Ergo egoipse. s. filius. qz alius nõ põt. cõsolabor
vos. q̃ dicat. Inuocasti me ⁊ ego cõsolabor vos:
⁊ nõ ꝑ ꝓphetas sed ꝑ meip̃m glorificãdo. qa hec ẽ
vita eterna vt cognoscant te deũ veꝝ: et quẽ misi-
sti ihesũ xp̃m: Joh. xvij. vita enĩ eterna siue btitu-
do ꝯsistit essentialiter in aspectu claro ip̃ius diui-
nitatis vt tñ habet adiunctã fruitõem que ẽ com
pletiua felicitatis cũ firma tẽtione. Ex ꝯsequenti
tñ ꝯsistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̃i q̃
est instrumentũ nos inducẽs ad beatitudinẽ prin-
cipalẽ. beatitudo enĩ homĩs coniũctio est ad vlti-
mũ ⁊ optimũ bonũ. ⁊ ideo nõ põt ꝯsistere in ꝯiun-
ctione ad aliquod bonũ tꝑale vel corporale: vt di-
cunt rudes saraceni. qui expectant ĩ alia vita ĩ vo-
luptatibus carnalibus et diuitiJs et aliJs cõsimi-
libus premiari. ẜm ꝙ dicitur in alchorano Ma-
chometi. que tamen vita ẜm phm dicit̃ vita pecu
dum. i. ethicoꝝ. ꝓpter qđ ipse Auicẽna hoc ꝯside-
rans dicit. ꝙ ꝓpheta quẽ vocat Machometũ pro
mittit eis talem felicitatẽ in premiũ quã multi sa
pientes nõ attenderũt: sicut patuit supra ĩ a ꝑtiõe
tercij thesauri ĩ sexto gradu ꝑfectionis legis euan
gelice. Silr̃ iudei resurrectionẽ futurã expectant
ad vitam carnalẽ. ⁊ ideo felicitatẽ vite future cre
dunt consistere in bonoꝝ temporaliũ plenitudine
⁊ pacis trãquillitate: vt patet vbi supra. Sꝫ btitu
do xp̃ianoꝝ est ĩ adeptõe summi boni ꝑ apertã visi
onẽ ⁊ fruitõem ⁊ firmã tentionẽ. Considerãdũ
est etiã ꝙ cũ filius dicit ad patrẽ: Joh. xvij. Hec ẽ
vita eterna vt cognoscãt te solũ deũ. ꝑ hoc nõ ha
betur ꝙ solus pater sit deus. ⁊ fili⁹ creatura: vt di-
cebat Arrius: qz hec dictio exclusiua solus nõ de-
terminat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit de⁹
sed determinat ly deũ. ⁊ ẽ sensus ꝙ illa est sola dei-
tas vera que est in patre: et sic ab illa nõ excludi-
tur fili⁹ sed magis includit̃. quia vna est deitas in
vtroq꜄. sed excludit̃ vera deitas ab his qui a gen

tilibus colebant.s. Joue.saturno.7 similibus. Di co etiā q̄ hec dictio sol⁹ determinet ly te:vt sit sen sus.q̄ solus pater sit deus.nō tamē p hoc excludit filius a deitate.sed magis includitur.qa fm pħm solus idē est qđ nō cum alio.7 ideo tm̄modo exclu dit illud quod alietatē dicit.filius autem non est ali⁹ a patre in essentia sed tm̄ in psona. Et ideo qn̄ hec dictio solus additur vni persone respectu ter mini essentialis sicut est i ꝓposito.nō excludit ali am psonam sed magis includit.7 hoc patet p au ctoritatem saluatoris Math.xj. vbi dicit. Nemo nouit filiū nisi pater: neq̄ patrē quis nouit nisi fi lius. Si em̄ hec dictio exclusiua addita vni psone respectu termini essentialis excluderet aliā: seque ret q̄ pr̄ nō cognosceret se sed tm̄ filius.et filius nō cognosceret se sed tm̄ pater.quod est absurdū dice re.patz ergo premiū sequentiū xp̄m.q2 est beatitu do eterna in visione diuinitatis cū fruitōe 7 firma tentōe.7 sic beatificabit aīa rationalis.et i visio ne clara humanitatis xp̄i.et sic beatificabit corp⁹ humanū vt sit pfecta beatitudo i corpe 7 aīa. Cre auit em̄ deus hoīem vt totū beatificaret.7 pascua inueniret intus et extra fm Aug.intus in deitate saluatoris.7 extra in carne redemptoris.

Q2 psecutores veri Messie a ꝑpetua pena i pn̄ti nō debebāt releuari:nec i futuro a dānatiōe etna.

Duodecim⁹ thesau

rus aperitur.s.pena psequentiū messiā in pn̄ti 7 in futuro.quā penā sacra scriptu ra ꝓnunciauit 7 specifice determinauit. 7 primo d̄ pena in pn̄ti vita. Unde Amos.ij. Sup trib9 sce leribus israhel 7 sup quatuor nō conuertā euz. qa vendiderunt iustū p argento.s.ihesum nazarenū. Sed ad hoc respondēt iudei quadrupliciter. Pri mo q̄ iste textus loquit de scelere israhel nō iuda. 7 sic nihil ꝓ nobis.q2 illud scelus Jhesu nazareni cōmissum est in iuda nō in israhel. 7 maxime quia ꝓpheta loquit hic primo de sceleri9 iuda. postea de israhel in textu. Sed ista rn̄sio nulla ē.q2 i tem plo secūdo venerūt 7 fuerūt de captiuitate decem tribus.7 fuerūt omnes ꝯgregati simul de israhel 7 de iuda p licentiam datam p Cyrū regē psarū3. 7 patet etiā Nee.vij.7.xviij capitulis.habitauerūt oēs israhel i ciuitatibus suis. Jtem Ysa.xj. Quō desolabit dn̄s linguā maris egypti.s. Nilu3:vt trā sirent calciati.vide hec pulcre i lyra quomodo d̄ fuit. Tunc omnes venerunt ad secundū templū.7 vocati sunt israhel. Quod ergo premittit in textu primo de sceleribus iuda respicit ad destructionē primi templi.quia illi de israhel nō erant ibi.7 ta men subiungitur in textu.de sceleribus israhel: re spicit destructionē secūdi templi.q2 omnes de isra hel 7 de iuda erant ibi.7 oēs vocati sunt israhel. patet hoc p rabi Moysen de egypto qui formali ter dicit in libro sofrin. Mors ihesu nazareni fuit causa vt destrueretur israhel ense. Ecce quomodo vocat omnes de secūdo templo israhel. Jtē pecca tū quod tm̄modo iuda fecit peccatū iuda appella tur. Quod aūt iuda simul fecit 7 israhel peccatu3 vocat isrl'.hierosolymis em̄ tūc erat cū Juda ma gna pars filiorū3 Beniamyn et leui. Jure igit ꝯs totius debet suscipere nomē. Est et alia nō inferi or causa:quia videlicet populus israhel licet tunc morti nō corpore pn̄s fuisset.audito tamē q̄ eoru3 fecerant socij eoꝝ culpe laudatores 7 consentanei 7 participes omnino facti sunt volūtatis. volun tas itaq̄ eis p facto est imputāda. Sed quō p dicta captiuitas accidit israheli ꝓpter vēditiōem iusti ihesu:cū isrl' nō vendiderit xp̄m:sed tm̄ a Ju da scarioth legat emisse. Rn̄det q̄ q2 filij israhel vt venderet xp̄s ꝯsensū.auxiliū atq̄ ꝯsiliū adhibu erūt:ideo nō minus q̄ si ipi vendidissent 3elus in currerūt. Neq̄ em̄ 7 Salomon ydola fabricauit: sed quia vxoribus 7 concubinis fabricātib9 assen sum prebuit eum fabricasse lr̄a dicit. Secundo di cunt ad hec iudei q̄ istud scelus de venditione iu sti p argēto fuit vēditio Joseph p fratres suos: ꝫ illud nihil valet.q2 vbi ponit primū.secundū.ter ciū 7 quartū:ordo est fm prius 7 posteri⁹. Uiden dū ē ergo quod ē primū scelus. quod scđm 7c. Et sciendū est q̄ ista tria scelera ꝑ ordinē sicut veni unt sunt ista. Primū venditio Joseph. ꝓpter qđ fuerūt captiui in egypto. Secundū adoratio vitu li.ꝓpter quod fuerūt vno die interfecti.xxiij.milia hoīm: Exo.xxxij. Terciū occisio ꝓphetarū. pro pter quod ducti sunt captiui in babylonē.lxx.an nis. Quartū dr̄ 7 nō pōt dari nisi vēditio ih̄u na zareni.q2 venditio Joseph primū i ordine fuit.ꝓ pter qđ postea pharaonis sunt passi durissimū iu gū vt dictū est. Sed cū pn̄ia pacta iā sunt libera ti a culpa.quare de indulto rursū crimiabūt pcto Tercio forte dicet iudeus.q2 si hoc nō dicat d̄ Jo seph iusto:potest tamē dici de alio quolibet iusto sed hoc indignū 7 irrationabile esse videt vt cum tantū crimē sit q̄ nulla indulgētia sequat. ꝓpter quod diuina sn̄ia in totū isrl' deseuiat populū: il lius celet psona in quā illud fuit cōmissum. Jnsu per cū reatus iste in hebreo sermone tali describa tur vocabulo:quare imponit illi q̄ negauerat de um.vēditio aūt iudei nō equat negatōi dei. ꝫ ipsi tantū ac talē vendiderūt hominē xp̄m videlic3 fi liū dei:q̄ i culpa sunt pares deū negati. Et si q̄ ras que sunt illa pcta q̄tuor q̄ omnia pateant ad negare deū esse equalia. Rn̄detur q̄ primū pctm fuit cū in heremo vitulū conflatilē pro deo adora uerunt.i quo facto satis deū negauerūt.et quia ab omnibus est hoc peccatū ꝑpetratu3:ideo cōmune fuit oīm. Scđm in quo 7 deū siłr negauerūt 7 om nes peccauerūt fuit qn̄ Hieroboā vitulos siłes fa bricauit:et ab omnibus adorari cōstituit. Terci ūm aūt cū iudei ꝓphetas vniuersi eade3 volūtati occiderūt:7 eoꝝ dicta ꝯtempserūt. Quartū vo qđ magis est oībus 7 grauius est qn̄ xp̄m dei filiū et hominē ab omni pcti contagione alienu3 inique vendiderunt:et iniusta nece condemnauerūt. hoc pctm ꝓpter cecitatē iudeoꝝ occultū est eisdem: si cut dicit Rabionanerari delar i libro vay cra ra ba.i.leuitico magna. Primi peccauerūt:et fuit di scooptum suū peccatū:et fuit discoopta sua peni tentia. Secūdi peccauerunt: et fuit discooptū su um pctm:et fuit discoopta sua pn̄ia. Tercij pecca uerunt.et fuit discoopertū suū peccatū: 7 fuit di scoopta sua pn̄ia.quarti peccauerūt:et fuit disco opertū eis pctm suum.nō est discoopta sua pn̄ia. Unde dicit eis ꝓpter suā cecitatē.fidelibus tn̄ vi dentibus bene est discooptum suū peccatu3 et sua pn̄ia vt dictū est 7 dicet. Jtē Petr⁹ alfonsi vir eru ditissim⁹ de q̄ supra i aptione primi thesauri locu tus sum in suo dyalogo ostendēs causā captiuita tis iudeoꝝ esse venditōem xp̄i et nō venditio3 Jo seph:sic inquit contra eos. Qđ autē euidenti⁹ te stim oniū queritis vos ꝓpter dei mortē hāc subis se captiuitatē q̄ id quod apud vos scriptum legi stis.quia videlicet i ipso captiuitatis exordio qui dem terre vestre princeps decē d̄ meliorib9 totius israhelitici populi Anaman.s.traditōis filiū Sy meonem gamalielis filiū hysmahel helysei filiū 7

Achiba. ceterosqꝫ captos in carcerem misit: sciscitans vt quid iustum vendidissent. Lex em̄ inquit decreuit: vt mortis sententia mulctetur quicunqꝫ iudeum vendiderit. Et vos igitur ſm iudiciuꝫ legis mori debetis. dicto decreto vario dat corpora leto. nō em̄ omnes vna cohercuit pena. sed singulis singula sunt genera mortis proposita. Aliuꝫ videlicet ignis cremauit. alius ferrei pectinis vnguibus laceratus expirauit. alium vō mors queuis diuersa consumpsit. quemadmoduꝫ mortes illas doctrine vestre liber exposuit. Doctores autem vestri huius iusti pro quo illi sunt ita puniti nomen mutantes in hoc facto prorsus ꝯticuerunt de christo dicentes. ꝙ princeps ille iustum denominās ioseph filium Iacob. quem in egyptum fratres vendiderant: intelligebat. eiusqꝫ sanguinē ab illis exigens. ꝓpter euꝫ talibus illos supplicijs affecit. Sꝫ absurduꝫ rationi videtur vt id ab eis exigeret qđ ad minus millequingentis annis antea factum esset maxime cum tempore quo venundatus est Ioseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset. Qꝛ si vultis vt etiā de ꝓphetis in mediū auctoritatē deferā qua captiuitateꝫ hanc ꝓpter hominē illum ipm necessario xpm esse ostendā. Ecce ꝓfero Isa. ca. xxiiij. A finib9 inquit terre laudes audiuimus gloriā iusti. Hec verba iusti huius laudes vbiqꝫ terrarum ostendūt fuisse: nec alterius iusti homis laudes tantas vnq̄ fuisse audiuim9 vt ꝑuenirent vsqꝫ ad fines terre. Cui iusto quia tribulatōnes quas sine causa passur9 erat propheta preuidebat his verbis compatiens dicebat. Ve mihi. preuaricantes preuaricati sunt. ⁊ ꝑuaricatione transgressoꝝ preuaricati sunt. preuidens em̄ ꝓpheta quas ꝓphetis dei aduentū ꝑnunciantibus tribulationes illaturi essent: ait. ꝑuaricantes ꝑuaricati sunt. Intuitus autē qꝛ nec membris contenti ipm etiam caput inuidia pleni quibuscunqꝫ possent modis essent oppressuri. Et ſm corporis passibilitatem occisuri preuaricatōis nomen ingeminās subiunxit. ⁊ preuaricatione transgressoꝝ ꝑuaricati sunt. Qua vō pena ꝓ huiusmodi peccato plectendi essent dictante spū presciens ait ilico subiungens. Formido et fouea ⁊ laqueus suꝑ te qui habitator es terre. Inter cetera quoqꝫ de eadem gente ait. Grauabit eum iniquitas sua et corruet: et nō adijciet vt resurgat. vbi videlicet vobis certum euadendi captiuitatē terminū funditus depressit. Quarto dicunt iudei aliter ad hoc: ꝙ si nos dicimus ꝙ iste iustus ꝓ argento venditus fuit ihesus nazarenus petūt ipi. quis fuit ille pauꝑ de quo subiungit̄. et pauperē ꝓ calciamēto. Ad quod dico ꝙ ille fuit verus messias noster ihesus nazarenus: quē Zacharias vocat nō soluꝫ iustū et saluatorē sed ⁊ pauperē. Zach. ix. In maiorē quantitatē peccati sui notāter dicit textus. ⁊ pauperē ꝓ calciamento. quia ꝑmittit̄ iustū pro argento. Crederet forte aliquis ꝙ ꝓ magno ꝑcio argenti. sed hic exponit̄ debilitas precij ⁊ modicitas qñ dicitur ꝙ vendiderūt ꝓ calciamento. i. ꝓ precō calciamentorū. quod preciū ē cōmuniter. xv. morapetmoꝝ. qui sumāt. xxx. albos vel denarios. Alibi vō preciū sotulariū est duo solidi cum dimidio qui etiaꝫ sumant. xxx. denarios. quia solidus ē. xij. denarij pro quo precio fuit venditus christ9. Quicquid ergo valeant illi denarij vel illud argentum designatur modicū precium ꝓ quo pauper christ9 fuit venditus. quia pro precio calciamētoꝝ. Quinto dicunt iudei ad istuꝫ textum ꝙ intelligitur sic. Iustū ꝓ argento. i. iusticiā: quia iudices et mīstri iusticie pecunia corrupti vendebant pauꝑis hominis iusticiā ꝓ modico precio. qꝛ ꝓ calciamento. sed ista respōsio nulla est. quia cuꝫ deus sit magis pronus ad miserendū q̄ ad puniendū. ⁊ deus pepercerit suꝑ tria prima scelera q̄ grauiora sūt: vt ydolatria. homicidium. fratris venditio. a fortiori etiam parceret suꝑ illud quartū quod nō est ita graue. Relinquit̄ ergo ꝙ venditio istius iusti pro argento et pauꝑis pro calciamento est venditio iusti pauperis Ihesu nazareni veri messie nostri suꝑ quā deus nō parcit iudeis. qꝛ nō datur venia non penitēti. ⁊ ī peccato cōtinue ꝑseueranti. Nō ergo a ꝑdicta captiuitate exire poterant donec patrum suoꝝ in se peccatū emendent. i. qđ illi nō crediderunt credant. Mundata vō mente cuiusuis a culpa: cōfestim eum consequit̄ pietas diuina. qđ etiā suoꝝ q̄dā doctoꝝ. s. Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis: si illud sue mentis duriciaꝫ penetrasset. Interrogatus em̄ qñ Dauid fili9 esset venturus. hodie ait si verbis credideritis ei9. His em̄ verbis intelligi dedit: ꝙ quicunqꝫ quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit: ilico filius dei ad eum accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christus ⁊ nō erit eius populus qui eum negaturus est: ⁊ ciuitatē ⁊ sanctuariū dissipabit populus cū duce venturo: ⁊ finis eius vastitas: ⁊ post finē belli statuta desolatio. Ecce triplex pena occidentiū christū in p̄nti vita. Prima pena qꝛ nō sūt eius populus. qꝛ nō christiani sed adhuc iudei appellant̄. Secūda pena dissipatio ciuitatis et templi qualis facta fuit ꝑ Tytū cū romano exercitu. Tercia pena ꝙ finis eius est vastitas ⁊ statuta desolatio. i. sine caritura que oīa impleta sūt post mortem christi quem occiderunt. Si dubitant de tercio satis debet esse eis sufficiens testimoniuꝫ: quia sunt iam mille. cccc.xx. anni ꝙ ꝯtinuatur ꝑdicta desolatio ciuitatis ⁊ templi: vt supra dictū est Secūdo sacra scriptura specifice determinauit ꝑsequentiū messiā penā ī futuro. Vñ dicit̄ Isa. vlt. de fidelibus sequētibus xpm contra iudeos incredulos ⁊ impenitētes. Egredient̄ ⁊ videbunt cadauera viroꝝ que preuaricati sunt in me. vermis eorū nō moriet̄. ignis eorū nō extinguet̄. ⁊ erunt vsqꝫ ad satietatēm visionis omni carni. Intellect9 ꝑdicte auctoritatis ē iste. Egredient̄. s. beati qui fuerūt credentes ⁊ sequentes veꝝ messiam. Egrediētur dico in die iudicij non pro loci mutatione: sed ꝓ consideratione: ⁊ videbūt cadauera eoꝝ q̄ ꝑuaricati sunt in me. quia inquit dn̄s. Preuaricantes reputaui omnes pctores terre: ꝑuaricati sūt xpm ꝓmissum nō recipiendo. eius doctrinā nō sequēdo ⁊ ipsum crucifigendo. cadauera dicit. i. corꝑa damnatorum in gehenna. Et dicūtur cadauera: quia in eternā damnationē cadent. Qꝛ ⁊ demōes cadauera possunt dici ſm ꝙ homines appellant̄. Vnde inimicus homo hoc fecit. hec l glosa. Et ꝙ iste sit intellect9 patet ꝑ hoc quod sequitur. Vermis eoꝝ nō morietur. quia vermes corpora mortuorū corrodentes in sepulcris cito deficiūt: qꝛ cuꝫ eis ī puluerē conuertunt̄: ⁊ ignis eoꝝ nō extinguet̄. Ex quo patet qđ dictū ē de cruciatu corpoꝝ infideliū ⁊ omniū damnatorū in igne inferni qui ē inextinguibilis extrinsecus. Et de verme conscīe qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderūt nec secuti sunt xpm veꝝ messiam. vnde sicut tinea comedit vestimentuꝫ. et vermis corrodit lignum. et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur. Et erunt vsqꝫ ad satietatē visionis omni carni. quia. s. boni videbūt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potētia qua seuie

bant cōtra bonos: vt vindictā dei in illos tantā ⁊
vltra nō exposcāt qui dicūt mō. Usqꝫ quo dn̄e nō
vindicas sanguinē nostrū. satiabunt quoqꝫ de bea
titudine sua gratias agentes visa impioꝝ ineffabi
li pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vō de ly
ra satis concorditer sic exponit. Et erunt usqꝫ ad
satietatem .i. repletōem et pfectionē visionis om
ni carni .i. omni homini beato. nō sic intelligendo
ꝙ beati delectent̄ p se ī penis damnatoꝝ. sed quia
talis intuitus declarat eis diuine iusticie exerciti
um ⁊ diuine miscdie bn̄ficiū quo penas illas eua
serunt. ⁊ ꝓprie glorie augmentū. inq̄tum apparet
maior compata ad suū contrariū. qꝛ appositis in
xta se cōtrarijs maiora ⁊ minora vident̄. j. electoꝝ.
Et ex istis trib; beati p se letant̄. sm ꝙ dicit̄ psal.
lvj. Letabit̄ iustus cū viderit vindictaꝫ. Ecce pri
mū. manus suas lauabit i sanguine pctoris. inq̄tū
dei miscdia factus est immunis ab illis penis. Ec
ce scdm. si vtiqꝫ est fructus iusto. accipit̄ hic si pro
quia. qꝛ p hoc apparet maior fruitō ꝓpria. ⁊ sic to
tū cedit in gloriā electoꝝ. ⁊ ipsius veri Messie xpi
ihesu principaliter qui in die iudicij dicet existen
tib; ad sinistrā. s. incredulis ⁊ damnatis. Ite ma
ledicti in ignē eternū qui paratus ē dyabolo ⁊ an
gelis eius: Math. xxv. Existentib; vō ad dexteraꝫ
dicit. Uenite bn̄dicti patris mei possidete regnuꝫ
qd vobis patū ē ab origie mūdi. c. eodē. Ex pre
dictis. xij. thesauris colligit̄ vna ratio quasi que
dam corona victorie incompabilis valoris cōtra
iudeos que talis est. Qn̄cunqꝫ sacra scriptura p
nunciat aliquod futuꝝ et specifice determinat tē
pus veniendi. ꝓgeniē venientis. cui debet assilari.
locū natiuitatis. nomē eius. veneratōem singula
rem. modū viuendi. modū moriendi. causā mortis
resurrectōem eius. pmiū credentiū. ⁊ penā psequē
tiū ipm ī vita pn̄ti ⁊ in futuro seculo. Si ista oīa
ꝯcurrūt simul in vnū determinatū hominē. mani
festū est ꝙ illud qd fuerat p illā scripturā pdictuꝫ
⁊ denūciatū est in illo tali homine adimpletū. Sꝫ
sacra scriptura pdixit ⁊ denūciauit oīa pdicta que
oīa in ihesu nazareno saluatore nostro sunt imple
ta. nec alius inuētus est ī quo oīa pdicta simul cō
currerēt. igit̄ concludit̄ ꝙ ipse est verus Messias ī
lege ꝓmissus. nec alius expectādus. Maior istius
ratōis clara est sicut lux ⁊ ab omnib; ꝯcessa. ⁊ ideo
ꝓbatione nō indiget. Sed minor latissime decla
rata est in aptione pdictoꝝ. xij. thesauroꝝ qui ap
ti sunt ad declarationē aduētus Messie veri in le
ge ꝓmissi. qui est xps ihesus filius dei viui. Et ī h
complet̄ liber primus qui ē de armatura fideliū. ⁊
de excellētia fidei catholice dn̄i nostri ihesu xpi q
est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor
laus. bn̄dictio ⁊ gloria sine fine Amen.

Explicit liber primus fortalicij fidei.
Incipit secundus qui est de bello hereticoꝝ.

Incipit liber secūdus qui ē de bello hereticoꝝ.

Ntiquorū in li
bris legimus gentiliuꝫ. mili
tes humanā venerātes glori
am generose diuersa mōstro
ruꝫ genera destruxisse. Sicut
Hercules antheum. Theseus mirothaurum. Ja
son thaurum igniuomuꝫ. inextinguibilem aprum
meleager. Corebus stigiale monstrū. Perseus ma
rinū monstꝝ. Sic etiā generosi ecclesie milites: vt
Hieronymus. Augustinus Hylarius. et ceteri pa
tres orthodoxi diuersoꝝ hereticoꝝ ⁊ heresis mon
stra spūalibus armis expugnasse legunt̄. Non ta
men sic omnino extincta sunt heresum monstra.
quin repullulare conentur. a c etiam noue hereses
oriant̄ in aliquibus solo nomine christianis. Qui
et si non publice. in conuenticulis tamen suis ve
nenum effundentes de illis confabulantur quasi
vespertiliones et noctue luceꝫ fugientes. quia ocu
lis egris odiosa est lux. Et nō solum oculos egros
habent heretici sed ceci sunt. quod ostenditur ex
fidei effectu. Est em̄ fides diuinus radius animaꝫ
illustrans. Disponit enim animas ad lumen sum
me veritatis. ex eo ꝙ summe veritati eam stabili
ter inherere facit. quod quidem potest ratōe ostē
di. Constat enim ꝙ quandocunqꝫ aliqua virtus
que influit in aliquo agente et quiete non infigi
tur in recipiente. caret ibi sua naturali operatio
ne et suo debito fine. sicut patet in radio solis su
per aquam currentem et non quiescentem: vt ī flu
mine in quo quia radius quiete non figitur actio
eius caret debito fine. qui quidem finis est aquaꝫ
subtiliare. et ex ea partes subtiles attrahere. et in
vaporem mutare et sursum eleuare. Ex quo mani
festum est ꝙ quies disponit ad illuminationē rei.
Sm enim philosophū septimo phisicorū: homo fit
sapiens et intelligit cum anima quiescit. Cum igi
tur fides animam in deo stabiliat. eam in ipo qui
eter: ipsam disponit ad eternam illuminationem.
Et hec est ratio quare heretici sunt totaliter ce
ci. nec a deo merentur illuminari. quia nihil stabi
liter credunt. et se ab vno opposito in aliud ver
tunt: cum careant fidei lumine disponēte. Juxta
illud apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratū
habentes intellectum. quia sicut oculus non po
test videre sine luce. sic intellectus nihil potest ca
pere credibilium sine fidei lumine qua carent he
retici. Ut ergo bellum hereticorū presertim no
stri temporis contra nostꝝ fidei fortalicium viri
liter possit dissolui: presertim cuꝫ sint ceci vt dictū
est de heresi ⁊ hereticis. xij. consideratōes sunt p
tractande. Prima quid est heresis. Secunda vn
de habuit originem heresis. Tercia que requirū
tur ad hoc vt quis proprie dicat̄ heretic⁹. Quar
ta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est ali
cuius vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta
exprimet hereses presertim ī nostris temporibus
repullulare vel oriri sentiunt̄. quaꝝ bellum cōtra
fidei fortalicium in nihilum computabimus cuꝫ
sit turris fortitudis a facie inimici. Septima erit
ad quos ptinet diffinire que assertō est catholica
vel heretica vtrum scꝫ ad theologos vel canoni
stas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona
vtrum sit cum hereticis vel alijs infidelibus pu
blice disputandum. Decima quis est modus inq
rēdi hereticos. Undecima quali pena hereticus
est puniēdus. Duodecima quis potest hereticos
capere ⁊ tormentis exponere.

De q̈ddidtate heresis et quomodo differt ab errore.

Irca primam cõsideratõnem

que est scire quid est heresis: Rñdetur ſm illũinatum doctorẽ Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis ꝙ heresis est error sed non quicũq; error qui ẽ cõtra fidem catholicam aut eccliam vt habet in phemio de origine heresis Augusti. vbi dicit ꝙ non oĩs error est heresis lꝫ heresis sine errore eẽ ñ possit. Ista autem diffinitio cõfirmatur per illud quod dicit Act. v. vbi secta saduceoꝝ fuit vocata heresis. q̈a non solũ contra fidem veteris testamẽti negabat resurrectõnem ⁊ angelos. ſꝫ etiam cõtra synagogã phariseoꝝ vtrũq; confitentiũ. Sed nũquid heresis differt ab infidelitate dico ꝙ sic. q̈ infideles errant circa totam fidem. heretici sũt circa ꝑtem lꝫ vtrũq; sit cõtra fidem catholicam ⁊ eccliã. Sꝫ contra. quia iudei dicũtur infideles ⁊ tñ confitent̃ vnũ deũ. Rñdetur ꝙ sicut pagani errant circa totam fidem iudeoꝝ ⁊ ideo dicuntur infideles. sic iudei errant circa totam fidem xp̄i que dicitur catholica. sunt eñ a pietate religionis xp̄iane alieni.

De origine heresum ⁊ q̃uo possunt repelli.

Ecũda cõsideratio

est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandũ ꝙ ſm Isid. viij. ethimologiaꝝ ca. iij. ⁊ xxiiij. q. ij. ca. heres. Heresis ab electione vocat̃ ꝙ. s. vnusquisq; id sibi eligat q̃d illi esse videt̃ vt ph̃i. paripathetici. achademici. epicurei. ⁊ stoyci. vel sicut alij qui peruersum dogma cogitãtes arbitrio suo de ecclia recesserunt Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interp̃tatione electionis sue. q̈ quisq; arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiẽda quelibet ip̃e sibi elegit Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducẽ licet. nec eligere q̃d aliquis de arbitrio induxerit. Apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicq̃ ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt. sed acceptam a xp̄o disciplinam fideliter natõnib; assignauerũt ita ꝙ si angelus etiã de celis aliter euangelizauerit anathema vocatur. hec ille. Ex his patet: ꝙ heresis habuit ortum ab electõne ꝓprij iudicij. quia nõ eligunt ea que sunt a xp̄o vere tradita. sed ea que sibi suggerit mens propria. Uolentes enĩ aliqui per se sacramẽta scripturaꝝ intelligere suis ꝓprijs iudicijs inherendo ĩ hereses diuersas inciderunt ſm ꝙ dicit Augusti. in li. lxxxiij. questionũ questione. lxix. Non potest inquit oriri error q̃ palliat̃ nomine xp̄iano nisi de scripturis male intellectis ⁊ hoc ideo q̈ antecedẽtia ⁊ subsequentia non cõtulerũt. vnde ibidem solet circumstãtia scripturarũ illũinare sentẽtiam. Nec etiam alia loca scripture cõtulerũt vnde hereses sunt orte ꝑ se legendo que conferendo repulse sunt. quia cõferentes diuersas sentẽtias adduxerũt que ex se inuicẽ mutuo inueniri potuerũt qualiter erũt intelligẽde. Et id̃ cõtra istos dicit Aug. in libro cõtra epistolam fundamẽti. Non crederem inquit August. euangelio. nisi quia ecclesie catholice credo. igitur irrõnabile ẽ aliq̃d scripture recipe ⁊ aliud ñ ꝓpriã electõẽ ⁊ iudiciũ seq̃ndo. cũ ecclia catholica totã equaliter recipiat vt certam. patet ergo vñ habet ortum heresis. quia a ꝓpria electione.

Q̃r sex sunt modi ex quibus cõuincit̃ ꝙ aliq̃s sit hereticus.

Ercia consideratio ẽ

scire que requirũtur ad hoc vt aliq̃s sit hereticus Rñdetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret q̈ error est genus heresis ſm augusti. de origie heresum circa principiũ. vbi dicit ꝙ lꝫ heresis sine errore esse non possit tñ non oĩs error est heresis. Supius autẽ est a quo non cõuertit̃ consequẽtia: ſm ꝙ dicit Aris. in postp̃dicamẽtis ca. de priori. Secundo ꝙ erret in veritate. cum sit alius error fidei ⁊ alius opationis. dico ꝙ erret in veritate q̈ ĩ ope errantes non dicũtur heretici. Unde Augusti. in Iponosticon dicit ꝙ hẽsis sumit̃ circa falsas opiniones. Tercio ꝙ non solum. s. erret in veritate: q̃ quidem est in sacra scriptura exp̃ssa sed etiã extra scripturam ab ap̃lis credita vt de symbolo ap̃loꝝ aut ab ecclesia determinata vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis annũciata confirmante ecclesia vt ĩ symbolo Athanasij. aut euntes cõtra determinationem ecclesie. Oĩes eñ isti taliter errantes sunt heretici reputãdi vt patet per Augusti. de fide ad Petrũ. Quarto ꝙ non solum erret in hac veritate sed ꝙ q̃nq; ipsam confessus fuerit. quia iudei et pagani lꝫ errent in talib; tñ nunq̃ proprie dicũtur heretici vt patet de significatione eoꝝ quã ponit Aug. de vera religione circa principiũ. ⁊ bene dixi ꝓprie. quia large loquẽdo ſm Godefridum oĩs qui non tenet articulos fidei p̃õt dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicent̃ heretici. ⁊ hoc modo non oĩs hereticus est excõicatus. Quinto requirit̃ ꝙ non erret circa totum sed circa ꝑtem quoniã qui totaliter errant dicũtur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret sed ꝙ obstinate in errore persistat. Unde ſm Augustinum. non qui falsas gignũt opiniones sed qui eas ꝑtinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iteꝝ Augu. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit ap̃s. Si qui sñiam suam lꝫ ꝑuersam nulla ꝑtinaci animositate defendũt. Seq̃tur: querũt autẽ cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequaq̃ sunt inter hereticos computandi. quia. s. non habent electionẽ cõtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis ecclesie resisteret hereticus censeret̃. cuius quidem auctoritas ꝑ̃ncipaliter residet in Petro. xxiiij. q. j. quotiens. et ca. hec est fides. Ex his patet ꝙ non quicũq; deuiat a fide: sed q̃ pertinaciter deuiat proprie dicit̃ hereticus. hoc etiam alibi dicit August. Hereticus est q̃ conceptam noui erroris ꝑfidiam ꝑtinaciter defendit. ſm v̄o Alexandrum de halis in. ij. summe sue tria concurrũt ad ꝑfectã rõnẽ heresis scilicet falsa credulitas in rõnabili. ꝑuersa volũtas in cõcupiscibili. ⁊ defensionis siue impugnatõnis pertinacitas in irascibili. ſm primũ attendit̃ illud Hieron. Qui scripturam aliter intelligit q̃ sensus sp̃ũssancti flagitat a quo conscripta est lꝫ de ecclia non recesserit tñ hereticus appellari potest. Item dicit Isid. viij. ethimo. ca. vj. ĩ fine ſm primũ ⁊ secũdũ attẽdit̃ descriptio Augusti. li. de vtilitate credẽdi ⁊ in glo. sup verbo oportet hereses eẽ prime. Coꝝ. xj. s. ꝙ hereticus est q̃ alicuius tp̃alis cõmodi ⁊ maxime glorie p̃ĩcipatusq; sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequit̃. ſm v̄o terciũ sumptis primo ⁊ secũdo diffinitio attẽdit̃ que ponit̃ glosa sup v̄bo audio int̃ vos scissuras eẽ ca. eodẽ. Qui inq̃t in ecclia d̃i praua sua dogma defẽsare p̃sumũt heretici sunt. Patet ẽ manifeste ex p̃dictis

que requirūtur ad hoc ꝙ aliquis sit hereticus di-cendus. quia falsa credulitas puersa volūtas ⁊ de-fensionis siue impugnatiōis ptinacitas. Notā-dum tñ ꝯm Tho. in. iiij. ꝙ si quis errat ad q̄ expli-cite credenda non tenet̄ non ē hereticus. vt si quis putaret Jacob esse prēm abrahe ⁊ hmōi. ⁊ cum co gnoscit hoc esse cōtra veritatē fidei ⁊ scripture cre dit ei similiter ⁊ circa ea de quib̄ inter doctores sūt opiniones donec p ecc̄iam determinatū sit. Sꝫ occurrūt due difficultates. prima est si dubij i fide sint heretici reputandi vt videt̄ ꝙ sic. quia scribit̄ extra de hereticis. ꝙ dubius in fide infidelis ē: nec ei oīno credendū ē q̄ fidei virtutem ignorat. Jteꝫ scribit̄ Jacobi. j. Postulet autē in fide nihil hesi-tans quia qui hesitat similis ē fluctui maris qui a vento mouet̄ ⁊ circūfertur. ⁊ subdit̄ ibi causa. du-bitans vel hesitās in fide duplex ē. ⁊ vir duplex aīo inconstans ē in oīb̄ vijs suis. tales autē sūt hereti ci quia non inconstanter sed firmiter ē credendū. Sed in cōtrariū videt̄ ꝙ Thomas fuit dubius in fide. non tñ ponit̄ ꝙ fuit hereticus. Pro decla-ratione huius difficultatis notandū ꝯm August. de ancbona in li. de potestate. q. xxviij. ꝙ aliq̄s po-test dici dubius in fide quinq̄ modis. Primo mo-do subreptitia temptatōne. Secūdo veritatis elu cidatiōe. Tercio impfecta adhesione. Quarto vo luntaria hesitatione. Quinto ptinaci defensione. Primo modo dubitare in fide non facit hoiem he reticum quia est hūane temptationis. nō em̄ est in potestate hoīs quin supueniat hoi aliquid cogitā-dum. vnde si subita subreptiōe vel dyabolica tem ptatione quis incipit dubitare de aliquo articulo vel de his que sunt fidei statim si captiuat intelle-ctum suū in obsequiū xp̄i. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit non cedit sibi talis dubitatio ad defectum sed ad pfectum. Unde apl'i pter hu-iusmodi temptationis impulsum petebāt. Adau-ge nobis dn̄e fidem: Luce. xvij. Semp em̄ debem⁹ rogare deū vt adiuuet incredulitatē nr̄am. Scd̄o modo non facit hoiem hereticū ẜ est xp̄iane pfessi-onis ⁊ pfectionis. Ponūt em̄ doctores xp̄iane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubi-tatione questionū. rōnes pro ⁊ cōtra ad illa addu cendo. non ꝙ de ipa cōclusione dubitet̄ sed vt veri-tas dicte conclusionis magis elucidet̄ ꝯm quē mo dum dicit ph̄s ꝙ dubitare de singulis nō ē inuti-le. Per tales em̄ dubitationes p et cōtra. rōnes ad illa que sunt fidei adducēdo veritas fidei pijs opi tulat̄ et etiā contra impios defenditur vt dicit Au gusti. Tercio modo nō facit hoiem hereticuꝫ: sed peccatorem ⁊ maluꝫ xp̄ianū. oēs em̄ peccantes ꝯm Cris. impfecte credūt eoipso ꝙ non viuunt ꝯm ꝙ credūt. nam si pfecte adhererent quasi trāsituri d̄ hoc mūdo non quasi in eternū mansuri. Quarto modo facit hoiem errantem ⁊ incredulū eo ei ipso ꝙ aliquis eligit volūtarie credere quod vult ⁊ di-scredere q̄d non vult nō est paratus sequi in oībus doctrinam ecc̄ie. ⁊ per cōsequens errat ⁊ infidelis reputandus ē. Sed quintum recte facit hoiem he reticum. quia nō credere illa que sunt fidei ⁊ q̄ in-concusse ecc̄ia tenet cum ptinaci defensione dire-cte ad hereticos spectat. Ad primū argumētuꝫ dicendū ꝙ dubius in fide varia electione vt si quis credit quod vult ⁊ discredit quod non vult infide lis ē non tamen hereticus. nisi ptinaciter defēdat falsa que de deo credat. vel de tota vel de pte sacre scripture a deo inspirate. Ad secūdū dicit ꝙ lo-quit ur de fide impfecta peccatoꝝ. Unde dicit glo sa sup illo. conscia peccati pressus dubitat d̄ pmijs celestib̄ ⁊ supuenientib̄ vento temptatōnis faci-le deserit fidem. ⁊ statim ꝯm temptatōnis volūta-tem distrahitur ad errorem. et fit alienus a fide.

Secūda difficultas est vtrū sequentes opiniōeꝫ erroneam alicuius magistri sint heretici reputan di. videt̄ alicui ꝙ sic. quia de falsis ⁊ errantib̄ ma gistris dicit̄ Mathei. xxiij. Ue vobis qui circuitis mare ⁊ aridam vt faciatis vobis vnuꝫ pselitum. et cum factus fuerit facitis eum filiū gehenne duplo q̄ vos. ẜ discipuli seq̄ntes doctrinā erroneā alicui⁹ magistri heretici reputādi sunt heretici sicut ipe. Jn contrariū videt̄ esse. quia xp̄s mādauit doctri nam phariseoꝝ ⁊ scribaꝝ seruandā esse Mat. xxiij. dicens: Sup cathedrā moysi sederūt scribe ⁊ pha risei oīa que dixerint vobis seruate ⁊ facite ꝯm ꝟo opa eoꝝ nolite facere. Dicendum ad difficultateꝫ ꝙ diuerse opiniones doctoꝝ sacre scripture si nō p tineant ad fidem ⁊ ad bonos mores. Absq̄ pericu lo auditores vtranq̄ opinionē sequi possunt. in ta li em̄ casu locum habet illud Roma. xiiij. Unus-quisq̄ in sensu suo abundat. Jn alijs autē que pti nent ad fidem ⁊ bonos mores nullus excusat̄ si se-quatur opinionē erroneam alicuius magistri. nō quidē propter ignorantiā q̄z tunc imunes haberet̄ tur a peccato qui secuti sunt opinionem arrij ne-storij ⁊ alioꝝ errantiū in fide. nec etiā excusari pōt ppter simplicitatem ⁊ ignorātiam. quia in reb̄ du bijs potissime in his que sūt fidei non ē defacili p-standus assensus. Jdeo vt dicit August. iij. de do-ctrina xp̄iana. Consulere debet aliquis regulā fi-dei quam de scripturarū planiorib̄ locis ⁊ aucto-ritate ecc̄ie percipit. Similiter Richardus super illo verbo Math. xvij. Apparuerūt illis moyses ⁊ helyas. dicit ꝙ suspecta debet haberi omis veritas quam non cōfirmat legis vel pphetie scpture au-ctoritas. Qui ergo assentit opinionē alicui⁹ magi stri cōtra manifestū scripture testimoniū ⁊ contra illud quod publice tenet̄ ꝯm ecclesie auctoritateꝫ: puto ꝙ ab erroris vinculo non pōt excusari. Ratō aūt que adducit̄ p ista pte cōcedenda ē: quia si ta-les auditores magistroꝝ cecitatem imitant̄ eoruꝫ errores sequentes ⁊ mores imitātes ⁊ ptinacit̄ cō-tra ecc̄ie mandatum defenden tes: nō solum errā-tes verū etiam heretici reputādi sunt. Ad aliō ꝟo q̄d in cōtrariū adducebat dicendū ꝙ signant pre-mittit̄ sup cathedrā. ⁊ intelligat̄ ꝙ illa que ptinēt ad cathedre doctrinam veritatis ⁊ iusticie seruā-da sunt ⁊ facienda p auditores. Jlla ꝟo que sꝫ ꝯ fi dē ⁊ bonos mores nō spectāt ad cathedrā ꝟitatis ⁊ iusticie. sed pot⁹ ad cathedrā falsitat' ⁊ pestilētie.

De quinq̄ modis hereticoꝝ ⁊ quomodo heres se extēdit ad tria genera credibili⁹. et quod ppriе de hereticis ē sentiendum.

Quarta consideratō

est scire quot modi sunt hereticoꝝ. Rñ detur ꝙ quinq̄ principalr. Primus ē eoꝝ qui errant circa cerimonialia vt pꝫ de heresi Ni-cholaitaꝝ quoꝝ facta se xp̄s odisse testat̄ pꝫ apoc. ij. ca. Jsti Nicholaite ꝯm Jsid. viij. ethimo. ca. v. dicti sūt a Nicholao dyacono ecc̄ie hierosolimo rum. q̄ cū Stephano ⁊ ceteris cōstitutus ē a Pe-tro. q̄ pter pulchritudinem relinquēs vxorem di xerat vt q̄ vellet ea vteret̄ versa ē in stuprū tal' cō suetudo vt inuicē cōiugia cōmutaret̄. q̄s Johes i Apocalipsi reprobat dicēs: sed hoc habes ꝙ odi-sti facta Nicholaitaꝝ. Secūdus modus ē eorū q̄ errāt circa sacrā scripturā sicut Faust⁹ q̄ dāna-uit vet⁹ testamētū vt pꝫ p Augusti. contra faustuꝫ

In hoc errore etiam fuerūt manichei qui vetꝰ te-
stamentū respuūt ⁊ nouū in ꝑte recipiūt. Ter-
cius modus ē eoꝝ qui errant cōtra ecclīam sic sūt
greci cōtra ecclīam tenentes ꝑ determinatōez spi-
ritumsanctuz a filio non ꝓcedere. qui error dānat
de fide catholica ca. fideli. Quartus modus est
eoꝝ qui errant circa articulos fidei sicut Sabelli
ani cōtra articulū incarnatōnis. Isti eñ vnā ꝑso
nam patris ⁊ filij ⁊ spūssancti asserūt. Quītus
modꝰ ē eoꝝ qui errant cōtra sacrm̄ ecclesie vt ma-
nichei circa sacrm̄ eucharistie. ⁊ arriani qui dicūt
sacrificia pro defunctis offerri non competere: vt
habetur ꝑ Augusti. de origine heresis. Sed nū-
quid ad oīa credibilia heresis se extendit. Rn̄det
Alexander in. ij. summe sue ꝙ heresis ad tria gene
ra credibiliū extendit ꝑ oppositū ad fidem ſm qn
dam cōtinentiam analogicam. Nam rō fidei po-
nitur ⁊ principaliter est circa articulos fidei. ⁊ per
oppositū heresis. Scdo fides extendit ad illa que
docet sacra scriptura circa mores: vt ꝙ fornicatio
ē peccatū mortale. ⁊ ꝑ oppositū heresis. Tercio fi
des extendit ad hystorias in biblia contentas ⁊ ꝑ
oppositū heresis. Qui eñ assereret aliquā hysto-
riam biblie eē falsam ⁊ hoc ꝑtinaciter hereticꝰ cē-
setur. Primo credibilia prius credūtur et postea
intelligūtur. Scda simul credūtur ⁊ intelligūtur
Tercia credūtur ⁊ nunq̄ intelligūtur. Sed q̄a
in ꝑcedentibꝫ considerationibꝫ aliqn̄ locuti sumꝰ
de hereticis cōiter. aliqn̄ vo ꝓprie. Idō ꝓ reali in-
uestigatione hereticoꝝ introduco hic octo cōclusi
ones quas ponit Frācischus de maronis vbi supra.
Prima cōclusio ē ꝙ non oēs excōicati sunt hereti
ci. quia excōicatio ē pena peccati nō peccatuz. he-
resis autē est peccatum. Itē etiam ecclīa facēt he
reticos quotiens excōicaret eos. Item si excōica-
tio esset heresis frustra heretici excōicarentur q̄a
vnū simile non punit ꝑ simile q2 cum iam eēnt he
retici frustra hereticarent per excōicatōnem. Itē
nullus pōt se absoluere ab excōicatōne ⁊ tñ oīs he
reticus potest se ab heresi retrahere. omnia ista
patent ꝑ canones. Scda cōclusio est ꝙ quidaz ex-
cōmunicati sunt circa excōicatiōem ipam heretici
qui. s. cū excōicantur non credūt vinculū excōica-
tionis aliquā efficaciam habere cuius oppositum
determinat ecclīa. Item etiam eiꝰ oppositū deter
minat in sacra scriptura ad Gal. j. d anathemate
eius qui euangelizat preter fidem catholicā. Itē
idem habet ꝑmo ⁊ scdo capitulis de illo incestuo-
so quem paulus excōicauit. Item ista cēsura tra-
dita ē ab apostolis ecclīe vt dicit ca. aplice. xxiiij.
q. iij. Tercia cōclusio ꝙ non oēs scismatici sūt he-
retici. quia Augusti. de origine heresum distiguit
inter scisma ⁊ heresim. Item in principio de vera
religione distinguit scismaticos cōtra hereticos.
Item scisma originat ex inobedientia. heresꝭ aūt
ex ignorantia vt ait Augusti. sup Joh. Itē dona-
tiste prius fuerūt scismatici q̄z heretici. vt patet ꝑ
Augusti. de origine heresuz. Quarta cōclusio ē ꝙ
quidam scismatici circa ipm scisma fuerūt hereti
ci vt illi qui nō credūt obediendū vni ecclīe. quia
vnus articulus fidei ē de sancta ecclesia catholica
quem descripsit beatus Matheus. Item claues
ecclesie fuerūt tradite Petro aplo math. xvj. Itē
claues ecclesie fuerūt ei tradite Joh. xxj. Itē Au-
gusti. de fide ad Petrū ponit inter fundamenta fi
dei obediendum ecclesie ⁊ ibidem pꝫ ꝙ putans nō
obediendū esse ecclesie militat cōtra articulū fidi
⁊ sacram scripturam ⁊ auctoritatez sanctoꝝ ⁊ talꝭ
ē hereticus. sed si obediēdū credat ꝫ non velit: talꝭ
videt eē scismaticus. Quinta cōclusio ꝙ non oms
symoniaci sunt heretici. quia papa Alexander di
stinguit inter symoniacos ⁊ hereticos vt habet in
iiij. sniarum. di. xxv. Item aliquis pōt esse symoni
acus non errando in fide vt credēs se male facere
dum spūalia emit. Item. j. q. j. ca. reperiūtur. dat
alia pena symoniacis. quia anathematis obpro-
brio condemnant atq̄z a ꝑticipatōne corꝑis ⁊ san-
guinis xpi alienant. Et si fuerit accusatus suscepti
honoris gradu priuet ⁊ in monasterio ꝑhenni pe-
nitētia tradit. Et illi qui hac causa muneꝝ acce-
ptores extiterūt si clerici sunt honoris amissione
mulctent. Si vo laici ꝑpetuo anathemate ꝯdēnē
tur vide ibi. Item in quinto libro distinguit titu
lus hereticoꝝ a titulo symoniacorū. Sexta ꝯclu-
sio est ꝙ quidaz symoniaci sunt heretici. q2 Aug.
de origine heresum symoniam ponit heresim pri-
mam. Item extra de symonia ca. quotiens appel-
lat symoniam heresim. Itez. j. q. j. ca. presbyt. vbi
dicit symoniam eē heresim nullus fideliū ignorat
Item. iiij. sniaꝝ. di. xxv. dicit ꝙ non ē dubitāduz
de symoniacis ꝙ heretici sunt. Sed oritur diffi
cultas qui symoniaci sunt heretici ⁊ qui nō. Rn̄-
detur ꝙ illi qui ementes spūalia non putāt se er-
rare aut male facere. seu ꝙ vendētes ea sūt hereti-
ci. quia cōtra auctoritatem xpi gratis accepistis:
gratis date. ⁊ cōtra auctoritatem Petri in actibꝫ
⁊ cōtra determinatōnem ecclesie militātis vt pꝫ
ex causis p̄allegatis. Item illi qui confitent male
facere si nolūt omittere propter suꝑbiam aut aua
ritiam non sunt heretici. q2 habent errorem ī oꝑe
non in fide. Septima conclusio ꝙ non oēs sortile
gi sunt heretici. quia pena hereticoꝝ non imponi
tur sortilegis. qui diuinatōem faciūt in tabulꝭ vel
codicibꝫ vt habet extra d sortilegis ca. in tabulis.
Itez nō est sacerdos hereticus qui vocauit infan-
tem vt inquireret furtū ecclesie ibidē ca. ex tuaꝝ.
Item de sorte que fuit missa in electōne epi q̄ non
damnatur vt heretica ibidem in ca. ecclesia. Itē
titulus sortilegioꝝ in hoc seꝑatur a titulo hereti
coꝝ. Octaua cōclusio est ꝙ aliqui sortilegi sūt he
retici. ⁊ inducūtur hic quatuor casus. Primꝰ eorū
qui dicunt sortilegia non esse illicita cum habeāt
qn̄q̄z speciem pietatis vt si propter spem recuꝑan
de sanitatis fiant. Qr autē istud sit hereticū ꝓbat
quia oppositum ē ab ecclīa determinatuz extra de
hereticis ca. j. Item ibidem dicitur esse peccatuz
grauissimū. lꝫ aūt non sit heresis fornicari tamen
hereticū ē dicere fornicatōem licere. Secūdus ca
sus ē in cerimonijs ecclīe qn̄ quis abutit eis ad sor
tilegia faciēda vt aq̄ bn̄dicta vlꝭ cera vlꝭ icēso bn̄di-
cto ⁊c. credens hr̄e efficaciā aliquā respectu talis
effectꝰ mali. q2 q̄ male sentit de ecclīa ē hereticꝰ ꝯ
articulum math. talꝭ aūt male sentit de ea putans
malos effectꝰ ex eiꝰ cerimonijs ꝓuenire. Tercꝰ ca-
sus ē circa articulos fidei vt cū quis abutit vbis
fidei vt Verbū caro factum est. et sibibꝫ designāti-
bus vt sacrilegia causent credēs ad malū istō vbū
efficaciā hr̄e. q2 talꝭ male sentit de fide. ⁊ oīs talis ē
hereticus reputādꝰ cōtra articulū Johis ī ꝓposi-
to. Quartꝰ casus ē in sacris noui testamēti quibꝫ
abutūtur vt bruta cōicantes aut baptismū inaia
tis cōferētes. tales eñ sūt heretici in duplici casu.
Primo si cōferre se credūt baptismi sacrm̄ rei in-
animate. Scdo si putāt sacrm̄ baptismi hr̄e effi-
caciam respectu alicuius effectꝰ mali. q2 vtrq̄z ipoꝝ
male sentiūt de sacris ecclīe. ⁊ tales sunt hētici vt
patuit supra. Itē q̄ dogmatizat ꝙ sacrm̄ baptis-
mi pōt ꝯferri et irrōnabilibꝫ etiā ē hēticꝰ reputā-
dus ⁊ ꝑ cōsequēs q̄ credit talē errorē. Itē q̄ dicēt
ꝙ sacrm̄ baptismi pōt hr̄e efficaciā respectu alicꝰ

mali eēt hereticus. cū male de ipo sentiret sacro et errorem teneret. ⁊ ꝑ ꝯsequēs qui credit hūc errorē non ē catholicus. Sed oꝛit difficultas si tal' ab heresi pōt aliquo mō excusari. Dicit autē ꝙ sic. qꝛ aliquis pōt illo vti nō intelligendo cōferre sacꝫm nec putādo habere efficaciā malam ꝫ solū intendens seruire dyabolo vt habeat suū intentū talis nō errat nisi in oꝑe sicut faciūt ydolatre. Scda difficultas si sortilegiū est sacrilegiū dicit autē ꝙ sic ⁊ maxime qꝛ maxime sacra ledūtur cū quis eis abutit ad obsequiū demonū. Tercia difficultas est q̄re talia sortilega dicūt hr̄e maximā efficaciā. Respondet ꝙ cā est qꝛ demones quoꝝ ministerio talia fiūt maxime delectant aut appetūt illa in quibus sūme deus offendit. Quarta difficultas ē si tales sortilegi sūt hētici magis q̄ symoniaci. Dī ꝙ sic. qꝛ maior ē error sacra eccl'ie cōtemptibiliter immo abominabilr ꝑtractare q̄ ipa emere vel vendere. Et hec sufficiāt de cōsideratōne quarta in q̄ ōnsum est quot sūt modi hereticoꝝ ad quos .s. oēs aliꝫ reducunt vt cōiter. ⁊ ad que se extēdit heresis quecūqꝫ. ⁊ quid sentiēdū est quo ad rem ⁊ ꝓprie loquendo de hereticis.

Qꝛ vtile est esse hereses in eccl'ia dei lꝫ in se hereses male sint.

Quinta consideratō

ē videre si ē alicuius vtilitatis hereses esse i ecclesia dei. Dico ꝙ sic qꝺ ōndit auctoritate apl'i. j. Coꝝ. xj. vbi dicit opoꝛtet et hereses eē vt q̄ ꝓbati sunt manifesti fiant in vobis. supra quo dicit glo. opoꝛtet .i. vtile ē etiā hereses eē sicut errant in his qui dubitabāt de resurrectiōe. scisure aūt erant ꝓ donis spūalibꝫ. Uidens em̄ dyabolꝰ tēpla demonū deseri ⁊ nomē liberatoꝛ ⁊ mediatoꝛ curaē genꝰ hūanū mouit hēticos q̄ sb̄ noīe xp̄iano resisterēt doctrine xp̄iane. Qui em̄ in eccl'ia xp̄i moꝛbundū quid prauūqꝫ sapiūt si correcti vt sanū rectūqꝫ sapiāt resistūt cōtumaciter suaqꝫ pestifera dogmata emendare nolūt sed defensare ꝑsistunt heretici sūt. Et hi etiā sic malo suo ꝓsūt veris catholicis dū deus vtitur etiā malis bene. ⁊ diligentibꝫ deum oīa coopant in bonū: Roma. viij. Oēs inimici eccl'ie vel cecati errore vel malicia deprauati ꝓsunt. qꝛ si accipiūt ꝑtātem affligēdi corporaliter exercent eius patientiā. Si v̄o male sentiendo aduersant exercent eius sapīam. ab aduersario em̄ mota questio discēdi existit occasio. Multa quippe ad fidem catholicā pertinētia dū hereticoꝝ callida inquietudine exagitant vt aduersus eos defendi possint ⁊ cōsiderātur diligētiꝰ ⁊ intelligūtur clarius ⁊ p̄dicant instantius. Hereticoꝝ em̄ genus callidū est non spū sapie ꝫ impatientie. Dum pacē catholicam ꝑturbāt in vsum cedit ꝓficientiū ſm illud. Filius eruditus sapiens erit. imprudente aūt ministro vtet. Utat ergo ⁊ hereticis n̄ vt eoꝝ approbemꝰ errores. ꝫ vt catholicā doctrinam aduersus eoꝝ insidias asserētes vigilantiores ⁊ cautiores simus. ꝓsunt ergo nobis heretici non veꝝ docendo qꝺ nesciūt. ꝫ ad veꝝ querēdū ⁊ apiendum catholicos excitādo. Ideoqꝫ diuina ꝓuidentia multos hereticos ꝑmittit ⁊ cū insultāt nobis ⁊ interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam ⁊ diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. opoꝛtet hereses esse nō vult apl's nec optat vt hereses sint sed qꝛ sic futuꝝ ē dicit. et qꝛ hoc vtile ē. Ad quid ē vtile subdit vt non tm̄ reprobi qui dicūt ego sum pauli. sed etiam qui ꝓbati sunt in vobis .i. inter vos sicut illi qui dicūt ego sum christi. manifesti fiant hoībꝫ. hi em̄ deo ꝓbati sunt qui bene pn̄t docere sed manifesti eē hoībꝫ nō pn̄t nisi cū docēt. docere autē nolūt nisi q̄ doceri q̄rūt. Sed multi ad q̄rēdum pigri sunt nisi ꝑ molestias ⁊ insultatōnes hereticoꝝ quasi de graui somno excitent. hec ibi. Ex quibꝫ pꝫ manifeste vtile eē hereses non in se. q̄a male sunt. sed qꝛ eaꝝ cā excitant catholici viri ad cōsiderandas veritates fidei catholice ⁊ sacre scripture. qui primo inaduertentur quasi somno graui dormiebant.

Qꝛ xiiij. sunt hereses repullulantes istis tp̄ibꝫ.

Sexta consideratō hꝰ

secūdi libri exprimit hereses repullulātes ⁊ quasi de nouo orientes. vt nostruꝫ fidei foꝛtaliciū ꝑ vias subterraneas subuertāt. qꝛ in occultis feruent nō attendētes ꝙ ē turris foꝛtitudis a facie inimici. Et ꝙ qꝛ supra firmam petrā fūdatum ruinari n̄ possit. Et lꝫ n̄ dubitet plures esse. quia dato vno incōuenienti plura cōtingunt illas tm̄ solum que ad mei noticiā venerūt gladio fidei trucidare lūine altissimi precedēte conaboꝛ. Sunt at̄ predicte hereses in numero. xiiij. Prima est ꝙ nullus pōt saluari sine circūcisione carnali. Scda est ꝙ xp̄i euangeliū est falsum. Tercia ꝙ cōfessio sacramentalis nō valet ad remissionē peccatoꝝ sed sola cōtritio sufficit. Quarta ē ꝙ cōfessio non est fienda hoī ꝫ soli deo. Quinta ē ꝙ dato ꝙ cōfessio hoī sit faciēda soluꝫ est fienda ꝓprio sacerdoti. Sexta est ꝙ non tenet aliquis cōfiteri sacerdoti si laico sit p̄sto. Septima ē ꝙ non ē obediēduꝫ nisi soli deo. Octaua ꝙ dato ꝙ obediendū sit hoī: non tn̄ existenti in peccato. ⁊ ꝙ solum boni sacerdotes habēt ꝑtātem ligandi atqꝫ soluēdi. Nona est non officiū ⁊ ordo sed meritū bone vite hꝫ ꝑtāteꝫ soluendi ⁊ ligādi cōsecrādi ⁊ benedicēdi. Decima ꝙ non est vera relaxatio vel indulgētia ep̄i in cōsecratione eccl'ie vel alias indulgētias concedendo. Undecima est: ꝙ suffragia vel orōnes ꝓ moꝛtuis ab existentibꝫ in moꝛtali factis non ꝓficiūt. Duodecima ꝙ non ē purgatoꝛiuꝫ. Tredecima ꝙ non ē alia vita nisi ista. Decimaquarta ⁊ vltima ꝙ illi q̄ sunt nati in tali signo vel fato nō possunt euitare peccata ad que inclinantur.

Qꝛ xp̄iani qui vtūtur circumcisione carnali pꝰ euangelij publicationē sunt heretici reputandi ⁊ vt tales puniendi.

Prima heresis i his

solum orit qui de iudaismo venerūt foꝛtassis attendentes ad illud Gene. xvij. Masculus cuius prepucij caro circūcisa nō fuerit delebit aīa illa de populo suo. quia pactū meū irritum fecit ⁊ etiam qꝛ xp̄s circūcisus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas cōclusiones. ⁊ post primam respōdebo ad obiecta. Pr̄ia est ꝙ erroneum est xp̄iano vti circumcisione carnali. Secunda est ꝙ necessarium est xp̄iano vti circūcisione spirituali. Primam sic deduco. Qui vere christianus est factus est noua creatura per baptismum patet ad Galath. vltimo. Si ergo redeat ad circumcisionem carnalem efficitur vetus creatura cum accipiat sacramentum inueteratuꝫ qꝺ iam cessauit: sicut ostensum est supra libro primo. cōsideratione. iij. arti. vj. in primo puncto ꝺ cessa-

rione legis moysi. Sed accipe sacrm̄ quod iam ces-
sauit ē erroneū. ergo vti circūcisione carnali in vi-
ro xp̄iano est erroneum. Item qui vtit̄ sacramēto
quod nihil valet errat. sed xp̄ianus qui vtit̄ circū-
cisione carnali vtit̄ sacramento quod nihil valet
ergo valde errat. maior ē nota. minor est ap̄li vbi
supra dicentis: In xp̄o em̄ hiesu neq̄ circūcisio ali-
quid valet neq̄ p̄puciū quasi dicat equalia sunt
deo circumcisio ⁊ p̄puciū nec vnū nec alterū valet
ad salutem. Sed noua creatura. i. regeneratio et
noua vita. Nouam em̄ creaturā dicit nouā vitā ꝑ
fidem xp̄i vt dicit glosa. Et iterum ad Gal. v. In
xp̄o hiesu neq̄ circūcisio aliquid valet neq̄ p̄puci-
um sed fides que ꝑ dilectionē opatur. sup quo di-
cit glosa. Fides non vtiq̄ ociosa q̄r fides sine ope-
rib⁹ non saluat: Iaco. ij. Sed que opatur ꝑ chari-
tatem dicit̄ ⁊ propriū opus fidei ipsa dilectio est.
sine dilectōe fides inanis ē. fides cū dilectōe xp̄ia-
ni est. Alia. i. fides sine dilectōne demonis est. Nā
⁊ demones credūt ⁊ cōtremiscūt. qui autē non cre-
dunt tardiores sunt ⁊ peiores q̄ demones. Sz mł-
tum interest vtrū quis credat ip̄m esse xp̄m an cre-
dat ī xp̄m. Naz ip̄m esse xp̄m demones crediderūt.
nec tn̄ in xp̄m crediderūt. Ille em̄ credit in xp̄m q̇
sperat in xp̄m ⁊ diligit xp̄m. hec ibi. Multuz ergo
errat quicūq̄ christianus qui vtit̄ circumcisione
carnali cum in christo nihil sibi valeat ⁊ cū osten-
dat se fidē ociosaz habere. Itē t̄cio arguit̄ sic. qui-
cunq̄ de libero se facit seruuz multum errat. Sꝫ xp̄i-
anus qui vtit̄ circūcisiōe carnali de libero se facit
seruū ergo multum errat. maior patet quia efficit̄
crudelis sibipsi. minor est ap̄li ad Galath. v. vbi
vtrūq̄ ostendit dicens: Itaq̄ fratres mei non su-
mus filij ancille sꝫ libere qua libertate xp̄s nos li-
berauit. Sup quo dicit glosa non sumus filij an-
cille quia non sumus serui peccati vel legis sꝫ libe-
re. s. hierusalem celestis qui ē popul⁹ nouus regni
celoꝝ ⁊ non alio modo sumus filij libere sed ꝑ eaz
libertatem qua libertate. i. ꝑ quam libertatē xp̄s
nos liberauit. qui immunis a peccato ex dilectōe
obediens fuerit. libertas ergo qua liberati sumus
a christo est peccatoꝝ remissio ⁊ fidei ꝑ opant̄ di-
lectionem iustificatio. hec ibi. Scdm ostendit ca.
eodem dicens: State ergo ⁊ nolite iterꝝ seruitutis
iugo cōtineri. Ecce ego paulus dico vobis quoni-
am si circumcidimini christus nihil vobis prode-
rit. Sup quo glosa dicit Galathas hortatur ne
se iugo legis velint subijcere ⁊ terret periculi cōmi-
natione. ⁊ quia per christum liberi estis. ergo sta-
te ⁊ firmo fide. fixo pede ꝑmanete in libertate ⁊ no-
lite contineri iugo seruitutis. i. legis que in serui-
tutem generat. Et addit iteruz non quia galathe
prius legem custodierint sed dum circūcisionis ⁊
legaliū obseruationū iugo se subijciebāt quasi ad
eosdem reuertebant̄ cultus quib⁹ in idolatria an-
te seruiebant. quia non est leuior hec legis seruit⁹
q̄ idolatrie. Nota terribile verbū gloriosi Hiero-
nymi sequit̄ Hieronymus autē ista legalia p⁹ xp̄i
passionem siue in eis spes ponatur siue non obser-
uantib⁹. dixit noxia esse nisi dispensatorie custodi-
antur. ⁊ ſm hoc locus hic ita exponit̄. si circūcida-
mini nihil vobis christus proderit. quia circūci-
sio iam non solum prodest sed obest. Anteq̄ noua
inciperet predicatio oportuit circūcidi. nūc autē
lege christi succedente nihil proderit fideli addi-
ta circumcisio sed oberit. maius em̄ malū est ex li-
bero seruū fieri q̄z nasci. hec in glosa. Ex hoc habe-
tur manifeste ꝙ magis peccat christianus circū-
cidens seip̄m vel filiū suū q̄ iudeus eodem genere
peccati. ⁊ ceteris parib⁹ circumstātijs. Patet etiā
ex prehabitis ꝙ christianus vtens circumcisione
nimis errat cū se faciat veterem creaturam nouaꝫ
deserendo vt patuit argumento primo. Et q̄r cir-
cumcisio nihil ei valet vt pꝫ argumēto primo ⁊ se-
cundo. ⁊ d̄ libero se facit seruū vt pꝫ argumēto. iij.
Item quarto arguitur sic. Quicunq̄ de amico d̄i
se constituit inimicū eius ⁊ ei odiosuz valde errat
sꝫ xp̄ian⁹ vtens circumcisione est talis: ergo valde
errat. maior est nota. minor probat̄ ꝑ locū a mino-
ri. quia si iudeus vtens circumcisione est blasphe-
mus et in cōtinua ira ⁊ odio dei vt declaratū fuit
superius libro primo cōsideratōne tercia arti. vj.
in secūdo pūcto. ergo multofortius erūt blasphe-
mi ⁊ in continua ira ⁊ odio dei. quicūq̄ christiani
vtentes circumcisione ⁊ tanto grauius peccāt q̄z
iudei quāto ipsi confitent̄ hiesum xp̄m esse filiū d̄i
⁊ virginis marie verꝝ messiam venisse in mūdum ⁊
complesse ꝑ mortem suam quod fuit ꝑ deum ꝓmis-
sum. Ex quo elicit correlariū dn̄s cesarienſ ī tra-
ctatu contra saracenos dicens: Quicūq̄ manife-
ste intelligere potest q̄ grauissimū peccatū cōmit-
tunt. ⁊ in q̄ profundissimā heresim incurrūt neo-
phiti de iudeis facti christiani. Si postq̄ receperīt
baptismū confitētes fidem christi ꝙ fuit natus d̄
virgine ꝙ mortuus fuit ⁊ resurrexit ⁊ ascēdit ad ce-
los ipsi redeunt sicut prius ad obseruādū sabba-
tum ⁊ volendo sicut prius seruare legē moysi non
comedere ea que in illa ꝓhibent̄ ⁊ si circumcidūt
filios suos postq̄ baptizati sunt in hoc non debēt
habere aliquam patiam christiani ꝙ nō corrigāt
quādo talis actus venerit ad noticiam suam cuz
sit ex toto ⁊ totaliter actus fidei christiane cōtra-
rius. quia ex quo mysteriū circumcisionis est spes
aduentus messie ⁊ illud qd̄ quis expectat non ha-
bet ipso facto intelligitur ꝙ tales circumcidētes
faciunt ꝓfessionem hiesum christū non eē natū ex
virgine nec crucifixum nec mortuū: nec resuscita-
tum nec ascēdisse ad celos. hec ille. Manifeste iste
doctor oñdit in predictis oēs xp̄ianos vtētes circū-
cisione esse hereticos. Sed nūquid sunt aliq̇ ta-
les isto tꝑe. certe non sum testis de visu. sed illi qui
viderunt filios christianoꝝ circumcisos proprijs
oculis testimoniū perhibuerunt ⁊ perhibēt ⁊ sci-
mus q̄r verꝝ est testimoniū eoꝝ. Et vt coopiret istō
grauissimū crimen ⁊ ꝑuersam heresim. vn⁹ christi-
anus habens duos filios circūcisos quoꝝ vn⁹ est
apud nos dixit hos sic natos cum circūcisione qd̄
dictuz quāte irrōnabilitatis ⁊ falsitatis satis no-
tum est. Si em̄ istud esset possibile ꝙ circumcisio
fieret ī ventre matris ī abrahaz primo circumciso
oñdisset miraculose deus ⁊ frustra fuisset culter la-
pideus ad circumcidendū in lege. Et iterꝝ q̄r non
diceretur circūcisio ex quo ꝑ nihil prepuciū scissuz
est circūcirca. Sed diceret̄ illud tale. si sic accidēt
monstrū in natura ꝓpter defectum materie. sicut
ille q̇ nascitur cum aliquo defectuoso mēbro. Itē
quia cum natura intēdit generatōem nūq̄ deficit
ī membris generationis ī aliquo prepuciū autem
est de complemento membri generatōnis. ⁊ propt̄
hoc mouet dubiū Franciscus de maronis ī mate-
ria de generali resurrectōne si omnes resurgēt cuz
circumcisione. et dicit ꝙ non quia prepucium vi-
detur pertinere ad integritatem hominis ideo cū
ea erit futura resurrectio cuz sic fuerint creati pri-
mi parentes. Sed tunc est dubium si christ⁹ cum
prepucio resurrexit dicitur ꝙ sic. quia dicit aposto-
lus ꝙ in virum perfectum. hec ille. Patet ergo ir-
rationabilitas et falsitas illius dicti: ꝙ nati sunt
ei filij circumcisi. Mulier etiam quedam in ciui-
tate zamorē. habens duos filios paruulos cir-

cumcisos timens q̄ hoc veniat ad noticiam cuius
dam ibidem verbū dei predicātis ⁊ rephendentis
dure peccata maloꝝ christianoꝝ die quadam cū
transitū faceret ante domū dicte mulieris gardia
nus cōuentus dicte ciuitatis exiuit ad cū mulier
illa et hylari vultu ipm recipiens inter cetera di-
xit sibi. Nescitis dñe qd accidit his duobus filijs
meis. Cū eñ edificaret hec domus noua ⁊ eēt hic
multum de calce iste puulus ludens de calce intra
ꝑpucium posuit ꝑpter quod calefacta virgula fu-
it necesse fuit q̄ vocarem⁹ cirurgicū qui abscidit
ꝑpucium eiusdem vt curaret. Similiter iste alius
puulus ponens paleas intra ꝑpuciū infirmatus
fuit in virga. propter quod a cirugico etiā absci-
sum ē prepuciū ⁊ sic vident circumcisi ⁊ tamē non
fuit aliud nisi quod dictū est. Gardianus v̄o ille
miratus est de verbo cum non quereret d̄ materia
illa ⁊ dissimulauit cognoscens fictionē satis coloratā
Sed quid amplius dolendū est nec sine amaritu-
dine cordis exprimere queo. q̄ adulti eoꝝ qui iam
longo tpe citra noīe christiano gaudebant alij cir
cūcisi sunt. Cum eñ predicarē anno dñi. M.cccc.
lix. in villa metine de campis ⁊ relatū fuisset mihi
p virum religiosū eiusdē gentis q̄ essent ibi plu
res heretici occulti qui asserebāt christi euangeli
um esse falsum vt dicetur infra zelo fidei succēsus
predicaui ibi plures sermones d̄ excellētia nostre
fidei damnādo errores predictos vt dñs mihi de-
dit. Certificatus sum deinde quasi sex mensib⁹ ela
psis per illum qui bene nouerat eoꝝ secreta nihil
occultū quod non sciatur q̄ eo tpe quo ibi p̄dica-
batur fuerūt in quadam domo dicte ville secretis-
sime occulti fere. xxx. eoꝝ nouiter circumcisi ꝑ vul
nerib⁹ circumcisionis sanandis. Alij v̄o conuersi
sunt ad iudaismum sicut de eadē villa. ⁊ credo q̄
vnus magistroꝝ: qui dicebat magister Frācis̄cus
medicus venditis secrete que possidebat in irlm
ꝑfectus factus ē iudeus. sicut mihi rex retulit pre-
sente quodā iudeo medico q̄ idem asseruit fore ve
rum. De plurib⁹ alijs dicitur q̄ preparāt se secrete
vt similiter faciant illusi dyabolico cōsilio deo p-
mittente. qui propter eoꝝ peccata dat eos ī repro-
bum sensum. Isti tales christiani vtentes circūci
sione inimici dei ⁊ magis heretici sunt illi de quib⁹
Paulus ad Tytū in primo ca. enumerat. xv. cōdi
tiones pessimas. s. q̄ sunt inobedientes. vaniloq̄.
seductores. vniuersos domos subuertētes. docētes
que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non
sani in fide. intēdentes iudaicis fabulis. auerten-
tes se a veritate. confitētes se nosse deum. factis ne
gantes. abominabiles incredibiles. ad omne op⁹
bonū reprobi cuius verba ad lr̄am sunt hec. Sunt
eñ multi inobediētes vaniloqui ⁊ seductores ma
xime qui de circumcisione sūt quos oportet redar
gui qui vniuersas domos docentes que nō oportet
lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius eorū
ꝑpheta Cretenses semꝑ mēdaces. male bestie. vē-
tris pigri testimoniū hoc veꝝ est. quā ob cām in-
crepa illos dure vt sani sint in fide non intēdētes
iudaicis fabulis ⁊ mandatis hoīm auersantiū se a
veritate. oīa eñ munda mūdis. Coinquinatis aūt
⁊ infidelib⁹ nihil mundum sed inquinate sūt coꝝ
⁊ mens et conscientia. Confitent enim se nosse de-
um. factis autē negant cū sint abominabiles ⁊ in
credibiles ⁊ ad omne opus reprobi. Sup quo glo-
sa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloq̄
ad alios ⁊ seductores circūuentionib⁹ ⁊ cuiuscūq̄
generis fraudibus: maxime qui de circumcisione
sunt. i. de iudeis qui sub nomine christi iudeizare
docebant. Renati eñ in christo non puri erāt xpi-
ani quia partim legem partim christum venerari
volebant. De quibus subdit. quos oportet redar
gui. Ideo quia ipsi sunt qui subuertunt vniuer-
sas domos id est totam familiam docētes que non
oportet. ⁊ hoc faciunt gratia turpis lucri scilicet
terrene rei pro terrenis acquirēdis. Dixit quasi
tales vere sunt. sicut dixit quidam ex illis qui eos
nouerat. Iste sūt epigmides cretensis. In cuius
libris hoc inuenitur. nomē eius nō cōmemorauit
apostol⁹. quia inter prophetas dei ñ inuenit. pro-
pheta quia verū dixit. ⁊ si ꝑpheta esset illorum nō
dei ⁊ proprius illoꝝ quia eoꝝ naturam bene ape-
ruit quod vtiq̄ ad hoc dictū est ne dei ꝑpheta vi-
deret sed illorum. Cretenses semꝑ sūt mendaces
expertus sum ⁊ longo tpe hāc mēdaciȷ̄ proprieta-
tem nō dico iocosam ꝫ perniciosam in viris religi
osis eiusdem gētis quos sanctos primitus reputa
bam. nūc v̄o angelos sathane in lucis āgelos trās
formatos potius reputaui. Cum ꝑm veram cōsci
entiam nihil ī eis nisi simulatam equitatem sense
rim que duplex est iniquitas. male bestie. s. sāgui-
nem sitientis ⁊ vētris pigri. i. gulosi ⁊ ideo pigri.
Et ne minus credas ei quia gētilis erat. eius ver-
ba commendat apostolus dicens. Testimonium
hoc verum est quia vanis atq̄ superfluis gentili-
um superstitionū ⁊ poeticarum sentētijs abrasis
atq̄ decisis. quod purum repertum fuerit ad mini
sterium domus dei assumēdum est. Quam ob cau
sam quasi diceret quod nō oportet quam ob cām
increpa illos nō vt soles molliter sed dure vt sani
sint in fide. i. vt recte credāt quasi dicat non recte
credūt. Ego eñ vidi quādam pesquipiam que ca
su venit ad manus meas. Et que facta fuit contra
hāc gentem in ciuitate toleti. ⁊ inter multa que si
bi legi. vnde notatur q̄ aliqui eorum non sint sa-
ni ī fide sicut ea que sequūtur. Primo q̄ filios su-
os circumcidūt. Secūdo q̄ sacramētum altaris
nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdo-
tes trahant gētes ad deuotionem. Tercio q̄ mit
tunt etiam oleū ⁊ habent lāpades in synagogis
iudeorum. Quarto q̄ obseruant sabbatum sicut
iudei ⁊ operantur occulte die dñica. Quinto q̄ fa
ciunt iuramenta: sicut iudei in contractibus suis
dicētes q̄ per nomē creatoris viui veri qui fec̄ ma
re ⁊ arenas et celum ⁊ stellas et dederit tabulas le
gis moysi q̄ ipse daret et solueret ⁊c̄. Sexta: q̄ fi-
des catholica erat quedam truffa ⁊ q̄ nihil aliud
erat in hac vita nisi nasci ⁊ mori ⁊ q̄ totum aliud
vanitas erat. Septimo q̄ cum ī periculis se vide-
bant nūq̄ nominabant christum nec beatam vir-
ginem sed dicebant adiuuat te Adonay. Octauo
q̄ virgo maria nō erat noīanda q: fuerat quedā
peccatrix q̄ stat sub cauda iuda. Nono q̄ ī die io-
uis sācto occidebāt agnū ⁊ comedebant. Decimo
q̄ cum sūt in eccl'ia nō attendūt cū eleuatur corp⁹
xpi nec signāt se nisi cū dimidia cruce. Undecimo
q̄ fingūt puulos ī periculo cū nascunt ⁊ dicūt q̄ ꝑ
pter periculū baptizāt eos ⁊ nō ē sic sicut d̄ duab⁹
filiab⁹ alfandari cursoris domoꝝ inuenit ibidē q̄
cum eēnt. xviij. annoꝝ fuerūt baptizate. Duodeci
mo q̄ faciūt circa defūctos oēs cerimonias iudeo
rum. Tredecīo q̄ ꝯtrahūt mr̄imonia ī gradu ꝓhi
bito sine dispēsatōe eccl'ie. Decimoquarto q̄ mit-
tūt puulos ad synagogas vt doceāt ī eisdē. Decīo-
quinto q̄ deridēt de sacro baptismi ⁊ de cerimo-
nijs que fiūt a sacerdote. Decimosexto q̄ dant pu
blice ad vsuras antiquis xpianis ī lege christi di-
cēdo q̄ dicti christiani sunt sui inimici ⁊ legis. Et
ideo non peccant dando ad vsuram eis īmmo q̄
cum hoc faciāt lucrātur indulgētias. Decīosepti-

mo q nō curāt de excōicationibus nec de absolutione accipiēda. nec credūt nec intelligunt si sūt excōicati q sunt excōicati ppter debita ad que tenētur eum ꝓpter illa soluenda excōicant. 7 si soluunt hoc faciunt vt nō capiant. vel vt nō euitentur. sed nō timore dei: nec vt euitent piculum animarū suarū. et cum hac incredulitate non curant de absolutione dicentes. q soluto debito amotū est peccatum. et q nō indigent absolutione. et sic dimittūt se stare excōmunicatos toto tempe vite sue. Decimooctauo q raro audiunt missaꝫ 7 diuina officia raro etiam confitent. 7 si veniunt ad confessionē. hoc faciunt ꝓpter verecundiā: et vt nō expellatur ab ecclesijs. et nunq confitent aliquod peccatū ꝟ opera virtutis et scītatis. licet sciant publici peccatores. xix. q sacramentum confessionis ordinauerunt. xij. ebrij qui fuerunt causa q occiderentur p mundum plures q. xx. mille persone. Vicesimo q sunt ydolatre. quia inuenitur in eadē pesquisia p illum testem qui vidit iuramento prestito q Alfansius gūdisalui de faro predicte ciuitatis ciues et predicte gentis cū Mencia alfonsi vxore sua habebant in eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertum cum ianuis suis: in quo erāt. iiij. ymagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illarū erat hominis longi magne quātitatis habentis coronam auream. et a zona infra erat ymago illa nigra sic carbo. Tres vo alie ymagines habebant figuram domicellarum. erant tamen nigre sicut carbones habentes capillos ꝓtensos sed nigros. Et dixit testis ille iuratus qui vidit q pdicti tenebant dictum retabulū in quodā loco occulto. s. in tecto camere quadrate in q dormiebāt. et claudebatur tabulis tamen clauis. Cū vo erat pulsata campana pro Aue maria precipiebant predicto testi cum eis ꝓmoranti vt ascenderet ad predictū locum cuꝫ quadā scala qui ammouebat clauos et tabulas illas. et extrahebat predictum retabulū. et ligato fune vsq ad eorū manus suspendebat. Qui recipiētes illud faciebant q pdictus testis adoraret ymagines illas 7 deoscularet ora ipsoꝝ dicendo q erāt sancti. 7 statim extinguebant candelas et crucibula que incensa tenebant 7 orabāt magno spacio ante ydola illa ī arabico vsq ad gallicantum. In qua hora vocabant iteꝝ predictū testē: et faciebant q veꝝ eleuaret retabulū illud ad pdictū locū claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā q qualibet die hora meridiana illud faciebant. et q hunc laboreꝫ habuit q diu vixit cum eis. Dixit etiā de illis q comedebāt carnes p totam quadragesimā sextisq ferijs ac in dieb sabbatoꝝ. Vicesimoprimo q sūt peiores heretici q arriani 7 quicunq alij qui contra legem xp̄i errauerūt. sicut patet in pdicta pesquisia de errore didaci gomes baccalarij filij de mosen iohn. eiusdē gētis sicut affirmauit iuramēto int posito. Aluarus fernādi medicus pdicte ciuitatis cōuicinus p̄sentatus in testeꝫ in forma iuris. dicit em q loquendo de lege christi 7 lege iudeoruꝫ cum eo q dixit ei pdictus baccalarius. ambulate q nihil scitis. quia si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremi. Qui dixit sibi. Que scripture sūt ille. q ego sepe ptransiui testamentū vetus et nouū. 7 cū hoc etiaꝫ signaui plura loca pdicte scripture. Respondit pdictus didacus gomes baccalarius. tota ipsa scriptura ē p populo. sed nrī lrati alias scripturas hn̄t maioris certitudīs 7 maioris auctoritatis. Cūq pdictus testis cogitaret q illa essent aliq magna mysteria sctīssime trinitatis vl incarnatōis vel verbi diuini seu natiuitatis xp̄i mortis vel resurrectōis vel sanctissimi sacramēti altaris: dixit sibi q ostenderet eidē. Et ipe respōdit q totū erat scriptuꝫ in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptū vltra illud qd tenet in biblia. Respōdit ei q hec erāt secreta reꝝ preteritaꝝ. s. quis fuit Abrahā. et adhuc christus 7 quis Machometus. 7 quos spūs habuerūt qlibet eorum 7 q mirabant de gentibus qui credunt tot insipiētias sicut dicunt. q Abrahā querebat spiritū qui rnderet suis petitōib 7 nō inueniebat Quadā vo die Abrahā existente nudo in quodā circulo cōuocando spiritū qui ei rnderet nihil vidit de quo possit sanguinē extrahere nisi de vga virili sua. et circumcidit se. et cū cecidit sanguis statim respondit sibi spiritus saturni 7 q totū aliud erat derisio quedaꝫ. Et dixit ei spūs q in annis saturni sunt octoginta puncta. et q quicquid diceret sic erit. et q illa puncta reuelauit spūs Abrahe 7 Abrahā filijs suis. et sic p illa ꝓphetabāt ꝓphete. Dixit etiam ei q ihesus xp̄us habuerat spiritū mercurij et q addiscebant cū vno magno rabino ipse ihesus 7 Judas scarioth. ac alij iudei. et q ihesus fuit filocaptus de quadā iuuencula iudea. qd cū cognouit ille Rabinus posuit excōicationem sup ihesum christū p. x. dies. et in octauo die dilatauit excōicationem p. xx. et deinde dilatauit per xxx. dies. Et cū hoc vidit ihesus christus recessit 7 sepauit se ab illo rabino. 7 q incepit pdicare ꝯtra magistrū suū. 7 q sic ambulādo appropinquauit vnus pdictoꝝ octoginta pūctorū saturni. et dixit q posuit se ihesus xp̄s ad seruandū punctū illuꝫ p partē suā. 7 rabinus ille p suam 7 iudas similiter. Et dixit q rabinus ille 7 Judas dormierunt et q ihesus xp̄s vigilauit optime. 7 cum venit ille punctus dixit q dixi ihesus christus. Dn̄e deus miserere omniū qui me audierint et in me credent. et in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte morīaris tu et tui credentes. Excitatus etiam Judas dixit. Male finiam ego si de te non dedero malum finem. et dicit q sic totuꝫ impletū fuit. Et q iudei maledicunt illū rabinū. q excōicauit ihesuꝫ christū dicentes. q si nō excōicauerat eū totū mundū ꝯuerterat ad iudaismū. 7 ideo vtrūq maledicunt sed plus ihesuꝫ xp̄m. quia maledixit eos. Dixit etiam vlterius q Machometus habuit spm̄ martis Et tot 7 tanta dicebat iste testis q habebat ī scriptis q plus videbant stulta figmenta composita maliciose et ex inuidia et peiora q dixerant Arriani et manichei. Dicebant etiam q p malam arteꝫ ihesus christus fecerat in morte sua terremotum. 7 q ꝓpter talia ꝓphete fuerant occisi. quia vtebātur malis artibus. et q sic etiā a simili fuerāt mortui sicut mali 7 falsi p iusticiā. 7 taliter mortui sūt qualiter opa fecerūt. Dicebat em q sanctū sacramentū altaris ordinatū fuerat in forma hostie rotunde sicut sol. q erat sacrificiū solis. et q iupiter sol 7 mercurius ordinauerāt legē xp̄ianoꝝ. Sic q iupiter accepit habitū. mercurius sermonē. sol vo sacrificiū. Et cū pdicta et multa alia abhoīabilia audiuit pdictus testis ab illo didacogomecij non solū contra legē iudeoꝝ sed etiā christianoꝝ dicit q sepauit se ab eo. vidit em q sic expediebat ei. q peiora videbantur pdicta q ydolatrare. Dicebat em si in isto qui est graduatus in sciencia et filius doctoris talia inueniuntur quid erit in alijs. Dixit etiam predictus testis q tantū cognoscebat de predicta gente q plus crederet vni saraceno qui iuraret sibi in lege sua q vni conuerso qui iuraret sibi super sancta dei euangelia. et q boni inter eos sunt pauci. 7 p maiori parte sunt augures. sortie-

tes.creditores malarū rerum.somniatores intro-
missi i omībus aliis artibus. Uicesimosecundo q
sacerdos quidā eiusdē gentis cōsecrauit die q̄daz
quinqꝫ hostias.quaꝝ vnā sumpsit. et alias tradidit
fratribus suis.et nescit quid factū est de illis. Hec
et plura alia continent in predicta pesquisia que
breuitatis causa obmitto. Itē me existente i ci
uitate Segobieñ. Anno. M.cccclix.cum iudei ce-
lebrarent festū tabernaculorum:et vnus iude⁹ ti-
meret puniri ab alio in synagoga ꝓpter aliqȯ pec
catū cōmissum.recōmendauit se cuidā christiano
algazelo iudeoꝝ vt veniens in synagogā p̄ns non
ꝑmitteret punitionē eiusdē. Qui veniens vidit sy
nagogā plenā hominibus orantibus ac illustratam
luminariū multitudine. Et cū ad ianuā synago-
ge ꝑmaneret exiuit vnus capite cooperto. qui cuz
quesiuisset ab eo quis esset:agnouit eū esse vnū de
ꝯuersis p̄dicte ciuitatis. Qui miratus ⁊ volēs vi-
dere amplius inuenit plures alios ibidem cum iu
deis habitu ⁊ orōne conformes.que oīa predictus
algazelus omnib⁹ volētibus audire publice affir-
mabat. Itē in villa de formesta hui⁹ regni castel-
le quidā barbitonsor eiusdez gentis cuius nomen
Fernandus saucij publice dixit.⁊ sepe idē affirma
uit.s.q ihesus christus nō erat verus deus.nec cre-
debat in eum.⁊ q deus nunq̄ habuerat filiū.sed q
solū credebat i illo vno deo qui fecit celum ⁊ stel-
las.mare et arenas. Item ꝯuersus hereticus fuit
accusatus corā domino Petro palentino qui fa-
cta inquisitione inuentū ē testimoniis septē testi-
um eadē dixisse vt ego vidi i pesquisia que ad ma-
nus meas deuenit ꝑ mandatū dicti epi q cepit p̄-
dictū malū xp̄ianū.⁊ timore mortis poti⁹ q̄ amo-
re veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi pec
cauit. Deinde fuit absolutus ab excōmunicatione
in forma iuris ꝑ me ex cōmissione mihi facta ꝑ p̄-
dictum dyocesanū.⁊ demū positus i carcere a quo
exire s̄m ius nō debebat. Rogaminibus tamē mul-
torū liberatus a carceribus: relegatus est exilio a
predicto loco decē annis. hec acciderūt anno dñi
M.cccc.lviij.in predicta villa notarius publicus
pesquisie fuit Petr⁹ martini calderon. Testes do
Rodericus garsie de Alna.et Alfonsus lupiton-
sor.et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus
saucij.et agmlar et Fernandus saucij pretor.⁊ Al
fonsus fernandi Romo.et Gundisaluus pancho
macellarius. Fertur etiam q est liber quidā apud
eos quem composuit magister Martinus toleta-
nus astrologus cōtra fidē catholicaz.qui liber ne
cognosceret q ab ipso factus esset verso noīe suo
ip̄m intitulauit.quia ipse ligua nostra vocat mar
tin.et ex hoc verso nomine intitulauit illū libruz
nitram. Ex quibus oīb⁹ manifeste patet q non
sunt sani in fide plures eoꝝ vt dicit Paul⁹. Incre
pa ergo illos dure vt sani sint in fide.i.vt recte cre-
dant sicut dictū est. Sequitur textus cū glosa.nō
intendentes iudaicis fabulis literalis obseruan-
tie. In qua nemo iustificat apud deū et mādatis
hominū.quia mandata legis post manifestā veri
tatē iam hominū ⁊ nō dei mandata sunt.hominū
dico auertentiū se a veritate sp̄ualis intelligentie
Quicquid em̄ aduersus veritatē opponit huma-
na inuētio est. Ideo mandata hominū ⁊ fabulas
appellat que narrāt.qr nescientes vim scripturaꝝ
interiora verborum legis colorē sequunt nō sapo-
rē.putant em̄ nunq̄ recedendū esse ab his que mo
yses tradidit vtputa de escaruz diītia. Omnia em̄
quasi se auertunt vere a veritate. qr omnia huma
nis vsibus concessa munda sunt.mūdis.s.illis qui
fide bona sumunt et iusti sunt.qȯ ipsi negāt ideo.
quia in lege quedam Moyses prohibuit. et ab im
mundis mundandis creuit.hoc autem nō s̄m na-
turas quas deus creauit intelligi voluit sed s̄m si-
gnificatiōes. Omnia ergo munda sunt mūdis s̄m
naturā in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit
de⁹ cuncta que fecerat:et erāt valde bona. Scd̄m
significationes tamen quedā immunda sunt iude
is.nec nobis oīa apta sunt.vel ꝓpter salutē cor-
poꝝ:vel ꝓpter ꝯsuetudinē humane societatis. Cū
g̊ cuiqꝫ sua reddunt ⁊ naturalē ordinē seruant om
nia mūda sunt mundis. Cōtaminatis aūt ꝑ pc̄ta
⁊ infidelibus.s.qui nō credunt in deū.vł deo nihil
mundū est.qr nō sunt digni donis dei.sed et mēs.i.
intellectus ⁊ cōscīa eoꝝ inquinate sunt quasi nō
ex cibo est inquinatio eoꝝ sed ex malo intellectu ⁊
ꝯscīa pctorum. Et vere mens ⁊ cōscīa eoꝝ coinq-
nate sunt.qr confitent quidē verbis se nosse deum
factis aūt negant.vnde.j. Joh.ij.dicit. Qui dicit
se nosse deum et mandata eius nō custodit mēdax
est.si negatio nō tm̄ lingua fit s̄ et factis certe mul
tos inuenimus antichristos qui ore cōfitent chri-
stū:⁊ moribus dissentiunt ab eo. Quisquis factis
negat xp̄m antichristus est. Tales em̄ sunt omnes
mali catholici qui nō verbis sed factis negāt. No
lite ergo esse de fide securi.adiungite fidei recte vi-
tā rectā vt xp̄m confiteamur verbis vera dicēdo ⁊
factis bene viuēdo. Nam si confitemī verbis ⁊ nō
factis fides taliuz morum ꝓprie est fides demonio
rum. Cū sint quasi se confitentes nosse deum cum
tamē sint abhomiabiles.i.deo odibiles ⁊ incredi-
biles.id est nec abiles credere.⁊ ad omne opus bo-
nū reprobi.id ē a deo reprobati: vt nō habeat gra
tiā ad bene operandū.hec i glo. Patet g̊ ex predi-
ctis quales sunt illi christiani qui vtunt circūcisi-
one carnali.⁊ quō incidunt in crimen heresis.⁊ ꝓ-
pterea sunt dure rep̄hendēdi ⁊ digne castigādi ab
illis quoꝝ officiū est errores contra fidē catholi-
cā inquirere. Et sic patet prima ꝯclusio hui⁹ primi
erroris.s.q erroneū est immo hereticuz est xp̄iano
vti circumcisione carnali. Ad argumēta sup̄ q̄
fundari videbat predicta heresis:licet ex p̄ceden-
tibus satis pateat eorum solutio.dicit tamē q lex
illa Geñ.xvij.masculus cuius preputij caro circū
cisa ⁊c. Durauit vsqꝫ verus Messias christus eaz
in seipso impleuit.et ꝑmissa fuit vsqꝫ post euange-
lij publicatōem. Ad secundū in quo dicit q chri-
stus fuit circumcisus.ergo et nos debemus circūci
di. Rñdeo q istud argumentuz peccat ex defectu
imaginatōis. Cogitāt em̄ heretici q causa quare
xp̄s fuit circūcisus i carne fuit:vt ⁊ nos talit circū
cideremur.sed nō est sic. Et licet multe assignētur
a doctoribus rationes quare voluit circūcidi dñs
ihesus:in p̄nti tm̄ sufficiunt tres. Prima est vt ipse
se ostenderet filium Abrahe:cui preceptū circūci
sionis erat factū:et promissio nascituri seminis. ⁊
sic dei promissionem assignaret impletā. Secūda
ratio vt circumcisionē sicut et alia legalia suscipi
ens ab onere legis nos liberaret dando finem le-
gi scripte. Tercia ratio vt fratrē iudeoꝝ se ostēde
ret ne haberēt iustā occasionē ip̄m repellēdi. Sic
g̊ impleuit preceptū dñi. Infans octo dieꝝ circū-
cidet: Geñ.xvij. Et sic manet lex illa vacua iure q̄
erat plena ante christi circumcisionem:ex quo fa-
cta est plenitudo promissi.et plene fuit declaratuz
supra libro primo consideratione tercia: articulo
vj. Et quia inter ceteras hereses hec feruet ꝑ pre-
senti intantū vt plurimi etiam adulti circūcidan
tur ⁊ vēditis omībus exeunt regnū iudei efficiant
vt dictū est. Ideo cū hec pestis rabida conet exto
to subuertē legē xp̄i. Ideo viriliter resistendū est:

p̃cipue a dyocesanis ⁊ inquisitoribus heretice pra-
uitatis: ac etiã a p̃dicatoribꝫ euãgelicis. Necnõ a
principibꝫ brachij secularis. et ab om̃ibꝫ militibus
et veris catholicis. quia nõ ē minus quin hec mas-
sa sit multũ corrupta in occultis. ⁊ ideo multũ pe-
riculosa. quia s̄m Berñ. sup̱ cantica. plus nocꝫ fal
sus catholicus q̃ si vere appareret hereticus. ⁊ nul
la efficacior pestis ad nocendum q̃ familiaris ini-
micus quales sunt isti inter nos. vnde dñs Ezech.
xiij. c. illos qui non resistunt hereticis acriter rep̱-
hendit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec op
posuistis vos murum pro domo israhel vt staretis
in prelio. Ex aduerso em̃ ascendere et ꝓ domo Jsra
hel se opponere murꝰ est ꝓ defensione catholice ve-
ritatis cuicunqꝫ heretico domũ israhel que est ec-
clesia cupienti destruere totis viribus obuiare. qđ
Urbanus videtur innuere. j. q. iij. ca. Saluator p̄
dicit in euangelio. circa finem seculi pseudo chri-
sti et pseudo ꝓphetas surgere et multos seducere.
et fideles suos in mũdo multas habituras pressu
ras. sed tñ portas inferi nõ preualituras. ꝓinde vt
ait ap̄ls. j. Corꝰ. x. oportet esse hẽses: vt q̇ ꝓbati sũt
manifesti fiãt. op̱tet nos cũ ꝓpheta ex aduerso fu-
gere. ⁊ murꝰ opponere ꝓ domo isrl̄. ⁊ cuꝫ ap̄lo: vt dr̄
Act. xiiij. p̱ m̄ltas tribulatões intrare ĩ regnũ dei.
qm̃ nõ sunt ꝯdigne passiones huius t̄pis ad futu-
rã gloriã que reuelabit̃ ĩ nobis Ro. viij. Ex quibꝫ
datur intelligi q̃ cõtra quascunqꝫ hereses insurgẽ
tes oportꝫ catholicos ex aduerso ꝯsurgere. ⁊ se mu
rũ opponere ꝓ defensione fidei catholice intantuꝫ
etiã si papa fuit hereticus ⁊ fidẽ molitus fuerit de
struere orthodoxã oportet catholicos om̃es aĩose
obuiare. ⁊ ideo nõ immerito ꝓhibent̃ neophiti or
dinari. dis. xlviij. c. qm̃. §. j. Et assignatur in textu
cum glosa duplex causa. Prima ne incidant in su
perbiam: putantes q̃ fides christiana multuꝫ in-
diget illis. Secundo q̄r nondũ sunt exp̱ti statum
ecclesie vel religionis. nec sciunt modos p̱sonarũ.
Jtem nõ ieiunauerunt. nõ steterunt. nec fleuerũt
nec ꝓbati sunt. vnde tales nec ad minores debent
promoueri nec tonsurari: ar. xix. q. iij. mõasterijs.

Tercia conclusio est q̃ necessariũ ē xp̄ianis vti
circumcisione spũali. de qua loquitur Berñ. in ser
mone circumcisionis dicens. Fratres nos circũci-
di necesse est. nõ litera sed spũ ⁊ veritate circũcidi
nõ in vno mẽbro tm̃ sed in toto corp̱e simul. licꝫ em̃
magis in ea parte ĩ qua mãdata ē iudeis circumci
sio regnet ꝯcupia: vniuersã tñ occupat carnẽ. a plã
ta pedis vsqꝫ ad verticẽ capitis nõ est in nobis sa-
nitas. nec ē pars aliqua q̃ tabida nõ sit hoc vene-
no. hec ille. Ex quibꝫ patet q̃ nos xp̄iani debemus
nos circũcidere nõ in vno mẽbro tm̃ sed ĩ omnibꝫ.
Sicut em̃ ridiculũ esset si quis ĩ partẽ barbã suaꝫ
raderet. sic qui in parte circũcisionẽ spũalem facit
et in parte se circũcisum reliquit. Debemus ḡ nos
circũcidere interius ⁊ exterius. Jnterius q̃tuꝫ ad
cognitiones et desideria. et exterius q̃tum ad sin-
gula mẽbra et op̱a. hec ē circumcisio viciorꝫ quam
necesse est q̃ faciamus. q̄r hec est que facit xp̄ianuꝫ
iustũ ⁊ sanctũ. Sed notandũ vlteriꝰ q̃ põt p̃di-
cta conclusio deduci ex q̃druplici similitudine q̃ so-
let aliqua res circũcidi. Primo ad euitandũ cor-
ruptõꝫ. Scđo ad ꝓcurandũ fructificatõꝫ. Tercio
ad demonstrandũ distinctõem. Quarto ad attin
gendũ ꝯgruã situatõem. Primo ḡ aliqua res debꝫ
circumcidi ad euitandũ corruptionẽ. solet em̃ res
aliqua circũcidi ne alia corrumpat̃ p̱ ipsã. Uide-
mus em̃ q̃ quãdo ĩ pomo est aliqua pars putrida
et corrupta nisi circumcidat̃: pars sana p̱ aliã cor-
rumpit̃. dens etiã putridus ab ore expellitur: ne p̱
eius fetorẽ totũ os corrumpat̃: et ita de mẽbro pu-
trido respectu corp̱is. Sic debemus nos circumci
dere a p̄ctis ne p̱ vnũ peccatũ aĩa corrumpat̃. et sic
amittat vitã gratie. ⁊ p̱ ꝯsequens vitaꝫ glorie. Et
ideo scribit̃ Deutro. xxx. Circũcidet dñs deꝰ cor tu
um ⁊ cor semĩs tui: vt diligas dñm deum tuũ ex to-
to corde tuo vt possis viuere. Et nota q̃ dicit. cir
cumcidet dñs deus cor tuum. Jsta em̃ membra in
quibus sunt iste turpes infirmitates corrodentes
solent circumcidi ne p̱ morbum membra aliq̃ cor
rumpant̃. Et certe peccatũ ĩ corde est infirmitas
corrodens omnia bona gratie. vnde sicut vinum
corruptũ corrumpit doliũ. et nimius calor cibum
ita cũ peccatũ sit corruptio. et sit quasi quidã mor
bus infernalis qui qñ incipit oportet mẽbrũ cir-
cumcidi. Est em̃ ignis vsqꝫ ad consumptõeꝫ deuo
rans animã corrumpit ⁊ comburit. ideo dicit̃ cor
circumcidi ne aĩa corrũpat̃. Jdeo dicit̃ Deutro. x.
Circumcidite p̄putia cordis vestri. Ad hoc perti
net quod dicit̃ in beresith quitãna sup̱ Geñ. xvij.
vbi dicit̃. Et dabo pactũ meũ inter me ⁊ int̃ te ⁊c̄.
Rabi aquiba dixit. quatuor p̄putia sũt. dicit̃ em̃
p̄putiũ in aure de quo scriptũ est Hiere. vj. Cui lo
quar ⁊ quẽ ꝯtestabor vt audiat. ecce p̄putiate sũt
aures eorꝫ et nõ poterũt attẽdere. Ecce verbũ dñi
factũ est eis in obprobriũ nõ volunt ip̄m. Dictũ ē
etiam p̄putium oris: sicut scriptuꝫ est Exo. vj. Et
ego p̄putiatus labijs ⁊c̄. Dictũqꝫ est p̄putiũ ĩ cor-
de: Hiere. ix. Et oĩs domꝰ israhel p̄putiati sũt cor-
de. Et rursus est dicens Leui. xxvj. Et inducã eos
in terrã inimicorꝫ suorꝫ: vt vel tunc supplicet vl̄ hu
miliet̃ cor eorꝫ preputiatũ. ⁊ tunc placeret ꝓ pecca
to suo. Et iterꝫ Deutro. xxx. ⁊ circumcidet dñs de-
us cor tuũ et cor seminis tui. Dicit̃ deniqꝫ p̄putiũ
in corpore: Geñ. xvij. Et preputiatus masculus q̇
non circumciderit carneꝫ preputij sui abscidetur
anima illa đ populis suis. hec rabi Aquiba. Cir-
ca quod notat̃ ĩ pugione. q̃ sicut quatuor sũt gene
ra p̄putij: sic eodẽ mõ sunt q̃tuor genera circũcisi-
onis. quorꝫ tria. s. auris cordis et oris. q̇a spũalia
sunt. ꝓ om̃ibus sunt necessaria. Quartũ v̄o genus
q̄r corp̱ale ⁊ vmbra reliquorꝫ siue figura ex quo ve
nit messias noster p̄ceptorꝫ spũaliũ magister. Nõ
solũ est inutile sed etiã om̃ibus ip̄m faciẽtibꝫ dam
nosum ⁊ valde p̱nitiosum: sicut declaratũ est in p̄
cedenti prima ꝯclusione. Circũcidat̃ ergo p̄putiũ
auris. oris ⁊ cordis nostri ne aĩa corrumpat̃. q̄r s̄m
Greg. p̄ctm̄ quod p̱ p̄niam nõ diluit̃ mox suo põ-
dere ad aliud trahit. Jsta circumcisio debet fieri
cũ cultro p̄nie: aliter homo moreret̃. quod figura-
tur Exo. iiij. vbi habet̃ q̃ angelus dñi occurrit cõ
tra filiũ Moysi ⁊ eũ occidere voluit vt dicit glo.
Tulit ergo sephora acutissimã petrã: et circumci
dit preputiuꝫ filij sui. Jste filius circũcisus quem
vult dñs interficere ē malus xp̄ianus. sephora est
eccl̄a. interp̄tat̃ em̃ placẽs deo. Sed petra acutissi
ma circũcidit filiũ suũ qñ iniungit̃ p̄nia. vñ acu-
ta est p̱ amarã cordis contritionẽ. acutior p̱ con-
fessionẽ. acutissima p̱ satisfactiõeꝫ. Et certe acutũ
debet esse instrumentũ quo nõ solum septem die-
rum sed multorũ annoruꝫ abscindi debet anime p̄
putiũ. Unde Berñ. Abscindat̃ ferro acute com-
punctõis vlcus inueterate consuetudinis. Nisi ḡ
acuta p̄nia circumcidaris. acuta sententia occide
ris. Et ideo scribit̃ Geñ. xvij. masculus cuius pre-
putij caro circũcisa nõ fuerit delebit̃ aĩa illa đ po
pulo suo. Sicut etiam faciendũ est in republica q̃
p̱ vnum malum hominẽ. latronẽ. homicidã. adul
terũ crimine pessimo maculatũ ⁊c̄. hm̃õi corrũpit̃
vnde tales circumcidendi sunt p̱ iusticiã ⁊ mortẽ:

sicut ouis morbida ne peat grex. Secūdo osten ditur pdicta conclusio ex secūda similitudine q̄ so let aliqua res circumcidi.s.ad procurandū fructi ficatōem. Uidemus em̄ q̄ vinee ⁊ arbores circūci dunt̄ vt melius fructificent nisi em̄ suꝑflua reseca rentur nō fructificarent.sic ⁊ nos tenemur nos cir cumcidere.i.a peccatis purgare.aliter quicq̄d la boramus nihil ꝓdest. nec partē in bonis ecclesie: nec celestis glorie habem⁹. frater em̄ mortuus nō pōt habere ptē in bonis a fratre viuo acq̄sitis.nec cibus corpi ministratus ꝓdest mēbro putrido vel absciso. Ita certe homi exn̄ti ī peccato nō ꝓsūt bo na ecclesie q̄tū ad meritū glorie. q2 abscisus est a corpe ecclesie ꝑ meritū:licet nō ꝑ numerū. Et ideo necesse est nos a peccato purgari vt habeam⁹ fru ctū de bonis ecclesie.et partē in bonis celestis pa trie. Et iō pn̄t dicere pctores de bonis illō Gen̄. xxxiiij. Si circumcidamus masculos nostros ⁊c. Per masculos qui dn̄antur femis ⁊ generāt:intel ligitur veritas que est dn̄a in potētijs anime.⁊ ge nerat bona opera que debet circūcidi ab om̄i im mundicia.quod figurat̄ Gen̄.xvij.vbi habetur q̄ Abraham fuit circumcisus cum filijs suis et ser uis suis. Abrahā qui interptat̄ pr̄ multarū gentiū est volūtas a qua habent̄ bona opa filij eius alie potentie serui eius et sensus corpis.que oīa debēt circūcidi.voluntas ab omni malo visu. ⁊ membra ab om̄i malo actu.os.oculi.auris.⁊ sic de alijs.vn⁹ em̄ homo potēs ⁊ diues nō daret filiā suā vni ru stico habenti vile et turpe artificiū:sed huiusmo di nobili daret. Ita deus valens.nobilior.ditior. et potentior nō dabit eternā gloriā habenti vile ac turpe artificiū peccati.sed nobili habenti om nia necessaria. Nā hō tendens ad habendū filiā alicuius magni solet se decētius gerere ⁊ a vilibus retrahere. Un̄ dicūt angeli illud Gen̄.xxxiiij.non possumus facere qd̄ petitis:⁊ dare sororē nostrā.i. gloriā eternā homi incircumciso:hoc est immun do.sed in hoc valebimus federari. si esse volueritis nostri similes.id est vacare mundicie:⁊ circūcida tur in vobis omnis masculini sexus.hoc ē si purge tur voluntas ab omni peccato. Et sic patet q̄ ne cessariū est xp̄ianis vti circūcisione spūali si volūt fructū beatitudinis acquirere. Tercio ostēdit̄ pdicta ꝯclusio ex tercia similitudine qua solet ali qua res circūcidi.s.ad demōstrandū distinctionē. Solet em̄ aliq̄ res circūcidi vt a re alia melius co gnoscat̄ vel distinguat̄:vt patet ī ouibꝫ vt distin guant̄ ab alijs solent circūcidi ī auribus vel in lo cis alijs.patet etiā in equis ⁊ pluribus alijs. Sic ⁊ nos debemus a pcto circūcidere vt a familia dya boli distinguamur .vnde peccatū ī anima signū ē dyaboli.⁊ circūcisio a peccato signū est dei. Ideo dicit̄ ad Philippen̄.iij. Nos sumus circūcisio qui spū seruimus deo:⁊ gloriamur in xp̄o ihesu:et nō ī carne fiduciā habētes. Et nota q̄ dicit nos su mus circūcisio.i.circumcisi.et vide q̄ isti armigeri qui seruiunt istis magnis dn̄is solent esse in noua tunica stricte cincti.stricte calciati.cū alba cucu fa.cū serto pulcro. Ita illi qui seruiūt deo debent habere tunicā nouā pulcre ꝯscie.stricte cincti cin gulo castitatis ⁊ sancte affectionis.bn̄ calciati ex emplis sanctorū.cū alba cucufa intentōis recte.q̄ facit eleuare capillos.i.cognitiones ad deū.haben tes in capite sertū de pulcris floribꝫ.i.deuotis ora tōibus.talis sic circumcisus est de familia dei.vn de sicut miles cognoscitur ꝯm arma.sic ad signum peccati vel gratie cognoscunt̄ filij dyaboli vel dei Unde Hiere.iiij. Circūcidimini dn̄o: ⁊ auferte ꝓ putia cordiū vestrorū.quasi dicat.sitis circūcisi si cut decet famulos dei:Gen̄.xvij. Circūcidetis car nē ꝓputij vestri.i.a vobis omnē immundiciā aufe retis:vt sit signū federis inter me et vos.id ē vt sit signū q̄ estis d̄ familia mea.necessariū est ergo xp̄i anis vti circumcisione spirituali vt distinguatur a filijs dyaboli. Quarto ostendit̄ predicta con clusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circumcidi.s.ad attingendū congruam situatōem. Uidemus em̄ q̄ lapides ante q̄ī edificio collocē tur diligenter circumciduntur vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio para disi situari:oportet nos circūcidi ab om̄i peccato ⁊ poliri virtutibus et bonis opibus. vnde sicut la pides melius sculpti et politi et decorati solent po ni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponent̄ in loco suꝑiori ⁊ nobili ori.nam ꝯm excellentiā meritorū recipient aie di stributiones premiorū. ⁊ ideo dicit beatus Greg. Urbs beata hierusalē dicta pacis visio que ꝯstru itur in celis viuis ex lapidibus: ⁊ angelis corona ta vt spōsata comite.platee et muri ei⁹ ex auro pu rissimo. Porte nitent margaritis abditis patenti bus:et virtute meritorū illuc introducit̄ omnis q̄ ob christi nomē hic in mundo premit̄. Tonsioni bus pressuris expoliti lapides suis cooptāt̄ locis ꝑ manū artificis disponunt̄ ꝑmansuri sacris edi ficijs. Igit̄ dicit̄ Exo.xij. Si quis ꝑegrinorū in ve strā voluerit transire coloniā.i.agriculturam vel cultum religiōis:a colo colis.⁊ facere phase circū cidet̄ prius.patet quō necessariū ē xp̄ianis vti cir cūcisione spūali peccatorū si volunt tanq̄ viui la pides collocari in gloria beatorū.

De heresi eorū qui dicunt euangeliū esse falsū.

Ecūda heresis ē eo rū q̄ dicūt euāgeliū esse falsū. quorū mo tiuū est.q2 quotiēscunq̄ ī aliq̄ doctrina inuenit̄ aliquid falsū tota illa doctrina iudicatur falsa.q2 ꝯm apl̄m ad Gal.v.modicū fermentū to tā massam corrūpit. Sed sic est de euāgelio xp̄i vt dicūt:ergo ⁊c. Istud ꝓbant: quia in euangelio Math.in.c.ij.inuenit̄ allegatū.vt impleret̄ quod dictū est ꝑ ꝓphetā. Ex egypto vocaui filiū meum dicunt isti q̄ in nullo inuenit̄ ꝓphetarū. Item di cunt de illo quod scribit̄ infra eodē ca.vt adimple ret̄ qd̄ dictū ē ꝑ ꝓphetas.q̄m̄ nazareus vocabit̄.q2 hoc etiā ī nullo ꝓphetarū inuenit̄ vt ipsi dicūt. Cō cludūt ergo totū euangeliū esse falsum. Hunc er rorē deprehendi cū pdicarē in ꝯuentu metine d̄ cā pis.q2 in predicta villa multi de eodē genere erāt eodem vulnere vulnerati: vt mihi ꝑ fide dignos ⁊ etiā de eodē genere fuit intimatū. Contra quos predicaui eos esse non solum pessimos hereticos: totum euangeliū damnantes:sed etiam insipien tes et ignorantes.scripturas ꝓphetarū non legen tes in quibus expresse continet̄ quod euangeliste affirmant. Primū iuenit̄ expsse ī primo.xij.ꝓphe tarū minorū.s.in Osee in.c.xj. in principio:vbi dr̄. Puer isrl̄ ⁊ dilexi eū:⁊ ex egypto vocaui filiū meū. Ista auctoritas habet duplicē sensum.vnū lr̄alē q2 verificata est ad lr̄ā de populo isrl̄ vocato a do mino de egypto.ꝑfectius tn̄ de dn̄o ihesu xp̄o qui ē fili⁹ dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm̄ ꝑ adopti onem.sicut et illa auctas que habet̄.j.Paral̄.xxj. Ego ero illi in patrē:et ipse erit mihi in filiū. ad literam intelligitur de Salomone:tn̄ min⁹ ꝓprie. De dn̄o autē nostro ihesu christo ꝓprijssime vt di cit apostolus ad Hebreos.j. dicens. Cui em̄ aliq̄n

dixit angelo℞.filius meus es tu ₇c. Et iter℞. et ego ero illi in patrẽ:₇ ipse erit mihi in filiũ.₇ hoc modo intelligit euãgelista hoc quod dicit Osee.xj. vt dictũ est. Itẽ possumus sicut dicit Hiero.in omel. aliter consolari hunc locũ ꝓpter cõtentiosos.quorum consuetudinẽ Paulus aplus se habere denegat:₇ ecclesiã xpi.₇ testimoniũ ꝓferimus ex mimis dicente Balaam in.c.xxiiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ẽ rinocerõtis. id ẽ vnicornis quod est animal fortissimũ₃.sed capit̃ i sinu virginis adolescẽtule ꝓuocatus ad eius canticũ dulcissimũ. Sic ₇ filius dei fortissimus cuiꝰ fortitudini nemo resistere poterat i sinu adolescentule ṽginis Marie ad eius dulcissimũ canticũ: Ecce ancilla dñi:ꝓuocatus. incarnatus est ₇ mansuetissimus factus. Et sicut i morte vnicornis vt legitur i eius venatiõe due domicelle ↄcurrũt.quarum vna portat gladiũ.₇ altera vxceũ.qua℞ cantu inebriatus que portat gladiũ eũ occidit ꝑcutiẽdo eũ i corde.₇ que vxceũ portat recipit sanguinẽ q̃ purpura tingit imperato℞ũ. Sic in morte xpi accidit. Domicella portãs gladiũ fuit synagoga que ipm occidit. Sed domicella portans vxceũ fuit ecclesia catholica que sanguine₃ eius recipit qua purpura imperato℞ũ.id est eo℞ anime rubricate sunt cũ fidẽ xpi receperunt:₇ nõ solum illi:sed ₇ omnes fideles eodem sanguine lauant et mundissimi efficiũtur. Apocal.j. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris i sanguine suo.licet ergo ꝑdicta auctãs nõ inueniat ab hereticis predictis insipientibus i. lxx. interpretibus.querãt vbi dictũ est ₇ inueniẽt. Secunda auctoritas inuenit̃ in primo maio℞ ꝓphetarum.i.mosayca.c.xj.vbi dicit̃. Egredietur virga d̃ radice iesse:₇ flos de radice eius ascẽdet. vbi hebraica veritas sic habet.₇ nazareus de radice eius consurget. Nazareꝰ interpretat̃ flos vel floridꝰ. Hiero.autẽ transferens secutus ẽ interpretatiõem vocabuli dicẽs.₇ flos d̃ radice ₇c. Euãgelista vo scribens secutus est veritatẽ hebraicã.quia cũ predicta ꝓphetia exponeret̃ de messia ad lr̃a₃.ṽga de radice Iesse ẽ beata virgo que descẽdit de genẽ Dauid.₇ sic de radice Iesse qui fuit pr̃ dauid alio nomine dictus Ysai.₇ fuit virga rectissima sine aliq̃ obliquitate pc̃ti.xps vo fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus:q₃ speciosus forma pre filijs hoim:psal.xliiij. Ipse est ergo nazareus: q̃a totus floridus ₇ pulcerrimus. Ipse nazareus:quia i nazareth conceptus.sicut patet Luce.ij.₇ q₃ in nazareth nutritꝰ:sicut patet Math.ij. Predicte ꝓphie q̃ vacue erãt ante aduentũ xpi in eius aduẽtu implete fuerũt:sicut patet Math.ij.q₃ monitꝰ ioseph p angelũ vt fugeret in egyptũ cũ puero ₇ mr̃e eius ꝓpter Herodẽ.₇ ꝙ esset ibi vsq₃du₃ vocaret̃ iterũ p angelũ defuncto Herode:sic factũ est vt pat₃ ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus. ₇ veniens habitauit in ciuitate nazareth vt patet ibidem.₇ sic est impleta secũda ꝓphetia non solũ q̃a ibi cõceptus sed etiã q₃ ibi habitauit ₇ fuit nutritus:licet in bethleẽ natus ₇ in hierusale₃ occisus.

Itẽ dicũt euangeliũ Marci esse falsũ ex eo ꝙ in eiꝰ principio dicit̃ vnũ falsũ. Scribit̃ enĩ ibi. Initiũ euãgelij ihesu xpi filij dei sicut scriptũ ẽ i Ysaia ꝓpheta. Ecce ego mitto angelũ meũ añ faciẽ tua₃ qui ꝑparauit viã tuã ante te.vox clamãtis i deserto:ꝑparate viã dñi:recte facite semitas eius. Modo dicũt isti.patet ꝙ primũ est falsum.s.ego mitto angelũ meũ ante faciẽ tuã:cu₃ nullibi reperiat̃ in Ysaia sed in Malachia. Dicendu₃ est ad hunc errorem ꝟm ꝙ notat Nicolaus de lyra: ꝙ Marcus añ eius conuersionẽ ad fidẽ fuit instructus in lege ₇ ꝓphetis.₇ ideo incepit suũ euangeliũ: in vno cõtextu ꝓphetias coniungẽs.quarũ prima scribitur Malachie.iij.₇ secunda Ysa.xl. Uerũtamẽ Marcus hic solum exprimit Ysaiã ꝓphetã dicens.sicut dictũ est in Ysaia ꝓpheta.quia licet ambo ꝓphete vno spiritu ꝓphetauerunt: Ysaias tñ principalior ẽ altero.₇ ideo solus noiat̃.₇ q₃ auctoritas vltima ẽ ipsius Ysaie.res aũt denominat̃ a fine. Ideo nõ falsũ dixit Marcus sed ve℞ noiando Ysaiã:et subticẽdo Malachiã. Item Beñ.₇ ponit̃ in glo. literali. Nota ꝙ hoc testimoniu₃: Ecce ego mitto angelũ meũ.ẽ Malachie. vtruq₃ tñ dicit̃ esse Ysa. q₃ ₇ si nõ verba.sensus tamen inuenit̃ i Ysa.et manifestius inuenit̃ i hoc versu.vox clamãtis in deserto. Angelus enĩ qui mittit̃ ante faciẽ ẽ vox clamãtis i n deserto.ꝑparauit aũt viã dicẽs. Parate via₃ dñi. facite rectas semitas. potuit enĩ p Malachia Ysaie nomen diuinitus occurrere.nec voluit marcus emẽdare. q₃ oẽs ꝓphete vno spũ locuti sũt q̃si vno ore. Utraq₃ solutio satisfaciat cuicunq₃ intelligẽti.₇ satis cõcorditer ad ꝓpositũ veritatis ₇ ad confusionẽ malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui nõ solu₃ verũ dixit p euãgelistas suos:sed etiã est ipsa veritas: vt pat₃ Io. xiiij. Supradicti inciderunt in hanc ꝑuersa₃ heresim edocti a quodam religioso hispano eiusdẽ gẽtis i flandria qui eis legit aliqua capitula biblie: vt fertur in occulto damnando legem euangelicã cum essent ibi mercatores.₇ taliter impressit errorẽ predictũ ₇ alios in eis. ꝙ venientes in hispaniã multos alios ꝑuerterũt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi in prima heresi: ꝙ fuerunt absconditi quasi p mensem ꝓ sanãdo vulnere circũcisionis.₇ ꝙ expectãt in breui facere transitũ in berberiã cũ illo Nolo nequã qui eos expectant secrete in ciuitate hispaleñ.vt facto trãsitu ibi libere efficiant̃ iudei. Qui hoc nouit testimoniũ phibuit:₇ scimus q₃ ve℞ est testimoniũ eius.

De heresi eorum qui negant confessionẽ valere ad remissionẽ peccatorum.

Ercia heresis est eo

rum qui negant cõfessionẽ valere ad remissionẽ peccato℞ũ. Sunt enĩ nonnulli christiane religionis inimici qui asserunt ꝙ ↄfessio nõ valet ad remissionẽ peccato℞. quod ꝓbare nitunt̃ auctoritatibus ₇ rõnibus. Primo sic. deus gratis remittit peccatũ nõ merito hoĩs. ergo nec p confessionẽ.si enĩ p confessionẽ remittit̃ peccatũ merito remittit̃ confitentis. Secũdo sic. apl's ait ad Titũ.iij.nõ ex operibus iusticie que fecimꝰ nos ꝟ ꝟm suã misericordiã saluos nos fecit ergo nõ p cõfessionẽ. Tercio sic ꝟm apłm ad Ro.ix.nõ est volẽtis neq₃ currẽtis sed miserentis est dei. Prima enĩ gratia quã deus i nobis operat̃ ẽ peccato℞ remissio:ergo non mediante confessione sed dei miseratione remittitur culpa.nõ ergo confessio est necessaria ad salutẽ. Secũdo hoc ꝓbare nitũt̃ auctĩb sancto℞. Primo auctoritate Ambro.sup Lucã dicẽtis. Ideo fleuit petrus.quia culpa suppressit ei nõ inuenio quid dixerit.iuenio ꝙ fleuit. lacrimas eius lego.satisfactiõ₃ nõ inuenio. Cõtra hãc heresim multe clamãt auctoritates sãcto℞. Ait enĩ Aug. Cõfitere quecunq₃ fecisti.que in verbo. que in opere.que in nocte.que in die.ↄfitere i tp̃e oportuno:₇ in die salutis recipies celestem thesauru₃. Secũdo ait Grego. Nõ vult deus vlcisci maliciã qui cõfiteri delicta ꝑsuadet.optat dissolui ↄfiten-

tes ne contumaces punire cogatur q̄tidie. xp̄i euā
geliū clementer vocat confessionē tyranni ex puro
corde desiderat. et cuncta que delinquimus rela-
xat. Ad primā rationē qua dicunt heretici ꝙ
de⁹ gratis remittit peccatū nō merito hoīs. Di
cendum ꝙ sola dei gratia peccatū remittitur: nec
confessio est causa efficiens remissionis peccati: ꝫ
sola gratuita volūtas dei. Est tamē cōfessio causa
sine qua nō q̄a nisi homo peniteat a deo peccatū
nō remittet. sicut sol domū illuminat. q2 fenestra
apitur. nō tamē aptio fenestre ē cā illuminatōnis
sed causa occasionalis. causa v̄o efficiēs illumina-
tiōis est ipse sol. Ad secundā rōem in qua dicit
ꝙ nō ex opibus iusticie que fecimus nos. sic intelli
gendū est ꝙ opa nō excludunt gratiā nec grā opa.
q2 ex gratia opa. et ipsa gratia est causa efficiēs no
stre salutis. Silr grā nō excludit pniam: nec pnia
gratiā. q2 et pnia quedā gratia ē. Eodē mō respō-
dendū est ad terciā rōem nō est volētis nec currē-
tis. q2 lꝫ q̄uis cursus. i. opatio vel bona volūtas sit sa
lutis occasio. tñ efficiēs causa salutis existit penes
gratiā dei miserētis. deus eñi primā gratiā opatur
in nobis. i. peccati remissiōz nō meritis nostris exi
gētibus: sed mīscdia sua tm̄. Ad auctoritatē Am
brosij qui dicit se lacrimas petri legisse nō satisfa-
ctionē vel confessionē. p hoc nō excludit quin mul
ta facta sunt que scripta nō sunt. vel dicit ꝙ nōdū
facta erat institutio confessionis.

De heresi eorum qui negant confessionem fi
eri homini.

Quarta heresis ē eo

rum qui concedunt confessionē fiendā
sed negant eam fiendā homini. Dicunt
eñi isti hētici. Quid oportet ꝙ ista publicatō pec-
catorum fiat modo in noua lege homi p confessio-
nem ex quo in lege veteri nō fiebat nisi deo p solam
contritionem quid ergo oportet modo addere cō
fessionem. Secundo sic. Crisostomus sup epistolā ad He
breos dicit. Non dico tibi ꝙ te prodas in publi-
cum: nec apud alios te accuses: sed obedire te vo-
lo ꝓphete dicenti psal. cxxxvj. Reuela viā tuā añ
deū. ergo cōfitere peccata tua ante verū iudicē cuꝫ
querimonia delicta tua ꝓnuncia non lingua sed
cōscientie tue memoria. ⁊ tunc demū spera miseri-
cordiā te posse consequi. Itē tercio dicit idē Cri-
sos. peccata tua dicito vt deleas illa. sed si ꝯfunda-
ris alicui dicere dicito ea quotidie in aīa tua. non
dico tibi vt ꝯfitearis illa ꝯseruo tuo vt tibi expro
bret. dicito deo. quoniā curat ea. nec ei si non dixe-
ris ea nō ignorat cum ea faciebas. presto erat. cuꝫ
admitteres ea cognouerat. Ex omib9 istis ergo il-
li eliciunt ꝯfessionē fiendā soli deo. Hec rabida he
resis multū viget istis tempibus in aliquib9 occul
te confabulātibus ⁊ ī ꝯuenticulis suis. Pro de-
structōe huius erroris intendo contra ipsum ꝓce-
dere quintupliciter. Primo auc̄te veteris testa
menti. p quā ostendā ꝙ cōfessio que fit homi ī no-
ua lege iā fuit declarata ī veti lege. q2 scribit Pro-
uer. xxviij. Qui abscondit scelera sua non diriget
qui autē confessus fuerit et reliquerit ea mīscdiā
cōsequet. Tūc arguo sic ex ipsa auc̄te. peccata ab-
scondi nō debent immo confiteri. ergo deo vel ho
mini. nō deo. q2 ps̄. dicit. delicta mea a te nō sūt ab
scondita. Et apl̄us ad Hebr̄. iiij. Oīa nuda et ap-
ta sunt oculis eius. ergo peccatū abscōdi homini
nō debet. imo debet ꝯfiteri homi. hoc ostendit no-
bis xp̄us in figura qñ dixit leprosis Lu. xvij. Ideo
ostendite vos sacerdotibus. et sequit ꝙ dum irent
mundati sunt. Scdo arguit cōtra eandē heresim
ex parte pfectionis legis noue. Unde circa hoc est
sciendū ꝙ deus in omni statu tā nature q̄ legis mo
saice q̄ legis etiam gratie voluit ꝙ sibi homo pro
peccatis confiteret sed diuersimode. Naꝫ in statu
nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solam
contritionē haberet vt in corde peniteret. sed po-
stea ꝓcedens in statu legis qui fuit pfectior statu
nature voluit: vt nō solū hō de peccatis ꝯtritiōeꝫ
haberet. sed ꝙ etiā p peccato aliqd holocaustū of
ferret sicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sed
postea vltra ꝓcedens in statu gratie tanq̄ pfecti-
ori ceteris voluit vt nō solum corde et sacrificio: ꝫ
etiam ore ꝓprio confessio fieret de peccatis. ⁊ val-
de congrue dñs ordinauit. q2 sicut nos sumus ī sta
tu perfectioris vite. ita pfectius a peccatis nostris
expurgari debemus. Status eñi noster scꝫ gratie
statui nature siue legis comparatur: sicut fructus
compatur flori. nam sicut fructus plus habet de
perfectione q̄ flos. sic status gratie plus habet de
perfectione q̄ stat⁹ nature vel legis mosayce. qua-
re nullus debet mirari si nos qui sumus in gradu
perfectiori q̄ fuerunt gentiles vel iudei: si a nobis
plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus.
Sicut enim fructus venit post florem ordine na-
ture. sic confessio oris venit post cordis contritio-
nem. et sicut fructus latet in arbore anteq̄ floreat
sic in statu nature ista confessio nullatenus appa
rebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed si
cut postea per florem ostenditur aliquantulū fru-
ctus: sic in statu legis aliquantulum oportuit ho-
minis perfectionem per munera apparere. q̄a tūc
peccatum non solum deo sed etiā populo erat no
tum licet non expressuꝫ: sed cognoscebatur ex quo
offerebat ꝙ in aliquo deum offenderat. sed p quid
ignorabat. sed cum fructus per florem aduenit to
ta virtus arboris in eius productione se ostendit.
Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est to-
ta perfectio hominis in hoc debet consistere ꝙ nō
solum cum deo conueniat sicut primi. nec ipsi per
munera se ostendant sicut secundi: veniendo. s. ad
confessionē: sed etiā oportet ꝙ peccatū exprimat
sicut arbor in tota perfectione sua profert fructū.
et ideo voluit vt ore ꝓprio confiteamur de pecca-
tis. Et quia ipse nō est presens visibiliter dimisit
nobis ministros ecclesie vt eis cōfiteremur: vt sic
ordo nature dei ꝓuidentia responderet. Uñ Leo
papa. Multiplex misericordia dei que ita lapsibus
humanis subuenit vt non tm̄modo p baptismuꝫ:
sed etiaꝫ p penitentiā spes vite reparet. Christus
eñi hanc p̄positis ecclesie tradidit potestatē: vt ve
re penitentibus pnīe satisfactionē daret. et eosdeꝫ
salubri satisfactione purgatos ad cōmunionē sa-
cramentorum p gratiam reconciliationis admit
teret. Tercio arguit contra eandeꝫ heresim sic:
quia sicut dei filius erat primo homi incognitus.
sicut verbū cogitatū est ignotū: ita volebat ꝙ ho
mo recognosceret ipsum esse deū vt in corde suo so
lum quando peccauerat se recognosceret offendis
se. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires: sed ꝙ
sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitus
ita sibi hō incognite respōderet. Sed q̄a mō ē nō
solū vt verbū cogitatū: sed etiam ꝓlatum inq̄tum
ex virgine carnem sumpsit: et in mūdo verus deus
et homo apparuit: requirit vt homo sibi nō soluꝫ
agnoscat clamdestine se deum offendisse: sed etiaꝫ
se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se
manifestauit carneꝫ de virgine assumendo. ⁊ ideo
vult vt nō solum homo sibi corde confiteatur sed

etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis dñi. Qui vult videri deus cum sit homo. non imitatur illum qui cum deus esset p illo factus est hõ. tibi quidẽ nũ deo esto aliqd min⁹ q̃les ħ cogñsce qd es. cogñsce te infirmũ. cognosce te hoiem. cognosce te peccatorẽ. appareat in confessione tua macula cordis tui ꝛ ptinebis ad gregem xpi qr confessio peccatorũ inuitat medicũ ad sanandũ. Quarto arguit̃ contra candem heresim rõne assumpta p similitudinẽ in moralibus. Sicut em̃ videmus q qñ aliquis bonus homo offendit̃ ab aliquo nõ solum ipse dñs offenditur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tñ sit fidelis ei indulgentia etiam postulet̃. Sic deus nunq̃ parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. s. ecclesie reconciliet se. xpus em̃ duas vxores habere dicit̃ vnam. s. pulcherrimam ꝛ dilectã ac sibi gratam. s. ecclesiã que velut bona dña iniuriam sibi reputat quicquid xpo iniuriose est illatũ. Et ideo xps nunq̃ placat̃ nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconciliet̃ cuius locum tenet sacerdos quicũq3 sit dũmodo ptãtem habeat absoluendi. Unde Augu. in li. de penitentia. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiã querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere iudicet homo seipsum voluntate dum põt ꝛ mores cõuertat in melius et veniat ad antistites p quos clauis illa in ecclesia ministrat̃ a ppositis sacramentorũ accipiat satisfactionis sue modum. Quinto ꝛ vltimo arguit̃ contra candem heresim sic. Quia sicut deus offendit̃ qñ homo perpetrat malũ ꝛ quasi q̃ndam verecundiam patit̃ si seruus quẽ redimerat ita care apostotaret ab eius pio dño p peccatum. ita vult ipse deus q quando recõciliat̃ illi ipse seruus verecundiam ꝛ maximã confusionẽ paciatur nõ aũt potest maiorem pati q̃ qñ seruo ppter deu3 humiliat̃ ꝛ sibi oretenus cõfitet̃. Non em̃ esset magna humiliatio si dño tm̃ se humiliaret. quare deus voluit q homo confiteret̃ homini. s. suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniens est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supulices sacerdotib ꝛ ministris eius simus. ꝛ hõ qui ad gratiã conseruandã mediatore eguit. iam eam nisi p mediatorẽ habere nõ possit. Ex pdictis igitur manifestũ est q nõ sufficit solum deo cõfiteri sine sacerdote. nec est vere humilis ꝛ penitens si nõ desiderat ꝛ requirit sacerdotis iudiciũ. Si tñ nõ põt habere copiã sacerdotis sufficit confiteri socio vel pximo studiose tñ inquirendus est sacerdos. qr sacerdotib concessit ptãtem ligandi ꝛ soluendi. ꝛ iõ quib ipsi dimittũt et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augu. Tanta vis confessiõis est vt si deest sacerdos confiteat̃ pximo. Sepe em̃ cõtingit q penitens nõ põt verecundari añ sacerdotẽ quẽ desiderauit nec tps nec locus offert ꝛ si ille cui confitebitur ptãtem soluendi non habet fit tñ dignus venia ex sacerdotis desiderio qui crimen socio confitetur. Mundati em̃ sunt leprosi dum irent se ostẽdere sacerdotib anteq̃ ad eos veniebant. Uñ pt3 deum ad cor respicere dum ex necessitate phibent̃ ad sacerdotes puenire. Nunc restat respondere ad argumenta hereticorũ in principio huius tercij erroris posita. Ad primũ cũ dicit̃. quid oportet q fiat ista publicatio peccatorũ ex quo in lege veteri nõ fiebat nisi deo. Rñdet̃ q tũc offendebatur solum deus. modo hõ ꝛ deus qr deus factus est hõ ideo oportet q reueles ꝛ publices peccatũ tuũ deo p contritionẽ ꝛ hoi p confessionem ꝛ dices cũ ps. xxxj. Delictũ meũ cognitũ tibi feci ꝛ iniusticiã meam nõ abscondi. s. homini cui abscondere poteram quia deo notũ erat. Ad scdm argumentu3 Chrisostomi. nõ dico vt te pdas ꝛc. dico q non est ita intelligendũ q liceat alicui si tps habeat sacerdoti nõ confiteri. Sed quia sufficit vbi crimen occultũ est soli deo p sacerdotẽ dicere ꝛ ideo nõ oportet publicare corã multis qd occultum est qd notauit dicens. nõ tibi dico vt te pdas in publicum. Unde Leo papa. Sufficit confessio que primum deo offert̃ deinde sacerdoti qui p delictis penitentium p̃cator accedit. tũc em̃ plures poterunt ad penitentiã puocari si ppl'i aurib nõ publicet̃ cõscia cõfitentis. sicut em̃ publica noxia publico egẽt remedio ita occulta secreta cõfessione ꝛ occulta satisfactione purgant̃. Nec necesse est vt qd sacerdoti semel confessi fuimus iterũ cõfiteamur nisi qd ab sit in idem cõtingat nos redire. sed lingua cordis nõ carnis apud verũ iudicẽ id semp confiteri debemus. Uñ Cris. Nunc aũt si recordaris peccatoꝝ tuorũ ꝛ freq̃nter ea in cõspectu dei pnũcies ꝛ p eis depreceris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris tunc eorũ recordaberis nolens qñ publicabunt̃ ꝛ in cõspectu pferent̃ oim amicorũ ꝛ inimicorũ sanctorũq3 angelorũ. Et p ea que dicta sunt pt3 solutio etiã ad terciũ argumentũ et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

De heresi eorũ qui asserunt cõfessionem fiendã solum curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorum qui concedunt q cõfessio est fiẽda homini. sed dicunt q solũ est fienda proprio sacerdoti. Sic errauit mgr̃ Johannes de poliaco qui posuit sequentes articulos vt pat3 in extrauaganti. Joħ. xxij. vas electiõis videlicet q cõfessi fratrib licentiã generalẽ cõfessiones audiendi habentib eadem peccata qui cõfessi fuerãt. iterum pprio sacerdoti cõfiteri tenerent̃ ac stante statuto omnis vtriusq3 sexus in concilio generali nec deus nec romanus pontifex facere posset q parrochiani non tenerent̃ oia peccata sua semel in anno pprio sacerdoti. s. parrochiali curato cõfiteri. Itẽ q nõ posset papa generalẽ dare ptãtem audiendi cõfessiones. immo nec deus quin cõfessus generalem habens licentiã teneret̃ iteꝝ eodem suo pprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Jo. xxij. in p̃dicta extrauagãti tam falsi q̃ ꝛ erronei ꝛ a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt damnati ꝛ reprobati. Ipseq3 Johannes de poliaco veris rõnibus qui opinioni quam dudum habuerat cõtrarijs ꝛ quib rñdere non potuit demonstratis eosdem articulos nõ esse veros affirmauit in cõsistorio publico. nec nõ in p̃ntia p̃dicti Johis pape et cardinaliu3 reuocauit. Et qr succedente tpe nõnulle psone ecclesiastice necnon et alie vtriusq3 sexus psone p̃dictos reuocatos articulos fuerunt amplexantes inficientes fidelium aios vt fratrib p̃dictis nõ cõfiterent̃. Et vt ab eorum deuotione eos retraherent nõ solum p̃dictos articulos sed ꝛ alios etiã sacris canonib cõtrarios affirmare publice nõ erubuerũt. Uñ licet confessio fratrib electis ꝛ a dyocesanis admissis facta dubitabilis ꝛ incerta sit. vñ tenent̃ oio incertũ dimittere ꝛ sic solũ cõfiteri suis sacerdotib curã aiarum habentib sub pena peccati mortalis. Itẽ q q̃uis ipsi fratres admissi auctoritatẽ habeant confessiones audiẽdi et absoluendi tñ ppl's subiectus accedendi ad eos sine licentia pprij sacerdotis nõ

habet potestatē. Item q̄ fratres petentes priuile gia p confessionib audiendis ꝛ sepulturis habē dis sunt in peccato mortali. Item q̄ romani pon tifices concedentes pdicta priuilegia vel illa cōfir mātes sunt in sili peccato mortali ꝛ excōicati. Itē q̄ tales fratres cōfitentes nō sunt pastores sed fu res latrones ꝛ lupi. Item q̄ sacerdos curatus dās licentiā mendicantib cōfessiones audiēdi magis dispēsat sup pdicto statuto vtriusq̄ sexus q̄ papa fratrib licētiā tribuēs iuxta formā decretalis an tedicte. Omnia supradicta lamentabili querela p fratres mendicantes ad aures Eugenij pape q̄r ti puenerūt. Qui facta diligenti examinatōe p di uersos in iure canonico doctores ac sacre pagine p fessores tanq̄ falsos ꝛ erroneos ꝛ sacris canonibus ꝯtrarios auctoritate aplica dānauit ꝛ reprobauit vt pꝫ in bulla sua q̄ incipit Gregis nobis crediti quā ꝯfirmauit Nicolaus quintus vt pꝫ in bulla sua q̄ incipit puisionis nostre. Quā cōfirmatoriā bullā dirigit vniuersis ꝛ singulis. patriarchis. ar chiepis. epis. electis ꝛ abbatib vbilibet cōstitutis vt quociēscūq̄ fuerint requisiti sup pdictis a quo q̄ pdictorū ordinū pdicatorū ꝛ minorū ꝛ aliorum mēdicantiū priuilegiatorū mgro generali ac puin ciali. ministro vicario. vel aliud gerente officiū ad cōfutandos ac reprimendos ac penitus tollēdos hmōi errores, put in decretali sup cathedrā ac in p dicta extrauaganti vas electōis cōtinet diligenti studio atq̄ cura puideant ac intendāt ꝛ q̄ pfatas constitutōes faciant inuiolabiliter ab omnib ob seruari. Et q̄ si forsan inuenerint aliquos pdictos dānatos articulos aut aliquid ipsorū ptinaciter asserentes vel tenētes seu pdicantes cōtra illos cōi ter vel diuisim tanq̄ ꝯtra hereticos ꝛ de catholica fide suspectos pcedant. necnō ipsos ꝛ eorū quēlibꝫ iuxta tantorū excessuū qualitatē p censurā ecclesi asticā ꝛ alia iuris oportuna remedia auctē pdicta cōpescere studeant. Cum pñtem librū scriberē in villa vallis oletana Anno dñi. M. cccc. lviij. Cle ricus quidā nōie Alfonsus debeiar in ecclesia bea ti Jacobi pdicte ville de pdictis reprobatis ꝓposi tionib tres publice pdicauit. Quarū prima fuit q̄ quilibet tenebat̄ ꝯfiteri cure parrochiali ad mi nus semel in anno. Scōa est q̄ fideles obligabant̄ petere licētiā a suo cura parrochiali vt possint cō fiteri religiosis mendicantib ꝛ q̄ nō debebat da re licentiā nisi his quib sibi bñ visum foret. Ter cia fuit q̄ oēs illi qui confessi fuerant religiosis p dictis obligabant̄ iterū cōfiteri de eisdeꝫ peccatis suo ꝓprio sacerdoti. s. parrochiali cure. Cum ergo cognoui q̄ pdictus clericus dixerat pdictas ꝓposi tiones p fidedignas psonas requisiui dñm petruꝫ epm palentinū qui tunc in eadē villa pñs erat vt de pdictis reciperet verā informatiōnē qui cogni ta veritate vocato pdicto clerico mandauit sibi vt pdictas ꝓpositiones in eadē ecclesia in qua illas p dicauerat sequēti dñica publice reuocaret qđ ꝛ fa ctum fuit pñtibus plurib religiosis pdicatorū et nostri ordinis ꝛ magna ppli multitudine.

De heresi eorum qui dicunt q̄ nō tenet̄ quis cō fiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Sexta heresis est eoꝝ

qui dicunt q̄ nō tenet̄ quis confiteri sa cerdoti si laicus sit pñto cui possit cōfite ri. Improbat̄ ista insipientissima heresis ostendē do q̄ requirendū sit examen sacerdotis cui cōcessit deus ptātem ligandi ꝛ soluendi qđ ostendit Aug. in libro de pnīa dicens. Qui vult cōfiteri peccata vt inueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat sol uere. Item ait Aug. Judicet seipsum homo volū tatē dū pōt ꝛ mores cōuertat in melius veniet ad antistites p quos illi claues in ecclesia ministrant̄ a ppositis sacramentorū accipiat satisfactiōis sue modū. Item leo. multiplex misericordia dei q̄ la psib humanis subuenit vt nō modo p baptismuꝫ sed etiā p pniam spes vite repiat̄. Sic diuine volū tatis psidijs ordinatis vt indulgentiā dei nisi sup plicatōnib sacerdotū nequeant obtinere. xp̄s em̄ hanc ppositis ecclesie tradidit ptātem vt cōfitenti tib pnīe satisfactiōnē darent eosdēq̄ salubri satis factione purgatos ad cōionem sacrorum p ianuā reconciliatōis admitterent. Item leo. sufficit con fessio q̄ primū deo offert̄ deinde sacerdoti qui pro peccatis delinquentiū pcator accedit ꝛ etiā plures ad pniam poterūt puocari si ppli auribꝫ nō publi cet̄ conscia cōfitentis. In necessitate tñ pōt homo confiteri peccata sua ꝓximo vel socio si desit sacer dos. Ex pdictis manifestū est q̄ nō sufficit ꝯfiteri deo sine sacerdote cū possit haberi nec est vere hūi lis ꝛ penitens si nō desiderat ꝛ requirit sacerdotis iudiciū si tñ nō pōt habere copiā sacerdotis suffi cit cōfiteri socio vel ꝓximo vt pdictum est.

De heresi eorum qui dicunt q̄ non est obedien dum nisi soli deo.

Septima heresis ē eo

rum qui dicunt q̄ nō est obediendū nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebat̄ waluis a quo waldenses heretici nū cupant̄. Ille suo spū ductus ꝛ nō a deo missus no uam sectā inuenit vt sine alicuius plati auctē sine inspiratiōe sine scīa sine lratura pdicare psumeret sine rōe pbus sine visione ꝓpha sine missiōne apl's sine institutiōe didascalus vt notat Alanus in li. suo cōtra hereticos. Predictā vero heresim seque tes ipm nitunt̄ pbare ꝛ ex actib aplorū. v. vbi in troducunt̄ petrus ꝛ Johes loq̄ntes ad scribas et phariseos in hunc modū. Vos ipsi iudicate cui sit obediendū deo pcipiēti an vobis ꝓhibētib. Itē si hō hoi obedierit in his in quib obediendū nō est peccaret q2 in hoc deo obediēs nō est. Samuel etiā ait ad saul. Regū. xv. spēs ariolandi est nolle obedire. spēm ariolandi vocat samuel quodāmo do deū negare p inobedientiāꝫ. Sed nolle obedire hoi nō est ariolare sed nolle obedire deo. ergo obe diendū est deo nō hoi q2 p hoc q̄ nō obedimus ho mini nō ariolamur. sed p hoc q̄ negamus obedien tiam deo. Rñdet ad pdicta q̄ deo ꝛ hoi obediēdū est. sed deo magis q̄ hoi. hoi tñ obediēdū est quia ptās sup hoīes a deo data est. Vñ ꝛ xp̄s ad pylatū Joh. xix. ait. nō hēres in me ptātē nisi datū esset ti bi desup. ergo si pylatus qui ab impatore romano ptātem terrenā habuerat eam sup xp̄um habebat multomagis ꝛ alius hō sup alios hoīes. Christus etiā pri putatiuo ꝛ matri obediēs fuit. erat em̄ sub ditus illis vt pꝫ Luce. ij. Petrus etiā ꝛ Johes p hoc q̄ dicūt potius esse obediendū deo pcipiēti q̄ hominib nō negat hoi esse obediendū sed insinu ant potius esse obediendū deo q̄ hominib. homi nib tñ in malis obediendū nō est sed in bonis ꝛ in hoc q̄ obedit̄ homib in bonis obedit̄ deo. Et Sa muel ait q̄ spēs ariolandi est nolle obedire intelli gitur in illo casu in quo ex pcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut Sa muel ex inspiratione diuina vel ex pcepto diuino

iniunxerat sauli vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit inobediens deo fuit nō tm̄ homini. et hec inobedientia species ariolandi fuit. Quod aūt hominibꝫ ⁊ maxime ꝑlatis obediendū sit ostēdit paulus in ep̄la ad Roma. xiij. dicens. Omnis aīa potestatibꝫ sublimioribꝫ subdita sit. nō ē em̄ ptās nisi a deo. q̄ autē sunt a deo ordinata sūt. itaq̄ qui ptāti resistit dei ordinationi resistit. ideo em̄ ⁊ tributa ꝑstatis. ministri em̄ dei sunt in hoc ipsum seruientes. Petrus etiam in canonica prima .c.ij. ait. Serui subditi esse in omni timore dn̄is nō tm̄ bonis ⁊ modestis sed etiā discolis. Angeli etiā sibinuicem obediunt minores videlicet maioribꝫ vt testatur Dyonisius de celesti ierarchia. Bruta etiaꝫ aīalia sibinuicē obediunt qđ etiā in minimis aīalibꝫ. i. in apibꝫ maīfestū est. ptātes ergo ⁊ seculares et ecclesiastice a deo sunt ordinate vt inferiores regant vt ⁊ gratiā cōsequant̄ subditi si bn̄ agant vel si aliud operent̄ penā sustineāt. pꝫ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sint siue mali. In bonis tn̄ sit obedientia nō in malis qꝛ obediētia honesta est animi deliberātis iuste iussionis effectus qꝛ in his debemus obedire ꝑlatis qui iuste deliberant ⁊ iuste imperant. Sunt aūt quedā sine quibꝫ nō est salus vt adimpletōes ꝑceptorū moralium in quibꝫ tenemur oīno obedire ꝑlatis. Sunt quedā cū quibꝫ nō est salus vt mortalia peccata in quibꝫ agendis nulli obedire tenemur. Sūt aūt q̄dā media cū q̄bꝫ ē salus vt carnes comedere vl̄ nō ꝯmedere ⁊ sil'r laico aūt ꝑdicare si ꝑiculosū nō ē ꝑdicare aūt ꝑiculosū qꝛ nō intelligit qđ dic̄ nec scripturas intelligit quas exponere ꝑsumit si ꝑlatus iniungat ei vt taceat tacere tenet̄ ⁊ si nō tacet mortaliter peccat. Vn̄ si sub pena excōicationis ei ꝓhibet ꝑdicare. Ille vero ꝑdicet excōicationis sn̄ie subiacet. Vn̄ isti waldenses qui cōtra ꝑceptū dn̄i pape immo cōtra totam ecclesiā ꝑdicant quibꝫ iniunctum est a dn̄o papa vt nō ꝑdicent sn̄ie excōicationis subiacent. In cōcilio etiā lateranēsi in eos sn̄ia excōicatōnis lata est. Vn̄ eis cōicandū nō est cum sn̄ia ap̄lica ab ecclesia ꝑcisi sint. Ideo aūt excōicati fuerunt qꝛ officiū qđ ad eos nō ptinet vsurpabant cōtra fidē quedā ꝑdicabāt ecclesie verbis aut factis derogabant et os in celum ponebāt cuꝫ curie romane detrahebant qꝛ instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus em̄ magis credendū est an ydeotis an ecclesie sapientibꝫ vniuersis. Si ergo in his que non ꝑiculosa sed in differētia sūt vt nō abstinere a carne vl̄ vino in casu obedimꝰ maioribꝫ ⁊ ꝑlatis nr̄is. multomagis predicti heretici tenent̄ ecclesie romāe obedire in his q̄ ꝑiculosum est facere. cum sn̄ia ꝑlati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non solum timenda est sed ⁊ tenenda.

De heresi eorum qui dicunt non esse obediendū ꝑlatis existentibꝫ in peccato mortali ⁊ ꝙ tales non habent potestatem ligandi ⁊ soluendi.

Octaua heresis ē pre

dictorum waldensium qui dicunt ꝙ dato ꝙ obediendū sit homini. homini tn̄ nō existenti in peccato ⁊ ꝙ solum boni sacerdotes habent ptātem ligandi ⁊ soluendi. Hic etiā fuit error Iohānis hevelis anglici qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus ꝙ nullus est dn̄s ciuilis. nullus est ꝑlatus. nullus est ep̄s dū est in peccato mortali. Insecutus est hūc vna alia vulpecula idem asserens .s. Iohānes hus de bohemia. ⁊ vippera tercia Hieronimus de praga qui in cōcilio Constantiensi in ꝑn̄tia martini pape quinti fuerunt damnati tanq̄ heretici. Anno dn̄i. M.cccc.et.xvj. Isti ergo heretici dicunt obediendum esse bonis ꝑlatis ⁊ eis qui sunt ap̄lorum vicarij in vita ⁊ officio. Eos aūt qui ap̄lorum vitam nō habent nec officiū eoꝝ retinent mercennarios dicūt nō pastores. Qđ ꝓbare nitunt̄ quia dicit Aug. in libro de baptismo peccatorū remissionem ꝑ seipsum facit deus vel ꝑ columbe mēbra. Dicit etiaꝫ Aug. peccata dimitti vel teneri a sanctis. Idē sup exodo vbi de lamina aurea legit̄. Erat em̄ lamina aurea semꝑ in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite ꝙ qui vere ꝑfecteq̄ nō significatione sed veritate sacerdos habet solus potest peccata auferre. Item Greg. Isti soli habent in hac carne positi ⁊ ligandi ⁊ soluendi ptātem sicut sancti ap̄li qui eorū exempla sicut cuꝫ doctrina tenēt Item ex dictis origenis hec soli petro ptās cōcessa est ⁊ imitatoribꝫ petri. Nam quicunq̄ petri vestigia imitant̄ habent digne ⁊ recte ligandi et soluendi ptātem. Item Malachie. ij. etiā legit̄ maledicam benedictōnibꝫ vr̄is. et alibi Ezech. xiij. ve illis qui viuificant aīas que nō viuunt ⁊ mortificāt aīas que non moriunt̄. Si em̄ male dicit dn̄s benedictionibꝫ eorū et si aīe quas beatificant nō viuūt ergo quō per eos gratia bn̄dictionis transfundit̄.

Ad hec omnia dicūt veri catholici ꝙ oēs sacerdotes habent ptātem ligandi atq̄ soluendi sed illos solos digne ac recte hac ptāte vti qui ꝑditi sūt vita ⁊ doctrina ap̄lica ⁊ ad hoc referunt̄ ꝑdicte auctoritates que dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos qui sancti nō sunt retentio vel remissio peccatorū. dat em̄ deus benedictiones digne poscenti etiā ꝑ indignuꝫ ministrū. Qđ aūt legit̄ in malachia sic intelligi pōt maledicā bn̄dictionibꝫ vestris. i. his q̄ bn̄dictionibꝫ vestris possidetis quia faciaꝫ vobis ea cedere in maledictionē nō in benedictionē quia ⁊ si benedicunt sanctis hoc nō faciunt vere corde et ideo eorū benedictio eis vertit̄ in maledictionem. Vel sic maledicā benedictionibꝫ vestris. i. qđ a vobis benedicit̄ a me erit maledictum qꝛ benedicūt iniqui agentibꝫ adulanturq̄ peccantibꝫ dūmodo diuites sint. Predictis hereticis obuiat sanctus Clemens dicens. Sacerdotes ⁊ oēs ministri ecclesie omnis plebs ep̄os suos diligere debent ⁊ eorum ꝑceptis obedire etiam si ipsi aliter qđ absit agant nisi in fide errauerit. Item obuiat eis Eusebius papa dicens. Oues que suo pastori commissi sunt nec rep̄hendere nisi a fide exorbitauerit nec vllatenus accusare possunt qꝛ facta pastoris oris gladio ferienda nō sūt. Item obuiat eis beatus Bernardus qui loquēs de reuerentia erga ꝑlatos sic inq̄t Non sufficit exterius obtpare ꝑlatis nisi interius aliud sublimiter sentiamus de eis. Et si eniꝫ a deo indigna alicuius ꝑlati vita cōpitur vt nihil omnino excusationis nihil dissimulatōnis admittat ꝓpter eum tn̄ a quo omnis ptās est excelsum eū reputare debemus nō ꝓprijs ꝑsone meritis sed ordinatiōi diuine ⁊ dignitati deferētes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarū ꝑlatis. sic em̄ faciendum est ⁊ sic placet illis vt euadāt humanas iudicia vt tandē incidant in iudicium quod in eis qui ꝑsunt fiet. Sap. vj. Iudicium durissimuꝫ fiet his qui presunt. Item auctoritatibꝫ sanctorū ꝓbatur ꝙ omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem ⁊ primo Hieronimus hoc testat̄ super illum locum euangelij: Math. xvj. vbi dn̄s ait petro. tibi dabo claues regni celoruꝫ ⁊c̄. habet

inquit potestatem iudicandi et alij apl'i habent et omnis ecclesia in epis 7 in psbyteris. Sed sanctus petrus eam spaliter accepit vt oēs intelligant qui cunq ab vnitate fidei 7 a societate ecclesie se sepa-uerit nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item scdo q sacerdos etiā si malus sit gratiā tn̄ transfundat p sue dignitatis officio. Aug. ostēdit dicens dictum est a dn̄o in numeris ad moysen et aaron sacerdotes vos ponite nomen sup filios isrl' ego dn̄s bn̄dicam eis vt gratie traditio p ministe-rijs ordinate transfundat hominibꝫ nec voluntas sacerdotis obesse vel pdesse possit sed meritum be nedictionem poscētis. Item tercio. Aug. in libro de corpe xpi obuiat pdictis hereticis qui dicūt sa-cramentū altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicā ecclesiā in ministerio cor poris 7 sanguinis dn̄i nihil a bono maius nihil a malo minus pficitur sacerdote qr nō in merito cō secrantis sed in verbo efficit creatoris 7 in virtute spussancti. Quanta aūt sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. Dicit em̄ Aug⁹. in libro questionū veteris 7 noui testamenti dictum est de nequissimo caypha inter cetera. hoc autē a seipso nō dixit sed cum esset pontifex anni illius pheta-uit: Joh. xj. p hoc ostendit spiritū gratiarū non p sonam sequi digni vel indigni sed ordinem traditi onis vt q̄uis aliquis boni meriti sit nō tn̄ possit be nedicere nisi fuerit ordinatus vt officiū misteriū exhibebat dei aūt est effectū tribuere bn̄dictōis.

De heresi eorum qui dicunt q nō officium 7 or-do sed meritum bone vite habet ptātem ligandi et soluendi consecrandi et benedicendi.

Vna heresis ē eorū-

dē q nō officium 7 ordo sed meritū bo-ne vite habet ptātem ligandi soluēdi cō secrandi 7 benedicendi. Est ergo eorū conclusio q magis operat meritum ad consecrandū vel bene-dicendum vel ad ligandum vel ad soluendum q̄ or do vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati non sint quia se iustos esse fingunt 7 merita aplorum habe re psumunt benedicere modo sacerdotali. dicunt etiā se posse consecrare ligare 7 soluere qr meritū dat ptātem nō officium. Et ideo qr se dicunt aplo rum vicarios p merita dicunt se habere eorum of-ficia in quo maxime contra ecclesiam nauigant et se hereticos esse demonstrant. Istum aūt errorem volunt munire auctoritate Esicij qui ait sacerdo-tes nō ppria auctoritate bn̄dicunt. sed quia xpi fi-guram gerunt 7 pter eum qui in ipsis est bn̄dictō nis plenitudinē tribuūt nec solum is qui sacerdo-tium sortitus est. sed quicunq xpm in seipso habꝫ et eius figuram gerit p cōuersationē bonam sicut moyses ydoneus est vt benedictionem pstet. Ecce hic habes q nō solum sacerdos sed omnis cū quo xps inhabitat benedictionem pstet. Solutio p dictorum est fm Alanum in libro suo de hereticis q sacerdotes in quibus xps habitat plenitudinē bn̄dictōis tribuere dicunt. Predictis ergo respō dentes dicimus q alia est bn̄dictio que cōgruit so lis sacerdotibꝫ. Alia que ab omnibꝫ bonis cōiter exigit. Denique illi sacerdotes in quibꝫ xpus inhabi tat bn̄dictōnis plenitudinem tribuere dicunt. nō quia illi soli. sed illi soli licite 7 digne id agant nec subditos mala vita sacerdotis ledit si bona faciūt que ille dicit. Unde Greg. papa. Multi dū plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiūt. in errores fo-ueam dilabunt minus cōsiderantes q nō eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibꝫ aurem accomodarent.

De heresi eorum qui dicunt q nō est vera indul gentia vel relaxatio epi in cōsecratione ecclesie vel alias indulgentias dando.

Decima heresis est eo

rundem q non est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiōe ecclesie vel alias indulgentias cōcedendo q sic nitunt pbare Iste tenet ad satisfactionē triū annorū. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat terciā partē Eadem rōne alius tercius 7 reliquꝰ terciā partē qr tantā ptātem relaxandi habent scds et tercius quantū primus qd si ita est p tribus obulis relax-abitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatō nec equa satisfactōis cōpensatio si p vno obulo vel nummo relaxat vnius anni satisfa-ctio. Solutio ad pmissa q eps relaxat in absolutō nibus penam purgatoriā nō tpalem. Ad argumē ta dicit q ille cui iniūgit satisfactō aut habet cha-ritatem aut nō. si charitatem nō habet nihil ei ab epo relaxat. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas vt pniam sibi iniunctā pficiat nec palpet seipsum corpalem declinans penā quin agat peni-tentiā sibi iniunctā si pōt qr ipsa charitas reddit ipsum paratū vt nō solum illam. verū etiā vt ma-iorem cōpleret si ei iniūcta fuisset. talis si illud ad-impleret p quo facta est relaxatio ab epo nō rela-xande pene intentōe. sed charitatis feruore 7 dece-dit an̄ p actam pniam remittet ei tātū de pena pur gatoria quantū in hoc pn̄ti seculo relaxauit epus. Dicimus etiā q licet cōmutari penā corpalem in penam pecuniariā q̄ in plerisq longa grauior est corpali. nec isti qui ex charitate accedit fit cōmuta tio pene quantū ad ipsum qr nō hac intentōne fa cit illud p qua fit relaxatio vt relaxet ab iniuncta pnia. sed solo intuitu charitatis nec vult vt relaxe tur sed ppositum habet pficiendi pniam si cūcesse-rit ei vitam. quia ergo habet ppositum pficiēdi pe nitentiā 7 in ipsa nō remanet quin pficiat si an̄ p-actam pniam decedat. Et ipse eps hac intentione relaxat in purgatorio aliquid de pnia relaxet isti. si morte pūentus fuerit tantū de pena purgatorij relaxabit quantū in hoc seculo de pena tpali rela-xatum esse videbat.

De heresi eorum qui dicunt q orationes et suf-fragia p mortuis ab existentibꝫ in peccato morta-li non pficiunt.

Vndecima heresis ē

q orationes vel suffragia p mortuis ab existentibꝫ in mortali factis nō pficiunt mortuis qd sic pbare nitunt. Quō em̄ pōt pdesse alij cum nō pōt pdesse sibi. Oratio que fit in oran tis pnicie quō in alterius salutē erit. Item. iij. q. vij. in grauioribꝫ dicit sic. Cum is qui displicet ad intercedendū mittit animus irati iudicis ad dete riora puocat. Item qui indeuote orat iudiciū si-bi postulat. Sed qui sibi in orōne postulat iudici um. quō alij in orōne postulat remediū. Itē orō eius fit in peccato quō ergo fit p salute aliquorū. Item qui meret offensam apud deum quia orat. quō pro alio orat. peccatori em̄ dixit deus. ps. xlix. Quare tu enarras iusticias meas 7 assumis testa-mentum meum p os tuum. s. pollutū. Rationibꝫ

idem pbare conant sic. Sacerdos in mortali existens dum celebrat diuina orat oratio illa q actio est mala est. ac meret sibi penā eternā ergo eadem nō meret alijs pene relaxationē. nulla em actōe pōt quis mereri bonū 7 malū. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. 7 mulierum viā dixit q illius sacerdotis missa audienda nō est de quo indubitanter constat q habeat concubinā. Alia etiā clamat auctoritas q ille qui in mortali peccato est nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. Solutio oim pdictorum 7 determinatio fm Alanū vbi supra est q oratio que fit ab ecclesia a quocunqz pferat pdest 7 mortuis 7 viuis et sic ad pdicta facilis pōt dari responsio. Uerum est q si is qui ad intercedendū mittit deo p peccatum mortale displicet ex ipso q orare psumit deterior fit diuina celebrādo maxime si in notorio crimine fuerit qr in eo peccat qd psumit q alijs occasio scādali fit. sed tn qd orat in psona ecclesie dicens oremus ipsum significatum orationis siue ipsa significatō pdest alijs. nō ex virtute ipsius orantis sed ex virtute ecclesie ad hoc orōnem instituētis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens presumit celebrare. pdest tn oratio quantū ad sui significationē nō quantū ad actionem orantis. Sciendum tn q duplex est deuotio. Est deuotio nature 7 deuotio gratie. Deuotio nature est qn quis ex naturali pietate orat 7 ex quadā humilitate qūis sit in peccato. peccat em sub deo quia dolet se eē in peccato talis si orat ex eo q orat nō peccat qr non indeuote orat quantū ad deuotionē nature hmōi oratio ipsi orāti nō obest et illi p quo orat quantū ad virtutē orōnis pdest. Deuotio gratie est qn aliquis ex charitate orat sensus ergo ē q qui indeuote orat. i. sine deuotiōe nature vel gratie iudicium sibi postulat id est peccat. Ille aūt qui peccato notorio laborat 7 pbet alijs scandalū oratio fit ei in peccatū nō alijs p quibz orat. Actio inq orantis nō est virtus orōnis. sic ergo meret offensam apud deū actōe praua. apud deū tn p orat virtus orōnis p alio. Cū aūt dī pctōri dixit de⁹ 7c. pctōr dī ille q gloriat cū malefecerit q laborat i publico crimine vel qui cōuictus vel confessus est in iure talis enī non peccat sub deo sed in deum. talis si in publico in ecclesia orat vel pdicat vel psalmos cantat et vt dictū ē si ille cuius crimē notorium est diuina celebrat quantū in se est peccat virtus tn orōnis alios adiuuat. Si vero hereticus ab ecclesia diuisus p alijs orat iam nō orat in psona ecclesie et ideo nec ipsi nec alij pdest oratio. Ex pdictis patz q peccatoris obstinatio qua orat mala est nec ei nec alij pdest. Sed ipsa significatio orōnis qr ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs psit 7 sic alijs prodest vt nō est mala sed bona. Quod aūt dicit q illius sacerdotis missa nō est audienda de quo indubitanter constat q habeat concubinā intelligendum est de sacerdote qui cōuictus vel confessus est in iure. cuius missa nō est audienda nō eo q mala sit sed hoc faciendū est in verecundiam vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatum suum recognoscat 7 peniteat. Qz aūt orōnes ab ecclesia cōstitute psint cum in ecclesia pferunt siue a bono siue a malo rōnibz pbatur sic. Si merita ministrorz nō augent vel minuunt vim sacramentorū videt q nec vim orōnis sed hoc patz quia vis baptismi nō auget vel minuit a quocunqz det vel vis eukaristie vel alterius sacramenti a sibi nec vires orōnū ecclesiasticarū habent in se quandā virtutē sacramentalem. puta si merita ministrorū augerēt vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie nō staret imo scisma fieret. quia quidā sequerent sacerdotem quem crederent meliorem 7 fugerent deteriorem 7 sic quidā sequerent vnum quidā aliū. Paulus contra illos qui gloriabant de baptismis dicit vnum esse baptismū vnum esse qui baptisat. Ā filij em nō debemus gloriari de orationibz aliquorum tanta em est vis orationis plata ab vno quāta ab alio quantū ad ipsius orationis significationē nō quantum ad ipsum orantis deuotionez. Una est em vis orationis sed non vna deuotio orantis. Deuotio em pōt esse efficatior quanto maior sed oratio quantū in se est nō erit fructuosior. verbis aūt inesse virtutē varie clamāt scripture 7 diuine 7 humane. Nōne vis ē in his vbis. Baptiso te in noīe patris 7 filij 7 spūssancti amen. 7 in his. hoc est em corpus meum. Et hic est em calix 7c. Quare ergo in ecclesiasticis orationibz nō inerit vis si pferant in psona ecclesie nō quantū ad pferentem se quantum ad instituentem.

De heresi eorum qui negant purgatoriū esse.

Duodecima heresis

est eorum qui negant purgatorium esse dandum. Unde dicunt q pter auariciam ecclesia ponit esse purgatoriū post hanc vitam vt. s. p animabz dentur elemosyne 7 oblatōes et fiant obsequia 7 talia. Contra hunc errorem pcedetur tripliciter. primo auctoritate doctorum scdo rōnibz inquisitorū. tercio auctoritatibz sacre scripture. hoc modo pcedit franciscus de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questionē vtrum post hāc vitam sit necessarium ponere purgatoriū. Primo ergo auctoritate arguit Hiero. qui in canone hec expsse dicit et Augu. Greg. etiam in eplā ad bonifacium 7 in multis alijs locis. Rñdent heretici et dicunt q isti doctores fuerunt ex parte ecclesie 7 iō assencientes eius auaricie cōformauerunt se cū ea. Ideo scdo aliqui inquisitores arguunt sic contra eos. primo sic. Moriat vnus homo omnino iustus et innocens. moriat etiam alius qui fuit semp peccator penituit tn in fine quō erit q ambo simł vadant ad paradisum nunquid innocens debet statim euolare 7 ille qui semp peccator ante 7 tūc penituit. sed p peccatis nullam penā sustinuit debet post hanc vitam puniri. Respōdent heretici q nō sed ambo debent ire ad paradisum sed ille qui pro peccatis penam non sustinuit diminuet de gloria.

Scdo arguunt inquisitores sic. Quia si purgatorium nō est frustra timemus peccata 7 abstinemus quia possemus penitere in fine et sic euolare. Respondent heretici q nō frustra timemus 7 abstinemus quia vt dictum est minus de gloria habetur. Tercio arguunt inquisitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatoriū nō esset non punirent omnia peccata eorū qui saluant cum hic nō puniant qui in fine penitent. Quarto q deus aliquos malos punit in vita ista aliquos non. Dicit franciscus q ille rōnes nō conuincūt sed sūt contra nos sicut cōtra illos. Ideo arguit aliter cōtra pdictos hereticos sic. Aliquis nō vult baptisari baptismo flaminis vsqz ad mortē. 7 sic si abstineat vsqz ad finē eque euolabit sicut alij qui semp bene agūt. Rñdent q tanta virtus est in sacramēto pnie ad delendū peccata sicut est in sacramento baptismi. Ex hoc arguit cōtra eos sic primo qr si hoc esset verū aliquis puniret de veniali peccato eternaliter. ex multitudine em peccatorum venialium si nō punit in purgatorio sibi subducitur ali

quis gradus glorie quo priuat̃ ꝓpter peccata veni
alia ⁊ sic carentia illius gradus glorie qui sibi al's
deberet̃ cum sit perpetua erit pena illius peccatis
venialibus correspondens. Scd̓o arguit̃ sic sup
pono ꝙ maior pena et maius malum est priuatio
visionis diuie ꝙ̃ pena sensus scd tãtũ ẽ in malo ca-
rentia visionis quantum est in bono visio diuina.
Tunc arguo sic. Quandocunqꝫ mala sic compaꝝn
tur ꝙ vnum ẜm naturam excedit reliquũ quicũqꝫ
gradus mali excedẽtis excedit totum aliud malũ
sed carentia visionis diuine ẜm naturã excedit in
malo penam sensus ergo quicũqꝫ gradus priuati-
onis visionis diuine excedit totã penam sensus in
ferni. sic ergo ꝑ3 ꝙ negato purgatorio aliquis pu
niret̃ perpetuo de venialib᷒ in paradiso. Respon-
dent heretici ꝙ iste rões sũt ph̃ice ⁊ subtiles ⁊ apo
stolus dicit ad Colo. ij. Nemo vos seducat ꝑ ina-
nem ph̃iam. Ideo isti heretici petũt auctoritates
sacri canonis. dicũt cm̃ ꝙ in sacra scriptura nõ in-
uenit̃ ꝙ post hanc vitam sit necessariũ ponere pur
gatorium. Ideo adduco contra eos auctoritates
sacre scripture. Prima auctoritas ẽ. ij. Mach. xij.
vbi dicit̃ ꝙ iudas cõsiderabat ꝙ hi qui cum pieta
te dormitionem acceperant optimam haberent re
positam gratiã ⁊ obtulit ꝓ eis. xij. milia dragmas
argenti. Ista aũt oblatio nõ potuit esse ꝓ his qui
sunt in inferno quia ibi nulla est redemptio nec ꝓ
his qui sunt in paradiso q2 redemptione nõ indi-
gẽt. nec de eis potest dici illud qd̓ sequit̃. sancta er-
go ⁊ salubris est cogitatõ ꝓ defunctis exorare vt a
peccatis soluant̃ quia ibi peccata nõ habent ergo
fuit illa oblatio ꝓ his qui sunt in purgatorio. Ad
illud argumentũ dicunt heretici ꝙ liber Macha.
nõ est de canone. Contra accipio ergo verbum xp̃i
Math. xviij. Iratus dñs tradidit seruum tortori
bus quousqꝫ redderet vniuersum debitum hoc aũt
nõ potest intelligi in hac vita nec in inferno quia
illi semꝑ sunt in debito ergo habet intelligi de his
qui sunt in purgatorio. Scd̓a auctoritas euange-
lij est Math. v. Esto cõsentiẽs aduersario tuo ⁊c̃.
Et sequit̃. Amẽ dico tibi nõ exies inde donec red-
das nouissimũ quadrantem. Istud exire nõ intel-
ligitur de paradiso nec de inferno ergo de purgato
rio. Sed ꝯ. istud donec qñqꝫ accipit̃ cũ exclusione
actus sequẽtis sicut Geñ. viij. dicit̃. Coruus quez
emisit noe nõ reuertebat̃ donec siccarent̃ aque suꝑ
terram ⁊ tñ nunꝙ̃ postea est reuersus. Et similiter
de dña ⁊ sponso suo Ioseph Math. ij. dicit̃ ꝙ non
cognouit eam donec peperit filium suũ primogeni
tum nec ex hoc sequit̃ ꝙ fuerit cognita postea. Si-
militer ergo in p̄dicta auctoritate intelligendum
est donec reddas ⁊c̃. Sed nõ faciendo vim de li do-
nec ꝓ p̄senti arguo sic quia in p̄dicta auctoritate
saltim est redditio debiti sed illi de inferno nunꝙ̃
reddunt debitum ergo licet nõ posset argui ꝑ li do
nec tñ potest argui ꝑ redditionem debiti. Sed ne
hoc calumniet̃ adducam adhuc septem auctorita
tes quarum prima est Math. xij. Quicunqꝫ pecca
uerit in filium remittet̃ ei. qui autez peccauerit in
spiritum sanctum nõ remittet̃ ei nec in hoc seculo
nec in futuro hic supponit̃ ꝙ remissio fiat in futu-
ro seculo nõ in inferno q2 ibi nulla est redemptio.
nõ in paradiso quia ibi nullus intrat cum peccato
ergo hoc erit in purgatorio al's nõ esset verum ver
bum xp̃i. Scd̓a auctoritas est Luc. xij. Seruus
qui cognouit voluntatem dñi sui ⁊ nõ fecerit eam
plagis vapulabit multis ⁊ ergo alius paucis qui
nec ꝯgnouit nec fecit eam sed in inferno nõ est mul
tum nec paucum sed infinitũ ergo hoc hab3 intel
ligi de purgatorio. Tercia auctoritas ẽ aposto-
li prima Cor. iij. Si cuius opus arserit detrimen
tum patiet̃ ipse aũt saluus erit si tñ quasi ꝑ ignem
Certum est ꝙ nõ loquit̃ de igne huius mundi nec
de igne inferni quia nõ saluat ergo loquit̃ de igne
purgatorij. Quarta auctoritas est ap̃li prima
Cor. xv. qui vult ꝓbare resurrectionem dicẽs. si
mortui nõ resurgũt vt quid baptizant̃ ꝓ mortuis.
supponit autẽ ꝙ aliquis baptizat̃ ꝓ mortuis aliqs
ergo actus bonus ꝓ mortuis exhibet̃ vel baptism᷒
lachrymarum vel aliquid tale. nullus aũt deb3 ex
hibere aliquid tale ꝓ mortuis de paradiso nec d̓ in
ferno ergo talis actus deb3 exhiberi ꝓ mortuis in
purgatorio. Quinta auctoritas scribit̃ Actuũ
ij. hunc deus suscitauit a mortuis die tercia solut̃
doloribus inferni. Certum est aũt ꝙ xp̃s nõ soluit
dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur sy
nus abrahe. quia ibi erat magna consolatio sicut
dicit̃ Luce. xvj. de lazaro existente in limbo ⁊ de di
uite existente in inferno. hic consolat̃ tu vero cru-
ciaris ergo hoc intelligit̃ de doloribus purgatorij.

Sexta auctoritas scribit̃ Apoca. xv. vidi in de-
xtera sedentis suꝑ thronum librum ⁊c̃. et nemo in
uẽtus est dignus aperire librum nec in celo. nec in
terra nec subtus terram. Ex hoc habetur ꝙ aliqui
credebant̃ digni in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terraz.
sed nõ in inferno quia ibi nulla dignitas. ibi nul-
lus est dignus. ergo in aliqua mãsione subtus ter-
ram que nõ est infernus ⁊ hec vocat̃ purgatorium

Septima auctoritas habet̃ ibidẽ. Omnes can
tabant in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram hoc non
potest intelligi de existẽtib᷒ in inferno quia illi nõ
cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna
blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet̃ veri-
tas determinata ab ecclesia catholica qd̓ est dare
purgatorium ⁊ p3 falsum esse ecclesiam illud insti-
tuisse ꝓpter auaritiam. Quicunqꝫ ergo ꝑtinaciter
affirmauerit tenuerit vl' dogmatizauerit ꝙ p᷒ hãc
vitam nõ est dare purgatoriũ hereticus est dicen-
dus quia militat contra sacram scripturam ⁊ con
tra determinationez ecclesie. Et si queras ex quo ẽ
dandum purgatoriũ in quo loco est situatum. Re
spõdent doctores in. iiij. ꝙ de lege cõi locus purga-
torij est sub terra ⁊ est tercia mansio inferni q2 infi
ma vocat̃ infernus inferior vbi sunt dãnati in cul
pa actuali qui patiunt̃ penam sensus ⁊ damni. Se
cunda vocat̃ limbus qui est locus paruulorũ non
baptizatorum ⁊ isti sunt in culpa originali qui pa
tiunt̃ penam damni tñ que est carẽtia visionis di
uine. Tercia vocat̃ purgatorium qui est locus ele
ctorum nõ ꝑfectorum qui sunt in gratia ⁊ in pena
Quarta vocat̃ synus abrahe vel limbus patrũ in
quo erant sancti patres ante aduentum xp̃i in gr̃a
et consolatione. Sic ergo de cõi lege locus purga-
torij est sub terra. De lege tñ speciali siue ex priuile
gio sepe anime purgant̃ in locis alijs suꝑ terram
sic narrat Greg. in libro dyalogorũ de quodã ep̃o
qui apparuit in quodã balneo ⁊ ibi p̄stabat obse-
quiũ ⁊ hoc erat sibi purgatoriũ. ⁊ de anima cuius-
dam que in glacie purgabat̃ qd̓ potuit esse ex aliq̃
speciali cã. s. vel ꝓ confirmanda fide nostra de alia
vita vel vt anime illius subueniret̃ a fidelib᷒ qui-
bus apparet vel ꝓpter aliquid reuelandũ vel pro-
pter aliquã viuentiũ edificationẽ. De dispensatio
ne ergo dei est ꝙ aĩe purgant̃ in illis locis quibus
peccauerũt. De acerbitate ignis purgatorij ⁊ quõ
punit aĩas ⁊ an ꝑ demones vl' seipso doctores latis
sime loquunt̃ in quarto ideo p̄tereo.

De heresi eorum qui negant aliam vitam post
separationem anime a corpore.

Erciadecima heresis est eorum qui negant aliam vitam ⁊ immortalitatē anime ⁊ resurrectionem

Negata em̄ anime immortalitate consequēter negant aliam vitam fore ⁊ resurrectionem. hmōi opinionis fuerunt quidam ph̄i vocati epicurei isti ei dixerunt ꝙ mortuo homine perit anima ⁊ ꝙ nihil substantie eius remanebat. Opinionem istorū introducit Seneca tragedia. vj. vbi ītroducit chorꝫ. Qꝫ si queraꞇ vbi anime defunctorū sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate nō sunt vult dicere ꝙ sicut illud qđ natum nō est nō habet esse. nec aliquā substantiam sic eodem modo diceꞇ de animabꝫ defunctorꝫ et dicit ꝙ dicūt isti ꝙ illud qđ cōiter dicitꞇ ꝙ est infernus ꝙꝫ ibi puniunꞇ mali ꝙ sūt vani rumores siles somnio quod facit hoīem sollicitum meditatione ꝑpter aliquod malum qđ somniauit ⁊ cum excitaꞇ nihil inuenit de quo timeat. Ita dicere ꝙ est infernus ⁊ ꝙ ibi puniūꞇ mali istud ponit timorem ⁊ pauorem ⁊ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. Hanc opinionem introducit Salomon Eccl. iij. ca. ꝑpe finem. vbi dicitꞇ ꝙ erat opinio aliquorū ꝙ vnus ⁊ idem esset finis ⁊ mors siue interitus hoīm et iumentorum et equa vtriusqꝫ conditio ⁊ ita isti ꝭm hoc nō credebant immortalitatem anime. nec aliam vitam ex quo dicebant equalē esse finem et mortem hoīm ⁊ iumentorū. Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spūs hominis quod nullus credere debet hoc de mēte Salomonis fuisse sicut notat Nicolaus de lyra et apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Eccs. xij. vbi dicit ꝙ cuncta que fiunt adducet deus in iudicium pro omni errato siue bonum siue malum sit. qđ esse nō posset nisi anima esset immortalis. Et expressius ꝙ nō ex ꝑsona sua sed impiorum dicit pꝫ ꝑ hoc qđ in fine libri. eo. ca. quasi determinando subiungit donec reuertaꞇ puluis in terram suam vnde erat ⁊ spūs redeat ad illum qui dedit illū. ⁊ dato ꝙ illud esset de mente Salomonis. s. vnum esse interitum hoīs ⁊ iumenti referendum est ad spiritū ph̄icum nō ad spiritum rōnalem. Est em̄ in homīe duplex spiritus. s. spūs rōnalis ⁊ incorporeus qui non perit cum corpore. Alius qui dicitꞇ ph̄icus seu naturalis quo mediante anima rōnalis vnitur corpori et ille corporeus est subtilior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus et ymaginatio ⁊ iste perit cum corpore. Talis spūs est in corpore bruti animantis ⁊ illud vegetat ⁊ corpore pereūte perit ⁊ ꝭm hoc ait Salomō ꝙ vnus est interitus hominis ⁊ iumenti q̄tum ad corpus ⁊ spiritum phisicum. Illius etiā p̄dicte damnate opinionis fuerunt illi ex quorū ꝑsona dicitꞇ Sap. ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq̄ si nō fuerimus. Huius ꝑuerse ⁊ damnate opinionis fuerunt saducei qui qꝛ credebant ꝙ anime nō erant immortales negauerūt resurrectionē sicut pꝫ Actuū. xxiij. Hec etiā damnata opinio istis tꝑibus etiā in multis malis xp̄ianis inueniꞇ regnare quia ad hoc vigilanter intendit dyabolus. Unde dicit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querendo oēs alios modos quibꝫ possit hoīem ad damnationeꝫ deducere Inuenit spāliter vnum subtilissimū ꝑ queꝫ si pōt homini nocere paucū vel multum ꝑ hoc ipsum ꝓsternit ⁊ leuiter ad damnationē deducit. et est iste ꝙ vulnerat hoīeꝫ in occulto vere credulitatis vt facit eum dubitare in veritate fidei catholice ⁊ spāliter iuxta posse suū laborat ꝙ faciat eum dubitare ꝙ sit altera vita nisi hec. ⁊ ꝙ debeat fieri resurrectio mortuorū quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare statim homo sic deceptus dimittit se cadere in omne peccatū. ⁊ elongaꞇ ab omni virtute ⁊ ꝑdit oēm timorē ⁊ amorē dei ⁊ viuit desperatus qui ꝑdidit totam fidem ⁊ spem dei. ⁊ singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū ꝑ hanc viam oēs hoīes qui sūt magis peccatores et spāliter suꝑbos ⁊ pomposos ⁊ nimiū amatores diuitiarū mundi ⁊ deliciarū carnaliū et tenet hūc modum qꝛ primo ponit ante oculos eorū magna crimina q̄ fecerunt ⁊ magnas penas q̄ ꝭm sanctas scripturas ꝑpter illa sunt eis p̄parate ⁊ cū illi miseri hoc considerant ponit eos in desperationē dicens eis ꝙ ꝭm hoc damnati erunt qñ morienꞇ ⁊ tenendo eos in tali cognitōe dicit eis postmodū q̄si dans aliquā consolationē ꝙ nō timeant immo ꝙ fortificenꞇ ⁊ letenꞇ ⁊ habeant bonum cor ⁊ dent sibi bonum tp̄s ⁊ ꝙ faciant quicquid eis placuerit quia nunq̄ deus resuscitabit eos nec iudicabit qꝛ non est altera vita nisi hec p̄sens. Et hinc inoleuit illud erroneum ꝓuerbium qđ in nostra lingua dicitur. En esto munde nō me veas malpasar c. en el otro nō me veras penar. ⁊ adhuc dicit eis ꝙ nō est aliquis deus ⁊ ꝙ nostra mors ⁊ natiuitas est sicut bestiarum. quia sicut bestie nascunꞇ ⁊ moriunꞇ ita erit d̄ nobis. Et dicit p̄dictus doctor ꝙ specialiter dyabolus mouet ⁊ auget hanc temptationem tꝑe mortis quia videt ꝙ ille passus est valde strictus ⁊ periculosus ⁊ ꝙ ducit secum magnum pauorem ⁊ ꝑpterea poterit citius ꝓsternere ⁊ decipere hoīem nisi iuueꞇ a deo ꝑpter bona merita que ante fecit. quia illa ꝓcurant homini tꝑe illo succursum ⁊ propter hoc dicit ꝙ ordinauit sancta mater ecclesia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicaꞇ. Credo in deum qđ est fundamentū nostre fidei catholice et ꝙ faciant cum omni deuotione confessionē fidei ⁊ ꝙ reducatur eis ad memoriam passio ⁊ mors saluatoris ih̄u xp̄i ex qua ꝓuenit electis ꝑseuerantia in fide ⁊ deinde in fine vite p̄ciosa ⁊ sancta mors ante eū. hec ille

Ex p̄dictis pꝫ vnde habuerunt p̄dicti heretici occasionem errandi et quō dyabolus inter cetera vigilanter laborat ⁊ miseros hoīes deducat ad credendum ꝙ nō est altera vita. Improbaꞇ aūt p̄dictus error quadrupliciter primo ꝑ dicta gentiliū ph̄orum. Scđo rōnibꝫ doctorū catholicorū. Tercio auctoritatibꝫ sacre scripture. Quarto splendore miraculorū. Circa primū notandū ꝙ post illud genus ph̄orum de quibꝫ dictū est in principio huius capituli fuerūt duo genera aliorū ph̄orum quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorꝫ dux ⁊ mgr̄ fuit Aristotiles qui. xvj. de aiabꝫ. c. iiij. dicit sic intellectus solus est ab extrinseco ⁊ solus habꝫ esse diuinū. Item in scđo de aīa dicit ꝙ aīa intellectiua est alterū genꝰ ab aīa vegetatiua ⁊ sensitiua. et ꝙ ipsam solam ꝯtingit seꝑari a corꝑe tanq̄ ꝑpetuum a corruptibili. Item in libro de pomo dicit ve anime peccatrici q̄ nō habet locū redeundi ad suum creatorē qꝛ turpia eius oꝑa impediunt ascēsum eius ad deum. Aliȷ̄ ph̄i fuerunt vocati stoyci dux ⁊ mgr̄ q̄ norꝫ fuit plato qui plus q̄ aliquis alius ph̄us affirmauit immortalitatē aīe. Un̄ in libro tymei ca. iiij. et. v. inter multa erronea que de aīa dicit hoc vnum verum infert ꝙ aīa est immortalis. ⁊ ꝙ si vincit passiones vel si ab eis vincatur premiabitur vel punietur post mortem. Unde ponit ꝙ si anima existēs in corpore viri vincaꞇ a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur, ⁊ si se ibidem male habuerit in corpus pecoris transibit post mortem in penam et secundum ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. finaliter

tamen omnes redibunt ad generalem innocentiã et dignitatẽ cũ fuerit ꝑ penas satis expiate. Affirmauit etiã immortalitatẽ aïe ⁊ ꝙ aïe virtuosorũ et bonorum debebant ꝑmiari in alio mundo ⁊ aïe malorum puniri vt pꝫ in disputatione socratis et suorũ discipulorum quã introducit in phedrone vbi ꝑ modũ dyalogi multis cõiecturis ꝓbat anime hoïs immortalitatẽ. ⁊ dato ꝙ taliter non accedat ad veritatẽ nostre fidei. est tñ mirabile ꝙ hõ phs sine fide solummodo ꝑ rõnem et lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem ⁊ forte cã huius potuit esse qꝛ sicut dicit Hiero. in epl'a ad paulinũ que ponit̃ in ꝓlogo biblie. Plato descẽdit in egyptũ vt videret libros legis ⁊ ꝓpharꝝ q̊s vidit ⁊ potuit eẽ ꝙ informat⁹ ĩ sacra scriptura ꝑ Jeremiã ꝓpham cum. s. in egyptum descẽdit vt ponit leonardus Aretinus in prologo libri platonis qui intitulat̃ phedron fuit inductus ad loquendũ de anima magis vere et catholice q̃ aliquis alius phs. Item pitagoras hoc idem asserit vt ponit Ouidius. xv. methamorphosius vbi dicit morte carent aïe semperq̃ priora relicta sic de nouis domib⁹ viuunt habitantq̃ recepte sed melius dicit in versib⁹ aureis sicut allegat calcidius in cõmento sup thymeum platonis vbi dicit corꝑe dispositio tñ libet ad ethera ꝑgens euadens hoïem factus deus ethereis alter. Item mercurius trimegistus ad exclepam ꝓpe principium dicit. O exclepa oïs anima humana immortalis est sed non vniformiter cuncte sed alio ⁊ alio modo et infra post mediũ libri cum fuerit aïe a corꝑe facta discessio tunc examen meritiq̃ eius arbitriũ trãsiet in summam detinens ꝑtãtem. Jsq̃ cum eam piam iusticiamq̃ ꝓuiderit in sibi cõpetentib⁹ locis manere ꝑmittit. Si delictorũ ipsam maculis vicijsq̃ obligatam viderit desup ad yma deturbans ꝓ telis aeris ignis ⁊ aque sepe discordãtib⁹ tradit ⁊ sic inter celum ⁊ terrã mũdanis fructib⁹ in diuersis semper eterni penis agitata reptabit̃ vt in h̃ anime obsit eternitas ꝙ sit in mortali snïa eterno supplitõ subiugata. hec ille. Aliqui etiã dicunt quorũ opinionem introducit macrobius sup somniũ scipionis ꝙ vnus qui vocabat̃ feres panphilus de quo loquitur valerius libro primo in titulo miraculoꝝ qui dicit ꝙ fuit mortuus in quodã ꝑlio ⁊ ꝙ stetit mortuus ꝑ. x. dies sepata aïa a corꝑe ⁊ ꝙ postmodũ resurrexit ⁊ reuelauit multa alterius mũdi spãliter de immortalitate animarũ ⁊ ꝙ ab isto hoïe resuscitato habuit plato fundamentũ ⁊ doctrinã quã introducit in phedrone. Item in scd̃o libro sup somnium scipionis macrobius dicit aïa aũt qui verus homo est ab omni conditõne mortalitatis aliena est a deo vt adiutationẽ dei mundũ regẽtis regat et ipsa corpus dum a se animat̃. etiã in eodẽ dicit et hec fit pñtis tꝑis cõsumatio vt aïa nõ solum immortalẽ sed deũ esse clarescat. Huius etiã opinionis fuit Tullius qui s̃m ꝙ dicit dictus macrobi⁹ vltimũ opus scripsit ꝑdictum somnium scipionis vbi introducit scipionẽ asianũ et alios magnos et virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortẽ et dixerunt de ꝑmijs animarũ hoïm virtuosorũ q̃ habent in celo ⁊ d̃ penis quas mali paciunt̃ Item in rethoricis tullius ait Probabile quidẽ videt̃ sapientib⁹ penas esse paratas apud inferos ergo anime post mortẽ sunt supstites. Jn amphorismis etiã de essentia summe bonitatis legit̃ quia anima est in orizonte eternitatis. i. in termĩo ꝑpetuitatis q̃d ẽ ꝑpetuitas in aïa ita ꝙ finit̃ in aïa. i. nõ ꝓtẽdit̃ vltra aïaꝫ sed est supra tꝑs. tẽpus vocat̃ hic mora habens principium ⁊ finẽ ⁊ si anima habeat principium nõ habebit finẽ. Hanc etiã opinionem introducit virgilius in. vj. libro eneydorum vbi scribit quõ eneas venit ad campos elysius qui sunt campi paradisi ꝙ inuenit ibi anchisen patrem suum ⁊ alios maiores ⁊ antecessores. Itẽ etiã de anima turni loquẽs ait in. xij. vitaq̃ cũ gemitu fugit indignata sub vmbras. i. anima turni recedens a corpore cum indignatione descẽdit ad inferos hinc insinuauit virgilius animam esse supstitem post mortem. huius etiã opinionis fuit Seneca in epl'is vbi dicit mors quã pertimescimus ⁊ recusamus intromittit vitam nõ eripit veniet iterum qui nos in lucem reparet dies. huius opinionis fuerunt omnes phi qui dicti sunt stoyci q̃ opinio est in magnam confirmationẽ nostre sacre fidei ⁊ in maximam confusionem nõ credentiũ ⁊ hereticorum quia si dicti phi ducti solum rõne et lumine naturali crediderunt ⁊ cognouerunt anime immortalitatẽ et ꝙ post mortem hoïm anime bonorum ꝑmiantur in gloria ⁊ anime malorum affligunt̃ in pena sine fine. multo magis hoc credere et affirmare debent xp̃iani qui vltra rõnem ⁊ lumen naturalis intelligentie sũt informati lege dei quã dedit ⁊ publicauit ꝑ moysen ⁊ alios sanctos ꝓphetas ⁊ ꝑ doctrinam noue legis quã noster saluator deus ⁊ homo ꝑ seipsum personaliter predicauit et ostendit. Sed quia auctoritas in diuersum põt flecti sensum. Ideo scd̃o improbat̃ ꝑdictus error rõnibus doctorum catholicoꝝ. Primo sic omnis corruptio causat̃ ex ꝯtrarietate sed nihil est ꝙ substantie anime cõtrariet̃ ergo nõ potest anima corrumpi. Confirmat̃ primo sic quicquid corrumpitur aut corrumpit̃ ex dissonantia partium vt corpus aut ex fluxu materie vt ꝓprietas. Omnis eñ ꝓprietas in se immutabilis est. quod aũt desinit eẽ ex fluxu materie in qua est habet. Unde boecius in prologo sup arismetricam ait. Sapiẽtia est speculatio eorum que s̃m sui immutabilitatẽ sortiũtur substantiam ⁊ ꝓprietatem. Anima autẽ nõ est substantia corꝑalis ergo ex dissonantia partium corrumpi nõ potest quia simplex est. ꝓprietas aũt nõ est sine forma quia substãtia ẽ ⁊ ita ex fluxu materiei corrumpi nõ potest qꝛ in materia nõ ẽ ergo incorruptibilis est. ꝙ aũt incorporea sit pꝫ quia hoc genus subalternũ spiritus sub se cõtinet has species animam ⁊ angelũ ergo aut angelus incorporeus nõ est vel anima incorporea est. Scd̃o confirmat̃ quia corruptio non fit in entibus nisi rõne appetitus. ergo vbi appetitus ẽ quietatus vltra nihil appetit. Sed materia per animam rõnalem vltimate quietatur quia nullam nobiliorem habere potest. Scd̃a arguitur ex diuina bonitate sic Cuꝫ deus sit omnibus bonus maxĩe tñ bonus est amicis suis sed amico ꝓprium est conuiuare. viij. Ethicoꝝ. ⁊ amicus saluet amici vitam si potest ergo faciet ꝙ anima viuat post separationẽ a corꝑe

Tercio arguitur ex diuina causalitate. Omnis causa quanto plus intendit ad esse alicuius tanto plus intendit ad eius conseruationem sed esse anime rationalis prius intendit̃ quantũ ad esse q̃ forma solis qui nobilius ẽ esse eius cuꝫ sit spiritualis et spiritualia corporalibus preferuntur vt dicit Augu. ix. de trinitate. cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. Quarto arguitur ex magnitudine diuine potẽtie ꝓbãdo necessitatem alteri⁹ vite ꝑ resurrectõꝫ sic. Uidem⁹ eñ ꝙ natura reducit ꝑ vnũ granũ semĩs arborẽ vl' herbã sui generis verũtñ nõ reducit eãdẽ herbã vel arborẽ nũero. s̃ alterã silr̃. Et silr̃ in generatiõe naturali hominũ

bestiarum et auiū quia naturaliter exijt homo ab
hoīe ⁊ femina ꝑ generationē ⁊ sic de auib⁹ ⁊ bestijs
sed nō redit idem homo numero nec eadem bestia
sed alter homo ⁊ altera bestia. Unde si natura ha
beret tam magnū posse ꝙ illum eundē hoīem nu-
mero ⁊ eandē numero bestiā et arborem q̄ deficit
et morit̄ posset reducere viuū maiorem ptātem ha
beret q̃ habet. ⁊ ideo si deus nō resuscitaret illum
eundē hoīem numero qui morit̄ non ostenderet ꝙ
suum posse esset maius q̃ posse nature. Cum ergo
posse suū incōparabiliter maius sit q̃ posse natu
re. si nō faceret illud ꝑ qđ suū posse ostēdat̄ maius
q̃ posse nature contrariat̄ sue ptāti ⁊ ꝑfectioni qđ
est incōueniens. Ex quo manifeste ptꝫ ꝙ erit resur
rectio ⁊ altera vita ⁊ ꝙ idem corpus numero resur
get ad manifestandū ꝙ maius est posse dei q̃ natu
re. Quinto arguit̄ ex diuina sapīa quia ꝑfectiꝰ
opus arguit maiorē sapīam in mgr̄o qui illud fe-
cit. Unde si deus creauit hoīem ea intentiōe vt re
surgat ⁊ duret sine fine h̄ videt̄ nobilius q̃ si illud
creasset ea intentione vt nō resurgeret et duraret
sine fine. Et vbi est nobilior intētio ⁊ nobilior re-
spectus ostendit̄ excellētius opus ⁊ ex opis excellē
tia maioritate et nobilitate ostendit̄ excellentior
et nobilior sapīa in mgr̄o. Necesse est ergo resurre
ctionem fieri ⁊ aliam vitam dare vt diuina sapīa
excellētissima cognoscat̄. Sexto arguit̄ ex ama
bilitate eternitatis dei necesse est homini charita
tem habere hoc est deū amare qꝛ deus est eternali-
ter amabilis. Uñ si hō resurgat et ex diuine eter-
nitatis influentia hō sit ꝑpetuo durabilis in glīa
amabilior erit eternitas diuina q̃ si homo non re
surgeret sed finiret̄ in morte. Ad ostendendū ergo
concordiā inter durationē dei ⁊ hoīs ⁊ amoris ex-
cellentiā fiet resurrectio q̄ si nō fieret nō ōnderet̄.
Septimo arguit̄ ex diuīe iusticie equitate. Iu-
sticia em̄ dei requirit ꝙ omnib⁹ reddat̄ ṡm merita
et demerita al's nō esset iustus. Cum ergo hoc non
fiat in vita pn̄ti cū mali videant̄ florere: Iob. xxj.
Ducūt in bonis dies suos. boni vero tribulant̄ er-
go fiet in vita alia qđ esse nō potest nisi aīa sit im-
mortalis ⁊ nisi fiat resurrectio. tūc em̄ illa res que
bonū vel malum fecit in hoc mundo ꝑ diuinā iusti
ciam p̄miabit̄ vel p̄niet̄. Octauo arguit̄ ex eter
nitate diuīe iusticie sic poterit deus eternaliter iu-
dicare hoīem. si homo posset eē sine initio sicut po
terat eū iudicare eternaliter si hō esset sine fine vñ
si resurrectio nō esset significaret̄ ꝙ si creatura pos
set esse sine initio. ꝙ deus nō possꝫ sua iusticia eter
naliter hoīe vti vt ergo detur intelligi ꝙ deus po-
terat eternaliter vti sine initio in hoīe si homo pos
set esse eternaliter sine initio. sapīa diuina ordina-
uit ꝙ fiat resurrectio ⁊ ꝙ iusticia diuina sit potēs
conseruare humanū corpus sine fine dato ꝙ semꝑ
sit in tormentis vt iusticia vtatur in eo. Nono
arguit̄ ex naturali appetitu hoīs sic. impossibile ē
appetitum naturalem esse frustra sed homo natu
raliter appetit ꝑpetuo manere qđ patꝫ ex eo ꝙ esse
est qđ ab omnib⁹ appetit̄. homo em̄ ꝑ intellectum
appetit esse nō solum vt nūc sicut bruta aīalia sed
simpliciter consequet̄ ergo homo perpetuitatem
ṡm animam qua esse simpliciter et ṡm omne tp̄us
apprehendit. Decimo arguit̄ ex capacitate ani-
me quia anima capax est beatitudinis. Deus autē
vt ait Augu. ingenti libertate implet omnes crea
turas ṡm capacitatem earum ergo confert anime
beatitudinē. ad beatitudinem aūt spectat vita ꝑ
petua ergo necesse est alteram vitam ponere ⁊ ani-
mam esse immortalem. Undecimo arguitur ex
hominis timore qꝛ si anima moreret̄ cum corpore
homo nō plus timeret̄ mortuus q̃ lupus vl' canis
mortuus. cum ergo expiamur singularem timorē
in homine mortuo quem nō experimur in ceteris
animalib⁹ mortuis ergo necesse est dicere. ꝙ relin-
quit̄ aliquid viuens post mortē hoīs qđ timetur
Duodecimo arguit̄ sic deꝰ fecit aīam ad ymagi
nem ⁊ similitudinē suam sed deus est immortalis
ergo ⁊ aīa. Et licet nō posset forsitan rōne natura
li demonstratiue ꝓbari. sicut satis ptꝫ ꝑ debilitatē
rōnum. quo ad hoc tam a sanctis q̃ a ph̄is addu-
ctarū. Summe tn̄ conuenit hoc credere sicut mul-
ta alia sunt vera que ꝓbare demōstratiue nescimꝰ.
sicut alterū istorū ꝓcerto est verum mundus ince-
pit esse vel mundus nō incepit esse tn̄ nullū istorū
demonstratiue ꝓbari pōt ṡm Aristotilē. iiij. topi-
corum. Unde cōiter dicit̄ de quodā religioso ꝙ re
darguit quendam ph̄m ex eo ꝙ negauit aīam esse
immortalē. Quero inquit a te ph̄e ait ille religio-
sus. aut aīa est mortalis vel immortalis si est mor-
talis nullū incōmodum infligeret̄ credentib⁹ eam
esse immortalē. si vero est immortalis tunc crede-
re eam mortalem. quid incommodum in te sequit̄
ergo melius est credere eam esse immortalē q̃ mor
talem. Tercio improbat̄ p̄dictus error auctori
tatibus. quadrupliciter. p̄mo auctoritatib⁹ noui
testamenti ex euangelio. Scđo auctoritatib⁹ eius-
dem ex ep̄lis ⁊ actibus. Tercio auctoritatib⁹ vete
ris testamenti. Quarto auctoritatib⁹ doctorū ec-
clesie q̄ omnia exp̄sse sonāt aliam vitam. De pri
mo inducunt̄. xij. auctoritates. Prima auctoritas
habet̄ Ioh̄. vj. hec est aūt volūtas patris mei qui
misit me. vt omnis qui videt filiū. ꝑ fidem forma-
tam charitate. ideo sequit̄. ⁊ credit in eum habeat
vitam eternam qđ infallibiliter est verum in p̄de-
stinatis. ⁊ ibidem. Qui manducat meā carnem et
bibit meum sanguinem habet vitam eternā ⁊ ego
resuscitabo eū in nouissimo die. Scđa auctoritas
habet̄. Ioh̄. iiij. cū xp̄s loqueret̄ samaritane. Qui
biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fōs aque
viue salientis in vitam eternā. Tercia auctoritas
est Ioh̄. vj. Qui manducat hunc panem viuet in
eternū. Quarta auctoritas est Math̄. xix. et Mar
ci. x. Cum quereret iuuenis ille. mgr̄ quid boni fa
ciam vt vitam eternam possideam. Respondit ei
xp̄s si vis ad vitam. s. eternam ingredi serua man-
data. Quinta auctoritas Marci. ix. bonum est ti-
bi claudum introire in vitam eternam q̃ duos pe
des habentem mitti in gehennā ignis inextingui-
bilis. Sexta auctoritas est Mar. x. Nemo est qui
relinquerit domum aut fratres aut sorores aut pa
trem aut matrem aut vxorem aut filios ꝓpter me
et ꝓpter euangelium qui non accipiat cencies tm̄
nūc in tꝑe hoc. domos ⁊ fratres ⁊ sorores ⁊ matres
et filios ⁊ agros cum ꝑsecutionib⁹ ⁊ in futuro secu
lo vitam eternā. Dicit ꝙ in pn̄ti accipiet cencies
tm̄ quia ꝓ tꝑalibus accipit in pn̄ti bona sp̄ūalia q̄
tātū excedūt bona tꝑalia quantū cētenarius vni-
tatem. Aliter aūt pōt exponi de religiosis qui pro
vno patre carnali vel fratre dimisso habent sp̄ūa-
les fratres ⁊ matres ⁊ patres multos ⁊ etiā posses-
siones multas ⁊ agros inquantū ex possessionib⁹
oīm fideliū sufficient sustentant̄ ṡm illud ap̄li. ij.
ad. Cor. vj. quasi nihil habentes ⁊ oīa possidētes
Unde Aug. Contemne oīa ⁊ habebis oīa. Se
ptima auctas est Ioh̄. iij. Qui credit in filiū ha-
bet vitā eternā. qui aūt incredulus est filio nō hꝫ
vitā eternā sed ira dī manet suꝑ eū. Et ibidē. Sic
deus dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū daret
vt omnis qui credit in illum non pereat sed ha-
beat vitā eternā. Octaua auctoritas est Ioh̄.

v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere 7 ille sunt qui testimoniū phibēt de me 7 nō vultis venire ad me vt vitam habeatis
Nona auctoritas est Joh.vj. vbi dicit q cum multi ex discipulis iesu abirēt retro dixit iesus ad duodeci3. Nunqd et vos vultis abire. Rn̄dit ei symō petrus. dn̄e ad quē ibimus verba vite etne habes 7 nos cognouimus 7 credimus q2 tu es xp̄s filius dei. Decima auctas ē Joh.x. Oues mee vocem meam audiunt 7 cognosco eas 7 sequunt me. et ego vitam eternā do eis. Undecima auctoritas est Joh.xij. Qui odit aīam suam in hoc mundo in vitā eternā custodit eam. Duodecima auctoritas est Math.x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. aīam aūt nō possunt occidere. sed potius eū timete qui pōt aīam 7 corpus pdere in gehennam. Hee duodecim auctoritates ex euāgelijs deducte sunt quasi .xij. colūne auree nostri inexpugnabilis fortalicij. Predictis adiūgunt alie .xij. auctoritates ap̄lorum xp̄i. Prima est cum iudei cōtradicerent paulo 7 blasphemarent tunc cōstāter paulus 7 barnabas dixerūt: Actuū.xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei. sed qm̄ repulistis illud 7 indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gentes. sic em̄ pcepit nobis deus

Scd̄a est eiusdē ad Gala. vlti. Qui seminat in carne sua de carne et metet corruptionē. qui aūt seminat in sp̄ū de sp̄ū metet vitā eternā. Tercia ē eiusdē prima Thimo.j. Ideo misericordiā consecutus sum vt in me primo oñderet iesus xp̄us oēm pacientiā ad informationē eorū qui credituri sūt illi in vitam eternā. Quarta est eiusdem prima Thimo.vj. Certa bonū certamen fidei apprehēde vitam eternā in qua vocatus es et cōfessus confessionem bonā. Quinta est eiusdem Thimo.j. Paulus dei seruus ap̄ls iesu xp̄i ſm fidem electorū dei 7 agnitionem veritatis que ſm pietatem est in spem vite eterne quā pmisit qui non mentit deus ante tp̄a secula. Sexta est eiusdē ad Thit.iij. dicens. Iustificati gratia ipsius heredes simus ſm spem vite etne fidelis ſmo est. Septima auctoritas ē eiusde3 pma Cor.xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remunerari a xp̄o miserabiliores sum9 7c. quia alij adminus pfruunt bonis huius vite nos autē patimur mala. In primitiua eni3 ecclesia fideles erant multa sustinētes aduersa. Sed cōtra hoc posset argui de multis ph̄is qui voluptates 7 diuitias huius seculi cōtempserunt 7 cū h̄ negabāt resurrectionē mortuorum nec tñ dicunt miserabiliores alijs hominibus sed meliores. Dicendū q nō est sic de ipsis 7 xp̄ianis q2 ph̄i hoc fecerunt pter maiora bona cōsequenda. s. virtutes intellectuales 7 morales in quibus consistit cognitio veritatis 7 cōsecutio politice bonitatis hoc aūt non pōt dici de xp̄ianis qui confitent xp̄m resurrexisse a mortuis qd̄ falsum esset si resurrectio esset impossibilis falsitas aūt malum est intellectus sicut veritas eius bonū. Octaua est ap̄li petri. prima Pe.iij. Salnos baptisma facit nō carnis depositio sordiū sed consciē bone interrogatio in deū p resurrectione3 iesu xp̄i qui est in dextera dei patris. deglucies mortem vt vite eterne coheredes efficeremur. pfectus in celu3 subiectis sibi angelis 7 ptātibus 7 virtutibus. Nona est Joh. ap̄li prima. Joh.j. vidim9 et testamur 7 annunciamus vobis vitam eternā.

Decima est eiusdē in.c.ij. hec ē repromissio quā ipse pollicitus est nobis vita eterna. Undecima est eiusdem in.c.v. hoc est testimoniū qm̄ vita3 eternam dedit nobis deus 7 hec vita in filio eius ē

Duodecima est eiusdē in.c. eodē assumpsit nos et dedit nobis sensum vt cognoscamus verū deum et simus in filio eius vero hic est verus deus 7 vita eterna. Ecce habemus .xxij. ppugnacula nostri fortalicij ap̄lorum xp̄i. Nunc videamus auctoritates veteris testamenti 7 inueniunt tres. Prima est Thobie.xij. Elemosyna a morte liberat et facit inuenire vitā eternā. Scd̄a est Eccl.xxiiij. Qui elucidant me vitā eternā habebunt. Ecce p mium qd̄ pmittit diuina sapia suis elucidatoribus.

Tercia est Daniel.xij. Multi de his qui in puluere terre dormiunt euigilabunt. Alij in vitā eternam. Alij in obprobrium vt videāt semp. Premissis aūt omnibus articulis fidei vltimus concordat qui est Carnis resurrectionē 7 vitam eterna3 amen. Hec est etiam snīa verissima catholice fidei et doctorū. dicit em̄ in libro de ecclesiasticis dogmatibus solum hoīem credimus habere aīam substātiuam que 7 exuta a corpe viuit 7 sensus suos atq3 ingenia viuaciter tenet nec cum corpe morit sicut Arabs asserit nec post modicum interuallū sicut zenon q2 substācialiter viuit. Et Aug. O anima mea illam patria3 petere debuisti in qua est quies sine labore gaudium sine dolore. pax sine tribulatione. lux sine tenebris. vita sine morte. Ipse dē si sil anima cum corpe interieret p nihilo dei filius deo patri spiritū cōmendaret. sed morit 7 deo patri spiritum cōmendat vt mortem corpis 7 immortalitatem aie designaret. Confirmant finaliter oīa p dicta auctoritate beati Greg. in.iiij. libro dyalogorum vbi loquens de vita anime post obitu3 sic ait. Carnales quiq3 quia illa inuisibilia scire non valent p experimentu3. dubitant vtrum ne sit qd̄ corpalibus oculis nō vident. que nimirum dubietas primo parenti nostro esse nō potuit. quia 7 exclusus a paradisi gaudijs hoc qd̄ amiserat quō viderat recolebat. Hi aūt sentire vl recolere audita nō possunt q2 eorū nullū sicut illi salte3 de pterito expimentū tenent. Ac si em̄ pgnans mulier mittatur in carcerē ibiq3 puerū pariat qui natus in carcere nutriet 7 crescat. Cui si fortasse mater q hūc genuit solem. lunam. stellas. mōtes. 7 campos. volantes aues. currentes equos noiet. Ille vero qui est in carcere natus 7 nutritus nihil aliud q tenebras carceris sciat et h̄ quidē esse audiat. sed q2 ea p experimentum nō nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homīes dum esse summa atq3 inuisibilia audiunt. diffidunt an vera sint quia sola hec infima in quibus nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est vt ipse inuisibilium 7 visibilium creator ad humani generis redēptionem vnigenitus patris veniret 7 spiritumsanctum ad corda nostra mitteret. quatinus p eū viuificati crederemus. que adhuc scire p expimentū nō possumus. quotqt ergo hunc spm̄ hereditatis nr̄e pignus accepimus de vita inuisibiliū nō dubitamus. Nam q2 post mortem carnis viuat aīa ptz rō sed fidei admixta. Nunqd 7 sancti ap̄li ac martires xp̄i pñtem vitam despicerēt. in morte carnis aīas ponerent nisi certiorē aīarū vitam subsequi scirent. Et ecce hi qui aīas in morte posuerūt atq3 aīarū vitā post mortē carnis esse crediderūt quotidianis miraculis chorusçant. Ad extincta eoru3 nanq3 corpa viuētes egri veniūt 7 sanant. piuri veniūt 7 demōio vexant. demoniaci veniūt 7 liberāt leprosi veniūt 7 mūdant. deferunt mortui 7 suscitātur. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpendis vitam anime post corpus etiam per ossa

mortua in virtute miraculorū. Nam ⁊ multi nr̄orum mentis oculum fide pura ⁊ vberi orōne mundantes egredientes ex carne aīas frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

De heresi eorū qui dicunt ꝙ nō possunt euitare pctā qui fuerūt nati in tali cōstellatōne vel signo.

Quartadecima heresis est eorū qui dicūt se nō posse euitare peccata quia sūt nati in tali signo. Hic notandū est ꝙ scḋm Greg. in omelia ⁊ scḋm Augu. in .v. de ciui. dei. c. j. et. xxiiij. q. iiij. quidā heretici. ⁊ est ysi. do. viij. Ethy. c. v. fuerunt quidā heretici dicti priscillianiste qui fundamētis astrologorū adherētes dicūt vnūquēqꝫ hoīem sub cōstellatōibꝫ stellarū nasci earūqꝫ influētijs regi. dicūt etiā tales stellas dictorū hoīm esse fatū. qḋ quidē fatū scḋm Aug. nō dicunt dispōem ac causarū ordinē siue cōnexionē in ipsis rebus scḋm diuinā voluntatē sicut dicit boecius. iiij. de consolatōe. psa. vj. Sed dicūt fatū vim positōis syderū qualis est qñ quis nascit̄ vel concipit̄ quā vitare nō possent dicūt etiā hr̄e ptātē stellas sup hoīm vitā mortē actus ⁊ officia. Dicūt eñ ꝙ mars facit hoīem homicidā ⁊ pliatorē. Aquarius piscatorē. Libra trapezetā cāpsorē ⁊ mercatorē huius opinionis fuerūt thalmudiste dicentes de thalmuth talia verba. filij ⁊ puisiones rerū nō dependēt ex meritis sed dependēt ex ꝯstellatōe signi Sic attribuerūt malū regis saul ⁊ bonū regis dauid planetis ⁊ signis dicētes in eodē libro. Si natus fuisset saul in signo dauid ꝙ cecidisset corā eo. Itē dicunt iudei in libro thalmuth in. c. qḋ incipit ceder thabemer ꝙ vnus doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebat̄ ei fortiter mūdus. vult dicere ꝙ hēbat magnā paupertatem ⁊ faciebat orōnē deo ꝙ reuelaret ipm ab illa magna paupertate. et dr̄ ibi ꝙ deus rn̄dit sibi. vis ꝙ ꝓpter amorē tuū destruā mundū ⁊ iterū creem illū ⁊ forte eris in signo in quo efficieris diues. Ex quibus apparet manifeste ꝙ isti intelligebant deū nō hr̄e ptātem auferendo ab illo miseriā nisi mediantibꝫ signis. Ex isto fundamēto supradicti heretici posuerunt ꝙ stella q̄ nato dn̄o orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xp̄o influeret sup eius vitā. mortē. actus ⁊ officia ptātē haberet ⁊ sibi in omnibꝫ fatū esset. Protāto dicit Greg. vbi supra ꝙ pdicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumunt ꝙ noua stella exijt cū dn̄s in carne apparuit cuius fuisse fatū eandē stellā putāt. Predictus error siue heresis improbat̄ p tres doctores ꝓbatissimos. s. p Aug. Crīs. et Greg. Et p̄io p Aug. qui in quinto libro. de ciui. dei in. c. j. dicit istā opinionē esse offensiuā ⁊ iniuriosā q̄tuor rebꝫ insignibus ⁊ irreprobabilibꝫ. Primo cōi lege ⁊ secte in generali. Scḋo celo in spāli. Tercio iudicio diuinali. Quarto ꝓbationi expimētali. Primo Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua ⁊ iniuriosa oīi legi ⁊c. scḋm eñ tulliū de natura deorū oīs lex ⁊ secta posuit deū esse. Non est tam fera tā rudibusqꝫ moribꝫ cuius mentē opinio deorū nō habuerit inqnit tullius. Item oīs secta ⁊ lex ponit ꝙ deus in necessitatibus debet inuocari ⁊ rogari. Unde scḋm phm in ethicis latera ⁊ cultus deorū sunt de lege nature. et scḋm tulliū vbi supra. Omnis lex ⁊ secta sacrificia quedā habet quibꝫ deos suos reuereat̄. Si ergo ista opinio veritate cōtineat que dicit stellas habere hanc ptātem ꝙ ex suis influentijs. moribus ⁊ actibus hoīm imponant necessitatē. quā euitare nō possint. ad quid deus in necessitatibꝫ inuocabitur aut rogabit̄ quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istā opinionē dicit in textu. Hi ab auribus hoīm repellendi sunt nō solum eorū qui verā religionem tenent. sed qui deorum qualiumcunqꝫ licet falsorū volunt esse cultores. Hec opinio quid aliud agit nisi vt nullus omnino colat̄ aut roget̄ deus. hec Aug. Item scḋo hec opinio est offensiua ⁊ iniuriosa celo spāliter magna diffamatō istius ciuitatis esset si diceret̄ ꝙ in aula sui consiliarij ciues ⁊ rectores concluderent ⁊ determinarent latrocinia perpetrāda homicidia ⁊ cetera mala cōmittenda p istam ymaginationē. Aug. dicit ꝙ celum quedā curia vel ciuitas est. ciues sunt stelle et si isti influunt ⁊ necessitant ad latrocinia homicidia et cetera mala. celo est vituperium et iniuria.

Tercio hec opinio est offensiua ⁊ iniuriosa diuino iudicio. Unde Aug. in textu. Quale inquit iudicium de factis hoīm relinquit̄ deo quibꝫ celestis adhibetur necessitas. ad idem. xxiiij. q. iiij. vas̄. irc.

Quarto et vltimo est offensiua hec opinio probationi expimentali. Sepe videmus ꝙ duo gemini nati ⁊ concepti sub eodem signo ⁊ constellatiōe stellarum sūt ita diuersi in omnibꝫ ⁊ dissimiles ꝙ magis sunt similes illi qui in diuersis cōstellatiōibus sunt nati ⁊ cōcepti ⁊ istam rōnem dicit Aug. fortissimam. Unde in textu cōtra istos. Quid inquit est ꝙ nunq̄ dicere potuerūt cur in vita geminorum in actionibus in honoribꝫ ceterisqꝫ rebus ad humanam vitā ptinētibꝫ atqꝫ in ipsa morte sit plerumqꝫ tantaqꝫ diuersitas vt similiores eis sint quantū ad hoc attinet multi extranei q̄ ipsi inter se gemini qui exiguo tpis interuallo in nascēdi separato in conceptu aūt p vnum concubitum vno etiā momento seminati. Dat exēplū in. iiij. c. ⁊ idē habet̄ Geñ. xxv. Malach. j. et. xlvij. d. q̄tūlibet. Iacob dilexi esau. o. habui. Nati sunt duo gemini antiqua patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plantā prioris teneret tanta fuit in eorum vita morū diuersitas. tanta in actibꝫ disparitas tanta in parentū amore dissimilitudo vt etiam inimicos eos inter se faceret ista distantia. Nunquid h̄ dicit̄ ꝙ vno ambulante alius sedebat. vno dormiēte alius vigilabat. vno loq̄nte alius tacebat. vnus duxit mercēnariam seruitutem alius nō seruiuit. vnus a matre diligebat̄ alius a matre non diligebatur. vnus honorē qui apud eos magnus habebatur amisit alter adeptus est. hec Aug. Scḋo improbat̄ ista heresis p Crīs. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā in deum. prima est ꝙ deus est et fuit malus in stellas creando. vñ sup Math. dicit sic. Si aliquis adulter ⁊ homicida fiat p stellas magna est iniquitas stellarū. maior illius qui creauit stellas. Nam cum sit p̄scius futurorum deus ex quo tanta iniquitas futura erat p stellas si noluerit emendare nō est bonus. si voluit et nō potuit impotēs est. Scḋa blasphemia est ꝙ deus est crudelis in talibꝫ pro delictis penas dare. vñ Crīs. vt quid mali penā suscipiam. qḋ non volūtate sed necessitate cōmisi. Tercia blasphemia est ꝙ deus est insipiēs in pcipiēdo. vñ Crīs. Quis eñ iubet aliquē ne faciat malū qḋ nō pōt declinare aut vt faciat bonū ad qḋ nō pōt puenire hec ille. vñ merito dicit̄ Math. xj. Iugū eñ meū suaue est. et. j. Io. v. mādata eiꝰ grauia nō sūt. Tercō et vltio improbat̄ h̄ opinio heretica p Greg. sicꝫ p Aug. Sꝫ dat spāliter vnū exēplū de honoribꝫ ⁊ dignitatibꝫ hoīm. Vñ in omelia epiphanie dicit sic Absit a fideliū cordibꝫ vt fatū aliquid dicamus

vitam quippe hoim solus hanc conditor qui creauit administrat. Neq enim pter stellas hō. sed stelle pter hoiem facte sunt. Sequit In psarū q̄ fratcorūq terra reges ex genere pdeunt quib pfecto nascentib quis estimet quanti eisdē momētis horarū 7 tporū ex seruili conditiōe nascant. 7 tn̄ regū filij vno eodēq sidere cum seruis nati ad regnū pficiunt cum serui qui secū fuerant geniti in seruitute moriant. hec Grego. Patet igit p istos tres doctores venerabiles q pdicta opinio est falsa 7 heretica. vn̄ determinando veritatē pcludit Augu. de stella nouiter xpo nascēte creata q ipsa nō est xpo infatum. Unde sermōe. viij. sup Jo. Non est sub fato syderum dn̄s syderū cum ipse sit cōditor syderum. 7 cōtra faustū nō ideo xps natus est vt si dici oporet non stellam xpo sed xpm stelle fatū dicere mus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascendi ptulit cām. Sed qreret aliqs diligēs scire vtrū ex impressione luminariū celestiū causet aliquo mō in hominib diuersitas morū. Respōdet q mores hoim 7 euentus futurorū a sydērib causari dupliciter potest intelligi. Aut necessario 7 sufficienter Aut dispositiue 7 cōtingeter. Si dicat primo mō sic nō tm̄ est falsum sed etiā hereticū. qr repugnat xpiane religioni. tū qr veritas fidei in hoc errore saluari nō posset. dum enim oia ponit a sydērib necessario euenire. tollit meritū 7 p cōsequens gliaz. tū qr honestas morū p hunc errorem piudiciū patitur dum culpa peccātis in sydera refundit vt supradictū est qr sic licentia malefaciendi sine reprehensione credit vt homo ad orandū et colendū sydera incuruet. Si aūt dicat mores hoim a dispositionib syderū variari dispositiue 7 cōtingeter sic pōt habere veritatē qr nec rōni nec fidei repugnat Planū est enim q dispositio corpis varia multū facit ad variationē affectionū 7 morū aie. vt plurimū enim aia corpis cōplexiones imitat vt dicit. ser. principiator. Un̄ colerici sunt iracūdi 7 sanguinei sūt benigni. melancolici sūt inuidi. 7 fleumatici pigri h aūt n̄ est necessariū qr aia dn̄at suo corpi maxie qn̄ est adiuta p gratiā. multos enim videmus colericos mānsuetos. 7 melancolicos benignos. qm̄ ergo virtus corporū celestiū opat admixtionē 7 qualitatem cōplexionū. Hinc est q p cōseqns operatur quodāmodo ad qualitatē morū valde tn̄ de lōginquo. plus enim facit ad qualitatē cplexionis virtus nature inferioris q virtus syderū. Un̄ Aug. in. v. de ci. dei. c. ij. In solutione cuiusdā questionis de duob fratrib qui sif infirmabant 7 curabant cuz qreret vn̄ h cēt. magis cōmēdat rōnē ypocratis q astronomi ypocras enim rn̄dit q h erat pter silitudinē cplexionis. Et astronom9 rn̄dit q h erat pptē idēptitatē cōstellatōis meli9 enim rn̄dit phisicus qr cām dedit magis ppriam 7 ppinquā. Est sic ergo dicendū q impssiones syderū aliq mō disponunt ad varietatē morū. nō quidē dispōne necessaria 7 prima 7 sufficiēte sed remota 7 cōtingente. Sed obijcit q phus libro de ppzietatib elementorū dicit q regna vacua facta sunt 7 terre depopulate apud coniunctionē Jouis 7 saturni sed talia nō dependent ex libero arbitrio ergo 7c. Rn̄det q hoc dicit phus nō quia hoies non potuerunt resistere influentie illius constellatōis sed quia noluerunt qr dicit Tholomeus in almagesti. sapiens hō dn̄abitur astris q̄uis aūt cōiunctio iouis 7 saturni eo q saturnus habet influentiā melancolicā 7 malaz Jupiter aūt immittit valde bonam influentiam potest ad rixam vel discordiaz hoies inclinare cui tn̄ inclinationi hoies p libertatem arbitrij possūt resistere 7 satis faciliter cum adiutorio gratie dei.

Obijcitur iterz quia Damascenus li. iij. c. vj. dicit constituunt multotiens 7 comete signa quedā mortis regum 7c. Responsio quidam dicunt q cometa nec naturaliter generat nec est vna de stellis in firmamento positis. Unde nec eius significatō est naturalis. vnde Damascenus libro. ij. c. vj. Dicit q comete nō sunt ex his que a principio genite sunt sed diuina iussione fm ipsum tps constituuntur et rursus dissoluunt hec damascenus. Et p tale signum deus prenunciat mortem regum magis q aliorz tum quia rex est psona cōis. tum quia ex hoc pōt oriri turbatio regni de cuius custodia magis solicitant angeli ppter cōe bonū. Et si queras quod est illud regnum in quo debet tale accidere. hic respondet catholicus dicens q qn̄cunqz apparet semp significat mortem vel immutationē alicuius principis vel destructionis alicuius patrie. 7 semp dirigit radios suos ad illam patriam cui minat. Alij autē qui viam phisicam sequūtur videtur q stella cometa sit impressio calida et sicca generata ex inferiore parte aeris prope ignez de vapore calido 7 sicco 7 glob illius vaporis adunatus apparet corpus stelle. Partes autem illius corporis discontinuate circa illum globum et in longum ptēse in suis extremitatibus illi globo cōiuncte sunt quasi eius come sicut loquit albertus magnus dicens q comete sunt stelle habentes comas quod fit per aerem inflammatū contentum a stellis siue planetis quinqz. s. saturno. Joue. mercurio et venere. Isti enim planete propter velocem motum ipsorum igniunt aerem in circuitu eorum et sic propter aerem inflammatū contentum a stellis predictis coniuncto lumine eorum cum eo vidētur stelle ille comete 7 fm hanc positionem signat 7 causat nō per se sed per accidens mortalitatem pueniētem ex infirmitatibus calidis 7 siccis quia vehemens dissipata siccitas consueta est preuenire 7 continuari generationi comete 7 quia vt in pluribus diuites nutriūt calidis 7 siccis. Ideo illo tpe multi diuites moriunt inter quos mors regum 7 principum est magis notabilis. Huius opinionis videtur esse ysidorus in. iiij. ethymoloiaz Dicit enim q h genus syderis qn̄ apparet signat pestilentiam. aut famem. aut bellum. Item videtur sentire beda. Dicit enim q signat pestilētiā. aut bella aut vētus aut estus. Et si qras vtrū illa stella q apparuit in natiuitate xpi fuit cometa. Respōdet beda. q non quia ex quibuscunqz causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semp apparet in parte septentrionali. Stella aūt que apparuit in ortu xpi mouebat ab oriente ad meridiem versuz occasum quod nō solet facere motus cometarum. vt dicit Cris. Et sic patet fm quamlibet istarum opinionū nullum penitus astra habere dominiuz super liberum arbitrium. licet inclinēt dispositos ad aliquas passiones.

Qr diffinire. que assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Septima cōsideratio

est scire ad quos pertinet diffinire que assertio est catholica vel heretica vtrūz s. ad theologos vel canonistas. Et respondet venerabilis Guilhelmus ochan in suo dyalogo q istō verbum diffinire habet plures significationes de quibus due ad propositū videntur pertinere. Cōtingit enim aliquid diffinire auctoritate officij. 7 sic diffinire que assertio catholica et que heretica

sit censenda ad summū pontificem pertinet ꝛ cōcilium generale. Aliter contingit diffinire per modum doctrine quō magistri in scolis diffiniunt q̄stiones ꝛ determinant ꝛ sic accepto verbo diffinieñ di circa propositā questionē; diuersimode sentiūt literati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas p̄ncipaliter spectat que assertio est catholica que heretica iudicare ad quod mouet̄ triplici rōne. Prima est hec. Ad illam scientiam principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica censenda. que principalr̄ tractat de assertione veritatū theologicaꝝ ꝛ reprobatione heresum damnatoꝝ hmōi est scientia canonistarum ꝛ non theologoꝝ ergo. Secunda ratio hec est. Ad illam scientiam ptinet diffinire que assertio est catholica ꝛ que heretica est censenda cui fides q̄tum ad credibilia principalibus adhibet̄. Sed q̄tum ad ea que sunt fidei magis credendu; est canonistaꝝ scientie q̄ theologoꝝ q2 magis credendū ē eccle p quam edita est scientia canonistarū q̄ euangelio teste augustino qui videtur asserere maiorem eē auctoritatē eccle q̄ euangelij. quia nec euangelio inquit crederem nisi auctoritas ecclesie cōpulisset ergo ad scientiam canonistaꝝ magis ptinet diffinire que assertio est catholica q̄ heretica est censenda q̄ ad theologiam. Tercia rō ē hec. Ad illam scientiā principaliter spectat discernere que assertio est catholica que heretica est censenda cuius auctoritas habet simbolum fidei ꝛ articulos ordiare ꝛ articulos fidei recte ꝛ rite distinguere sed hoc spectat ad summū pontificē q̄ actor est scientie canonistarum ergo per consequens ad ipos principalius q̄ ad theologicos ptinet diffinire que assertio catholica q̄ heretica debeat reputari. Alij indubitanter tenent ꝙ ad theologiā spectat non p modum diffinitionis auctoritatiue ꝗ p modum doctrine principaliter diffinire que assertio catholica que heretica censenda ē ꝛ ꝙ ad canonistas non ptinet nisi inquantū eoꝝ sciētia aliqua ad fidem spectantia dinoscitur mendicare a theologia qd̄ nitūtur ratōnibus affirmare. Quarum prima est hec. Ad illius scientie doctores p̄t quam solummodo dicitur assertio catholica vl̄ heretica principaliter spectat diffinire p modum doctrine que assertio est catholica reputanda. S; p theologiam solūmodo scitur quecunq; assertio catholica reputanda q2 illa assertio sola que est cōsona theologie est vere catholica. Illa vō que theologie noscitur aduersari esse dinoscit̄ heretica. Si em̄ aliqua assertio quibuscunq; de causis summorū pontificū vel etiam generaliū cōsilioꝝ aut etiā imparatorum legibus inueniret̄ aduersa si theologie nullaten⁹ obuiaret q̄uis p falsa ꝛ erronea posset haberi. non tñ deberet inter hereses cōputari. ergo ad theologie tractatores principaliter pertinet diffinire p modum doctrine que assertio catholica ꝛ que heretica censenda est. Secunda ratio est hec. Ad illius scientie tractatores in qua explicite ꝛ complete traditur regula fidei ortodoxe. principaliter spectat diffinire p modum doctrine q̄ assertio catholica que heretica est censenda. Hmōi aūt ē scientia theologica nō canonistarū. multa. n. ad fidem nostrā spectantia in theologia repiunt̄ explicite. de quib⁹ in scientia canonistarum mētio non habetur. nihil aūt ptinens ad regulam fidei in alia sciētia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipiunt. ergo ad theologos noscitur talis diffinitio principaliter ptinere. ad canonistas non spectat nisi inquantum aliqua theologica a theologia noscuntur mendicare. Tercia rō est hec de assertionibus quas scientia supior ꝛ inferior tractare noscuntur habet supior scientia principali⁹ iudicare. Sed de quibusdā assertionib⁹ catholicis et hereticalib⁹ theologia que est supior ꝛ scientia canonistaru; que ē inferior aliquo mō ptractant ergo ad theologiā ptinet principalius talis diffinitio. ꝛ p cōsequens ad theologos principaliter spectat diffinire p modū doctrine que assertio catholica que heretica est censenda. Plures alias solennes rationes facit vbi supra venerabilis ocham ꝗ hee sufficiant p p̄nti. Restat aūt videre ad rōnes canonistarum. Ad primā nōnulli respondent theologi dicentes ꝙ ad theologiā nō ad scientia; canonistaꝝ spectat principaliter de approbatōne veritatū catholicaꝝ ꝛ reprobatōe heresum dānatarum tractare cuius rōnem assignant dicētes ꝙ assertio veritatis est approbatio veritatis. qui. n. aliquod dictum asserit eē verū approbat illud dictum tanq̄ verū assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio aūt veritatis est reprobatio cōtrarie falsitatis quia qui aliqua; approbat veritatem p consequens cōtrariam reprobat falsitatem sicut qui precipit vnum cōtrarioꝝ p consequens p̄hibet aliud vt notat glo. in decreto di. prima. humanū. sup verbo p̄hibetur. assertio ergo veritatum theologicarum p quandā cōsequentiā ē reprobatio oīm heresum cōtrariarū. Cū ergo per theologiam principaliter veritates theologice asserant̄. sequit̄ ꝙ approbatio veritatū theologicarū ꝛ dānatio heresū p̄ncipalr̄ ad theologiā ptinet S; dices ex q̄ tal' approbatio ꝛ r̄probatō p̄ncipalr̄ ad theologiā ptinet ergo non tm̄ ad eam ptinet. Rn̄det p̄dicti dicētes ꝙ ad sciētiā canonistaꝝ ptinent libri decretoꝝ ꝛ decretalium ꝛ alie questiōes summoꝝ pontificū ꝛ epāle in quibus quedā veritates theologice asserunt̄ ꝛ nōnulle hereses reprobant̄. l; tñ ille veritates ꝛ hereses sint pauce respectu illarum que in theologia h̄ntur. ꝛ iō nō tm̄ ad theologia; sed etiā ad scientiā canonistaꝝ spectat aliquas v̄itates catholicas approbare ꝛ aliquas hereses l; paucas reprobare. Ad theologiā aute; spectant oēs v̄itates catholicas approbare ꝛ oēs hereses reprobare. quare licet principalr̄ talis approbatio ꝛ reprobatio ad theologiā ptineat. ptinet tñ secundario nihilominus ad scientiā canonistaꝝ. Aliam rōnem adducunt dicentes theologia veritates catholicas approbando ꝛ hereses reprobando a canonistaꝝ sciētia nihil oīo recipit vl̄ mēdicat. Canonistaꝝ tñ scientia veritates catholicas approbando ꝛ hereses reprobando a theologia oīa mendicando p̄cedit. quare ad theologiam hec principalius ꝛ vniuersaliter ptinere noscūt̄ ad canonistaꝝ sciam secūdario ꝛ pticulariter. Ad secundā rōnem canonistarum respondet̄ ꝙ q̄tum ad ea que fidei sunt magis credendū est theologie q̄ cuicunq; alie scientie. nullisq; scriptorib⁹ quarūcunq; scientiarum ita opt̄et credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati August. que adducit̄ vt nōnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati Aug. pessime allegat̄ Ad cuius intellectum dicunt esse sciendum ꝙ nomen ecclesie equiuoce in locis varijs scripturaru; accipitur aliq̄n p loco corporali diuinis officijs deputato. Aliq̄n p aliq̄ spāli collegio clericoꝝ. Aliq̄n p toto collegio oīm clericorum. Aliq̄n pro aliqua multitudine spāli cleri ꝛ populi. Aliq̄n p tota congregatione oīm fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliq̄n vō nomen eccle nō solum totam congregatōem viuentium sed etia; fideles mortuos comprehendit. ꝛ isto vltimo modo

accipit ecclam beatus Aug. in li. ꝯtra manicheos 7 recitatur di. xj. c. palam. Qui ait palam ē ꝙ in re dubia ad fidem valeat catholico eccle auctoritas que a bipis fūdatissimis sedib9 aploꝝ vsq3 ad hodiernū diem succedentiu3 sibimet epoꝝ serie 7 tot populorum consentanee firmat̄ vbi eccla catholica epos 7 pplos a tpe aploꝝ vsq3 ad ordies sibimet succedentes importat. 7 sic accipit nomen ecclesie Aug. cum asserit ꝙ non crederet euangelio nisi eū auctoritas eccle compelleret. Ista.n. eccla scriptores euangelij 7 omnes populos comprehendit sicut ꝓbatum est. Quare ex auctoritate Aug. sane intellecta inferri non pōt ꝙ magis sit credendum summo pontifici canonū conditori q̄ euangelio 7 ꝑ consequens ꝑ eam ꝓbari non pōt ꝙ maior fides sit exhibenda sacris canonib9 q̄ euangelio xpi. Cōcedunt tñ ꝙ magis credendum ē eccle que ē multitudo catholicoꝝ oīm qui fueruut a tꝑibus ꝓphetarum 7 aploꝝ vsq3 modo q̄ euangelio. non q̄ʒ de euangelio sit aliqualiter dubitandū sed qr totum ē maius sua ꝑte. Ecclesia igit̄ que maioris auctoritatis est q̄ euangelista est illa eccla cuius auctor euangelij ꝑs esse dinoscit̄. Non ē aūt mirū si maior ē auctoritas totius q̄ ꝑtis. ideo maior ē auctoritas totius congregationis cōprehendentis euāgelistas 7 omnes alios orthodoxos vsq3 ad hec tēpora q̄ vnius vel etiā pluriū ꝑsonarū cōgregationis eiusdē. Qr aūt conditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ euangelium sed multominoris ipimet canonū cōditores testant̄ apte. Urbanus eñ papa vt habet̄. xxv. q. j. c. sunt quidā ait. sciēdu3 vo sumoꝑe est ꝙ inde nouas leges pōt condere pōtifex supple romanus. vnō euangeliste nequāq̄ aliquid dixerunt vbi vo apte dñs vel eius apli vl' eorum sequaces sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt ibi romani pontifices nō nouā legem dare pñt. sed potius qd̄ ꝑdicatum ē vsq3 ad aīam 7 sanguinem cōfirmare deb3. si eñ qd̄ docuerūt apli 7 ꝓphete qd̄ absit destruere niteret̄ nō sniam dare sed magis errare cōuinceretur. Ex his igit̄ colligitur euidenter ꝙ conditor canonū minoris est auctoritatis q̄ euangeliū sacrosanctū. ꝯtra qd̄ nouā legem nequāq̄ condere pōt sed euangelium defendere vsq3 ad aīam et sanguinem obligat̄. Contra qd̄ si nouam legem dare ꝑsumeret esset de errore ꝑ catholicos cōuincendꝰ. his fabianus papa concordat qui vt habet̄. xxiiij. q. iij. c. qui oīpotentem deum metuit nec contra euangelium nec contra aplos nec cōtra ꝓphetas nec sanctoꝝ patrū instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Ex quib9 verbis patenter habetur ꝙ conditor canonū si omnipotentem metuit nihil cōtra euangelium cōponere ꝑsumit statuere 7 ita non maioris ſ3 minoris auctoritatis q̄ euangelium esse dinoscit̄ ꝙ in plurib9 capitulis in libro decretoꝝ in certis luce clari9 cōstat sicut ex distinctiōe. ix. c. noli. 7. c. ego solis es. c. quis nesciat. 7. c. noli. 7. c. neq3. 7 ex. xiiij. di. c. sicut. 7 ex cā. ij. q. iij. c. si is q̄ ꝑest. Alie auctoritates q̄plurime quas longū esset recitare hocidē afferunt manifeste. 7 ꝓpter easdem rōnes dicunt ꝙ tota multitudo xpianoꝝ nunc vita mortali viuentiū non est maioris auctoritatis q̄ sit sanctū euangelium q̄ʒ multitudo viuentiū debet vsq3 ad ad aīam 7 sanguinem defensare euangeliū. Ad terciam rōnē canonistarū rñdent nōnulli dicentes ꝙ summus pōtifex debet sacrarū lrarum habere noticiam 7 etiā in sacris canonibus debet esse peritus. Et iō simbolum ordinare 7 articulos fidei recte distinguere spectat ad ipm ꝑcipue cū cōsilio 7 assensu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo et articulos fidei distinguendo 7 eadē rōne in distinguēdo sententice que assertio ē catholica et que heretica reputanda. theologie principaliter debet inniti. secundario aūt in sacris canonib9 se poterit fundare. Et iō ex ista rōne cōcludi pōt. ꝙ ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et l3 cū theologi vel alij de heresi accusantur vel alios excusare conantur. libellus excusationis rñsionis appellationis. 7 hmōi componere nesciant nec formare ſ3 ad canonistas oporteat eos recurrere. non tñ ex hoc concluditur ꝙ ad eos principaliter ꝑtineat diffinire que assertio catholica 7 que heretica est cēsenda vt dictū ē. qr aliud ē discernere que assertio est 7c. 7 aliud ē scire formas accusatōnū 7 modū agēdi cōtra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos. qr primū ad theologos. secundū ad canonistas dinoscit̄ ꝑtinere. qm̄ aliud est cognoscere denarios veros a falsis. aurū ab auricalco. equos sanos ab eq̄s egris. arma fortia fabricata ab alijs Et aliud est scire si aliquis de aliquo ꝑdictoꝝ voluerit in iudicio accusare aliquem. Accusatus si se voluerit defensare quō libelli accusatōis. rñsionis appellatōis 7 hmōi. qr vti in iudicio fuerit opportunū confici debeant 7 formari. Primū admonetarios aurifabros. fabros ferri. 7 fabricatores armoꝝ spectare dinoscit̄. Secundū vo ad iuristas non est dubiū ꝑtinere. Vñ ꝑ istam rōne3 ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas ꝑtinet discernere qd̄ arum est verū 7 qd̄ falsum. qui panni sunt artificialr̄ facti qui aliter. Et vt cōcludam breuiter de omnib9 mechanicis 7 reb9 naturalib9 vniuersis. que ī vsum hominum veniunt haberent principaliter iuriste discernere qualia eēnt ſm naturam suā vel artem. cum de hmōi omnibus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes ꝓ libellis accusationes rñsionis appellationis 7 huiusmodi ad iuristas habere recursum. Cōstat ꝙ sepe iurisꝑiti de reb9 minimis an sint tales quales debēt esse ſm naturam vel artem a qua fiunt nesciūt iudicare. quō tñ de talib9 rebus recuꝑandis vl' defendendis in iudicio oporteat formare libellos 7 alia que spectant ad formā agendi 7 defendēdi corā iudice non ignorant.

Quō heretici a fidelib9 sunt vitandi.

Ctaua consideratio

est si heretici sunt vitandi. quare videt̄ alicui ꝙ non ſm illud Math. xiij. ne forte colligentes zizania eradicetis simul 7 triticum sinite vtraq3 crescere vsq3 ad messem. zizania sunt heretici. triticū vo fideles. messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et nō sunt ab eis vitandi vsq3 ad finē seculi. Pro declaratōe huius consideratōis 7 solutione argumenti notādū ꝙ multiplex ē cōio 7 silr̄ multiplex ē cōionis priuatio. Est.n. cōio spūalis. s. que est in cōsensu vero vl' interꝑtatiuo 7 hoc modo nō ē cū hereticis cōicandum. sic intelligitur illud. ij. Coꝝ. vj. Exite de medio eorum. glo. spūaliter. s. vt eorum scelera increpetis. Est secundo cōmunio in sacramentis ſ3 etiā modo non est cōicandu3 cum hereticis notatis siue nominatis. qui etiam licet non sint notati siue nominati tamen quantum est ex se priuentur effectu cōionis sacramentoꝝ quia ipō iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. ex. de hereticis. excōicam9. Est iterū cōio in cibo potu 7 hmōi ſ3 et

modo non est cõicandum cum illis hereticis q̃ p̃cisi sunt ab eccl'ia nominatim. Est etiam quarta cõmunio corporalis vt cohabitatio in eadem ciuitate. ⁊ talis cõmunio non vitabatur in principio ꝓpter multitudinem hereticoꝝ. si autem timeret̃ de lapsu ab aliquibus tutius esset nõ habitare cuȝ eis. Sic ergo põt rñderi ad argumentuȝ q̄ illud dictũ põt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deꝑhendi non põt. tales. n. etsi excõmunicent̃ excõicatõne generali non tñ excõicatõe ꝑsonali nec ext̃minantur gladio materiali. nisi cum multitudine infidelium manifestoꝝ intelligãt̃. vel intelligi põt de catholicis malis. Unde Rabanus. habens discretõis exemplũ equanimiter debet tolerare malos ꝓpter bonos. Sciendum auteȝ q̄ messis dicit̃ tẽpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ. sunt abiiciendi euangelica falce ſm hoc intelligit̃ ꝑmissio ergo tp̃e illo quo non discernit̃ plene an sit hereticus. cum aũt innotuerit plene ecclesie corruptio sua est ꝑsonaliter p̃scindendus. Unñ augustin⁹ li. de vera religione dicit sententionalr̄ q̄ in eccl'ia tamdiu sustinetur error alicuius donec aut accusatõem inueniat. aut opinioneȝ prauã ꝑtinaciter defendat. Cum aũt dicit̃. j. Coꝝ. xij. necesse ẽ hereses eẽ. Ibi dr̄ necesse illud qd̃ est vtile ꝑ accidens siue p̃ter intentõeȝ hereticoꝝ. s. ad hoc. vt ab his que se exercent in diuina scriptura pigricia eã discutiendi excutiat̃ ⁊ magis fidei veritas declaretur. vt supra patuit cõsideratiõe quinta. hoc etiaȝ habet̃ ex glo. suꝑ illud Esa. vij. hoc dicit dñs ⁊c̃. suꝑ. i. vsq; ad finem seculi erunt alique hereses vel malicie hoĩm ad exercendam fidelium sapientiã ⁊ patientiam. Sic ergo pt̄ȝ quõ heretici sunt vitandi. scȝ notorij. Dico etiam sine denunciatõe cum nulla possit tergiuersatione celari puta si publice p̃dicarent contra fidem. extra de cohabi. clerico. ⁊ mulieruȝ. c. vestra. ⁊. c. fi. possumus tñ ⁊ debemus eos monere ⁊ inducere vt ad veram fidem redeant. In alijs v̄o non licet eis cõicare etiã si sit pater filius maritus vel vxor aut soror huic seruituti subiect⁹. ⁊ iõ si infidelis discedit. discedat ſm aplm̃. xxviij. q. j. in. c. si infidelis.

An sit cuȝ hereticis aut alijs hominibꝫ publice disputandũ.

Una consideratio ẽ

Si est cum hereticis vel cum alijs infidelibus publice disputandũ. Rñdetur ſm Tho. in scd̃a scd̃e. q. x. q̄ in disputatiõe fidei sũt duo consideranda. vnũ ex ꝑte disputantis. s. quia disputat tanq̃ dubius de fide ⁊ experiri volens veritateȝ tunc peccat ꝓculdubio tanq̃ infidelis. Si autem disputat ad cõfutandum errores vel ad exercitium est laudabilis. Aliud est considerenduȝ ex ꝑte audientium vtrũ. s. ipi sint instructi ⁊ firmi in fide tunc. n. nullum est ꝑiculuȝ disputare. Aut si audientes sunt simplices et in fide titillantes et tunc circa tales distinguẽdũ est q: si sunt solicitati ab infidelibus nitentibꝫ in eis fidẽ corrumpere. tunc necesse est publice disputare dũmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. ꝑ hoc. n. simplices ĩ fide firmabunt̃ ⁊ tolletur decipiendi facultas in fidelibus. Si v̄o non sunt sollicitati tunc ꝑiculosũ est publice de fide disputare corã simplicibus quorum fides etiã ex hoc est firmior q̄ nihil diuersuȝ audiuerunt. ⁊ ideo non expedit eis vt audiant verba infidelium disputantium cõtra fidem. ꝓhibentur quoq; om̃es layci publice disputare de fide vel occulte. qui v̄o ꝯ fecerit excõicatõis laqueo innodetur. extra de hereti. c. quecunq;. li. vj.

De modo inquirendi hereticos.

Decima consideratio

est videre quis est modus inquirẽdi hereticos. Ad qd̃ breuiter dicit̃ q̄ si papa dat certam formã illa tenenda est: al's p̄nt queri ꝑ accusatõȝ inquisitõem ⁊ denunciatõeȝ. Sȝ in examinatõe testium cõtra hereticos debent interesse due ꝑsone religiose ⁊ si fieri põt ꝑ publicã ꝑsonam cõscribi testiũ dicta. extra de hereti. c. vt officium. li. vj. §. volumus. ⁊ conceditur religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiũ habuerũt et exercuerunt ⁊ etiã clericis si in sacris sint cõstituti exercere libere officiũ tabellionatus quo ad p̃missa si eis iniunctũ fuerit. vt in dicto. c. vt officiũ §. cõcedentes. Item tenentur dyocesani vel archiepi vel archidyaconi semel saltem in anno ꝑ se vel ꝑ alios querere hereticos vbi fama est eos habitare. ⁊ illos quos credunt de hoc aliquid scire debẽt cõpellere iurare vt indicet si quos habẽt suspectos ꝓpter occulta cõuenticula vel alia signa extra ĩ. c. excõmunicamus. §. addicimus. Suspectus auteȝ si vocatus cõfitetur ⁊ sperat̃ de correctõe põt ei iniungi penitentia salutaris. si autẽ negat ⁊ ante sit infamatus indicetur ei purgatio quã si nõ p̃stiterit excõicabit̃ ⁊ vsq; ad satisfactõem cõdignam ab omnibus euitabit̃ ⁊ si ꝑ annũ sic steterit extunc velut hereticus ꝯdemnet̃. vt in dicto. c. excõmunicamus. §. qui aũt. Item illi qui p̃sunt ciuitati vel loco alij quicunq; nomine censeant̃ ad requisitõem eoꝝ debent iurare p̃calse attendere inuiolabitur ⁊ seruare ac facere. ac omnibꝫ suis subditis inuiolabiliter obseruari toto tp̃e sui regiminis cõstitutõnes in fauorem fidei a sede apostolica ꝓmulgatas ac etiam approbatas. quas qui iurare noluerit ⁊ seruare vt infamis ⁊ tanq̃ hereticoꝝ fautor ac de fide suspectus. officio ⁊ honore sui regiminis expolietur. nec vlterius ad dignitatem aliquam vel officium publicum assumatur nec teneat aliq̃d qd̃ fecerit vt ptãs baliuus cõsul vel rector. extra li. vj. c. vt officium. §. statuimus. Debent etiam oẽs rectores in hoc negocio parere dyocesanis ⁊ etiã inquisitoribꝫ nec aliquo modo debent cognoscere d̃ hoc crimine. vt captus liberare ⁊ hmõi. al's sunt excõicati ⁊ si excõicatõem sustinuerint ꝑ annũ cõdemnari debent tanq̃ heretici. extra in. c. vt inquisitionis. li. vj. Item in negocijs heresis ꝓcedi põt simpliciter ⁊ de plano. ⁊ si ꝑiculum eẽt nõ nominatis accusationibus vel testibꝫ publice nisi corã aliquibus ꝓuidis p̃cipiendo ⁊ derenẽdo secretũ ⁊ hmõi sed cessante ꝑiculo publicent̃ vt fit in alijs iudicijs extra in. c. statuta. li. vj. Sed nunq̃d hereticus poterit appellare. Dico q̄ hereticis inhibita est appellatio. extra eodẽ vt inquisitionis. li. vj.

De pena qua sunt puniendi heretici.

Undecima consideratio

est quali pena sunt heretici puniẽdi. Rñdet̃ q̄ quadruplici pena sunt heretici feriendi. s. excõicatione depositione rerũ ablatione ⁊ militari ꝑsecutione. Excõmunicatione quia omnis hereticus siue occultus siue manifestus ipo iure ẽ excõicat⁹ maiori excõicatõe. xxiiij. q. j. c. j. ⁊. ij. extra de hereti. c. ad abolendã. Secũdo

depositione quia indistincte siue clericus siue laycus etiam papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate. xl. dis. si papa. xxiiij. q. j. qui contra pacem. Tercio rerum temporalium ablatione: quia omnia bona eorum debent confiscari ecclesie cui deseruiebant si erant clerici vel layci si in temporali iurisdictione sunt ecclesie subiecti. Aliorum vero laycorum bona principibus secularibus confiscantur. Quarto militari persecutione. si enim propter malos puniendos oportuit regiam maiestatem non solum legibus esse decoratam sed armis armatam. multo fortius propter hereticos exterminandos. Ideo dicit glo. j. Corin. v. de paulo quod cum videbat aliquos proteruos ad corrumpentes fidem sathane tradebat corporaliter vexandos. Sic ergo heretici non solum excommunicantur et deponuntur sed et omni officio et beneficio debent expoliari. et si clericus sit debet degradari. et demum quilibet talis debet relinqui arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus. s. crematione nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidem velit reuerti at errorem suum abiurare et satisfactionem exhibere et sic redeuntes debent in perpetuo carcere recludi. extra de hereti. excommunicamus. ij. Sed quam penam incurrunt credentes receptores defensores et fautores hereticorum. Respondetur quod quilibet talis est excommunicatus et si non satisfecerit infra annum extunc ipso iure est infamis nec ad publica officia seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium debet admitti nec potest condere testamentum nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoque ei super quocunque negocio sed ipse aliis cogetur respondere si iudex est eius non valet sententia. Si aduocatus non admittitur eius patrocinium. Si tabellio non valent eius instrumenta et sic de similibus. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio debet deponi. et illi qui tales postquam fuerint ab ecclesia denominati euitare contempserint debent excommunicari probantur hec omnia extra eodem. excommunicamus. j. §. credentes. Item omnes clerici qui talibus exhibent ecclesiastica sacramenta vel traderent ecclesiastice sepulture aut elemosynas seu oblationes eorum reciperent debent priuari suo officio ad quod nunquam restituentur sine indulto sedis apostolice specialiter similiter et regulares quorum etiam priuilegia in illis dyocesibus non seruentur eis in quibus tales excessus perpetrare presumpserint. vt in. d. c. excommunicamus. §. sane clerici. Et nota quod ipsi credentes eorum erroribus heretici sunt dicendi. extra eodem excommunicamus. ij. Quicunque etiam hereticos credentes receptores defensores vel fautores eorum scienter presumpserint ecclesiastice tradere sepulture excommunicati sunt nec debent absolui nisi propriis manibus publice extumulent et proijciunt corpora damnatorum et locus ille perpetua careat sepultura. extra de hereti. c. quicunque. li. vj. Item heretici cum omnibus fautoribus modo dictis et ipsorum filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium publicum admittantur alias irritum est. extra eo. c. quicunque. §. heretici. Et si dicas ex predictis colligitur quod hereticus est multiplici pena puniendus hoc videtur irrationabile quia deus non punit bis in idipsum. Cum ergo omnes heretici sunt excommunicati vt dictum est: et excommunicatio sit pena sequitur quod non sunt alia pena puniendi. Respondetur quod pro vno peccato vna pena quis punitur. Sed si ad vnum peccatum plura concurrunt que sunt multa peccata vel propter relapsum eiusdem potest homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in damnatam heresim punitur pena excommunicationis quia vt dictum est omnis hereticus est excommunicatus sed si post abiuratam heresim iterum labatur debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

Quis potest capere hereticos et tormentis exponere.

Duodecima consideratio

Duodecima consideratio est scire quis potest capere et tormentis exponere hereticos. Respondetur quod tam episcopus quam inquisitor vnus sine alio potest citare et capere et tute custodire vel compedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciendum. Sed deputare dare carceri et quod magis ad penam quam ad custodiam videatur vel tormentis exponere vel ad sententiam procedere contra eos non potest episcopus sine inquisitore nec inquisitor sine episcopo aut eius super hoc delegato aut episcopali sede vacante delegato capituli si sui adinuicem copiam possint habere infra octo dies postquam se inuicem requisierint possunt tamen quilibet predictorum committere alteri vices suas vel per literas significare suum consilium et consensum. extra de hereti. multorum in clementinis. Sed occurrunt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponuntur heretici debeat esse communis episcopo et inquisitori. Dicitur quod sic et debent habere duos custodes: vnum quem volet episcopus et ei prouidebit et vterque eorum potest habere sub se vnum fidelem ministrum et illi locierunt due claues diuerse. quarum vnus custodum vnam et alius aliam tenebit. et poterit officium ministrandi charitatis committere suo ministro et tenentur predicti custodes antequam exequantur officium coram eis a quibus assignantur iurare tactis euangelijs quod in custodia omnem diligentiam quam potuerunt adhibebunt et quod alicui carceratorum nihil in secreto loquetur vnus nisi audiente alio. et quod ipsis carceratis fideliter conferent prouisionem quam ipsi recipiunt ex ordinatione communi et quod a parentibus vel amicis vel aliis fidelibus personis offertur eisdem nisi episcopi vel inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur ipsis fideliter et absque diminutione aliqua ministrabunt nec in his fraudem aliquam adhibebunt et eodem modo iurabunt predicti custodum ministri et coram eisdem. extra eo. c. multorum in clementinis. Et eodem modo iurabunt notarij inquisitoris coram episcopo cum inquisitore vel substitutis ab eis quod suum officium fideliter exercebunt et idem fit de aliis personis necessarijs ad dictum officium. extra eo. multorum in clementinis. Secunda difficultas est de christianis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iudaismum si debet procedi contra eos sicut contra hereticos dico quod sic etiam si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut per iudeos aut christianos muniti sicut contra fautores et defensores talium procedendum. extra de hereti. c. contra. li. vj. Tercia difficultas est si propter heresim maritorum debeant confiscari dotes vxorum catholicarum. Dicitur quod non nisi cum eis scienter. scilicet sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vj. Quarta difficultas est si post mortem heretici possint occupari bona eius si de eius heresi non fuit in vita declaratum. Respondetur quod sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. li. vj. Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos de celanda veritate dicitur quod debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius aliis puniendi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. li. vj. Sexta difficultas est de etate inquisitoris. vtrum. s. requiratur determinata etas vt possit officium exercere. Respondetur quod non potest esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. et tam ipse quam commissarij deputati non possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarum bona ob delictum clericorum fisco ecclesie applicare. alioquin sunt

excõicati ipo facto a qua non pñt absolui p̄terq̃ in
mortis articulo. donec illis a quibus extorserint ple-
ne satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priui-
legijs pactis aut remissionibus sup hoc valituris ex̃
de hereticis volentes. in clemẽtinis. Septima
difficultas est si põt inquisitor procedere ꝯ aliquẽ
officialem vel nũcium romane curie. dicitur ꝙ nõ
vt patet in extrauaganti Jo. xxij. que incipit: con-
frater. Octaua difficultas est quis proprie dicẽ
dus est relapsus. Respondet ꝙ accusatus de here-
si vel suspectus vehementi suspitiõe qui in iudicio
abiurauit et postea cõmittit in ipam talis censet
relapsus. licet antea ipm heresis crimen nõ fuerit
plene ꝓbatum sed si leuis fuit suspicio nõ dꝫ iudi-
cari relapsus. ꝗ̄ꝗ̄ ex hoc sit grauius puniẽdus. nõ
tñ debet ex hoc in heresim relapsoꝝ pena puniri ex̃
de hereti. accusatus. li. vj. Qui vo in vna specie si-
ue in vno fidei articulo vel sacramento eccĩe erra-
uit et postea abiurauit simpliciter vel generaliter
heresim si postea erret in alio relapsus est iudican
dus. extra eo. accusatus. li. vj. Ille aũt de cuius la-
psu in heresim ante abiuratõem ꝯstiterat vł nunc
constat si postea hereticus receptet deducat visi-
tet vel associet vel munera aut dona eis donet vel
mittat vel fauorem impendat qui excusari nõ pos
sit iudicari debet relapsus. extra eo. accusatus. li.
vj. in tali casu verũ est qd dicit apls ad Ro. j. q ta-
lia agunt digni sunt morte nõ solum qui faciũt sed
etiam qui consentiunt facientibus. Nona diffi-
cultas est si qñ negociuꝫ heresis cõmittit alicui vł
aliquibus generaliter in certis locis adunatur epi-
scopis auctoritas eorum ordinaria ꝓcedendi vel
delegata si eam habeant. Dicitur ꝙ non sed vtra-
qꝫ de eodem facto inquirere possunt cõiter ⁊ si diui
sim ꝓcedant conari debent sibi cõmunicari ꝓces-
sus vt p hoc meli9 possit veritas inueniri ⁊ p vtro-
qꝫ simul sentẽtia ꝓferatur nisi alter alteri deferat:
ꝙ si in sententia non concordent ad sedem aposto-
licam remittatur. extra eo. ꝑ hoc. li. vj. Et intelli-
ge ꝙ p̄dictam cõicationem ꝓcessuuꝫ opꝫ fieri. qñ
nil aliud restat agendum nisi ꝙ sententia ꝓmulge-
tur. quia si alter non possꝫ cõmode ꝓcedere nisi vi
sis actibus alterius tũc semel tñ cõmunicatio tri-
buat. vt in extrauaganti benedicti. xj. que incipit
ex eo. Decima difficultas ẽ quaꝫ penã incurrũt
epĩ vel inquisitores vel eoꝝ substituti si maliciose
aut fraudulenter imponant alicui crimen heresis
vel aliquid alio falso imponẽtes qd impediat exe-
cutionem officij eorundẽ. Respondetur ꝙ si ipi cã
odij. gratie vel amoris vel lucri vel cõmodi tꝑalis
obmiserint ꝓcedere vel aliquẽ vexarent imponẽ-
do ipam heresim ⁊c̃. Si epĩ sunt vel supra ꝑ trien-
nium incurrunt suspensionem ab officio. Si infe-
riores sunt excõicati sunt a qua non nisi ꝑ papam
possunt absolui p̄terq̃ in mortis articulo. ⁊ eandẽ
penam incurrunt si obmiserint contra queq̃ ꝓce-
dere vbi fuerit ꝓcedendum. extra de hereti. multo
rum. in clemen. Undecima difficultas ẽ si ĩ ali-
quo casu sunt heretici tolerandi. Respondetur ꝙ
in pena heresis tria possumus considerare. Primo
ipius grauitatem criminis. Secundo ecclesie cor-
rigentis charitatem. Tercio iporum fideliũ vtili
tatem. Considerando primo criminis grauitateꝫ
statim cum heretici deprehensi sunt essent interfi-
ciendi magis q̃ incẽdiarij aut falsarij. Unñ Exo.
xxxij. statim cũ moyses descendit de monte manda
uit ꝙ frater interficeret fratrẽ suuꝫ ⁊ ꝓximus ꝓxi-
mum ꝑ peccato ydolatrie. Et Deutero. vij. man-
datũ fuit populo israelitico vt aras hereticoꝝ sb-
uerteret ⁊ sculptilia cõbureret. Et. iiij. Reg. xxij.
dicitur ꝙ rex ozias vidit sepulchra que erant ĩ mõ
tibus tulitqꝫ ossa eoꝝ de sepulchris ⁊ combussit il
la. Si vo consideremus in tali crimine charitatẽ
eccĩe tunc non statim traduntur heretici extermi
nio. sed circa eos seruatur ordo correctionis frat-
ne quia monentur primo ⁊ secundo ⁊ si postmodũ
reꝑiuntur relapsi non amplius eccl'ia eos tolerat
quia nihil amplius ꝺ eoꝝ correctõe imꝑat. Sꝫ cõ
siderando vtilitatem fidelium si aliqui sint here-
tici qui sic defendunt falsitatẽ sentẽtie sue vt ĩ ter-
ra multitudinem faciant ⁊ conuenticulorũ segrẽ
gatões vel eccĩe cõturbationes cogitent tũc absqꝫ
alia dilatõe vel inquisitione exterminãdi sunt. qꝛ
cum bonum cõmune sit p̄ferendum priuato magł
est ꝓuidendum saluti cõmuni q̃ saluti alicuius vł
aliquorum. Duodecima difficultas est. si here-
tici reuertentes ad fidem semꝑ sint recipiendi. qꝛ
dicitur Exo. xxij. maleficos non patieris viuere.
vnde glo. ꝑ maleficos intelligunt peccatores pec-
cato heresis ⁊ peccato contra naturaꝫ. qui statim
sunt vita corporali priuandi ne alios inficiãt. Re
spondetur ꝙ hereticos esse recipiendos potissime
relapsos tripliciter possunt intelligi. primo ad sa-
cramentorum perceptionem. Secundo ad bono-
rum tꝑalium restitutionem. Tercio ad vite tem-
poralis conseruationem. prima reuersio nunq̃ ne
gatur hereticis quia salus anime ex ordine chari-
tatis omnibus est appetenda etiam inimicis. iu-
xta illud Math. v. diligite inimicos vestros bene
facite his qui oderunt vos ꝓpter quod heretici sꝑ
reuertentes quãtũcunqꝫ et quotienscunqꝫ relapsi
fuerint ab eccl'ia recipiunt ad pñiam ⁊ eucharistie
ꝑceptionem. vnde sicut scribitur extra de hereti. c.
sup eo. §. nos itaqꝫ. li. vj. ꝙ si post relapsum hereti
ci penituerint ⁊ penitentie signa manifeste appa-
ruerint in eis sacramenta penitentie ⁊ eucharistie
humiliter petita nequaq̃ sunt eis deneganda. Sꝫ
secundo ⁊ tercio modo negatur eis reuersio quia
si ipi seruarentur in vita post relapsum ⁊ restitue-
rentur ad dignitates ⁊ ad bona temporalia. ⁊ ĩ vi-
ta corporali seruarentur incolumes. si iterũ labe-
rentur possent alios inficere et alij citius in here-
resim laberent si ipi sine pena transirent. Indu꞉ꝫ
tñ eccĩa hereticos ad bonorum tꝑalium restitutõ-
nẽ recipit vel ꝓpter bonũ lucis ĩ ntuendũ. Dicit eñ
Aug. in epl'a ad Uincentiũ. nõnullos toleramus
quos corrigere vel punire non possimus nec ꝓpter
paleam relinquimus archã. nec ꝓpter edos in fine
segregandos deserim9 gregẽ dñi. nec ꝓpter vasa fa-
cta in contumeliã migramus de domo dñi. ptꝫ er-
go quõ cõcedit hereticis reuersio ⁊ quõ nõ. De-
cimatercia difficultas est si loquamur de hereticł
nõ relapsis cũ volunt redire ad fidẽ qualiter de-
bent recipi. Rñdet ꝙ si aliqs hereticus vel here-
ticoꝝ credens receptator. fautor defensor necnõ ⁊
ꝺ heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ec-
clesie redire voluerit ad arbitriũ epi ꝓprij pri9 de-
bet abiurare errorẽ ⁊ ꝓmittere ⁊ etiã ꝑ scripturaꝫ
firmare. ꝙ tenebit firmiter ad mandatũ eccĩe ca-
tholicã fidẽ. ⁊ hoc publice fm ꝙ eius crimen fue-
rit publicũ vel priuatuꝫ. j. q. vij. quotiens. de cõse.
di. ij. ego berengarius. extra de here. ad abolendã.
Postea debet fm eccĩe formã absolui de qua. xj. q.
iij. cũ aliquis. extra de sen. excõ. cũ desideres. Po-
stea eis debet imponi qd in talibus solet iniungi.
vt in. c. quotiens. ⁊. c. ego berengarius. vbi supra.
Et qñ tales volunt reuerti ꝓuideri debet solerter
ꝙ sint vere conuersi si debeant recipi. extra eo. vt
officiũ. §. iij. li. vj. Pena aũt que talibus debet impo
ni declarat. extra de hereti. excõicamus. ij. vbi dici

tur. Si qui aūt de p̄dictis postq̄ fuerint deꝑhensi
redire voluerint ad agendā condignam pniām in
ꝑpetuo carcere detrudātur. Decimaquarta dif-
ficultas est si prelatus sit hereticus vtruꝫ habeat
ptātēꝫ spūalem. Rn̄det q̄ p̄latus hereticus nō est
p̄latus etiā si sit papa q2 ipo facto ē deposit⁹. Vn̄
papa eligit̄ in caput totius ecclesie iuxta illud ad
Ephe. j. ip̄m dedit caput sup oēm ecciam que ē cor
pus xp̄i. Capitis aūt ē influere vitā in omnib9 mē
bris. 7 principiū vite spūalis ē ipa fides q2 sine fid
impossibile ē placere deo. Vnd apl's ad Hebre. xj.
fidem dicit eē subam. i. fundamentū oīm reꝝ spe-
randaꝝ. Si ergo papa deꝑhēdat̄ deuius a fide ca-
ret vita spūali 7 p consequēs alijs influere nō pōt.
Unde sicut hō mortuus nō ē hō. sic papa in here-
si deꝑhensus nō ē papa. ꝓpter qd ipo facto ē deposi
tus si ergo hoc dr̄ de papa multofortius de quocū-
q3 alio p̄lato inferiori. Amplius aūt declarat̄ p̄di-
cta difficultas s̄m Tho. in s̄cda s̄cde. q. xxxix. arti.
iij. vbi distinguit de duplici ptāte spūali. quarum
vna ē sacramētal' alia ē iurisditōnalis. Sacramē-
talis est que p aliquā cōsecratōeꝫ ꝯfert̄ 7 talis s̄m
eēntiaꝫ remanet in homīe q̄diu viuit. siue ī scisma
siue in heresim labat̄. qd patet p hoc q̄ rediēs ad
eccīam nō iteruꝫ cōsecrat̄ sed tn̄ tales vsum ptātis
amittunt ita q̄ non licet eis sua ptāte vti. si tn̄ vsi
fuerint effectuꝫ hꝫ in sacramentalib9 q2 in his hō
non opatur nisi sicut instrumentū dei. Vn̄ effect⁹
sacramentales nō excludunt̄ ꝓpter culpā quācun-
q3 ꝯferentis sacramentū. Ptās aūt iurisditōis est
que ex simplici iniunctōne hominis confert̄. 7 ido
nō immobiliter adheret 7 in scismaticis 7 hereti-
cis non manet. Unde nō pn̄t absoluere nec excōi-
care nec indulgentias facere. aut aliquod hmōi. 7
si fecerint nihil ē actū. vij. q. j. nouacianus. Deci
maquinta difficultas est si post abiuratōem here-
sis aliqui inueniant̄ relapsi vtrū sint statim tradē
di iudicio seculari. Rn̄detur q̄ sic. q2 sicut fides ē
fundamētū spūale eo q̄ sine fide impossibile ē pla-
cere deo vt dr̄ ad Hebre. xj. sic heresis q̄ ē fidei cor-
ruptio totā spūalē vitā habet surripe. eo q̄ modi-
cū fermentū totā massam corrūpit. j. Coꝝ. v. Vn̄
d auctoritate iudicij secularis scribit̄. xxiiij. q. iij.
resecande. q̄ resecande sunt putride carnes et sca-
biosa ouis a caulis repellenda ē ne tota dom⁹ mas-
sa. corpus 7 pecora ardeat corrumpat̄ putrescat et
intereat. Arrius. n. in alexādria vna scintilla fuit
sed qm̄ nō statim oppr̄ssa est totuꝫ orbē eius flama
depopulata ē. vn̄ ad hmōi piculum euitanduꝫ cuꝫ
heretici deꝑhendunt̄ relapsi vel p facti euidentiaꝫ
vel p ꝓpriam cōfessionē seu p testes absq3 mora tra
dendi sunt iudicio seculari. Et ꝓpterea scribit̄ ex.
de hereti. sup eo. li. vj. Nos itaq3 inquisitioni tue
de fratrū nostrorū cōsilio rn̄demus q̄ qui post ab-
iuratiōeꝫ deꝑhensi fuerint in heresim cecidisse sine
vlla penitus audientia relinquēdi sunt iudicio se-
culari. Et sic imponit̄ finis. ij. libro. in quo de na-
tura seu quidditate heresis. de modis hereticoꝝ.
de heresib9 repullulantib9 istis tp̄ibus. de mō inq-
rendi eos. 7 de eoꝝ punitōe dictū ē. frustra. n. here-
tici sunt circūlatrantes 7 quasi p minas nostrum
fidei fortaliciū impugnantes cū sit turris fortitu
dinis a facie inimici in v̄tute dn̄i nostri ih̄u xp̄i cui
est honor 7 gloria in seculoꝝ secula amen.

Incipit liber tercius de iudeoꝝ bello contra fi-
dei fortalicium.

Ereticoruꝫ bel

lo quasi piculosiori soluto cū
sit a familiarib9 inimicis latē
ter cōmissum. Iudeoꝝ vesa-
na ꝓgenies nō erubescit tem-
ptare si possit nostrū fidei for
talicium ꝓ virib9 expugnare.
ac si cecus in campum exiret vt pugnaret cū vidē-
te. Non. n. vident cecitate percussi qd ē turris for-
titudinis a facie inimici. Vt ergo videatur mod⁹
bellandi iudeoꝝ dissolutio sui belli 7 eorundē cō-
fusio in pn̄ti tercio libro nostri fortalicij duodeciꝫ
considerationes intellectui occurrunt ptractan-
de. Quarum prima erit d iudeoꝝ cecitate 7 sua ne
bulosa noticia. Secunda de iudeoꝝ parentela ex
thalmud doctrina. Tercia de iudeoꝝ diuersita-
te in sua fide 7 credentia. Quarta de iudeoꝝ bel-
lo p argumenta sumpta ex lege mosaica. Quinta
de iudeoꝝ bello p argumenta sumpta ex lege euan
gelica. Sexta de iudeoꝝ bello p argumenta sum
pta ex naturali scientia. Septima de iudeoꝝ cru
delitatib9 7 sua inaudibili seuicia. Octaua de iu-
deoꝝ fatuitatib9 7 sua grandi stulticia. Nona de
iudeorum expulsionibus 7 sua magna ignominia.
Decima de iudeoꝝ mirabilibus et sua obstinata
malicia. Undecima de iudeoꝝ obligatione ex iu
re canico 7 ciuili ac ordinatione regia. Duodeci-
ma de iudeorum cōuersione in fine seculi a sua du-
ricia.

De iudeoꝝ cecitate 7 de sua nebulosa noticia.

Irca primā cōside

ratōnem que est de iudeoꝝ cecitate duo
sunt videnda. Primū que est causa ceci
tatis eoꝝ. Secundum si pōt sanari vt reducantur
ad lucē. De primo dicitur q̄ causa cecitatis iu-
deoꝝ est quia domino peccauert̄ sicut deducit ma-
gister bernardus oliuerij in tractatu suo cōtra ce-
citatem iudeoꝝ allegans illud Soph. j. ambula-
bunt vt ceci quia domino peccauerunt. lꝫ em̄ ver-
ba ista generaliter de omnibus peccantib9 sint di-
cta qui vere domino peccant. teste psal. qui dicit.
tibi soli peccaui 7 maluꝫ corā te feci: psal. l. ex quo
peccato spūaliter ceci efficiūtur. iuxta illud Sap.
ij. excecauit eos malicia eo. spāliter tn̄ intelligunt̄
de iudeis qui quodam singulari modo dn̄o pecca-
uerunt ih̄m xp̄m filiuꝫ dei iniuste crucis supplicio
interimendo ꝓpter qd speciali modo facti sunt ce-
ci inter omnes gentes vt nō solū patiant̄ cecitateꝫ
culpe sicut ceteri peccatores sed etiā habeant ceci
tatem ignorantie sup omnes. ꝓpter quam ignorā-
tiam scripturam ꝓprie legis minime intelligunt. 7
qd in illa ad eoꝝ directōem est valde clarum. in ꝓ-
priam damnationem venit in obscurū. d quib9 dr̄
Treñ. iiij. Errauert̄ ceci in plateis. errare. n. ī pla-
teis nihil aliud ē q̄ deficere ī scptur̄ clar̄ 7 māifest̄
circa quas non ꝓprie dicunt̄ errare qui nolūt ipas
recipe sed illi qui volunt intelligere. 7 tn̄ dicunt se
eas tenere. sicut nō dicitur vere cecus cui ē absens
visibile obiectum. sed qui pn̄te obiecto non potest
habere visionis actuꝫ. Populus igit̄ iudaicus me
rito dicitur cecus qui vetus testamentū recipit et

que in eo scripta sunt recte intelligere nescit. Di-
cunt.n.iudei ꝙ sigillum legis nondū est amotum.
dixerat.n.deus Esaie in.c.viij.liga testimoniū si-
gna legem in dicipulis meis.hic ponit occultatio
mysterij xp̄i. liga testimoniū. i.inuolue ꝓphetiam
obscuritatibꝫ ꝓpter incredulos quibꝫ talia sunt ce
landa.signa legez in discipulis meis.i.apl'is alijsq̄
xp̄i discipulis qui p̄dicando legem.obscuritates ꝓ
phetiarū aperuerunt et declarauerunt ostendētes
eas in xp̄o impletas.vt ptz ī actibꝫ apl'oꝝ sicut fue
rat a deo p̄ordinatum.Et hoc modo dictum fuit
Dan̄.xij.c.tu autem daniel claude sermones et si-
gna librum vsq̄ ad p̄finitum tp̄s. Cum ergo predi
ctum verbum dixit deus.s.liga testimoniū ⁊c̄.intel
lexit ꝓpha ꝙ hoc erat ꝓpter peccata populi.orauit
deum statim vt patet in litera sequenti dicens:ex-
pectabo dñm.s.ih̄m xp̄m qui abscondit faciez suā
a iacob.i.a populo iudaico descendente a iacob.qr
in aduentu eius populus ille ꝓ maiori parte fuit
excecatus ꝑ infidelitatem.sicut dicit ad Ro.xj.ce
citas ex ꝑte contigit in israel.⁊ p̄stolabor.i.patien-
ter expectabo aduentum eius.vel sic ⁊ prestolabor
eum quasi dicat spem habeo in te.ꝙ istud sigillum
amouebitur.⁊ ex hoc ordinauerīt iudei in suis oro-
nibus vt orarent deuz ꝙ amoueret sigillum legis.
Dicendo sic in orōne dn̄e sigillum legis amoue vt
eam possimus intelligere.Et tenent iudei ꝙ istud
sigillum debet amouere messias. ⁊ ideo in his que
non possunt intelligere ipius legis semꝑ dicitur i
thalmudtico vult dicere.istud maneat in dubio q̊
vsq̄ veniat messias qui illud declaret.Sed verus
messias qui est xp̄c ih̄s iam venit vt patuit supra li
bro primo.in aꝑtitōe.xij.thesauroꝝ.quarti pūcti.
articuli sexti.⁊ infra: adhuc magis videbitur cum
dissoluetur bellum iudeoꝝ.hic verꝰ messias amo-
uit sigillum legis cū aperuit librū esaie: Luce.iiij.
stans in templo ante phariseos.⁊ primū qd̄ se ob-
tulit non sine grandi mysterio fuit illud qd̄ in eo-
dem libro.c.lxj.fuerat ꝓphetatum.s.spiritus domi
ni suꝑ me.eo ꝙ vnxerat me dn̄s.ad annuncianduz
mansuetis misit me vt mederer contritos corde.⁊
p̄dicarem captiuis indulgentiam ⁊ clausis aꝑtio-
nem ⁊ p̄dicarem annum placabilem dn̄o ⁊ diez vl-
tionis deo nostro.vt consolarer omnes lugētes et
ponerem fortitudinem lugentibus syon ⁊ darē eis
coronam ꝓ cinere.oleum gaudij ꝓ luctu. pallium
laudis ꝓ spū meroris.Cum.n.legeret hanc ꝓphe-
tiam xp̄c dixit eis.hodie impleta est hec scriptura
in auribꝫ vestris Luce.iiij.hic manifeste amouit si
gillum oīm ꝓphetiaruz que loquunt̄ de aduentu
messie declarando se eē messiam d̄ quo ꝓphetia lo-
quebatur ⁊ postea amouit alia legis sigilla sic̄ pa-
tuit supra li.j.Et amplius infra patefiet. Hunc li
brum legis ⁊ ꝓphetarum vidit Johannes euan-
gelista in dextera sedentis suꝑ thronum scriptum
intus ⁊ foris ⁊ signatum sigillis septem.⁊ dicit ꝙ n̄
inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacu
la ⁊ aꝑire librum neq̄ in celo neq̄ in terra neq̄ sb-
tus terram imo nec respicere illū ⁊ consolans eum
angelus qui secū loquebatur: Ait illi.ne fleueris
ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid.aperire li-
brum ⁊ soluere septē signacula eius quē dic̄ agnū
stantem.s.xp̄m tanꝗ̄ occisum.Et sequitur et venit
⁊ accepit de dextera sedentis in throno librū.⁊ cuz
aperuit librum quatuor animalia ⁊ vigintiq̄tuor
seniores ceciderunt coram agno cantantes canti-
cum nouū dicentes.dignus es dn̄e accipe libruz et
aꝑire signacula eius qm̄ occisus es ⁊ redemisti nos
deo in sanguine tuo.ex omni tribu ⁊ ligua ⁊ popu-
lo ⁊ natione ⁊ fecisti nos deo nostro regnum ⁊ sacer

dotes ⁊ regnauimus suꝑ terram Apoc.v.Sed licz
sigillum legis ⁊ ꝓphetarum immo ⁊ sigilla sint so
luta ⁊ litera aperta per messiam. Judei miseri qui
bus fuit missus nolunt credere ꝙ sigillum secreti
legis sit amotum.Et hinc est ꝙ idem dubium qd̄
habebant anteꝗ̄ veniret tenent nunc postꝗ̄ trāsie
runt millequadringenti sexaginta anni a sua na-
tiuitate.⁊ nolūt attenti videre quomodo prophe
tie iam sunt implete ꝑmanentes in maledictione
dicte scripture.liga testimonium.signa legem.⁊ ite
rum Esaie.vj.Audite audientes ⁊ nolite intellige
re ⁊ videte visionez ⁊ nolite agnoscere.quasi dicat
auditis ⁊ non intelligitis videtis ⁊ nō cognoscitis
Et statim sequitur.exceca cor populi huius ⁊ au-
res eius agraua ⁊ oculos eius claude ne forte vide
ant oculis suis ⁊ auribus suis audiant ⁊ corde suo
intelligāt. Hic notat Nicolaus de lyra ꝙ talis ex
cecatio ⁊ obduratio non est a deo directe sed a li-
beri arbitrij defectibilitate. Homo eniz auertens
se a deo meretur vt iuste deus retrahet gratiā suaz
ab eo.cuius effectus ē illuminare intellectū ⁊ mol
lificare affectum.⁊ ideo ipa subtracta homo exce-
catur ⁊ obduratur ex sua malicia.Et hoc fuit im-
pletum quando ad predicatōnem xp̄i iudei ꝓ ma
gna parte fuerunt obdurati ꝺm ꝙ dicitur expres-
se Johannis.xij.ꝓpterea non poterant credere qr
dixit Esaias.excecauit oculos eorum ⁊ indurauit
cor eorum. Jn qua excecatione ac etiam duritia vs
q̄ in presens tempus perduret generatio ista. Cō
tra quos quasi contra ꝑtinaces tam cōtra simpli-
ces iudeos ꝗ̄ contra literatos eoꝝ qui nolunt cre-
dere ꝙ sigillum legis est amotū. Dicit Esa.c.xxix.
Claudet oculos vestros.i.excecabit sacerdotes et
scribas qui debent vos dirigere sicut oculi cetera
membra corporis. Sciendum tamen ꝙ deus nō
est causa excecationis directe sed indirecte inquā-
tum iuste a malis subtrahit gratiaz suam mentis
illuminatiuam sicut statim supradictum est. Seq
tur.ꝓphetas quia imminente euersione hierusa-
lem apparuerunt plura signa huiusmodi euersio-
nis vt dicetur infra consideratione.ix.que tamen
aliquit anꝗ̄ ꝓphete falsi intepꝑtabantur in cōtra
rium.scilicet in bonum ciuitatis futuruz.⁊ princi-
pes vestros quia decepti a talibꝫ prophetis rebel-
lauerunt romanis ⁊ erit vobis visio omnium.sci-
licet prophetarum antiquorum qui prophetaue-
runt de aduentu xp̄i et de destructione ciuitatis et
templi propter eius mortez sicut verba libri signa
ti qui non potest legi ꝗ̄diu est signatus. Jdeo sub-
ditur quem cum dederint scienti literas dicent le-
ge istum respondebit non possum.signatus est em̄
sic respondent iudei moderni. multi eniz doctores
eoruz qui precesserunt determinauerunt tempus
aduentus messie vnus post alium ⁊ omnes defece-
runt quia tempora ab eis prefixa transierunt ꝺm
ꝙ dicit rabi Salomon super danielem et causam
huius defectus dicunt doctores moderni iudeoruz
scilicet ꝙ sermones prophetarum sunt clausi. sic
ergo datur liber scienti literas.i.perito iudeo ⁊ re-
spondet se non posse legere quia est signatus qua-
si dicat ego non legam quia nolo amouere sigilluz
sequitur.⁊ dabitur liber.s.apertus per predicatio
nem xp̄i ⁊ apostolorum ⁊ aliorum predicatoꝝ euā-
gelij christi nescienti literas.diceturq̄ ei lege. ⁊ re
spondebit nescio literas quia quando simplicibꝫ
iudeorum fit sermo de aduentu xp̄i p̄terito ⁊ cōsi-
milibꝫ dicunt se non esse peritos in lege.S ꝙ magi-
stri eoꝝ scirent de talibꝫ respondere quoꝝ erroribꝫ
firmissime adherēt. Sic ergo accidit oībꝫ miseris
iudeis tam literatis ꝗ̄ simplicibꝫ ꝙ oēs ceci facti

sunt.qꝛ qui nescit legere non intelligit ꝓphetias.⁊ qui scit legere non vult amouere sigillum dicens. Uideo ꝙ pater meus ⁊ aui mei nõ receperunt hiesum xp̄m nec intellexerunt ꝙ ꝓphetie in eo fuerũt implete ergo nec ego volo credere. Hec est magna cecitas ⁊ asinina bestialitas. quia si primi exceca ti nõ cognouerunt bonum plus sunt culpandi ꝙ isti vltimi qui vident tantũ tp̄us transisse ⁊ legũt sanctas scripturas ⁊ nõ intendunt in eis sigillũ amotum manentes in sua ꝑfidia sicut patres eoꝝ. Et ideo Luc.vij. xp̄c cõꝑauit eos pueris dicens. cui ergo similes dicam homines generationis huius et cui similes sunt. similes sunt pueris sedentibꝫ in foro. ⁊ loquentibꝫ adinuicem ⁊ dicentibꝫ cantauim⁹ vobis in tybijs ⁊ nõ saltastis. lamentauimus ⁊ ñ plorastis. vbi dicit glo. lr̄alis. pueri doctores sunt spũ humiles. foꝝ synagoga vel ip̄a hierusalẽ in qua iura p̄ceptoꝝ dei condebantur qui cõtribulibꝫ solebant exprobrare ꝙ nec psalmis allecti ad laudes assurrexerũt corde deuoto membroꝝ agilitate qđ notat saltus nec trenis. i. lamentatõibꝫ ꝓphetarũ in excidijs iam factis vel fiendis ad pniam sunt cõuersi. Uoluit ergo xp̄c exprimere cecitatez ⁊ obstinationem iudeorum in p̄dicta similitudine puerorum. ad literam. n. sic faciebant pueri iudeorum.

Circa qđ est aduertendum ꝙ multum valde facit ad virtutem ꝙ aliqui a sua puericia assuescunt omnibus oꝑibus virtuosis. Ideo apud antiquos fuit consuetum ⁊ expedit ꝙ sic pueri exerceantur ĩ ludis honestis inducentibꝫ ad virtutem ⁊ retrahẽtibus a vicijs ꝓpter qđ pueri hebreoꝝ habebãt talem ludum. Diuidebantur. n. in medio ciuitatis ĩ duas ꝑtes equales ⁊ illi qui erant ex vna ꝑte canebant carmen leticie. ⁊ alij ex opposito carmẽ lugubre ⁊ postea exprobrabant sibi mutuo ⁊ exultãtes dicebant alijs quare sibi non congaudebãt. ⁊ ecõtra alij quare sibi non cõpatiebãtur. ⁊ hoc fiebat ad exprimendum vanam leticiam ⁊ defectuz compassionis ⁊ amicicie adinuicem in hoc mundo sicut videmus frequenter etiam in eadem ciuitate imo etiam in eodem vico vel etiã in eadez domo ꝙ aliqui letantur ⁊ alij etiã tristant̃ ex opposito hoc similiter erat de iudeis q̃tum ad hoc ꝙ viderant austeritatem iohannis nec ꝑ hoc moti fuerant ad penitentiam ⁊ postea viderunt dulcedinem ⁊ mansuetudinem xp̄i. quia dulcedinem eius p̄dicauit ⁊ cum eis dulciter ⁊ mansuete cõuersatus ẽ nec graues penas imposuit penitentibꝫ ꝫ dixit vade ⁊ noli amplius peccare Jo.viij. ⁊ tamen ꝑ hoc nõ fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem ⁊ pietatis. ꝫ magis remanserunt ceci ⁊ obstinati in peccatis. s. vtriusqꝫ vitam in malum interp̄tando qđ ⁊ faciũt hodiernis temporibus. Sunt ergo iudei siles pueris non q̃tum ad eorum ignoscentiam. sed q̃tũ ad ludi eorum interp̄tatõem hec sufficiant de cecitate iudeoꝝ. De secundo. t. si põt sanari cecitas iudeorum. Respondetur ꝙ possibilitas non negat̃. sed quia medicinã recipere recusant. Ideo sui culpa semꝑ ceci manent. Ad hanc. n. cecitatez ab isto populo amouendam semꝑ ecc̄ia ab initio sui adhibuit sp̄ũalem medicinam aliquando ꝑ miraculorum oꝑationem sicut fuit tempore xp̄i ⁊ apostolorum. Interdum vo ꝑ aliquam ꝑtialem ꝑsecutionem vt saltez impleta facie eoꝝ ignominia cõuerterent̃ ad querendũ dominũ. Aliqãdo ꝑ deuotam orõnem sicut in parasceue. Oremus ⁊ ꝓ ꝑfidis iudeis vt deus ⁊ dominus noster auferat velamen a cordibus eorum vt ⁊ ipsi agnoscant hiesum xp̄m dominum nostrũ. Nõnunq̃ etiam ꝑ sacre scripture p̄dicationem que cõueniens et vtilis mod⁹ videtur ad ip̄orum conuersionez. Nam si interdũ in eis predicatio non proficit. meritum tñ sui laboris predicans nõ amittit. Unde Berñ. ad Eugenium li. iiij. c. ij. planta. riga. fer curaz. ⁊ tuas explicuisti ꝑtes sane incrementum vbi voluerit dabit deus. non tu. vbi forte noluerit. tibi deperit nihil. dicente scriptura: Reddet deus mercedem laborum sanctorũ suoꝝ vt Sap̄. x. Paulus loquitur j. Coꝛ. xv. plus om̄ibꝫ laboraui. non ait: plus om̄ibus ꝓfui. aut plus omnibus fructificaui. verbuz insolens. i. arrogans religiosissime vitans. al's aũt nouerat hominem quem docuit deus. quia vnusquisqꝫ ꝫm suuz laborem accipiet. j. Coꝛ. iij. nõ ꝫm profectum idest fructum conuersionis ⁊ ob hoc in laboribus potius q̃ in profectibus gloriandũ esse putauit cum non sit in homine vt semen serẽti respondeat.

De iudeoꝝ parentela ex thalmud doctrina.

Ecunda considera-

tio est de iudeoꝝ parentela ex thalmud doctrina. licet. n. iudei ex nobilibꝫ parentibꝫ orti sint quales fuerũt abraham ysaac ⁊ iacob suis tñ peccatis exigentibus meruerunt nominari ore diuino populus dure ceruicis. vt pꝫ Exo. xxxij. generatio praua atqꝫ ꝑuersa ⁊c. vt patet Deutero. xxxij. generatio praua et exasperans: Psal. lxxviij. Et in nouo testamento ore xp̄i dicuntur generatio mala ⁊ adultera. vt pꝫ Math. xij. generatõ incredula. Math. xvij. generatio infidelis ⁊ ꝑuersa: Luc. ix. Sed cecitate ꝑcussi componentes librum qui apud eos thalmud dicitur quedam turpissima scripserunt. ex quibus parentela eoꝝ fedissima ⁊ horribilis declaratur. Primo dicũt in libro qui dicit̃ hyobamud in. c. qđ incipit habba halgemuito sup̄ textũ geñ. c. ij. qñ deus fecit euã ⁊ adduxit ad adam hoc aũt os de ossibꝫ meis ⁊ caro de carne mea: dicunt ip̄i sic Apparet ex hoc textu ꝙ adã habuit copulam carnalem cũ omnibus feminis omnium animalium ⁊ non fuit refrigerata voluntas eius quousqꝫ habuit coniunctionem cum eua: et ideo dixit. nunc video ꝙ hoc est os de ossibus meis ⁊ caro de carne mea. videte quomodo hoc est abhominabile ⁊ immundum preter eo quod est falsum duplici ratione. Prima quia ipsimet ponunt alibi in thalmud ꝙ deus creauit adam in grandi magnitudine plus q̃ alterum intantum ꝙ dicunt in Canhedrin in capit̃lo quod incipit. Ehac dyuema. mouet ꝙ adam tenebat de terra vsqꝫ ad celum ⁊ consequenter membra sua habebant eẽ ꝫm illam proportionem ergo quomodo poterat habere coniunctionem cum gallina ⁊ cum passere ꝑuulis ⁊c. Secunda ratio propter breuitatem temporis quia ipsimet dicũt in capitulo quod incipit cohengadol. talia verba. duodecim hore est dies. In prima fuit congregatus puluis de quo factus fuit adam. In secunda fuit factũ corpus. In tercia fuerunt extensa mẽbra sua. In quarta fuit anima infusa in eo. In quinta surrexit super pedes. In sexta posuit nomina omnibus animalibus. In septima fuit facta eua ⁊ ei tradita. In octaua ascenderunt duo in lecto ⁊ descenderũt. ⁊ hoc glosat rabi Salomon quia in illa hora generauerunt Cayn ⁊ quandam sororem cum eo. In nona fuit eis factum preceptum ꝙ non comederent de fructu. In decima peccauerunt. In vndecima fuerunt iudicati. In duodecima fuerũt expulsi a paradyso. Sequitur ergo ꝫm hanc auctoritatem ꝙ

non habebat tempus faciendi illud peccatum tā
abhominandū qd ipi dicunt ⁊ in suis verbis ꝯtra
dicunt sibipis ⁊ ꝯtradicit vnū alteri vñ videtur ꝙ
omnia sunt falsa vel mendacia. Quicqd sit de fal-
sitate huius doctrine ptꝫ ꝙ ibidē dicit rabi eliezer
ꝙ adam coiuit cū omnibꝫ brutis ⁊ iumentis ⁊ inde
geniti sunt hoīes mōstruosi. ex quo ꝯcludunt duo
primo ꝙ iudei sunt frēs hoīm monstruosoꝝ. Se-
cundo ꝙ asina ⁊ porca sunt nouerce eoꝝ. Dicet for
te iudeus si homines monstruosi sunt frēs iudeoꝝ
⁊ asina ⁊ porca sunt nouerce eoꝝ. ita etiā sequit̄ de
xp̄ianis ⁊ alijs hoībus cum adam sit pater omniū
Respondet̄ ꝙ non sequitur ex eo ꝙ soli iudei affir
mant supradicta turpissima ⁊ nō alij hoīes. Itez
demones sunt fratres iudeoꝝ qd sic ptꝫ. Nam di-
cit Rabi salomon ꝙ ante creatōem eue adam ha-
buit vxorē nomīe lilis. ⁊ ꝙ fuit ante adam ꝓ ligno
vetito excōicatus ꝑ triginta annos in quibꝫ ex vxo
re lilis genuit tm̄ demones. Item dicitur in libro
cāhedrin ꝙ illi. cxxx. anni spacij qd fuit ex quo na-
tus fuit cayn et abel quousqꝫ natus fuit Seth. ꝙ
durante illo tp̄e non faciebat adam nisi generare
sp̄us malignos ⁊ ip̄a pariebat eos. Ex quibus ma
nifeste concluditur intentum. s. ꝙ demones ⁊ ma-
ligni sp̄us sunt fratres iudeoꝝ ⁊ non alioꝝ hoīm:
quia ipi soli ponunt hanc doctrinam infamantes
patrem suum adam. Et ideo cōfusionem que ex in
famatione patris sequitur in premiuꝫ reportant.
Unde merito dixit eis xp̄c cum se iactarent filios
abrahe ⁊ essent cōtradicentes in opibus vos ex pa
tre dyabolo estis Ioh. viij. Ex quo sequit̄ ꝙ iudei
nō solum sunt frēs demonū vt conuincitur ex eoꝝ
doctrina sed etiaꝫ filij dyaboli ex doctrina filij dei
Et quia demones sunt eoꝝ fratres iuste diuidūt
cuꝫ eis hereditatē. s. inferni possessionē. Dicet for-
te iudeus ꝙ nō sequitur necessario diuisio heredi-
tatis inferni inter demones ⁊ iudeos lꝫ sint fratres
quia iacob ⁊ esau erant frēs tñ iacob cum esau no-
luit diuidere hereditatē. Rñdetur ꝙ esau ideo hoc
fecit qꝛ timuit hereditatis diminutōem. hinc ē ꝙ
ꝑtem contempsit vt parū quid. Sed dyabolꝰ abū
dat in hereditate vermiū ⁊ igneū infernalium quā
libenter diuidit cum iudeis fratribꝫ suis. Item di
cit rabi ysnya ꝙ serpens q̄ decepit euam coiuit cuꝫ
ea ⁊ ex hoc sequit̄ ꝙ serpens ē vitricus iudeoꝝ cuꝫ
ipi soli hoc ponant ⁊ ideo nō īmerito morē serpen
tium imitātur. vnde Psal. lvij. furor illis. s. iudeis
ꝫm similitudinem serpentis sicut aspidis surde et
obturantis aures suas. qꝛ ipi obturauerunt au-
res suas ⁊ adhuc obturant ne audiant doctrinaꝫ
xp̄i nec videāt miracula eius. Et iteꝝ psal. cxxxix.
acuerūt linguas suas sicut serpētes. s. in xp̄i accusa
tione. venenū aspidum sub labijs eoꝝ. s. in ecclesie
blasphematione. Patet ergo iudeoꝝ parentela ex
thalmud ⁊ doctorum suoꝝ doctrina. quia sunt fra
tres hominum monstruoꝝ ex bestijs natoꝝ. Sūt
etiam eorum nouerce asina ⁊ porca ⁊ oēs alie fe-
melle bestiales. sunt fratres nō minus demonū. et
filij dyaboli necnō habentes ꝓ vitrico serpentem
eiusdē mores imitantes.

De iudeorum diuersitate in sua fide ⁊ credētia.

Ercia consideratio

ē de iudeorū diuersitate in sua fide ⁊ cre-
dentia. Notat enim magister Alfonsus
conuersus in libro prelioꝝ dei. ca. xxxiij. vbi dicit ꝙ
iudei sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum
vocantur rabini ⁊ pharisei qui credunt thalmud.
Alij vocantur carrayni qui solūmodo credūt bi-
bliā. Alij vocantur saducei qui non credunt aīas
post mortem manere. Alij credunt ꝙ anime ma-
nent post mortem sed non credunt penam vel re-
muneratōem in alio mundo. Alij vocant̄ cuthibi
ni quia venerunt de terra que dicitur cutha ⁊ ha-
bitauerunt in samaria ⁊ cōuersi sunt ad legem iu-
deoꝝ metu leonum ⁊ aliqui istoꝝ vocantur sama-
ritani quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos. Alij
eorum vocantur mecubilini qui credunt in decem
ꝑsonis qui dicunt ipi decem numeros qui sunt in
deo. Alij credunt in duas substantias. s. magistrū
⁊ discipuluꝫ quem vocant matraton qd nomināt
deum sicut suus magister. Alij credunt translatō
nem animarū de vno homine in alterum. de femi-
na in feminam ⁊ de viro in bestiā auem vel serpen-
tem. piscem vel stellam vel aliquā feram qd remā-
sit ī eis. ex opinionibꝫ aficeris ⁊ pitagore. Alij cre-
dunt ꝙ anime semꝑ fuerunt. Alij sunt qui dicunt
ꝙ anime create fuerunt ab initio mundi. Alij di-
cunt ꝙ solum creant̄ quando generantur corpora
eoꝝ. Alij dicunt ꝙ anime erūt in alio mundo ex-
poliate ab omni corpore recipiendo gloriam dei.
Alij dicunt ꝙ erunt vbi anime cum corpibꝫ. Alij
eoꝝ credunt ꝙ comedent ⁊ bibent ⁊ facient filios
⁊ ꝙ comedent omnes vnum piscē qui dicit̄ leuia-
than. Et aliqui dicūt ꝙ habebunt satis ad come-
dendum in illo pisce ꝑ spacium duoꝝ milium an-
norum. ⁊ ꝙ comedent feminaꝫ huius leuiathan q̄
est in sale posita ꝓ eis a creatione mūdi. ⁊ ꝙ bibēt
vinum qd seruatur in suis vuis etiam a creatione
mundi. Alij eorum credunt ꝙ erunt ibi sine cibo ⁊
potu ⁊ sine coniunctione cum mulieribꝫ. Alij cre-
dunt resurrectōnem mortuorum nunq̄ futuram.
Alij eorum credunt ꝙ omnes homines resurgent.
Alij credunt ꝙ solum resurgēt filij israel. Alij di-
cunt ꝙ solum illi qui fuerunt iusti de israel resur-
gent. Alij credunt ꝙ etiam iusti aliarum gentiuꝫ
resurgent. Alij eorum credunt ꝙ post resurrectio-
nem sint iterum morituri. Alij credunt ꝙ post re-
surrectionem nunq̄ amplius morientur. Alij eo-
rum credunt ꝙ post resurrectionē erūt in ꝑadyso
terrestri. Alij credunt ꝙ erūt in paradyso celesti.
Alij credunt ꝙ nunq̄ deus reuelauit Prophetis:
nec angelis tempus aduentus messie sed soluꝫ no-
men suum. Alij eorum credunt ꝙ reuelauit pro-
phetis sed adhuc non accessit tempus eius. Alij
eorum credunt ꝙ iam tempus suum transiuit sed
non venit propter peccatum suum. Alij credunt
ꝙ iam venit ⁊ fuit natus tempore signato sed qd
non venit ad saluandum eos. Alij credunt ꝙ ve-
nit ad saluandum eos sed nō saluauit eos propter
peccata eorum. et ꝙ sicut non saluauit eos sic nec
saluauit alios. Alij eorum credunt ⁊ dicunt ꝙ nū-
q̄ adhuc natus est. Alij eoruꝫ se reputant prophe
tas ⁊ non credunt vnum nec alterum. Alij eorum
credūt opiniones compositas ex predictis que di-
uersimode sunt mixte. Et propter has oēs cō
tradictōnes opinionū inter eos apparet manife-
ste ꝙ sunt facti ceci ⁊ deuij a via veritatis. Circa il
lud tempus in quo apparuerūt in vestimentis iu-
deorū signacula crucis in regno Castelle sicut in-
fra dicetur ꝫm quod scripsit rabi abraam benes-
dra in libro suo quo legem glosauit. Omnes iudei
predicti regni et pro maiori parte in tota hyspa-
nia signanter in ciuitate burgensi erant saducei ⁊
heretici. sicut etiam scripsit rabi mosse legionen̄.
in libro quē fecit ꝓ rephēsione saduceoꝝ. ⁊ dixit ꝙ
ab āno creatōis mūdi q̄tuor miliū. dcccc. et. xxx viij
annoꝝ cōuersi sunt oēs p̄dicti iudei ad creden-

dum hanc fidem quam nunc credunt pharisei in thalmud non voluntarie sed violenter ꝓpter regl castel'e preceptū quia in illa carrionē. pdicti regni erant pharisei ⁊ saducei. Sꝫ saducei habebāt maiorem potestatem ⁊ non incendebāt candelas in nocte dieꝗ sabbati in aliquo loco totius iudaismi ⁊ inter phariseos erant tres fratres honorabiles ⁊ maior hoꝝ vocabatur rabi nehamis qui semper tristabant ⁊ eis displicebat. q2 lex phariseorū non implebat inter eos quousqꝫ vnus eorū ꝓpter honorem sue legis exposuit se piculo mortis incendens candelam die sabbati publice ꝓpter qḋ commota fuit tota villa ⁊ fuerunt magne cōtentiones inter eos intantū ꝙ vtraqꝫ ps habet venire corā rege Alfonso ⁊ venit in auxilium phariseoꝝ iudeus quidam predicti regis medicus qui dicebat rabi hyu. castri. benalfacar granatensis. ꝓpter quē fecit rex quicquid voluit. ⁊ pcepit omnibꝫ saduceis ꝙ conuerterent se ad legem phariseorum lꝫ eis nimium displicuerit ⁊ extunc vsqꝫ nunc credūt isti iudei in lege phariseorum ⁊ propter talia accidentia voluuntur semper de vna fide in alteram ⁊ currūt deuij ⁊ mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc quando dimiserunt verum pastorē quem habebant elongātes se ab eius via ⁊ doctrina qui fuit verus messias ihs xpc dn̄s noster qui venit eis ad ondendū viā rectā ne perirent cū sit via veritas ⁊ vita Joh. xiiij.

De bello iudeoꝝ per argumenta sumpta ex lege mosayca.

Quarta cōsideratio

est de bello iudeorum p argumēta sumpta ex lege mosaica quibus putant nostrum fidei fortalicium expugnare et reducuntur omnia argumenta principalia ex lege sumpta ad Nume. xxiiij. seruabitur autē talis ordo ꝙ ad qḋlibet argumentum statim dabitur sua solutio qa hoc requirit certamen militantiū vt confusio euitetur. Primum argumentum iudeorū est quo probant legem moysi ppetuo duraturam cuiꝰ oppositum fuit declaratum supra li. j. ar. vj. Arguūt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta sed lex antiqua fuit data a deo ergo impossibile est in ea dare impfectionem propter quam debuerit cessare. Maior patet deutero. xxxij. vbi dicitur. dei pfecta sunt opera. minorem concedunt xpiani ergo sequitur conclusio. Confirmatur etiam. illa lex ē perfectior quam deus pluribus miraculis cōfirmauit ꝙ illa quam paucioribus vel nullis. sed legem antiquam pluribus miraculis confirmauit ꝙ nouam ergo ⁊c. maior est manifesta quia sapiens artifex firmius fundat ⁊ magis conatur stabilire pfectum opus ꝙ impfectum. quemadmodum enim plura remedia sunt adhibenda vbi maius periculum imminet ita plura opera vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debꝫ. minor etiam patet quia nusꝗ leguntur ita magna miracula sicut sunt que habentur in exodo ⁊ in toto pentateuco ⁊ si aliqua miracula leguntur in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. Sed quia super omnia vincit veritas vt dicitur. ij. Esdre. c. iij. ideo non est difficile argumenta cecorum soluere. Dico autem ad argumentum cum dicitur omnia opera dei esse perfecta ꝙ deus fecit legem antiquā ita esse perfectam sicut fieri potuit ꝭm conditionē populi recipiētis legē. Nam populus ille ita erat imperfectus ꝙ dicentibus exploratoribus. ciuitates terre promissionis esse fortes ⁊ munitas ⁊ bene muratas statim desperauerunt ⁊ dimisso domino ⁊ moyse voluerunt reuerti in egyptum: sicut legitur Nume. xiiij. Sic etiam quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omnium mirabilium que viderant in egypto. declinauerunt ad ydolatriam vt habetur Exo. xxxij. Si ergo moyses pmisisset eis p hereditate regnum celorum vtiqꝫ desperassent si precepisset eis nō odire inimicū ⁊ dimisso eo pculdubio ydolatrassent Illa ergo lex perfecta fuit ꝭm ꝙ populus exigebat Sed adueniente maiori dispositione in populo. perfectior lex dari debuit sicut anima pueri non ē ita perfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita perfecta sicut lex data tempore christi. ⁊ sic nec perpetuo durabilis. Ad confirmationem cum dicebatur ꝙ plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendum ꝙ vno modo non est verum. miracula enim fiunt in legis datione ad confirmandum corda populi ne vacillent in lege. quando ergo populus legem recepturus. magis est indispositus: plura miracula sūt necessaria ad confirmandam illam legem. non ergo miracula plura arguunt legem perfectiorem. ꝭ ostendunt populum recipientem illam legem minus esse perfectum ⁊ dispositum ad percipiendū diuina. quemadmodum enim rudis homo etiam cum multis principijs nescit elicere vnam conclusionem. Ille tamen qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatem scientificā sicut populus iudeorum rudis cum omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sed populus effectus perfectior non indiguit multitudine miraculorum sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine: concessa tamen maiori propositione. Minor est falsa. Nā maius miraculum fuit liberare totum genus humanum a potestate dyabolica quod fecit christus in lege noua. ꝙ liberare populum iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi. n. interfectus est pharao cū curribus ⁊ equitibus eius. hic vo victus est dyabolus cum suis virtutibus nec fuit maius miraculum diuidere mare Exo. xiiij. ꝙ siccis pedibus ambulare super mare quod fecit christꝰ: Math. xiiij. et Johan. vj. Sicut non fuit mirabilius quando helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Reg. ij. ꝙ quādo heliseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vj. ꝭ hoc non caret mysterio. Nam aque multe sunt populi multi: vt dicitur Apoc. xvij. In lege ergo diuidēte populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aqrum sed vbi lex. quantum in se est omnem populū subijcit diuine voluntati. debuit ipse dominus super omnes aquas integras ambulare nec est maius miraculum aquam amaram reddere dulcem Exoḋ. xv. ꝙ mutare aquam in vinum: Johan. ij. aquam enim amaram conuertit in dulcem lex antiqua. quando ea que offerebantur ydolis vl' adorabantur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinum letificat cor hominis. lex euangelica aquam in vinū conuertit quia ad summum ⁊ perfectum gaudiū perducit miracula etiam que in euangelio ⁊ in actibus apostolorum leguntur multa plura sunt numero ꝙ que facta sūt in veteri testamento. Fecit etiam multa alia miracula hiesus que si scripta essent per singula. libros inde scriptos totus mundus capere non potest: vt dicitur Johannis vltimo capitulo. Si autem ista miracula iudei recipere nolunt: teneant sibi damnum. Dixerat enim eis Esaias Propheta in

ca.vij.si non credideritis nō ꝑmanebitis.ptz ergo ꝙ lex moysi nec est ꝑfectior lege noua nec cōsequēter ꝑpetuo duratura. Notādū tñ ē hic circa xpi miracl'a sic scribit' in pugiōe.ꝑte.scda.c.viij. ꝙ iu-dei xpi miraculis inuidētes beelzebub principi demoniorum ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula ⁊ talia que ⁊ qualia nemo vnꝙ aliquis fecit. Johannis.xv. Nunꝙ quippe alius aliquis vt ipse ⁊ sui in eius nomine. illuminauit cecos. fecit audire surdos. ambulare claudos atqꝫ cōtractos.⁊ loqui mutos quemadmodum predixerat Esa.propheta capitulo.xxxv. deus ipse veniet ⁊ saluabit nos tunc aperientur oculi cecorum ⁊ aures surdoruz patebunt tunc saliet sicut ceruus claudus ⁊ decantabit lingua mutorum ⁊ cetera. his quoqꝫ miraculorum generibus alia ꝙplurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorum ⁊ subita curatio leprosorum ⁊ diuersorum infirmorum. quia ista inꝙ et plura alia innumera fecit dominus noster Hiesus christus miracula soli deo possibilia. conata est ei iudaica prauitas cui nunꝙ deest nec defuit vulpina calliditas alia deturpare blasphemia. Composuerunt igitur libellum in quo cōtra christum talem mentiti sunt fabulaz. Tempore inquiūt helam regine.i.helene que vniuerse terre israel dominabatur hiesus nocri.i.hiesus nazarenus venit hierusalem inuenitqꝫ in templo domini lapidē in quo sedebat olim archa domini.⁊ erat in eo scriptum.semhāmeforas.i.nomen dei expositum.quicunqꝫ ꝟo illius nominis literas addiscebat ⁊ sciebat poterat facere quicqd volebat. Sapientes ꝟo israel timentes ne viri israel addiscerent illud nomen ⁊ virtute illius destruerent seculum.fecerunt duos canes ereos ⁊ posuerunt eos super duas columnas contra portā domus sanctuarij.quandocunqꝫ igitur ingrediebatur aliquis et addiscebat literas predicti nominis et exibat.canes illi erei latrabant ei ita horribiliter ꝙ perterritus obliuiscebatur nomen ⁊ literas quas didicerat.venit itaqꝫ hiesus nocri.⁊ ingressus templum didicit illas literas ⁊ scripsit ī pergameno deinde incidit carnem cruris sui ⁊ in incisione illa inclusit dictam cartulam ⁊ dicendo nomen nullum sensit dolorem.⁊ redit cutis continuo sicut ante erat. Cunqꝫ egrederetur de templo latrauerūt ei canes erei supradicti et statim oblitus est nomen. perrexit itaqꝫ in domum suam et aperuit crus cum cultello. accepitqꝫ cartulam vbi erant litere semhāmeforas.i.nominis dei expositi vel explanati.⁊ iterum didicit eas.quo facto congregauit.ccc.⁊.x.de iuuenibus israel ⁊ dixit eis videte ob hoc me dicūt sapientes esse spurium quia super israel volūt habere dominum.vos autem scitis ꝙ omnes prophete ꝓphetauerunt sup messiam ⁊ in veritate ego suz ipē.⁊ sup me dixit Esa.ca.vij.ecce alma concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoqꝫ auus meus prophetauit super me ⁊ dixit.dominus dixit ad me filiꝰ meus es tu ego hodie genui te. Genuitqꝫ ita mat' mea sine coitu masculi virtute dei. Ipi sunt igitur spurij ⁊ nō ego.sicut dictum est osee.ij. ⁊ filiorum eius non miserebor quia filij fornicationum sunt. Responderūt ei iuuenes.si tu es messias ostende nobis signum.qδ signum inquit queritis a me.dixerunt ei. fac claudum stare sicut nos.qui ait adducite eū ad me cōtinuo igitur duxerunt claudum ad eum qui nūꝙ steterat sup pedes. dixitqꝫ sup illum semhāmeforas. Illa aūt hora claudus surrexit ⁊ stetit sup pedes suos. Inclinauerūt ei hoīes ⁊ dicebant.iste sine dubio ē messias. Adduxeruntqꝫ ei iteruz leprosum.⁊ dixit nomen.posuitqꝫ manū sup eum ⁊ statī curatus est. Accreuerunt ergo ei multi ribaldi gētis nostre. Videntes igitur sapientes ꝙ credebāt ei israel ceperunt ipsuz ⁊ duxerunt ad helam reginam in cuius manu erat tota israel ⁊ dixerunt ei. domina nostra in manu istius est sortilegium ⁊ fac' errare mundū.ihs ꝟo nocri rñdit ei. Domīa olim ꝓphete ꝓphetauerunt sup me.quorum vnus dixit Esa.xj.egredietur palmes de radice yesse ⁊ ego suz ille.sup istis ꝟo dixit Dauid. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. Dixit ipa.est ne in lege vestra qδ ipē dixit. Responderunt in lege nostra est hoc sed non ē dictum de eo. Sed sup eo scriptū est deutero.xviij.ꝓpheta aūt ille morie' qr locutꝰ ē iniquitatem contra deum. De messia ꝟo dictum ē in diebus eius saluabitur iuda.dixit ille iniquus ⁊ ait regine.ego sum ille qui resuscitabo mortuos. Misit itaqꝫ regina fideliores quos habebat cum ipsis ⁊ fecit impius ille reuiuiscere mortuū ꝑ semhāmeforas. In illa hora obstupuit regina ⁊ dixit vere magnum signum est hoc.deditqꝫ sapientibus verecundiam ⁊ exierunt confusi a conspectu eius. Fuitqꝫ ipis ⁊ israeli dolor magnus. Iuit autē ihu nocri in galyleam superiorem iuerunt sapientes ad reginam ⁊ dixerunt ei.domina nostra sortilegiū ē cum isto homine ⁊ deuiat creaturas. Misit igitur illa milites qui caperent eum ⁊ non ꝑmiserunt homines galylee sed voluerunt pugnare cum eis.qui ait nolite pugnare ꝓ me.quia fortitudo patris mei de celo ⁊ signa que dedit mihi tuebuntur me. Faciebant itaqꝫ homines de galylea aues de luto coram eo.⁊ ipē dicebat semhāmeforas sup eas ⁊ statim aues ille volabant.ceciderunt igitur illi in facies suas adorātes eum. Dixit etiaz in illa hora vt apportaretur vnus maximus lapis molaris ⁊ ꝓijceretur in mari.⁊ vt factū ē. Dixit ille impiꝰ semhāmeforas.i.nomen dei expositum ⁊ fecit molā illam stare sup faciem maris.seditqꝫ super eaz ⁊ ait militibus. Ite ad dñam vestram ⁊ nūciate ei que vidistis.deinde surrexit cum eis ⁊ cepit ambulare supꝰ faciem aque. Abierunt milites ⁊ omnia q̄ viderant dixerunt helam regine que vehementer obstupescens vocauit sapientes ⁊ dixit eis. Vos dicitis ꝙ hic homo hiesus nocri est sortilegus sciatis ꝙ signa que facit ostendunt eū filiuz dei. Qui dixerunt ei domina nostra fac eum venire ⁊ nos detegemus fraudem eius. Interim abierunt seniores israel ⁊ fecerunt quendam intrare domum sanctisanctorum qui dicebatur iudas scarioth.⁊ didicit literas semhāmeforas eo modo quo eas didicit hiesus nocri ⁊ fecit incisionez cruris et alia que ipē fecerat. Venit igit' ille nocri.i.nazarenus cum societate sua ⁊ stans coram regina fecit venire sapientes ⁊ ille stans coram regina dixit.super me ꝓphetauit dauid. quia circumdederunt me canes synagoga malignantium obsedit me.sed ⁊ sup me dictum est illud Hieremie.j. Ne timeas a facie eorum quia ego tecum vt liberem te dicit dominus. Sapientes ꝟo contradicebant ei ⁊ ait regine ascēdam in celum ⁊ sic dixit dauid super me Psal.cv. Exaltare super celos deus.eleuauitqꝫ manus vt alas per nomen semhāmeforas explanatum. volauitqꝫ inter celuz ⁊ terram qδ quando sapientes israel viderunt sic dixerunt ad iudam scarioth vt diceret semhāmeforas ⁊ ascenderet post eum. qui ascendit ⁊ luctatus est cum eo ⁊ ceciderunt ambo ⁊ fregit sibi ille impius brachiū.⁊ sup hoc oꝑe singulis annis xpiani plorant ante pascha suum.hora illa ceperunt illum israel ⁊ operuerūt eū pānis ⁊ ꝑcutibant eū virgis malagranatorum dicētes he-

lam regine. Si est filius dei dicat quis percussit eū
et nesciuit dicere. Dixit itaq3 regina sapientibus
ecce in manibus vestris est facite ei quicquid pla-
cuerit in manibus vris. Ceperunt ergo eum 7 duxe-
runt ad suspendendū. omne vo lignum vel arbor i
quo suspendebatur statim frangebatur. Ipse qp-
pe p sembāmeforas adiurauerat omnia ligna ne
susciperent eum. Abierunt itaq3 7 adduxerunt sti
pitem vnius caulis qui non est de lignis sed de her
bis 7 suspenderunt sup illum. neq3. n. hoc est mirū
q2 singul' annis crescit tm̄ vn⁹ caul' i domo sanctua
rij q descēdūt de eo cētū libre semis. Ex his' potīt
aniaduertere qsq3 prudēs q tanta fuit miraculo-
rum domini nostri iesu xpi euidentia tanta ma-
gnitudo 7 multitudo tanta excellentia 7 certitudo
q iudaica prauitas quo erumperet non habebat.
confugit igitur ad proprium suum qd est mentiri
libellum mendacij plenum atq3 blasphemijs tur-
pibus cōponens hec sub compendio sumpta sunt.
impletumq3 est in persona xpi quod scriptū est p
pphām Osee. vij. Ve eis qm recesserunt a me. va-
statio eis. quia preuaricati sunt in me: ego redemi
eos: 7 ipsi locuti sunt contra me mendacia. Est
autem hic notandum q iudeorum fatua falsidi-
tas apud intelligentes xpi fidem adiuuat vnde se
nocere putat. Et siquidem ipi qd afferunt dominū
iesum talia in veritate fecisse lic3 in nominis dei
virtute miracula. ostendunt pculdubio tantā mi
raculorū eius fuisse excellentiam q eam ipsorum
impietas demonibus nequiuit ascribere tantaq3
fuisse eorum euidētia q nequaq ea ipsorū inuidia
valuit suffocare. At vo p talem modum. i. p sem-
hāmeforas. hoc est p nomen dei explanatū sine ex-
positum domini ihu miracula fuisse facta delyrāt
transflucet eorū mēdacium si sit qui diligenter in-
spiciat. Si verum nanq3 fuisset q aliqd nomen dei
apud eos esset cui deus talem virtutem 7 talem ef-
ficaciam prestitisset. pfecto iuuissent se eo tpe ves-
pasiani 7 tyti 7 fecissent q hierusalem non potuis-
set capi 7 iudei occidi 7 captiuari eo modo quo in
fra dicetur consideratione. ix. vel etia3 virtute hu
ius nominis volassent in celum vel omnes vl' sal-
tem aliqui. Deniq3 cum helena mater fuit constan
tini imperatoris in cuius tpe dnm ihm fuisse dicunt
7 a tpe ihu xpi vsq3 ad constantinum 7 helenā fue-
runt tricenti anni vt patet p imperatorum roma
norum hystorias manifestum est iudeo in supradi
cto libello fabricatiōes esse mendacij. Notan-
dum etiā q dicit beatus Aug. Preuidens inquit
dominus ihs impios quosdam futuros qui mira-
cula eius calumniarent magicis artibus attribu
endo pphas ante premisit. Nunquid. n. si magus
erat magicis artibus fecit vt coleret. nunquid et
mortuus magus erat 7 anteq natus. pphetas igit
audi 7 lege qui ante dnm venerunt. Forma igitur
sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis
Esto q suspicari potuerit dnm nrm ihm xpm p ar
tem aliquam vel p virtutem supradicti nomis dei
fecisse miracula vt ipi calumniantur. p quam artē
queso anteq natus esset per quadringētos annos
7 vltra aduentui suo 7 toti vite sue. necnon 7 fact
suis 7 dictis atq3 suorū tam cōgrua. vt patet ex pdi-
ctis 7 dicendis patebit dicta reddidit pphārum.
sermo nanq3 ppheticus 7 maxime de aduētu mes-
sie qncunq3 a iudeis exponit iudaice semp 7 vbiq3
renititur iuxta eorū expositōnem absurdā. 7 incō-
possibilia ptinet 7 inuenitur mendax. Quādo vo
de dno ihu 7 sibi ptinentibus accipit vt ex solis etiā
que dicta sunt haberi pōt. occurrit. cōsentit. cōso-
nat 7 obedit. nihil impossibile. nihil absurdū inge
rit sed inuenitur verax. Adhuc etiā si ipe dns ihs
vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā fa-
ciebat miracula. p quā artem fecerunt ea p⁹ mor-
tem eius apli 7 ceteri discipuli vt testimonio thal-
mud patet non p sembāmeforas. sed p nomen do-
mini nri ihu xpi fecisse miracula. Unde sup eccla-
sten primo. cūcte res vel cuncta verba difficiles vl'
difficilia non potest vir eas vl' es ploqui. Accidit
q Rabieliazarum bendama momordit serpēs ve
nitq3 iacob. i. iacobus vir de villa cathanea ad cu-
randum eum ex nomine ihu. i. ihu filij pandera et
non pmisit eum rabi ismael & dixit ei non licet ti-
bi bendama. 7 ait illi pmitte mihi 7 ego inducam
cōtra te argumentum vel auctoritatē q licitum ē
7 nequiuit auctoritatē inducere. 7 faciens homo
viuet in eis dictū est de mandatis dei 7 nunq mo-
riatur in eis. Item in libro sebath hierusalē in di-
stinctione cenomasarcim filius filij. rabiosue filij
leui. glutiuerunt toxicon. s. vel aliud mortiferum.
Venit itaq3 vir ex nomine ysua. i. ihs pantherim
7 sanat⁹ est vel quieuit cunq3 exisset ait ei qūo cō-
iurasti eū. Dixit ei verbo tali. Dixit ad eū remissius
fuisset ei si mortuus non fuisset 7 non audiuisset si
cut 7 factū ei fuit sic. i. mortuus est stati3. Si quis
diligenter aduertat has duas traditōes in nomi-
ne domini nostri ihu xpi facta fuisse miracula iu-
daica & scripturarum testimonio comprobat por-
ro si dicatur q p artem opabantur ea apostoli tā-
q a xpo dno edocti dū viuerēt qua arte poterūt di
ci ea fecisse iam mortui qua etia3 arte posteri eorū
pueri 7 puelle 7 si p artem quoq3 isti qua arte ipōrū
implorantes auxilium apud xpm qua arte reliqe
ipōrū qua vestes. qua sandariola. qua baculi. pat3
ergo q miracula xpi et suorū ita firmiter constāt q
nulla possunt inficiari nequicia. Notandū er-
go q iudei idcirco in supradictis traditōibus 7 ali-
bi benpandera. i. filiū pandera. Alibi iehusua pā-
theria. i. ihesum pantherie nominabant. quia vt
ait iohānes damascenus in. iiij. li. leui. quē sanct⁹
lucas a ioseph ascendēdo. quartū noiat genuit pā
thera. panthera aūt genuit barpantherā. barpan
thera genuit ioachim. Joachim vo duxit annam
que valde erat honesta 7 laude digna. queadmo-
dū vetus anna sterilis existens p votū 7 repromis-
sionem samuelē pepit. ita 7 hec p pces 7 repromis-
siones a deo dei attulit genitricē. Hec damascen⁹.

Cōtendit iudeus pbare q lex moysi nō est abo-
lita 7 hoc sic.

Ecundum argumē

tum iudeorum est ad idem. scilicet q lex
moysi non est abolita sed adhuc obser-
uanda 7 arguunt sic. Si lex bona est et a deo data
obseruanda est. cuius enim decretum erit obseruā-
dum si mandatum dei non est obseruandu3 quod
enim concilium dabant nobis xpiani quomodo
illud effugemus maledictum. maledictus qui nō
permanserit in omnibus que in lege scripta sunt.
legislator nihil excipit sed vniuersaliter omnia mā
dat obseruanda. christiani autem ad suum arbitri
um legis et mandatorum obseruantiam determi-
nant. Ad ista respondet magister alanus in suo q-
dripartito libro. iij. c. iiij. dicens. q lex mosaica di-
uino intellectu est intelligenda. Respōdemus er-
go legem bonam 7 a deo datam ac a deo quicquid
in ea scriptum est diuino sensu intellectu3 suis tē-
poribus obseruatum et obseruandum esse sanxi-
mus. ea enim diuino intellectu intelligenda erāt

quia si ad literã accipimus multa repugnãtia vi-
demus. Cũ eñ dicat moyses. vidit deus cũcta que
fecerat 7 erant valde bona Geñ. j. Quõ in lege di-
cũt quedã esse mũda 7 quedã imunda ad literam
qđ eñ imundũ est quõ est valde bonũ. nec solũ ea
ꝓhibent in lege que sui natura hoĩ ad vescendum
nociua sũt veꝝ etiaȝ ea que gustu iocũda 7 q̃ vsu sa
lubria ad comedendũ existũt licet a deo dicta sint
tñ ad se inuiceȝ ad literã oĩno diffident. In exod.
etiã inter alia p̄cepta de faciendo altare dñs moy
si ibi p̄cepit capi. xx. Altare de terra facietis mihi:
in sequentib; aũt sic legit̃ fecit itaq; moyses altare
thimiamatis de lignis sethiȝ 7 alibi fũdauit bases
eneas in introitu tabernaculi: multũ itaq; aduer
sum videt̃ vt aliud 7 alit̃ q̃ dñs iubet ꝑ moysen ab
ipso moyse agat̃. Aliud ergo q̃ litera sonat hic ac-
cipi oportet. Item ad literam quõ stare potest ꝙ
deus ꝓhibet Deut. xxij. ne hõ aret in boue 7 asino.
Onus qđcunq; aliud tibi placet. asino imponere
nõ vetat lex. 7 ponere iugũ cũ asino quare nõ licȝ.
Ad pascua ducere bouẽ cum asino licebit. In pa
scuis eñ sic esse 7 pasci lex ꝑmittit 7 arari simul ꝓ-
hibet 7 interdicit. Si aũt ꝓpterea vetat q2 hoc aĩal
immũdũ lex dicit. quare circa illud cetera que di-
cta sunt ꝑmittit 7 soluȝ arare excipit̃: equ9 in lege
aĩal immundũ esse ꝓhibet̃ 7 alia multa. nec tñ ara
re bouẽ cũ equo vel alio aĩali immundo in lege ꝓ-
hibet̃: hãc non solum in his que dicta sunt mãda-
tis sed in q̃ plurib; aliis legalib; cerimoniis cõtra
rietatẽ videmus nisi ea competenti sensu intelle-
xerimus. Discreto itaq; et diuino sensu hec discu-
tienda 7 intelligenda sunt. Si vo legẽ debito sẽsu
accipimus oĩa legis mandata debita obseruatiõe
obseruare poterimus. quedã ad lr̃am 7 sine vllo ve
lamine figuraꝝ dicta esse accipiendũ 7 quedã ve-
ro ad figuraȝ 7 ꝓfundo velamine ad vmbrata esse
intelligere quedam ad tempus obseruari iussa sũt
quedã sine vlla tp̄is determinatiõe. que eñ alteri9
sacramenti p̄nunciatiua erãt 7 veritatis figurã fa
tent̃ suo tp̄e manifesto rei atq; veritatis presentia
oportuit vt eoꝝ remaneret prenunciatio 7 figura
Nam sicut vsu ipso loquendi vtimur verboꝝ vici
cissitudinib; dicẽdo erit q̃diu futuꝝ est ipsũq; erit
prorsus obmittentes in p̄nti assumimus est qđq;
ipsum iam p̄teriisse significantes vtimur fuit. Sic
in reb; p̄nunciatiuis alicui9 sacramenti vbi p̄sens
manifestat̃ sacramentũ eius iam supfluo reserue-
retur. figura seu signum que alicui9 mysterii signi-
ficatiua non erant sed aperte seu fidei veritatẽ in-
sinuant seu carnis edificatõem cõmẽdant ea a iu-
deis 7 xp̄ianis nõ ad tem pus sed imꝑpetuũ obser
uanda sunt. eaꝝq; trãsgressio nullo modo põt mĩ
ta esse. hec Alanus.

Cõtendit iude9 ꝓbare ꝙ diuine sanctõẽs vete-
ris testamenti nõ sunt mutate.

Ercium argumẽtuȝ
iudeoꝝ est ad ꝓbandũ ꝙ diuine sanctio
nes veteris testamenti non sũt mutate

Arguũt ergo contra xp̄ianos sic. Si sermo dei ad
temp9 obseruãdus est eoq; sermone ãnullato alio
tp̄e alius obseruandus est. Sicq; ꝑ tp̄m vicissitu-
dines diuine sanctiõẽs mutant̃ quo pacto ratum
nõ erit qđ dicit̃ ps̄. cxviij. Ineternuȝ dñe ꝑmanet
verbum tuũ. 7 illud Math. xxiiij. Celum et terra
transibunt verba aũt mea non transient. quid in-
terest cur deus hoc aĩal immundum iudicet illud
mũdum: hoc vti ꝓhibeat: illo vti ꝑmittebat. quis

eñ adiuuit vt dicitur ysa. xl. spm̃ dñi. aut quis ei9
consiliarius fuit vt istud agi ꝑmittat. illud ꝓhibe
at iussit obsequendi. ergo ei obsequendũ ergo ei ob
sequi sũma virtus est. ꝓhibuit fieri. ergo iam non
licet idq; si postea fiat peccatum esse dicimus ac
pena debita puniendũȝ. vt ergo seruemus figuras
cõtemnem9 lr̃as vt seruemus alteꝝ que ratio ẽ dã
nare alteꝝ. Seruemus literam. seruemus et litere
figuram. maneat parua sensu nostro litera. mane-
at vt vestro 7 addat̃ spiritualis 7 cõcessa nobis sit
a deo mysterii latentis intelligẽtia. Abstineam9
a peccato quod lex iubet. abstineam9 7 ab eo si qđ
est qđ ꝑ porcũ figurat̃ peccatum. Non arem9 a bo-
ue 7 asino q2 id legislator ꝓhibuit 7 si qua intelle-
xeritis ꝑ asini 7 bouis copulamẽ phas est euitare.
imo peccatũ est non euitare ita 7 de ceteris ita eñ
lex adimpleta 7 adimplenda esse cẽset̃ 7 adimplet̃.

Solutio p̄dicti alani vbi s. ꝙ in nouo testamẽ-
to diuine sanctiones veteris testamẽti non mutã-
tur sed adimplent̃. Dicit ergo ꝙ sermo diuinus in
nullo annullatur: diuine sanctiones nõ mutantur
quia xp̄s nõ venit soluere legem sed adimplere. vn
de ipse ait Math. quinto. Amen dico vobis iota
vnũ aut vnus apex nõ p̄teribit a lege donec oĩa fi-
ant: non igit̃ vult eam soluere sed adimplere vt pa
tuit supra li. j. arti. vj. et in primo thezauro quar-
ti puncti eiusdẽ articuli. Lex eñ ꝓhibet homicidi
um xp̄s iram 7 odiũ. lex eñ ꝓhibet homicidiũ car-
nis. xp̄s etiam ip̄m appetitũ cordis. nobis lex ꝓhi-
bet vti carne porcina 7 eo tũc ab ea animãte absti
nentia nobis necessaria erat q̃m veritatis future fi
gura erat 7 figura seruanda erat donec adesset ipsa
veritas figure iam p̄ns adest q̃uis abstinere liceat
vt multi nostroꝝ abstineant non solũ ab ea sed eti
am omni carne vno et eodem iudice se vr̃m quisq;
tuetur. Moyses carnẽ suillã immũdaȝ nomiat vti
ea ꝓhibet 7 ꝓpterea dicitis ꝙ vti ea nõ licet. Mo-
yses nõ alius ß idẽ ip̄e carnẽ suillã dicit mundam
et valde bonã 7 eam ad vescenduȝ sicut cetera scri-
bit deũ fecisse bonam 7 ideo dicit ꝙ vti ea licet. P9
q̃ ei enumerauit deũ creasse vniuersa. pisces maris
volucres celi. cuncta animantia terre in quib; aĩa
viuens est. nõ longe infra subdit. vidit deus cũcta
que fecerat et erant valde bona. qđ valde bonum
est nulla ex parte malũ est. qđ vo nulla ex p̄te ma-
lũ est quõ malũ et imunduȝ est. Quicquid ergo in
carne suilla necesse a deo facta cõsiderat̃ mundum
et valde bonũ est atq; vti licet. q2 vo ꝑ hoc aĩal
voluptas 7 ĩmundicia figurat̃. imũdũ ꝓpter ß aĩal
esse iudicat̃. et ea immundicia vti non licet. Si g̃ ß
mundũ 7 immundũ aĩal esse intelligit̃ 7 eo vti 7 nõ
vti a deo nobis ꝑmittit̃. eadẽ ratione licet in boue
7 asino arare. 7 ꝓhibet̃ ne aremus in boue et asino
si melius nõ põt quia deus permittit qui hec om-
nia humanis vsib; creauit. Sed bos qui vngulaȝ
findit 7 ruminat 7 ad excolendã terram oĩno ydo
neus est predicatorẽ ecclesie discretũ designat ĩ his
que agit sensum habentem qui mandata dei medi
tatur. Ac apud se meditando ruminat die ac no-
cte nõ solũ sibi vtilis sed et aliis huic non est asso-
ciandus in predicatione alter moribus etiam indi
scretus sensu. ideota. et literis imperitus. qui non
solum verbo est inutilis sed suo exemplo aliis no-
ciuus existit. quod etiã lex q̃tum ad literalia abo-
lita sit auctoritates sequentes ostendunt. Ait eñ
dominus per ꝓphetam Ihere. xxxj. et ad Hebreos
viij. consummabo testamentum nouum super do
mum iuda et sup domum israel. Quid vocauit te-
stamentum nouũ nisi legem euangelicaȝ qua sup-
ueniente vetus debuit cessare quia simul seruare

nō ptvtraq₃. Adueniēte ci vitate dz vmbra cessare Et ysa. legit' Sacrificia vestra odiuit aīa mea. Itē dauid ait in ps̄. l. Qm̄ si voluisses sacrificium dedissem vtiq₃ holocaustis non delectaberis. Item dauid. Sacrificium ⁊ oblationē noluisti aures autē pfecisti mihi. holocaustū etiā p peccato non postulasti. tūc dixi ecce venio. et alibi. Nō in sacrificijs tuis arguam te. holocausta aūt tua in conspectu meo sūt semp. Non accipiā de domo tua vitulos. neq₃ de gregib' tuis hyrcos. Item videm' etiam in magna parte ea que ptinēt ad legē veterem cessare. nō em̄ est apud iudeos sacrificiū vl' hostia. nō pphēta. nō rex. nō templū. non locus sacrificij. ⁊ quid iremus p singula in maxima pte abolita est lex. videt' ergo q lex moysi iam locū non habeat.

Contendit iudeus pbare q circūcisio ppetuo sit duratura.

Quartū argumentū

iudeoꝝ cōtra nostrū fidei fortaliciū est de circūcisione quā affirmāt duraturaz ppetuo ⁊ consequēter legem moysi arguūt ergo sic Idem iudiciū videt' esse q̄tum ad duratōem a parte post de lege antiqua. ⁊ de circūcisione hoc em̄ xpiani cōcedūt. sed circūcisio ineternū debet durare ī pplo dei. pz qz Gen̄. xvij. dat' in fedus sēpiternū g ⁊ lex debet esse sempiterna. licet ad illud argumentū data sit solutio s. li. j. ar. vj. in puncto. ij. Verum tamen vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscatur in hoc passu nolo silentio ptransire. Dicendū ergo q in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnā carnalē quam ipsi obseruāt et aliā spūalē de qua dicit' deut. x. circūcidite igit' ppucium cordis vestri. et ceruicē vestraz nō induretis. Et Iere. iiij. Circūcidimini ⁊ auferte ppuciū cordiū vestrorū viri iuda. Sic etiā distinguere possumus de eterno ⁊ sempiterno qz habet duas significatōnes Interdum em̄ ponit' pro eternitate simpliciter vt in ps̄. Tu aūt dn̄e ineternū permanes. Et illō Iere. x. Dn̄s aūt deus verus ē ⁊ ipe de' viuens ⁊ rex sēpiternus. Aliqn̄ vo accipit' p duratōe finita quale est illō. j. Reg. xxvij. Credidit ergo achis dauid dicēs. multa mala opatus ē cōtra ppl'm israel. erit ergo mihi seruus sempiternus. manifestū est q hic accipit' sempiternū p duratōne finita qz nō poterat plus durare ista seruitus q̄ eoꝝ vita simile habet' Gen̄. xxvij. vbi dicit' q oderat sēp esau iacob. Quando ergo dicebat' q circūcisio deb₃ durare in sempiternū. Si sit sermo de circūcisione spūali indubitanter est verū qd simpliciter ineternū deb₃ esse in populo dei ⁊ aīa que est cum preputio peccati est extra ppl'm dei q̄tū ad meritū. Si vo loquaris de circūcisione carnali accipe similiter sempit'num. Secundo modo dictū: q q̄diu lex durauit q soli vni populo pcipiebat' debuit durare signum q ille ppl's ab alijs gentib' distinguebat' ⁊ cessante lege signū etiam debuit cessare. Et ideo dicit' Gen̄. xvij. q circūcisio data est in signū pp̄ter qd q̄diu ille ppl's separatus fuit ab oī gente in deserto null' eoꝝ circūcisus fuit sed intrantes terraz pmissiōis plenam diuersis ppl'is oēs simul fuerūt circūcisi i galgalis vt habet' Iosue. v. capitulo.

Cōtendit iudeus pbare q si sabbatū cessat lex noua non est a deo.

Quintū argumētum

iudeoꝝ est de sabbato ex cui' cessatione arguūt legē nouaz nō esse a deo sic. Illa lex que cōtrariat' pceptis diuinis nō est a deo s3 lex euangelica est hmōi ergo nō est a deo. Maior e manifesta qz deus nō pōt sibipsi esse cōtrarius. s3 minor patet de obseruatōne sabbati quā deus pcepit in veteri lege. lex vo euangelica huius obseruātiā tollit ⁊ phibet: ergo est cōtraria deo non ergo est a deo. Respondetur q in tali pcepto duo sunt consideranda. Primū est q pp̄ter reuerentiam dei cessabat populus ab omni opere seruili vt liberius diuinis vacare posset ⁊ istud erat morale. p hoc em̄ pcipiebat' q homo aliquo tpe vacet rebus diuinis iuxta illō ps̄. xlv. vacate ⁊ videte qz ego sū de'. ⁊ s'm hoc cōputatur inter precepta decalogi moralia et lex que hanc obseruantiam in se phiberet esset cōtraria ordinatōni diuine ⁊ nō posset esse a deo. Sz lex euangelica hanc obseruantiam non tollit sed pcipit vt patz de dieb' dominicis ⁊ alijs festis in noua lege ordinatis. Sed considerandū est in dicto pcepto erat taxatio tpis vel diei. s. q hec obseruantia fieret tali die determinata. et istud erat cerimoniale. ⁊ ideo hoc mutari potuit ⁊ debuit propter rationabilē causam. Iudei em̄ colebant diez sabbati in memoriā creatōnis reꝝ qd innuit moyses Exod. xx. dicens. Memento vt diē sabbati sanctifices. Sex dieb' fecit deus celū et terrā ⁊ requieuit die septimo ac si dicat completo opere creationis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipius creationis. homo etiā fuerat factus sexta die ⁊ ideo primum diem post sui creatōnem debet expēdere singulariter ob reuerētiam dei. ceteros vo ad sui necessitatem. In noua aūt lege illa dies que debuit obseruari ad vacandū deo non solum debet nobis reducere ad memoriam beneficium creationis sed etiam innouationē spūalem que inchoata est in christi resurrectione. et ideo sabbatum mutatum est in domicum diem in quo christus resurrexit. Significat etiam dominica que est octaua dies. octauam diem resurretionis in qua perfectam requiem expectamus. Hinc est q messias noster dn̄s iesus christ' postq̄ fact' ē triginta annorum soluit q̄tum ad partem istam sabbatum curando in eo infirmos. et dando eis licentiaz lectulos asportādi Ioh. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi Marc. ij. Ceterum quēadmodum de circumcisione dictum est pbatumq₃ q data fuit in signum. sic et sabbatum vt habet' exo. xxxj. capitu. Sabbata mea seruabitis quia signū sunt inter me ⁊ vos ac generationes vestras. Itez in libro biza. i. omīpere. q. yom tob. taliter sciptū est. Dixit Rabi iohanan. Omne preceptum q dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatum quod dedit eis in secreto sicut dictum est exodi. xxxj. Inter me ⁊ inter filios israhel. si sic est non sunt obligati. goy. idest christiani vel alie gentes ad sabbatuz. Ex omnib' his patet q non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. Item contra obseruantiam circumcisionis et sabbati adducit' ratio non paruz efficax. ex duabus traditionibus sic notat' in pugione. capi. xj. tercie partis. iij. distinctionis. quarum prima est illud quod in mydras tulym. idest glosa psalmorum taliter scriptuz est ps̄. lxxiiij. Et omnia cornua impiorum confringam et exaltrabuntur cornua iusti. cornu non est dictum sed cornua. Decē em̄ cornua st' que dedit deus sanctus et benedictus israheli. Cornu abrahe de quo

dictũ est ysa.v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij
olei. cornu ysaac de quo dictum est Gen̄.xxij. Et
ecce aries vnus retentus in densitate per cornua
sua. Cornu ioseph.i. cornu regni de quo dictuȝ est
deutero.xxxiij. et cornua rinocerontis cornua eius
Cornu moysi de quo dictũ est Exo.xxxiiij. q2 cor-
nuta erat cutis faciei eius. Cornu pphetie de quo
dictum est.j. Reg.ij. et orauit anna et dixit. Exul-
tauit cor meũ in dño 7 exaltatum est cornu meum
Cornu legis de quo dictũ est Abacuck.iij. Et cor
nua duo de manu ei9. Cornu sacerdotij de quo di-
ctum est ps̄.cix. Cornu eius exaltabit in glia. Cor
nu leuiticũ de quo dictum est.j. parali.xxv. omnes
isti filij heman videntis regis in verbis dei ad exal
tandũ cornu. Cornu hierusalē de quo dictuȝ ē ps̄.
xix. Et a cornibꝫ vnicorniũ exaudisti me. Et cornu
regis messie de quo dictum est.j. Reg.ij. Et dabit
fortitudinem regi suo 7 sublimabit cornu messie
sui 7 sic est dicēs ps̄.cxxxj. Ibi germinare faciã cor
nu dauid paraui lucernã messie meo. Quando au
tem peccauerunt israel ablata fuerunt eis 7 data
sꝫ gentibꝫ seculi. sicut dictũ est Daniel.vij.ca. Post
hec videns fui in visione noctis 7 ecce bestia quar
ta terribilis atqꝫ mirabilis 7 fortis nimis 7 dētes
ferreos habebat magnos comedit 7 cōminuit 7 re
siduũ pedibꝫ suis cōculcauit 7 ipsa dissimilis ab oī
b9 alijs bestijs que fuerunt ante ipsam 7 cornua de
cem habebat. Assimilate sunt eñ gentes similiter
hmōi feris 7 omni tpe in quo gentiũ seculi cornua
fuerunt stantia. Cornua israhel erunt cōfracta si-
cut dictum est Trenoꝝ.ij. Cōfregit in ira furoris
omne cornu israel. Qualiter aũt legalia deus iu
deis abstulerit ꝑ rōnes et signantꝫ sabbatũ et circũ
cisionē 7 qliꝫ eis ista duo 7 alia dyabolus restitu-
erit habetꝫ apud eos in thalmuth in libro mayla
impereq.i. distinctōe q incipit q seuuȝ bhae. Qua
dam vice decreuit regnum neq̄.i. romanũ q nō ser
uarent iudei sabbatuȝ 7 q nō circũciderent filios
suos et vt cognoscerent mēstruatas. Tunc iuit ra
bi ruben. cerciuauitqꝫ se more scꝫ romanoꝝ. Cũqꝫ
iuisset 7 sedisset cuȝ eis ait illis. qui habet inimicũ
depauperet eum vel ditat. Dexerũt ei depauperat
Dixit eis si ita est non faciãt iudei opus in sabba-
to vt depauperentur. Dixerunt romani benedixit
abrogaueruntqꝫ decretũ. rursumqꝫ etiaȝ dixit eis.
qui habet inimicũ debilitat eum an fortificat. Di
xerunt ei debilitat ait eis si ita est circũcidant fili-
os suos octaua die vt debilitentꝫ. Dixerũt optime
dixit et cassauerunt illud. Iteꝝ dixit eis. qui habȝ
inimicũ multiplicat eum an diminuit eũ. Dixerũt
ei diminuit. Ait eis si ita est nō cognoscãt mēstru-
atas. Dixerunt benedixit 7 cessauerũt illud. Demũ
ppenderũt q iudeus erat 7 restituerunt decretũ vt
prius. Dixerunt ergo iudei quis ibit 7 irritabit sta
tutum istud. vadat Rabi symeon qui didicit face
re signa 7 mirabilia. Post euȝ vero vadat rabi elea-
zar. Egressus est eis itaqꝫ obuiã ventãmalyon. id-
est demoniũ sic vocatum et ait. Est placētia vestra
vt vadã vobiscum fleuit rabi symeon 7 ait ancille
dom9 pris appuit angelus ter. nobis aũt nec semel
venit ergo miraculũ vndecũqꝫ. Precessit igitꝫ ven-
tãmalyon. 7 intrauit in filiã cesaria. Cunqꝫ perue
nissent dixerunt vētammalyon egredere vocat9 er
go egressus est 7 abijt. Dixitqꝫ iudeis cesar. Postu
late quicquid est vobis ad postulandum. Intro-
ducti sunt igitꝫ in domũ thesauri vt tollerent quic
quid vellent inueneruntqꝫ cartam illaȝ in qua scri
ptum erat dictum statutũ 7 ruperũt eam hucusqꝫ
thalmuth. Animaduertat prudētia tua lector q
ꝑ istas duas traditōnes habetꝫ euidenter q de9 ab
stulit a iudeis ꝑ romanos sabbatũ 7 circũcisioneȝ
et alias cerimonias. Confregit quippe in ira furo
ris sui omē cornu eoꝝ de quibꝫ vnũ erat lex vt pau
lo ante dictum est 7 nunq̄ restituit eis. nec ꝑ se nec
per angelum nec per prophetam nec per alium vi
rum sanctum. Sed ipsi iudei recuperauerunt cir-
cumcisionē et sabbatum 7 cetera huiusmodi ꝑ dy-
abolicũ miraculum vt in proxima traditione ostē
sum est. Nullus ergo vlterius nisi sit demoniacus
conseruare debet ea que deus abstulit. et dyabol9
tam libens se iudeis visibiliter ingerendo institu-
it. quando enim vel vbi vnq̄ scienter dyabol9 bo-
num homini aliquod nisi forte vbi prospexit ma-
lum maius 7 mortem pessimam sibi ex eo immine
re finaliter procurauit: cui vnq̄ boni aliquid nisi
fallendi studio persuasit. nunqd nō ipse est qui pri
mos homines quasi eis vtiliter consulendo fefel-
lit. nonne ipse est qui contra sanctum iob ipsũ eti-
am dominum prouocauit Iob.ij. capitulo. An igꝫ
rant iudei miseri q dyabolus fuerit qui patres su
os ad adorandum vitulum mentiendo protraxit.
vt habetur in libro sabath impereq. qui incipit di
xit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit
sathan et perturbauit mundum et induxit tempe
statem maximam in aerem et dixit israheli. Vbi ē
moyses: dixerunt ei. Ascendit in altum. Dixit eis
iam peruenerunt sex hore et non respexerunt super
eo. Ait ergo mortuus est et non curauerunt super
eo. Ostendit ergo eis similitudinem feretri eius in
nube. hinc est q dixerunt ad Aaron quis hic Mo
yses vir qui fecit nos ascendere de terra egypti ne-
scimus quid factum est ei. et quid scriptum est con
sequenter et dixit Aaron. abrumpite inaures au-
ri que sunt in auribus 7c. et accepit de manibus eo
rum 7 formauit illud in forma et fecit illum vitu-
lũ fusorie et dixerũt. Isti sunt dij tui israel 7c. His
sic premissis dicatur iudeis vt attendant que sit
eorum prudentia. quis sensus qui dyabolum vo-
lunt habere suspectum in recuperatione circumci
sionis et sabbati. qui patres eorum ad faciendum
et adorandum vitulum et ad attribuēdũ sibi ma-
gnalia que deus fecit mendacijs 7 falsis prodigijs
tam studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet
q intentio et studiuȝ dyaboli ac volũtas erga hoī
nes nũq̄ est nisi mala. q2e satis est manifestũ q̄ grã
dis est stulticia et q̄ magna insania et q̄ immen-
sa iudeorum vecordia qui circumcisionem et sab-
batũ et alia que deus eis abstulit 7 dyabolus red-
didit non cessant obseruare. Supradictis ad-
huc videtur addendum id quod de sabbato scri-
ptum est in beresith minori vbi dicitur Genes.ij.
et benedixit deus diem septimam dominus rufus
nequã quesiuit a Rabi aquiba et ait ei quid est in
ter diem et dies dixit ei rabi aquiba et quid est in-
ter virum et viros. dixi ei quid dixit tibi. et quid
dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sab
batum ab omnibus alijs viris. Dixit sibi. decedit
rex propter gloriam suam sic quoqꝫ voluit de9 istũ
diem honorare. vñ tu facies me scire istud. Dixit ei
fluuius sabatianus arguit hoc qui trahit lapides
per totam septimanã et in sabbato quiescit. Di-
xit ei de longe attractum tu trahis mihi. Admiror
dixit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos ar-
guit. Omni nanqꝫ die est ascendens et non in sab-
bato. Iuit et temptauit in patre suo qui ascēdit
omnibus diebus et in sabbato non ascendit post
sabbatum sciscitatus est eum et ait ei pater ex quo
mortuus es fecisti te iudeuȝ admiror q̄obrem ascē
disti omnibus diebus hebdomade et in sabbato
non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat

sabbatum sponte sua apud vos obseruat eum hic malo velle suo dixit ei. et cuiusmodi labor est vobis ibi. Ait ei omnibus diebus septimane iudicamur in sabbato autem quiescimus. Reuersus est ad rabi acquiba et dixit ei. Si est scdm verba tua q deus sanctus et benedictus per quietē in sabbato vult honorare non mittat in eo ventos nō faciat descē dere pluuias non fluctuet mare in vndis suis. Dixit ei rabi acquiba habet se in istis deus sicut is q transfert per quatuor vlnas. Si vis lector figmenta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas quē admodum fluuius supra fictus fuit signum obseruandi sabbati quando per totam hebdomadam currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur sic est nunc efficax argumentum non obseruandi sabbatum quia nusq sub celo sit fluuius qui magis quiescat in sabbatis q in ceteris diebus. Per totum quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variaq pigmenta ex india que est in oriente vsq ad hyspaniā que est in occidente et a meridie vsq ad septentrionē que est vsq ad anglicos et norwegios et scotos et sic vsq ad totum mundū quod si verum esset inuicem sibi narrarent et nomen prouincie vbi talis esset fluuius iudeis procurantibus non tacerent. Item magister iohānes valisoletanus cōuersus in sidro de concordia legum dicit q istud ð lapidum flumine nō est verum. nec dicitur hoc per aliquem sapientem nisi per cōmunitatem ipsorum rabinorum iudeorum ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc non scribitur in aliqua scriptura autentica nec in aliquo libro aristo. de mirabilibus locorum nec in aliquo alio loco sed in libris solūmodo iudeorum ad ipsorum confortatōnem explicatur. hec ille. Ad aliud vo figmentum de mortuo non ascendente in sabbato dici potest q dyabolus ventamalyon vel aliquis alius potuit assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiam sabbati confirmaret errorem.

Ad tercium deniq q qui nō obseruat apd nos spontaneum sabbatum apud mortuos obseruabit eum coactus etc. vt supra. ergo abrahā et multi alij sancti qui nunq coluerunt sabbatum punientur per totam septimanam cum infidelibus et cōpulsi requiescent in sabbato hoc autem falsum eē quis dubitat. q autem abraham non coluerit sabbatum habetur in beresith. minori super illud Gen. ij. vbi dictū est. Et benedixit deus diem septimam. dixit rabi iohannati abraham non est scripta de co obseruātia sabbati hec ex pugione vbi supra. Possumus etiam nobis assumere demonstrationē q sabbatum verum quod significat quietem vt patet dextero. v. c. sabbatum. i. quies domini dei tui e dies dominica quam nos christiani obseruamus quoniam scdm sapientes iudeorum thalmuth vt notat magister iohannes vallisoletanus conuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. x. prima coniunctio solis et lune que fuit in principio creationis mundi facta fuit die lune ad quinq horas et ducenta et quatuor minuta hore. Et quia textus nō dicit nisi sex diebus operaberis et die septima requiesces et nō dixit qua die signata inciperet cōputari illi sex dies: cū sit rōabile q cōputatō icipiat a die istius coniunctionis solis et lune. quia hec duo luminaria distinguunt diem et noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune et sic dies prima est dies solis que est dies dominica vt obseruamus christiani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruāt est magna

mutatio scdm stellas ex diuersitate dierum et locorum scdm longitudines et latitudines terrarum qr hierusalem est in longitudine. lxvj. graduum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine lxvj. graduum. et est differentia inter hierusalem et istam terram plus q quatuor horarum. Item est alia differentia inter ista scdm motum puncti altioris spere noue per quem mouentur poli. et sic a tē pore quo lex moysi data est vsq ad ista tempora ē facta mutatio et differentia plus q per quinquaginta gradus et isto polorū motu mutate sunt longitudines et latitudines et mutati sunt dies et noctes in omnibus mundi partibus vsq ad ista tempora et scdm diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illius dici sabbati sibi precepti non obseruant. nec illam met diem a moyse illis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Josue et etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. Et si iudei dicunt scdm supradictam rationem q idem debet iudicari de die dominica scdm christianos. Respondeo q hec obseruantia quam obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in qua die ipse resurrexit. nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis et precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mūdi et resurrectionis sancti messie et adhuc non obligarent seruare predicta. nec etiam sacrificium et obseruationes septimanarum et pollutionū et aliorum similiū posito q ad terram pristinam reducerentur qd ē impossibile propter diuersitatem locorū terre scdm longitudinem et latitudinem et terrarum etiā cōstellationes scdm imaginationem sapientum et iste est magnus defectus legis. scilicet q omnia que legis erant non obseruari debebāt in omni loco mūdi quod non est in lege christi veri messie quia in omni loco et quacunq parte terrarum tenentur christiani legem sancti messie firmiter obseruare.

Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum non immerito in dominicam diem mutata est. Prima est q fuit prima omnium dierum. Secundum q erit vltima dies presentis vite. Tercium quia diem dominicum nulla precessit nox. Quartum q ei nulla nox subsequetur. Quintum quia in eo creauit deus celum et terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni i paradiso gratificati et glorificati sunt et econtra mali angeli in eadem die peccantes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimum quia scdm orosium in die illa primo precepta data sūt filijs israel. Octauum quia in illa die christus incarnatus est. Nam vt testatur magister hystoriarum die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto et christus incarnatus ē. In huiusmōi mysteriū et figuram datum fuit manna in die dominico sicut ait super Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc q in. xvj. capitulo dictum est. Sex diebus colligetis illud. die autem sexta duplum colligetis. patet enim diem sextam vocari illum qui sabbatum precedebat qui ē feria sexta et ex hoc patet q māna die dominica datum fuit. Si enim sex diebus cōtinuis collectum fuit. Septima autem die cessatū est et per consequēs manne initium a prima die dominica exordium sūpsit. Nonum quia in die dominica christus destructis infernis claustris captiuam ducens captiuitatem. ac sanctorum animas de lymbo eripiens triū

umphaliter a mortuis resurrexit cuius resurectio
nostre resurrectionis exemplar est. Decimuz quia
die dominico spiritus paraclitus discipulis dat⁹
est. Undecimum quia in die dominica erit resurre
ctio mortuorum 7 reddet deus vnicuiqꝫ ꝓm opera
sua. Duodecimum quia die dominico erit initium
7 continuatio sine fine laudum dei 7 dominini nostri
iesu christi veri messie in gloria sempiterna. vnde
ysa. vlti. 7 erit semen eorum ex sufficientia mensis
ex mēse suo 7 ex sufficiētia sabbati in sabbato suo.
istud est seculum futurum quod totum erit sabba
tum. i. requies. Et nota ꝙ mensis legitime dici
tur heredes hebraice poniturqꝫ apud eos pro per
fectione numeri omnium dierum in quibus luna
perfixit cursum suum. Cum luna quippe compu-
tant iudei 7 non cum sole. mensis ergo hic vt ait be
atus Grego. pro perfectione positum est 7 sabba-
tū pro requie in q̄ seruile opus fieri nō licebat. erit
ergo semen eorum idest apostolorum 7 sanctorum
predicatorum facientium filios spirituales. ex mē
sis sufficientia. idest ex sufficientia perfectiōis vite
presentis in mense suo idest in perfectione glorie
sue in futuro. Sicqꝫ semen auditiuū ex sufficiētia
sabbati idest requiei in diebus dominicis 7 festiui
tatibus alijs ad andiendum verbum dei necnō ex
sufficiētia requiei a vicijs 7 peccatis in vita presen
ti erit in sabbato suo idest i sempiterna requie sua
in vita futuri seculi quod totum est sabbatum vt
predictum est. Et si queris quare fuit ordinata
quies diei septime per iudeos die sabbati 7 nō alia
dies septimane. Respondet supradictus magister
Johannes in eodem libro titulo. iiij. ca. viij. ꝙ ad
hoc fuit triplex ratio. Prima est quoniaz ꝓm astro
logos maior coniunctio saturni cum ioue fuit i ca
pite arietis ascendente aquario qui est domus sa-
turni que coniunctio necessitauit 7 coegit populū
iudeorum vt starent in captiuitate egypti quadri
gentis annis 7 ꝙ inde educerentur in manu forti
7 brachio extento. 7 ꝙ ibi fierent miracula extra
naturā. Et ideo fuit in die saturni i dies sabbati or
dinata in memoriam exitus de egypto 7 in memo
riam coniunctionis saturni 7 iouis in domo aqua
rij vt dictum est. Et ratio quare magis firmaue-
runt se super saturnum q̄ super iouem est quia sa-
turnus est altior. Item quia ascendens coniuncti
onis fuit aquarius que est domus saturni secunda
Item propter alias proprietates quas iudei 7 ter
ra ipsorum habent cum saturno ꝓm ꝙ dicūt astro
logi 7 vlterius declarabo 7 ideo ordinatum fuit a
iudeis ꝙ dies septima quādo nihil operari debēt
ꝙ esset in die saturni 7 ꝙ essēt in tenebris 7 sine cā-
delis etiam que ponunt astrologi debere obser-
uari in die saturni vt liberentur homines a dam-
nis suis 7 influentia effectiua. Secunda ratio ē qr
ista die saturni planete infectiui 7 damnosi habēt
singularem potestatem quoniam prima hora no-
ctis diei sabbati ē hora martis ꝓm cōputatōez ho
rarū vt iudei cōputant ordinādo prīo noctē 7 p⁹ ea
diē 7 pria hora diei sabbi ē hora saturni q̄ duo pla
nete sūt dānosi ꝓm astrologos 7 sic i die illa natura
li damnosi planete habent suam influentiā dāno-
sam singularem. Et sic scripsit rabi abrahaz i glo
sa sua quā fecit super decē preceptis sup illo specia
liter memento vt diem sabbati 7c. Dixit istud pre-
ceptum fuit propter speram saturni 7 qualibet die
in hebdomada habent stelle mobiles ipsaruz que
libet vnam diem in qua magis apparet ipsarum
virtus. 7 quoniam vna die in hebdomada quiesce
re tenebantur in signum 7 memoriam creationis
mundi vt dictum est. Ideo ordinauit eis moyses
in marath ꝙ ista dies requietionis esset specialr̄ et
signanter illa dies saturni que est sabbatum i qua
stelle predicte damnose habent potestatem 7 influ
entiam singularem vt ab ipsarum damnis 7 infe-
ctionibus tuerentur. Tercia ratio est propter po
testatem istis planetis datam super iudeos et ter-
ram suam quia ꝓm astrologos iudei sunt sub con-
stellatione martis et saturni 7 sic per experientiaz
patet quoniam quando saturnus est in domo ca-
sus sui et habet aspectuz a malis 7 damnosis alijs
stellis tunc euidenter apparet malum opus aliqd̄
in iudeis et hoc sepissime sum expertus 7 ꝓm cōdi-
tiones suas videntur esse de natura saturni prout
dixit Ptolomeus ꝙ de natura saturni est miseria
et casus 7 populus captiuus 7 malarum conditio
num vt sunt iudei. Et iō diebus sabbatinis 7 alijs
diebus vbi erant predicti planete in exultationi-
bus suis faciebant plura sacrificia q̄ in alijs dieb⁹
vt ab istarum planetarum damnis specialiter es-
sent salui prout per glo. Rabi abraham euidenti-
us demonstratur quam fecit generaliter super le-
gem. et probatum est per dicta astrologorum que
ego allegaui in declaratione quam scripsi sup glo-
sam predicti Rabi abraham abenagra et ista ta-
lia cerimonialia priuanda erant in complemento
legis in aduentu christi quoniam ipse venit pro sa
lute animarum. Et vt tales opiniones falsas tota
liter aboleret que ydolatriaz sapiunt apparenter
Et causa finalis legis complementi nō est res cor
poralis sed potius spiritualis 7 in vnius diei ob-
seruantiam in hebdomada in memoriam creatio-
nis mundi que fuit causa finalis mutationis leg̃
prout diximus. Rationabile erat in complemen
to legis ponere illam diem que est dies requietio-
nis et illam animam superfluam aliam quam di-
cunt cum eo venire prout dixerunt ꝙ textus dicit
quieuit 7 animauit exo. xxxj. Animam aliam crea
uit homini die sabbati quod esset die solis que est
dies dominica 7 ista die dominica christus a mor-
tuis resurrexit vt demonstraret mundo animarū
salutem. 7 propter istam diem vere dicitur animā
aliam venire. quoniam propter resurrectionē xp̄i
anime perpetuo vitam habent. et hoc signauit al-
gasel philosophus dicens in resplendore solis sa-
turno nō idigemus. hucusqꝫ predictus doctor. Pa-
tet ergo quare iudei obseruant diem requietionis
hebdomade in die saturni 7 licet dies requietiōis
ab omnibus de mundo sabbatum dicatur quia sic
sabbatum interpretatur vt supra patuit. quia ta-
men non ea intentione qua iudei sabbatum suum
appellant. Ideo non diem saturni sed alium co-
lunt vt videlicet diem dominicam nos christiani
omnibus superstitionibus exclusis in memoriam
resurrectionis christi tali die factam et future re-
surrectionis tali die fiendam vt supradictum est.
Item possumus adducer econtra iudeos auctori
tatem magistri Alfonsi conuersi in libro belloruz
dei. In quo disputauit contra iudeos ꝓm opinio
nes thalmuth vbi dicitur ꝙ ꝓm iudeos non est in
conueniens dicere omnia festa et ieiunia remissio
num et indulgentiarum posse mutari. et text⁹ vo-
cat ipsa sabbatum sicut ipsum met sabbatum 7 ꝓ-
bant hoc Leuiti. xxiij. Hec sunt ferie domini quas
vocabitis sanctas. et glosauerunt dicentes vocabi
tis idest posito ꝙ errent scienter vel ignoranter. q̄-
niam illa debent festa simpliciter reputare et sic n̄
debent iudei inconueniens reputare ꝙ illi qui reci
piunt legem sancti messie diem sabbati in diez do
minicam commutarunt propter rationes superi-
us allegatas. Et de hoc christus in euangelio ma-

thei.xij.respõdens eis qui dicebant ihesuz christũ
non licere in sabbato curare. dixit filius hominis
habet potestatem super sabbatum.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihesus christus nõ
est verus messias quia non venit in nouissimis di-
ebus.

Sextum argumẽtuz

nititur ostendere ihesum xp̄m saluato-
rem nostrum non esse verum messiaz in
lege 7 prophetis promissum. Arguunt ergo iudei
sic verus messias debet venire in nouissimis dieb9
sed nõdum sunt dies nouissimi ergo nõdum venit
messias. maior patet ysa. ij. quod exponitur ad lite
ram de messia vbi dr̄ erũt in nouissimis dieb9. mi-
nor satis patet. Ad illud argumentum dicenduz
ꝙ dies messie dicuntur nouissimi habendo respe-
ctum ad ordinem. habendo respectum ad etatem.
habendo respectum ad sacram scripturam. Prio
ad ordinem quia sex milia diuidendo 7 ordinãdo
per tres dualitates sicut mesuratur duratio mun-
di ſm iudeos et duo nouissima millenaria dicunt̄
dies messie patet per canaduz belian. Vñ in thal
muth in libro qui dicit̄ canhedrin qui sonat sacer
dotes magni. inuenitur hoc quod sequitur legert̄
in studio helye ꝙ sex milia anni mundus hʒ dura-
re duo milia vanitatis 7 duo milia legis et duo mi
lia messie 7 sequit̄. Et ꝓpter nr̄a pcc̄a que sı̄t mul-
ta transierunt ex illis que preterierunt. hec ibi. Et
cum hoc dixit thalmuth quasi transi erant de duo
bus milibus annis messie quasi sexcenti anni. 7 p9
illud tempus transierunt iaʒ quasi. dccc. xlij. anni
cum illo numero sex milium annorum videtur cõ-
cordare beatus ysidorus super penthateucum su-
per illo passu enoch septimus ab adam qui placu-
it deo translatus est. Dicit ibi enoch septimus ab
adam septimam requiem significat. transactis nã
ꝗ sex milibus annis 7 renouato celo ac terra facto
ꝗ iudicio transferentur sancti in vitam eternam.
Nunc vide cecitatem iudeorũ ipsi computant an
nos a creatione mũdi sicut nos a natiuitate chri-
sti 7 dicunt ꝙ isto anno in quo nos computamus
mille. cccc. lx. annos dñi sunt a creatione mũdi qui
ꝗ milia. ccxx. 7 sic patet ꝙ de duobus milibus an-
nis messie iam transierunt ſm eoꝝ computuz mil-
le ducẽti viginti anni quibus debuisset venire mes
sias. 7 cum non sit numerus annorum vltra sex mil
le vt dictũ est. et ipse debet regnare duob9 milib9
annis quomodo hoc est possibile cum non restant
ſm computum suum nisi. dcc. lxxx. anni. Item ipsi
assignant in predicto numero annorum determia
tum tempus messie. s. finitis quatuor milib9 annis
a creatõne mũdi vt reseruent̄ duo mille pro mes-
sia. Nunc attende quid dicit ysaias. c. lx. in fine mi
nimus erit ibi mille. 7 paruulus in gentem fortissi
mam ego dominus in tempore eius subito faciam
illd. O iudee tu determinasti tempus messie. 7 vid
quid dicit deus. ego dominus in tempore eius scʒ
messie subito faciam illud. Super quo verbo dic
glosa hebraica si fuerint boni ante tempus suum
et si nõ fuerũt boni in tp̄e suo ergo necesse est ꝙ iu-
dei concedunt ſm suam glosam vnum de duobus
Vel ꝙ ipsi fuerunt boni vel non boni. Si boni er-
go messias venit ante tempus suũ. s. anteꝗ̄ incipe
ret numerus quinꝗ miliũ. Et si fuerunt non boni
sicut ipsimet concedunt in dicto ꝓhabito ꝙ ꝓpter
peccata sua multa trãsierunt. s. anni qui preterie
runt. necesse est ꝙ tunc concedũt ſm suam glosam
ꝙ in tp̄e suo venit. s. finitis quatuor milib9 annis
in principio quinti millenarij annorum. 7 sic ha-
bent concedere necessario ꝙ ſm suũ numerum iaʒ
sunt mille et. xviij. anni ꝙ natus est messias. Et si
dicant ꝙ nos computamus plus anticipando tẽ-
pus. Dico ꝙ licet simus differentes cuʒ eis in com
putatõe annoꝝ a creatõne mundi stante tñ suo nu
mero in veritate licet anticipauerit tempus adim
pleuit quod ꝓmisit. Sicut si aliquis rex promisis-
set tibi castrũ vsꝗ ad diem signatum extremũ scili
cet anni. Si aũt illud tempus vtputa in medio an
ni vel al's tibi dederit castruʒ certũ est ꝙ adimple
uit promissum. 7 sic nos christiani stante numero
iudeorũ cõputabimus eũ ingressum quinti mille
narij 7 dicemus ꝙ sũt iam mille. cccclviij. ãni ꝙ ve
nit messias. stante tñ computatõne nostra a crea-
tione mundi. Dicemus ꝙ messias venit infra duo
vltima millenaria. cum ergo per ordinem 7 respe-
ctu ad duas primas dualitates miliarioꝝ annoꝝ
duo vltima millenaria in quib9 debet regnare mes
sias dicantur dies nouissimi. Sequitur ꝙ dies ı̄ ꝗ
bus venit ihesus nazarenus verus messias sunt di
es nouissimi de hoc numero sex miliũ annoruʒ di-
ctum fuit supra li. j. ar. vj. puncto. iiij. thezauro pri
mo. Secundo patet hoc idem habendo respectuʒ
ad etatem nam duratio mundi mensurat̄ septem
etatib9 sicut duratio hominis quaꝝ nouissima ı̄ vl
tima est decrepitas que prefixũ habet principiuʒ
sicut cetere etates nõ tñ terminũ quia multotiens
plus durat ꝗ̄ cetere etates 7 ihesus nazarenus fu-
it in decrepitate mundi 7 ꝑ cõsequẽs in nouissimis
diebus habendo respectũ ad etatem. Tercio patʒ
hoc habendo respectũ ad sacrã scripturã. nam mľ-
ta tempora 7 dies precedẽtia ihesũ nazarenuʒ cir-
cit̄ ꝑ duo milia ãnoꝝ dicũt̄ in scriptura dies nouis
simi sicut pʒ Geñ. xlix. vbi israel vocatis filijs an
te mortem suã dixit. Congregamini filij israel vt
annunciem vobis que ventura sunt in nouissimis
diebus. vbi multa annũciat non solum de his que
debent impleri de aduentu messie sed etiaʒ multa
que completa sunt tp̄e regũ israel 7 iuda sicut fuit
de primatu iuda 7 de excellentia super oẽs fratres
suos et de regno ibi iuda te laudabunt fratres tui
7c̄. Patet igitur ꝙ nõ solũ dies messie in quib9 fu-
it ihesus nazarenus dicuntur dies nouissimi ꝫ eti
am multa tempora ante circiter per duo milia an-
norum precedentia dicuntur dies nouissimi.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihesus christus nõ
est verus messias quia in eius aduentu mõs syon
nõ fuit eleuatus in vertice montiũ.

Septimũ argumẽtuz

iudeoꝝ est tale. In aduentu messie mõs
syon debet eleuari in vertice montiũ sed
hoc nõ est factũ ergo nondũ venit messias. Maior
est ysa. c. vbi s̄. erit in nouissimis diebus ꝑparatus
mons dom9 dñi. i. mons syon in quo erat templum
in vertice mõtiũ 7 eleuabit̄ sup colles. Minor pʒ
qr ı̄ dieb9 ihesu nazareni nihil tale factũ est. Ad il-
lud argumentũ iudeoꝝ de mõte syon qui in dieb9
messie ſm iudeos debet eleuari sup alios montes.
vnde dixerũt aliqui iudei ꝙ tempore messie debet
deus portare montem thabor 7 montem synai et
montem carmeli ad locũ vbi est hierusalem 7 ı̄ ver
tice istorum montiũ ponere mõtẽ syon hoc dicãt
ipsi nõ esse factũ tp̄e ihesu nazareni ergo nõ ẽ mes-
sias. Respondeo ſm Rabi salomonẽ ꝙ ista eleua

tio montis supra mõtes nõ est intelligenda s̄m locum sed s̄m excellentiã et gloriã illius mõtis qr ibi debebant operari magna signa et miracula plusq̃ in alijs montibus quod impletum est tpe ihesu nazareni quia ibi illuminauit cecum, curauit languidum. Ibi sup omnes apostolos misit spiritũsanctum. ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille sup alios montes eleuari debebat et sic impleta est pphetia in vero messia ihu xpo.

Contendit iudeus pbare q̃ ihs xps non est verus messias quia in eius aduentu ad eũ nõ cõfluxerunt omnes gentes.

Octauũ argumentũ

iudeorum est ad verum messiam cuz debet venire debent confluere oẽs gentes. sed ad ihm nazarenũ nõ confluxerunt omnes gentes ergo non est ipse messias. Maior pt3 ysa. c. quo supra vbi statim sequitur. Et fluent ad eum omnes gentes. Minor est clara dicunt iudei q̃ in nazareno non crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentum iudeorum super illõ fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum q̃ ibi omnes distribuit pro generibꝫ singulorum non pro singulis generum. vt omne animal fuit in archa noe. ita q̃ est sensus q̃ de quolibet gentium genere venirent ad figem veri messie qd̃ impletum est in ihesu vero messia nostro per apostolos suos per quorum predicatõnem de omnibꝫ gẽtibus conuersi sunt ad fidem christi. quia in oẽm terram exiuit sonus eorum ꝛc. Et sic in isto modo in ihu vero messia nostro impletũ est illud ps. Deus iudiciũ tuuz regi da. et adorabunt eum omẽs reges omnes gentes seruient ei. quod impletum fuit in constantino imparatore qñ suscepit fidem christi. Uel aliter dicendum q̃ aliquando oẽs in scriptura sumit pro multis vt. ij. Reg. xvij. Dixit absalon et omnes viri israhel. Melius est cõsiliuz chusi cõsilio achitofel. et certuz est q̃ non erant ibi omnes viri israel sed multi. Similiter in euangelio Mathei. ij. Audiens herodes rex turbatus ẽ et omnis iherosolima cum illo. oẽs eni. i. multi de hierosolima. Sic in pposito venient ad eum omnes gẽtes idest multi de gentibꝫ.

Contendit iudeus probare q̃ ihs xps non ẽ verus messias qr in eiꝰ aduentu non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem dñi.

Nonum argumentũ

iudeorum est cũ verus messias venire debet gentes cõfluentes ad eum dicere debent. Uenite ascendamus ad montem dñi et ad domũ dei iacob. Sed hoc nõ dicit in aduẽtu ihu nazareni ergo nõ est verus messias. Maior patet ysa. vbi supra. Uenite ascẽdamus ad monte3 dñi et ad domũ dei iacob. Minor pt3 qr aliqui xpiani dicũt eamus ad domũ petri: Alij dicũt eamus ad domũ pauli. Alij ad domũ martini ꝛc. Nulli do dicunt ad domum dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo q̃dripartito libro. iij. c. ix. Dicens q̃ mons iste xps est in quẽ iam vniuerse fines t̃re credunt. iam adorãt vniuerse familie gentiũ. vna et cõcordi voce dicunt. Eamꝰ ad montẽ dñi et ad domũ dñi dei iacob. h̄ est ad domũ dei quẽ coluit abrahã quẽ coluit iacob. quẽ coluit moyses. quẽ coluit aaron. Ideo ostendit vnũ deũ esse et eoꝝ qui ante legem fuerũt fideles et eoꝝ qui sub lege existũt et eorum qui nunc existunt credentes in deum. Qr aũt arguũt nos sup hoc quod dicimus eamus ad domũ Petri ad domũ pauli. ad domum martini. ꝛc. Nullꝰ qui sane sapit dictũ hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domũ facimus. Sed in honorẽ petri atq3 in memoriã scti pauli deo eas dedicamus. Nec vlli pontificũ fas est in consecratione ecclesiaruz dicere tibi petro et tibi paulo hãc domum dedicamus sed potius deo dicit consecrari. et q̃uis diuerse ecclesie deo cõsecrent: tamen vna est domus dei. vna est dei ecclesia oĩumq3 fideliũ cõuentus. Ad hanc domũ dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et christus sanctussanctoꝝ: hic peccata r̃mittuntur. hic non solum homicidiũ prohibetur immo etiam ira et odiũ tollit.

Contendit iudeus probare q̃ ihesus non est verus messias quia in eius aduentu gladij non sunt conuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimũ argumẽtum

iudeorum est. In aduentu messie gẽs cõtra gentem non debebat leuare gladiuz nec exerceri vltra ad prelium et debebant conflare gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces. Sed constat q̃ post aduentum ihesu nazareni et adhuc modo: non cessauerunt bella per orbem vt p3 manifeste et maxime in iudea quia post mortẽ eiꝰ fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et vespasianum: fuerunt etiam semper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Igitur ihesus nazarenus non est verus messias. Maior pat3 ysa. c. vbi s. Ad istud argumentuz iudeoꝝ de pace que debebat esse tpe messie de qua pphta: nõ leuabit gens contra gentem gladiũ nec exercebũt vltra ad prelium. Dicendũ q̃ ista pax fuit tpe ihesu nazareni veri messie. Nam fuit pax spiritualis inter viros spirituales quia inter malos pax esse non põt Non est pax impijs dicit dñs ysa. xlviij. In cuiꝰ signum angeli in sua natiuitate cantauerunt Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibꝫ bone voluntatis. Fuit etiam temporalis pax de qua intelligunt. Primo in romano imperio quia in cesare augusto finita sunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate post euersionẽ carthaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate ihesu nazareni quando mundꝰ tanta pace gaudebat q̃ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mundo. Et ex hoc exijt edictum a cesare Augusto vt describeretur vniuersus orbis Luce. ij. Et durauit ista pax per centum. xv. annos vsq3 ad destructionem hierusalem per Tytum et vespasianum quod patet quia ante ihesu3 christum cesar Augustus regnauerat per. xlij. annos. christus autem. xxxiij. vixit vsq3 ad passionem. Et deinde in passione christi vsq3 ad destructionem hierusalem fluxerunt anni quadraginta et sic sunt in summa centum et. xv. anni. ita q̃ fuit diuturna. Et tunc probabile est q̃ ppter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios in vomeres ꝛc. sicut sensibiliter videtur in terris vbi post bella sequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit ꝛc. yperbole est ad designandum pacis diuturnitatem sicut cõmuniter dicitur de aliquo negocio quod protrabitur vltra moduz consuetũ. Istud negociũ nũq̃

terminabitur licet aliquãdo terminetur infra annum vel infra mensem seu etiã in minori ꝫm conditionem negociũ: et hic modus loquendi parabolicus frequens est in ꝓphetis. Sed dicunt iudei ꝙ ista ꝓphetia nunꝙ̃ impletur nisi illa pax fuisset ꝑpetua propter illud qđ sequitur nec exercebuntur vltra ad ꝓlium quia signum aduentus messie est pax sine fine patet ysa. ix. Multiplicabitur ei⁹ imperium ⁊ pacis eius non erit finis vbi agitur expꝛsse de aduentu messie Et in ps. Deus iudicium tuuʒ regi da. Orietur in diebus eius iusticia ⁊ habũdantia pacis donec auferatur luna. sed luna nunꝙ̃ auferetur ergo nec pax. Dicendũ ad primum cũ dicitur. nec exercebuntur vltra ⁊c. ꝙ li vltra nõ dicit eternitatem sed diuturnitatẽ tẽporis sicut patet quod fuit. Uel aliter dicendum est ꝙ in dictis sacre scripture attendere debemus ea que sunt per se et dimittere ea que sunt per accidens ⁊ ex cõsequẽti. Sciendũ ergo ꝙ lex antiqua per se ⁊ directe precipiebat populo corporale preliuʒ. Nã ad acquirendum ⁊ defendendum regnum temporale in antiqua lege promissum necessarius erat gladius: expediebat lancea ⁊ cetera arma sine quib⁹ ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi nõ possunt. Idcirco dicitur iudicum. iij. he sunt gentes quas dominus dereliquit vt erudiret in illis israelem et omnes qui non nouerunt bella chananeoꝝ ⁊ postea discerent filij eorũ certare cum hostibus ⁊ habere consuetudinem preliandi ⁊c. Ex quibus manifeste patet ꝙ sicut prima lex expresse promittebat regnum terrenũ ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populum ad acquirendum ⁊ possidendum regnum celorum ad que directe ⁊ per se non indigemus armis materialibus sed sanctitate ⁊ virtutibus propter qđ scđa Coꝛ. x. dicimus arma militie nostre non sunt carnalia quia tota colluctatio nostra in noua lege est aduersus rectores tenebrarum et cõtra spiritualia nequicie in celestib⁹ vt habet ad ephe. vj. De his armis visum est supra li. j. consideratione prima. Est igitur sensus prophetie si debeat cõpleri in hac vita presenti ꝙ tempore noue legis nõ erunt talia bella ex conditiõe legis sicut accidebat in lege antiqua sed solum indigemus vomere ad seminandum meritũ in presenti vita ⁊ falce ad metẽdum premium in futura gloria: vel aliter sicut dic pitissim⁹ petr⁹ vir alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Ait eñ ꝙ nõ dixit prophetia predicta quid facture sint gentes enarrando sed quid precepturus sit christ⁹ ostendendo: queadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. ⁊ loquetur inquit paceʒ gentibus. sicut eñ hic de eo ꝙ pacem precepturus sit dictũ esse intelligimus ita et ibi. quaʒ cum et ipse preceperit si completum non est nulla eius culpa fuit. Ad alia duo scʒ ⁊ pacis non erit finis ⁊ donec auferatur luna dico ꝙ non debent exponi iste ꝓphetie đ pace tẽporali. sed illa que durauit illo tempore fuit signũ pacis spiritualis. quia certum est ꝙ cito post mortem christi sicut dictum est resurrexerũt bella in iudea iudeis adinuicem pugnantibus ⁊ iterum contra romanos rebellantib⁹ sicut dicit iosephus in libro de iudaico bello ꝓpter quod ciuitas hierusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponit ergo de pace quam angeli clamauerunt in christi natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate conscientie que permanet in iustis omni tempore. puer. xij. Non tristabit iustũ quicquid ei acciderit: ⁊ sic permanebit in iustis vsꝙ ad finẽ mundi cui succedit pax celestis q̃ exuperat omnem sensum Ad philip. iiij. ⁊ sic manet eternaliter ex parte finis sicut luna que est incorruptibilis. Pax ergo ꝓphetata de messia est pax per angelum in sua natiuitate nunciata quam mundus dare non potest quia mundus dat pacẽ suaʒ cũ mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquuntur pacem cum proximo suo. mala autem in cordibus eorum. et illam spiritualem pacem bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit iesus christus verus messias i morte dicens. pacem relinquo vobis pacem meam do vobis nõ quo mũd⁹ dat ego do vob Ioh. xiiij.

Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia in eius aduentu nõ habitauit lupus cum agno.

Decimuʒ argumẽtum iudeorum contra verum messiam sumitur de textu ysa. c. xj. Egredief virga de radice yesse. qui ꝫm omẽs doctores loquitur de aduentu messie: qui đ radice yesse egressur⁹ erat. ⁊ sequitur. habitabit lupus cum agno ⁊ pard⁹ cuʒ hedo accubabit. vitulus ⁊ leo ⁊ ouis simł morabũtur ⁊ puer paruulus minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eorum. ⁊ leo quasi bos comedet paleas. et delectabitur infans ab vbere. sup foramina aspidis ⁊ in cauerna reguli: qui ablactatus fuerit manum suaʒ mittet. Super isto textu dicunt iudei ꝙ in aduentu messie aĩmalia siluestria pacificabuntur sic videlicet ꝙ pacifice viuent ⁊ habitabunt cum animalibus naturaliter mansuetis. ⁊ ꝙ animalia venenosa non nocebunt hominibus nec pueris. immo ꝙ infantes secure ludent cum eis: nihil horũ dicunt iudei impletum in tempore iesu nazareni ergo non est messias. Ad istud argumentum dicendum ꝙ non ẽ verum ꝙ animalia siluestria tempore messie debent domesticari taliter ꝙ pacifice viuant et habitent cum mansuetis ⁊ ꝙ venenosa non nocebunt et cetera: quia ꝫm ꝙ dicit Rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia ĩ suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum ꝙ ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominantur ibi homines nominibus animalium. quid enim prodesset talis confederatio si lupus paceʒ non haberet nisi cũ agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cũ oue et vitulo. Inquietaret nanꝙ lupus hedum ⁊ leo agnũ ⁊ pardus ouem. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominum cõditiones designant sicut probari potest ex scriptura veteris testamenti vt ipsi ceci suam cecitatem proprijs manibus possint palpare. Dicit eĩ Geñ. xlix. beniamin lup⁹ rapax ⁊ tñ iste lup⁹ vere erat hõ. Et ibidẽ. Dañ. coluber in via cerastes ĩ semita: ysachar asin⁹ fortis: ꝙ aũt iste modus loq̃ndi sit in dicto capi. pʒ q2 yesse p̃rem dđ vocat radicẽ. Dauid vocat vgã. ⁊ messiã vocat floreʒ. Et h̃ pʒ ꝑ tbargũ t̃nslatoʒ chaldaicã. Itẽ ysa. xvj. c. Emitte dñe agnũ dñatorẽ t̃re. Ait aũt irroale ñ pt dñari t̃re cũ ex ordiatõe diuina hõ p̃sit aĩalib⁹ vt dr̃. geñ. j. c. Itẽ Geñ. xlix. Catul⁹ leonis iudas. ⁊ Hiere. iiij. Loq̃ns ꝓpha đ nabuchod. q̃ debat destruere ciuitatẽ irl̃m. Ait ascẽdet leo de cubili suo. ĝ oĩa ista aĩalia diuersaꝝ ꝯditonũ sũt hoĩes. q̃ ad vnitatẽ legis euãgelice sũt vocati. ñ ꝙ lupus exñs lup⁹ maneat cũ agno. ŝ ꝙ lup⁹ ĩ ecc̃ia efficit agn⁹. ⁊ tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne viuunt: impios ho-

mines intelligimus et raptores. per reliquas vo pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit ꝙ christus eos habitare ⁊ pacem habere ꝑciperet. Et ꝙ ita intelligenda sit illa prophetia.s. de hominibus patet per prophetam reddentē causam istius confederationis. Ait em̄ imediate quia repleta est terra scientia domini. bestie aūt intellectu carentes: scientie domini non sūt capaces. Sȝ et in confusionē intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi futurum esse distantiam nisi ꝙ in eius tempore captiuitatem omniū exuūt atq̄ȝ miseriam. h̄ Petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Est ergo sensus in dieb⁹ messie habitabit lupus cum agno.i.superbi cum humilib⁹. Infideles cum fidelibus. Iudei cū gentilib⁹. et venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebunt ⁊c̄. Que oīa impleta sunt tp̄e iesu nazareni qn̄ simul in vna fide et cultu veri dei habitauerunt venenosi gentiles cuȝ humilib⁹ iudeis. Et ad literam impletum est illō in euangelio christi qn̄ christus iesus dedit potestatem apostolis et discipulis virtutē calcandi super serpentes Luce.x.⁊c̄. Et actuū.xxviij. dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus propter qđ barbari admirantes dixerunt ipsum eē deum. Sed quid est qđ dicit̄ in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruulus leonem et vrsum minat cū agno in domo dei pastor.i.prelatus nobili et ignobili potenti et impotenti. forti et debili imperat puer ille dicit̄ non in sensu sed malicia paruulus.

Contedit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est ver⁹ messias qꝛ iudei nō sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimum argumentum

iudeorum Accipit̄ ex textu deutero.xxx. vbi dicitur. cū ergo venerint sup̄ te sermōes isti benedictio siue maledictio quā ꝓposui in conspectu tuo ⁊ ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentib⁹ in quas dispꝑsit te dn̄s deus tuus ⁊ reuersus fueris ad eū ⁊ obedieris eius imperijs reducet te dn̄s deus tuus de captiuitate tua ac miserebit̄ tui. ⁊ rursū congregabit te de vniuersis populis in quos te ante disperserat. et si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dn̄s deus tuus et introducet te in terram quā possederunt patres tui ⁊ maioris numeri te esse faciet ꝙ̄ fuerunt patres tui. Istud dicūt iudei nō esse factum in tēpore iesu nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate sunt nec reducti ad patriā quā possederūt p̄res sui et tamen istud debet fieri tp̄e messie. ergo nō est ipse messias ꝓmissus. Ad illud argumentuȝ est triplex respōsio. Prima est ꝙ hec omnia nō debēt impleri tp̄e messie absolute. sed cū conditōne posita in textu ibi. sed si fueris ductus penitudine cordis. immo continue peccata peccatis sicut patres eorum et mala malis addunt. et ipsi concedunt ꝙ ipsi sunt in presenti captiuitate propter peccata que nō emendant̄ ⁊ de quib⁹ nō penitēt gratis igitur sunt in ea. Secūda responsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in reductiōe captiuitatis babylonice qꝛ quādo ista ꝓphetia fuit dicta per moysen solum fuerat ꝓplus in seruitute egyptiaca. Et ideo dicit textus rursum.i.iteꝝ ⁊ simile habet̄ ysa. xj. Addiciet dn̄s scđo manū suam ad possidenduȝ residuum populi sui ꝙ possidet̄ ab assyrijs et non habetur in tota sacra scriptura ꝙ tercio debeat dominus reducere captiuitatē iudeoꝝ. sed solū secundo. et secunda captiuitas fuit babylonica. Istud igit̄ impletū est in reductione captiuitatis babylonice. Sed contra hoc fortiter arguūt iudei ꝑ illud Ezech.xxxix.c. vbi dicitur ꝙ congregabit eos dominus de nationib⁹ et nō relinquet quemꝙ̄ ex illis sed in ista reductione babylonie multi remanserunt et nō omnes reuersi sunt igit̄ ꝓphetia nō est impleta. Dicendū ꝙ imo ꝓphetia est impleta. quia omnes reuersi sunt qui voluerūt reuerti. qꝛ omnibus nullo dempto Cyrus dedit licentiā vt ptȝ.ij. paral. vlti. et primo esdre dedit etiam eis munera multa ⁊ vasa templi que tulerat nabuchodonosor de hierusalem et nullus derelictus est ibi qui voluerit reuerti. Illi aūt qui ibi remanserunt fuerunt ingrati diuino beneficio. Tercia responsio ē ꝙ potest exponi ꝙ predicta congregatio facta ē per iesum verum messiam spiritualiter qui congregauit iudeos et gentiles in vnum per fidem et charitatem. sicut exponit Iohēs euangelista.xj.ca. vbi dicitur ꝙ iesus moriturus erat pro gente nō tm̄ ꝓ gente sed vt filios dei qui dispersi erant congregaret in vnum. Nullus aūt ab hac congregatōne expellitur qui velit intrare quia nulli clauditur gremium ecclesie. Iudei autē hanc congregationem non intelligunt sed volunt intelligere ꝙ sicut corporaliter fuerūt per orbem dispersi sicut corporaliter in terram promissionis quam possederūt patres eorum habent congregari. Ut ergo cecitas iudeorum excludatur. Notandū est sicut notat reuerendus magister Paulus episcopus burgeñ. in suo dyalogo. distinctōe.iiij.c.j.ij.et.iij. ꝙ congregatio de qua loquitur propheta est dictio equiuoca. quandoq̄ȝ em̄ significat congregationeȝ corporalem in aliquo loco. quandoq̄ȝ vo significat congregatōnem.s.animoꝝ in aliquo credibili seu opinabili vl̄ desiderabili ⁊ hm̄oi. Sicut em̄ corꝑa ī eodem loco posita dicunt̄ cōgregata localr̄ ⁊ adinuicē remota dicunt̄ dispꝰsa. sic animi in eodē cōceptu intellectus seu volūtatis existētes vniti dicunt̄ et a fortiori possūt dici cōgregati. Un̄ auctas allegata ezech. pt̄ dupl̄r intelligi: qꝛ ꝰm quosdā de cōgregatōe corꝑali intelligit̄ ꝙ fuit impletū in reditu đ captiuitate babylonica qn̄ oīs ppl̄s israheliticus q̄ voluerūt ascēdere ad terrā ꝓmissionis habuert̄ vniuersalē licentiā seu p̄tatē hoc faciēdi. sic sup̄ dictū ē. et huic sententie cōsonat principiū h⁹ ꝓphetie p̄dicte ezech. In qua dn̄s dicit ꝓphetice. Nūc cōuertā cōuersionē iacob ⁊c̄. qđ esset manifeste falsū si hoc adhuc eēt futuꝝ cū ab illo tp̄e in q̄ dictū fuit nūc ꝯuertā vsq̄ȝ ad istud tp̄s trāsierūt plusq̄ millesexcēti anni. Sed qꝛ tp̄e ezech. qn̄ hoc fuit dictū ꝑ ꝓpham iā iminebat tp̄s p̄dicte cōgregatiōis Ideo dicit̄ in hac ꝓphetia nūc reducam captiuitatem ⁊c̄. Que quidem prophetie et plures alie similes vt illa Ezechielis.xj. Congregabo vos de populis et adunabo de terris in quibus dispersi estis et dabo vobis humum israhel: fuerunt implete in reditu captiuitatis babylonice per congregationem corporalem israhelitarum que tunc fuit facta. Secundo vo intelligitur congregatio in predicta auctoritate spiritualiter ꝙ impletum fuit per iesum christum veruȝ messiam sub quo totus israhel. scilicet fideles christi qui veri isrl̄ dicūtur nō carnale sed spūale est congregatus seu vnitus in fide christi ꝰm quam animi fideliū vniunt̄ seu congregantur. Nec obstat ꝰm istos ꝙ dicitur nunc conuertam tum quia non tm̄ distat tempus in quo hec prophetia fuit dicta a tempore aduen-

tus christi sicut pñs tempus vt est manifestum. tñ quia respectu diuine eternitatis tpa omnia reputant vt nūc. Ex quib9 pt3 ꝙ ꝯm vtrãqȝ pdictaꝝ expositionum prophetia predicta iam est impleta

Et si dicat iudeus nō inuenitur in sacra scriptura congregatio spiritualis sed vbicunqȝ dicit congregatio intelligitur corporum quare sequitur ꝙ predicta expositio nullum habet in sacra scriptura fundamentum. Respondet ꝙ non est mirum si iudeus non inuenit quia cecus est. nunquid dicit in ps. Cor eius congregauit iniquitatem sibi. Constat em̄ ꝙ congregatio iniquitatum in corde fit ꝑ multarum cogitationum iniquarum aggregationem que non est congregatio corporum sed conceptuum cordis. Legitur em̄ Ezech. xxxvij. ꝙ ꝓpheta iussu diuino accepit duo ligna quorū sup vnu3 scripsit tribui iude et socijs eius. Et super aliud tribui effraym et socijs eius. que quidem ligna de dei mandato vnum ad alterum adiunxit per qua3 adiunctionē vt ibi legitur figuratur a deo vnio israhelis adinuicem sic ꝙ non diuiderentur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pt3 ꝙ per coniunctionem corporalem figuratur cōiunctio spiritualis in scriptura et ꝑ consequens cōiunctio spiritualis est potior seu dignior ꝙ̄ corporalis. Sicut figuratum potius seu dignius est ꝙ̄ figura. Expositio auctoritatis ezechiel. de congregatione spirituali qualis est facta per christū est multū rationalis 7 dictis sacre scripture cōsona. Nec est iterū instantia de supradicta auctoritate deutero. xxx. vbi agitur de captiuitate iudeorū hodierna vt ipi asseuerant. s. ꝙ sunt cōgreganda diuersis partib9 terre in terram quā possederunt patres eoꝝ ex eo ꝙ dicit in textu. si ad cardines celi fueris dissipat9 inde te congregabit dñs deus tuus 7 inde assūmet te atqȝ introducet in terram quā possederunt patres tui et obtinebis eam. Ratio aūt quare instātia predicta nullius est roboris. quia sicut congregatio est dictio equiuoca vt dictū est sic etiā terra. Dicit em̄ rabi moysen de egypto ꝙ qui scripturas sacras recte intelligē vult optet ꝙ significatōes dictionū equiuocaꝝ discernat nūc aūt vt p3 ex sacra scriptura iste terminus terra corporea et sensibili in qua hoīes cōmuniter habitant. quandoqȝ vo ꝓ spirituali in qua sancti habitāt de qua dicit in ps. Credo videre bona dñi in terra viuentiū. Unde si pdicta auctoritas intelligat de hodierna captiuitate vt iudei exponūt. tūc congregatio de qua loquitur intelligenda est spūalis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligēda est nō terra in qua habitauerūt patres corporaliter ꝓ certo tpe 7 postea mortui sunt. Sed terra viuentium in qua quicūqȝ reuersus fuerit ad deū ꝑ veram penitentiā que fidē et charitate3 presupponit introducit 7 eternaliter manet. Sed dicet iteꝝ iudeus si terra aliquando intelligat in scripturis ꝓ eterna mansione hoc est cu3 additione huius termini viuentiū et huiusmodi. Sed terra simpliciter sumpta nō accipit in scripturis nisi pro hac terra sensibili. Respondet video ꝙ cecus factus ne miꝝ si nō videt scripturam sacram in qua sine aliqua additione terra aliqñ accipit ꝓ terra spūali habitata ꝑ sanctos. Dicit em̄ in ps. Iusti aūt hereditabūt terram et habitabunt in seculū seculi sup eā. Constat aūt ꝙ nulla est terra sensibilis in qua iusti in seculū seculi habitāt cū omnes iusti in hac vita existentes sint mortales. Et sic pt3 ꝙ terra de qua loquit ps. non est ista terra sensibilis in qua habitamus mortales homines temporaliter sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculū seculi sc3

eternaliter. Et ista est ꝓprie terra viuentiū 7 sic pt3 ꝙ vocat psalmus simpliciter sine adiectione illa3 terram celestē quam sancti habitant quā quide3 significatōe3 doctores iudeoꝝ sentiūt. Unde sup illud Isa. lx. capi. Populus aūt tuus omnes iusti im ꝑpetuū hereditabūt terram. Dicūt in libro cāhedrin. celech. omnis israhelita habet sortē in seculo futuro. scriptū est em̄ ppls tuus omēs iusti im perpetuū hereditabūt terrā. hec illi. quā auctoritatem tenēt omnes posteriores moderni iudeorū sine contradictione. Ex quo pt3 ꝙ terra in verbis ysa. simpliciter dicta. s. cū dicit hereditabunt terrā accipit ꝓ tra illa celesti 7 eodē mō intelligendū est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionē iudeoꝝ. s. ꝙ sūt cōgregandi corporaliter ab hac captiuitate in qua sūt vndecunqȝ sint 7 reducendi ad terrā illam sensibilē quā possederunt pres eoꝝ 7 ꝙ predicta ꝓphetia impleta est ꝑ xpm in congregatione spūali 7 terra viuentium.

Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est ver9 messias quia non congregauit iudeos in hierusalem.

Erciūdecimū argumentū iudeorum est licet terra possit intelligi celestis vt i pcedēti solutōe dictū ē nō tamē videtur quomodo possit intelligi ꝙ cōgregatio iudeorum non sit fienda a captiuitate q̄ sunt ad ciuitatem hierusalem reuocandi cū ꝺ hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. ca. In tempore illo vocabunt hierusalem solium domini et congregabuntur ad ea3 omnes gentes in nomine domini in hierusalem: cum ergo hec congregatio nō sit facta expectatur ergo fienda per messiam futurum. Respondet predictus magister Paulus libro eodem et di. ij. c. ꝙ hec dictio hierusalē est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud ps. cxxj. Hierusalem que edificat vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum doctores iudeoru3 tradunt ꝙ hierusalē inferior dirigatur ad hierusalem superiorem. Hec ille. Ex quo patet manifeste ꝙ intelligant illud quod dicitur in ps. Hierusalem que edificatur vt ciuitas ꝓ inferiori hierusalem. et illud quod sequitur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. pro hierusalem superiori. que quidem expositio est satis cōgrua quia illa inferior hierusalem ad illam superiorem ordinatur seu dirigitur. Patet igitur ex dictis doctorum hebreorum ꝙ hierusalem quandoqȝ accipitur in sacra scriptura pro illa celesti 7 sic debet intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit ꝙ congregabuntur ad hierusalem omnes gentes in noīe dñi. Sciendū etiā ꝙ ꝯm doctores iudeorū nō solū beatitudo celestis vocat irlm i scpturis ꝫ etiā mōs dei 7 locus scīs dei. 7 scīuariū 7 atria domini et tēplū dñi 7 hmōi. 7 iō cū dicit quis ascēd3 in mōtē dñi aut quis stabit in loco scō ei9. Et alibi concupiuit aīa mea in atria dñi 7 mlta silia intelligi debet ꝯm doctores iudeoꝝ de celesti beatitudine. Int q̄s principalis est Rabi moyses egyptius q̄ de ħ tractauit in suo deutero. in tit. de pnia. c. viij. De q in pticula. vij. loquēs de pmio eterno. dicit ħ ē pmiū q̄ nullū supius: 7 hoc ē bonū p9 qđ nullū aliud bonū: et hoc desiderauert oēs ꝓphete. qđ bonū mltis etiā vocauerūt noib9. vt mōs dei et locus sanct9 ei9. 7 locus scīuarij 7 via scīa. atria dñi 7 porta dñi. hec ille.

Cōtendit iudeꝰ pbare q̄ iesus nō ē verꝰ messias qz in eius aduentu nō edificauit templū dño.

Quartumdecimū argumentum iudeorū accipitur ex illo qd habetur zacharie. vj. Ecce vir oriens nomen eius: sequit. et ipse edificabit templuꝫ dño. et etiam habetur ezechielis vltimo q̄ hierusalem et templum debent reedificari tempore messie: ⁊ sm mensuras que ibi ponunt: spaciū erit vltra decem milia leucaꝝ. Ista inquiūt nō sunt impleta tempore iesu nazareni. imo templum et hierusalem propter eius mortem fuerunt destructa vt dicit Rabi moyses de egypto in libro sophryn libro de iudicibus titulo de regibꝫ ⁊ bellis eoꝝ. ca. xj. Dicit eī ibidē iesus nazarenꝰ imagiatꝰ ē se eē messiā ⁊ fuit interfectus per iudicium ⁊ infra volēs concludere eum non esse messiam. dixit sic: nam omnes pphete locuti sunt q̄ messias est redemptor israel ⁊ congregator eoꝝ. et iste dedit occasionem ad perdendū israel gladio et dispergendum reliquias eorum et ad supprimēdos eos ergo nō est ipse messias. Ad istō argumentum dicendū q̄ sm nos ⁊ iudeos duplex est templum ⁊ duplex hierusalem scꝫ templuꝫ materiale ⁊ spirituale. Hierusalem alta ⁊ hierusalem bassa: pro quo est auctoritas Geñ. xxviij. de iacob qui vidit scalam ⁊ angelos ascendentes ⁊ descendētes et dixit: q̄ terribilis est locus iste nō est hic aliud nisi domus dei ⁊c. vbi glosa hebraica dicit q̄ iacob vidit hierusalē ⁊ domum dei edificandaꝫ in terris. et in celis. ⁊ dixit nō est hic aliud nisi domus dei et porta celi: idest domus edificanda in terris nihil ē comparatōne illius domus et hierusalē que debet edificari in celis ⁊ per hoc est magna glosa in bresich raba q̄ habet q̄ moyses anteq̄ moreret ductꝰ est in celū ⁊ vidit ibi messiam edificantē hierusalem in celis ex margaritis ⁊ lapidibꝫ p̄ciosis. et dixit sibi messias q̄ iacob pater eius vtranq̄ hierusalē viderat et dixit q̄ nihil erat illa hierusalē que edificanda erat in terris in comparatōne illius q̄ i celis: quia illa erat duratura pro israel imperpetuum et dixit tunc moyses: Letatus sum in his que dicta sunt mihi in domū dñi ibimus. Stātes erāt pedes nostri in atrijs tuis hierusalē. Hierusalem q̄ edificat vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. Modo ad ppositum iesus nazarenus verꝰ messias debuit edificare ⁊ edificauit templū ⁊ hierusalem nō materiale sed spūale. s. ecclesiam ⁊ paradisum ex lapidibꝫ viuis videlicet ex fidelibus. qui in presenti templo ⁊ hierusalē supiori compaginant p gratiā ⁊ in futuro p gloriaꝫ: ⁊ q̄ nō debeat edificari templū materiale sm intentōem iudeorū patet quia potest queri ab eisdē de quinq̄. Primo q̄le in numero esset. Secundo quid contineret. Tercio ad quid seruiret. Quarto quis ibi ministraret Quinto que dies illud solennizarent. Ad primum rñdet iudeus q̄ erit in numero tercium. Sed contra hoc ē hiere. vij. c. Nolite cōfidere in verbis mēdacij dicētes. templū dñi templum dñi templū domini est. quasi dicat templa materialia nō debent esse nisi duo: ⁊ qui dicit terciū templum materiale fiendum mendaciū dicit. verba sunt dñi exercituum dei israhel: vt pꝫ ibidē. Item aggeus ppheta qui fuit tempore secūdi templi hoc idē clare exprimit in. capi. ij. loquens de celerrimo aduentu messie in eodem dicens. Adhuc vnū modicū est ⁊ ego cōmouebo celum et terram mare et aridam ⁊ mouebo omnes gentes ⁊ veniet desideratis cūctis gētibus ⁊ implebo domū istā gloria dicit dñs exercituum. sequit. Magna erit gloria domꝰ istius nouissime plusq̄ prime dicit dñs exercituum. hec domus nouissima fuit domus secūda que facta fuit per esdram in quam venit saluator noster quando fuit oblatus et sepe in eadem predicando et miracula faciendo. et quia ipse in eam venit dicit propheta q̄ debebat eē sua gloria maior q̄ illius prime quā fecit salomon licet fuit nobilis prima facta p Salomonem. quia non fuit in regibꝫ maior salomone. Et attēde q̄ dicitur in textu: domus istius nouissime. demonstratiue signando nouissimam domum et non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus q̄ debeat fieri altera domus vt predictum est quia si talis debuissꝫ fieri dixisset propheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quam debebat venire sicut venit de facto: messias dixit huiusmodi. vt de facto daretur intelligi q̄ in istam debebat venire et non in alteram. Nunc autē probatur q̄ illa maioritas fuit quia venit in ea saluator. legimus in primo libro Esdre capitulo tercio. q̄ quando finitum est opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus ⁊ leuitis et principes patrum et seniores qui remanserant in illis septuaginta annis qui transierunt de prima domo ad secundam lacrimabantur quia nihil videbatur domus secunda in comparatōne ad primaꝫ Sed iuuenes qui non viderant primaꝫ gaudebāt in aspectu secunde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secunde domus nouissime nisi quia i eam venit saluator mundi. Sapientes iudeorum declarant q̄ maioritas domus secunde fuit qz durauit per deceꝫ annos plus q̄ prima. qz prima durauit per. cccc. et decem annos et secunda per. cccc. et viginti annos videte qualis est gloria quia durauit decem annis plus in illis decem vltimis ante destructionem iam non habebat gloriam neq̄ potestatem quia per sex annos anteq̄ destrueret domus secunda. Tytus et vespasianus mandauerunt q̄ non facerent sacrificia post aduentum etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionem secunde domus sm q̄ ipse dixit Luce. xix. q̄ non remaneret in ea lapis super lapidem quottidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat q̄ ipsa durauit decem annis plus cuꝫ ipsi manerent captiui et subditi. Sunt alij sapientes iudeorum qui declarauerunt q̄ maioritas illa fuit quia fuit melius operata q̄ prima salomonis et q̄ illam reparauit herodes. Sed bene debemus intelligere q̄ non attinxit herodes ad illud ad quod attinxit salomon vt faceret maiorem et meliorem domuꝫ. Ceterum thalmuth in libro qui vocatur yoma dicit q̄ quinq̄ que fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primum archa testamenti: secundū sembammephoras qd ponebant sacerdotes super cor suum. quia mandauit lex in Exodo q̄ cum alijs pannis sacerdotalibus faceret vnū alium pannum qui in hebraico vocatur osphed q̄ esset quadratus et duplicatus et q̄ esset quantitatis vnius palmi in longum. et alterius palmi in latum inter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos sembammephoras scriptuꝫ in hoc panno mandauit lex q̄ ponerentur duodecim lapides p̄ciosi in quatuor lineis de tribus in tres ita q̄ tres essent directe in qualibet linea et mādauit q̄ scriberentur nomina duodecim tribuum in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat super se hunc pannum volens scire si irent ad faciēdum guerram vl' si haberent victoriam ⁊ si irent q̄ tribꝫ haberet victoriam p virtutem illius sembammephoras statim relucebat

lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam et si non oportebat ire ad guerram splendebant quedam litere que dicebant non. et si oportebat ire relucebant litere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tercium q non descendebat ignis de celo ad coburendum sacrificium sicut in prima. Quartum q gloria dei que apparebat in prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum q in prima veniebat spiritussanctus ad loquendum cum prophetis et in secunda non. quia tres vltimi prophete. s. aggeus zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore domus prime et in malachiam cessauerunt prophete quia ipse fuit vltimus. Nunc ad propositum redeamus ex quo in domo secunda deficiebant ista quinque in quo erat maioris glorie quam prima nisi quia debebat in ea venire messias filius dei viui qui incomparabiliter excedebat omnia predicta. Patet ergo manifeste ex hac prophetia nullam aliam domum siue templum materiale fiendum cum domus illa secunda esset nouissima in qua venit christus qui est vera gloria. Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis q hec prophetia fuit impleta in domo secunda quando motum est celum et terra et mare et arida quia non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni ergo necesse est dare terciam domum quando ista implebuntur. Respondeo q immo omnia ista fuerunt impleta in aduentu iesu nazareni veri messie. Dicit enim adhuc vnum modicum. i. tempus breue respectu precedentis durationis mundi et ego mouebo celum: istud fuit impletum quando stella noua in natiuitate christi apparuit. Mathei. ij. et terram et mare. quod fuit impletum per victoriam romanorum in omni terra et in insulis maris. Et mouebo omnes gentes hoc fuit impletum imminente christi natiuitate propter quod exiuit edictum a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris propter quod ibant singuli in ciuitatem suam et tunc christus fuit natus Luce. ij. Ipso ergo christo adueniente multitudo maris ad eum est conuersa celum. tellus. et maria sunt commota. commota inquam sunt celi et terre et maris habitatores exultauerunt. et vndique terrarum iherusalem habitatores varias oblationes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. Ad secundum in quo querebat si daretur tercium templum materiale quid contineret. dicit iudeus q contineret archam. tabulas virgam et manna. Sed contra hoc est hiere. in. c. iij. Non dicent vltra archa testamenti neque ascendet super cor neque recordabuntur illius nec visitabitur. nec fiet vltra. sed in tempore illo vocabunt hierusalem solium domini et congregabuntur ad eum omnes gentes. vbi est glosa doctorum iudeorum q pro tempore iherusalem syon solium domini. iuda. israel sanctuarium. terra. omnia hec vocabula significant gloriam paradisi. Ad tercium si daretur tercium templum ad quid seruiret dicunt iudei q seruiret pro sacrificijs faciendis sicut preterita domus. Sed contra hoc dicit deus ysa. vlti. Celum sedes mea terra scabellum pedum meorum que est ista domus quam edificabitis mihi et quis est iste locus quietis mee. Respondent iudei domino. domine ista tercia domus edificabitur tibi pro sacrificijs offerendis sicut in ceteris domibus fuit factum vt respicias pro peccatis nostris et parcas et dicit dominus eis ad quem respiciam nisi ad pauperculum. contritum spiritu et trementem sermones meos. Et exemplificat de sacrificijs antiquis. Dicens qui immolat bouem quasi qui interficit virum. qui mactat pecus quasi qui excerebrat canem. qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat. qui recordatur thuris quasi qui benedicat ydolo. quasi dicat ista sacrificia non mihi placent cessare debent. et solum mihi placet quod tempore messie est fiendum. i. sacrificium cordis contriti et humiliati &c.

Ad quartum in quo queritur si daretur tercium templum quis ibi ministraret. Respondent iudei q ibi seruirent sacerdotes de leui et de sadoch. Sed contra hoc est ysa. in. c. eodem vbi loquens de messia dicit. et declinauit super eam sicut flumen pacis. sequitur et mittam ad gentes in affricam et lidyam et ytaliam et greciam &c. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus quod impletum est in iesu nazareno tempore apostolorum Sacerdotium enim antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. Et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum. Iuxta illud. j. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunquid non aperte reuelatus sum domui patris tui cum esset in egypto. et elegi eum ex omnibus tribubus israel mihi in sacerdotem vt ascenderet in altare meum. sequitur. Ecce dies veniunt et precidam brachium tuum et brachium domus patris tui vt non sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli concludit. et suscitabo mihi sacerdotem fidelem qui iuxta cor meum et animam meam faciat. et edificabo eius domum fidelem et ambulabit coram christo meo cunctis diebus vbi euidenter ostenditur q iudeorum sacerdotium erat finaliter consummandum et erat aliud consurgendum cunctis diebus perduraturis coram christo domino. Iuxta illud ps. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionem sadoch et expulsionem abyathar a sacerdotio: tercium regum ij. ca. quia cum illa exclusione hanc etiam generalem intellexit propheta sicut apparet ex modo loquendi quia dixit q cunctis diebus. certum est autem q cunctis diebus sadoch non ministrauit nec volo tacere q sequitur in eadem prophetia futurum est autem vt quicunque remanserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tortam panis. dicatque dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem vt comedam buccellam panis hic est textus noster. litera vero hebraica sicut habui a quodam perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretum hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotem fidelem sicut cor meum et voluntatem meam faciet et venient ad adorandum ei me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicet coniunge me nunc vni istorum sacerdotum ad comedendum hanc placentulam panis. litera hebraica vbi nos habemus nummum argenteum habet agorath que ceph quod sonat in calice argenti. Ex quibus manifeste patet non solum mutatio sacerdotum sed etiam nouum sacrificium fiendi in calice argenti et torta panis que vt clare patet impleta sunt in aduentu christi et suorum sacerdotum de ista materia latius dicetur infra in. xxiiij. argumento.

Ad quintum scilicet si daretur tercium templum que dies illud solennizaret. Respondet iudeus q dies magis solennis in illo templo erit sabbatum. Sed contra hoc est ysaias. capitulo vltimo. erit mensis ex mense scilicet solaris ex lunari et sabbatum ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato q totum impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie non enim debebat manere festiuitas sabbati nec quecunque alia iudeorum. vnde ysa. j. Neomenia et sabbatum et festiuitates alias non feram iniqui sunt cetus vestri kalendas vestras et solennitates vestras odiuit anima mea facta sunt mihi molesta. Templum ergo et hierusalem quod debuit edificare tempore messie est spirituale scilicet ecclesia vel paradisus non materiale quod impletum est in iesu nazareno. In confirmatione omnium predictorum scilicet q non sit dandum tercium templum sicut le-

gimus in chronicis imperatorum 7 summorum pontificum. Julianus apostata odio fidei xpiane precepit iudeis vt templum suum reedificarent. qui ex omnibus mundi partibus congregati opus facere inceperunt. sed qd cum magno labore 7 per multa tpa fecerant subito corruit terremotu. hec ibi. Iste Julianus suscitauit .xij. persecutionem xpianorum. Item tpe martini pape primi. Humarus princeps saracenorum veniens irlm vbi olim fuit templum iudeorum quod per Tytum destructum fuerat diligenter iubet inquiri loco vero reperto 7 diligenter mundato cepit templum edificare 7 structura non stabat immo repente corruebat. sciscitans quoqz cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit q nisi crux dñi: que erat in monte oliueti de medio tolleretur edificare nõ possit. qd factum fuit sublata enim cruce dñi structura tenuit 7 humarus supra sepulchrum dñi vnam ecclesiam rotundam edificauit pro eo q machometus dñm nostrum hiesum xpm tanq dei summum pphetam non autem tanq deum adorari mandauit. Dicit enim in Alchorano hiesum xpm verum fuisse prophetam natum de virgine conceptum de spusancto sed nõ deum. Et si queratur cur cruce dñi existente in monte oliueti structura illa non stabat. Ratio esse potuit: quia nõ patiebatur deus ibi templum fieri blasphemie pciosa dñi cruce ibi existente in quo templo dñi humarus sacrificaret a quodam persa interfectus est hec in collectura hystoriarum.

Contendit iudeus probare q hiesus nõ est verus messias. quia in eius aduentu nõ est saluata iuda.

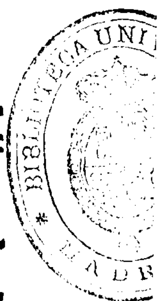
Quintum decimum

argumentum iudeorum cõtra xpm accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dñs 7 suscitabo dauid germen iustum. translatio chaldaica habet .i. messiam iustum. sequitur: In diebus illis saluabitur iuda 7 israel habitabit cõfidenter 7c. Sed nunq tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortem hiesu nazareni sicut patet in destructione ciuitatis 7 templi ergo nõ est ipse messias. Ad illud argumentum respondetur q illa pphetia est impleta quantum ad illos qui fuerunt veri filij isrl 7 iuda qui saluati sunt spiritualiter non solum quantum ad aias sed etiam corporaliter quia vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminente destructione ciuitatis per Tytum 7 Uespasianum admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelum vt transirent in regnum regis agrippe qui erat cõfederatus romanus in pace. Infideles autem qui ibi erant non credentes in xpm suam miseriam de suo peccato meruerunt. Huic cõcordat responsio venerabilis magistri Petri alfonsi in suo dyalogo titulo .ix. vbi dicit q pmissio eis dumtaxat est facta qui credituri erant de israel atqz iuda. vnde et incredulis non est completa queadmodum populo israel de egypto educto quidam quia peccauerunt 7 a preceptis dñi recesserunt: terram pmissionis nõ intrauerunt: quam pmisit dñs moysi dicens. Descendi vt liberarem populum meum de manu egyptiorum vt educerem de terra illa in terram bonam 7 spaciosam sed oẽs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo pphetia non in infidelibus qui non sunt pprie filij isrl 7 iuda sed in fidelibus. Fuit etiam impleta in domo secunda quia de ea loquitur ppheta. vel potest dici q illa saluatõ 7 confidentia est de gloria celesti. qz ibi habitant cõfidenter 7 sunt pfecte saluati.

Contendit iudeus probare q hiesus non est verus messias qz non habuit filios neqz semen.

Sextum decimum ar

gumentum faciunt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit semen longeuum. qd intelligitur de messia. et in ps. Ponam in seculum seculi semen eius. Nunc autem non legitur hiesum nazarenum habuisse filios nec semen ergo ipse non est messias. Ad istud argumentum respondetur q hiesus nazarenus habuit filios 7 semen non corpale sed spuale. 7 hoc sufficit ad verificandum illam pphetiam qz verus messias ihs descendit de semine spuali non corpali. quod patet qz prima pmissio facta de messia fuit facta Abrahe Gen. xv. In semine tuo inquit sibi dñs bñdicentur omẽs gentes. 7 subditur qd sibi dixit dominus: In Isaac vocabitur tibi semen 7 tñ constat q Isaac cõceptus est fm spiritum non fm carnem sicut Ismahel vt dicit apls ad Gala. iiij. A fortiori igitur 7 multo magis xps qui non ex virili semine: sed mystico spiramine. quia ergo verus messias hiesus fuit natus totaliter fm spm de virgine sine viro sufficit sibi q habeat filios spuales 7 glosa hebraica super illo: In Isaac vocabitur tibi semen. Dicit hic notanter duo secula vnum legis aliud xpi et messie. in seculo legis fuerunt semen 7 filij carnales. in seculo xpi spuales sicut Isaac fm spm natus est. 7 de istis filijs loqtur dauid ps. xliiij. qui ad lram et fm expositores iudeorum exponitur de rege messia in quo dicit. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij 7c. sicut enim ipse non debebat hereditare regnum a patre carnali sic nec debebat regnum tpale dimittere filio carnali q ostendit humilitatem 7 mũdiciam ipius 7 forte rõne istius fuit 7 est cõsuetudo inter xpianos q papa qui est vicarius christi non est heres regni sui patris nec dimittit hereditatem filio suo. qz ipsum habere non põt.

Contendit iudeus probare q hiesus non est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol: nec sol vt septẽ dierum.

Decimumseptimum ar

gumentum iudeorum est de sole et luna qm in diebus messie vt patz Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. 7 lux solis erit septẽpliciter sicut lux septem dierum in die qua alligauerit dñs vulnus populi sui. Respondetur fm peritum virum Petrum alfonsi in dyalogo titulo .ix. q non est gẽs in mũdo stolidior iudeis qui putant q corpus vel lumẽ lune decus augeat siue solis. Sol enim si quãtus nũc est maior esset duplex totum pfectum boim combureret nedum si septemplicitez q si 7 lumen septẽplicitez magis eẽt oculos nimiz nostros nimio splendore obtunderet. lumen etiam lune si splẽdori solis par fieret nemo iam vltra quiesceret. semp enim dies eẽt. Per lunaris igitur lucis siue solaris augmẽtum voluit propheta intelligi fidem 7 gloriam in xpo crediturorum. ac si diceret fides illorum 7 gloria multipliciter maior erit 7 plucidior q modernorum. 7 q non de luna vel sole isto visibili. sed de christianorum credulitatis gloria et splendore propheta loquatur in sequentibus testatur cum iubiungit: Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te sed erit tibi dñs in lucẽ sempiternã 7 deus tuus in gloriam tuã. 7 nõ occidit vltra sol tuus et luna tua nõ minuetur. quia dñs erit in lucẽ sempiternam. Nam si de sole vel luna pprie diceret hoc quidem qd dicit. nõ erit tibi amplius sol ad lucendum per diẽ

nec splendor lune illũinabit te illi quod supra di-
xerat contrariũ esset: erit. s. lux lune sicut lux solis
⁊ lux solis erit septemplex. Patet ergo ꝙ de splendo-
re ⁊ gloria fidei ꝓpheta sancte eccl'ie hic loquit̃ qđ
ex cõsequẽtibꝰ designat̃ cum subdit̃. ſ; erit tibi do-
minus in lucem sempiternam. ⁊ dñs deus tuus in
gloriam tuã. ac si diceret nequaꝙ̃ vlterius luce cre
dulitatis vestre huius qui ẽ similis solis istiꝰ trãsi
toriũ vel lune indigebitis fulgoribꝰ. Gloria ꝗppe
lucis sue vos eternaliter illũinabit dñs. sed ⁊ qđ se
quitur. non occidet vltra sol tuus ⁊ luna tua non
minuet̃ si hoc inꝗ̃ ita vt est intelligeret̃ sc; vt solis
splendor ac lune foret cõtinuus non eẽt iam dies
vel nox mensis vel annus que oĩa solis ⁊ lune ꝑue
niũt vicissitudinibꝰ ergo non ẽ immerito de luce ⁊
gloria fidei nostre que nec minuet̃ nec occidet spi-
ritualiter dictum intelligimus. hec ille. Nonꝰ cõ
uersusbñ locutꝰ est. vel aliter ꝭm Nicolaũ đ lyra
dicendũ est ꝙ loquit̃ ꝓpheta de aduẽtu xp̄i ad iu-
diciũ tũc mutabũtur ⁊ innouabũtur quodãmodo
corpa celestia. ⁊ tunc saluabitur vulnus populi ⁊
pressura plage eiꝰ. quia destruet̃ mortalitas ꝑ pec-
catum primorum parentũ inducta. quia oẽs hoĩes
resurgent ad vitam immortalem. vtraq; expositio
videt̃ necessaria vt ꝑfectio gl'ie christianorum osten
datur. s. in pñti quo ad primam ⁊ in futuro seculo
quo ad secũdam.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ hiesus non est verꝰ
messias q: in eius aduentu non est sublatũ sceptrum
ab israhel.

Ecimũoctauum ar-

gumentum iudeorum est. messias non ẽ vẽ
turus quousq; sceptrum isrl' sit ablatum
si nondũ est ablatũ sceptrũ isrl': ergo nondũ venit
messias. maior p; Geñ. xlix. non auferet sceptrum
de tribu iuda ⁊c. minor ꝓbatur ꝙ adhuc manet po
testas seu dominiũ iudicandi causas ⁊ determinã
di apud capita transmigrantiũ qui sunt in baby-
lonia que locum regis tenent sup totum populum
israheliticũ vt habet̃ a rabi moyse egyptio libro đ
iudicibꝰ in determinationibꝰ suis de canhedrin. iiij.
ca. vbi sic dicit. Capita trãsmigratõnis que sũt in
babylonia locum tenẽt: ⁊ pñt dominari in irlm et
vbiq; terrarum ⁊ iudicare sup eos siue velint siue no-
lint sicut scriptum est. Non auferet̃ sceptrũ de iu-
da. per istud eñ sceptrum intelligunt̃ capita trãs-
migrationis que sunt in babylonia. hec ille. Nñ
detur ꝙ minor huius argumenti. s. ꝙ sceptrũ isra
hel nondum ẽ ablatũ non solũ est manifeste falsa
ꝭm euidentiã facti ſ; est etiã notorie ficta seu mẽ-
dosa ⁊ ꝑ consequẽs cõtra ꝓpheticam veritatem. vt
notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. ca.
ij. Primũ patet ex hoc. nam babylonia in qua as-
serunt iudei esse capita transmigrantiũ habẽtium
tales potestates ⁊ dominia sup totum populũ iu-
daicũ manifestum ẽ ꝙ iam a magnis tpibꝰ citra ẽ
destructa ⁊ inhabitabilis reddita. ⁊ hoc fuit ꝓphe
tatum de ea Esa. xiij. ca. vbi sic habet̃. Et erit ba-
bylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in su-
perbia chaldeorum sicut subuertit dñs sodomam ⁊
gomorram. non habitabit̃ vsq; in finem ⁊ non fun
dabit̃ vsq; in generatione ⁊ generationẽ. cõstat ꝙ
in terra inhabitabiliter destructa nullus cõmora
tur. ⁊ multominus est credibile ꝙ sũt ibi talia ca-
pita. Est etiam notoriũ inter iudeos ꝙ a magnis
temporibꝰ retroactis nunꝗ̃ in partibꝰ babylonis
nec aliquod iudicium nec determinatio. nec solum

rumor aliquis de illis partibꝰ ad istas ptes euro-
pe venit. Unde notorium est ꝭm euidentiam facti
ꝙ non sunt ibi iudei dñantes super totam israhel
sicut asserũt iudei. Secũdum aũt. s. ꝙ minor illa
sit ficta seu mendosa p; ex hoc nam ꝭm pdictũ ra
bi moysen ⁊ cõiter ꝭm oẽs doctores iudeorũ extra
trã ꝓmissiõis ñ põt nec l; nec aliqñ licuit alicui iu
deo iudicare iudicia criminalia. de quibꝰ. s. ẽ muti-
latio mẽbri hũani aut occisio. Constat autem ꝙ q̃
non habet iurisditõem in talibꝰ nõ potest iudicaẽ
nec capitaliter punire blasphemũ vel idolatram.
homicidam. adulterum. nec aliũ quem cũq; in currẽ
tem talia crimina que grauissima sũt ꝭm legẽ mo-
saicam. Et sic exceptis illis ⁊ similibꝰ cetera sũt le
uia. Ex quo sequit̃ ꝙ illa capita trãsmigrationum
que iudei dicunt esse in babylonia non possũt iu-
dicare de grauibꝰ seu capitalibꝰ criminibꝰ cum sint
extra terram ꝓmissionis ſ; tñ de leuibꝰ ⁊ puis quo
rum respectu non possunt dici habere sceptrum nec
potestatem regalẽ ꝑut dicũt iudei. nec põt dici ꝙ
tenent sceptrũ seu locum regis sed tales eẽnt sicut
iudices inferiores habẽtes modicã potestatẽ. Ma
nifestũ ergo est ꝙ rabi moyses ⁊ alij rabini qui as-
serunt ꝙ in babylone sunt capita transmigratio-
num habẽtia potestatem regiam sup totum popu
lum iudaicũ manifeste mentiũtur cũ illud asserũt
quod ẽ contra mentẽ suam. omẽs eñ concordit̃ te
nent ꝙ extra terram promissionis nulli iudeorum
ptinet talis potestas. Est etiã secũdo predicta mi
nor contra ꝓpheticam veritatẽ. legit̃ eñ Osee. iij.
ca. sic. Dies mltos sedebũt filij isrl' sine rege et sine
pncipe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine altari. q̃ qdem auctas
tam ꝭm expositores iudeorum ꝙ̃ nostros intelligitur
de statu iudeorum ⁊ captiuitate hodierna. Et sic p;
ꝙ asserere iudeos habere in babylonia vl' alibi tẽ
pore huius captiuitatis principem vel regem: seu
aliquod hmõi ẽ contra ipam euidẽtiam rei ficticiũ
et mendosum ac cõtra ꝓpheticam veritatem.

Contendit iudeus probare ꝙ hiesus non ẽ ve-
rus messias q: non venit in tpe quo fuit sceptrum ab
isrl' sublatum.

Ecimumnonum ar

gumentum iudeorum est. si hiesus nazare
nus fuisset verus messias debuisset ve-
nire tpe quo fuit ablatũ sceptrum iuda sed nõ ve
nit in illo tpe ergo non est ipe messias. maior p; ex
auctoritate allegata supra. minor ꝓbatur q: si sce
ptrum iuda fuit ablatum hoc fuit primo ꝑ macha
beos qui non erant de tribu iuda sed de tribu leui
Erãt eñ sacerdotes ⁊ totũ ppl'm gubernabãt illi
in templo secũdo quod fuit ꝑ tricẽtos annos ⁊ vl-
tra añ aduentũ hiesu nazareni: vt p; in hystorijs
Josephi ⁊ alijs. Cum igit̃ hiesus nazarenus natꝰ
sit tpe herodis regis qui machabeis successit i re-
gno iudeorum constat ꝙ non venit in tpe prenũcia-
to ꝑ patriarcham. nam longe ante tẽpus herodis
in quo tempe christus natus est iam erit ablatũ
sceptrum de iuda vt dictum est trãsierat i macha-
beis qui erant tribus alterꝰ. Hic datur duplex re
sponsio. Prima ẽ ꝙ l; machabei fuert̃ sacerdotes
et per cõsequens de tribu leui. tamen ꝭm lineã ma
ternam erant de tribu iuda. Et ideo ꝑ gubernati
onem eorum non erat ablatum sceptrum de iuda. tñ
quia hoc non posset clare probari. ideo ad argumẽ
tum concessa maiore: respondetur ad minorẽ ꝭm
alios planius. Ad quod sciendũ vt habet̃ Nume.
ij. ca. tẽpe moysi de mandato dei fuerunt congre-

gati. lxx. seniores isrl' vt essent coadiutores in regimine ppli cum ipso moyse. 7 extunc fm omnes doctores iudeorum semp fuit in iudaismo collegium seu consistoriũ quod dicebat canhedrin ad quod omnes difficultates seu dubia fidei 7 legis puenie bant 7 silr omnia magna 7 summa iudicia seu controuersia de quib intelligit coiter illud Deutro. xvij. Si difficile 7 ambiguum apud te iudiciũ esse psperexeris inter sanguinem 7 sanguinem crimen et crimen 7c. et infra surge 7 ascende ad locum quem elegit dns 7 sequeris sententiam eorũ nec declinabis ad dexterã vl' ad sinistrã. qui quidẽ canhedrin a tpe Dauid 7c. citra residebant principaliter sub regibus 7 ducibus iude in hierusalem. et postea in babilonica captiuitate. Dum ibi essẽt reges vel duces de iuda. consequẽter in reditu dicte captiuitatis residebunt in irlm sub ducibus de tribu iuda. dum essent et durabat ptãs eorum etiã nõ existẽte rege vl' duce de iuda put ptãs alicuius capituli vacante sede durat. 7 sic auctoritas 7 ptãs canhedrin durauit etiã tpe machabeorũ et vsq ad. xl. annos ante destructionẽ templi scõi in quo tẽpe cessauit ex toto eorum ptãs seu iurisditio eo q tunc tpis interfecit herodes omnes rabinos seu mgros illius collegij put habet in libro canhedrin hierosolimitano in. c. de iudicijs pecuniarum. Item habet in libro abundasar. c. j. vnde ptunc pprie fuit ablatũ nõ solum sceptrum de iuda sed etiã scriba de filijs eius. qd quidem tps concurrit cum tpe passionis ihu xpi dñi nostri. qui fm omnes p. xlij. annos ante destructionẽ templi scõi fuit passus sicut regnũ herodis qui fuit alienigena in cuius tẽpe titulus regius a toto genere iudeorũ fuit ablatũ fuit valde ppinquum tpi natiuitatis xpi ihu. Ex quib pz q tpe herodis vt dictum est in quo tpe verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum 7 pphetia adimpleta. Et si forte dicat iudeus q in pdicta respõsione vident assignare duo tpa. s. qñ ablatum fuit sceptrum iuda herode regnãte qui alienigena erat. Et tps qñ ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius qd vt dictum est fuit impletum qñ herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebant cãhedrin qui nõ vident fundare in aliqua auctoritate autentica. nec cõcordare verbis patriarche supradicti iacob cum ipse non assignauerit duo tempa. sed tñ vnum dicens: donec veniat qui mittendus est. s. messias fm quod dicuat xpiani 7 fm translationem chaldaicam. Respõdet fm hystorias thalmudicas quas iudei tenent tanq autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis tpibus licet nõ multum abinuicem remotis. vnum est sceptrum regni qz herodes ascalonita cum esset nõ solum alienigena. sed etiã seruus de domo machabeorũ 7 de facto regnasset in iudea et hierusalem. Idcirco timens q cum regnum ei nõ competeret de iure eo q legitur Deutro. xvij. c. de medio fratrum tuorum pones sup te regem nec poteris ponere sup te alienigenam. possit pro tpe aliquis consurgere de stirpe dauid 7 eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in qua occisiõe ablatum fuit sceptrum de iuda psertim fm estimationem populi cõem. 7 ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo pdicto adhuc remanebãt canhedrin qui dicunt doctores seu scribe qui residebãt sub herode sicut als residebãt sub regibus seu ducib israhelìticis sed postea fuerũt ab herode interfecti cãhedrini omnes. 7 tunc pprie fuit ablatus scriba de filijs iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babacra. c. j. et in libro canhedrin hierosolimitano 7 in libro abodasera sup allegato habentur. Patriarcha igi i iacob spiritu dei ista pcognoscẽs pprie pdixit. nõ auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationẽ pdictam ad titulũ regium ptinentem. Consequẽter dixit 7 scriba de filijs eius in hoc psignans scõam ablationem canhedrin pdictam. Que quidem duo in diuersis tẽporibus contigerunt ab herode seu herodianis. Et attendendũ q de prima ablatione sumus certificati p hystorias thalmudicas pallegatas non tñ de tpe quo cõtigit p eas certificamur. Per hystorias aũt nostras. s. euangelicas certificamur nõ solum de occisione sed etiã de ipsius tpe. Tradunt eñi herodem occidisse quoscunq potuit in bethleem a bimatu 7 infra 7 hoc cum natus esset ihus in bethleem iuda. Math. ij. De scõa vero occisione. s. canhedrini 7 de tpe quo contigit sumus certificati p hystorias in libris pallegatis quod fuit p. xl. annos ante destructionẽ templi scõi. Et sic ptz ex pdictis q nõ fuit ablatum sceptrum de iuda p herodez nec dux seu scriba de filijs eius modo pdicto donec venit messias vt pdictũ est. hec ex pdicto dyalogo mgri Pauli vbi supra.

Contendit iudeus pbare q ihus non est verus messias qz in eius aduentu nõ venit in nubib celi.

Icesimũ argumentum iudeorum est acceptũ ex illo qd habetur Daniel. vij. aspiciebam in visu noctis 7 ecce in nubibus celi quasi filius hois veniebat 7c. Et fm omnes doctores catholicos loquit ibi de aduentu xpi. sed iesus nazarenus nõ venit in nubib nec in tali ptãte qualis ibi describitur ergo non fuit xps. Respondet hic Nicolaus de lyra q scriptura loquit de duplici aduẽtu xpi. s. in mũdum 7 ad iudicium. Primus aduẽtus xpi describitur cum humilitate. 7 scõs cum maiestate. Daniel aũt loquit de scõo aduẽtu. Unde ibidem dicitur. Aspiciebam donec throni positi sunt 7 sequit ibidem iudicium sedit 7 libri aperti sunt. Iudei autẽ excecati nesciunt hunc duplicem aduẽtum distinguere et ideo errant multipliciter qz aliqui expectant xpm in aduentu suo statim apparere in tãta virtute 7 ptãte q possit sibi omnia terrena subijcere 7 eos liberare 7 regnum suũ restituere. ppter qd et discipuli xpi post eius resurrectionẽ querebant Actuũ. j. ca. Domine si in tpe hoc restitues regnũ israel 7c. Alij aũt ppter scripturas que manifeste loquunt de xpi humilitate 7 passione 7 ppter illas que loquuntur de eius eminentia expectant duos messias. vnum qui dicit filius Joseph 7 iste passurus est 7 occidendus. Alius qui dicit filius dauid q messiam filiũ Joseph resuscitabit 7 regnum isrl' restaurabit. sed illud dictum de scripturis non habet auctoritatem. licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idem ẽ participatiue vt dauid et saul 7 alij pdicti nullus tñ dicit in scriptura venturus ad salutẽ ppli nisi vnus. Item istud dictuz p quanto habet apparentiam impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiuus 7 sic vocatus vt ptz in euangelio. Est etiam filius dauid fm carnẽ sicut patet ex predictis.

Contendit iudeus probare q ihus nõ est verus messias qz adhuc manet regnum romanorum.

Icesimum primuz
argumentum iudeorum contra xpm su
mit̃ ex quarto regno qḋ nominauit Da
niel.in.c.vij. Sup quo sicut dicit mgr alfonsus cõ
uersus in libro bellorum ti.xiij. Aliqui glosatores
iudeorum dixerunt qḋ illud quartum regnum est
regnum romanoꝝ. ex quo arguunt ꝙ adhuc nõ ve
nit messias quia videt̃ regnum romanorū stabile
et ipsi vocant xpianos romanos ex nomine ciuita
tis romane que caput est regni sui ibi est sedes pa
pe ⁊ caput ecclesie. Et tenēt iudei ꝙ rex messias ha
bebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempi
ternum erit vt pʒ.c.eo. et quia credunt ꝙ gens ro
manorum est gens edom. et ꝙ Julius cesar fuit de
edom. et sic alij omnes reges qui fuerunt post eum
in roma. Jungunt etiā cum hoc ꝓphetiā Jeremie
Trenorū.iiij. gaude ⁊ letare filia edom que habi
tas in terra hus. ad te quoqꝫ perueniet calix inebria
beris atqꝫ nudaberis completa est iniquitas tua
filia syon nõ addet vltra vt trāsmigret te. Ex om
nibus his inferunt iudei ꝙ nõ debebant redimi cõ
pleta receptione postꝙ scʒ nulla captiuitas seque
retur quousqꝫ fieret contritio ⁊ destructio illorū
de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruāt
legeʒ ihu nazareni. Et sup p̄dicta auctoritate Je
remie dicit rabi salomon ꝙ ibi Jeremias ꝓphetat
destructionem romani imperij eo ꝙ destruxit tem
plum et captiuauit ppl'm iudeorum tpe tyti et ve
spasiani. ⁊ sic ꝑ filiam edom intelligunt romaʒ seu
ppl'm romanū cum dicit̃ gaude ⁊ letare filia edom
quasi dicat istud gaudiū quod habuisti in destru
ctione ciuitatis et templi in tristiciam conuertet̃.
quia ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo
nondum est destructum romanum imperiuʒ ideo
dicunt ꝙ nondum messias venit ⁊ istud argumen
tum est inter cetera in quo magis se firmant iudei
expectantes quotidie destructionē romani impe
rij. quo facto dicunt statim messiam venire ⁊ ideo
quotidie orant ꝓ destructione romani imperij ⁊ p̄
sertim ꝓ destructione ecclesie xpi et discipulorum
eius. vt pʒ ꝑ quandam orationē que quotidie ab
eis dicit̃ in suis synagogis in qua inter quedā alia
expresse dicit̃. Omnes heretici subito pereant que
verba rabi salomon ⁊ rabi moysen ⁊ ceteri sic expo
nunt. Jsti heretici sunt discipuli nazareni. Ad
istud argumentum respondet̃ fm̄ p̄dictum mgr̄m
alfonsum eodem libro ⁊ ti. Primo declarando fal
sum esse romam siue ppl'm romanū esse filiā edom
ꝓ eo ꝙ regnauerit sup eos homo qui fuit de edom
sicut ipsi met iudei nõ vocant̃ romani nec edomite
ex eo ꝙ regnauit sup eos herodes qui fuit de gente
edom ⁊ de terra rome. Item quia edom alio nomi
ne dictus est esau Gen̄.xxv. ⁊ sic edom descendit de
sem filio noe per ysaac cuius filius fuit esau. Tota
enī europa in qua est roma dicit̃ populata fuisse a
filijs Japhet. ꝓpter qḋ non videt̃ rõnabiliter di
ctum ꝙ ꝑ edom significet̃ romanū imperiū. Sepe
enī accidit ꝙ diuersa loca eodem noīe nominant̃ ꝓ
pter qḋ multi decipiunt̃ exponentes de vno qḋ de
alio intelligit̃. verbi gratia. certū est ꝙ terra edom
fuit ad partem meridionalē versus mare andalu
sie ꝑ quam filij isrl' transeuntes ꝑ desertū cum exie
runt de egypto venerunt ⁊ in eadem terra edom fu
it mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron.
et ibidem erat francia quā dicunt iudei in hebrai
co carphat que noīat̃ in terra edom in ꝓphetia ab
die vbi dicit̃ transmigratio exercitus huius filio
rū isrl' oīa loca chananeorū vsqꝫ ad sareptā. lr̄a he
braica habet vsqꝫ carphat in qua stetit helyas qñ
dixit sibi dñs. surge ⁊ vade in carphat que est in sy
done. et iterum surrexit ⁊ iuit in carphat. Et patet
manifeste ꝙ ꝑ hoc qḋ dicitur carphat que est in sy
done in terra de edom datur intelligi ꝙ est alia car
phat alibi sita ⁊ ista est regnum frācie quod est ad
aquilonem. ecce ergo habemus vnam franciam in
terra edom. Item hyspania que dicit̃ in hebraico
capharat ⁊ de qua dicit̃ abdie.in.c.eodē infra trās
migratio hierusalem que est in bussoro lr̄a hebrai
ca dicit̃ capharat. erat etiam ꝓpe illam franciam q̄
dicebat̃ carphat. que erat in sydone in terra edom
in qua hyspania siue capharat mortuus fuit anti
pas filius herodis in vinculis tiberij cesaris fm ꝙ
dicit Josephus ⁊ sic vocauerunt aliqui sapientes
hyspaniam terre edom in quo dederunt intelligi
ꝙ nõ est illa hyspania que vocat̃ in parte andalu
sia ⁊ que ꝓpinqua alteri francie que est ad partem
septentrionis que non est de terra edom. Inuenit̃
enī scriptum in libris erarum egyptiorum ꝙ terra
andalusie fuit vocata hyspanie noīe primi regis q̄
habuit hoc nomē hyspan: quia venit de hyspania
que est in terra edom. Sic etiam dicendum est de
roma que in hebraico dicit̃ bosra q̄ est terra edom
fm illud Jsa.lxiij. Quis est iste qui venit de edom
tinctis vestibus de bosra est vltra mare ꝓpe terraʒ
isrl'. Et dicit̃ in libro sorobabel ꝙ bosra erat ma
gna ciuitas niniue. ⁊ sic nõ est ista roma in qua est
apostolicus quia illa roma que in terra edom iam
fuit deserta qñ fuit destructa babylonia. quia edō
et moab ⁊ ammon ⁊ multe alie gentes venerūt cū
rege babylonie ad destruendum israel ⁊ ideo rece
perunt penam cum eo. Dico ergo respondendo sic
dixit Nicolaus de lyra. ꝙ ꝑ filiam edom intelligi
tur ipsa ydumea ab ipso esau ꝓut dictus est edom
denominata. ⁊ inuehit hic specialiter ꝓpheta con
tra ydumeos qui debuerāt diligere filios israel eo
ꝙ descendebant a duobus fratribus vterinis. s. ia
cob ⁊ esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos
odio ⁊ in destructione hierusalem fuerūt cum chal
deis vt dictum est gaudentes de illa destructione.
Ideo dicit̃ in auctoritate. gaude ⁊ letare filia edō
quasi dicat ista leticia tanꝙ iniusta in tristiciā con
uertet̃ que habitas in terra hus. ista hus nõ est il
la de qua natus fuit Job. vt habet̃ Job.j. sed illa
eiusdem nominis existens in regno ydumee. quia
sicut dictum est frequenter in scriptura reperit̃ ꝙ
due ciuitates ⁊ loca in diuersis posita eodem noīe
equiuoce nominant̃. Judei moderni dicunt ꝙ
inuenerunt in quadā glosa chaldaica ꝙ grecia est
terra hus. Constantinopolis vero filia edom ⁊ qr
p̄dicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt ꝙ iam est
completa iniquitas filie syon ⁊ sic nunc expectant
messiam venturum. Jstud etiā est falsum. s. ꝙ hus
sit grecia ⁊ consequenter alia ꝙ ꝓbatur sic quia vt
scribit̃ Gen̄.ij. nunciatum est abraham ꝙ melcha
filios genuisset nachor fratri suo hus primogeni
tum ⁊ buʒ fratrem eius chamuelqꝫ patrem syrorū
et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis
tribus fratribus. Caput terre hus fuit reblata q̄
postea fuit vocata antiochia ⁊ iste prouincie sunt
remote a grecia vltra.xxv. dietas. ⁊ sic consequen
ter patet ꝙ grecia non est hus. Item caput grecie
est cōstantinopolis. ⁊ iudei in suo hebraico vocāt
greciam yenam et sic non possunt dicere ꝙ yenam
est terra hus fm ꝙ declarant predictam propheti
am. ⁊ sic patet manifeste falsum cum dicunt ꝙ con
stantinopolis ciuitas est terra hus ⁊ discurrentes
per deuia quecunqꝫ retorquentes textus scriptura
rum facti ceci dixerūt terminum signatum adim
pletionis huius ꝓphecie in anno dñi. M.cccclviij.

qui est ſm eos a creatiõe mũdi quinqꝫ milia ducẽ
ti decem et octo. Unde dixit rabi abraham filius
rabi hya qui habitabat barchinone declarãdo in
quodam libro queꝫ fecit qui vocat̃ meglina a me-
gala quod interpretat̃ lr̃a discooperta ꝙ messias
debebat venire anno a creatiõe mundi quinqꝫ mi
lia centum decem 7 octo. quem numerum ipsi po-
nunt in computo lr̃arum sui Abcdarij. numeran-
do quia et cum venit ꝑdictum tempus inuenerunt
falsum dictum illius. Et ideo dicunt moderni iu-
dei ꝙ ille errauit. quia vbi posuit quia debuit po-
nere ria que facit in numero ducenta decem 7 octo
quia. q. vel cof quod idem est in suo alphabeto fa-
cit centum 7 ria quod idem est ꝙ r. vel res facit du
centos 7 cum iste sit annus vt dictum est ſm com-
putum eorum a creatione mundi quinqꝫ milia du
centi decem 7 octo. Ideo affirmabant venturum
esse messiam anno ꝑdicto quod patuit et patꝫ esse
falsum. Unde bene dixit ꝺ eis dauid. In circuitu
impij ambulant sicut bestie molendini oculis ve-
lamine coopertis que nihil aliud inueniunt dese-
ro qñ cessant ambulare in ꝓfectu vie quam quan-
do inceperunt patet ergo falsitas istius expositio-
nis ꝙ grecia sit terra hus 7 constantinopolis filia
edom. Sed ſm veritatem vt dictum est filia edom
et regnum ydumee ab eodem denominatũ et hus
est ciuitas in eodẽ regno qꝺ regnũ dr̃ hĩtare in t̃ra
hus q2 illa t̃ra ẽ famosa in regno illo cuius metro-
polis siue caput erat reblata. s. antiochia. Sed di
cet hic forte iudeus ex quo filia edom ẽ regnũ ydu-
mee 7 tu xp̃iane dicis ꝙ ista ꝓphetia est completa
qñ ergo fuit completa inebriata 7 nudata. Respõ
sio ꝙ illa ꝓphetia impleta fuit tempore regis hir-
cani qui fuit potentior rex machabeorũ quia tunc
fuit destructa tota terra ydumei 7 eduxit. xxx. mi-
lia illorum quasi captiuos qui custodierent mu-
ros hierusalẽ. Et dicit Josephus ꝙ in illa die fa-
cta fuit magna leticia. quia. s. fuit destructa 7 puni
ta tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius
leui glosando super hoc passu ꝙ illa die fuit facta
maior leticia in templo q̃ vnq̃ fuerit facta. Dicen
do ꝙ bethsean terra sua 7 omnes alie terre ydumee
que nõ fuerant subiugate subiectõni tempore Jo-
sue nec aliorum iudicum nec in tp̃e regum israel et
iude fuerũt victi 7 captiuati tempore huius regis
hirchani 7 dicit ꝙ in illa die completa fuit ꝓphe-
tia abdie ꝓphete vbi dicit̃. ascendẽt saluatores in
montem syon iudicare montem esau 7 erit dño re-
gnum. Et dicit etiam Josephus ꝙ illi de edom fi-
lij esau conuersi sunt ad iudaismum tempore ꝑdi-
cti regis hirchani 7 fuerunt circũcisi 7 non recesse-
runt ab eis tempore tyti et vespasiani. sed ꝙ semꝑ
manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememora
tum peccatum iudeorum filiorum esau et cecide-
runt in captiuitatem qñ fuit completa iniquitas
filiorum iuda qui permanserunt iusti in aduentu
messie ihũ nazareni ſm ꝙ prophetauit Jeremias
vbi supra dicens. completa est iniquitas tua filia
syon. nõ addet vltra vt trãsmigret te visitabit ini
quitatem tuam filia edom 7 nõ inuenit̃ gens mali
cie que sit in ira dei tãto tempore ſm ꝙ dictum fu-
it de edom nisi iudei ꝓpter quos fuit dictum ꝙ sem
per deberent esse in ira dei. Et ideo coniunxit deus
has duas gentes. s. edom conuersorum 7 iudeorꝫ
qui debebant perdi 7 semꝑ esse in ira dei sicut dixit
Jere. in. c. vj. Cadent inter corruentes tempore vi
sitationis sue corruent dicit dñs. et fuit ꝑdita me-
moria nominis edom 7 mansit memoria nominis
iudeorum quia illi de edom conuersi fuerunt ad le
gem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis pu-
nitum esse. primo in tempore nabuchodonosor an
te prophetiam malachie. Secundo post propheti
am malachie tempore regis hircani. De prima fu-
it dictuꝫ Malachie primo. ꝙ si dixerit ydumea de-
structi sumus. sed reuertentes edificabimus q̃ sũt
destructa. hec dicit dominus exercituum isti edifi
cabunt 7 ego destruam quia dixit destructi sumus
sicut si esset iam preterita illa punitio quã primo
habuerunt tempore nabuchodonosor ſm ꝙ dicit
etiam ca. eodem. Esau autem odio habui 7 posui
seyr mõtes eius in solitudinem. 7 propter eum eti-
am dixit in prophetia abdie legatum ad gẽtes mi
sit surgite 7 consurgamus aduersus eum in preliũ.
quod dixit de futuro propter secundaꝫ punitioneꝫ
quam debebant habere tempore hircani regis 7 ꝓ
pter ipsum dixit in prophetia abdie. 7 erit dñs ia-
cob ignis 7 domus Joseph flamma et domus esau
stipula 7 succendetur in eis 7 deuorabunt eos. pro-
pter quod intelligit̃ ꝙ non debebant illi de edom
habere destructionem terciam quia in secunda de
bebant esse in ira dei imperpetuum cum alijs iude
is consocijs eorum qui simul permanserunt tem-
pore tyti. Et dato ꝙ adhuc regnum romanorum
esset de numero illorum quatuor regnorꝫ de qui-
bus dicitur in libro Danielis vt in argumento fu-
it dictum 7 ꝙ romani essent regnũ edom quia re-
gnauit super ipsos romanos homo qui fuit de ter
ra edom non sequit̃ ꝙ ex hoc per vim habet dici ꝙ
quia adhuc illud regnuꝫ est stabile sicut cogitant
iudei ꝙ propterea adhuc debet venire rex messias
quia non fuit intentio prophetarum in destructõ
ne regni babylonie que fuit dicta in prophetia da
nielis 7 in prophetia Jeremie ꝙ post septuaginta
annos captiuitatis iuda nunq̃ amplius esset ho-
mo qui regnaret super regnum caꝫdym. 7 super ci-
uitatem babylonie 7 terram circa iacentem. quia
ille ciuitates 7 terre sue in suis locis permanserũt.
et si alique ville illarum fuerunt destructe non ta-
men omnes fuerunt deserte. et adhuc ille que fue-
runt deserte pro maiori parte omnes fuerunt po-
pulate. Sed intentio prophetarum fuit ꝙ nõ esset
vltra super caꝫdyn et super babylonem nec super
suam rerram aliquis rex qui esset de genere nabu-
chodonosor nec de gente sua. Item in tempore fu-
turo regni medie erat intentio ꝓphete ꝙ non esset
vltra rex qui esset de genere darij nec de gente sua.
Item in tempe quo fuit postea regnuꝫ persie erat
intentio prophete ꝙ nõ esset amplius rex de gene-
re tyri. nec de gẽte sua. Item in tempore in quo ha
bebat esse regnum Janam. i. grecie erat intentio
prophete ꝙ non esset vltra rex de genere alexandri
nec de gente sua et similimodo tempore quo in fu-
turum deberet esse regnum romanorum ſm ꝙ ip-
si dicunt deberet esse intentio prophete ꝙ non ha
beret ibi amplius esse rex ꝺ genere Julij cesaris ꝑ-
mi. et Gay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt
in eorum fidem. Ex quo ergo reges romanorꝫ nõ
credũt modo in fide Julij cesaris Gay nec Tyti
quia ipi seruiebant ydolis. 7 etiam quia Constã-
tinus cesar dimisit regnum romanorꝫ seruis ihũ
nazareni 7 apostolicus qui est dominus Romenõ
fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesa-
ris. oportet necessario dicere ꝙ iam transierunt
omĩa illa regna dicta in libro danielis excepto re-
gno ihũ nazareni veri messie qꝺ firmissime durat
et habet durare sine fine. Et ideo oportꝫ dicere ne
cessario ꝙ iam venit rex messias qui vẽturus erat
tempore illorum regum. et ꝙ iam receperunt iusti
transmigrationem 7 tribulationem quã debebãt
recipere quando finita essent illa q̃tuor regna ſm

q dicit Danielis.xi.populus aut sciens deum suu obtinebit.7 faciet 7 docti in populo docebunt plurimos.7 ruent in gladio 7 in flama.7 in captiuitate 7 in rapina dierum. Sequit.7 de eruditis ruent vt conflent 7 eligant 7 dealbent vsq ad tpus prefinitum receperut etia mali 7 peccatores de israel finem captiuitatis ppetue sicut dicat Danielis.vij. vsq ad consummationem 7 finem durabit desolatio 7 iterum.c.eodem.ante ciuitatem 7 sanctuariu dissipabit populus cum duce venturo 7 finis erit vastitas.7 post finem belli statuta desolatio.7 hoc est quod debebat esse in aduentu messie.s.q finem acciperet peccatum 7 deleret iniquitas 7 adduceretur iusticia sempiterna 7 sic vngeret sanctus sanctorum vt patet in.c.eodem clarissime. ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis pdictis falsam esse expositionem iudeorum in pphetia Jere.supradicta.7 in pphetia abdie.quibus se fundant multu iudei expectantes destructionem imperij romanorum 7 tunc aduetum messie 7 quomodo etiam falsum est q xpiani descedunt de edom.sed q ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerut conuersi 7 ipi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt 7 erunt vsq ad finem.7 q xpiani sunt filij syon 7 boni iudei qui conuersi sunt ad xpm in quibus completa fuit iniquitas.i.in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas 7 imperpetuum erunt liberi sicut pz in predicta pphetia Jere. quia illis de edom conuersis 7 alijs iudeis negantibus xpm dicit propheta.ad te quoq perueniet calix.i.pena diuine vltiois inebriaberis.i.ad plenam punieris atq nudaberis.s.honore et alijs bonis sicut manifeste factum est p tytum romanorum principem. Sed 7 de bonis iudeis qui receperunt ihm xpm verum messiaz qui dicunt filij syon. Dicit in textu.copleta est iniquitas tua filia syo.s.in aduetu xpi quia amplius pplus ille syon credens in xpm non fuit subiectus alicui captiuitati loquedo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Jdeo dicit no addit vltra vt transmigret te.s.a libertate in seruitute. Sequit de malis iudeis filijs edom Uisitabit iniquitate tua filia edom ea.s.iuste puniedo discooperuit peccata.s.pena maifestam omnibus inferendo quia publica est eoru captiuitas et seruitus in toto mudo vbiq sut iudei siue inter xpianos siue inter saracenos sunt captiui et in abhominationem habiti. Patet ergo solutio ad argumetum iudeorum que aliquantulu dilatata fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias qz xpiani affirmant ipsum esse deum.

Jcesimumsecuduz

argumentum iudeorum est ad pbandu xpm no esse deum sicut xpiani affirmat. Arguunt aut sic scriptum est Exodo.xx.non assumes nomen dei tui in vanum. Jn vanum nome di assumit qui hoim nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hoiem deum credit et deum appellat homini nouum cultumq diuinitatis ascribit. Jtem in ps.scriptum est.non erit in te deus recedens neq adorabis deu alienum. Jtem in lege scriptuz est q qui fecerit se deum occidat.nullus ergo homo est deus. Miruz ergo est quo xpiani ausi sunt ihum nazarenum nominare deum etiam cocesso q esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictum vel si dicant q messias debet esse deus.ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari.licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine q iesus christus e verus filius dei 7 consequenter verus deus quia tame iudei petut auctoritates sacre scripture. Jdeo in presenti duo sunt fienda. Primo soluet argumetum. Et secundo assignabunt auctoritates expresse ad ppositum ostendendum. De primo ergo dicitur q nomen dei assumeret in vanum si alicui puro homini attribueretur. sed si attribuitur alicui qui no sit purus homo sed verus homo 7 cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumit in vanum. talis est ihus dns noster qui non tm homo sed etiam verus deus affirmat:et sic deus et homo vnus est xpus. nec est recens vel recenter deus qui eternus est 7 ab eterno deus.nec ipe se facit deu qz substantialiter est deus. Jlle em facit se deum qui fingit se esse deum cum no sit.nec est deus alienus qz vere est deus. dij vero gentium alieni dij dicuntur quia nuncupant dij. Circa secundu.tollant iudei velamen de cordibus suis.legat sacras scripturas quas et no alias p presenti allegare intedo que comuniter no solum fm catholicos doctores sed etiam fm antiquos hebreorum rabinos de messia exponunt. Et primo quidem abraha pater fidei nostre adducit in medium. qui accepta promissione q in semine suo benedicerent omnes gentes.intelligens ex hoc deum nasciturum fm carnem humanam ex genere suo cum esset senex 7 dierum multorum vocauit ad se seruum seniore domus sue Gen. xxiiij.et dixit ei. Pone manum tuaz subter femur meum.vt adiurem te p deum celi 7 terre vt no accipias vxorem filio meo de filiabus 7c. Cum eniz sit consuetudo apud colentes deum q iurans p deuz pstat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum pter quod Exo.xxij.dicitur q qn aliquis iurabit applicabit ad eos nullomodo pater abraham fecisset manu serui sui poni subter pprium femur qn iurabat p deum celi.nisi specialiore relatione haberet femur suuz ad deu q alia membra corpis sui. Qz quide verum est inquantu illa pars speciali9 ordinat ad actu generationis p quez xpum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xps. Scdo pot adduci illud Jsa. ix.paruulus natus est nobis 7c. Sequit 7 vocabit nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi.princeps pacis.paruulus dixit quia verus homo.admirabilis 7c. qz verus deus. Hec em noia omnia no vident alicui posse copetere nisi sit deus. Tercio pot adduci illud Jsa.xxv. Et dicet in illa die.ecce deus noster iste.expectabimus eum.7 saluabit nos. Sup quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti.viij.hunc certe versuz aliter no curamus explanare q doctores vestri illum dudum exposuere. Per illum naq docuerunt venturum fore tempus quo 7 mundus dominu essz visurus.7 digito sibi adinuice ppls ostesurus hoc vero fieri nullatenus posset nisi homo fieret quis et deus.hec ille. Quarto potest adduci illud Jsa.lj.posui verba mea in ore tuo. et in vmbra manus mee protexi te.vt plantes celos et fundes terram et dicas ad syon populus meus es tu. siue plantatio celorum siue fundatio terre accipiatur spiritualiter siue ad lram.certuz est q talia no possunt verificari nisi de illo qui est deus.xpi enim humanitas pmittitur cum dicit.posui verba mea in ore tuo.ita em dixerat dns moysi vt habet Deutro.xviij.pphetam suscitabo de medio fratru tuo-

rum similem tui ⁊ ponam verba mea in ore eius q̄
verba eius que loquet̃ in nomĩe meo audire nolue
rit ego vltor existam. Istud aũt non potest intelli
gi de Iosue. nec de aliquo qui fuerit sub lege mo-
saica quia vltimo. c. eiusdẽ libri dicit̃. Non surre-
xit vltra ꝓpheta in israel sicut moyses. sed verifica
tur de xp̃o qui fuit sibi silis inquantũ dedit legem
sicut patuit supra lib. j. in ꝑtione tercij thezauri:
sed postea tangit̃ eius diuinitas cum addit vt plã
tes celos et fundes terram ⁊c̃. Ita eñ ꝓmiserat se
ꝑsonaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego visita-
bo oues meas sicut pastor visitat gregem suũ. Dif
ferẽtia est inter dñm ⁊ pastorem. tunc eñ dñs ouiũ
est pastor earum qñ immediate nõ ꝑ alios sed ꝑ se
pascit eas. In veteri testamẽto deus erat solũ dñs
et mittebat pastores suos ad pascenduꝫ oues qui
dicebant hec dicit dñs sed visitãs sicut pastor gre
gem suũ nobiscum est dñs Isa. lij. Ecce ego qui lo
quebar in veteri. s. testamẽto: assum in nouo. Qui
to adducit̃ alia auctoritas Ysaie in. ca. xl. que non
minus confirmat ꝓpositũ. Reuelabit̃ gloria dñi
⁊ videbit omnis caro parit̃ qđ os dñi locutum est.
potest quippe vox rei spũalis audiri sicut filij isrl̃
vocem dñi audierunt in monte synai. loquentẽ ve
ro non videbis nisi fuerit res carnalis. Sexto in-
troducit̃ auctoritas baruch in tercõ ca. vbi inqui
rens in toto ca. que sit vera sapientia ⁊ qui adinue
nit eam subdit. hic est deus noster ⁊ non estimabit̃
alius ante illum hic adinuenit omnem viam disci
pline ⁊ tradidit eaꝫ Iacob puero suo ⁊ isrl̃ dilecto
suo ⁊ post hoc in terris visus est ⁊ cum hominibus
cõuersatus est. Certum est ꝙ deus sm̃ diuinitateꝫ
videri nõ potest quia dicit̃ Exo. xxxiij. nõ videbit
me homo ⁊ viuet. nõ poteris videre faciem meam
nec etiam conuersat̃ cum hominib⁹ inquantũ est
deus vt dicit̃ Dañ. ij. immo cõuersatio ꝓprie est in
ter illa que sunt eiusdẽ speciei. ⁊ ideo ista verifican
tur de deo sm̃ naturam assumptã. Septimo hanc
duplicem naturã ostendit Micheas in. c. v. dicẽs.
et tu bethleem effrata paruulus es in milibus iu-
da ex te mihi egrediet̃ qui sit dñator in isrl̃. ⁊ egres-
sus eius ab initio a diebus eternitatis eius. Nam
egressus xp̃i sm̃ humanitatem debebat fieri in be
thleem. sed egressus a diebus eternitatis nõ potu
it esse nisi sm̃ diuinitatẽ de quo egressu dicit̃ Isa.
liij. generationẽ eius quis enarrabit. Super p̄di-
cto etiam verbo petrus alfonsi in suo dyalogo tit.
viij. pulchre loquit̃ dicens. hoc quippe qđ est ex te
mihi egrediet̃ qui sit dñator in israel scđm corpus
dictum est. sm̃ ꝙ princeps ille aduenturus erat in
tp̃e. Quod aũt sequit̃ et egressus eius ab initio a
dieb⁹ eternitatis ꝑpetuitatem insinuat deitatis. h̃
eñ diuinitati attribuit qđ homini puro nõ conue
nit. hec ille. Ista sm̃ p̄destinationeꝫ nõ possunt eẽ
dicta. tum qꝛ significatũ vocabuloꝝ hoc nõ patit̃:
tum qꝛ nimis inscienter loquerent̃ ꝓphete ita stu
diose ad laudandũ messiam ꝑ ea que nõ magis cõ
petunt sibi ꝙ lapidi. Octauo dauid in ps̃. xliiij. di
cit. Sedes tua deus in seculũ seculi virga directio
nis virga regni tui. Dilexisti iusticiã ⁊ odisti iniq-
tatẽ ꝓpterea vnxit te deus de⁹ tu⁹ oleo leticie p̄ cõ
sortibus tuis. Cum hoc inq̄ dicit. eum ad quẽ lo-
quit̃ deum esse ⁊ hominem ostendit: dicẽs eñ. Se-
des tua deus in seculum seculi virga directõis vir-
ga regni ⁊c̃. nunquid non manifeste eum appellet
deum. Deinde cum dicit. Dilexisti iusticiam et odi
sti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus
oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eũ
loqui ꝑcipimus neqꝫ eñ vel deum. vel consortẽ ha
bet deus. Item dauid in ps̃. Deus iudicium tuuꝫ
regi da. qui ad lr̃am etiam ꝑ doctores hebreos ex-
ponit̃ de xp̃o in lege promisso dicit et permanebit
cum sole ⁊ ante lunam in generatione ⁊ generatio
nem. ⁊ sit nomẽ eius benedictum in secula ante so
lem ꝑmanet nomen eius. Et illud. ⁊ adorabũt euꝫ
omnes reges omnes gentes seruient ei. Videam⁹
inq̄ si de puro homine dicta sunt hec omnia. ⁊ pꝫ
manifeste ꝙ nullomodo conueniunt nisi soli deo.
ergo sequitur ꝙ christum cõfiteri debemus esse ho
minem ⁊ deum. Quod etiam dauid spiritu reuelã
te cognouit ⁊ miracula que facturus erat p̃uidit.
Ideo huiusmodi finem psalmista fecit psalmum.
Benedictus dñs deus israel qui fecit mirabilia so
lus. et benedictum nomen maiestatis eius in eter-
num. ⁊ replebitur maiestate eius omnis terra fiat
fiat. Vidisti ergo iudee ꝗ̃ clare ex sacris scripturis
patet ꝙ messias in lege ⁊ prophetis promissus ve-
rus deus et verus homo esse debeat. quare merito
ih̃s nazarenus quem verum messiam supra osten
dimus verum deum et verum hoĩem confitemur.
Et vt amplius perfidia iudaica confundatur tri
bus rationibus ostendam sicut deducit magister
Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecita
tem iudeorum. c. viij. Quarũ prima talis est. Ille
homo vere erat deus cuius pena tp̃alis sufficiẽter
satisfecit ꝓ peccatis totius populi. Sed mors xp̃i
plene deleuit omnia peccata: ergo xp̃us vere est de-
us. Maior patet. quia ad sufficientem satisfactio-
nem ꝑtinet ꝙ pena respondeat culpe. culpa auteꝫ
que est peccatum mortale est infinita eo ꝙ cõmit-
titur contra deum infinitum. Videmus eñ eũdeꝫ
actum esse culpabiliorem ⁊ grauiorem contra insi
gniorem et maiorem personam commissuꝫ ꝗ̃ con-
tra ignobiliorem vel inferiorẽ. Si ergo ad augmẽ-
tum obiecti sequit̃ augmentum culpe. cũ deus ex-
cedat omnem ꝑsonam in infinitum culpa cõmis-
sa directe contra eum qualis est quodcunqꝫ pecca
tum mortale in quo formaliter ẽ auersio a deo di-
cẽda est infinita. ergo pena pro tali culpa dꝫ esse in
finita. sed nulla pena que non durat in infinitum
potest esse infinita nisi sit in supposito infinito vt
sic finiretur pena ex sbiecto sicut culpa ex obiecto.
Pena igitur temporalis sufficienter satisfaciens
pro quocũqꝫ peccato mortali necessario est in sup
posito infinito. sed suppositum infinitum est nul-
lum nisi diuinum: ergo vera est prima propositio
ꝙ cuius pena temporalis sufficiẽter satisfecit pro
omnibus peccatis vere est deus. sed minor pꝫ ysa.
per totum. liij. capitulum vbi dicitur. vere lãguo-
res nostros ipse tulit. ⁊ dolores nostros ipse porta
uit ⁊ nos reputauimus ipsum quasi leprosum ⁊ ꝑ
cussum a deo ⁊ humiliatum. Ipse aũt vulneratus
est propter iniquitates nostras attritus est ꝓpter
scelera nostra. Disciplina pacis nostre suꝑ eum et
liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues
errauimus vnusquisqꝫ in viam suam declinauit ⁊
dominus posuit in eo iniquitates omnium nostꝝ
⁊c̃. de quibus fuit plene dictum supra in apparitõ
ne thesauri. Sed in circuitu impij ambulãtes fal-
sas conantur dare responsiones et finaliter nemi-
nem inuenientes in veteri testamento qui mortu-
us sit pro peccatis populi sic ꝙ tota prophetia pos
set de illo exponi. Dicunt ꝙ qñ iudaicus populus
ad ꝑfectum statum reconciliabat̃. tunc cetere na-
tiones loquentes ex cõpassione ⁊ quasi cõparatiue
dicent. nos reputauimus eum. s. istum ppl̃m lepro
sum ⁊ ꝑcussum a deo ⁊c̃. que sequunt̃. sed mentita ẽ
iniquitas sibi. multa eñ dicunt̃ in dicto ca. que de
nullo alio a xp̃o intelligi pñt. Ait eniꝫ deus. ꝓpter
zelus ppl̃i mei ꝑcussi eũ. Si ergo iste ꝑcutiet̃ ꝓpter

peccata populi dei. illi qui dicturi sunt languores vestros portaui erunt de populo dei. ergo non est vera expositio q alie gentes dicant de populo dei pdicta verba. Item dicit ibidez oblatus est quia ipse voluit. Item peccatum nō fecit. nec est inuentus dolus in ore eius. Item in eodem ca. tradidit in mortem animā suam et cum sceleratis reputat⁹ est 7 ipse peccata multorum tulit 7 p transgressoribus orauit q omnia nullo modo de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio. cum ꝓpheta eius diuinitatē innuat dicēs. generationē eius quis enarrabit et q voluntas dn̄i in manu eius dirigitur. Item zacharias ꝓpheta in. c. ix. pmittens. ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator qui loquet pacem gentib 7 ptās eius a mari vsq ad mare 7 a fluminib vsq ad fines terre subdit. Tu sūt in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua. Item in. xij. ca. aspicient ad me quem confixerunt. Item in. xiij. ca. 7 dicetur ei quid sunt plage iste in medio manuum tuarum. 7 dicet. his plagatus sum in domo earū qui diligebant me. totam istam orationem tangit in virtute Isaias in. xxviij. c. vbi primo ponit culpā dicens. pcussimus fedus cum morte 7 cum inferno fecimus pactum. posuimus mēdaciū spem nostrā. mendatio ptecti sumus. 7 consequenter subdit remedium inquiens. idcirco hec dicit dn̄s deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidem. lapidē ꝓbatum angularē. pciosum. 7 delebit fedus vestrū cum morte 7 pactum vestrum cum inferno nō stabit. Secunda ratio potest sumi ex dictis Josephi qui fuit iudeus et verus hystoriographus dicētis q hierusalē fuit destructa qz iniuste eius habitatores interfecerunt xp̄m 7 beatū Jacobum. Ex quo sic potest argui. Iudei non errassent occidendo xp̄m 7 beatū Jacobum nec p consequēs fuissent puniti nisi xp̄us vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos ergo xp̄s vere erat deus. maior pt3 quia iudei interfecerunt xp̄m quia dicebat se esse deum 7 certe si nō fuisset verum ꝰm legē debebat mori. Iudei ergo interficiendo xp̄m si nō fuisset deus qz fecissent ꝰm legē nō peccassent occidendo ipsum 7 beatū Jacobum sed potius meruissent. 7 eadem ratō est de beato Jacobo qui ideo interfectus fuit qz asserebat xp̄um esse deū. Sed si nō dixisset verū iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior ꝓpositio. q si xp̄us nō fuisset deus iudei nō peccassent occidendo ipsum 7 beatū Jacobu3 Sed minor p3 p dictū Josephū asserentē iudeos deuenisse in istam vltimā captiuitatē qz iniuste interfecerunt hos duos pdictos. Ex quo etiā tercia ratio pōt induci q talis est. Interficere pura3 creaturā iniuste nō ē ita magnū peccatū sicut ydolatrare. sed interficere xp̄m fuit maius peccatū q ydolatrare. ergo xp̄us non erat pura creatura 7 sic oportebat q esset deus. maior est manifesta qz magis peccatū est facere contra pceptū prime tabule q cōtra qdcunq de tabula scd̄a. sed ydolatrare est contra primū pceptum prime tabule peccare. homicidiū vero est contra scd̄m pceptum scd̄e tabule ergo maius peccatū est ydolatria q homicidium. Minor ꝓbatur. qz licet interdū iure humano grauius puniat minus peccatū. in lege tn̄ diuina pro mēsura peccati est plagarū modus vt dicit Deutro. xxv. c. Cum ergo iudei p peccatū cōmissum cōtra xp̄m incurrerint maiorē penā in vltima captiuitate q iā3 durauit mille. cccclx. annis q fuerit aliqua pena eis vnq immissa ꝓpter peccatum ydolatrie necessario oport3 dicere maius peccatū fuisse interfectio xp̄i q adoratio ydoli. ergo xp̄s erat de⁹ et hoc pt3 satis rōnabiliter si cōsideremus conditionem legis quā xp̄s erat daturus. Uidemus em̄ in omnib actib ordinatis q ille qui est supior artifex principalē 7 pfectiuū actum opat p seipsum. Ea vero q disponunt ad illam pfectionē operat p suos ministros sicut nauis factor compaginat p se ipsum. se pparat illam nauem p artifices subministrantes. Et ideo cōueniens fuit q lex pfecta noui testamenti daret p ipsum deū hoiem factū. lex aūt veros p dei ministros ꝓpter qd de latore legis noue dicit Job. xxxvj. ecce deus excelsus in fortitudine sua 7 nullus est ei silis in legislatorib. hec sufficiant contra pfidiā iudaicā ad ostendendū rōnib et auctoritatib q xp̄s est verus deus 7 verus hō.

Contendit iudeus ꝓbare q lex euangelica non est a deo quia ponit trinitatem psonarum.

Vicesimum terciu3

argumentum iudeorū est contra trinitatem psonarum ex qua arguunt legem euangelicā nō esse a deo sic. Illa lex nō est a deo q tollit omnimode vnitatē diuinā. qz Deutro. vj. dr Audi isrl̄ dn̄s deus tuus vn⁹ est. ꝫ lex euāgelica videtur hanc vnitatē auferre ponendo psonarū trinitatem ergo lex euangelica nō est a deo. Respondet iudeo q trinitas psonaru3 nō derogat vnitati essentie diuine. nam 7 ipsi habent cōcedere deū esse in diuersis locis. qz ps. dicit. Si ascendero in celū tu illic es. si descendero ad infernū ades. qd nō pōt verificari ꝰm diuersas ptes qz deus spūs est. 7 om̄i diuersitate 7 cōpositione partiū caret nec pōt dici q deus sit in diuersis locis successiue qz ipse dicit malachie. iij. Ego dn̄s 7 nō mutor ergo sicut sit et semel totus ē in diuersis locis cū veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas existēs vno numero sit est tota in diuersis suppositis. nō em̄ est scriptura in mundo q verius ponit vnū deū q facit euangelium. Sed hec vnitas ꝓpter sui infinitatē 7 illimitationē cōpatit secū psonarū trinitatem. Ad innuendū ergo q trinitas nō tollit vnitatē essentie vbicunq in veteri testamento in hebreo inuenit heloym qd significat deū in plurali nūero adiungit actus singularis vt est illud. In principio creauit heloym celū 7 terrā. Dicunt iudei q ꝫ nomen heloym indifferenter accipit p singulari vel pl̄ali. 7 qn̄ accipit p deo vero semp in singulari tenet sic ibi. in pncipio creauit heloym ecce q li creauit stat in singulari. sed hoc pt3 manifeste falsum. Nam aliqn̄ tenet manifeste p deo vero. 7 tn̄ cōiungit cū adiectiuo pl̄alis numeri 7 aliqn̄ etiā cū verbo pl̄alis numeri qd nō esset si teneret p singulari. Exéplū pmi Josue vltio. nō poteritis seruire dn̄o deus em̄ sanctus est 7c. hebraica veritas habet nō poteritis seruire dn̄o qz heloym sancti ipse. Ista auctas loquit de deo vero qz Josue loqbat ppl̄o de seruitute veri dei vt p3 lr̄am intuēti. Itē Jere. xxij. puertistis verba dei viuentis dn̄i exercituū dei vestri hebraica veritas hic habet. puertistis vba heloym viuentiū deum exercituum. Ista auctoritas maifeste loquit de deo vero. Nam vbi nos habemus deū exercituū in fine auctis p hoc noīe dn̄i in hebreo ponit nomen dn̄i thetragramaton qd d solo vero deo pōt dici vt declarat rabi salomon in libro de directione pplexorum 7 tn̄ in istis auctoritatib hoc nomen heloym cōiungit cū adiectiuis pl̄alis nūeri vt p3. exemplū scd̄i. s. de vbo pl̄is nūeri. ij. Regū. vij. q est gēs vt ppl̄s isrl̄ in terrā ꝓpter quā venit deus vt redimeret sibi in pplm̄. hebrai-

ea lr̄a sic habet. que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝓpter quam iuerunt heloym ad redimendum sibi. patꝫ ergo ꝙ li heloym stat in p̄dictis auctoritatibus ꝓ deo vero ⁊ in plurali. quare cum sit ibi impossibile pluralitatē ponere deorum. necessario est ibi ponere pluralitateꝫ personarum siue suppositorum quia actiones tales sunt suppositorum scḋo de anima. Patet igit̄ ex modo loquendi hebraico ꝙ in diuinis est pluralitas suppositorūꝫ et vnitas essentie ꝙ moyses ⁊ alij ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talem modum loquendi. Quō aūt iste actus elicit̄ ab essentia formaliter que vna est simpliciter. licet ꝑsone sunt distincte ⁊ quedaꝫ magis subtiliora ⁊ magis ad ꝓpositum hic adduci possēt. Sed quō dicit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorū. vj.c. Non videtur tutum dare occasionē cuiqꝫ loquendi subtiliter cum infidelibus de materia ista. Videant ergo catholici studiosi doctores sup̱ primuꝫ sententiarum vbi de ista materia multa subtilissima tradunt que velut margarite nō sunt seminande inter porcos. i. infideles. Sed tn̄ induco contra iudeorum cecitatē in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatū peritum doctoreꝫ petrū alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vj. respondentis sub noīe petri moysi interroganti sic ꝑpende o moyses ꝙ̄ secretum sit nomen istud et ineffabile et ꝙ nō nisi ꝑspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valet agnosci in dagatione testante moyse qui ait in deutro. scito hodie ⁊ cogita tu in corde tuo ꝙ dn̄s ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ⁊ non sit alius. vbi em̄ in latino ponitur dn̄s in hebreo ⁊ quidem p̄dictum nomen inuenies vbi vero deus in latino in hebraico scribit̄ heloym qḋ pluralitatem significat vt inde patesceret eundem esse deuꝫ qui et singulari ꝓprio et plurali appellatiuo nuncupat̄ vocabulo. Sed ⁊ ne plures deos forte putaret adiunxit ⁊ nō sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito ⁊ cogita tu in corde tuo reuera insinuat ꝙ noīs huiꝰ archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ de corporeis sensibꝫ aliquo nisi tm̄ mentis intellectu ꝑspicuo ⁊ miro ꝓpēdi possit ingenio. Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut in fimbrijs quas dn̄s filijs isrl' in vestimentis suis ꝑ moysen habere p̄cepit dicens loquere filijs isrl' ⁊ dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponentes in eis vittas iacinctinas quas cum viderint recordent̄ oīm mandatorū dn̄i. Fimbrie quippe ille quatuor erant filoruꝫ sed duplicatorū in supiori siquidē sui parte tres nodos habētes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quatuor. quatuor anni partes designant̄. Per filorum vero duplicitatē dies ⁊ nox videlicet vt quatuor anni tꝑibꝫ. i. toto anno noctē quoqꝫ ⁊ diem dei mandatorū memores essent. Nam ꝑ tres nodos trinitas personarum. s. supiores. Per duos aūt inferiores duo insinuant̄ testamenta. scꝫ lex moysi ⁊ euangeliū. Notatur ꝙ̄ trinitas in tribus benedictōnibꝫ. quibus aaron et filij eius bn̄dicebant filijs isrl' ex p̄cepto dn̄i dicentis ad moysen. loquere ad aaron et filijs eius sic bn̄dicetis filijs isrl' ⁊ dicetis eis. Bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ custodiat te. ostendat dn̄s faciē suam tibi et misereat̄ tui. Conuertat dn̄s vultum suū ad te. et det tibi pacem. His quippe benedictiōibꝫ sacerdos alicui bn̄dicens ꝓtensas ante vultum suuꝫ palmas vtrasqꝫ tenebat. cū vero dicebat dn̄s quē hebraice illo qḋ supra diximus trino ⁊ vno nomie exprimebat tres digitos priores pollicē videlicet indicem atqꝫ medium manus vtriusqꝫ rectos altius erigebat. et dicto ita domio digitos vt prius remittebat. Sed dic mihi o moyses quid trium digitorum eleuatione melius ꝙ̄ trinitatis excellētia poterit allegorizari ꝙ si q̄d aliḋ sup̱ his notare tu noris et valeas mihi queso edisseras. moyses sane neqꝫ illḋ quod dixisti neqꝫ quicꝙ̄ aliud sup̱ h̄ vnꝙ̄ notauimus. sed nec doctores nostri quippiam notandum esse dixerunt. Petrus. Quid etiā nisi trinitas ꝑsonarū in eo quod dicit Ysaias ꝓpheta notari potest trina videlicet angelorum voce laudantiū ⁊ dicentiū. sanctus sanctus sc̄s dn̄s deus sabaoth. Cur em̄ ter tm̄ sanctus dicunt magisꝙ̄ semel vel bis decies vel centies vel alio aliquo numero. aliquo cur si breuiter laudare vellēt semel sanctus nō dicerent. si vero multum cur non centenam vel millenā vel innumerā laudem exhiberent. Moyses. nos quidem in angelorū laude causam nullaꝫ vocis illius trine nisi placitū sumus ipsorum. Petrus. si ad singula que ꝓposuero nescius responderis. quid aliud ꝙ̄ te victum ⁊ contra ire nescienteꝫ fateberis testat̄ sane ⁊ dauid ꝑsonarum trinitateꝫ cum dicit. querite dn̄m ⁊ virtutē eius querite faciem eius semꝑ. Quid est em̄ ꝙ dixit querite dn̄m et virtutem eius et querite faciem eius nisi querito patrem ⁊ filium et spiritū sanctū. Quid nanqꝫ ꝑ virtutem eius nisi filius eius. Quid vero ꝑ faciem eius nisi spūssanctus intelligit̄ ꝙ si tu al's intelligas edissere. Hec itaqꝫ sanctarum testimonia scripturarum de trinitate ꝑsonarum satis intelligentibus sufficere possunt. hec predictus doctor. Sed nō transeat calamus autoritatē Ysaie in. c. xlviij. que multum facit ad ꝓpositum vbi ipsemet deus dicit. ex tꝑe anteꝙ̄ fierent ibi eram ⁊ nūc misit me deus ⁊ spūs eius. ꝙ illa aūt sint verba dei loquentis pꝫ ꝑ lr̄am p̄cedentem. cum dicit̄ manus quoqꝫ mea fundauit terram. et dextra mea mēsa est celos et sub eodem cōtextu idem loquens ait ⁊ nunc misit dn̄s me ⁊ spūs eius. similiter patꝫ ꝑ lr̄am sequētem immediate cuꝫ dicit̄ hec dicit dn̄s redemptor tuus sanctus israel. In auctoritate vero premissa exprimit̄ deus missus a deo ⁊ spiritu eius. Inter mittentem vero et missum semper est distinctio ꝑsonalis. et sic ista scriptura impleta fuit in incarnatione filij dei. qui est deus missus in mundum a deo patre ⁊ spiritu eius. Secundo adducuntur antiqui doctores hebreoruꝫ qui de hac materia licet obscure aliquid senserunt inter quos aliqui allegabūtur qui magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod sup̱ illud ps. Deus dominus locutus est ⁊ vocauit terrā. ibi glosa que dicitur mydrastulim scilicet glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomē dei sancti ⁊ benedicti tribus vicibus commemorauit dicens. Deus dn̄s locutus est ⁊c̄. Ad quod respondent ibi sic hoc est vt doceret te ꝙ cū istis tribus nominibus creauit deus seculum suum. iuxta tres midoth. i. proprietates quibꝫ creatus est mundus ⁊ ista sunt sapientia. scientia. ⁊ prudētia. sicut dictum est in ꝓuerbijs ca. iij. Dominus in sapientia fundauit terram ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi erupuerunt. et isto modo dicitur in Exodo. capitulo. xx. quoniam ego sum dominus deus tuus deus zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creatus est mundus. Similiter filij gad et filij ruben dicebant in libro iosue. deus deus dn̄s ipse scit. vbi noīauerunt deuꝫ tribꝫ vicibꝫ hec in p̄dicta glosa. Et idē habet̄ in beresith raba. i. in glosa magna sup̱ Gen̄. sup̱ illo verbo. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. In quibꝫ habet̄ ꝙ doctores antiq̄ hebreoꝝ ꝑ trinā iteratōꝫ diuini noīs q̄ sepe fit in scripturis exponūt ꝙ ē in-

telligēda in diuinis trinitas ꝓm tres mydoth scʒ
ꝓprietates quas deo attribuunt. Item in eadem
glosa magna que dicit beresith raba.c.clxij.sic di-
cit rabi heliazar dicit nõ est creatus mundus nisi
p verbum vel cum verbo dei sancti 7 benedicti si-
cut dicit in ps̃.verbo dñi celi firmati sunt. Et se-
quitur ibidem rabi symeon dicit inspirauit vł in-
sufflauit deus spiritum suum 7 creatus est mũdus
sicut dicit in ps̃.spiritu oris eius omnis exercitus
eorum. Hec in p̃dicta glosa in qua manifeste poni
tur distinctõ realis in creatore mundi qui est deus
Manifestum est enĩ q verbum distinguit realiter
a pferente 7 spiritus ab inspirante.7 tñ hi tres vnũ
sunt de quibus statim ꝓpheta subdit. Congregãs
sicut in vtre aquas maris loquendo in singulari.
Item in glosa hebraica super illud Eccs.iiij.funi
culus triplex difficile rumpit. vbi sic dicit sensus
esset videretur mysterium throni dei 7 vnius non
facile discutit. Sed hanc glosam moderni iudei p
uertunt retorquentes hanc trinitatem ad tria tri-
buta diuina.que sunt potentia.sapiẽtia.bonitas.
Sed nõ videtur hec esse sententia glose p hoc q di
citur non de facili discutit.quia quilibet etiam sa
tis simplex scit deum esse potentem sapientẽ 7 bo-
num. Item sicut deus operat p suam potentiam
sapientiam 7 bonitatem.sic artifex creatus opera-
tur p artem suam sicut p regulam directiuam 7 p
potentiam suam quem transmutat manet ad for-
mam scamni vel lecti vel hmõi 7 p appetitum bo-
nitatis lucri 7 ista tria multoplus differunt in eo
q̃ potentia 7 sapientia et bonitas in deo. Et ideo
si ꝓpter ista tria dicit deus trinus et vnus in glosa
p̃dicta.multofortius diceret quilibet artifex tri-
nus 7 vnus quod nõ est verum. 7 iungeret singula
re cum verbo pluralis numeri dicendo hyram fe-
cerunt templũ salomonis sicut de deo dicit Eccs.
ij.quis est homo vt sequi possit regem factorẽ suũ
hebraica veritas sic habet. Quis est homo vt in-
tret post regẽ qui fecerũt eum.7 sic de deo dicit q
est rex qui fecerunt hoiem. Item etiam patʒ p sapiẽ
tes cabala qui dicunt esse deum sine aliqua corpo-
rali quantitate.7 cum tribus istorũ deus mundũ
creauit.que vocant corona intelligentia 7 regnũ.
et nõ est differentia inter istos 7 xpianos nisi in vo
cabulis qm̃ si ipsi intelligerent legem xpi ꝓut ipsã
cognoscunt xpiani. Videret nullam esse inter eas
differentiã realem sed tantũmodo vocalem 7 non
est mirũ si doctores aliqui hebreorũ inter gentes
aliquid de mysterio trinitatis nõ sũt cõuersi ad fi-
dem xpi.qr possibile est q deus eis gratiã nõ inspi-
rauit ꝓpter eorũ peccata qui dispositionẽ primaʒ
nullatenus optauerunt. Et ꝓpter multa alia tpa
lia quibꝫ erant inuoluti.q̃ viam salutis impediũt
Sic 7 moderni iudei nõ minus obnubilati 7 inuo
luti nõ recte sed ex obliquo incedentes p̃dictã veri
tatem questionibꝫ varijs 7 euasionibꝫ confusis in-
uoluũt ipsi sunt de quibꝫ dicit salomon Eccs.vij.
de9 fecit hoiem rectũ 7 ip̃e imiscuit se infinitis q̃sti
onibꝫ. Tercio accedunt naturales phi 7 videam9
quid de trinitate senserũt. Primus fuit adam ma
gnus naturalis qui dixit ꝓm iuuenalem et Hiero-
nymũ manus dei tres digiti formauerunt corpus
meũ 7 extraxerunt costã.p tres digitos tres perso-
nas intelligens 7 p manũ dei vnitatẽ essentie. Se
cũdus phs fuit Abraham in lege nature qui tres
angelos vidit sed vnũ adorauit Geñ.xviij.tres vi
dit quia fide tres psonas credidit sed vnũ adora-
uit qr vnus deus adorat sub rõne vnius maiestatis
deitatis 7 essentie. Tercius phus fuit plato qui in
vij.libro platonicorũ dicit q sicut non est dare in-

telligentiam creatã sine trinitate creata videlicet
intelligere posse velle sic nec intelligentiam incre-
atam sine trinitate increata que est posse intellige
re 7 velle. 7 iste plato vt ponit macrobius sup som-
num scipionis 7 beatus Augustinus.x.libro de ci
uitate dei.c.xix.et.vij.libro confessionum.ca.ix.di-
cunt q istud. In principio erat verbum 7 verbum
erat apud deum 7 deus erat verbũ hoc erat in pri-
cipio apud deum.omnia p ipsum facta sunt 7 sine
ipso factum est nihil. quod factuʒ est in ipso vita
erat. Fuit inuentũ in libris platonis 7 sic patet q
cognouit pluralitatem psonarum. Quartus phs
fuit aristotiles qui vnitatẽ essentie ostẽdens.viij.
Phisicorũ in fine dicit vnum motorẽ penitus im-
mutabilem eternum 7 infinite virtutis et potẽtie
sup omnes celos residens 7 in.xij.methaphisice in
fine dicit. Entia nolũt male disponi nec est bonuʒ
pluralitas principantiũ vnus ergo priceps a quo
dependet celum 7 tota natura. Sed trinitatem in
deo ostẽdens dicit in principio primi libri de celo 7
mundo. Res omnes sũt tres 7 diuidunt in tres hic
quidem numerus ẽ omnis rei 7 significat trinita-
tem rerum ita q in omni re est inuenire trinitatẽ.
et nõ solum in creaturis sed etiam in creatore. ad-
dit vltra.nos vero nõ extraximus hunc numerum
nisi a natura rerum 7 retinuimus ipsum similẽ le-
gi earum. 7 p hũc quidem numerum adhibuimus
nosipsos magnificare vnum creatorem tñ eminẽ-
tem ꝓprietatibꝫ eorum que sunt creata. 7 nõ cogno
uit iste psonas distincte tñ cognouit appropriata
Quintus phs fuit hermes termegistus rex egypti
qui teste linconiense in libro interpretatorio par-
tium gregarum.c.xxxiij.sic ait deus est lumen añ lu
men intelligibile 7 nihil aliud est eius vnio q̃ spiri
tus omnia continens 7 verbum ipsius pfectum ex
istens 7 genitum. ergo ibi est vnio in essentia et lu-
men deus pater est spũssanctus omnia continens
et verbum patris.i.filius omnino equalis. Et ite
rum idem dicit monos gignit monadẽ 7 in se suuʒ
reflectit ardorem. Ecce quid dicit loqũes de deo.
monos.i.vnus pater genuit monadẽ.i.vnũ filiũ 7
in seipm̃ scʒ pater reflectit ardorẽ.i.spm̃ scm̃. Se-
xtus phus fuit esculapius primus medicus qui in
vno deo ponit actum sermonem 7 virtutem vt patʒ
in libro suo de interrogatiõibus. Septimus phs
fuit porphirius qui teste Augustino libro.x.de ci-
uitate dei.c.xxiij.p̃dicat in diuinis patrem 7 filiuʒ
et horum medium. Octauus phus fuit plutarcus
magister traiani impatoris qui habuit responsuʒ
q homines nõ poterant saluari sine patre 7 filio 7
spiritusancto. Et ideo fecit laminam et posuit in
sepulchro 7 inuenta est scriptura lr̃is aureis.p.ca-
piti.f.ori.s.pectoris cordi.per.p.patrem.per.f.fili-
um.per.s.spiritum sanctum intelligẽs. Si aliquis
quereret cum isti fuerunt gentiles philosophi. et
mysterium sancte trinitatis sit indemonstrabile.
et archanum quõ habuerunt talem noticiam de
trinitate diuina. Respondet illuminatus doctor
Franciscus de maronis in conflatu suo sup primo
sententiarum distinctione scd̃a questione quarta
dicens.q multa probabilia 7 probabiliter enun-
ciata dixerunt 7 propter nos multa p reuelationẽ
habuerunt. Quarto accedat vniuersitas artiũ
liberaliũ 7 ostẽdat nobis si quid sentiat de myste-
rio trinitatis. Vñ vna grãmatica ẽ in essentia sed
tres sũt psone de quibꝫ tractat scʒ pma q̃ de seipsa
loquit vt ego.scd̃a ad quã pma loquit vt tu. 7 ter-
cia de q̃ fit ꝓmo inter primã 7 scd̃am vt ille. Sic pr̃
in diuinis loquit d̃ se et a se tanq̃ pma psona. fili9
vero est scd̃a psona ad quam loquit pr̃ psalmo se-

cundo. Dñs dixit ad me: filius meus es tu. Sz spūs
sanctus est de quo fit sermo: Johis.xv. cuz venerit
paclyt⁹ quē ego mittā vobis a patre. Loyca vo
dicit q in vna ꝓpositione ꝑm essentiaz sunt tria di
stincta. scz subiectum. predicatū ⁊ copula. ⁊ in vno
syllogismo ꝑm essentiam est maior propositio. mi
nor et conclusio que adinuicem distinguūtur. ⁊ in
syllogismo demonstratiuo maior est ꝑ se nota. ⁊ sic
a nullo. minor a maiore pullulat cum sub ea acci
piatur. ⁊ conclusio ab vtroqz ꝑm mentem Aristo.
Rethorica dicit. in vno dictamine vnius pagi
ne ꝑm essentiam sunt tria distincta. scz ꝑsona que
loquitur. ⁊ secunda ad quā loquitur. ⁊ ipsa lrã me
dia int̃ primā et secundā. Geometria dicit. ī vno
edificio siue corpore ꝑm essentiam sunt tria disti
cta. s. lōgitudo. latitudo et profunditas. Musi
ca dicit. in cantu vno organico ꝑm essentiam sunt
tres distincte voces. scilicet tenor. quinta et octa
ua. Arismetrica dicit. vnus numer⁹ par ꝑm es
sentiam distinguitur in ꝑfectum. superexcrescen
tem. ⁊ excrescentem: vt patet his tribus numeris.
scz. xij. viij. vj. quorum vterqz est numerus par ꝑm
essentiam. ⁊ sic conueniunt. differunt tamē. qr par
tes aliquote de. xij. que sunt vnū et duo ⁊ tres ⁊ q̄
tuor ⁊ sex simul sumpte reddent plus q̃ suum totū
quia reddunt. xvj. et ideo dicitur super excrescens.
Et partes aliquote d̄ octo: que sunt. vnū duo qua
tuor reddunt minus q̃ suū totū. quia solū reddūt
septem. ⁊ ideo dicit̃ numerus excrescēs. id ē nō cre
scens in suum totū. Partes vo aliquote de sex que
sunt vnū duo ⁊ tres reddunt integre suum totum
qr faciunt sex. nec plus nec minus. ⁊ ideo dicit̃ nu
merus ꝑfectus: vt dicit Ysido. iij. ethimologiarū.
ca. vj. et vocatur pars aliquota que aliquotiēs sū
pta reddit suuz totū. Astronomia dicit q ī vno
celo ꝑ essentiam est ortus. occasus et motus stella
rum: vt notat p̄dictus Ysidorus in. iiij. ethimolo
giaꝝ ponēdo differentiā inter astronomiā ⁊ astro
logiā. quoniā prima dicit quod dictū est. secunda
vo vltra illud dicit auguriationē in stellis. ⁊ ideo
quo ad hoc est superstitiosa scia. His addit̃ natu
ralis phia. que vna ꝑm essentiam ponit tria reruz
principia. s. materiā. formā ⁊ priuatōez. nec expers
erit methaphisica a laudib⁹ trinitatis diuine. cū
ipsa consideret ens inq̃tum ens quod est vnū ꝑm
essentiam. sunt tamen in ea tres passiones distin
cte. s. vnū veꝝ bonū. vnū rep̄sentās patrē qui ē pri
ma ꝑsona. sicut vnitas est principiū numeri. Veri
tas que est obiectū intellectus repñtat filiū qui ē
veritas ⁊ ꝓduct⁹ ꝑ modū diuini intellectus. Bo
nitas repñtat spm̄sanctū. qr bonitas ē obiectū vo
luntatis. spūssanctus ꝓducit̃ ꝑ modū voluntatis
ꝑm Aug. Quinto et vltimo accedat mund⁹ cuz
suis creaturis. et declarat trinitatē esse in creato
re. Et patet primo q mundus in se vnus ꝑ essentiā
distinguitur in supercelestia que sunt angeli. et in
celestia que sunt celi. et in subcelestia que sūt qua
tuor elementa cum elementatis. Secūdo se offert
natura angelica que in se vna distinguitur in tres
hierarchias. scz supiorem. mediā et inferiorem ꝑm
Dyonisiū de angelica hierarchia. Tercio se offert
supior hierarchia in qua deus vnus est in thronis
vt maiestas. in Cherubin vt veritas. in seraphin
vt charitas. Quarto se offert quilibet angelus et
quelibet rationalis anima. qui cū sit vnus. et ani
ma vna in sua essentia est. tamē in eis t̃nitas potē
tiarū. s. memoria. intellectus ⁊ volūtas. ⁊ hec ī cre
aturis vocat̃ ymago dei. qr nihil est similius ī cre
aturis trinitati diuine. ꝓ eo q sicut tres ꝑsone sūt
vna essentia: sic tres predicte potētie sunt vna ani
ma essentialiter ⁊ nō tres anime. Et sicut tres ꝑso
ne habent ordinē inter se nō tēꝑis sed originis vel
naturalis intelligētie vt sicut pater dicit̃ prima ꝑ
sona. filius secūda. ⁊ spūssanctus tercia. sic ī aīa me
moria dr̃ prima potētia que est fons ⁊ thalam⁹ om
niū intelligibiliū ab aīa. intellectus est secūda po
tentia. voluntas vo tercia. quia ꝑm Augustinū. ni
hil volitum nisi precognitū. Item sicut diuine ꝑ
sone nō distinguūt̃ ab essentia realiter. distinguū
tur tamen inter se realiter ꝑ origines suas siue re
lationes. sic ⁊ potentie anime distinguunt̃ inter se
formaliter. sed quatenus subsunt actibus suis qui
sunt memorari. intelligere et velle realiter distin
guuntur. Item sicut deus est vbiqz presens in ma
crocosmo. i. maiori mundo. sic ⁊ anima rationalis
in microcosmo. i. minori mundo. Ipsa em̄ dicitur
esse tota in toto. et tota in qualibet ꝑte. qr anima
rationalis que tota est in pede hominis intelligit
nō vt est in pede. Est ergo merito anima rationa
lis ymago dei. quia expressius rep̄sentat trinitatez
diuinā q̃ quecunqz alia creatura. Et hinc ē q cuz
deus formauit hominē dixit. Faciamus hoīem ad
ymaginē et similitudinē nostraz: Geñ. j. Quinto
se offerunt spere celestes. quia cū quelibz spera sit
in se vna. distinguit̃ tamen in circulū. planetā ⁊ v
tutē. Sexto se offert sol. qui cū sit in se vnicus ī es
sentia. distinguit̃ tamen in corpus. splendorē ⁊ ca
lorē quē ꝓducit. Septimo se offert ignis. qui simi
liter cū sit vnus in natura. in eo tamē est tria con
siderare. sicut dictū est de sole. et istud exemplū po
nit Aug. de processione filij a patre. et spiritussan
cti ab vtroqz. et si ignis esset eternus eternaliter ca
lor ꝓcederet ab eo. ⁊ splēdor ꝓcederet realiter ab
vtroqz sicut est ī diuinis. Octauo se offert aer qui
vnus in natura trinus est. ī corꝑe. caliditate ⁊ hu
miditate. Nono se offert aqua que vna etiā in na
tura trinitatē dicit. in corpore. humiditate ⁊ frigi
ditate. Decimo se offert terra que in se vna trina
tamē est. ī corpore. siccitate et frigiditate. Sic pos
set exemplificari de oībus creaturis. in quibus ⁊
si nō plene illa beata trinitas exprimit̃. relucet ta
men in eis vestigiū trinitatis. In cōfirmatōez om
niū predictoꝝ offerūtur due rationes. Vna quaz
fecit Aug. in libro. lxxxviij. questionū. quia aut de
us noluit et potuit se summe cōmunicare. aut po
tuit et nō voluit. aut voluit et non potuit. aut nec
voluit nec potuit. aut voluit et potuit sed nesciuit.
Non est dicendum q potuit sed non voluit. quia
tunc inuidus esset. Constat autem q inuidia non
cadit ī deo ꝓpter imperfectionē. Unde primo me
thaphisice dicitur contra Symonidē. Diuinū nō
inuidet. nec est dicendum q voluit et non potuit.
quia tunc impotens esset quod falsum esset. Nec ē
dicendū q nec voluit nec potuit. quia tunc impo
tens et inuidus esset quod peius est. Nec est dicen
dum q potuit et voluit sed nesciuit. quia tunc de
us esset ignarus quod est absurdū. Relinquit̃ er
go q deus voluit. potuit et sciuit se sūme cōicare.
et cū in ꝑpetuis nō differant esse et posse: vt patet
iij. phisicorū. Sequitur q deus ab eterno se sūme
cōmunicauit habēdo dilectū. i. filiū. ⁊ dilectionē
siue condilectū. i. spm̄sanctū. Secunda ratio q̄ of
fert̃ est doctoris subtilis scoti in primo sniarum di
stinctōne. ij. in respōsione ad terciā questionē que
talis est. Ubicunqz est inuenire principia ꝓducti
ua aliquorū sine imperfectiōe: illa supposita in q̄
bus inueniuntur possunt talia ꝓducere quoꝝ ha
bent principia ꝓductiua cum nō possunt impedi
ri. Sed ī diuino supposito. s. in patre est inuenire
principiū ꝓductiuū noticie genite. scz memoriam

secundā .q est obiectū cū intellectu. 7 principiū ꝓ ductiuū amoris spirati qđ est obiectiuū cū volun tate. ğ supposită diuinū hñs ista duo principia ꝓ ductiua ꝑfectissime poterit ꝓducere noticiā geni tā 7 amorē spiratū. talia aūt i diuinis nō pñt ē ni si subsistētia. cū inherētia dicat imꝑfectionē. ğ in diuinis sunt ꝓducta duo subsistētia. et vnū produ cens distinctuȝ ꝑsonaliter ab eis. Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres ꝑsonas in deo: ita possent poni plures alie. Respōdet sanctus Thomas i sū ma cōtra gentiles libro. viij. ca. xxxvj. ꝙ diuine ꝑ sone multiplicari nō possent nisi ſm ꝙ exigit pro cessio intellectus et voluntatis in deo. nō est auteȝ possibile ꝙ in deo sit nisi vna processio ſm intelle ctum. eo ꝙ suum intelligere est vnū 7 simplex et ꝑ fectum. quia intelligendo se intelligit omnia alia a se. 7 sic nō potest esse in deo nisi vna verbi proces sio. Similiter autē oportet 7 processioneȝ amoris esse tm̄ vnā. quia etiam diuinū velle est tm̄ vnum 7 simplex. amando em̄ se amat omnia alia. nō est igi tur possibile ꝙ sint in deo nisi due ꝑsone procedē tes. vna ꝑ modum intellectus vt verbum scȝ filius 7 alia ꝑ moduȝ amoris vt spiritussanctus. Est eti am et vna ꝑsona nō procedens scȝ pater. Solū igi tur tres ꝑsone in trinitate esse possunt. Iteȝ si ſm processionem oportet ꝑsonas distingui. mod⁹ au tem ꝑsone q̄tum ad processiones nō potest esse ni si triplex: vt scȝ sit aut omnino nō procedens quod patris est. aut a nō ꝓcedente procedens quod filij est. aut a ꝓcedente ꝓcedens quod spiritussancti ē. Impossibile est igit ponere plures q̄ tres ꝑsonas Benedicamus ergo patrē 7 filiū cū sanctospū: lau demus 7 superexaltemus eū in secula. Etiaȝ hec pro pñti sufficiant de ista materia.

Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ xpiani sūt ydolatre. qa adorāt sacrm̄ altaris: 7 ꝓpter veneratōȝ ymaginū.

Icesimūquartuȝ et

vltimū argumentū iudeoȝ ē ꝯtra ado ratōem xpi. 7 sacramēti altaris: ac etiaȝ ꝯtra adoratōȝ ymaginū. Dicūt em̄ iudei ꝙ xpiani sūt pessimi ydolatre adorātes xpm puꝝ hoieȝ tan q̄ deū. 7 qđ peius est hostiā de frumēto ab eis for matā 7 coctā adorāt sicut deū qđ ē derisibile. 7 po stea comedūt qđ est horribile. Adorāt etiā yma gines oꝑa manuū hoim̄. Illud aūt est contra legē dei Deutro. vj. Dñm deū adorabis. s. maiestatē di uinā i eo solo ꝯfitēdo. Itē Exo. xx. Nō facies tibi sculptile: nec oēm similitudinē que ē in celo desup 7 que i terra deorsū. nec eoꝝ q̄ sunt i aq̄s subtus ter rā. nō adorabis ea nec coles. Itē Deutro. libro: et Leuit. xxvj. Non facietis ydolū 7 sculptile. nec ti tulos erigetis. nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt adoretis eū. Item Deutro. xxvij. Male dictus qui facit sculptile et conflatile. nō ergo de bet adorari homo. nec panis nec aliqua ymago si ue creatura. Ad istud argumentū respondet quo ad primuȝ. s. de xpo. quod fuit ostensum plenissime in primo libro 7 in solutōibus argumentoꝝ predi ctoꝝ huius terciū libri. ꝙ Ihs nazarenus ē verus Messias i lege 7 ꝓphetis ꝓmissus. Ostēsum ē etiā quō est verus deus 7 verus hō sicut patuit i soluti one. xiij. argumēti. Et i primo libro. ꝯsideratione iij. articulo primo i quadruplici examie. Et conse quēter ihesus nazaren⁹ est latrie adorādus. nec ex hoc ydolatre sūt xpiani adorātes veꝝ deū. Ad il lud aūt qđ dicūt de adoratōe eucharistie ꝙ ibi sit ydolatria. Dicendū ꝙ nō est verū. ſm Nicolaum de lyra in tractatu contra iudeū nequiter arguen tem. Nō em̄ adorat̄ panis. q2 nō est ibi. ß eius sub stātia ꝯuersa ē i substantiā corpis christi ꝟtute di uina ad ꝓlatiōnē verboꝝ consecrationis que sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principaliter. Ipsi us autē sacerdotis ꝓlatiue seu ministerialiter. Ver bū autē diuinū est tante virtutis ꝙ ꝑ ipsum factū est celū 7 terra de nihilo: vt patet Geñ. j. 7 psalmo cxlviij. dixit et facta sunt. et multoforti⁹ potest cō uertere vnā substantiā in aliam. Patet etiam per exempluȝ Exo. xxiij. ca. vbi dicitur. ꝙ diuina vir tute vga Moysi conuersa est in serpentē. Et Exo. vij. aque egypti conuerse sunt in sanguinē. Et si di cas ꝙ ista nō sunt conuersa virtute verboꝝ falsū est. Legimus em̄ Numeri. xx. ꝙ deficiente aqua di xit dñs ad sacerdotes Moysen et Aaron. Loqui mini ad petram: et illa dabit vobis aquas: et ad ꝟ bum eoꝝ ſm psal. conuertit petrā in stagna aqua rum: et rupem in fontes aquarum. Facilius auteȝ videtur paneȝ in corpus: et vinū in sanguinē q̄ pe tram in aquam mutare. Qr autē posset converte re vnā substantiā in aliam manentibus acciden tibus ꝓbatur. q2 deus nō attigit substantiā medi antibus accidētibꝫ: sicut facit agēs naturale. ß eā attingit immediate. 7 ideo potest illā substantiaȝ in aliā ꝯuertere manētibus accidētibꝫ eadē virtu te. Ad hoc autē habet̄ aliquo mō exempluȝ Geñ. xix. vbi dicit̄ ꝙ vxor Loth respiciēs retro versa fu it in statuā salis. Per hoc em̄ ꝙ dicit̄ statua videt̄ ꝙ remāserit figura substantie corpalis substātia i sal mutata. sic igit̄ diuina virtute cōuertit̄ panis substātia i corpus xpi accidētibꝫ remanētibꝫ ꝑpa nis. Anima ꝟo xpi realiter cōiuncta est suo corpi. 7 similiter deitas in ꝑsona filij. et sic sub speciebus panis est corpus christi ex vi ꝯuersiōis vel trāsub stātiationis. aīa eius et deitas ex concomitātia re ali 7 inseꝑabili. 7 ꝑ consequens ibi est totus xps ve rus homo 7 verus deus latria adorandus. 7 sic nō est ibi ydolatria. nō em̄ adoratur species panis vi sibilis tanq̄ deus. sed ipse christ⁹ inuisibilis existēs sub illis speciebus. Simile habetur quodammo do Exo. iij. vbi dicitur ꝙ christus apparuit Moy si in flāma ignis in medio rubi. 7 nō est dubiuȝ q̄n Moyses adorauit deū quādo dñs dixerat Moysi. Solue calciamentū de pedibus tuis 7c. nec tamē adorauit ignē illū siue flāmā tanq̄ȝ deum. sciebat em̄ Moyses hoc impossibile esse. sed adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparentē. Et idem dicendū est de alijs apparitionibus diuinis factis sanctis patribus. sicut. iij. Reg. xix. ca. appa ruit Helye sub sibilo aure tenuis. Qr autē arguit̄ vltra ꝙ christiani comedunt corpus xpi quod est horribile. Dicendum ꝙ verum esset si acciperent i propria specie. sed ipsum accipere sub specieb̄ꝫ pa nis nō est horribile sed magis suaue et venerabile Nō em̄ ipse christus vel eius corpus in ista come stione frangitur vel atteritur dentibus siue lace rat̄ sicut ymaginant̄ iudei: sed sola spēs panis frā gunt̄ 7 atterunt̄. quibus cōsumptis desinit ibi esse corpus xpi. sed remanēt huius sacramēti effect⁹ q̄ est aīe refectio ꝑ augmentū gratie. 7 sic pateȝ ꝙ co mestio ista suauis ē 7 venerāda. 7 ꝓpter hoc salua tor dicit Iohis. vj. Ego sum panis viu⁹ qui d̄ ce lo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane vi uet ineternū. Hoc etiaȝ fuit predictū psalmo. lxxi. qui ſm doctores antiquos hebreorū exponitur de christo. In principio em̄ huius psalmi cū dicitur. Deus iudicium tuuȝ regi da. Glo. hebraica dicit. Iste est rex Messias. de quo dicitur Ysa. xj. capitlo Egredietur virga de radice yesse 7c. Et i processu

huius psalmi dicit̄ de ipso. Erit firmamentum in
terra in summis montium. vbi lr̄a hebraica habʒ
erit placenta tritici in terra in capite mōtium .et
translatio Hieronymi iuxta hebraicum. Erit me
morabile triticū in terra in capite montiū. Tran-
slatio chaldaica habet. erit oblatio frumēti in ter
ra. Ex istis tribus videtur ꝙ lr̄a nostra fuerit cor-
rupta ꝑ scriptores ponentes firmamentum ꝓ fru-
mētum ex similitudine dictionū. Patet igit̄ ex di-
ctis ꝙ de rege messia dictuʒ fuit in hoc psalmo. ꝙ
futurus erat frumentū in terra in summis mon-
tium vel oblatio frumenti in terra in capite mō-
tium quod impletum est in sacramēto eukaristie
in quo xp̄s sub speciebus panis tritici continetur
et sup̄ capita sacerdotum vt adoret̄ a pp̄lo eleuat̄.
Qui sacerdotes ꝓpter altitudinem status mōtes
appellantur. ꝓpter quod saluator Joh̄.xij. grano
frumēti se comparet ⁊ dicit nisi granū frumenti ca
dens in terra mortuū fuerit ⁊c̄. De bonitate aūt sa
cramenti eukaristie dicit rabi moysen hadarsam
exponēs sup̄ Gen̄. illud Osee.xi. Et declinaui ad
eum vt vesceret̄. Litera hebraica talis est. inclina-
bo ad eum escam. quod exponens iste doctor et lo-
quēs in ꝑsona dei sicut ⁊ Osee ꝓpheta. rabi ille di-
cit in fine. inclinabo ad eum. i. ad pp̄lm israel. escaʒ
bonam ⁊ suauem cui non est alia sitis de qua dicit̄
psalmo.lxxi. Erit placenta frumenti in terra in ca
pite ⁊c̄. De ista materia vide quedā pulchra supra
argumento.xiiij. Patet igit̄ ex supradictis ꝙ ado-
rare eukaristiā nō est derisibile. sed sanctum ⁊ vene
rabile nec eam sumere est horribile. sed deuotum ⁊
delectabile bene dispositis ad hāc escam. ꝓpter qd̄
ap̄lus. j. Cor. xi. Probet autē seipsum homo ⁊ sic
de pane illo edat et de calice bibat ⁊c̄. Et hoc fuit
figuratum in manna pp̄lo isrl̄ dato Exodi.xvi. de
quo Sap̄.xvi. Panem paratū de celo p̄stitisti eis
sine labore. omne delectamentū in se habentem et
omnis saporis suauitatem. De ista materia ampli
us dicet̄ cum dei adiutorio infra cum mouebit̄ bel
lum iudeorum ꝑ argumenta ex natura assumpta.

Ad illud autē quod arguūt iudei de sculptilib᷒
et ymaginib᷒. Respondet̄ ⁊ primo declaro quid ē
adoratio. Sc̄do quot modis sumit̄. ⁊ tandem qua
li veneratione sanctorū ymagines venerande sunt
ex quib᷒ patebit solutio ad allegata ꝑ iudeos. De
primo dicit̄ ꝙ adoratio nihil aliud est ꝗ̄ quedā ve
neratio seu reuerentia alicui exhibita ratione di-
gnitatis sup̄ioris ⁊ excellentis. Pro sc̄do iuxta do
ctorum sacre theologie traditionem nos habem᷒
adorationē seu venerationē q̄ latria dicit̄. ⁊ habe-
mus que dulia noiat̄. ⁊ habemus que yꝑdulia no-
minat̄. Latria em̄ dicit̄ cultus soli deo trino ⁊ vno
debitus. hoc etiā exꝑimur in omni republica obſ-
uari. ꝙ summus rector aliquo signo singulari p̄ce-
teris honorat̄ ꝙ si alicui alteri deferretur foret cri-
mē lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuit̄
pena mortis his qui diuinū honorē alijs exhibēt
vt ptʒ Exodi.xxij. nec istū honorē siue adorationē
ipsi deo exhibemus ꝓpter ipsum qr̄ ipse est gloria
et honore p̄ditissimus cui nihil a creatura addici
pōt sed ꝓpter nos. qm̄ ꝑ hoc ꝙ deum reueremur et
adoramus mens nostra ei subijcit̄ ⁊ in hoc eius ꝑ-
fectio consistit. Res em̄ quelibet ꝑficit̄ ꝓpter hoc
ꝙ suo sup̄iori subdit̄. sicut corpus ꝑ h̄ ꝙ ab aīa viui
ficat̄. ⁊ aer ꝑ hoc ꝙ a sole illuminat̄. Dulia vero di
cit̄ cultus vel reuerentia debita rōnali creature su
periorē ordinē tenēti sicuti sunt p̄lati dn̄i vl̄ mḡri.
Yperdulia est cultus siue honor dignior dulia de-
bitus carni xp̄i assumpte a verbo diuino. teste glo-
sa sup̄ illud psalmi. Adorate scabellū pedum eius

Circa vero ymaginum venerationem dicit̄ ꝙ xp̄i
ymago et crux ⁊ alie sanctorum ymagines duplici
ter possunt considerari. Uno modo vt sunt ymagi
nes dei aut virginis marie seu sanctorū. Secunda
rio vt sunt quedā res puta aurū ⁊ argentū lignum
siue lapis. ⁊ illo sc̄do modo cōsiderando nulla ve-
neratō eis exhiberi debet. immo crimen ydolatrie
incurreret qui vt sunt solum res quedā ipsas vene
raret̄. Alio modo possunt cōsiderari vt rep̄sentāt
ih̄m xp̄m. aut virginem Mariam seu sanctos para
disi. ⁊ sic vtiqʒ venerari debent etiā eadem venera
tione qua ymaginatū venerat̄. ⁊ ita crux xp̄i ⁊ eius
ymago venerari debet adoratōe latrie. ymago au
tem v̄ginis Marie. aliorumqʒ sanctorū venerari
debent veneratione dulie. qr̄ totus honor refertur
ad prothotypum. i. ad exemplar seu ymaginatum
et hec est opinio Thome in.iij. sententiarū. distin
ctione.ij. Sed contra eam obijcit mgr̄ Robertus
holgot sup̄ libro sapientie lectōe.c.lviij. primo. qr̄
latria est honor soli deo debitus. sed nulla ymago
est deus. ergo nulli ymagini debet̄ talis honor im-
mo contradictioneʒ includit. vel inducit dicere ꝙ
latria sit honor soli deo debit᷒ ⁊ tn̄ ꝙ debeat̄ yma-
gini xp̄i. p̄terea si idem honor debeat̄ ymagini xp̄i
et xp̄o idem honor debet̄ lapidi ⁊ xp̄o. ⁊ ꝑ conseq̄ns
debet̄ idem honor deo ⁊ creature quod nō est dicē-
dū. Preterea qui honorat aliquid honore latrie
confitet̄ illud esse deum. ergo si aliquis possit lici-
te ymaginē honorare cultu latrie potest licite pro
testari ⁊ confiteri aliud a deo esse deum. Jdeo ali-
ter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet̄ ymagini nec li
cet ymaginē adorare. Uera em̄ adoratio est in spi-
ritu ⁊ deuotōne ⁊ amore summo. ⁊ istum nullo mo
do debemus in aliquā creaturā dirigere quia tn̄ ꝓ-
pter ymaginem xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m.
et coram ymagine adorationē nostram facimus.
Dicit̄ large loquendo ꝙ ymaginē adoramus. Un
de dicit p̄dictus doctor videt̄ mihi dicendū ꝙ nec
adoro ymaginem xp̄i quia lignum. nec quia yma-
go. sed adoro xp̄m coraʒ ymagine xp̄i quia est yma-
go xp̄i. ⁊ excitat me ad adorandum xp̄m. ⁊ sic expo-
nit Johannes damascenus libro.iiij.c.iiij. vbi vi-
detur dicere ꝙ sanctorū ymagines adorari hoc in
telligo sic ꝙ ꝓpter ymaginis rep̄sentationem licet
mihi coram ymagine sanctū cuius est adorare. et
eo modo intelligo Thomam ⁊ basiliū ⁊ totū eccle
sie ritū. hec ille. licet hoc rōnabiliter videat̄ dictū
et posset satis sustineri ac ꝑ hoc iudeis satisfacere.
qr̄ tn̄ loquendū est vt plures. sapiēdū vero vt pau
ci ⁊ cōis opinio tenet oppositū ideo eam sequēdo
ad ea q̄ iudei dicunt restat respondere. Cum ergo
dicant iudei ꝙ sacra scriptura vetat facere sculpti
le ⁊ illud venerari. Dicit̄ ꝙ anteꝗ̄ deus esset huma
natus facere ymaginē dei erat impietatis cum ſm
diuinā naturā sit infigurabilis. inuisibilis ⁊ insen
sibilis. sed ꝑ carnis nostre assumptionē factus est
visibilis. sensibilis ⁊ palpabilis. ⁊ ita figura nō est
impietatis sed pietatis. ⁊ hoc ꝓpter doctrinā et in
structionem nostram ac passionis xp̄e recordatōʒ.
immo ipse deus factus homo scʒ xp̄s ih̄s. eas p̄mo
tradidit. Nam ipse primo pinxit ymaginem suam
traditqʒ pictori non potēti eam pingere. misso ab
abagoro rege vt dicto regi traderet vt patet in ec
clesiastica hystoria ⁊ notat Damascenus in senten
tijs libro.iiij. capi.viij. Cum enim pictor non pos
set in faciem xp̄i aciē visus sui defigere propter cla
ritatis chorusciationem xp̄us deuotōnem regis at-
tendens vestimentum pictoris faciei applicuit. et
sic suipsius ymaginem ei misit. Jtem in die passio
nis ipse pinxit vultum suum tradiditqʒ veronice

et nunc ymago illa habetur rome in magna reuerentia ⁊ veneratiōe. Item post sancti apostoli pinxerunt ymaginem xpi et matris sue vt lucas apls et euangelista. Habentur ymagines rome teste damasceno vbi supra. Ideo ergo prohibite sūt ymagines in lege veteri. quia tunc deus nō erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo deus est figurabilis potest ymago eiꝰ fieri ad venerandum vt dictum est. Sic em̄ iubet ꝓpheta adorare non solum deum. sed et scabellum pedum eius qm̄ sanctum est. ps̄. lxxxxviij. Unde quia non omnes noscunt lr̄as nec lectioni vacāt. Ideo sancti patres ad velociorem memoriam habēdam de triumphis sanctorū vt sic alliciant̄ ad bonū ymagines inuenerunt. Sic ergo triplex fuit causa institutionū ymaginum in ecclesia. Primo ad instructionem laicorum quibus ymagines adhibentur loco librorum. Secundo ad incarnationis mysterium ⁊ vt sanctorū exempla nobis et frequentius et recentius infigerent̄. Tercio ad excitandum deuotionis affectum qui magis ex visis q̄ ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarū de adorandis ymaginibus traditio. Tamen apostoli familiari consilio spiritussancti nonnulla tradiderunt ecclesie obseruanda que nō reliquerunt in scripturis. sed in ecclesie obseruatōne ꝑ successionem fidelium sunt ordinata. Unde ipsemet apostolus ad Tessalonicen̄. vj. ait. state ⁊ tenete traditiōes quas didicistis siue ꝑ sermonem scʒ ab ore prolatum. siue per epistolam scilicʒ scriptam transmissaʒ inter quas traditiones est ymaginum veneratō. Qr autem placeat deo ymaginū veneratio eo modo quo dictum est et displiceat oppositum siue earū ablatio patʒ ex pena philippi ⁊ multorum aliorū. Unde legimus in cronicis imperatorū ⁊ summorū pōtificum ꝙ philippo heretico anno dn̄i septingētesimo tricesimo. regnante. iussit ymagines auferri. Anastasius eum de regno expulit ⁊ lumine oculorum priuauit. Ita ⁊ Leo terciꝰ a beato Gregorio tercio acriter correptus est ⁊ excōicatus ⁊ totam a dominio illius subtraxit ytaliā. Relicto filio suo Constantino quinto. patre in destruendis ymaginibus peiore. qui etiam in nullo auxiliabat̄ ecclesiam. p̄terea imperium romanum a grecis ad frācos extitit translatum. Ratio ponit̄ extra de electiōe ca. cum venerabilem. Francorum em̄ fauorem ⁊ beneficia iam romana ecclesia ꝑ pippinum in mltis necessitatibus expta fuit. Iste pippinus rex francorum fecit magnum synodum congregari vbi fuit magna altricatio circa venerationem ymaginū et fuit diffinitum xpi ac sanctorum ymagines esse venerandas licet heretici contrariū suaderent qr eis species ydolatrie videbat̄: sed nō est verum vt dictum est quia ymago fert intellectum humanuʒ in ipsum ymaginatum. Unde eas licite adoramꝰ et debita veneratione colimus. nec est eadem ratō de ymaginibꝫ ⁊ sculpturis ydolorū. quia ibi malignus spiritus iungebat̄ qui in eisdē dabat responsa cui nulla debetur reuerentia ꝫ nō sic de sanctis ymaginibꝫ. Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture ymaginū veneratō eo mō q̊ dictū est Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū sp̄ualibꝫ sed etiā corꝑalibus et tꝑalibꝫ diuina ordinante iusticia inflictis. ⁊ ex assertione venerationis earundē facta ꝑ vicariū ihu xpi cum sacra synodo vbi error interuenire non potest cum talis sancta congregatio dirigat̄ a spiritu sancto. Sed restat vnum dubium de ymaginibꝫ astronomicis que fiunt certis tꝑibus planetis existentibꝫ in quibusdam locis celi determinatis. Utrum liceat tales ymagines facere ⁊ talibus factis vti sicut temporibus suis vt dicit Robertus holgot suꝑ librū Sapientie. lectione. lx. quidam in londonis dicebat̄ curare a quartana ꝑ ymaginem leonis aureaʒ s̄m certas constellatōnes factam. Hic est difficile dicere quid est verum ꝓpter mirabiles operatōes corporū quia hoc est certū ꝙ nihil est homini illicitum quod ꝑ naturam compleri potest. Dicit tn̄ Tho. secunda secunde. questiōe. lxxxxvj. et allegat Augustinū. x. de ciuitate dei. ꝙ opinio fuit falsa de ymaginibus talibꝫ construendis. verū est tn̄ ꝙ res naturales formas suas consequunt̄ ex corporibus celestibus. sed ymagines artificiales nullam virtutem consequi possunt ab arte. nisi rōne materie. q̄uis s̄m Augustinū aliqn̄ oꝑatione demonum aliquid efficiunt singularibus caracteribꝫ illis impssis. qui naturaliter ad nihil valent. et tacita pacta cum demonibus suffragant̄. quibus ab nigromanticarum ymaginibꝫ differunt. que expressa cum demonibus ꝑagunt pacta. Hec aūt. xxiiij. argumēta iudeorum sumpta ex lege sufficiant pro primo bello que vt visum est nullius vigoris sunt contra nostrum fidei fortalicium. immo integrum ⁊ incorruptum manet ab ictibus eorum quia est turris fortitudinis a facie inimici.

De bello iudeorum ꝑ argumenta sumpta ex lege euangelica.

Quinta consideratō

est de iudeorum bello sumpta per argumenta ex lege euangelica. Uidentes em̄ iudei ꝙ sua argumenta ex lege sumpta nullius sūt firmitatis ad expugnandum nostrum fidei fortalicium. quinimmo ꝑ illa eius veritas clarior ⁊ fortior est ostensa temptare volunt si possunt ⁊ ex dictis euangelicis se iuuare. et ex quibusdam alijs a christianis cōcessis vt fidei nostre fortalicium diruatur sicut deducit Nicolaus de lyra in tractatu contra iudeum nequiter arguētem ex quo tractatu plura hic inserūtur paucis exceptis que suis locis explicabuntur ⁊ faciunt totidem argumēta sicut ex lege scʒ. xxiiij.

Contendit iudeus probare ꝙ ihs nō est verus messias quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primum argumen

tum iudeoruʒ quo nitant̄ probare ihm nazarenum non esse verum messiam sumit̄ ex primo capitulo Mathei sic. Ille non est verus messias in cuiꝰ genealogia ponunt̄ mulieres peccatrices| ꝫ in genealogia ihu nazareni ponūt̄ mlieres peccatrices ergo ipe nō ē messias. Maior est maīfesta qr messias dʒ esse sctūs ⁊ bonꝰ ⁊ sic nō dʒ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptʒ qr Math. j. vbi est ꝑncipiū noui testamēti noīant̄ q̄tuor scʒ Thamar Raab Ruth ⁊ Bersabee q̄ sunt in scriptura reprobate. Prima nāqʒ scʒ thamar sub hītu ⁊ siĺatōe meretricis supposuit se iude socero suo ⁊ sic cōcepit de ipso phares ⁊ saran Gen̄. xxxviij. Scđa vo scʒ raab meretrix cognoīat̄ Josue. ij. fuit eī genere chananea et sic videt̄ fuisse mulier luxuriosa vilis ⁊ ydolatra. Tercia scʒ ruth fuit de pplo Moab qui colebat ydola. Quarta scʒ Bersabee fuit adultera vt pʒ. ij. Regū. xj. Ex q̊ sequit̄ ꝙ nō fuit vere xp̄s. Pro solutione huius ma

liciose argumenti hebraici tria sunt videda. Pri-
mum e q no valet illud quod obijcit. Secudum
q in arguendo falsum supponit. Terciu qre noia
dictaru mulieru in genealogia xpi exprimutur cum
hoc principaliter videat querere argumentu. Cir
ca primu ostendit primo vt clauus retudatur cla-
uo q similis ratio vel fortior pot fieri cotra messi-
am a iudeis expectatu. Unde Hiere. xxxiij. dicitur
de ipo. Ecce dies veniut dicit dns 7 suscitabo Da-
uid germen iustum. qd omnes hebrei exponunt de
xpo. Unde 7 translatio chaldaica que e hebraice
litere in pluribus locis expositiua habet hic: susci-
tabo dauid messiam iustu. oes em iudei confitent
d dauid messiam descensuru propter qd Mathei
xxij. querente saluatore a phariseis cui9 filius e: di
xerut: dauid. Dauid aut legit multipliciter 7 gra
uiter peccasse. primo in morte sacerdotis nobe. p-
mo Regum. xxij. ca. quia p omissione cautele de-
bite fuit occasio mortis ipsoru petedo panes 7 gla
dium ab achimelech pnte doech idumeo propter
quod filio Achimelech fugienti ad Dauid dixit.
Ego sum reus oim aiarum domus patris tui 7 nu
merus occisoru sacerdotu fuit. lxxxv. viroru. et cum
hoc ciuitas eoru fuit succensa 7 mulieres 7 paruuli
trucidati. Item peccauit secudo peccato adulte-
rij 7 etiam raptus vt videt in vxore Urie: de q di-
cit. ij. Regum. xj. ca. missis itaq dauid nucijs tu-
lit eum p potetiam scz regalem. Ite peccauit ter-
cio peccato homicidij pditorie pmissi. Na vriam
fidelissimu sibi militem occidit gladio filioru amo
vt ibidem dicit. Et quia postea factu fuit diuul-
gatum surrexit inde scandalum magnu. prope qd
dicebat in populo vulgarit de ipso dauid quo po-
terat esse salus ei qui rapuit ouem 7 occidit pasto
rem. Item quarto peccauit grauit non solu omit
tendo punitoem debitam s etiam increpatoez fi-
lij sui amon de oppressione violeta sororis sue tha
mar. ij. Regum. xiij. dicit em ibi. Cum aute audis
set dauid verba hec contristatus est valde 7 nolu-
it cotristare spm filij sui amon. quia diligebat eu.
Item quinto peccauit grauiter mifiboseth filiuz
Jonathe cuius seruu accusante dnm suu crimine
lese maiestatis 7 falso vt habet. ij. Regum. xvj. ca.
Post agnita innocentiam mifiboseth 7 nequiciaz
sibe serui sui illum seruu quem de iusticia tenebat
decapitare. non soluz no puniuit s etia cotra iusti
ciaz medietate hereditatis mifiboseth ei dedit vt
habet. ij. Reg. xix. ca. In hoc etiam fregit iurame
tum federis initi inter Dauid 7 Jonathan patre
mifiboseth vt habet. j. Regum. xx. ca. dices. Que
iurauimus ambo in noie dni inter me 7 te. 7 semen
meu 7 semen tuu vsq in sempiternu. Et subintel-
ligit firmiter seruabutur. 7 propter grauitate hu
ius peccati dicut doctores hebreoru q regnu Da-
uid postea fuit diuisum. vnde sup illud verbu Da
uid. ij. Reg. xix. ca. 7 tu siba diuidite possessioes di
cit glosa hebraica q tuc venit vox de celo dicens:
Roboan 7 hieroboan diuident regnu tuum. Ite
sexto peccauit dauid per supbiam in numeratone
populi. ij. Reg. xxiiij. ca. et in transgressioe diuini
quod habet Exo. xxx. vbi dicit q in numeratione
populi pro quolibet capite debebat dari dimidi9
siclus argeti dno qd tunc no fuit factum. 7 prope
grauitatem istius delicti mortui fuert de populo
israel. lxx. milia viroru vt habetur ibidem. Hec au
tem scripta sunt in veteri testamto de peccato da-
uid. 7 forsitan plura alia commisit que non st scri-
pta. Igit si propter peccata pdictaru mulieru i ge
nealogia hiesu nazareni positaru arguunt iudei q
hiesus nazarenus non fuit messias in lege 7 pphe-
tis pmissus. eadem rone vel fortiori potest argui:
q messias quem ipsi expectant descensuru de Da-
uid qui tot 7 tantis criminibus fuit irretitus no sit
verus messias eis pmissus. Item ostendit q argu
mentu eoru non valet. Frequeter em legutur homi
nes sancti ex parentibus nequissimis pcreati. 7 eco-
uerso ex sanctis nequissimi. sicut achaz nequissi-
mus genuit ezechiam sanctissimu. qui etiam con-
triuit serpentem eneum quem fecerat moyses. iiij.
Regum. xviij. ca. 7 ezechias sanctus genuit Ma-
nassen pessimum. quia posuit idola in teplo domi:
7 effudit sanguinem innoxium multu nimis donec
impleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxj. cap.
Similiter amon pessimus genuit Josiam sactis-
simum qui genuit tres filios pessimos: qui prope
peccata sua traditi sunt in manu infideliu. vn9 in
manu regis egypti. 7 alij duo in manu regis baby
lonis. vt habet. iiij. Regum. xxiij. 7. xxiiij. ca. Ex h
patet q non habet argumentum cotra veritatem
xpi eo q in ei9 genealogia ponuntur peccatores et
peccatrices cum iustis. Consequeter pcededo ad
secundu ostendo q in suo pcessu accipit falsu. Et
primo qtum ad hoc q dicit quatuor mulieres in
genealogia xpi nueratas fuisse viles idolatras et
reprobatas. n tn intedo eas totalr excusae a pecca
to sed a tanto verba sunt Nicholai de lira vbi su
pra. Pria fuit Thamar. circa cui9 excusatoz aliq
lem considerandu q ipsi abrahe facta fuit expsse
pmissio de christo Gene. xxij. In semine tuo bndi
centur omnes gentes terre 7 q istud semen descen
deret p Isaac ysmahele qtu ad hoc reprobato di-
cente sibi dno. In Isaac vocabitur tibi seme. ite
q descenderet de Isaac christus. p Jacob: Esau
qtum ad hoc reprobato dicente dno malachie. j.
Jacob dilexi. esau aut odio habui. tota ergo ge-
neratio Jacob fuit electa: pter quod. xij. eius filij
fuerut vocati patriarche populi veruntamen de
iuda descensurus erat christus fm carnem: pro-
pter quod mulieres desiderabant habere prole d
iuda 7 filijs eius. quia nesciebatur quomodo de il
la tribu descenderet christus quousq determina-
tum fuit negocium ad pgeniem dauid p promissi
onem factam sibi de christo psalmo. cxxxj. Jura-
uit dns dauid veritatem 7 non frustrabitur eum:
de fructu ventris tui ponam sup sedem tua. Ista
vo Thamar fuit vxor primogeniti iude. 7 etia se-
cundi filij 7 ambo mortui sunt sine prole. 7 ido di
xit sibi Judas. Esto vidua in domo patris tui do-
nec crescat Sela filius meus. 7 cum adultus fuis-
set non dedit eum ipsi Thamar times ne morere
tur sicut duo pcedentes. Uidens igit Thamar: q
iniuriabatur sibi 7 ex desiderio prolis habede de
iuda vel de eius filio ratione predicta simulans se
meretrice cocepit de Juda phares 7 zaram 7 sic ex
desiderio boni mota fuit ad illicitu perpetrandu
sicut obstetrices egyptioru ex pietate ad filioru he-
breoru salutem mote fuerunt ad dicedu medaciuz
pharaoni: Exo. j. ca. Et Judith simili ex deside-
rio liberandi populu suu isrl mota fuit ad ornan-
dum se curiose vt sic concupiscentiam holofernis
ad concupiscentiam sui excitaret. quod erat sim-
pliciter malum: 7 in istis et consimilibus dicta vel
facta mala excusantur a tanto vel a toto. Q aute
dicut iudei q Raab fuit meretrix publica 7 vilis
persona falsum est. Nam vbi dicit de ipsa Josue
ij. capitulo. Ingressi sunt domu mulieris meretri
cis nomine Raab. hebrei dicunt: Ingressi sut do-
mu mlieris hospitatricis noie Raab. propter qd
exploratores hebreorum illuc declinauert ad ma
nendum de nocte. Non enim est aliquo modo ve-

verisimile q Salomon princeps tribus iude acce-
pisset eaz in vxorem si fuisset tam vilis persona. q
autē arguūt ipsam fuisse idolatram eo q erat gen
tilis et chananea non est efficax argumentum. q̄a
multi gentiles fuerūt vnius veri dei cultores sicut
patet de Job 7 amicis suis 7 dato q coluerit ido-
la in iuuentute sua sicut fuerat a parentibus edo
cta ac per hoc in parte excusanda. tū in fide vnius
veri dei saluauit exploratores hebreoꝝ vt pʒ ibi-
dem 7 ad hebreos. xi. 7 cū tota cognatōe sua ad iu-
daismum fuit cōuersa. Qꝫ autē ƀ Ruth moabiti-
de dicūt eam fuisse idolatram potest ad hoc dici
sicut dictum est de Raab. Qꝫ aūt postea coluerat
vnū veruʒ deuʒ patet Ruth. j. ca. vbi dixit noemi:
deus tuus deus me⁹ 7c. Qꝫ autē vltimo dicunt de
Bersabee q fuit adultera. dicendū q ex scriptura
non habet expresse q hoc cōmiserit voluntarie: sʒ
magis per potentiam regis violenta vt dictum est
supra. Et dato q in adulterium consenserit tamē
iudei nō possunt dicere quin deuota fuerit 7 hone
sta. Nam puerbiorum. xxx. ca. sup illud q̄d dilecte
mi. quid dilecte vteri mei 7c. Dicunt doctores he-
brei q ad lr̄am hec sūt verba matris Salomonis
ipm arguētis eo q prima nocte qua iacuit cū filia
Pharaonis ita carnaliter 7 insolenter se habuit
cū ea q in mane tātū dormiuit q trāsibat hora of-
ferendi. iuge sacrificiū matutinū. et claues templi
erant sub ceruicali Salomonis. Et ideo mat ei⁹
intrauit cubiculū eius 7 excitauit euʒ dicēs. quid
dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte vo-
toꝝ meoꝝ. quasi dicat. considera quid fecisti. spe-
rabam q tu zelares ꝓ cultu diuino 7 bene regeres
regnū 7 tu defecisti: 7 cōsequenter monuit eum de
carnalitate vitanda. 7 de iusticia autē conseruan-
da dicens: Ne dederis mulierib substantiā tuā.
Nec obstat q ille cui dirigit̄ istud verbum vocat̄
Lamuel. Nam salomon hoc nōie vocatus fuit. eo
q nathan ꝓpheta vocauit eum amabilem dn̄o. ij.
Reg. xij. q̄d in hebreo significat cum quo deus in
ltimo. Est autē deus cum eo quē diligit. Patʒ igi
tur ex dictis q iudei in arguendo accipiūt falsum
reprobrando istas quatuor ꝑdictas mulieres vl-
tra debitum. Et si dicat iudeus quare nō nominā
tur in genealogia xp̄i sancte mulieres scʒ sara Re
becca 7 sic de pluribꝰ alijs que cōmendantur i scri
ptura et tū nominātur ibidem quatuor mulieres
peccatrices predicte. Respōdet̄ istud est terciū q̄d
videbat̄ principaliter querere argumētum. Dico
ergo q iste noīantur ad excludendū falsam opini
onem que posset oriri. Cuʒ eñ dicit in genealogia
Abraham genuit Jsaac. intelligit̄ de sara vxore
eius principali 7 prima. Et eodem modo cū dicit̄
Jsaac genuit Jacob. intelligitur de rebecca et sic
de alijs. Si igit̄ sic absolute diceretur. Judas aūt
genuit phares 7 saran. Opinari posset aliquis q
esset de vxore sua vera quod ē falsum: quia iudas
non cognouit Thamar affectu maritali. ꝓpter
quod ad excludendū opinionē falsaʒ euangelista
nomē Thamar expssit. Similiter si diceret̄ Sal-
mon genuit booʒ ꝑcise crederet̄ q esset de sua pma
vxore iudea natione quod non est verū. 7 iō nomē
Raab ē ibi expssum. Et idem dicendū est de alijs
duabꝰ. Non eñ Ruth fuit prima vxor ipsi⁹ booʒ.
nec bersabee ipsius dauid ʒ fuerūt eis ex acciden-
ti cōiuncte Ruth vt suscitaretur semē defuncti et
Bersabee ne moreretur propter crimen adulte-
rij.

Contendit iudeus probare xp̄ianos immūdos
quia comedunt carnes suillas.

Ecūdū argumentū

iudeoꝝ est q ex quo in genealogia hiesu
nazareni ponūtur mulieres immūde to
ta sua genealogia est ordinata ad immūdiciam et
ideo christiani comedūt carnes suillas 7c. in lege
ꝓhibita. Ad istud argumētum respondet̄ q non
sequitur xp̄iani comedunt carnes suillas 7 alia in
lege prohibita ergo sunt immūdi. Nam illa ꝑce-
pta erant cerimonialia et ꝑ cōsequens figuratiua
status futuri sub christo sicut sepe supra dictū est
propter quod publicato euangelio cessant nō so-
lum vt mortua ʒ etiam vt mortifera si seruarētur
vt obligatoria ex lege. nam hoc eēt dicere saltē fa-
cto q christi aduētus nondū esset completus. Si
autē aliquis abstineret a carnibꝰ porcinis 7 hmōi
ex alia causa vtpote qꝛ sunt sibi abominabiles vel
nō sane nullum esset peccatuʒ. q autem tales cibi
tempe christi sint liciti patet ex actibꝰ apostoloꝝ 7
epl̄is Pauli in multis locis que propter breuitatē
omitto quia est notū fidelibꝰ christianis. Jtē ra-
bi moysen hadarsan sup Geñ. adducit auctorita-
tem ps. cxlv. Qui custodit veritatem in seculū fa
cit iudicium iniuriam patientibꝰ dat escam esuri
entibus. dn̄s soluit compeditos. 7 hic est finis ver
sus in hebreo. Exponit igit̄ iste doctor finē huius
versus ƀ esca tempe messie dicens q hec litera dat
escam famelicis. dominus absoluens prohibita
siue ligata. et exponendo sic dicit: omnis bestia
que immūda reputatur in hoc seclo deus sanctus
7 benedictus faciet eam mūdam in futuro seculo.
sicut primitus fuit munda filijs Noe quibus di-
citur Geñ. ix. ca. Quasi olera virentia dedi vobis
omnia. Sicut eñ olus fuit mūdum oībus sic aīal
7 bestia filijs noe 7 ita in futuro absoluit deus q̄c-
quid ꝓhibuit de cibis. Sciendū autem q iste do-
ctor 7 alij doctores hebreoꝝ loquentes de ꝑn̄ti se-
culo 7 futuro. per presens seculum intelligūt tp̄us
currens vsq ad messiam 7 ibi incipit seculū futu-
rum. Cum igit̄ hiesus nazarenus sit messias verus
vt supra libro. j. ostensum ē a tempe passionis sue ī
quo terminatus fuit cursus legis mosaice licitū ē
cibi lege mosaica prohibiti. Et ideo Paulus apo
stolus in lege 7 prophetis doctus dicit. j. Timoth.
iiij. Omnis creatura dei bona 7 nihil reijciendū
quod cum gratiarū actione percipit̄ sanctificat̄ eī
ꝑ verbum dei. i. ꝑ eius filiū mō dicto.

Cōtendit iudeus ꝓbare q hiesus non ē verus
messias qꝛ in eius genealogia nulla ponit̄ mulier
sancta.

Erciuz argumentuz

iudeorū est ex euāgelio. Si hiesus naza
renus esset verus messias in eius genea-
logia saltem aliqua mulier poneretur sancta: sed
nulla talis ibi ponitur ergo non est vere messias.
Maior videt̄ manifesta. minor ꝓbatur cuʒ nō po
nantur nisi supradicte q̄tuor q̄ etsi nō tātū pecca
trices tū fuerūt. Respondet̄ quicq̄d sit de maiori
ꝑpositione minor est falsa. nam in fine genealogie
hiesu xp̄i Jacob autē genuit Joseph virū marie:
de qua natus ē hiesus q̄ vocat̄ xp̄s. Jpam autē esse
sanctissimā scripture noui testamēti 7 doctoꝝ ca-
tholicoꝝ manifeste ꝑclamāt. Sed qm̄ hoc satis ē
notū fidelibꝰ iō sanctitatē eius ꝑ scripturas iude
orum 7 saracenoꝝ declarare ꝓpono. Circa primū
dī Esa. vij. ca. Ecce virgo ꝯcipiet 7 pariet filiū et
vocabit nomē ei⁹ emanuel. q̄ auctas ad lr̄aʒ intel-

ligitur de xp̃o et de eius matre. Pro declaratiõe
huius ꝓphetie notandũ ꝙ sicut legimus Ysa.vij.⁊
iiij.Regũ.xvj.tpe regis achaz duo reges potẽtes
scz syrie ⁊ israel ascenderunt contra hierusalẽ ad ꝑ
liandũ contra eam. dñs aũt misit ad eum ysaiam
dicens.ꝙ nõ timeret ab exercitu istorum duorum
regum. Ipse aũt sicut erat malus ⁊ ydolatra ⁊ in-
credulus nõ credidit ysaie.⁊ ysaias dixit sibi ꝙ pe
teret signum sue liberationis ex quo sibi nõ crede-
bat. vnde sibi dixit. pete tibi signũ a dño deo tuo
in ꝓfundũ inferni scz ꝑ suscitationẽ alicuius mor-
tui siue in excelsum supra scz in celo sicut tpe iosue
de sole. Iste aũt rex malus nolens petere signum a
deo dedit excusationẽ fictã. dicens ꝙ hoc esset tẽ-
ptare deum. vnde dixit nõ petam ⁊ non temptabo
dñm. Cum aũt cognouisset ysaias ꝙ nõ bona fide
dixit achaz. immo qꝛ deum non timeret aut ama-
ret.⁊ sic indignum reputãs noluit sibi dare signũ.
sed dedit domui dauid dicens. Audite ergo domus
dauid nunquid parum vobis est molestos esse ho
minibus qꝛ molesti estis et deo meo ꝓpter hoc da-
bit dñs deus ipse vobis signum. Ecce virgo conci-
piet ⁊ pariet ⁊c. qđ intelligit̃ de conceptione ⁊ par-
tu xp̃i ꝑ virginem Mariam vt allegat euangelista
Matheus in primo ca. Et ꝑ obsidionẽ ciuitatis
hierusalẽ ab istis regibus significat̃ spiritualiter
obsidio generis humani a demonibus.et ꝙ genus
humanum debuerit ab obsidione dyaboli libera-
ri signum fuit ꝙ virgo conciperet ⁊ pareret filium

Sed isti glorioso signo de conceptu virgineo cõ
tradicunt iudei illud impugnantes ⁊ ꝑ impossibi
li reputantes ꝙ virgo existens virgo cõcipiat ⁊ pa
riat filiũ asserentes ⁊ affirmãtes ꝙ textus ysaie al-
legatus scz ecce virgo ⁊c. nõ intelligit̃ sicut nos xp̃i
ani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa
virgine Maria. et faciunt cõtra hoc cõiter quinqꝫ
argumenta. Et arguũt primo sic. istud signum fu-
it liberationis achaz a duob' regib' qui venerunt
cõtra eum. xp̃us vero natus est post achaz bene ꝑ
ccccc.annos. liberatiõis igit̃ signũ nõ fuit incarna
tionis xp̃i ⁊ conceptio eius ex Maria virgine. Se-
cundo sic vbi nos habemus virgo hebrei dicũt al
ma qđ significat adolescentulã qđ indifferẽter dr̃
de virgine ⁊ corrupta. Virgo aũt sic nõ significat
igit̃ textus ille nõ intelligit̃ de conceptõe virginis
scz adolescentule. Tercio sic qꝛ xp̃s nõ est vocatus
emanuel. sed ihs ꝺm ꝙ pꝫ Luce.ij. et ꝓphetia dicit
ꝙ vocabit̃ emanuel igit̃ nõ põt dici de xp̃o. Quar-
to qꝛ appareret ꝙ ꝓphetia intelligat̃ de aliquo filio
⁊ dicunt aliqui iudeorũ doctores ⁊ rabini. ꝙ intel
ligit̃ de ezechia filio achaz qui dictus est emanuel
Alij vero dicũt ꝙ intelligit̃ de filio ysaie de quo in
sequenti ca. dicit ꝓpheta accessi ad ꝓphetissam que
concepit ⁊ peperit filiũ. Quinto ⁊ vltimo arguunt
iudei lr̃a dicit ꝙ antequã sciat puer vocare prẽm aut
matrem auferet fortitudo damasci igit̃ in xp̃o fuit
ignorantia qđ xp̃iani reputant falsum qꝛ dicũt ꝙ
habuit plenitudinẽ sciẽtie ab instanti sue cõcepti-
onis. Concludunt ergo iudei ꝙ nullo modo intel
ligit̃ de xp̃o nec de virgine Maria matre eius sicut
nos xp̃iani dicimus ⁊ firmiter credimus ⁊ confite-
mur. Ad primũ argumentũ dicẽdũ iudeis ꝙ nõ
est verum ꝙ istud signũ de conceptu virginis ipsi
achaz daret̃ licet sibi ꝑ ꝓphetam ꝓmitteret̃ dicẽs
pete tibi signum a dño deo tuo ⁊c. Sed ex hoc in-
uitatus incredulus remãsit ⁊ ydolatra quia dixit
nõ petam ⁊ nõ temptabo dñm. alia lr̃a habet ⁊ nõ
exaltabo dñm. Directum ergo fuit domui dauid si
gnum vt pꝫ ex textu vbi dicit̃. Audite domus da-
uid ꝓpter hoc dñs dabit vobis signum. Ecce vir-
go concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabit̃ ⁊c. quod si-
gnum impletũ est in virgine Maria principaliter
et realiter que fuit de domo dauid. Ad illud au
tem quod dicit̃ ꝙ illud signũ fuit ꝑ.ccccc.annos ⁊
vltra post achaz dicendũ est ꝙ duplex est signum.
vnum ꝓnosticũ respectu effectus futuri sicut gede
on datum fuit signũ in vellere indicatiuũ future
victorie Iudicũ.vj. Scdm̃ ē signũ rememoratiuũ
respectu effectus ꝓteriti. sicut moysi datum fuit si
gnum Exodi.iij. hoc habebis signũ ꝙ miserim te
cum eduxeris ppl'm meũ de egypto immolabis su-
per montem istum gratias scz agens de ista missio
ne que tibi imponit̃. nec obstat de magna instãtia
tpis quia signum rememoratiuũ ita respicit ꝓteri
tum in magna distantia sicut signũ ꝓnosticum fu
turum. Ad ꝓpositũ istud fuit signum rememorati
uum ⁊ nõ ꝓnosticum ⁊ fuit datum in tanta distan-
tia ꝓpter hoc ꝙ cõueniens erat qꝛ achaz fuit incre
dulus verbo ꝓphete ꝙ daret̃ signũ in longinquũ
vt ipse in ꝓpria ꝑsona nõ videret sicut in mente nõ
credebat. Illi tñ qui descenderunt ab eo viderũt
sicut Maria ⁊ Ioseph. ⁊ ideo signãter ꝓpheta nõ
direxit verba ad achaz sed ad domũ dauid de qua
domo fuerũt maria ⁊ ioseph vt infra dicet̃. Ad
scdm̃ dicendũ ꝙ in hebreo sunt tria vocabula qua
si idem significantia scz nabra.betula.halma. pri-
mum accipit̃ ꝑ muliere adolescente paucorũ dierũ
nõ habendo respectũ ad virginitatẽ vel corruptio
nem. Scdm̃ accipit̃ ꝑ virgine non habendo respe
ctum ad etatem scz adolescens iuuenis vel senex.
Tercium vero accipit̃ ꝑ muliere habẽdo duos re
spectus scz ad adolescentiã ⁊ virginitatẽ. ⁊ qꝛ ista
duo simul fuerunt in beata virgine. Ideo ꝓpheta
diuinitus illustratus posuit halma ⁊ nõ aliqđ ali
ud de vocabulis supra dictis. Huius sn̄ie est vene-
rabilis peritus vir petrus alfonsi cõuersus in suo
dyalogo titulo.vij. dicens mulier nanqꝫ siue iuue-
nis siue annosa ꝗdiu virgo est appellari põt betu-
la. ꝗdio aũt iuuenis est siue virgo sit aut corrupta
põt nuncupari nabra. halma vero vocat̃ nulla ni-
si sit iuuenis ⁊ intacta. hec ille. Notandũ etiã ꝺm
Nicolaum de lyra in hoc passu ꝙ halmum signifi-
cat absconsionẽ ⁊ inde dicit̃ halma abscõdita que
significat iuuenculã aspectib' hoim absconditam
ita ꝙ de eius pudicicia ⁊ integritate nõ dubitatur
maxime qñ ꝑponit̃ lr̃a he. et tũc sonat healma. nec
inueniunt in tota sacra scriptura alique sic scripte
nisi tm̃ tres scz rebeca.xxiiij.Geñ. vbi dicit̃ de illa
puella decora nimis virgoqꝫ pulcherrima et inco-
gnita viro. ⁊ sequit̃ ibi puella que gradiet̃ ad hau-
riendã aquã in hebreo habet̃ hebalma q̃ egrediet̃
⁊c. Et maria soror moysi Exodi.ij. vbi dicit̃ de ea
et iuit puella ⁊ vocauit matrẽ pueri in hebreo ha-
bet̃ iuit hebalma ⁊c. Et ista que scribit̃ Ysa.vij.
Et ideo cum due pme fuerint virgines purissime
que sic noiate fuerunt idem tenendũ est de ista hec
lyra. Dicit ergo ꝓpheta ecce hebalma.i. adolescẽs
et virgo simul qꝛ ista duo dicit vocabulũ hebalma
concipiet et pariet filiũ.i. beata virgo Maria a ꝓ-
pheta ꝓnunciat̃ que concepit ⁊ peperit virgo ma-
nens. ⁊ ꝙ ita necessario debeat intelligi pꝫ quia si
gnum quod debebat dari achaz ꝑ liberatione ci-
uitatis ꝺm textum rabi salomon debebat esse val-
de miraculosum. vnde dixit sibi ysaias. pete tibi si
gnum a dño deo tuo in ꝓfundũ inferni siue in excel-
sum supra in ꝓfundũ inferni.i. in suscitatione ali-
cuius mortui. vel in excelsum supra.i. in celo sicut
in statione solis fuit tpe Iosue. Modo ꝙ virgo et
adolescens conciperet ⁊ pareret filium virgine nõ
remanente nullum miraculum esset. oportet ergo

ad hoc ꝙ sit miraculum ꝙ virgo concipiat 7 pariat in conceptu 7 in partu virgine remanēte. 7 hoc diuino miraculo quod impletū est in virgine gloriosa. Et ideo Augustinus cōtra iudeos in sermone annunciationis beate virginis dicit. Que sunt dei miracula nisi que sunt hominibꝫ impossibilia qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariam de spiritu sancto. qui multiplicauit panes in deserto sine rore. ipse virginem impregnauit sine corruptōne. 7 qui fecit virgam sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiam sine semine generare. Ad tercium argumentum dicendū ꝙ intelligitur de xpo 7 qn̄ dicunt ipse nō est vocatus emanuel sed ihs. Dicendum ꝙ immo qꝛ aliud est nomen quod imponiť ſm rōnem indiuidualeꝫ vt petrus 7 sic xp̄s semꝑ vocatus est ihs. Et est aliud nomen quod imponiť ſm ꝓprietatē vl' aliquā virtutem excellentē vt liberalitatis. 7 sic liberalis vocatus est alexander. fortis vocať sampson hercules vel achilles. 7 isto modo xp̄s vocatus est emanuel ꝓpter excellentiam 7 diuinam ꝓprietatem quā habet. quia in eius supposito diuina natura pariter et humana simul coniunguntur. Unde emanuel interpretať nobiscum deus quo noīe sepe vocauit eū maria. ipsum vt verum deum 7 hoiem adorando. 7 ita impleť lr̄a hebraica que habꝫ vt illa hebalma vocabit nomē eius hemanuel. Suꝑ quo verbo dicit p̄dictus petrus alfonsi vbi supra. 7 vocabis nomen eius hemanuel. In hoc quod ibidem legitur vocabis. duo sunt notanda scꝫ ꝙ deus sic appellari filiuꝫ volebat. 7 ꝙ sine carnali patre virgo foret puerū paritura. ꝓpter hoc em̄ ait vocabis ac si diceret ipsa tm̄ vocabit 7 nō pr̄. hec ille. Ad quartum argumentum qn̄ dicūt iudei ꝙ ille filius erat ezechias filius achaz. vel ꝙ erat filius ysaie de quo in sequenti ca. dicit ipse accessi ad ꝓphetissam que concepit 7 peperit filium et iste vel ezechias vocatus est emanuel. Dicendum ꝙ ptꝫ vtrunqꝫ manifeste esse falsum. Et primo de ezechia quia vt ptꝫ ex quarto libro Regum Achaz regnauit per. xvj. annos in cuius quarto anno dicta est ꝓphetia qn̄ incepit regnare filius eius ezechias habebat. xxv. annos. Demptis ergo quatuor de regno patris sui in quorū quarto dicta est ꝓphetia patet ꝙ vsqꝫ ad tēpus regni sui ꝺ regno patris nō transierūt nisi. xij. anni. demptis igiť istis. xij. de. xvj. sequiť ꝙ qn̄ dicta fuit ꝓphetia ezechia iam habebat. xiij. annos. sequiť ergo ꝙ ꝓphetia in eo verificari non potuit. quia iam erat natus. Patet scd̄o ꝙ non potuit intelligi de filio ysaie ꝓpter illud quod in sequenti. c. diciť. accessi ad ꝓphetissam ꝓpter duo. Primo qꝛ quia de illo filio ysaie qui ſm textum nomen eius fuit accelera velociter spolia detrahe cito predare nec de eius nomine. nec de eius vita. nec de eius gestis aut morte vlla mētio fit in scriptura. ſm ergo Hieronymum eadem facilitate qua diciť contemnitur. Scd̄o quia nō est verum ꝙ ysaias ꝓtunc accederet ad ꝓphetissam vxorem suam vt ipsa conciperet 7 pareret filium de quo intelligunt iudei. Et ratio est quia in textu p̄mittitur adhibui mihi duos testes fideles vriam sacerdotem 7 zachariam filium barachie. 7 statim sequiť accessi ad ꝓphetissā que concepit 7 peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid propheta inducebat istos testes? nunquid indigebat testibꝫ in accedēdo ad cōcubitum ꝓphetisse vxoris sue. istud est turpe dicere. Secūdo peto ab eis qui fuerunt isti testes fideles. nō vrias qui fuit tꝑe Joachim. de quo Hiere. xxvj. fuit vir ꝓphetans in nomine dn̄i. vrias filius semey qꝛ a tꝑe achaz 7 ysaie vsqꝫ ad tp̄s Joachim vt ptꝫ in quo fuit iste ꝓpheta fuerunt plus q̄. c. anni. sicut patet ꝑ tꝑa ꝑ que regnauerunt reges. qui fuerunt in medio vt patet quartum librum Regū discurrenti. Item alius testis fidelis zacharias filius barachie qui est. xj. de. xij. prophetis minoribꝫ nō erat adhuc natus. ipse fuit scd̄o anno regni darij regis persarum qui successit tyro. qui dedit licētiam iudeis reedificandi templum et a tꝑe achaz et ysaie vsqꝫ ad tempus darij fluxerunt plus q̄ ducenti anni. nō ergo iste accessus ysaie ad ꝓphetissā nec de istis testibus aliquid cōtinet veritatis. Quę ergo dicunt iudei est veritas istius textus. O vtinam tolleretur cecitas ab oculis vestris. Certe dico ꝙ veritas istius prophetie est ꝙ deus spiritussanctus assumpsit istos duos testes supradictos 7 accessit ad prophetissam id est ad virginem Mariam que habuit spiritum prophetie 7 cōcepit 7 peperit filiū ihm xp̄m saluatorē nostruꝫ. Nam quādo dicitur in textu adhibui mihi duos testes 7c̄. loquitur spiritussanctus per seipsum 7 non propheta sicut em̄ loquitur ꝑ prophetam sic potest loqui per seipsum. Isti duo testes fideles quos deus spiritussanctus adhibuit fuerūt. Urias filius semey de quo dictū est qui prophetauit multa mala contra ciuitatem que venerūt in captiuitate babylonica. Et zacharias filius barachie qui prophetauit multa bona spāliter de aduentu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus 7 saluator 7c̄. Et quando diciť ꝙ adhuc nō fuerunt nati sed futuri erant. Hic est dicendum ꝙ nō obstat quia preteritum 7 futurum totum est deo p̄sens. 7 ita loquitur de preterito 7 de futuro sicut de presenti 7 post prophetias istorum sequitur immediate in textu totum in ꝑsona dei 7 spiritussancti 7 accessi ad prophetissam scꝫ virginem Mariam que prophetauit in cantico. Magnificat anima mea dn̄m. Et cōcepit 7 peperit filium. Iste accessus fuit specialis 7 hoc ꝑ spiritum sanctuꝫ sicut dixit sibi angelus Luce. j. spiritussanctus superueniet in te. Ad quintum 7 vltimum argumentū dicēdum ꝙ intelligiť de scientia humana. licet em̄ in xp̄o nō fuerit ignorantia tamen qꝛ factus est hō in tꝑe habuit sciaꝫ in tꝑe 7 anq̄ illā hēret liberatō ppl'i denunciata ꝑ ysaiam completa fuit. Cum igitur supra declaratum sit ꝙ ihs nazarenus sit vere xp̄s. sequiť ꝙ mater eius maria concepit eum 7 peperit virgo et ꝑ consequens est sanctissima. nec iudei possunt dictam autoritatem negare quia nō solum accipitur de translatione Hieronimi. sed etiā de translatione. lxx. interpretum qui fuerūt iudei. 7 in lege 7 prophetis peritissimi scd̄m ꝙ dicit Josephus antiquitatis iudaice libro. xij. Uideāt etiam iudei tergum translationem chaldaicā cui cōtradicere nō possunt nec audent. quia istam ꝓphetiam sic exponit. vnde vbi nos habemus hic 7 adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotē 7 zachariam filium barachie et accessi ad ꝓphetissam 7c̄. Illa translatio sic habet. 7 contestatus sum cōtestationes malas ex parte mea quas dixi venturas in prophetia vrie sacerdotis esse futurum est quoqꝫ sic omnem consolationem quā dixi vēturam in ꝓphetia zacharie filij barachie ego adducturus sum et accessi ad prophetissam 7 concepit 7 peperit 7c̄. Item potest declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe. quia men clausa cōtra naturam suam est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium. vide supra libro primo. in apertione primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autētice diciť men clausa verbum clausum significat. Idem autem per-

suadetur ꝑ illud quod habetur ysaie.xj. Egredieꝛ
virga de radice yesse ⁊ flos de radice eius ascendet
Hec auctoritas ad lr̃am intelligiꝛ de xp̃o vt supra
ostensum est qui per florem intelligitur. qꝛ sicꝫ sine
arboris corruptione flos ab ea egrediꝛ. sic xp̄s na-
sciturus ex matre absqꝫ virginitatis corruptione.
Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur
ysaie.lxvj. anteq̃ parturiret peperit. parturire est
dolorem partus sentire. Non autē diciꝛ de aliqua
muliere ꝙ ipsa peꝑit absqꝫ dolore partus excepta
dñi nostri ihu xp̄i matre. Item Hieremie.xxxix. di
citur nouum faciet dñs super terram femina circū
dabit virum. ꝑ hoc ꝙ dicit propheta nouuꝫ faciet
dñs manifeste ostendit insolitam rem futuram a
dño ⁊ al's inauditam qd̕ fuit qñ virgo beata diui-
nitus concepit ihm virum sciētijs ⁊ virtutibus ab
instanti sue conceptiōis ꝑfectum ⁊ sic eum suo cir-
cūdedit vtero virginali. Qꝛ etiam ipsum pareret
manente corrupta hoc nō est nouum mulieribus.
sed ꝙ ipsum pareret ipsa remanente clausa istud ē
nouum. Item hoc fuit figuratū ezechielis.xliiij.
⁊ dixit dñs meus ad me. porta hec clausa erit ⁊ nō
aperietur. ⁊ vir nō transibit per eam qm̃ dñs deus
israel ingressus est per eam eritqꝫ clausa. ⁊ hic est fi
nis versus in hebreo. per hanc portam intelligitur
virgo Maria per quā filius dei venit ad nos ⁊ exi-
uit deus ⁊ homo clausura virginitatis integra re-
manente. Itē rabi barachias exponēs illud Tre-
norum vltimo. pupilli facti sumus absqꝫ patre di
cit ꝙ deus sanctus ⁊ benedictus ait israheli. vos di
xistis corā me pupilli facti sumus absqꝫ patre. Re
demptor quem ego suscitabo vobis sine patre erit
scꝫ in terris. sicut est sine matre in celis ⁊ sic ꝭm euꝫ
apparet virginitas marie matris xp̄i. Item dñs
Bonauentura quondam ep̄us albañ. super tercij-
um sententiarum distinctione.iij. loquens de san
ctification marie dicit. Quidam iudei asserūt de
ea ꝙ q̃uis esset pulcherrima a nullo vnq̃ hominū
fuit concupita. vnde aūt acceperit hoc iudeorum
dictum nescire se dicit Nicolaus de lyra. Sed non
est verisimile ꝙ talis aut tantus doctor posuerit
istud ĩ scripto suo nisi habuerit ab aliquo loco au
tentico. Ratio aūt quare virgo beata nō fuit con
cupita ab hominibus potest assignari. quia dispo
sitio mētis magis relucet in facie q̃ in ceteris alijs
partibus propter quod ex plenitudine gratie exi-
stentis in eius mente fiebat quedam refulgētia in
eius facie que in hominibus ipsam intuentib; cō-
cupiscentiam non excitabat sed magis eam repri-
mebat ⁊ hoc modo de amabilitate sancti Sebasti
ani diciꝛ. Necesse eñ erat vt quē deus tanta perfu
derat gratia ab omnibus amareꝛ. Consequenter
declaraꝛ sanctitas virginis marie ꝑ scripturas sa-
racenorū propter maiorem confusionem iudeorū
diciꝛ eñ in alchorano machometi. Dixerunt ange
li. O maria deus vtiqꝫ elegit te ⁊ purificauit te et
elegit te claram super mulieres seculorum. Item
ibidem. O maria deus annunciat tibi verbum ex
ipso. nomen eius ih̄s filius marie. ⁊ erit honorabi-
lis in hoc seculo ⁊ in futuro. Item ibidem dixit ip
sa. deus meus quō erit mihi filius ⁊ non tetigit me
homo. Dixit sic deus creat quod vult cum decreue
rit vtiqꝫ aliquid. dicit ei esto ⁊ erit. Item in libro
albokam qui est autēticus apud eos dicit empho
raria socius machometi ꝙ audiuit nūcium dei di-
centeꝫ nullus de filijs adam nasciꝛ quē nō tangat
sathan preter mariam ⁊ filium eius. ꝑ nunciū aūt
dei intelligit machometū. Item dicit ebumusse ꝓ
phetam. i. machometum dixisse multi ꝑfecti fuerũt
in hominib;. nulla aūt in mulierib; fuit ꝑfecta ni-
si mater ihu. Has aūt scripturas saracenorum in-
duxi quia ꝭm apostolum oportet sanctos habere
testimonium ab his qui foris sūt. Patet igitur ꝙ
iudeus in mīore sui argumenti accipit falsum scꝫ
ꝙ in genealogia saluatoris nō poniꝛ aliqua muli-
er sancta. cuius opinionis videtur fuisse Hierony
mus sup Matheum dicens. Notandum in genea
logia saluatoris nullam sanctarum mulierum as-
sumi sed eas quas scriptura reprehendit vt qui ꝓ-
pter peccatores venerat de peccatricibus nascens
oīm peccata deleret. Sed istud dictum non placet
Nicolao de lyra propter duo. Primo quia vt di-
ctū est in genealogia saluatoris poniꝛ maria san-
ctarum sanctissima. Secundo quia ex eadem rati-
one ibidem arguit Hieronymus ad oppositū scꝫ
ꝙ propter peccatum athalie filie impijssime iesa-
belis que erat ydolatra et ad ydolatriam traxit
Joathan maritum suum filius amborum ochozi
as ⁊ nepos Joas ⁊ pronepos amasias tolluntur a
genealogia saluatoris.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ih̄us non est verus
messias quia non est filius dauid siue de genere da
uid.

Quartum argumen

tum iudeorum ex euāgelio est in primo
ca. Math. Poniꝛ genealogia xp̄i quem
asserunt xp̄iani esse verum messiam ex eadem argu
itur ꝙ ip̄e nō est messias in lege promissus: sic. Ve
rus messias debꝫ esse filius dauid siue de genere da
uid sed ih̄s nazarenus nō est filius dauid nec de ge
nere eius. ergo ipse nō est messias ꝓmissus. Maior
est cōcessa ab omnibus tam iudeis q̃ xp̄ianis. Mi
nor ꝓbatur qꝛ si ih̄s nazarenus descenderet de da-
uid ꝭm carnē in eius genealogia poneret. Cōstat
aūt ꝙ nihil tale ibi est qꝛ in fine genealogie dr̄ Ja
cob aūt genuit ioseph virū marie de qua natus ē
xp̄s ⁊c̃. Nūquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt
dicaꝛ de genere dauid. sicut ⁊ ioseph. Et pꝫ ꝙ xp̄ia
ni hoc nō cōcedūt. ergo nō habēt ex p̄dicta genea-
logia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xp̄i
anus ꝙ descēdit ꝑ mariā q̄ est d̄ genere dauid h̄ nō
habeꝛ ex textu qꝛ nō poniꝛ ibi quis eius fuit pr̄ vl̕
mr̄. ergo nullo mō ih̄s nazarenus dicēdus est fili9
dauid ⁊ cōseq̄nter ipse non est messias. Rñdeꝛ ꝭm
Hiero. in glo. ꝙ nō est cōsuetudo scripturarū vt or
do mulierū in generatōib; texeꝛ. Et iō nō ꝑ mariā
sed ꝑ ioseph inducitꝛ. cū de vna tribu Joseph ⁊ ma
ria fuerūt. vñ ⁊ eam q̄si primaꝫ cogebaꝛ accipe. ne
vna trib; se in aliā cōfunderet. vñ Nūi.xxxvj. oēs
viri ducūt vxores de tribu et cognatōe sua ⁊ cūcte
femie maritos de eadē tribu accipiēt vt hereditas
ꝑmaneat in familijs. Sed cōtra h̄ Exodi.vj. Ac-
cepit aaron sororē naazō filiā aminadab scꝫ eliza-
beth in vxorē de qua constat ꝙ erat de tribu iuda.
Solutō sola illa mľier nubere ñ potuit viro d̄ alia
tribu ad quā deueniebat hereditas p̄ris vel paren
tum. Vñ cū ipsi elizabeth nō deueniret hereditas
p̄ris qꝛ habebat frēs priores se. iō bñ potuit nube-
re viro de alia tribu. sed qꝛ maria nō habuit frēs
vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim p̄ri suo
ideo ad eam deuenit hereditas. Vñ habuit neces
se ꝭm legē nubere viro de cognatōe sua. ⁊ qꝛ ioseph
fuit de tribu iuda ⁊ de ꝓgenie dauid vt pꝫ in gene
alogia ascēdendo. Sequiꝛ ergo ꝙ virgo maria de
qua natus est ih̄s qui vocaꝛ xp̄s fuit de eadē tribu
et ꝓgenie. Sed quia ex rege dauid duo pullularūt
rami tanq̃ ex radice scilicet Salomon et nathan.

Est dubium inter doctos a quo illorum virgo maria descendat fm carnem. et sunt nonnulli doctores dicentes q hec virgo descendit ex rege salomone fm carnem. 7 ex nathan fm legem cuius opinionis est Nicolaus de lyra. Luce. iij. Sed hec opinio videt esse primo contra pphetas. Nam hieremias pphcta loquens de yechonia p quem venit linea salomonis. ait. scribe virum istu sterilem qui in diebus suis no psperabit nec erit de semine eius vir qui sedeat sup solium dauid. et ptatem habeat vltra in iuda. Hiere. xxij. Si ergo hec virgo descendit p salomonem 7 yechonia vt dicit illa opinio. sequit q xpus filius virginis no sedit sup solium dauid. 7 sup regnum eius. Contra pphetam in ca. sequenti 7 ysaie. ix. ca. nec valet dicere q ppheta intelligit no erit q sedeat seculari honore. xps aut no sic sederat. qz supra capitulo eode dicit dns p pphetam. Uiuo ego qz si fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellaz eu 7 loquit de ipso 7 de semie suo. Un pz q no solu loquit de tpali ptate sed etia de illa qua xps sedere habuit ad dexteram patris. Item non est verisile qz deus tam cofusibiliter repelleret eum 7 semen suum ab honore tpali 7 a minori gradu 7 cosequenter costitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scz xpi Scdo hec opinio videt esse cotra apsm qz nathan frater salomonis regis no fuit filius naturalis regis dauid sed adoptiuus. Luce. iij. Cum ergo ab illo nathan descedat hec virgo fm carne vt notat affricanus scribens ad aristide et Eusebius libro primo ecclesiastice hystorie. c. vij. 7 damascenus in sententijs suis libro. iiij. c. vj. Sequit q xps no est ex semine dauid fm carne contra apsm primo ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid fm carne. Respondendu ergo fm illuminatu doctore mgrm Johannem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mlieres q hec sacra virgo venit ex nathan fm carnem qui fuit filius naturalis dauid. non quide de bersabee vt illi estimat sed de principali vxore dauid scz michol. binomia egla dicta filia saulis q genuit dauid yetruam binomiu qz 7 nathan de hoc ij. Regu. iij. cum notatis p Josephum libro antiquitatis iudaice 7 p dictum Nicolau de lyra quia nathan fuit melior salomone natura et vita qz de principali vxore 7 vt opinat pdictus doctor renunciauit iuri regni roe eximie sanctitatis. ex quo nathan filio dauid. xxxviij. pullularunt plante vsqz ad suos sancti ioachim pris virginis. Nam Mathat frater aui eius. qui 7 melchi dictus est genuit heli qui ioseph fm legem Luc. iij. et hic habuit fratre panthera qui genuit barpanthera qui sanctum Joachim fm carne teste damasceno vbi supra. et sic sanctus Joachim pater huius virginis et sanctus Joseph spōsus eius fuerunt fm legem scdi primoru filij 7 sic pz genealogia no solum ioseph ex pgenie dauid sed etia virginis gloriose per nathan ex principali vxore dauid scz michol.

Contendit iudeus pbare q ihus non est verus messias qz fuit peccator ex hoc q fuit baptizatus.

Quintum argumen

tum iudeorum ex euangelio est ad pbadum q xpus habuit peccatu. vel q eius baptismus fuit frustra arguit iudeus sic. In euangelio Math. iij. ca. dicit q venit iesus a galilea in iordanez ad Johanne vt baptizaret ab eo. ex hoc arguitur sic. Xpiani dicunt q baptismus est ablutio peccatorum. cum ergo ihus nazarenus fuit baptizatus. ergo habuit peccata abluēda qd ipsi negant. aut ille baptismus fuit frustra. Respondet q baptismus xpi est ablutio peccatorum. non aut baptismus Johannis sicut ipse Johannes dicit Math. iij. Ego quide baptizo vos in aqua i penitentiam. qui aut post me venturus est fortior me e cuius no sum dignus portare calciameta. ipse vos baptizabit in spusancto. Ihs aut nazarenus fuit baptizatus baptismo Johannis tm. qui non erat ablutio peccatoru. 7 ideo non conclusit argumentum q ihs habuerit peccatu abluedi quia sanctificati in vtero baptizati sut baptismo xpi et tn no habent peccatu abluendu. Ihus aut ab instanti conceptois sue no solum fuit sanctificatus sed etiam sanctus sanctoru. Qr aut arguit vltra q ihus nazarenus fuit baptizatus frustra. Dicendu q no sequit quia p hoc approbauit baptismu 7 pdicationem Johannis. et p tactu sue sanctissime carnis dedit vim regeneratiua aquis nec sitr sanctificati in vtero frustra baptizant qz p hoc regenerant in xpo 7 membra eius efficiunt. Et quia scripture noui testamenti 7 doctoru catholicoru loquentes de baptismo sunt note fidelibus 7 a iudeis recipiunt Ideo accipiunt aliqua contra iudeos de veteri testamento 7 de dictis doctorum hebraicoru. 7 pmittitur figura huius sacrameti Exodi. xxix. in baptismo aaron 7 filiorum eius. Unde dixit dns moysi aaron 7 filios eius applicabis ad ostiu tabernaculi testimonij. scz in atrio vbi erat altare holocausti. Cunqz laueris patrem cum filijs aqua indues 7c. ista locio aque que erat primu vt dicit rabi salomon no intelligit de ablutione manuum 7 pedum solum. sed de lotione totius corporis. ita q dicit hic expsse rabi salomo. q hoc q dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic q totuz corpus intret in aquaz. Item scdo sup illud Ecclesiastes. j. Quid est quod fuit id qd futuru est Rabi barachias dicit sicut fuit redeptor primus sic erit vltimus. Redemptor primus scz moyses fecit ascendere puteu sicut habet Nu. xxj. Sic redemptor vltimus qui est rex messias ascendere faciat aquas sicut habet Johelis vltimo. 7 fons de domo dei egredict 7 irrigabit torrentem spinaru. Hec sunt verba doctoris p torrentem spinarum intelligit multitudo peccatiu. Aliqui hebrei dicut q h est lra 7 irrigabit planiciem sethim. Est aut sethim regio grecie de qua alexander magnus exiuit ad pugnandu 9 reges psarum 7 medorum vt habet primo machabeorum primo capi. 7 fm hoc ista pphetia fuit impleta qn apli pdicauerunt grecis 7 eos baptizauerunt. Ite tercio. Ysa. xliiij. noli timere serue me? Jacob 7 rectissime que elegi. Effundam em aquas sup sitientem 7 fluenta super aridam. Effundam spiritum meum sup semen tuum 7 benedictione meam sup stirpem tua 7 germinabunt inter herbas sicut salices iuxta pterfluetes aquas. Iste dicet. dni ego sum 7 ille vocabit in noie Jacob. 7 hic scribet manu sua dno 7 in nomine dei isrl assimilabit. Per h em q dicit. Effunda aquas sup sitiente intelligit baptizatio iudeoruz fidem xpi deuote recipientiu Et per hoc q subditur 7 fluenta super aridam intelligitur baptizatio gentilium. Nam gentilitas non fuit irrigata doctrina legis et prophetarum. et q iste sit intellectus habet super glosa Rabi salomon. super illud quod subditur. germinabunt inter herbas et cetera. id est in medio Esau. Per Esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanum imperium quod suscepit fidem xpi et baptismum vt patz. Sequitur iste dicet domine ego

sum.glo. Isti erunt iusti ꝑfecti. quod de apostolis
conuenienter potest intelligi. Et ille vocabit i no
mine Jacob. Glo. Isti sunt paruuli filij impioꝝ
quod cõuenienter intelligit̃ de filijs iudeoꝝ ꝑ apo
stolũ conuersis ad xp̃m patribus eoꝝ in infidelita
te remanẽtibus. Hic scribet manu sua dño. Glosa
Hi sunt filij penitẽtie. ꝑ quod cõuenienter intelli
gunt̃ xp̃iani religiosi. ⁊ in noĩe israhel assimilabit̃.
Glo. Isti sunt cõuersi de gẽtibꝫ. illis applicat̃ no-
men isrl̃. ſm qđ dicit apl̃us ad Romanos.ij. nõ q̇
in manifesto iudeus est. neq; que i manifesto i car-
ne circũcisio. sed qui in abscondito iudeus ẽ. ⁊ cir-
cũcisio cordis in spũ nõ litera. cuius laus nõ ex ho
mĩbus sed ex deo est. Patet igit̃ ex predictis q̃ glo
sa rabi Salomon conuenienter aptatur ad ꝓposi
tum nostrũ q̃uis hoc non intenderit. Deus eñ ali
quando mouet linguam hominis mali ad annun
ciandum veritatem preter eius intentionez: sicut
Cayphas Johã.xj. dixit de christo. Expedit vo-
bis vt vnus moriatur homo pro ppl̃o. Intẽdebat
eñ solum inducere alios ad occidendum christũ.
Sed quod verbuz significauit mortem eius pro-
futuram ad salutem spiritualem populi. Hoc fuit
preter eius intentionem. ꝓpter quod euangelista
subdit. Hoc autem nõ dixit a semetipso. sed sup-
ple a deo sic eius linguam mouente. Habetur autẽ
simile q̃tum ad aliquid: Numeri.xxij. de asina Ba
laã que protulit verba rationabilia: vt patet ibi-
dem deo mouente linguam eius per se vel per ange
luz. Illa tamen non intellexit verba que protulit
cum nõ haberet rationẽ nec intellectũ. Itẽ quar-
to sup illud Geñ.xlix. Ligans ad vineam pullum
suum: et ad vitem o fili mi asinam suam. Dicit glo
sa. Hic est de quo scriptuz est Zacharie.ix. Sedẽs
super asinaz ⁊c. Sequitur in glosa. Et quomodo
erit agens: sicut scriptuz est Ezechielis.xxxvj. Et
effundam super vos aquam mundam: et emunda-
bimini ab omnibus inquinamentis vestris. Au-
toritas Zacharie hic inducta ſm doctores hebre-
os intelligitur ad literam de Messia. sicut ostensũ
est supra. et ꝑ glosam hebraicam hic inductaz ha
betur. q̃ erat mundaturus populũ suum ꝑ effusio
nem aque munde que ꝓprie dicit̃ baptismus chri-
sti. Unde in libro qui dicit̃ yoma hierosolomita
nũ autẽtico apud hebreos dicit̃. Quemadmodũ
pelagus mundificat pollutos: ita deus sanctus ⁊
benedictus erit mũdans in futuro israhel. ⁊ sic est
dicens Ezechiel̃.xxxvj. Aspergã sup vos aq̃s mun
das. hec ille. Itez sapientes thalmuth in midras
dixerunt. q̃ in aduentu Messie ipse assumeret sibi
aquas mundas de sub sede sua. ⁊ q̃ ip̃e sup israhel
effundẽt ꝓut dixit textus. Effundã sup vos aquã
mundã. et sapiẽtes tabala has aquas significaue-
runt. ⁊ dixit rabi Aquiba. Qñ accesseritis ad la-
pides mũdos marmoreos nõ dicas aquas aquas
Sunt eñ aque t̃pales ⁊ aque spũales. Item q̃ vi-
derunt Messiam filiũ dauid intrare ꝑ synagogas
⁊ studia. ⁊ interrogatus quid faceret r̃ndit. q̃ bal-
neabat iuxta textum Geñ. Lauit in vino vestimẽ
ta sua. quod significat lotionẽ i baptismo a sãcto
messia postmodũ ordinato. Itẽ quinto de baptis
mo ⁊ eius effectu dicit̃ zacharie.xiij.ca. In illo die
erit fons patens domui dauid: ⁊ habitantibꝫ hie-
rusalẽ in ablutionẽ peccatorũ ⁊ menstruate. Per
hoc q̃ dicit erit de futuro. patet q̃ nõ potest intel-
ligi de ablutione aliqua veteris legis. Nam oẽs
ille erant statute longe ante tempus zacharie. Qr
autem intelligatur de baptismo xp̃i patet ꝑ illud
quod sequit̃. Et erit in die illa dicit dñs exercitu-
um. Disperdã noĩa ydoloꝝ de terra. Quod imple
tũ fuit t̃pe xp̃i ⁊ discipuloꝝ eius. ꝑ quoꝝ ꝑdicatio-
nẽ ydolatria cessauit ꝑ totũ mundũ. exceptis qui
busdã barbaris in aquilonari parte habitãtibus
qui limitati dicũtur. q̃ illud viuũ quod eis primo
occurrit qualibet die illud adorant ⁊ venerant̃ vt
deum suum pro illa die. Sed quoniã hoc modicũ
est respectiue: ideo quasi ꝓ nihilo reputat̃ ſm cõ-
munẽ modũ loquendi. ⁊ etiaz ſm doctrinã phi.ij.
phisicoꝝ. Nec obstat q̃ dicit̃ domui dauid ⁊ habi
tantibus hierusalẽ. quia Hieremie.xxx. christ⁹ no-
minat̃ nomĩe dauid vbi dicit̃. seruiẽt dño deo suo.
⁊ dauid regi suo quẽ suscitabo eis. Nõ eñ intelli-
gi põt de dauid qui mortu⁹ erat ꝑ.cccc.annos an-
te vel circiter. ⁊ q̃ intelligat̃ de christo patz ꝑ trãs-
lationẽ chaldaicã que sic habet. et colent corã do-
mino deo suo: et obedient Messie filio dauid. ⁊ sic
ꝑ domũ dauid hic intelligitur familia christi ⁊ ea
dem intentione ꝑ hierusalẽ militans ecclesia. Di-
cit̃ autẽ baptismus fons patens. qr nulli penitẽti
debite denegat̃. ⁊ dicit̃: i ablutione peccatoꝝ ⁊ mẽ-
struate ꝓter pcc̃m actuale ⁊ originale qđ contra
hit̃ in vtero matris. vtrũq; eñ lauat baptismus in
adultis ad baptismũ veniẽtibus. Unde dicit hic
glosa chaldaica sup verbo in ablutionẽ peccatoꝝ
⁊ remittant̃ sua peccata et sue macule. Et ideo di-
cit rabi Salomon in sua glosa allegando chalde-
um. Itẽ sexto Isaie. in ca.xij. postq̃ locutus est de
saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fidu-
cialiter agam et nõ timebo ⁊c. consequenter dicit
Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluato-
ris. Et glosauit chaldaicus. Et recipietis cũ gau
dio legẽ nouam electoꝝ iustorum. Hebraica veri-
tas habet. Accipietis aquã cum gaudio de fonte
saluationis. ⁊ idem est de fonte saluationis vel sal-
uatoris. Et ita implet̃ in hoc sacramẽto q̃ habet
virtutẽ remittendi peccata ex fõtibus saluatoris.
id est ex quinq; plagis xp̃i in passione sua. Et ad li
teram de fonte saluatoris. i. de latere christi exiuit
sanguis ⁊ aqua. ⁊ q̇ vidit testimoniũ ꝑhibuit. ⁊ sci
mus quia verũ est testimoniũ eius: vt patet Johã
nis.xix. Itez septio Isa.lij.c. in fi. Ecce intelliget
seruus meus ⁊ exaltabit̃ et eleuabitur: et sublimis
erit valde. Sequitur. Iste asperget gẽtes multas.
Hec scriptura intelligit̃ ad l̃ram de christo. patz ꝑ
translationẽ chaldaicã. cui nõ licet contradicere
iudeis que talis ẽ. Ecce ꝓsperabitur seruus meus
Messias. ꝓpter quod antiq̇ hebrei ab isto loco vs-
q; ad finẽ.liij. capituli exposuerunt ad literã đ pas
sione christi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus me-
us. quia habet sciam diuinã ab eterno: et humanã
ex t̃pe. ⁊ exaltabit̃. s. ad vnitatẽ suppositi diuini. vl̃
aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: ⁊ eleuabi
tur in sua ascensione: ⁊ sublimis erit valde sedens
ad dexterã patris: Marci vltimo. Et dñs quidem
ihesus postq̃ locutus est eis: assumptus est in celũ
et sedet ad dexterã dei. Vel alit̃ ſm q̃ exponit ra-
bi Aquiba. Exaltabitur plus q̃ abrahã: ⁊ eleua-
bitur plus q̃ Moyses. et sublimis erit plus q̃ an-
geli. Ex quibus satis potest inferri q̃ Messias de
bebat esse deus. Sequitur ad propositũ. iste Mes
sias asperget gentes multas. id est mũdabit sãgui
ne suo ⁊ baptismate. que omnia manifeste sunt im
pleta in christo. Item octauo et vltimo dauid ꝓ-
phete fuit reuelatũ signum completõis omniũ ꝓ-
phetiarum sacramentis baptismi. Unde dicit in
psalmo.xxviij. Vox domini super aquas deus ma-
iestatis intonuit. ac si diceret. clarius tũc sacramẽ
tũ baptismi erit adimpletũ: cuz vox domini fuerit
super aquas ⁊ deus maiestatis intonuerit. qđ fuit
adimpletũ in baptismo xp̃i. qr tunc vox patris in-

tonuit dicēs. hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹ 7c. Math. iij. Et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex pdictis i solutione huius argumēti iudaici tria colliguntur. Primū q licz xps fuerit baptizatus: fuit tñ immunis a peccato. Secundū q baptism⁹ christi nō fuit frustra licet ipse esset sine peccato. Terciū est q istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū 7 multipliciter pphetatū: ac p doctores 7 glosas hebreoꝝ euidenter demonstratū.

Contendit iudeus pbare q Jhesus nō habuit spiritūsanctū ante baptismū.

Sextū argumentū iu

deoꝝ sumit ex euāgelio ex illo Math. iij. baptizat⁹ aūt ꝯfestim ascēdit de aq. 7 ecce apti sūt ei celi. 7 vidit spm̄ dei venientē sicut columbā 7 descendentē sup se. Ex hoc arguunt iudei q xps añ baptismū nō habuit spm̄sanctū. cui⁹ oppositū asserūt xpiani. Q2 aūt istud sequat ex textu patet. q2 nullus venit vbi pri⁹ erat. Cū ḡ dicat i textu. vidit spm̄ dei venientē sup se. ḡ spūssanctus nō venit i ihesu nazareno añ baptismū. 7 tñ tunc erat incipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. annis fuit sine spūsancto. qđ incōueniens magnū reputat a xpianis. Rñdet q nō sequit. vidit spm̄sanctū descēdentē 7 venientē sup se. ḡ ante nō habuit spm̄sanctū. quia iiij. Reg. iij. dī de helizeo. cūq3 canet psaltis facta ē sup eū manus dñi. qđ intelligit de spū ꝓphetādi. 7 tñ dicit de eo añ. ij. ca. Requeuit spūs helye sup helizeū. 7 qđ subdit i arguendo nullus venit vbi prius erat. Dicendū q verum est eo mō quo prius ibi erat. ſ3 alio mō pōt venire: sicut dī Geñ. xviij. vbi dicit. dixit dñs ad Abrahā. Clamor sodomoꝝ gomorreoꝝ multiplicatus est. Sequit. descendam 7 videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope impleuerunt 7c. nō est p hoc intelligendū q ante deus nō esset in sodoma 7 gomorra. nec videret eoꝝ facta cū de necessitate sit vbiq3 pñs: sicut dicit Hieremie xxiij. Celū et terrā ego impleo dicit dñs. et omnia de necessitate viderit ab eterno. dicit ergo descendisse et vidisse ꝑpter nouū effectuz quem fecit ibi. sc3 subuersionē sodome et gomorre. Erat igit ibi ante sicut conseruans in esse. sed descendit ibi sicut puniens. 7 similiter tūc dicit vidisse. q2 ſm̄ moduz loquendi scripture 7 etiā hominū deus nō dicitur videre peccata qñ dissimulat punire. nec p hoc importat aliqua mutatio in deo sed i creatura sic suo mō dicendū est in ꝓposito. spūssanctus fuit i Jhesu nazareno ab instanti conceptōis sue p plenitudinē gratie: sicut dicit Joh. j. Uidimus eū quasi vnigenitū a patre: plenū gratia 7 vitatis. 7 hoc pdictū fuit Jsa. xj. ca. Egredietur virga de radice yesse: et flos de radice eius ascendet. et requiescet sup eum spūs dñi: spūs sapie et intellectus. spūs cōsilij 7 fortitudinis. spūs scie et pietatis. 7 replebit eum spūs timoris dñi. Dicit tamē venisse sup eum i baptismo p aliū moduz. sc3 in signo visibili columbe repñtantis in christo plenitudinē gratie nō tunc accepte. sed pri⁹ vt dictū est. tamē plenitudo gratie que latens erant in christo fuit tunc manifesta Johāni baptiste inuisibili signo sicut ei dictū fuit a dño. Sup quē videris spiritū descendentez et manentē sup eum: hic est qui baptizat in spūscto. 7 p pdicationē Johānis alijs fuit dictū. Jdeo subdit. ego vidi 7 testimoniū phibui. q2 hic est filius dei. Jlli tamen qui erant cū Johāne qñ columba descēdit sup Jhesū viderūt cū eo: et vocē pr̄is audierunt. q2 colūba illa nō fuit ymaginaria ſ3 vera 7 visibilis. 7 vox diuinitus formata 7 sensibil. Fuit aūt tūc necessaria manifestatio plenitudis gratie in xpo. Primo vt pphetia Jsa. pdicta ostēderetur impleta. Secūdo qa cito post baptismuz erat pdicaturus et publicaturus legez euangelicā que est lex gratie. et p consequens actor eius ostēdi debuit plenus gratie. Jdeo tunc audita est vox patris. Hic ē filius meus dilectus in quo mihi complacuit tanq̄ in actore euangelij. Et si dicat iudeus q tūc erit ꝯtradictio i verbis. s. q erat ibi spūssanctus. et nō erat. veniebat: et nō veniebat. descēdebat 7 nō descēdebat. Dicendū est q nō sequitur. quia vera contradictio debet esse ad idē 7 ſm̄ idē. 7 similiter in eodem tempore. Nūc autē vt declaratū est nō similiter sed alio mō venit spūssanctus sup ihesū i baptismo q̄ erat prius in xpo.

Contendit iudeus pbare q ihesus xps nō ē verus deus quia esurit.

Septimū argumētū

iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo. q2 dicit Math. iiij. q xps ieiunauit. xl. diebus 7 xl. noctibus. 7 postea esuriit. Arguunt ḡ iudei sic. Christiani dicunt ihesū nazarenū esse deū. et que laus est deo ieiunare. quasi dicant nulla. q2 deo nō cōpetit comedere vel ieiunare. ꝑpter quod videtur derisibile. 7 adhuc magis illud quod subdit. 7 postea esuriit. 7 maxime cū Moyses q tñ homo fuit ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctibus. 7 nō esuriit. Solutio istius argumenti patet ex his que supra dicta sunt in isto. iij. libro consideratōe. iiij. argumento. xxij. Jbi em̄ declaratū fuit q xps in lege et pphetis promissus futurus erat verus homo 7 verus deus in vna ꝑsona. Declaratū est etiam q Jhesus nazarenus est verus xps iudeis promissus. supra libro primo in aptione. xij. thezauroꝝ. 7 p consequens ipse est verus homo et verus deus. Jtē declaratū fuit ibidē. 7 sepe alibi. q p passionem suā et mortē opaturus esset nostrā salutē. ꝑpter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectionē suam. 7 hoc modo ieiunauit et esuriit. 7 tandem afflictiones et mortem sustinuit nō in deitate sua. quia hoc est impossibile. sed in humanitate pro nobis assumpta. et sic meruit nobis gratiaz et gloriā. et sibi corpis glorificationē. Unde super illud Geñ. xxvj. Et introduxit eā Jsaac: dicit Rabi moysen hadersan. Hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus: vt coleret eum toto corde. daretq3 cor suum ad petendū miserationes ꝓ israhel et ad ieiunandū 7 humiliandū se pro eis: sicut scriptū est Jsa. liij. Jpse vulneratus ē ꝑpter iniquitates nostras: attritus ē ꝑpter scelera nostra. disciplina pacis nostre sup eū: et liuore ei⁹ sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabi moysen patet q. liij. ca. Jsa. loquit de xpi passiōe p generis humani salute. qđ aūt dicūt iudei de Moyse. q post illud ieiuniū nō esuriit. falsum est q postea nō comedisset. nec est simile de vtroq3. nā manichei dicturi erant q Jhesus nō habuit carnem humanā ex elementis ꝯpositā. sed celestē. ad quos repellēdos euangeliū mentionē facit de esurie xpi Judei vo hoc nō erant dicturi de Moyse. ꝑpter hoc nō oportuit q scriptura faceret mentionē sic de eius esurie.

Cōtendit iudeus pbare q̄ Jhesus xps nō ē deus. quia nō dixit dyabolo temptāti in omi verbo quod pcedit de ore meo.

Octauum argumentum

iudeorum ex euangelio sumitur ex illo quod dicitur in supradicto ca. Non in solo pane viuit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Asserunt iudei quod ista responsio quam ihesus dedit dyabolo non est rationabilis quia debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat deus potuit homines vitam conseruare de omni re siue sit lignum siue lapis siue alia huiusmodi. Respondetur cum dicitur quod debuisset dicere ihesus sed in omni re que procedit de ore meo. dico quod non est verum. non enim sic debuit dicere quia ihesus voluit celare dyabolo suam deitatem quam ille querebat experire per temptationem. propter quod non debuit dicere de ore meo quia loquebatur vt homo celans suam diuinitatem. Item quia temptationem demonis excludebat per scripturam sacram. ideo debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei et eadem ratione non debuit dicere de omni re sed in omni verbo. quia sic scribitur in textu. cum hoc etiam potest dici quod non arguit quia verbum frequenter accipitur in sacra scriptura pro re facta. nam. iij. Regum. j. c. dicitur quod est verbum quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litteram intuenti Deutro. viij. ca.

Contendit iudeus probare quod ihesus christus non est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Nonum argumentum

iudeorum ex euangelio sumitur ex illo quod dicitur Math. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum etc. Sequitur ait illi ihesus rursum. Scriptum est non temptabis dominum deum tuum. Ex hoc arguunt iudei dicentes quod hec responsio non est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula. et ideo si dimisisset se deorsum sine lesione aliqua non fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo quia sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobantur in scriptura sed magis commendantur. sicut helyas. iij. Regum. xviij. c. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus. et heliseus iiij. Regum. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me et sciat prophetam esse in israel. Similiter de gedeon Judicum. vj. temptauit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad suipsius temptationem Malachie. iij. ca. Inferte omnem decimam in horreum meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus. si non aperuero catharactas celi et effudero vobis benedictionem meam vsque ad habundantiam. Respondetur cum dicunt iudei. Primo quod ista responsio non est bona non temptabis dominum deum tuum. Dico quod in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi Deutro. vj. c. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non esse peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. ca. temptauerunt me iam per. x. vices. Item psalmus. lxxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea. Ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est quod temptare est experimentum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo certus est sed illud de quo dubius est. Item aliquis potest experiri verbo vel facto. verbo cum querit aliquis de vicino suo aliquid vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua. facto cum facit aliquid quod non videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem experientiam. et talis experientia dicitur temptatio sicut cum aliquis facit currere equum sine necessitate aliqua aut vtilitate dicitur temptatio equi quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquam vt ad capiendum ceruum non est temptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diuinam vt est potentia bonitas et huiusmodi semper est malum Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deum et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit seruari alio modo. tale quid suggerebat dyabolus ihesu nazareno dicens. Mitte te deorsum. Et licet ihesus per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suam diuinitatem et excludere demonis temptationem per sacram scripturam respondit bene per illud quod hominibus prohibetur. poterit enim tanquam homo per gradus descendere de pinnaculo. Quod igitur arguitur de helya non valet. non enim petijt signum per ignem descendentem sine vtilitate sed ad hoc quod populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de precepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt promittitur ibidem. et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi contra prophetas baal licet hoc non sit totaliter expressum quia non omnia scribuntur. Eodem modo dicendum est de heliseo. curauit enim naaman ex diuina reuelatione et ad manifestationem virtutis diuine. Unde et naaman relicta ydolatria conuersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum. vnde dixit. iiij. Regum. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustum et victimam dijs alienis nisi domino. De gedeone vero dicunt aliqui doctores nostri quod ex debilitate fidei petijt bis signum in vellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit quedam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum quia scriptura non notat eum culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater Johannis qui propter dubium petijt signum dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsque ad filij sui circumcisionem vt habetur Luce. j. ca. De glo. vero in generali allegata parum est curandum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo quod gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic non peccauit. Instinctus enim diuinus non impellit ad peccandum. Alio modo dicendo quod gedeon non fecit hoc dubitando de potentia dei quin per ipsam posset saluare populum. nec de verbo domini dicentis sibi. in hac fortitudine tua liberabis israel quasi non esset verum. Sed ignorauit vtrum hec promissio esset absoluta que semper implectur vel conditionalis scilicet nisi gedeon et eius socij ponerent impedimentum per aliquod peccatum. frequenter enim in sacra scriptura intelliguntur promissiones diuine facte sub tali conditione quamuis non exprimatur. Hieremie. xviij. ca. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plantem illud si fecerit malum in oculis meis vt non audiat vocem meam penitentiam agam super bono quod locutus sum vt facerem ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel sociorum suorum prouenirent impedimentum dicte promissionis. petijt ergo humiliter a deo edoceri per signum quod non proueniret tale impedimentum vt sic constantius et expeditius iret ad prelium propter quod petijt duplex signum vnum pro se aliud pro socijs suis. Ad auctoritatem malachie dicendum quod iudei tenebantur soluere decimas ex

precepto dei sicut patet in multis locis veteris testamenti et ꝑ consequens hoc erat necesse ex parte soluentiū ⁊ vtile ex parte recipientiū. Erat eñ ad sustentationē ministrorū. Ad hoc eñ inducebat dñs ꝑplm̄ ꝑ ꝓphetam dicens. Inferte omnem decimam ⁊c̄. Qꝫ aūt subdit̄ ꝓbate me sup̄ hoc ⁊c̄. li probate nō tenet̄ hic causaliter sic intelligendo ꝙ soluerent decimas ad ꝓbandum seu temptandū. si ꝑ hec deus aperiret eis catharactas celi sed tenetur cōsecutiue. ⁊ est sensus si impleueritis p̄ceptū meū de decimis sicut tenemini ⁊ ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicit̄ Isa. c. j. si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex euangelica non est lex dei quia cōtradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.

Ecimum argumen

tum iudeorum est et sumit̄ ex euangelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis qꝛ dictum est antiquis. non ꝑiurabis. reddes aūt dño iuramenta tua. ego aūt dico vobis. nō iurare omnino ⁊c̄. sequit̄. Sit ergo sermo vester. est est. nō nō quod aūt habundātius est a malo est. Ex istis arguunt sic iudei xp̄iani affirmant ꝙ lex euangelica nō destruit legem moysi in moralibꝫ sed hoc patet esse falsum quia scribit̄ Deutro. x. ca. Dñm deū tuum timebis ⁊ illi seruies ipsi adherebis ⁊ in nomine illius iurabis. Et iterum Deutro. vj. Dñm deū tuum timebis ⁊ illi soli seruies ac ꝑ nomē illius iurabis. Et patet manifeste ꝙ ih̄s nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis non iurare omnino. Solutio ꝙ negatio p̄posita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio qꝛ nō omnis et quidam nō equipollent. Et ideo ꝑ hoc ꝙ dicit̄ nō iurare omnino. non excludit̄ omne iuramentū. qꝛ quilibet tenet̄ sup̄iori requirenti veritatē ꝑ iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia ⁊ veritas in multis casibus. sed cum dicit̄. Non iurare omnino excludit̄ iuramentum illicitū quod est triplex. scꝫ iuramentū falsum qđ caret veritate et iuramentū iniquū qđ caret iusticia. sicut cū aliquis iurat innocenti nocere ⁊ iuramentū incautū qđ iudicio discretōnis caret qđ fit qñ quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. et ꝓpter hoc dicit̄ Jere. iiij. c. iurabis viuit dñs in veritate ⁊ iusticia et iudicio. ad excludendū illa tria iuramenta illicita. Sciendū aūt ꝙ ex verbo Deutro. iiij. c. supra allegato in noīe illius scꝫ dei iurabis. Aliqui dixerunt ꝙ iuramentū esset frequentandū tanꝙ religionis actus etiā in cōi verbo vbi nō apparet necessitas aut pia vtilitas de quibꝫ vident̄ fuisse isti iudei arguentes. Sed ꝙ hoc sit falsum patet ꝑ preceptum diuinū Exodi. xx. vbi dicit̄. nō assumes nomen dei tui in vanū. nec eñ habebit insontem dñs eum qui assumpserit nomē dei sui frustra. qđ facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex verbo Hieremie p̄allegato. Item Ecclesiastici. xxiij. c. dicit̄ vir multum iurans replebit̄ iniquitate. nam ex frequentia iurandi ex iuramento incauto labit̄ in iuramentū falsum ⁊ iniquum. Qꝫ aūt subdit̄ sit sermo vester est est. nō non. i. simpliciter affirmando veritatē ⁊ negando falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. ⁊ ꝙ hoc intelligat̄ de modo cōi loquendi inter hoīes ptꝫ ꝑ hoc ꝙ dicit̄ sermo vester. quod aūt amplius est a malo est. nō dicit hoc esse malum sed a malo. Naꝫ omne iuramentum est a malo culpe vel pene. iuramentum eñ falsum iniquū ⁊ incautum est a malo culpe ex parte iurantis. Iuramentū aūt licitū est a malo pene ex parte requirentis iurmentum. Ex humana quippe fragilitate que pena quedam est inflicta humano generi ꝓpter culpam primorum parentū ꝓcedit. ꝙ hoīes mutuo sibi nō credunt simplici verbo absqꝫ iuramento. Et sic ptꝫ ꝙ xp̄s nō destruit in moralibꝫ legem moysi immo ꝑficit et dat modū quō hoīes non sint leuiter ꝑiuri. Iudei vero miseri ⁊ ceci dant modū ꝙ homo sit ꝑiurꝰ et ꝙ frangat oīa vota que facit s̄m ꝙ deducit Hieronymus de sancta fide cōuersus in tractatu quē fecit ex dictis thalmuth in. c. iij. vbi sic ait. Dicunt sapiētes eorū in thalmuth in nodarim in. c. qđ incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramenta ꝓmissionis vel vota que facit ꝑ totum annū ne habeant aliquā vigorē surgat vltima die anni et dicat. quecunqꝫ ꝓmissiones iuramenta vel vota ego fecero que in toto anno seq̄nti existunt reputo cassa nulla ⁊ vana. et hoc modo vtunt̄ iudei in p̄senti in vna nocte anni. Veniunt eñ oēs añ suum rabi: tenentē in brachijs thorath ⁊ oēs cum magna solēnitate dicunt p̄dicta verba. ⁊ ex hoc intelligunt ꝙ sunt sine onere conscientie ad frangendū qđcunqꝫ iuramentū qđ faciunt signāter xp̄iano qꝛ iuramētum qđ fit iudeo seruat̄. Si ille qui recipit iuramētum dicit illi qui facit tu iuras in deū ⁊ in hac lege ad intellectum meū ꝙ facies talem rem ⁊c̄. ⁊ cū dicit ad intellectū meū dicunt ꝙ iam reuocat̄ predicta ꝓtestatio quā fecit in principio anni. Sed si iuramentū facit xp̄iano. dicunt ipsi ꝙ licet xp̄ianꝰ dicat. tu iuras ad intellectū meū. ꝙ nō reuocat̄ ꝓpterea p̄dicta ꝓtestatio qꝛ xp̄ianus nō habet intellectum. Et ideo licet omnes aljame iudeorū iuxta forum regni faciant iuramentū in manibꝫ sui maiorini. vel baiuli de non p̄stando pecunias vltra id quod licentiant̄ ꝑ regem nullus eorum obseruat ⁊ intelligunt ꝙ nō peccant propter supradicta. hec ille. Huic sententie fauet etiam magister Johannes cōuersus in libro de ꝯcordia legum titulo. iiij. ca. vij. vbi preter illa que dicta sunt addit etiam ꝙ mandauerunt sapiētes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramentum et de hoc postea peniteret in corde. ꝙ in presentia trium iudeorum dicat se talia iurasse. ⁊ ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Illa que iurauit vana ⁊ nihilata suo iudicio reputare ⁊ ꝙ illa que iurauit s̄uare. nullatenus obligatur. Item dicit ꝙ in nocte remissionum indulgentiarum ponunt in publico thorath. ⁊ cantor dicit populo publice ter ꝙ omīa vota ⁊ iuramenta facta sūt cassa nihilata ⁊ vacua et nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste ꝙ ex huiusmodi occasione iudei sunt faciles ad iurandum et nullum obseruant penitus iuramentum. Et preter hos alios articulos immiscent iuramētis. quare de eis per sua iuramenta confidere nullus debꝫ ⁊ dicitur in suo thalmuth ꝙ quidā actor iudeorū priuatus ⁊ familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eum comedentem victualia prohibita. ⁊ imperator recepit ab eo iuramentum vt hoc nullatenus alicui reuelaret. ⁊ post tempus inuētus est reuelasse. ⁊ dixit ei tu nonne iurasti deo te h̄ nunꝙ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mūdo. ⁊ qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quāto magis hominibus falsaret leuiter iuramentū. quare nunꝙ a iudeis deberet exigi iuramentum. nec in aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie quinto. ꝙ si etiam dixerint. viuit dominus

7 hoc falso iurabunt 7 xpiani non leuiter iurant 7 obseruant fideliter iuramentum fm legem 7 nisi adimpleatur a confessoribꝫ non absoluuntur. dū tamen sint licita iuramenta quoniam ipsa obseruare penitus obligantur ꝺ quo Numeri. xxx. si qs viroꝝ votum vouerit dño aut se ꝯstrinxerit iuramento non faciet irritū verbum 7 omne quod ꝓmiserit implebit. hec ille.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex euangelica non est lex vera quia destruit legē iusticie.

Vndecimū argumentum

iudeoꝝ ex euāgelio sumitur ex illo Math. ca. quo. s. Audistis qꝛ dictū est antiquis. Oculum ꝓ oculo. dentem ꝓ dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. sed si quis ꝑcusserit te in dexteram maxillam prebe ei 7 alterā. 7 qui voluerit in iudicio contendere tecum 7 tunicam tollere dimittite ei 7 pallium 7c. hoc dicūt iudei esse contra legem rectitudinis et iusticie a deo datam Exodi. xxj. oculum ꝓ oculo 7c. Item xpiani non seruant istam legem iesu nazareni. Nam ꝑ fraudes 7 lites vnus rapit bona alterius 7 nō solum hoc est verum de secularibꝫ sed etiam de religiosis pluribꝫ. Respondetur ꝙ nō est verum iesum nazarenum destruxisse legem iusticie 7 rectitudīs

Circa quod sciendum ꝙ non resistere malo aliquando bonum est 7 necessarium. 7 sic cadit sub ꝑcepto vtpote quādo ex tali resistētia apparet manifeste origo magni mali 7 discidium ciuitatis vel regni vel aliquid hmōi. Aliquando vō est bonū supererogationis vt quando malum illatum toleratur patienter ꝓpter deum. vel ꝓpter pacem seruandam. vel ꝓpter sui humiliationem 7 sic non resistere malo cadit sub consilio 7 nō sub ꝑcepto et ī istis duobꝫ modis loquitur saluator 7 sic non excludit legem iusticie sed addit sup hoc ꝑfectionem legis euangelice ad quā nō tenent homines. sed possūt licite de illata iniuria querere vindictā fm ordinē iusticie quando non apparet ex hoc maius malū surgere vt dictū est. Sciendū aūt ꝙ ex hoc verbo legis. oculum ꝓ oculo 7c. aliqui iudei ꝺ quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interptantes ꝙ vindicta erat ꝑ se appetenda quod est falsū quia vindicta est malum pene. 7 iō non est ꝑ se appetibilis sed ꝓpter aliquod bonū consequendū vt ꝓpter ordinē iusticie ꝯseruandum. vel ꝓpter correctionem iniuriantis vel ꝓpter terrorē alioꝝ vt ab iniuriis cohercean̄tur vel aliquid hmōi vbi ergo nullum tale bonū ex pena alicuꝰ estimatur ꝓuenire sed magis timetur de scandalo 7 maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est 7 ꝑcepti vt dictum est. Si aūt circa talem casū qs a vindicta querenda desistit bonum supererogationis est 7 hoc patet ꝑ facta sanctoꝝ patrum non solum noui testamenti sed etiā veteris. Sanctꝰ enī Joseph potens vendicare illatam sibi iniuriā a fratribꝫ non solum a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustētauit. Similiter dauid semey sibi maledicentē 7 lapides contra eū mittentem 7 ex hoc reum lese regie maiestatis occidi ab Ysa. ꝓhibuit. ij. Regum. xvj. ca. dicēs. Dimitte eum vt maledicat si forte deꝰ respiciat afflictionem meam. id etiam patet ꝑ scripturam veteris testamenti Leuitici. xix. ca. non queris ratōnē nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. Vbi vō ex vindicta fm ordinem iusticie non apparet ortus scandali vel mali et ex desistentia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis desistentia malū esset 7 peccatum 7 in tali casu non est intelligendū saluatoris verbū. Qꝫ aūt sequitur 7 qui te ꝑcusserit in vnam maxillā 7c. non est intelligendū qītum ad effectum vt sic ꝑcussus maxillā aliam offerat ꝑcussori. quia iesus qui cepit facere 7 docere ꝑcussꝰ in vna maxilla vt habetur Joh. xviij. ca. nō ꝓbuit aliā maxillam ꝑcussori. sed eum caritatiue correxit dicens si male locutus sum testimonium ꝑhibe de malo. si autem bene cur me cedis. Est ergo verbū predictum fm animi ꝑparationem intelligēdū. s. vt sic ꝑcussus sit dispositus in animo adhuc sustinere maiores ꝑcussiōes 7 iniurias in casibꝫ ꝑdictis scꝫ qñ est ibi bonum necessarium vel supererogationis. Ad illud aūt quod obiicitur de xpianis legē xpi non obseruantibꝫ. Dicendū ꝙ ex eoꝝ malicia non peioratur lex euangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc ꝙ iudei satis cito post eiꝰ dationem fecerunt 7 adorauerunt vitulum conflatilem: Exodi. xxxij. ca.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex euangelica non est lex vera qꝛ dat cōsiliū dilectōis inimicoꝝ.

Duodecimū argumentū

iudeoꝝ ex euangelio sumit ex illo verbo: Math. quo. s. Audistis qꝛ dictum est antiquis. diliges ꝓximum tuū 7 odio habebis inimicū tuum. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vr̄os 7 benefacite his qui oderūt vos 7c. Ex hoc dicunt iudei. Videtur ꝙ iesus nazarenꝰ destruxit diuinum ꝑceptum qꝛ dñs mandauit filiis israel. ne amicitias vel federa contraherent cū habitatoribꝫ terre chanaan qui erant inimici eorum nec quererent eis bonū. vt habetur Numeri. xxxiij. oppositum dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini ꝑcepti. Pro responsione ad istud iudaicum argumentū sciendum est ꝙ doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enī ꝙ ꝑceptum est Leuitici. xix. Diliges ꝓximū tuum sicut teipsum. arguebāt a cōtrario sensu ꝙ debebāt odire inimicum sed hoc est falsum qꝛ omnis homo ex caritate diligendus est. inquātū ad imaginem dei est 7 capax ipsius ꝑ cognitionem 7 amorem. Amicitia enim caritatis fundat sup cōicatione supnaturalis beatitudīs. Et ideo oīs intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem hoīes qdiu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinē. Et ideo licet eorū malicia sit odienda. ipsa tñ natura possibilis beatificari est diligenda. 7 hoc est quod dicit saluator. diligite inimicos vestros bona scilicet gratie 7 glorie eis optando. Alia aūt non sūt eis optanda nisi in quadā generalitate inqñtū valent ad eoꝝ salutem quod soli deo est notum. quia omnibꝫ aliis pōt homo bene vel male vti. Et ideo circa hoc non est aliquid determinate petendum sed sub conditiōe. s. inqñtū valet ad eoꝝ salutē. Sequitur benefacite. benefacere est effectꝰ dilectiōis Et ideo sicut tenemur diligere inimicos qītum ad bona gratie 7 glorie ita tenemur in effectu salutē eoꝝ mō debito 7 possibili ꝑcurare. Qꝫ aūt bñfacere odiētibꝫ 7 inimicis ē laudabile pꝫ nō solū ꝑ sanctos pr̄es noui testamēti ꝫ etiā veteris. Esaias enim regi gerare 7 viris eius q eū oderāt 7 expulerāt fec cōuiuiū magnū. Geñ. xxvj. ca. Joseph fratres suos qui eum occidere voluerūt 7 tandē in seruitutē q est mors ciuilis vēdiderāt dulciter recepit 7 pauit. Dauid saulū ipm ꝑseqntē ad mortē bis a mor-

te liberauit ꝑmo Reg.xxiiij.ca. et.xxvij. Heliseus: syros.eum seq̄ntes ad mortez a rege israel interfici ꝓhibuit 7 potu iussit refici 7 sic ad suum dñm remitti libere.iiij. Reg.ca.vj.hoc etiam patet ꝑscripturam veteris testamēti Exodi.xxiij.ca. Si occurretis boui inimici tui aut azino erranti reduc ad eum. Itē ibidem Si videris asinum odientis te iacere sub onere nō ꝑtransibis sed subleuabꝭ cuz eo. Itez puerbioꝝ.xxxv.ca.si esurierit inimicꝰ tuus ciba illū.si sitit da ei aquam bibere.prunas.n. congregabis sup caput eius 7 dñs reddet tibi. Itē psalmo.cxix. Cū his qui oderant pacē eram pacificus 7c. Qz aūt contra dicta arguiť de habitatoribus chanaan.de quibꝫ inhibuit filijs israel ne contraherent amicitias cū eis ꝫ eos occiderēt. Dicendum ꝙ illi erant ydolatre pessimi ꝓpter quod mortē meruerūt ꝓm iudiciū dei. Et ideo filij israel occidentes eos nō fecerūt ex odio ꝫ ex mādato dei et iusticie zelo cū ipsis nō erant amicitie contrahende ad vicium ydolatrie.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihesus xp̄s non est verus deus q2 relaxauit substantiā obseruantiam sabbati.

Tercium decimuz argumentū iudeoꝝ ex euāgelio sumiť ex illo

Mathei.xv. In illo tꝑe Abijt hiesus sabbato ꝑ sata.discipuli aūt eius esurientes ceperūt vellere spicas 7 manducare.pharisei aūt vidētes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qđ nō liceat facere sabbatis. At ille dixit eis Nō legistꝭ qđ fecerit dauid qñ esurijt 7 qui cū eo erant 7 quō ibi intrauit domū dei 7 panes ꝓpositōnis comedit.qđ nō licebat ei edere neqꝫ his qui cū eo erant nisi solis sacerdotibus.7 nō legistis in lege q2 sabbatꝭ in templo sacerdotes violāt sabbatū 7 sine crimīe sť dico vobis ꝙ tēplo maior est hic 7c. Ex dictis arguūt iudei quadrupliciter. Primo si ihesus ē deus vt dicunt xp̄iani quō relaxauit obseruantiā sabbati cū ipse prius eam p̄cepit Exodi.xx.ca. Memento vt diem sabbati sanctifices. Igitur aut ip̄e non est deꝰ cuiꝰ contrariū affirmāt xp̄iani aut deus est mutabilis relaxādo qđ ip̄e p̄cepat maxime tāꝙ legitimū sempiternū cuiusmodi est obſuatio sabbati. Item.ij.exemplū quod adducit de dauid nō est cōueniens ꝑmo q2 discipuli nō erāt in tanta necessitate famis sicut dauid 7 eius viri. Secūdo quia dauid tunc transgrediens sabbatū transgressionē tunc nō reiterauit. Itē.iij. si excusauit hāc dauid transgressionez eadem ratōne debet excusare adulterium eius cū bersabee 7 homicidiuz vrie. Itez iiij. exemplū qđ adducit de sacerdotibꝫ nō est ad ꝓpositū.sacerdotes.n. oꝑabanť sabbato in templo accēdendo ignem vel potius nutriendo.hoc autez non erat ꝓhibitū sed solū de habitatōibꝫ hoīm sicut dicit Exodi.xxxv.ca.de sabbato ignē nō accenderis in cunctis habitaculis vestris.templuz aūt nō includitur in generalitate habitaculoꝝ hoīz. Ad ꝑmū argumentū dicendū ꝙ magis est ad ꝓpositū Nam ille qui dat p̄ceptū pōt in illo dispensare in casu 7 totaliter reuocare. Et ideo ihesus inq̄ntuz deus potuit hoc facere.ꝓpter quod subdit de seipo dñs est filius hoīs 7 etiā sabbati. Itē idē in ꝑsona est filius dei 7 filius hoīs sicut supꝓbatū est.ꝙ aūt tꝑe veteris testamenti dñs dispensauerit in obseruantia sabbati ptz Iosue.vj.vbi dicitur.ꝙ de mādato dñi Iosue 7 viri bellatores circuierūt orbem Iericho septē diebꝫ ꝯtinuis armati 7 sic oꝑtuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos autētico qui dicitur cedaroilā.i.ordo seculi.diciť ꝙ die sabbati fuit preliū Iericho.7 hoc satꝭ innuiť ex textu Iosue.vj.vbi dies ille dicitur vnus qui ꝓprie diciť de sabbato.7 illo die circuierunt Iericho septē vicibꝫ 7 in vltimo circuitu corruentibꝫ muris intrauerūt 7 interfecerūt oēs habitatores vrbis. Item.iij. Reg.xix.diciť ꝙ helyas ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebꝫ 7 quadragita noctibꝫ ꝯtinue 7 sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. Qz arguitur vltra ꝙ deus sit mutabilis nō valet. Nam imutabilis existēs oꝑať mutabilia oꝑa sicut incorporeꝰ existens corporalia facit. Et ꝙ vltra dr̄ ꝙ sanctificatio sabbati fuit p̄cepta ad semꝑ nō est verꝝ.nam vbi de ip̄a scribitur Exodi.xxxj.ca.pactū est sempiternum in hebreo habetur pactū est beollā.i.in seculū quod nō significat eternitatē ꝫ tp̄s longum cōmuniter acceptū 7 hoc mō dr̄ Hieremie.ij.ca. A seculo cōfregisti iugū meuz.i.ab antiquo tꝑe et in hebreo habetur beollaz cōfregisti 7c.i.a seclo. Aliquando vō accipiť ꝓ tꝑe indeterminato quod tamen potest esse satis breue sicut Deutero.xv. diciť ꝑforabis aurē eius in ianua domus tue 7 seruiet tibi vsqꝫ in eternū.7 in hebreo habetur ꝑforabis 7c. 7 erit tibi seruus beollam.i.in seculū 7 hoc tp̄s poterit esse breue vel longū.vnde dicit hic glosa hebraica beollā.i.cūctis diebꝫ seculi dñi vsqꝫ ad iubileū. Si.n.infra annū a ꝑforatōe auris serui moreretur dñs fiebat liber a seruitute.7 si viueret vltra annum iubileū seruus tñ fiebat liber in anno iubileo. Patz igitur ex dictis ꝙ obseruatō sabbati nō est p̄cepta ad semꝑ ꝫ ad tp̄s. Et ex hoc ptz ꝙ illi q̄ ꝓ hac dictōne hebraica trāstulerūt eternū vel sempiternū dederūt simplicibꝫ occasionē errādi circa obseruationē sabbati 7 circūcisiōis. Ad secunduz qđ vltra arguitur de discipulis ihesu spicas vellentibꝫ ꝙ peccauerunt nō est verum.nō.n.peccauerūt ratione facti quia scribiť Deutro.xxiij.ca. Ingressus vineam ꝓximi tui comedes vuas quantū tibi placuerit.7 idē intelligendū est de granis bladi et ꝺ alijs fructibꝫ.nec peccabāt ratōe tꝑis.s. diei sabbati.nam eoꝝ esuries eos excusabat. Posset etiam ꝓbabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterant in die sabbati. Nō.n.peccabant rōne comestiōis q2 comedere in die sabbati licitū erat omnibus iudeis nec ratione excussionis granoꝝ de spicis que est q̄dam preparatio cibi licet p̄paratio cibi ꝑ decoctōnem esset ꝓhibita fieri in die sabbati Exodi.xvj.7 xxxviij.quia ibi est longus labor 7 distractio.s. cōpositio lignoꝝ.7 accensio ignis.positio vasoruz ad ignem 7 sollicitudo circa decoctionez vt fiet optune. tamen alique preparationes parui laboris et parue distractōnis in die sabbati poterāt fieri vtpote. Cibum decoctum die precedenti disponere in vasis 7 ponere super mensam.7 per consequens licitum erat ponere mensam 7 mappam 7 similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare.vellicatio autem spicaꝝ nō videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus 7 per consequens licita. Qđ aūt vltra arguiť ꝙ dauid 7 viri eius erant in maiori necessitate famis q̄ discipuli ihesu non videtur verisimile habebant.n.aliquā pecuniā vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde.que discipuli nō habebāt quia sine pecunia 7 pera 7 cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit ꝺ necessitate dauid 7 viroꝝ suorum ad hoc ꝙ daret eis licite panem sanctum ꝫ solum de mundicia eoꝝ maxime a mulieribꝫ: vt ꝑmo

Regum.xxj.ca.patet. Qꝫ autem innuitur vltra ꝙ dauid peccauit panes illos comedendo patet esse falsum non solum per verbum saluatoris factum excusantes sed etiam per scripturam veteris testamenti que non reprobat dauid comestionem. nec achimelech concessionem. 7 q̄a summus sacerdos erat non esset verisimile ꝙ ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantiā sabbati ipe aūt dixit si mundi sūt pueri maxie a mulierib9 mā ducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionē licitam. Ad tercium cū dicit ꝙ eadē rōne ihesus debuit excusare vel relaxare ad ulterium cū bersabee 7 homicidium vrie. Dicēdū ꝙ est falsum. nam ista sunt ꝑ se mala nec possūt bene fieri ꝓpter quod in talib9 non habet locū dispēsacio. Ad quartum cū dicit de sacerdotib9 in templo manualiter opantib9 7 licite nō solū accendendo ignem vel poti9 nutriendo sicut precipitur Leuiti.vj.ca. Ignis in altari meo semꝑ ardebit quē nutriat sacerdos subijciēs ligna mane ꝑ singulos dies ꝫ etiam hostias lauādo 7 suꝑ altare cremando 7 hoc rōne templi vel potius diuini cultus ibi fiendi eadem rōne vel maiori discipuli p̄nte ihesu 7 eos licentiā te poterant licite vellere spicas. dato ꝙ al's esset illicitū quod tn̄ nō est bene clarū vt supradictū est ideo subdit saluator. Dico aūt vob quia maior est templo hic. De causa aūt quare fuit mutatū sabbatū in diem dn̄icā. quare etiā talē diem correspōdentē saturno obseruāt iudei 7 quō iudei iam nō obseruant sabbatū preceptū a moyse sed reductū a dyabolo dictū ē suꝑ in isto tercio libro consideratōe quarta argumento quinto.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus christ9 nō est verus deus 7 vnus cum patre quia confitet patri.

Quartumdecimum

argumentū iudeoꝝ ex euangelio sumit ex illo verbo Mathei.xj. Confiteor tibi pater dn̄e celi ac terre. Et sequit oīa michi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic xp̄iani dicunt ꝙ filius 7 pater vnum sunt quō ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere coram seipso. Itē si omnia sunt tradita a patre ergo nihil habet ad seipso 7 sic ex se est omnino deficiēs Ad primū suꝑ declaratū est argumento.xxij. q̄rte considerationis hui9 libri ꝑ scripturas hebreorū ꝙ xp̄s est deus 7 homo. de9 ab eterno 7 homo ex tēpore. Item declaratū est suꝑ libro primo in aptōne.xij. thesauroꝝ ꝙ ihesus nazarenus est ver9 xp̄s. 7 q2 in eo sunt distincte nature ideo ꝫm ꝙ deus dicit Johis.x. Ego 7 pater vnū sum9. s. in essentia. distincti tn̄ in ꝑsonis. scd̄m aūt ꝙ homo dicit Johis xiiij. pater maior me ē 7 sic orat corā patre 7 confitetur. Quod aūt subditur si habet oīa a patre. ergo ex se ē oīno deficiēs. Dicēdū ꝙ hec ꝓpositō ē vera. xp̄s inquātū hō ē creatura oīs creatura sibi relicta in nichilū caderet sicut ē de nihilo. Et iō pōt ista concedi cū reduplicatōe xp̄s inquantū homo nichil est ex se ꝫ omnino deficiens. Si aūt ex dictī aliquis arguat ꝙ idē sequit de xp̄o inquantū deus quia quicquid habet filius inquantū deus habet nascendo 7 ꝑ cōsequens habet illud a patre 7 sic ex se nichil est ꝫ est omnino deficiens. Dicendū ꝙ nō sequitur q2 fili9 a patre accipit idē esse cū eo. Naꝫ diuinū esse nō est multiplicabile. 7 ideo sicut pater est necesse esse sic 7 filius 7 sic nō potest dici deficiens. nam eandē deitatē. potentiā. sapientā. 7 sic de alijs absolutis habet cū patre. Qꝫ autē in diuinis sit pater 7 filius non solū patet ex nouo testamento sed etiā ex veteri. Esaie.ix. filius datus est nobis 7 vocatur nomē eius ad mirabilis cōsiliarius de9 fortis 7c̄. Ex quo patet ꝙ in diuinis est filius 7 per consequens pater q2 relatiue dicunt adinuicem et posita se ponunt 7 ꝑ empta se ꝑimunt. Non.n.pōt dici ꝙ deus filius sit filius alicui9 creati vel finiti non tn̄ sunt duo increati aut duo imensi sicut nec duo dij sed vnus increatus 7 vnus immensus nullam.n. distinctionem hn̄t in deitate sed solū in ꝑsonali ꝓprietate. De trinitate ꝑsonaꝝ 7 vnitate essentie. dictum est suꝑ argumento.xxiij. quarte consideratōis hui9 libri quantū sufficit ad ꝓpositū huius libri.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus christ9 nō est deus q2 contradicēs sibi est instabilis.

Quintumdecimum

argumentū iudeoꝝ ex euangelio sumit ex illo v̄bo Math.viij. Cū aūt descēdisset ihesus de monte secute sunt eum turbe multe 7 ecce leprosus veniens adorabat eum dicēs. Domine si vis potes me mundare 7c̄. Sequit 7 ait ihus illi. vide nemini dixeris sed vade ostende te sacerdoti 7 offer munus quod precepit moyses. Ex his arguit sic iudeus Jhesus voluit sacrificiū qō fiebat in emundatōe leprosi. Alibi v̄o. s. Math.ix. et xij.ca. dicit. misericordiā volo 7 nō sacrificiū 7 sic contradicit sibi 7 est instabilis in voluntate. Itē idem arguitur ꝑ hoc ꝙ dicit mundato a lepra vade nemini dixeris 7c̄. 7 alibi. s. Luce.viij. ca. dicit vade ad tuos 7 narra quāta tibi fecerit dn̄s. Itē alibi. s. Math.x. 7 Luce.xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit coram hoīb9 cōfitebor 7 ego eū coram patre meo. 7 sic patet ꝙ voluit sua facta celari 7 publicari que sunt contradictoria. Ad primū dicendū ꝙ nō valet. nam eadē ratione ꝑ scripturā veteris testamenti quā iudeus confitet esse verā ꝓbaret deum esse mutabilem quia Gen̄.viij.ca. dicit de sacrificio noe. Odoratusq3 est dn̄s odore suauitatis 7 sic fuit sibi placitum. Item in Exodo Leuitico 7 alijs libris veteris testamenti p̄cepit deus sibi offerri sacrificia tanꝙ sibi placita et Esaie.j.ca. dicitur holocausta arietum 7 adipem pinguium 7 sanguinem hircoꝝ 7 vituloꝝ nolui 7 psalmo.xxxix. sacrificiū 7 oblationem noluisti 7c̄. hec.n. non arguunt dei mutabilitatem. nam ipse immutabilis mutabilia operatur sicut in corꝑalis corꝑalia. Qō āt ihesus dixit allegando dictū ozee ꝓphete.vj.ca. misericordiam volo 7 non sacrificium nō dixit hoc sacrificia veteris legis reprobando. habebant enim tūc cursum suum 7 habuerant vsq3 ad mortem xp̄i Sed hoc dixit opera misericordie sacrificijs p̄ponendo. Nam habent duplicem bonitatem. vnam ex genere q2 sūt virtutis moral'. aliā ex caritate q2 qn̄ fiūt ex caritate hn̄t bonitatē meriti vite eterne Sacrificia v̄o veteris legis nō habebāt bonitatē nisi ex fide 7 dilectione offerentium. Ideo dicitur Gen̄.iiij.ca. respexit dn̄s ad abel 7 ad munera ei9. quasi dicat. munera fuerūt accepta sibi ꝓpter bonitatem offerentis. Qꝫ aūt isto modo intellexerit ꝓpheta vel potius dn̄s ꝑ ꝓphetam patet ꝑ textum ibidem qui talis est. misericordiam volo 7 non sacrificiū 7 scientiā dei plusꝙ holocaustū. Per hoc ꝙ dicit plusꝙ holocaustum que sunt quedā sacrificia patet ꝙ nō loquebatur holocausta reprobādo sed eis scientiam dei p̄ferendo 7 eodē modo de

opibꝫ misericordie respectu sacrificioꝝ. et hoc idez patz Esaie primo ca. Postꝙ dixerat dñs holocausta arietū ⁊ adipē pinguiū ⁊ sanguinē hircoꝝ aut vituloꝝ nolui. Subdit querite iudiciū subuenite oppresso. iudicate pupillo. defendite viduā. ⁊ venite ⁊ arguite me dicit dñs. Si fuerit peccata vestra vt coccinū quasi nix dealbabūt ⁊c̄. Ex q̊ patz manifeste ꝙ opa misericordie ⁊ iusticie magis erāt deletiua culpe ⁊ meritoria glorie habende xp̄i tpe ꝙ̄ sacrificia legis. Qz aūt arguit ꝙ ihesus aliquādo voluit facta sua celari. ⁊ aliqñ publicari fuit valde rōnabile. Nā oīs eius actio fuit nr̄a instructō. Expedit aūt imꝑfectis opa sua celare ne ꝑ vanā gloriam extollant. ⁊ expedit aliqñ maxime ꝑfectꝭ opa sua bona in publico ponere ad dei gloriā et p̄ximi edificationē. Qꝛtuz ad primū dicit ihesus Math. vj. te aūt faciēte elemosynā nesciat sinistra tua q̇d faciat dextera tua. Et q̄tum ad secūdū sic luceat lux vestra corā hoībꝫ vt videāt opa vestra bona ⁊ glorificēt patrē vr̄m q̇ in celis ē Math. v. Sic etiā patres veteris testamēti aliqua bona opa fecerūt occulte ⁊ aliqua bona publice. Helyas. n. filiuz vidue sareptene suscitauit secrete in suo cubiculo ad ꝯsolationē matris vidue. iij. Regū. xvij. ca. ⁊ ignē de celo fecit descendere sup holocaustū suuz ad declaratōz diuinitatꝭ vere publice. s. corā rege achab ⁊ populo isrł. iij. Reg. xviij. ca. Similiter heliseus multiplicationē oley ad vidue sustētatōez ⁊ filioꝝ eius ⁊ ad satisfactionē creditori fiendaz fecit secrete. s. clauso ostio vt habetur. iiij. Reg. iiij. ca. ⁊ milites syrie volentes euz capere acrisia ꝑcussus duxit eum in medio samarie corā rege isrł ⁊ populo ciuitatis vt habet. iiij. Reg. vj. ca. Patet igitur ex p̄dictis ꝙ ihesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit ⁊ aliqua occultauit.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ pater filius ⁊ spiritussanctus non sunt vnius essentie quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod nō dimittitur ab altera.

Extumdecimum ar

gumentū iudeoꝝ sumitur ex euangelio ex illo loco mathei. xij. omne peccatū et blasphemia dimittet hoībꝫ. spūs aūt blasphemie non dimittet. Et quicūqꝫ dixerit verbū cōtra filium hoīs dimittet ei. qui aūt dixerit cōtra spiritū sanctū non remittetur ei. neqꝫ in hoc seclo. neqꝫ in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Vos xp̄iani dicitis ꝙ pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt vnius essentie ⁊ vnius voluntatis. quō ergo dicit verbuz seu blasphemia contra spiritumsanctum ⁊ nō ꝯtra filium ⁊ patrē. ⁊ quō vnus dimittit peccatū vł blasphemiā sine alio. Hec em̄ que vident haberi ex verbis ihesu implicāt contradictōez si sūt vnius essentie ⁊ vnꝰ blasphemator ⁊ alt nō. seqt ꝙ idē blasphemat ⁊ nō blasphemator ⁊ si st vniꝰ volūtatis ⁊ alt remittit ⁊ alter nō sequit ꝙ idē remittit eidē blasphemanti ⁊ nō remittit que sūt ꝯtradictoria. Itē de aīa blasphemantis ipm xp̄m sepata quero dicit iudeꝰ vbi sit. s. in celo vel in gehēna. Si dicat ꝙ in celo sequitur ꝙ spiritussanctus impotēs est ad puniendū blasphemiam illatā sibi ⁊ ab eo nō remissam. Si aūt dicat ꝙ est in gehenna sequitur ꝙ pater ⁊ filius sūt impotentes ad saluandū eam cū remiserint blasphemiā. Itē si duo remittūt scꝫ pat vł filius ⁊ spiritussanctus nō remittit quid ꝓficit blasphemanti ⁊ quid sibi nocet si spūssanctus non remittit. ex quo pater ⁊ filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola ⁊ ꝯtraditionē implicātia que tñ sequūtur ex verbis ihesu nazareni concludit iudeus ꝙ eius doctrina nullius sit momenti. Satis patet intelligentibꝫ ꝙ obiectōnes iste ꝓcedūt ex imaginatōe falsa circa articulū sancte trinitatis qui articulus satis ē declaratꝰ sup̄ ca. xxiij. quarte cōsideratōis huiꝰ tercij libri ex scripturis hebraicis. nō solū ꝙ in essentia diuina sint plures sed ꝙ sunt tres ⁊ solū tres. nec est contra intentiōz antiquoꝝ hebreoꝝ dicere pluralitatē in deo dum tñ vnitas essentie teneatur ꝙ nos xp̄iani tenemus firmiter ⁊ cōfitemur fideliter. his ergo suppositis respondendū est ad obiectōes. Circa qđ sciendūz est ꝙ saluator Math. xij. distinguit blasphemiam contra filium hoīs a blasphemia contra spiritum sanctum. Primā vocans v̇ba iudeoꝝ nequiter ꝓlata contra benignitatē humanitatis sue. Comedebat. n. ⁊ bibebat cū hominibꝫ etiā aliquādo cuz peccatoribꝫ sicut clementissimꝰ medicus cū egrotꝭ ⁊ ꝓpterea iudei vocauerūt eū voracē ⁊ potatorem vini publicanoꝝ ⁊ peccatoꝝ amicū vt hr̄ Math. xj. ca. ⁊ hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo ꝙ erat excusabilis in ꝑte ex consideratione fragilitatis humane. Secūdam v̇o blasphemiaz vocat verba contra deitatem suaz nequiter dicta. Videntes. n. ab eo fieri expulsiones demonū. illuminationes cecoꝝ. suscitatiōes mortuoꝝ ⁊ similia que nō poterāt fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes Math. xij. ca. Hic demonia nō eijcit nisi in beelsebuth principe demonioꝝ ⁊ hanc plasphemiam dixit saluator irremissibilē. nō simpliciter sed de difficili remissibilē. Nam ex parte blasphemantium nō erat aliqua excusabilis ratio in toto vel ī parte quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatoꝝ ꝙ est virtus diuina et qꝛ eadē deitas est in tribꝫ ꝑsonis Ideo blasphemans contra vnam ꝑsonam blasphemat etiā contra aliam. ⁊ similiter quia eadem bonitas ē in tribꝫ ideo vna ꝑsona nō remittit sine alia. Nā opa trinitatꝭ sunt indiuisa. Remissio tamē peccatoꝝ aliquādo ꝑsone spiritussancti attribuit. qꝛ principiū remissionis hmōi est bonitas que est attributū spiritussancti. Patet igitur ꝙ obiectiones iudei suppositе ꝓcedunt ex falsa imaginatōe. Restat aūt ostendere ꝙ irremissibile dupliciter dicitur. vno mo cōtradictorie. i. nullo mō remissibile. Alio modo cōtrarie. s. de difficili remissibile hoc mō ptz. v. meth. vbi dicitur ꝙ impossibile ⁊ intrāsibile. vno modo dicitur qđ nullo modo pōt fieri vel transiri. Alio modo qđ de difficili potest. Hoc etiā declaratur de cōmuni modo loquendi. Dicitur. n. de ceco ꝑfecto ꝙ non potest videre simpliciter ⁊ de cecutiēte ꝙ nō potest videre quia videt cum difficultate. Tercio modo hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Iosue. n. considerans difficultatem populi ad bonum ⁊ pronitatem ad malum dixit Iosue vltimo ca. non poteritis seruire domino ⁊c̄. non intellexit de impossibilitate simpliciter sed de difficultate Nam ibi subditur ꝙ inijt fedꝰ inter populum ⁊ deum vt seruiret domino. Item Hieremie. xiij. ca. Si pōt ethiops mutare pellem suam ⁊ pardus varietates suas ⁊ vos poteritis bene facere cum didiceritis maluz. Qꝛ. n. ethiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc ē impossibile simpliciter. Sed ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sed difficile eo ꝙ habitus viciosus inclinat ad malū agendum per modum nature. Exemplum autez habetur in manasse rege qui dum vixit fuit assuetus in

pessimis ⁊ tamen finaliter reductus fuit ad bonū virtutis vt patet. ij. palip. xxxiij. ⁊ in fine libri vbi ipsius ponitur oratio. Quod autem iude⁹ querit vltimo de anima blasphemantis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vō recessit totaliter expedita q̃tum ad culpam ⁊ penā est in celo. Si autem recessit liberata a culpa sed adhuc ad penam tp̄alez obligata detinetur ad tp̄us ī purgatorio donec purgetur ⁊ sic ad gloriam transferatur. nec aliqua p̄sona diuina est impotens ad saluandum eum vel puniendum. quia sicut tres persone sunt vnus deus ita sūt vnus omnipotens ad faciendū de creatura quicquid placet sibi ꝑm ordinē sue sapientie ⁊ iusticie.

Q ihesus xp̄s nō est verus deus quia dicens ꝙ venit saluare quod perierat contradicit sibipi loquens parabolice.

Decimumseptimum

argumentū iudeoꝝ ex euangelio sumit ex illo loco Mathei. xviij. Non est volūtas ante patrem vestrum qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis. ⁊ ibidē premittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Itē Math. xiij. ca. dicitur. Ideo ī pabolis loquor eis quia videntes non vident ⁊ audientes non audiunt neq̄ intelligunt. Ex his arguit sic iude⁹. Si venit Ihesus saluare quod perierat vt dicit. ⁊ tñ loq̄bat̄ peccatorib⁹ pabolice vt nō intelligerent nec per consequens conuerterentur vt ibidem vt in euāgelio subditur. Ista sibi videntur manifeste cōtradicere. s. ꝙ quereret salutē peccatoꝝ ⁊ nō quereret nec vellet. Item istud vltimo dictū destruit verbum dñi ezechiel. xviij. ca. Nolo mortē peccatoris ꝫ vt magis conuertatur ⁊ viuat. Dicendū ꝙ xp̄us non semper loquebat̄ turbis pabolice ꝫ aliquādo plane ⁊ apte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. ca. ⁊. vj. ⁊. vij. vbi tradit formā pfectionis euangelice. Sed qm̄ frequenter ad eius predicationē veniebant hoīes maligni non ad discendum sed ad insidiandū ei. Ideo tūc loquebatur pabolice vt non intelligerent ne daret sanctū canib⁹ ⁊ poneret margaritas ante porcos. Aliq̄n etiam fidelib⁹ ⁊ deuotis loquens pabolaz p̄mittebat ⁊ postea exponebat vt ex p̄missione pabole veritas gratiosius caparetur. ⁊ hic modus cōmunit̄ in eccl'ie predicationib⁹ obseruat̄. Patz igit̄ ꝙ ih̄s aliquando loquebatur pabolice et aliq̄n plane et hoc rationabiliter. nam ezechiel ⁊ alij p̄phete frequenter vtroq̄ modo loquebantur vt patet eorū libros intuenti. Moyses etiā aliquando loquebatur ppl'o velata facie aliquando vō sine velamine. Item iudeus arguens contra ihesuz eo ꝙ dicit in pabolis loquor eis vt videntes nō videant ⁊c. Arguit contra deum veteris testamenti ⁊ p consequens seipsum. dicit. n. dn̄s Esaie. vj. ca. Exceca cor populi huius ⁊ aures eius aggraua. quam auctoritatez Ihesus ita allegauit tanq̄ impletā in sua predicatione p quam simplices ⁊ illr̄ati fuerūt illuminati in ap̄lis: et sacerdotes ⁊ scribe fuerunt excecati. De causa huius cecitatis dictū fuit supra consideratione prima hui⁹ tercij libri. Nec obstat ꝙ verba Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nam apostoli ⁊ euangeliste allegantes scripturā veteris testamenti magis curauerūt allegorie sensuz q̄ verba. Hec autem excecatio fuit ab antiquis doctoribus iudeoꝝ exponentib⁹ in libro Afre. i. decoris illud qđ dixit moyses Deuteronomij. xxij. ca. generatio praua atq̄ puersa heccine reddis dn̄o pp̄le stulte ⁊ insipiens. glosa stulte in his que p̄cesserūt insipiens ad futurū seculū per quod intelligitur tempus messie in glo. hebraicis vbiq̄. Q autem vlterius dicit ihesum destruere verbum dn̄i dicentis. Nolo mortē peccatoris ⁊c. non valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes ⁊ aliq̄ obstinati. De penitētib⁹ dicit dn̄s verbū istud ⁊ mlta consimilia. De obstinatis vō dicit cōminationem asperam ⁊ totalē destructionē. Job. xxj. ca. ducūt in bonis dies suos ⁊ in pūcto ad inferna descēdūt. ⁊ hoc patet per effectum de chore ⁊ sibi adherentibus Numeri. xvj. Et ideo si arguit iude⁹ ipsuz destruxisse domini verbū eadem rōe sequit̄ ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquuz ⁊ contra seipm maxime in verbis vbi in eodem contextu litere talis modus loquendi contrarius de obstinatis ⁊ penitentib⁹ frequenter inuenitur. Vn̄ Exodi. xxxij. ca. dicit. Ego occidam. s. obstinatos. ⁊ ego viuere faciam. s. penitētes. ⁊ psalmo. lxxvij. Cū occideret eos querebant eum ⁊ reuertebantur ⁊c. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vō ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur ⁊ penitebant.

Contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus quia orauit.

Decimumoctauū ar

gumentū iudeoꝝ ex euangelio sumitur ex illo verbo Math. xxvj. ca. tūc venit cū illis ihesus in villam que dicitur gethsemani ⁊ dixit discipulis suis. sedete hic donec vadam illuc et orem. Ex hoc arguit sic iudeus. Si ihesus est deus quomodo orauit. ipsius enī dei non est orare ꝫ ab alijs orari vt sic liceat loqui. Per supius dicta facilius istud argumentū iudaicū soluit̄. quia declaratum est supra p scripturas hebreoꝝ ꝙ messias in veteri testamento p̄missus futurus erat verus homo ⁊ verus deus in vna persona. Item ꝙ redempturus erat mundū p passionē suam in hūana natura. Item ꝙ ihesus nazarenus est verus messias iudeis p̄missus. iō habuit corpus passibile ⁊ mortale pro nostra redemptōe vsq̄ ad suā resurrectionem. In qua habuit corpus imortale ⁊ gloriosuz. Dicendū ergo ꝙ ihesus nazarenus in humanitate pro nobis assumpta in qua est minor patre orabat euz p nobis sicut scribitur Esaie. liij. ⁊ p trāsgressorib⁹ orauit vt. s. nō perirent. quod caplm intelligitur de xp̄o ad lr̄am sicut supra sepe declaratum est. Orauit etiam pro seipso Johannis. xvij. ca. pater clarifica filium tuum ⁊c.

Contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus quia fuit tristis ⁊ timuit.

Decimumnonum ar

gumentum iudeoꝝ ex euāgelio sumitur ex illo loco Math. q̄ sup Assūpto petro et duob⁹ filijs zebedei cepit tristari ⁊ mesti⁹ esse. tūc ait illis. Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortez. sequit̄. pcidit in faciem suā orās ⁊ dicens. pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Primo sic. Quis vnq̄ audiuit de deo loqui tremente ⁊ timēte cū deus sit oīpotens ad faciendū quod vult sine difficultate. Si aūt dicatis ꝙ iste timor ⁊ tremor in carne fuit ꝫ nō in anima: quis est ita fatuus qui ignoret carnē dolere ⁊ timē

nisi ꝑ aīam. Itē.ij.ꝑ hoc ꝙ dicit trāseat a me calix iste.7c̄.ptꝫ ꝙ in eo nō fuit virtus ad saluandū vitā suā 7 carnē. Respondetᷣ ꝑsupposito ꝙ sepe sup̄ declaratū est ꝙ ihesus est verꝰ deꝰ 7 verꝰ hō. Ad primū dicitur ꝙ timor 7 tremor 7 siꝉia nō fuerīt in natura diuīa qꝛ hoc ē impossibile nisi tm̄ methaphorice sic Geñ.vj.ca.dicitᷣ.7 tactꝰ dolore cordis intrīsecus delebo inquit hoīeꝫ quē creaui a facie terre. Siꝉr nec in natura hūana q̄tū ad ꝑtem aīe supiorem q̄ est intellectiua in q̄ ihesus ab instāti sue cōceptōis fuit cōphēsor 7 sūmo gaudio fruebatᷣ. Sꝫ q̄tum ad ꝑtem aīe inferiorē q̄ dr̄ sensitiua 7 ē in organo corꝑali in q̄ ihesus fuit viator fuerīt ꝑdicta ad opꝰ nr̄e redemptōis.7 vt in ipo ondēderetur vere natura sensibilis ꝯ futuros hereticos qui dicturi erant ꝙ xp̄s nō habuit corpus passibile sed celeste Ad scōm cū inducitᷣ transeat a me calix iste. Dicendū ꝙ hec peticio erat sensualitatis sicut monētis q̄ naturaliter horret mortē sed erat ratōnis sicut ꝑponētis tm̄ ꝑ quā tn̄ rōne ihesus acceptabat mortē qꝛ volūtas rōnalis in eo erat totaliter volūtati diuīe ꝯformis. Ideo dicebat verūtamē nō mea sed tua volūtas fiat.7 accipitᷣ hic volūtas pro appetitu sensitiuo.quē appetitū intellectꝰ superabat. Ideo de ipo scribitᷣ Esaie.liij.ca.Oblatꝰ ē qꝛ ipe voluit.in hebreo sic habetᷣ.angustiatꝰ ē qꝛ ipe voluit.7 infra eodē ca.dicitᷣ ipe tradidit in mortē aīam suā 7 cū sceleratis reputatus est.7 ꝓpter hoc dicebat Math.xxvj.ca. Spiritus quidē ꝓmptus est.i.volūtas rōnis ꝓmpta est ad mortē caro aūt infirma.i.sensualitas.7 hoc inuenitᷣ nō solū de ihū nazareno.ꝫ etiā in martyribꝫ in nouo testamēto sicut pꝫ de mltis.7 etiā in veteri testamēto. De Machabeis ab anthiocho tormētatis.7 de heleazaro de quo dicitur.ij.Machabeorꝝ.vj.ca.sed cū plagꝉ perimeretᷣ ingemuit 7 dixit. Dn̄e q̄ habes sanctaꝫ scientiā tu scis qꝛ cū a morte possim liberari ḡues corꝑis sustineo dolores.ſm aīam aūt.i.ſm ꝑtē anime supiorē libenter hec patior. Qđ aūt arguit iudeus ꝙ caro nō dolet timet 7 tristatᷣ nisi ꝑ aīaꝫ hoc est verū de aīa sensitiua.sed qꝛ nescit distiguere inter sensum 7 intellectū ideo facit ridiculosuꝫ argumentum.

Contendit ꝙ xp̄s nō est deus qꝛ iuit ad ficulneam ad ꝑquirendū fructus que nō habebat nisi folia 7 quia maledixit ei cum nihil nocumēti sibi fecerat.

Icesimū argumentū

iudeorꝝ ex euangelio sumitᷣ ex illo qđ scribitᷣ Math.xxj. Mane aūt reuertēs in ciuitatē esuriit 7 vidēs fici arborē vnā secus viā iuit ad eā 7 nichil inuenit in ea nisi folia tm̄. et ait nunq̄ ex te nascatᷣ fructꝰ in sempiternū 7 arefacta ē ꝯtinuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si ihesus fuisset deus cognouisset a longe fructū ficulneum nō habere nec ad eā iuisset. Itē cū ipe dicit benefacite his qui oderūt vos.quō maledixit arbori que nichil nocuerit sibi.7 iō videtᷣ hoc fecisse ex ire ꝑturbatione. Dicendū ꝙ ihesus nō solū inq̄ntū deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse.sed etiā inq̄ntum hō qꝛ quilibet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō esset tp̄s ficorꝝ vt dicitᷣ Marci.xj.ca. Ad quid ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicendū ꝙ sicut ꝓphete veterꝉ testamēti aliq̄n ꝓphetabāt verbis. aliq̄n sensibilibꝫ signis.sicut Hieremias ꝑdixit destructōem ciuitatis hierusalē ꝑ caldeos 7 portauit cathenas ligneas in collo suo vt hr̄ hieremie ca.xxviij.ad significandū ꝙ ppl's chatenis vinctus duceretᷣ in captiuitatē.ita hiesus qui hic dicitᷣ ꝓpheta magnꝰ Luce.x.c.7 de quo predictū fuit Deutro.xviij.ca.ꝓphetā suscitabit vobis deus de fratribꝫ v̄ris 7c̄. destructionē ciuitatis hier'm futurā ꝑ romanos ꝑdixit Luce.xix.eo ꝙ nō cognouisset tp̄s visitationis sue.s.ꝑ xp̄m Que quidē cognitio ad sacerdotes 7 legisꝑitos ꝑtinebat 7 ideo defectū eorꝝ 7 punitionē signauit ꝑ sensibile signū arboris fructu carētis. Nam ipe veniens ad sacerdotes 7 legisꝑitos quorꝝ fructum boni esuriebat vacuos bonis opibꝫ inueniebat.7 ꝑ maledictōꝫ arboris eos a deo maledictos significauit. Et ꝑ eius arefactionē eorꝝ destructōnem prefigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cū sacerdotes misericordiā peterēt titꝰ iussit eos occidi dicēs eos esse degeneres dei q̄ templo destructo cuperent suꝑuiuere. Patet igitur ex ꝑdictis ꝙ ihesus circa ficulneaꝫ nichil faciebat ex ignorantia seu ꝑturbatione ire ꝫ ex magna ratōe 7 mysteriū significatōe.

Contendit ꝙ ihesus xp̄s nō est deus qꝛ accepit ab alio ꝑtātem dicens data est mihi oīs ꝑtās in celo 7 in terra.

Icesimumprimuꝫ

argumentū iudeorꝝ ex ex euāgelio sumitur ex illo v̄bo Math.vltimo ca. data est mihi oīs potestas in celo 7 in terra. Ex hoc arguit iudeus ꝙ ihesus nō sit deus q̄ ex se est potentissimus 7 ab alio nō accipit ꝑtātem. Si aūt dicatur ꝙ a patre data est sibi ꝑtās hoc nō valet qꝛ xp̄iani dicunt patrem 7 filiū esse equales. Dicendum ꝙ in ihesu duplex est potestas sicut est duplex natura. Una est potestas diuina quā habet ab eterno nō tamen a se sed a patre a quo est distinctus in ꝑsona nō tamen in hoc minor est patre qꝛ ab eo accipit eandem in numero naturam 7 ꝑtātem sicut sepius superius dictū est.tamen ihesus nō loquitur hic de ista ꝑtāte sed de alia quā a deo accepit in humana natura. Nam ab instanti assumptionis humane nature ad ꝑsonā filij illa natura habuit excellentiam super omnem creaturam auctoritatiue non tamen executiue. Nam inter omnes apparuit in forma serui in humana natura passibili ꝓpter mysterium nostre redemptionis ad implendum sicut fuerat predictum Esaie.liij. Uere languores nostros ipe tulit 7 dolores nostros ipse portauit. Disciplina pacis nr̄e super eum et liuore eiꝰ sanati sumꝰ qđ intelligitur ad literā de xp̄o etiam ſm antiquos doctores hebreorꝝ ꝓut dictū fuit sup̄ libro primo in aꝑtione noni thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatē executiue iō tūc dixit data est mihi omnis potestas 7c̄. Tamē in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostendit apostolus ad hebreos.ij.capi. Per hanc tamen potestatē que finita est nō est nec erit equalis deo patri. Sic ergo patet responsio ad obiecta iudeorum ex euangelio.

Contendit quod ihesus xp̄s nō est vnus deꝰ cū patre 7 spiritusancto quia ipe descendit in vteruꝫ virginis 7 non pater 7 spiritussanctus.

Icesimumsecundū

argumentum iudeorꝝ accipitur ex verbꝭ xp̄ianorꝝ. Un̄ dicit iudeꝰ sic vos xp̄iani

dicitis ꝙ est vnus creator. et ꝙ christus vester est filius eius ⁊ ꝙ descendit de celis sine sepatiõe a patre ⁊ a spiritusancto. qñ ergo vos dicitis ꝙ filiꝰ descendit in vtero virginis quero si tunc pater ⁊ spiritussanctus fuerũt ab eo sepati. aut nõ. Si dicatis ꝙ sic. est contradictio in verbis vestris quia dicitis ꝙ descendit sine sepatione ab eis. Si vo dicatis ꝙ non. sequitur ꝙ pater ⁊ spiritussanctus sunt incarnati sicut ⁊ filius qđ vos negatis. Dicendũ ꝙ descensus filij in vterꝝ virginis nõ est intelligendus ꝑ motũ localem sed per nouum effectũ in virgine. qui quidem effectus est coniunctio diuine nature ⁊ humane in vna persona. Hec igitur coniunctio potest cõsiderari dupliciter. Uno mõ effectiue ⁊ sic facta fuit a tribꝫ personis. s. patre ⁊ filio et spiritusancto. nam eoꝝ opa sũt indiuisa. Alio mõ terminatiue ⁊ sic illa cõiunctio terminata est ad ꝑsonam filij ꝓpter qđ solus filius dicit̃ incarnatus. licet autẽ ad hoc nõ potest poni exemplũ ꝙ nõ habeat plus de discõuenientia q̃ de cõuenientia tamen q̃tum ad aliquid potest poni conueniẽs. Ponatur igitur casus. plato. sortes. cicero. tractãt matrimonium berthe cũ sorte qui est media persona Si igitur queratur a quo ẽ effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet ꝙ a tribꝫ. Si autẽ querat̃ ad quẽ est terminatiue. patet ꝙ ad sortez tm̃ ꝓpter quod ipe solus dicitur ⁊ est berthe maritus. Sic suo mõ est in ꝓposito. quia licet pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sint vnuz in natura. tñ sunt distincti in personis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout personaliter distinguitur a patre ⁊ spiritusancto nõ tñ dicitur sepatus ab eis. qꝛ nomen sepationis nõ accipitur in diuinis ꝑsonis qꝛ significat diuersitatẽ essentie nõ aũt sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplũ in tribus domicellis induentibꝫ terciã illaꝝ de quibꝫ potest dici ꝙ q̇cq̇d facit vna facit alia vna tñ sola induitur. Eodem modo dicendũ est ꝙ opus incarnatõnis aliqñ attribuitur patri vt ibi. Cum aũt venit plenitudo tpis misit deꝰ filiũ suũ ⁊c. ad Gala. iiij. Quandoqꝫ aũt filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ⁊ veni in mũdum Johis. xvj. ca. Qñqꝫ attribuitur spiritui sancto vt in symbolo. Qui conceptus est de spiritusancto. sed hec ideo dicũtur qꝛ opus incarnationis fuit maxime potentie sapiẽtie ⁊ bonitatis que tribꝫ ꝑsonis attribuũtur solus tamen filius terminatiue vt dictũ est indutꝰ est veste carnis humane iuxta illud ad philippeñ. ij. Exinaniuit seipsum formam serui accipiens in similitudinem hominum factus ⁊ habitu inuentus vt homo. Sic igitur patet ꝙ ad dictũ xpianoꝝ de incarnatione non sequitur contradictio seu alud inconueniens.

Qꝛ ihesus xp̃s non est deus quia fuit missus siue mittens.

Icesimumtercium

argumentum iudeoꝝ est: Quero a vobis xp̃ianis. dicit iudeus. Utrũ videlicꝫ xp̃s fuit mittẽs vel missus. Si dicatis ꝙ missus: quis vnq̃ audiuit deum missum ad alteruz quasi dicat hoc est aptum mendaciũ. Si aũt dicatis ꝙ ẽ mittens: vos facitis eum mendacem. quia dicit Joh. viij. ⁊ ego nõ sũ solus sed ego ⁊ qui misit me pater. Dicendũ ꝙ dei filius est mittens ⁊ missus. fuit enĩ missus in mũdũ a pr̃e ⁊ spũsctõ in sua incarnatõe bñdicta. sicut supius fuit declaratum argumento xxiij. q̃rte ꝯsideratiõis ꝑ auctoritatẽ Esaie. xlviij. ⁊ nunc misit me dñs ⁊ spũs eius hec dicit scũs tuus redemptor isrl'. Est etiam mittens spũm sanctum sicut dicit Johis. xv. mittã vobis spũm veritatis ⁊c. Circa qđ sciendum ꝙ missio alicuiꝰ importat duplicem habitudinem vnam ad mittentem ſm quam aliquomodo missus ꝓcedit a mittẽte. Aliam ad terminum ad quem mittitur ſm quã missus est vbi priꝰ nõ erat. vel est ibi alio mõ q̃ priꝰ. lꝫ aũt in diuinis non sit processus vnius persone ab alia ſm motum localem vel separationem realez tamen est ibi processus ſm originem quia filius ꝓcedit a patre et spiritussanctus ab vtroqꝫ sic igit̃ filius et spiritussanctus habent habitudinem ad mittentem habent etiam habitudinem ad terminum missionis non tamen sic intelligendo ꝙ incipiant esse vbi prius non erant simpliciter quia de necessitate sunt vbiqꝫ per essentiam potentiam et presentiam sicut patet hieremie. xxiij. Celum et terrã ego impleo dicit dñs. Sed sic intelligẽdo ꝙ incipiant esse vbi prius erant. tamẽ alio modo dicitur filiꝰ missus ĩ mũdũ a patre quãdo incipit ibi esse vt homo vbi tamen prius erat vt deus Johãnis primo capitulo. In mundo erat et mundus ꝑ ipsum factus est et mundus eum nõ cognouit. In propria venit ⁊c. et spiritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quando super eos apparuit signo visibili. Nam hoc modo prius nõ erat ibi. ⁊ quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificandum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse per gratiam sanctificantem. vbi tamen prius erat per essentiam pñtiam ⁊ potentiam. Ad argumentum iudei patet ꝙ non est contradictio qꝛ licet filius sit mittens ⁊ missus non est ſm idem.

Contẽdit ꝙ ihesus xp̃s non est deus quia locutus est sathan studet ad interficiendum me.

Icesimumquartuz

⁊ vltimũ argumentũ iudeoꝝ ẽ in libro symõis cephe dicit Jhesus. Ecce sathã studet ad int̃ficiẽdũ me õ manu dñi ⁊ nõ dabit me in manu sathan. Ex hoc arguit iudeꝰ dicẽs. Quare nõ confundemĩ vos xp̃iani dicere istũ deũ sic loquentẽ. Dicendũ ꝙ iste iudeꝰ falsum accipit. Naz ĩ ep̃lis petri aut alibi nõ inueĩtur hoc dictũ a ihesu nazareno tñ si hoc dixisset ⁊ factũ fuisset nulluz inconueniens sequeret̃. Nã sup̃ declaratum est ꝙ ihesus est verus deꝰ ⁊ verus homo in vna persona. ipe vo sicut deus ꝑmisit se inq̃ntum hõ a dyabolo tẽptari ⁊ de loco ad locũ portari vt sup̃dictum est ⁊ qꝛ pater ⁊ spiritussanctus sunt vnus deus cuz eo. Ideo ab ipis fuit etiã ista ꝑmissio. Ideo si sathan hoc mõ fuisset ꝑmissus querere ꝙ iudeꝰ allegat falso nullũ inconueniens sequeret̃. Patet etiã iudei falsitas vt dicit Nicolaus de lira per hoc ꝙ obiectiones suas in aperto mendatio terminauit.

Tractat de bello iudeorum per argumẽta sumpta ex natura et allegant contra legẽ christi. xxiiij. impossibilia.

Exta consideratõ

est de bello iudeorum per argumẽta sũpta ex natura. Sicut enĩ mille nocendi modos habet dyabolꝰ sic ⁊ iudeus eius filius. Cũ enĩ miserabiliter duo bella ꝓma ꝑdideñt tanq̃ hoĩes sine lege. ad speculuz nature se vertẽtes vigitiq̃tuor

impossibilia nature mouent ꝯtra nr̄m fidei fortalicium. si forte possint illud expugnare ac si musca volatu alaꝝ suaꝝ niteret̄ obscurare claritatē solis.

Impossibile ē deū inq̄nari qd̄ tñ sequeret̄ si incarnaretur in corpore mulier̄.

PRimum impossibile mouetur circa incarnationē filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile est deū inquinari ergo impossibile est deū incarnari. antecedens est cōiter concessum. ꝟ consequentia ꝓbatur q2 ad oppositū ꝯn̄tis sequitur oppositū antecedentis. Sequitur enim si possibile est deum incarnari ergo possibile est deum inquinari quia si deus incarnaretur ingrederetur in corpore mulieris que est res immūda ⁊ ꝯn̄ter inquinaretur. Respondetur negando consequentiā ⁊ ad ꝓbationē ꝙ ex incarnatōe in corp̄e mulieris sequit̄ inquinatio. cum mulier sit res immunda ⁊ ex contactu immundi polluit̄ tangens. Dico ꝙ hec ꝓbatio nulla est. quia cum lux solis tangat res imundas ⁊ nō inquinetur. quanto magis deus qui solem facit inquinari a nullo imundo potest. Item ⁊ si concederet̄ de alijs mulieribꝫ q2 immūde sint de virgine tamē matre dei nullatenus cōceditur quia ipsa mundissima fuit. De ipsa. n. ꝓphetauit Hieremias ca. iij. Nouum faciet dominus super terram mulier circundabit virum. in quo ostenditur ꝙ hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo ⁊ natiuitate. al's nō esset nouum. quia antiquum est mulieres concipi ⁊ generari in peccatis. Itē alij infantes inquinantur in ventre matris ⁊ istud est antiquum sed fuit nouum in ventre virginis. ꝙ vir ille de quo loquitur ꝓpheta. plen9 scientia ⁊ virtute ab instanti sue cōceptionis immundissimo illo vtero mundissime contineretur. nec matricē mulieris quam deus ordinauit locum nature humane concipiende reputare debemus locum imundum nec malū ꝟ tanq̄ meliorem datum ab eo nature humane in actu. q2 ibi intus intrauit spiritussanctus ad samsonem ⁊ ad Hieremiam ⁊ ad iohannem baptistā ⁊ ibi int9 in corpore illo creat deus de nouo animam ratōnalem in qualibet creatura que fuit ⁊ erit. De mūdicia etiam hui9 mulieris ꝓphetauit salomon canticoꝝ. iiij. ipam laudādo in persona dei patris dicēs Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō est in te. ecce ꝙ̄clare absq̧ macula ⁊ imundicia ipsam confitetur. Item eam amplius laudando in eodē libro dicit. Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Vocat aūt de9 filias suas oēs virgīes que opa castitatis pietatis et virginitatis fecerūt Sed ꝓpter excellentissima opa virginis inter filias suas eam lilium vocat. quia etsi ille sint filie tamen cū aliquibꝫ spinis originalis vel venialis culpe fuerunt. Hec aūt lilium inter spinas sine spinis culpe ⁊ imundicie. Ne mireris ergo iudee si in virgine mundissima deus tātū voluerit hūiliari ꝙ in ea sit incarnatus sine inquinatōe quacūq̧ ⁊ de ea nasci virgine ꝑmanente ꝓpter nostrū amorē. Hāc eīn humiliationem videbis ꝙ deus ostendit moysi in figura qñ se demonstrauit eidē in figura rubi. nūquid non erant multe alie arbores nobilissime noluit tamen apparere nisi in infimiore arbore vt sūmam humilitatem suam ostenderet. ⁊ sicut non cōburebatur deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabat̄ que ab alijs sic̄ alie mulieres reputabat̄ concepisse. et sicut rub9 ardebat ⁊ nō ꝯburebatur sed mansit integer ⁊ incorrupt9 sic ⁊ virgo maria integra ⁊ incorrupta mēte ⁊ corpore semper permansit. In hoc ergo virgine deus descendit ibi se humiliauit verbū caro factū mundissima cōceptione virginei ⁊ mūdissimi thalami. Et si dicat iudeus quō est possibile deum humiliari cum sit altissimus. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius ꝑfectione sed extollitur ⁊ superexaltat̄ eius clemētissima bonitas ex amore pro humani generis redemptōne. ꝙ ne sit tibi difficile testimonijs legis tue pandere ꝓpono eius humilitatē. q2 non solū se humiliauit in virgine conceptus ⁊ de virgine natus sicut dictū est. Sed ⁊ vltra se humiliauit humilissime inter homines conuersatus sic̄ declarat Zacharias ca. ix. Gaude ⁊ letare filia syon ecce rex tu9 veīt tibi iust9 ⁊ saluator ⁊ ipse pauꝑ ⁊ ascendens super asinam. Ecce nimia humiliatō ꝙ ille qui est dn̄s celoꝝ ⁊ terre oīumq̧ diuitiaꝝ veīt pauper mansuetus sine aliquibꝫ diuitijs mūdi. et super asinam ascendēs ꝙ vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta ꝓphetia ad literā etiam ꝟm hebreos intelligitur de messia de quo ꝓbatum est supra argumento. xxij. quarte consideratōnis huius tercij libri. ꝙ deberet esse deus ⁊ ꝓbatū est supra etiam primo libro in q̄stione. xij. thesaurorum ꝙ iste verus messias deus ⁊ homo est ihesus nazarenus. Scd̄m testimonium est dauid ꝓpheta qui in psalmo. cxxvij. in ꝑsona dei loquens ⁊ ostēdens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo p̄teritum pro futuro. Dicit Credidi ꝓpter qd̄ locutus sum ego aūt humiliatus sū nimis. Ego dixi ī excessu meo omnis hō mendax. Sed supple. Ego satisfaciam pro omnibꝫ illis qui conuersi fuerīt ad me. s. ꝑ humilitatē passionis mee. Ideo sequitur. Quid retribuā dn̄o ꝓ omnibꝫ que retribuit mihi. Calicem salutaris accipiā ⁊ nomen dn̄i inuocabo Ecce quomodo declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tamen est humiliatus propter nos. quia nos omnes mendaces essemus si diceremus quod possumus facere satisfactionem deo patri pro culpa generis humani. Et quia eius vnigenitus filius sic se humiliauit propter nos non solum nascendo ⁊ conuersando inter homines sed etiam factus patri obediens vsq̧ ad mortem crucis ꝓpter qd̄ ⁊ deus exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen quod est suꝑ omne nomē vt dicitur ad phillippeñ. ij. Hinc est ꝙ credentes in xp̄o nō solū exaltabunt̄ in alia vita sed etiam exaltati sunt in pn̄ti. quia est eis data potestas super terrā. ⁊ nō credentibꝫ est ablata. sic eīn impletum est canticū virginis. Deposuit potētes de sede. s. iudeos incredulos. ⁊ exaltauit humiles. s. credētes xp̄ianos. Attende ergo quanta fuit humilitas xp̄i. nō. n. solum humiliauit se deo patri fact9 obediēs vsq̧ ad mortem crucis. que erat vilior ⁊ turpior mors que tūc dabatur. sed etiā nō contradixit discipulo ꝓditori eum vendenti. nec contradixit vēditioni. nec cōtradixit malicie iudeoꝝ ipm ementi. nec contradixit senioribꝫ ppl'i ipm falso accusantibꝫ. nec cōtradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantibus nec contradixit principibus terre ipsum sentenciantibus. nec contradixit ministris iusticie ipsum crucifigentibus. omnia ergo quecunq̧ in eo voluerūt facere facta sūt. nec aperuit os suum in sūma patiētia ⁊ humilitate vt impleret volūtatē patr̄ ⁊ vt nob̄ p̄beret exemplū hūilitatis. ⁊ si ꝓphete volūtati diuine se humiliauerunt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suū ꝓprium interesse vel aliqua excusatōe. sic̄ noe obediens deo se humiliauit faciēdo archā vt saluaret se. Abraham si dimisit terrā ꝟ fecit vt liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se

cum eũ dominus misit ad pharaonem dicendo q erat impeditus in lingua. Esaias excusauit se dicẽdo q habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicendo q erat puer. Jonas q non poterat Abacuch q nõ sciret. 7 sic de aliis. Sed xps nunq̃ se excusauit nũq̃ murmurauit. 7 sic patet sũma humilitas saluatoris in quo humanitas eius glorificauit diuinitatẽ sup oẽs 7 diuinitas exaltauit eũ sup omnia opa sua. Patet ergo q diuine altitudini nõ repugnat humilitas. nec eius puritati virgineo vtero incarnari. 7 quõ etiã virgo beata mundissima est 7 sine macula.

Impossibile q corpus xpi sit eiusdẽ rationis cũ nostro cum non sit ex maris semine generatum.

Secundum impossibile est Uos christiani dicitis q ihesus nazarenus conceptus est sine virile semine. Item affirmatis q corpus eius fuit eiusdẽ nature cum nostro hoc videtur impossibile quia cum hõ naturaliter generatus hẽat corpus naturaliter ↄstitutũ ex semie maris 7 eo q femina sbministrat quicqd sit illõ. g impossibile ẽ corp⁹ xpi esse eiusdẽ nature cũ nro. si nõ est ex maris semine generatũ. Ad istud argumẽtum rñdetur. Et pmo declaro q necesse fuit hoĩẽ illũ ex virgine matre nasci absq virili semine. sic tangit sanctus Thomas in sũma contra gentiles libro. iiij. ca. xliiij. Semen eñ viri requiritur in generatõe hũana. tanq̃ pncipiũ actiuum pter virtutẽ actiuã que in ipo ẽ. Sz virtus actiua in generatõe corpis xpi nõ potuit esse naturalis. q2 virt⁹ naturalis nõ subito pficit totam corpis formatõez sed ad hoc indiget tpe. corpus aũt xpi in ipo principio sue cõceptõis fuit formatũ 7 organizatũ simul caro 7 aĩata caro. Relinquitur ergo q generatõ xpi humana fuit absq virili semine. Itẽ semen maris in generatõe animalis cuiuscũq trahit ad se materiã quã mater ministrat quasi virtus que est in semine maris intẽdat suipius cõplementũ vt finem tocius generatõnis. Uñ 7 cõpleta generatõe ipm semen iimutatũ 7 cõpletum ẽ ples que nascitur. Sed in generatõe humana xpi fuit vltim⁹ generis termin⁹ vnio ad diuinã psonã. nõ aũt aliqua psona seu yposta humana ↄstituenda vt ex pdictis patet. Nõ igitur in hac generatõe potuit esse actiuũ principiũ semen viri sed sola virtus diuina vt sicut semẽ viri in generatõne ↄmuni hoĩm in suã sbstantiã trahit materiã a matre ministratã. ita eandẽ materiaz in generatione xpi verbũ dei ad suã vnionez assumpsit. Similiter aũt manifestũ est q ↄueniẽs erat vt in ipsa generatione humana vbi dei aliqua ↄprietas spiritualis generationis reluceret. verbuz aũt fm qõ edicente pgreditur siue interi⁹ conceptũ siue exterius platũ corruptõem dicenti nõ affert sed magis pfectionis plenitudo p verbũ attendit in dicente ↄueniẽs igitur fuit vt sic verbũ dei fm humanaz generatõez cõciperetur 7 nasceret vt matris integritas nõ corrumpetur. Cũ hoc etiam manifestũ est q verbũ dei quo oĩa cõstituta sunt et quo oĩa ĩ sua integritate cõseruant sic nasci decuit vt p oĩa matris integritatẽ seruaret. Cõueniens igit fuit hãc generatõez fuisse ex virgine. Sic ergo habem⁹ q necesse fuit xpm nasci de virgine matre ei⁹ integritate suata 7 sine virili semine. Nũc secũdo ad argumentũ q infert impossibile esse corpus xpi esse eiusdem nature cũ corpe nro ex quo nõ est ↄceptũ ex virili semine. Dico q ad hoc est manifesta ratõ Aristotel' dicentis q semen maris nõ intrat materialiter in constitutionẽ concepti sed solum ẽ principium actiuum. Materia vo corporis tota ministratur a matre. 7 sic q̃tuz ad matrẽ corpus xpi nõ differt a corpore nostro. Maz 7 corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo q est sumptũ a matre. Si vo aliquis predicte positõni Aristotel' repugnet adhuc predicta obiectio efficatiam nõ habet Similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attenditur fm statum materie in principio generationis. sed fm conditionẽ materie iaz preparate prout est in termino generatõnis. Non enim differt fm materiam aer ex tra vel ex aqua generatus. q2 licet aqua 7 terra in principio generationis differentia sunt. tamen per actionem generantis ad vnam dispositionem reducant Sic igitur diuina virtute materia que solũ ex muliere sumitur potest reduci in finem generationis ad eandem dispositionẽ quã habet materia. si sumatur simul ex mare 7 femina. vñ non erit aliqua dissimilitudo pter diuersitatez materie inter corpus xpi quod virtute diuina formatum est ex materia a sola matre. 7 corpora nostra que virtute nature formantur ex materia etiã si ab vtroq parente assumatur. Manifestũ est 7 q plus differt a materia qui ex viro 7 muliere simul assumitur limuz terre de quo primũ hominem deus formauit quez vtriq constat fuisse verũ hoĩem 7 nobis p omnia similem q̃ materia sumpta solum ex femina ex qua corpus xpi formatũ est. Uñ natiuitas xpi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius. nec similitudini eius ad nos. Licet eñ virtus naturał requirat determinatã materiã ad determinatũ effectũ ex ea pducendũ. Uirtus tñ diuina que põt ex nihilo cuncta pducere in agendo ad materiã determinatã nõ coartat. Similit aũt nec p hoc aliquid deperit dignitati matris xpi. q virgo cõcepit 7 pepit. quin vera mater 7 naturalis filij di dicat. Utute eñ diuina faciente materiã naturalẽ ad generationẽ corpis xpi ministrauit q soluz ex parte matris requiratur. Ea vo que in aliis matrib ad corruptõem virginitatis faciũt nõ ordinant ad id qõ mris est. sed solũ ad id qõ patris ẽ. vt semẽ maris ad locũ generatõis pueniat verba sunt sancti Thome vbi sup. Sic ergo patet declaratũ q licet corpus xpi absq virili semine sit ↄceptũ eiusdẽ nature vere est cũ corpe nro ex virili semine cõcepto. Sed dicet hic fortassis iudeus. Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q nõ sit impossibile ihesum nazarenum conceptũ fuisse de matre sine virili semie vel sine carnali patre. sed volo q mihi ex sacra scriptura si quã habes illud ostendas. Ad hoc rñdet venerabilis Petrus alfonsus ↄuersus in suo dyalogo. ti. vij. allegans illõ Esaie. xlj. Rorate celi desuper 7 nubes pluãt iustũ apiat terra 7 germinet saluatorẽ. 7 iusticia oriat simul ego dñs creaui eũ. ppter hoc nanq q ait Rorate celi desuper 7 nubes pluãt iustũ. notauit de celo spirtumsanctũ fore descensurũ. pter hoc aũt q sequit. Apiat tra 7 germinet saluatorẽ. corpus virginis accipimus q sup ueniente spiritusancto 7 conceptura 7 saluatorem fuerat paritura h 7 hoc qõ est. ego dñs creaui eum innuit q absq patris carnalis auxilio domin⁹ eũ progenuit Uñ 7 contra illos qui hoc nõ credunt intulit in sequenti. ve qui cõtradicit factori suo te stam de samijs terre. 7 alibi. Nunquid dicit lutuz figulo suo quid facit 7 opus tuum absq manibus est. Et iteꝝ ve qui dicit patri quid generas 7 mulieri qd partur'. Sic inuehit ĩ ill' q õ b dubitãt 7 q̃rũt quõ de⁹ cũ genuerit. 7 hrãm causant mariã q

absq₃ virili cōmixtōe pepit. Item ꝯ incredulos loquēs ꝓpha ait: Nūqd ego q̄ alios parere facio ipe nō pariā dicit dñs. Si ego qui generatōꝫ alijs tribuo sterilis ero ait dñs deus tu⁹. Sic nanq₃ etiaꝫ ondit̄ ꝙ deus eū sine carnali patre genuerit hoc sane intelligentibꝫ credo sufficere ꝙ de mr̄e sine carnali patre nat⁹ fuerat puer ille. hec p̄dictus doctor Ecce iudee habes auctoritatē sacre scripture ⁊ expositorū ꝑitū tui generis in xp̄i cōceptōe sine virili semīe. Sed dicit iude⁹ ex sup̄dicta auctoritate admin⁹ ego possuꝫ hr̄e ꝙ maria fuit deflorata ⁊ corrupta. Probat̄ q₂ dicit ꝓphetia. Apiat̄ terra ⁊ quid ē hui⁹ terre ap̄tio nisi marie defloratō. Respondet̄ ꝙ p ap̄tōꝫ nō intelligit̄ defloratio vl' libidinis feditas ſ₃ ꝯceptōis fecūditas apta dr̄ fuisse q̄tū ad xp̄i ingressuꝫ nō apta p vir̄ sicut ⁊ fenestra vitrea dicit̄ apiri radio solis nō p fracturā vel diuisionē aliquā. ſ₃ q₂ radius eā intrat ſm subtilē sui naturā. Hoc mō imo subtiliori dicit̄ porta clausa apta esse principi ezechiel'. xliiij. q₂ xp̄s vter̄ virginis p virginitatē clausaꝫ intrauit p ineffabilē modū. V̄ba sūt alani in suo q̄driptito libro. iij. ca. lv. Sed dices iter̄. Ex quo fuit formatū corp⁹ xp̄i in virgine illa. Respondet̄ ſm dyonisium de diuinis noībꝫ ꝙ ex purissimis ⁊ castissimis sanguinibꝫ virginis. sed vbi erāt isti purissimi sanguines. Respōdetur ꝙ in corde virginis vt pie credi pōt sicut legitur in libro de approbo et ꝓspero. Ad qḋ sūt sex rationes. Prima est q₂ cor est nobilius mēbrum in aīali ⁊ p̄mū ⁊ locus vite ac vera caro. Scḋa est q̄a ille qui veniebat dare vitam debebat carnē sumere a mēbro vite ⁊ n̄ ab alīo. Tercia rō ē q₂ cor ē mēbrū in medio aīalium. ⁊ cū in medio consistit virtus iō ab eo debuit carnē assumere. Quarta ratio est q₂ scriptū est. prebe mihi fili mi cor tuū. Ideo illud ē qḋ deus petit a quolibꝫ nr̄m cū virgo beata seipam dimiserit in ꝑtāte dei sequitur ꝙ de⁹ illḋ quod petit ab alijs ⁊ ab ea similiter ⁊ cū ipa eidem se dederit voluntarie sequitur ꝙ ⁊ ipse accepit cor eius ad formationē corꝑis xp̄i filij sui. Quinta ratio est quia cor virginis limpidius ⁊ purius erat q̄ vnq̄ fuit vel erit alicui⁹ pure creature in mundo Iustū ergo erat ꝙ ex quo de⁹ volebat carnem assumere ꝙ accipet de meliori. Sexta ratō est q₂ cor est templū spūssancti. ⁊ iō debebat ex eo carnē assumere. Et si queras q̄ntum accepit d̄ illis saguinibus cordis virginis. Dicitur ꝙ tantū accepit ꝙ in virgine nihil diminutum fuit de sua vita nec d̄ suo eē Sicut. n. ade nihil defuit cuꝫ de eius costa de⁹ euā formauit. sic nec virgini aliquid defuit de ei⁹ vita vel esse cū verbū dei de ea carnē accepit. Illi tamē sanguines statim fuerūt in mēbro illo. s. in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine prebente cōsensuꝫ subito ⁊ in instanti sil' fuit caro et animata caro vt sup̄dictuꝫ est. Nec mireris si sine viri semine concepit. hec. n. mirabilia deus oꝑatur Nūquid adā fuit in mūdo ꝓductus sine semīe patris ⁊ matris: Nūquid eua fuit de semine matris Nūquid virga moysi q̄ deuorauit serpētes habuit os. Nūquid virga aaron q̄ floruit habuit radices. Nūquid rubus ardebat ⁊ nō habebat prunas Nūquid sal quod misit de⁹ in aquis amaris et fec̄ eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris si virgo beata spiritusancto cooꝑante cōcepit nō ex virili semine.

Impossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfacti ꝓ peccato originali cū ipse nō sit mortuus ſm naturam diuinā ſ₃ humanā ſm ꝙ alij hoīes nō erant sufficientes ad satisfacienduꝫ.

Tercium impossibile

est. Vos xp̄iani dicitis ꝙ specialiter ꝓpter peccatum originale necessariuꝫ fuit xp̄m nasci ⁊ pati. ꝙ quidam totam naturam humanam infecerat homine primo peccante hoc impossibile videtur quia si alij homines ad satisfaciendum ꝓ peccato originali sufficientes nō sūt nec mors xp̄i pro peccatis humani generis satisfactoria videt̄ fuisse q₂ ⁊ ipe ſm humanā naturaꝫ mortuus est ⁊ nō ſm diuinā. Respōdet̄ ꝙ ad satisfaciendum ꝓ peccato toti⁹ humani generis mors xp̄i sufficiēs fuit q₂ q̄uis ſm humanam naturā solum mortu⁹ fuerit tn̄ ex dignitate ꝑsone patiētis que ē ꝑsona filij dei mors ei⁹ reddit̄ p̄ciosa. Manifestuꝫ est aūt etiā in rebꝫ humanis ꝙ quanto ꝑsona ē altior. tanto pena quā sustinet ꝓ maiori cōputat̄. siue ad humilitatē ⁊ caritatē patiētis. siue ad penā inferentis. ⁊ sicut maioris ē crimīs alicui ꝑsone inferre iniuriā q̄ maioris dignitat' existit. ita virtuosius ē ⁊ ex maiori caritate ꝓcedēs ꝙ maior ꝑsona ꝓ alijs se subijciat volūtarie passioni. Solutō est sancti thome in sūma ꝯtra gētiles libro. iiij. ca. lv. in solutōe ad. xxxiiij. argumentum.

Impossibile ē ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecerit pro pctīs hūani generis ex quo hoīes adhuc penas patiūt̄ q̄s ꝓ pctō inductas scp̄tura diuīa ꝯmemorat.

Quartum impossibile est.

Vos xp̄iani dicitis ꝙ xp̄s vester ꝓ peccatis hūani generis sufficiēter satisfecit hoc videt̄ impossibile. q₂ si ver̄ esset iniustuꝫ videt̄ esse ꝙ hoīes adhuc penas patiāt̄ quas pro peccato scriptura diuina inductas esse ꝯmemorat sicut maledictio terre in ꝓducēdo spinas ⁊ tribulos. sudor vult⁹ in labore pulverizatō corꝑis ī morte ⁊ dolor part⁹. Constat aūt ꝙ has penas adhuc exꝑitur genus humanū ergo impossibile videt̄ ꝙ xp̄us sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. Respondetur ꝙ q̄uis xp̄s ꝓ peccato originali sua morte sufficiēter satisfecerit. non est tamē incōueniens ꝙ penalitates ex peccato originali cōsequentes remaneant adhuc in hoībꝫ. qui etiā redemptionis xp̄i ꝑticipes fiunt vt ratio illa ꝓcedit hoc. n. congruenter ⁊ vtiliter factuꝫ est vt pena remaneret etiaꝫ culpa sublata propter tria. Primo quidem vt esset conformitas fideliuꝫ ad xp̄m sicut membror̄ ad caput. Unde sicut xp̄s prius ml'tas passiones sustinuit ⁊ sic ad immortalitatis gloriā peruenit. sic decuit vt fideles eius prius passionibꝫ subiacerent ⁊ sic ad immortalitatem peruenirent quasi portantes in seipsis insignia passionis christi. vt similitudinem glorie eius consequerentur sicut apostolus ad romanos dicit. Heredes quideꝫ dei coheredes autem xp̄i. si tamen compatimur vt ⁊ simul glorificemur. Secundo quia si hoīes venientes ad ihesum statim immortalitatem ⁊ impassibilitatem consequerentur homines ad xp̄m accedereut magis ꝓpter hec corporalia beneficia q̄ ꝓpter spiritualia bona quod est contra intentionē xp̄i venientis in mundū vt homines ab amore corporalium ad spiritualia transferret. Tercio quia si accedentes ad xp̄m statim impassibiles ⁊ immortales redderentur hoc quodāmō compelleret homines ad fidem xp̄i suscipiendam ⁊ sic meritum fidei minueretur. Hec ē r̄nsio sancti thome vbi prius. Alit̄ r̄ndet mgr̄ alfōsus ꝯuersus ī libro bellor̄ dei titulo. xxxv. dicens ꝙ natura anime sequitur

naturam corporis quia sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua pars intellectiuam. nisi ꝙ vltra hoc in hominis anima est virtus ad elongandum se a corꝑis inclinatione ⁊ natura ex dictamine rationis ꝙ non posset esse de radice nature corꝑis nisi corrumperet̃ ⁊ mutaretur mod⁹ sue creationis. ⁊ tũc exiret a natura illius generis. Et idõ dixerunt sapientes phi ꝙ vtplurimũ curari non possunt infirmitates corporis cũ quibꝫ homo natus est vel si hereditauit eas ex patre vel matre. ꝫ infirmitates anime specialiter anime rõnalis possunt habere remedium. Et ideo quando adã peccauit q̃ fuit radix humani generꝭ ⁊ inclinauit animam suam rationalẽ post naturã corꝑis sui fuerũt posite suꝑ eum pene ꝓpter illud peccatum ⁊ ꝓpter ipsũ pene in toto genere humano. igitur quicq̃d ibi secutum est in natura corꝑis nõ potuit habere mutationem. ⁊ ideo remãserũt pene que posite fuerunt supra corpus semꝑ. sicut ille pene. in sudore vultis tui vesceris pane tuo. ⁊ in dolore paries filios. ⁊ puluis es ⁊ in puluerẽ reuerteris. quia ex eo ꝙ deglutitus fuit fructus vetitus arboris scientie boni ⁊ mali. in corpus Ade fuit in eo malũ post bonũ. Pena vero anime ꝓpter illud peccatum quia inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduẽtum xp̃i. Et ideo in veteri lege non fuit nomĩata aliqua remuneratio aĩaꝝ que potuit salutẽ habere. non inuenta causa medicine ꝫ ad hoc fuit aduẽtus messie. hec ille. Utraq̃ solutõ bona est ꝫ ꝑma est efficatior. Potest etiam dici ꝙ pene sunt duplices. quedam sp̃uales. ⁊ quedam corporales. christ⁹ abstulit penas sp̃uales ex eo ꝙ per doctrinam suã tradidit modũ quo vnusq̃sq̃ poterit liberari a penis spiritualibꝫ ⁊ temporalibꝫ ⁊ eternis. ex virtute penitentie ⁊ aliaꝝ que in sua doctrina clarissime ostenduntur. Pene vero corꝑales de quibꝫ dicis tollentur in finali resurrectione. quia tunc corruptibile hoc induit incorruptionẽ. ⁊ mortale hoc immortalitatẽ vt patet prima Coꝝ. xv. nec vltra dicetur. puluis es ⁊ in puluerem reuerteris. non esuriẽt neq̃ sitiẽt. neq̃ ꝑcutiet eos est⁹ nec sol: Esaie. xlix. ⁊ iterum Apocalips. vij. non esurient neq̃ sitient amplius neq̃ cadet super ipsos sol neq̃ vllus estus q̃m agnus qui in medio throni est reget illos ⁊ deducet illos ad fontes vite aq̃ꝝ. ⁊ absterget de⁹ omnem lachrymã ab oculis eoꝝ. tunc. n. vt dicitur Esaie. li. Erit leticia sempiterna super capita eorum gaudium ⁊ leticiam optinebunt ⁊ fugit dolor ⁊ gemitus.

Impossibile est ꝙ xp̃us sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis ex quo queruntur remedia ꝓ abolitiõe peccatorum.

Quintum impossibile est. Vos xp̃iani asseritis ꝙ xp̃us sufficienter satisfecit ꝓ peccatis hũani generis. hoc videt̃ impossibile. q2 si sic esset nõ essent vltra remedia ꝓ abolitõe peccatoꝝ querenda. Sed cõstat ꝙ querunt̃ semꝑ ab omnibꝫ qui sue salutis curam habent. ergo falsũ est ⁊ impossibile ꝙ xp̃s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis hũani generis. Respondet̃ ꝙ q̃uis xp̃us ꝓ peccatꝭ hũani generis sua morte sufficienter satisfecerit sũt tñ vnicuiq̃ remedia ꝓprie salutis q̃renda. Mors. n. xp̃i est quedam quasi vniuersalis causa salutis sicut peccatũ ꝑmi hoĩs fuit quasi vniuersalis causa cõdemnationis. oportet aũt vniuersalẽ causã ad vnũquẽq̃ applicari specialiter vt effectũ vniuersalis cause ꝑcipiat. Effectus igitur peccati ꝑmi ꝑentis ꝑuenit ad vnũquẽq̃ ꝑ carnis originẽ. Effect⁹ aũt mortis xp̃i ꝑtingit ad vnũquẽq̃ ꝑ sp̃ualem regeneratõnem ꝑ quã homo quodãmõ xp̃o ꝯiungit̃ et incorꝑat̃. Et ideo oportet ꝙ vnusq̃sq̃ querat regenerari ꝑ xp̃m ⁊ alia suscipe in quibꝫ virtus mortis oꝑatur. Ex q̃ ꝑꝫ ꝙ effluxus salutis a xp̃o in hoĩes nõ est ꝑ nature ꝓpagationẽ sed ꝑ studiũ bone voluntatis q̃ homo xp̃o adheret ⁊ sic q̃d a xp̃o vnusq̃sq̃ cõsequitur est ꝑsonale bonũ vñ nõ deriuat̃ ad posteros sicut peccatũ ꝑme ꝑentis. q̃d cũ nature ꝓpagine ꝑducit̃ et inde est ꝙ licꝫ ꝑentes sint a pctõ originali mũdati ꝑ xp̃m nõ est incõueniẽs ꝙ eoꝝ filij cũ originali nascant̃ ⁊ sacramentis salutis indigeãt: vba sũt sancti thome vbi sup̃. Et sic ꝑꝫ ꝙ licet remedia salutis querant̃ puta ꝑ baptismũ ⁊ alia ecclie sacramẽta nõ est falsum nec impossibile ꝙ xp̃us sufficiẽter satisfaciebat sua morte ꝓ peccatꝭ humani generis immo veꝝ ⁊ necessario desideranti salutẽ ꝯcedendũ.

Impossibile est ꝙ xp̃s abstulit ꝑtãtem dyaboli cuius post eius aduentũ nõ dimiserit facere peccare hoĩe sicut prius.

Extum impossibile est. Vos xp̃iani dicitis ꝙ xp̃s ẽ vere messias ⁊ ꝙ venit vt faceret fugere dyabolũ ⁊ vt tuleret ꝑtãtem ei⁹ hoc videtur falsũ ⁊ impossibile cũ dyabolus a tꝑe quo ip̃e venit non dimisit facere peccare hoĩes sicut prius. Respondet̃ ꝙ q̃n venit ihesus xp̃s cessauit dyabolus facere peccare veros xp̃ianos ⁊ qui eos imitãt̃ aliquo mõ in radice fidei taliter ꝙ nullus eoꝝ damnat̃ ĩ inferno nec tendit in ꝑditiõem vllo mõ. q̃d eis ꝓuenit ex fide vera quã hñt in xp̃o. ⁊ nisi q2 extũc dyabolus cessauit facit peccare hoĩes sicut prius solebat aliq̃ modo peccata ⁊ mala essent ampli⁹ publicata in mũdo ꝙ sũt nec fuerãt ydolatre a mũdo exclusi q̃ erãt añ aduentũ xp̃i sic sũt nũc q̃si in toto mũdo sic fuit sup̃dictũ argumẽto. v. cõsideratõis quinte.

Impossibile ẽ de morte discipꝉoꝝ xp̃i que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrũq̃ sequitur impossibile vt dicũt ⁊ ꝙ peccãt xp̃iani odiendo iudeos q̃ in morte xp̃i impleuerũt voluntatem dei.

Eptimuz impossibile ẽ. Querũt iudei q̃re hiesus xp̃s fec̃ ꝙ occiderent̃ oẽs sui discipuli. q2 vel hoc fecit de⁹ cui seruierũt vel dyabolus. Si deus hoc est impossibile q2 de⁹ nõ faceret iniusticiã nec occideret ꝑuos suos. Si dicitis ꝙ ꝑtãte dyaboli fuerũt mortui serui dei nõ placẽdo deo hoc etiã videt̃ mendaciũ ⁊ ĩpossibile cũ nihil possit resistere volũtati diuine. ⁊ cũ etiã cõcessũ sit a xp̃ianis ꝙ sblata est potestas ei⁹ ne faciet malũ bonis. Itẽ dicim⁹ de morte hiesu q2 si fuit ex volũtate eius ꝫ peccãt xp̃iani odiẽdo iudeos q̃ impleuerũt volũtatem dei. Si vero fuit mortuus ꝯ suã voluntatẽ ꝫ nõ erat deus q2 nõ potuit liberare seip̃m ab eo q̃d factũ fuit ꝯ ei⁹ voluntatẽ. Ad hec rñdet magister Alfonsus ꝯuers⁹ in libro belloꝝ dei titulo. xxxv. ꝙ discipuli hiesu mortui fuerũt ꝯ eoꝝ volũtatẽ ex ꝑte carnis et sanguinis q2 isto mõ erãt debiles passibiles ⁊ receptiui penaꝝ. ⁊ deo egẽtes sicut ceteri hoĩes ⁊ sic ille q̃ sustinet ignẽ vel gladiũ volũtarie ĩ apostemate ꝓprij corꝑis sustiet dolores ⁊ clamat nec tñ dolet nec cõquerit̃ ex ꝑte sue ratõnis ꝫ ex ꝑte nature carnee

7 sanguinis. Sic 7 discipli xpi 7 omnes beati martyres non fuerũt mortui ptãte dyaboli ƀ voluntarie se obtulerũt pter amorẽ quẽ habebãt ad xpm in hoc frangentes 7 opprimẽtes ptãtem dyaboli. ne deinceps iustos peccare faciat et captiuos sub sua ptãte habeat pter hãc ergo vtilitatẽ que puenit mũdo ex eoꝝ morte noluerũt a morte carnis liberari. licet potuerãt liberari si voluissent negare veritatem. ƀ mortui sunt ꝓ veritate vt essent testes veritatis. nullus eñ ꝓ mendatio offert se morti. potẽs se a morte liberare. Et de xpo dicimus ꝙ ex pte carnis inqntum homo erat fuit tristis vsqꝫ ad mortem 7 petiuit a patre vt calicẽ passiõis nõ sustineret. Verũtamẽ obediẽs patri vsqꝫ ad mortem pter salutem mũdi dixit non mea volũtas ƀ tua fiat 7 sic oblatus est quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liij. Judei ergo occidentes xpm licꝫ deo placuisset ei9 mors ꝓ mundi vita. quia tamẽ eius mortem opati sunt maliciosa 7 crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habẽtur a xpianis qꝛ occiderunt xpm. 7 sic de morte martyrum quia inuidia 7 malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen xpi in mundo. Item ipi maliciose cõtra xpm ꝓcesserunt quia nunqꝫ viderunt ipm opari aliquod peccatum vt eum morti traderent. qnto magis quia miracula que ipse faciebat excedebant in excellentia omnia miracula pterita in lege quia multa miracula eoꝝ 7 ꝓ maiori parte fuerũt gentibꝫ damnosa sicut patet de plagis egypti. 7 de dathan. 7 abyron. 7 chore. 7 d tribꝫ pueri in fornace ignis ardẽtis quia combusti fuerũt multi chaldei 7 de igne helye qui combussit quinquagenarios. 7 si aliqua miracula fuerũt pficua facta sũt abscondite 7 clausa ianua sicut patꝫ de paruulo quẽ suscitauit helyas. 7 de alio quem suscitauit helizeus 7 de oleo 7 farina que non defecerũt in domo vidue. 7 hec omnia ꝑ modum supplicatõis faciebãt pphe. Sed miracula que xps fecit omnia fuerunt ad vtilitatem gentium 7 manifeste 7 ꝑ moduꝫ imperij. sicut patet cum suscitauit puellam 7 adolescentem 7 lazarum. Et cum satiauit de quinqꝫ panibus 7 duobus piscibꝫ multitudinem populi. Et cũ sanauit claudos paliticos. leprosos. cecos. mutos surdos. 7 a demonibꝫ possessos. omnia hec operat9 est ad vtilitatem populi 7 sine damno cuiuscunqꝫ. Et propter horum inuidiam 7 prauam voluntateꝫ malam et non mixtam adduxerunt eum ad mortẽ 7 ideo excusari non possunt. Deus enim potius iudicat volũtates malas qꝫ opa 7 sic de martyribꝫ dicendum est. De materia vo partis sensitiue 7 ratõnis in xpo 7 in martyribꝫ non solum noui sed etiã veteris testamenti dixi supra argumento. xix. considerationis quinte.

Impossibile ꝙ hiesus nazarenus sit deus cũ fuerit in loco determinato scilicet in vtero virginis in nazareth in galylea 7c. sicut sunt alia corpa.

Ctauum impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ hiesus nazarenus est deus quomodo autem dicitis ipsum fuisse in loco determinato puta in vtero marie in nazareth in galylea in bethleem 7c. sicut sũt alia corpa quia hoc est impossibile in deo scilicꝫ loco determinari 7 consequẽter habetis dicere ꝙ de9 est corporeus qđ est manifeste impossibile qꝛ talia nõ ꝯueniũt nisi corporeitati. Ad illud impossibile iudaicum Respondet magister Johãnes cõuersus in libro de concordia legũ titulo primo ca. xvj. dicens ꝙ textus habet duos intellectus. vnus est lrãlis ad pedem lr̃e intelligend9. 7 alius mysticus scꝫ spũalis sicut dicit̃ ꝓuerbioꝝ. xxv. mala aurea in lectis argenteis qui loquit̃ verbũ in tempore suo. Et dicunt sup hoc glosatores ꝙ textus iste loquitur de verbis legis. quia sicut in mallo argẽteo intus includitur mallũ aureũ 7 exteri9 pterqꝫ mallũ argenteũ nõ apparet. ƀ postqꝫ bene aspicit̃ sollicite latet intus aureũ. Sic est in textu leg̃ ƒm duos intellectus sup dictos. 7 vn9 istoꝝ intellectuum ẽ ꝓ hoibꝫ cõibꝫ qui corpalia 7 supficialiter intelligũt. Sed alius ẽ ꝓ sapientibꝫ legis qui intelligũt ꝓfunde 7 veritatem rei sollicite perscrutãtur 7 sic naturaliter esse debet. quia virt9 aĩe intelligẽtis pficitur ꝑ virtutẽ ymaginatiuã que est virt9 in corpe. 7 ex intellectu agente qui est virtus in corpore ƒm phos. Et sic diuiditur intellectus hũanus ꝑ duos intellectus. s. materialẽ 7 spũalẽ. Materialem habent hoies cõmunes. 7 spiritualẽ hoies literati. In quibꝫ de9 voluit specialiter inspirare. Et si iudei volũt intelligere textũ legis ad pedẽ litere. tota lex ponit plenarie corporeitatẽ in deo. Vñ dicit oculus dei. pedes dei. descendit de9. locut9 est deus. imago dei. 7 alia hmõi que nõ optet ampli9 allegare. Sed cões hoies qui nõ reputãt inconueniens deum esse corpalem. 7 credunt nihil esse aliđ nisi sit corpale talibꝫ hominibꝫ necesse est ad pedẽ litere intelligere textum legis. 7 sapientes qui intelligunt textũ legis dicunt alijs glosando textũ. qui dicit deum corporeum esse debet intelligere textum ꝙ loquitur ad modum cõmunem hominuꝫ. non autem ꝙ ita sit. sed vt melius intelligãt ydeote 7 faciunt glosas talibꝫ textibus ƒm rabim moysen egyptiacũ in libro. quem vocauit demõstratorem errantiũ 7 alios sapientes iudeoꝝ. 7 sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xpiani in lege sua. Nam xpianoꝝ cõitas credit omnia vt sunt 7 sicut ẽ veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensuꝫ mysticuꝫ vt optet 7 sic fieri optꝫ vt semel homo credat fidei veritatẽ. 7 post hec alia requiret si habeat intelligendi gratiam diuinitus inspiratam. quia si non crederet donec intelligeret esset possibile ꝙ ex difficultate leg̃ nulla intellectio sequatur. 7 sic nec fidem nec fidei commodum quis haberet. 7 talis esset similis homini existenti in mortis piculo pter famam 7 dabatur ei panis et comedere renuebat donec sciret prius instrumenta ad hoc necessaria 7 formas et talia huiusmodi. et erit possibile ꝙ antequã comederet moreretur. ille debuisset comedere vt piculum euitaret 7 postea inquirere de supradictis. Et ideo sapientes dixerunt communes homines esse cecos ac ipsos esse itinerãtes ligatos ad inuicem quasi per funem 7 vnum ducem preuiuꝫ habentes quem licet non videant incedunt tamẽ via recta ipsos duce preuio dirigẽte. Et sic dico ꝙ ista dubia 7 alia consimilia sunt imaginati nõ intelligentes noĩa. quibꝫ significat̃ messias apud catholicos et fideles. Nam aliqñ deus tm̃. aliqñ hiesus xpus solũ. 7 vtrũqꝫ nomẽ deũ significat. Nã xpus erat animal rationale mortale qꝫtum ad humanitatem. 7 erat deus ex parte diuinitatis qui carneꝫ humanã assumpsit. Et ista duo simul faciũt messiam in lege promissum ad redimendum genus humanũ. Et sicut in deo est vna essentia 7 tres distincte persone sine augmento aliquo essentie vel diuinitatis sic est in messia vnum suppositũ 7 tres substantie distincte scilicet deitas. anima rationalis et corpus humanum. 7 ista tria faciunt vnuꝫ messiam. quia ex partibus humanitatis solum nõ poterat saluare vt in psalmo. Da nobis auxilium de

tribulatiõe qꝛ vana salus hoīs.⁊ aliqñ vocabit̃ de⁹
tm̃ aliqñ ih̃s tm̃.⁊ vocat̃ deus nõ ex pte humanita-
tis.⁊ vocatur hõ non ex pte diuinitatis sed ex pte
humanitatis.⁊ corpus cum anima efficiũt homi
nem ꝓm ipius diffinitionem que est animal rõna
le. Aliquando textus legis vocat eum nomīe cor-
poreitatis non nominando animã. vt Leuiti.j. q̃
obtulerit ex vobis homo.in hebraico dicitur fili⁹
adam.i.terra ⁊ non nominauit animam. ⁊ aliquã
do anima nominatur sine corpore.vt Exo.xxj. da-
bit animã ꝓ anima ⁊ talia hmõi variare nõ nocet
ex vno ad alterũ.⁊ sic in euangelio aliquando voca
tur xp̄c filius hominis.aliquando filius dei.vt di-
uinitas ⁊ humanitas in eodẽ homine demonstret̃
⁊ quando vocatur ih̃s xp̄c in operibus corporali-
bus illa referuntur ad humanitatem.quoniã diui-
uinitas inquantũ diuinitas non suscipit ista acci
dentia corporalia. Et doctores xp̄iani dicunt ꝙ de
us assumpsit humanitatem.non humanitas diui
nitatem.licet ista sit vera ꝓpositio.homo est deus.
⁊ deus est homo.⁊ sic humanitas ad honorem al-
tissimũ exaltatur cum iuncta sit diuinitati. Acce
det homo ad cor altum ⁊ exaltabitur deus. ⁊ si ta-
lia velint intelligere iudei istud deb3 sufficere pro
responsione omnium dubioꝝ in ista materia.⁊ ad
omnia argumenta que fecit iudeus in libro quem
composuit contra fidem xp̄ianorum quem nomi-
nauit librum litis dei vbi declarat multa impos-
sibilia esse in lege xp̄ianoꝝ ⁊ contra probatões ꝓ
phetarum p ipos inductas ⁊ hoc est quia ipe non
distinguit inter omnia ista supradicta ex pte diui
nitatis vel humanitatis.⁊ arguit contra illa que
referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de di
uinitate.vt Esa.lij. Ecce intelliget seruus meus ⁊
loquitur dõ messia ⁊ dicit quomodo vocat eũ deus
seruũ.⁊ cum xp̄iani dicunt ipm esse equalem diui-
nitati.⁊ sic in alijs multis textib᷒ ⁊ glosis vel eisdẽ
adherentibus.⁊ isto modo ꝓcesserunt illa que scri
pta sunt in libro illo.⁊ sic videtur ꝙ argumentan-
tes ⁊ respondentes non erant multum ꝓfundati ĩ
lege xp̄i ⁊ moysi.⁊ non est vera disputatio nec con-
cordia inter xp̄ianum ⁊ iudeum nisi vterq3 sit suffi
cientissime literatus ⁊ in lege sua prouide ꝓfunda
tus aliter vtriq3 alterius dicta impossibilia vide-
rentur.hec predictus doctor. Pat3 ergo ꝙ si xp̄o at
tribuimus esse in loco determinato qd̄ cõuenit cor
pori.non ei attribuimus vt deus.sed vt homo est.
Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tñ qui ẽ
deus ⁊ homo est corporeus.non vt deus sed vt ho-
mo. Non est ergo impossibile xp̄m qui verus de⁹ est
concedere eu3 esse corporeũ ⁊ in loco determinatõ.
cum talia ad ipius humanitatẽ referãtur vt satis
late dictũ est.

Impossibile est ꝙ tota diuinitas staret in vte-
ro marie.quia tunc totus mundus fuisset priuat⁹
diuinitate.

Vnum impossibile

est. Vos xp̄iani dicitis ꝙ maria conce-
pit hiesum nazarenum qui erat deus. ⁊
sic habetis dicere de necessitate ꝙ tempore nouem
mensium sue conceptionis in eius ventre fuit to-
ta diuinitas vel ps diuinitatis. Vtrunq3 ẽ impos
sibile quia si tota diuinitas in illis nouem mensi-
bus fuit in eius ventre.sequitur ꝙ totus mundus
fuit priuatus diuinitate in illo tempe.⁊ sic tũc nõ
fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mun-
dum ⁊ ista est magna fatuitas dicere.illum quẽ to
tus mundus capere non põt concludi in vnius vte
ro virginis muliercule. Si vo dicãt xp̄iani ꝙ in il-
lis nouem mensibus vna ps diuinitatis fuit in vẽ
tre marie.⁊ alia in celo.ergo xp̄iani non debẽt ipm
vocari deum sed partem dei. Respõdetur sicut su-
pra dictum est ꝙ quando nos xp̄iani nominamus
xp̄m cum illis que significant corporeitatẽ ista re-
feruntur ad humanitatẽ quia non recipit muta-
tionem ex parte diuinitatis nec aliquod accidens
corpale ⁊ sic in diuinitate non ẽ ptitio quã dixisti.
Item cum res simplex ⁊ spũalis non comp̄hendat̃
loco non põt dici de deo ꝙ determinat sibi locum.
nec põt dici de deo intus nec extra qꝛ iste sunt diffe
rentie loci.⁊ deus nec est in loco nec sub differẽtia
loci eo modo quo corpora sunt in loco et illa talis
partitio non est nisi in corporibus. Res autẽ spiri
tualis infinita sicut nõ cõcludi potest loco. sic nec
habet partem.nec inde põt sumi pars quia si inde
acciperetur pars posset minui ⁊ augeri quia om-
nis pars est minor suo toto.et sic vna res infinita
esset maior alia re infinita qd̄ est impossibile ꝓm
Aristotilem ⁊ alios phos.iij.phisicoꝝ. Item ista
ratio ptitionis est directe contra iudeos sic arguẽ
tes. Unde habet̃ Exo.xxv.faciãtq3 mihi sanctua-
rium ⁊ habitabo in medio eoꝝ.ꝗ cu3 dei gloria sit
p totum mundum diffusa. quomodo erat possibi-
le deũ eẽ inter duas tabulas sctuarij. nõ.n.ẽ magꝭ
incõueniẽs eẽ ĩ vẽtre vni⁹ v̾ginis q̃ int̾ duas tabu
las sctuarij. Itẽ dic text⁹ Exo.xxxiiij. Cũq3 descẽ-
disset domin⁹ p nubem stetit moyses coram eo quo
modo determinato nõ poterat eẽ alibi. Itẽ Exo.
xx.ca. In omni loco in quo fuerit memoria nomi-
nis mei veniam ad te ⁊ benedicam tibi. Et si ipius
memoria esset apud mille homines quõ esset possi-
bile venire ad omnes mille in vno instanti in locis
distinctis.quia si ad vnum veniret ad alterũ veni
re non posset in eodẽ instanti. Et sic de necessitate
isti iudei habent dicere istas ptitiones non eẽ nisi
in rebus corporalibus quia deus benedictus ex p-
te diuinitatis non determinat sibi locum vt dictũ
est ⁊ sic est textus Hiere.xxiij.ca. Celum ⁊ terram
ego impleo. Et vt dicit p̄dictus magister Johan
nes conuersus libro de cõcordia legũ.ti.lj.c.xxvij.
ꝙ dixerũt sapientes super illo verbo Baruth.iij.
O israel q̃ magna est domus dei ⁊ ingens locus pos
sessionis eius magnus ⁊ non habet fine3. excelsus
⁊ immensus qui dicit benedictus deus de loco suo
⁊ ipe est locus mundi ⁊ mundus non est locus suus
Item dicunt ꝙ istud vocabulum sequina signifi-
cat in hebraico p̄ñtiam dei ⁊ ꝓm chaldeũ vbi dici-
tur apparuit deus dicit̃ apparuit sequina dei q̃ est
in omni loco ⁊ ꝙ non est ab eo locus vacuus. Ite3
dixerunt ꝙ si duo homines sunt laborantes in le-
ge sequina est cu3 eis. Et sic xp̄c in euangelio dicit
vbi duo vl' tres sunt congregati in nomine meo in
medio hoꝝ sum. Et sic dicunt sapientes thalmud
nimis deus diligebat israel quia reuelat israeli in
loco immundo ⁊ polluto ad redimendũ eos. Et ẽ
simile de quodam sacerdote qui petebat panẽ san
ctificatũ ⁊ cecidit panis in cimiterio vbi ipe intra-
re non poterat ꝓm legẽ suã ⁊ dixit q̃d faciã qꝛ pol-
luetur corpus meũ si intro ꝓ illo pane cimiterium
hoc non est conueniens. Et ꝙ dimittam illũ pa-
nem sanctificatũ ibi non est etiam cõueniẽs. Me-
lius est corpus meũ polluí vna hora ⁊ postea redi-
bo ⁊ mundificabor ⁊ nõ dimittam panem sanctifi
catum. Et scripsit alescandal nomine aristotilis:
ꝙ vera intelligentia opatrix est in omnib᷒ corpo-
ribus licet sit p se sepata. Et oñditur p opa varia ⁊
distincta.⁊ ipsa non recipit aliquã mutatione3 in

se. Et sic dixerunt sapientes thalmud ꝙ sicut de⁹ replet mundũ ita anima replet corp⁹. ⁊ anima apparet in membris distinctis corpis ẜm diuersitatem membroꝝ naturaliũ actionũ. ⁊ magis apparet in cerebro ⁊ in corde ꝙ̃ in ossibus ⁊ in carne. nõ tñ dicitur de anima ptitionẽ recipe. Et si iudei intelligere vellent ista spũalia vt ipa sunt nõ ponerent istas impossibilitates in lege xpianoꝝ. Et lʒ sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nõ possunt ad hoc ducere seipos ꝓpter malaʒ consuetudinem ⁊ rebellionẽ in qua a puericia sũt nutriti. vt ait Aristo. in metaphisica sua in rebus assuefactis ex ꝑuitate ṽtutis. Posito ꝙ sit aliqua leuitas que informat imaginatõem a cõsuetudĩe non possunt relinquere a puericia vsitati. Supposito ꝙ intelligant veritatẽ rei aliter se habere quãtomagis iudei qui naturaliter ẽ populus dure ceruicis ⁊ rebelles, ꝓut de eis dixit Moyses deutero. xxxj. ca. Adhuc viuente me ⁊ egrediente vobiscum semꝑ ꝯtentiose egistis cõtra dñm quãtomagis cũ mortuus fuero. hec ille. Et sic ptʒ ad argumentum ꝙ vere xp̃c est deus ⁊ ꝙ non fuit ꝑs deitatis in ventre virginis ⁊ ꝑs in celo. ẜ xp̃c qui est totus de⁹ fuit in illo vtero virgineo. Determinatio ṽo loci refertur nõ ad deum sed ad corpus xp̃i verũ. nec ex hoc sequiẗ ꝙ illo tempe non esset qui moueret celum ⁊ regeret mundũ. cum ipe sit vbiqʒ inq̃tũ deus. licet eẽt tunc in vtero virginis non ꝑ motũ localem descendens. ẜ ꝑ nouum effectum in virgine qui est cõiunctio diuine ⁊ humane nature sicut dictũ fuit supra argumento. xxiiij. quinte considerationis huius tercij.

Impossibile est ꝙ in sacramento altaris ẽ verũ corpus xp̃i cũ locutus sit xp̃c signatiue ⁊ ñ realiter dicens hoc est corpus meũ.

Ecimũ impossibile

ẽ circa sacramẽtũ corpis ⁊ sanguinis xp̃i. Dicunt. n. iudei. Uos xp̃iani dicitis ĩ illo sacramento eẽ realiter corpus ⁊ sanguinem xp̃i. hoc est impossibile. quia cũ dixit vester xp̃c demõstrato pane. hoc est corpus meũ: significatiue locutus est ⁊ nõ realiter. ac si diceret. hoc est signũ vl̃ figura corpis mei. ẜm quem modũ Paulus dixit. j. Corinth. x. Petra aũt erat xp̃c. i. xp̃i figura ⁊ patʒ clarissime ꝙ ista fuerat intentio xp̃i vr̃i. q̃ cũ de sui corpis cõmestione ⁊ sanguinis potatõe loquereẗ: vt discipuloꝝ scandalum qd̃ abortũ fuerat: sopiretur quasi seipm̃ exponens dicit. Verba que locut⁹ suʒ vobis: spũs ⁊ vita sunt. quasi ea que dixerat nõ ad lr̃am sed ẜm spũalem sensum intelligenda eẽnt Et cum xp̃c dixit hoc est corpus meũ tenens panẽ in manib⁹ intellexit ꝙ ille panis erat corpus suuʒ in potentia ꝓpinqua. s. postꝙ̃ comedisset illud quia tunc cõuertereẗ in corpus suum siue in carnẽ suaʒ ⁊ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facim⁹ illa die azimoꝝ q̃ accipimus panem azimũ in memoriã illius tp̃is: qñ educti sũt patres nostri de terra egypti ⁊ non sunt ꝑmissi ibidẽ remanere ꝑ tãtũ tempus ꝙ possit panis fermẽtari: qui pascat⁹ erat ⁊ dicimus iste est panis quem comederunt patres nostri. licet ille panis pñs non sit: cum fuerit p̃teritus ⁊ sicut iste panis azimus rememorat panẽ egypti ⁊ iste panis non est ille: sic iste panis de quo fit istud sacrificiũ in altari: Dicere sufficeret xp̃ianis: ꝙ esset in memoriam illius panis xp̃i lʒ iste panis non sit ille. Et quõ est impossibile ꝙ seruareẗ vnũ frustũ carnis ad sui memoriã: Mandauit ꝙ fieret ille panis ⁊ istud vinũ qui erat caro sua ⁊ sanguis in potentia ꝓpinqua ad exeundũ in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictum est. Cum ergo xp̃c vester in mensa accepit panem ⁊ calicẽ ⁊ dedit discipulis suis: non mandauit eis credere panem ⁊ vinum in corpus ⁊ sanguineʒ suum transmutari. Sed ꝙ quotienscunqʒ hoc facerent in memoriã suam facerent. s. in memoriam illius panis p̃teriti. ⁊ si sic vos xp̃iani intelligeretis: nullum sequeretur impossibile. Sed dicere oppositum sicut asseritis: dicitis rem impossibilem ⁊ cõtra mentem xp̃i vestri. vt patuit. Rñdetur ꝙ traditio eccl̃ie catholice de hoc sacramento vera est. s. ꝙ in hoc sacramento est realiter ⁊ non significatiue verũ corpus ⁊ verus sanguis xp̃i. sicut declaratũ fuit supra. xxiiij. argumento cõsideratiõis quarte huius tercij. Sed q̃ argumẽtũ iudei videẗ fundari sup verbo dñi dicentis ad discipulos suos qui de hac doctrina scandalizari videbantur. verba que ego locutus sum vobis spũs ⁊ vita sunt. Dico ꝙ ꝑ hoc non dedit intelligere: ꝙ vera caro sua in hoc sacramento manducanda non tradereẗ sicut putat iudeus. Sʒ quia non traditur manducanda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales in ꝓpria specie dilacerata sumereẗ. sed q̃ quodã spũali mõ sumiẗ p̃ter cõsuetudinem alioꝝ ciboꝝ carnaliũ ṽba sunt sancti Thome in summa contra gentiles. c. lxviij. Item alij heretici similes iudeis p̃dictis voluerũt dicere: ꝙ ista locutio. hoc est corpus meũ: fuit figuratiua. sicut illa Johãnis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud ẽ oĩno contra intentõeʒ saluatoris: q̃, vt ait Aug. in libro. lxxxiij. questionũ. questiõe. lxvij. solet circũstantia scripturarũ illuminare scripturam. Nam ex p̃cedentibus vel ex sequentib⁹ potest colligi an loquatur figuratiue an non. Unñ cũ xp̃c dicit Ego sum vitis vera. statim subiunxit. ⁊ vos palmites. Sed constat ꝙ discipuli nõ erant palmites naturales sed tm̃ figuraliter. igitur loquebaẗ figuratiue. Sed cum dicit Luce. xxj. hoc est corp⁹ meũ: statim subiunxit: qd̃ ꝓ vobis tradeẗ. Sʒ ista traditio non erat figuratiua sed realis ⁊ vera. igiẗ realiter ⁊ vere dictũ est. hoc est corpus meũ. Ad illud aũt qd̃ iudeus allegat de pane suo azimo ⁊c. et ꝙ sic sufficeret xp̃ianis ꝙ facerent in memoriaʒ xp̃i sui. Respondet magister Johãnes cõuersus in libro de cõcordia legũ. ti. iij. c. iiij. dicens. Respõdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvj. c. rñde stulto iuxta stulticiam suaʒ: ne sibi sapiens videatur. Scias ꝙ si xp̃iani ponerent dubia in miraculis factis in lege sancti messie: sicut faciunt sapientes iudeoꝝ in miraculis factis in lege sua glosantes ꝑ noĩa equiuoca ⁊ false vt extorqueant sensum textus legis. bene possent glosare xp̃iani subtilius ⁊ melius. Sed scias ꝙ omnes xp̃iani sapientes ⁊ cõitas simpliciũ credunt vniformiter miracula sue legis vt est rei veritas. ⁊ vt credit sancta mater eccl̃ia. ⁊ credũt in hoc mereri gloriam paradysi. iuxta illud Geñ. xv. Credidit abraham deo ⁊ reputatum est ei ad iusticiam. Nam in hoc ꝙ credunt simpliciter nihil hesitantes reputatur eis ad iusticiam. Sequiẗ. quilibet de lege credere tenetur dicta ꝓphete licet intelligat nõ fieri posse naturali cursu. q̃ anima ꝓphete melius intelligit ꝙ̃ anima alterius sapientis. et potius attingit ⁊ speculatur spũalia que sunt subtiliora naturalibus. ⁊ si sic est in alijs prophetis q̃rum anime intelligũt singulariter ⁊ limitate quãtomagis credere debemus miracula ihu xp̃i q̃ intelligit infinite omnia ⁊ p̃ñtia ⁊ p̃terita ⁊ futura q̃ est vere ⁊ ꝑfectus deus ⁊ ꝑfectus homo. ⁊ sic credẽdo xp̃iani viuunt cum honore ⁊ sperant cũ deo glo-

rīari ꝑpetuo. hec ille. Non est ergo simile de memoria panis azimi iudeoꝝ ad panem azimū liberatōnis egypti. 7 de memoria huius altissimi sacramēti respectu passionis xp̄i. quia in illo pane quē iudei manducant nullum est miraculū. In hoc vo sacramento miraculose virtute verboꝝ verum corpus 7 sanguis xp̄i inuisibiliter cōtinet̄ sicut firmit̄ credimus 7 fideliter ꝯfitemur.

Impossibile est ꝙ corpus xp̄i sit in sacramento altaris per miraculum cum ad oculum non appareat.

Undecimū impossibile

bile est. Vos xp̄iani dicitis in sacramēto altaris esse corpus 7 sanguinem xp̄i ꝑ miraculum hoc ꝓbo esse impossibile q2 si eēt miraculum ad oculū appareret sicut qñ moyses cōuertit virgam in serpentem. quia illud factū fuit euidenter ad oculum l3 nescirent homies qualiter factum fuerit. Sic etiam de archa testamenti olim fuerunt maxima miracula non solum sensibilia ꝫ etiā publica 7 toti populo patentia fiebant intātum ꝙ de taliū miraculoꝝ fama infideles terrebātur videntes ad oculū diuinā potentiam in reuerentiam arche sui federis relucentē. sicut pz in diuisione aquarū iordanis populo israelitico ꝑ aridam transeunte. 7 aqua ex vna pte intumescēte ad instar mōtis 7 ex altera vsq3 ad mare mortuū fluēte. donec sacerdotes cū archa alueū iordanis exiuerunt quo facto iordanis rediit in cursum suū. Reges vo amorreoꝝ 7 chananeorū audientes tāmagnum 7 publicum miraculum terrore dei ita cōfusi fuerant ꝙ non remansit in eis spiritus que historia plene habetur Josue. iij. 7. iiij. ca. 7 sic de pluribus aliis miraculis euidentissimis que causa breuitatis obmitto enarrare. 7 tñ in illa archa nec cōtinebatur deus realiter nec xp̄c sed solū tabule lapidee ꝑcepta decalogi continentes. et vrna manne quam deus preceperat reseruari in testimoniū generationibus futuris vt habetur Exo. xvj. Similit̄ 7 virga aaron que floruit in domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo ꝑ archam ꝑdicta corpora inanimata tantūmodo portantem quantūcunq3 sacra essent deus tam euidentia miracula 7 tādiuulgata 7 publica fecit in ip̄ius reuerentiā. multo ergo fortius facere debuisset si verū esset ꝙ in vestro sacramento altaris verus deus seu xp̄c realiter cōtineretur. qui sup omnia in infinitum asseritis ꝙ ē colendus 7 venerandus. Cū ergo nihil tale ibidē ad oculum appareat. Sequitur ꝙ impossibile est ibi miraculum esse cum hoc sit contra rōnem miraculi. Ad istud iudaicum impossibile rñdet magister paulus burgensis ep̄s in suo dyalogo distinctione. iij. ca. v. dicens ꝙ ad obstruendū os loquentium iniqua considerare debemus ꝙ miracula diuina que contra cursum nature a deo instituta diuina virtute fiunt se habent q̄tum ad eoꝝ proximos fines in duplici differentia. Quedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut ꝺ primis signis seu miraclis que deꝰ fecit ꝑ moysen corā pp̄lo facta sunt ad fidē in eis causandā seu ad ꝓbādā. vñ Exo. iiij. cum dixisset 7 fecit signa. s. predicta coram populo sequitur statim credidit populus. Similiter ex diuisione maris rubri 7 de egyptioꝝ submersione visa ꝑ populum israeliticū secutum est ꝙ credidit populus dño 7 Moysi seruo eius ca. xiiij. 7 sic de ꝗ̄plurimis veteris testamenti miraculis que a deo fuerunt ordinata vt fides eiꝰ in cordibꝰ populi causaretur seu ꝯfirmaret̄. Que quidem miracula oportuit esse manifesta communiter toti populo. vnde Deutero. vlti. cōmendatur moyses in signis 7 portentis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. Quedā vo sunt diuina miracula que non ad fidem causandā seu corroborandam a deo facta sunt. sed potius vt credēdo talia miracula que occulta sunt 7 oīno abscondita fideles mereātur. vnde 7 huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta esse per sensū seu ꝑ naturalem cognitionem sed occulta vt eoꝝ fides meritoria esset. Que quidē miracula sc3 occulta 7 abscondita ꝑcipue fuerunt in nouo testamento. In cuius tempore fides credentium cōiter validior fuit vt est miraculum virginei partus 7 dominice resurrectionis. Que quidem miracula per fidem solum ꝓprie cognoscuntur 7 eorū occultatio a quacunq3 nostra cognitione naturali nostrum meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. ca. Beati qui nō viderunt 7 crediderunt. Et de isto modo miraculorum sc3 occultorum tenendum est esse sacramentum altaris. non enim hoc sacramentū fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet. sed vt credendo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Aug. ꝺ hoc sacramento dicit. Crede 7 manducasti. Et ideo quanta miracula in hoc sacramento contenta. que maxia sunt occultiora sunt 7 nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ip̄m sacramentū vlla miracula apparēt tñ in nobis auget meritum. Unde nullum inconueniens sequitur nec admiratione dignum ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracula non fiunt cōmuniter circa hoc sacramentum. sicut olim cōsueuerunt fieri circa archam testamēti dei. ꝓut allegat iudeus quia ibi miracula ordinabantur ad fidelium fidem confirmandam seu causandam vt dictum est. 7 quandoq3 ad incutiendum infidelibus terrorem. Hic autem queruntur miracula ad meritum credentium augendum. quod quidem meritum euacuaretur vel saltem diminueretur si talia signa visibilia apparerent. hec ille. Sanctꝰ thomas vo dicit in summa contra gentiles libro. iiij. ca. lxiij. ꝙ ratio potest assignari quare corpꝰ christi occultatur accidentibus in sacramento q̄tum ad fidem que est de inuisibilibus 7 eius meritū qđ circa hoc sacramentum tantomaius est quāto inuisibilius agitur corpore xp̄i sub panis accidentibus occultato 7 propter cōmodiorem 7 honestiorem vsum huius sacramenti. esset enim horrori sumentibus 7 abhominationi videntibꝫ. s. si corpus xp̄i in sua specie a fidelibus sumeretur. vnde sb specie panis 7 vini quibus cōmunius vtuntur homines ad esum 7 potum corpus xp̄i ꝓponitur manducandum et sanguis potandus. nec etiam est negandum quin aliquando in sacramento altaris appareat forma pueri. vel caro vel sanguis que sunt signa visibilia. sicut in nōnullis hystorialibus antiquis libris legitur. Sed talia non dicuntur facta fuisse sic cōmuniter 7 publice sicut miracula allegata. et miracula que fecit xp̄c tempore quo ꝑdicabat et miracula que fecerunt apostoli et alij sancti in primitiua eccl̄a. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramentum nō videntur apud ecclesiam vniuersalem solennizari. ꝫ forte priuatim in aliquibus particularibus ecclesiis. quia non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus qui vniuersas mentium cognitōnes intelligit singulari modo singulis ꝓuidet s̄m dictamen diuine sapientie. a quibus non est tra-

henda ꝯsequentia in vniuersali. Unde dicit magister iohannes couersus in libro de concordia legum. tit. iij. ca. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculum multoꝝ hominum ⁊ mulierū qm̄ respicię do in illam hostiam consecratā. alique ꝑsone viderunt ocularit vnū puerulum pulcerrimuȝ vltra modum. ⁊ auus meus qui erat valde literatus in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrū minoꝝ in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam cōsecratam vidit vt ꝑdicitur illum puerum pulcerrimū vltra modum. ⁊ hoc fuit illis tempꝛibꝫ publicatū nimiū ⁊ famosum. ⁊ idem accidit vxori mee ⁊ interrogauit alias mulieres si hoc videbant. Rn̄derunt nō: ⁊ prona cecidit in terra viribꝫ destituta ꝓut legit de manue Iudi. xiij. ca. Morte moriemur. qꝛ vidimus dn̄m. ⁊ est quasi simile de sole qui lȝ luceat sup mundū debilitat tn̄ visum. hec ille. Est cōiter igit in hoc admirabili sacramento non videtur miraculū. sed vt dicit beatus Grego. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur ⁊ aliud quod creditur. illud quod cernitur est species panis ī hostia ⁊ species vini in calice. Sed id quod credit est veritas carnis ⁊ sanguīs xp̄i. Item isti iudei incidunt in errorem illoꝝ qui nihil credunt nisi qđ vident. Si ergo non fuisti rome non credas ꝙ est in mūdo roma. et si non vidisti cete non credas ꝙ in mari est talis piscis magnus. ⁊ si nescis loqui grece nō credas ꝙ est in mundo grecia. ⁊ si non vidisti embrionem in ventre matris quousqȝ natus fuit non credas ꝙ fuit in ventre matris. Et quia tu nō vidisti animam intrantē nec exeuntem in corꝑe humano nō credas ꝙ homo habeat animaȝ. Nunꝙ vidisti aerem nō credas esse aerem. Nunꝙ vidisti vocem ergo nō credas ꝙ est vox. que omnia quante nō dico solum erroris sed ꝙ̄ magne fatuitatis sunt manifestum est. licet ergo non videamus ad oculū verum corpus xp̄i sed accidentia illa sub quibꝫ latet non debemus negare ibi veraciter esse ꝑsertim miraculose vt dictum est.

Impossibile est ꝙ corpus xp̄i incipiat esse in altari qꝛ nec ꝑ motū localē nec ꝑ ꝯuersatiōȝ alterius in ip̄m.

Duodecimū impossibile est.

Uos xp̄iani asseritis ꝙ verum corpus xp̄i esse incipiat in altari hoc videtur impossibile quia aliquid incipit esse vbi prius non fuit dupliciter vel ꝑ motū localem. vel per conuersionem alterius in ip̄m. vt patet in igne ꝗ alicubi esse incipit vel quia ibi de nouo accendit. vel quia ibi de nouo apportat. Manifestum ē aūt verum corpus xp̄i non semꝑ in hoc altari fuisse. qꝛ vos xp̄iani asseritis xp̄m in suo corpore ascendisse in celum. videtur etiam impossibile dici. ꝙ aliqđ hic de nouo conuertatur in corpus xp̄i. qꝛ nihil videtur cōuerti in ꝑexistens. cum id in qđ aliud conuertitur ꝑ hmōi cōuersionem esse incipiat. Manifestum est aūt corpus xp̄i ꝑextitisse vt puta in vtero marie conceptum. non igitur videt esse possibile ꝙ in altari de nouo esse incipiat ꝑ cōuersionē alterius in ip̄m. similiter nec ꝑ mutationem loci. ꝗa omne quod localiter mouetur sic incipit eē in vno loco ꝙ desinit esse in alio in quo prius fuit. Oportebat ergo dicere ꝙ cum xp̄c incipit esse in hoc altari in quo sacramentū ꝑagitur desinat esse in celo quo ascendēdo ꝑuenerat. Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestum est aūt hoc sacramentum simul in diuersis altaribus celebrari. ergo impossibile est ꝙ ꝑ motū localem corpus xp̄i ibi eē incipiat. Rn̄det sanctus thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiij. dicens ꝙ licet diuina virtus sublimius ⁊ secretius in hoc sacramento opetur ꝙ̄ ab homīe ꝑquiri possit. ne tn̄ doctrina ecclesie circa hoc sacramentū ab infidelibus impossibilis videatur conandū est ad hoc vt omnis impossibilitas excludat. Considerare ergo opꝫet ꝑ quem modū verū xp̄i corpus eē sub hoc sacramento incipiat. Impossibile est auteȝ ꝙ hoc fiat ꝑ motū localem corꝑis xp̄i. tum quia sequeretur ꝙ in celo esse desineret qn̄cunqȝ agit hoc sacramentum. tum qꝛ non posset simul hoc sacramētum agi nisi in vno loco cum vnus motus localis non nisi ad vnū terminū terminat. tum etiā quia motus localis instantaneus eē nō pōt sed tꝑe indiget. Consecratio autem ꝑficitur in vltimo instanti ꝓlationis verboꝝ. Relinquit ergo dicendum ꝙ verum corpus xp̄i esse incipiat in hoc sacramento ꝑ hoc ꝙ substantia panis cōuertitur in substātiaȝ corꝑis xp̄i. ⁊ substantia vini in substantiā sanguinis eius. licet hoc sit benedictū ⁊ ꝑ hoc possit satisfieri iudeo ⁊ cuilibet infideli ñ ꝓteruienti. Alit tn̄ ꝓpter instantias que fieri possint ꝺ motu locali dicendum est ꝭm scotum in. iiij. dist. iiij. questi. j. ⁊ sequitur eum franciscus de maronis in suo quarto distinctione. iiij. questione prima. ꝙ necessario est ibi aliqua mutatio localis quia impossibile est ꝙ fiat transitus de contradictorio in cōtradictoriū sine aliqua mutatione facta in aliquo extremoꝝ. Sed hic corpus xp̄i transit de non p̄nte ad esse p̄ns ergo necessario est ibi aliqua mutatio. Dicunt ergo isti doctores ꝙ ibi est aliqua mutatio qua corpus xp̄i accipit respectū p̄ntialitatis ad locum hostie facta transubstantiatōe. Ad cuius euidentiaȝ notat doctor subtilis ibidē ꝙ qn̄ corpus mouetur localiter ⁊ expellit aliud sunt quatuor mutatiōes ⁊ octo termini. ⁊ illarū mutationū due sunt deꝑditiue. ⁊ due acquisitiue. sicut cum nauis mouetur ꝺ loco ad locum aliqđ corpus expellit ⁊ illud expulsum habet quatuor terminos. qꝛ amittit vnū vbi ⁊ priuationem eius acquirit. ⁊ a priuatione alteri⁹ vadit ad ip̄m. Sed si corpus moueretur de loco et aliud nō expelleret essent in eo due mutatiōes ⁊ q̄tuor termini. vnde esset ibi vna deꝑditiua prioris vbi. ⁊ alia acquisitiua noui vbi. sicut qn̄ aqua frigida fit calida. ⁊ de frigido fit nō frigidū ⁊ ꝺ nō calido fit calidum. Sed si corpus non motuȝ de loco suo acquireret nouum vbi ⁊ respectum extrinsecū aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatio acquisitiua a priuatione illius vbi ad habitōem. ⁊ talis mutatio est in corpore xp̄i de nouo hic existente necessario. quia sicut dictum ē impossibile est fieri transitum de cōtradictorio ad ꝯtradictoriū sine aliqua mutatōe. Et nota ꝙ simplex p̄ntia corꝑis xp̄i ꝓprie non est vbi cum nō sit hic localiter. sed sacramentaliter: sed reducet ad genus vbi. Tunc ad ꝓpositū corpus xp̄i in celo habet priuatōem istius vbi in altari. ⁊ ita non est ibi mutatio deꝑditiua sed acquisitiua. quia solū est acquisitio p̄ntialitatis quam nō habebat. Sic ergo xp̄c sine deꝑditione vbi prioris in celo acquirit nouuȝ vbi in altari. Resoluendo ergo hanc materiā dico ꝙ motus siue motio localis ē duplex. quedā deꝑditiua ⁊ quedam acquisitiua. sicut qn̄ quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deꝑditur et aliquid acquiritur. talis enim primo ordine nature mouetur ab habitu in priuatiōeȝ. puta ab vbi qđ prius habebat ad vbi qđ prius nō habebat. ⁊ hec mutatio dicit deꝑditiua termini a quo ⁊ dicit acquisi-

tiua termini ad quē. Nunc autem hee due muta-
tōes licet concurrāt simul in omni motu locali cō-
tinuo tn̄ distincte sunt ⁊ vna pōt absolui ab alia si
cut acq̄sitiua a deperditiua. sic ꝙ aliquid acq̄rat no-
uum locum nō dimittēdo priorem. ⁊ sic est in ꝓpo-
sito. quia sicut dictum est corpus xp̄i absq; hoc ꝙ
dimittat ꝓprium vbi qd̄ habet in celo acquirit no
uum vbi in sacramēto. Et ideo est hic mutatio lo
calis nō deperditiua sed acquisitiua. ⁊ sic ptʒ respon
sio ad primū punctum de motu locali. quia corpꝰ
xp̄i incipit ibi esse p motum siue p mutatōeʒ loca-
lem non deperditiuam sed acquisitiuā. ⁊ sic nō opor
tet ꝙ dimittat primū vbi cum acquirit secunduʒ.
Nec etiam est censendum ꝙ cum corpus xp̄i inci-
pit esse in altari ꝙ accipiat esse simpliciter sed acci
pit esse sacramentale qd̄ esse fm̄ p̄dictos doctores
nihil aliud est ꝙ̄ ordo corpis xp̄i ad substātiā pa-
nis quē ordinē habet vbicunq; fit transubstātia-
tio. Ad alterum vō punctū. s. si est ibi corpus chri
sti p cōuersionem alterius in ip̄m hoc cōcesso nullū
sequitur impossibile. Et cum arguis ꝙ imo sequit̄
impossibile q2 impossibile est ꝙ aliquid conuerta-
tur in p̄existens. R̄ndetur ꝙ falsum ē q2 in nutri-
mento naturali videmus oppositum. quia ibi ci-
bus cōuertitur in cibatū p̄existens suppositū. Et
ideo non debet mirari iudeus si in proposito vir-
tute diuina fiat cōuersio in p̄existens. qd̄ vt plani-
us videatur notat sanctus Tho. in summa cōtra
gentiles quo supra ꝙ p̄dicta cōuersio panis in cor
pus xp̄i alterius modi est ab omnibus cōuersioni
bus naturalibus. Nam in qualibet ꝯuersione na-
turali manet subiectū in quo succedunt sibi diuer
se forme vel accidentales sicut cū album in nigrū
conuertitur vel substantiales. sicut cum aer i ignē
vnde conuersiones formales nominant̄ sed in cō-
uersione p̄dicta subiectum transit in subiectum et
accidentia manent. vnde hec conuersio substātial'
vocatur. ꝙ autem subiectū cōuertitur in subiectū:
natura facere non pōt. om̄is. n. nature opatio ma-
teriam p̄supponit: p quam ⁊ substātia indiuidua
tur. vnde natura facere non pōt: ꝙ hec substantia
fiet illa: sicut ꝙ hic digitus fiat ille digitus. Sed
materia subiecta est virtuti diuine: cuʒ p ip̄m pdu
catur in esse. vnde diuina virtute fieri pōt: vt h in-
diuidua suba... in illam p̄existentē cōuertat̄. sicut
em̄ virtute naturalis agentis cuius opatio se extē
dit tn̄ ad immutatōem forme ⁊ existentia subiecti
supposita: hoc totum in illud totum ꝯuertitur fm̄
variatōnem speciei ⁊ forme: vtpote hunc aerem in
hunc ignē generatū. ita virtute diuina que mate
riam nō p̄supponit: sed eam pducit: ⁊ tn̄ hec mate-
ria ꝯuertitur in illā: ⁊ p consequēs hoc indiuiduū
in illud. Indiuiduatōis. n. principium materia ē.
sicut forma est principium speciei. Hinc aūt mani
festum est: ꝙ in cōuersione predicta panis in corpꝰ
xp̄i nō est aliquod subiectū cōe pmanens post cō-
uersionem: cum transmutatio fiat fm̄ primū sub-
iectū: qd̄ est indiuiduatōis principium: necesse est
tn̄ idem manere: vt verū sit: qd̄ dicit̄ hoc est corpus
meum. Que quidē verba sunt huius cōuersiōis si
gnificatiua ⁊ factiua. ⁊ quia substātia panis n̄ ma
net nec aliqua prior materia: vt dictuʒ est: necesse ē
dicere: ꝙ maneat id: qd̄ ē p̄ter subam panis. hmōi
aūt est accidens panis. remanent igit̄ accidentia
panis etiā post cōuersionē p̄dictā. Inter acciden
tia vō quidam ordo cōsiderandus est. Nam inter
omnia accidentia ꝓpinquius inheret sube quanti
tas dimensiua. deinde qualitates in suba recipiū
tur quātitate mediante: sicut color mediante sup-
ficie. vnde ⁊ p diuisionē quātitatis p accidens di-
uidunt̄. Ulterius aūt qualitates sunt actionum
⁊ passionū principia ⁊ relationū quarūdā vt sunt
pater ⁊ filius dn̄s ⁊ seruus ⁊ alia hmōi. Quedā vō
relationes immediate ad quantitatē cōsequunt̄.
vt maius ⁊ minus duplū ⁊ dimidiū ⁊ similia. Sic
igitur accidentia panis post cōuersionē p̄dictam
remanere ponendum est vt sola quantitas dimen
siua sine subiecto subsistat ⁊ in ip̄a qualitates fun
dent̄ sicut in subiecto ⁊ p cōsequens actiones pas-
siones ⁊ relatōes. Accidit igitur in hac cōuersio-
ne cōtrariū ei qd̄ in naturalibus cōuersionib9 ac-
cidere solet in quib9 substantia manet vt mutatio
nis subiectū. Accidentia vō variant̄. hic aūt ecō-
uerso accidens manet ⁊ substantia transit. Hmōi
em̄ conuersio non pōt dici motus ꝓprie sicut a na-
turali cōsideratur vt subiectū requirit. sed est que
dam suba ⁊ successio sicut in creatōe ē successio eē
⁊ nō eē. Hec igitur ē vna rō quare accidens panis
remanere optet vt inueniat̄ aliquod manēs in p̄-
dicta cōuersione. Est aūt ⁊ ꝓpter aliud necessariū
si em̄ suba panis in corpus xp̄i cōuerteret̄ ⁊ panis
accidentia trāsirent nō sequeretur ꝙ corpꝰ xp̄i fm̄
suam subam esset vbi prius fuit panis q2 nulla re-
linqueret̄ habitudo corpis xp̄i ad locū p̄dictum.
Sed cum quātitas panis dimensiua remanet pꝰ
cōuersionem p quam panis hunc locum sortieba-
tur suba panis in corpus xp̄i mutata fit sub quan-
titate dimensiua panis ⁊ p cōsequens locū panis
quodāmodo sortit̄ mediantib9 tn̄ dimensionibus
panis. hec thomas. Patʒ ergo ꝙ nō est impossibi-
le diuine virtuti panem trāsubstātiari in p̄existēs
corpus xp̄i. nec habet mutatio silitudinē in natu-
ralibus mutationib9 sed est alterationi quasi cō-
traria. quia vna suba hic mutatur in aliā ⁊ manet
accidentia. Sed in alteratione est ecōuerso q2 ibi
mutantur accidentia ⁊ manet eadē suba. vt patet
in corporalibus qn̄ de albo fit nigruʒ ⁊ in sp̄ualib9
qn̄ de iniusto fit impius vel d ignorante fit sciens. vt
ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius. de ignorā-
te sciens. crede veruʒ corpus xp̄i in ope eē in altari
nō simpliciter sed sacramentaliter. crede ꝙ cū acq̄
rit vbi sacramentale nō relinquit vbi celeste. Cre
de sine mutatōne locali i deperditiua pn̄s fieri in al-
tari. et crede subam panis in verum xp̄i p̄existens
transubstantiari. crede a deo omnia possibilia fie
ri. Inquit Aug. ⁊ nihil tibi videbitur impossibi-
le. vnd ⁊ dicit̄ Luc. j. Nō erit impossibile apd̄ deū
omne verbum.

Q corpus xp̄i sit integrum et ꝙ caro ⁊ sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Erciūdecimuʒ im-

possibile est. Uos xp̄iani dicitis ꝙ xp̄us
vester est integer sub speciebꝫ panis ⁊ vi-
ni in sacramento hoc. pbo impossibile q2 nunꝙ̄ p-
tes alicuius in diuersis locis cōtinent̄ ip̄o integro
pmanente. Manifestū est aūt in hoc sacramento
seorsum esse panem ⁊ vinū in locis sepatis. Si igi-
tur caro xp̄i sit sub specie panis ⁊ sanguis sub spe-
cie vini. videt̄ sequi ꝙ xp̄c nō remaneat integer sed
semp cum hoc sacramētū agit̄ eius sanguis ab eiꝰ
corpe separet̄. Ad istud argumentū ptʒ solutio ex
his que dicta sunt in p̄cedenti solutione dictum ē
aūt ꝙ locus in quo agitur hoc sacramentū attri-
buitur corpori xp̄i rōne dimensionū panis rema-
nentiū post cōuersionē sube panis in corpus xp̄i.
Scdm̄ hoc igit̄ ea que xp̄i sunt necesse ē eē in loco

p̄dicto ſm ꝙ exigit rõ cõuerſionis p̄dicte. Cõſiderandum ē ergo in hoc ſacramento aliquid eē ex vi cõuerſionis p̄dicte. aliquid aũt ex naturali concomitantia. Ex vi quidē cõuerſionis eſt in hoc ſacramento illud ad qḋ directe cõuerſio terminatur ſicut ſub ſpeciebꝫ panis corꝑis xp̄i in qḋ ſubā panis cõuertit̄ vt ꝑ verba cõſecratõis patet cū dr̄. hoc ē corpus meū. Et ſimiliter ſub ſpeciebꝫ vini eſt xp̄i ſanguis. vnde dicit̄ hic eſt calix ſanguinis mei ⁊c̄. Sed ex naturali ꝯcomitantia ſunt ibi oīa alia ad que cõuerſio nõ terminat̄. ſed tñ ei in qḋ terminatur ſunt realiter cõiuncta. Manifeſtum eſt. n. ꝙ cõuerſio panis nõ terminat̄ in diuinitate xp̄i nec in eius animā ſ; tñ ſub ſpecie panis ē anima xp̄i et eius diuinitas ꝓpter vnionē vtriuſq; ad corpus chriſti. Si vo in triduo mortis xp̄i hoc ſacramentū celebratum fuiſſet nõ fuiſſet ſub ſpecie panis aīa xp̄i qr̄ realiter nõ erat corꝑi eius vnita. Et ſimilr̄ ſub ſpecie panis nõ fuiſſet ſanguis nec ſub ſpecie vini fuiſſet corpus ꝓpter ſeꝑatiõem vtriuſq; in morte. Nunc aũt quia corpus xp̄i in ſua natura nõ eſt ſine ſanguine ſub vtraq; ſpecie cõtinetur corpus et ſanguis. ſed ſub ſpē panis ꝯtinetur corpus ex vi cõuerſionis. Sanguis aũt ex naturali ꝯcomitantia. ſub ſpecie aũt vini ecõuerſo verba ſunt ſancti thome libro quo ſupra ca. lxiij. Et ſic pat; ſolutio ad argumentū ꝙ licet ſeꝑate ſint ſpēs panis ⁊ vini. tñ corpus xp̄i integer eſt ſub vtraq; ſpē. Sed forte dicet iudeus ſi ergo ſub ſpecie panis ē totus chriſtus ita ꝙ eſt ibi corpus ⁊ ſanguis vt tu dixiſti. fruſtra ergo iterū ſub ſpecie vini integer reꝑitur. Ad hoc r̄ndet Nicolaus de lyra ſuꝑ verbo Cenantibꝫ aũt illis Math. xxvj. dicens ꝙ ſub duplici ſpē inſtitutum eſt hoc ſacramētū. ſ. panis ⁊ vini. qr̄ panis cõuertitur in corpus xp̄i ⁊ vinum in ſanguinem. ⁊ iſte ꝯuerſiones ſunt ſeꝑatim quia ſanguis xp̄i fuit ſeꝑatus a corpore vel carne in paſſione. Hoc autē ſacramentum inſtitutū eſt quaſi quoddā memoriale illius paſſiõis. ⁊ ideo cõſecratio carnis ⁊ ſanguinis fit ſub ſpeciebꝫ diſtinctis. Conſiderandū tñ ꝙ ſub vtraq; ſpecie eſt totus xp̄c. quia ſub ſpecie panis eſt totum corpus ex vi cõuerſionis vel ſacramenti. Sanguis aũt ⁊ anima ⁊ diuinitas ſunt ibi ex cõcomitantia naturali. Similiter ſub ſpecie vini ſanguis ex vi ſacramenti cetera vo ex cõcomitātia. hec ibi. Patet ergo ꝙ licet ſub ſpecie panis ſit caro ⁊ ſanguis xp̄i nõ fruſtra ſeꝑatim ſub ſpecie vini eſt ſanguis ⁊ corpus cum hoc fiat in memoriā paſſionis chriſti. in qua fuit ſanguis a corpore ſeparatus.

Qr̄ corpus xp̄i in tam ꝑua hoſtia ꝯtineat̄ cū maius in minori nõ capiat̄.

Quartūdecimū im-

poſſibile ē. Ait iudeus. Vos xp̄iani dicitis ꝙ in illa ꝑua hoſtia corpus xp̄i cõtinetur hoc ꝓbo impoſſibile eē. qr̄ impoſſibile ē ꝙ maius corpus in loco minoris includat̄. Manifeſtum eſt autem ꝙ verū corpus xp̄i eſt maioris quātitatis q̄ꝫ panis qui in altari offert̄. igit̄ impoſſibile videtur ꝙ verū corpus xp̄i totum ⁊ integrū ſit vbi videtur eſſe panis. ſi aũt ibi nõ eſt totū ſed aliqua ꝑs eius redibit incõueniens ſupradictū ꝙ ſꝑ cum hoc ſacramentū agitur corpus xp̄i ꝑ ꝑtes diſcrepatur. Ad iſtud argumentū qḋ tangit inequalitatem corꝑis xp̄i ad locū panis dupliciter r̄ndet̄. Primo excludendo impoſſibilitatē. Secundo applicando ſimilitudines. Circa primū dicit̄ ꝙ ſubſtantia panis directe cõuertit̄ in ſubām corporis xp̄i. Dimenſiones aũt corꝑis xp̄i ſunt in hoc ſacramento ex naturali cõcomitantia nõ aũt ex vi conuerſionis cū dimenſiones panis remaneant. ſic igr̄ corpus xp̄i non comꝑatur ad hunc locū mediantibus dimenſionibꝫ ꝓprijs vt eis oporteat adequari locum. ſ; mediantibꝫ dimenſionibꝫ panis quibꝫ remanentibꝫ locus adequat̄. hec thomas vbi ſupra. Quõ aũt poſſunt eē dimenſiones corꝑis xp̄i cum dimenſionibꝫ hoſtie vnus alius doctor ſic declarat. Nam cum ibi prius erat ſubā panis ⁊ facta ſit ſbſtantia corꝑis xp̄i. ſicut cū dimenſionibꝫ panis vel erat ſubſtantia panis ante cõuerſionē factā ſic cõuerſione facta ſimul cum eiſdē dimenſionibꝫ erit ſbſtātia corꝑis xp̄i. Rurſum qr̄ dimenſiones corꝑis xp̄i ꝓprium ſubiectū nõ deſerunt ⁊ oꝑtet dimēſiones eſſe vbi ⁊ ip̄m corpus. Ideo ex quo ip̄m corpus eſt ſimul cū dimenſionibꝫ panis. oꝑtet dimenſiones corꝑis xp̄i eē cum dimēſionibꝫ panis. Sed quõ hoc poſſet eſſe eſt videre difficile. Arguit enī phs. iiij. phiſi. cõtra ponentes vacuū ⁊ dicentes locum eē dimenſiones ſeꝑatas. qr̄ ſi in hmōi dimenſionibꝫ recipetur corpus cõtingeret duo corꝑa ſil̄ poſſe exiſtere qḋ habet ꝓ impoſſibili. tota igr̄ cauſa quare duo corꝑa non pn̄t ſimul eſſe eſt reſiſtētia dimenſionū. Sciendum igit̄ ꝙ ſicut calor ⁊ alie q̄litates actiue duplicem hn̄t comꝑationem ſic dimenſiones. calor aũt habet vnam comꝑatõem ad ſubiectum ſm quā dat ſibi eē calidum. ⁊ aliam ad obiectum ſm quam eſt rõ calefaciēdi. ita etiā quātitas ꝓut cõꝑatur ad ſubiectum dat eē quātū. ꝓut aũt comꝑatur ad quantitatem aliā dat ſibi reſiſtere ⁊ eē locale. Sicut ergo calor põt dare eē calidum ⁊ nõ calefacē. puta ſi deus cõſeruet eū in eſſe ⁊ ſuſpēderet agere ſicut fecit de igne in fornace pueroꝝ. ⁊ ſic aliquid põt eē calidum abſq; hoc qḋ calefaciat ſic ⁊ dimenſiones poterunt dare eē quātū abſq; eo ꝙ alijs dimenſionibꝫ reſiſtant qḋ pt;. nā cum quantitas ſit rõ quare quantū reſiſtat quanto. ideo oꝑtet vnū quantū alteri quāto cõꝑare mediante quantitate. ⁊ quantitatē eē mediā int̄ corpus qḋ reſiſtit ⁊ corpus cui fit reſiſtentia. ſ; ſublata illa mediatõe. ſ. ꝙ corpus ſit alicubi nõ mediāte quātitate certū eſt ꝙ ſibi aliud corpus ſiue alia dimenſio nõ reſiſtet. Nam cum tota cauſa reſiſtētie ſit qr̄ comꝑatur ad ip̄m mediante quantitate ſublata cauſa iam non reſiſtet. Per hoc poſſent etiam ſolui inſtantie de tranſitu corꝑis xp̄i ꝑ corpus virginis ip̄o manente clauſo. ⁊ etiā de penetratiõe celoꝝ qñ aſcendit in celum. Cum igit̄ in ſacramēto corpus xp̄i non cõꝑaretur dimenſionibꝫ mediāte quantitate. ſed magis quantitas mediante ſubſtātia cum ſubſtantia cā reſiſtentie non ſit. Ideo ſicut non ē cõtra rõnem ſubſtantie ſimul cū dimēſionibus eſſe. ſic non ē cõtra rõnem dimenſionum corꝑis xp̄i mediante ſubſtantia eē ſimul cū dimēſionibus panis. Et ſic patet ꝙ nõ ē impoſſibile dimenſiones corꝑis xp̄i cum dimenſionibꝫ panis eē. cum ibi ſint mediante ſubſtātia que ſimul põt cū dimenſionibꝫ eē. Aliter ſoluit p̄dictū impoſſibile doctor ſubtilis in. iiij. ſuo. Dicit. n. ꝙ ē duplex ordo. ſ. ordo ꝑtium in toto ⁊ ordo ꝑtiū in loco. Ordo aũt ꝑtium in toto eſt dr̄ia quantitatis nõ ꝓprie cum ſit reſpectus ſed aliquo mõ accedens ad differentiam eius eſſentialem. Ordo aũt ꝑtium in loco eſt de genere ſitus ⁊ ab iſto reſpectu ſiue ordine ꝑtium in loco põt abſolui. Ordo. n. ꝑtium in toto eſt prior ordine ꝑtium in loco. Prius aũt põt abſolui a poſteriori ſibi accidentaliter cõiuncto. Cū ergo ordo partium in loco accidentaliter cõiunga

tur ordini ptiū in toto. igit corpus xpi in eucharistia habebit ordinē ptium in toto absq3 illo respectu q̄ est ordo ptium in loco. Adducunt secūdo similitudines alique contra iudeos 7 infideles. Et primo Aug. in libro de quantitate aīe ꝓbat aīam maiorem eē q̄ corpus q2 totam mundi magnitudinem infra se cogitari pōt 7 infra se cōtinere 7 sicut anima cum sit maior corpe tota est infra corpus. modo cōsimili corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam nō coartatū ſ3 ita magnū 7 pfectum sicut in celo cōtinet. Itē in pua oculi pupilla maximi montes cōtinent p spēs suas. cur ergo nō sic corpus xpi in pua hostia. Item videmus in puo speculo solis 7 lune maximarūq3 rerū diuersitates. Item intellectus hominis puus est 7 tñ in ipo magna celestiū 7 terrestriū sapientia 7 sciētia ptinet. quid ergo impossibile putas xpm qui ē dei sapientia increata sub pua forma hostie inueniri. nūquid vides in puo lapide pcioso magnas 7 multas vtutes. nōne vides in puo corpe principis magnam potentiā. 7 in puo corpe pape magnā auctoritatem. Quid ergo impossibile est xpo in pua hostia latere. nunqd sub puis signis magna signata cōprehenduntur. Nōne vides quō in hac pua dictione deus tota trinitas cōtinet. s. pater 7 filius 7 spūssanctus. quantomagis sub pua hostia potest seipm xpc concludere si vult. imo q amplius est videmus q sub hac pua dictōne 7 sub hoc puo signo omne duarū syllabaꝝ et quatuor lrārū ptinet ois creatura celu3 7 omnia celestia. infernus 7 omnia infernalia et breuiter omnia creata. Quid igitur impossibile q in vna hostia cōphendat totus xpc. cum in tam pua dictione cōphendat totus mund9 qm igitur hec in creaturis credūt iudei erubescāt similia fieri in creatore. l3 supradicta non inducūt omnimoda3 similitudinē sunt tñ aliquales cōformitates q̄ deuoto aīo ꝯsiderate mirā delectatōem adducunt in animo cōtemplantis.

Ꝙr vnicū corpus xpi sit simul in diuersis altaribus cū nō possit vnū corpus simul esse in diuersis locis.

Quintūdecimu3 im

possibile est. Uos xpiani dicitis ait iudeus q xpc vester simul est in pluribus altarib9 vbi misse celebrant hoc videt impossibile q2 impossibile ē vnū corpus in plurib9 locis existere. Manifestu3 ē aūt hoc sacramentū in pluribus locis celebrari. Impossibile igit videt q corp9 xpi in hoc sacramento veraciter cōtineat nisi forte qs dicat q ſm aliquā pticulam est hic 7 ſm aliā alibi ad qd iterum sequit q p celebratōem huius sacramenti corpus xpi diuidat in ptes cum tñ nec quātitas corpis xpi sufficere videat ad tot pticulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramentū peragitur. Ex his que dicta sunt supius pat3 solutio ad hoc qd obijcit de pluralitate locorū q corpus xpi p suas dimensiones existit tm in vno loco. ſ3 mediantibus dimensionib9 panis in ipm transeuntis ē in tot locis in quot hmōi cōuersio fuerit celebrata. non quidem diuisum p partes ſ3 integꝝ in vno quoq3. Nam quilibet panis cōsecratus in integꝝ corpus xpi cōuertit. hec est solutio thome vbi sup Aliū vo soluentes dixerunt q nō est incōueniens q vnum corpus sit in diuersis locis si in vno est p se 7 in alijs p accidens sic aūt est in ꝓposito q2 corpus xpi est in celo ſm ꝓprias dimensiones 7 sic per se. In sacramento aūt p dimensiones alienas sc3 p panis 7 sic p accidens sed isti difficultatē nō euadunt. Diceret enim iudeus 7 p se et p accidens esse impossibile idem corpus esse in diuersis locis. propter hoc ostendo q corpus xpi pōt esse simul in diuersis locis. sic omne corpus qd est alicubi ratōne substantie nō ratione quantitatis pōt esse in pluribus locis simul. sed corpus xpi est sub dimensionibus panis rōne substantie nō rōne quantitatis ergo potest eē in pluribus locis simul. Maior probatur quia qd non est in loco p quantitatē nō diffinit nec determinat sibi locum. sed qd non determinat sibi locum pōt esse in pluribus locis. ergo qd nō est in loco p quantitate3 pōt esse in plurib9 locis simul. Ad maiorem euidentiam istius ꝯsilogismi notandū q diffiniri est ide3 q finiri siue terminari. ꝑter qd phs. v. meta. vocat diffinitōnem terminu3 quia in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos 7 inter ꝓprios fines res diffinita cōcluditur. Hec aūt diffinitio siue determinatio est duplex. vna que respicit re3 vt est substantia. Alia que respicit eam vt est quanta Nam quelibet res creata siue sit corpalis siue spiritualis inquantū est substantia finitur sic q determinatur ad certum genus et ad certam spēm 7 ad certum indiuiduatōis modū. 7 ideo solus deus qa est substantie infinite nō determinatur ad gen9 neq3 ad spēm nec p se nec p accidens. nec etiā ad modum indiuiduatōis. cum ipe sit singularitas quedam formaliter. Res aūt quāta sicut p hmōi quātitatem respicit aliam sic cōpetit sibi determinatio loci. non. n. res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est suba q2 sub e vt suba ē nō debet locus. q2 inquantū suba nō potest cōmensurari vltime supficiei ptinētis. Et iō si diffinit loco hoc ē rōne quātitatis. 7 iō cū duplex sit quātitas. s. mol' 7 virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corpalia nisi p quātitatē mol'. ita ſm aliqs non diffiniūt sibi vbi spūalia nisi p quātitatē virtutis itaq3 dicūt q vbi intelligētie opant ibi eē dicunt nec sunt in loco nisi dū opant qd vtꝝ sit verꝝ nihil ad ꝓpositū. Ꝓtū igr ad ꝓpositū pt3 q corpus qd ē alicubi nō p quātitatē nō diffinit sibi locū illū. si ſ3 est alicubi solū rōne sube. quātitas aūt ibidē existēs ꝑter naturalē ordinē quē ad subam h3 ei cōpetit finitas q̄ sequit natura3 sube. nō aūt finitas q̄ sequit quātitatē put p quātitatē ad aliā cōpat. Et iō q2 ex vi sacramenti corpus xpi ē in altari rōne sube solū nō rōne quātitatis nisi ex consequēti vt. s. h3 naturalē ordinē ad subam. Iō ibi sibi competit finitatio rōne generis et speciei 7 indiuidui. nō aūt rōne localitatis cū illa tm cōpetat corporibus ratione quantitatis. Et iō cum sibi nō determinet locum certum est q non est ita ibi quin posset esse alibi. Sic ergo patet maior q omne corp9 quod est alicubi non ratione quantitatis cum nō determinat sibi locum illum pōt simul esse alibi. Minor principalis ē manifesta. s. q corpus xpi est in sacramento rōne substātie nō rōne quātitatis. q2 est ibi p transubstātiatiōnē. Nunc aūt certū ē. q quātitas panis nō transubstantiat in quātitatem corpis xpi cū maneat in sacramento. ergo rōne transubstātiatōnis panis in subam corpis xpi. Cū ergo sit ibi rōne illi9 i qd suba panis transubstantiatur. manifestum est q est ibi rōne substantie. quare sequitur q pōt alibi eē rōne sue quantitatis scilicet in celo. Similitudines l3 non omnimode adducuntur ex natura. Ide3 sol in diuersis locis. s. i diuersis oculis cōtinetur 7 videtur 7 hoc sine sui diuisione. Idem verbū numero in diuers auribus continetur 7 auditur et idem sonus. Oc-

currit etiā contra istos infideles hugo de sacramētis dicens q ideo isti dicunt corpus xpi nō posse eē simul in pluribꝫ locis qz deus talem legē dedit corporibꝫ. Cum ergo lator legis possit dispensare in lege multomagis deus pōt dispensare in vniuerso nec mirū. quia tunc sacerdos gerit psonā z vicē illius qui dixit z facta sunt. z sic q simul z semel est in diuersis altaribus hoc est ex potentia deitatis cui vnitū est corpus illud z ex virtute verboꝝ xpi quibꝫ cōtulit vtutē cōficiendi.

Impossibile est q caro xpi z sanguis sint sb speciebus panis z vini. cū sit impossibile duo corpora simul esse in eodem loco. s. substantia panis z vini cum carne z sanguine xpi cum illa accidētia vt dicunt non sint p se nec in aere nec in carne z sanguine xpi sed subiectiue in suba panis z vini.

Extūdecimū impossibile est.

Uos xpiani dicitis q manifeste post cōsecratōem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis z vini. s. colorem saporem. odorē. figuram. quātitatem z pōdus. circa que decipi non potestis quia sensus circa ppria sensibilia non decipitur. hmōi aūt accidētia i corpore xpi esse nō possunt sicut in subiecto vt vos asseritis. Similiter aūt nec in aere adiacente. qz cū plurima eoꝝ sint accidētia naturalia requirūt sb iectum determinate nature. non qualis est natura corpis humani vel aeris nec possunt p se subsistere cum accidentis esse sit in esse. vij. metaphisice Accidentia. n. cum sint forme indiuiduari nō pnt nisi p subiectum. Cōnumerantur enim ad cōnumerationem z indiuiduatōem suoꝝ subiectoꝝ. vñ remoto subiecto essent forme vniuersales. Relinquitur igitur hmōi accidentia esse in suis determinatis subiectis scꝫ in substantia panis z vini. Est ergo ibi substantia panis z vini z non substantia corpis xpi. cum impossibile videaꝛ duo corpa esse simul. Ad istud respondeꝛ q nō possumus negare accidentia panis z vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demonstrat nec his accidentibꝫ corpus xpi aut sanguis afficiꝛ. qz hoc sine eius alteratione esse non posset nec talium accidentiū capax est. similiter aūt nec suba aeris. Uñ relinquit q illa accidētia sint sine subiecto. tñ eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt scꝫ sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat z ipa alijs accidentibꝫ pbeat subiectū. nec impossibile est q accidens diuina virtute subsistere posset sine subiecto. qz idem est iudicandū de pductōe rerum z de cōseruatione earum in esse. diuina autē virtus pōt pducere effectus quarumcunq causarum sine ipis causis secundis. sicut potuit formare hoīem sine semine. z sanare febrem sine operatione nature quod accidit pter infinitatem eius virtutis. z quia omnibus causis secundis largiꝛ virtutem agendi. vnde z effectus causarū secundarū pōt cōseruare in esse sine causis secundis. z hoc mō in hoc sacramento accidens conseruat in esse sblata suba que ipsum conseruabat quod quidē dici pōt de quantitatibus dimensiuis quas etiam platonici posuerunt p se subsistere propter hoc q fm intellectum sepantur. Manifestum ē autē q plus pōt deus in opando q intellectus in apprehēdendo. Et licet de principio indiuiduatōis sit inter doctores nō parua difficultas. Ueruntamē in psito me non intromitto. quia hic non laboramus nisi ad excludendū ea que a iudeis impossibilia reputantur. Dicit ergo sanctus Thom. in summa ꝯ gentiles libro. iiij. ca. lxv. q quantitas dimensiua habet hoc pprium inter reliqua accidentia q ipsa fm se indiuiduaꝛ. qd ideo est quia psitio que ē ordo ptium in toto in eius rōne includitur. esse enī quantitas positionem habens. vbicunq autē intelligitur diuersitas ptium eiusdē speciei necesse est intelligi indiuiduatiōem. nam que sunt vnius speciei non multiplicantur nisi fm indiuiduū z in de est q non possunt apprehendi multe albedines nisi fm q sunt in diuersis subiectis pnt autem apphendi multe linee etiam si fm se psiderenꝛ. Diuersus enim situs qui p se linee inest ad pluralitatem linearum sufficiens est. Et quia sola quantitas dimensiua de sua ratione habet. vnde multiplicatio indiuiduoꝝ i eadem specie possit accidere. Prima radix huius multiplicationis ex dimensione eē videtur. quia z in genere substātie multiplicatio fit fm diuisionem materie. que nec intelligi potest nisi fm q materia sub dimensionibꝫ consideratur. Nam remota quantitate suba omnis indiuisibilꝭ est vt patet p phm primo phisicoꝝ. Manifestū est aūt q in alijs generibus accidentiū multiplicanꝛ indiuidua vnius speciei ex pte subiecti. z sic relinquitur q cū in hmōi sacramento ponamus dimēsiones p se subsistere. z alia accidentia in eis sicut in subiecto fundari. non optet nos dicere q accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet eñi in ipis dimensionibꝫ indiuiduatōis radix. Concedamus igiꝛ q sentimus supradicta accidentia z q illa nō sunt in corpe xpi nec in aere nec in substātia panis quia non est. sed est illa dimensiua quantitas habens esse p se pseytate tercij modi. quod ē esse pcisum z sepatum ab omni subiecto z reliqua accidentia in pdicta quantitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enim cōis propositio apō omnes scotizantes q primū independens pōt terminare dependentiam cuiuslibet entitatis create z supplere vicem cuiuslibet determinantis cū contineat eminenter vices cuiuslibet causalitatis secundarie cause. ergo dependentiam quam habet accidens ad subiectum pōt deus supplere z terminare. Item deus pōt quodlibet prius distinctum eēntialiter a posteriori facere sine illo posteriori. Cum ergo accidentia sint priora inherētia actuali z ab ea distincta essentialiter. quia sunt in diuersis generibus. ergo deus poterit facere accidentia p se existere sic q non inherebunt actualiter quicquid sit de inherentia aptitudinali. quia cum hec sit idem eēntialiter cum subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidentia separi non possunt. Potest etiam dici sicut notat magister iohānes couersus in libro de cōcordia legum. ti. iij. cap. iiij. q accidentia p se remanere sine inherentia ad subiectum impossibile est in transmutationibꝫ et mutationibꝫ naturalibus. sed ista transsubstātiatio est p miraculum diuina virtute facta. Et dicit q iudei concedunt aliud miraculum in lege sua simile huic. s. q litera men clausa z chamah que scripta erant in tabulis legis erant p se sine aliquo sb iecto. z iste lr̄e figurate erāt ex vtraq pte z erāt rotunde z nulla istaꝝ lraꝝ p s sustētabaꝛ ab aliquo corpe ꝫ p se erāt stātes miraculose z istud dicere ē euidēter ꝯ naturam z impossibile magis q dicere transubatā est vna suba in aliā z accidētia remanent p seipsa.

Q in sacramento altaris sit corpus xpi incorruptibile cū possit putrefieri z a muribꝫ comedi.

Ecimūseptimū im-

possibile est. Dicunt iudei certū est ꝙ si illud vinū vestri sacramenti in magna quātitate sumeretur ꝙ calefaceret ⁊ inebriaret sicut ante sacramentum. panis etiam cōfortaret et nutriret. Uidetur etiā si diu ⁊ incaute seruet̄ putrescere ⁊ a muribꝫ comedi. cōburi etiā possunt et in cinerem redigi ⁊ vaporē que omnia corpori xp̄i cōuenire non ꝑossunt cum fides vestra ipm̄ impassibilem p̄dicet. Impossibile igitur videtur ꝙ corpus xp̄i in hoc sacramento substantialiter cōtineatur. Respondet̄ ꝙ hic sunt duo cōsideranda vnū qđ defacili pōt expiri ⁊ aliud qđ maiorem difficultatem p̄tendit. ꝙ enim in hoc sacramento eedem actiones appareant que prius in substātia panis ⁊ vini apparebant puta ꝙ similiter inmutent sensum. Similiter etiam alterent aerem circūstantē vel quodlibet aliud odore aut colore satis consequens videtur ex his que supradicta sunt. Dictū est enim ꝙ in hoc sacramento remanent accidētia panis ⁊ vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sunt hmōi actionū principia. Rursus circa passiones aliquas puta que fiunt ſm hmōi alteratōnes accidentium nō magna etiam difficultas accidit si p̄missa supponant̄. Cum.n.p̄missum sit ⁊ alia accidentia in dimensiōibꝫ fundant̄ sicut in subiecto ꝑ eundem modū circa hmōi subiectum alteratio alioꝝ accidentium cōsiderari pōt sicut si eēt ibi sb̄stantia vtputa si vinū esset calefactū ⁊ infrigidaretur aut mutaret saporē aut aliud hmōi. Sed maxima difficultas apparet circa generatiōem ⁊ corruptōem que in hoc sacramento videtur accidere Nam si quis in magna quantitate hoc sacramentali cibo vteretur sustentari posset ⁊ vino etiā inebriari. ſm illud aplī ad Corinth.xj. Alius esurit ali⁹ ebrius est. Que quidē accidere nō possent nisi ex hoc sacramento caro ⁊ sanguis generaret̄. Nā nutrimentū cōuertitur in substātiā nutriti. ꝗuis quidam dicant hominē hoc sacramentali cibo nō posse nutriri sed solū confortari ⁊ refocillari. sicut cū ad odorē panis ⁊ vini cōfortatur. Sed hec quidem cōfortatio ad horā accidere pōt. non aūt sufficit ad sustentandū hominē si diu sine cibo ꝑmaneat. Expimento aūt defacili inueniret̄ hominē diu sacramentali cibo sustentari posse. Mirandū etiam videtur cur negent hominē hoc sacramentali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramentū in carnem ⁊ sanguinem posse cōuerti cū ad sensū appareat ꝙ ꝑ putrefactōem ⁊ cōbustionē in aliā substantiā scꝫ cineris ⁊ pulueris cōuertatur. qđ quidem difficile tn̄ videtur. eo qđ nec videat̄ possibile ꝙ ex accidentibus fiat substantia. nec cōcedi ꝓbas sit ꝙ substantia corꝑis xp̄i que īpassibilis sit ī aliā substantiam cōuertatur. Si quis aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corpus xp̄i conuertit̄. ita miraculose accidentia in substātiā cōuertunt̄. Primo quidē hoc nō videt̄ miraculo hoc esse conueniens ꝙ hoc sacramentū putrescat vel ꝑ cōbustionem dissoluatur. Deinde ꝙ putrefactio vel cōbustio cōsueto nature ordine huic sacramento accidere inuenit̄. ꝙ nō solet eē in his que miraculose fiunt. Ad hanc dubitatōem tollēdam quedā famosa positio ē adinuenta q̄ a multis tenet̄. Dicunt em̄ ꝙ nō cōtingit hoc sacramentū in carnem cōuerti aut sanguinem ꝑ nutrimentū vel in cinerē ꝑ cōbustionē aut putrefactionē nō cōuertunt̄ accidentia in substātiā nec substātia corꝑis xp̄i ſ₃ redit diuino miraculo substantia panis que pri⁹ fuerit ⁊ ex ea generantur illa in que hoc sacramentū cōuerti inuenit̄. ſ₃ hoc quidē oīno stare nō potest.

Oñsum est.n. supra ꝙ substantia panis in substantiā corꝑis xp̄i cōuertat̄. qđ enī ī aliq̄d cōuersum est redire nō pōt nisi ecōuerso illud cōuertat̄ ī ipm̄ Si igitur substātia panis redit sequit̄ ꝙ substantia corꝑis xp̄i cōuertat̄ in panem qđ est absurdū dicere. Adhuc si suba panis redit necesse ē ꝙ vl̄ redeat spēbꝫ panis manētibꝫ vl̄ spēbꝫ panis iā destructis. Speciebꝫ quidē panis durantibꝫ suba panis redire nō pōt. qꝛ q̄diu spēs manent manet sub eis substātia corꝑis xp̄i. Sequeret̄ ergo ꝙ simul esset substātia panis ⁊ substātia corꝑis xp̄i. Similiter etiā nec corruptis speciebꝫ panis suba panis redire pōt. tū qꝛ suba panis nō est sine ꝓpriis speciebꝫ. tum qꝛ destructis speciebus panis iam generata ē alia suba ad cuius generatōem ponebat̄ ꝙ substātia panis rediret. Cōcludit ergo sanctus thomas libro quo supra ca.lxvj. ꝙ melius dicendū videtur ꝙ in ipa cōsecratione sicut substātia panis in corpus xp̄i miraculose cōuertit̄. ita miraculose accidentibꝫ ꝯfertur ꝙ subsistant qđ est ꝓpriū substantie. ⁊ ꝑ consequens ꝙ omnia possent facere et pati sicut si substantia adesset. vnde sine nouo miraculo ⁊ inebriare ⁊ nutrire ⁊ incinerari ⁊ putrefieri possunt. eodem mō ⁊ ordine ac si suba panis ⁊ vini adesset. hec ille. Quare aūt nō oꝑtet ꝙ ibi sit nouū miraculum declarat Richardus in.iiij.dist.xij. in tercio principali questione.ij. dicens ꝙ q̄uis miraculū sit accidētia in sacramento altaris ꝑ se existere tn̄ ꝙ sic ꝑ se ex natura oꝑentur in aliud nouū miraculum nō est sicut cecū natū post miraculosam restitutionem visus videre nouū miraculum non est sed naturale. non.n. intelligendū est sic accidētia oꝑari in virtutē substantie ꝙ necessaria sit eis ad suam oꝑatōem aliqua virtus substantie q̄ non sit accidens supposita eoꝝ existētia ſ₃ ꝓ tanto hoc dicit̄ qꝛ non pn̄t operari nisi sint ⁊ naturaliter nō possunt eē nisi ꝑ subam ⁊ qꝛ ipa accidētia sunt quedam virtutes substantie. iō q̄uis eoꝝ existentia sine suba sit ꝑ supnaturalē potentiā tn̄ sic existentia in aliud pn̄t naturaliter agere.

Impossibile ē ꝙ corpus xp̄i sit in sacr̄o cū illud frangat̄ in ꝑtes.

Ecimūoctauum im-

possibile est. Uos xp̄iani dicit iude⁹ frāgitis illud sacramentū in ꝑtes ergo impossibile ē ꝙ sit ibi corpus xp̄i. ꝓbat̄ ꝯsequētia. qꝛ fractio illa q̄ sensibilr̄ apparet nō pōt eē sine subiecto. Absurdū etiā videt̄ dicere ꝙ illius fractionis sb̄iectū sit corp⁹ xp̄i. ḡ īpossibile ē ꝙ sit ibi corpus xp̄i ſ₃ solū suba panis ⁊ vini. Rn̄deo ad istud patet manifeste ex his q̄ supradicta sunt qꝛ fractōnis subiectū possum⁹ ponere dimēsiones ꝑ se sb̄sistentes. nec tn̄ hmōi dimēsionibꝫ fractis frāgit̄ sb̄stantia corꝑis xp̄i eo ꝙ totū corpus xp̄i sb̄ qualibꝫ portōe r̄maneat. qđ q̄dē etsi difficile videat̄ tn̄ ſm ea que p̄missa sunt expositōē hꝫ. Dictū ē.n. sup̄ in īpossibili.xij. ꝙ corp⁹ xp̄i ē in hoc sacr̄o ꝑ suā subā ex vi sacr̄i. Dimēsiōes aūt corꝑis xp̄i sīt ibi ex naturali ꝯcomitātia quā hꝫ ad subā. ecōtrario.n. ſm ꝙ corp⁹ naturalr̄ ē in loco. nā corp⁹ naturale ē ī loco mediātibꝫ dimēsiōibꝫ q̄bꝫ loco cōmēsurat̄. Alio aūt mō se hꝫ aliq̄d subale ad id in q̄ ē. ⁊ alio mō aliq̄d quātū nā quātū totū. ita ē in aliq̄ toto ꝙ totū nō ē in ꝑte ſ₃ ps in ꝑte sic̄ totū in toto. vnđ ⁊ corp⁹ naturale sic ē ī toto loco totū. ꝙ nō ē in q̄libet ꝑte loci. Sꝫ ꝑtes corꝑis ꝑtibꝫ loci coaptant̄ eo ꝙ ē in loco mediantibꝫ dimēsionibꝫ. Si aūt aliq̄d subale sit in aliquo loco totum etiā totū ē in qualibet

ꝑte eius. sicut tota natura ⁊ spēs aque est in qualibet ꝑte aque ⁊ tota anima est in qualibet corꝑis ꝑte. quia igiꝰ corpus xpi ē in sacramento altaris rōne sue substantie in quā cōuersa est substantia panis dimensionib⁹ eius manentib⁹ sicut tota spēs panis erat sub qualibet ꝑte dimensionū ita integrum corpus xpi est sub qualibet ꝑte earundē. nō igiꝰ fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xpi vt sit in illo tāꝙ in subiecto. sed subiectū eius sunt dimensiones panis ⁊ vini remanentes sicut ⁊ aliorū accidentiū ibidē remanentiū diximus eas esse subiectum verba sunt sancti thome libro quo sup ca. lxvij. Simile etiam inuenitur in natura qꝛ imagine in speculo existente si frangaꝰ speculum non tñ frangitur imago ⁊ in quot ꝑtes speculū frangitur in toto integra manet ⁊ resultat imago. Non ergo mirandū si hoc in hostia fiat virtute diuina. figura huius precessit Exodi. iij. in rubo qui videbatur ardere ⁊ nō cōburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frangere ac cōminuere ⁊ incinerare ⁊ tñ ab igne non ledebaꝰ nō frangebaꝰ non vorabatur. non minuebaꝰ. non incinerebatur. sic nec corpus xpi in comedentis ore non leditur a dente. non frangiꝰ. non vorando cōminuitur. sed sicut rubus in igne ita corpus xpi illesum integrū remanet sub fractōne specierū que licet non sit in corpore xpi vero. representat tñ ꝭm Richardum illam flagellationem et perforationem qua fuit flagellatum etiam perforatuȝ in sua passione.

Probant corpus xpi sumi ⁊ cōsumi.

Decimūnonū impossibile est.

ꝙ istud sacramentuȝ sumaꝰ et non cōsumatur ꝭm ꝙ vos xpiani asseritis. Si .n. esset mōs olimpius qui est excessiue magnitudinis iam deberet esse voratus ⁊ cōsumatus ⁊ cōsumptus xpc vī totiens manducaꝰ ergo deberet esse cōsumptus. Responsio satis patet ex p̄dictis. Non .n. substātia corꝑis xpi sed species panis cōsumūtur sicut etiā spēs ille nutriūt inebriant incinerari ⁊ putrefieri pn̄t vt dictuȝ ē in. xvij. impossibili ita dicunꝰ frangi vt ptȝ in p̄cedēti impossibili. sic etiam ꝺ eis concedere possumus ꝙ cōsumuntur. corpus tñ xpi manet integrū ⁊ viuum. Simile etiaȝ p̄cessit in natura ⁊ scriptura. In natura est exemplū de scientia que data nō decrescit. vñ totā meā scientiā possum alteri dare ea tota in me remanente. Fons etiā quotidie aquaȝ tribuit ⁊ aqua quotidie de fonte sumiꝰ ⁊ fons nō cōsumiꝰ Uidemus etiā ꝙ de mari semꝑ fontes et flumina egrediūtur ⁊ tñ mare nō cōsumiꝰ nec minuiꝰ. Idē videmus ꝙ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminutōne sui lumīs ita in ꝓposito filius dei est sapientia ⁊ ars patris lumen de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ⁊ mare infinite bonitatis existens veraciter in hoc sacramento quotienscunqȝ ⁊ a quocunqȝ sumptus nunꝙ cōsumitur. Unꝺ cantamus in ꝓsa. Sumit vnus sumunt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiam est cū homo comeditur a leone anima nō consumiꝰ sed solū corpus. ita dum hostia sumitur a sacerdote xpi corpus nō cōsumiꝰ ꝫ sole species panis ⁊ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra seꝑaꝰ. ita facta corruptione circa spēs desinit corpus xpi esse in illo. Unꝺ dicebat beat⁹ andreas egee ꝙ agnus iste postꝙ est a fidelib⁹ cōmestus remanet integer ⁊ viuus. Hoc mirabile legimus in sacra scriptura quia. iij. Reg. xvij. ca. legitur ꝙ helyas ⁊ mulier vidua sareptana comederūt ꝺ farina ydrie ⁊ de oleo qꝺ erat in lechito ⁊ tñ ydrie farina nō defecit ⁊ lechitus olei non est minutus iuxta verbū dñi. ꝑ farinā ydrie corpus xpi in pane. ꝑ lechitū olei sacramenta in confectione vini intelligo. qꝛ sicut tunc sumpta nō cōsumebanꝰ in illoꝝ conuiuio. ita nec nunc corpus ⁊ sanguis xpi in isto sacramento. Itē de quinqȝ panib⁹ satiauit dñs quinqȝ milia hoīm. ⁊. xij. cophini sunt impleti. Ideo dicebat Iob in c. v. Ad eū ponam eloquium meum qui facit magna et mirabilia ⁊ inscrutabilia absqȝ numero.

Quō manducans ꝑtē manducat.

Vicesimū impossibile est.

Dicunt iudei. Uos xpiani dicitis ꝙ ille qui manducat ꝑtem hostie illius sacramenti manducat totum xpm. Istud est impossibile cum omnis pars minor sit suo toto. Respondetur ꝙ ita verum est ꝙ sumens minimā ꝑtē hostie cōsecrate totum xpm sumit. Dictum est enī supra ꝙ partitio illa non subiectaꝰ in xpi corpore: sed in dimensionib⁹ quantitatis panis que separate sunt ⁊ habent esse ꝑ se miraculose. Factis igiꝰ innumerabilib⁹ fractionib⁹ dū tñ appareant spēs panis vnicū ⁊ integrū corpus xpi est sub omnibus illis speciebus. ⁊ ideo sumens vnā ꝑticulam sacramenti tātū de xpo sumit quantū sumens totaȝ hostiam quia vtrobiqȝ totus xpc. Non ergo quicunqȝ cōmunicans ꝑtem hostie. ꝑtem xpi suscipit sicut iudeus putat. ⁊ huius est simile in natura ꝺ verbo loquentis qꝺ totū ē in parua aure sicut in magna equaliter. qꝺ etiam figuratum fuit Exo. xvj. vbi legiꝰ ꝙ quilibet de manna habebat equaliter. vñ plus colligens de manna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramēto quilibȝ sumit corpus xpi equaliter et qui plus in maiori quātitate hostie cōsecrate crederet inuenire nō esset nisi putredo infidelitatis. iꝺo dicitur Eccī. xj. mirabilia oꝑa altissimi solius ⁊ gloriosa ⁊ absconsa ⁊ inuisa oꝑa illius ⁊ sic non videntur ad sensum. lȝ visa sint in scriptura ⁊ natura ꝭm intellectum.

Quō illud sacramētū sit verus deus licet vna ꝑs maneat in altari ⁊ altra cadit ī terram

Vicesimūprimū impossibile est.

Qꝛ aliqñ accidit vel accidere pōt ꝙ vna ꝑs istius sacramēti manet in altari ⁊ altera cadit in terrā ⁊ pedib⁹ ꝯculcatur dicere aūt ꝙ deus cadit in terrā ⁊ ꝙ pedib⁹ cōculcatur est dicere impossibile cum deus nō possit cadere nec pedib⁹ cōculcari. Respōdeꝰ si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret. ⁊ eēt digne puniend⁹ ⁊ multo plus si faceret sciēter nec tñ ex hoc aliquod sequiꝰ impossibile. quia casus ī terram ⁊ conculcatio peduȝ non corꝑi xpi nec deo sed dimensionib⁹ panis ⁊ accidētib⁹ illis attribuerentur sicut ⁊ frangi ⁊ incinerari vt dictū est in p̄cedentib⁹.

Qꝛ xpc in sacramento existens verus deus nō tñ cadens in terrā eleuat se ⁊ ꝑmittit se ab immūdis contrectari.

Jcesimũsecundũ

impossibile est. ꝙ si esset deus ille xp̄c vester qui est in sacramẽto cũ cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiam se a malis ⁊ immundis sacerdotibus tractari oppositum videtur experimentaliter ergo impossibile est eum esse deum. Respondetur ꝙ vt dictum est ꝙ in hoc sacramento est xp̄c verus deus ⁊ verus homo. xp̄c autem propter honorem ⁊ reuerentiam diuinitatis semetipm̃ humiliauit in hoc mundo ⁊ seipm̃ cõtẽpsit intantũ vt nunꝙ̃ fuerit aliquis homo in mundo ita humilis sicut ipse quia ipse ꝑmisit suum corpus flagellari. vulnerari. plagari. cõspui. colaphizari. denudari. spinis coronari. felle ⁊ aceto potari. ⁊ quicquid voluerunt facere sustinuit etiã ⁊ iniurias ⁊ cõtumelias ⁊ vitupia omnia sustinuit patienter. sic ⁊ sacramentũ corporis sui honorat ⁊ adoratur rõne diuinitatis cõcomitantis ⁊ placet sibi ac ꝑmittit ꝙ aliqua appareant quasi impotẽtie ⁊ defectus vt non eleuari ꝑ se ⁊ tractari nõ solũ a bonis sed etiã malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperijs ⁊ morte ⁊ a bonis in sepultura ⁊ vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamenti portabatur humeris leuitaꝝ ⁊ non ferebat̃ ꝑ seipsam. Nunquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunquid eam ceperunt philistei qui erant mali ⁊ portauerunt ad terram suam. Dic mihi quare non defendebat se vel quare nõ redijt ꝑ seipam vel q̇d factum fuit de ea cum facta fuit preda nabuchodonosor. Dico ergo ꝙ deus mãdauit moysi facere archam non vt ipa ꝑlaretur ꝑ se nec vt ambularet ꝑ se nec vt staret ꝑ se. nec vt eleuaret̃ ꝑ se ẜ ꝓcepit vt fieret ad ponendum in ea legem ⁊ manna ⁊ virgaꝫ aaron ⁊ ꝓcepit ꝙ poneretur in loco plus deuoto ⁊ solenni ⁊ honorabili q̇ erat in tabernaculo vt omnes ipam respicientes haberent fidẽ ⁊ timorẽ ⁊ reuerẽtiã deo. ⁊ vt ibi populus iret ad petendũ petitiones suas deo. nec dicebat populus. Eamus ante archam sed eamus ante deum sic etiam cũ deus ⁊ homo xp̄c ih̄s ordinauit istud sanctum sacramẽtum non ordinauit eum vt ꝑlaretur nec vt ambularet nec vt faceret ludos ante apostatas ⁊ hereticos maliciosos: sed ordinauit ipm̃ vt populus respiciens ipm̃ haberet maiorẽ fidem ⁊ in eo diuina maiestas adoraretur ⁊ honoraret̃. Et sicut ꝓpha cuꝫ inuitabat ppl'm vt ascenderet in hierl'm. nõ dixit ascendamus ad domũ arche testamenti nec legis. Sed dixit. venite ascendamus ad domũ dei. Si ergo illa erat domus dei ꝓpter archaꝫ ⁊ hoc est corp⁹ dei ꝓpter sacramentuꝫ. Non ergo laudent se iudei in fide dei. quia viderunt mare siccũ solem stantẽ iordanem detentum lucem versam in tenebras et aquam in sanguinem ⁊ virgam in serpentem. puluerem in cinipbes. virgã sine radicib' florere. montem fumigare sine igne. tonitrua sine nubib'. voces sine corpore. manna de celo. aquam sine fossione. victoriam inimicoꝝ sine gladio. lucem de nocte quia hec omnia viderunt ⁊ in deo nunꝙ̃ crediderũt. nec in terram desiderabilem nunꝙ̃ intrauerunt ẜ in deserto mortui sunt. Populus aũt xp̄ianus nihil horum vidit. sed in veritate sanctũ sacramentum fuit ordinatum in cibum. Cibus autem quicunqꝫ sit dimittit se tractari ad voluntatem coqnarũ siue sit coct⁹ aqua. siue assus igni siue frixus vel quouis alio modo ꝑparatus dimittit se etiam cibus tractari a ministris si volunt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo. vel i ligno vel in scissorio luteo etiam cum pannis et sine eis. Dimittit se etiã cibus tractari a comedente si vult ipm̃ comedere in mensa alta vel bassa. siue laceratus vel scissus. vel admorsus ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet ꝙ cibus est ordĩatus ad voluntatem comedentis ⁊ non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cum ergo christ⁹ ordinauerit corpus suum in cibum. Johãnis. vj. Caro mea vere est cibus ⁊ sanguis meus ⁊c. Ordinauit ergo eam ad voluntatem sumentium. Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se ⁊ dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

Impossibile est ꝙ in illo sacramento sit verus deus ⁊ ꝙ descendat in stomachum cum sumitur.

Jcesimũterciũ im-

possibile est. Uos xp̄iani sumitis hoc sacramentũ ⁊ comeditis eum. oportet ergo ꝙ descendat ad stomachum ⁊ ad locũ digestionis ⁊ intestina ⁊c. que omnia impossibilia videnẽ cum vos ponatis in isto sacramento esse deũ ⁊ deo ista repugnare videantur. Respõdetur. dic mihi iudee cum tu comedis panem quis morsus vadit ad cor ⁊ quis ad cerebrum quisue ad intestina. oportet ꝙ dicas ꝙ de quolibet vadit ad quolibet membrum quod conuenit sibi quia quodlibet mẽbrum recipit quod est suum sicut epar cibum dulcem. fel acutum vel amarum. splen cibũ acetosum ⁊ omnis cibus salsus vadit ad vrinam. Sic et homo consideratur in duas partes scilicet in parteꝫ corporalem ⁊ in partem spiritualem. partem corporalem nutriunt ⁊ sustinẽt cibi corporales. sed ꝑtem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ẜ istud sc̄m sacramentũ sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionẽ sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunqꝫ nõ descendet xp̄i corpus ad locum digestionis nec ad intestina ⁊c. Sed vt dicit hugo de sacramentis. parte. viij. cap. xiij. q̇diu istud sacramentum sentit̃ in sensu in ore in dentibus in gustu. ibi est christi corpus: cum vo non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecũ est quando ore suscipis corporaliter tecum est quã manducas ⁊ gustas corporaliter tecum est. deniqꝫ in visu in tactu in sapore corporaliter tecũ est. quãdo sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postꝙ̃ autem corporalis sensus ĩ ꝑcipiendo deficit deinceps corporalis p̄ntia querenda non est sed spiritualis retinenda dispensatio completa est sacramentum intus manet xp̄c de ore ad cor transit melius est tibi vt eas in mentem tuam ꝙ̃ in ventrem tuum. cibus iste anime nõ corporis est. noli in ipo querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt cõsumatur venit vt gustetur nõ vt incorpetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi nõ potuit. cibus sum grandium crede ⁊ manducabis me nõ vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibituꝫ sit q̇d spũi accomodatũ. Sequit̃ post hec ẜ si corpalem p̄ntiam xp̄i queris in celo q̃re vbi ⁊ prius fuit ꝙ̃ ꝑ sacramẽtum suum corporaliter tecũ eẽ inciperet ⁊ vñ ñ discessit qñ ad te venit. H ille. Et si dicat̃ ꝯ q: illud q̇ vere mãducat̃ in vẽtrem vadit ⁊ in secessum emittit̃. Respõdetur ꝙ in isto sacramẽto triplex concurrit manducatio vna

carnalis qua spēs ipe dentibꝰ teruntur. Alia sacra
mentalis qua corpus xp̄i verum sub speciebꝰ ꝯten-
tum sumitur. Tercia est spūalis qua ip̄m corpus
mysticum cum eo sumitur. In manducatōne cor-
porali cōsueta tria sunt. primū in ore masticatio.
secundum in ventre sumptio. tercium in membris
vnio. ⁊ hoc totum conuenit speciebus. secūdū vō
⁊ tercium suo modo cōueniunt corꝑi xp̄i. tercium
vō tm̄ conuenit corꝑi xp̄i mystico. nam ꝑ sacramē
tum hoc fit vnio cum xp̄o capite ⁊ cum corꝑe my-
stico ita ꝙ ipe manducās vnitur ei nō ipe illi. Ad
argumentum ergo dicit̄ ꝙ illud intelligit̄ de man
ducatione carnali. sic vō xp̄c hic non manducat̄.
Vel aliter dico ꝙ intelligit̄ d̄ cibo q̇ h₃ aliq̇d puꝝ
aliq̇dqꝫ ipurū. Impurū vō aliq̇d in hoc sacramē-
to non inuenit̄ ⁊ iō nihil ad secessum emittit̄. vba
sunt petri de tharantasio in. iiij. distin. ix. articulo
primo.

Qr in illo sacramento sit verū corpus xp̄i ꝑ mi-
raculum quotidie.

Icesimūquartum

impossibile est. Dicunt iudei. Vos xp̄ia
ni asseritis ꝙ quotidie istud sacramētū
in ecclesijs celebratur. istud videtur impossibile. qꝛ
tunc non esset miraculum: cū miraculū semel acci-
dere soleat. ⁊ si istud semel accidisset in vita xp̄i ad
confirmatōem sue legis: non reputaremus impos-
sibile. vt alia miracula: que semel vel raro fiunt. sed
dicere ꝙ istud miraculum cōtinue in qualibet ec-
clesia fit: ⁊ infinities repetatur. istud videt̄ apparē
ter impossibile. quia sapientes dicunt miraculum
non esse: qd̄ continue fit. quia talia oꝑa magis na-
ture attribuerent̄ ꝙ̄ miraculo. Respondet ad istd̄
argumentum magister Iohānes cōuersus libro
de concordia legū. titulo. iij. iiij. ca. dicens: ꝙ de fa-
cto sic fuit: ꝙ viuente xp̄o die iouis in cena aū mor-
tem suam. ⁊ quotidie illud miraculum fit dei miri
fica potestate. Et dico ꝙ possibile ē deo: qn̄ ⁊ vbi si
bi placuit mirabilia oꝑare: put dicit̄ in thalmud:
ꝙ inter mirabilia que fiebāt in domo sancta: erat
vnum notabile inter alia: ꝙ qn̄ totus populus ibi
erat: stando erant valde couicti ⁊ stricti. ꝭ qn̄ cur-
uabantur: nesciebant se esse in loco magis spacio-
so. ⁊ istud nō semel. ꝭ sꝑ asserunt: ꝙ fiebat: dum ibi
populus sic conueniebat. Itē₃ dicunt: ꝙ in domo
sancta sanctoꝝ erat ip̄ius mensura decem cubito-
rum multiplicatoꝝ ꝑ decem. ⁊ sic erunt centū cubi
ti. ⁊ ꝙ ibi erant duo cherubin. ⁊ quilibet eoꝝ habe
bat decem cubitos suꝑ decem multiplicatos: et sic
erunt centum cubiti in quolibet cherubin. ⁊ istud
est magnū impossibile. ⁊ tm̄ fiebat semꝑ ⁊ quotidie
dicendo: ꝙ erat corpus sine loco. quia vnus cheru-
bin illoꝝ erat tantus in quantitate: quantus erat
locus. ⁊ sic totu₃ locum occupabat. Vbi ergo erat
alius cherubin: non optet aliud dicere: nisi ꝙ vnꝰ
cherubin erat sine loco. ⁊ istud ē impossibile. hec il
le. Patet ergo ꝙ nō repugnat miraculo pluries fie
ri. nunquid. n. miraculū fuit manna de celo datu₃
filijs israel? non negabit iudeus. Sed cōstat ꝙ nō
semel pluit illis manna ad manducādū sed. xl. an-
nis. sicut dicit̄ Exo. xvj. filij aūt israel mādcauerunt manna in deserto. xl. annis: donec venirent in
terram habitabilem. Sic ⁊ illud p̄ciosu₃ sacramē
tum manducabūt fideles: q̄diu fuerint in deserto
huius vite: quousqꝫ veniant in terram habitabilē
terram. s. viuentiu₃: que est ꝓprie terra ꝓmissionis
eterne. Ea ergo q̄ a iudeis impossibilia circa istud
sacramentum allegantur patent nō eē impossibi-
lia sed deo valde possibilia. sed qꝛ ih̄s xp̄c est verus
messias ⁊ verus deus vt supra ōn̄sum est. ideo sibi
omnia supradicta possibilia sunt. Sed dicit forte
iudeus ih̄s nazarenus quem tu dicis deum vocat
se panem: Ioh. vj. Ego sum panis. nūquid ex scri-
pturis haberi potest ꝙ deus deberet esse panis di-
co ꝙ sic. vnde suꝑ illud Leuiti. xxj. Incensum em̄
dn̄i ⁊ panes dei sui offerunt. vbi litera nostra ha-
bet ⁊ panis dei sui. litera hebraica h₃ et panis deꝰ
suus. ⁊ sequitur ⁊ panes ꝓpositionis offert. hic h₃
litera hebraica. panis deus suus. ⁊ sequit̄ omnis q̇
habuerit maculam d̄ semine aaron sacerdotis nō
accedet offerre hostias dn̄o nec panes deo suo lite
ra hebraica habet panis deus suus. ⁊ sic in toto il-
lo capitulo ponit̄ panis deus suus ⁊ nō dei sui nec
deo suo ad significationem huius altissimi sacra-
menti. Item nō ē p̄tereundum in fine istius mate
rie ad memoriam reducere de isto sacramento ea q̄
sequuntur in maiorem confusionem iudeoꝝ negā-
tium istud sacramentum. vnde Leui. viij. manda-
uit in lege deus. ꝙ qn̄ consecraretur sacerdos assu-
meretur colirida panis azimi ⁊ poneretur ī mani-
bus aaron ⁊ ꝙ eleuaretur ante deum. Item ꝙ pri-
ma die penthecostes assumeretur panis primitia-
rum ꝑ sacerdotem ⁊ eleuaret ip̄m ad deū sacerdos
⁊ vt dicit p̄dictus magister iohānes conuersus. li-
bro ⁊ titulo quibꝰ supra ca. v. Dixerunt sapientes
thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panem sursum
⁊ deorsum ad dextram ⁊ sinistram ⁊ istud significa-
bat ꝙ tempore sancti messie debebat ꝑ sacerdotes
istud sacrificium eleuari de pane cōsecrato ⁊ ꝓpter
istam sanctificatione₃ mandauit lex mosaica. xv.
sicut de areis primitias separabitis ita ⁊ de pulm̄-
tis dabitis primitias dn̄o. Et sequitur ī litera he-
braica d̄ primitiuis pulmentoꝝ vestroꝝ cheruma
. i. tortam panis eleuabitis domino. ⁊ illud signa-
bat istud altissimum sacramentum. Teneo firmi
ter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapiētes thalmud
babylonie mandauerunt comburi. qꝛ istud cheru
ma. i. tortam panis mandauerunt qꝛ significabat
istud altissimū sacramentum. Item malachie pri
mo habetur ꝙ sacrificia erant priuanda ⁊ cōuerti
debebant in oblationem mundam quia dictū est
de isto altissimo sacramento ꝙ est via recta homi
nibus ad gloriam ꝑadysi. ⁊ pax ꝑpetua in qua ob
latōe nō fuerat aliqua pollutionū que erāt ī alijs
sacrificijs. Et ibidem malachie primo. quis ē in
vobis qui claudat ostia ⁊ incendat altare meum
gratuito nō ē mihi voluntas in vobis dicit domi-
nus exercituum. ⁊ munus non accipiam de manu
vestra. Ab ortu. n. solis vsqꝫ ad occasum magnu₃
est nomen meū in gentibus ⁊ in omni loco sacrifi-
catur ⁊ offertur nomini meo oblatio munda. quia
magnum est nomen meū in gentibꝰ dicit dn̄s exer-
cituū ⁊ vos polluistis illud in eo ꝙ dicitis. mensa
domini cōtaminata est ⁊ qd̄ supponitur contem-
ptibile est ⁊c̄. Ad hoc etiā sacrificium significan-
dum deus voluit vt nasceret̄ in bethleem iste san-
ctus messias de quo ꝓpheta malachias in. c. v. Et
tu bethleem effrata ⁊c̄. Bethleem hebraice inter-
pretatur domus panis. ⁊ ego dicit supradictꝰ magi
ster iohannes cōuersus anteꝙ̄ reciꝑem istam lege₃
de isto sacramento diu dubitaui ⁊ sepissime ⁊ locu
tus sum frequenter de ista materia cū quodā pro-
uinciali ministro fratrum minoꝝ in valle oliueti
nomine frater lupus de famusto qui erat nimium
literatus ⁊ non quiescebat animus meus ex dictis
ip̄ius ⁊ fecit deuota ieiunia et orōnes orando deu₃
assidue vt me dignaretur in ista materia plenius

informare. 7 quadā nocte dū dormirem vidi i somnis quendam hominem vestibus albis vestitum 7 domum meaȝ ad instar lune clare lumine replebat 7 cum interrogassem quis esset. rn̄dit ambrosiꝰ eps mediolonen̄. et dixit mihi. Scias amicū meuȝ ministrum deuote deū pro te orasse vt dignaret̄ te in hac materia informare 7 hoc dubiuȝ quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere. ꝙ vtiqȝ sacramentum fit in memoriā sancti messie 7 tu recipe deuote 7 crede qm̄ sic se habet rei veritas 7 in istis verbis cor meū aliqualiter acqeuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totū munduȝ 7 iudei interrogabant si hec obscuritas ꝓueniebat ex ecclipsi solis 7 lune 7 oēs timebant 7 se sub meis vestibus occultabant 7 deinde remittebat̄ illa obscuritas paulatine. 7 videbam solē pulcherrimum in luce sua. 7 videbam in ipso quandā feminam et vnum pueꝝ pulcherrimū 7 de ore pueruli lux clarissima pullulabat 7 petebam visionis expositionem 7 respondebatur mihi totum mundum obscurum fuisse ante aduentū huius paruuli. 7 de ipso exiēs lux resplenduit toti mundo. et extunc a corde meo oia dubia sunt ablata et dixi cū anna. j. Reg. j. Exultauit cor meū in dn̄o 7 exaltatū est cor meum in deo meo quia letatus sū in salutari tuo. non est sanctus vt est dn̄s nec eni est alius extra te 7 non ē fortis vt deus noster. hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo ꝙ nos christiani ponimus de conuersione panis in verum christi corpus 7 de conuersione vini in verum sanguineȝ xp̄i nec ꝙ messias fuit deus 7 homo cuȝ ipsi non habeant pro extraneo quod ipsi dicūt ꝓpter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimū cibū non habent angeli non viderūt patriarche nec comedebant ꝓphete sed solū est cibus christianoꝝ qui deducit ad vitam eternā.

Incipit consideratio septima de iudeoꝝ crudelitatibus que tribꝰ explicat̄ punctis principalibꝰ.

Septima consideratio

Septima consideratio huius libri est de credulitatibꝰ iudeorum 7 de sua inaudibili seuitia. legimꝰ in gentilium libris, vt in troyana hystoria pirrum achillis filium crudelitatē exercuisse q2 polixenaȝ ṽginē priami regis troyani filiā dilacerauit 7 eꝰ sanguine sui patris sepulchrū irrigauit. Legimꝰ etiaȝ in nono libro valerij maximi. ca. ij. de crudelitate: sillam romanū crudeleȝ fuisse q2 quatuor legiōes Mariane partis contra fidē eis datam in campo marcio trucidari 7 in tyberim ꝓijci fecit: 7 quia virorum cede non contentus mulieres eoꝝ occidi fecit. Legimus ibidē et hanibalē crudelem. q2 d̄ corporibꝰ romanoꝝ pontē in fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitū. Legimus ibidem et barbaros crudeles q2 pecoribꝰ mactatis 7 intestinis eiectis intermittebant homines ꝑter capita: eis cibum et potū ministrando vt a vermibus ex putrefactione nascentibꝰ roderentur. Sed si volumꝰ attendere crudelitates iudaici populi lōge seuiores ꝑdictis inueniemus 7 erunt tria puncta principalia huius cōsideratōnis. Primus punctus erit de crudelitate iudeoꝝ erga christū messiam 7 deū suum. Secundus de credulitate iudeorum erga seipsos. Tercius de crudelitate iudeorum erga christianos.

De crudelitate iudeorum erga christum messiam suū.

Primus pūctus

Primus pūctus ē de crudelitate iudeorum erga xp̄um qui sicut probatum fuit s. li. j. est verus messias eoꝝ 7 verus deus 7 homo. Patuit etiā s. in isto iij. li. consideratōne. iiij. v. et. vj. 7 declaratur h̄ crudelitas quadrupliciter. Primo sic. Crudele ē cuȝ quis insurgit contra minorem se. iustum 7 bonum Crudelius cū quis insurgit contra suum equalem iustum 7 bonū. Sed crudelissimū est cū quis insurgit contra dn̄m suum et regem suū iustum et innocentē 7 bonū. talis fuit crudelitas iudeoꝝ contra xp̄m. Ipse eni erat dominus 7 rex suus teste pylato Ihesus nazarenus rex iudeoruȝ. 7 iteꝝ ps. ij. Astiterunt reges terre 7 principes cōuenerunt in vnum aduersus dn̄m 7 aduersus christū eius. qui ps. ad literam exponit̄ de xp̄o etiā s̄m antiquos doctores hebreoꝝ. Unde rabi salomon in principio ꝑdicti psalmi dicit. Parentes nostri exposuert̄ hunc psalmū de rege messia ipe innocens q2 iniquitatē nō fecit nec inuentus est dolus in ore eius ysa. liij. Et idcū iudei eū de pluribꝰ false accusarent pylatus respondit. Ego aūt nullā causam mortis inuenio in eo sed neqȝ herodes Luce. xxiij. Ipse erat iustus et bonus quā iusticiā confessus est publice pylatꝰ dicēs. Innocēs ego sū a sanguine iusti huiꝰ math. xxvij. Itē 7 vxor sua confessa est dicens. Nihil tibi 7 iusto illi. ibidē. quasi dicat. Nullo modo cōdemnes eum sed magis dimitte eū. Sed licet esset eorū rex innocens et iustus nō erubuerūt eum tradere morti 7 tali morti qua nulla ignominiosior. nulla crudelior tpe illo inueniebat̄ intantū eni miseri iudei odiebant christum ꝙ ꝓelegerūt liberare hoīeȝ pestiferum barrabā ne christus liberaret̄. Iteȝ secundo crudele est hūilem 7 prostratū ꝑimere. Nouimus eni leones ꝓstratis 7 humiliatis parcere. S̄ iudei prostrato ih̄u coraȝ pylato 7 pontificibꝰ non pepercerunt xp̄s etiam fuit metrū 7 mensura totiꝰ humilitatis. dixit eni math. xj. Discite a me q2 mitis sū et humilis corde. Sed iudei eius doctrinam condemnentes crudeliores leonibꝰ fuerunt q2 ps. xxj. Aperuerūt sup eū os suū sicut leo rapiens 7 rugiens sc3 contra bestiā vel hominem sibi resistentē Item tercio crudele est ꝑcutere aliquē eo ꝙ veruȝ loquitur sic fecerūt iudei cum percusserunt eū alapa dicentes. sic respondes pontifici. 7 xp̄us: si male locutus sum testimoniū ꝑhibe de malo si aūt bene cur me cedis. quasi dicat crudeliter mecuȝ agis. Item. iiij. si vituperatur qui reddit malū pro malo et plus qui nō reddit bonum pro bono plus debet vituperari quasi crudelissimus qui reddit malum pro bono. Sic fecerunt iudei q2 pro tantis beneficijs sicut christus eis fecit infirmos eoꝝ curando. leprosos mundando. cecos illuminando. obsessos a demonibꝰ liberando. et eorum mortuos suscitando ꝓcurauerunt sibi mortem. Ideo christus d̄ eis conquerit̄ sicut plangit ecclesia in eius persona dicens partim illud michee. vj. Pp̄le meꝰ quid feci tibi aut in quo cōtristaui te q2 eduxi te de terra egypti parasti crucē saluatori tuo. q2 eduxi te ꝑ desertum. xl. ānos 7 māna cibaui te 7 introduxi te in terram satis optimā quid vltra debui tibi facere 7 non feci. Ego quidē plantaui te vineā meā speciosam et tu facta es mihi nimis amara. aceto nanqȝ sitim meam potasti 7 lancea ꝑforasti latus saluatori tuo. Ego propter te flagellaui egyptum cum primogenitis. et tu flagellatū me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro 7 tu me tradidisti principibꝰ sacerdotuȝ. Ego ante te aperui mare 7 tu aperuisti lancea latꝰ meū

Ego ante te iui in colūna nubis 7 tu me deduxisti
ad pretoriū pylati. Ego te paui manna p desertū.
7 tu me cecidisti alapis 7 flagellis. Ego te potaui
aqua salutis d̄ petra. 7 tu me potasti felle et aceto.
Ego ꝑpter te chananeoꝝ r̄ges pcussi 7 tu pcussisti
arūdie caput meum. Ego dedi tibi sceptꝝ regale 7
tu meo capiti spineā coronā. Ego te exaltaui mag
ṽtute 7 tu me suspēdisti in patibulo crucis. Popu
le meꝰ quid feci tibi aut in quo cōtristaui te: respō
de mihi. quasi dicat. nihil feci tibi nisi bonū 7 tu q̄
si crudelissimꝰ impēdis mihi malū iuxta illud ps.
Retribuerūt mihi mala p bonis 7 odiū p dilecti
one mea. Fuerūt etiā iudei crudeliores lamijs sic
Hieremias de eis cōquerit̄ Trenoꝝ. iiij. Sed 7 la
mie nudauerūt mām̄as suas lactauerunt catulos:
filia ppl'i mei crudelis quasi strutio in deserto sup
quo glo. lr̄alis hystorica sic dicit. Sed et lamie 7c.
phariseoꝝ 7 scribaꝝ duritia exprobrat̄ qui lamijs
duriores lāc doctrine paruulis negauerunt. lamia
aūt crudelior suis fetib' q̄ cetere bestie dicitur. sic
pharisei ppl'o doctrinā negauēt 7 insup lamiauēt
strutiōib' siles q̄ oua sua vbi exponūt nec ī fetū ca
lefaciunt. lamia hebraice vlit noiat̄ quā quidē he
breoꝝ vnā de farijs suspicant̄ que parce dicuntur
eo q̄ nulli parcant quib' sunt siles scribe 7 phari
sei q̄ etiā manus miserūt in filiū dei. plangit ḡ syna
goga que quasi strutio nullā sibi spem aut pximis
relinquit in posterū. hec ibi.

De crudelitate iudeoꝝ erga semetipsos quo ad
captiuitatem 7 damnatōem eternam

Ecundus pūctus est

q̄ iudei non solū fuerūt crudeles ꝯ xp̄m
messiam regē 7 deū suū sed etiaȝ fuerunt
crudeles contra seipsos se captiuando 7 perpetuo
damnando. Unde cū pylatus tenēs locuȝ cesaris
esset in iudicio constitutus vt audiret allegata cō
tra xp̄m 7 ꝯfessus fuisset publice se nō inuenire cau
sam mortis in eo sciens q̄ per inuidiā tradidissent
eū morti. 7 cū confessus est se esse regē declarauit q̄
regnū suū nō erat de hoc mundo anteq̄ sententiaȝ
daret contra eū cōfessus est eū esse innocētē 7 iustū
vt patuit in precedenti puncto. Iudei miseri q̄ tā
tum desiderabant mortem eiꝰ publice se obligaue
runt q̄ culpa 7 pena mortis eiꝰ esset sup eos 7 sup fi
lios suos clamātes. sanguis eius sup nos 7 sup fili
os nostros Math. xxvij. In quo manifeste ostēdi
tur puersitas impietatis 7 crudelitas eoꝝ qui nec
sibi timēt nec filijs. vn̄ dicūt 7 sup filios nr̄os. ex q̄
patet q̄ culpā 7 penā sibi imprecantur 7 sue poste
ritati. hinc pōt accipi illud eccl̄. viij. Cum iracun
do nō facias rixam 7 cū audace nō eas in desertum
qm̄ q̄si an̄ illū nihil est sāguis. i. effusio sāguinis ta
les fuerūt iudei effusiōeȝ sanguinis xp̄i p nihilo re
putantes homo pctōr sanguini insidiat̄. hoc est q̄
ipsis iudeis p̄dixit saluator Luc. xj. Requiret̄ a ge
neratiōe ista sāguis oīm ꝓpheraꝝ qui effusus ē 7c.
q2 pr̄es eoꝝ seruos ipi dn̄m occiderūt. Sic ergo iu
dei quasi frenetici facti in seipis manus posuēt vt
christum occiderent dicētes. Sanguis eius super
nos 7c. O magna crudelitas q̄ pr̄ seipsum volūta
rie 7 ꝓpriū filiū in captiuitatē 7 in irā dei perpetu
am tradat q2 hec obligatio 7 iudeorum peccatum
est potissima causa q̄ q̄diu mundus durauerit ex
istentib' in eo iudeis 7 filijs eoꝝ semp erūt captiui
vbicūq3 sint 7 ira dei erit sup eos. Item crudele est
furari aliena 7 crudelius furari sua ḡ crudelissimū
est furari seipsum tales fuerūt miseri iudei q2 cum
passio christi se extenderet ad redemptōeȝ totius
humani generis sufficienter 7 oēs hoies naturali
ter appetāt saluari iudei ab hac redemptōne 7 sal
uatōne furati sunt seipsos nolētes participes fieri
predicte redemptiōis cū voce magna 7 rabido cor
de clamauerunt. Sanguis eius sup nos 7 sup fili
os nostros. O infelix iudas q2 crudelis fuit contra
mgr̄m suū crudelis fuit contra seipsū laqueo se su
spendens crepens mediꝰ diffusis viscerib' eius sic
ne miremur si iudei ei siles q2 crudeles fuerūt con
tra dn̄m messiā regē et deū suū q̄ crudeles fuerūt ꝯ
seipsos se 7 ꝓprios filios perimentes. vn̄d 7 pylatꝰ
in epl'a quā misit ad tyberiū cesarē sup mortē xp̄i
sic ait. tyberio augusto pylatus salutē. Nup acci
dit qd̄ ipe pbaui iudeos p inuidiā se suosq3 poste
ros crudeli damnatōne perimisse 7c. vide sup̄ hāc
epl'am li. j. thezauro. j. testimonio. iiij. Item predi
cti iudei fuerūt siles neroni crudelissimo qui occi
dit magistꝝ suū Senecam nō valens tolerare rigo
rem eius a pueritia. occidit etiā ꝓpriam matrē 7 eā
fecit scindi vt videret locū in quo cōceptus fuerat.
Fecit succendi ciuitatē romanā septem diebus 7 se
ptem noctib' vt experiret̄ quanta fuerit succensio
troyane vrbis. finalit̄ crudelissime occidit seipm̄.
Sic miseri iudei reddentes malū p bono occidēt
mgr̄m 7 dn̄m suū ꝓpriā matrē suam sc3 synagogā
pimer̄t. Incēderūt igni sanctuariū suū 7 ciuitatē
7 seipsos crudelissime eternaliter damnauerunt 7
q2 tam crudeles 7 viri sanguinū fuerūt culpā 7 pe
nam sanguinis christi sup se impcantes. Ideo eo
rum orōnes deus nō exaudit vt liberentur a capti
uitate in qua sūt. vnde ysa. j. Cum extēderitis ma
nus vr̄as auertā oculos meos a vobis 7 cum multi
plicaueritis orōnem nō exaudiā. manꝰ em̄ vestre sā
guine plene sunt.

De crudelitate iudeoꝝ erga christianos quaruȝ
sunt decemseptem.

Erciꝰ punctus est de

crudelitate iudeoꝝ erga christianos ħ
generatio praua et exasperans postq̄ se
ipsam vt predictū est crudeliter damnauit versa ī
rabiem contra xp̄ianos quoꝝ sunt perpetui serui
diuersis in mundi partib' inaudita crudelia ope
rati sunt. 7 cōtinue vt possūt feritatē bestiarū exce
dentes crudelissime operant̄ de quibus vt collige
re potui ex diuersis scripturis 7 relatōne virorum
fideliū vsq3 in pn̄s tempus ex eo tunc quo ꝓpt̄ pec
catum occisionis xp̄i sui per orbem in captiuitatē
sunt dispersi. xvij. famose crudelitates annotantur
7 non est dubiū quin sint alie plures nobis occl'te
cum dato vno incōuenienti plura sequi contingat

In toleto om̄es christiani gladio saracenoruȝ
trucidati sunt.

Rima crudelitas iu

deorum in ciuitate tolethana regni castelle facta est post infelicē casum regis
roderici vltimi regis gentl' gottoꝝ anno. j. domini
illustris viri infantis pelagij in asturijs currente
erat septingentesima quinquagesima scd̄a. 7 anno
domini septingentesimo decimoquarto. tunc ciui
tas tolethana nobilis 7 fortis ac multorum bono
rum habundantissima. specialiter in multitudine
nobiliū militum ornata fuit posita in ptāte ysma
helitarum 7 deuicta sine prelio ex proditōe 7 crude

litate iudeoꝝ in ea habitantiū sicut narrat frater
Johes egidij Samoreñ. in suo archano. et Lucas
eps thudeñ. in cronica sua ac plani⁹ in generali hy
storia hyspanie cōtinet. modus aūt ꝓditōis ⁊ cru
delitatis iudeoꝝ fuit talis vt ibidē legit̄. Cū em̄
xp̄iani ecclastici religiosi milites ⁊ alij xp̄iani ciues
in dominica oliuaꝝ ꝓpter honorē solēnitatis ma
gne fm suā cosuetudinē exiissent hoies extra suā
ciuitatem ad ecclesiā sancte loacadie vt diuinum
verbū ibi audirent iudei crudeles qui cum sarace
nis posuerāt suā proditionē ꝫ signatā vt scꝫ illa die
clauderent portas ciuitatis xp̄ianis et aperirēt sa
racenis sic de facto fecerunt. quia venientibus sa
racenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. ⁊ inde ex
euntes ad christianos cum essent inermes. ⁊ de tā
ꝓdicioso ac piculoso aduentu nihil cogitātes om
nes gladio trucidauerunt. quo facto cariph prin
ceps illoꝝ saracenorū ex predictis iudeis ⁊ suis sa
racenis predictā ciuitatem populauit.

In regno francie occidunt̄ infātes per iudeos.

Ecunda crudelitas

iudeoꝝ famosa ostensa in regno franco
rum sicut narrat vincenti⁹ magnus i spe
culo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ āno domini
M. centesimo octuagesimo tercio Philipp⁹ rex frā
corum iudeos de regno suo expulit. Audiens nam
pe multotiens isdem rex a pueris qui in palatio cū
ipso nutriti fuerāt. q̄ iudei qui parisius manebāt
singulis annis xp̄ianū vnum in obprobrium xp̄ia
ne religiōis quasi p sacrificio in criptis ⁊ fossis sb
terraneis latenter in die cene vl' in illa sacra heb
domada penosa iugulabāt. et in huiōi nequicia ꝑ
seuerantes deprehensi multociens ⁊ igne cōbusti
fuerant. Nam ⁊ sanctus Ricardus cui⁹ corpus in
ecclesia sancti Innocentij parisius requiescit a iude
is sic interfectus ⁊ cruci affixus feliciter p martyri
um migrauit ad deum vbi etiam p eius intercessi
ones opante deo multa facta miracula fuisse refe
runtur. Venerabilis ergo philip⁹ rex q̄ viuente
patre diu mēte clausum gestauerat et ob patris re
uerētiā perficere formidauerat in ipso regni sui in
itio zelo dei flamatus aggressus est. nam ad ipsius
mandatū capti sunt iudei p totam franciam in sy
nagogis suis in sabbatho. Et primo quidem expo
liati sunt vestib⁹ ⁊ auro ⁊ argento eos siquidē tem
pore multitudo maxima iudeoꝝ parisi⁹ habitabat
qui de diuersis orbis ptib⁹ ob pacis diuturnitatē
illuc cōuenerant. Audierāt em̄ strēnuitatē regum
francoꝝ ɔtra inimicos ⁊ pietatē in subditos illuc
ergo diu conuersati intantū erāt ditati q̄ fere me
dietatē vrbis sibi vendicauerant. Sed ⁊ cōtra dei
⁊ ecclesie decretū xp̄ianos in domib⁹ suis seruos et
ancillas habebāt qui etiā cū eis iudaizabāt ciues
quoqꝫ milites ⁊ rusticos de suburbijs ⁊ oppidis et
villis supra modū vsuris grauabant. et quosdā eti
am in domib⁹ suis iuramēto astrictus quasi capti
uos in carcere detinebant. sed et vasa sacra p instā
ti ecclesiarum necessitate sibi nomie vadij supposi
ta tam viliter tractabant q̄ eoꝝ infantes in calici
bus offas in vino factas comedebāt ⁊ cū eis bibe
bant. Itaqꝫ timētib⁹ illis ne domus illoꝝ ab offi
cialib⁹ regis scrutarentur quidā ex eis crucē aure
am ⁊ euangelioꝝ codicē auro ⁊ gēmis deornatū cū
alijs vasis in sacco reposuit. et in ꝓfundam foueā
vbi ventrē purgare solebant prochdolor vilissime
piecit. Que oīa paulopost dn̄o reuelante sūt inuē
ta. Datoqꝫ edicto a rege vt oēs iudei a regno ei⁹ ex
irent. quidā ad fidē christi cōuersi sunt quib⁹ intu
itu xp̄iane religionis oēs possessiones suas integre
concessit. Alij vo barones ⁊ platos ecclesie donis
⁊ pmissis allicere ceperūt vt p eorū suggestionem
et infinite pecunie pmissionem animū regis a ppo
sito reuocarent. Sed rex nec precib⁹ nec promissio
nib⁹ rerū tpaliū emolliri potuit. Illis ergo eiectis
eorumqꝫ possessionib⁹ immobilib⁹ ad fiscū regis de
uolutus. rex eoꝝ oēs synagogas quas scolas voca
bant mundari iussit: ⁊ eas contra voluntatē omni
um principū ecclesias deo dedicari ibiqꝫ altaria cō
secrari fecit vt vbi prius christus in ore iudeorum
blasphemabāt ibidē a clero ⁊ populo laudaret̄. h
Vincentius.

Crudelitatem iudei in regno francie xp̄ianum
quēdam flagellatum ⁊ spinis coronatum suspen
dentes exercuerūt.

Ercia crudelitas iu

deoꝝ circa idē tp̄s in predicto regno frā
cie accidit sicut narrat predictus vincē
tius magnus libro. xxx. speculi hystorial'. ca. liij. cu
ius narratio talis est. Philipp⁹ aūt rex in francia
dum esset apud sanctum germanū in laya. audita
cuiusdam xp̄iani morte ignominiosa ab ipsis iude
is ꝑpetrata xp̄iane religioni cōpatiens: familiari
bus suis ignorantib⁹ quo iret subito arripuit iter
apud brayam velocissime veniens positis in por
tis ipsius castri custodibus cōprehensisqꝫ iudeis.
lxxxiij. ⁊ ampli⁹ cōburi fecit. Comitissa em̄ ipsius
castri munerib⁹ eorū corrupta tradiderat eis quē
dam xp̄ianū cui falso imponebant furtum ⁊ homi
cidium. Hunc igit̄ antiquo odio cōmoti manibus
a tergo ligatis ⁊ spinis coronatū p totā villā fusti
gantes duxerunt ⁊ postea patibulo suspenderunt.
hec ibi.

In vna regni frācie prouincia omēs xp̄iani occi
si sunt.

Uarta crudelitas

iudeorum accidit in eodem regno fran
cie. Cū em̄ iudei maleficijs vterentur et
ꝓpter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q̄ iude
us quidam crudelissimus volēs vindicari de chri
stianis cogitauit modū ⁊ factus est amicus cuius
dam ministri iusticie qui lingua nr̄a dicit̄ verdugo
⁊ cū sensit illum grandi secum amicitia cōiunctū.
quadā die rogauit eū instantissime vt vnius hois
daret ei cor fingens se habere necessitate eiusdem
pro medicina quadam sine quo infirmitas quedā
curari nō poterat ⁊ colerando factū suū dixit ei q̄
quidā hō dabat sibi viginti coronas aurei si eū sa
naret ⁊ q̄ ipse daret sibi decē illaꝝ si ei tribueret ꝑ
dictū cor plura etiā alia sibi promittens. Ille er
go miser tū ex amicicia tū ex cupiditate motus an
nuit pmisitqꝫ sibi cor hois se daturū. Extrahensqꝫ
illud ꝑdictū cor a quodam christiano quē p iusti
ciam in partes diuiserat tradidit vxori sue custodi
endum dicens ei q̄ decem coronas debebat habe
re pro illo a tali iudeo amico suo. Cum ergo muli
er illa cognouisset iudeum illū maleficiū esse deo
inspirante dure reprehendit maritū. Ille vo ecō
uerso reprehendebat eam dicendo q̄ ipsa esset cau
sa q̄ perderet decem coronas ⁊ plura alia promissa
Finaliter consilio mulieris sic factum est q̄ acce
perunt cor cuiusdam porci ⁊ tradiderunt iudeo se

cretissime receperuntq3 decē coronas aurei.quo fa cto iudeus ille nō modicū gaudens maleficijs su is vtens sepeliuit pdictum cor in quodam campo magno cogitans se cor hoīs christiani sepelisse. Et factū est q post dies paucos congregata est in cam po illo innumerabilis multitudo porcoꝝ nō solum domesticoꝝ sed etiam siluestriū.et tanta fuit lis z prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibꝫ dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viuus.qđ factum a rege francia cognitū iudeo ca pto aperta est veritas qđ sic fuisset factuꝫ de hoībꝫ xpianis illius puincie sicut de porcis si cor sepelis set hoīs christiani.quare oēs iudei illius loci ex re gis precepto occisi sunt.hec aūt sepe a pluribꝫ fide dignis audiui sic in francia accidisse. His aūt z ipsi bus alijs maleficijs vtunt iudei q alie natōes mū di cum semp fuerint rebelles deo ydolatre z prece ptoꝝ dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somnia tores.ipsi augures.ipsi malefici.ipsi incantatores. ipsi phitones atq3 diuini:cum tñ eis expresse sit i le ge eis phibitum deutronomij.xviij. Nō inueniat in te q lustret filiū suū aut filiam ducens per ignē. aut qui ariolos sciscitet.aut obseruet somnia atq3 auguria.nec sit maleficus aut incantator neq3 phi tones cōsulat neq3 diuinos z querat a mortuis ve ritatē.hec em̄ oīa abhominat dñs. Et iterū Leui ti.xx.vir siue mulier in quibꝫ phitonicus vel diui natōnis spūs fuerit morte moriat lapidibꝫ obru ent eos sanguis eoꝝ sit sup illos.

De crudelitate iudeoꝝ in alemania vbi puellaꝫ occiderūt.z quare iudei in omni prouincia quā in habitant xpianū sanguinem fundūt.

Quinta crudelitas iu

deoꝝ famosa accidit in alemania. vnde refert frater thomas patriarcha barba riensis in libro suo de apibꝫ.ca.xxx. Miraculum ce leberrimū qđ accidit anno ab incarnatōnis domi ni.M.cclxj.quod factū est i villa teutonie forchin noīe. Contigit aūt vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellā eis annoꝝ septeꝫ a parentibꝫ ablatā venderet occidendā. Hanc igr in secreto super pulchra z plura lintheamina ob structa ore eius in oībꝫ fere iūcturis mēbroꝝ inci sionibus vulnerarunt maximo conamine sangui nem exprimentes z in ipsis lintheaminibꝫ diligen tissime receptātes. Hanc aūt post tormenta defū ctam iudei in aquā fluidam pe oppidū piecerūt z sup eam congeriem lapidum posuerunt. Tercia vo ac quarta die per manū erectā ad celūa pisca toribꝫ est inuēta z in oppidū deportata.horrentibꝫ z clamantibꝫ populis ab impijs iudeis tantū fla gitium perpetratum. Erat em̄ in vicinio marchie princeps qui mox auditu tanto piaculo puenit ad corpus statimq3 erectū residens tetendit manum ad principem quasi vindictā sanguinis eius vl for te misericordiam implorarent post horā vo dimidi am iteꝝ se deposuit defuncti more supinaꝫ. Addu ctisq3 ad hoc spectaculum impijs iudeis statiꝫ eru perunt oīa vulnera corpis z in testimoniū nephan de necis copiosum sanguinē effuderunt. Mox cla mor vulgi attollit z ad vindictā zeli totaliter est animatus. Ex quibusdā indicijs capta vetula cō uicta est maxime cum filia eius paruula oīa pdide rit q a puero z ebrio extorquet veritas. Iudei q capti sunt qui in puellam manus nepharias exte derant rotatiq3 z suspensi sunt cū vetula. Duo vo mutuo se iugulauerunt hec nobis fratres ordinis pdicatoꝝ Ricardꝰ z egidiꝰ sic illi qui in villa fuerit post triduū quo hec gesta sꝫ veraciter retulerunt. Hinc igit videndū est cur iudei sibi consuetudinē in omni puincia quā inhabitant xpianum sangui nem fundant. Certissime em̄ compertū est q oi an no in qualibet prouincia sortes mittunt que ciui tas vel oppidū xpianū sanguinē alijs ciuitatibus tradat. Constat quidē ex sancto euangelio q py lato lauante manus z dicente.mundus ego sum a sanguine iusti huius iudei impijssimi clamauerūt Sanguis eius super nos zc. Sup quo btūs Aug. in sermone quodā qui incipit in cruce munere di cit. Videt q ex maledictiōe parentū currat adhuc in filios vena facinoris p maculam sanguinis.vt p hanc fluidā importune proles impia in expiabili ter crucieť quousq3 se ream sanguinis xpi recogno scat penitens z sanetur. Preterea dicit ibidē supra dictus doctor q audiuit suis tpibꝫ quendam lite ratissimū iudeoꝝ cōuersum ad fidē dixisse quedā quasi pphetam eoꝝ in extremo vite pphetasse iu deis certi sitis inquit nullo modo vos posse ab il lo quo punimini verecūdissimo cruciatu sanari ni si solo sanguine xpiano quod verbū ceci sp iudei et impij capientes induxerūt oī anno in omni puin cia fundendū sanguinē xpianoꝝ vt tali sanguine conualescant.z addidit male aūt intellexerunt ver bum sanguinē intelligentes xpiani cuiuslibet. sed prorsus illū sanguinē qui in salutē peccaminū qti die funditur in altari.quē si quilibet vestrū cōuer sus ad fidē xpi sumpserit vt debuerit mox sanabit ab illa maledictōne paterna.hec ille in pdicto lib. Ex h ptꝫ q iudei q nō ficte sed vere accedūt ad ba ptismum statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiunt.

In alemania fuit cū intoxicauerūt omnes pu teos et fontes.

Sexta crudelitas fa

mosa iudeorum facta fuit sedente in ca thedra petri Clemente papa.vj.qui fu it ducentesimustercius apřicus.et impante heinri co romanorum impatore qui fuit.lxxxvj.impera tor Anno dñi.M.ccc.xlv.tunc em̄ compertuꝫ est i alemania q iudei intoxicassent oēs fontes z pu teos vt occiderēt oēs xpianos dicte prouincie.tor ti em̄ aliqui eoꝝ id cōfessi fuerūt esse verum.quare mirantes alemani tantā crudelitatem et timētes gentem pdiciosam habere inter se per totam ale maniā iudei combusti fuerunt.habet hoc ex croni cis impatoꝝ z summorum pōtificū.

In alemania fuit vbi tres infantes xpianoruꝫ occiderunt.

Septima crudelitas

iudeoꝝ famosa accidit circa annū ab in carnatione dñi.M.cccc.xx.in alemania imperāte friderico impatore. Tunc em̄ in vienna ciuitate teutonie compertum est q iudei occiderīt tres infantes christianos. Compertum est etiam q mlier quedam christiana impijssima vendidis set iudeis corpus dñicum.quare ex precepto predi cti imperatoris.ccc.iudei fuerunt igne cremati.et mulier illa ducta per ciuitateꝫ predictam a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata hec mihi retu lit quidam vir illarum partium dictus Arnoldus de alemania qui me certificauit se pprijs oculis vi

dixisse predictã executionem iusticie.tam illoꝝ trecẽtoꝝ iudeorum ꝙ̃ etiam ꝑdicte femine.

In ciuitate pauie accidit vbi iudeus quidam medicus occidit vnũ xpianũ infantem.

Ctaua crudelitas iu

deorũ accidit in ciuitate Ancone.cũ iudeus quidam natõne Januen.nomine emanuel filius cuiusdã magni medici iudei predicte ciuitatis cuius nomen erat mgr̃ Salomon veniret ad me in cõuentu minoꝝ valisolitano Anno dñi.M.cccc.lvj.7 ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis 7 peteret cũ deuotõne baptismo xp̄i emundari et interrogaui eũ de pluribꝫ 7 inter cetera incidentaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoꝝ 7 profitebat̃ veritatẽ fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc ꝙ iudeis imponit̃ scꝫ ꝙ occidunt et sacrificãt infantes christianos cũ eos habere possunt.vtrũ hoc sit verũ si sciuit determinate vel vidit vt possint christiani cautius obseruari ab eis qui motus consciẽtia 7 zelo religionis xp̄iane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qd̛ audiuit a parentibꝫ suis iudeis 7 a pluribꝫ alijs iudeis 7 aliud qd̛ ꝓprijs oculis viderat.De p̄mo dixit.Sepe audiui a parentibꝫ meis 7 ab alijs iudeis ꝙ in partibꝫ ytalie erat quidaꝫ iudeus qui dicebatur mgr̃ Symon de ancona medicus q̃ discurrens ꝑ varia loca etiam per magnorũ dñorũ palacia ꝓpter officiũ suũ.Accidit ꝙ habuit familiaritatem non paruã cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodã loco ceperat vnum infantem christianum etatis quatuor annorũ vt ab eo seruiret̃ sicut cõsueuerũt facere gentes armorum.Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viarum.ex amicicia quã habebat cũ predicto iudeo tradidit eum et sibi donauit nihil mali cogitãs de his que iudeus gerebat ĩ corde ſ; vt ei seruiret.Judeus vero nõ modicũ corde gauisꝰ cepit infãtẽ 7 cũ eo r̃duxit ĩ ciuitatẽ papie vbi domiciliũ suũ habebat.et cum ingrederet̃ domum suam videns horã qua posset desiderium sue feritatis explere capto infante sup mensam extendit 7 euaginato gladio caput infantis xp̄iani crudeliter abscidit.dimisso ergo capite oblito supra mensam truncũ cepit 7 in quandã secretam cameram cum eo introiuit vt suũ impleret peruersum ꝓpositum Interim vero ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domũ quidã magnus canis qui inueniens caput infantis sup mensam ip̄m in ore cepit 7 per fenestrã in vicũ saltauit.Cum aũt iudeus ille crudelis exiret de camera vt predictũ caput tolleret.et ipsum nõ inueniret nõ modicũ miratꝰ sed et timore ꝑcussus ꝙ esset discoopertus statim domum suã exiuit 7 data non parua pecunia quibusdam sacomãnis occultatus est 7 vsqꝫ ad mare secrete perductus 7 inde nauigio trãsiuit ad turcos 7 sic euasit manus iusticie ipsum diligenter inquirentis.Fuit aũt cognitũ predictũ factum crudele ꝓpter p̄dictũ canem qr cũ tenderet ꝑ vicũ cũ capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respiciẽtes nõ poterant bene discernere quid esset illõ qd̛ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruẽtatum.Finaliter acclamantibꝫ illis dimisit caput 7 vt cognouerũt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset tam crudele factũ perpetrare.Sequentes igit̃ vestigia sanguinis decurrentis guttatim per vicum vnde venerat canis vsqꝫ ad domũ predicti iudei ꝑuenerũt 7 introeuntes inuenerũt mensã cruore infectã 7 truncum infantis in camera iudeũ vero non inuenerunt vt dixi supra.Ecce que audiui a parentibꝫ meis 7 pluribꝫ alijs vt p̄dixi 7 de quo est fama publica in tota ytalia.

In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnũ infantem xp̄ianũ 7 cõicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudelitas iu

deoꝝ famosa accidit in ciuitate Saone que distat ꝑ dietam a ciuitate Januensi.vnde predictus iuuenis emanuel postq̃ mihi retulit predictã crudelitatẽ vt audiuit.Cõsequẽter narrauit id quod ꝓprijs oculis cõspexit sub forma que sequit̃.Cum eñ essem in ciuitate quadã subiecta ianue que dicit̃ Saona vt viderem sacrificari quendã infantem christianũ pater meus deduxit me ad domũ cuiusdam iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime 7 clausis ianuis diligentissime iuramentũ fortissimũ oẽs fecerunt de celando id qd̛ facere volebant.sic ꝙ nullo modo tpibus vite sue detegerent quicquid ibi fieri viderent.quinĩmo citiꝰ paterent̃ mortem vl̃ seipsos occiderent ꝙ̃ aliquid tale alicui viuentiũ reuelarent quo peracto.ecce deducitur in mediũ infantulus quidam xp̄ianus etatis fere duorum annorum et deducto vase illo in quo consueuerũt recipere sanguinẽ infantiũ circũcisoꝝ posuerũt p̄dictũ infantem nudũ supra p̄dictũ vas 7 quatuor iudei illoꝝ intendebãt occisioni sub tali forma 7 ordine.nam vnus tenebat eũ ꝑ brachiũ dextrũ.secundus ꝑ sinistrum.tercius vero tenebat caput eius eleuatũ sic ꝙ isti tres tenebant eũ in forma crucifixi extensum.quartus faciebat opus qui infãti xp̄iano sic disposito primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scꝫ clamare posset 7 deinde accepit quosdã ferreos aculeos satis longos et mittebat eos crudelissime infra stomachũ 7 latera infantis versus partes corpis supioris qui nõ dubito quin ꝑ viscera infãtis transirent vsqꝫ ad cor.Sic ergo ille impius iudeus sepe 7 celeriter vulnerans infantem mittẽs 7 extrahens p̄dictos aculeos copiosissime viuus sãguis infantis effundebat̃ in p̄dicto vase.qd̛ cũ viderem exhorrui facinus crudelissimũ nec ampliꝰ respicere potui sed absentaui me aliquantulum in eadẽ domo.Pater meus vero venit ad me 7 dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit ꝙ nunq̃ alicui viuenti ea que viderã nec que ibidem visurus eram detegerem.Sed ꝙ antea sustinerem mortem vel occiderẽ meipsum cũ gladio ꝙ̃ ꝙ aliquid huiusmodi secreti reuelarẽ.et cũ redirem cũ eo ad locũ iã predictus infans expirauerat.capto ergo corpe eiusdẽ piecerunt eum in quandã profũdissimã 7 obscuram latrinaꝫ que erat in p̄dicta domo 7 deinde fructibꝫ diuersis scꝫ pomis.piris.nucibus.auelanis.7 ceteris que habere potuerũt in ꝑtes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis christiani in predicto vase miscuerunt 7 de illa cõfectione horribili omnes illi iudei comederunt.et ego comedi d̛ sãguine illo.qd̛ postq̃ gustaui fui ita alteratꝰ ĩ memetipso ꝙ illa die nec altera seq̃nti nõ potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore.Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infantis christiani.Predicta omnia 7 plura alia narrauit p̄dictus iuuenis emanuel iudeus ante me.7 ante venerabilem patrem fratrem petrum

vela pro tunc in supradicto cõuentu valisolitano
guardianum. Et iterum atq; iterꝫ anteq̃ sacramẽ
tũ perciperet baptismi ⁊ postq̃ baptizatus fuit i ec-
clesia sancti Jacobi p̃dicte ville ⁊ vocatus franci-
scus. Eadem omia coram reuerendo in christo pa
tre et dño gharsia de boamõte lucentine episcopo
eius patrino in baptismate ⁊ coram venerabili do
mino petro basques decanũ ecclesie cõpostellane
ac coram aliis pluribus notabilibus viris ecclesi-
asticis et laycis et publico notario regis audien-
tie predicti dñi episcopi secretario scʒ petro marti
ni de guetaria ꝑ quẽ oĩa supradicta de duabꝫ cru-
delitatibꝫ in scriptis sũt redacta ⁊ signata ⁊ in su-
pradicto ꝯuẽtu minoꝝ reseruata ad memoriã tanti
facinoris et dixit q̃ supradicta acciderant in pre-
dicta ciuitate quasi ꝑ quatuor annos ante cõuersi
onẽ suam. Et patʒ q̃ ꝑpetrata fuit hec crudelitas
Anno dñi. M.cccclij.

In regno castelle accidit in loco qui dicit̃ tha-
uara vbi iudei seminauerũt aculeos incenderũt xpi
anorum domos.

Ecia crudelitas iu

deoꝝ accidit in r̃gno castelle in q̃dã vil-
la que dicit̃ thauara que est i territorio
Ludouici de almanca. Casus aũt vt est vox cõis
⁊ publica fama fuit talis. Judeus quidã filius cu
iusdam fabri iudei cõmisit quoddam crimẽ ꝓpter
qd fuit iuridice occisus. pater v̾o eius p̄ dolore fi-
lii cõcepit dolorẽ et peperit iniquitatẽ vt em̄ vindi
caret se de xpianis in p̃dicto loco finxit se stultum
ꝑ multos dies. Modum aũt sue fatuitatis publi-
cauit in hunc modum vt ab omnibꝫ stultus repu-
taretur qr diebus et noctibꝫ incedebat ꝑ locũ pre-
dictũ clamans et percutiens portas dominorum cũ
martello intantũ q̃ iam de eius vocibꝫ et ictibus
non curabant eũ fatuum totaliter reputãtes. In
domo v̾o sua secretissime cuʒ pueris suis fabris fa
ciebat quasdã laminas ferreas ꝑforatas quibꝫ pos
set de nocte oẽs portas domorũ cõclauare fecit
etiã aculeos ferreos qui lingua nr̃a abrojos noĩan
tur qui cõiter ab inimicis seminant̃ ꝓ pedibꝫ equo
rum ⁊ hoĩm cõclauandis. Cũ ergo habuit sufficiẽ
tiam predictoꝝ nocte quadã intempeste noctis si
lentio discurrens celeriter ꝑ locũ vt cõsueuerat cõ
clauauit portas aculeos predictos seminauit vt si
qui forte fractis portis exirent in aculeos incide-
rent. Quibꝫ peractis iuuatus nõ est dubium ꝑ ali
os iudeos cogitantes ꝑimere oẽs xpianos apposu
it ignẽ dominibus et fugit. Cum ergo habitatores p̃
dicti loci pre vigore fumi ⁊ ignis calore excitarent̃
surgẽtes velociter ⁊ vt ignẽ fugerẽt ad portas ape
riendas recurrerũt ⁊ nõ valerent eas aperire mul-
ti igne perierũt et si qui euaserũt fractis portis in
aculeos ceciderunt grauiter pedibꝫ vulnerati qua
re p̃dicte crudelitatis et malicie inopinate quere-
la ad regem venit qui scdm̃ q̃ est publica fama lite
ras suas dedit predicto loco q̃ quicunq; iudeus ĩ
eo vel eius terminis caperet̃ statim occideret̃. Ac
cidit aũt q̃ iudeus quidem iter faciens ꝓpe termi
num p̃dicti loci cogitans q̃ a nullo posset videri q̃
si derisorie intrabat in terminũ p̃dictum ⁊ subito
exibat dicens hec verba iudeus in thauara iudeꝰ
extra thauarã sed qui latebãt euʒ videntes cõpre-
henderunt et ibidẽ ignibus cõbusserunt ⁊ ideo in
ꝓuerbium traduntur in illis partibꝫ cõtra iude-
os predicta verba iudeus in thauara ⁊ iudeus ex-
tra thauaram. nec ampliꝰ iudeus aliquis ibi habi
tauit vsq; in hodiernũ diem.

In p̃dicto regno accidit vbi iudei occiderunt
vnũ infantẽ xpianũ ⁊ cõicauerũt cum cineribꝫ cor-
dis eius.

Decia crudelitas

iudeoꝝ accidit in predicto regno castel-
le circa annũ dñi. M.ccccliiij. Cũ em̄ de
nomine ihesu in villa valisolitana vigintiduos ser
mones facerẽ ⁊ vltimũ in illa materia vellẽ facere
relatũ mihi fuit a personis fidedignis inter quas
fuer̃t. Reuerendus in xpo pater ⁊ dñs garschias d̄
voamon de lucen̄. eps supra nominatus hõ qui-
dam magne sciẽtie et bone conscientie ⁊ Roderi-
cus didaci d̄ mendoca miles vtiq; strẽnuus atq; ti
mens deuʒ. q̃ duo iudei in terra ludouici de almã
ca ceperant vnũ infantẽ paruulũ xpianuʒ furtiue
⁊ deducentes eum extra locum in quodaʒ cãpo oc-
ciderant ⁊ aperientes eũ ꝑ medium corꝑis extraxe
runt cor eius et sepulto corꝑe in superficie recesse-
runt. Canes aũt ibidẽ transeuntes corpusculũ il-
lud effodientes extraxer̃t ⁊ corroserũt vnus autem
eorum brachiũ cũ manu deducens in ore a pastori
bus captꝰ est ⁊ sic detecta fuit mors infãtis qui nõ
inueiebat̃. Judei aũt p̃dicti ꝯuocãtes secrete ali-
os de quibus ⁊ ipsi confidebant predictum cor cõ-
busserunt ⁊ in cinerem redactũ vino miscuerunt ⁊
de illo predicti iudei bibentes cõicauerunt. Sup̃
quo facto predictus didacus d̄ almanca fecit dili
gentem inquisitioneʒ ⁊ inuenit predictos iudeos
reos in crimine captoq; vno illoꝝ qui fecerat fa-
ctum vir quippe rubeus capillis ⁊ barba quẽ ego
vidi et tormentis expositus confessus est ⁊ non ne-
gauit. Cumq; vellet facere iusticiam de eodem iu-
dei qui non dormiebant velocissime itinerantes a
rege literas habuerunt in quibꝫ aduocabat causã
ad se ⁊ mandabat militi q̃ nõ ꝓcederet vltra quo-
usq; amplius videret̃ in causa ⁊ sic cessauit p̃dictꝰ
miles ab executõne iusticie. Hac ergo certitudine
habita ego p̃dicaui p̃dictũ sermonẽ in eccl̃ia sãcti
Nicolai que est ꝓpe iudaismũ vbi tota villa cõue
nerat ꝓcessionaliter ⁊ etiam multi iudei ⁊ ibidem
aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter rela-
tam vt dictũ est quod verbũ publicatũ non modi
cum displicuit iudeis ibidem presentibꝫ ac etiam
pluribꝫ aliis de genere suo illis fauẽtibꝫ. Propter
qd sic factũ est q̃ iudeus ille ductus fuit ad predi-
ctam villam valisolitanam procurantibꝫ aliqui-
bus de genere suo qui protunc magnã partem i cã-
cellaria regis habebant vt colore iusticie ipsum li
berarent extrahentes eum a manibus predicti mi
litis. Positus ergo est in carcere publico. et tũc su-
pradictus dñs Lucen̄. episcopus literã quandam
recepit a supranoĩato milite ludouico de almãca
nomine ꝓprio roboratam quam ꝓpriis oculis vidi
⁊ in maibꝫ meis tenui ⁊ legi. in qua narrabat ⁊ affe
rebat oĩa supradicta fore vera ⁊ quõ cessauerat ab
executõne iusticie ꝓpter p̃dictam literã regis recõ-
mendans eidẽ predictum negocium ꝓpter honorẽ
fidei ex quo erat principalis in cõsilio regis. vidit
insuꝑ predictꝰ dñs episcopus inq̃sitionẽ factaʒ per
supradictũ militẽ in qua oĩa predicta cõtinebant̃
vt mihi affirmauit. Sed quia munera et fauor ti-
mor ⁊ amor corrumpũt iudices et tres pretores in-
tendebant in causa quorum vnus sine altero nihil
poterat facere in casu illo. ⁊ duo illorum erant d̄ ge
nere illo ideo tamdiu illi duo dilatauerunt nego-
cium et dissimulauerũt hec ⁊ alia cauillantes q̃ ni

hil vsqꝫ nunc in executōe iusticie factum est vt ꝺ iudicibus illis suo tempore deꝰ faciat vltionē.

In eodem regno ciuitate thaureñ. accidit vbi presciderunt carnem cum sanguine de crure cuiusdam paruuli christiani ⁊ secum deduxerūt.

Duodecima crudelitas

iudeoꝝ accidit in ciuitate thauri sub predicti rꝫni castelle anno dñi. M.cccc.lvij. Cum eñi in ea parte ciuitatis p̄dicte que depopulata est duo infantes christiani fere etatis septē annoꝝ in solacijs puerilibus ambularēt ecce duo iudei qui viderūt eos solos ⁊ a nemine videri p̄dictos infantes capere voluerūt sed quia timuerūt non habere spacium ad suam maliciam exercendā currentes post eos vnū acceperunt ⁊ abscindentes frustum carnis de crure eius inuoluētes ī sanguīe eius recesserunt ⁊ statim fugientes in ciuitatē zamore se receperunt. Quid aūt fecerūt de carne illa ignorat̄ cum ex negligentia nulla facta fuerit executio iusticie hoc mihi narrauit reuerēdus in christo pater ⁊ dominus Alfonsus de viuero episcopꝰ salamantinus certificans me de veritate huius facti. cum paruulus predictus cuiꝰ caro abscisa ē. esset filius cuiusdā scutiferi sui qui dicebat̄ iohānes de benapharses. Item de eadē ciuitate anno q̄ supra vir quidem simplex venit ad me volens xp̄onere querelam quandā similem predicte in consilio regis que talis erat vt in scriptis ostēdebat ꝙ die quadam iudeus quidam cepit vnū paruulum sub clamide nemine vidente ⁊ manu posita sup̄ os suū ne clamare posset duxit illū ad domū suam. solo do posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem sed dño disponente clamauit infans. et cū clamaret casu quidem operarij venientes de vinearum culturis ⁊ transitū facientes ante portas domꝰ p̄dicti iudei audientes voces predicti infantis steterunt percusserūtqꝫ portas predictas fortissime cū instrumētis agrorum que in manibꝫ ferebant intantū ꝙ iudeus necessario habuit aperire ⁊ inuento infante inquirebant quid nam esset iste clamor ⁊ iudeus respondit ꝙ ludebat cū eo sic ergo liberatꝰ est infans ille a ludo iudei q̇ narrauit eis quomodo ceperat eū iudeꝰ et quomō eū occidere voluerat. Accusatus fuit iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem ⁊ deducta est cā ad regis consiliū quid amplius factū est nō noui.

In medicinis vbi assignant̄ tres rationes quare non expedit xp̄ianis vti medicinis iudeoꝝ.

Erciadecima crudelitas

iudeorum exercetur cōmuniter in medicinis. Plurimi eñi iudeoꝝ vidētes negligentiam xp̄ianorum in discenda artem medicine viribus laborant ꝓ peritia dicte artis. et cum vigeant astutia serpentina student viriliter dñis complacere vt eos teneant pro parte sua. et intantum iā dñi temporales imo quod flendum est et p̄lati ecclesiastici eis adherent vt vix inueniat̄ aliquis eorum qui nō habeat penes se dyabolum iudeum medicum qui intantū laudant eos vt dicūt christianos medicos licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cū ergo iudei predicti cognoscūt circa se fauorem dñoꝝ sunt circa inferiores seuientes beatus qui ab eorum manibus euadit. Narrent qui ab eis recipiunt purgatōnes ⁊ fleubothomiaꝝ consilia me eñi existente in ciuitate Segolcieñ. Iudeus quidā medicꝰ purgatōez quandam tradidit vni xp̄iano ⁊ casu vnus aliꝰ amicus illius infirmi qui etiā protunc incipiebat infirmari modicū qꝺ sup̄fuit de purgatōe illa qꝺ nō potuit recipere primus ip̄e accepit cogitans ⁊ illꝺ sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succēsi facti sunt amentes intantū ꝙ post quintā diem primus mortuus ē. Aliꝰ vo quasi per miraculū liberatus de sitibꝰ aūt non est numerus intantum ꝙ si vnū curant quinquaginta occidunt. sicut rep̄tum est iudeos medicos seipsos in suis solennitatibus laudare conferentes adinuicē quis eoꝝ p̄les occideret xp̄ianos. Et si vis scire causas quare xp̄iani nō debent recip̄e medicinā a iudeis. Audi testem famosū ex eoꝝ genere scꝫ mḡrm Alfonsū conuersum in libro belloꝝ dei ca. xliiij. vbi sic dic̄. Nō expedit xp̄iano alicui medicinā recip̄e a iudeo triplici rōne. Prima est qꝛ iudeꝰ ꝫm veritatem nō cognoscit naturas et complexiones oīm ciborū qui eis deferuntur nisi ex auditu non tñ ex experientia quam ipse sp̄ se facere posset. verbigratia non cognoscit medicus iudeus naturā carnis leporis et cirogrili. ⁊ ficedule et piscis concri. ⁊ sic de alijs carnibus p̄ libros sicut cognoscit carnē bouis arietis et hyrci et alios cibos quos habuerit in vsu comedēdi. ⁊ iā dixerūt sapiētes medici ꝙ nō sufficit alicui ad hoc ꝙ sit bonus et verus medicus legere ī libris quousqꝫ vtat̄ exp̄imentis ⁊ ꝓbationibꝫ medicinarum ⁊ ciboꝝ et infirmitatū et infirmos visitando. Medicus aūt non potest experiri naturā ciborū sibi vetitorum nisi in corpore alieno sicut probāt et experiuntur venena in alieno corpore parua sapientia. sufficit ad discernendum cibos vel ea que semper sunt nociua quia sufficit ꝙ sciat̄ de illis solummodo ꝙ sunt nociua sed non sufficit parua sapientia ad vetandum ea que non sunt semper nociua nec semper vtilia. et ideo qui caret magna sapientia in similibus adducit infirmum ad periculum vel ad mortem. Secunda ratio est quia talis medicus vel timet facere pecccatum ꝫm legem suā vel non et constat ꝙ timet facere peccatum quia sapiētes iudeorū dixerūt ꝙ melior medicoꝝ ibit ad infernum et causa huiꝰ est qꝛ intentio medicoꝝ vt plurimū est vt acquirant diuitias vl̄ vt acquirāt magnū nomē sibi nō vt seruiāt deo. ⁊ h̄ ē eis aliquando cā ad elōgandū aliqñ infirmitates vel ad peiorandū eas vl̄ vt infirmos p̄imāt. ⁊ si talis ē natura medicoꝝ in generali q̄tomagis hoc erit ꝺ medicis iudeis cū vt cōiter nō sit in eis timor peccandi vt dictū est. Tercia ratio est ꝙ licet medicus iudeus esset timidus in peccando ꝫm legem suam. expedit multū vt vnusquisqꝫ se custodiat ab eo quia lex sua precipit ei occidere xp̄ianos et eorum bona accipere. defendit̄ etiā iudeus a reddendo xp̄iano ea que perdiderit ⁊ oblitus fuerit. et soluere ei debitum quod debet et facere ei amorem ⁊ ꝙ est preceptum legis occidere eum propter que omnia xp̄ianus est debitor anime sue si ponit corpus suū in manibus medici iudei. et quare christianus confidet de fide iudeorum cum ipsi non confidant de christianis. quia intentio eorum ad malū prona est et ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordibus suis vt faciant. alijs de hoc suspicantur in alijs et sic dixerunt sapientes eorum in thalmuth ꝙ non debent recipere medicinā a xp̄ianis nec ab alijs gētilibꝰ nec ꝺbēt eoꝝ capilli ab ill̄ circiā ri vl̄ radi nec h̄re societatē cū ill̄

in via nec stare soli cum eis in vno loco sed si christianus catholicus elongauerit se a iudeo in dando 7 recipiendo specialiter si elongauerit se ab eo ĩ facto medicine recipiet magnã remunerationẽ a deo quia in hoc implet magna dei precepta cũ custodiat animã et corpus suũ ac etiam alios christianos qui eũ in hoc audierint a mortis periculo. q̃a lex dicit deutro.iiij.custodi temetipsũ et aĩam tuã sollicite.et ite℞ hiere.xvij.custodite animas vr̃as. Item si xp̃iani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiũ deo 7 ihũ christo filio eius seruient deo. q2 cum iudei viderint q̃ venit eis aliquod damnũ quia nõ timẽt deũ nec timent peccatũ erit hoc eis causa 7 ratio vt redeãt ad timorẽ dei et vt abstineant a peccato 7 in hoc implet magnũ preceptũ dei. Sic eñ dixerunt sapiẽtes q̃ maior est ante deum ille qui facit alicui facere bonũ q̃ ille qui facit. Seruient etiã ihesu christo filio ei⁹: q2 cũ iudei viderint q̃ eis nascit̃ aliquod damnum ꝓpt̃ malos mores eorum 7 ꝓpter defectũ modestie qui habetur in eorum thalmuthica lege erit eis hoc causa 7 ratio vt redeant et diligenter attendãt in aduentu messie sicut eis s̃. probatũ est. et vt dimittãt legem illã crudelitatis 7 accipiant legẽ ihesu xp̃i veri messie que est lex charitatis humilitatis 7 modestie 7 nõ est in mũdo maius preceptũ dei q̃ ꝓdictum. Et ideo hec scripsi nõ propter eo℞ vituperium sed vt seruiã deo et vt ostendat̃ laus et honor legis ihesu christi 7 cõuertẽtiũ se ad illam. hec ille In concordantiam ho℞ potest adduci illud prouer.xxj. Qui custodit os suũ scꝫ a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs animam suam.

In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeo℞ est in venenis ꝓpinandis

Rabies eñ iudeorum plurimos vocandi modos circa christianos inueniens nõ solũ circa infirmos sed etiã circa sanos se extendit sed specialiter in veneni ꝓpinatõibꝫ 7 nõ solũ talia operant̃ ignorantibꝫ christianis. sed etiam cuꝫ aliqui peruersi xp̃iani dyabolico consilio illusi volũt aliquẽ occidere veneno ad iudeos tanq̃ ad peritissimos in hac arte recurrũt qui interpositis iuramẽtis de seruando secrete audacter virus effundunt sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni ca stelle vbi cũ duo fratres milites quo℞ maior dicebatur Iohẽs de vega pacifice vt videbat̃ in vnũ sepe cohabitarent minor fratris sui mortẽ excogitauit vt tota hereditas perueniret ad eũ pulsantibus ergo cor eius auaricia 7 ambitõne proditõeꝫ excogitatam reuelauit cuidã iudeo medico. aut almiram predicti regni qui data pecunia vel ꝓmissa 7 iuramento secreta interposito tradidit sibi venenũ quo fratrem suum perimeret. Cunq3 die quadam ad mensaꝫ fratris veniret obseruato puncto in vase in quo vinũ erat fratri ꝓpinandũ solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea taca vinũ illud poneret vt ꝓdicto militi ꝓpinaret ita fuit taca illa subito quodam colore horribili obfuscata. quod pauidum erat vinum illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste q̃ venenũ erat in vase 7 facta diligenti inquisitõne inuentum est q̃ frater eius fecerat proditionem illaꝫ. captus ergo et vinculatus confessus est 7 nõ negauit sed supplicatõibꝫ quorũdam militum veniã meruit a fratre cum hac conditõne q̃ ingrederet̃ religionem de qua nunq̃ exiret 7 sic factũ est q2 posit⁹ fuerat in monasterio monachorum sancti benedicti ville supradicte valisolitani in qua nũc monachus est effectus. iudeus vero qui dederat vinum cognito q̃ proditio erat detecta ne forte capt⁹ vi tormentorum hec et alia plurima mala que fecerat reuelaret ꝓpter que merito nõ solum ipse sed omnes iudei deberent perire veneno hausto seipsũ necauit. O q̃ periculosa est conuersatio iudeorum christianis omnibus specialiter magnatibꝫ 7 regibus Nunquid vero imperator sequens consilium symonis magi iudei in oĩbꝫ horribilis fuit 7 mala morte finiuit. Nunquid helena Constãtini mater ex nimia conuersatõne cũ iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismũ nisi interuenisset fili⁹ ei⁹ qui fecit q̃ congregarent̃ sapientes iudeo℞ cuꝫ sacerdotibus christianorum rome vbi fuerunt ex parte christiano℞. lxxv. episcopi. et de iudeis. xij. sapientes 7 centũ et nouẽ sacerdotes. et facta fuit disputatio coram Constantino 7 helena matre ei⁹ 7 fuerunt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestrum papam et conuersi ad fidem christi ac regina helena liberata a periculo ĩ quo erat vt pꝫ in cronicis impato℞ 7 generali hystoria hyspanie. Nõne rex petr⁹ castelle sequẽs ꝯuersatõnẽ et ꝯsiliũ duo℞ iudeo℞ q̃℞ vn⁹ dicebat̃ Abensarsal. q̃ certificauerat eũ q̃ deberet lucrari terrã sanctam irl'm q2 sic inuenerat in signo natiuitatis ei⁹ Alter vero iude⁹ vocabat̃ salomon leui q̃ erat e⁹ thesaurarius maior in oĩbꝫ infelix fuit crudelissim⁹ ñ solũ in extraneos ꝫ etiã in suos fr̃es 7 naturales sbditos ac mala morte finiuit occisus ĩ montiel a rege Heinrico. Nõn rex alfonsus ex cõuersatõe iudeorũ in tantã venit cecitatẽ q̃ tenuerit quandã iudeã in concubinã quinq3 annis. in q̃bꝫ sic fuit alienatus maleficijs illi⁹ iudee q̃ null⁹ poterat hĩe audientiã cũ eo 7 regnũ destruebat̃. nisi milites succurrissent q̃ quadã die ipaꝫ occiderũt cũ seruitutibꝫ eiusdem fm q̃ legit̃ in cronica didaci campidocti. Nõ ꝫ possũ approbare cõuersatõem xp̃iano℞ cum iudeis sp̃alr magnatũ ꝓlato℞ 7 regũ cũ tot mala exempla 7 ꝑicula nõ solũ corpm sed etiã aĩa℞ 7 rei publice legam⁹ 7 experiamur.

In orõnibꝫ in q̃bꝫ q̃tidie orãt ꝓ destructõe ecc̃e christi 7 principũ xp̃iano℞.

Quindecima crudelitas iudeo℞ in orõnibꝫ eo℞ ondit̃.

nõ eñ iudei orant ꝓ inimicis 7 persecutoribꝫ ex charitate 7 pietate sicut faciũt xp̃iani. ꝫ sicut ĩ opibus vt s̃. claret crudelissimi ostendũtur sic 7 ĩ oronibus suis specialiter in quatuor. Primo in festo mardochei qđ adhuc celebrant. xv. kal's. marcii cõterũt ollas in synagogis dicẽtes sicut cõtritus est aman sic regnũ xp̃ianorum velociter cõterat̃. Secũda oratio iudeorum precipit̃ eis q̃ fiat cũ transeunt ante domos oratõnis xp̃ianorum. orant eñ sic in sñia fm hebraicũ suũ dom⁹ supbo℞ ꝓsternet te de⁹. Tercia orõem faciũt cũ trãseũt ꝑ cimiteria christiano℞ sub tali verbo℞ serie. erit verecundata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit quia finis christiano℞ vermis est. Quartam oratõnẽ faciunt quotidie ter in die in qua maledicũt ihm xp̃m et discipulos suos atq3 reges 7 principes christianos cui⁹ tenor talis ẽ fm Hieronimuꝫ de sancta fide in tractatu secundo libri sui quẽ composuit per mandatum pape benedicti in capitulo q̃nto. et vt intelligatur notandum q̃ iudei vocant

conuersos ad fidē christi mesunadin.i. destructos
dicunt ergo sic mesunadin.i. destructis nō sit spes
⁊ oēs heretici ⁊ oēs qui loquunt̄ ꝯtra isrł in breui
sint scisi ⁊ regnum sup̄biosum in breui sit euulsum
cassatum et destructū ⁊ oēs inimici nostri sint de-
structi ⁊ humiliati et confracti breuiter in diebus
nostris. Mgr̄ Alfonsus cōuersus in libro de bellis
dei ca.xliiij. vocat iudeos superbos et crudeles q̄a
non orant ex charitate sicut xp̄iani et ponit in ter-
minis supradictā orōnem sub hac forma. Qui cō-
uertuntur ad aliā legem nō habeant spem ⁊ oēs
heretici subito pereant ⁊ oēs nostri inimici et oēs
odientes nos ⁊ oēs qui querūt mala nobis subito
succidant̄ et oēe regnū superbie frāge cito destrue
et opprime cito in diebus nostris ⁊ ipsi vocant xp̄i
anos regnū malignitatis. hec ille. Cū aūt iudeis
dicitur a christianis ꝙ ipsi faciāt hanc orationem
statim negant. sed mentita est iniquitas sibi: cū h
fuerit publice ostensum ꝑ supradictū mgr̄m Al-
fonsū illustrissimo regi alfonso qui disputauit cū
maioribꝰ ⁊ sapientioribꝰ iudeoꝝ ⁊ fecit eos cogno-
scere ꝙ dicebant p̄dictā orōnem ⁊ maledictionem
cōtra christianos ꝓpter quod p̄dictus rex inhibu-
it iudeis singulis ne illam orōnem dicerent ⁊ ꝙ eā
ab oībꝰ libris suis raderent ⁊ amouerent cuius te-
nor talis est. Dn̄s alfonsus castelle tolethi ⁊ legio-
nis galecie. hyspalis. cordube. mircie. gibennij. et
algarbij. Rex. dn̄sq̄ moline consilijs iudeorū oīm
regnoꝝ nostroꝝ. ⁊ ipsoꝝ quilibet gratiā cū salute
Uolo vos scire nobis fuisse relatū ꝑ magistrū Al
fonsum cōuersum sacristā maioris eccl'ie valisolita
ne vos vti a magnis tp̄ibus inter vos quotidie ab
vtroq̄ sexu adulte etatis orōne quadā in qua ma-
ledictōes oīpotētis dei xp̄ianis ac oībꝰ ad fidē xp̄i
cōuersis imprecamini eos censendo hereticos eti-
am inimicos capitales ⁊ ꝙ publice deū exoratis vt
eos destruat atq̄ perdat. ⁊ licet aliqui iudeoꝝ di-
cando negabant hoc non dicere christianis dispu
tauit tamē hoc dictus magister Alfonsus cū sapi
entioribꝰ valesole qui de vobis fuerint adinuenti
coram iudicibꝰ vestris ac scribis publicis ⁊ merinis
atq̄ probis viris de predicatoribꝰ fratribꝰ ⁊ m'tis
alijs circumstantibꝰ vbi iuramento legis iudeorū
illi sūme literati inter se concesserunt dictis libro-
rum suoꝝ iniunctū ab antecessoribꝰ hoc fuisse ve-
luti dictus magister alfonsus demonstrabat ⁊ ipsi
suis nominibꝰ sup̄ hoc vice et vicibꝰ roborarunt ī he
braico. videntes nobis hoc vituperare ⁊ erogare fi-
dei christiane in bonū duximus per mandatū ne ī
aliquo regnorum nostrorum amplius hoc fiat. Et
si iudeus aliquis vel iudea hoc p̄sumpserit attem-
ptare iudicibꝰ omnibꝰ ⁊ merinis atq̄ potentibus
cuiusq̄ loci in quo hoc acciderit q̄ hanc nr̄am lite
ram viderint vel transūptum signato notario pu-
blico iniungimus viua voce ibi remediū ponere si
cut erga illos qui cōtra xp̄ianam fidē proponunt
⁊ lr̄am nostrā recipiunt in contemptum ⁊ ꝙ vt ibi
scribit̄ compleatis ⁊ vnus ꝓ alio nō excuset̄ quod
iniungimus ponere in effectu ⁊ custodiatis ⁊ defē
datis. Predicte nostre litere vel transumpti illiꝰ si-
gnati notario publico ostensoꝝ nec ꝑmittatis di-
cto vel facto aliquē vel aliquos cōtra eum ꝓcede-
re q̄modo nec aliud faciatis in hoc sub pena no-
stri dominij centūq̄ marabetinoꝝ nūmisme noue
cuiuslibet omni vice. ⁊ qualiter vos hanc literam
vel transumptū signatū notario publico tales vel
tales duxeritis adimplendū cuiq̄ notario publi-
co cuiusq̄ ville vel loci qui ad hoc vocatus fuerit
imponimus per mandatū ꝙ hoī hanc lr̄am nr̄am
nunciāti testimonium suo signatū signo p̄bea-
vt nobis constat qualiter mandatum nostrum du
xeritis adimplendum ⁊ aliud nullus vestrū aude-
at attemptare sub dicta pena ⁊ officij vestri lecta
litera sibi oīmodo presentetis datum in valle oleti
xxv. die mens. februarij. era. M.ccc.lxxiiij. ⁊ licꝫ tp̄e
illius regis iudei de facto illam amouissent tamen
post mortem regis iteꝝ recupata est a iudeis sicut
dicit mgr̄ Johes conuersus in libro de concordia
legum titulo. v. ca. x. qui iteꝝ ex precepto regis in ci
uitate burgensi coram dn̄o gomecio archiepisco-
po toletano cui rex negocium recōmisit disputa-
uit cum sapientibus iudeorum et ostēdit eis ꝙ pꝰ-
q̄ eis prohibita fuit predicta oratio adhuc illam
continuo ter in die dicebant scilicet de mane in me
ridie et in completorio et cantor eorum bis hoc di
cere obligatur populo presente et respondente
Amen. Et predictus doctor tactis sacrosanctis de
veritate dicenda vt patet in capitulo supradicto
iurauit ꝙ illud quod personabat predicta oratio
erat hoc in forma. non sit spes destructis ⁊ repente
heretici deperdantur et inimici nostri subito scisi
sint. ac regnum superbie in puncto frangatur et in
diebus nostris submergantur ⁊ tu deus benedicte
frange inimicos nostros et eorum destrue superbi-
am sine mora. Item ꝙ verum sit ꝙ iudei dicant
hanc orationem etiam temporibꝰ nostris accedat
singularis testis de eorum genere scilicet dominus
Paulus burgens. episcopus qui in dyalogo suo di
stinctōne. v. capi. vij. declarans contra iudeos. liij.
capi. ysaie. Nō posse exponi nisi de rege messia ihe-
su christo super verbo et pro transgressoribus ora-
uit sic dicit. hoc non potest exponi de populo iu-
daico qui non solum non orat ꝓ gentilibus inmo
quotidie orat pro destructōne romani imperij ⁊ p̄
sertim pro destructiōe ecclesie christi. ⁊ discipuloꝝ
eius vt patet per quandam orationē eius que quo
tidie ab eis dicit̄ in suis synagogis. in qua inter q̄-
daꝫ alia expresse dicitur omnes heretici subito pe-
reāt que verba Rabisalomon ⁊ rabi moyses et ce
teri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli naza
reni. vide ergo si de talibus potest verificari et pro
transgressoribus orauit. hec ille. Item sicut dicit
magister Alfonsus conuersus libro et ca. quo sup̄
Orant iudei ꝙ si aliquis iudeus dederit christia-
no quod perdidit vel gentili ꝙ non parcat ei deus
et infra adhuc est intentum aliquoꝝ eorum quan
do orant qualibet die ꝙ gentiles adorant ⁊ obedi
unt ebel. berith. ꝙ sonat nihil et vanitas.

In doctrina eorū contra xp̄ianos.

Extadecima crude

litas iudeoꝝ ostendit̄ in eoruꝫ thalmu-
thica doctrina sic notat p̄dictꝰ mgr̄ alfō
sus ꝯuersꝰ ī li. ⁊ ca. q̄bꝰ s̄. vn̄ dicit ꝙ defendit̄ iudeo
ne dicat formosus est iste christianus qd̄ sonat nō
des ei hospiciuꝫ in terra. Item docent ꝙ si xp̄iano
vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non trada-
tur ei. Item dicunt ꝙ quicunq̄ inuitant ad do-
mum suam christianum vel gentilem ex hoc obli-
gat ad captiuitatem filios suos. Item dicunt ꝙ
quicunq̄ comedunt panem christiani vel genti-
lis non gustat gustum panis. Item dicunt ꝙ chri
stianus vel gentilis qui percutit iudeum reus est
mortis. Item dicunt ꝙ christianus vel gentilis
qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex
non fuit data nisi generi Jacob. Item dicunt
ꝙ secreta legis non debent reuelare alicui gen-

tili. Item dicunt ꝙ peccatum est recipere elemosy
nam ab homine gentili ne habeant bonam remu-
neratione͂ a deo ⁊ ꝙ no͂ pereant a mu͂do. Item di-
cunt ꝙ no͂ est fides nec veritas in gentibꝫ adhuc eti
az nec in sepultura. Ite͂ dicunt meliore͂ que͂ vide-
ris de ge͂tilibꝫ occide eu͂. Unde ad hoc e͂ qđ deducit
Iheronimus de facta fide in fine libri sui ꝙ est se͂
tentia rabi symeonis filij rabi ioachim ꝙ meliore͂
xp̄ianoꝝ debet ho͂ occidere ⁊ meliori colubroꝝ de-
bet ho͂ frangere caput. Et declarat rabi salomon
ꝙ illud qđ dicit rabi symeon meliore͂ xp̄ianu͂ .i. ma
gis deuotu͂ deo vult dicere. Item precipit in Abo
dazara ⁊ sic narrat rabi moysen de egypto in libro
de mada ꝙ illi qui sequu͂tur regula͂ ih̄u nazareni.
Si homo viderit eos inclinatos ad morte͂ debet
eos homo occidere. ⁊ si sunt circa puteum debꝫ ho͂
eos p̄ijcere intus ⁊ ponere vnu͂ lapidem in ore pu-
tei. ⁊ si scala fuerit in puteo debet homo eaz amo-
uere ne scꝫ ꝑ eam possit ascendere. Item dicunt ꝙ
est peccatu͂ vendere christiano possessionez ꝑ aliq̊
precio. Item dicu͂t ꝙ no͂ debe͂t vendere christiano
aliqua͂ bestia͂ nisi ꝓ ml'to maiori q̄ valeat. Ite͂ di-
cu͂t ꝙ xp̄ian⁹ qui co͂mittit aliqđ crime͂ dꝫ mori solu͂
modo vno testimonio. Ite͂ dicunt ꝙ mulier israhe
lita co͂mittit magnu͂ peccatu͂ si lactat filiu͂ christi
ani. q2 nutrit filiu͂ ad ydolatrandu͂ ⁊ ꝙ non debe͂t
consentire ꝙ mulier xp̄iana lactat filium iudee q2
est fama ꝙ suffocaret eu͂ sed dicu͂t ꝙ cum custodia
bene po͂t fieri. Item dicunt ꝙ christianus q̄ obser
uat sabbatu͂ dignus est morte licet faciat sabbatu͂
suum altera die septimane. Ite͂ expresse ma͂dat͂ iu
deis in thalmuth ꝙ facia͂t oe͂ damnu͂ gentilibꝫ si-
gnanter christianis q2 reputa͂t eos ydolatros ab-
solutos. Dicu͂t em̄ ꝙ libere ⁊ sine aliq̊ peccato iu-
deus po͂t recipere bona christianoꝝ ⁊ est verbum
valde vsitatu͂ inter iudeos ꝙ error co͂puti que͂z fa-
cit iudeus xp̄iano lice͂tiat͂ ⁊ est sine culpa. Et dici-
tur in libro q̄ vocat͂ rabaqma in ca. qđ incipit hac
gazel legu͂t mg̃ri si iudeus ⁊ xp̄ian⁹ venerint a͂n te
ad iudiciu͂. Attende si potes iustificare iudeu͂ ſm
legem hebraicaz iustifica eum dicendo hoc p̄reci-
pit lex et si non poteris eum iustificare ſm ius he-
braicu͂ potes tn̄ iustificare eu͂ ſm ius alioru͂ genti
um iustifica eu͂ ⁊ dices christiano hoc p̄cipit ius ve
strum. Sed si non poteris eum ꝑ vnu͂ ius nec ꝑ al-
teru͂ iustificare obserua eu͂ cauillato͂nibꝫ q2 rapere
pecunia͂ christiano est res licentiata. Et ideo in li-
bro canhedrin in ca. qđ incipit artuhabitor ꝙ ran
canalia faciebat p̄conisari ꝙ quicunqꝫ iudeus sci-
ebat ius esse xp̄iani ⁊ faciebat testimoniu͂ in iuua
mine ei⁹ ꝙ esset exco͂icatus q2 extrahebat pecunia͂
a potestate isr'l cum suo testimonio. Ite͂ dicunt ꝙ
peccat iudeus soluendo aliqua͂do debitu͂ xp̄iano
ſm opinione͂ rabi ysmahel qui dixit ꝙ trib⁹ diebꝫ
ante festu͂ gentiliu͂ ⁊ tribꝫ diebꝫ post ⁊ in ipsamet
die festiuitatis ꝙ no͂ debeat soluere debitu͂ gentili
Et cum christiani celebrent vna die hebdomadi
festiuitate͂ sua͂ scꝫ in die dn̄ica. Ideo tota hebdo-
mada ingredit͂ peccatum iudeoꝝ. quia dies dn̄ica
cum tribꝫ diebꝫ p̄cedentibꝫ ⁊ cu͂ tribꝫ diebꝫ sequen-
tibus complet septe͂ dies. Itez dicunt aliqui sapi
entes iudeoꝝ ꝙ non debent soluere christiano nec
ei facere alique͂ amore͂ tribꝫ diebus antequa͂cunqꝫ
festiuitatem neqꝫ in ip̄a die festiuitatis q2 iudei vo
cant illam die͂ contrito͂nis siue fracto͂nis gentiliu͂
Sic ergo affirmant ⁊ docent esse peccatum soluere
christiano debitum ⁊ facere ei alique͂ amore͂. Ite͂
absoluunt iudeu͂ qui mentit͂ christiano vel falsu͂
iurat sicut patuit sup̄ argume͂to .iiij. co͂siderato͂is.
v. Et intantu͂ nome͂ christiani est exosu͂ ⁊ immu͂
dum ⁊ venenosum inter eos. ꝙ qua͂cunqꝫ rem qua͂
tumcunqꝫ turpem vocant noi͂e christiano sicut de
vase vrinaꝝ ⁊ similibꝫ dicu͂t istud est vas xp̄ianicu͂
odor christianicus est iste. ⁊ ꝙ pei⁹ est docent ꝙ ihe
sus fuit fornecin⁹ ⁊ factus in muliere immunda ⁊
ꝙ est iudicatus in altero mu͂do missus in i͂mundi-
cia feruenti hoi͂n. Item libru͂ euangelioꝝ vo-
cant iudei in thalmuth vt maledicant guylayon
quod sonat in hebraico falsitas incarcata. Item
vocant pane͂ sacratum panem venenosum. Ite͂ no
minant cruce͂ harum quod in hebraico sonat res
scisa vocant etiam eam bohena .i. abhominatione͂
Item vocant sanctam mariam haria quod hebra
ice sonat scissura. Uocant etiam eaz ltemea quod
sonat polluta vocant etiam christu͂ manzeri. Ite͂
de ih̄u faciunt signum quod ostendit hebraice qđ
eius nome͂ sit mortuum et sua memoria. Item di-
cunt quod computum ihesu est tricentum et sede
cim quale est computum verbi quod dicitur in he
braico variqꝫ quod est idem ꝙ vanitas sicut cope-
tunt legem saracenorum per signu͂ verbi quod di
citur in hebraico hebel quod idem est ꝙ nihil. Ite͂
vocant ecclesiam thahuc idest error. Item voca͂t
preconem iolali idest latrationem. Item vocant
sacerdotes gallalin idest tresquilados. Item vo-
cant corona͂ sacerdotis corha idest messatura. Uo
cant diem veneris sanctitaphel. idest de saborrido
Item vocant diem festiuitatis nostre horga idest
quebronte. Item voca͂t paruulos christianos sa-
katin .i. serpentes. Om̄es supradicte doctrine repe-
riuntur in thalmuth ſm doctores generis eoꝝ. Et
licet christiani sint domini iudeorum ⁊ omnia su
pradicta sciant vel ad eorum aures veniant quan-
tumcunqꝫ sunt horribilia et crudelia ⁊ falsa no͂ rd
dunt tamen malum pro malo quinimo orant pro
eis vt deus auferat velamina a cordibꝫ eorum ⁊ re-
ducat eos ad veram fidem. Ecce q̄m manifeste pote
rit vnusquisqꝫ noscere doctrinam christianorum ⁊
iudeorum quia illa pijssima et iudeorum crudelis-
sima.

In vsuris quibus expoliant christianos.

Ecimaseptima cru

delitas iudeorum ostendit͂ in vsuris no͂
posset chalamus explicare quot sunt mo
di et chalamitates iudeoꝝ in vsuris exigendis cu͂
in hoc no͂ hoi͂em sed verius demones dici possint.
Repertu͂ est quendam iudeum in Samoreu͂. ciui-
tate pro decem milibꝫ sexaginta milia recepisse de
vsuris. Retinent enim vsurarios co͂tractus de ge-
neratione in generato͂ibꝫ intantu͂ vt no͂ solu͂ rusti-
ci agricultores. sed etiam plures scutiferi et mili-
tes ab eis quasi captiui tenentur non tantum co͂-
tractibus sed et iuramentis astricti non nascit͂ ru
stico pullus vel edulus quin statim sit presentatus
iudeo feneratori. Seges au͂t et principes vsure hu
iusmodi fauorem dantes et non prohibentes sunt
in grandi periculo animarum. vnde extra de vsu-
ris post miserabilem scriptum est iudeos ad remit
tendas christianis vsuras per principes et pote-
states compelli precipimus seculares. Alexan d'lo͂
dicit ꝙ tales domini qui in terris suis vsurarios
tenent licet mortaliter peccent tamen nihil resti-
tuere obligantur si nihil ad eos de bonis eoꝝ pue-
nerit nec est simile de auctoritatibus malis qui ef-
ficacem ca͂m prestant ⁊ de his qui sunt mali ca͂ per
accidens puta q2 tale malum in patria conseruet͂
vl' libere fiat. Si au͂t p̄dicti domini cogant debito

res dare vsuras ſm rodoneñ. tunc ad restitutõnez tenenẽ etiã si nihil de hoc ad eos puenerit. Sz forte melius sentit vb. dicens ꝙ tales qui cũ possunt nõ compellunt ad restituendũ vsuras tenenẽ etiã si nihil puenerit ad eos. cuiꝰ rõ esse põt qꝛ sicut supra dictũ est habẽt hoc ab ecclesia in preceptũ saltem de iudeis ꝙ si nõ obseruãt cũ ex eorum officio incumbat eis interpretatur consensũ se habere iuxta illud. Non caret scrupulo concessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiari. extra de homicidio sicut dignũ. §. iiij. 7 hec est intentio beati bernardi in tractatu suo de restitutõibꝫ q̃ mihi placet. In confirmatõne oĩm p̃dictaꝝ crudelitatum 7 ꝓ fine huiꝰ septime cõsideratõnis 7 vt vnusquisqꝫ xpianus se custodiat a cõuersatõne iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. li. de secretꝭ secretoꝝ ad alexandrũ ponẽs ei documentũ dicẽs. Nũq̃ speres in homine q̃ nõ credit legẽ tuã. Sequiẽ. Et caue ne accidat tibi vt accidit duobꝫ hoĩbꝫ q̃ dicunẽ associati fuisse in vno itinere q̃ꝝ vnus erat magus orietalis reliquus vͦ iudeus. Magus equitauit mulã quã nutriuit ad placitũ suũ que portabat vniuersa necessaria sua quibꝫ indigebat. Viator iudeus vͦ incedebat pedes nõ habens cibũ nec alia necessaria dum ergo fabularenẽ in via dixit magus iudeo q̃ ẽ lex tua que est fides tua. Respondit iudeus. credo ꝙ in celo est vnus deus quez adoro 7 expecto ab eo bonum anime mee et remuneratõnem 7 illis q̃ cõueniunt mecũ in lege mea 7 fide mea. Et crudelitas mea est ꝙ qui discrepat mecũ in fide mea licitũ est mihi tollere sanguinẽ suũ. pecuniã suã 7 amicũ suũ 7 vxorẽ parentes 7 genitores insuꝑ maledictuz est mihi si seruo ei fidez vel iuuo ipm. vel si facio ei misericordiã vel parco ei. Consequenẽ inquit mago demonstraui tibi inquit legem meam redde ergo me certũ de fide et lege tua. Cui respondit magus dicẽs fides eñ 7 credulitas et lex mea hec sunt In primis volo mihipsi bonũ 7 filijs generis mei 7 nolo alicui creature dei malũ sequẽtibꝫ legẽ meã nec discrepantibꝫ mecũ in eadẽ nolo malũ. 7 credo equitatẽ 7 misericordiam seruandam cuilibet viuenti 7 nulla iniuria placet videẽ etiã mihi ꝙ quãdo aliq̃d mali accidit alicui viuenti ꝙ illud maluz me contingat 7 me conturbet. Affecto etiã ꝓsperitatẽ sanitatẽ et incolumitatẽ 7 felicitatem accidere oĩbꝫ hoĩbꝫ vniuersaliter. Tũc dixit iudeus q̃d si iniuria vł offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio ꝙ in celo est deus iustus. bonus. sapiẽs cui nihil est occultũ. nihil secretũ. nihil penitus celatur de his que licent in suis creaturis qui remunerat bonos iuxta suas bonitates. malos vͦ 7 trãsgressores iuxta suas transgressiones. Cui iudeus. Quare ergo non seruas legem tuam vt quid non cõfirmas operibꝫ tuis fidem tuã. Magus inquit. Quõ fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis 7 tu vides me ambulare pedes fatigatũ famelicũ. 7 tu es eques saturatus 7 quietus. Cui magus. veritas h̃ est 7 descendens de mula aperuit viaticũ suũ 7 cibauit 7 potauit eũ. deinde fecit eũ equitare equitaturam suam. Postq̃ vͦ iudeus bene firmauit se ĩ eq̃rando iunxit calcaria festinando 7 relinquẽs magum recessit. tunc magus cepit vociferare 7 dicere expecta me qꝛ confusus sum. Iudeus vͦ dicebat. nõne indicaui legem meam 7 conditõnez eiꝰ 7 ego volo similiter confirmare eam. Tunc festinabat mulam 7 magus sequẽs eius vestigia inquit. O iudee noli me relinquere in hoc deserto ne interficiar a leonibꝫ 7 moriar mala fame 7 dolore sa. age ergo misericorditer mecum sicut ego tecuz. Iudeus vͦ nec respiciebat retro nec intẽdebat dictis suis nec cessauit donec latuit visum eius. Quando ergo magus fuit desperatus de succursu recordatus fuit perfectionis sue legis et fidei sue et eius quod dixerat iudeo videlicet ꝙ in celo est deus iustus iudex cui nihil est occultum 7 nihil secretum in creaturis suis latet. Dirigens ergo caput suum ad celum dixit. Deus meus tu nosti ꝙ credidi in te ĩ tua lege in tuis mandatis sanctificaui te sicut perpendisti. Confirma ergo apud iudeum laudem meaz in te. His dictis nõ multũ iuerat magus 7 ecce inuenit iudeum ꝓstratum et eiectum de mula cõfracta tybia. et leso collo. Mula vͦ stabat ex opposito a remotis que videns magum nouit dominum suum et accessit ad ipsum propter nutrituram suã equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum ĩ doloribus mortis recedebat. Iudeus vͦ clamabat Bone frater pro deo habe misericordiaz de me qꝛ confractus sum et morior. Indigeo pietate et misericordia. Serua legem tuam quia contulisti tibi victoriam qua superasti me. tunc cepit magus increpare eum dicens tu male peccasti in me et dereliquisti me sine misericordia. Cui iudeus noli me reprehendere de re preterita quia ostendi tibi ꝙ h̃ est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum et inueni parentes meos 7 senes antiquos in hac lege ꝑseuerantes. Tunc misertus est eius magus et portauit eum post se donec peruenirent ad locũ destinatum et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquot expirauit. Audiens vͦ rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit et cõstituit eũ baiulum suum propter pia opera 7 pietatem 7 bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersatõnis iudeorum 7 declaratio conditionis eorum crudelissime.

De iudeorum fatuitatibꝫ que sex passibus mẽsurantur.

Octaua consideratio

huius libri est de iudeorum fatuitatibꝫ 7 sua grandi stulticia. excecati suis peccatis miseri iudei non solum in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa et mendacia innũera contra legem christi et eius aduentũ vt patuit sed etiam nonnulla alia scripserunt veluti amentes que eos fatuos 7 insensatos ostendunt a quoqꝫ sane mentis audiãtur. hec eñ est pena aliquid scribentis contra deum. non eñ permittit spiritussanctus eos mentiri nisi ita clare ꝙ ab omnibus cognoscatur esse falsum 7 mendaciũ. Et sunt sex passus in hac consideratione pertractandi. Primꝰ de his que dicunt contra charitatem. Secundus de his que dicunt contra legem nature. Tercius de his que dicunt contra diuinam perfectionem. Quartus de his que dicunt contra legem mosaicam 7 contra prophetas. Quintus de manifestis impossibilibus. Sextus de fatua expectatõne messie.

De fatuitatibus iudeorum contra charitatem

Primus passus ẽ de

fatuitatibꝫ 7 falsitatibꝫ iudeoꝝ q̃ dicũt cõtra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licentiam ꝙ homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et

adhuc percutere eos sine onere peccati alicui⁹. Di cunt ei in canhedrin in ca. qđ incipit elluhenamic henaquim. ꝙ ille qui ꝑcutit p̄rem ⁊ matrē suā ꝫ solum ꝙ non faciat vulnus liber est. Item dicit Rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiū ca. v. talia verba. homo qui ꝑcutit patrem suū ⁊ matrē suā debet mori suffocatus sed nō tenetur ad penā si nō fecit eis plagā sed si eos ꝑcutit ⁊ nō facit in eis plagam nō est aliud nisi sic q̄ percuteret vnū aliū hoīem ex israel. ⁊ qui eos ꝑcutit postꝗ̄ sunt mortui liber est. Itē dicit ꝙ ille qui maledicit patrem vel m̄rem suā nō est culpabilis in aliquo nisi in maledictiōe noīauit aliqđ nomē ꝓꝓriū dei. Et non solū patri carnali dant licentiā maledicendi sed etiā deo sicut dicūt in canhedrin. in ca. qđ incipit arbamitor. ꝙ ille qui maledicit deum nō habet aliquā culpā nisi declarauerit nomē ꝓꝓriū dei qđ vocat̄ sembāmephoras. Sed si nominat in hora maledictionis cuꝫ aliquo alioꝝ noīm suoꝝ sicut adonay ⁊ heloym vel sabaoth nō habꝫ aliquā culpam. que oīa ꝗ̄falsa ⁊ ꝗ̄fatua sint clarū est. apparet eīm manifeste ꝙ sunt contra charitatē cum hoc requirat charitatis natura vt deus diligatur ⁊ proximus non vt maledicant̄.

De fatuitatibꝫ iudeoꝝ contra legem nature.

Secundus passus est

de fatuitatibꝫ et falsitatibꝫ iudeoꝝ contra legē nature. vnde ipsi dant licentiaꝫ occidendi sine aliqua pena scꝫ ꝙ in canhedrin. i. ca. qđ incipit hellulen haymi terahymvbi dicit̄ sic. si aliquis ligauerit manus ⁊ pedes socij sui ⁊ cā hui⁹ mortuus fuerit fame liber est ligator a morte. Sꝫ si ligat eū ad solem vel ad frigus ⁊ moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel ꝓijcit cum ante leonem liber est a morte. ⁊ si ꝓijcit eū ante muscas culpabilis est morte. Et si ꝓijcit eū in puteum in quo est scala ⁊ alius remouet scalam qui ipsuꝫ ꝓijcit liber est. Item si decē hoīes percutiūt vnū hoīem cū decem fustibꝫ et occidunt eum oēs sunt liberi. Itē si vnus homo alteꝝ occidit ⁊ postmodum inuenitur ꝙ ille mortuus est trefe hoc est ꝙ habet pulmones coniunctos vel habet aliquā illarū causaꝝ quare iudei abhominant̄ carnes et nō comedūt occisor est liber ⁊ glosat Rabi salomon qꝛ interfecit q̄rem morituram. aīal eīm quod est trefe dispositum est ad mortē. Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibꝫ canhedrin ca. ix. ꝙ si homo criminosus venit ante iudices ⁊ vna voce sunt cōcordes ꝙ ille est dignus morte ⁊ qđ ad hoc ꝙ talis hōsicut ille sit liber necesse ē ꝙ iudices sint discrepantes ⁊ ꝙ pars illoꝝ cōdemnet eum ⁊ ꝑs absoluat ⁊ si sunt plures voces condēnantiū morit̄. Itē dicunt in libro de hulhin ca. j. ꝙ si petrus vbi gratia facit testimonium falsum contra martinū ꝓꝑt̄ qđ testimoniū secutā est ꝙ dicti iudices condēnauerunt predictū martinū ad mortem. Et deinde anteꝗ̄ executio predicti martini facta sit ꝓbat̄ ꝙ testimoniū petri fuerit falsuꝫ. Precipit lex ꝙ sit liber martinus ⁊ ꝙ petrus moriat̄ vt non viuat ad volendū occidere primū suum cuꝫ suo testimonio falso: qꝛ sic dicit lex. deutero. xix. ⁊ reddet̄ ei sic fratri suo facere cogitauerit. ⁊ ꝓpter hoc verbū qđ dixit facere cogitauerit ⁊ nō dixit fecit intricatur ipsi ⁊ dicunt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iā facta quando fuit probata falsitas petri ꝙ in tali casu petrus est liber: Ecce quō dant iudei manifeste occasiōnē ꝙ homines cadant in peccatuꝫ homici-

dij reddendo eos absolutos in his que nō solū ꝗ̄m legē scripture sed etiam ꝗ̄m legem nature sunt digni punitione. Item dicunt in thalmuth in libro qui dr̄ calla ꝙ iudeus habet licentiā vtendi cū vxore sua turpiter ⁊ innaturaliter scꝫ ante ⁊ retro ⁊ dicit ibi liber madarym ī ca. qđ incipit ellirmutariꝫ ꝙ vna mulier venit ante doctores conquerēdo se ꝙ vir eius vteretur ea contra vsū naturalē. ⁊ ipi responderunt filia nihil possumus in hoc facere qꝛ lex dei dedit ei licentiā. Et dixit. Et vnde probat̄ Responderunt ex textu qđ dicit̄ in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cū masculo coitu femineo morte moriat̄ videt̄ ꝙ qꝛ dicit̄ in hebraico zazyas in plurali. ꝙ iō mulieri cōueniūt duo modi iacendi siue succūbendi viro. Itē dicūt in eodē ca. ꝙ si vnus hō iacet cū vna muliere vxorata vel cū illis que in lege vetantur ꝙ si illa in illa hora nō accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cū ea nō peccat. Dicūt etiam ꝙ ille qui coit cū masculo nō peccat si ille qui iacꝫ sb altero nō accipit delectatōnem. Iteꝫ dicunt in eodē ca. ꝙ ille qui coit cū masculo nō peccat nisi sit ix. annoꝝ ⁊ nō infra. Itē dicūt ꝙ qn̄ lex dicit vir q̄ fornicat̄ cū muliere viri morit̄ ille ⁊ illa. ꝙ hoc intelligeret̄ in illo qui est vir scꝫ ꝙ habeat etatē ⁊ sit ꝙ maritus eius sit vir ⁊ declarat rabi moysen ꝙ nō habet nomē viri quousꝗ̄ trāseat. xiij. annū. Seqtur ḡ ex verbis ei⁹ ꝙ ille qui est minoris etatis licētiat̄ in quocūꝗ̄ modo adulterij. Itē loquit̄ ꝙ vir adultus q̄ facit adulteriū cū muliere maritata c⁹ vir nō attingit etatē. xiij. annoꝝ ꝙ nō peccat. Itē dant licētiā furandi hoīes ⁊ vendēdi hoc inuenit̄ ī libro canhedrin in ca. qđ incipit hellulheym. hanhenaquin. ꝙ si pater furat̄ filiū suū ⁊ vendit vl̄ magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omia supradicta sunt talis nature ꝙ gētiles et illi q̄ viuebāt solum rōne naturali euitarent ⁊ iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quanto magis illi qui subijciunt legi diuine.

Contra diuinā ꝑfectionē ⁊ ibi explicant̄ quinꝗ̄ fatuitates.

Tercius passus est de

fatuitatibꝫ ⁊ falsitatibꝫ iudeorū contra diuinam ꝑfectōeꝫ. Et primo dicunt deū corporeū. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo. j. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulū benedictōnes dicūt deum caput et brachiū habere ⁊ in cesarie pixidē gestare ligatam corrigio ipsiusꝗ̄ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatū. Intra do pixidem. iiij. esse cartulas iudeorum laudes cōtinentes. In sūmo aūt sinistri brachij gestare aliam pixidem simili modo corrigio ligatam. carthā ꝙ ibi esse continentem omnes laudes que in predictis. iiij. scripte dicuntur. Et dicunt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de pixide quā gestat ī cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritatem sibi attrahunt ab eo loco vbi dn̄s ait ad moysen. videbis posteriora mea facies aūt mea non videbitur. tūc eīm vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum aūt ipsius alicuius pixidis esse necessariū est. De ea autem quam gestat in brachio auctoritatē ꝑferunt ab ysaia dicente iurauit dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis sue per brachium fortitudinis vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virtus illius pixidis continetur. Sed h̄ quante sit fatuitatis patet qꝛ cum lex perhibeat deum moysi dixisse posteriora mea videb. ⁊ qꝛ deū mētiri

non posse constat. ita postea factum licz scriptura tacête nõ dubitemus. nusq̃ tñ lex meminit q̃ moy ses in eis posterioribꝫ aliquid viderit qualiter igi tur eum corrigie nodum quod sine risu vix dici po test vidisse dicunt iudei. Item cum posteriora nõ solum ceruix sed etiã quelibet corporis pars cõueni entius intelligi possit hoc quod iudei euz ceruicê vidisse asserunt nõ rõne vel legis auctoritate sed so le ꝓbant volũtate ꝛ sic stultam patet esse explana tionem iudeorum ꝓdictam. ꝛ cũ careat rõni ꝛ scri pture iuuamine ꝓgredi licet. nam si eum dei ceruicem vidisse qđ sane sapienti nephas et videt̃ et est habere cõcedã. quõ esse potuit vt moyses nihil in deo pter ceruicem viderit aut si quid aliud eum vi disse fingamus potuit videre pileum siue corrigie nodum illius scꝫ corone quã dicũt angelum iudei nomine mitraton singulis diebus capiti impone re. Respondent iudei q̃ q2 vidit corrigie nodum affirmandũ est. q̃ vidit ceruicê dei. hoc ꝓ destructi one dicti iudeorum est efficacissimũ. q2 si moysen illum corrigie nodum vidisse mẽtiamur cum eius faciem nullatenus viderit. vnde deum pixidem in anteriori parte capitis gestare ꝓbauit. Respõdet iudeus qm̃ moyses nodum corrigie vidit pixidem qua illa ligaret in capite dei fuisse doctores intel lexerunt sed nõ oĩno sanus est hic intellectus quin vt deum aliquid gestare dicamus. potuit illa corri gia ligari cimbalũ aut tintinnabulũ aliqđ aut ali ud hmõi verũtamen vt oĩa fatuitatis iudeorũ tol lant̃ responsa. Dato q̃ hoc concedamus. vñ queso moysen intelligere potuit chartas intus cõtineri Cum dicant iudei eum scisse nõ solum quid in eis scriptum haberet̃ sed qđ ꝛ sup hec omnia admira tione dignissimum est q̃ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptũ est. nisi versus quos longe post moriens moyses israheliticũ ppl̃m docendo ex se metipso eum laudãs edidit. Et post multa anno rum curricula Salomon deum adorans cõposuit de eorum laude. Nulla ergo est ratõ quare iudei capite scriptum esse debeat credi nec est fuga iude orum qđ habuit spũsancto reuelante. cum nec ip se moyses vsq̃ scriptũ reliquerit nec vllus post eũ ꝓpheta ꝓdiderit. nec iterum est fuga iudeorũ q̃ h̃ habent ꝑ antiquorũ successiones. q2 isto mõ oĩe licebit firmare mendatiũ. et istud est etiã valde in digne ferendum q̃ suis doctoribꝫ apponant id qđ ipsi forsitan volũt. cum ipsi hoc nõ a veterũ relati one ꝑ moysen habuisse testent̃ sed ipsi in versuum explanatione talia cõuincent̃. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deũ habere membra corpalia cum hoc nulla auctoritate cõstet. Qđ iterũ natu rali rõne ostendit̃ q2 si verũ esset deum caput ꝛ bra chia ꝛ totã corporis formã habere igit̃ necesse est q̃ fateant̃ deũ lõgitudinis latitudinis ꝛ latitudinis dimensionibꝫ constare ꝛ sic erit tribꝫ dimensioni bus clausus qđ est incõueniens. De corrigia autez quã eum in capite habere dicunt duo ꝓponunt̃. q2 vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. Si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si vero aliunde aut creator aut creatura est. Si creator ẽ ergo sũt duo creatores. Si creatura est iam quedã creatura ma ior est quadã parte creatoris qđ est inconueniens Item qro hoc qđ in capite vel brachio gestat vtꝝ necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iam creator indiget creatura qđ est ali ud incõueniẽs. Si sine necessitate gestat ergo ali ud deus in se gestat superfluum qđ est etiam incõue niens. Et sic aperte ostẽsum est quante fatuitatis sit q̃ credunt iudei de membris dei ꝛ de corrigia ꝓ dicta. Cum vero aliqđ tale in sacris scripturis de membris dei inuenit̃ necesse est illud allegorice in telligi eo q̃ ad l̃ram si exponat̃ nõ possꝫ stare sicut quod ait moyses ad pharaonẽ locusta inquit ope riet oculũ omnis terre. nunq̃ enĩ terra oculũ habꝫ Item idem filijs chore aperiẽs inquit terra os su um deuorabit illos nunquid terra os habet. Itez in libro iudicũ ait gad ad zebul. Ecce ppl̃s de vm bilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicũ habet. Iterum ysaias ait de ala terre laudes audi amus nunquid terra alam habet. Abacuk quoqꝫ ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. ꝛ lignuz qđ inter iuncturas est efficatior rñdebit nunquid la pis clamare aut lignum põt respondere. Cum er go corporea membra deo realiter ascribere fatuũ sit vt ostensum est. ergo que de eo tanq̃ corporea di cta sunt non conuenit ad l̃ram solam exponere sed allegorice declarare.

Q deus tm̃ est in occidente.

Et secũda fatuitas

iudeorum contra diuinã ꝑfectionem di centiũ in suo doctrinarũ libro q̃ deus ẽ tm̃ in occidente. auctoritate Esdre confirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponẽ tes hoc ita cum omnes stelle in occidentẽ tendũt. tunc exercitus celi supplicat deo ꝛ qm̃ hec suppli catio fit in occidente. Ideo deum in occidẽte asse runt esse. Qui quanq̃ sint a dei cognitiõne alieni si mũdi saltim figurã agnoscerent nõ de deo tam in digna sentirent. quõ aũt ipsi figurã mundi nõ co gnouerant declarat̃ sic. Qm̃ nos orientem nõ dici mus nisi locum illum vbi stella prius apparet nec occidentem nisi vbi nostro subtrahit̃ aspectui qđ qui vult sibi subtiliter demonstrari decet ꝛ ipsum illud subtili oculo intueri qđ hoc modo cõsidera ri potest. In quocunqꝫ vis loco consiste ꝛ ab eodẽ lineam rectam ad orientis dirige partem q̃ cum ꝑ uenerit ad locum vltra quẽ visum tendere nequit locum ipsum tibi orientẽ esse cognosce. Eodẽ mõ si ab eo in quo consistis lineam rectã in occidentẽ direxeris. cum ad talem ꝑueneris locum qui visui tuo terminũ ponit ipsam tibi occidentis cõstitue locum. hora autẽ recti ortus et hora recti occasus sic demonstrat̃ nascente stella. Predictam lineam vsqꝫ ad ipsum stelle locum ꝓtende ꝛ in centro ipsi us stelle lineam fige. ita vt media sup terram appa reat et media adhuc lateat ipsamqꝫ horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ce perit sup terrã illa hora apud astrologos est verus ortus diei. Eodẽ modo si occidente stella ꝑfatam lineam vsqꝫ ad eam ad occidentis partez dirigens sũmitatẽ linee in stelle fixeris centro ita vt media sup terram ꝛ media sub terra consistat illã horam eius esse occasum dices. Cunqꝫ sol tali mõ occide rit illa hora apud astrologos verus est occasus di ei ꝛ initium noctis. Ex his talis ꝓcedit conclusio q̃ cum pars orientalis orbis eadem sit omnibꝫ. lo cus tñ orientis nõ idem est omnibus. Id idem q̃ꝫ cum occidẽtalis orbis idem sit omnibus. locus tñ occidentis nõ idem est omnibus neqꝫ eadem hora ortus q̃ nobis est ceteris omnibus est. nec eadẽ ho ra occasus est nobis cum ceteris gentibꝫ. sed ꝑm va rietatem locorũ terre in longitudine variat̃ locus orientis ꝛ occidẽtis ꝛ hora ortus ꝛ occasus. hec tã subtilis res apertius silitudine ostendit̃. Consti tuamus ergo solez in pmo arietis gradu ꝛ in pmo puncto gradus ꝛ dicamus q̃ cepit modo oriri ciui tati Aren q̃ sita est in primo. vij. climatũ terre ha

dens viginti gradus ad orientem et totidem ad occidentem habens etiam viginti ad polum aquilonarem et totidem ad australem. Cum huic inquam ciuitatem sol ceperit oriri quam nam hora erit illi ciuitati que .lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren et patet secundum astrologorum libros quod due adhuc hore de precedenti remanent nocte. et cum predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanent hore de die. Cum autem sol illi ceperit oriri urbi patet quod Aren ciuitati duabus transactis horis tercia inchoat hora. Cumque illi urbi sol occubuerit due iam de nocte complete sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filum rectum ab aren protrahas ciuitate et perducas summitatem vnam ad orientem aliam ad occidentem et similimodo facias in alia ciuitate proferens ab ea rectam lineam cuius vna summitas ad orientem et alia pertingat ad occidentem. Nunc queso vtriusque linee termini ab vtrauis parte insimul poterunt conuenire et patet quod non. sed quanto abinuicem ipse distant ciuitates tanto linearum in vtraque parte insimul distabunt summitates tres scilicet gradibus. Patet ergo apertissime quod loca orientis et occidentis et hore ortus et occasus. non eedem sunt omnibus. sed variantur per varijs terre longitudinibus. Item cum sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud alteram quam diximus ciuitatem ab eiusdem ciuitatis oriente in eiusdem occidente lineam protendas quam celi puncta vtriusque eius summitas cacumen contingat Et patet quod illa summitas que vergit ad orientem primum punctum primi gradus virginis percutiet. Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatem lineam eo modo quo diximus ad celum vsque vtriusque tendamus. vtraque summitas eius quas celi partes contingat patet quod illa que ad orientem tendit primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo puncto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineam apud Aren ciuitatem ad eiusdem oriente et occidentem tendentes vsque ad ipsum celum ducamus vtraque summitas quam celi partem contingat patet quod illa que ad oriente continget primam particulam primi gradus thauri percutiet. que vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si autem vrbi illi sole occumbente predictam lineam aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi partes summitas queque continget patet quod orientis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initium primi gradus thauri continget. Nunc ergo cognoscere potest quia gradus signi qui est in oriente sole aren ciuitati apparente non est idem cum eo qui eadem hora alij apparet ciuitati. Sicque omnibus contingit ciuitatibus prout vna distat ab alia in longitudine nec illa celi particula que hodie in ortu solis quouis terrarum loco in oriente apparet. cum eadem que cras eadem hora eodem loco terre in eodem apparebit. Hec graduum in celo variatio contingit quotidie sicut ipse sol per eosdem gradus variatur quotidie quinquidem ita esse vt dictum est necessaria constat ratione et in totius terre spacio non sunt loca orientis et occidentis equalia nec hore ortus et occasus eedem. vnde necessario sequitur stellas dum quibusdam occidunt alijs eadem hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis et orientis locus sed quotidie variatur per varios gradus. multominus credi debet orientis et occidentis mutatio in celestibus accidere creaturis. quibus nulla vnquam interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid propheta dicit. quia tenebre non obscurabuntur a te et nox sicut dies illuminabitur sicut tenebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse inquit reuelat profunda et abscondita et nouit in tenebris constituta et lux cum eo semper erit. Cum etiam nulla in celo ascensus vel descensus possit esse mutatio localis aptissime cuius patet quod in celo nec oriens sit nec occidens quo probato fatuitas est euidens dicentium quod dei locus occidens est vbi stella supplicant deo. Et quia supratactum est de longitudine ciuitatum distantium ab inuicem quomodo hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarum eodem tempore super easdem apparentium breuiter sic ostenditur. Constituamus ergo solem in primo arietis puncto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatem primo puncto septime hore diei erit vtique eadem hora primus cancri gradus in ipsius aren oriente. quod si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem quam prediximus si diligenter inspicias primo quinte hore puncto inuenias eam ibidem fieri incipere. eodemque momento apparebit primum geminorum punctum in illius ciuitatis oriente. vnde indubitanter apparet .iij. longitudinis gradus inter vtramque inuenitur esse ciuitatem. et hoc quidem modo ab astrologis quanta inter duas ciuitates longitudo habetur.

Quod semel in die quotidie deus irascitur.

Tercia fatuitas iudeorum

contra diuinam perfectionem est. quod singulis diebus semel in die irascitur afferentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etiam diei hora eum irasci asserunt causam huius ire esse dicentes quod in illa hora reges iniquitates insurgentes dyademata sibi imponunt et solem adorant. O quam absurdus est sermo iste et quam fatui sunt qui hoc protulerunt cum ire descriptionem prorsus ignorent. quam si nossent non hoc de deo sentirent. Si igitur vis cognoscere quid ira est attende. quod ira est cum audito aliquo quod displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet et super epatem diffunditur et sanguini commiscetur. Inde siquidem homo calescit et in facie pallescit. hec autem nulli conuenit rei nisi que ex quatuor componitur elementis. deus autem talibus non subiacet liniamentis. Cum vero in scripturis inuenitur. Iram applicari deo. vt ibi domine ne in ira tua etc. Intelligendum est quod deus se habet ad modum animi irati qui destruit quod fecit non tamen quod ira in deo cadat subiectiue vt dictum est. non minus etiam illud abhorrendum est. quod dicunt cum de tali re irasci de qua non possit vlcisci quod si posset ira profecto eius quiesceret. Aiunt preterea quod ipsius hore qua irascitur nemo nouerit vnquam punctum nisi balaan filius beor. In hoc autem verbo sibipsis contrarij sunt iudei cum ex vna parte moyses eum vocet ariolum et iudei iniquum. Ex altero vero parte de deo. prudentiorem cum moyse esse significant quia punctum hore nouerit quod moysen latuit et licet hoc dictum magna admiratione vilescat tamen incomparabiliter maioris fatuitatis est. quia dicunt gallum irrationabile animal ipsius hore punctum quotidie scire.

Quod deus semel quotidie in die plorat.

Quarta fatuitas iudeorum

contra diuinam perfectionem est. quod deus semel in die quotidie plorat et quod ab eius oculis due procedentes lachryme in mare magnum concidunt et hoc fulgorem esse affirmant illum qui tempore nocturno de stellis videtur cadere. hec autem ratio deum ex quatuor elementis compositum ostendit esse. Neque enim lachryme fiunt nisi ex humiditatis habundantia descendentis de capite. Si vero ita est ergo ele-

menta sunt dei materia omnis aūt materia prior
est 7 simplicior forma ergo 7 hec priora 7 simplici-
ora deo sunt quod nephas est credere. Itaqꝫ si de-
us talis est vt dicunt cum nec cibo fruatur nec potu.
et quotidie duas ex se mittit lachrimas necesse est
decrescere nisi forte de aquis que sup celos sunt iu-
giter bibat. Ex verbis quoqꝫ ei⁹ intelligitur ꝙ igno
rēt quid ille sit fulgor quod si desideras nosce. Fu
mosus quidam vapor de terra surgit nimium sic-
cus. vnde 7 locum nubium transit pueniens ad lo
cum vbi nō multus est calor qm̄ remotus est a mo
tu firmamenti quo cum puenerit 7 iam multus in
loco vno coierit ipsius loci calore licet exiguo pau
latim crematur 7 crematus euanescit. 7 id est qđ p ae
rem discursitare videmus. Fletus qꝫ ipsius quem
deo indigne asscribunt iudeorum captiuitatē cau
sam esse dicunt qn̄ etiam ꝓpter dolorem eum ter in
die vt leonem rugire asserunt 7 ꝓpter id celum pul
sare pedibus more calcaneū in torculari. more eti-
am columbe quendā susurri sonitum dare 7 quaqꝫ
vice caput mouere 7 dolentis voce dicere. heu mihi
heu mihi vt quid domum meā in desertū redegi 7
templum meū cremaui et filios meos in gētes trā
stuli heu patri qui transtulit filios suos et heu fi-
lijs qui translati sunt de mensa patris sui. Dicunt
etiam ꝙ quidā doctorum suorum hanc audierit
vocem in quodam loco ramoso. Preterea dicūt ꝙ
tanqꝫ prurientes inuidens collidat pedes et more
dolētis manibus plaudat. 7 quia quotidie orat vt
misericordia eius sit sup iram eius. 7 vt erat in po
pulo suo in misericordia hec patent in libro bara-
hot in ca. primo. O insensati iudei dicite cum de⁹
orat quem adorat seipsum an alium. Si alium is
quem adorat potentior eo est. Si seipsum adorat
aut potens est eius ꝓpter quod orat aut impotēs.
Si impotēs est frustra se orat. Si vero potēs aut
vult illud ꝑ quo orat aut nō vult. Si non vult pro
nihilo orat. Si aūt vult nō est necesse orare. Patꝫ
ergo ꝙ omnino sit hec gens iudaica aliena a cogni
tōne diuina. Si ergo verum est deum ꝑ iudeis ora
re vt leonem rugire celum pedibus pulsare more
columbe gemere caput mouere 7 pre nimio dolore
heu mihi clamare. ipm̄ preterea p dolore pedes col
lidere manibus plaudere 7 quotidie vt iudeorum
misereatur orare quid ergo eorum ne liberent impe-
dit captiuitatem an ab ipo an ab eis procedit hec
mora. Si enim ab ipso eum ad comprimēdum vo
luntatem suam minus esse potentem ostendunt.
eum id volentem complere nec valētem pueri mo
re eum plorare asserunt. Si igitur nunc impotens
dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus
sit an nō. Si nunqꝫ habiturus est ergo 7 illius 7 il-
lorum dolor fine carebit suaqꝫ oratio est vacua et
spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud
nondum habuit sed in prefixo et certo habiturus
est tempore. ꝙ cum habebit eos de captiuitate li-
berabit. aut iam habuit sed in remotis illud recu-
peraturus est 7 de captiuitate eos adducet. Si ve
ro habiturus est tēpe certo restat eos dicere quid
sit quod modo prohibeat eum habere scilicꝫ vtrū
hoc paucitate imputant annorum eius an debili-
tati membrorum an obstaculo cuiuslibꝫ rei a qua
nequeāt defendi hec de deo credere nephas est. Le
gimus enim in scripturis sacris quibus iudei no-
biscum fidem adhibent deum antiquis temporibꝫ
maiora miracula fecisse qꝫ sit eos de captiuitate li-
berare. velut cum decem plagis egyptum pcussit 7
tamen eos in manu valida eduxit 7 rubrum mare
diuisit in quod pharaonem cum exercitu suo de-
mersit. Manna quoqꝫ et coturnicibus de celo in
deserto pauit. Aquas etiam iordanis in loco vno
montis instar constituit. Solem et lunam Josue
precibus fixit. De exercitu Sennacherib. c.lxxxv.
milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie so
lem gradibus. x. reuerti precepit. Danielē de lacu
leonem liberauit. Ananiam Azariam et Mizabe
lem de igne et iudeos de babylonis captiuitate li-
berauit. et multa alia que numerare longum esset
mirabilia fecit. Non ergo dicere possunt ꝙ anti-
quis diebus potens nō fuerit. Si autem eum po
tentem fuisse vt equum est concedant sed aliorum
interuentu accidentium eum impotentem factū
dicant post quorum abscessum eum posse suum re
cuperaturum credant alterum eorum necesse esse
fateantur. Illa accidentia aut ex eo aut in eo fuis
se vt infirmitas accidēs homini donec cōualescat
ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illa-
ta vt captiuitas cuilibet a rege illata sue volunta
tis eum potestate priuat donec libertate succeden
te recedat quod si ex eo et in eo fuisse dicant. deum
ergo corpus habere dicunt quod contrariorū su-
sceptibile sit quod de celo sentire nō conuenit. Si
vero ei ab alio illata dicatur illum qui intulit deo
potentiorem esse ostendunt ꝙ nō minus est incon
ueniens. Si autem seipsos sue captiuitatis causā
esse dicant quasi melius modo in captiuitate quā
olim in libertate se habeant hoc patet esse menda
ciū quia nunqꝫ captiuitas libertati est compara-
bilis. Si vero nō hac intentione suam libertatē
rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi perti
naciter eius volūtati obsistunt. scꝫ vt quia ille eos
in captiuitatē coniecit. Ipsi econtrario plusqꝫ ipse
velit in ipsa captiuitate perdurent. deberet vtiqꝫ
eorum satisfacere voluntati 7 non seipsum assidue
tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret
nec eum facere tantū contristari. sed hoc stare nul
latenus potest. cum eū quotidie vt ipsos de capti-
uitate eripiet orent. Excludere ergo debent iudei
tante circuitiōis ambages a pectore suo. Dicet ad
hec iudeus nihil eorum que tu numerasti impedit
nostram captiuitatem. sed deum semper omnipo
tentem fuisse 7 esse fatemur. nec nos captiuitatem
euadere velle negamus. sed deum captiuitati no-
stre certum terminum pfixisse et donec illud quod
constituit iurauit 7 firmauit tēpus adueniat nos
nullo modo liberari posse dicimus. Uere in hoc
verbo inscientiam deo asscribit iudeus. cum eum
tale quid statuisse dicat atqꝫ iurasse qđ prius cū
iurasse atqꝫ firmasse peniteat cuius rei signū est ꝙ
tot modis iugiter vt dictum est ꝑ eis affligitur qđ si
pscijsset nō antea constituisset. Insipiēs ergo ꝯm
iudeos deus fuit ꝙ 7 cum apud eos constet indul-
gere vtiqꝫ ei deberet nec pcibꝫ eum inquietare assi-
duis. Quanto eī̄ frequentius orant tāto magis
eius dolorem innouant 7 quo magis ab orōne ces-
sando eum nō inquietauerint tanto magis eum cō
solari pmittent.

Qꝫ deus dimisit vnum foramen in celo non va-
lens perficere firmamentum.

Quinta fatuitas iu-
deorum contra diuinā pfectionē est ꝙ
cum deus firmamentū cōstituit pficere
penitus nō valens cuiusdā foraminis spaciū in se-
ptētrionali pte impfectū reliquit. qđ ob hoc vide
licet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliqn̄ exurgēs 7
ei equalē se faciens deū esse se diceret ipse deus illi
us spacij pfectionē ei opponeret dicens. si deus es

vt ego locum illum claude si potes quē apertū reli
qui ego. hoc autē ꝙ patens sit mēdatiū nullius ocu
li aciem latet Septentrionalis etenī axem poli al
tissimū semꝑ suꝑ nos necvnꝗ̄ occultari cōspicuus
ipsumqꝫ totum integrum perfectumqꝫ videmus.
Manifeste ergo ptꝫ fatuitas errorum istius.

De alijs fatuitatibꝫ plurimis contra diuinā ꝑ-
fectionem ⁊ in eius offensam.

Ponuntur et alia in

thalmuth que sunt cōtra diuinā ꝑfectō
nem. Isti qui vocantˀ Rabini ⁊ sapien-
tes acclamāt seipsos dei seruitores ⁊ declaratores
legis mosayce. sed tñ inueniuntˀ loqntes inordina-
te in his q̄ sunt in magnū vituꝑiū dei tollendo eūi
oēm ꝑfectionē ⁊ applicando ei oēm defectū. et añ
oīa dat licentiā seruiendi dijs alienis ⁊ ydolatrā-
di. Unde inuenitˀ in canhedrin in ca. qđ incipit ar
bamitot. suꝑ illo quod scribitˀ in Leuitˀ. c. xviij. de
ydolo qđ dicitˀ moloth. seruitiū cuius erat ꝙ acci-
piebat hō filiū vel filiā suā ⁊ ducebat euꝫ vel eam
ad sacerdotes ⁊ ipsi transibāt creaturā aliā ꝑ ignē
añ p̄dictum ydolum. ⁊ lex vetauit hanc ydolatriā
signanter specificatā ⁊ dicit in verbis istis ca. eodē
de semine tuo nō dabis vt cōsecretˀ ydolo moloth
Hic intricantˀ ipsi ⁊ dicunt ꝙ qꝛ dixit textus de se-
mine qđ intelligitˀ ꝙ nō peccat hō excepto qñ dat
sacerdotibꝫ partē sui seminis ꝓ moloth. Sed si ei
daret oēs filios suos non peccaret. Item dicit qꝛ
nō dabis. intelligitˀ ꝙ nō peccat excepto qñ pater
dat filiū suū sacerdoti moloth vt faciet sacrificiuꝫ
sed si ipsemet pater facit nō peccat. Item qꝛ dixit
de semīe intelligitˀ ꝙ tunc est peccatū qñ sacrificiū
fit de illis qui ab eo exierunt sed si hō facit sacrifi
cium de p̄re suo vel fratre vel de seipso p̄dicto ydo-
lo nō peccat. Itē dicit in eodē libro canhedrin ca.
eodē. Ille qui adorat ydola timore vel amore li-
ber est a culpa. Et declarat rabi salomon ꝙ amo-
re intelligitˀ si ab aliquo dño fuit rogatus vt face-
ret. timore si fuit cōminatus. Sed rabi moysen de
egypto declarat aliter dicēdo ꝙ amore sonat sicut
si fuit filocaptus de illa ymagine qꝛ est bñ fabrica
ta. ⁊ timore ē si timet qꝛ pōt ei nocere sicut ymagi
nantˀ illi qui eam adorāt ꝙ eis pōt facere bonū vl
malū si in tali casu adorat liber est. Et multuꝫ est
mirandū de istis glosatoribꝫ ⁊ etiam de textu thal
muth qꝛ clare venit contra textū legis dei. qꝛ vide
mus ꝙ cū pp̄ls isrˡ iret ꝑ desertū ⁊ fuerūt in sethim
et adorauerunt ydolū phegor qꝛ deus iratus fuit
tam fortiter cōtra pplm ꝙ occidit. xxiiij. milia. et
tñ manifestum est ꝙ illa ydolatria nō fiebat nisi
amore filiarū moab sicˀ apparet Numi. xxv. ca. Ite-
rū illi tres pueri Sydrac. misag et abdenago vo-
luerūt potius intrare fornacē ardentē ꝗ̄ adorare
ymaginē nabuchodonosor. Et tñ si hec opinio es
set vera bñ erant excusati ab illo ꝑiculo ex quo faci
ebant timore regis nabuchodonosor. ⁊ certū est ꝙ
ipsi bñ sciebant legē qꝛ ibi fit relatio ꝓ eis ꝙ erant
multū intellegētes ⁊ socij in studio danielis ꝓpter
qđ apparet ꝙ sñia data ꝑ eos est vera. ⁊ ꝑ doctores
thalmuth falsa ⁊ fatua. Item dicunt ⁊ veniunt cō
tra deū volēdo seipsos equare deo. Unde inuenitˀ
in aliquibꝫ ordinationibꝫ et cerimonijs quas ipsi
fecerunt quas etiā oēs iudei obseruant. sicut est il
lud qđ in certis noctibꝫ anni mādant ꝙ incēdantˀ
certe candele in domibꝫ in memoriam victorie ma
chabeorū. In certo mense anni p̄cipiunt ꝙ fiat fe-
stum qđ vocatˀ porim in memoriā mirabili hester
et mardochei contra Aman. In qua p̄cipit thal-
muth exp̄sse ꝙ quilibet iudeus debet inebriari. et
illa die legunt in synagoga hystoriā hester. et siue
cum incendunt p̄dictas candelas siue cum legunt
p̄dictam hystoriā in synagoga dicit rabi talia ver
ba. bñdictus qui nos sanctificauit cū suis p̄ceptis
et mandauit nobis incendere has candelas ⁊ p̄ce
pit nobis legere hāc hystoriā hester. videte si hoc
p̄cepit deus in lege. nisi qꝛ ipi se reputāt tātū sicut
deus. Item nō solū hoc faciunt sed reputāt se pos
se reuocare verba dei hoc ipsi declarāt suꝑ ca. xvij.
Deutro. vbi dicitˀ si aliquid tibi fuerit difficile in
legis iudicijs ibis ad sacerdotes ⁊ ad iudicē qui fu
erit illo tꝑe ⁊ petis ab eis ⁊ facies ꝫm consiliū eoꝝ
Et dicit talia verba. nō declinabis ad dextrā neqꝫ
ad sinistrā. Sed ipsi in thalmuth scrutantˀ dicēdo
ꝙ intentō textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicant ei
ꝓ dextra qđ est sinistra ⁊ ꝓ sinistra qđ est dextra de
bet credere. Item iudicant sñia mortis quēcunqꝫ
frangentē aliquid de ordinationibꝫ eorū. Dicunt
adhuc in libro berahot in ca. qđ incipit misemo-
co. qđ quicunqꝫ hō deridet sapientes thalmuth vl
malum dicit est cōdēnatus ad inferos. Et ille qui
frangit verba legis dei nō habet aliā penaꝫ nisi ꝙ
sit fractor legis. Iteꝫ reputāt se scire plus ꝗ̄ deus
qꝛ dicūt in libro robamechia in ca. qđ incipit ha
zaham. ꝙ semel fuit in studio magna disputatō su
per vnū actum legis ⁊ oēs studij vnius opinionis
Sed rabi aliazer qui erat maior eorū erat contra-
rie opinionis qui fecit multas bonas rōnes cōtra
eos ad ꝓbandū suā opinionē. ⁊ nunꝗ̄ voluerūt as-
sentire ei ⁊ in fine dixit si sic ē sicut ego dico remit-
to dño deo nostro. Et illa hora exiuit vna reuela-
tio vocis ⁊ dixit nō contradicatis rabi aliazer qꝛ
verū est qđ ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit
dñe lex nō est in celo sed in terra. ⁊ iam p̄cipis in le
ge tua ꝙ sñia debet declinari ad plures voces ⁊ il-
la hora excōicauerunt ipsum rabi aliazer quousqꝫ
assensit opinioni eorū. ⁊ dicūt ꝙ paruo elapso tꝑe
rabi nathan inuenit helyam ꝓphetā ⁊ dixit ei eras
tu in celo qñ fuit illa questio. Rñdit sic et dixit ei.
quid ergo dixit deus illa hora qua sapiētes nolue-
runt obedire reuelationi sue. Rñdit ei scias ꝙ illa
hora deus risit ⁊ dixit. Uicerunt me filij mei. vice-
runt me filij mei. Item glorificant isti thalmudi-
ste seipsos. vñ dicitˀ in libro tuca ca. iij. ꝙ vnus do-
ctor qui vocabatˀ rabi Symeon filij iohañ. Dice-
bat. Ego sum tam dignus ⁊ tam iustus ꝙ si velleꝫ
ꝓpter bonitatē meaꝫ liberarentˀ in die iudicij oēs
hoīes qui venerūt ad mundū a die qua ego natus
sum vsqꝫ hodie. Et si Jonathan filius vzihel eēt
nobiscū possemus liberare totū humanū genus a
die qua creatus est mundus vsqꝫ ad finē. Item se
reputant ꝓphetas sicut dicunt in rababatera ca.
primo a die qua fuit destructio templi vsqꝫ huc fu
it remota ꝓphetia ꝓphetarū ⁊ fuit data sapientibꝫ
Item dicūt in rababatera in ca. qđ incipit hamo
her ⁊ hasceina ꝙ raba filius barhana ibat ꝑ quen
dam viaꝫ ⁊ dixit ei vnus tragenarius. Ueni ⁊ ostē
dam tibi montē synai. Iuit cum eo ⁊ audiuit pri-
mo vnam vocē q̄ dicebat. O miser ve mihi qꝛ feci
iuramentū ⁊ ex quo feci quis me absoluet. Et post
ꝗ̄ redijt ad studiuꝫ ⁊ narrauit mgr̄is repꝛehenderūt
eum ⁊ dixerunt ei. ea hora qua audisti vocem illaꝫ
debuisses dicere. dñe ego te absoluo ab illo iuramē-
to. ⁊ dixit ipse dubitaui qđ dicebat ꝓ iuramēto qđ
fecit noe de nō dando amplius mundo diluuium.
Et glosat rabi Salomon ꝙ illud iuramentū de q̄
petebat deus absolutionē erat captiuitas isrˡ. pro
pter qđ ipse sustinebat partem captiuitatis et la-

boris sicut dixit ysaias ca.lxiij. In omni tribulatioe eorū nō est tribulatus. Et licet textus verus sit in biblijs hebraicis ꝑ maiori pte eo mō quo posuit Hieronymus in sua translatione. Verūtñ in aliquibꝫ dicit̃ sic. In omnibꝫ tribulationibꝫ eorū ipe est tribulatus. ⁊ iuxta hoc facit ꝑdictam glosā rabi Salomon. Item reputant deū ignorantē sicut dicit̃ in barahot ca.j. postq̃ fuit destructū templum nō remansit deo in toto mūdo nisi solū spacium quatuor cubitorū ad studendū halaba.i.lectionem de thalmuth. Item dicunt q̃ tribꝫ pmis horis diei deus sedet ad studēdū thalmuth q̃ videtur q̃ si indiget studio nō hab3 pfectionē sapiētie Item reputant deū mendacē sicut dicit̃ in rabamecia in ca.qđ incipit hacoher. Vñ dicebat rabi hysmahel. Magnū quid est pax qr deus dixit mendatium vt poneret pacē inter abraham ⁊ saram ꝗ apparet in Geñ.xviij.c.qr cū angeli pnosticarūt abrahe q̃ sara pareret filiū ⁊ ipsa erat in tabernaculo ⁊ audiuit eos dicit textus q̃ fecit derisionē inter seipsam ⁊ dixit quō posset hoc fieri cum sit dñs meus senex. Et postea cum dñs hoc resumpsit abrahe apprehendendo sarã dixit qđ dixerat cum ego sum vetula apparet dicūt isti q̃ deus mutauit rumores ne abraham q̃ sara vocasset eum senē irasceret̃. Sed qui bñ attendit ad textum inueniet q̃ dicit magnū mendatiū qr etiam inuenit̃ q̃ qñ ipa risit seipsam vocauit vetulā. Item reputant deū peccatorē sicut dicit̃ in hullim in ca.quod incipit helu cerefoth sup textū Geñ. vbi dicit̃ fecitq̃ deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeon in hora creationis equales erant sol ⁊ luna. Et luna venit ante deum ⁊ dixit. dñe nō est bonū q̃ duo reges fruant̃ vna corona. Et illa hora pcepit deus q̃ eēt minorata ⁊ dixit illa dñe qr dixi tibi verba rōnabilia minorasti me ⁊ sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed deus vt cōsolaret̃ eam dixit ei nō tristeris nec tibi displiceat qr sol non apparebit nisi de die ⁊ tu apparebis de die ⁊ de nocte sed ipsa nō fuit cōtenta. immo dixit dñe candela ante solem quid ꝓdest. ⁊ dixit ei deus. ego faciam q̃ ppl's meus isrl' faciat cōputa sua ꝑ menses tuos cum toto hoc nō fuit contenta intantū q̃ deus cognouit se culpantem ⁊ pcepit moysi q̃ in fine lune isrl' faceret sacrificium vnius hyrci vt deus haberet veniam de pdicto peccato ⁊ hoc pbant ex Nūi ca.xxviij. vbi dicit̃ hyrcus q̃ offeret dño ꝓ peccatis videat vnusquisq̃ quot vanitates sūt in pdicta auctoritate. ⁊ quō textus quē ipsi allegant est in contrariū illius qđ ipsi intelligunt. Item reputant deū pollutū ⁊ immundū ꝑm quod dicūt in rabamechia in ca.qđ incipit hacoher ⁊ hapohel dicit rabi Johanā deus sacerdos est qr sic scriptū est Exodi ca.xxv. Loquere filijs israel tollāt mihi primitias. sed primitie debēt dari sacerdotibꝫ: ergo deus est sacerdos. Itē postea recepit pollutionē qr sic scriptum est Deutro.c.vltimo. q̃ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eum dñs. sed oīs sacerdos qui tangit hoiem mortuum est pollutus: ergo deus est pollutus ⁊ satisfaciunt dicēdo. q̃ postmodū balneauit se ⁊ fuit mūdatus ⁊ querant in quo balneauit se in aqua non quia ysa. dicit ca.xl. quis mēsus est pugillo aquas et satisfacit Rabi q̃ in igne se balneauit qr sic scriptum est Ysa. vltimo. qr ecce dñs veniet in ignem. Item dicunt q̃ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca.qđ incipit hamopoles. q̃ deus stat sedēdo. ⁊ facit venire añ se oēs guttas spermę exeuntis a quocunq̃ hoie isrl' dicendo q̃ qñ diminutum fuerit illud sperma generabit̃ iustus ex ea. Item dicit̃ in libro qui dicit̃ pinquerabi elezer. quicunq̃ scit quantitatē creatoris mūdi securus est habere seculū venturū. ⁊ dicit rabi iohanā ego et raba aquibꝫ sumus fideiussores huius. Itē dicit rabi iohanā q̃ deus inuoluit se in vno tallet.i. roquete ⁊ ostendit se moysi. ⁊ dixit ei omni hora q̃ isrl' fecerit sic statim veniā cōseq̄ret̃. Item faciūt deum inuidū sicut dicunt in berhot ca. vltimo q̃ quinq̃ hoies creauit deus qui ei assimilabant̃ in aliquibꝫ ⁊ sūt isti. Sampson in fortitudine. Saul in pulchritudine ceruicis. Absalō in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et quia in illismet rebus in quibꝫ ei assimilabant̃ cōdemnauit eos: ergo apparet q̃ habuit inuidiam eorum.

De fatuitatibus plurimis cōtra legē mosaycā.

Quartus passus ē de

fatuitatibꝫ ⁊ falsitatibꝫ iudeorū cōtra legē mosaycā ⁊ contra ꝓphas. Manifestū est q̃ oēs gētes q̄ tenent legem diuinā vel se dicunt tenere eam. affirmant deum creasse mundū de verbo absolute sine aliqua materia cōposita nec simplici de qua illud fieret ⁊ hoc est q̃ dicit primū verbum legis mosayce. In principio creauit deus celum ⁊ terrā quia est opinio oīm doctorū latinorū et hebraicorū q̃ istud vocabulum creare significat factionē alicuius rei de verbo nō est sic de generare. facere vel formare qr hec vocabula aliquid presupponunt in tali opatione ⁊ qui oppositū huius asserit hereticus est dicēdus qr destruit fundamētum sup qđ oīa alia miracula sacre scripture fundant̃. Et inuenimus vnū de maioribꝫ doctoribus thalmuth qui vocat̃ Rabi elie3er magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro qui vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Rñdet de luce vestimenti dei. ⁊ terra de quo fuit creata. Respōdet de niue q̄ stat sub cathedra dei Et dicunt glosatores q̃ hanc niuem accipit hic rabi ele3er ꝓ illo qđ vocat phus primā materiā vl'ile ex qua fuerunt facta quatuor elementa quā nitit̃ ꝓbare phus primo phisicorū q̃ est ingenerabilis et incorruptibilis apparet q̃ iste doctor erat de opinione ꝓhi. qr vel ipse credit q̃ creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō oportebat eū querere ex quo facta fuerunt celū ⁊ terra. Si non ergo vel habet ponere aliquā materiā eternā que nunq̃ habuit principiū vl' oportet in numeris ire in infinitum qđ est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius q̃ ipse nō credebat textum legis in quo dicit̃ In principio creauit deus celum ⁊ terram quasi vellet dicere de nihilo nisi q̃ ibi erat aliqua res eterna q̄ omni tpe fuit cū deo. manifeste ꝗ opinio est heretica ⁊ contra oēs qui habēt legē diuinā. Est adhuc alia auctoritas alterius doctoris qui dicit̃ rabi Symon qui dicit in lra q̃ ordo tpis fuit anteq̄ mūdus crearet̃. ⁊ qui hoc intelligit sua intentio est q̃ corpa celestia sunt eterna qr tps nihil aliud est nisi numerus motus celi. Item veniunt cōtra textus sacre scripture. Et primo dicunt in abodazara ca.j. q̃ nō recipiēt tpe messie aliquē alarū gentiū qui velit venire ad legem dei hoc est falsissimū ⁊ contra oēs ꝓphetas. Dixit em̄ patriarcha Jacob Geñ.xlix. loquēdo de messia ⁊ ipse erit expectatō gentiū. Item dixit zacharias.ij.ca. Et applicabunt̃ gētes multe ad domū in die illa erūt mihi in pplm. Item dixit ysa.c.xj. In die illa erit radix yesse qui stat in signū pplorum ipsum gētes deprecabunt̃ ⁊ erit sepulchrū eius gloriosum. Itē peccant dicendo malū qr dicunt peccatores esse ⁊

malos homines. quos deus dixit bonos et iustos.
Et primo Adam quē deus formauit 7 non est du
bium q cum maiori pfectione que posset esse in ho
mine carnali 7 ipsi applicant ei illud peccatū car-
nis tam abhoīabile sicut dictū est supra. Itē ɔtra
Noe de q̄ dr̄ Geñ. c. vj. Noe vir iustus atꝫ pfectus
fuit in generatōibꝫ suis cū deo ambulauit. 7 ipsi di
cūt in yama in ca. youi aquiporim sup tex. Gñ. i
ca. ix. vbi dr̄ Euigilās noe ex vino cū didicisset q̄ fe
cerat ei filius suꝰ iunior. q̄rūt: qd est qđ fecit filius
suus iunior. Responsio est duorū doctorū qui fūt
duarū opinionū quorū vnus dicebat Rau 7 alius
Symuel. Rau dicebat q illud quod fecit chain
Noe patri suo est q castrauit ipsum. Symuel di-
cebat q habuit cum patre copulā carnalē. 7 queli
bet istorū rabinorū ducit rōnes p opinione sua ar
guens cōtra alterā. Sed conclusio est p thalmudi
stas q ambo doctores dicunt veritatē 7 q illa duo
fecit patri suo scꝫ q castrauit ipsum 7 habuit copu
lam carnalē cum eo. Ecce q̄ falsissima inuentio et
q̄ turpissima diffamatio p illos inuenta. Item di-
cunt falsum contra patrem Abrahā de quo dicit
tex. Geñ. xxv. q qñ abrahā mortuus fuit dedit om
nia sua ysaac. Sed filijs concubinarū dedit mune
ra 7 misit eos ad terrā orientis. Dicunt ipsi in can
hedrin ca. vltimo. que fuerunt illa dona que dedit
eis. Respondent q docuit eos noīa immūdicie et
declarat rabi Salomon q hoc est cōuocatōes de-
monum. Ecce q̄ manifeste dicūt ɔtra testimoniū
qđ dedit deus de Abrahā ca. xviij. vbi dicit. Scio
enī q pcepturus sit filijs suis 7 domui sue post se vt
custodiant vias dñi 7 faciant iusticiā 7 iudiciū vt
adducat dñs ppter abrahā oīa que locutus est ad
eum. Quō est credibile q ipse hereditasset filios
suos de conuocationibꝫ demonū 7 quō hec est via
dei. Item dicunt falsum contra Joseph de quo fa
cit scriptura relatiōnē manifestā sue virtutis con-
tra petitionē quā ei faciebat dña sua de adulterio
Dicūt ipsi in bulim in ca. qđ incipit calhabacat q
defacto intrauit domū intentione copulandi cum
ea 7 venit angelus gabriel 7 rapuit sibi genitalia.
et qñ voluit facere peccatū inuenit se impotentem
Item dicunt cōtra dauid de quo legimus q in fi-
ne dierū suorū qr deficiebat calor naturalis ad-
duxerunt ei Abisach sunamitē vt seruiret ei 7 dor-
miret cum eo. iij. Regū ca. j. Sicut pbatum est in
medicina q calor domicelle vel iuuencule prodest
multū homini antiquo vt excitet suus calor natu
ralis. 7 textus refert ad lrām q seruiebat regi 7 dor
miebat in sinu suo 7 rex nō cognouit eā scꝫ carnaliter
Sed thalmudiste dicunt in cāhedrin in ca. qđ in-
cipit cohengadol. q dauid concubuit cum ea in p̄-
sentia bersabee. xiij. vicibꝫ in modico tpe 7 alia tur
pissima referunt circa hoc que nō sunt digna scri-
ptura. Item in libro Judicū ca. ij. vbi narratur il
lud magnū bonū qđ fecit illa honorabilis mulier
rachel ppter dei seruitiū scꝫ occidendo sisaram ini
micum isrl'. Et videmus etiā in illo cantico. q or
dinauerunt pphetissam delbora 7 barach magnā
laudē quā cōmendauit de pdicta rachel. Sed tur-
pissimi thalmudiste dicūt in libro nazir talia ver
ba dicit rabi iohanna septē vicibꝫ concubuit cum
sisara in illo instanti 7 postea occidit eum. Itē licꝫ
balaam voluerit facere malū pplo. 7 cum malum
pnunciare voluit tn̄ ppheta erat. Et ideo dicit tex.
de eo auditor sermonū dei qui nouit doctrinā altis
sime. Sed isti pditores 7 diffamatores opponunt
ei multa turpissima de quibꝫ nullā mentionē facit
scriptura sacra. 7 hoc scribunt in libro berahoth.
et in canhedrin intricando se sup verba asine q̄ di
xit ipsi balaam qñ eam verberat dicēdo sic 7 quō
ego non sum azina tua sup quā equitas omni tpe.
Dicūt ipsi q ambasiatores regis balaas interro-
gauerūt. quare nō equitas in equo. rñdet balaam
quia habeo equū meū ad pastū vt pinguescat. Ea
dem hora dixit azina nō est verum qr ego sum azi-
na tua. Et dixit ipse sic est. ad portandum onera.
Respondit illa. nō est verū. nisi sup quā equitas.
Et dixit ille verum est in casu q accidit sicut mō
qñ nō est equus ad manū. Rñdit azina nō est sic. S
omni tpe 7 adhuc q sum azina tua de die 7 tua vx-
or de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuol
uunt linguas suas. Item dicūt in bulim in ca. qđ
incipit calhabacat quid voluit dicere tex. in li. iu-
dicum in capi. xiiij. qñ dicit de samsone. Creuitqꝫ
puer 7 bñdixit ei dñs. dixit rabi Johada scis in q̄
benedixit in sua virga qr sperma que exibat ab ea
erat sicut vnus riuus currens 7 qñ cōprehenderūt
eum philistei 7 extraxerunt oculos eius 7 faciebāt
q moleret in carcere. Dicūt isti turpissimi q istud
molere qđ dixit textus sonat q quilibꝫ philistino-
rum ducebat ei vxorem suā vt concuberet cum ea
si forte possent ex ea habere hoīem ita fortē sicut
ipse erat. Itē in alijs locis thalmuth loquunt mō
contrario quia multos viros quos scriptura dicit
peccatores 7 narrat lrā peccata eorū ipsi excusant
eos 7 dicunt q nō peccauerūt. Et primo de ruben
filio iacob de q̄ dicit ad lrām in tex. Geñ. ca. xxxv.
Abijt ruben et dormiuit cum bala concubina pa-
tris sui ppter qđ peccatum fuit ei amota primoge-
nitura sicut ptꝫ primo Paralip. ca. ij. Sed ipsi di-
cunt falsos omnes textus. Et dicunt in libro sab-
bat in ca. qđ incipit Rabina talia verba dicit ra-
bi yonatha quicunqꝫ dicit q ruben peccauit non
est nisi peccator. Et sic dicunt peccatores pphetas
scribentes textus. Item iustificant filios heli. de
quibꝫ dicit primo Regū. ca. ij. filij heli filij belial
nescientes 7c. Item in eodē ca. heli aūt erat senex
valde 7 audiebat omnia que faciebāt filij sui vni-
uerso israheli 7 quō dormiebāt cum mulieribꝫ que
obseruabant ad ostium tabernaculi. Item iustifi
cant filios samuelis contra textū qui facit mentō
nem q nō ambularent in vijs samuelis patris sui.
et q vendebant iusticiā p pecunia. Item dicūt q
dauid non peccauit in adulterio bersabee nec in
morte vrie mariti eius. Item dicunt q salomon
nō peccauit in ydolatria quā fecit in fine dierum
suorū. Finaliter p omnia vident verba sacre scri-
pture reputare falsa. Item diffamant moysen in
mirabilibꝫ que deus p ipsū faciebat 7 hoc dicit ra
bi salomō sup hystoriā thore qñ ipse 7 sua familia
intrauerunt tabernaculū ad ponendū incensum 7
mortui sūt ibi omnes. Dicit rabi Salomon scias
q venenū posuit eis moyses in incēso cum quo cō-
busti fuerunt nadab 7 abiud filij aaron. Item di-
cunt in li. qui vocat sabbat in ca. qđ incipit yecio-
da sabbat q si duo homines vel plures faciunt sil'
vnū peccatū q immunes sunt a pena. sicut si duo
homines cum fustibꝫ verberant vnum alterum et
ille moritur nō peccant quia lex dicit q qñ anima
peccauerit habebit talem 7 talem punitionem nō
dicit anime in plurali. ita q volūt q nullus est di-
gnus punitione nisi qñ ille qui facit peccatum est
vnus solus.

De fatuitatibꝫ iudeorum quo ad claues thore.

Quintus passus ē de
fatuitatibꝫ 7 ridiculis ac manifestis im

possibilibus iudeorum. Et primo quo ad claues thore asserunt iudei in libro doctrinarum suarum ꝙ cum thore heremū cum moyse ⁊ filijs israel p̄teriret trecentos habebat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdeꝫ q̄ claues de vaccarum chorijs facte erant oēs vt leuius ferri possent. Computemus modo si placet et videamus vtrū hoc stare possit. Demus adminus libre septē claues ⁊ ꝙ quisqꝫ camelus adminꝰ .dc. tulerit libras eruntqꝫ claues quas vnus ferebat camelus tria milia .dc. fierēt itaqꝫ claues tricentoꝝ camelorum mille milia ⁊ .lxxxv. milia. Sed cū queqꝫ claues adminus sit vnius arche quot sūt claues totidem ꝓculdubio erunt et arche. Dentur itaqꝫ cuilibet camelo adminus due arche. ⁊ erunt camele archas ferentes quingenta ⁊ .xl. milia. Sed ⁊ serui consuetudinē diuitum quibus maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodem qui thezauros cū summa seruaret diligentia vix etiam dormitaret. Inuenirētqꝫ custodes camelorū .cc. sexaginta miliali. at attestāte vidicimꝰ qm̄ exercitꝰ thore ꝑ domos ⁊ ꝯgnatōes ⁊ familias suas n̄ erat nisi octo milia .dc.

De fatuitatibus iudeorum dicentium dan p̄scidisse lapidem magnū ⁊ similiter og regē basan.

Non minus ridiculosum est illud quod dicunt filijs scꝫ Iacob patrem suum ad sepulchrum portātibus. Filios esau similiter patrem ad sepulchruꝫ deferētes cum magno comitatu eis occurrisse. Cū vtriusqꝫ magnus esset exercitus ⁊ singule partes sepulchrum sibi vendicare vellent. Dan montē ascēdisse dicunt et tante magnitudinis p̄scidisse lapidem quanta multitudo esse poterat totius exercitus esau. ipsamqꝫ molem capiti impositam attulisse et suꝑ hostium cuneum eam ꝓijciens oēs vno ꝓsterneret ictu. Cunqꝫ aduenies iam ambos cuneos concordes inuenisset molem quam attulerat in mare ꝓiecit cuius magnitudie aqua maris terminos suos excedens duas ciuitates sui effusione subuertit. Et ipse sūt quas longo tp̄e post pharao rex egypti filijs israel edificare p̄cepit. Nonne queso hec adinuētio iuste summo risu digna videtur. Cum em̄ Iacob filij .xij. tantūmodo adhuc essent viri esau de tribu sua iam .cccc. existebant. nūc igiť numero filiorum iacob aucto quanto magis existimari potest filiorum esau numerus fuisse. tātam em̄ oportuit eorum esse multitudinem vt ⁊ filijs iacob ⁊ toti egyptiorum genti que cum ioseph venerat obsistere potuisset. Nunc igiť vnusquisqꝫ iudicet quid horum admiratione sit dignus scꝫ vť vbi tātū inuenerit monteꝫ vel quo mōte tam mire magnitudinis molem vel quō in capite tanti pōderis gestare potuisset lapidem vt tam magnā prosternere potuisset cohortem. Non em̄ minus stupendum est illud monstruum ꝙ Og rex basan videns ingentem exercitum israel .dc. scꝫ milia ⁊ tria milia et .ccccc. viros a .xxx. annis et supra exceptis mulieribus ⁊ paruulis qui supputari nō poterāt molem inaudite magnitudinis suo capiti imposuit ⁊ cum ea expeditionem totam ꝓsternere voluit. sed vppupa auis minima moli illi supersedit ⁊ tamdiu eam rostro suo cōcudit donec foramen magno iuxta capitis eius quantitatē peracto moles caput tm̄ siliens in eiusdem humeris subsedit. Capite autē sano ⁊ toto corꝑe incolumi fortassis adhuc a collo subleuasset nisi ad auctorum subito dētium quantias impedisset. mox em̄ vt lapis in collum descendit dentes sibi repente ita sunt adaucte ꝙ cum voluit eam subleuare minime potuit. Qō moyses intuēs cuius corpus decem cubitos habuisse asserunt ⁊ totidem eius virgale ascribūt se super terram in modum salientis decem cubitos erexit ⁊ cum in aliquo corꝑis loco cum virga percuteret. Si ergo computent decem cubitos quibus a terra eleuatus est ⁊ decem cubitos eius corporis ⁊ decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē virge .xxx. inuenient cubitos sed cum in tantū erectus esset moyses virge tamē summitas qua eum percutere intendebat nequaq̄ vlterius attingere potuit q̄ ad eum modū quo sura iungiť pedi que vulgo cauilla diciť. In quo quidem ꝑcussisset continuo cadens expirauit. In hoc cognoscere quilibet potest ꝙ a planta pedis quā terre fixam tenebat vsqꝫ ad nodum in quo ꝑcussus est .xxx. cubitos habebat. ab eo igiť loco vsqꝫ ad summū nō minus q̄ octingenti cubiti erant. solumqꝫ caput facile decem cubitis constare poterat. vnde sequiť ꝙ auis illa molem ipsam decē cubitis perforauit. In quo facto quot sint mirāda quidue potius mirer cum cōsidero stupeo vbi em̄ vel tm̄ lapidem inuenire vel tm̄ pōdus portare aut quō tam paruula auis tm̄ tam durū tamqꝫ spissum saxeum corpus tam cito valuit penetrare. Quoue pacto dentes ei tam subito crescere. aut qua ratōe tam immense ⁊ inaudite magnitudinis credendus est fuisse cum p̄sertim lex dicat lectum eius ferreū nouem cubitos habuisse quoue pacto tantus homo tam facili vulnere cecidisse.

Dicunt moysen in celū ascendisse ⁊ ibi deuictis angelis legem accepisse.

Dicūt item iudei qꝰ moyses ꝓ lege suscipienda in celum ascēdit ⁊ ibi cum angelis taliter altricatus sit. Dicebant enim inquiunt angeli legem hāc deferre minime sinemꝰ quā nobis plusq̄ filijs israel necessariā scimus. Ad h̄ moyses insolita visione ꝑterritus nihil rn̄dere p̄sumpsit sed dn̄o se cōfortante vt secure rn̄deret ⁊ p̄cipiente angelis ait. Cum lex h̄ regendorū corporū p̄cepta cōtineat nō satis cōsidero quid vobis qui sp̄ualis tm̄ creatura estis sit necessaria. Angeli quid ad h̄ dicere nō habentes victi cōticuerūt. De moysi igiť victoria deū risere ⁊ valde letatū esse dicunt. ⁊ ita post triumphū cum lege alacrem descendisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac cōtinenť lasciuia. quō eī moyses corꝑe mole depssus altitudinē celi conscēdere potuit. Aut quō dari deo legē volente angeli ꝓhibere. quid iterū stolidius est q̄ dicere deum vno vincente ⁊ alio victo exultare et puerili more ridere. Itē si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erāt cur non prius a deo eam quesierant vel quid cōtentionis ꝓderat eis deseruire. poterant em̄ legē istā etiā cum iudeis obseruare nec erat rō cur eam moysi deberent inhibere.

De fatuitatibus iudeorum dicentium quendā noīe iosue decepisse angelum mortis ⁊ in celum saltasse ac ibidem dei sententiis remansisse.

Emorant et aliā fatuitatē iudei que omnibꝫ ridiculum prestat. Dicūt em̄ angelū mortis cuidā vi-

ro apparuisse noīe Josue filio leui doctori eiq̃ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt aīam tuã suscipiã et moriaris. Nequaq̃ inquit ille ꝙ cõmoues faciẽ nisi mihi prius paradisum ondis. Susceptũ igit angelus in alis suis duxit ad locum vnde videret paradisum. Callidus aũt ille de alis eius elapsus est 7 in paradisum se cadere pmisit. Angelus aũt deceptũ se esse dolens irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaq̃ ait ille vt egrediar. Cumq̃ scdo ac tercio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret 7 ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pgens huius rei querimoniã fecit. Deus aũt eum redire rogauit vt hominẽ illum ex dei noīe de paradiso egredi pciperet. Veniens itaq̃ angelus ad paradisum ait deus vt egrediaris pcepit. Jurauit ille 7 ait. Per deum nõ egrediar. Rediijt angelus ad deũ 7 dixit. Jureiurando se nunq̃ inde egressurũ firmauit. Dans itaq̃ iudicium deus rñdit oīa volumina vite 7 actuum eius reuolue 7 diligenter relege. si qñ eũ iurasse 7 piurasse inueneris mõ q̃ nihil sibi iurasse valebit. Si aũt vnq̃ piurum esse pbaueris non in hac vice timebit. Volumina itaq̃ omnia angelus studiose discutiens nũq̃ piurasse inuenit. Dimisit itaq̃ victus qui vt dicunt vsq̃ in pñtem diem incolumis pmanet atq̃ viuus. Considerare possunt iudei q̃ risu dignissima in hoc notari possint sermunculo. Quid eñ plus miremur an fatuitatẽ angeli qui calliditatem hoīs artem prius nõ agnouit. an hominẽ audito p angelum dei pcepto ausuz fuisse iurare. an dicamus dei impotentiã ꝙ nõ nisi p mendatium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiã ꝙ nõ aliter scire potuit vtrum piurus fuisset nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

Dicunt mortuos suos in aduẽtu messie suscitãdos vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractant.

Asserũt etiam iudei

inusitatũ miraculum scz mortuos suos post captiuitatis euasionẽ resuscitari vt terram incolant qd multis autoritatibꝫ pbare nitunt. Primo auctoritate moysi dicentis ad ppl'm isrl' Deutro. xxxij. Videte ꝙ ego sum solus 7 nõ sit alius deus pter me. ego occidam 7 ego viuere faciã pcutiam 7 ego sanabo. Cum ergo deus se occisurũ pmittat 7 viuificaturũ nõ videt pdicta fides abijciẽda. Sed hec auctoritas a rõnis exorbitat semita. quia hoc verbũ ad ostendendũ omnipotentiaz suaz dixit nõ ꝙ ipe suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandũ quin a die qua se deus pmisit hoc facturũ vsq̃ in diem pñtem cõcedamus hec miracula fecisse. qr ipse mariã sororẽ moysi pphete iob. Ezechiam. Namã. et alios q̃plures cum voluit pcussit 7 cum voluit sanauit. Item ipse in vna nocte oīa egypti primogenita interfecit. 7 sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octaginta milia occidit. Sed item econuerso in manu helye filium vidue: in manu aũt helisei sunamitis filiuz suscitauit. Sic ergo omnipotentẽ mortuos suscitasse nõ negamus. quin oẽs hoīes in die iudicij ab eo resuscitãdos 7 cfiteamur 7 credam⁹. Sz quod adijciũt qr scz denuo t'ras inhabitaturi sint nõ credimus. dicet iudeus h̄ nõ debet videri contra fidẽ esse cũ ab helya vel ab heliseo resuscitat⁹ postea longã vitã duxerit vxorem habuit filios genuerit 7 pristina humana vite cũcta officia impleuerit. Rñdet ꝙ verum est 7 bñ potuit esse vel p miraculũ vel p pcem sancti viri qr corpus nõdũ erat dissolutũ q̃uis etiã hoc nequaq̃ crederem⁹ nisi testimoniũ sup hoc pheticũ haberemus. Verũ ea q̃ contra vsum cõtingere solent fides horũ suscipe facile nõ solet nisi taliũ confirmaret aucte pphetarum quibꝫ oīm fauor applaudat pplorum 7 ea ipi aptissime loquunt pphe. hoc aũt nullus apte pronunciauit ppha. Sed cum iudeorũ h̄ dixerint doctores nemo tñ ex his q̃ añ xpm fuerũt istud pdixit sequaces aũt errorẽ hunc inuenerunt vt iudeoruz gens in sua psisteret infidelitate. Scdo nitunt pbare intentũ iudei auctoritate ysaie. xxvj. vbi ait viuent mortui tui interfectiq̃ mei resurgent expgiscimini 7 laudate qui habitatis in puluere. Sz hec verba nequaq̃ ondunt mortuos iudeorum ad habitandũ terrã resuscitari. qm si diligẽter qd dr attendamus nec mortuorũ resurrectionẽ vbi patẽter psignatã inueniemus alioquin ppha sibimet cõtrarius esse videbit cum in superioribꝫ dixerit morientes non viuent gigantes nõ resurgent. qd igit a nature vsu dissentit 7 sensui pphe cõtrarietatem vigerit. nequaq̃ sm libitũ vniuscuiusq̃ ad sensum nature contrariũ debet exponi cũ alter sano sensu possit intelligi nisi necessaria rõ ita id coegerit accipi. Quod si quis intelligere cupit attendat ꝙ pdictum verbũ duobꝫ modis intelligi pt. Vno mõ vt vel de extremi iudicij suscitatõe dictũ credat vl' resuscitatõis noīe captiuitatis euasionẽ signauerit. Hic aũt sensus magis ad lram ptinere videt cũ paulo superius ppha sue gentis captiuitatẽ 7 afflictionẽ defleuerit. Statimq̃ diuine pmissionis 7 pietatis solatiũ intulit dicens. viuent mortui interfecti resurgẽt. Nec hãc euasionẽ quolibꝫ in certo tpe sed post modicũ tps euenturã pnunciat dicens. vade pplus meus intra cubicula tua claude ostia tua sup te abscondere modicũ ad momentũ donec ptrãseat indignatio mea h̄ ad captiuitatem cõgruenter referunt. Tercio nitunt intentũ pbare iudei ex verbis Daniel' in ca. xij. vbi dr multi de his q̃ dormiunt in terre puluere euigilabũt alij in vitã eternã alij in obprobriũ vt videant semp. sed hec auctas tanto longius ab intentõe iudeorum discrepat supradicta q̃nto euidẽtius de vltio iudicio intelligit fuisse dicta. in illa eñ resurrectõe ibũt vl' in vitã eternã vl' in obprobriũ sempiternũ. Quarto explicãt ad intẽtũ suũ iudei aucte Ezech. in. c. xxxviij. q̃ cũ plures mortuos diuina suscitasset virtute de futuris q̃ his vaticinatus ẽ verbis. h̄ dicit dñs deus. Ego aperiã tumulos vr̃os 7 educã vos de sepulchris vr̃is ppl's meus 7 inducã vos in terram isrl': 7 post pauca 7 reqescere vos faciã sup humum vr̃am. Ecce 7 mortuos suscitandos 7 terras suas inhabitaturos aptissime ppha atq̃ indubitãter ondit. Rñdet ꝙ pdicta auctas de resurrectõne mortuorum in die iudicij intelligẽda ẽ nec ẽ instãtia illi⁹ ꝙ dr in fine reqescere vos faciã sup humũ vr̃am: qm reqes isto mõ põt accipi vt aīam significet reqescere in corpe qd nõ immerito terre noīe de qua sumptũ ẽ exprimit teste insup scriptura q̃ freq̃nter illud noīe t're appellat. Ait eñ moyses formauit de⁹ hoīem de limo terre. ecce hõ cũ ex q̃tuor elementorum sit cõiunctõe pfectus. de terra tm̃ q̃ vnũ est elementũ dr fact⁹ h̄ nõ incõueniẽter qr t're noīe signat corp⁹. possum⁹ ergo intelligere qd dic h̄ qr faciet eos reqescere sup humũ suaz ꝙ aīa redibit ad corp⁹ 7 iudicabit vtrũq̃. Hic aũt sensus in illi⁹ pphete explanatõe ɔcipi põt sano intellectu. ita vt nec scriptura aliq̃ h̄ rõ vlla videat ei ɔ̃ria. Quicquid aũt in tenebrosis dictis pphetarum multis

pōt accipi modis.ita vt quis eam exponens nec a
scripture testimonio nec a rōnis exurbitat semita
nihil est incōueniens siquis eam diuerso sed iusto
exposuerit sensu. Si cuius aūt talis sit expositio q̄
vel a scriptura vel a rōne aut sit aut videat extra-
nea ea iusto iudicio carere viribus est estimanda.
Quō aūt p̄dicta iudeorū snīa scripture sacre ē cō-
traria diligens lector attendat. Dauid pphēta de
mortuis taliter inquit sepulchra eorū domus illo
rum ineternū.tabernacula eorū in pgenie. Itē de
eadē re introibit vsq3 in pgenies patrū suorū 7 vs-
q3 ineternū nō videbit lumen. Itē alibi spūs per-
trāsibit in illo 7 nō subsistet 7 nō cognoscet ampli
us locū suū. Itē alibi sicut vulnerati dormiētes in
sepulchris quorū non es memor amplius 7 ipsi de
manu tua repulsi sunt. Job etiā idē sentiēs dicit.
memēto q2 ventus est vita mea 7 nō reuertet̄ ocu-
lus meus vt videat bona nec aspiciet me visus ho
minis oculi tui in me 7 nō subsistā sicut consumit̄
nubes 7 ptrāsit sic q̄ redūderit ad inferos nō ascen
det nec reuertet̄ vltra in domū suā3 nec cognoscet
eū amplius locus eius. Itē alibi vadā 7 non reuer
tar ad terrā tenebrosam. Itē idē hō cū dormierit
nō resurget. Salomon etiā his ɔsona sentit dicēs.
viuētes se eē sciunt morituros mortui vo nihil no
uerunt amplius nec habēt vltra mercedē q2 obli-
uioni tradita est memoria eorū.amor q3 7 odiū et
inuidia sil' pibunt nec habēt ptem in hoc seculo 7
in ope qd sub sole gerit̄. Ecce salomon sapientissi-
mus ceterorū auctoritatib9 concors existit q mor
tui ad hoc sc3 vt terras inhabitēt resuscitādi non
sint.7 tñ q qñq3 resurgāt testimoniū phibet dicēs
q non habent ptem in his q̄ sub sole gerunt̄ sc3 in
terris. Per hoc videlicet innuēs q in his pte3 sint
habituri q̄ supra solē fiunt.i.in celestib9. Dicet hic
iudeus oñdisti snīam meā cōtrariā esse auctib9 sa-
cre scripture 7 dixisti etiā q erat rōni cōtraria vel
lem scire quō hoc intelligi posset. Rñdet̄ nōne tu
iudee credis q cū vestre resurrexerint mortui adue
niente vncto. Adam q3 7 seth.mathusalē.abrahā.
ysaac.7 iacob.7 aaron.ceteriq3 patriarche 7 pphe-
te 7 oēs iusti qui añ aduentū eius obierūt piter cū
eis sint resurrecturi.et oīa humana genera officia
agentes 7 patientes pristinosq3 rerū ritus colentes
antiquo more terras sint inhabituri.7 aaron 7 fi-
lij ei9 sacrificijs vt olim oblaturi.7 a moysi vt oli3
sacerdotib9 vestimentis induendi sint. Hec nega-
re nō valet iudeus.q2 doctores sui cūcta affirmāt.
Tunc ergo q̄ro quisnam erit maximus pontifex.
dicet iude9 q aarō. Quid ergo de eleazaro phinee
multisq3 alijs tunc fiet qui olim oēs fuerunt pon-
tifices sūmi erūt ne semel oēs vno tpe maximi pō-
tifices an illius ordinis dignitate priuabunt̄ si di
xeris viuēte aaron eos sūmo sacerdotio fungi non
posse.quid ergo pderit eis resurgere. Plus em̄ ad
dedecus 7 incōmodū q̄ ad decus 7 vtilitatē erit eis
resurgere.meliusq3 ei fuisset in morte permanere q̄
erūnosam ducere vita3 licet 7 moysi lex in hoc fa-
cto destruat̄ qua p̄ceptū habet̄ ne quis maiori sub
limatus ordine vlterius ad minorē scdo ducatur.
Si aūt oēs in sūmi sacerdotij ordine equales esse
futuros concesseris honorē suū adimis q2 nullus
inter cōplures equales excellentē pōt habere ho-
norem. Preterea multis pōtificib9 multa sunt ne-
cessaria templa. Ex hoc ergo aliud incōueniens.i.
legis destructio sequit̄ p̄cipientis.ne plus q̄ vnum
sacerdotē nec plus q̄ vnū existere templū. Ex quo
sequit̄ necessario iudeos aut nouā legē habituros
concedere aut moysi legem nequāq̄ totā consiste-
re posse? Quero etiā vltra. Nūquid plures reges
habituri sunt iudei an vnū. Respondere debet iu
deus q vnū sicut pphēta ezechiel phibet testimo-
nium dicens.vnū pastorē oēs habebunt q2 si plu-
res fuerint cōcordes esse nō poterunt 7 regis pacē
destruent. Et tunc quero vlterius a iudeo? Quis
erit ille rex.rñdebit q vnctus in cuius aduētu ca-
ptiuitatē se credūt euasuros 7 suos mortuos susci-
tandos 7 eorū moderamen habere imperij. Uere
illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illum
hoiem hi crederent et deū. Si vero vt credunt hō
tm̄ futurus sit.quid tunc abrahā ysaac 7 iacob sūt
facturi moyses etiā ceteriq3 pphete nunquid eius
subijcient̄ ditioni. Rñdet iudeus q sic q2 sic samu
el subiectus est sauli 7 helyas achab 7 helizeus io-
rā 7 alij multi pphete regib9 suis:sed h̄ silitudo nō
cōuenit pposito pñti. Nam 7 si pphete qui mini-
me reges fuerunt regib9 subditi fuerūt nō ideo cō-
uenit aut est necesse vt rex pphēta cuiq̄ terreno re
gi subijciat̄ velut abrahā 7 dauid 7 iosue.quorum
quisq3 rex fuit atq3 pphēta.moyses etiā qui rex et
pphēta 7 legisdator totius extitit ppl'i.cui legis li-
ber tale testimoniū phibet dicens.nō surrexit pro
pheta vltra in isrl' sicut moyses quē nosceret dñs fa-
cie ad faciem in omnib9 signis atq3 portentis q̄ mi
sit sup eum.nōne cum isti tanti talesq3 viri resusci-
tati illius fuerint vncti viri subiecti. nonne queso
multo melius fuisset eis ne suscitarent̄. Preterea
duo inde incōuenientia pueniunt.si em̄ minor est
eo moyses scriptura mentitur. si aūt maior tanto
plus vilificat̄. Si dicat iudeus q ille rex erit moy-
ses:tunc q̄ro? Quid ergo ille vnctus facturus est.
Quid etiā abrahā ysaac 7 iacob sūt facturi quos
moyses ipse dum viueret in tāto p̄cio habebat cū
aliquid a deo implorabat p eorū amore se adeptu-
rum orabat. Ecce quō sunt positi iudei in magno
discrimīe in hac materia? Quero a te vltra iudee
si nosti. Nūquid illi qui tunc suscitandi sunt mor
tui naturā et ptātem habebunt filios generandi.
Rñdebit iudeus q legis p̄cepto ad hoc constrin-
gentur.ergo cum lex procreare filios precipiat no
uam eos legem habituros demonstrat quod est cō
tra fidem suam. Respondebit iudeus q eis inhi-
bita est generatio nō lege sed natura.sed hoc stare
non potest quia auditus abhorret 7 mens refugit
credere animal aliquod modo esse cui naturale sit
generare nō posse nisi aliquo interueniēte acciden
te.qui vo hō accidente aliquo interueniente vim
generādi amittit nec sacerdos esse nec testimoniū
phibere nec iudicium potest facere. q si naturam
ipsam dixerat esse nouam non debēt eos dicere re-
suscitandos sed nouam creaturam futuram.simi-
liter potest in forma tm̄ non in natura tota.come-
dent quidem 7 bibent sed non generabunt. Con-
cedit ergo iudeus q quemadmodū cetera huma-
nitatis officia sic 7 generandi naturam habebunt
adeo vt mulierem quotidie concepturam 7 quoti
die parituram credāt. Sed hoc quod dicūt iudei
est ita fatuum q vix humane aures audire possūt
vt enim que dicunt vera esse fatear sc3 vt in vnctū
et credituri sunt omnes 7 resuscitandi cum quoti-
die filios procrearent profecto nec terra eos cape-
ret etiam si dupliciter maior esset aut pontus eti-
am terra fieret adeo loci coartarentur angustia.
q non haberent qui colere possent arua.immo in-
de semper esset inter eos pro terre angustia certa-
men et rixa. Item cum suscitabuntur omnis redi
bit quisq3 vir ad vxorem suam quam habuit aut
aliam habebit. Respondet iudeus q quisq3 reha
bebit suā quia hoc erit leticie cōsumatō. Tunc er
go quero illa mulier q̄ post tres vl' plures habitos

maritos est mortua in resurrectione quē ex his est habitura. Nam si primū habiturā respondet lex moysi destruet̄ dicentis ꝙ post scdm nō debeat redire ad primū maritum. Si vero alium q̄ primuȝ habiturā respondeat in eo etiā est destructio legis eas nanq̄ȝ legi iubente primo viro viuente nec eaȝ repudiante cuiq̄ nō poterat nubere. Sed ecce cuȝ tot suscitati cum tot post eos fuerint nati quilibȝ horū qñq̄ȝ erūt morituri. Rñdet iudeus ꝙ immortales exinde remanebunt. sed rō demonstrat ꝙ dicit stare nō posse cum em̄ homo comederit biberit generandi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quatuor elementis cōpositus sit. quicquid autē taliter cōpositum est illud etiā corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptōni cum taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaq̄ spūale quod nō est hominū eis cōueniat q̄r nec eius subijcient̄ diffinitōni. Diffinitō em̄ hōis est aīal rōnale mortale. ſ3 de immortalibꝫ hominibꝫ diffinitō ista p̄dicari nō pōt quare nec spūalis homo. vnde ꝑ hoc medium colligitur recte vt quos iudei vocant hoīes. hoīes nō sint qđ est inconueniens. Item sicut supius dictū est multitudini eorū spaciū totius terre nō posset sufficere si ipsam maximā multitudinē immortalem afferamus cuȝ supra sine intermissione eos generaturos esse diximus. Et si ad lapidū modū sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio ɔcluderent̄. Dicet iudeus si nō possum eos defendere immortales saltem mortales concedaȝ. ergo si morituros eos esse concedit volo. Dicat illa resurrectio vtrū erit eis ad penam an ad coronā Rñdet iudeus ꝙ ad gloriam ⁊ honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam ⁊ regnū conspiciant ⁊ ꝑfectam corpis ⁊ cordis habeant leticiā. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorū dū nec resurgant scȝ vtrum in penis an inquiete vsq̄ȝ ad resurrectionis tp̄us ꝑmaneant. Rñdet certissimuȝ ē eos esse cum deo beatitudine ꝑfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penā q̄ ad coronā: futura est. cum em̄ nunc et̄ne vite munere glorient̄ cur iterum in corporū argastulis retrudent̄ nisi vt fame siti vigilijs ⁊ varijs atq̄ȝ innumeris denuo cruciatibꝫ agitent̄. quin insuꝑ ſm eorum sententiā scđe mortis timorē ⁊ penam sustinebunt his omnibꝫ satis cuilibet ptȝ resurrectioneȝ illam magis illis ad dedecus q̄ ad honorē ⁊ gloriam fieri. Respondet iudeus q̄r ⁊ si nunc in quiete et delicijs ꝑmanent de quibꝫ ad corporū sint redituri angustias. cum tanta eis exultatio erit vncti p̄ñtiaȝ cernere ⁊ eius regno exultare hierosolimis vt olim habitare in templo veteri ritu sacrificare vt ⁊ corpoꝝ pena sit eis nulla ⁊ quā modo habent requies habeat̄ postea ꝓ minima. Sed hoc ꝙ dicunt a veritatis exorbitat semita nullus em̄ p̄sentis mundi honor ⁊ gloria eterne vite quieti ⁊ delicijs comparatōe cōuenit aliqua. quia nec vno momento quisq̄ huius mūdi poterit sine labore ⁊ pena vti delicijs. Illius aūt beate vite gloria nulla intercedente molestia ꝑmanet perpes ⁊ cōtinua p̄cipue cum eorum testent̄ doctores oēm huius mūdi honorē et gloriā idē eē ad illius vite delicias qđ est vnum ad. lx. Patet insuꝑ cuilibet nisi totius rōnis sit expers imcompabiliter magis esse gaudiuȝ cernere deum q̄ talem qualem ipsi dicunt vnctum qui futurus sit hō tm̄. Dicat ergo iudeus? quid finaliter de resurrectione suorū mortuorum sentit. Vere eorum credulitas est ⁊ fidei certitudo ꝙ resuscitandi ꝑfecto comedendi etiā ⁊ bibēdi siue generandi et naturā ⁊ vsum sint habituri ⁊ post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis ⁊ immortalitatis regnuȝ sine aliqua morte trāsferendi. Sed hoc stare nō potest quia si immortales concedit ad pristinum inconueniens redit infra mille etem̄ annos intātum multitudo ꝓpagabit̄ eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igit̄ minus ad incolēdos agros vllum superit spacium. Insuper ⁊ illud quod supra diximus est in questione. ꝙ patriarche ꝓphete et omnes iusti qui iam fulgebant in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora Item aliud omne em̄ qđ comedit ⁊ bibit ⁊ gignit. delectat̄ etiam ac tristat̄ ꝓculdubio ex quatuor elemētis compositū nō dubitat̄. Quō aūt qđ ex his componit̄ ⁊ passionibus p̄dictis afficit̄ cum eisdē affectionibꝫ sine mutatione in regnum illud transferetur. Sed vt omnia concedamus quid nam de his sunt dicturi qui aduenienie vncto ⁊ post sunt nascituri morituros ne asserent vel nō. Respōdet iudeus ꝙ morient̄ in xp̄i regni fine? Quid igit̄ facient parentes eorū in morte ipsorum. melius nanq̄ȝ illis foret nō resurgere q̄ tantū dolorē ex eorum morte sustinere. Dicet iudeus ɔcedamus ergo eos nō eē morituros sed hoc stare nō potest q̄r tūc mētiret̄ scriptura qua dicit Dauid in psalmo. Quis est homo qui viuet ⁊ nō videbit mortem. Vndiq̄ȝ igit̄ si ꝑpendunt iudei eis semite rōnis et diffugij sunt clause. ꝙ nullatenus eo modo quo dicunt fieri possit mortuorum resurrectio ergo tanq̄ fatua positio relinquat̄ credulitas iudaica ꝙ sui mortui sint resurrecturi vt iterum terram incolant.

De residuis fatuitatibus iudeorum.

Dicunt etiam iudei multa vana contra deum. dicit rabi saue? Quid est illud quod nō fuit reuelatū Jacob. cum tñ esset ꝓpheta. Rñdet ꝙ ioseph filius eius nō erat mortuus ⁊ ꝙ fratres sui vēdiderant eū. ⁊ dicit ꝙ rō est q̄r in hora venditōis eiusdē q̄rebāt frēs eius aladma. i. maledictionē. ꝓ quocūq̄ȝ illud reuelāte ⁊ silr̄ aladma nō pōt poni nisi ad minus sint decē hoīes. ⁊ q̄r ipsi nō erant nisi noueȝ cōmiscuerunt in p̄dicta aladma deū secū vt essent decē. ⁊ iō dicunt ꝙ deus nō esset ausus reuelare Jacob. Itē dicūt in sabba in ca. qđ incipit rabi aquiba ꝙ qñ moyses ascendit in montē ꝙ inuenit deū in manibꝫ tenentē rotulū legis ⁊ faciebat coronas lr̄is et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus q̄re me non salutas. Rñdit ipse quō dñe est seruus qui debeat salutare dñm suū. Et dixit ei deus. verum dicis. verūtñ ex quo venisti adiuua me. Itē dicit in p̄dicto ca. ꝙ in die iudicij dicit dñs ysaac. tui filij peccauerūt. volo cōdēnare eos. Et rñdebit ysaac. Dñe etiā sunt filij tui. q̄r tu scripsisti in lege tua. filius meus primogenitus israel. Ego volo ꝙ veniamus ad cōputum videamus quāta est vita hoīs lxx. anni. amoue. xx. in quibꝫ adhuc nō est homo in etate in qua debeat sibi imputari peccatum remanēt. l. tolle medietatē tp̄is scȝ tp̄s noctis in quo homines dormiūt ⁊ remanēt. xxv. remoue medietatē tp̄is q̄ expēdit̄ in faciēdo orōnē et in comedēdo et bibēdo ⁊ remanēt. xij. anni cū dimidio. hos. xij. annos cū dimidio diuidamꝰ inter me ⁊ te ⁊ faciamꝰ illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret predictum cōputum anteq̄ ysaac ostenderet sibi. Item dicit in rabba mestiha in capitulo qđ incipit cohel. ꝙ in illo tempore quo fuit ordinatū thalmuth ꝙ die quadam deus stabat in ma-

gna disputatione cum illis qui sunt in studio celi
sup certum casum lepre. vtrū scȝ homo in quo illa
accidit debeat iudicari mundus vel non ⁊ deus di
cebat ꝙ sic. ⁊ illi de studio tenebant ꝙ nō. Et dixe-
runt. quis examinabit ⁊ cōcordarūt ꝙ fieret ad ex-
amen vnius doctoris cuius nomē erat raba filius
nahami. ⁊ illa hora in vno puncto fuit rapta aīa il
lius a corpe suo et dedit sniam sicut deus. Itē que-
runt in abodazora. ca. j. in quo deus se intromittit
ꝑ totam diē ⁊ respondent. Trib⁹ primis horis stu
det in lege. ⁊ trib⁹ horis secundis docet pueros qui
mortui sunt parui. tribus alijs studet ad iudican-
dum totū mundū. Et qñ vidit ꝙ est dignus puni-
tione surgit a throno iudicij ⁊ sedet in throno pie-
tatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet ⁊ ludit ⁊ ridet
cum leuiathan. Item querūt vlterius ea que dixi
mus fiunt de die quid ergo facit de nocte. Rñdent
ꝙ de nocte equitat sup vnū cherubin velocissimuȝ
et visitat decem ⁊. viij. mille mundos quos creauit
Item q̄runt vlterius anteꝙ crearet mundū quid
faciebat deus. Rñdent ꝙ ibat creando mundos ⁊
destruēdo illos. Itē dicūt in raba bachera in ca.
ham moher ⁊ hacosma p̄paratus est deus ad faciē
dum cōuiuiū iustis de carne leuiathan. ⁊ quid da-
bit eis ad bibendū. vinū qđ stat cōseruatū in vuis
suis a principio mundi vsqȝ ad illā horā. Item di-
cūt in canhedrin in. c. qđ incipit cathdine mamo-
ner ꝙ tres fuerunt qui peccauerunt in luxuria cuȝ
fuerunt in archa noe scȝ canis coruus ⁊ cham. ⁊ iō
oēs tres fuerūt cōdemnati. Canis fuit cōdemna-
tus in hoc ꝙ ligaṫ cum femella. Coruus in hoc ꝙ
emittit semen ꝑ os. Cham in hoc ꝙ maledixit euȝ
noe. Item dicit in nida in ca. qđ incipit hamapo
lem ꝙ interim ꝙ creatura est in ventre mr̄is habȝ
quandā candelā sup caput suū cum qua videt ab
vna pte mundi vsqȝ ad alterā ⁊ scit totā legē ⁊ oēs
sciās. ⁊ in hora qua exit de ventre venit angelus et
dat ei vnū ictum in ore ⁊ facit ꝙ tradat obliuioni
quicquid sciebat. Itē dicit in eodē li. in. c. qđ inci
pit aysay et in barahot in ca. qđ incipit harroe ꝙ
og rex basan quē cōquestauit moyses anteꝙ more
reṫ fuit in tpe diluuij reseruatus ħ est magnū men
datiuȝ ꝓpter duo. Primo q2 a diluuio vsqȝ ad tps
in quo cōquestauit moyses p̄dictū og fuerunt no-
ningenta anni. Scdo q2 est contra textū sacre scri
pture vbi poniṫ ꝙ solum noe ⁊ filij sui cuȝ vxorib⁹
eorū fuerunt reseruati. Itē dicunt in hulim in ca.
qđ incipit helūterohos ꝙ vnus leo est in mōtana
vlam q̄ est ita magnus ꝙ habet. ix. cubitos ab vna
aure vsqȝ ad alterā. ⁊ dicit rabi iotef ꝙ sunt. xv. cu-
biti et dicunt ibi ꝙ semel quesiuit impator a rabi
osua et dixit ei quid excellentie est deo ꝙ compat
eum scriptura leoni cū equus vnus sit sufficiēs ad
occidendū leonē. Rñdit rabi osua scȝ cui leoni cō-
patur dico tibi ꝙ leoni de vlam ⁊ dixit ei impator
multū vellem videre eum ⁊ illa hora rogauit rabi
osua deū ⁊ extraxit eū a montana illa ⁊ venit ver-
sus romā. ⁊ qñ venit in distantia trecentarū leuca
rum dedit vnū rugitū. ⁊ oēs mulieres q̄ erant pre-
gnantes in roma abortauerunt et muri ciuitatis
ceciderunt. ⁊ qñ appropinquauit amplius ꝑ. c. leu
cas sic ꝙ distabat. cc. leucis a ciuitate romana de-
dit alterum rugitū. ⁊ illa hora ceciderunt oēs den-
tes oīm existētiū in roma ⁊ impator cecidit a thro
no suo in terrā. ⁊ dixit rabi osue fac orōneȝ deo vt
redeat ad locū suum ⁊ illa hora reuersus est. Iteȝ
dicunt in rabacam in ca. qđ incipit hamober ⁊ ha
cesma dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q̄ erat
ita magna sicut vna villa. lx. domorū. ⁊ venit vnus
coluber ⁊ deglutiuit illum colubrum. ⁊ deinde vo-
lauit ⁊ sedit sup vnum ramum vnius arboris ⁊ di-
cit rabpapa si nō accidisset mihi ita fuisse non cre-
didderam. Item dicit ibi raba. Ibamus ꝑ mare ⁊
ambulabat nauis sup caudam vnius piscis ⁊ am-
bulauit sup eam tribus diebus ⁊ tribus noctibus
nec plus nec minus et piscis ibat contra orientem
nauis vero contra occidentē ⁊ quid cogitas ꝙ na
uis nō ibat velociter interroga rabdeini ⁊ dicet ti
bi inquantū vnus homo posset calefieri ambula-
bat. xl. leucas. ⁊ qñ fuimus ꝓpe terrā vidimus ho-
mines ꝓijcientes sagittas cum balistis ⁊ velocius
ibat nauis q̄ ille sagitte. Item dicit rabi seler iui-
mus in vna naui et vidimus vnam auem que erat
in aqua maris et ibat sibi aqua vsqȝ ad collum. et
ego volui descendere ibidem ad balneandū cogitā
do ꝙ nō esset aqua multū ꝓfunda ⁊ audiui vnā re-
uelationē que dixit. Caue tibi ne descendas quia
vij. anni sūt ꝙ cecidit ibi vnū manbrium ⁊ adhuc
nondum accessit ad terrā. Et dicit rabi cabanna
ꝙ auis ille vocaṫ cin. Item dicit raba. dixit mihi
vnus macelarius. veni ostendaȝ tibi vbi osculanṫ
terra ⁊ celum. iui cum eo ⁊ posui tabargiū meū su-
per vnam fenestrā celi ⁊ separaui me vt facerē orō-
nem ⁊ qñ veni ad locum nō inueni tabargium me
um. ⁊ dixi videṫ mihi ꝙ latrones ambulant in ce-
lo. ⁊ respondit mihi ille homo non est nisi rota celi
que moueṫ. sed venies huc cras ista hora ⁊ inueni-
es. et ego veni ⁊ inueni tabargium meū. Et decla-
rat rabi Salomon nō cogitetis ꝙ deduxit euȝ ad
finem mundi q2 qngenti anni sunt itineris sed
duxit eum ad vnum monteȝ altissimū intantū ꝙ
poterat tangere celum. He ⁊ sil'es fatuitates ⁊ va-
nitates tenent ceci iudei in suo thalmuth vt alle-
gat Hieronymus de sancta fide tractatu. ij. sui li-
bri. Plura alia turpissima que in eorū thalmuth
continenṫ indignū duxi lr̄is explicare. Sed ⁊ alia
mendacissima ⁊ fatuissima innumera eorundē per
transiui his paucis enarratis ne librum nugarum
fabulis implerem. Predictū librum thalmuth in
quo tot errores tot mendacia tot turpissima et fa-
tuissima continenṫ affirmant iudei esse doctriam ⁊
aliaȝ legē datā a deo moysi. verbo: que p̄cepto du
orum rabinorū quorū vnus dicebaṫ rabina ⁊ ali⁹
rabasse fuit posita in scriptis sup. cccc. annis post
passioneȝ xp̄i cuius textus excedit in volumine to
tam sacrā scripturam quasi indecies tm̄ exceptis
glosis antiquis ⁊ modernis quas fecerunt sup ip-
sum in quibus textu ⁊ glosis innouauerunt ⁊ rece
perunt mandata ⁊ obseruantias ⁊ cerimonias ⁊ q̄
nunꝙ in lege moysi fuerunt noiata ꝑ que ipi regū
tur vsqȝ in hodiernū diem. Et nō minus p̄dicti or
dinatores thalmuth vt bene fundarent suos erro
res p̄ceperunt in diuersis locis ꝙ oīa ꝑ ipsos ordi-
nata in p̄dicto thalmuth habeant tantam effica-
tiam sicut ordinata per deum in lege moysi et im-
posuerunt penam mortis cuicunqȝ neganti aliqđ
de predictis per eos scriptis non ponentes tam for
tem penam neganti verba legis. ⁊ adhuc in nomi
ne voluerunt dare excellentiam suo libro vocan-
tes eum thalmuth quod sonat doctrina. ⁊ sacram
scripturam biblie vocant mira quod sonat tm̄ si-
cut lectura.

De fatua expectatione iudeorum circa aduen-
tum messie.

Sextus passus est de
fatua expectatiōe iudeorum circa aduē
tuȝ messie. q̄ fatuitas tripliciter ōndiṫ.

Primo diuisione. Scđo tpis determinatiõe. Tercio exempli manifestatõne. Circa primũ notandum q iudei excecati 7 obnubilati circa aduentuz messie sunt diuersi. qz quidaz eorum sic sunt in sua excecatõe obdurati q nec volunt inquirere de peccato p q̃ sunt in hac diuturna captiuitate nec etiã ipsius captiuitatis terminũ inquirere curant. 7 iõ quasi fatui dicunt vtrunqz eis ignotũ. Siĉes infirmo qui intm̃ incurrit sue sanationis desperationẽ q nõ curat de cognitiõe sue infirmitatis nec etiaz de curatione qđ est magna fatuitas. Affirmant ergo isti duo primuz q peccatum p quo sunt in hac captiuitate est ignotum. Scđm q terminus sue redemptionis est etiã ignotus 7 licet verum sit quo ad eos vtrunqz tñ nobis notum est vt pz supra libro primo in apertõe. xij. thesauro ꝝ sed talis ignorantia fatua est nec eos excusat cum sit non solum crassa sed affectata. Alij sunt qui nõ curant inquirere certum peccatũ p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curant hoc attribuunt peccatis antiquis. vtputa peccato vituli in deserto fabricati vl' peccatis modernis q̃ nõ sunt cõia toti eorũ cõitati sed singularia quorũ vtrunqz ostensum est falsũ vt supra dictũ est 7 satis claret q hec diuisio iudicij eorũ ostendit eos nõ solum cecos sed vero iudicio rõnis carentes. Scđo ostendit fatuitatẽ iudeorum tpis determinatio diuersa quoꝝ vnus terminus fuit determinatus p rabi yoce. in libro caderbolam. iste posuit numerũ ebdomadarũ Danielis de quo nullus dubitat iam trãsisse. Alius terminus fuit positus p rabi aquiba qui secutus est aliquo modo cõputationẽ pdictam 7 sic credebat messiam venturũ in destructione templi secundi. Et ideo secutus est quendaz fatuũ noĩe beucozba qui illo tpe dixit se esse messiam quez fatuũ secuta est maxima multitudo iudeorũ post. xlviij. annos a destructione templi scđi 7 hierusalẽ p romanos. et congregati sunt in quadã ciuitate noĩe biter et rebellauerũt cum pdicto falso messia cõtra romanum imperiũ pter qđ Adrianus cesar transfretauit 7 obsedit eos cum suo falso messia 7 capta ciuitate oẽs interfecit cum suo messia vt pz in lib. qui dicitur demaymdi qui incipit bissosapaquin. 7 in glo. trenorũ hieremie sup illud verbo tren. ij. dissipauit dñs 7c. Fuit alius vt ibidez habet qui dicit̃ de domo helie qui posuit expsse de ordine mundi q p sex milia annorũ debebat mundus durare diuidens p duo milia in tres ptes sic̃ patuit supra li. j. thesauro primo. 7 assignauit tps messie in. iij. binario q ꝑm hebreorũ cõputationẽ pz trãsisse initiũ illius tpis qz vsqz ad p̃ntem annũ ꝑm eos a creatõne mũdi fluxerũt quinqz milia. cc. xx. anni. 7 sic ꝑm istos aduentus xpi trãsiuit in pteritis mille. cc. xx. annis. 7 isti tres supradicti fuerunt principales de numero eoꝝ qui dicunt̃ chãnaym. Post istos fuit quartus 7 vnus de maiorib eorũ qui dicunt̃ emorraym qui vocabat̃ rab. qui determinauit in libro cabedrin in deleth q oẽs termini assignati de aduentu messie iam transierant in pteritum. 7 q nõ pendebat redemptio nisi in ipsa pnĩa. hec ille. Hec quidẽ determinatio verissima est si sane intelligat̃ Nam terminus assignatus in pphetis iam transiuit in pteritum vt patuit libro primo in quo termino tps iam venit 7 nõ pendet redemptio nisi in penitentia qz quicũqz eorũ pniam egerint statim habebunt messiam q habemus p rei euidentiã licet iste rabi nõ intellexit ita recte verba p seipsum platа habemus tñ ex hoc q oẽs termini assignati de aduentu messie iam transierant in pteritum. Fuit quintus huius contempaneus qui cõsiderans q omnes termini de aduentu messie iam transiuerãt put dixerat socius suus voluit pcludere viam inuestigãdi hmõi terminos ne p hoc aliqui auisarẽtur de veritate. Et ideo dixit ve animab cõputantibus terminos scz aduentus messie p hoc volens designare q esset peccatum inquirere vl' inuestigare de hmõi termino nõ reddens ad hoc aliquã rõnem nec auctoritatẽ. cuius malicia 7 fatuitas manifesta est. qz nullus fuit famosus scriptor vel glosator inter eos qui de hoc solẽniter nõ inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicunt̃ gaoni. qui dicebat̃ Rabi cabadias qui in libro quez cõposuit quẽ vocauit librũ de credendis conatus est pbare ex dictis pphetarum q messias nondum venerat 7 determino diligenter inquirens conclusit certum tps qđ iam transiuit in pteritũ p. xl. annos 7 vltra vt pz aspicienti pdictum librũ. Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tante auctis fuit inter eos vt a maiori parte iudeoꝝ puerbialiter dicat̃ q a moyse legislatore vsqz ad moysen egyptiũ non surrexit sicut iste moyses. Iste licz in suo Deutro. libro de iudicib. tit. de regib determinet q nullus debet cõputare terminos aduentus messie sequẽs supradictã quintã opinionẽ. tñ ipsemet in quadã epl'a quã misit iudeis qui erant in affrica scripsit q habebat ex certissima traditõne antiquorũ q ppheta futurus erat in isrl' 7 q messias debebat venire 7 redimere israel in anno a creatõne mũdi quartomillenario octingentesimoseptuagesimo quarto. 7 pz sicut supradictũ est ꝑm cõputationẽ iudeorũ q p̃sanus dñi. M. cccc. lxj. est quinqz millenus. cc. xxj. 7 sic terminus per eum assignatus iam trãsiuit in pteritum p. cc. lvij. annos. Predictam cõputationẽ fundauit in quadã auctoritate Nũi. xxiij. vbi ꝑm translationẽ nostrã sic habet̃ tpib suis dicet̃ iacob israheli quid opatus sit de qđ verbũ ex traditõe suorũ antiquorũ sic exponit q quantũ tps fluxerat a creatione mũdi ꝑm cõputationẽ hebreorũ vsqz ad tpus in quo balaan ista verba dixit tm̃ tps pcise fluere habebat a tpe isti dicti balaan vsqz ad tps in quo ppheta messias futurus erat in isrl'. Octauus post hũc fuit rabi moysen gerũdeñ qui fuit magne auctis inter eos q̃ scribens supra penthateucũ in phemiali pte determinauit cum magna solennitate q messias erat venturus certissime in anno a creatõe mundi. quinto millenario centesimodecimooctauo. cũ quo cõcordauit mgr̃ Salomõ barchineñ. in li. migala amegala de q̃ fuit dictũ supra lib. j. Nonus fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus mgr̃ leo de bonolas de puincia puincie qui in expositione sua super dam reddẽs deo gratias q sibi reuelauerat terminum supradictũ in anno predicto scz quintomillenariocentesimodecimooctauo ꝑm cõputationem iudeoꝝ concordans cum pdicto moyse gerundeñ. quorũ terminus satis pz q iam transiuit in pteritum p. c. xxiij. annos ꝑm cõputationẽ eorũ in anno p̃nti supradicto. Fuerunt etiã alij duo iudei periti vnus in ciuitate abuleñ. alius in villa que dicitur ayllon. de quibus dicet̃ infra cõsideratiõe. x. mirabili. x. Isti assignauerũt terminũ anno a creatione mundi quintomillenarioquinquagesimoquinto ꝑm eorũ cõputationẽ. Qui quidẽ annus concurrit cũ anno dñi. M. cc. xcv. Ex quib oĩb manifeste colligit̃ fatuitas 7 falsitas iudeorum in determinatione anni aduẽtus sui messie. cum oẽs sui termini iam trãsierint in pteritũ vt clare visuz est. Signũ aũt fatuitatis et mentis incõposite est nunq̃ in vno cõsistere sed de alio in aliud mutari. Vñ ꝑm Senecã primũ argumentũ mentis cõpo

site est posse cõsistere secumq; morari. Judei ergo
qui vsq; nunc cõsistere in vno nõ potuerunt termi
no. Uerisimile ẽ ꝙ quotidie fatuizando nouos fin
gent terminos p̃dicti aduẽtus. Tercio ꝓbat̃ eo
rum fatuitas in aduentu messie quez sperãt exem-
pli manifestatione. Unde narrat cesarius ꝙ cleri
cus quidam filiam cuiusdã iudei impregnauit in
ciuitate lemonicen̄. timens aũt ille offensam parẽ
tum puelle accepit arundinẽ nocte ꝓpe parietem
camere in qua parentes puelle dormiebant veniẽs
7 ꝑ foramen summitatẽ vnã arundinis intromit-
tens 7 ꝑ aliam insufflans sic est locutus. O iusti 7
deo dilecti vocans eos nominib' suis ꝓprijs gaude
te q2 filia vestra concepit messiam virgo ꝑmanẽs.
vir exꝑgefactus querit ab vxore si vocẽ illã audis-
set qua negante orauerunt vt iterum audire pos-
sent. clericus eos loquentes audiẽs sicut prius ite
rum est locutus. Illi ergo exultantes 7 post repe-
titõem facti certiores vix diem expectauerunt vẽ
tremq; puelle aliquantulum iam intumescere cer-
nentes ab ea quesierunt vnde cõcepisset. Illa vo
sicut coacta fuerat a clerico r̃ndit si concepi nescio
sed scio quia virũ nunꝗ̃ cognoui 7 virgo sum. At
illis ergo non se capientib' ꝓ gaudio ꝑ castella et
ciuitates diuulgatum est ꝙ illa paritura eẽt mes-
siam. Quid plura affuit hora pariendi 7 iudeis in
numeris cum gaudio magno expectantib' natiui-
tatem peꝑit misera illa non messiam sed filiam cũ
multis dolorib' 7 gemitib' 7 clamorib' quo cogni-
to iudei confusi sunt supra moduz ex q̃b' vnus in-
fantulam accipiens ꝑ pedes allisit ad parietẽ. Ec-
ce confirmatio ꝑ exemplũ fatuitatis iudeoꝝ in ex-
pectatione messie.

De iudeoꝝ expulsionib' vbi quatuor p̃ncipales
expulsiones notant̃.

Una consideratio ẽ

de iudeoꝝ expulsiõib' 7 sua magna igno
minia. non est mirandũ si gens que tam
graue cõmisit delictum quale nũꝗ̃ fuit nec erit ꝑ-
petratum ab angelis nec ab homine graues susti-
neant penas. 7 q̃d scelus poterit ꝯpari morte filij
dei merito dauid ꝓphetauit suã penã dicẽs. expel
le eos qm̃ irritauerunt te dñe. In p̃nti ergo cõside
ratõne. iiij. iudeoꝝ expulsiones exprimentur post
mortem saluatoris. quaruz prima fuit a terra san-
cta. secunda a francia. tercia ab anglia. quarta vo
ab hyspania.

Prima expulsio fuit a terra sancta vbi quatuor
puncta aguntur.

Rima iudeorum ex

pulsio a terra sancta fuit. Pro cui' de-
claratione quatuor erunt puncta attẽ-
denda sicut notat Johãnes saliberien̄. in suo poli
crate. li. ij. q̃ optime hanc materiã explicauit. Pri
mus erit de signis que precesserunt excidiuz hiero
solymitanum nouissimũ. Secundus de calamita
te obsessoꝝ 7 quis fuerit finis obstinate malicie 7
que pietatis tyti. Tercius punctus erit de mulie-
re que vrgente fama comedit filiũ suum. Quart'
erit de numero captiuoꝝ 7 occisoꝝ 7 peremptoruz
fame. 7 quomodo xp̃c seruauit suos sub ea tempe-
state.

Primus punctus ẽ de signis q̃ p̃cesserunt exci-
dium hierosolymitanũ.

Irca primũ punctũ

vetus refert hystoria sic dicta ꝙ est au-
ctor eius incertus 7 vetera refert ꝙ imi-
nẽte hierosolymoꝝ excidio. eclypsis lune ꝑ. xij. no-
ctes cõtinuas etiaz in remotissimis locis ꝓtracta
ta ẽ. forte signãs iudaice ꝑfidie supstitiosi erroris
euersionẽ que xp̃o ꝑ p̃dicatõem ap̃licam mundo il
lucescente rectissime cõtigit. Scriptũ est eñ stul-
tus mutatur vt luna sapiens vo cum sole ꝑmanet
Alia quoq; q̃plurima diuino sup incredulos im-
minente iudicio acciderũt. que si ꝑ singula ꝓut ab
autoribus digesta sunt cepero enarrare vel sola h
ꝓprium tempus desiderabunt 7 ocium. pauca tam̃
autore Josepho cõpendioso sermone ꝑcurrãt eo
ꝙ ad roborandam fidem nr̃am ꝓficiunt 7 ad reti-
nendã obstinatã ꝑfidiã iudeoꝝ. xl. nanq; post ad-
missum piaculũ cõtinu' ꝓtracta annis impioꝝ pe
na differt̃. In quib' 7 ap̃li omnes p̃cipue tñ iacob'
frater dñi dictus hierosolimis ep̃s cõstitutus in-
desinẽter pp̃lm cõmissi impietatis 7 feralis animi
de scelere cõmonebat si forte possent cõmissi peni-
tudinem gerere. si possent flere ꝓ scelere 7 vltrices
penaꝝ flamas lachrymaruz vbertate restringere.
Ostendebat eis nanq; deus ꝑ suaz patiẽtiã. ꝙ ipo
rũ quereret penitẽtiã q2 nõ vult deus tm̃ mortem
peccatoris h ꝙ cõuertat̃ 7 viuat. Molire autẽ ad-
huc eoꝝ duritiã nitebat̃ diuina maiestas signis et
ꝓdigijs celitus datis terroresq; simul minacẽ de-
xteram oñdendo potius q̃ inferendo de quib' sup̃
dicti hystoriographi fides vt in certis etiaz in hoc
sufficiens erat. Relegamus ergo quid in sexto hy
storiarũ suaꝝ libro de his ip̃e signauerit iosephus.
Sed infelicem inquit plebem. ceterũ q̃dẽ hõ ho-
mines 7 deceptores falsa faticinantes suadebant
vt euidentib' signis 7 iudicijs iracũdie 7 indigna-
tõis diuine nõ crederẽt. quib' apte futurũ 7 vrbis
7 gentis p̃sagabat̃ excidiũ. Sz velut afflati 7 amẽ-
tes 7 qui neq; oculos neq; aĩas in se haberẽt sper-
nebant. O oĩaq; celitus nunciabant̃. Etenĩ stella
p̃fulgens' gladio ꝑ oĩa sit'is iminere desup ciuitati
7 cometes. Preterea exicialib' flamis visa est arde
re ꝑ totũ annũ. Sz 7 ante excidij tp̃s ac bellicum
populi diem cum ad diem festũ conuenirent. viij.
die mensis xantichi q̃ est april' noctis tp̃e hora no
na tantus luminis fulgor aram templũq; circum
dedit vt putarẽt oẽs diẽ clarissimũ factũ 7 ꝑman-
sit spacio dimidie hore q̃d impitis quidẽ 7 ignari
ꝓspeꝝ videbat̃. Sz legisꝑitos 7 ꝓhos q3 doctores
ñ latuit exicialeportẽtũ. In eadẽ quoq; festiuita-
te vitula sacrificijs admota et aris assistentes int̃
ip̃as ministroꝝ manus enixa ẽ agnã. Sz 7 ianua inte
rioris edis q̃ respiciebat ad orientẽ cũ eẽt ere soli-
d' induta ac ꝑinde imensi ponderis q̃ vix. xx. viris
sũmo conatu impellẽtib' clauderet̃ ferreisq; seris
7 vectib' munita. ac pessulis in altũ dimissis tene-
retur obstricta repente hora noctis sexta prima 7
xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed et
transacto die. vj. post aliquot dies prima. 7. xx. die
mensis arthemesij qui apud nos maius vocat̃ ꝓdi
giosus apparuit visus fidẽ pene excedens q̃d vere
falsum putaretur nisi oculoꝝ fides cõfirmassz ma-
loꝝ cõsecuta ꝑnicies. Etenĩ ꝓpe solis occasum visi
sunt currus 7 quadrige in omni regione ꝑ aerez et
armatoꝝ cohortes misceri nubib' 7 vrbes circum-
dari agminibus improuisis in alio. Itez die festo
q̃ penthecostes appellat̃ noctu sacerdotes ingres-

si templum ad ministeria ex more cōplenda. Primo quidem motus quosdā strepitus qui senserūt tum subditos voces deinde audiunt dicentes. migremus hinc migremus ex sedibꝫ istis. Addit his etiam aliud terribilius. etenī quidā ananie filius. ihs nomine vir plebeus et rusticus ante quartum belli annū cum ciuitas in pace ꝛ abundantia ꝑdurarent in die festo tabernaculoꝝ repēte clamare cepit vox ab oriente. vox ab occidente. vox a. iiij. ventis. vox sup hierosolymā ꝛ templū. vox sup spōsus ꝛ sup sponsas. vox sup populū ꝛ indesinēter die noctuqꝫ ꝑ omnes plateas circuiens hec clamabat. vsqꝫquo quidē primiores ex populo viri veluti fausti presagij indignatōe cōmoti correptū hominem multis verberibꝫ afficiūt. At ille nequaq̄ ꝓ se aliquid loquens sed nec eos quidā q̄ circūsteterāt deꝑcans easdem voces pari obstinatōe ꝛ clamore repetebat. Tunc principes intelligentes vt res erat numis esse in viro motus ꝑducunt eū ad romanorū iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsqꝫ lamenatus neqꝫ ꝑces neqꝫ lachrymas fudit. Sed eandē vocem miserabiliter ꝛ cū quodaꝫ eiulatu emittēs ꝑ singula pene verbera ꝓferebat addēs etiam hoc ve. ve. hierosolymis. ꝓsequit ꝛ aliud idem hystoriographus maiore gestū miraculo dicens oraculum quoddā in sacris lr̄is reptū qḋ ꝑ idē tp̄s virū designaret ex eoꝝ regione ꝓcessurū qui toti⁹ orbis potiretur impio cuius oraculi ꝑsagiū. Idē hystoriographus vespasianū suspicat declarare. Sꝫ vespasianus nō alijs q̄ illis solis gentibꝫ q̄ romano imperio videbant subdite dn̄atus est. Unde iustius ad xp̄m hec dicta referunt ad quem dixit pr̄: Postula a me ꝛ dabo tibi gentes hereditatē tuā ꝛ possessionem tuā terminos terre. ꝛ cuius ꝑ idē tp̄s ꝑ apostolos suos. In oēm terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ.

De calamitate obsessoꝝ ꝛ obstinate malicie iudeoꝝ quis fuit finis ꝛ que pietas tyti.

E secundo puncto. s.

quanta fuerit calamitas obsessoꝝ ꝛ obstinate malicie quis fuerit finis ꝛ q̄ pietas tyti ꝓsequitur idē doctor dicens. at ne tot ꝛ tāta mediocris plage aut ꝑfunctorie indignatōnis dei aduersus impotentiā iudeoꝝ signoꝝ videatur ꝓcessisse iudicia calamitatē intolerabilē excidiuꝫ irrepabile reprobate ꝛ excecate gentis inauditaꝫ ꝛ cunctis seculis incognitam seruitutē succinctus sermo ꝑcurrat quantis ergo malis tunc vniuersa mulctata sit vt quem ipa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusqꝫ vastata sit quanta populoꝝ milia patres simul cum cōiugibꝫ ac puulis liberis absqꝫ numero ꝛ absqꝫ discretione trucidati sint que etiā aduersarū vrbiū obsidiones ƀ et ipius magnifice ꝛ famosissime ciuitatis hierl'm quanta vastitas et quanta fuerit diuersoꝝ mortuoꝝ strages qs ꝑ hec singula belloꝝ extiterit modus. ꝛ vt ꝫm id qḋ ꝓphete dixerant abominatio desolatōis in ipo quodāmodo de famosissimo collata sit tēplo vtqꝫ ad vltimum cuncta depopulata sit et consumpserit flama. Si quis plenius noscevult legat hystoriaꝫ Josephi. nos ꝟo ex his tm̄ ea que ad explanatōem suscepti opis sufficiunt assumemus. In quibus refert q̄ ex oī iudea populi in die solenni pasche hierosolymā velud exiciali quadā manu cogente cōuenerāt. quos trecies cētena milia dicit hominū fuisse. Justo. s. iudicio dei hoc tp̄e hec vltiōis electio vt qui in diebꝫ pasche saluatorē suū ꝛ saluatorem xp̄m de cruentis manibꝫ ꝛ sacrilegis vocibus violarunt in ipis diebꝫ velut in vnū carcerē omnes multitudo cōclusa feralis pena exitū qḋ merebat acciperet. Preteribo sane que in eos vel gladij cede vel alijs belli machinis collata sunt explicare ea tantūmodo que diris famis exitio ꝓtulerunt supradicti hystoriographi sermonibꝫ ꝓphetaui quo legentes hoc intelligant quantū piaculū sit audere aliqḋ in xp̄m ꝛ q̄grauibus ausa supplicijs expientur. Age itaqꝫ quintus iosephi hystoriaꝝ liber ponatur in medio. Ex quo oēs eoꝝ luctuosa tragedia ꝓnoscatur. Diuitibꝫ aūt ꝑmanere inquit apud pirem vnū atqꝫ idem erat. Si. n. in vrbe ꝑmansissꝫ facultatum suaꝝ cā crimine obiecto quasi de trāsfugiendo cogitarent ꝑimebant. Necessitas ꝟo famis facinorosoꝝ extollebat arrogantiam ꝛ vtrunqꝫ simul inedia cū temeritate crescebat. publice q̄dem frumentū nusq̄ oīno erat. Sed irruentes vrbis ꝑdones ꝑscrutabant domos ꝛ si quid inuenissent tanq̄ de his que fefellerant penas sumebant. Si ꝟo nō inuenissent nichilominus tanq̄ eos qui occultius ꝛ diligentius absconderant ꝛ cruciabāt Judiciū ꝟo haberi ab eis pabula capiebant hoc ipso q̄ adhuc viuerent ꝛ subsistere corpibꝫ videbātur ꝑfecto tanq̄ qui iam interijssent nisi absconditos vspiam tegerent cibos. Si quos sane tabescētes macie vidissent hos cū venia p̄teribant super fluum putātes ꝑimere quos paulopost assumeret fames. Multi tn̄ in occultis omni censu suo mercati sunt vnum metrū. Si diuites frumenti ordij. si inferiores fuerunt ꝛ cōcludentes se in inferioribꝫ quibusqꝫ penetralibꝫ domus nōnulli nec in panes cōfectas fruges edebant. Alij ꝟo inquātū vel necessitas vel metus ꝓmitteret exquoquebāt ꝛ mensam quidā nullus expectabat apponi ƀ ex ipo semine mixto igni rapientis ꝓpria velut furtiua deuorabant ꝛ erat infelicis illius cibi spectaculū miserabile cum validiores quiqꝫ inuenta diriperent. Imbecillioribꝫ ꝟo nihil preter luctuꝫ supesset ac lachrymas ꝛ oīm lꝫ acerbitates rerum suparet fames nihil tn̄ ita subruit atqꝫ subuertit sicut verecūdia. Quid. n. saluis rebꝫ pudore dignū est id in hac necessitate contemnit. Deniqꝫ ꝛ vxores de virorum manibꝫ ꝛ filij de parentū ꝛ qḋ ē infelicius matres cibos ō paruuloꝝ manibꝫ atqꝫ ore rapiebant ꝛ cū dulcissimi liberi in manibꝫ atqꝫ ante hora positi tabescerent exigua vite subsidia a dentibꝫ ipis exuncere nemo parcebat. Uerū ne ipos quidē infelices ꝛ ꝑ exiguos sumentes latebant cibos. ƀ continuo aderat ꝑdonū quis ꝛ statim vt clausas cuiusq̄ cōprehendisset fores madiciū credebat hoc esse q̄ intrinsecus positi ederent ꝛ repente dissipatis foribus ꝑcipites irruebant atqꝫ ab ipis vt ita dicaꝫ faucibꝫ exprimentes. Si quid forte insumptū iaꝫ fuerat reuocabant. ferebant senes si cibū vendicare temtassent. Sparsis etiā crinibꝫ mulieres trahebantur occultare nitentes si quid forte deprehensum fuisset in manibꝫ. nulla senibꝫ reuerentia nulla erga puulos miseratio. Sꝫ in exiguo panis fragmento puulos inherentes ꝛ ex ipo cui inheserāt suspensos elidebant in terram. In eū ꝟo q̄ raptores cibo ꝑuenissent assumpto crudelius seuiebāt. ꝛ excogitabant dira supplicia obturantes infelicibꝫ naturales digestionū meatus. Alijs ꝟo pacutas sudes ꝑ eadem ferenda adigentes horresco q̄ egesta sunt referens. Ad cōfectioneꝫ post hec vnius panis aut ciathi farine miseros purgebant. Nam ipi tortores non patiebantur famē. Est enim tolerabilius quodāmodo si hec cōpulsi inedia facere viderentur. Sed vt vel preparent sibi imposterū

cibos vel vt crudelitas exercitio cōualesceret. In his etiā si qui forte furtim p statōnes vel hostiū p colligendis herbis erupissent occurrentes eis q̄ se hostiū manus effugisse gaudebant diripiebant quicquid attulerant. Supplicantib⁹ aūt 7 terribile sibi quoddā nomen dei inuocantib⁹ vt vel ptem aliquā qui secū mortis piculo quesierant indulgerēt nihil prorsus pbebant. Et hoc beneficij loco cesserat si cōprehensum viuum licuisset euadere. His aūt post aliquanta adiūgit dicēs. Judeis vo cū egressu vrbis omnes pit er spes excludebat salutis. 7 inualescens acerbitas fames domos siit 7 familias gentemq̄ vastabant. ita vt in penetralibus strata iacerent mulierū puulorūq̄ cadauera. p plateas vo infeliciū senum corpa fame magis q̄ etate consumpta. Juuenes vo atq̄ oīs etas robustior velut simulachra quedam in vijs oberrabant 7 egressib⁹ corruentes quocunq̄ loci gressuz subripuisset inedia. Sepelire aūt cadauera pximorū nec defunctorū multitudo nec viriū debilitas pmittebat. siit 7 p sui vite incerto vnusquisq̄ verebatur. Deniq̄ aliquanti supra eos quos sepeliebant aīas emisere. Multi etiā dum psequūt funera pus q̄ ad sepulchrū puenerentur efflabant. Et nec planctus ex more defunctis exhibeat aut luctus. q̄ hoc sibi totū vendicauerat fames sed nec ariditas inedie humorē cuiq̄ reliquerat lachrymarū. Obsederant ciuitatē pfunda silentia et nox plena mortis cuncta cōtexerat. Quib⁹ malis omnib⁹ grauiores soli vigebant pdones qui nec sepulchra quidē diripere 7 expoliare cadauera illicitū dicebant nō taz pdam petentes q̄ scelus irrisice cumulantes 7 aciez gladiorū suorū in cadauerū obtruncatōe pbantes. Interdū etiā in nōnullos adhuc spirātes mucro examinādus agebat qd alij semiuiues cū viderēt supplices dexteras ptendebant. vt in se quoq̄ bnficij loco conuerterēt scelus. quo sc3 cruciatib⁹ famis velocius absoluerent. Sz nouo crudelitatis genere necem quā spōte inferebāt si rogarēt negabant: cum tn̄ vnusquisq̄ deficientiū cū gemitu retorqueret oculos ad templum non de morte propria dolens sed de impunitate predonū quos superstites relinquebāt. Et primo quidē sumptu publico sepelire mortuos iusserant fetoris intolerantia vt vo oēm sumptū cepit vincere multitudo morientium de muro cadauera pcipitabant. ac cū tytus circuiens puidisset repletas mortuorū cadauerib⁹ valles 7 hūani corpis tabo pūam terrā rigari cuz ingenti gemitu eleuatis ad celum manib⁹ deū inuocat testem hoc sui causa nō puenire sed se ista sustinere inuitū. Et post aliquāta iterū quedā iosephus talia psequitur nō cūctabor inqt pferre qd sentio. Arbitror. n. q̄ si etiam aduersus impios ciues romanorū paulisp arma cessassent aut hyatu terre aut aque diluuio. aut sodomitanis ignib⁹ et fluminib⁹ celitus tortis supplicijs ciuitati dependisset que multo infaustiorem illis qui hec ppessi sunt. 7 nequiorē virorū pntem hanc ptulisset etatē p quib⁹ oīs gens pit er extingui. Sz et in hoc. vj. libro eiusdē talia scribit. 7 eorū inquit qui p totam ciuitatem famis inedia corrūpebantur multitudo innumerabilis erat. quorū nec explicari miseria pōt p singulas nanq̄ domos sicubi aliqd sibi fuisset reptum bella cōtinuo et cedes int̄ caros ipsosq̄ parentes ac liberos nascebant. dum nō solū e manibus sed ex ipsis etiā faucib⁹ inuicē cibū rapere certabant. Fides aūt nec mortuis erat sed 7 ipi cū spiritū iam exalarent pscrutabant a pdonib⁹. ve tui forte intra gremiū tibi aliquid resideret. Alij etiam p mediā hyantes velut rabidi canes huc atq̄ illuc ferebant 7 quasi insania quadaz exagitati in easdē domos sub momēto tpis iterū ac sepius irruebant oīa tn̄ necessitas cōuertebat in cibū etiaz illa que nec mutis quidā animalib⁹ edere usus fuit. Ad vltimū nec loris quidē nec cingulis vel etiā ipis calciamentis abstinuerūt. portarū quoq̄ indumenta detrahētes pficiēdā dentib⁹ ingerebāt. nōnulli 7 feni veteris festucas edebāt. Et 7 de quisquilijs collectis puissimū pondus dragmis in q̄tuor detrahebant.

Quō mulier quedā vrgente fame occidit 7 māducauit filium.

E tercio puncto scilz de maria que vrgēte fame comedit filiū suuz psequitur dicens. Sed quid opus est p hoc pondus famis illius explicare cū gestum sit ibi facinus qd neq̄ apud grecos neq̄ apd barbaros vllus accepit auditus horrendū quidē dictu: auditu vo incredibile. Et quidē libenter taz immane facinus siluissez ne quis me crederet mōstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro vo aliqd pñie mee prestare me arbitror. si subtraham eoruz verba quorū ptulit facta. Mulier quedaz ex his q̄ vltra iordanis alueum cōmanebant maria nomine eleazari filia de vico bethezob. qd interptat domus ysopi genere 7 facultatib⁹ nobilis cuz cetera multitudine que fluxerat hierosolymis repta cōmunē cum omnib⁹ obsidionis casum ferebat. hui⁹ reliquas quidē facultates quas domo in vrbē cōuexerat tyrāni iuuasere. Si quid vo reliquiarum ex magnis opibus fuerat quib⁹ victū quotidianū ptenuem duceret irruentes. p momenta pdonuz satellites rapiebant. p quib⁹ gemēs mulier velut insania iam quadam ex indignatōe fatigabat. ita vt interdū pdonibus maledictis 7 cōuicijs in necē sui instigaret. Verū cuz neq̄ irritatus quisq̄ nec miseratus eaz opprimeret. 7 si quid cibi fuisset forte ab ea quesitū id ab alijs quereretur. nec iam vsq̄ repiendi copia fieret. famis aūt dira visceribus ipius insisteret ac medullis 7 ad furorez purgeret iam inedia fame 7 ira pessimis vsa cōsultorib⁹ contra ipa iam armatur iura nature. Erat nanq̄ 7 ei sub vberibus puulus filius huncante oculos ferens. infelicis inquit matris. o infelicior fili in bello fame 7 direptōne pdonuz cui te reseruabo. Nā 7 si vita sperari posset 7 iugo romane seruitutis vrgemur. Et nūc etiā seruitutē puenit fames: pdones vo vterq̄ in grauiores purgent. Veni ergo neo minate. esto matri cibus predonibus furor. seculi fabula. que sola deerat cladib⁹ iudeorū. 7 cū hec dixisset simul filium iugulabat. cum deinde igni suppositū torret 7 mediū quippe edendo cōsumit. medium vo reseruat obtectū. Et ecce cōfestim pdones irruunt cōbuste carnis odore concepto. minatur mortem nisi sine mora cibos quos patos senserant demonstraret. Tunc illa quidem partem inquit optimam reseruaui vobis 7 cōtinuo que supfuerant membra detexit infantis. At illos repente ingens horror inuasit 7 crudeles q̄uis animi diripere vox faucibus interclusa est. Illa vo truci vultu 7 ipis etiam pdonibus truculentior. me⁹ inquit filius est. meus est ptus. 7 facinus meū ē: edite. Nam 7 ego prior comedi qd genui. nolite effici aut matre religiosiores. aut femia molliores q̄ si vos pietas vicit 7 execramini cibos meos. ego que iam talib⁹ pasta sum his iterū pascar. Post hec il-

li territi trementesq; discedunt qui hunc solum ex omnibus facultatibus suis misere matri reliquerāt cibū. Repleta est aūt vniuersa ciuitas ꝯfestim nepharij sceleris nūcio. ⁊ vnusquisq; facinus ante oculos qḋ ꝑpetratuꝫ fuerat adducens tanꝗ̄ si ipē hoc ꝑpetrasset horrebat. Oīs ꝗ famis necessitas vrgebat festinabant magis ad mortem: beatos dicentes eos quibus contigerit interisse priusꝗ̄ talium maloꝝ polluerentur auditu. hec quidem iosephus.

De numero captiuoꝝ ⁊ occisoruꝫ et ꝑemptorū fame.

Quartus punctus ē

ḋ numero captiuoꝝ ⁊ occisoꝝ ⁊ ꝑemptorū fame. Quē vō tanta calamitas inuenerit exitū eodē auctore ꝑ paucis annectā. Colligens. n. supradictus hystoriographus oēm numeruꝫ ꝑemptoꝝ vel fame vel ferro. vndecies centena milia designauit. Ceteros vō latrones vel siccarios vl' ꝑdones post vrbis excidiū mutuis declarauit interisse vulneribꝫ. Electos aūt quosq; iuuenum quos decor corporis ⁊ ꝓceritas cōmēdabat ad triūphuꝫ dicit esse reseruatos. Reliquos aūt qui supra. xxvij. annos agebant etatis ad oꝑa egypti ꝑ metalla destinatos vel ꝑ ceteras ꝓuincias cē dispꝑsos. Alij quidē vt ad ludos gladiatoꝝ. Alij vt ad bestias traderēt. Si qui vō intra decimūseptimū etatis sue annuꝫ reꝑti sunt ꝑ diuersas ꝓuincias in seruituteꝫ distrahi iussi sunt quoꝝ numerus vsq; ad nonaginta milia ꝓductus est. hec vō omnia gesta sunt secundo anno vespasiani imperij iuxta ea que ipē dñs ⁊ saluator noster ihs xpc ꝑdixerat ꝗ̄ ꝓpe cū ea que gerenda erant pñtia videret. tunc ſm euangelioꝝ fidem videns ciuitatem fleuit suꝑ illam ⁊ velut in auribus eius ꝓlocutus est hec verba. Si cognouisses inquit ⁊ tu ī hac die que ad pacem tibi sṫ. Nunc aūt abscondita sunt in ocul' tuis quia venient dies in te ⁊ circūdabūt te inimici tui vallo ⁊ circumdabunt te ⁊ vrgent te vndiq; ⁊ ad soluꝫ redigent te ⁊ ad filios tuos in te. In hūc modum ꝗ̄plurima diuīe cōminatōis tonitrua publice induratis auribꝫ resonabant. quousq; sanguis iustoꝝ sed et ipius iusti singularis ⁊ vnici ꝗ ab impijs inique effusus ē iusto dei iudicio quereretur: Attriti sunt ergo plagis bell' strati ⁊ a patrijs sedibus diuine indignationis excisi turbine vt ī vrbe gloriosissima nec lapis suꝑ lapideꝫ remaneret. fuitq; populi indurati et quouis lapide durioris tribulatio tanta quanta non fuit ex quo gētes eē ceperunt vsq; ad diem hanc. Ecclesia vō que fuerat hierosolymis cōgregata diuinitus trāsire iussa est transiordanem ad opidum quoddam nomine pellam. quo ablatis ab vrbe cultoribꝫ dei celestis vindicte fieret locus que in vrbem gentēq; sacrilegam fuerat exercenda. qḋ ⁊ eusebius cesariensis in ecciastica hystoria plenius scribit. Et quidē hec omnia rectissime passi sunt qui in filiū dei manus sacrilegas extendere ꝓsumpserunt cum testimonijs scripturarum ⁊ virtute mirabilium opeꝝ ipm xpm deum esse constaret sicut fuit dictum supra primo libro in apertione primi thesauri allegando dictum iosephi. Hic dixerunt aliqui iudei hyspanie ꝙ sunt in ea anteꝗ̄ esset mors xpi. Sꝫ quero ab eis si venerunt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si voluntarie nō obseruauerunt legem nec cerimonias quas solum in ꝑtibus illis obseruare tenebantur ⁊ sic fuerunt vere apostate ⁊ non iudei.

Si vō ducti fuerunt vi ⁊ coacti quare non reuersi sunt quando eis data fuit licentia generalis per regem darium. qui fecit voce ꝑconia acclamare ꝑ omnē terram ꝙ iudei de omnibꝫ ꝑtibus redirēt in hierl'm ⁊ ꝙ edificarent templū. Si ergo ipi remāserunt illa vice in hyspania remanserūt sicut iudei mali desperati cōfusi ⁊ diuisi a bonis iudeis illius tꝑis ne seruarent legem ⁊ precepta ⁊ ne corrigerēt a ꝓphetis ⁊ vt essent ydolatre. quia a tēꝑe neronis imꝑatoris vsq; ad constātinū in quo tempore fuerunt. xxviij. imꝑatores nō mansit in hyspania homo qui non adoraret ydola ꝙ non occideretur diuersis ⁊ varijs tormentis. ⁊ tamen nō legitur ḋ aliquo iudeo ꝙ ꝓpter hoc occideretur. imo ipi mouebant xpianos ꝙ illa adorarent quanto magis. ꝗa cum in eoꝝ terra hoc eis esset ꝓhibitum ipi ibideꝫ adorabant ydola. ⁊ iḋo nō oportebat ꝙ in terra aliena ad hoc compellerent. Et dicunt ꝙ sunt de tribu iuda. Alij ꝙ sunt de tribu leui. Alij ꝙ sunt de tribu manassen. Alij ꝙ sunt de tribu effraym. qḋ cum veritate ꝓbare non possunt: quia si sunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt ad suos reges añ xpi aduentum. Si de tribu leui quare nō fuerunt ad suum sacerdotium seruiendum. Si de quacunq; alia tribu quare non redierunt ad suos iudices ⁊ prophetas. Sed si ante aduentū xpi permanserunt in hyspania ibideꝫ remanserunt sic rebelles ⁊ desperati.

Secunda expulsio facta fuit a regno francoruꝫ ⁊ anglie vbi tres cause diuisim assignant̄.

Secunda expulsio iu

deoꝝ facta fuit in regno francoruꝫ. Uñ imꝑante henrico romanoꝝ. xcvj. imꝑatore. ⁊ sedente in cathedra petri clemēte papa quīto qui fuit ducentesimus papa. necnon regnāte in eoꝝ regno francoꝝ philippo rege Anno dñi. M. xxxvj. de ordinatione ꝑdicti regis fuerunt in toto regno frācie capti iudei imꝑceptibiliter vna die. ⁊ confiscata bona eoruꝫ ⁊ expulsi ⁊ ad regnum minime reuersuri ſm ꝙ refert frater iohannes de podio in suo hystoriarum collectario. cām tñ nō ponit huius expulsionis. Cumq; studiose inuestigarem cām vnde possem scire ꝑdictam causam. Casu quidam solennes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi climiaceñ. tanꝗ̄ reformatores missi monasterioꝝ eiusdeꝫ ordinis subiectorum predicto mōasterio in castelle regno ad villam metine de campis me ibidem tunc existente applicuerunt cum rege causam suam exposituri cōsensum ⁊ fauorem suum querētes ꝓ dicta reformatione. quoꝝ vnus doctor in iure canonico. secundus licenciatus. tercius vō baccalarius. ⁊ ꝗa singulariter qui licenciatus erat vir ꝑitus videbatur ⁊ gratus quesiui ab eodem ꝙ mihi veridice cām panderet predicte expulsiōis iudeoꝝ a regno francie si illam sciret. Qui respondens eandē vere scire. Rogaui vt ex charitate ī scriptis poneret: ⁊ ad plenum exprimeret totum casum. Fecitq; voluntarie sub forma ⁊ serie que sequit̄. Reuerende pater ꝙ vestra charitas postulauit vt ī scriptis redigerem causam ⁊ rōnem potissimam eiectiōis infestissime xpiano nomini gentis vicꝫ iudeoꝝ a regno francoꝝ xpianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo. s. rudi ⁊ indigesto. Uero tamē ⁊ indubitato vt omnes gallie bene norūt apud quos nota ⁊ manifesta hec sunt. Nam in picturis ⁊ tabulis ecciarū multarū ascribi hec solēt

necnon in cereo pascali annus electionis iudeorū
annotatur quem ꝓnunc menti non teneo plꝫ meq̃
circumstantie memorandi miraculi ꝓpter incuriã
a memoria exciderunt. Ea ṽo que legi et in tabul'
vidi fideliter enarrabo. Eo igitur tp̃e quo sordibꝫ
iudeorum populus in obprobriū sempiternū cūctis
gentibꝫ a deo datus sua contagione xp̃ia nissimuz
francie regnū fedabat. quidã ipoꝝ vt solent publi
ce vsuram exercebant. Mulier quedam pisieñ. ne
cessitate cõpulsa vnam quam solam tenebat p̃cio
sam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit.
Die ṽo sancte resurrectõis appropinquante mu
lier illa non habens vnd̓ vestem suã redimere pos
set multis blandicijs circũuenire feneratorẽ tem
ptauit iurans illi 7 ꝓmittens vt si suam illi in die
sancto. s. pasce vsui p̃staret vestem in crastinū eam
sup addito fenore illi restitueret. Proditor ille af
flictionẽ mulieris considerans lucri q̃q̃ cupidus
foret mente iam concipiens facinus detestandum
renuit assentire pollicitatõi mulieris: ꝫ recõueni
re illam cupiens in hec verba ꝓrupit. Scio te tua
in lege mulierẽ honestam 7 abundantẽ a tuis cir
cũuicinis reputari scio te multas habere emulas
que si in die festo te tua veste adornatam nõ vide
rint alludẽt te risui cachinnationũq̃ omnibꝫ pa
tebis. Si acquiescere vis consilio meo vestem tuã
reddaz 7 pecunias duplicatas tibi dabo. Tum il
la ore inflamato. quid vis inquit tibi vt faciam.
Nam summope tunicam meam reportare cupio. si
facta tua mihi iures. euomit portentū illud mon
struosissimū vt illum quem adoras ꝓ deo tuo quẽ
in tua pasca receptura p manū sacerdotis es mi
hi apportabis tuam tibi restituam vestem 7 pecu
nias duplicabo. Exhorruit hoc audito ṽbo xp̃ia
na mulier. auertat inquit id ip̃e deus a me. sed mi
hi crede p ip̃m deum te iuro. si illam mihi iudee il
lo die accõmodes incrastinū restituam. Ubi inq̃t
iudeus importuna mulier nunq̃ id faciam sed ac
quiesce consilio meo 7 tibi ꝓuidebis. Nunq̃d ait
mulier scis iudee mihi illud transgluciendū neces
sariuz fore. Caue inquit ne transglutias sed in os
cõserua 7 mihi apporta. varium sp̃ est et mutabile
femina acquieuit tamnephãdo crimini 7 veste re
cepta remeauit ad ꝓpria: Die sacratissimo resurre
ctionis adueniente vana 7 fatua mulier iudeo cu
piẽs cõplacere pecuniaꝝ amore vbi nephario ore
sacrum dñi nostri ih̃u xp̃i corp⁹ suscepit festina ad
iudei domū ꝑrexit. Ecce ecce iudee q̃ tam inportu
no affectu instanter a me requisisti. Ecce deū meū
quem hodie p manum sacerdotis accepi. Ecce eū
quem adorant xp̃iani mihi pollicitã pecuniã tra
de. heu heu ad turpia ducit paupertas q̃a auarissi
mū genus mulieris. Fenerator itaq̃ letus et gau
dens bene inq̃t veneris mulier. eū depone sup the
lonariū 7 pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc
iudeus ille insano animo 7 furibundo totus ꝑter
uia debachatus 7 ira ingentẽ flamã in camino do
mus succendit. vrnam magnaz aqua 7 oleo plenã
supponens corpus domini nostri ih̃u xp̃i manibus
nepharijs inuasit dicens. Es ne tu ille xp̃ianorum
deus. Es ne ille ih̃s xp̃s quem de virgine natū xp̃ia
norum vesana crudelitas opinat̃ 7 credit fore deū
si tu ille es quem colaphis ceciderũt patres mei ego
te bullientibꝫ vndis cõmittã. si te cruci affixerũt
ego te assandū dabo. illi viuū te morti dedere. ego
iam te mortuū morti iterū dabo. Si vis loquere si
deus es qualis est potentia tua ostende et ne igne
consumaris defende. hec et talia scelerato ore euo
mẽs. Corpus domini nostri ih̃u xp̃i in medium bul
lientis aque iactauit. Stetit confestim speciosus
forma pre filijs hominū puer ꝑambulãs sup aq̃s
bullientes. Quem videns iudeus nõ tanti signi 7
miraculi nouitate conuersus ad dñm sed iudaico
more vt populus ille testificante sancto moyse in
durato animo semꝑ extitit dura cum ceruice. pue
rum vt sol rutilantem cum eo instrumento ferreo
qđ in manibus habebat iteratis vicibꝫ in vrnam
bullientez demergere temptauit. ꝫ nec illum quo
uis modo tangere valebat. diuina. n. sapientia pu
er ih̃s sic ducebatur vt dum iudeus ille in medio
aque bullientis illum fore arbitrabat̃ in dextra ꝑ
te ip̃m cernebat existere. sicq̃ dum in dextra ferire
volebat in sinistra bulliẽtis aque cernebat. collu
ctabatur iudeus cum puerulo nec ibi eum cã p̃ua
lere poterat. Interim pueri iudei illius assisten
tes ꝓdigij nouitate ꝑterriti ad matrẽ cõcurrunt
dicentes. En mater. pater noster puerulū in aquã
bulliẽtẽ demergere nititur. Mater illa ad camerã
viri sui gradit̃. pueri alta voce eiulantes ad publi
cum ꝑcurrunt vicum dicentes 7 ꝓclamantes veni
te venite vere pater noster puerū vnū preditū mi
rabili forma ĩ aquã bulliẽtẽ demergere cupit. Fit
cõcursus populi. iudei passim 7 xp̃iani occurrerũt
multiq̃ ex illis viderũt puerulū dñm nostrū ih̃m
xp̃m 7 iudeum nitentẽ in ꝓfundum vrne demerge
re. Denunciatum ẽ ep̃o parisiensi inauditū mira
culum qui cum toto clero accessit ad iudei domuz
7 in medio bullientis aque 7 olei vidit hostiaz mū
dissimam sanam 7 integrã illam assumpsit suis ꝓ
prijs manibus. 7 omni cernenti populo in ecclesia
sancti iohãnis de grauia parisius. vbi in eodẽ die
cõsecrata fuerat ꝓcessionaliter portauit. In qua
ecc̃ia ĩ memoriale tanti miraculi vsq̃ in hodiernū
diem obseruatur 7 qualibꝫ die in honore sacratis
simi sacramẽti altaris missa celebratur. Feria ṽo
quinta in qua dñs nr̃ ih̃s xp̃c istud sacramentum
statuere dignatus est ꝯuenit pp̃ls 7 missa solẽnissi
ma ibi celebrat̃. Captus 7 incarceratus fuit iude⁹
vxor iudei 7 pueri cõfessi sunt que viderãt. Jude⁹
ip̃e oĩa q̃ p ip̃m facta fuerãt 7 dicta ꝯfessus est. mu
lier ad fidem cõuersa est pueri baptizati ip̃i etiaz
xp̃iani qui videre meruerunt signū magnū cõfessi
sunt rei veritatẽ. Judeus ille a deo reprobatus et
derelictus in sua obstinatõe ꝑmanens ad iudiciū
p p̃positū parisiensem ductus est. Dumq̃ iter age
ret iudeus ille preposito parisiensi voce ꝑturba
ta dixit. Si libꝝ quem possideo thalmud intitu
latum hic vna mecū haberem. non essez in tua po
testate me vt morti traderes. q̃m liber ille vt a pa
rentibꝫ meis accepi talem virtutẽ a deo recepit vt
hi qui frequenter illum legũt 7 possidẽt a deo im
mortales reddant̃. vbi inquit p̃positus parisieñ. li
ber ille tante virtutis est vt imortales hoĩes red
dat. designa locum 7 ad illum destina pedissequū.
Quo facto vbi pedissequus libꝝ thalmud iudeo
in quadriga ligato tradidit ignis q̇ ad tractū ba
liste p̃paratus ad ꝯbustionẽ iudei p lictorem erat
ad iudeū vsq̃ volauit. cunq̃ vna cū libro suo thal
mud in fauilla 7 cinere in momento 7 in ictu ocu
li redegit. Hec fuit vrgens causa electõis gẽtis iu
daice a xp̃ianissimo regno francie. Quicq̃d sit de
hoc vtrum hec. s. fuerit potissima causa electõnis
iudeoꝝ ab illo regno siue illud qđ dictuz est supra
cõsideratõne. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. tum
scꝫ omnes porci se mutuo occiderunt. vel illud qđ
in crudelitate supradictum est. s. de homine quem
spinis coronatum occiderunt credenduz est tñ q̃
hec 7 plura alia crimina eoꝝ cõcurrerunt ꝓpter q̃
sic puniti sunt. Expressa tñ causa fuit infantium
mors. Quare vl̃r Judei omnes ab illo fuerũt ex

pulsi vt notat vincentius. vide sup̄ra cōsideratōe
p̄dicta ⁊ puncto in crudelitate. ij. In cōfirmatōez
p̄dictoꝝ est illud qd accidit in ꝯfinibꝫ regis castel
le versus regnū nauarre in villa quadā q̄ grauon
dr̄ vbi colligunt iura a transeuntibꝫ de regno i re-
gnum. In p̄dicta villa cōsueuerāt iudei p̄dicta iu-
ra colligere. Accidit aūt ꝙ miles quidaz de regno
francie transitū faceret ꝑ locū p̄nominatū ꝑegri-
nans in sanctū iacobū. ⁊ cū p̄dicti iudei inuerecū-
de explicarent oīa que deducebat inter cetera inue
nerūt quendā libꝝ deuotionū suaꝝ in quo multe
erant litere auree. ⁊ cū ꝓ qualibet peterēt certum
ius. indignatus miles ille ꝑcussit alapa vnū iudeo
rū qui ilico versauice ꝑcussit sir militez alapa. et
cū p̄dict⁹ miles euaginato ense volebat iudeū illū
ꝑimere occurrit multitudo iudeoꝝ cum armis sic
ꝙ nō potuit vindicare iniuriā sibi factā ⁊ rediēs
in seip̄m cepit cogitare quare deus ꝑmiserat euz a
tam turpi ⁊ nephandissima gente tam grandē in-
iuriā pati. recordatus ē ꝙ a toto regno francie ꝓ-
pter supradicta iustissime fuerant iudei expulsi et
ip̄e solus remanserat singularis defendēs vsq̄ tūc
iudeos in terra sua. Et ideo iratus deus cōtra euz
ꝑmisit eum sic turpiter offendi. Recedens ergo a
p̄dicto loco ꝓmisit ⁊ iurauit ꝙ si de⁹ reduceret euz
ad terram suam nullū iudeū relinqueret in eadez
qd ⁊ oꝑe adimpleuit. q2 oēs iudeos q̊tq̊t potuit in
uenire gladio ꝑemit.

Tercia expulsio facta fuit a regno anglie.

Ercia iudeoꝝ expul

sio fuit a regno anglie cuius expulsiōis
cā duplex assigāt quarū primā legi in q̄
busdā miraculis sub ordie qui sequit. In liconia
ciuitate regis anglie. accidit quoddā miraculum
qd deus voluit ondere p̄cibꝫ beate virginis. Vnō
mulier quedā vidua ⁊ pauꝑcula filiū quendā no-
mine alfonsum habebat quē tradidit ad docēduz
primas lr̄as ⁊ postq̄ sciuit legere tradidit imbuen
dum rudimentis grāmaticalibꝫ ⁊ in musica qui lz
in grāmaticalibꝫ ꝓcesserit. i musicis tn̄ gratissim⁹
erat. Et q2 p̄dicta mulier pauꝑcula erat recōmē-
dauit illū cuidaz religioso sui generis. vt de victu
saltē ipi ꝓuideret ⁊ ita factuz est q2 quotidie p⁹ le-
ctiones suas recipiebat suā refectōem cū p̄dicto re
ligioso. Erat aūt p̄dictus puer etatis annoꝝ. x. cu-
ius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie
iret ad eccīam deinde ad scolas ⁊ hora refectōnis
vt dictū ē ad domū religiosi. Nocte vo ad matris
domiciliū se cōuertebat. Cum aūt sepe in eccīa il-
lam p̄clarā antiphonā Alma redemptoris audi-
ret cantare tantā deuotōem cōcepit in virgine bea
ta ⁊ sic menti imp̄ssit p̄dictā antiphonā ꝙ quocū-
q̄ iret de die ⁊ de nocte ꝑ vicos ⁊ plateas more pue
roꝝ supradictā antiphonā alta voce dulcissime cā
tabat. transitus aūt eius erat cū iret ad domū ma-
tris vl' rediret ab eadē ꝑ vicū quendā iudeoꝝ. qui
audientes frequenter p̄dictā virginis cantatōem
ab ore iuuenis quidā illoꝝ habuit querere a quo-
dā doctore xp̄iano qd eēt sensus illius cantatōis cū
eius cantus tam dulcis eēt. Et vt cognouit ꝙ illa
erat antiphona quedā que ad laudē ⁊ honorē vir
ginis beate marie mr̄is redemptoris ihū xp̄i veri
messie decantabat a fidelibꝫ in eccīa cōcepit dolo-
rem ⁊ ꝑpit iniquitatē. qd ꝯsiliū habuit cū suis cō
plicibꝫ quoꝝ corda dyabolus possidebat. quō p̄di
ctum infantē morti traderent ⁊ occiderent. hora
ergo opportuna obseruata cum ꝑuulus p̄dictus
alta voce cantando p̄dictā antiphonā transiret ꝑ
eoꝝ vicū subito sicut a rugientibꝫ leonibꝫ rapit et
reclusus in domo quadā de modo mortis ei⁹ tra-
ctauerūt. Et diffinitū est inter eos ꝙ eius lingua
cum qua beatā virginē laudabat extraheret ꝑ op
positā capitis ꝑtem. secundo ꝙ extraheret etiam
eius cor cū quo cogitabat p̄dictā cantatōem ⁊ vl-
timo ꝙ corpus eius ꝓijceret in loco ꝓfundissimo ⁊
immundissimo fetoribusq̄ pleno. qui loc⁹ erat eo-
rū cōtinua latrina. vt nullatenus signū eius inue-
niri posset ⁊ factū est sic. Sed virgo beata que ma
ter ē misericordie ⁊ pietatis. nec obliuioni tradit
seruitiū qdcunq̄ sibi factū statim sic ille deuotissi
mus suus cantor in predicto loco fetito fuit ꝓiect⁹
Affuit p̄ns eidē ⁊ posuit in eius ore lapidē quēdā
p̄ciosum qui locuz lingue suppleret ⁊ statim cepit
cantare sicut prius p̄dictā antiphonā. imo melius
⁊ altius q̄ ꝑmo nec aliqn̄ cessabat de die nec de no-
cte a p̄dicto cātu ⁊ tali mō stetit in p̄dicto loco ꝑ-
uulus ille. iiij. diebꝫ. Cum vo mater eius videret
ꝙ sicut cōsueuerat ad domū eius nō veniret celeri
gressu ad domū supradicti religiosi ꝑuenit ac dein-
de ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vn
diq̄ ꝑ ciuitatē anxia mulier si posset alicubi inue-
nire filium suum ⁊ disponente deo in fine. iiij. dieꝝ
p̄dictoꝝ mulier illa transiuit ꝑ vicum illū in quo
filius suus fuerat occisus ⁊ in latrinā ꝓiectus. ⁊ ec-
ce vox filij sui cantantis dulcissime cantatōez illā
virginis q̄ sepissime ab eo audierat insonuit in au
ribus eius. Quo audito clamoribus magnis p̄di-
cta mulier clamare cepit ⁊ congregate sunt multe
gentes ⁊ cū eis iudex ciuitatis. intrauerunt q̄ do-
mū illā in qua vox illa audiebat ⁊ finaliter inuen
tus est iuuenis in loco p̄dicto ⁊ extractus nec vnq̄
cessabat a cantu illo dulcissimo lz mortuus foret.
Indutusq̄ alijs vestimentis ꝑ dn̄os q̄ ibidē vene-
rant notificatū est ep̄o ciuitatis. qui ilico veniēs
ad spectaculū p̄cepit ꝙ poneret honorifice in quo
dā lecto. ⁊ sic deductus est cum solenni ꝓcessione ⁊
magno honore ad eccīam cathedralē p̄dicte ciui-
tatis. semꝑ tn̄ cōtinuabat canticū suum. cōuenien
tibꝫ ergo in vnū ad p̄dictam eccīam dictus ep̄s ce-
lebrauit ⁊ fecit solennē sermonē p̄cepitq̄ oībꝫ au-
dientibꝫ ꝙ deuotas funderent orōnes vt p̄cibꝫ bea
te virginis deus dignaret reuelare hoc secretū. Fi-
nito vo sermōe placuit altissimo ⁊ sue beatissime
matri ꝙ fuit detecta impijssimoꝝ iudeoꝝ ꝓditio ⁊
crudelitas. q2 eadē hora surrexit ꝑuulus ille ⁊ ste-
tit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore
suo vnū p̄ciosissimū lapidem. Dixitq̄ omni popu-
lo leta ⁊ hylari facie qual'r sibi acciderat sicut di-
ctum est. ⁊ quō virgo beata ad eū venerat ⁊ posue-
rat dictū lapidē in ore eius vt nō cessaret mortu⁹
ab eius laude ⁊ vt ondereẗ gloria filij sui in salutē
credentiū ⁊ ꝑditōem odientiū ⁊ increduloꝝ. Post
hec aūt vocauit ad se ep̄m ⁊ dedit sibi pacē similiẗ
⁊ matri ⁊ facta expeditōe ab omni ꝑplo certifica-
uit eos ꝙ ascēdit ad celos in societate virginis glo
riose ⁊ tradidit p̄dictū lapidē p̄ciosum ep̄o vt pone
ret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signa-
culo sancte crucis se insigniuit ⁊ coaptans se lecto
aīam tradidit saluatori qui honorifice sepult⁹ fuit
quodam in sepulchro marmoreo qd multo tp̄e p̄-
ciosos lapides vt ferẗ emanauit quousq̄ quedam
pestifera heresis ibidez orta fuit. Rex vo p̄dicti re
gni cum cognouit tā nephandū ⁊ horridū iudeoꝝ
crimē ⁊ ꝓpter multa alia que inuenit veridica inq̄
sitione que p̄dicti iudei oꝑabant in cōtumeliā et
in iniuriā ihū xp̄i saluatoris nostri ⁊ sue beatissi
me matris ex deliberato ⁊ maturo ꝯsilio assignata

die pcepit q occideretur oes iudei quotquot possent inueniri in pdicto regno suo. Et illi qui meliꝰ deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab oibus bonis 7 signati ac expulsi a toto regno anglie Et ab illo tpe nunq amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus e apparere aliqs iudeus qz statim occideret si cognosceret. Alia ca in cronicis anglorum antiquis vt fert assignat. Cum.n. regnu illd cotinuis bellis fame 7 peste laboraret miratus rex vn veniret tanta regni sua cotinua tribulatio seruos dei ad se vocauit 7 rogauit vt deu deuotissime orarent quatinus sibi dignaret reuelare cam tanti mali pato corrigere 7 emendare. Illi vo lz indignos reputates finaliter tn orauerunt ieiunijs 7 oronibus se affligentes. Deus aut misericors ostendit q illa eueniebant in pdicto regno pter peccata crudelissima que iudei comittebant. Cum rex hoc audiret psilio habito deliberauit oes iudeos facere xpianos cogitans ex hoc placare ira dei 7 factum est sic. Sed nec pter hoc pdicta mala cessabant s sp in amplius crescebat. Cosultis ergo iterum seruis dei. Rnsum est sibi q peiores erant sub noie xpiano q primo. pauco.n. tpe elapso a sua ficta conuersione vsurpauerat modis 7 astutijs suis oia fere officia regni in calamo 7 virga intantu vt veri xpiani qi captiui viderent eorum. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnu suu a serpentibus illis in hunc modu. Die.n. assignata vt omnis populus exiret in campu pe mare fixit duos papiliones. vnu in ripa maris. reliquu vo i aliquali distantia pueniente. In primo posuit thorath iudeorum in secundo vo cruce xpi. Sedes ergo rex p tribunali in medio papilionu couocauit ad se oes pdictos couersos 7 voce clara 7 hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xpianos 7 vos acceptastis volutarie. Sz post couersione viam mala multiplicantur in regno meo 7 forte huius causa est qz inuiti ad xpianitate venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo pe mare est thorath iudeorum. In altero vo est crux xpi. eligite pte qua volueritis et ad illam statim perate. Gauisi sunt ergo illi de libertate cocessa omnes simul cum vxoribus 7 filijs relicta cruce xpi ad thorath cucurrerut. Et intrantes papilione vnus post alterum iugulabant in secreto ex altera pte papilionis 7 pijciebant in mari 7 sic purgatu est pdictu regnu 7 cotinuo cessat plaga nec amplius iudeus ibi habitat s nec habitat vsqz in hodiernu die videat hyspani si filiis plaga viget 7 cotinuo inter eos crescat.

Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeorum facta fuit in regno hyspanie. Vn legimus in cronicis hyspanie q Sisebutus rex gottoru regnauit in regno hyspanie Era sexingetesima quinquagesima quarta. que fuit anno dni sexingentesimo sedecimo: 7 regnauit annis viij. 7 mensibus vj. iste fuit bonus xpianus 7 statim incepit regnare. Monuit iudeos qui erat i regno suo q venirent ad recipiendu fide xpi 7 multi eorum conuersi sunt ad fidem catholica inuolutarie tamen. Et istud fecit pdictus rex motꝰ ex verbo pauli apli ad Phil. j. siue p occasione siue pro veritate xpc annunciet 7 in hoc gaudio sed 7 gaudebo: ceteros vo iudeos extra regnu eiecit. eccíam sancte leocadie toleti miro ope fabricauit 7 ibi sepultus est. De romanis quoqz bis feliciter triuphauit hꝰ tpe nephandus machometh ab hyspania fugatꝰ in africam transfretauit vitisa regnare cepit Era septingetis quadraginta quatuor annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit s pessime psumauit hic pelagium filium fasille ducis cantabrie q postmodu cotra saracenos in astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tolatana. Iste introduxit iudeos in regno quos Sisobutus eiecerat quare datus i reprobu sensum luxuriosissimus est effectus. Iste mandauit eccíasticis q haberent mulieres tot quot possunt sustentare. Iste pcepit eis q non obediret romano pontifici. Iste precepit muros ciuitatu et locorum destrui ne pter eius peccata insurgerent cotra eum. Iste priuauit oculis theofredum patrem roderici. Iste rodericus fauore romani senatus p vitisam decreuit pblice rebellare qui cepit eum 7 qd fecerat patri suo fecit ei 7 regnu accepit vitisa. Itaqz plenus abominatoibus cordube vitam finiuit. Hec ex cronicis hyspanie 7 ex archiuo fratris iohis egydij zamoren. Ex quibus pz psperitas primi regis expellentis iudeos ab hyspania 7 infelicitas secundi reducentis eos ad eande.

De iudeoru numerabiliu 7 sua obstinata malicia vbi noue numerabilia explicant.

Decima cosideratio est de iudeorum mirabilibus 7 sua obstinata malicia. Gloriosus deus qui vult omnes homines saluos fieri 7 in agnitioem veritatis venire peccatis 7 crudelitatibus iudeorum non obstatibus ianuam salutis fidei catholice p multa mirabilia eis ostendi aptam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio 7 de multis mirabilibus et prodigijs p diuersas orbis ptes eisdem ostensis. Post q per mundum fuerunt dispersi noue mirabilia i pnti cosideratone explicant.

De aqua disparete iudeo ficte ad baptismu accedente.

Primu mirabile accidit circa annum domini. ccccxix. Imperantibus theodosio iuniore et honorio. 7 sedente in cathedra petri Innocentio papa primo. Tunc cum iudeus quidem ad baptismum questus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. 7 iterum atqz iterum allata disparens dei virtutem 7 iudei pfidia demonstrauit. hec ex cronicis imparorum 7 summorum pontificu.

De sanguine imaginis xpi cruentantis iudeum telo eum transfigentem.

Secundu mirabile accidit circa annu dni qngetesimu octuagesimu septimu imparante iustiniano q fuit huius romanorum impator. 7 sedente in cathedra petri Pelagio papa primo. Tunc.n. iudeus q dam imaginem saluatoris furtim ad domu suam delatam telo transfixit. 7 cum se sanguie eius cruetatum videret abscondit eande. Sed xpiani querentes p vestigia sanguis inuenerunt et iudeu lapidibus obruerunt.

De puero iudeo qui cõicauit cum xpianis propter qd̃ a patre in fornacẽ ardentẽ missus: illesus exiuit.

Erciũ mirabile acidit circa annũ dñi quingentesimum octuagesimũoctauũ supradicto imperante imperatore 7 sedẽte in cathedra petri virgilio papa primo.

Tunc in oriente puer quidã iude⁹ a coeuis suis xpianis ductus ad eccl̃iam vt cõmunicaret: cõicauit. Qd̃ factum cuȝ eius pater cognosceret propter hec in ardentẽ fornacẽ euȝ proiecit de quo illesus extractus. Dixit. mulier illa in eccl̃ia depicta que puerum tenet pallio suo flamans ignis ventilabat.

De sanguine 7 aqua que exierunt de latere imaginis xpi qd̃ lancea iudei aperuerũt 7 quõ suppositum vas fuit impletũ.

Wartũ mirabile accidit circa annũ dñi septuagesimooctauum imperante Cõstantino quinto qui fuit. lxv. romanorum imperator. 7 sedente in cathedra petri paulo papa primo.

Tunc. n. in syria ciuitate berito quidam xpianus sub annua pensiõe hospicium habens imaginẽ dñi crucifixi contra lectuli faciem parieti affixerat 7 ibi orõnes suas cõtinuo faciebat. Post annũ vero aliam domũ locauit 7 imaginem ibidẽ ex obliuiõe reliquit. quidã aũt iude⁹ predictã domũ cõduxit 7 die quadã vnũ de suis contribulib⁹ ad cõuiuiũ inuitauit. Inter epulas aũt ille qui inuitatus fuerat casu circũspiciens imaginem infixã parieti intuet̃. 7 in illum q̃ se inuitauit ira fremẽs cur imaginẽ ihu nazareni tenere audebat cõminat̃. Ille aũt cũ predictã imagineȝ adhuc nõ vidisset sacramentis quib⁹ poterat affirmabat q̃ illam de qua dicebat imagineȝ penitus ignorabat. Tunc ille placatũ se simulans valefecit et ad principem sue gentis abiens iudeũ illũ de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo cõgregati ad domũ eius cõueniunt 7 visa imagine illũ cõtumelijs diris afflixerunt. 7 extra synagogã semiuiuũ eijciũt imaginẽ vero pedib⁹ cõculcantes cuncta in ea dñice passionis obprobria renouarunt. Cũ vero lat⁹ lancea perforassent protinus sanguis 7 aq̃ vbertim exiuit 7 suppositũ vas impleuit. Stupefacti iudei sanguinem illũ ad synagogas detulerunt 7 omnes infirmi ex ipo inuncti protin⁹ curabant̃. Tunc iudei epo terre oĩa per ordinẽ narrauerunt 7 baptismũ 7 fidẽ xpi vnanimiter susceperunt. Episcopus autẽ sanguinem illum in ampullis cristallinis 7 vitreis cõseruauit. xpianum etiã illum accersiuit 7 quis tã pulcrã imaginẽ cõposuisset inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illã cõposuit quã misit gamalieli. gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicq; in hierl̃m vsq; ad excidiũ vrbis fuit 7 inde a fidelib⁹ in regnũ agrippe delata 7 ad patriam meã delata. 7 a parentib⁹ meis ad me hereditario iure deducit̃. Tunc oẽs iudei synagogas in eccl̃ias cõsecrarũt. Et ex tũc hic mos inoleuit vt ecclesia consecraret̃ q̃ ante tm̃ altaria cõsecrabantur. Post illud miraculũ ordinauit eccl̃ia quinto ydus nouembris memoriã fieri dñice passionis. Vnd̃ 7 rome cõsecrata ẽ ecclesia in honore saluatoris vbi ampulla cuȝ illo sanguine reseruat̃ 7 solenne festũ tunc agit̃.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonib⁹ fuit liberatus.

Wintũ mirabile refert Gregorius in tercio libro dyalogorũ vbi dixit q̃ Andreas fundane ciuitatis eps̃ dũ quandã sanctimonialẽ feminã secũ habitare permitteret antiquus hostis cepit spẽm illi⁹ oculis mentis eius imprimere vt nephanda cogitaret.

Quadã vero die iudeus quidã romã veniẽs cũ iam diẽ declinare cerneret et vbi manere posset minime reperisset in quodã tẽplo apollinis ad manẽ dũ se contulit q̃ ipm loci illi⁹ sacrilegiũ pertimescẽs q̃uis fidẽ crucis minime hr̃et signo tñ crucis munire curauit. Nocte aũt media euigilãs vidit malignorũ spirituũ turbã q̃ in obsequiũ cuiusdã potẽtis preire. eũq; q̃ ceteris preerat in eorum medio cõsedere q̃ cepit singulorum spirituũ sibi obsequẽtiũ cãs actusq; discutere vt q̃d vnusq̃sq; 7 quãtũ egisset nequie inueniret. modũ aũt h⁹ discussionis gregori⁹ cã breuitatis pertransit. Sȝ ex sim̃ in quodã exẽplo qd̃ legit̃ in vitispatrũ innotescere põt. Nã dũ q̃dã i tẽplo ydolorum intrasset vidit sathanã sedentẽ. 7 oẽm eius miliciã ei assistentẽ. Et veniẽs vnus de malignis spiritib⁹ adorauit eũ. Cui ille: vñ venis. 7 ille: in tali prouincia fui 7 ibi bella plurima suscitaui 7 perturbatões multas feci. 7 sanguinẽ copiosum effudi 7 veni nũciare tibi. Et sathan ait: quãto tpe h̃ fecisti. Et ille in triginta dieb⁹ q̃si. Et sathan: q̃re tãto tpe h̃ fecisti. Et ait assistẽtib⁹ sibi. Ite et flagellis eũ cedite 7 durius euȝ verberate. Et secũd⁹ veniens adorauit dicens. In mari dñe erã 7 cõmotões marias excitaui 7 naues m̃ltas demergi homies cõples occidi. Et ait quãto tpe h̃ fecisti. Et ille in. xxx. dieb⁹. Iussit eũ sim̃r flagellari dicens. In tãmodicũ tãto tpe laborasti. Et terci⁹ veniẽs ait. In quadã ciuitate fui 7 rixas in q̃busdaȝ nuptijs excitaui 7 multã sanguĩs effusionẽ feci 7 sponsum ipm occidi 7 veni nũciare tibi. Cui dixit. quanto tpe h̃ fecisti. 7 ille in viginti dieb⁹. Et ille ait. Nõne plura in tãtis dieb⁹ es operatus 7 iussit eũ a circũstãtib⁹ verberari. Et alius veniẽs ait. In heremo mansi. Et per. xl. annos circa quẽdã monachũ laboraui. Et vix tandẽ ipm in lapsum carnis precipitaui. Qd̃ sathan audiẽs de solio surrexit. Et deosculans eũ coronã de capite suo abstulit 7 capiti eius imposuit. ac ipm secũ cõsedere fecit dicẽs. magnaȝ rẽ fortiter egisti 7 plus oib⁹ laborasti. Hic ergo similis põt eẽ mod⁹ discussionis quẽ gregorius pretermittit. Cũ g̃ singuli spũs exponerẽt q̃d egissent vn⁹ i medio prosiliuit 7 inquãtũ carnis tẽptatioȝ de illa sanctimoniali femĩa andree epi aĩm cõmouisset aperuit addẽs q̃ heri hora vespertina vsq; ad h̃ eius aĩm traxerit vt i terga eius blãdiẽs alapã daret. Tunc malign⁹ spũs eũ hortatus ẽ vt perficeret qd̃ cepisset vt illius ruine inter ceteros singularẽ palmã teneret. Precepitq; vt quererẽt quisnã eẽt ille q̃ iacere in templo eodẽ presumpsisset cũ ille vehemẽtius palpitaret. 7 missi spũs cũ crucis mysterio signatũ viderũt territi exclamauerunt. ve. ve. vas vacuũ h̃ signatũ. Ad hãc vocẽ malignorum spirituũ turba disparuit. Iudeus aũt ad epm cõcitatus venit 7 ei oĩa per ordinẽ enarrauit. qd̃ ille audiens vehemẽter ingemuit 7 oẽm m̃lierẽ a domo sua 7 vicinitate sua remouit 7 iudeũ baptizauit.

De sanguine gutturis imaginis xpi quo aspsus fuit iudeus ipm feriente.

Extum mirabile si-

cut legit̄ in floꝛibꝫ sanctoꝝ accidit apd̄ Constantinopolim vbi iudeus quidaꝫ ecc̄iam sancte Sophie ingressus quandā imaginē xpi sibi cōspexit qui se ibi solū cōsiderans euaginato gladio appꝛopians imaginē xpi p̄dictā in gutture ꝑcussit statimqꝫ ind̄ sanguis exiuit 7 iudei caput 7 facieꝫ asꝑsit. Qui territus imaginē accepit 7 ipam in puteū pꝛecipitans statim aufugit. Quidam aūt xpianus ei obuiauit dixitqꝫ ei. Unde venis iudee aliquē hominē occidisti. Et ille falsuꝫ ē. Cui rursum xpianus ille: dixit. vere homicidiuꝫ ꝑpetrasti. 7 ideo sanguine aspersus es. Et iudeꝰ vere deus xpianoꝝ magnus est et fides eius firma ꝑ omnia cōpꝛobat̄ nequaq̄. n. ꝑcussi hoīeꝫ ꝫ xpi imaginem 7 cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hoīem illum ad puteū 7 inde sanctā imaginē extraxerunt. plaga aūt vt fert̄ ī gutture xpi adhuc cernitur hodie. Et iudeus cōtinuo fidelis efficit̄.

Septimū mirabile de libꝛo in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletañ.

Eptimum mirabile

accidit in regno castelle ciuitate toleti circa annū dñi. M.ccxliij. Jmꝑante frederico secundo qui fuit nonagesimussecundus imꝑatoꝛ. 7 sedente in cathedra petri honoꝛio papa 7 regnante in p̄dicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidam cōminuendo vnā rupem ꝓvinia ampliandа. Jn medio lapidis inuenit cōcauitatem vnam nullam penitus dimensionē habenteꝫ neqꝫ cissuram. 7 in ꝯcauitate illa repperit vnū libꝝ quasi folia lignea habentē. qui liber tribꝫ linguis scriptus est. vicꝫ hebꝛaice grece 7 latine. tantū de litera habebat quantū vnū psalteriuꝫ. 7 loquebat̄ de triplici mundo. Ab adam vsqꝫ ad antixpm ꝓprietates hoīm cuiusqꝫ mundi expꝛimendo. pꝛincipiū v̄o tercij mundi posuit in xpo sic: Jn tercio mundo filius dei nascet̄ ex virgine maria 7 ꝓ salute hominum patiet̄ qd̄ legens iudeus statim cū tota domo sua baptiȝatus ē. Erat etiam in libꝛo scriptū ꝙ tp̄e fernandi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in ꝯstantini sexte. hec in cronica martiniana.

De iudea p̄cipitata in ciuitate Segobieñ. 7 per virginē mariā liberata.

Ctauū mirabile ac

cidit ī p̄dicto regno cinitate Segobieñ. Cum. n. cuidam mulieri iudee imponeret̄ crimen adulterij false. tradita fuit marito vt d̄ ea faceret qd̄ vellet. Qui cum eam duceret ad supcilium cuiusdam excelse rupis ciuitati cōiuncte. vt ex loco illo illam p̄cipitaret cōcurrētibꝫ ad spectaculum pluribꝫ gentibꝫ pꝛedicta iudea que īmunis erat a crimine 7 deuota virgini gloꝛiose licet occulta. Jn articulo illo grandi cum deuotōe beate virgini se cōmendauit. vt sicut īmunis erat liberaret ꝓponens in coꝛde suo si eam liberaret fidē xpi recipere. Ac sibi toto tp̄e vite sue in sua eccl̄ia seruire. Et ecce mox vt p̄cipitata fuit apparuit sibi virgo beata eā suis in manibꝫ recipiens 7 illesam in pꝛofundo vallis ponens. Cumqꝫ plurime gētes ad locum currerunt inuenerunt eā illesam gaudēteꝫ et laudantem deum 7 gratias referentē virgini gloriose publice affirmans manibꝫ eius foꝛe liberatā. Deducta est ergo mulier illa iudea ad petitōꝫ eiusdem ad maioꝛē ecc̄iam p̄dicte ciuitatis que sancta maria maioꝛ intitulat̄ 7 ibi sacruꝫ baptisma recepit 7 vocata in vulgari nostro marisaltos maria ꝓpter virginē mariā que eā liberauit 7 saltos ꝓpter saltum ꝑiculosum quē fecit. vixit aūt in eccl̄ia multo tp̄e in timoꝛe dñi seruiendo laudabiliter resplēduit spū ꝓphetie 7 feliciter cursum suū ꝯsūmauit. p̄dicti miraculi adhuc in p̄dicta eccl̄ia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

De signaculis crucis in vestimentis iudeoꝝ impressis.

Dnum mirabile ac

cidit in supꝛadicto regno castelle. anno a creatione mundi quinqꝫ Mil̄o. lv. ꝭm cōputatōem hebꝛeoꝝ. q̄ quidē annus cōcurrit cū āno dñi Mil̄o. ccxcv. Jn q̄ āno moꝛtuꝰ fuit rex saucius filiꝰ regis Alfonsi 7 regnauit rex fernādꝰ eius filiꝰ. Unñ narrat mgr̄ alfonsus ꝯuersus in li. de bellis dei. c. xxvij. ꝙ tp̄e sup̄dicto surrexerūt duo iudei. q̄ ꝓphete dicebant̄. quoꝝ vnꝰ erat in ciuitate Abulen. 7 aliꝰ in villa q̄ d̄r aylō. q̄ q̄dē duo tā magnalia loq̄bant̄. 7 q̄nqꝫ futura p̄nosticabant 7 occulta reuelabāt. 7 ꝭm moꝛē eoꝝ honeste viuebāt ꝙ ab oībꝫ iudeis istiꝰ regiōis reputabant̄ sancti ꝓphete. Et exiuit eoꝝ fama in regnis circūuicinis 7 dederūt securitatē oībꝫ iudeis 7 assignauerunt eis terminuꝫ sue redemptōnis. Pꝛo die assignato que fuit vltia dies q̄rti meñ sup̄dicti āni q̄ apd̄ eos d̄r ehamlim. Jn q̄ p̄dixerūt ꝙ iudei debebāt hr̄e a deo signū sue redemptōis miraculose factū. s. ꝙ illa die audirēt oēs vocē magnā coꝛnu. quā voce ipi attēdebāt sꝑ ꝙ debebant audire quō veniret messias 7 haberēt exire a captiuitate 7 ꝓpter hanc magnā famā cecidit magnus timoꝛ sup̱ iudeos. qꝛ maioꝛ ꝑs eoꝝ credebat hoc sine dubitatōe. Et iō sanctificauerūt se 7 p̄parauerūt se. feceruntqꝫ pn̄ias in ieiunijs multis cū satisfactōibꝫ 7 elemosynis. q̄i ad deū reuersi oꝛātes vt sibi p̄dictū signū sue salutis oñderet. q̄n venit annꝰ ille mensis 7 dies assignata valde mane surrexerūt veniētes ad synagogas suas adoꝛandū deum induti syndonibꝫ albis lineis seu sericis ꝑut est moꝛis apud eos fieri in die expiatōnis. s. in die decima mensis septimi. Et tunc altissimo deo cooperante qui nulluꝫ tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supꝛadictis apparuerunt signa crucis in omibus 7 vbicunqꝫ erāt etiam in illis syndonibus que seruabātur in eoꝝ apotecis. Quo signo viso multi eoꝝ fuerunt turbati quoꝝ quidam dicebant ꝙ hoc fuerat factum dyabolica arte 7 nimirū cum pꝛedecessoꝛes eoꝝ de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia: Math. ix. Alij v̄o dubitabant non audētes loqui nec aliq̄d iudicare. Ali v̄o crediderunt hoc signū fuisse veri xpi crucifixi. 7 dispꝯ suerunt se ad fidē cū baptismo recipiēdā. Jsti fuerunt pauci. Juxta illud Hiere. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de ꝯgregatōne. Saluatoꝛ etiā de via q̄ ducit ad ꝑadisum dicit 7 pauci inueniunt eam: Math. vij. c. Que oīa large tradunt̄ a sup̄dicto mgr̄o Alfonso. libꝛo 7 capitulo q̄bꝫ sup̄. Qui ex p̄dictis se asserit multa vidisse. 7 iō testioniū ꝑhibet. Unñ in fine illius capituli narrat ꝙ cū ipe esset medicus. Aliqui p̄dictoꝝ petebāt ꝯsiliuꝫ medicine vt possent curari a p̄dictis cogitatiōibꝫ.

q꞉ credebāt ꝑentes eoꝝ ꝙ eis acciderat ex aliqua infirmitate ⁊ debilitate cerebri. Dicit etiā ꝙ multo tꝑe ipe fuit in dubio quo ad istud signū ꝭ illuminante deo credidit istud signū fuisse verū ⁊ manifestū miraculū ⁊ cōuersus est ad fidē xp̄i. Et ido sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celum ⁊ terrā ꝙ ipe vidit oīa p̄dicta eodem anno quo acciderant. De eodē etiā signo facit memoriā magister iohānes cōuersus in libro suo ꝺ cōcordia legū. ti. iiij. ca. iiij. dicit. n. ibi ꝙ p̄dictū miraculū accidit in supradicto regno ꝑ. xl. annos ā tempus suum ⁊ querebat a iudeis qui remāserāt quō cū tāto signo poterant remanere in iudaismo Et dicit ꝙ r̄nderunt sibi q꞉ rabini iudeoꝝ illi⁹ tēporis publice p̄dicabāt illud illusione dyaboli eē factū ad iudeoꝝ deceptōem. ⁊ ꝙ oīno vt prius in lege mosaica fortes ꝑmanerent. Et dicit vlterius ꝙ quidam nuncius pape suo tꝑe venit ad ꝑtes istas. qui cū hoc cognouisset ꝑ eū fecit ꝑ notariū publicum scribi rei veritati facta diligenti inquisitōne. recepit. n. multos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui ꝓ certissimo hoc asserebant et dicit ꝙ omnes alij iudei illius tꝑis cōfitebant̄ rei huius veritatē. Sequit̄ ⁊ ꝺ hoc facio oībꝫ fidem certā. ⁊ iuro ꝑ nomē dei hec omnia p̄dicti miraculi eē vera. De p̄dicto etiā miraculo dn̄s paulus burgeñ. ep̄s in suo dyalogo dicit supra. c. iiij. p⁹ multa que supradicta sunt dicit. Ego aūt licꝫ nōdū eēm tꝑe istius signi natus. qui quidē terminus p̄cessit natiuitatē meā ꝑ. lx. annos fere. Testificor tñ corā deo ꝭ p̄dictū signū modo p̄dicto cōtigisse sepe ⁊ sepissime audiui ab antiquioribꝫ iudeis nullo cōtradicente in ipo facto nisi solum in causa eius. q꞉ quidam eoꝝ attribuebant magice arti. quidā v̄o cām relinquebant sub dubio. Ego aūt quoqꝫ mirabar. quō dn̄i illius tꝑis p̄sertim eccl̄ie prelati de hoc nō fecerunt mentionē in suis hystorijs ꝺ quo tñ rōnabiliter debuisset festū imꝑpetuū celebrari ad honorē sancte crucis. Sed reuera hāc admiratōem tollit a me excessiuus iudeoꝝ status in illis tꝑibus. tātū. n. locū habebāt cū regibꝫ ⁊ principibus terre tam eccl̄iasticis q̄ secularibꝫ ꝙ hoc potuerunt cauillatōibꝫ suis impedire. hec ille. Patet ergo testimonio p̄dictoꝝ triū solenniū testiū predictum miraculum fore veruꝫ cū in ore duoꝝ vł triū testiū stet omne verū teste scriptū. Non ē dubiuꝫ q̄n plura alia miracula in alijs ꝑtibꝫ orbis iudeis acciderint. ꝓpter que merito in cognitōem catholice fidei debuissent venire. Ipi tñ magis indurāt̄ in obstinata malicia. Sicut. n. ferrum ꝑ frequentem malleatōeꝫ induratur sic ⁊ populus iudeoꝝ ꝑ frequentia miracula eis ostēsa. Vn̄ de eis scriptū ē Job. xlj. Cor eius indurabit̄ q̄i lapis et stringet̄ q̄si malleatoris incus. Siue ergo videant miracula siue sentiant castigatōes ⁊ flagella nō ꝓpterea cōuertunt̄ sed in sua malicia obstinant̄: Hieremie. v. attriuisti eos ⁊ renuerunt accipe disciplinā Nec mirū q꞉ vt dicit̄ Eccs. vij. Nemo pōt corrigere quē ille despexerit ⁊ sic ꝑtꝫ tota decima ꝯsideratio q̄ erat de iudeoꝝ mirabilibꝫ ⁊ de sua obstinata malicia.

De iudeoꝝ obligatōne ex iure canonico ⁊ ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Ndecima cōsideratio est de iudeoꝝ obligatōe. Nō. n. videtur rōnabile ꝙ gens viuēs sine lege dei qualis ē iudaica vt fuit ostēsum supra li. j. cōsideratōne tercia. articulo sexto. puncto septimo. ꝙ ī populo xp̄iano q̄ lege fruit̄ ꝑmittat̄ viuere sine alicuius legis freno. Vt ergo explicare possim ꝯceptuꝫ meū in p̄nti ꝯsideratōe octo occurrūt articuli declarādi. Prim⁹ ē q̄re iudei ꝑmittunt̄ viuere int̄ xp̄ianos. Secūdus q̄ sunt illa q̄ ꝑmittunt̄ iudeis ꝺ iure. Tercius que sunt illa q̄ nō ꝑmittunt̄ eis ꝺ iure Quartus in quibꝫ xp̄iani nō debēt cū iudeis conuersari. Quintus que sunt illa ad que iudei cōpellunt̄ de iure. Sextus de pena iudeoꝝ blasphemantiū nomen xp̄i vel attemptātiū subuertere baptizatos. Septimus ad que astringūt̄ iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis ē status iudeoꝝ in regno castelle.

Iudei ꝑmittunt̄ viuere inter xp̄ianos.

Rimus articulus ē scire quare iudei ꝑmittunt̄ viuere inter xp̄ianos cū sint eoꝝ inimici ⁊ tā crudeliter se habeant circa ipos vt supra ostēsum ē cōsideratōe septima. Potius. n. videt̄ ꝙ deberēt oēs occidi ⁊ expelli de mundo. Dico ergo ꝙ iudei ꝑmittunt̄ viuere int̄ xp̄ianos ⁊ nō occidūt̄ ꝓpter quinqꝫ. Primū ē ꝓpter impletōem legis charitatis ⁊c̄. Math. v. Diligite inimicos v̄ros benefacite his q̄ oderūt vos que lex nō videret̄ impleri si occiderent̄. Secūdū ē ꝓpter fidei catholice cōfirmatōem q꞉ capsarij et librarij n̄ri sunt ⁊ firmi⁹ ē testimoniū ab aduersario datū. Si. n. paganus nō credit hoc eē verū ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū ⁊c̄. mittit̄ ad iudeuꝫ vt ab eo querat an ita sit scriptū. Terciū est ꝓpter diuine iusticie manifestatōem vt appareat ex eoꝝ pena ꝙ rei sunt dn̄ice passionis. Sicut imp̄cati sūt cū dixerūt: sanguis ei⁹ sup nos ⁊ sup filios n̄ros. q꞉ multis tꝑibꝫ trāsactis curricul' culpa obliuiōe delata ⁊ a nullo mortaliū sciret̄. Sicqꝫ ⁊ infamie obprobriū ⁊ maloꝝ euitaret ꝑiculū sicut ⁊ de multis cōtigit gentibꝫ quoꝝ gesta tēpoꝝ sūt vetustate deleta. huius etiā rei signū p̄cessit in cayn: in quo ꝓpter hoc ꝙ frēm occidit posuit dn̄s in eo signū. scꝫ tremoreꝫ capitis vt nō occideret̄ ꝭ igͤsceret̄ ei. Vn̄ Deutero. xxviij. Dabit tibi dn̄s cor pauidū ⁊ deficientes oculos ⁊ aīam merore cōsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i ihu illata ꝑhibēt mundo testimoniū. ꝑ hoc ꝙ in captiuitatē eos detulit sempit̄nā sicut xp̄c in euāgelio ꝓtestat̄ Joh. iij. cap̄. Qui credit in filiū dei hꝫ vitam eternā. qui aūt incredulus ē filio nō habebit vitā. s. gratie. ꝭ ira dei manet sup eū. s. captiuitatis ꝑpetue. Quartū ē ꝓpter mēoriā dn̄ice passiōis: sicut scriptū ē in eccl̄iastico xxix. gr̄a fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos faciliter trahimur in mēoriā passiōis xp̄i intuentes eos quoꝝ p̄res xp̄m occiderunt. Ne ergo tātū beneficiū obliuioni tradam⁹ ꝑmittunt̄ iudei viuere inter nos. Quintū ē ꝓpter ꝯplendā ꝓmissiōeꝫ. q꞉ ad p̄dicatōeꝫ helye ⁊ enoch ꝯuertent̄ in fine mūdi sicut p̄dixit Esaias in. c. iiij. si fuerit ppl's isrl' q̄i arena maris reliquie ꝯuertēt̄. Videbit. n. deus quosdā de semine iudeoꝝ ī se credituros atqꝫ saluandos. ⁊ idō ꝓpter eos noluit dispꝑdere oīno eoꝝ stirpeꝫ sicut dixit Esaias. quō si inueniat̄ granū in botro ⁊ dicat̄ ne dissipes illud q̄m benedictio est sic faciaꝫ ꝓpter seruos meos vt non dispꝑdam totum.

Sequitur de cōseruatōne.

Ecundus articulus

est videre que sunt illa in quibus iudei debent cōseruari ne damnū patiāt a xpianis. Dico ergo q̄ .vij. sunt illa que iudeis ex iure canonico ꝛ ciuili pmittunt. Primū pmittit eis q̄ teneant ritus suos citra cōtemptū xpiane legis amissuri sine dubio pmissa nisi ab illicitis cessauerint: sicut pt3. C. de iudeis. l. iudeos. Idē pt3 extra eo. c. iudei. ꝛ c. cōsuluit. ꝛ di. xlv. q̄ sincera. in fine. Secūdū est q̄ in synagogis eoꝝ nemo hospitet sicut patet eo. ti. l. synagoga. Terciū ē q̄ iudei habēt licentiam fulciēdi veteres synagogas. vt pt3 eo. ti. l. fi. sic tñ pmittunt iudei antiquas synagogas reficere dum tñ nō ampliores vel pciosiores solito faciant. sicut pat3 extra. c. e. iudei. ij. c. ꝯsuluit. Quartum est q̄ iudeus nō debet iniuriā3 pati a xpianis nec eoꝝ synagoge vel habitatões sine rōne ledi debent aut cōcremari. vt pt3. C. ti. de iudeis. l. null⁹. Item iudei obedientes nō sunt a xpianis molestādi. xxiij. q. viij. dispar. Quintū q̄ die sabbati nullus iudeus debeat cōueniri nec xpiani etiam a iudeis debent ꝯueniri sed nec in alijs festiuitatibus suis debēt turbari nec sepulchra eoꝝ obtentu forte pecunie efodi. vt pat3 ti. eo. l. die sabbati. ꝛ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. j. ꝛ ij. Sextū pmittit iudeis vendere sua sicut xpianis. vt patet eod. ti. l. nemo. Septimū ē q̄ nō cōpellant venire ad fidē catholicam. quia si sincera intentōne extraneos a xpiana religione ad fidē cupiunt rectā adducere blandimentis debent nō aspitatibus studere ne quoꝝ mētem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat, pcul aduersitas patent hec. di. xlv. q̄ sincera. ꝛ c. de iudeis.

De .xiij. que iudeis nō pmittunt vti.

Ercius articulus ē

que sunt illa que iudeis nō pmittūt dico q̄ .xiij. Primū ē q̄ nō insolescant nec quēq̄ pcipites in xpianā3 reuerentiā vltionis admittant. sicut pt3. C. de iudeis. l. nullus. Secūdū est q̄ nō diffiniunt eoꝝ iudicia p suos seniores. s3 p iudices publicos xpianoꝝ. pñt tñ arbitros eligere etiā iudeos cuius sniam ordinarius exequitur. sicut pt3 eo. ti. l. iudei. Terciū est q̄ nō pmittit iudeis accusatio nec testificatio cōtra xpianos cū in accusatione equalitas fidei ꝛ cōuersatōis inter accusantem ꝛ accusatum semp sit cōsideranda. vt is qui accusat vel par. vel supior inueniatur. ij. q. vij. nō pōt. ꝛ c. sequēti. Quartū q̄ debet rescindi qdcūq̄ priuilegiū qd eximat eos ab exactōibus publicis. vt pt3 eo. ti. l. iussio. Quintū est q̄ nō pmittūt nouas synagogas fabricare. ꝛ qui synagogam nouam extruxerit punit pena. l. librarū. et synagoga applicatur eccie catholice. vt pt3 eo. ti. l. fi. pt3 etiam extra eo. iudei. ꝛ c. cōsuluit. ꝛ ponit lex regni q̄ applicat eccie maiori illius loci vbi edificata est. Sextum ē q̄ in diebus lamentatiōis ꝛ dñice passionis nō debent ornati in publico pdire. extra. e. nōnullas. Septimū est q̄ in die pasceues non habeant ostia vel fenestras aptas. extra eo. q2 super his. Octauum est ne xpianu3 mancipiū possideāt vel circūcidant nec pōt quocunq̄ titulo. s. emptōnis seu donatōis vel hereditatis seruū xpianū cōsequi. Et iudeus q̄ mancipiū xpianū habuerit ꝛ eū circūciderit capite puniat ꝛ seruus libertati donatur. Hec patent. C. d iudeis. l. ne xpianū. ꝛ di. liiij. mancipia. ꝛ datur ibi cā. s. ne xpiana religio iudeis subiecta polluat. de cōse. di. iiij. pleruq̄. sed nunquid aliquo modo licitū est xpianis vt seruiāt iudeis. Rndit Hosti. q̄ cū phibitū sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multominus liberi xpiani eis seruire debent. nō. n. debent eē assidue intra domū iudei nectāq̄ famula. aut nutrix aut obstetrix Alʼs ipi xpiani si ab eis discedere noluerint debēt excōicari. extra eo. iudei. et. c. ad hoc. ꝛ c. si iudeos. Si aūt iudei nolunt eos dimittere phibet fidelibus cōmerciū cū eis. vt in. d. c. ꝛ si iudeos. in fi. sed extra domū pñt eis seruitia fieri. Vnd pñt hr̄e colonos xpianos. extra eo. multoꝝ. Nonū ē q̄ nō pmittunt saxis vel alio furoris genere attēptare aliquē q̄ eoꝝ fugerit sectā alʼs ꝯtrafaciēs cōcremād⁹ ē cū oib⁹ suis pticipib⁹. vt pt3 eo. ti. l. ꝛc. Decimu3 ē q̄ nō pmittunt circūcidere xpianos ꝛ cōtrafacientes pscriptōe bonoꝝ ꝛ ppetuo exilio damnant. vt pt3 eo. ti. l. iudei. Undecimū est q̄ nō pmittunt inter xpianos hr̄e officia publica ne occasionē habeant semēdi. di. liiij. nulla. ꝛ xvij. q. iiij. constituit. ꝛ sacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice agere pmittit. Ibidē. q̄ si iudeus talia officia recepit debet ei denegari xpianoꝝ cōio donec quicq̄d accepit rōne officij ꝫm puidentiā dyocesani cōuertat in vsus pauperū ꝛ ipe officiū dimittat. ꝛ intelligit ꝫm thomā quo ad dignitates de nouo acq̄sitas secus de dñio pexistenti q2 illud quēq̄ tolerat eccia pter scandalū vitandū. sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit in seruis. Duodecimu3 est q̄ nō habeant nutrices xpianos. Vñ dicit ex. eo. c. ꝛ si iudeos. Accepimus etia3 q̄ iudei faciunt xpianas filioꝝ suoꝝ nutrices. ꝛ q̄ nō tm̄ dicere. sed etiā nephandū est cogitare cū in die resurrectiōis dñice illas recipe corpus ꝛ sanguinē xp̄i ꝯtingit p triduū anteq̄ illos lactent q̄ lac mamillaꝝ effundere faciunt in latrinā. Alia insup cōtra fidem catholicam detestabilia et inaudita cōmittunt. p̄t que fidelib⁹ ē ferendū ne diuinā indignatō3 incurrant cū eos ppetrare patiūt indigne q̄ fidei nr̄e cōfusionē inducūt. ꝛ infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices hñt vʼl seruientes xpianas ne filij libere filijs famulēt ancille. s3 tanq̄ serui a dño reprobati in cui⁹ morte nēqter ꝯiurarūt se saltē p effectū opis recognoscant seruos illoꝝ q̄s xp̄i mors liberos ꝛ illos suos efficit. ꝛ infra. Si vo nutrices ꝛ seruiētes nō dimiserint xpianas sub excōicatōnis pena inhibeatis districte oib⁹ xpianis ne cū eis aliqd cōmerciū audeant exercere. Tredecimū ē q̄ nō pmittit iudeo hitare cū vxore fideli nisi efficiat xpianus. ꝛ filij eoꝝ debēt sequi fidē ꝛ ꝯditōem mr̄is fidel. Silr̄ illi q̄ pcreati sunt de infidelibus mr̄ib⁹ ꝛ fidelib⁹ viri xpianā sequūt religionē nō iudaicā supstitō3. pt3. xxviij. q. j. c. iudei.

De his in quib⁹ xpiani cū iudeis nō debent conuersari.

Wartus articulus ē

videre que sunt illa in quib⁹ xpiani cu3 iudeis nō debēt cōuersari. Dico q̄ de iure trib⁹ ñ debēt secū ꝯuersari. Primū ē q̄ ñ debēt cū eis comedere aut eos i cōuiuia recipe neq̄ cum eis cohabitare cū apud xpianos cōib⁹ cibis ñ vtāt Indignū atq̄ sacrilegū ē eoꝝ cibos a xpianis sumi cum ea que aplō pmittente nos sumimus ab illis videntur immūda. Ac si inferiores eē incipiāt xpiani q̄ iudei si nos q̄ ab illis apponunt vtamur Illi vo a nobis oblata contemnāt. xxviij. q. j. nullus. ꝛ c. omnes. Dicit tañ glo. in dicto. c. nullus. q̄

pōt aliquis ab eis emere alimenta ⁊ postea ꝑparare. Secūdū est ꝙ infirmi xpiani nō debēt in suis infirmitatibꝫ vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cum eis in eisdem balneis balneare xxviij.q.j.nullus.⁊.c.omēs. Tercium est ꝙ nemo pōt cōgregationi iudeoꝝ seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento ⁊ si fecerit etiā post mortē iudicabit̄ anathema. extra de here.si quis eps.xxiiij.q.ij.sane.⁊ videt̄ intelligendū ẜm wilhelmū.nisi legauerit ad succurrēdū necessitati. Quartū ꝙ xpianus vel xpiana iudaice prauitati carnaliter non coniūgatur alr̄s a cōmunione ecclie segregent̄.xxviij.q.j.caue.⁊.c.si quis iudaice. Et si queras que sit pena ꝑticipantiū cū iudeis ꝯ casus nunc dictos. Rn̄detur ẜm Ray. ꝙ si clerici sint ⁊ admoniti satisfacere ⁊ emendare nolunt debent ꝑuari officio ⁊ beneficio. Si layci sunt vtputa principes qui nolunt exequi p̄dicta. Siue alij qui aliqua impedimenta afferunt ⁊ admoniti nō satisfecerint debēt excōicari.xxviij.q.j.nullus. Si v̄o sunt iudei tādiu sunt xpiani ab illoꝝ cōione et cōmercio sepandi sub pena excōicatiōis donec illi emendauerint ⁊ satisfecerint.vt ptꝫ extra eo.c.⁊ si iudeos.in fi.⁊ extra de deci.c.de terris.⁊ ex̄. de vsuris.cū tu. Quintū est ꝙ iudei ꝯuersi ad fidē nullā cōmunionē habeant cū alijs iudeis.xxviij.q.sepe. Unde dicit̄ sepe ibi maloꝝ ꝯsortia etiā bonos corrumpunt̄ quātomagis eos qui ad vicia ꝓni sunt. Nulla ergo vltra cōmunio sit hebreis ad fidē xpianam translatis cum his qui adhuc in veteri ritu cōsistunt ne forte eoꝝ ꝑticipatione subuertantur. Quicunqꝫ ergo āmodo ex his qui baptizati sunt in fideliū cōsortio nō vitauerint ⁊ hi xpiani donētur ⁊ illi publicis cedibꝫ deputēt̄. Sextum ē ꝙ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fidē separi debent a cōsortio parentū ne eoꝝ inuoluantur erroribꝫ ⁊ debent deputari monasterijs vel xpianis mulieribꝫ viris deum timentibꝫ vt sub eoꝝ cōuersatōe cultū fidei discant ac melius instituī tam in minoribus ꝙ̄ in fide ꝓficiant.vt ptꝫ.xxviij.q.j.iudeoꝝ.

Que sunt illa ad que cōpellunt̄ iudei de iure.

Quintus articulus ē

scire in quibꝫ iudei de iure cōpelluntur. Sciendū ergo ꝙ in quinqꝫ debent compelli iudei. Primū ē ꝙ iudei a fidꝫ apostatātes coguntur ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem susceperunt ne nomē dn̄i blasphemet̄ ⁊ fides quā susceperūt.di.xlv.de iudeis.⁊ de cōse.di.iiij.plerūqꝫ. Sꝫ oriunt̄ hic tres difficultates. Prima est si tales quacunqꝫ pena dānati fuerint vtrū a rebꝫ eoꝝ fideles filij excludant̄. Dico ꝙ nō qꝛ scriptū ē filiꝰ nō portabit iniquitatem patris ⁊ pater nō portabit iniquitatē filij.j.q.iiij.iudei. Secūda difficultas est qualiter ē ꝓcedendum cōtra xpianos qui fiunt iudei. Dico ꝙ ꝓcedendū ē cōtra eos sicut contra hereticos ⁊ eoꝝ fautores.extra eo.c.ꝯtra.li.vj. Et intelligit̄ ẜm glo.siue sint transeuntes siue redeuntes ad iudaismū.vocat transeuntes illos qui nunꝙ̄ fuerunt iudei. Redeuntes v̄o qui prius fuerunt iudei ⁊ postea facti sunt xpiani. Tercia difficultas est qꝛ videt̄ eis fieri iniuria si coacti receperint baptismū ꝙ redeāt. Rn̄det̄ ꝙ si talis coactio fuit cōditionalis puta ꝑ minas vel ꝑ rerū suaꝝ ablatōem vel ꝑ verbera ⁊ hmōi receperūt baptismū cōpellendi sunt vt dictū est.vt ptꝫ in p̄dictis capitulis. Si v̄o fuerunt absolute coacti vt si ꝑ violentiam in aquam mersi sunt tales nō receperunt baptismum.vt ptꝫ extra de bap.maiores.⁊ cōcordat thomas.ij.scđe.q.iiij.⁊ etiā Hosti. Secūdū est ꝙ sunt cogendi iudei ad decimas ꝑsoluēdas. Intelligenduꝫ tn̄ ꝙ decime sunt duplices.quedā ꝑsonales ⁊ has nō tenent̄ soluere iudei cum non recipiāt ecclastica sacramenta nec audiāt diuina. imo nec sunt de corꝑe ecclesie.ff.de censi.l.formā.§.si v̄o qs Alie sunt p̄diales ⁊ hos tenent̄ soluere.extra eo.de terris.vnde dicitur ibidē de terris quas iudei colunt tue prudētie remittimus.vt eos ad decimas soluendas vel possessiones penitus renunciandas cū omni districtione cōpellat ne forte occasione illa ecclie valeant suo iure fraudari.⁊ ibi exꝑsse dicit glo.hoc nō est intelligendū de ꝑsonalibꝫ quia non sunt de corꝑe ecclie sed de predialibꝫ. Quid si iudei occupant aliquā totā ꝓchiā emēdo que xpiani solebant possideri.nunquid pōt eccla hac occasione petere aliquid ab eis. Rn̄detur ꝙ petere pōt ⁊ soluere tenent̄ decimas p̄diales.⁊ omnes census siue prestatōes siue oblatōes reales quas xpiani de domibꝫ et possessionibꝫ soluere tenebant̄. extra de vsu.quanto. Sed secus ē de decimis ⁊ oblatōibꝫ ꝑsonalibꝫ vt dictū ē. Terciū ē ꝙ cogūt̄ iudei xpianos testes recipere contra se.extra de testi.iudei. sed iudens nō pōt ferre testimonium cōtra xpianū.vt ibidē ⁊ patuit supra articulo.iij. Quartū ē ꝙ cogendi sunt talem habitū cōtinue differre ꝙ manifeste ab alijs distinguāt̄.extra eo.in nōnullis. Un̄ dicit̄ ibidē.in nōnullis ꝓuincijs a xpianis iudeos seu sarracenos habitus distinguit diuersitas. sed in quibusdā sic cōualuit quedā cōfusio vt nulla differentia discernat̄. Unde cōtingit interdū ꝙ ꝑ errorem xpiani iudeoꝝ seu saracenoꝝ.⁊ iudei seu saraceni xpianoꝝ mulieribꝫ cōmiscent̄. Ne ergo tā dampnate cōmixtionis excessus ꝑ velamen erroris hmōi vlterius excusatiōis possit habere diffugiū. Statuimus vt tales vtriusqꝫ sexus in omni xpianoꝝ ꝓuincia ⁊ oīm temporū qualitate habitus ab alijs ꝑsonis distinguant̄. Quintum est ꝙ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas.extra de vsuris. post miserabilē.scriptum ē iudeos ad remittēdas xpianis vsuras ꝑ principes ⁊ ptātes cōpelli. p̄cipimus seculares ⁊ donec eis remiserint ab vniuersis xpi fidelibus tam in mercimonijs ꝙ̄ in alijs ꝑ excōmunicatōis sententiaꝫ eis iubemus cōionem omodam denegari. vide.s̄.de ista materia.vij.ꝯsideratōe crudelitate.xvij. Et si queras vtrū liceat dn̄is terrarum exactionem facere in iudeis. Rn̄det̄ ẜm Thomā in quadam lr̄a ad quādā ducissam missa ꝙ ꝙ̄uis iudei ẜm iura merito culpe sue ẜuituti sint additi ⁊ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tanꝙ̄ sua ita tn̄ nō vt subtrahant̄ necessaria vite qꝛ tn̄ opꝫ nos ambulare honeste etiā ad eos qui foris sunt ne nomen dei blasphemet̄ hoc seruādū videt̄. vt exactionibꝫ p̄ter quas facere cōsueuerunt nullatenus pregrauentur sed ad ꝯsuetas cogi possunt. Sed quid si iudei nihil habent nisi vsuras cui restituent̄ ea que accepta fuerunt ab eis. Rn̄det̄ ẜm thomaꝫ in p̄dicta litera ꝙ cum ea q̄ iudei ꝑ vsuraꝫ extorserūt nō possint licite retinere cōsequens est vt si vos illa ab eis receperitis nec licite retinere potestis nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessoribꝫ vestris hactenus extorsissent. Si q̄ v̄o habent que extorserunt ab alijs debent restitui illis quibꝫ iudei restituere tenebantur si inueniuntur. Alioqn in pios vsus ẜm consilium dyocesani ⁊ alioꝝ ꝓborum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse est expendantur. nec esset licitum si vos de nouo excideritis illam a iudeis seruata tamen consuetudine predecessorum vestrorum ac intentione vt in pios

vsus expenderent. Sed nunquid licet recipere do
nū vel preciū laboris ⁊ hmōi a iudeis vsurarijs.
Rñdet̃ fm wilhelmū q̄ si iudeus habet aliquid
aliud q̄ vsuras pōt accipi ab eo. Si vo nihil hab3
preter vsuras. tunc aut recipiens certat de damno
suo vitando ⁊ sic accipiendo nō peccat. sicut qui a
fure vel latrone damnificatus est. puta p incendi-
um ⁊ hmōi nō peccaret si recuparet ab eo damnū
suū licet ipe fur vel latro nihil haberet nisi qd eēt
acquisitum de furto vel rapina: dum tamen nō re-
ciperet p damno suo in spē ipsas res alienas. Ad-
dit thomas in predicta epistola q̄ iudeus si vltro
conferat pecuniam vel exeniū expedit recipere vt
pecunia sic recepta addat̃ his quib9 de iure debet̃
seu alijs vt dictū est.

Sequit̃ de pena iudeoꝝ blasphemantiū nomē
christi vel attemptantiū subuertere baptizatos.

Extus articulus est

scire qua pena sunt feriendi iudei blas-
phemantes nomē christi vel attemptā-
tes subuertere baptizatos. Ad primū respondet̃
fm Hosti. q̄ ois talis fm leges decapitat̃ etiā xpi
anus. Unde principes seculares iudeos xpm blas
phemantes grauiter debent cū pena pecuniaria si
ue etiam grauiori. extra eo. in nōnullis in fi. vbi sic
habet̃. Illud aūt strictissime iubemus ne in cōtu
meliā creatoris psilire psumant. Et qm̄ illius dis-
simulare nō debemus obprobriū. qui probra no-
stra deleuit: pcipimus presumptores hmōi p prin-
cipes seculares condigne animaduersionis adie-
ctōne cōpelli. ne crucifixū pro nobis aliquantulū
blasphemare psumant. Ad scdm dicit̃ q̄ iudeus q̄
nitit̃ subuertere baptizatos debet publicis flage
lationib9 deputari. xxviij. q. j. sepe. Ita tamen q̄ hec
pena non transeat in vindictā sanguinis quia tal'
pena relinquenda ē brachio seculari.

Ad que astringuntur iudei ex regia siue regali
ordinatōne.

Eptimus articulus

est de his ad que tenent̃ iudei ex regia
ordinatōne. Est notū legenti hystorias
hyspanie q̄ rex heinric9 scds fr̄ regis petri q̄ regnū
fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos
fecit. tam in vrbe toletano q̄ in mltis alijs villis ⁊
castris in cōfinib9 regni castelle existentib9. Et cū
hmōi rex heinricus scds regnauit regno accepto a
fratre suo petro. Ipse instituit in curijs generali-
bus q̄ iudei portarēt signū distinctionis in suis ve
stibus put iura canonica volunt. q̄ tamē nunq̄ fu
it auditū in hyspania. Sed indistincte cū fidelib9
conuersabant̃. ex quo multa enormia ⁊ diuine legi
difformia sequebant̃. Consequēter rex iohannes
primus felicis recordationis filius predicti re-
gis heinrici scdi instituit: q̄ iudei nulla haberent
officia publica nec iurisditōnes etiā inter seipos
in criminalib9 exercerēt. qua quidē iurisditōne als
maxime abutebātur post quē sc3 regem iohannē
regnauit rex heinricus tercius sancte memorie fili
us eius in anno. xj. etatis sue in cuius regis princi-
pio deus vltionē sanguinis xpi. excitante multitu
do populoꝝ magna et valida contra iudeos surre
xit ⁊ q̄plurimi fuerūt interfecti per totā hyspaniā
Quiquidem tumultus incepit a ciuitate hyspalē
si. In cuius ecclesia metropolitana quidā dyaco-
nus in literatura simplex et laudabilis vite cepit
predicare contra errores iudeoꝝ et modos viuen-
di eoꝝ enormes. ⁊ contra synagogas eoꝝ nouiter
contra sacroꝝ canonū tenorē edificatas: ex quo su
pradictus tumultus incepit. ⁊ consequēter in bre-
uissimo tpe p totam hyspaniā ⁊ vsq̄ vltra pyrene
os ⁊ insulas maioricaꝝ ⁊ sardune velocissime euo-
lauit. Deus aūt qui a deo bonus est vt ex malis eli
ciat bona sic disposuit q̄ hac vexatōe currēte et eti
am post ipius sedatōnem nonnulli iudeoꝝ ad cor
suum reuersi. Dixerūt illud deutero. xxxi. cap. vere
quia non est mecum deus inuenerunt me hec ma-
la ⁊ sic vexatōne durante intellectum auditui scri
pturas ceperunt scrutari. Et deo illuminante er-
rorem suum cognouerunt sic q̄ ad deū cōuersi no-
men christi publice et deuote predicantes multo-
rum corda filioꝝ ad patres deo dirigente cōuerte-
runt que oia i his regionib9 manifesta sunt. Post
pdictū vo regem heinricū tercium sancte recorda
tiōis pcessit serenissimus rex iohannes filius eius
Iste cepit regnare in cunabulis cū esset in scdo an
no etatis sue. ⁊ sic fuit sub tutorib9 vsq̄ ad tempus
prefinitum a patre. In cui9 tempore eta3 durāte tu
tela q̄ post cū iam regimē suoꝝ regnorum accepit
multa fuerūt instituta cōtra iudaicā impietatem
que in suis curijs ⁊ regnis p maiori parte seruabā
tur que qz digna sunt memoria pro iudeorū inso-
lentijs cōprimendis. dignū duxi literam ei9 publi-
cam in qua. xxiiij. ordinatōnes continent̃ presenti
opere fore inserendā cuius tenor talis ē. Dñs Jo-
hānes dei gratia rex castelle legionis Toleti. gale-
chie. hyspalis curdue. morchie. cubemi. algarbie.
algezire. dñsq̄ viscaye. et moline. Cum omnis rex
vel princeps qui regnauit ⁊ dñatur: predictum ha
bet dominiū singulare quia est electus a deo ad re-
gendum ⁊ ministrandū suū populū. q̄to magis re-
gibus et principibus catholicis in sancta fide ca-
tholica pertinet ⁊ attendere debent ac querere me
liorē viā possibile3 inueniri vt christiani qui sunt
credentes in sancta fide catholica nō incidāt in er
rorem pter pticipatōnem ⁊ puersatōnem cū infi-
delib9 q̄ non credūt nec obediūt dño nr̄o ihesu xpo
nec sunt in sua sancta fide catholica debent amo-
uere ⁊ pellere oēm occasionē que in eo euenire po
test. pt id qd dictū est. Et ego cognoscēs oia supdi
cta ⁊ q̄ in meis regnis et dominijs sūt mlti iudei ⁊
iudee. ⁊ saraceni ⁊ saracene infideles et q̄ habitāt
inter xpianos ⁊ in vnū puersant̃ et inde nascebant̃
aliqui errores contra fidem catholicā. ⁊ q̄ possent
adhoc accidere imposteꝝ dāna his qui sūt de ppło
meo. et vt tollerē ⁊ segregarē pdictos christianos
ppłi mei ab omi occasione ⁊ zyzania. ⁊ vt obseruen
tur ea q̄ pcipit sancta mr̄ ecclia ē volūtas mea do-
minum ordinare sup oia pdicta. ⁊ ordino et mādo
ac p bono teneo q̄ seruet̃ nūc ⁊ deinceps in mō qui
vlterius sequit̃.

De eo q̄ iudei viuant segregati a christi fideli-
bus.

Rima ordinatio est

q̄ de cetero oēs iudei et iudee. saraceni ⁊
saracene meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ sint ⁊ vi
uant segregati a xpianis. in hoc loco vno vł parte ci-
uitatis ville vel loci vbi fuerit cōuicini ⁊ q̄ sint cir
cūdati vno muro in gyꝝ ⁊ habeat solū vnā portā
p quā i tali circło ingrediant̃ ⁊ egrediant̃. Et q̄ i p
dicto situ ⁊ circulo eis sic assigto habitent tales iu
dei ⁊ iudee sarracēi ⁊ saracene ⁊ nō in alio loco vł do
mo extra eū. et q̄ incipiāt statim segregari a die q̄

eis fuerint assignata predicta loca vsq ad octo dies primos sequẽtes. Et quicunq iudeus vel iudea saracenus vl saracena extra pdictũ circulũ habitauerit ipo facto pdat oia bona sua. Et vltra hoc q corpus talis iudei vl iudee. saraceni vl saracene sit ad mercedem meã vt dẽt eis pena corpalis p eodẽ ẽm q merces mea fuerit.

De eo q iudei vl iudee saraceni vel saracene nõ sint apothecarij vl speciarij seu medici ꝛc.

Secunda ordinatõ ẽ

q nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena sint speciarij nec apothecarij nec cirurgici nec medici. nec vendant panẽ nec vinũ nec farinã nec oleũ nec butyrũ. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neq a xpianis habeant statiõnẽ. nec apothecã nec mensam in publico nec in occulto ad vendendũ aliquẽ cibũ comestibilẽ. Et quicunq iudeus vl iudea saracenus vel saracena contra pdicta fecerit p qualibet vice cadat in pena duoꝝ miliũ morabetinoꝝ. ꝛ vltra hoc q eoꝝ corpa sint ad mercedẽ meam vt pcipiã eis dari penam corpalem ẽm q bene visum fuit ꝛ mee mercedi placuerit.

Qꝫ volentes baptizari nõ detineantur vel impediantur.

Tercia ordinatio est

q si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratõe spũssancti voluerint baptizari ꝛ transire ad nostrã sanctã fidẽ catholicam q nõ detineantur nec impediantur vi. vl alio modo. ita tñ q nõ conuertant p iudeos vel p saracenos. nec p christianos vtriusq sexus licet sit pat vel mater seu quecũq alia persona sui generis vel alicuius. ꝛ quicũq contra hoc venerit vel ꝯtrariũ fecerit pcedet ꝯtra eas ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut i criminalib que ẽm ius inuenient.

Qꝫ iudei non comedant inter xpianos nec saraceni.

Quarta ordinatõ est

q nulls nec aliquis iudeus vl iudea saracenus nec saracena in domib suis nec extra eas comedant nec bibant nec inter xpianos nec inter xpianas. Itẽ q nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneant scutiferos. nec seruitores. nec pueros nec puellas xpianos et xpianas vt eis seruitiũ et pceptũ nec aliqđ aliud opus in domib suis. nec adiuuent illos ad prepandũ comestibilia. nec vt faciãt eis aliqđ opus in sabbato sicut incendere ignẽ. ire pro vino vl silia seruitia nec habeant nutrices xpianos que nutriãt filios eoꝝ nec habeãt agricultores. ne ortholanos nec pastores nec venient nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas xpianoꝝ. nec fiant cõpatres vel cõmatres xpianoꝝ: nec xpiani nec christiane illoꝝ. nec eant ad suas nuptias vel sepulturas nec habeant cõuersatõẽ insil in his que dicta sũt sub pena duoꝝ miliũ morabetinoꝝ p qualibet vice. qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illoꝝ venerint ꝛ fecerint iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene penam istam soluent.

Qꝫ nullus eoꝝ recipiat redditus regis.

Quinta ordinatõ est

q nullus nec aliquis iude9 nec iudea saracenus nec saracena sint arrendatores nec pcuratores. nec almoxarifes. nec maior dequm nec receptatores meoꝝ reddituũ nec alteri9 domini nec dñe christiani nec xpiane. nec vtant pdictis officijs nec aliquib eoꝝ pro xpianis vtriusq sexus nec int eos nec sint cursores nec cursatrices. nec thelonarij. nec thelonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei ꝛ saraceni. nec aliquis eorum p ciuitates villas ꝛ loca. ꝛ quicunq iudeus ꝛ iudea saracen9 ꝛ saracena qui ꝯtra hec venerit cõtrariũ faciẽdo vel ꝯ aliquid eoꝝ q soluat in penã p qualibet vice duo milia morabetinoꝝ. xpianus do vel christiana cuiuscũq status fuerit que habuerit iudeum vl iudeã saracenũ vel saracenã vt vtat predictis officijs vel aliquo eorum q soluat ipso facto p qualibet vice pdictã penam.

Qꝫ nõ habeant foros ad vendendũ res nec plateas.

Sexta ordinatio est

q nllus nec aliquis iude9 vel saracenus habeant in suis locis vijs ꝛ habitatõnib plateas nec foros ad vendendũ nec ad emendũ aliqua comestibilia vel potabilia christianis vtriusq sexus sub pena quingentoꝝ morabetinoꝝ p qualibet vice cuilibet eoꝝ. possunt tñ tenere vendere ꝛ teneant ꝛ vendant p seipsis in circulis vbi habitauerint.

Qꝫ nõ habeant iudices inter se.

Septima ordinatio ẽ

q aliamie iudeorum ꝛ saracenoꝝ meorũ regnoꝝ ꝛ dñoꝝ non possint habere nec habeãt iudices iudeos nec saracenos inter se vt deliberent iudicia eoꝝ ciuilia ꝛ criminalia que accidunt inter iudeos ꝛ iudeas saracenos ꝛ saracenas et reuoco eis quãcunq ꝯtãtẽ q a me vel antecessorib meis habẽt p priuilegiũ in dicta rõne vel alio modo ꝛ do illud p nullo: et mando q liberent decetero talia placita vel iudicia tam ciuilia q criminalia inter iudeos et iudeas saracenos ꝛ saracenas p ptores ciuitatũ villaꝝ ꝛ locoꝝ vbi habitauerunt. Uerũtamẽ est merces mea q tales pretores obseruẽt in liberatõe placitoꝝ ciuiliũ. mores ꝛ ordinatões que vsq nũc obseruauerũt inter se iudei ꝛ saraceni tñ. q apparcãt pbate ꝛ certe p eos ex longo tempore vsq nunc.

Qꝫ neq iudei neq saraceni faciant tributa int se nec nouã impositionem.

Octaua ordinatõ est

q nulla aliania nec cõitas iudeoꝝ ꝛ iudeaꝝ saracenoꝝ ꝛ saracenaꝝ audeat ponere nec ponat talia nec tributũ aliqđ int se nec ponãt aliquã ipositõẽ i qcũq re sine mea lrã ꝛ mãdato ꝛ dñe mee regie mrĩs mee ꝛ infantis auũculi mei q sũt tutores ꝛ rectores meoꝝ regnꝝ. Et si aliq data ẽ regla pdicti iudeis ꝛ saracenis vl aliq impositões fuerit vl fuerit posite i pdicta rõne. tai cõi q

in psonis singularibus. vel in cibis vel in mercatijs seu alio quouis modo sic p iudices suos sicut p illorū quelibet dato q teneant priuilegiū vel priuilegia liam vel lras regū meoꝝ pdecessoꝝ vel a me vt illud possint facere q de cetero nō teneant soluere nec soluāt tales impositiões nec aliquas illaꝝ. q̄s ego ex mea regia potestate reuoco q̄cunq priuilegia que in pdicta rōne eis fuerūt data inquātū attinet ad hoc q dictū ē. Et mando pdictis iudeis ꝛ saracenis vtriusq sexus q nō vtanī illis sub pena corpoꝝ ꝛ oīm que hñt. Et sīr mando iudeis ꝛ saracenis vtriusq sexus ꝛ cuilibet coꝝ q nō cōtribuāt nec soluāt in talibꝰ impositiōibꝰ que sic eis fuerint imposite sicut dictū ē sine licētia et mandato expsse pro eo dato.

Q nō diuidant aliqđ tributū vel impositiōem nouā sine speciali licentia.

Una ordinatio est

q nulla aliania nec cōitas iudeoꝝ ꝛ saracenoꝝ audeant inter se diuidere nec diuidant tributū aliqđ. vel impositionē sine mea licentia ꝛ mandato ꝛ cū aliqđ tributum habuerint diuidere p seruitio meo q diuidant int se illud qđ ego eis mandauero ꝛ nō vltra. Et si aliqđ vltra imposuerint vl diuiserint q illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutōne vl eius consilio. q ipo facto pdant oīa bona ꝛ p eo occidant p iusticiā.

Q nō audeant visitare infirmos xpianos medicinam siue syrups dando.

Ecima ordinatō est

q nullus iudeus nec iudea saracenꝰ nec saracena audeāt visitare xpianū vl xpianam in suis infirmitatibꝰ nec dent eis medicinas nec syrupas nec balneant in vno balneo pdicti iudei nec saraceni cū dictis xpianis nec pdicte iudee nec saracene cū dictis femis xpiais. nec mittāt eis pitātões foialdraꝝ nec specieꝝ nec pais cocti nec vini nec auiū mortuaꝝ nec aliaꝝ carniū mortuaꝝ q̄ sūt comestibilia. Et quicūq h fecerit ꝯtrariū vl fuerit iudeus vel iudea saracenꝰ vl saracena. soluat p qualibet vice tricētos morabetinos.

Q nulla mulier christiana ingrediat circulum iudeorū.

Undecima ordiatio

ē q nlla nec aliqua xpiana vxorata vl soluta vl amicata seu mlier publica audeat ingredi intra circulū vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec d die. Et quecūq mlier xpiana intus intrauerit si fuerit vxorata q soluat p qualibet vice qua in pdicto circulo intrauerit centū morabetinos ꝛ si fuerit soluta vl amicata q pdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mlier publica q dent ei centū flagella. p iusticiā ꝛ sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

Q nullus eoꝝ vocet suo nomine don. iudeꝰ vl saracenus.

Duodecima ordina

tio est q nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena decetero vocet suo nomie don. scripto nec verbo ꝛ si quis cōtrariū fecerit dent ei p qualibet vice centū flagella.

Q nō ducant capirotes.

Terciadecima ordia

tio est q nullus nec aliquis iudeus meorū regnoꝝ ab homie in. x. dieb decetero ducat capirotes cū chījs longis nisi q sint chie cute ad quātitatē palmi facte ad modū cornu vl ad modū embudij cōsute oēs circūquaq vsq ad pūctā. Jtē q ducāt sp rupas suas tabargia cū aletis ꝛ q nō ducāt mātones ꝛ q ducant sua signa rubea cōsueta que nūc ducāt sub pena q pdāt rupas q̄s habuerint indutas.

Q mlieres eoꝝ ducāt longos mātellos.

Quartadecima ordi

natio est q oēs iudee ꝛ saracene meorū regnoꝝ ꝛ dñioꝝ a pdictis. x. diebꝰ in antea ducāt mantellos magnos vsq ad pedes absq cendalibꝰ ꝛ penis. ꝛ velamina capitū sine auro ꝛ q ducant capita coopta cū pdictis mantellis duplicatis. Et quecūq ꝯtrariū fecerit ipso facto p qualibet vice pdat oīa vestimēta sua vsq ad camisiā.

Q non habeant vestes preciosas.

Quintadecima ordi

natio est q oēs iudei ꝛ iudee saraceni et saracene meoꝝ regnoꝝ ꝛ dñioꝝ a pdictis. x. diebꝰ mantena nō portēt pānos aliqs q sit maior quātitas pcij vlne vsq ad. xx. morabetinos. et inde infra. ꝛ q cōtrariū fecerit q p prima vice pdat oīa vestimēta vsq ad camisiā. Et p scdā vice q perdat oīa vestimēta sua ꝛ dent ei cētū flagella ꝛ vltra h q pdat oīa bona sua. Uerūtamē est merces mea q de vestimētis q̄ nūc habēt factis. q possint facere tabargia ꝛ mātellos si voluerint.

Q nō recedāt de valleticis nec de aliq alia pte.

Decimasexta ordinatō

est q nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valletici nec de aliqua alia pte loci vbi habitauerit ad habitādū in aliq alia pte. sub pena q ipso facto pdat oīa bona sua ꝛ corpus stet ad mercedē meam.

Q nullꝰ dñs neq miles vl scutifer eos de aliq loco fugiētes recipiat vt secū cōmorent.

Decimaseptima ordi

natio ē q nullꝰ dñs nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā saracenū nec saracenā illoꝝ q fugerit ab vno loco in alteꝝ vt ibi hitēt ꝛ sint cōmorātes. Et si aliqs vl aliq receperīt aliqs iudeos vl iudeas saracenos vl saracenas hꝰ ville vallisoletane vl alteriꝰ ciuitatis ville vl loci q mittant eos ad loca vbi erāt conuicini ꝛ hitātes cū oībꝰ que portauerīt. Et si aliqui eos collegerint ꝛ receperīt i suis locis ꝛ nō miserint eos vt dictū ē q p pria vice cadet in penā. l. milia

morabetinoꝝ. ꝓ scđa vice ꝙ cadat ĩ penam .c. milia morabetinoꝝ. Pro tercia vice ꝙ ꝑdat locũ vbi talem iudeũ vel iudeã seu iudeos vel iudeas saracenũ vł saracenã seu saracenos vel saracenas collexerĩt seu detinuerint sicut notũ est.

Qꝫ nõ radant barbam seu dimittant crescere.

Ecima octaua ordinatio est ꝙ decetero oẽs iudei ⁊ saraceni meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ nec aliqͥs eoꝝ faciat nec mãdet sibi fieri barbã nouacula vel forficibꝫ. ꝫ ꝙ portẽt eas lõgas sic̃ eis creuerĩt nec circuient capillos. ⁊ ꝙ ambulẽt ꝫm ꝙ antiquit⁹ solebãt ambulare. Et ꝙ quicũqꝫ ꝯtrariũ fecerit ꝙ dent̃ ei centũ flagella. et vltra hoc ꝙ soluat centũ morabetinos ꝓ qualibet vice.

Qꝫ nõ recipiant xp̃ianos ad solidatã vel mercedem.

Ecima nona ordinatio est. ꝙ iudei ⁊ iudee saraceni saracene meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ nõ recipiãt ad solidatã vł ad mercedẽ diurnã. nec aliqͥ alio mõ aliquos xp̃ianos nec xp̃ianas vt opent̃ in suis hereditatibꝫ. nec vineis. nec domibꝫ nec in aliquibꝫ aliĳs edificĳs. Et quicũqꝫ contrariũ fecerit ꝙ p̃ria vice dent̃ ei centũ flagella. ꝓ scđa vo ꝙ soluat mille morabetinos ⁊ dent̃ ei alia cẽtũ flagella. Et tercia vice ꝙ ꝑdat oĩa bona sua ⁊ dent̃ ei alia centũ flagella.

Qꝫ nõ sint albeitares nec ferratores.

Icesima ordinatio est nec nullus nec aliqͥs iude⁹ nec iudea. saracen⁹ nec saracena sint albeitares nec ferratores nec carpentarĳ nec imbitarĳ nec sartores. nec tonsores calderarĳ nec macellarĳ nec poliparĳ xp̃ianoꝝ nec xp̃ianaruꝫ nec vendant eis calciamenta. nec diploydes nec caligas. nec cõsuant vestimẽta sua nec suas diploydes nec aliquã aliaꝫ rem. Et quicũqꝫ ꝯtrariũ fecerit cadit in penas in precedẽti lege cotentas.

Qꝫ nõ trapezete nec portent mercãtias.

Icesima prima ordinatio ẽ ꝙ null⁹ nec aliqͥs iudei nec iudee saraceni nec saracene meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ sint trapezete. nec portet mercãtias aliqͥs ad vẽdendũ xp̃ianis vtriusqꝫ sex⁹ sicut oleũ. arriciũ ⁊ mel. nec aliquas alias mercãtias q̃ sũt ad comedẽdũ ⁊ quicunqꝫ ꝯ̃riũ fecerit ꝙ habeat ⁊ dent̃ ei pene in hac altera lege supradicta cõtente.

Qꝫ oẽs xp̃iani possũt accusare delinq̃ntes ĩ his.

Icesima secunda ordinatio ẽ ꝙ oĩm supradictaꝝ penaꝝ sit accusator quecũqꝫ ꝑsona ciuitatis vł ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia q̃cunqꝫ ꝑsona extranea. ⁊ ꝙ talis accusato hẽat in p̃miũ t̃ciã partẽ morabetinoꝝ penaꝝ sup̃dictaꝝ ꝓ se ⁊ alie due ptes sint ꝓ camera mea ꝫ ẽ merces mea ꝙ null⁹ nec aliqͥ ꝑ scip̃os capiãt in treugẽt aliqueꝫ iudeũ nec iudeã sararacenũ nec saracenã quousqꝫ cog̃noscent̃ ad iudicium ⁊ sint auditi ⁊ ꝯuicti iuridice.

Qꝫ fugiẽtes pñt capi ⁊ ꝑdant oĩa bona sua.

Icesima tercia ordinatio ẽ ꝙ iudei et iudee saraceni ⁊ saracene meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ q̃ recesserint extra illa ⁊ fuerit capti in via vł in aliquo alio quouis loco ꝙ ꝑdãt ip̃o facto oĩa bona sua q̃ portauerint ⁊ sint ꝓ illo vel ꝓ illis q̇ eos ceperint. ⁊ ip̃i sint mei captiui imꝑpetuũ.

Qꝫ nulle pene nec aliq̃ illaꝝ ꝫ exp̃ssaꝝ pñt amouere.

Icesima quarta et vltima ordinatio ẽ ꝙ nulle nec aliq̃ p̃dictarũ penaꝝ ciuiliũ ⁊ criminaliũ possit amouere nec circa eas vł aliquã eaꝝ dispẽsare nec addẽ nec diminuere p̃tores nec maiorini nec iudices nec rectores nec aliq̃ alia ꝑsona p̃dictaꝝ ciuitatũ. villarũ ⁊ locoꝝ. dato etiã ꝙ sint dñi et hẽant meꝝ ⁊ mixtũ imꝑiu in illo sub pena qd̃ ꝑdant dñium et officia q̃ hũerit. Et vt p̃dicte ordinatiões ꝑ me facte meli⁹ obserueñt ⁊ manu teneant̃ eo mõ quo sup̃dictũ est. mãdo oĩbꝫ iudicĳs. ⁊ p̃toribꝫ. ⁊ cõcilĳs ⁊ iurat̃ ⁊ iusticĳs ⁊ maiorinis algazelis ⁊ aliĳs officialibꝫ ⁊ iusticĳs quibuscũqꝫ meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñiorũ. ꝙ publicẽt ⁊ mãdẽt p̃conizarĩ qualibꝫ vna ciuitatũ ⁊ villaꝝ ⁊ locoꝝ meoꝝ regnoꝝ dñiorũ vn⁹q̇sqꝫ in suis iurisditõibꝫ vt obseruent̃ ⁊ adimpleantur eo mõ q̊ dictũ ẽ. ⁊ ꝙ sup̃dicta cõsilia ⁊ iusticie ⁊ officiales. nec aliqͥs eoꝝ nec aliq̃ alie ꝑsone p̃lati vł layci cuiuscũqꝫ stat⁹ ⁊ cõditõis existãt p̃dictoꝝ meoꝝ regnoꝝ ⁊ dñioꝝ ꝙ nõ sint ausi facere nec ire contra illud nec ꝯ̃ ꝑtẽ ei⁹ in aliquo tp̃e vllo mõ ſb pẽa mercedis mee ⁊ p̃dictaꝝ penaꝝ supp̃ositaꝝ ⁊ d̃ his oĩbꝫ p̃cepi dar̃ lr̃as meas ⁊ q̃tnos sigillatos sigillo meo. In cõplemẽtũ sup̃dictoꝝ datis in vallsoleti vicesima die ianuarĳ anno natiuitatis dñi. Millesimo q̃dringẽtesimo duodecimo.

De statu iudeorũ in regno castelle.

Ctauus ⁊ vltim⁹ articul⁹ ẽ q̃lis ẽ stat⁹ iudeoꝝ ꝓnũc in r̃gno isto castelle liꝫ optime ordinata sint ex iure canonico et ciuili. ac regia ordinatõe regni q̃ sup̃dicta sũt. In hac ꝯsideratõe pctis tñ exigẽtibꝫ p̃cipue p̃latoꝝ ⁊ principũ alioꝝqꝫ dñoꝝ nihil vel modicũ de oĩbꝫ supradictis obseruãt iudei. Quia ex nimia cõseruatõne eoꝝ ⁊ frequẽti muneꝝ acceptõne iam venerunt in ꝓfundum maloꝝ vt insensibiles facti ad voces p̃dicatoꝝ ⁊ clamores gemẽtiuꝫ nõ solũ pauꝑm. ꝫ etiã pluriũ alioꝝ in oppositũ facti ceci retorquentes iudicia sua fauores ad libitũ cõsequũt̃ ex q̇bꝫ ꝑ̃lima mala oriũt̃ in ppl̃o p̃cipue in fide ⁊ moribꝫ. cũ m̃lti xp̃iani facti sunt iudei. vel meli⁹ dicã erãt occulti iudei ⁊ facti sunt publici. Aliĳ sũt saraceni facti. Aliĳ vo vtũt̃ circũcisione. Aliĳ cerimonias al̃s iudaicas obseruãt impune. Ex h̃ ⁊ tyrãnica rabies ꝯtinue crescit ĩ reg̃: astutĳs ⁊ ꝯsilĳs iudeoꝝ q̇ ad h̃ ⁊ sĩl̃ia iueniẽda int̃ ceteros hoĩes ꝓmpti sũt. Et ꝙ vereor calamo scribere

iuxta sententiā pauli ad Ro.j. dati in reprobū sen
sum multi de populo. qui imaculatus hacten⁹ fue
rat ceciderunt in passiones ignominie masculi in
masculos turpitudinē operantes. in eū vsū qui con
tra naturaʒ est. laudantes se ꝑ vicos ꝛ plateas cri-
mē pessimū cōmisisse. vt dei occulto iudicio cū di-
xerint pax ꝛ securitas tūc eis repētinus veniat inte
rit⁹ sicut ꝛ iudicia terribilia deus fecit in vindictā
ꝑdicti criminis ꝑ diluuiuʒ generale Geñ.vj. ꝛ per
pluuiā ignis sulphuris sup hec ciuitates. geñ.xix. ꝛ
ꝑ occasiōem trib⁹ beniamyn ꝛ destructōnē oīm su
arū ciuitatū ꝛ locoꝝ. iudicū.xix. ꝛ.xx. capitulis. Et
ꝑ destructionē hyspanie igne ꝛ gladio tpe regis ro
derici vltimi gotthoꝝ regis. qꝛ peccata carnis tur-
pissimi regꝰ vitise sui predecessoris qui iudeos itro
duxit in regno. Et peccatū regis roderici sui suc-
cessoris circa filiā vl' vxorē comitis Juliani fuerit
potissima cā exterminij hyspaniaꝝ vt colligit' ex
cronica generali hyspanie vt ex collectario hysto-
riarū fratris iohis de podio. Auertat dñs fm sen
tentiam ne pereant boni cū malis ꝑdicta mala et
plūna alia cogito oriri ex nimis cōuersatōe ꝛ fauo
re infideliū in malis. contra sacroꝝ canonū sanci-
ones nō attēdentes ꝑicula que ex ꝑdictis oriunt'.
sicut notat Inno.iij. scribens epo senoneñ. et epo
parisien. sic dicēs. Et si iudeos qs ꝓpria culpa sub-
misit ꝑpetue seruituti pietas xpiano receptet ꝛ su
stinebit cohabitatōʒ illoꝝ. Ingrati tñ no bis eē ñ
debent vt reddant xpianis pro grā cōtumeliā ꝛ de
familiaritate cōtemptū qui tanꝙ misericorditer
in nostrā familiaritatē admissi nobis in illā retri
butōem impēdunt quā iuxta vulgare ꝓuerbium.
mus impera. serpens in sinu. ꝛ ignis in gremio suis
cōsueuerūt hospitib⁹ exhibere. patēt hec extra de
iudeis. c. et si iudeos. Uere iudei isti⁹ regni sup om
nes iudeos ingratissimi sūt xpianis. cū sustentent'
tanꝙ dñi in isto regno qd alibi minime fit preser-
tim in francia et anglia vt supradictū est. vij. cōsi-
deratōe vt impleat' illud exodi.xxiij. c. Non habi-
tent in terra tua ne forte peccare te faciant. In a-
lijs tñ regnis si aliqui sūt vitā captiuitatis ducūt
ꝛ nō solū inter xpianos qd iuris est. sed etiam in re
gnis machometoꝝ vbi xpi incarnatio credit' ꝓpt
errorē quem temptauerūt iudei cōtra xpm int' eos
ducūt vitā magis miserabilē ꝙ inter xpianos. ꝛ ca
ptiuerū efficacis ac magis habēt eos odio ꝛ cōtē-
ptui ꝙ xpiani. Cū eñ principū xpianoꝝ detestabi-
lis auaricia eos ꝓpt lucra tpalia sustineat et xpia-
na mancipia ipis habere ꝑmittat ꝛ immoderato
vsuraꝝ fauore xpianos expoliari cōcedat. Ipsi tñ
iudei apud saracenos abiectissima ꝛ vilia operantes
mācipia et serui sunt paganoꝝ. Et extremis cōdi-
tōib⁹ inter eos cōmorari ꝑmittūtur. Et si in aliq
contingēt eos cōtra legē machometi vel in vitupe
rium eius aliqd operari crudeli examinatōne cōtra
eos ꝓcedunt. Unde legi ꝙ quidā iudeus peritissim⁹
hyspanus dictus rabi abrahā de la. capa. sic cogno
minatus erat qꝛ tam pauper erat ꝙ nunꝙ habere
potuit nisi illā capā veterē quā ducebat cōtinue q
multa audiēs de sepultura ꝛ simulacro machome-
ti pendenti virtute adamantiū ꝛ ꝙ eius ornamē-
tū erat innumerabilis valoris disposuit ire illuc
sub habitu saracenico ꝛ sic factū est. Et cū esset cir
cūcisus ꝛ linguā sciret arabicā ꝛ chaldeā incogni-
tus ꝑtrāsiuit reputatus saracenus. Et cū veniret
in mecā. et ibi se fingeret religiosū fm legem ma-
chometi ꝛ vt talis acceptus ꝛ qi facti cōfidētes de
eo ingrediebat' locū illū vbi simulacrum erat ꝙ oi
bus nō licebat ꝛ cū vidit tempus oportunū adhi-
bitus aliquibus succis alboꝝ ꝛ aliquib⁹ sangui-
nib⁹ debilitata fuit virtus adamantiū ꝛ cecidit si-
mulacrū fractūqꝫ est opus mirabile. et accipiens
aliquos lapides ꝑciosos quos voluit fugit in iude
am ꝛ exinde in hyspaniā. Cū vo die quadam ma-
gne festiuitatis saracenoꝝ vellent simulacꝝ vide-
re et venerari. qꝛ nō erat eis licitū oī tpe intrare in
uenerūt fractū ꝛ turpiter cōculcatū requirētes di
ligenter malefactorē. Inuenerunt finaliter ꝙ ille
q se fingebat religiosū fecerat et cognouerūt ꝙ nō sa
racenus sed iude⁹ erat. Querentes ḡ eū ꝑ omes su-
as ꝓuincias ꝛ nō iuenietes quadringētas synago-
gas iudeoꝝ destruxerunt. quaꝝ vna fuit synagoga
toletana. Cū tūc illa ciuitas a saracenis possiderē
tur nunqd horribilia cōmiserit in regno isto. speci-
aliter circa sacramētū corꝑis dñi ihesu xpi. ꝛ com-
mittūt cū illud possunt vl' furari vl' a cupidis eme
re xpianis. Nō sufficeret liber magn⁹ capere eoꝝ cri
mina circa hoc. Sed dixi vt excecatis ꝑlatis ꝛ pri-
cipib⁹ alijsqꝫ quoꝝ interest intendere punitōni eo
rūdē. quātūcūqꝫ hec vel alia grauissima crimia cō
mittant oblatis munerib⁹ seu māmona sue iniq-
tatis exꝑtus sū de eis nullā fieri vltionē. imo cum
accusant' ab aliquib⁹ oēs supdicti ꝛ cōiter in eorū
insurgunt fauorē. In h ergo regno iudeoꝝ nō gra
uatur captiuitas cū ipi terre pinguedinem edāt et
bona nō laborāt terrā nec eā defendūt. Sed mali-
cijs ꝛ astutijs suis labores xpianoꝝ deuorāt. et eo-
rū sunt bonorum heredes sicut de eis scriptū ē hie
remie. v. c. sicut decipula plena auib⁹ sic domus eo
rum plena dolo. Ideo magnificati sūt ꝛ ditati in-
crassati ꝛ impinguati. Sic ergo ꝓditōes ꝛ mala iu
deorum vt dictū est transeūt sine pena et peccatis
exigentib⁹ sꝑ in regno isto aliq iporū nimis valēt
cū regib⁹ ꝛ ea que ad reges ꝑtinēt ꝑtractāt ꝛ tali-
bus se imiscēt ꝙ habent sob iugo ꝛ dñio xpianos.
Et ideo in regno isto tpibus fere oib⁹ optinēt pri-
uilegia iuxta velle sꝑ etiam in domo regia ē vnus
magnus miles vl' plures qui eoꝝ est aduocatus et
defensor a quocūqꝫ accusante. Et sic ceci iudei ce-
cos efficiūt xpianos regni istius. Unde accidit ꝓ-
uerbiū antiquoꝝ vidistis hic cecū qui videntē ex-
cecauit. cū tamen scriptū sit prouer. xix. nō decēt
stultū diuitie nec seruū dñari principib⁹. Sʒ argu
et hic iudeus si nos viuimus hic in captiuitate et
melius et illa boriosius vt tu dicis. Ex hoc sequit'
ꝙ magis spāliter ipse deus ꝑ liberis nos respiciat.
Et sic scripsit moyses in lege. Cū fueritis in terra
inimicoꝝ vroꝝ nec odio vos habebo vt imponaʒ
finem federi qd pepigi vobiscū. Rñdet' ꝙ iudeorū
solatium in vita est ꝓpter peccata principū istius
regni vel subiectoꝝ suoꝝ qui eos adiuuant in hac
vita. Sed ad dictum mosaicū cū dr ꝙ nō impone-
ret fineʒ eis cū in captiuitate essent. dico hoc fuis-
se duab⁹ de causis. Una vt in ꝑpetua captiuitate
ipsi maneāt ꝓpter ingratitudinis memoriā redem
ptōis messie ihesu xpi. de quo hiere. xxiij. c. Et da-
bo vos in obprobriū sempiternū ꝛ ignominiā eter
nā que nunꝙ obliuioni delebit'. Scda causa ē non
possunt hoīes se excusare quin peccatis ꝛ alijs ma-
lis subijciāt' ꝛ ipsi ad h vt talia excitēt ꝑmanebūt
Nam videm⁹ naturalr animalia ꝓcreari ex aeris
corruptōib⁹ vt putrefactio ibi incorꝑet'. ꝛ aer cor-
ruptus in taliū sustentatōe minuat' vt aer pur⁹ re-
maneat alijs aīalib⁹ sine damno. Senseo ꝛ de h te-
stimoniū ꝑhibeo ꝙ summ⁹ pontifex ꝛ reges ceteri
qꝫ principes xpiani deberēt adhibere remediuʒ in
ꝑdictis cū effectu cū imꝑatores ꝛ alij dñi antiqui-
tus nō permiserūt eos viuere int' nos nisi vt d mor
te christo ihesu illata mundo testimoniuʒ ꝑhibe-
rēt. qd in captiuitatē eos detulit sempiternā vt s.

patuit .j. articulo. Et vt verũ testimoniũ esset te buissent vti legis auctoritate deuteronomij .xxiij. quõ moyses eis maledictões donauit dicẽs. serui es inimico tuo quem immittet dñs tibi in fame et siti. et nuditate. et oĩ penuria 7 imponet iugũ ferreum sup ceruicẽ tuã donec te conterat. sequitur. 7 erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et nõ credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperum: 7 vespere quis mihi det mane ꝓpter cordis tui formidinẽ qua terreberis et ꝓpter ea q̃ tuis videbis oculis quare videtur ꝙ nõ est intentõnis legis ꝓpheticе istius sic eos viuere absolute Nam tanta libertas eis incentiuũ prebet rebellã di. 7 est causa quare a regno nũq̃ plaga discedat sicut scriptũ est deuteronomij .xxxij. Incrassatꝰ est dilectus 7 recalcitrauit. Incrassatus impinguatꝰ dilatatꝰ dereliquit deũ factorẽ suũ 7 recessit a deo salutari suo.

De iudeorũ cõuersione in fine seculi.

Duodecima cõsideratio

ratio 7 vltima huiꝰ tercij libri est de iudeoꝝ conuersione in fine seculi a sua duritia. nẽpe deus iusto iudicio omĩa disponẽs licet iudeoꝝ gẽtẽ suis exigẽtibꝫ culpis longo tpe pmiserit pclitari inuolutĩ cecitati 7 criminibꝫ tãborrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tñ seculi qui relicti fuerint nõ pibũt. Et vt explicem cõceptum meũ hec cõsideratio .viij. explicabit punctis. Primꝰ erit quare iudeorũ cõitas nõ cõuertitẽ ad fidẽ xpi. Scđs si aliqui eoꝝ voluerint cõuerti vtꝝ sint recipiendi. Tercius quis modus debet teneri in receptõne iudeorum ad fidem. Quartus an iudei sint cõpellendi ad recipiendũ fidem xpi. Quintus qua pena sint feriendi cõuersi iudei redeuntes ad iudaismũ. Sextus quõ recipiant antixpm 7 decipientẽ ab eo. Septimꝰ quõ cognoscent se deceptos 7 cõuertentẽ ad viã veritatis fidei ihũ xpi dñi nr̃i. Octauus erit an tempus antixpi quo iudei sunt cõuertendi possit determinate cognosci 7 de signis tpis eius aduentꝰ.

Quare iudeoꝝ cõitas non conuertitẽ ad fidem christi.

Primꝰ istius conside

ratõnis punctus est quare iudei in presenti tpe nõ cõuertuntẽ ad fidẽ ihũ christi. Respondetẽ ꝙ ad hoc possũt .iiij. assignari cause satis efficaces. Prima est incõsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuiꝰ intellectu notandũ q̃ i libris thalmuth cõsiderantẽ tres spẽs materieꝝ. q̃rum vna est placitorũ siue causaꝝ ciuiliũ 7 criminaliũ et de aliis dependentibꝫ inter gentes eoꝝ. 7 hec assilantẽ legibꝫ impatoꝝ inter nos. Scđa species ẽ eoꝝ que vetantur vel licẽtiantẽ in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde 7 que immunde et de sacrificijs et orõnibꝫ 7 festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta inter nos. Tercia spẽs materie est hystoriaꝝ legis sicut creatõis mundi et vite antiquoꝝ patꝝ et miraculoꝝ in lege et de aduẽtu messie 7 cõditõnibꝫ eius et de resurrectõne mortuoꝝ. 7 de die iudicij. 7 de inferno 7 paradiso. 7 hãc particulã terciam vocant iudei algadoth .i. annũciatões. 7 singulare vocãt agada .i. annunciatio. Item vocant ea imdiasor idest glose morales. 7 singulare vocant imdias. Et pdicte annũciatões et glose morales nõ sunt omẽs diuisim ab vna parte imo sũt disperse p diuersas ptes libroꝝ thalmuth intantũ vt post septẽ vel octo lectões veniet aliq̃ auctoritas pdictarũ annũciationũ. Cum ergo rabini scolarũ thalmuth legunt suas lectões inq̃ntum ptinent ad primas duas spẽs materieꝝ declarant illa optime cũ oĩbus illis glosis 7 expositõnibus 7 in nouatõnibꝫ que possunt ad ꝓpositum suũ applicare. Sed cũ accedunt ad locum qui in aliq̃ tangit materiam terciam scꝫ annũciationũ. dimittunt illud 7 nolunt legere dicentes ꝙ est res ĩ q̃ nõ erit aliquis fructus qđ ipsi faciunt qꝛ nõ est intenrio eoꝝ laborare nec considerare nisi materias que sunt de pane lucrando ꝓ quibus ppl's eoꝝ vulgaris honorant eos 7 dant salarium. 7 hic modus obseruatẽ p oẽs rabinos in oĩbꝫ terris 7 in oĩbꝫ temporibꝫ 7 in oĩbus scolis eoꝝ. Et hec cã principalis obstinatõis eoꝝ est qꝛ scꝫ nõ cõsiderãt nec vidẽt ea que ptinent a pdictam terciam specieꝫ 7 vulgaris eoꝝ ppl's manet ignorantia excecatus. Scđa causa est in cõferentia auctoritatũ sacre scripture qꝛ dato ꝙ aliquomodo cũ occurrit aliquid in lectõibus suis de tercia materia cõsiderent nõ est miruꝫ si vna auctoritas vel due vl' tres nõ explicẽt ad plenũ veritatẽ salutis cum aliqñ videantẽ alique auctoritates vl' obscure vel contrarie sed deberẽt illas scripturas ad inuicẽ conferre cũ oĩbꝫ ꝓphetijs tangentibꝫ illã materiam. 7 deberẽt videre glosas 7 translatões chaldaicas que facte fuerũt p duos doctores. qui inter eos ꝓ magis autẽticis habentẽ cũ illi sup easdem auctoritates loquantẽ 7 nõ ẽ dubium quin statim illuminarent a spũsancto si tales conferentias scripturarũ cũ eoꝝ circũstantijs facerent 7 viderent veritatẽ sole clariorẽ. Vñ augustinꝰ in libro octuaginta triũ questionũ. q̃stiõe lxix. nõ põt inquit oriri error quin palliatẽ noĩe xpi ano nisi de scripturis nõ intellectis. et hoc iõ qꝛ antecedentia 7 subsequẽtia nõ cõtulerunt. vnde ibidem solet circũstantia scripturarũ illũinare sentẽtiã. Unde hereses sũt orte p se legendo que conferendo repulse sũt qꝛ cõferentes diuersas sentẽtias adduxerit que er se inuicẽ mutuo inueniri potuerunt. qualiter essent intelligende: 7 hoc modo meruerunt cognoscere veritatẽ 7 venire ad viã salutꝫ. Venerabilis petrus alfonsi 7 mgr̃ alfonsus 7 mgr̃ iohẽs 7 hieronymꝰ de sancta fide de quibꝫ sepe fcta est mẽtio in isto volumine qui solẽnia opa fecerũt recognoscentes veritatẽ fidei catholice. 7 errorẽ in quo fuerãt inuoluti. Tercia causa que impedit conuersionẽ aliquoꝝ iudeoꝝ ẽ inordinatus amor ad vxores 7 filios 7 pentes. Vñ expertus sũ i hoc casu cũ venerit ad me quidam de sapiẽtioribꝫ iudeis istius regni qui mecũ cõferẽs de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidẽ xpi. 7 ꝙ ad hoc inductus erat diligẽti studio scpturaꝝ nõ solũ biblie ħ etiam thalmuth 7 pħoꝝ. Cũq̃ ab eo quererẽ quare nõ efficiebatẽ xpianus. Rñdit ꝙ imo sũme desiderabat ħ implere. Sed qꝛ hẽbat pꝛẽm q̃ eũ tenerrime diligebat cogitans ꝙ cũ sciret p tristicia morerẽtẽ. Dixit ꝙ nõ vincere poterat seipm nisi faceret cũ cõsensu patris. Dicebat etiã ꝙ nõ erat aliꝰ modus vt pdictũ ꝓsensũ possꝫ habere nisi ꝙ ego tenerem modũ cũ rege vt ipe capetẽ. 7 poneretẽ in carcere 7 inde scriberet patri suo ꝙ esset necesse ꝙ efficeretẽ christianus qꝛ alr̃ non possꝫ euadere mortem. Mihi aũt nõ placuit hic modus palliatus mẽdacijs in lege xpi quia quicquid ipe haberet in corde de veritate fidei. populus acclamaret ipsũ nõ fuisse factũ christianum voluntarie sed cõpulsus carceribus 7 timore mortis quod nõ est honestum in lege christianoꝝ qꝛ pro veritate huiꝰ legis recipiẽ-

da relinquere debet quisq; patrem et mrem vxorē et filios fratres et sorores et agros vt centuplū accipiat et vitā eternā possideat. Durauit collocutio pdicta inter me et predictū iudeum fere p quatuor annos nec adhuc est factus xpianus durante in eo impedimēto predicto amoris paterni inordinati. Non minus etiā detinet eoꝝ animos ne cōuertantur. cupiditas inordinata diuitiaꝝ p vsuras cum hec sit pinguis quedā acquisitio diuitiaꝝ sine labore. Vñ dicit in thalmuth. ꝙ quedam dña dixit vni rabino qr vidit ꝙ erat pulcer et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregē porcoꝝ vl' cōpstanti pecuniā suam ad vsurā. Quarta cā que impedit conuersionē iudeoꝝ est inclinatō magna ad opiniones et cōstitutōes et cerimonias et consuetudines quas habuerūt et habēt in thalmuth. In qbus toto tpe vite sue fuerūt nutriti. Vñ p duo exempla hoc ondit de iudeis ad lram hiere. xiij. Primū exemplū est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare pōt ethiops pellē suā quasi dicat nō pōt mutare nigredinē suā. Scdm exeplū est de pardo qui nō pōt mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pardus varietates suas quia vtrūq; pdictoꝝ ē a natura: sic ē de iudeis ꝙ nō possunt reuerti ad bonū pter consuetudinē ad malū qr consuetudo est quedā natura vt dicit phs in libro de memoria et reminiscentia. Sciendū tamē ꝙ hec silitudo nō tenet simplr sed tm̄ fm quid. Illa eīn natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet impio rōnis. et iō ethiops nō pōt illā mutare quantūcunq; conet ad hoc. sed habit9 ex cōsuetudine peccandi generatus et p modum nature inclinās ad malum. causat ex inclinatōe appetitus sensitiui qui natus ē obedire rationi. Et idō p conatū liberi arbitrij ad oppositum pōt reuerti ad bonū tamē cū difficultate pter habitum inclinantē ad oppositū. et h dicit impossibile fm quid put dr. v. metaphisice. vno mō dr impossibile qd vix pōt fieri aut cū difficultate. In exemplis autē positis de ethiope et pardo est impossibile simpliciter fm naturam. tñ deo nō est impossibile. verba sūt nicolai de lyra in pdicto passu et in veritate magna virtus cordis ē necessaria vt possit hō declinare ab his in quib a pueritia fuit nutritus cuꝫ illa doctrina que a teneris annis est inbibita sit diuturna nec oēs hoies sunt sufficiētes violentare pprias voluntates vt similia dimittāt nisi solū illi quibus deus fecit tantam gratiā vt cōtemnerent gaudia et bona tpalia cū nihil sint in cōparatōe bonorū spūaliū et amplexent veram spem saluationis aīarū suaꝝ. et boni finalis eterne beatitudinis earum. sicut pmittit venienti ad xpm ysaie. lviij. Et requiē dabit tibi dñs deus tuus semper. Et implebit splendorib animam tuam et ossa tua liberabit et eris quasi hortus irriguus. et sicut fons aq̄rum cuius nō deficient aque. sic et xps ait Math. xj. Regnū celorum vim patit et violenti rapiūt illud. Et ioh. vj. Nemo pōt venire ad me. nisi pater me9 qui misit me traxerit eū.

Utrū iudei volētes cōuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecundus punctus ē

Utrū sint recipiendi iudei qui volūt ad fidē xpi conuerti. hoc dico qr multi eoꝝ fuerūt et sunt ita mali ꝙ multa damna faciunt i ecclesiam dei. Ueruntamē facta diligenti examinatōne de modo aduentus eoꝝ non sunt repellēdi ex quo volunt intrare sub alis fidei xpiane et licet nō faciant bona intentōne sed pter lucrum tempora le tales baptizati sunt et recipiunt sacramentū licet nō rem sacramēti que est gratia. tales prope saluatōnem sunt cum pietate dei plus ꝙ illi q̄ non intrauerunt. nec venit eis ad voluntatem vt sub illo intrarent. Et propter hoc dixerunt sapientes israhel ꝙ semper debet homo laborare in lege licet non faciat bona intentōne: qr ex hoc poterit venire ad bonā intentōeꝫ Et sic iudei tal' venietes poterūt venire ad rectā intētōeꝫ fidei cū dei adiutorio vl' ex vsu q̄ exercitabunt in ea. vel quia deus faciet eis aliqua signa vt sic eum cognoscant i suis operib vel quia dabit eis aliquas tribulatōnes vt corrigantur et redeant ad bonum vel quia addiscent ex hoc et similibus libris qui ostendunt radices fidei ihesu christi veri messie diligenter in eis studendo vel ex eo ꝙ informabuntur cōtinue a pdicatorib euangelicis fidem christi nūciantibus: et si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica perfidia. habebunt forte eorum filij vel nepotes seu alij qui ex eis procedent cognitōnem huius catholice veritatis et saluabunt.

Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem xpi recipiendo.

Ercius punctus est

scire quis modus debet teneri in receptione iudeorum venire volentiuꝫ ad fidem christi ne quantum possibile fuerit detur occasio malorum que sentimus a spiritusancto modus ordinatus est a quo: qr vt cōmuniter deuiant recipientes non est mirandum si taliter receptos non experiamur veros esse christianos et ideo recipiendi sunt cum multa deliberatōne ne ad vomitum redeant et modus ponitur in decretis de con. se. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint per octo menses int cathecuminas eccie limē introeāt. et si pura fide venire noscuntur tunc demum baptismi gratiam mereātur quia si casu alio periculū infirmitatis intra pscriptum tempus incurrerint et desperati fuerint baptizentur. Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrum conferendum. Respondet ꝙ vtrūq; debet fieri vt patet de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dr. Ne qd absit lōga dilatio retro possit aīas iudeoꝝ reuocare frī nrō epō loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dierum, indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrerit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes. Sic ergo patet ꝙ iudei die dominica vel aliqua solenni die debent baptizari. Sꝫ nūquid iudeus qui est seruus christiani si baptizet fit liber. Respondetur ꝙ non: fm Ray. sed remanet seruus quia seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. die. vj. et per ius gentium et iure canonico confirmatum. xij. q. ij. ecclesiaꝫ. cōcordat gotfridus et hostien. Addit Ray. ꝙ vbi de bona consuetudine non solent esse christiani serui consulerem ꝙ dominus in remissionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem ꝙ pecunia mēdicata vel seruitio ad temp9 prestito fm arbitrium boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cum redemptor.

Utꝝ liceat iudeos ad baptiſmū cōpellere.

Wartus punctus ē

ſi iudei ſint cōpellendi ad recipiendum baptiſmū hic ſūt duo videnda. Primū eſt de ꝑuulis iudeoꝝ. ⁊ ſcḋm de adultis iudeis. Ad primū rn̄det ſctūs Thomas in ſcḋa ſcḋe. q. iiij. ꝙ n̄ licet inuitis ꝑentibꝫ. Sed qn̄ ad annos diſcretōis ꝑuenerint poſſūt fidē ſuſcipe etiā ꝑentibꝫ inuitis. Concordat guilhel. dicēs ꝙ nec licꝫ nutricibꝫ occl'te baptizare paruulos iudeoꝝ. Si tamē in articulo mortis paruuloꝝ hec facerēt nō credo ꝙ peccarent. Doctor ꝟo ſubtilis ſcotus in. iiij. di. v. dicit ꝙ pueri iudeoꝝ poſſunt auferri ꝑentibꝫ inuitis et baptizari ⁊ hoc ꝑ principes legiſlatores. qꝛ legiſlatores poſſūt ordinare ad ſalutē vniuſcuiuſqꝫ ſubditi velit nolit. Ita pōt princeps eccłie. v. g. Si reſpublica indigeret bellatoribꝫ ⁊ iudi filios ſuos taliter differrēt ꝙ eſſent inepti ad bellandū. tūc princeps poſſet eos auferre a parentibꝫ ⁊ ipſis inuitis poſſet eos facere nutriri ⁊ inſtrui ad bellanduꝫ ita videt̄ in ꝓpoſito. Alij dicūt ꝙ nō debet fieri qꝛ eccleſia tenet oppoſitū ſed hoc nihil ē qꝛ quottidie poſſunt ab eccleſia noua inſtitui ꝓ ſalute cōi. Alij dicūt ꝙ nō debet fieri ꝓpter ꝓpheciā yſaie. qꝛ reliquie iſrahel ſalue fient ſed hoc nō obſtat qꝛ h̄ pōt intelligi de fidelibꝫ vel qꝛ etiam poſſūt aliqui i aliqua inſula ſaluari. Ad ſcḋm ſcꝫ de iudeis adultis vtrū ſint cōpellendi ad fidē ſuſcipiendaꝫ. hic dicit ſupradictus doctor ſcotus vbi ſ. ꝙ oēs deberēt cōpelli ad fidē qꝛ melius eſt cōpelli ad beneagenduꝫ ꝙ̄ male agere impune ſicut ipi agunt.

Qua pena feriendi ſint iudei cōuerſi et ad propria inſtituta redeuntes.

Wintus punctus eſt

qua pena ſunt feriendi iudei conuerſi redeuntes ad vomitū iudaiſmi. et licꝫ ſupradictū ſit de pena qua feriri debēt a iure. nūc libet hic explicare duo. Primo qua pena ſint feriendi ex lege regni. Scḋo q̄ pena ſint feriēdi ex lege regni ꝑ eos inſtituta. Circa ṗmū notandū. ꝙ in h̄ regno caſtelle eſt liber quidaꝫ antiquoꝝ regum gottoꝝ que lingua nr̄a dr̄ el. fuero. juzgo. vbi libro. xij ti. ij. c. xvij. ad līam predictoꝝ pena ponit̄ vt ſeq̄t̄ ſicut xp̄iani debent cōqueri de illoꝝ malis qui venīūt contra ſanctā fidē iheſu chriſti. Ita debēt tenere tales modos ꝙ nullus hō poſſit habere veniam qui dimittit melius ꝓpoſitū ⁊ redit ad peius. Et qꝛ audatia crudelior ⁊ mirabilior debet habere crudeliorē penā ⁊ maius tormentū. Ideo ſtatuimus hāc legē. ꝙ oīs xp̄ianus ⁊ maxime illi qui nati ſunt de xp̄ianis ſiue ſit vir ſiue mulier. qui inuentus fuerit ꝙ circūcidat̄ vł ꝙ hēat mores iudeoruꝫ vł qui ſit inuentus decetero ꝙ deus nō mandet redire ad iudaiſmū. recipiat mortē a chriſtianis vel a nobis ⁊ ſic punitus crudeliſſimis penis vt intelligāt̄ quātum ē exoſum ⁊ excōicatū malū qḋ fecit. ⁊ oīa bona ſua habeat rex taliter ꝙ heredes nec ꝓpoſiti taliū ꝑſonarū nō cōſentiant in tali errore. h̄ ibi. Scḋo declarat̄ qua pena ſūt feriendi ex lege ꝑ ipſoſmet iudeos inſtituta. Unḋ i ſupradicto. lib. xij. ti. ij. c. xvij. ſcribit̄. conſtitutio q̄dā ſiue lex. quā iudei toletani miſerūt regi Siſyndo cuius tenor talis eſt. Noſter dn̄e potentiſſime ac honoratiſſime rex Siſyndo nos oēs iudei ciuitatis toletane qui ſubſcribere habem⁹ vł facere ſigna infra i hac lege ſalutes nos recordamur ꝙ bn̄ ⁊ iuridice alio tp̄e nos cōpellabatis ꝙ faceremus fedus ⁊ ſcriptū ex p̄cepto regis tinlai qui iam trāſiuit ꝙ oms̄ debemus obſeruare et tenere fideꝫ xp̄ianoꝝ et ſic nos oēs fecimus. Sed qꝛ obſtinatio nr̄e duriciei ⁊ antiquitas erroris patꝝ noſtroꝝ nos impedit ne credam⁹ in dn̄o nr̄o ihu xp̄o veraciter nec teneam⁹ fidē xp̄ianoꝝ firmiter. Ideo nūc ſponte ⁊ volūtarie reſpōdem⁹ vr̄e altitudini ſic ꝓ nobis ſicut ꝓ nr̄is vxoribꝫ ⁊ ꝓ filijs nr̄is ꝑ hunc nr̄m ſcriptū ꝙ decetero nō faciem⁹ aliquā ꝯſuetudinē iudeoꝝ: iudeis. qui noluerint baptizari nec habebim⁹ aliquā ſocietatē cū eis vllo modo nō cōtrahem⁹ mr̄imonia cū aliq̄ nr̄i generis vſqꝫ ad ſextū gradū. nō faciem⁹ inceſtū cū aliq̄ mł'iere nr̄i gener' nec nos nec nr̄i filij nec noſtraqꝫ generatio. ſed tam viri ꝙ̄ femine decetero mr̄imonia cōtrahemus cū xp̄ianis non faciem⁹ circūciſionē nr̄e carnis. nō obſeruabim⁹ paſcha nec ſabbata ſicut ſolebāt obſ'uare ceteri iudei nec alias feſtiuitates. nō p̄ꝑabim⁹ cibos ſm̄ eoꝝ cōſuetudinē nō faciem⁹ aliquā rem quā hn̄t alij iudei i vſu ⁊ cōſuetudine nec quō ipi viuūt ſed oēs credimus cū munda fide ⁊ cū magna volūtate ⁊ cū magna deuotōne ihu xp̄i filij dei viui ſm̄ ꝙ euāngelia ⁊ apl'i mādant. Et illū cōfitemur ⁊ honoram⁹ oēs tenemus hāc ſanctā legē xp̄ianoꝝ veraciter taꝫ in diebꝫ feſtiuitatū ꝙ̄ in mr̄imonijs ⁊ cibis et i omibꝫ alijs moribꝫ nec dolū aliquē nec aliquā rōnē tenē⁹ ꝯtra eaꝫ ex noſtra pte vt nō impleam⁹ et faciamus oīa que ꝓmiſim⁹. De carnibꝫ porci ꝓmittim⁹ obſ'uare ꝙ ſi nō poterim⁹ comedere qꝛ nō habem⁹ eas in cōſuetudine ſemꝑ tn̄ oīa que cū eis cocta fuerit comedemus ſine tedio ⁊ ſine oī nauſia. Et ſi aliquis de nobis inuentus fuerit qui faciet ꝯtra ea q̄ ſupradicta ſunt vł cōtra minimū eoꝝ vł ꝙ auſ⁹ ſit aliqua facere cōtra fidē chriſtianam. vel ſi moram fecerimus in faciendo ea que promittimus verbo ſeu facto iuramus per illū met. patrem et filium ⁊ ſpiritum ſanctum. qui eſt vnus deus et trinus. ꝙ qꝫ quemcunqꝫ omnium qui inuentus fuerit tranſiſſe predicta vel aliquid eorum ꝙ nos euꝫ comburem⁹ vel lapidabimus. Et ſi forte pietas veſtra voluerit eius ſaluare vitam ſtatim ſit factus ſeruus et ꝙ detis ipſum et omnia bona ſua cui volueritis pro ſemper. vel ꝙ faciatis de eo et de bonis ſuis ꝙ volueritis. non ſolum quod habetis poteſtatem regis ſed quia vobis cōcedimus per hunc noſtrum ſcriptum. et iſtud fedus et ſcriptum fuit factum tranſactis. xij. diebus kaleñ. marcij in ſexto anno q̄ vos regnaſtis. Hec ibi. Ecce vidimus qua pena feriendi ſunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimonias vel ad inſtituta eorum non ſolum ex lege regia ſed etiam ex lege ꝑ eos ſtatuta. que non minus debent obligare iudeos aliarum ciuitatum et locorum totius regni ꝙ̄ iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris conditionis ſunt alij iudei alibi conuerſi ꝙ̄ toletani. Credo ꝙ ſi vera fieret inquiſitio p̄ſertim iſto tempore ꝙ innumerabiles ignibus traderent̄ de his qui iudaizare realiter inuenirētur. qui ſi h̄ n̄ puniantur crudelius ꝙ̄ publici iudei eternis ignibus cremabunt̄.

Quō iudei recepturi ſunt antixp̄m.

Extus punctus eſt

videri quō iudei recipient antixp̄m ⁊ decipiēt̄ ab eo. Erit ei antixp̄s ſm̄ ſctōs ne

quissimus qui nascetur in babylone siue generabi
tur de tribu dan. Vñ sup illud Geñ.xlix. vis dan
coluber in via. Beatus ysidoꝛ⁹ supͣ pentateucō di
cit ꝙ h̄ ē intelligendū de antixp̄o ꝛ ꝓpterea illa tri
bus nō ānumerat̄ in numero signatoꝝ Apoc.vij.
sup quo dicit Beda.ꝙ dan.p̄termisit q꞉ de illa tri
bu nasciturus ē antixp̄s.cui⁹ aduent⁹ vt ait ap̄l'us
erit ſm opatōez sathane q꞉ totū faciet instigante
dyabolo qui illū possidebit atꝫ copante.nec t̄n ita
possidebit eū ex toto vt vniat̄ ei sic hūanitati diui
nitas in xp̄o.nec ita vexabit eū vt careat rōnis in
dicio alio qn nō imputaret̄ ei quicq̄d ageret sicut
furibundo. Cōmestoꝛ q̄dē dicit ꝙ a principio con
ceptōis illi⁹ dyabolus in vtero m̄ris eius descendꝫ
cuius virtute deinceps alet̄ puer ꝛ nascet̄ et adole
scet. Sed dicūt alij et fortemeli⁹ ꝛ veri⁹ ꝙ more ce
teroꝝ hoīm a die cōceptōis sue habebit angelum
sui custodē vsqꝫ ad ānū discretōis tūc extollet̄ sup
oē q̄d di͂ esse deus ꝛ angeloꝝ p̄sidio penit⁹ deserto
occupabit eū dyabolus q̄ ideo tūc soluēdus dicit̄.
q꞉ totā ptātē suā antiquā sibi relaxatā p illū exer
cet ꝛ ꝓ volūtate sua inclinabit eū ad malū sicut po
sessoꝛ ad libitū suū trahit iumētuꝫ ꝛ in cūctis mal
artibꝫ instruet eū. Cū ergo venerit iste impi⁹ anti
xp̄s filij israel qui ab alexandro inter montes Cas
pios in plaga septētrionali sup occianū vbi nunc ē
finis imperij magni. Canis inter duo castra dicta
gnth.ꝛ maguth fuerūt inclusi vt refert mgr̄ hysto
riaꝝ ꝛ ſm iosephū facto terre motu in cōspectu pri
cipis montibꝫ cadētibꝫ sup montes ibidem ꝑtim
montibꝫ ꝑtim muro indissolubili ꝛ portis ferreis
obserati qui adhuc ibi dicunt̄ esse incantati.nudi
incedētes carnibꝫ crudis ꝛ arboꝝ fructibꝫ viuunt
ꝛ in maximo numero cōsistunt intātū vt ſm aliq̄s
possent.xxiiij.regna implere.qui etiā quadā celes
sti v̄tute ꝛ mōtiū portarū et muroꝝ firmitate ꝛ im
patoꝛis de catayo scꝫ magni Canis vl' regie Amo
sonū militia obserati exire nequeunt.excepto dū
taxat q꞉ ꝓ monstro ip̄e magn⁹ canis aliquos de eis
qn̄qꝫ portis apertis extrahit ꝛ mirabili gr̄a in exer
citu suo secū ponit. Isti p̄dicto antixp̄o adiūgent̄
virtute quoꝝ regnabit ꝛ erit monarcha potentissi
mus. Et cōgregatis alijs iudeis q̄ sūt p orbē dispsi
veniēs iherosolimā circūcidet se dicēs iudeis se eē
xp̄m ip̄is in lege ꝓmissū xp̄m v̄o n̄rm fuisse decepto
torē et magū.oēs itaqꝫ iudei accedentes ꝛ ei adhe
rentes cōfluent ad ipsū.q꞉ ip̄i nimio desiderio fer
uent de aduētu messie p quē expectāt a captiuita
te liberari decepti signis ꝛ alecti ꝓmissis ꝛ q꞉ vide
būt eū oī ꝓsperitate ꝛ gl'ia clarescere regesqꝫ subiu
gare. Ideo illi longo excecati erroꝛe eū tanq̄ veꝝ
messiam suū recipiēt ꝛ vt deū colent.ꝛ tanq̄ rex et
dn̄s ab ip̄is metuet̄. Et ꝓpterea ap̄l's.ij.ad Thes.
ij.vocat eū hoīem peccati.filiū ꝑditōis qui aduer
sat̄ ꝛ extollit̄ s.oīe q̄d dicit̄ de⁹. Aut ꝙ colit̄ ita vt
in tēplo dei ip̄e sedeat q̄d edificabit in irl'm ſm q̄s
dā vel vt verius loquar ſm alios ipse se dicet tem
plū dei:oñdens se tanq̄ ip̄e deus sit. h̄ ē ꝙ dicit be
atus Aug.xx.d ciui.dei.xix.ca.ꝙ illud ꝙ nos habe
mus de antixp̄o in templo dei sedeat.greci habent
in templū dei sedeat:tanq̄ inq̄t aug⁹.ip̄e sit tēpluꝫ
dei.i.eccl'ia.ex quo dicto accipit̄ argumētū ꝙ anti
xp̄s erit falsus xp̄ianus ꝛ finget se viꝝ ecclesiasticū
accōmolati⁹ nocendū q꞉ in tēplū dei.i.in modū ec
clesie.ait aug.hoc idē vult frāciscus de maronis in
iiij.di.xlviij.q.ij.allegans aug.vbi s.ipse etiam vt
facilius xp̄ianos ꝛ iudeos ad ritū suū attrahit. di
em dn̄icū in fauoꝛē xp̄ianoꝝ.ꝛ diem sabbati in fa
uoꝛem iudeoꝝ faciet custodiri vt ptꝫ in decretis d
conse.di.iij.ꝑuenit. Sic ergo patet quomodo iu
dei decipientur ab antichristo et quomodo recipi
ent eum vt messiam suū et colent.

Quomodo cognoscent se per antichristum de
ceptos.

Eptimus punct⁹ est

scire quō iudei cognoscēt se deceptos p
antichristum et quomodo cōuertentur
finaliter ad fidem catholicam. Notandum ergo
ꝙ postq̄ iudei receperunt antichristum tanquam
messiam suum decepti ex his que dicta sunt in pre
cedenti puncto.tunc mittet deus ad eorum ꝛ alio
rum multorum cōuersionem Helyam ꝛ enoch q̄d
erit inter occultum aduentum antichristi qui est
per natiuitatē et manifestum eius aduentum qui
est per predicationem et apertam persecutionem
Tūc ergo predicti helyas ꝛ enoch qui viui adhuc
in paradiso terrestri reseruantur venient et mani
feste se ostendit in hierusalem ꝛ incipient publice
predicare contra antichristum destruentes eius ꝓ
cessum ꝛ declarantes manifeste eius deceptiones ꝛ
astutias dyabolicas. Ipsumqꝫ coram omni popu
lo arguent mendacem et fallacem ostendēt.ꝛ ape
rient thesauros absconditos iudeis de veritate sa
lutis fidei ihesu christi.et sic vt dicitur Malachie
vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glo
sa ad instructionem posteriorum de fide saluato
ris in quem et ipsi crediderunt et corda filiorum
ad patres eorum glosa.q̄ ꝑcipient fidem quaꝫ illi
habuerunt. Unde iudei ꝛ christiani pari religio
ne tunc in christum consentient. Sic ergo iudei co
gnoscentes se fuisse deceptos in christum credent
pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius ca
pitulo.xliiij.milia virorum ex omni tribu israhel
pro christo interfecti. De predicatione autem He
lye et enoch et facta conuersione eorum scribitur
Apoc.xj. Dabo duobus testibus meis scilicet he
lye et enoch et ꝓphetabunt.i.predicabunt diebus
mille ducentis sexaginta.glosa idest tribus annis
sicut ipse christus predicauit.amicti saccis idest p̄
dicantes penitentiam et exemplū ostendentes. hi
sunt due oliue idest spiritu sancto vncti et duo can
delebra idest lumen dantes alijs. Tunc videns an
tichristus se confusum et ꝙ detecta est eius mali
cia exibit in publicam persecutionem et occidet
eos in hierusalem.et iacebunt corpora coruꝫ ī pla
teis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio
quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu
antichristi.vt quicunqꝫ viderint timeant eis con
firmari. Occisoꝛes autem eorum leti erunt propt̄
mortem eorum. Sed post tres dies et dimidiuꝫ re
surgent et occisoꝛes audient voces angelorum di
centium Helyas et Enoch.attendite huc et ipsis
videntibus ascendent in celum in nube et istud
multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem
christi per eos. Sed et amplius confirmabuntur
per mortem antichristi qui ſm ꝙ dicit glosa super
apostolum tribus annis ꝛ dimidio regnabit. Un
de danielis.xij. Jurauit angelus per viuentem in
eternum ꝙ in tempus scilicet vnius anni.et tem
pora scilicet duorum annorum.et dimidium tem
poris.i.dimidij anni scꝫ regnabit antichristus. et
idem dicit glo.ꝙ hoc spacio dicit̄ desolatio dura
tura sub antichristo. Quare autem ita modicum
regnabit declaratur a christo Mathei.xxiiij. vbi
dicitur ꝙ nisi breuitati fuissent dies illi non fu
isset salua omnis caro.super quo dicit Glosa ꝙ
hec tribulatio quanto ceteris grauioꝛ tanto erit

breuitate mediocrior. Et gregorius qr eni 7 super bus 7 infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intulit misericordit̄ breuiabit. In fine vo p̄dicti t̄pis colloca bit papilionē et soliū suū anti-xp̄s in mōte oliueti. Et tūc dn̄s nr̄ ih̄s xp̄us: vt ait Ambro. ostēdet se ei 7 interficiet eū sp̄ū oris sui. i. virtute p̄cepti sui. Ipso nanq̧ ih̄u clamāte in aere morieť antixp̄s p̄ michaelē vt dicit̄ fulminat⁹. ma xima q̄z pars suoꝝ vt legit̄ a michaele interficieť 7 hoc viso erit finalis 7 totalis ɔuersio siue cōfirma tio cōuersionis iudeoꝝ ad fidē xp̄i. Et si q̄ras vtrū occiso antixp̄o statim xp̄s veniet ad iudiciū dico q̄ nō sed s̄m glo. daniel. xij. cōcedent̄. xl. dies ad re-frigeriū sctōꝝ 7 penitētiā subuersoꝝ. Quantū au tē sit sp̄aciū inter istos. xl. dies 7 finē mundi nemo scit. Sed quid fiet de ministris antixp̄i q̄ remāserīt post ei⁹ mortē dī q̄ gaudebūt ducētes vxores 7 di-cētes licet princeps nr̄ mortuus sit tn̄ habem⁹ pa-cē et prosperitatē. 7 cū talia dixerint repētin⁹ sup eos veniet interitus. 7 extunc eccl̄ia vsq̧ ad finē mū di cōquiescet pacificata. qr extūc fraudulētia 7 se-uitia dyaboli cessabūt. Uisū ē g̃ quō iudei cogno-scent se deceptos 7 quō cōuertent̄ finaliter ad fidē ih̄u xp̄i. Sed dicet aliq̄s nūquid h̄ finalis iudeoꝝ cōuersio fuit a p̄phetis p̄nūciata dico q̄ sic. Et pri mo h̄ p̄nūciauit ysaias. i. c. x. vbi sic hr̄ si fuerit p̄p̄ls tu⁹ isrl̄ sicut arena maris reliquie cōu ertent̄ ex eo. sup quo dicit targū. Si fuerit p̄p̄lus tuus isrl̄ mlt̄⁹ sicut arena maris residuū q̄ neq̧ peccauit vl̄ q̄ pe nituerit de p̄cto cōuerteť. glosa rabi. Etiā si fuerit isrl̄ sicut arena maris p̄ mltitudine ego ɔflabo eos vt argentū et redigent̄ in modicū residuū. Residu um vo illi⁹ modicū conuerteť ad bonū. Causa vo cōuersiōis in fine mūdi ponit̄ in pereth heleus. c. Causa vo cōuersiōis scriptū ē abacuck. ij. qm̄ ad-huc visio ad terminum 7 loquetur ad finem 7 non mentietur si tardauerit rex scilicet messias expe-cta eū qr veniēs veniet 7 nō tardabit. Et forte di ces q̄ nos sum⁹ expectātes 7 ip̄e nō imo sic dictū ē ysaie. xxx. p̄pterea expectet dn̄s vt misereať vr̄i. ex q̄ igit ip̄e est spectās 7 nos sum⁹ expectantes q̄ retar-dat r̄gn̄a iudicij ē r̄tardās nos cur expectam⁹ ad re cipiēdū mercedē sic dictū ē ysa. xxx. Beti oēs q̄ spe ctent eū. dixit rabi. Cōsūmati sūt oēs termini vel fines 7 nō pendet res nisi in penitentia 7 in bonis opib̄. Rabi elyazar dixit si isrl̄ fecerint p̄niām re diment̄. si aūt nō. nō rediment̄. sed deus sanct⁹ 7 be nedictus cōstituet eis regē cui⁹ statuta erūt duris-sima sicut aman 7 reducet eos ad bonum huc vsq̧ thalmuth trāsūptiue in pugiōe in p̄te finali. c. vl-timo. Scdo introducit̄ osee p̄pha q̄ in. c. iij. s̄m ex-positōem mgr̄i Nicolai de lyra declarat duo scili cet statū iudeoꝝ ab ascēsione xp̄i vsq̧ ad finē secu li et eoꝝ cōuersionē finalē. De primo dicit dies ml̄ tos expectabis me hoc dicit in signū q̄ plebs iu-daica spectaret messiā 7 adhuc spectat nō fornica beris hoc dicit qr nō seruiunt ydolis 7 non eris cū viro. i. cū xp̄o a quo ē modo sep̄ata p̄pter suā incre dulitatē. hic est ille vir de quo dī hiere. xxxj. Femi na circūdabit virū gremio vteri sui sequit̄ 7 ego ex pectabo te. loquit̄ in p̄sona dei qui expectat iudeo rū finalē cōuersionē. p̄ūr hec declarat p̄ p̄digiale factū dicēs qr mltos q̄si dicat factū p̄dictū designt q̄ dies multos sedebūt. i. manebūt filij isrl̄ sine re-ge. i. sine principe sic videm⁹ q̄ nō habent de se regē nec principē sed alienis regib̄ 7 principib̄ seruiūt 7 sine sacrificio. i. sine altari qr nō possūt sacrifica re extra irl̄m a qua sūt expulsi et tēplū destructum 7 sine ephot. i. sine veste sacerdotali qr sublatis sa-crificijs cessat vsus vestis 7 sine serephin. i. imagi-nibus in quibus demones solent dare responsa et apud iudeos nō sunt talia ecce iudeorū status ab ascēsione domini vsq̧ ad finē. Sequit̄ scdm scʒ iu-deorum finalis cōuersio 7 post hec. i. post iudeorū abiectionem 7 excecatōnem reuertentur filij isra-hel scʒ ab errore suo. et querēt dn̄m deū suū scʒ de-uote et dd. i. dei filiū ih̄m xp̄m 7 q̄ sic debeat intelli gi patʒ p̄ t̄nslatōem chaldaicā apud hebreos autē ticā que sic habet. post hec reuertent̄ filij israel 7 q̄-rent cultum dei sui 7 obedient messie filio dauid re gi suo. Sequit̄ in textu et pauebūt ad dominū scʒ ipsum reuerēdo 7 ad bonū eius scʒ timendo declia re ab eo quod bonū est in oculis ipsius 7 subditur tempus in nouissimo die. i. circa finē mundi im plebitur istud. Patet ergo quō finalis cōuersio iu deorū fuit a p̄phetis p̄nūciata ac etiā inter me-dium tempus.

Utrū certis iudicijs 7 q̄bus antichristi cogno-sci pōt aduentus.

Tractatus et vltimus

punct⁹ hui⁹ cōsideratōis vltime tercij li bri est an tp̄s antixp̄i quo iudei sūt ɔuer-tēdi pōt determinate cognosci. Rn̄dit̄ q̄ p̄sūptuo sū ē hm̄oi viatori q̄cūq̧ mō h̄ velle inuestigare cū ip̄a sup̄ma veritas hec voluerit nos nescire qd̄ be-atus aug⁹. xviij. de ci. dei. c. lij. declarans dicit de an tixp̄i t̄pe quō erit importune oino querit̄ si etiā no bis hoc voce p̄desset. a quo melius quā ab ip̄o deo mgr̄o. interrogantib̄ discipulis diceret̄ nō eni silu erūt inde apud eū sed a p̄nte quesierunt dicentes. dn̄e si in tempore hoc restitues regnū israel. At il-le non est inquit vestrū nosse tempora vel momen-ta que pater posuit in sua potestate. non vtiq̧ illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerīt quomodo illud accipere responsum. Frustra igit̄ annos qui remanent huic seculo computare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audiamus. quos tamen alij qua-dringentos. Alij etiam mille ab ascensione domi-ni vsq̧ ad eius vltimum aduentum compleri pos-se dixerunt. quemadmodum autem quisq̧ eorum astruat opinionem suam longum est demonstra-re 7 non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis nō ab eis aliquid certum de scripture ca nonice auctoritate p̄fert. Oim eni de hac re calcu-lantium digitos resoluit 7 quiescere iubet ille qui dicit nō est vestrum nosse t̄pa vel momenta. hec il-le. Huic sententie Aug⁹. concordat falsitas eorū qui tempus certū determinauerunt cum tam su-p̄radicti q̄ etiam alij de quorū numero fuit arnal-dus de villa noua qui in tractatu quē fecit de fine seculi determinat q̄ antichristus erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate xp̄i 7 patet q̄ sumus iā vltra p. lxxxv. ānos. Quidam etiā ali-us magnus p̄dicator p̄ orbem discurrens circa an nū dn̄i. M. ccccx. in sermone. Ecce hic positus est i ruinā declarauit tempore suo iam natū esse anti-xp̄m p̄ plures visiones 7 exempla cuius oppositū patet. Unus ali⁹ parisieñ. cōclusionē posuit affir matiuā q̄ anno dn̄i. M. ccccviij. et dimidio debe-bat apparere et publicari mundo 7 anno domini Millesimo. ccc. lxxviij. 7 dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduen-tus antichristi omnes istos defecisse et deficient q̄-cunq̧ alij presumpserint predictum tempus assi-gnare. Sed dicet aliquis diligens scire licet tem-pus determinatum presumptuosum sit assigna-

gnare. non tñ erit illicitum signa inquirere vt his cautiores reddant̃ fideles. Dico φ verũ est non tñ inquiri debent talia signa curiositate sciendi. sed animo seipsũ et alios edificandi in timore dei. Sed nunquid aliq̃ talia inueniunt̃ certa ꝓpinqui ei⁹ aduentus. Dico φ in sacra scriptura inueniunt̃ ꝑnunciata nouẽ signa ꝑcipua ꝓpinquitatis aduent⁹ antichristi. Primũ signũ est tocius mundi generalis ꝑturbatio de quo Daniel ꝓphetauit in capi.xij. veniet tp̃s quale nõ fuit ab illo tp̃e quo gentes ceperunt esse vsq₃ ad tp̃s illud. qđ exponẽs xp̃s Math. xxiiij. dicit φ erit tribulatio magna qualis nõ fuit ab initio mũdi. et ibidẽ declarando que erũt iste tribulatiões. dicit φ surget gens contra gentẽ 7 regnũ aduersus regnũ. pestilentie 7 fames 7 terremotus erũt ꝑ loca. terroresq₃ de celo 7c̃. Scđm signuȝ est scisma ecclesie crudelissimũ đ quo dicit apl's. ij. ad Thessal'. ij. Qui tenet nũc teneat donec de medio fiat: sup q̃ btũs Aug. xx. đ ciui. dei. ca. xix. dic̃ qđ dixerit scȝ apl's me prorsus fateor ignorare. 7 ibi recitat aug⁹. multoꝝ suspitões circa istud. quidaȝ enĩ dicũt ip̃m paulũ voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandũ calũniam. alij aũt credũt neronẽ antixp̃m futurũ 7 resurrecturũ. Alij aũt nõdum mortuũ sed occultatuȝ donec suo tp̃e reuelet̃ 7 restituat̃ in regnũ. dicit tñ ibi Aug⁹. φ mira ẽ sic opinantiũ temeritas. Sed istud dictũ difficile ibidem ꝑtractans dicit sic non absurde intelligit̃ qui tenet scȝ imperiũ teneat donec de medio fiat idest tollat̃ de medio per antixp̃m ipsum imperiũ. vl' aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium iniquitatis. qđ scȝ nũc est occultũ. Ex pria aũt expositõne accipit̃ argumẽtum φ antixp̃s pugnabit ꝯtra romanũ imperiũ 7 tunc oportet φ ille imperator sit fidelissim⁹ qui resistit ei. Ex scđa sequit̃ φ malũ illius ꝑsecutõis orient̃ ab eccl'ia vt infra ipsam sit prius pugna intestina. Has duas illatiões ponit franciscus maronis in suis floribꝫ de ciuita. dei ca. quo s̃. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimũ in eccl'ia dei siue discessio a fide. Istud est g̊ signũ ꝑcipuum qđ debet ꝑuenire antixp̃m iuxta illud. ij. ad Thessa. ij. Nisi venerit discessio primũ 7 reuelatus fuerit hõ pc̃ti filius ꝑditõnis 7c̃. qđ exponũt doctores de discessione a fide. Qr aũt sit istud signũ manifestatiuum eius aduentus ꝑtȝ qr postφ dixit. qui tenet nũc teneat donec đ medio fiat statiȝ subiũgit 7 tũc reuelabit̃ ille iniquus. Terciũ signũ est multiplicatio viciorum de q̊ xp̃s ait Math. xxiiij. 7 qr habundabit iniquitas refrigescet charitas multoꝝ. et apl's dic̃ ij. ad Thimo. iij. ca. In nouissimis tp̃ibꝫ instabũt tp̃a ꝑiculosa 7 erũt oẽs seipsos amãtes. cupidi. elati. blasphemi. parẽtibꝫ inobediẽtes. ingrati. scelesti. sine affectõne sine pace. criminatores incõtinẽtes. Immites sine benignitate. ꝓditores. ꝓterui. tumidi. voluptatũ amatores magis φ̃ dei. habentes speciẽ quidẽ pietatis. virtutẽ ei⁹ abnegantes. Quartũ signũ est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thimo. iiij. erit enĩ tempus cũ sanã doctrinã nõ sustinebunt sed ad sua desideria coaceruabũt sibi mg̃ros prurientes auribꝫ 7 a veritate quidẽ auditus auertent. ad fabulas autẽ cõuertent̃. Quintũ signũ est ꝑturbatio oĩs ꝑlature spũalis 7 terrenalis iurisditõnis de q̊ Dani. iiij. In tp̃e illo nõ erit princeps. neq₃ ꝓpheta neq₃ dux in ppl'o meo qui scȝ obseruet veritatẽ vite iusticie 7 doctrine. Sextũ signũ est vindicatio diuinalis ꝑ flagellũ 7 correctõnem de quo Ezech. vij. Venit tempus ꝓpe ẽ dies occisionis qui emit nõ letet̃ 7 q̊ vendit non lugeat qr ira sup oẽm ppl'm. Septimũ signũ erit cessatio verbi diuini quo mẽtes obscure et tenebrose ad verũ lumẽ gratie reducunt̃. deuiãtibꝫ ostendit̃ salutis via 7 errantibꝫ manifesta fit semita veritatis. hec oĩa appropinquante tempore antixp̃i ob defectũ diuini verbi de mentibꝫ hoĩnũ dispꝑibũt sicut notat beatus bernhardus ĩ suo euangelio eterno nõ in solo pane viuit hõ. Allegẽt illud apoc. viij. Et cũ agnus aperuisset septimũ sigillũ factũ est silẽtiuȝ in celo q̃si media hora. Septimũ nanq₃ sigillũ vt dicit septimũ est iudiciuȝ ĩ ecclesia dandũ. quidnã ꝑ celũ nisi ecclesia dei exprĩmit̃ cuius equidẽ multitudo ꝑ conuersatõem celestis esse deberet quid hoc silentiũ nisi defectio verbi dei. Nam 7 multi appareant ꝑ̃dicare. verbuȝ tñ dei adulterantes seipsos ꝑ̃dicant non dñm ihesuȝ xp̃m. Sed notãter hoc silẽtiũ merito media hora fieri dicit̃ qr inter ꝑfectõeȝ institutõis xp̃i 7 sue radiose doctrine et vite. 7 difformitatẽ auersionis et dyabolice cecitatꝭ qua auertet antixp̃s mltitudinem xp̃ianoꝝ post flagitia varijs modis quasi medius status est cũ lumine veritatis silentiũ imponit̃ 7 vox ignorantie ꝑ facti euidentiã incipit exclamare sic̃ in Geñ. xviij. c. de zodomitis 7 gomorreanis scriptũ est. Clamor zodomoꝝ 7 gomorreorum mltiplicatus ẽ. ergo morra enĩ cecitas 7 zodoma pecus silẽs interpretat̃. Ex hac nanq₃ abysso ignorãtie dei 7 malicie mũdi successuȝ sumet 7 ꝓsperabit̃ antixp̃s sicut apoc. xj. c. scriptũ. est bestia. i. bestialis 7 crudel'. antixp̃s ascẽdet de abysso idest ꝓsperabit̃ 7 successũ habebit ex ignorantia mundi que abyssus poterit appellari qr mund⁹ tũc ꝓpter defectũ diuini verbi ignorantia plenus erit in cunctis bonis ꝓptera Iob. xx. ca. ait dicit abyssus. i. priuata ignorantia nõ est in me lumẽ scȝ alicui⁹ necessarie veritatis hoc ibi. Octauũ signũ est dubitatio ĩ fide 7 pullulatio erroris 7 deceptionũ de quo dicit̃ prima ad Thimo. j. In nouissimis tp̃ibꝫ discedẽt quidẽ a fide attendentes spiritibꝫ erroris 7 doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentiũ mendaciũ. Nonũ signũ ẽ destructio ecclesie ad tempus đ quo ꝓphetauit iohẽs apoc. xij. φ mulier. i. eccl'ia fugit ĩ desertũ vbi alitur a deo per tp̃s 7 tp̃a 7 dimidiũ tẽporis. Hec nouem signa ꝓpinqui aduẽtus antixp̃i ex sacris scripturis colligere potui: videat 7 cõtemplet̃ diligens lector si forte mũdũ in p̃nti inueniet aliquibꝫ de ꝑ̃dictis signis vulneratũ. 7 r̃currat diligentissime ad fortissimũ defensoreȝ ihm xp̃m dñm nostruȝ qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari ꝑ̃sidio fides xp̃ianoꝝ inuiolabilis sine fine perseueret.

Incipit liber quartus de saracenoꝝ bello

Viriliter vt deus tradidit iudeoꝝ bello dissoluto iã expiri oportet i hoc libro quarto saracenoꝝ vires q̃d scʒ ꝯ̃ nostꝝ fidei fortalicium possint. Pro cuiꝰ claro intellectu .xij. consideratões occurrunt intellectui ꝯtractande quaꝝ prima erit ꝺ̃ origine machometi. Secũda de vita et moribꝫ machometi. Tercia de qualitate doctrine et legis machometi. Quarta de fũdamẽto legis machometi. Quinta de concordantia et discordantia legis machometi cũ lege xp̃i in articulis fidei et sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successoribꝫ machometi. Octaua ꝺ̃ bello saracenoꝝ ꝑ ratões contra nomẽ xp̃ianũ ⁊ cõtra veritatẽ vtriusqʒ legis scilicet christi et moysi. Nona erit de bellis et triumphis saracenorum et xp̃ianoꝝ ꝑ arma corpalia vsqʒ in p̃sens tempus. Decima est de possessione terre sancte ꝑ saracenos. Undecima est de his ad que cõpelli debẽt saraceni viuẽtes inter xp̃ianos de iure et de his ad que compelli debent ex ordinatõne regni. Duodecima erit de fine legis saracenoꝝ et de eoꝝ ꝑpetua seruitute sub iugo xp̃ianoꝝ.

Prima consideratio

huiꝰ quarti libri est ꝺ̃ origine machometi que tribꝫ explicaẜ articulis. Primꝰ est de origine machometi quo ad genus et locum. Secundus de origine secte eius quo ad autorem. Tercius de origine vtriusqʒ quo ad tp̃s.

De origine machometi quo ad genꝰ ⁊ locum.

Primus articulus ẽ de origine machometi quo ad genus et locum. Circa q̃d notandũ q̃ machometus originem traxit ex ysmabele filio patriarche abrahe ex agar ancilla. Iste ysmabel fuit idolatra pessimus quẽ deus eiecit a domo paterna iussitqʒ morari in deserto pharan Gen̄ .xxj. Cum vocatis hic fuit palustus sagittarius infra eo. cap. habuitqʒ vexillum altissimum in quo scriptũ erat superbia vite sub quo ipse militauit cõtinue ⁊ innumerabiles homines ab eo decepti. Hic genuit cedar ꝺ̃ q̃ Gen̄ .xxv. Qui genuit hamel. qui tebich. qui hamessa. q̃ adech. qui adue. qui adne. qui maback idolatram pessimũ. qui sacrificia fecit filio suo nisar. vt ptʒ in libris generatõis mahurit. Iste nisar fuit secundꝰ angelus sathane post ysmabelẽ habens vexillũ altissimũ in quo scriptum erat vanitas mundi sub quo ipse continue militauit ⁊ innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. qui emosera. qui melich. qui vain. qui luye. qui galibem. qui caph. qui mirrha. qui coidai. qui abdemenoph idolatram pessimũ qui habuit artẽ ysmabelis et vexillũ nisaris et claues omniũ idolorum meque. vt patʒ in libro generatõnis mahurith. Abdemeneph ꝟo genuit abdemutaliph. qui abdalam. qui machometũ ex emma vxore que fuit filia hayop. que concepit et peperit predictum machometum in villa quadam que diciẜ ytrarip. que est ꝓpe mequaʒ in arabia. Iste fuit tercius dyabolicus angelus ꝑ cõfusione generis humani qui habuit vexillũ altissimũ in quo scriptũ erat cõcupiscentia carnis sub quo ip̄e militauit vsqʒ ad mortem. Omnesqʒ sectatores sui damnatissime sue secte nec miruʒ si pessimus fuit q̃ ꝫm apl̃m ad Ro. xj. Si radix sancta et rami. ⁊ per oppositũ. Si radix pessima qualis fuit ysmabel ⁊ ramꝰ scʒ machometus pessimus fuit. Et sic patet origo machometi quo ad genus et locum.

De origine secte machometi quo ad autorem.

Secundus articulus est scire quo autore secta machometi originẽ habuit. Circa q̃d aduertendũ q̃ ꝑdictꝰ abdalla pater machometi habebat magnaʒ familiaritatẽ et societatẽ cum quodã iudeo astronimo qui valde ꝑitus erat in scientia astronomie Erat etiam doctus nõ solum in lege iudeorũ sed etiã xp̃ianoꝝ. et accidit sic q̃ illo anno quo emma concepit machometũ fuit magna siccitas ꝑ omnẽ terram arabie intãtũ q̃ terra nõ poterat arari nec seminari sic q̃ iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi herbas et radices campoꝝ. Cum ꝟo venit tempus quo emma peperit filiũ predictus iudeus asperit ⁊ signauit cõcordantiã stellarum et planetarum sup natiuitatẽ pueri. ⁊ intellexit ꝑ illaʒ q̃ puer ille debebat esse homo fortis ⁊ potens in regno et lege. Et cũ hoc accidit abdalla nõ erat in terra illa. q̃ iuerat in hierusalẽ ad faciendum orationẽ sicut tũc erat consuetudo. Sed cũ redijt narrauit sibi iudeus ille astronimꝰ quicq̃d intellexerat de facto pueri. ⁊ post hec diebꝫ paucis elapsis: mortuus fuit abdalla in eadẽ villa ytrarip. ⁊ eo tempore quo natꝰ est machometꝰ erãt arabiani et affricani in magno cogitatu q̃ nesciebãt certitudinaliter ad quã credentiarũ se attinerent si ad credentiam xp̃ianoꝝ vel iudeorũ seu ad sectã arrianoꝝ. Et cũ esset machometus quatuor ãnorum dixit iudeus astronomus mentiendo q̃ venerant duo angeli ⁊ extraxerant cor machometi ⁊ co diuiso ꝑ mediũ q̃ extraxerant ab eo vnũ coagulũ sanguinis ⁊ deinde q̃ lauerant eũ multũ bene cũ aqua clarissima ⁊ pulcherrima ⁊ post h̃ q̃ ponderauerant illud cũ cordibꝫ decẽ hoim qui erãt sue gentis. ⁊ deinde cũ mille cordibus alijs ⁊ q̃ sempꝯ inuenerunt q̃ cor machometi põderabat plus q̃ oĩa alia ⁊ q̃ vnus angelus illoꝝ dixit alteri si istud cor fuerit positũ in pondere cũ oibꝫ cordibꝫ oim hoim que sunt in arabia excedet in pondere oĩa alia. Et ille iudeus dixit mentiẽdo q̃ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cum aũt machometꝰ esset octo annoꝝ mortua matre. ⁊ auo eꝰ Abdemutaleph: cepit eũ in custodia abutalip auunculꝰ eiꝰ frater patris sui. et hic abutalip tradidit eũ docendum ꝑdicto iudeo astronimo qui instruxit eũ i scientijs naturalibꝫ et in legibꝫ iudeoꝝ et christianorũ. Ex qua doctrina tunc habita cepit ea q̃ postea interposuit in illa mala secta quã composuit ad ꝑditionem animarum in eo credentiũ ordinatam. Addit etiã huic q̃ cũ esset machometus .xxv. ãnorum tendens in egyptũ ꝑ quibusdã mercantijs exercendis morabaẜ ibidem cũ iudeis et xp̃ianis ibi existentibus aliquo tempore anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuiꝰ nomen erat iohãnes quẽ in specialem amicũ habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege q̃ de veteri ad defensionẽ sui. contra iudeos et xp̃ianos quomodo disputaret cũ ill. q̃ quicquid eum docebat ꝑdictus monachꝰ totuʒ

erat contra deum 7 legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipulus Sergij monachi. qui fuit hereticus arrianus. Hic Sergius in errorē nestorij incidēs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit 7 machometo adhesit. Cuīqʒ de veteri testamento 7 nouo plura edocuit vt tradunt. ex quibus satis ptʒ vnde traxit ortum secta pestifera machometi. qr a iudeo 7 monachis hereticis et dyabolo principaliori magistro.

De origine machometi 7 sue secte quo ad tpus.

Tercius articulus est de origine machometi 7 sue secte quo ad tps. Et licet multi multa dicāt. tñ communius tenet q̄ incepit circa finē tpis eraclij qui imperauit post focam. 7 habuit victoriam de filio cosdroe circa flumen danubij 7 interfecit bestiam illam que habebat capita septem 7 septem dyademata 7 decem cornua de qua dicit Apoca. xij. Bestia illa fuit rex cosdroe bestialiter viuēs. habebat em̄ capita septem id est sex reges sibi subiectos. et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorū. ix. acies ordinata ad bellandum vocat cornu vbi dicitur. bachides aūt erat in dextro cornu. Hic cosdroe fecerat turrim argenteā in qua intermicantib͡ gemmis posuit thronum suū ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis 7 lune 7 p occultos meatus 7 fistulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videret infundere. 7 cū subterraneo specu equis in circuitu trahentib͡ circūacta, turris fabrica moueri videbat 7 quasi 7 qōammodo rugitum tonitrui iuxta possibilitatē artificis mētiebat. Occisa est aūt ista bestia p eracliū filio deuicto. quia noluit salutiferis monitis xp̄ianissimi principis acquiescere. argentū vero turris illius dedit militib͡ suis. Aurum vero ac gemmas id est vasa 7 reliqua vtensilia ad restaurationē ecclesiarum quas tyrannus destruxerat refuauit. 7 lignū sancte crucis quod pdicta bestia in pdicta turri tenebat hierosolimā reportauit. vnde ipse rapuerat vt ptʒ in hystoria exaltatōis sancte crucis. Circa finē vero huius pclarissimi principis venit machometus 7 signat tpus Apoc. xiij. Ubi dicit qui habet intellectū cōputet numerū bestie id est machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicet. numerus em̄ hoīs est 7 numerus eius est. dc.lxvj. scilicet anni. Sed ad quid referat iste numerus. ptʒ q̄ nō refert ad numerū annorū vite ipsius quia nō tantū vixit. sed sexagintatrib͡ annis vt pʒ in speculo hystoriali. lj. pp̄ter qđ alij dixerunt q̄ refert ad durationē legis eius que tantū debʒ durare. Sed hoc nō videt verum. quia lex illa fuit data circa finem tpis eraclij vt dictū est qui cepit imperare anno dn̄i sexcētesimodecimotercio 7 impauit triginta annis. a fine aūt huius tpis vsqʒ ad pn̄tem annum qui est. M.cccc.lix. fluxit maior numerus. vt patet cōsideranti. 7 tñ adhuc durat lex machometi. pp̄ter qđ alij dicunt q̄ post mortem machometi lex eius fuit correcta p sapientes saracenos 7 ab illa correctione debet incipere numerus annorū durationis legis illius. Sed hoc nō videt pbabiliter dictū. tum quia nō diceret lex machometi. sʒ sapientū. tum quia illi sapientes dicunt fuisse discipuli machometi. 7 sic eius correctō nō fuit post datiōnē eius a machometo p tps notabiliter magnum. 7 sic ab illa correctione iam fluxerunt vltra numerum illum vt ptʒ intuenti. 7 tñ lex machometi nō videt ita pͥnqua cessatiōi cum nouiter gēs eius occupauerit fere totam greciam. pp̄ter quod saluo meliori iudicio videt q̄ iste numerus annorum sit incipiendus ab incarnatōe dn̄i 7 terminādus in morte machometi. De quo pphetie loquit iohannes euangelista. qđ sic declarari pōt. Nam ab anno incarnationis dn̄i vsqʒ ad finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti. xliij. vt dictum est. et machometus vixit. lxiij. annis. vt dictum est. et isti numeri sic iuncti faciunt septingentos 7 sex annos a quib͡ oportʒ subtrahere annos quibus machometus vixit cū eraclio. Aliter illi anni bis cōputarent vt ptʒ intuenti. Isti vero anni estimant pbabiliter fuisse. xl. quia machometus primo fuit pauper. postea inualuit p mercantias 7 postea per rapinas 7 fraudes anteqʒ attemptaret se regem facere 7 legem dare vt dicet. quam legem dedit circa mortem eraclij. Et sic de vita machometi vident pbabiliter fluxisse. xl. anni an̄ tpus mortis eraclij quibus demptis de septingentis sex remanent precise. dc.lxvj. ab incarnatiōe dn̄i vsqʒ ad mortē machometi. et fm hec potest congrue hec lr̄a exponi. Numerus em̄ hoīs scʒ xp̄i. qui fuit pfectus sciētijs et virtutib͡ ab instāti incarnationis. et numerus eius scʒ machometi. est. dclxvj. quia tantus numerus annorū fuit ab anno quo dn̄s factus est hō vsqʒ ad terminum vite machometi vt predictum est. Sciendū est q̄ liber Apoca. fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina Antemos Arnoyme Teytan. vbi nos habemus. dc.lxvj. cuius significatum pprium de antemos est cōtrarius. qđ proprie cōuenit machometo. qui fuit 7 est cōtrarius xp̄o. significatū pprij de arnoyme ē nego. quia ipse negauit eius diuinitatē 7 ipsum esse filium dei vt infra dicet. significatū pprium Teytan est sol. gigas Dixit em̄ xp̄m nō fuisse solem iusticie nec gigantem exultantē ad currendā viam a summo celo. sed significatū accomodatū istorum vocabulorum est. dc.lxvj. Ad cuius intellectum sciendū q̄ sicut in latino alique lr̄e accomodate sūt ad significandū numeros. sicut lr̄a. c. ponit p centum. l. p quinquaginta 7 sic de alijs. Ita sil'r in greco lr̄e alique ponunt p numeris 7 ille quib͡ scribunt hec noīa antemos 7c. in greco significāt hoc modo. dc.lxvj. pp̄ter quod in aliquib͡ biblijs ponit sic. nūerus em̄ hoīs 7 numerus eius est diclux que dictio significat apud latinos numerum pdictum. p lr̄as quib͡ describitur. quia lr̄a. d. ponitur p quingentis. i. p vno. c. p cētum. l. pro quinquaginta. v. pro quinqʒ. x. pro decem. et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex. qui numerus competit machometo modo pdicto. 7 quia ista ponunt velate 7 obscure Ideo pmittitur ante dictum verbum hic est sapientia id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incepit anno incarnationis dn̄ice sexcentos sexagintasex.

De vita 7 moribus machometi.

Secunda consideratio est de vita et moribus machometi q̄ tribus explicat pūctis. Primus est q̄ vita machometi. fuit bestialis 7 libidinosa. Secūdus est q̄ eius vita fuit ambitiosa. Tercius est q̄ eius vita fuit morbo epilentico monstruosa.

Q̄ vita machometi fuit bestialis 7 libidinosa.

Primus punctus est q vita machometi fuit bestialis et libidinibus plena. Unde machometus est illa bestia de qua ꝓphetauit iohannes apoca. xiij. dicens. Et vidi aliam bestiam id est machometũ. vitam voluptuosaz que bestialis dicit̃ primo ethicorum. habẽtem. quia fuit luxuriosus ⁊ libidinis ardore succensus. sup omnes homines oriẽtalis regionis. iactãs se solum supra quadraginta homines ex diuino munere virtutem generatiuam ⁊ coeundi potestatem habere vt scribit̃ hystorie orientalis ecclesie libro primo capitulo quinto qui aliter appellat̃ liber episcopi Achoñ. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiam machometus in suo alchorano azoara. xliij. q deus secum dispensauit de fornicatione ⁊ adulterio ⁊ sibi soli hoc concessisse. Nam sicut certuz est omnibꝫ saracenis machometus diligebat quandam que dicebat̃ maria iacobina quã ꝑsentauerat ei machoqueus rex iacobinorum. due autẽ vxores machometi scz vna dicta ayosse filia hebebor nobilissima inter eas. ⁊ abassa filia homor mouebant̃ zelotipia. que cum quadam die intrarent ad eum inuenerunt dictã iacobinam concubentẽ cum eo. ⁊ dixerũt ei. decet ne sic facere ꝓphetam qui erubuit et iurauit se decetero nõ facturum ⁊ sic placate sunt ad iuramentũ eius Cumqꝫ modicum tempus ꝑtransisset nõ se potuit sustinere ab ea ⁊ fecit de hoc legem quasi ex ore dei reuelãtis sibi. Et tunc dixit in alchorano in capitulo helmeteartem. quod interpretat̃ vetatio vel anathema. O ꝓpheta quid petis quod deus concessit tibi placari vxores tuas postules iam legem posuit vobis deus vt soluatis iuramenta vestra ⁊ iterum cognouit illam. ⁊ dixit q deus dispensauit cum illo in iuramento ⁊ sup hoc testes sunt michael ⁊ gabriel. ⁊ dixit illi vna de vxoribus. O machomete deus festinauit in tuo desiderio. voluit p hec dicere forsitã id est in collo se tuo ꝓpriauit incestui Et addidit nũquid deus p̃cepit tibi hmõi facere cum etiam in teipso hoc verbotenus de ceteris forsitan querit deus te placare per hmõi ⁊ appropinquare tibi. Ipse vero duabus vxoribꝫ totuz legit quod sequit̃ in capitulo vetationis. ⁊ ait quasi ex ꝑsona dei. penitemini corã deo quia declinauerũt corda vestra quasi diceret de hoc q calumniate sunt eum de incestu sequiturqꝫ continuo si forte deus vos repudiabit ⁊ dedit ei pro vobis vxores meliores saracenas fideles. locupletes. penitentes. adorantes. laudantes. agiles. ⁊ virgines. que audiẽtes dixerunt penitemur. Simile fecit qñ accepit vxorem zeych nutricij sui dixit sentẽtiam que est in capitulo helizabeb. q deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus ꝓpalat et formides homies sed iustum est q deũ formides cum eñi iam respuerit zeych maritauimus eam tibi. O machomete ⁊ dixit zeych. Nunquid duxisti eam nunciã dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se q deus maritauerat eam. ⁊ nõ parẽtes eius sic ergo vt cooperiret luxoriosam vitaꝫ suam blasphemauit cõtra deum imponendo sibi q dispensauerat secum in inramento ⁊ fornicatione et adulterio. cum tñ ipsemet dicat nullum esse maius peccatum q̃ imponere deo mendacium. Item infra in alchorano azora. lxv. dic q paradisus suꝰ habet irriguos ortos. ⁊ vxores ⁊ concubinas virginesqꝫ pulchras. ⁊ ciphos aureos ⁊ argenteos et cõmestibilia optima. Unde in libro de doctrina sua qui est autenticus apud eos dicit q primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi hic cibus sũme delectabilis. Consequenter fructus arborum concludens q ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie nõ sequit̃. Itez in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiam tam cum masculo q̃ cuz femina. ꝓpter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis q vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere ⁊ in crimie pessimo maculatus.

Q vita machometi fuit superbissima et ambiciosa.

Secundus punctus ẽ q vita machometi fuit vita ãbiciosa. qꝛ ex inordinata ambicõe dominandi ascẽdit per gradus malicie velud alter lucifer. vt fieret rex ysmahelitarum. cum eñi in primeua etate sua esset mercator. ⁊ frequenter pergeret cum camelis suis apud egyptum ⁊ palestinam cum iudeis ⁊ xp̃ianis cõicans. nõ solum nouum testamentum ⁊ vetus didicit. sed ⁊ magus ꝑfectissimus est effectus. et cum curro canem ingrederet̃ ꝓuinciã cuius prouincie dña. tadiga vocabatur et diuersas species quas machometus secum attulerat dicta dña miraret̃ cepit ei dicta mlier familiariꝰ adherere quã machometus incantationũ suarum viribus cepit paulatim inducere in errorẽ dicebatqꝫ se esse messiam quem iudei adhuc expectãt futurum. suffragabantur quoqꝫ verbis ipsius tam incantantiũ prestigia q̃ calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione nõ solum dicta mulier est decepta sed omẽs iudei ad quos fama eius ꝑtingere potuit ad eum cum saracenis tanta rerũ nouitate attoniti cateruatim confluebãt. quibus cepit leges nouas fingere ⁊ eis tradere adhibens eisdem legibus testimonia noui ac veteris testamenti quasi quendam colorem sui veneni. Usus cõsilio illius pessimi Sergij monachi heretici arriani. quas leges ysmahelite seu saraceni suas appellant cumqꝫ suum legislatorem esse fatent̃. Prefata quoqꝫ mulier videns hominem iudeorũ ⁊ saracenorũ pariter testimonio approbatum pompa. ⁊ sequela volatum. existimabat in eo diuinam latere maiestatẽ. ⁊ cum esset vidua accepit eaz sibi in maritum. sic q machometus totius illius ꝓuincie obtinuit principatum. et incepit esse diues ⁊ potens scdm ambicionẽ sui desiderij transiuitqꝫ dissimulatus in hyspaniã anno vltimo regis Richardi ⁊ venit in ciuitate Corduben. ⁊ p̃dicauit ibidem suam malam doctrinaz dicendo q ibus christus fuit natus de virgine opere spiritussancti sed tamen q nõ erat deus. Quod cum audiuit beatus pater ysidorus archiepiscopus hispaleñ. qui tunc veniebat de curia romana. statim misit homines suos ad p̃dictam ciuitatem vt eum vinculatum sibi adducerent. Sed dyabolus apparuit sibi ⁊ dixit q recederet ab illo loco ⁊ statim exiuit ⁊ fugiens nauigio trãsiuit in affricã in qua ⁊ in arabia decepit innumeras gentes. qui omnes ei adherentes ꝑsarum regnum infestare ceperunt. totumqꝫ imperium oriẽtis inuaserunt. tãtumqꝫ preualuit hostiũ multitudo q eraclius imperator resistere nõ potuit. Unde coactus est omnia sacra que erant in hierusalem ⁊ precipue p̃ciosum lignum sancte crucis apud Constantinopolim apportare. Iam eñi perse cuz arabibus ⁊ alijs predictis natõnibus coniuncti duce machometo syriam occupauerant ⁊ maximam partem palestine qõ fuit imperij eraclij anno. xx. Quomodo aũt

tam subito tantam gentium multitudinē potuit ad se trahere inter cetera visus fuit quadam astucia vulpina. Cum eñ videret q a predictis nationibus tanq̃ summi dei pp̄heta 7 nuncius coleret. cepit ardentissima ambitōne grandia cogitare in corde suo scʒ quō posset esse contrarius romanorū imperatori. 7 quō posset gentes a dominio suo subtrahere. Et deinde cum suis deceptōnibus pugnauit viribus suis commouere omnes populos predictarum gentiū in hoc facto. ostēdendo eis quomodo erant oppressi grandi 7 amarissima seruitute in dando redditus et tributa sine modo romanis. Et q ꝓpterea venerant iam ad magnam paupertatem 7 miseriam. 7 q ab hoc damno 7 periculo futuro poterant exire per vim 7 timorem 7 ꝑ potestatem multarum gentium. 7 vetare tributa ac seruitutem tollere. affirmauit tñ eis principatuʒ tenere nō posse nisi xp̄ianorum fide omnino diuerterent. suaqʒ documenta seruarent. Simulansqʒ vt ꝑdictum est aliquid diuini numinis in se habere. et ꝑstigijs multis per ipsum ostensis homines decipiens pp̄heta maximus ab omnibus in dicto populo habebat̄ iudeos etiam multos vt dictum est ita decepit vt ipsum crederent esse suum messiam. Et sic accidit q postq̃ ꝑdictis suggestionibus cōmouit predictas gentes. misit eraclius imperator nuncios suos ꝓ colligēdis tributis in affrica. Quod cum sciuit machometus exiuit ad eos cuʒ illis q̄s commouerat. dixitqʒ eis q nolebant dare imperatori romanorum tributa. 7 deiñ pugnauit cuʒ illis et interfecit illos. Et tunc eleuatum est cor eius et venit in arabiam 7 in syriam 7 in mesopotomiam quas suo dominio subiugauit. Et deinde conquestauit ceteras ꝓuincias circūquaqʒ plus deceptionibus q̃ viribus. animando eos q pugnarent defendere se a romanis vt ab eorum seruitute liberarentur quod 7 fecerunt. Et tunc somniauit eraclius imperator q parui mures nascebant̄ in affrica qui rodebant fimbrias vestimēti sui. 7 post hec cū cognouit q machometus cum ei adherentibꝰ occiderant nuncios suos in affrica 7 q nolebant dare consueta tributa congregauit magnū exercitum. 7 misit cum eo theodorum fratrem suum qui tenebat imperium orientis de manu eius vt pugnaret cum illis rebellātibus in affrica 7 reduceret terraʒ sub suo dominio. Cum ergo predictus theodorus venit in affricam pugnauit cum illis 7 fuit ꝑmittente deo victus ab illis 7 fugit qui satis afflictus rediḡt ad ꝑdictum imperatorem. 7 narratis omnibus que acciderant petiuit iterum maiorē exercitum vt iret contra illos rebellatos. 7 tunc imperator narrauit sibi somnium murium quod viderat necꝑter hoc dimisit exercitum suū mittere immo maiorem q̃ prius cum eodeʒ theodoro destinauit. Sed licet romani essent multi qñ puenerūt in terram illam 7 viderunt ptātem machometi 7 audaciam quā secum habebat dubitauerunt multū de eo 7 pauore magno concussi voluerunt se retrahere ad quoddā castrum quod dicebat̄ gabatin. quod cum sensit machometus venit post eos plures eorum occidendo 7 vulnerando. Romani vero vidētes q sic moriebant̄ pusillanimitate resumptis viribus conuersi sunt ad eos 7 habuerunt ibi ꝑlium magnum. sed finaliter victi fuerunt romani 7 occisus theodorus frater imperatoris. Omnesqʒ ibi perierunt paucis exceptis qui in mōtibꝰ se absconderunt 7 extunc sublatum fuit romanorū dominiuʒ in affrica 7 iugum seruitutis africanoruʒ cessauit Cumqʒ ergo viderunt Agareni q deuicerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terrā sirie 7 venerunt in ciuitatem damasci que ab antiquo fuerat caput regni xp̄ianorū. 7 ibi de beneplacito 7 voluntate omniū ꝑdictorum eleuatus fuit in regem machometus quia multum eum diligebant 7 appreciabant̄. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorū. 7 regnauit. x. annis. hec ex generali hystoria hyspanie. Ex quibus manifeste patʒ quō vita machometi fuit ambiciosa. quia vt efficeret̄ rex 7 dñs 7 vt haberet̄ tanq̃ verus pp̄heta dei fuit totum studium vite sue.

Qr vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa.

Ercius punctus est q vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa. Sicut eñ vilis machometus libidinibꝰ 7 ambicionibꝰ fuit plenus. sic etiam vt eius turpitudo anime ostēderetur exterius monstruosus fuit in corpe. laborans caduco morbo siue epilentico 7 cum die quadā presente. Cadiga regina vxore sua caderet in terra spumans velud porcus illa cernens nō modicum tristabat̄ eo q homini impurissimo iunctā matrimonio se videret. quā ille placare desiderans surgens eam talibus sermonibꝰ demulcebat. dicebat eñ cum gabriele archangelo se habere colloquium. nec vultus eius ferre posse splēdorem. sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. 7 ꝓpter hoc ipsum cadere oportebat. vt cū hec dixit laborauit vt suis incantatōibus 7 magicis artibus ac dyabolo concurrēte quo dirigebat̄ facere aliqua mira que miracula videbant̄ ante illam. Et quia aliquo modo teste scriptura dyabolus in angeluʒ lucis se transfigurat dyabolus intrabat in eo 7 faciebat ei aliqua creatura futura ꝑdicere 7 ꝑ istum modum decipiebat gentes. Credidit ergo ꝑdicta mulier eius falsis assertionibus 7 illusionibus crediderunt 7 alie supradicte natiōes eo q gabriel archangelus sepe a deo ad sanctos homines destinatur. q ex ore gabrielis archangeli machometus leges illas susciperet quarum eis obseruantiam imperabat.

De qualitate doctrine 7 legis machometi.

Ercia consideratio ē videre qualis est lex machometi. Et lʒ ex superioribꝰ satis clareat q homo taʒ bestialis 7 inmundus nō potuit dare nisi legem sibi correspondentem. Uerumtamen vt fideles cognōscant falsitatem eius et quō non est lex dei sed dyaboli septem passibus explicat̄. Primus erit de modo fallaci q dedit legem suam populo ei credenti. Secundus de erroribus sue legis. Tercius de fatuis sue legis fabulis. Quartus de malicijs sue legis. Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata. Sextus quomodo est lex contradictionis. Septimus q in pluribus est per hominem reuocata 7 a dyabolo tanq̃ a principali actore constituta.

De modo quo fuit data lex machometi.

Rimus passus ē videre modum quo secta ista machometi fuit data. Circa quod notandum est. q sicut fert̄ est libellus quidem in partibꝰ trāsmarinis de eius

fallacijs in quo legit̄ ꝙ ipse volens sibi consiliare animos populorum dicebat se esse prophetam ad eorum salutem diuinitus destinatum videlicet vt legem iudeis 7 xpianis datā que nimis rigida erat et seuera miciorum pceptorum pmulgatione temperaret. 7 vt eius missioni adinstar moysi attestari signa quedam 7 prodigia videret. assignata die ad certū locum populū cōuocauit. legē diuinitus missam in signis 7 pdigijs accepturuȝ. tunc eo sermocinante ad populum columba candida que in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolans sup humerum eius stetit 7 in eius aure iuxta morē solitum grana in aure reposita cōmedēs verba legis ei suggerere videbatur. Thaurus quoqȝ similiter ad hocipsum cōsuetudine quadam edoctus vt de manu eius pabulum acciperet ad vocē eius coram populo venit. 7 quasi noue legis mandata celitus missa que ipse cornibus eius alligauerat detulit. Sed 7 vasa quedam lacte 7 melle plena. que ipse in certis venis terre artificiose ac latenter immiscuerat quasi p diuinam reuelationē fecit effodi 7 populo velut in signo future habūdantie quā per eiusdem legis obseruātiam mereret: ostendit. Sicqȝ miraculis 7 magnalibus diuinis congratulantes 7 acclamantes seduxit atqȝ ad legem suam quasi diuinam recipiendā ptinaciter animauit.

De erroribus legis machometi.

Ecūdus passus ostē

dit errores legis machometi. Vñ oīm antiquorum feces quas dyabolus sparsim seminauerat simul in machometo 7 eius lege recollegit ac renouauit. Ipse nanqȝ cum sabellio negauit trinitatem psonarum in diuinis. Secundo docuit xpm esse puram creaturā cum arrio. Vñ et Sergius monachus qui fuit magister machometi vt dictum est fuit hereticus arrianus. Tercio asserit ꝙ iudei nō occiderunt xpm sed quendā ei similem 7 in hoc cōuenit cū manicheo. Quarto dixit ꝙ deus trāstulit xpm ad se ꝗ apparebit circa finem mundi 7 occidet antixpm 7 postea faciet euȝ deus mori. 7 quia negat xpi passioneȝ negat oīa sacramenta ecclesie que a passione xpi sumpserunt efficatiam. 7 in hoc conuenit cum donatistis hereticis. Quinto dicit ꝙ demones possunt saluari p alchoranū 7 ꝙ ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt saraceni 7 in hoc aliqualiter imitat̄ origenem qui dixit ꝙ adhuc demones saluabuntur. Sexto dicit ꝙ qñ deus misit p eo gabrielem ꝙ ipe iuit ad deum 7 deus imposuit ei manꝰ 7 tātam frigiditatem sensit ex tactu manꝰ dei sup humeros eius ꝙ frigiditas puenit vsqȝ ad medullam spine dorsi 7 in hoc conuenit cum acronio forti qui ponunt deum corporeum. Septimo dicit spiritū sanctum esse creaturam 7 in hoc cōuenit cum machedonio. Octauo dicit ꝙ aliqui angeli facti sunt demones quia noluerunt adorare adam 7 in hoc omnino neminem imitat̄. Nono ponit ꝙ vltima hominis beatitudo est in comendendo 7 luxuriando et in vestibus pciosis 7 in ortis irriguis et in hoc conuenit cum cherinto heretico 7 cum quibusdaȝ paganis. Decimo ponit in capitulo de mensa ꝙ familia sua nihil omnino valet nisi compleat legem et euangelium et librum sibi reuelatum scȝ alchoranum. 7 sic docuit gentes iudayzare. 7 ideo docuit circumcisionem esse tenendam et in hoc conuenit cum vierne heretico. Undecimo docuit indifferēter accipere vxores aliorum 7 in hoc videtur cōuenire cum nicholaitis hereticis. Duodecimo docuit licitum esse habere plures vxores cōtra apostolum primo Cor. vij. et contra constitutionem pfectam legis nature erunt duo in carne vna Geñ. ij. et in hoc conuenit cum nazareis hereticis licitum ponentibꝰ in noua lege articulū de pluralitate vxoris. Tredecimo docuit vti lotiōibus p baptisma tibus in remissionem peccatorum contra apostolum ad Ephe. iiij. vna fides vnum baptisma et in hoc cōuenit cum nouatiāis 7 donatistis hereticis baptisma reiterantibus. Quartodecimo docuit licitum esse zodomiam tam cum masculo quā cum femina vt patet in alchorano capitulo de vacca. 7 in hoc conuenit cum zodomitis hereticis. licet saraceni pallient hoc quibusdam honestis expositōnibus. Hec autē fuit tota intentio machometi vt scȝ resecaret quicquid erat arduum in credendo 7 quicquid erat difficile in operando. 7 concederet cōmunia ad que mundani homines proni erant 7 maxime arabes scȝ gulam 7 luxuriam 7 rapinā. de virtutibus aūt puta de humilitate vel de pace. vel abstinentia. vel de charitate dei 7 pximi vel de vltimo fine nihil notabile dixit. 7 quia de oībus his poterat eius falsitas 7 malicia deprehendi tam p nouum ꝙ p vetus testamentū ꝙ etiā p dicta phoꝝ qui de virtutibus 7 vltimo fine hominis tractauerunt. mandauit omnino ꝙ nihil crederent qđ esset ꝯtrariū huic legi. sed qui aliud crederet occideret̄.

De fatuitatibus 7 fabulosis legis machometi.

Ercius passus est de

fatuitatibꝰ 7 fabulosis legis et doctrine machometi. Ex quibus satis apparebit ꝙ non est lex dei. Non enim lex dei fabulosis 7 ridiculosis califica t̄ que potius conuertunt hominem in risum ꝙ in deuotionem talis est lex machometi vt certum est omnibus eam legentibꝰ. 7 de multis quedā pauca lȝ magis notabilia referant̄. Dicit̄ ei in capitulo de lenemelle qđ interpretat̄ formica ꝙ Salomon congregauit magnū exercitum angelorum videlicet hoīm 7 animaliū. 7 qñ ibant inuenerunt fluuium formicarum 7 tunc formica dixit. O vos formice introite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon 7 milites eius et subrisit formica. Et post pauca qñ reassignabant̄ omēs aues in exercitu inuentum est ꝙ deerat vpupa. et dixit Salomon. quid est qđ hic nō video vpupā puniā illam 7 decollabo eam. vel assignabit rōnem quare defuit. 7 stetit vpupa nō multum longe 7 ait. dixi dici qđ vos nescitis 7 veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni siquidē mulierem regnantē inter eos 7 comperi populum suū colere solem absqȝ deo. Item in capitulo delchamar quod dicitur in tpe lune appropinquauit hora 7 fracta est luna quod exponentes doctores eorum dicūt ꝙ machometus stabat cum socijs suis 7 cum videret lunam appropinquantē coniunctioni dixerunt ei ostende nobis aliqđ pdigium. 7 tūc ipse iuuit lune duobus digitis. scȝ indice 7 medio. et tunc fracta est in duas partes 7 vna medietas cecidit supra monteȝ elikays qui imminet ciuitati meque ex vna parte. et alia medietas sup alium qui mons rubens appellatur situs ex alia parte ciuitatis. et cum sicut fracta esset. luna venit 7 intrauit manicā camisie machometi 7 ipse integrauit eam. Item in capitulo seba dicit̄ ꝙ vermis indicauit mortem Salomonis vbi dicit glosa ꝙ Salomō dum staret innixus super baculum suum subito tantus dolor eum ar-

ripuit q expirauit nec tamen corruit diuino mira
culo demones aũt qui ei seruiebant videntes eum
stare credebant eum viuere. 7 natus est quidã ver-
mis de terra 7 corrosit baculũ cui in itebatur. et
tunc fracto baculo corruit salomon et concurre-
runt demones 7 inuenerunt eum mortuũ 7 extunc
ceperunt hominibus nocere pro posse. Item ipse
machometus in libro narrationum reddit causaȝ
quare vinum sit illicitum. 7 dixit q deus misit an
gelos duos in terram vt bene regnarent 7 iuste iu-
dicarent 7 fuerunt isti angeli. Aroth et Maroth.
cumq venisset mulier que habebat causam inuita
uit eos ad prandium 7 dedit eis vinum bibere. qđ
eis deus mandauerat ne biberẽt 7 inebriati requi
sierunt eam de luxuria 7 consensit hoc pcio q vnus
doceret eam ascendere in celum 7 alius descendere
Cumq eam docuisset ascendere in celum 7 deus il-
lam videret audita causa 7 modo fecit eam lucife-
rum q esset ita pulchra inter sidera sicut erat in ter
ra inter mulieres. Data aũt occasione angelis qui
peccauerant vbi vellẽt puniri hic vel in futuro ele
gerunt magis puniri in presenti quã in futuro. et
tunc deus suspendit eos per pedes in puteo baby-
lonis cum cathena ferrea vsq ad diem iudicij. hec
et similia multa cõtinent in predicta lege per que
quilibet sapiẽs poterit cognoscere fictionẽ q nul-
lo modo sit lex dei. Non enĩ lex diuina cõsueuit lo-
qui hominibus per tales fabulas. sunt enĩ sequen
tes machometum illi de quibus prophetauit pau
lus a veritate quidem auditum auertent ad fabu
las aũt conuertent. Item dicit in libro narratio
num. q celum creatum fuit de fumo 7 fumus de va
pore maris. 7 mare de monte quodam qui vocatur
caph qui cingit totum orbem 7 sustinet celum. Di
cit etiam q sol 7 luna erant equalis luminis 7 vir
tutis 7 nõ erat distinctio inter diem 7 noctem qua
dam aũt vice volabat gabriel 7 accidit vt ala sua
tangeret lunã que obtenebrata est sicut mõ cerni-
mus. Preterea dicit q nat' ẽ sus de stercore elephã-
tis et mus de stercore porci. 7 cattus de fronte leo-
nis. quod narrat in hunc modum. Nam cum esset
noe in archa cum filijs et animalibus qñ ibant ad
secreta nature inclinabatur archa 7 maxime cum
ibat elephas 7 cum vehementer timerent consulit
noe dñm. qui ait vade 7 inclina culum eius ad fora
men stercorarie 7 fecit sic. qui 7 stercorisauit et na-
tus est sus grandis satis de stercore elephãtis. Cũ
aũt rostro forsorio grunolaret feces vt solet natus
est mus 7 cepit rodere tabulas arche 7 tunc maxi-
me timuerunt 7 consulto dño noe percussit leonẽ
in fronte 7 egressus est cattus per nares eius 7 hec
est causa vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit
iterum in eodem q deus in fine mũdi occidet om-
nem creaturam etiam angelos 7 archangelos 7 ni
hil remanebit viuum nisi deus 7 mors que est qui
dam angelus qui dicit adriel. 7 tũc precipiet deus
adrieli q occidat seipsum. quo facto dñs insulca-
bit voce grandi. 7 dicet vbi sunt satrape mundi et
principes 7 post hoc resuscitabit omnia. Ipse eti-
am machomet' scripsit librum vbi posuit duode-
cim milia verba stupenda. 7 cum admirantes que
rerent vtrum omnia illa essent vera. Respondit q
solum tria milia veritatem habebant omnia alia
falsa erant. Cum igitur in predicto libro aliquid
falsitatis deprehenditur dicunt saraceni q hoc di
cit machometus quia nõ erant omnia vera 7 istud
est de illis residuum totum semper in suo robore
perseuerat. ita etiam faciũt saraceni de alchorano
quia cum multa falsa in eo 7 mendatia comprehẽ
dantur tamen propter quedam vera que continet
quasi verbum dei ab eis colit. Non est sic de euan
gelio christi quia si in eo vnum solum verbum fal-
sum inueniretur quod absit de euangelio vt dicit
Aug'. causa iusta esset q totum euãgelium friuo-
lum reputaretur 7 vanum quia modicum fermen
tum corrumpit totaȝ massam ſm apostolũ. 7 hinc
est q literati et magni sapiẽtes inter saracenos nõ
adhibent fidem sed fictionem doctrine aduertunt
in predicto libro. Cuius sũt duo signa. Primũ q
renuunt disputare cum alijs sapientibus publice.
Secundũ q nolunt adduci alchoranũ in publicũ
et dolent vehemẽtissime cum ab alijs legitur 7 nul
lo modo vellent q in linguas alias 7 lras transfer
retur. Scimus enĩ q verum aurum neq lumen ti-
met neq ignem. Et ideo quia christiani de verita
te confidunt que fortissima est 7 manet ineternuȝ
libenter cum alijs nationibus de euangelio confe-
runt gaudentq cum ab alijs natõnibus creditur
et desiderant q omnibus publicetur 7 in linguas
alias transferatur 7 nõ solum scripturis sed etiaȝ
picturis 7 colaturis publice xpi passionem osten-
dunt q ab alijs nationibus ludibrium 7 ignomi-
nia reputat.

De malicijs legis machometi spurcissimi.

Quartus passus ẽ de

malicijs legis machometi. Cum deus
sit summe bon' et optimus scit optima
adducere ſm dyonisium si mala ptinet lex aliqua
constat illam nõ esse a deo talis est lex machometi
vt patet per totum alchoranum. Dicitur enĩ in ca
pitulo elhacaph et etiam in capitulo elcem quod
interpretat demones. q ipsum alchoranum placȝ
demonibus 7 in eo delectant. demones auteȝ sunt
praui 7 damnati in voluntate quibus non placet
nisi quod malum est igitur alchoranum est malũ.
Preterea alchoranum est causa omniũ malorum
vt occasionis 7 rapine 7 periurij 7 hmõi que quidẽ
mala sunt. Alchoranum nõ solum permittit sed
mandat occisionem nec est excusatio q mandat q
occidant increduli. Dicit enĩ sine dubio q fideles
nõ debent occidere fidelem. ipsos aũt infideles p-
cipit occidi nisi soluant tributum. ergo soluere tri
butum est integra causa q occidant vel nõ occidã
tur. Preterea sicut in alchorano in pluribus locis
legitur nullum est maius malum q imponere deo
mendacium. Alchoranum aũt deo imponit men-
dacia multa pter illa que dicta sunt superius que
omnia redundant in deum quõ ergo alchoranum
est sermo dei vt dicunt. Possumus autẽ ostendere
plura alia. Nam in capitulo elembpaal quod in-
terpretat lucra. dicit q lucra sunt dei 7 nuncij. 7 q
debet deo quintam partẽ de his que lucrant. Sed
nunquid deus est ita malus q permittit rapinam
vt inde insequat partem suam scȝ quintam partẽ.
An est ita pauper q nõ habet vnde alat pauperes
suos scȝ viduas 7 pupillos et peregrinos de quib'
ibi loquitur nõ permittat rapinam vt inde lucret
Certe iam fecit machometus deum consortem si-
bi in malum quem nõ potest habere consortem in
bono. Q aũt pcipiat rapinam pateȝ asana. xij. vbi
loquitur saracenis in hunc modum viri boni deũ
timentes factis p que vosipsi pinqui sui sitis stu-
deatis ipsiusq nomine vsq quo vos meliores 7 ela
ciores efficiamini pdatores 7 expugnatores estote
Preterea licȝ alchoranum aliquo modo prohibe
at rapinam vel periurium vel quedam alia mala.
tamen ipsa phibitio est quedam pmissio. dicit enĩ

ne faciatis talia mala que deo nõ placent. sed si feceritis ipse est misericors et miserator quia indulgebit vobis de facili. De rapina aũt nihil mandat vnq̄ ꝙ restituat̃ nec ipsi talem consuetudinem habent. Sꝫ sufficit saraceno ꝙ dicat nõ ẽ de⁹ nisi de⁹ ⁊ machometus est nũcius eius. De piurio vero expresse dicit in capitl'o elmeyde qđ interpretat̃ mẽsa nõ imputabit vobis deus fraudationẽ iuramẽti sed moderationem eius quasi dicat piurium nõ obligat ad culpam sed ad penam. et postea subdit ꝓ transgressione vero eius decem miserorum cibatio seu eorum vestitio aut vnius captiui redẽptõ. qui aũt hoc nõ valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequunt̃ omnia mala nõ eñ timẽt rapere vel fraudare nec piurare nec seruẽt. fidẽ tamen xp̄iani tenent ꝙ fides seruanda est hosti ⁊ etiam infideli. Ex supradictis satis patet ꝙ lex machometi non est lex dei ex quo m̃ltas cõtinet malitias ⁊ m̃lta falsa ⁊ criminosa.

Qꝛ lex machometi nõ est confirmata miraculis

Quintus passus ẽ q' lex machometi nõ est confirmata miraculis.

Ex quo quicunqꝫ sani intellectus poterit aduertere ꝙ non est lex dei. qñ eñ moysen misit deus ad pharaonem ostẽdit magna miracula. helyas. helyzeus. et alij ꝓphete fecerunt magna et inaudita miracula ⁊ illi precipue omnes qui aliquid nouitatis attulerunt mundo. xp̄us aũt venit ꝓprie cum prodigijs ⁊ signis maximis sicut etiã in alchorano dicit̃. Si aũt dicant saraceni ꝙ plura ⁊ magna miracula fecit machometus sicut est illud de integratione lune fracte ⁊ de fonte aque quã cũ digitis suis fecit emanare. hec friuola sunt ⁊ contra alchoranum eorum. prohibꝫ eñ machometus ꝙ nihil de eo credant nisi qđ scriptum est in alchorano de omnibus inquit ph̄s multa mentiti sunt. qđ ne de me verũ teneat̃ qđ alchorani auctoritate fulcit̃ qui cum miracula nõ faceret ostendere volens causam deum consequenter introduxit dicẽs. dñs dixit ad me. ideo te miracl'a facere nõ permitto quia ne tibi scꝫ cõtingat sicut in alijs ꝓphetis in miraculis timeo. suo ergo testimonio conuincitur nullum fuisse miraculum seu signum. Itẽ ipse machometus in alchorano frequẽter recitat ꝙ cũ homines ei dicerent ostende signa que fecit moyses ⁊ xp̄us ⁊ alij ꝓphete. Respõdebat quia moyses venit cum signis ⁊ nuncij ceteri ⁊ maxime xp̄s qui venit cum maximis ꝓdigijs ⁊ mũdus nõ credit eis sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nõ permittit me deus facere miracula. nõ eñ crederent sed veni in virtute armorum. Sed hoc conuincit̃ exp̄ssum esse mendatium. quõ eñ non crederent ei si faceret miracula qui crediderunt ei sine miraculo. Talia eñ mandauit eis ad que mundus ꝓnus est ⁊ currit sine aliquo miraculo ⁊ mandato. scꝫ ꝙ occiderent et raperent ⁊ mulieres plurimas impregnarent et ꝙ dentem ꝓ dente ⁊ oculum ꝓ oculo extraherent. Ad hec aũt omnia ita ꝓni sunt mundani hoĩes vt vix ⁊ cum magnis vltionibꝫ ⁊ iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Qꝛ autem induxit ꝓ signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorum expressam cõtinet falsitatem nõ eñ semꝑ fuit victor sicut moyses ⁊ ihesus enoch ⁊ helyas quos angelus dñi semper ꝓtexit ⁊ victores fecit. Machometus aũt vincebat aliqñ ⁊ aliquo modo vincebat̃ sicut ⁊ alij tiranni. nam dentes eius in bello contriti sunt ⁊ facies collisa sicut habet̃ in bello qđ vocatur gasimetobor vbi fuit vulneratus in ore ⁊ amisit vnũ dentem de prioribꝫ corruit quoqꝫ in foueam ⁊ fuit valde turpiter victus q̄uis in ꝑcedenti nocte ex parte dei sui contrariũ ꝓmisisset. hec in pugione ⁊ alia similia parte scđa capitulo. viij. Ex q̃ etiã ptꝫ ꝙ nõ est miraculũ illud qđ ꝓ signo inducũt videlicet ꝙ subito magna pars mũdi ei adhesit. Talem eñ legem constituit ⁊ talia mandata dedit ad q̄ omnes ꝓni sunt etiã sine mandato vt superius patuit. Dixit eñ. iussit mihi deus terrere gentes gladio donec testificent̃ ꝙ nõ est deus nisi deus ⁊ ꝙ ego sum nuncius eius qđ si fuerint confessi sanguinẽ ⁊ pecuniã suam saluauerunt et inde saraceni dicunt̃ saluati. Nam quicunqꝫ recipiebant mandatũ machometi ipse ⁊ sui saluabant eum ⁊ nõ occidebant nec expoliabant. vnde ⁊ saraceni nõ saraceni vocant̃ sed messalami qđ interpretat̃ saluati ipsi autem vere credunt se esse saluatos ⁊ derident xp̄ianos qui nolunt dici messalami. i. saluati vt ipsi sed volunt dici xp̄iani. Dum aũt plures a machometo taleꝫ saluationem acciperent ex ꝑdicta causa. Postea fecit ꝑconisari quicũqꝫ dixerit nõ ẽ de⁹ nisi de⁹ intrabit paradisũ etiã si latrocinatus fuerit ⁊ fornicatus. Venit aũt quidam ad machometum dictus hebidorda. ⁊ quesiuit ab eo si hoc essꝫ verum. Et respõdit ꝙ sic et addidit etiam si cum ꝑcedẽtibꝫ biberit vinũ ⁊ etiã si occiderit ⁊ adiecit machametus etiã si turserit nasum hebidorda ad ea aũt oĩa ꝯfirmãda nõ ostendebat miraculũ sed nudabat gladium Idem habet̃ exp̄ssius in capitulo ꝓphetarum vbi sic legit̃. Dixerũt de machometo scꝫ auscultasti sõnias seu blasphemias vel certe poetizas fiant ad nos saluantẽ cũ miraculo vno oñde quẽadmoduꝫ missi sit ⁊ priores. Rñdit. destruxit inqt de⁹ ciuitates añ eos q̄ nõ crediderũt ⁊ q̄ ꝑcesserũt vos ñ crediderũt nec etiã vos miraculis crederetis nisi ꝑ gladiũ vt sicut in capitulo ꝓphetarum narrat̃. Ait de querẽtibus miracula fieri ab eo ⁊ dixerunt ei. Auscultasti somnias ⁊c̃. Respõdit sicut supra. vsqꝫ ꝑ gladium. Audite ergo machometici si alchoranũ visitatis ipse est qui affirmat machometum mille fecisse miracula longe aũt plures sunt quos consumpsit gladius q̄ qui gratis eum secuti fuerunt. Declarat ergo ex supradictis legeꝫ machometi nullo miraculo fundatam esse ⁊ sic nõ dicendam lex dei. Fides aũt xp̄iana que ꝑcipit ardua tota est fundata in miraculis vtilibus ⁊ manifestis que nõ solũ xp̄s fecit sed etiam apostoli post eum. etiam doctores qui euangelium ⁊ ap̃lorum dicta exposuerunt et vsqꝫ ad ista tp̄a durauerunt miracula scꝫ de effugatione demonũ ⁊ curatiõe languorũ et resuscitatione mortuorum. Hec mirabilia faciunt xp̄iani ⁊ fecerunt qui dicunt xp̄m crucifixum esse verum et solum deum. Et si dixerint saraceni ꝙ ista nõ credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis. Constat eñ ꝙ totus mundus colebat ydola ⁊ maxime romani qui tenebant monarchiam mundi hi receperunt fidem xp̄ianam et nõ solum acceptauerunt xp̄m crucifixum esse verum deũ. sed etiã expulerunt omnes alios deos qui tãto tempore in ydolis qui dabant eis responsa nec imponebant eis aliqua grauia cum fides christiana tam ardua et insolita mundo imponat vt contemnere mundum contemnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibꝫ aliena non appetere propria largiri. Hec omnia mũdus acceptauit et ritum pristinũ dimisit. Aut igitur propter sufficientia miracula aut sine miraculo: maius autem miraculum fuit si sine miraculo ⁊ per hoĩes imponentes simplices ⁊ pauperrimos

procurari potuit ⁊ hec fecerũt christiani nõ alios
occidendo.sed mortem ab alijs equanimiter tolle
rando.Constat aũt modis omnibus fidem chri-
stianam stupendis miraculis esse fundatam legez
etiam machometi nullo fulari miraculo non eniz
indiguit.et maxime quo ad carnales homines et
mundanos.Alij vero scilicet intelligentes litera-
ti ⁊ virtuosi viri ei nullatenus adheserunt fidem.

Ꝙ est lex contradictionis.

Extus passus est ꝙ

lex machometi est lex contradictionis.
Sunt em̃ in eo innumere contradictio-
nes de quibus propter breuitatem octo subiungũ
tur.Primo se dicit esse generalem prophetaz ⁊ ta-
men dicit ꝙ alchoranus datus est ei arabice et ꝙ
nescit aliam linguam nisi arabicam.Item secun-
do dicit in capitulo ƀ delbachara ꝙ interpretatur
vacca ꝙ iudei et christiani ⁊ sabei saluabũtur ⁊ ca
pitulo ad miraz.dicit postea ꝙ nullus saluabitur
nisi in lege saracenorum. Item tercio mandauit
eis ꝙ nõ altricẽtur cum hominibus alterius secte
verbis asperis sed verbis mansuetis.nõ enim per-
tinet ad hominem dirigere .sed ad deum solum et
vnusquisqꝫ habet de se solo reddere rationem ⁊ nõ
de alio.et postea mandat in pluribus locis ꝙ occi
dantur et expolientur qui non credunt donec cre-
dant vel soluãt tributum.preterea ipse dicit in ca
pitulo libem ꝙ illi qui recipiunt sine deo dñm ali
um tu non es patronus ⁊ procurator eorum sed de
us reseruat sibi.Est igitur notabilis contradictõ
qui ex vna parte auctoritate dei totiens mandat
ꝙ occidantur increduli ⁊ ex alia parte deus man-
dat ꝙ etiam pro tanto scelere nullus est procura-
tor ad puniendum sed soli deo reseruentur.Item
quarto machometus in capitulo ztalt tenunti in
fine iactat se ꝙ ipse non est de compellentibus sed
quomodo nõ est de compellentibus qui mãdat ꝙ
non credentes occidantur et expoliantur. Item
hoc in capitulo de vacca concedit zodomiam tam
cum masculo ꝙ̃ cum femina.dicit em̃ saracenis ꝙ
non polluant se cum infidelibus nisi credant ⁊ de
mulieribus dicit mulieres vestras aratura vestra
arate eas vt vultis.et tamen in eodẽ capitulo ꝓus
dic̃ ꝙ illi zodomite tempore loth operati sunt ab
hominabile vitium et pristis nationibus insuetũ
Item.vj.ipse dicit ꝙ noe abraham ysaac et iacob
et filij eorum fuerunt saraceni et tamen ipse dicit
ꝙ mandatum est ei ꝙ ipse esset primus saracenus.
Preterea constat ꝙ non fuerũt saraceni ꝙ̃tum ad
ritum nisi postꝙ̃ fuit data lex saracenorum.lex au-
tem saracenorum est alchoranum quod quidem
fuit datum post legem moysi et euangelium sicut
habetur in alchorano.immo non sunt adhuc.se-
ptingẽti.lxxxv.anni.ꝙ fuit machometus cum ip-
se venerat anno domini.sexcentos.lxvj.sicut patu-
it supra consideratione prima articulo.iij. Con-
stat tamen ꝙ noe abraham ysaac et iacob fuerũt
ante legem moysi ⁊ euangelium.Item.vij.ipse di
cit ꝙ deus prohibuit augurium.et tamen ait au-
guriemini si aliter non potestis in scissura datili ⁊
qui hoc nõ fecerit anathema sit.Item octauo ipe
dicit se missum arabibus quia nuncium nõ habu
erunt dicit enim ꝙ alchoranum datum est eis solũ
in lingua arabica.dicit enim se nescire aliam lin-
guam nisi arabicam.Unde cuz adhesissent ei qui
dam bacherra iocobinus et salon persa et abda al
ba de perside filius seleam iudeus ⁊ quidã dicerẽt
ꝙ ipsi instruebant eum.ecce cecidit in faciem suaz
et contracte sunt manus eius et pedes ⁊ socij coo-
peruerunt eum vestibus suis et ad se rediens dicit
deus misit me corripere vos de sermone quem di-
xistis ꝙ tales me docerent legitqꝫ eis vnam lectio-
nem als sententiam que est in fine lectionis elnael
quod interpretatur palma que sic dicit. Scimus
ꝙ ipsi dicent ꝙ instruit eum homo . lingua autem
qua loqueretur ei perseca .hec autem arabica pa-
tens ẽ .et ex hoc dicit quomodo potest esse ꝙ illi
instruant me quorum vnus persecutus est et alter
hebreus qui dixerunt ei potest esse ꝙ lingua sua ti
bi loquatur et exponunt tu lingua tua omnia no-
tifica hanc inuenit responsionem.sed qui non po-
terat instrui ab hebreo et persa qui sũt propinqui
quomodo poterat alius valde remote lingue in-
struere.Ipse tamen post dicit se esse missuz ad vni
uersitatem gentium.Sed quomodo ibit ad omẽs
gentes in septuaginta linguis qui nescit recitare
suum sermonez nisi in lingua arabica.Dicit tamẽ
vnde habetur in libro probetarum ꝙ dixit ei deus
non misimus te nisi ad vniuersitatem gentium .et
igitur manifesta contrarietas et apertum menda
cium ꝙ sit missus solis arabibus et omnibus gen
tibus. Non igitur alchoranum est lex dei in qua
tot contradictiones inueniuntur. Unde sentẽtia
est machometi in capitulo elnesa quod interpre-
tatur mulieres ꝙ si iste alchoranus non essꝫ a deo
inuenirent̃ vtiqꝫ in eo contrarietates multe.Sua
igitur sententia sit in destructionem sue legis quia
ex quo vt visum est multe manifeste cõtrarietates
sunt in eo non est lex dei.

Lex machometi nõ est lex dei quia in multis est
per hominem reuocata et ꝙ dyabolus fuit princi
palis autor alchorani.

Eptimus passus est

ꝙ lex machometi non est lex dei quia est
in pluribus ꝑ hominem reuocata.Un-
de non est tale examẽ legis saracenorum inter eos
quale inter christianos sepe fit per cõsilia genera-
lia vbi veritas fidei repetitis ignibus luce clarior
innotescit.Cum saraceni qui eius noticiaz habẽt
pro autentico tenẽt actum factum per machome-
tum abdulhaqui qui erat alpharã in ciuitate que
dicitur malaga qui refert in suo libro versuum re
uocatorum.ꝙ cum ipe vidisset multos locutos fu
isse in modo quo aliqui versus alchorani reuoca-
bantur ⁊ ꝙ nullus in hoc fecerat finem ꝙ receden-
do a predicta ciuitate congregauit doctores regu-
le qui ei auxilium dederunt cum auctoritatibus ⁊
libris antiquorum magistrorum ⁊ ꝙ sic composu
it breuiarium certissimum de eo qḋ breuiariũ re-
putatur inter doctos magnum onus legis macho
meti et non minus preiudicium.quia ostendit al-
legando super eo alios passus alchorani.ꝙ in ipso
met alchorano quod tenetur ab omnibus sarace-
nis pro lege sua data a deo sũt reuocati.cc.⁊ .xxvij.
versus de quibus ratione guerre sunt reuocati cen
tum.xxiiij.versus.ita ꝙ saraceni faciendo guerraz
contra non saracenos ipsi contradicũt legi sue in
centum.xxiiij.passibus.verbum est magni ponde-
ris dicere sunt reuocati.Aliud est cõcordare vnuz
passũ cũ altero exponẽdo ⁊ declarando quõ in suo
casu intelligit̃ vnus passus ⁊ in alio alius sicut cũ
in multis passib9 videt̃ esse ꝯtrarietas inter docto
res xpianos fit studiose ⁊ autẽtice ꝑ generalia cõ-
cilia ⁊ sanctos pr̃es habita examinatiõe longo tẽ-

pore cum cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis ⁊ doctoribus ac multis literatis sue curie et extra. Sed ꝙ aliquod concilium vel papa dicat ꝙ aliquis passus euangelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omnium christianorū ꝙ in lege dei fiat sicut in legibus ciuilibus vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cancellarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult reuocat. vel sicut in foris regni castelle ⁊ ordinationibus quia aliqui reges faciūt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt q̄ ad antiquos foros ⁊ hoc est quia reuocare legez spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest reuocari lex que putatur esse dei per aliquem alium quia si verum est ꝙ esset dei nō dico per hominem sapiētem sed nec per dyabolum vel aliquē angelum nec per omnes dyabolos homines ⁊ angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad reuocandum tot versus libri alchoran nō fit mentio ꝙ fuit facta congregatio vniuersalis ex parte omnium saracenorum ⁊ ꝙ maiores eorum congregarentur requisiti. sed habent ꝓ autentico dictū vnius alfaqui. qui dicit ⁊ nō ꝓbat nec forte suo tempore fuit manifestum ꝙ petierit concilium super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare patet legē machometi non esse legem dei quia nec autentice examinatur. immo per vnum saracenum in pluribus reuocata ⁊ si vnus dyabolus licet sit hominibꝰ cōtrarius quia eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius proprium officium. nō tamen est contrarius alteri dyabolo quia si sic iam essꝫ in se diuisus belzebub non posset stare regnum eius cum omne regnum in seipsum diuisum nō sit stabile. Quomodo ergo potest dici ꝙ sunt tot versus alchorani reuocati cum ab omnibus saracenis dicatur liber a deo reuelatus. cum ergo vnus dyabolus nō sit alteri contrarius ⁊ minus vnus angelus alteri multominus deus sibipsi. Et cum omnes saraceni habeant ꝓ autentico ꝙ quedam dicta alchorani sūt alijs contraria. ⁊ ideo multa illorum reuocata nec debeat eis dari fides videant sapientes saracenorum per quem doctorum lex eorum debet dici composita ⁊ cum non a deo propter ea que dicta sunt. Relinquit̄ ergo ꝙ a dyabolo magistro machometi cuius officium est. falsa veris immiscere. ⁊ dulci melli venenum. quia si sic est ꝙ est in se cōtraria cōtento in ea in parte existente vero et in parte mendatio dici poterit auctor eius nō verax sed mēdax et ꝙ debet attendi mendatium est multum periculosum quia de talibus tam magnis ⁊ tam ꝑiudicialibus ⁊ damnosis mendatijs sicut sunt multa contenta in alchorano condemnantia animas suorū credentium in speciali hic ꝙ nō obstante quacunq̧ contraria ratione in alchorano. licet dicta per michaelem per gabrielem per deum per suos angelos ⁊ nuncios p̄cipiunt fieri guerram contra omnes qui nō tenent partem suam ⁊ nō specificat̄ hic quid contineāt alij versus reuocati in multis grauissimis, ⁊ periculosissimis. Sed cum hoc sit certissimum ꝙ deus ꝑ suam naturam nō potest esse mēdax. angelus bonus similiter quia cōfirmatus in gratiam dei. sed potest esse ⁊ est mendax dyabolus ⁊ homo. Si ergo lex machometi scd̄m dictum illius alfaqui ⁊ doctorum regule est contraria sibipsi et ideo nō data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimembri sufficienti et hanc rationem facit dn̄s cesariensis magister iohannes de Segobia in tractatu contra saracenos. Est ergo principalis actor alchorani nō homo sed dyabolus qui ex inuidia propria ⁊ ex ꝑmissione diuina propter peccata populi preualuit inchoare solenniter ⁊ efficaciter ꝑfidiam antixpi qꝛ videns dyabolus fidem christi crescere in partibus oriētis ⁊ ꝙ ydolatria iam deficiebat deuicto cosdroe rege persarum et medorum per eraclium regem christianissimum. et ꝙ ipse eraclius destruxerat excelsam turrim q̄ ipse cosdre edificauerat ex auro ⁊ argento ⁊ lapidibus preciosis ⁊ ꝙ crux christi iam tantū erat per eraclium exaltata et amplius exaltanda. et cum nō posset ipse dyabolus iam amplius defendere plures deos nec totaliter negare legem moysi ⁊ euangelium christi quod iam diuulgatum erat per totum mundum. Cogitauit ꝑfectionem legis quasi medie inter nouum ⁊ vetus decipere mundum ⁊ ad hoc exequendū assumpsit quendam hominem dyabolicum nomine machometum ritu ydolatram fortuna pauperum mente superbissimum ⁊ maleficijs famosum vt supra visum est. Et quidem libentius assumpsisset dyabolus hominem bone fame. si fuisset permissus. sicut et libentius primum attemptasset hominem per aliud animal in quo ipsius malicia celaretur q̄ per serpētem si fuisset permissus. sed nō permisit diuina sapientia, nisi vt talem assumeret ⁊ per talē hominem mundum inuaderet vt mūdus de facili aduertere posset qualis esset lex data per talem legislatorem.

De fundamento legis machometi.

Quarta consideratio

est scire in quo saraceni firmāt sue legis fundamentum. Et patebit ꝙ nihil reale habent sed totum est ficticium et fabulosum et tam manifeste mendacium ꝙ vnusquisq̧ ratione capax aduertere poterit hāc legē nulliꝰ firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorum israel laus eius sit qui transire fecit seruuꝫ sub vna nocte ab oratorio elharam que est domus meque vsq̧ ad oratorium remotissimum que ē domus sancta in hierusalem quā benediximus. Expositio huius sententie est in libro qui dicitur arabice halina hereig quod latine interpretatur in altum ascendere. et ideo vulgariter dicitur scala machometi in quo sunt octuaginta quinq̧ capitula in quibus narrat fictionem quandam sui ascēsus et descensus. Ex quibus omnibus breui summula compilaui intentum suū circa sue legis fundamētum. Dixit ergo narrans fictionem suam sic. Cuꝫ ego machometus essem mequa in domo mea ⁊ iacerem in lecto proprio iuxta vxorem meā post multam vigiliam in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi ⁊ statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostēdit quia facies eius erat alba plusq̄ lac aut nix aliqua et capelli erant rubicundiores corallo multo etiam rubicūdo habebat supercilia valde ampla ⁊ os pulcherrimum et bene formatum dentes quidem albos et valde claros ⁊ indutus vestibus omni re albioribus ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis cinctus erat duabus zonis auri purissimi ⁊ earum quelibet amplior grandi palmo manus ipsius rubicūde queādmodū ignis ⁊ ale ac pedes viridiores oī smaragdo. dixitq̧ mihi machōete. surge veni post me stringēs te zona ⁊ circūuoluēs caput tuuꝫ atq̧ corpus tuella tua alba. qꝛ deus vult tibi multa sue potentie ac secretorū suorum mirabilia

ostēdere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portā domus mee respiciens vidi ꝙ gabriel tenebat ꝑ habenas quandā bestiam quā mihi adduxerat cui nomen erat alborac que talis erat forme. Erat em̄ grandior azino 7 paruior mulo habebat faciē hoīs 7 crines eius erant de parlis pectus aūt de smaragdo. cauda de robino oculi clariores sole. pedes 7 vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat zellata quadā zella c sic mirabilit̄ cum parlis 7 p̄ciosis lapidibus operata ꝙ nullus est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequit̄ 7 hec bestia tota circūdata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel machomete ascende suꝑ bestiā istaȝ et equita et cum appropinquarē bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete et sustine ꝙ hic equitet suꝑ te qr iuro ꝑ nomen dei ꝙ nūq̄ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tūc bestia illa dixit. quis ē ergo iste. Et gabriel respōdit ei dicens hic est machometus dei nuncius 7 ꝓpheta magnus 7 cū bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui. gabriel vero mihi scandile tenuit siue staffam 7 cōfestim alborac ire cepit ita cito atq̄ suauiter ꝙ nullū os hoīs hoc dicere valeret. ego nanq̄ respiciens passus eius vidi ꝙ ita magni erant ꝙ inter vnū passum 7 alium erat tantuȝ spacīj quantū possit homo longius ꝓpriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templū hierosolomitanū 7 gabriel veniebat a dextris mecum. Et audiui quandā vocē bis mihi dicentē ha. ha. machomete expecta me et ego nihil respondi. Deinde vidi quandā dn̄am pulchrioreȝ quā vnq̄ vidi que tribus vicibus dulciter clamās dixit ha. machomete aliquantulū me expecta 7 ego cum appropinquassem 7 vellet mihi loqui nō modicum dedignatus reliqui eam. Dixitq̄ mihi gabriel. mō cognosco magnā in te scientiā fore 7 dicam tibi q̄re. scias ꝙ vox illa que primo te vocauit erat lex iudeorum 7 si respondisses ei oēs tue gentes iudei facte fuissent. Vox vero scd̄a. lex xp̄ianorū fuit cui si respōdisses oēs tue gētes fidei xp̄iane adhesissent. sed dn̄a illa cunctis induta coloribꝫ que postremo te vocauit est mundus iste qui delicījs omnibꝫ plenus extat 7 quia expectasti eam scias vero qr gentes tue plus solaciorū plusq̄ deliciaruȝ habebunt q̄ oēs alie gētes que vnq̄ in p̄terito fuerint vel sint in futuro. sed qr dedignatus reliquisti eam nec sibi respondere curasti tu magis sine peccato eris q̄ fuerint omnes alīj ꝓphete hactenus vel qui imposterum subsequunt̄. quo dicto tacuit 7 duxit me in templū. 7 postq̄ fuimus ante portā templi p̄cepit mihi vt descenderē ad quendā nigrum lapidē vbi soliti erant ꝓphete descendere 7 descendi. 7 cum descendissem gabriel angelus ꝑ habenas ligabat alborac ad lapidem p̄notatum 7 accipiens me ꝑ manum duxit in templū in quo inueni omēs ꝓphetas stātes in circuitu templi deintus quos deus illuc venire ꝓ me honorando 7 exire de eorum fecerat sepulchris stabant quidē omnes me expectādo erecti suꝑ pedes suos 7 cum viderunt me cuncti orationes facere ceperūt. Tunc gabriel mihi dixit. Veni machomete 7 fac orōnem priusq̄ alīj quia tu es rex ꝓphetarum oīm 7 cunctarū gentiū dn̄s qd audiens misit me ante 7 feci duas orōnes satis leues Deinde erexi me suꝑ pedes et statim omnes ꝓphete me salutauerunt gaudentes et mihi magnū honorem contulerunt et amplexantes me dixerūt mihi bona noua de maximo bono quod deus mihi p̄parauerat et meo populo vniuerso et ꝓ me deinde omnes deum rogauerūt. Alibi dicit̄ in. ij. libro doctrine sue ꝙ inuenit ibi Abraham moysen et ihm filium marie et dicit ꝙ moyses obtulit sibi vnum vas plenum vino. et abraham aliud plenū lacte. 7 ihesus aliud plenum aqua. Et tūc ego ait machometus audiui vocem quandā coram omnibꝫ astātibus celitus dicentis mihi. Si vas vini elegeris tu cum populo tuo peribis. Si aūt vas lactis submergeris. Si vero vas aque elegeris tu cum omnibus tuis ad deum imperpetuum dirigeris. Et cuȝ machometus p̄dicaret hoc fundamentū in hierusalem cunctis astantibꝫ in confirmatione sue fictionis addidit moyses erat ruphus et crispus. iesus filius marie erat flauus capillis et medie stature 7 videbant̄ ab eius capite aque ꝓsilire 7 tn̄ aqua nō erat ibi abrahā erat ꝓcerto mihi similis. Sequit̄ in p̄dicto libro scale machometi p̄actis oratōnibꝫ in templo vt supra. Ecce gabriel ꝑ manum meā accipiens duxit extra templum et ostendit mihi quādam scalam que durabat a primo celo vsq̄ ad terram vbi stabant. Erat em̄ scala illa pulchrior res q̄ vnq̄ visa fuerit 7 ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illum ad quē descēderā ego primo et primꝰ gradus erat de rubino. Secundus de smaragdo. Tercius de perla albissima et quilibet alioruȝ de lapide p̄cioso iuxta naturā suam cum perlis operato ex auro purissimo tam ditissime ꝙ nullū cor hominis cogitare hoc possit et erat circūdata āgelis qui custodiebant eum. Gabriel quoq̄ me per manum accepit et eleuans a terra posuit me super primum gradum scale et dixit mihi. Ascende machomete et ascendi et gabriel mecum sim̄r. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiā deputati. et ꝓcedens ꝑ scalam vidi quēdam angelum valde magnum qui suꝑ cathedram sedens tenebat in manu sua tabulam quandā que ab oriente durabat vsq̄ ad occidentem qui vna hora tabulam respiciebat et alia mundū 7 p̄cepit mihi gabriel ꝙ salutarem eum quia magnū tenebat locuȝ coram deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutatiōȝ capite suo et non tm̄ ore. Et dixit illi gabriel. quō nō salutas hoiem meliorem de mundo. 7 ille quesiuit a gabrieli dicens. quis ergo hic est. gabriel respondit. hic machometus nuncius dei nostri. Et ille. Est ne ipse iam missus. Et gabriel dixit. vtiq̄ sine dubio et statim me salutauit angelus dicens. valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille ꝙ ego eram altior et honorabilior nuncījs omnibus et de iure cunctorum dn̄s populorum. Et addidit. Scias machomete ꝙ populus tuus erit ille qui in hoc mundo manebit posterior 7 plus durabit quam oēs alīj populi vniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo ꝙ vitant malum et faciunt quidem bonum 7 sic ab illo expeditus. gabriel mihi dixit ꝙ ille erat angelus mortis. Quo audito mox versus ipsum iui et dixi. Es tu angelus mortis. qui respondit vtiq̄. Postea quesiui ab eo rogans ꝙ diceret mihi quomodo ipse de corporibus hominum animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominum creatus est a deo et positus super terram dedit mihi deus hoc officiuȝ vt extraham animas de corporibus hominum vsq̄ ad venturam iudicīj diem magnam. ita ꝙ nemo viuus remaneat excepto solum deo 7 me etiam cum eodē. debet nāq̄ postea deus mihi aīam meā extrahere ac ipse postmodū sine fine solus in vita ꝑdurabili remanere. Et q̄siui ab eo quō coḡsceret que aīe iture essent in ꝑadisū et q̄ in infernū. Et rn̄dit

machomete nonne vides tu ꝙ noīa cunctorum ho
minū quiquondā fuerunt ⁊ qui modo sunt ⁊ erūt
vsq̄ in fine3 pn̄tis seculi oīa in hac tabula scripta
patent. Et etiā mors quā habiturus est ipsorum
quilibet nec nō ⁊ bonū ⁊ malum qđ deus iam illis
pparauit iuxta meritū singulorū. ⁊ ideo bene scio
qui eorū in paradisum ⁊ qui in infernū sunt ituri.
Narrat etiā ibi modū quō mittit angelos bonos
ꝓ bonis ⁊ malos ꝓ malis et quō extrahit aīas bo-
norū cum dextera ⁊ aīas malorū cum sinistra. Se-
quit̄ ⁊ ꝓfectus inde vidi alium angelū ita magnū
ꝙ tenebat caput suū supra celum et pedes eius in
abyssum qui factus erat ad modum galli cui deus
ostenderet omēs horas quib⁹ fieri orōnes debebant
Nam cum tp̄s erat orandi veniebat quedā vox de
celo dicens. tu creatura que deo es obediēs ꝑcipio
tibi ꝙ laudes deū. ⁊ mox ille angelus alta voce di-
cebat bñdicat̄ deus rex sanctissimus angelorum ⁊
aīarum ⁊ creaturarū oīm quo dicto galli qui sunt
in terra hoc audientes cōfestim cantabant oēs et
deum cantando laudabāt dicentes in cantib⁹ suis
vos oēs qui obedientes estis deo surgite ⁊ laudate
ipsum qm̄ idē potēs est sup oēs res ⁊ ipse fecit eas.
etiam ⁊ creauit. Et ꝓfectus inde vidi quendā aliū
angelum cuius medietas erat ignis ⁊ medietas ni
uis nec tn̄ ignis destruebat niuem nec econtra qui
etiā laudabat deū orans ꝙ sicut in eo cōiunxerat
ignem ⁊ niuem sic coniungeret corda gentiū q̄ sibi
obediētes essent. Et ꝓcedens inde vidi aliū ange
lum ita ⁊ magnū ꝙ eius magnitudinē dicere non
auderē salutaui eum. sed ipse in orationib⁹ existēs
nō mihi rn̄dit. dixitq̄ sibi gabriel. Quare nō salu-
tas meliorē hoīem vniuersi seculi. Et ille. quis est
ille de quo dicis. Et gabriel angelo. hic est macho
metus quem vides. Et ille. Est ne ipse missus ad
huc. Et gabriel rn̄dit. vtiq̄ vere. Et ecce stati3 an
gelus ille ac alij quos primo viderā salutauerunt
me et dixerunt mihi valde bona noua de maximo
bono qđ pparauit mihi deus. Et ꝓfectus inde vi-
di aliū angelū mirabili modo magnū qui sedebat
sup sedem ⁊ tenebat intra manus suas pilā ꝙ̄ma-
ximam cū quasi ipse solū vnū ictum daret celū de-
strueret atq̄ terrā ⁊ cum gabriel pilā respiceret eā
dem statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur ploras
Et ille machomete. Hic angelus thesaurarius est
inferni. Quo audito iui versus eū ⁊ ipsu3 salutaui
Uerūtn̄ ipe mihi nō rn̄dit. Gabriel aūt dixit. quō
nō rn̄des meliori hoī ꝙ vnq̄ fuerit adhuc missus.
Et rn̄dit sicut supradictū est de alijs. Et addit ꝙ
illi qui de ꝑplo meo in inferno extiterint minus pe
narum habebunt ꝙ̄ alij vniuersi ⁊ rogaui eum vt
mihi diceret quō infernus factus est. et statim sic
mihi narrare incepit. Scias machomete ꝙ quō in
fernus primo factus est. deus fecit accendi ignē su
per eū septuaginta milib⁹ annorū quousq̄ factus
est totus rubens igne illo. Postea vero sup illum
ignē fecit sup accendi ꝑ tantūdem tp̄is aliū donec
totus factus est albus. ⁊ post hunc ignem fecit ad
huc aliū sup accendi sil̄r ꝑ alia septuaginta milia
annorū ita ꝙ totus niger factus ē ⁊ plusq̄ aliqua
res obscurus ignis aūt iste semp in seipo ardet mi
rabili modo fortiter. sed tn̄ flamam aliu3 nō emit
tit. Quesiui iterum ab eo sil̄r quō facti sunt ange
geli inferni ⁊ quā vitam ducunt. Et rn̄dit scias ꝙ
deus creauit eos oēs de igne ⁊ sunt in igne nutriti
et si hora sola de igne exirent subito morerent̄ nec
possent sine igne viuere sicut nec piscis etiam sine
aqua. Et sil̄r creauit eos deus mutos et surdos et
misit in corde eorū tantū duriciei ⁊ crudelitatis ꝙ
hoc nemo recitare valeret nesciunt eni3 quicquid
aliud facere ꝓterq̄ torquere crudeliter ⁊ affligere
peccatores. ⁊ ideo fecit eos deus mutos et surdos.
ne audirent voces seu lamenta peccatorū cū ipsos
affligūt. Et sil̄r fecit eos ita crudeles ꝙ si forte vi-
derant peccatores aliqua signa humilitatis ꝑten-
dere ipsi neq̄ de peccatorib⁹ neq̄ de solo humilita-
te curam habeant aut vllam etiā pietatē. Nam ꝑ
ter penam ignis inferni quā sustinent peccatores
habent penā aliam valde crudelē quia angeli qui
sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et mal
leant duriter peccatores ꝓpter maximā crudelita-
tem que in eis est put in alchorano loquit̄ deus di
cens. misimus quide3 in infernū angelos nostros
fortes ⁊ duros atq̄ crudeles vt nostra mādata fa-
cient ⁊ obseruent ipsi ꝙ̄ nobis obediunt in omni-
bus q̄ mandamus. ⁊ cū thesaurarius mihi hec oīa
retulisset ego ⁊ gabriel ab eo recessimus timore expa
uescentes nō modico. Et vltra ꝓfecti sumus quo-
usq̄ venimus ad primū celū et hoc dicit̄ celū lune
qđ totum erat ferreū et habebat tantū spissi in so
liditate quantū possit hō ire in quinq̄ annis ⁊ tā
tundē spaciū erat inter ipsum ⁊ alium scdm celum
Gabriel autē pulsauit ad portā ⁊ statim venit ad
nos quidā angelus ita magnus ꝙ ipse in longitu-
dine habebat spaciū itineris hoīs ꝑ mille annos.
et tantundē in latitudine. vidimus etiā portas ce
li q̄ mirabiliter pulchre erant ⁊ multos etiā ange
los custodientes eos qui erant valde bene ac ditis
sime pornati. Tunc gabriel venit ad vnā portarū
vt intraret qđ cum vellet facere quidā angelus di-
xit ei. gabriel quid vis ⁊ quis est tecū. Qui rn̄dit.
mecum est machometus ꝓphetarum sigillu3 oīm
et cunctorū dn̄s nunciorū ⁊ volumus ibi intus in
trare. Hoc aūt dicto mox nobis porte apti sunt et
intrauimus ⁊ cum introissemus omēs angeli qui
erant ibi salutauerunt me ⁊ dixerunt mihi valde
bona noua de quib⁹ non modicū sum gauisus. Et
respiciens vidi ꝙ ipsi habebant facies hoīm ⁊ cor
pora ad modū vaccarū habebant etiā ad modum
aquilarū alas ⁊ erāt hi angeli numero septuagin-
ta milia q̄rū q̄libet habebat septuaginta milia ca
pita ⁊ qđlibet caput septuaginta milia cornua. et
qđlibet cornu septuaginta milia nodorum ⁊ inter
vnum nodum ⁊ aliū erat spaciū itineris hominis
ꝑ quadraginta annos. Uidi adhuc plus ꝙ in qđ
libet ꝑdictorum capitu3 erant septuaginta milia
facierum et quelibet facies habebat septuaginta
milia orum et qđlibet os septem milia linguaru3.
et quelibet ex linguis illis sciebat septem milia lo
quelarū et etiā laudabant deum septuaginta mi-
libus horarū in die. Uidi etiā inter angelos illos
duos hoīes sedētes sup duos sedes claritatis qui
nimis pulchri erant tam statura corporū ꝙ facie3
forma habebāt eīm capillos suos omnes albos ad
modum niuis et barbas etiam magnas in eunde3
modum albas ⁊ vestimenta ipsorum erant ita al-
bissima ꝙ vix poterat homo respicere ipsa. Nam
circa ipsorum capita valde maximam claritatem
habebāt. Et quesiui a gabriele qui illi essent. qui
respondens ait. Scias machomete ꝙ ille qui se-
dit in inferiori sede vocatur iohanns ibui3acha-
ria quod interp̄etatur iohannes filius zacharie.
Est enim hic ex dei ꝓphetis vnus. Ille tamen ali-
us qui altius sedet vocatur. ysa ibnmariem. qđ
interp̄tat̄ ihesus filius marie. Hic eīm ihesus spūs
dei est et ipsius etiam genitus verbo fuit. Quo au
dito iui versus eos ⁊ ipsos etiam salutaui. Ibide3
tandem quesierunt a gabriele quis ego essem ga-
briel autē nomen meū dixit eisdem ac ipsi cōfesti3
salutauerunt me et dixerunt etiā mihi valde bo-

na noua de maximo bono quod deus mihi prepa-
rauerat. Quibus visis ꝓcessimus inde quousqꝫ ꝑ-
uenimus ad scđm celum quod totum erat ereum
et habebat in spisso tantū spacij quātū posset ho-
mo ire in quingentis annis ⁊ tantudē inter ipsū
et aliud celum erat. Gabriel vero pulsauit ad por
tam ⁊ confestim venit ad nos quidaꝫ angelus qui
aperuit nobis eam ⁊ hic angelus ita magnus erat
ꝙ tenebat caput suum vsqꝫ ad celum septimum et
pedes suos etiā vsqꝫ ad fundum terre. Hic narrat
ꝙ vidit angelos qui septuagesies millesies habe-
bant maiora corpa ꝙ̄ habuerunt alij angeli quos
viderat in alio primo celo et quō salutauit eos et
qualiter ipsi ꝓcognito suo noīe ꝑ gabrielem saluta
uerunt eum sicut supradictū est. Narrat etiā ꝙ vi
dit inter eos ioseph filium iacob etate senem et se-
dentem in claritatis sede quē cum salutaret ⁊ a ga
briele cognosceret ꝙ esset machometus dixit ꝙ ip
se etiā salutauit eum ⁊ dixit ei bona noua ⁊c. Pro-
fecti ergo inde ꝑuenerunt ad tercium celū qđ totū
dicit fore argenteū ⁊ ꝙ habebat in spisso spacium
itineris hoīs ꝑ quingētos annos ⁊ tantumdē etiā
inter ipsum ⁊ quartū celum. Narrat hic quō vo-
cante ad portam gabriele venit ad eos quidam an
gelus ita magnus ⁊ fortis ꝙ si aliquis poneret su-
per palmā eius totum mundū cum omnibꝫ que in
eis sunt nihil inde sentiret. Dicit etiam ꝙ vidit ibi
angelos valde magnos habētes facies vaccarum
et manus claritatis ordinati ꝑ acies et ita stricti ⁊
coniuncti ꝙ homo non posset solū pilam mittere
inter eos ⁊ quō eos salutauit vt supra. Dixit etiā ꝙ
vidit inter eos enoch ⁊ helyam sedentes suꝑ sedes
claritatis et quō gabriel notificauit eis nomē ma
chometi et ipsi suo noīe audito qualiter eum salu-
tauerunt vt supra. Peruenientes ad quartū celuꝫ
dicit ꝙ erat totū de auro purissimo et ꝙ habebat
tantū de spisso quātū homo possit ire in quingen
tis annis ⁊ tantū inter ipsum ⁊ aliud quintū celū
Dixit etiā ꝙ pulsante gabriele ad portaꝫ venit ad
eos vnus angelus qui ita magnus erat ꝙ suꝑ polli
cem dextre sue manus tenebat oēs aquas dulces ⁊
suꝑ pollicem sinistre amaras. Dixit iterū ꝙ vidit
ibi septuaginta milia angeloꝝ qui oēs habebant
facies aquilarū ⁊ eorum quilibet septuaginta mi-
lia alarum ⁊ quelibet ala septuaginta milia pēna
rum ⁊ quelibet penna in longitudine habebat se-
ptuaginta milia cubitorum inter quos dixit se vi
disse aaron sedenteꝫ in sede claritatis dyademate
splendido coronatū ⁊ quō salutauit eum vt supra.
In quinto celo qđ dicit totum esse de perla et ha-
bere tantū spacij in spisso sicut est itineris hoīs ꝑ
quingentos annos ⁊ tantundē inter ipsum ⁊ celuꝫ
sextum vocāte gabriele afferit ꝙ venit ad eos qui-
dam angelus qui totus erat de igne ⁊ habebat se-
ptē milia brachiorū ⁊ in qlibꝫ brachio septē milia
manuū ⁊ in q̄libet manu septē milia digitoꝝ et ꝙ
qlibꝫ illoꝝ digitoꝝ laudabat deū septē milibꝫ ho
rarum in die. Dicit etiā se ibi vidisse multitudineꝫ
angelorū quorū facies erant ad modum vulturū ⁊
quō salutauit eos vt supra. Et inter eos narrat se
vidisse moysen pulcherrimū suꝑ sedem claritatis
sedentem et quō salutauit eum ⁊ qualiter cognito
eius noīe a gabriele eis dixit. Scias machomete
ꝙ deus te vult ⁊ ppl'm tuum magnis ieiunijs ⁊ nō
paucis orationibꝫ onerare. tu aūt roga ipsum vt al
leuiet ea tibi quia ppl'us tuus aliter sustinere non
posset. In sexto celo qđ dixit totum esse de smara-
gdo ⁊ habere in spisso iter quingentorū annorum
et tantundē itineris inter ipsum ⁊ septimum celū.
Narrat etiā ꝙ gabriele pulsante ad portam venit
ad eos quidā angelus qui septuagesies milies erat
maior ꝙ̄ aliquis ex alijs quos primo viderat et ꝙ
talis erat eius magnitudo ꝙ si ipse vellet facere ce-
lum absorberet atqꝫ terram et nullus quippe ꝑsen
tiret. Dixit etiā se vidisse ibi alios angelos qui se-
ptuagies milies maiores erant omnibꝫ prius visis
et ꝙ oēs erant de smaragdis et perlis ⁊ de rubinis
auro ⁊ argento intermixtis ⁊ equus gabrielis erit
sil'r inter eos. Dixit ꝙ salutauit eos ⁊ ipsi noīe suo
a gabriele cognito etiam salutauerunt eum ⁊c. vt
supra. ⁊ inter eos se dixit vidisse Abraham in sede
maiestatis fulgentē plusꝙ̄ sol. et quō salutauit eū
et ipse a gabriele cognito eius noīe dicit ꝙ saluta-
uit eum et dixit ei inter cetera. Scias machome-
te ꝙ deus multum te diligit ac te inter alios nun-
cios suos ꝓcolligens. amore tui valde ppl'm tuum
amat. dico namqꝫ tibi ꝙ paradisus totus est plenus
his verbis scꝫ zokhay halla bille dille halla qđ in-
terpretat̄ sit honor et laus deo et sibi gratias reue
lamus quia nō est deus alius ꝓter eum nec est vir-
tus aut ptās alia nisi ipsius dei altissimi atqꝫ ma-
gni. et dicit ꝙ rogauit eum abrahā ꝙ moueret po-
pulum suū et diceret frequenter verba illa et ꝙ di
ceret etiam pplo suo ꝙ muri paradisi sunt de auro
purissimo et menia de auro puro et calx de musto.
et ꝙ hic paradisus erat ꝓparatus sibi et omnibus
credentibꝫ et tenentibꝫ legem eius. In septimo ce-
lo qđ totum dicit esse de rubino clarissimo et rubi
cundissimo et habere in spisso iter quingentorum
annorū ⁊ tantūdē inter ipm et octauū celū. Nar-
rat ꝙ pulsante gabriele ad portā venit ad eos qui
dam angelus quē nemo qualis erat recitare vale-
ret nisi solum deus qui ipsum fecit ⁊ creauit. Dixit
etiam ꝙ cum introisset vidit quosdā angelos quo
rum magnitudinē ⁊ formā recitare nō audet quia
deus sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret. dicit
tñ ꝙ habebant omnes oculos eleuatos ad deum ⁊
laudabāt deū ⁊ ꝙ surrexit inter eos vnus qui erat
celi almocaden quod interpretat̄ arabico eloquio
velud ille qui vocat saracenos cum oratōnes suas
facere debent ⁊ tamcito cum surrexit ad oroes vo
care incepit dicens halla huha kibar quod inter-
pretat̄ magnus est deus. Post hoc aūt dixit le bil-
le halla illala qđ interpretat̄ nō est deus alius nisi
deus. Dixit etiaꝫ adhuc haxsedu le halla billa la.
quod interꝓtat̄ testificemini sil'r machometū nū
cium dei esse. dixit etiā postea haya lasa la habya
lalphala qđ interpretat̄ venite ad orones vestras
et ad ꝓfectum vestrū. et dixit ꝙ ipse fecit simul cū
illis angelis duas orones paruas et gabriel dixit
sibi quod deus ꝓfecerat eum suꝑ omnes alios nun
cios et suꝑ omnes quos viderat in septem celis su-
perius enarratis. Dixit etiaꝫ ꝙ inter illos angelos
vidit adam senem in sede claritatis sedētem coro-
natum corona claritatis purissime ⁊ quō eum sa-
lutauit et adam eius cognito noīe a gabriele qua-
liter etiā ipsum salutauit ⁊ inter cetera dixit. Sci
as machomete tu qui pater es filiorū meorū ꝙ pa
radisus clausus est ⁊ ꝙ neqꝫ ꝓpheta neqꝫ homo ali
us introibit quousqꝫ tu ibi sis et ppl's tuus statu
it quoqꝫ dñs ita esse. In octauo celo qđ dicit totū
esse de vno topasio pulcherrimo ad videndū mor-
talibus incognito qđ habebat in spisso iter quin-
gentorū annoruꝫ. Narrat ꝙ pulsante gabriele ad
portam venit ad eos quidam angelus de claritate
totus cuius claritas septuagies milies maior erat
ꝙ̄ claritas solis et ꝙ habebat angelus ille septua
ginta milia capitū ⁊ qđlibet caput septuagita mi
lia facierū ⁊ q̄libꝫ facies septuagīta milia oculoꝝ
et qlibꝫ oculus septuagīta milia pupillaꝝ ⁊ q̄libꝫ

pupilla tremebat septuaginta horarum in die ter
rita dei metu. dixit etiaȝ ꝙ vidit ibi alios angelos
qui erant septuagies milies maiores omnibus a-
lijs supradictis ⁊ vidit ibi quasdam kartinas que
separabant inter angelos ⁊ deum. numerum autē
illorum angelorum dicit ꝙ nemo nouit nisi solus
deus. Ulterius dicit ꝙ intrauerunt primam sepa
rationem kartinarum que erant septuaginta ⁊ ve
nerunt ad aliam separatōnem aliarum septuagin
ta diuersorum colorum. ⁊ sic de septuaginta in se-
ptuaginta quousq; peruenerunt ad alias septua-
ginta separationes que omnes de perlis. Et dixit
ꝙ inuenerunt alias septuaginta separatōes aque
et totidem niuis ⁊ totidem grandinis et totidem
nebularum ⁊ totidem tenebrarum ⁊ totidē ignis
et totidem claritatis ⁊ totidem glorie dei ⁊ totidē
celorum omnium quos homo cogitare valeat. et
inter omnes separationes erant tot angeli ꝙ a ne-
mine posset dici numerus eorundem qui nūq̄ lau-
dare deum cessabunt circa eas eundo ⁊ veniendo.
et dicit ꝙ ibi reliquit eum gabriel solum ⁊ ꝙ assū-
pto vigore cordis transiuit omnes illas separatio
nes quousq; peruenit ad illam que erat gloria dei.
et ꝙ cum ibi appropinquasset audiuit vocem quā
dam dicētem sibi hagopcodem. ya. ab. ibi. ya. mu
hagmeth quod interpretatur appropinquate mi-
hi amice machomete. Et dicit ꝙ h̄ audito appro-
pinquauit sibi magis. ⁊ ꝙ audiuit vocem aliam il
lud idem sibi dicentem ⁊ propinquius accedēs au
diuit illud idem hec superaddens. Scias macho-
mete ꝙ tu es apud me magis honoratus q̄ omnes
alij nuncij ⁊ magis exaltatus etiam q̄ omnes alie
creature quas fecerim siue sint angeli homīes aut
dyaboli. Et dixit ꝙ mox appropinquans tantuȝ
profectus est ꝙ inter deum ⁊ ipsū non erat nisi spa
cium duarum balistarum ⁊ ꝙ tunc salutauit deuȝ
et deus eum. Et ꝙ deus quesiuit ab eo quomodo
populus suus faciebat ⁊ ꝙ ipse respōderat ꝙ erāt
multum sibi obedientes et ꝙ deus sibi dixit. Ma-
chomete precipio tibi ꝙ facias populum tuum ie
iunare sexaginta diebus anno quolibet et oratio
nes quinquaginta facere omni die quo dicto dicit
ꝙ recessit a deo ⁊ rediens inuenit gabrielem et re-
spiciendo mirabilem mansionem dei dicit ꝙ vidit
cathedrā dei intra quā erant quatuor elementa et
vtrunq; seculum ⁊ paradisus et etiam infernus et
celum et terra que omnia creauerat deus intra ca
thedram illam. Dicit etiam ꝙ habebat quatuor
pedes quorum quilibet habebat septuagies mili-
es plus longitudinis q̄ sit a celo vsq; ad terram et
ꝙ illam cathedram portant in humeris suis qua-
tuor angeli quorum quilibet habet quatuor faci-
es scilicet ante ⁊ retro ⁊ a dextris ⁊ a sinistris ⁊ vna
facies erat hominis alia aquile alia leonis et alia
thauri ⁊ corpora eorū plena oculis ⁊ ꝙ in fine mū-
di angelus existens in figura hominis rogabat de-
um pro hominibus vt misereatur eis ⁊ peccata di-
mittat. Alius existēs in figura aquile rogabat de-
um pro auibus. alius existēs in figura leonis roga
bat pro bestijs siluestrib9. ⁊ existens in figura thau
ri pro bestijs domesticis. Innumeralia fatuissima
narrat de septem paradisis quos narrat se vidisse
inter que dicit ꝙ ille qui est in inferiori gradu su-
perioris paradisi habet ad opus suum per omnes
partes circa se tantū spacij quantum homo possȝ
ire in quinq; centum annis ⁊ ꝙ donat ei deus quin
gentas feminas in vxores ⁊ quatuor milia virgi-
num ⁊ octo milia aliarum que non sunt virgines
ad ei seruiendum in omnibus rebus suis ⁊ ꝙ qua-
libet die venit ad eos quidaȝ angelus qui dicet eis

centum alpholia que sūt velut panni aurei ad ve-
stiendum ⁊ post multa dicit ꝙ relinquerunt eū ga
briel et ridubā thesaurarius paradisi ⁊ iterum re
dijt per eandem viam ad deum ⁊ ꝙ tunc deus de-
derat ei librum alchorani quem accepit de manu
dei ⁊ dicit ꝙ abstulit deus visum ab oculis eius et
reddidit cordi ⁊ ꝙ sic vidit eum ⁊ ꝙ ipse deus posu-
suit manum suam super caput suum. ita ꝙ ipsius
manus fragiditatem in corde persentit ⁊ ꝙ mox ei
omnē sciētiam docuit ⁊ ꝙ sciuit omnes res que fu
erunt hactenus ⁊ que imposterum sunt future. et
dicit vlterius ꝙ rogauit deum vt alleuiaret supra
dictas quinquaginta orationes populo suo nō au
sus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputare-
tur gulositas ⁊ ꝙ deus amore sui alleuiauit eas de
ducendo ad quinq; orationes quas diceret popu-
lus machometi omni die. sic ꝙ tres de die ⁊ due de
nocte dicerent ⁊ ꝙ vnus almocaden vocaret ad di
cendum eas. ⁊ cum vocaret ꝙ mitteret digitos su-
os vbi decet. Sequitur ꝙ petijt licētiam a deo ⁊ re
cessit. ⁊ cum veniret ad celuȝ vbi erat moyses enar
ratis superioribus de alleuiatione orationum di-
cit ꝙ eius consilio iterum redijt ad deum pro alle-
uiatione ieiunij sexaginta dierum. ⁊ primo reditu
obtinuit decem dies. Secūdo alios decem. Et ter-
cio alios decem quousq; non remāserunt nisi. xxx.
dies. et sic dicit ꝙ pre verecundia nō fuit ausus am
plius redire ad deum. Et finaliter post enumera-
lia mendacia que propter vitandam prolixitatem
omitto dixit ꝙ gabriel reduxit ipsum ad scalam ꝑ
quam ascendit ⁊ ꝙ descenderunt simul vsq; ad la-
pidem prenotatum. ⁊ ꝙ equitauit alborac expedi-
tus a gabriele. ⁊ venit ad domum suā ⁊ inuenit vxo
rem suam in lecto que adhuc dormiebat cui enar-
rauit omnia que ei acciderant. Et postmodum p̄-
dicauit eadem in mequa partibus suis caroixis ⁊
alijs gentibus. Hec pauca sūt collecta ex maximo
pelago mendaciorum predicti libri qui dicit̄ sca-
la machometi. Alibi legitur ꝙ cum predictam vi-
sionem narrasset machometus gentibus vniuer-
sis in illis partibus. Sexaginta milia hominum
cognoscentes fictionem a lege eius recesserunt. et
cum dicerent ei ascende in celum de die nobis cer-
nentibus ⁊ videamus angelos occurrentes non re
cognouit falsitatem suā. sed ait laus deo meo nun
quid aliud sum ego quaȝ vnus homo et nuncius.
Ecce visum est fundamentum legis machometi.
Uere hec sola fictio visionis debet sufficere ad
confutandum quicquid machometus fecit. Nam
nō ꝑmisit eis spiritussanctus mentiri nisi ita ma-
nifeste vt homo clare aduerteret fictionem nec in
de reprobatione propter claritatem sue falsitatis
non solum apud theologos sed etiam apud natu-
rales philosophos. qui vero non vt homines sed
vt bestie viuunt inuoluti cecitate delitias carnis
sequentes velocissime cursu in damnationis preci
pitiū miserabiliter cadunt. O infelix homo innu
merabilium animarum damnatōnis causa. O ra
bies ambitionis et luxurie maledicta machome-
tum decepisti vt alios deciperet. O dei permissio ⁊
iudicium absconditum ⁊ tam spurcissimo atq; be-
stiali homini et tam apertis mēdacijs homīes fir
missime adhereant etiam vsq; ad mortē. Ipse eñ
seducit aliquo modo plus quā angelum aliquan
do solum nuncium. aliquando ꝙ pro angelis inter
cedit et quomodo potuit tot angelorum splendo-
res sustinere in celis qui dicebat ꝙ quando appa-
rebat ei angelus gabriel semper cadebat in terraȝ
et expumans agitabatur et incuruabātur manus
et pedes eius. Nec enim in predicta visione dicit

se raptū sicut fuit Paul⁹. sed dicit ꝙ ascēdit sit in corpe ⁊ aīa cui⁹ signū est vt supra patuit qꝛ dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua ⁊ sensit frigiditatē ei⁹ vsqꝫ ad medullā spine dorsi ei⁹ ⁊ vsqꝫ ad cor. ergo deū ⁊ angelos ponit corpalr dimēsuratos q̄ est heresis dānata vt supra patuit libro.iij.

De concordia ⁊ discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei.

Quinta consideratō ē scire in quo ꝯcordāt ⁊ discordāt lex xp̄i et lex machometi quo ad articlos fidei ⁊ pcepta lex.n.xp̄i q̄ excellentissima ē vt fuit declaratū libro pmo nō inordinata ē in suis credibilibus nec in suo pcessu sic est lex machometi. ex quo satis ꝯuincit nō esse a deo qꝛ que a deo sūt ordinata sunt vt dixit apl's ad Romanos.xiij. sic in opibus nature ⁊ sacris scripturis patꝫ cuilibꝫ intuēti qꝛ.n.lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatōe mūdi. Deinde psecutus est ordiēꝫ tpis ⁊ hystorie vt pꝫ cuilibꝫ ītueti p totū pētateucū. pphete etiā in suis scripturis ordinate pcesserūt etiā ordine tpis ostendētes quo tpe vel sub quibꝫ regibꝫ semper etiā seruantes ordinē hystorie vl' ad min⁹ ordinē materie. euangeliū etiā xp̄i ordinatissime pcedit ordine tpis ⁊ hystorie ⁊ materie deinde etiā vita ⁊ doctrina ⁊ miracula xp̄i. In alchorano aūt nullus ē ordo nec tps qꝛ nō dicit sub quibꝫ regibꝫ vl' quo tpe nec ibi seruat̄ ordo hystorie. Nā primū capl'm a quo incipit dicit rubrica vel aptō libri in quo sine dubio couenient̄ incipit ab oratione ⁊ laude dei ꝫ imediate post breuē oratōeꝫ psequitur opus ⁊ est capl'm scd'm d vacca rufa quam imolauit moyses cui⁹ hystoria ē in Leuitico. Tercium capl'm est de familia nostra q̄ fuit pater moysi ⁊ aaron. ⁊ statim sequit̄. Quartū capl'm de mulieribꝫ ⁊ sic de alijs ita inordinate ꝙ nō est hō in mūdo qui possit de ordie hystorie ⁊ capitulorꝫ reddere ratiōnē. nec ibi seruat̄ ordo materie. nam nunꝗ vnā materiā psequitur ordinate ꝫ stati de vna materia se transfert ad alterā omnino extraneā recte sicut arreptici⁹. nec etiā ibi seruat̄ ordo arguitōis vel alicuius pbatōis: ꝫ tota doctrina ē ex suppositione ⁊ ponit vnā ppositionē p se verā ⁊ ex illa concludit quandā aliā que nihil hꝫ facere cū ea sicut frequentissime dicit ꝙ deus est excelsus ⁊ bonus ⁊ alchoranū est lex saluationis ⁊ ꝙ deus est deus ⁊ ꝙ null⁹ est alius deus nisi deus. ⁊ machomet⁹ ē pp̄ha veridicus seruus dei ⁊ qui deus est deus ⁊ ꝙ nullus est deus nisi deus. Sed que sit ista cōclusio ꝙ machometus est veridicus seruus dei ⁊ qꝛ deus ē deus ⁊ sic de plr'ibꝫ alijs dictis inordinatissimis q̄ causa breuitatis omitto. Est igit̄ lex machometi discordans in ordine a lege xp̄i ꝙ vt clarius videat̄ et an sit aliqua ꝯcordantia inter eas ad ordinatissimaꝫ seriem articulorꝫ fidei xp̄iane descendo vbi tria pambula pmittūtur. Primū est ꝙ articulus in ppo sito nichil aliud est ꝙ veritas de natura diuina cū gratia ꝫm hugonē de sancto victore. ⁊ hec notificatio datur de articulo stricte ⁊ pprie sumpto prout trahitur ad ptes symboli aplorꝫ cuilibet.n.articulo cōuenit ⁊ est sensus. Articul⁹ artat nos ad credendū de deo nō solū que dicunt̄ de deo p naturaꝫ vt credo in deū patrē oipotentē. hoc.n.ad naturā diuinā ptinet ꝫ etiā que p gratiā dicuntur vt qui cōceptus ē de spiritusancto. hoc.n.ptinet ad gratiam vn̄ sensus est articulus est veritas de deo continens naturā ⁊ gratiā. Scd'm pambulū ē ꝙ symbolum ꝫm naturalem phiam dī ꝯuenientia. Sic igitur pter cōueniētiā intellectuū in veritate vna. ⁊ pter cōueniētiā aplorꝫ siue patrꝫ in symbolo cōponendo ac etiā pter conuenientiā scripturarꝫ ex quarꝫ aggregatione factū est nō īmerito symbolum fidei appellat̄ a syn ꝙ ē con vel sil' ⁊ bole ꝙ est sentētia qī sentētia mltorꝫ sil'. Sꝫ qꝛ tria sūt symbola optet causas institutionis assignare. Vn̄ causa institutionis symboli aplorꝫ fuit fidei instructō respectu credendorꝫ ad salutē necessariorꝫ. Causa vo symboli athanasij fuit erroꝝ exclusiō propter multiplices errores pullulātes. Ratō aūt siue cā symboli patrꝫ fuit fidei explanatō circa dubitatōnes emergentes. Itēꝫ symbolū aplorꝫ submisse dicitur vt status aplorꝫ ⁊ fideliū primitiue eccl'ie represent̄ qn̄ apl'i ⁊ fideles nō audebāt fidem xp̄i vsquequaꝗ ꝯfiteri ī manifesto. Symbolū vo athanasij in pma cantat vt designet̄ ꝙ fides ē pma mētis illuminatio. Sed symbolū patrū in missa cantatur vt in confessione fidei ⁊ deuotione preparetur ad receptōnē dn̄ice corpis cui⁹ pticipes p fidē efficimur. Terciū pambulū est ꝙ si habeat̄ respectus ad ea que credenda sunt radicaliter articuli fidei sūt.xiiij. quorꝫ septē spectant ad diuinitatem ⁊ septem ad humanitatē. ⁊ hec signata sūt Apoc. pmo in septē stellis ⁊ septeꝫ candelabris aureis in quorꝫ medio filius hoīs ambulat. Sꝫ si habeatur respect⁹ ad eos qui symbolū primū ediderūt tunc fidei articuli sūt.xij. iuxta numerꝫ.xij. aplorꝫ q̄ sancto spiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectāt ad fidei cōplementū ⁊ vt maiorē haberēt firmitudinē singuli apposuerunt ibi suas pticulas ⁊ oēs insil' singulas approbauerūt. ⁊ ꝫ fuit vt vna eccl'ia q̄ sup aplos fūdare debebat hīet vnam fidei credulitatē q̄ fides catholica diceret̄ hec est fides vniuersalis ⁊ ab vniuersis apl'is qui erant fundamētū eccl'ie vniuersalis ⁊ hoc ante dispersionē. Et idō qꝛ paulus ⁊ barnabas electi fuerūt ad apostolatū post dispersionē aplorꝫ siue diuisionē ad pdicandū sicut pꝫ actuū.xiij. in symbolo nihil apposuerūt. ⁊ sicut.xij. apl'i sunt.xij. fūdamēta eccl'ie vniuersalis. sic.xij. articuli fidei sūt xij. fundamenta muri ciuitatis hierusalē supne q̄i xij. lapides pciosi quos enumerat beatus iohannes in apoc.xxi. dicēs ⁊ murus ciuitatis habēs fūdamēta.xij. ⁊ in ipis.xij. noia.xij. aplorꝫ. Sequit̄ fūdamentū primū iaspis ⁊c̄. et isto ordie psequar in declaratione articulorꝫ ⁊ in conferentia cōcordantie legis et discordantie legis christi ⁊ machometi.

De primo articlo fidei qui est. Credo in deū patrem omnipotentē creatorē celi ⁊ terre. ⁊ de pprietatibꝫ iaspidis.

Primus articulus fidei xp̄iane est. Credo in deū patreꝫ omnipotentem creatorē celi ⁊ terre. Hūc in symbolo apposuit petr⁹ pnceps aplorꝫ. Et hic est primū fundamentū muri ciuitatis iherusaleꝫ superne figuratū p primū lapidē pciosum qui dicit̄ iaspis apoc.xxi. Hic.n.lapis oculos purgat visum acuit ⁊ confortat vt dicitur in libro de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus ptinēs ad diuinitatem q̄ est de vnitate dei est principiuꝫ oibꝫ credentibꝫ tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium ⁊ acuendi ac confortandi visum mentis. Item per iaspidem figuratur prima virtus theologica que est fides que nunꝗ in sanctis

marcessit ꝗ semper manet in virore boni opis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidem marcida est immo mortua que fidē habent 7 non cū fide opera. Unde gregorius in psona dñi A me fide discrepat qui operibꝫ non concordat. Hec est pma in edificio spirituali. quia sine fide impossibile ē placere deo: ad hebreos. xj. 7 nihil retinet qui fidem pdidit vt dicit seneca 7c. Et illud prudētij Prima petit campū dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dicitur aūt prima virtus fides qꝛ ex ipsa cetere generantur vt dicit glosa super illud Math. primo. Abraham genuit ysaac. Ysaac genuit iacob. Glosa fides spem. 7 spes charitatem 7 hoc est intelligēdum non de habitibꝫ que simul oēs infunduntur a deo. Sed de moribꝫ quorum vnus generatur ab alio. In pdicta etiā pticula quaꝫ beatus petrꝰ posuit in symbolo tres articuli continent loquendo de articulis vt habet respectus ad ea que credēda sunt radicalr. s. articulus de vnitate diuinitatis. 7 articulꝰ de persona patris 7 articulus de creatōne Credo in deū. Iste articulus exponit in symbolo maiori vbi dicit. Credo in vnum deū vbi excludit error gentilium qui non credūt in deū ꝗ in ydoluꝫ vl aliquā creaturā. Uel excludit error manicheorum qui dicunt esse plures deos seu plura principia. 7 accipitur articulus iste Deutronomij quinto. Ubi dicitur audi israel deus tuus vnus est. Sꝫ nūqd existēs in peccato mortali dicere potest sine peccato. Credo in deuꝫ. videtur ꝙ non. quia dicit augustinus ꝙ credere in deum est credendo in euꝫ tendere. credendo eū amare 7 credendo ei incorpari. Et ita videtur ꝙ talis mentitur cum dicit credo in deum. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tercij ꝙ sicut existens in odio fraterno potest dicere oratione dñicam sine peccato quia dicit eā in psona ecclesie sicut probat p illud. Esdre. vj. obtulerunt. xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel ꝓ se sed pro omnibus qui habent vnum cōmuneꝫ patrem deum. Similiter existens in peccato mortali potest dicere credo in deū sine peccato nec mentitur cū nō sit sermo ipiꝰ ꝗ ecclie pcipue cū symbolum in persona ecclesie dicatur sit oratio quedam Idem dicit frater iohānes Ascen. in secūdo libro sūme sue titulo. lv. ꝙ ꝯfessio fidei dicit in symbolo qī ex psona totiꝰ ecclie fides aūt eccie ē fides formata que est in omnibꝫ illis qui sunt de ecclesia numero 7 merito. Et ideo cōfessio fidei traditur in symbolo ſm ꝙ conuenit fidei formate. Unde existens in peccato mortali non mentit dicens. Credo i deum. Cum non sit sermo eius ꝗ ecclie. Sed quid dicendū siquis intuitiue videret deum nunquid mētiretur dicendo. Credo in deum cum fides sit ſm apſm argumentum non apparentiuꝫ. 7 iteꝝ. fides est crederere quod non vides ſm Augustinuꝫ. Dico ꝙ ꝓ illo tunc cum quis videt intuitiue deum dicere non potest veraciter. Credo in deum sicut patet d beatis in gloria paradysi. s. in quibꝫ iam non manet fides nec spes sed caritas sola que nunꝗ excidit. Si quis vo in raptu intuitiue videt deū trāsiuitqꝫ illa visio 7 certitudo remansit illius visiōis si respectus habeatur 7 illud tunc visionis illiꝰ nō pōt etiā veracit dicere. Credo i deū sic potuit esse in paulo 7 sic legimꝰ in cronicis beati pris nri beati francisci de fratre egidio laico viro vtiqꝫ pfectissimo. Qui ex eo ꝙ in quodā raptu viderat deū dicebat ꝙ cum sana conscientia non poterat dicere. Credo in deum. Sed si post raptū non haberet respectus ad deum visum sed ad deum qui non videtur sed spectatur videri. tunc certissime non mentitur qui dicit credo in deum sed fideliter veruꝫ ꝓfert. Secundus articulus in hac pticula est patrē omnipotentem. hic probant plura alia consequēria. Si. n. est omnipotens potest creare celuꝫ 7 terram 7 pōt dimittere peccata. 7 sic de alijs deo proprijs vt patuit in prohemio huiꝰ fortalicij fidei licet omnipotentia sit cōmunis toti trinitati tñ per appropriationem attribuit patri. Et ſm Richardum hec omnipotentia includit omnem scientiā 7 bonitatem summam 7 ex consequenti prouidentiam respectu omnium. Tercꝰ articulus ē. Creatorem celi 7 terre. hoc exponens maius symboluꝫ addidit visibiliuꝫ omnium 7 inuisibiliū. Celū. n. sumit dupliciť ē. n. celū qđ videt. 7 ē celū qđ nō videtur. vt probatur p illud psalmi. celuꝫ celi domimino quod nihil esset dicere nisi ad minꝰ eēnt duo celi vtrunqꝫ ergo creauit deus cum vtrunqꝫ sit celum vt dicit scriptura. In principio creauit deus celum 7 terram similiter 7 contenta ab eis. Celuꝫ inuisibile continet inuisibilia vt angelos. Celum vo visibile continet visibilia 7 corporalia. Idō cōgrue ſm ꝙ exponit symbolum maius p celuꝫ intelliguntur inuisibilia omnia que nobis celantur 7 per terram omnia visibilia. sicut videtur psalmus dicere terram aūt dedit filijs hoīm. 7 licet creatio sit cōmunis toti trinitati cuꝫ opa trinitatis a dextra sunt indiuisa. tñ p appropriationeꝫ attribuit patri. Et si queras quare hic dicitur creatorē 7 in maiore symbolo dicit factorē. Respondet ꝙ creare est de nihilo aliquid facere. facere vo vt cōmuniter dictū est cōmune ad opari aliquid de nihilo et ad opari aliquid de materia. Ut ergo ostendatur operator non tm̄ factorum de nihilo vt angeloruꝫ animaꝝ 7 prime materie sed etiam oīm ꝓductorū ex aliquo. Ideo profitemur non tm̄ creatorem sed etiam factorē. Secta machometi concordat cum lege iudeoꝝ 7 xpianoꝝ in vnitate dei 7 reꝝ creatōe Ait. n. Machometus in alchorano. Azoara pma 7 in pluribꝫ sequentibꝫ deus vester vnus est nec est alius preter ipm pius 7 gratus qui creauit celum 7 terram terram in imo celoqꝫ in summo disposuit 7 ymbres ac arbores eoꝝ que fructus ꝓducit. et licet in his duobꝫ sint nobiscū concordes saraceni ex sua secta statim tñ venenum infūdēs discordat a lege xpi negās deū creatorē celi 7 terre esse patreꝫ quia ſm saracenos nullꝰ sit pater sine coytu. Hūc errorem ipi traxert a iudeis quos secū machometus habuit ꝯsortes vt supͣ patuit cū d eius origine ageret. excecati ꝗ cū cecis iudeis negant esse patrē creatorē celi 7 tre. Qꝛ aūt xpiani tenēt fideliter in vnitate eēntie esse tres psonas realiter distinctas p relatōes originis saraceni cū iudeis nō credunt qꝝ cecitas infra p alchoranū ostendetur.

De scđo articulo qui est. Credo in ihm xpm filium eius vnicuꝫ dominum nostrū. 7 de ꝓprietatibꝫ saphiri.

Secundus articulus

est. Et in ihesum xpm filium eius vnicū dominuꝫ nostruꝫ. Hūc apposuit in symbolo andreas apls. Iste articulus est scđm fundamentum ciuitatis iherusaleꝫ supne. et est figuratꝰ p secundū lapideꝫ preciosuꝫ qui dicitur saphirus: cuiꝰ ꝓprietas est ꝙ corpus humanū vegetat 7 integra membra conseruat. sic credere ihm xpm esse filium dei viui augmentat corpus ecclesie mysticuꝫ qđ prius erat in vna gente modica iudeoꝝ sed modo p hāc fidem pdicatam se extendit ad multitu-

dinem gentilium conuersoꝝ. Item ꝑ hunc lapidē preciosum figuratur secūda virtus theologica q̄ est spes sanctoꝝ qui per celicam conuersatōnē celo sereno sunt similes sicut saphirus ⁊ veri solis radijs percussi qui radij sūt amoris insignia. que in sua conuersatione ⁊ in sua passione resurrectōne ⁊ ascensione ostendit in se omnem terrenitatē reprimunt ⁊ fulgorem eternitatis emittunt dicētes cū apl'o ad philpeū.iij. nostra conuersatio in celis est Et ad idē alios trahūt dicētes id Esaie.ij. Uenite ascendamus ad montē dn̄i ⁊ ad domū dei iacob Unde eccl'.xliij. tripliciter sol exurens montes radios igneos exufflans ⁊ refulgens radijs suis excecat oculos. montes eccl'ie idest predicatores tripliciter exurit sol iusticie duꝫ in tria facit ydoneos.s. ad fidem ⁊ ad operationē ⁊ ad ꝑdicationeꝫ vtrisq̧ ⁊ exufflat ab eis ignem concupiscentie ⁊ refulgent in eis radij amoris que excecāt oc'os noctue idest maloꝝ. Est ergo hic secūdus articulus. Credo in ihesum xp̄m filium eius.i. patris vnicū dn̄m nostrum. Unde augustin᷒ libro de symbolo cum audis dei filium cognosce deum.si.n. est verus fili᷒ est illud qḋ est pater. Si ergo pater est deus filius est deus. vnicū.i. vnigenitum. In quo ostendit q̧ licet a patre ꝓcedet filius ⁊ spiritussanctus tn̄ ē tm̄ vnus filius qui ꝓcedit a patre ꝑ modū generationis. ihesum xp̄m dn̄m.s. iure creatōnis gubernatōnis ⁊ vlterius redemptōis. Est aūt dominiū increatum ⁊ hoc nō appropriat̄ filio cū dicat athanasi᷒ dn̄s pater. dn̄s filius. dn̄s spūssanctus. Et est dominium creatū ⁊ hoc appropriat̄ vt etiā inquātū homo credatur dn̄s creature. Math. vltimo. data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. psalmista: Omnia subiecisti sub pedib' eius. Glosa. potestati eius omnia subiecisti vt oēs eum adorent. Nostrum dicitur ꝓpter participationē nostre nature scilicet humane ⁊ ꝓpter executōnē mysterij redemptōis in assūpta carne quā sibi vniuit i vnitate ꝑsone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aūt articuli expositionem maius symboluꝫ addit plura dicens. Et in vnuꝫ dn̄m ih'm xp̄m ⁊c̄. Exprimutur autem ibi de filio ſm diuinitatē quinq̧ ad excludendū quinq̧ errores arrianoꝝ. Primus est q̧ non est eiusdē substātie cū patre contra qḋ ibi dicitur ⁊ in vnū repete deuꝫ cū patre. Secundus error est q̧ filius est minor patre contra quod dicit̄ dn̄m nostrū ihesum xp̄m.i. equalem patri ⁊ spiritui sancto in dominio ⁊ potētia. Tercius est q̧ nō est filius naturalis ſ3 adoptiuus contra qḋ dicit̄ filium dei vnigenitū. Quartus ē q̧ est natus ex tēpore nō ab eterno. contra qḋ dicit ⁊ ex patre natū ante omnia secula. Quint᷒ error est q̧ ē pura creatura dicit.n. q̧ si filius esset a patre ⁊ filius naturalis cum nullus pater sine sui diminutōe ⁊ decisione generet filium equalē sibi. ⁊ illud de deo dicere sit absurdum. restat q̧ deus pater nunq̄ habuit filium naturalē. contra quod dicitur deū ḋ deo lumen de lumine. sicut.n. lumē sine sui diminutōe generet aliud lumē sic pater filiuꝫ. Causa erroris eoꝝ est quia quod est creature attribuunt creatori. Ex ꝑdictis aūt erroribꝫ inciderunt in ꝓfunduꝫ erroris vt dicerent xp̄m esse purā creaturam ⁊ non esse deum naturaliter ſ3 adoptatiue ⁊ per gratiam contra quod dicit̄ deū veꝝ de deo vero genituꝫ nō factum cōsubstantialem patri.i. eiusdem substancie cū patre per quē omnia facta sūt. Augustinus Si ꝑ ip̄m facta sunt oīa iam nō est fact᷒. iā non est creatura. dicit̄ tn̄ filius factus ſm humanitatē ad Romanos ꝑmo. ⁊ in pluribꝫ alijs locis. Et q2 machometus fuit hereticus arrian᷒ instructus vt supra patuit ꝑ Sergiū monachū arrianū hereticuꝫ. Ideo in hoc cōcordās cuꝫ arrianis ⁊ iudeis dicit ihesum xp̄m purā creaturā ⁊ sic discordans a xp̄ianis asserit xp̄m nō esse filium dei nec deum. Unde azoara ca.xxj. Constanter dic deū vnū esse necessarium oībꝫ qui nec genuit nec est generatus nec habet quemq̄ similem sibi. Itē azoara.xij. dicit omnes quidem dicentes xp̄m ihesum marie filiū deū existere mendaces ⁊ increduli repti sunt. cum xp̄s ipe dixisset filij israel in deuꝫ dn̄m meū atq̧ vestꝝ credite cui' quisquis socium atq̧ ꝑticipem posuerit ingressum ꝑadisi illicitū sibi repturus in igneꝫ ibit eternū ⁊ in pluribꝫ alijs locis similia verba ꝓfert: sed mētita est iniquitas sibi quia veraces omnes qui confessi sunt ihesum xp̄m esse verum deuꝫ ⁊ dei filium repti sūt. Et ne hec veritas ꝑiret plures q̄ centū mille volūtarie mortē passi sūt. Probatio vo sua est hoīs insensati ⁊ nihil intelligētis de diuina natura nec de eius eterna emanatōe ⁊ licet cuncedat̄ xp̄m dixisse filijs israhel in deuꝫ meū atq̧ vestrū credite. nō ex hoc sequitur ip̄m nō esse deum ⁊ dei filium. cū ipe dixerit creditis in deuꝫ et in me credite. socium aūt se ꝑticipem deo non damus sicut ipe putat. quia cū dicim᷒ xp̄m esse deum non alium deū a patre sed vnū ⁊ eundē deū fideliť confitemur. aliū tn̄ in ꝑsona. ⁊ licet ex dictis in primo libro consideratione.iij. clare appareat ex qua druplici examie. Hec veritas catholica q̧ ih'S xp̄s est verus filius dei. Ad confusionē tn̄ saracenoꝝ oppositum asserentium ex eoꝝ lege volo illud ostēdere vt ꝓprijs armis vulnerent̄. Et sic confusi vel credant vel obmutescant. Dicitur etiā in alchorano in capitulo amirā. Dicunt angeli beate marie Maria de᷒ ꝓtulit te ⁊ purificauit te sup oēs mulieres. ⁊ post dixerūt angeli maria deus euāgelizat vel annūciat tibi de verbo suo ⁊ nomē eius ihesus christus filius marie. Et in capitulo elneza dicitur nō dicatis de deo nisi veritatē q2 ipse xp̄us filius marie est nuncius dei ⁊ verbū dei qḋ ipse posuit i ea ꝑ spiritūsanctū. Asserit igitur omnino q̧ ipse xp̄s sit verbū dei. Querit̄ ergo qḋ sit istud verbum dei, An verbū dei accidentale vel potius personale ⁊ reale. Si dicūt saraceni q̧ est verbum dei vocale tm̄ et accidentale hoc non pōt dici. loqtur enim de deo alchoranū ⁊ etiā euangelium singulariter vt de vno verbo tm̄. Uerbum aūt dei vocale ⁊ accidentale quod a deo est nō est vnum ſ3 multa oīa v̄ba bona ⁊ sancta ⁊ vera possūt dici verba dei Itē nō eēt excellēs causa mēdacio xp̄i quā alchoranum intendit singulariter cōmendare q̧ verbū dei dicat̄ q2 v̄ba dei dic nā nō solū xp̄s ſ3 etiaꝫ alij ꝓphete dixerūt verba dei. Si aūt accipiat̄ substācialiter ⁊ ꝓprie ⁊ ꝑsonaliter. sic verbū dei est eternū ⁊ ver᷒ de᷒. sic v̄bū qḋ egredit̄ ḋ ore corruptibil' hominis corruptibile eē necesse ē. Sic v̄bū qḋ ab eterno ꝓgreditur de ore dei ꝑ quod creauit celū ⁊ terrā et intermedia (vt verbo vtar alchorani) necesse est esse incorruptibile et eternum. quicqd autē ex deo ꝓcessit essentialiter est deus. Unde cum verbū aliquo modo differat a dicente ⁊ cōcipiente v̄bum ⁊ in dei essentia nō potest esse diuisio vel distinctio. optet q̧ ibi sit differentia ꝑsonalis ⁊ q̧ verbū a dicente ꝓprijs ⁊ solis relatōibꝫ distinguat̄ hoc est aūt verbum quo deus omnia fecit dicit fiat ⁊ fit sicut in alchorano dicitur. ⁊ in hoc cōuenit alchoranū cum euangelio iohannis quod dicit oīa ꝑ ip̄m facta sunt quia igitur a dicente verbum concipitur ⁊ intellectualiter generatur ⁊ illud qḋ ab aliquo generatur in similitudine nature ⁊ speciei dicitur filius. Hinc est q̧ verbū dei dicimus filiuꝫ dei sicut

si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol filium solem ⁊ splendorem diceremus filium solis ⁊ in hoc tamen est differētia ꝙ creaturis in quibꝫ differt esse ⁊ essentia non possunt multiplicari supposita sine multiplicatione nature vt homo generat hominem. deus autem in quo est idem esse ⁊ essentia cum ex se generat verbum qđ deus est vt dictum est non generat alium deū. quia diuina essentia nec diuisibilis ē nec mltiplicabilis aliquo modo ꝓpter summam simplicitatem ⁊ ꝑfectionem. et ratio potissima quare diuina essentia nō est multiplicabilis qꝛ est de se hoc. ⁊ quodlibꝫ qđ est de se hoc sicut sor. ē incōmunicabile ⁊ impluriſicabile. Natura ṽo humana quia non est de se hoc ꝫ contrahitur per heceitates ideo plurificatur. dicamꝰ ergo ꝙ deus generat verbum suum quod deus est sed non alius deus. bene est alia persona ꝫ non alius deus Machometus autē quō audiuit ꝙ xp̄iani dicebant deum habere filium nesciuit cogitare ꝙ posset esse filius nisi de muliere. Et ideo nullū aliud argumentum induxit nisi ꝙ deus nō potest habere filium quia non habet vxorem ⁊ hoc ꝓ efficaci argumento frequētissime repetit. Hoc argumētum est simile ac si diceret ꝙ deus non est substancia quia non habet accidens vel ꝙ deus non viuit quia non comedit vel respirat et talis imaginatō fantastica ē ⁊ fatua ⁊ hoīs intellectu ⁊ ratione carentis. non. n. xp̄iani dant deo filium tanꝗ ex muliere sed sicut est calor ab igne ⁊ splēdor a sole ⁊ ṽbum a dicente vt dici que omnia nasci vere ⁊ generari dicuntur ⁊ nō ex femina vel muliere filius. n. splendor ē ⁊ verbum eterni patris coeternus ⁊ consubstantialis ⁊ coequalis ei. machometus etiā nō recoluit. qđ dauid quē tantū cōmendat dicit deū habere multos filios adoptiuos preter filium naturalem dicens. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes ⁊ tn̄ non ex muliere. Item machometus dixit ꝙ virgo maria potuit habere filium sine viro nūquid ergo potuit cogitare ꝙ deus potuerit habere filium sine muliere. Preterea dicit machometꝰ de deo in capitulo elmininū ꝙ si deus haberet filium totus mundus esset in periculo esset. n. inē eos scisma sed hec suppositio est falsissima supponit em̄ ꝙ deus non haberet filium nisi malum ⁊ cōtumacem ⁊ inobedientē ⁊ nos quidem dicimus ꝙ filius dei est verbum dei ⁊ ars patris ꝑ quem omnia operatur. verbum autem conceptum ⁊ ars oꝑatoris etiā in homine nunꝗ discrepant ab intellectu concipiente. nisi forte machometus blasphemando dicat ꝙ deus a semetipo discordat a suo ītellectu ⁊ sua conceptio contradicit ei. Item cuꝫ ihesus filius marie sit verbum dei vt dicit machometus ⁊ verbū dei vt declaratuꝫ ē filius dei. quare ergo non dicit machometus ꝙ deus nō pōt habere verba qꝛ non habet vxorem. sicut dixit ꝙ nō potest habere filium qꝛ vxorē non habet igitur verū dixit machometus qn̄ dicit ꝙ ihesus xp̄us est filiꝰ marie ⁊ ꝙ est ṽbū dei ꝫ nō intellexit. si intellexissꝫ dixisset ex quo est filius marie est verus homo ⁊ ex quo est verbum dei est verus deus. Non. n. est deus cōpositus vel imꝑfectus vt hō cuius verbū ⁊ conceptio mētis ⁊ ars ⁊ operatio est inherens siue accidens. ⁊ ideo non homo verbum aūt dei est subsistens ⁊ quicquid est dei deus est. Unde verbum dei est deus. Intellectus dei est deus ⁊ oꝑatio deiꝰ est deus. Patet ergo cōtra saracenos quō deus pōt habere filium licet nō habeat vxorem ⁊ quō etiaꝫ ihesus filiꝰ marie ē verꝰ filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de proprietatibꝫ calcidonij.

Tercius articulus fidei est.

Qui conceptus ē de spiritusancto natus ex maria virgine. Hūc apposuit in symbolo iohānes euangelista. Iste articulus est tercium fundamentū ciuitatis iherusalem supne ⁊ est figuratus ꝑ tercium lapidē ꝑciosū qui dicitur calcidonius. Hic em̄ lapis valꝫ contra illusiones demonū et virtutes conseruat vt dicitur in lapidario. Sic et fides huius articli valet ꝯtra illusiones demonū qui sepe iudeos ludificauerūt vt crederent plures esse xp̄m in lege promissum sic patuit latissime in ꝑ et tercio libris. xp̄iani ṽo hāc fidē amplexantes nunꝗ inuenti sunt illusi aliū ꝗ ihesum xp̄m in messiaꝫ recipientes ⁊ sicut nō patiē illusionē sic etiā nō patitur destructionē virtutuꝫ sed eas firmissime cōseruat ī animabꝫ fideliū. Predictus lapis ꝫm ysidoꝝ est ex lapidibꝫ ardentibus similis palenti lucerne vt dicit hic glosa. Calefactus autē a sole vel digitoꝝ atterritu palias ⁊ kartaꝝ fila a se rapere dicit̄ ⁊ significat terciā ṽtuteꝫ theologycā que est caritas sanctoꝝ hec. n. ab ipis celata quasi palet in lucerna. sed cū ad alioꝝ vtilitatem exire cogitur lux eius apparet que non sculpitur quia aduersis non secatur ꝑma ad coꝝ. xiij. caritas oīa suffert ⁊ vanā gloriā nec recipit nec retinet. hec amore xp̄i incarnatōis assensa et digiti a spiritusancti igne inflamata peccatores sibi ꝯiungit cum non solum amicos sed etiam inimicos ꝓpter deum cara vnitate coniungit. Item ꝑdictus articulus sumitur ex illo Math. primo. inuenta ē in vtero habens de spiritu sancto. Et nota ꝙ ambrosius dicit libro de spiritusancto ꝙ illō ꝙ est ex aliquo aut est ex eius substantia vt filius ex patre aut ex eius potestate vt ex dō oīa ⁊ sic sumitur hic de. qꝛ potestate ⁊ oꝑatione spiritussancti ꝯceptus est xp̄s. Ideo xp̄s non dicitur filius spiritussancti In symbolo ṽo maiori explicatur iste articulꝰ sic Qui ꝓpter nos hoīes ⁊c̄. vsqꝫ ibi ⁊ homo factus est. Ubi nota ꝙ descendere dicitur de filio dei nō ꝓprie sed transsumptiue ad significandū incarnationeꝫ sicut. n. qui descendit desursum in deorsum tendit sic cum deus factus est homo deus qui ē super omnia infimam sibi naturaꝫ vniuit nihil ergo aliud est hic descendere ꝗ in carne humili apparere in ꝫ articulo concordant saraceni cum christianis ꝗtum ad hoc ꝙ christus ihesus fuit conceptus de spiritusancto ⁊ natus de maria virgine ⁊ ꝙ est messias in lege ꝓmissus qđ vt clarius videat̄. Notandū ꝙ fuit quidā iudeus toletanꝰ noīe samuel qui quandā disputationē singularē habuit cōtra qndam saracenū noīe albucalē apud sectā cōmorātē Isti. n. cōferentes de veritatate vtriusqꝫ legꝭ communicauerūt inter se libros suos. sic ꝙ iudeꝰ legit saraceno bibliam ⁊ tradidit sibi transumptū ꝫm ꝙ veraciter habetur apud iudeos ⁊ saracenus legit alchoranū iudeo ⁊ tradidit sibi transumptum ꝫm ꝙ veraciter habet̄ apđ saracenos. Deinde ipis absentibꝫ adinuicē lr̄as disputauerūt de veritate vtriusqꝫ legis ⁊ inter cetera predictus iudeus contra saracenū nitit̄ ꝓbare ꝙ xp̄s ihesus est verꝰ messias saracenoꝝ ⁊ ꝙ saraceni false ⁊ contra veritatē viuum sic dicens ꝑ alchoranū quē mihi legisti cuius transsumptū in arabico ꝯcessisti quē apportaui ⁊ apud me reconditū habeo tibi duo ꝓborare intendo. Primo ꝙ xp̄s quem colūt xp̄iani est vester verꝰ messias ⁊ sibi credere debetis ⁊ ipm tanꝗ

verum deū 7 hoīem adorare 7 recipere 7 cuȝ hoc ꝓ-
bauero leuiter scḋm inferā.s.vos nūc flere 7 ꝯ veri
tatem viuere non tñ̄ istis ꝓbatiōnib9 ꝑ me nec pro
meis intendo adherere. Qūtum ad primum scis ꝙ
omnia que dicam habeo in alchorano vo quia tu
dixisti mihi ꝙ multa erāt in alchorano cōtra vos
ideo erant de medio sublata. Sed ista que sequūt
de ihesu quē colunt xp̄iani recitabo fideliter put
habentur in sachara ḋ familia. dicit.n. machome
tus de ihesu heic.i.ihesus est messias queȝ ꝓpheta
dixit esse futuꝝ heic.i.ihesus est filius ysaac 7 pro-
phetaꝝ iustoꝝ 7 sanctoꝝ in recta linea vsqȝ ad ma
riā virginē. Heic.i. ihesus messias habuit potesta
tem a deo faciendi mirabilia sanandi omnē languo
rem 7 infirmitatē eiciendi demones suscitādi mor
tuos 7 creditis expresse oīa miracula que euange-
lium xp̄ianoꝝ cōmemorat. heic.i.ihesum fecisse vt
alchoranus expresse testatur in zachara p̄dicta eti
am ibidem dicitur ꝙ heic.i.ihesus sciuit 7 scit etiā
omnia secreta cordium. Unde verba machometi
sūt ista in forma. heic.i.ihesus sciuit omnes libros
7 omnem sapientiam moysi 7 p̄dicationem 7 scie-
bat quid hoīes comedebant in domib9 suis 7 quid
reponebāt in thesauris suis 7 hoc modo ꝯtempsit
diuitias 7 abiecit carnales concupiscētias nec ha-
buit delectationes que sunt occasio peccandi 7 cā
inobediendi. 7 introducitur in alchorano illḋ euā
gelij vulpes foueas hñt etiam eodē zachara ꝙ ihe
sus fuit conceptus de spiritusancto absqȝ virili se-
mine 7 natus de maria virgine 7 de maria dicit ma
chometus ꝙ angelus gabriel dixit O maria deus
elegit te 7 decorauit te gratia. 7 ornauit et ꝑelegit
super omnes mulieres oīm filioꝝ matres. 7 posuit
te quasi vnum mediū inter hoīes 7 angelos dei in
paradyso deliciaꝝ dicitur etiam zachara.xxvij. ꝙ
heic.i.ihesus verbū dei ita ꝙ intellectus nō vocat
hoc nomine nisi ꝙ vocabitur arabice heic.i. ihus
ego sum sufficientia tua 7 ego eleuabo ad me 7 pu
rificabo te ab infidelib9. Et in zachara. ḋ familia
dicitur ꝙ nullus est quem non tetigerit sathan ꝑ
ter heic.i.ihesum et mariā. Scis.n.ꝙ hec oīa sup-
dicta cōtinentur in zacharis. predicta vo alchora
ni 7 oīa fideliter 7 veraciter sine diminutione nec
additōe recitaui. Nunc ex istis colligo sic ihesus ē
de spiritusancto conceptus sine virili semie de san
ctis ꝓphetis natus de virgine conceptus et natus
sanctus ignoscens omnem habens scientiam scru
tans corda hoīm habens potestatē curandi sanā-
di resuscitandi mortuos 7 messias ꝓmissus in lege
a ꝓphetis ergo inquantum scrutans corda hoīm
est deus 7 consequenter adorandus 7 colendus in-
quantū sanctus 7 de sanctis natus 7 messias 7 cre-
dendus 7 recipiendus antecedentia oīa habetis
in alchorano vo 7 conceditis 7 vere 7 recte ergo ex
eisdem consequentiam recipe debetis 7 non soluȝ
recipe ꝫ fideliter opari oppositū faciētes sub pal-
liato colore false 7 mendose viuitis dixi sub palli-
ato colore quia vos dicitis ꝙ verū est ꝙ ihesus fu-
it messias ꝓmissus sed machomet9 fuit ab ipo deo
7 de beneplacito ihesu missus ad declarādū doctri
nā datā ab ipo ihesu quā ꝑ falsos scriptores xp̄ia-
ni falsi habent 7 machometus fuit plenus spū dei
viui 7 missus ad corrigenda corrupta ad declaran
dum veritatē vt ipse ihesus dixit discipulis. Ego
mittam vobis de patre spiritū veritatis 7 docebit
vos omnē veritatē 7 suggeret vobis oīa quecunqȝ
dixero vobis. Uolo aūt ostendere ꝑ alchoranū et
conceptionem ipsius machometi 7 ꝑ natiuitatem
7 genealogiā 7 ꝑ eius nutritionē ꝙ talis nō potu-
it nec debuit ad hoc elegi. Nā manifestū est ꝙ vos
ꝓceditis ꝙ machometus est de genere hismaelis fi
lij Abrahe 7 agar ancilla. 7 in hoc dicitis ꝙ ihesus
est ysaac 7 sara que erat vxor legitima ipsius abra
he 7 ideo de legitimis Machometus vo de concu-
bina quia ḋ agar. eadē zachara dicit ꝙ machome
tus fuit conceptus de peccatorib9 et nat9 eo ꝙ pa-
rentes sui erant ydolatre 7 gentiles ḋ genere sara-
cenoꝝ qui erant peruertissimi peccatores vt asseri
tis. Conceditis etiā ꝙ cum esset.iiij.ānoꝝ nutri-
uit eum in villa que dicitur biatris quidā peruer
sus iudeus geneaticus qui nutriuit eū 7 docuit eū
testamentū vetus seu legē mosaycā. 7 instruxit eū
arte seu scientia geneatica: Postea fuit tradit9 ihe
rusalē a quodā patruo suo qui dicebatur sicut tu
abuculus cuidā falso xp̄iano qui erat monachus
sancti benedicti ordinis qui monachus instruxit
ipsum false in naturali scientia 7 in lege xp̄ianoꝝ
7 docuit ipm ꝑuertere omnes textus vtriusqȝ legꝭ
7 sic effectus geneaticus 7 in duob9 testamentis ꝑ-
uerse ac false nutritus 7 instruct9 secessit in egyptū
quia fames valida oppresserat totā arabiā 7 iun-
ctus est cuidaȝ regine vidue nomine Cadiga que
postea extitit causa regni sui apud damascuȝ. Ec
ce aspicias qualiter 7 a quibus concept9 7 quomō
natus 7 nutritus a quib9 instructus 7 quā doctri-
nam secutus 7 nunqȝ a deo purgatus nec illustrat9
quia de eius electione a deo nec de plenitudine spī
rit9 dei in eo vos non habetis aliquā scripturaȝ si-
cut tu asseris in qdā glosa. quā tu vocasti elemab.
nisi ꝙ dicitis ꝙ ipse de seipso dixit ꝙ oīa que man-
dabat predicabat et docebat archangelus gabri-
el p̄dicabat 7 reuelabat sibi de celo. quantus ergo
sit iste.s.machometus 7 qualis sit rogo velis aspi
cere 7 clare videbis sana conscientia ꝙ talis ad tā
ta minime eligi valuit. hec iudeus ille. Sed addū
tur ad hec rationes alie conuincētes. Prima quia
spiritussanctus nō possit esse vilissime vite 7 vilis-
sime secte dator qualis est machometus 7 eius lex
vt supra visuȝ fuit in secūda 7 tercia consideratōi
bus. Secunda qȝ paclit9 spūssanctus docuit apo-
stolos iohannis.xiiij.7.xvj. docebit vos omnem ve
ritatem Machometus aūt nō vidit ap̄los vt con
stat quia fuit post eos vltra sexcentos ānos vt pa-
tuit supra consideratione p̄ma articulo.iij.s.ḋ ori
gine machometi quo ad tp̄s. Tercia ratio est quia
paclitus spiritussanctus nunqȝ fuit nunci9 missus
diaboli sed machometus fuit nuncius missus ho-
minib9 7 dyaboli ipo teste in alchorano a zachara.
xvj. nō ergo fuit spiritus veritatis missus a ihesu.
Et sic patet ꝙ ihesus xp̄s benedictus nō solū est ve
rus messias xp̄ianoꝝ 7 iudeoꝝ sicut in primo libro
ostensum est ꝫ etiā est verus messias saracenoꝝ vt
nunc ex alchorano deductū est. conceptus de spiri-
tusancto. 7 de maria virgie natus. Sunt tñ̄ discor-
des a xp̄ianis in hoc ꝙ exponitur in maiori symbo
lo.s. qui ꝓpter nos hoīes 7 ꝓpter nostrā saluteȝ de-
scendit de celis 7 incarnatus est 7c. vsqȝ 7 homo fa-
ctus est. quia cum ipe negēt xp̄m esse filiū eternali
ter generatuȝ vt sup patuit negant conseqnter in-
carnationem filij dei. Dicūt.n.ꝙ non fuit aliq ne-
cessitas ꝙ ꝓpter hominem deus incarnaret. sed ꝙ
ipse homo qui peccauit ageret penitentiam 7 satis
faceret ꝓ peccato. Oportet ergo istis bestijs osten-
dere necessitateȝ incarnatōis. 7 ꝙ nec angelus nec
omnes angeli boni 7 mali. nec prim9 homo nec om
nes hoīes puri simul iuncti penitentiā agētes po
tuerunt satisfacere pro peccato primi hoīs sicut et
dicit dñs cesariensis in suo tractatu contra sara-
cenos. Unde captiuus intellectus saracenoꝝ ob-
umbratus caligine peccatoꝝ nō potest intelligere

iusticiam incarnatõis filij dei. Hec est.n. ꝓpria excellentia legis euangelice super legem moysi.s.manifestare iusticiam dei que facta non fuit tempore legis moysi.sed fuit facta ⁊ impleta tempore euangelij. Et cum res postꝗ̄ facte sunt omnibus representantur manifestius ꝗ̄ anteꝗ̄ impleantur proprie proprium est legis gratie manifestare iusticiam dei quam venit implere in seipso. suus propri⁹ filius ihesus xp̄s. Sic.n. declarauit ipe iohanni baptiste quando venit ad suum baptismū. quia cum iohannes diceret sibi. Ego a te debeo baptisari et tu venis ad me. Respondit ei dicēs. sine modo sic decet nos implere omnē iusticiam. Math.iij. Sʒ quis pōt exprimere qualis ē ista iusticia. Quis potest ponere linguam in tam altū mysterium presertim cum cognoscam insufficientiaʒ mei intellect⁹ ad explicandū. sed confidens d̄ diuina pietate que illuminat accedētes ad se ⁊ ꝙ quādo cū humilitate accedit homo ad cor altum manifestatur ei de⁹ plus exaltatus. breuiter et clarius ꝗ̄ potero exponetur diuina iusticia que per legem euangelicam declaratur. nō incipiēdo ī gradu altiori qui est redemptio sanctoꝝ angeloꝝ sed hominū qui erāt in dura seruitute ꝓpter peccatum primi hoīs exquo voluit plus obedire dyabolo ꝗ̄ deo comedēdo de arbore nō cōcessa. ⁊ quia non seruauit paradisuʒ terrestrem in quo positus fuit vt operaretur ⁊ custodiret illud. sicut fit de illo qui dato scienter castro pro quo fecit homagium inimico suo cōmittit ꝓditionē suo principi ꝙ ipe ⁊ sui filij tradunt̄ exilio extra regnum positi extra gratiā dn̄i sui sic fuit iusticia. ꝙ primus homo ⁊ omnes ab eo descendētes essent serui per naturam. volo dicere ꝙ nascerētur in peccato per naturam sicut eoꝝ pater voluntate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire. sed si postꝗ̄ creuissent ⁊ fuissent intelligentes ꝙ in eorū arbitrio fuisset velle sicut nati fuerāt manere et ꝑmanere filij ire vel esse filij gratie. tales nouiter facti volendo audire doctrinā dei ⁊ seruando mādata eius. et si obedissent dyabolo sicut eoꝝ pater fecit plusꝗ̄ deo adimplēdo sua carnis desideria ⁊ nō spiritus ꝙ semper permanerēt filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnum dei exquo sūt filij proditoris. ⁊ vltra quia deliberate voluerūt plus societatem dyaboli ꝗ̄ dei quanto tempore vixerūt in hoc mundo. ꝙ similiter habeant societatem in alio dampnati cum eo ad penas infernales. In h̄ tamen fit filijs ade maior misericordia ꝗ̄ filijs militis proditoris. qui licet non cōmittant proditionem sicut pater fecit. imo displicet eis quia sūt toto tempore vite sue extra regnū exilio relegati. tali pena existenti iusta. q2 est in sola priuatione sui amoris ⁊ gratie nolendo ꝙ habitent in suo regno filij sui proditoris. Hec est pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit exclusus a paradyso ita descendētes ab eo solūmodo quia sunt filij sui ex eo essent indigni regno dei. Et q2 hec pena est tam grandis cū sit tā ꝑiudiciale exilium hominuʒ a paradyso. ⁊ similiter quia est tam vniuersalis extendendo se ad omnes homines qui fuissent in hoc mūdo geniti. sic adā suos ꝓprios filios generauit. ostendit magnitudinem peccati. ꝓpter qd̄ tam grādis pena fuit imposita. Ne oēs hoīes perirent necessaria fuit reconciliatio ꝑ quā hoīes fuissent in grā dei. qui ꝑ naturaʒ nascebantur in ira sua. ⁊ cū reconciliatio requirat cōdignā satisfactōem ⁊ satisfactio cōdigna est ꝙ reparet damnū restituendo ablatū. ⁊ vltra hoc rōne offense ꝙ det aliquid de suo quod prius añ offensā non debebat. sicut in lege ꝑcepit de⁹ restituere qnꝙ boues ꝑ vno ⁊. iiij. oues ꝑ vna Exodi. xxv. ꝓpter quod in regno tenet̄ ꝑ iusta lege septēnaruʒ quilibet ꝑ seipsuʒ potest intelligere exquo qualitas satisfactionis debet esse ꝺm cōditionē peccati. grande peccatum grandem requirit satisfactōeʒ. Cum ergo peccatū primi hoīs fuit tam magnū comprehendēs oēs ab eo descendentes ꝙ ipe non poterat satisfacere ꝑ seipso q2 ad satisfaciendū non habebat quid daret de suo quod prius nō deberet deo qm̄ quia ab ipso recepat deo debebat totū qd̄ suuʒ erat. Vn̄ si ꝑ seipso non poterat satisfacere. multo minus ꝑ toto genere humano facto seruo dyaboli rōne sui peccati. ergo vt reconciliatio fieret reqrebatur satisfactio debita restituendo quātū fuit quod accepit. vel quātū fecit de damno ⁊ vltra hoc aliquā rem suā non debitā prius deo ꝓpter offensā quā fecit hoc nō potuit facere adā nec aliquis suorum filioꝝ. exquo debebant deo quicqd habebāt. Et quilibet vt saluetur vel nō seu cū magna difficultate est sufficiens sua propria iusticia. manifestante sacra scriptura ꝙ si fuerit in ciuitate tres viri iusti. Noe. daniel. ⁊ iob. Isti sua iusticia liberabunt animas suas ꝫ nō poterunt liberare aīas filioꝝ ⁊ filiaꝝ suaꝝ. Cum ergo satisfactio requirat ꝙ in illo qui habʒ satisfacere sint duo. s. ꝙ sit ille q̄ debet satisfacere ⁊ sit ille qui potest satisfacere. qꝝ vna sine altera non sufficit optet intelligere ꝙ ille qui habebat satisfacere pro peccato ade cū adā fuerit homo ꝙ fuisset non angelus qui nō debebat satisfactionem ꝫ ꝙ fuisset homo exquo homo fuerat qui peccauerat. Item requirebat̄ scd̄o ꝙ fuisset talis homo qui posset satisfacere ⁊ cum pur⁹ hō satisfacere non posset exquo deo debebat totū qd̄ i eo erat ⁊ satisfactio requirit ratione offense ꝗ̄ peccās facit ꝙ det vltra ⁊ amplius ꝗ̄ accepit vel fecit de damno peccando. Unde hac eadē rōne quilibʒ angeloꝝ non poterat satisfacere cum vnusquisqʒ eoꝝ deberet deo quicquid habebat. exquo ab ipso deo receperat quis esset ille qui nihil deberʒ deo vt sic posset satisfacere. certum est ꝙ in omnib⁹ creaturis nō pōt inueniri vna sola q̄ deo nō debeat aliquam rem cū oēs ipse debeāt deo quicquid habēt exquo ab ipso receperūt ꝓpter qd̄ deus solus ē qui nihil debet deo cū deus a seipo habeat suum esse et non ab aliquo alio quia interrogatis omnib⁹ intellectum participantib⁹ siue sint homines siue angeli boni ⁊ mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquam rem propter quā anteꝗ̄ deus daret eis esse qd̄ habent deus eis aliqd deberet. omnes responderent ipse sol⁹ fecit nos ⁊ nō ipsi nos. Et iō nos debem⁹ ei quicquid habemus exquo ab eo recepim⁹ ⁊ ipse nobis nihil debʒ quia nihil ei dedimus. Hac ergo ratione clara existente. ꝙ solus deus est ille q̄ nihil debet alteri nec sibipi cum ille qui debebat satisfacere pro peccato primi hominis ⁊ oīm alioꝝ reqrebat quod nihil debet deo ⁊ solus deus est iste ergo necessarium fuit. ⁊ sic omnibus modis expediebat ꝙ satisfactor ꝑ genere humano foret de⁹ ⁊ homo. homo. quia homo fuerat qui peccauerat. ⁊ sic homo satisfacere debebat. deus quia ipse solus est quia nihil debet deo. ⁊ sic ꝑ satisfactione hoīs peccati. poterat dare de gratia dando de suo qd̄ nulli debetur. hoc intellecto debemus considerare. exq̄ homines non poterant esse deo reconciliati nisi ꝑ ipsum met deum. quia non erat qui satisfacere posset nisi ipse solus. que fuit illa iusticia que deuʒ obligaret vt ipse deberet satisfacere pro peccato pmi hominis cuius de merito oēs ab eo descendentes erant serui dyaboli. oportet ad cognitionem hui⁹ videre ⁊ attendere principium ⁊ conditionem pec

cati quod fecit primus homo. Ecce q in hoc facto concurrunt tres.s. deus qui dedit preceptum primo homini q seruaret paradysum 7 q non comederet de arbore vetida. Concurrit homo qui peccauit quia fecit contrariū precepti per deum ei dati. Concurrit. Tercio dyabolus qui sua astutia 7 deceptione per mediū mulieris temptauit hominem 7 fecit q transgrederetur preceptum de istis duobus.s. homini 7 dyabolo sic est q in casu explicato nulli eorū facta fuerat aliqua offensa impleta voluntate cuiuslibet eorū faciendo quilibet quod volebat quia homo complacuit sue vxori plus appetēdo permanere ī gratia sua 7 amore q deo obedire. Dyabolus similiter impleuit voluntatē suā habita victoria per eum desiderata. Veruntamē hoc est verum q quilibet eorū fecerat grandem offensam deo contra cuius voluntatem ambo fecerunt. Primus homo quia voluit plus obedire sue vxori q deo faciendo voluntatem dyaboli et dyabolus quia cum deceptione contra voluntatē dei tulit seruum eius 7 fecit seruum suum. 7 sicut ƍo fuerat facta offensa per vtrunq si ambo voluissent recōciliari oportebat pro ambobus fieri satisfactiōnem. Sed cum dyabolus noluisset deo recōciliari imo placebat sibi semper inimicus dei permanere quia nolebat recognoscere peccatum suum. quod non erat in homine cum desideraret liberari a dura seruitute quam senciebat stando in potestate dyaboli. Ergo cū solus hō peniteret ƍ peccato p eum facto vt fieret reconciliatus deo potest dici vno de duobus modis. vel q primo fuisset facta debita satisfactio deo qui offensus erat. 7 q dyabolus p iusticiam pderet dominiū quod super ipsū tenebat Vel q deus de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factam 7 per vim exquo est potentior dyabolo liberaret pmum hoiem a subiectione sua quia ab eo victus fuerat iuste erat eius seruus non reputarent tamē dubium aliqui q deus posset per talem modum liberare primū hominē a subiectione dyaboli et recōciliare sibi sed tamē quia cuicunq pncipi magne potestatis plus reputatur ad laudem q sit iustus q q sit potens potestate sine iusticia tyrannidi reputata cum deus non solum iustus sed etiā necessario est iustus 7 tali forma iustus q non pōt dici deus nisi intelligatur iustus. Oportet ergo intelligere q in reconciliatione hois interueniret iusticia que primo poterat intelligi si deus sic magnus dñs potens 7 iustus dyabolo 7 homini exquo quilibet eorū offenderat eum dedit penam 7 tormentum sm demeritū peccati per eos cōmissum dyabolo in penam peccati quod cōmisserat tollendo hoiem per vim 7 contra totam suam voluntatem a suo dominio. 7 homini sicut proditori nolendo eum vnq videre in suo palatio neq in regno suo ß q remaneret exilio relegatus p semper. Sed cum deus sit non solum dñs potens sed iudex iustus et pater misericors. Exquo homo penitebat de peccato p eum cōmisso 7 per seipsum non poterat satisfacere misericordia dei ptinebat dare ei succursum 7 iuuamē liberaret a dyaboli potestate. Sic tamen q talis liberatio ita temperaretur iusticia q dyabolus tenens hominem in sua seruitute non posset reclamare q ei esset facta iniusticia nec facere aliquā querelam que fuisset iusta cum hec fuerat veritas q ipemet deus attendens videns 7 pmittens dyabolus 7 homo sicut illi qui intrant in campum certauerant vnus contra alterum. 7 conditio certantium est si iam vnus alterum non occidit q victus sit seruus victoris. 7 cum arma primi hominis vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se q arma dyaboli in cōmittendo siue temptando. fortitudo etiam hois 7 virtus incōpabiliter erat maior q̄tro dyabolus cum oibus suis artibus 7 viribus etiā si fuerant mille vicibus plus nō poterat hoiem vincere nisi ipse voluntarie voluisset vinci. Exquo ergo suus inimicus erat minus fortis q ipse 7 ipse voluit ab eo vici dictabat iusticia q fuisset eius seruus facto. ergo seruo dyaboli 7 consequenter omnes ab eo descendentes ad habendū liberatōem de tam mala seruitute. exquo per iusticiā hō erat seruus dyaboli optebat q nō p vim ß p iusticiā fuisset liberatus de potestate. Et sic vt liberaretur a dyabolo requirebatur vt interueniret iusticia non minus requirebatur vt esset reconciliatus in gracia dei existente deo patri pijssimo 7 iudice iusto. Unde vt causa fieret reconciliatus deo contra quem fuerat cōmissum peccatum requirebatur q fieret per hominem qui tanti valoris vel plus esset sicut primus homo 7 oēs ab eo descēdētes qui daret tantam 7 maiorem laudem 7 honorem 7 gloriam quanta fuerit offensa contra eū cōmissa. Tali ergo satisfactione requisita vt genus humanum reconciliaretur deo vt dictū est q fuerat facta offensa deo per vtrunq. s. dyabolum 7 hominem non oportet dicere q dyabolus vellet facere hanc satisfactionem ex quo nolebat hominem liberari ab eius potestate 7 reconciliari deo quia talem satisfactionem facere erat perdere dominium super omnes homines per eum nimium desideratum 7 ideo displicens erat corde si essent reconciliati cum ipso facto perderet dominium suum quod super ipsos tenebat. Item hanc satisfactionē ipe non poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessarium rogare deum q vellet parcere offensam ei factā ad quod requirebat q talis intercessor eēt deo gratus quia si inimicus vel is qui displicet roget pro iniuriante plus prouocat ad iram eū quē rogat. 7 hoc est manifestum q dyabolus voluntarie erat inimicus dei procurans semper q ei fiant offense q̄tum plus potest. Sic ergo patet q p dyabolum qui peccauerat exquo ipse non requirebat imo sibi displicebat 7 abhorrebat hominis reconciliationem 7 non minus suam nō poterat fieri satisfactio hominis. Ex alia etiā parte si omnes angeli non poterant facere talem satisfactionem q̄a nichil habebant de suo q darent deo quomō dyabolus poterat qui vltra hoc abhorrebat q aliquo tempore talis satisfactio fieret. Videamus ergo de homine qui fuit secundus in peccato cōmisso huic non deficiebat sicut dyabolo voluntas vt esset reconsiliatus quia sentiebat seruitutem eius durissimam deficiebat tamē ei potestas sicut supra ostēsum est. Ipse ergo et omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionē quid ergo restabat exquo nō erat alius qui posset satisfacere nisi solus deus nisi q primus homo 7 omnes alij extoto remanerēt pditi si iā deus nollet satisfacere pro eis exquo ipe solus poterat 7 nullus alius. Item cōueniens fuit deum incarnari vt tāta humilitas in redemptore quanta fuit superbia in preuaricatore. Sed superbia tanta fuit q homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo. Itē hoc debuit facere deus vt vitaret inconueniens quod sequebatur quia si deus non esset incarnatus vt satisfaceret p hois peccato ß ē vel qꝛ nō potuit vel qꝛ nesciuit vel qꝛ noluit. Si nō potuit ipotēs fuit. Si potuit ß nesciuit igrās fuit. Si potuit 7 sciuit ß noluit ergo 7 inuidus fuit. q oia sunt magna

incōuenientia in deo.s. impotentia ignorantia in-
uidia. Patz ergo ex pbabitis necessariā 7 valde fo
re cōuenientē incarnatōez dei vt deceret se potius
vincere per iusticiā ꝙ per potentiā 7 vt ostendere-
tur tanta humilitas in redemptōne quāta fuit in
superbia in preuaricatione. Et ne aliquod incon-
ueniens attribuatur deo cum in eo minimū incō-
ueniens sit maximū impossibile.

De.iiij.articulo 7 ꝓprietatib⁹ smaragdi.

Quartus articul⁹ est

Passus sub pōtio pylato crucifix⁹ mor-
tuus 7 sepultus. Hūc apposuit i symbo-
lo Jacob⁹ maior. Et h articul⁹ est quartū funda-
mentū ciuitatis iherusalē sup̄ne figurat⁹ p q̄rtuz
lapidem preciosum qui dicitur smaragdus cuius
ꝓprietates p̄cipue sūt quatuor. Prima ꝙ inclinat
ad castitatem. Nam exptum est frangi in ptes cū
ipsum gestans fornicatur. Secūda est ꝙ morbum
caducum curat. Tercia est ꝙ tempestatē auertit.
Quarta est ꝙ in causis verba psuasoria dat. Sic
7 vera huis articuli fides carnales voluptates re-
primit ſm augustinū in quodam ſmōe de.xl. sic di
centez. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi cru-
cifixionem celebraturi sum⁹ reprimendaꝝ carna-
lium voluptatum crucē etiā nobis faciem⁹. Mor-
bū caducum tollit qr xp̄s mortē nostram morien-
do destruxit vt dicit Gregorius in p̄fatōe pascha-
li. Tempestates nō solū carnis ſ; etiā mūdi 7 dya-
boli auertit quia nihil a deo qđ nō equanimit̄ to-
leretur si xp̄i passio ad memoriā reducat̄. Grego-
rius in omlia.x. Bernhardus super cantica in ser
mone.xxij. passio tua dñe ihesu vltimuz refugium
singulare remediū deficiēte sapientia iusticia non
sufficiente succūbentib⁹ meritis illa succurrit cū
tamen defecerit virtus mea nō conturbabor non
diffido scio quid faciam. Calicē salutaris accipiā
dat etiam in causis fidei contra tyrannos contra
hereticos 7 contra quoscunqz alios persecutores
verba persuasoria veritate attestante. Ego dabo
vobis os 7 sapientiā cui non poterūt resistere om
nes aduersarij vestri. Fides.n. passionis xp̄i dedit
Stephano ꝙ omnes eius aduersarij quātūcunqz
perhibiti non possunt resistere sapiētie 7 spiritui
qui loquebatur.s. in ore eius vt patet in actibus.
Item de smaragdo dicit ysidorus ꝙ a nimia viri-
ditate dicitur amarus qr omnes satis viride ama
rum dicitur oēs herbas 7 frondes viriditate sup-
at aerem etiā vicinum ex repcussione virescere fa-
cit nulla gemma gratior oculis cuius corp⁹ exter-
sum sicut speculum imagines reddit. Angrifes q̄
corpus pedes 7 caput habent leonum currētes su
per terram vt leones 7 alas habent aquile quib⁹
volant in aere auferunt hoīb⁹ sed alimascus popu
lus.s. vnum habens oculum pugnans contra eos
eis aufert hec moraliter est. Quarta virt⁹ que di-
citur castitas vel virginitas que viroꝝ carnis in-
tegre seruat 7 in amaritudine penitentie mor⁹ ma
los castigat hec est gratior angelis 7 oculis xp̄i q̄a
virgines 7 casti sequuntur agnum quocunqz ierit:
Apoc.xiiij. 7 in se portat imaginem angeloꝝ 7 xp̄i
Angrifes.i. demones multum nituntur auferre ſ;
mens 7 intentio indiuisa adeo resistit 7 contradic̄
7 eam custodit illesā. qui.n. tales sunt indiuisi sūt
sicut dicitur.j.coꝝ.vij. Non.n. habent duos ocu-
los vnum in terrenis 7 alium ad deum sed vnū tā-
tum 7 illum figunt in deū dicētes illud p̄s. Sicut
oculi ancille in manib⁹ dñe sue ita oculi nostri ad

dominum deum nostrū 7c. Huic articulo nihil ad
dit symbololum maius. Concordat cum predicto
articulo machometus in hoc ꝙ concedit ihm xp̄m
sub pontio pylato fuisse condemnatum morti. Di
scordat autem a predicto articulo passionis 7 mor
tis xp̄i in alchorano azoara.v. 7 in plurib⁹ alijs lo-
cis vbi in sententia dicit ꝙ quidaz iudei voluerūt
xp̄m occidere 7 ipse callide se subtrahens euasit ne
scio quem loco sui crucifixerunt putātes esse xp̄m.
Creator aūt leuauit xp̄m ad se 7 est secum vsqz ad
diem iudicij tūc.s. sicut alij hoīes morītur⁹ 7 resur-
recturus. Sed tamen nullum inconueniens est sa
racenis concedere mortem xp̄i cum ipsi teneant ꝙ
non est filius dei viui sicut nec nobis xp̄ianis qui
ipsum confitemur verum filium dei ꝙ sit mortuus
ſm humanitatem quia diuinitas mortalis nō est
nec vnq̄ morietur.

De.v.articulo 7 de ꝓprietatib⁹ sardonicis.

Quintus articul⁹ est

Descendit ad inferos tercia die resurre
xit a mortuis. Hūc apposuit in symbo-
lo beatus thomas. Et hic articulus est quintū fū
damentum ciuitatis iherusalem sup̄ne figuratus
per quintum lapidem preciosum qui Sardonic⁹
dicitur cuius compositio ex duob⁹ lapidib⁹ est scz
ex sardio 7 onice 7 est rubeus ex sardio 7 albus 7 ni
ger ad colorem vnguis ex onice. Inter ceteras h⁹
virtutes mirabilis ē vna potissima ꝙ accēdit ani-
mum ad gaudiuz qđ trahit ex sardio. Sic 7 fides
huius articuli accendit animos sanctoꝝ patrū in
limbo cum illuc xp̄s descendit liberans vinctos de
lacu in quo non erat aqua 7 hoc in sanguine testa-
menti vt patet zacharie.ix. Vere magnum gaudi-
um illoꝝ fuit cum beatificati fuerunt in visiōe dei
tatis 7 beata captiuitate ducti a miserabili capti
uitate inferni. Accendit etiam animos discipulo
rum 7 sanctaꝝ mulieꝝ xp̄s resurgens quia gauisi
sunt discipuli viso dño. Joh.xx. Omnes etiam fi-
deles in fide hui⁹ articuli iocundantur contēplā
tes potestatem inferoꝝ nō potuisse resistere salua-
tori descendenti nec potestatem nature eidē resur
gente gaudentqz sperantes resurgere quia christ⁹
resurrexit. Item p̄dictus lapis tricolor est subtus
niger medio candidus superius rubeus. Et hic so
lus lapis preciosus in signādo nichil cere auellit.
per quod moraliter quinta virtus que est sancto-
rum patientia figuratur per quā ab inferioribus
idest a mundanis hominib⁹ in despectu sūt nigri
sed in medio.s. in corde suo candore ꝯscientie sunt
lucidi 7 ardore martyrij quo citius ad superiora
perueniant sunt rubei. Hec etiam virtus nichil a-
uellit quia suis persecutoribus plene 7 ex toto cor
de remittit sciens qđ dicit dñs Luce.vj. dimittite
7 dimittetur vobis. 7 eccl'.xxviij. relique pximo no
centi te. 7 tūc deprecante tibi peccata soluentur. et
hec virtus bene quinta dicitur quia moleste circa
quos est virtus patientie corpus exprimit qđ qui
qz sensib⁹ agitur. Huic etiam articulo nihil addit
symbolum maius ad eius explicationem verunta-
men cum dicit descendit ad inferos intelligenduz
est ſm animam diuinitati coniunctam corpore in
sepulchro manente etiam diuinitati coniuncto qr
quod semel assumpsit nunq̄ dimisit secus est de to
to resultante ex corpore 7 ex anima qr ꝓpter eorum
sepationem xp̄s in triduo nō fuit homo ſm docto-
rum concordiam in tercio sententiarum 7 qr nul-
lus error circa hoc fuerat exortus. Ideo in sym-

bolo cū dr̄ descēdit ad inferos nō fuit explicatum
ſm aiam. Sed oꝛit̄ hic difficultas qꝛ nō videt̄ hic
eſſe articulus fidei cum iohānes baptiſta de hoc
dubitauerit. dubitare aūt d̄ articulis fidei infide
litas eſt. Cū ergo cōſtat ip̄m fuiſſe fidelē ⁊ ſanctū
⁊ de hoc dubitauerit videtur ꝙ nō ſit articulus fi-
dei. ꝙ aūt dubitauerat patet ꝑ gloſam ſuper illud
Math. xj. tu es qui venturus es dicit ibi glo. cū ab
herode ſim occidendus ⁊ ad inferna deſcenſurꝰ de-
beo te nunciare inferis ſicut te nunciaui ſupis an
cōueniat filiū moꝛi an alium ad hoc ſacramentuꝫ
miſſurus es. Ad hoc reſpondet Alexander ibi ſup
ꝙ eſt dubitatio infidelitatis qua nō dubitauit io-
hannes ⁊ eſt dubitatio pietatis ⁊ ſic dubitauit io-
hannes querens ex amoꝛe ⁊ pietate tu es qui ven-
turus es lꝫ nō dubitaret ſicut mater videns filiuꝫ
moꝛtuum dicit es ne moꝛtuus fili mi. ⁊ hoc eſt qḋ
dicit gloſa non fide ß pietate dubitauit. Criſoſto-
mus ꝙ nō ꝓ ſe ſed ꝓ diſcipulis queſiuit. Huic arti
culo non concoꝛdat machometus qꝛ cū nō conce-
dat xp̄m moꝛtuū fuiſſe ß aliū ſibi ſimilem vt dictū
eſt in articulo p̄cedenti. Iō negat eū deſcēdiſſe ad
inferos ⁊ reſurrexiſſe tercia die.

De. vj. articulo. ⁊ de ꝓprietatibꝫ ſardij.

Sextus articulus eſt.

Aſcēdit ad celū ſedꝫ ad dexterā dei p̄ris
oīpotentis. Hunc appoſuit in ſymbolo
beatus iacobus minoꝛ. Hic articulus fidei ē ſextū
fundamentū ciuitatis iheruſalem ſupne figuratꝰ
ꝑ ſextum lapidem p̄cioſuꝫ qui dicit̄ Sardius cuiꝰ
virtus mirabilis eſt ꝙ gaudium accendit ⁊ pellit
timoꝛē ac etiam ingenium acuit talis eſt fides hu
ius articuli quia xp̄i diſcipli ex hac fide amoꝛe ac-
cenſi timoꝛe excuſſo ⁊ ingenio illuminato hanc ve
ritatem vbilibet predicauerunt. Et ideo ꝑ hūc ſe-
xtum lapidem optime figuratur ſexta virtus ſan-
ctoꝝ que eſt conſtantia martyrij. Hic. n. lapis ſm
yſidoꝝ eſt inter gēmas viliſſima ⁊ rubꝛuꝫ ſpiſſum-
qꝫ habet coloꝛem ⁊ ideo bene martyrū conſtantia
ꝑ hunc ſignatur quia ipſi quaſi viliſſimi a mundo
reputantur. Ipſiqꝫ a deo tanꝙ infirmi mundi ele-
cti queqꝫ foꝛtia confundēda facti rubꝛi fluuio ſan
guine laureis dicant̄ bene fulgidis. Et ne mirum
quia lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Apo.
vij. Et bene ſexta virtus hec ponitur qꝛ p̄mꝰ ho-
mo ſexta die foꝛmatus eadē die peccauit ⁊ eadem
die de ꝑadyſo eiectus eſt. ⁊ xp̄s ſexta etate venit et
ſexta die martyriū ſua paſſione conſecrauit. Huic
articulo nihil addit ſymbolum maius. Sed oc
currunt hic tres difficultates quaruꝫ p̄ma eſt ſm
quā naturā aſcendit xp̄s in celū. Reſpondetur ꝙ ſi
li ſm deſignet conditionem aſcendentis ſic aſcen-
dit ſm ꝙ homo ſiue ſm naturā humanam que lo-
co continetur ⁊ motui ſubici poteſt nō aūt aſcen-
dit ſm naturam diuinam que eſt altioꝛ vniuerſis
⁊ eſt imobilis ⁊ illocabilis. Si autem deſignet cau
ſam aſcenſionis aſcendit nō ſm ꝙ homo ſed ſm ꝙ
deus qui aſcendit ex virtute diuinitatꝭ ſed nō hu-
manitatis. Unde Augu. in ſermone de aſcenſione
de noſtro fuit ꝙ filius dei in cruce pependit de ſuo
ꝙ aſcendit. Aſcendit aūt xp̄s ad ſummā partē ce-
li ſup̄mi qꝛ cum ſit nobiliſſimū locatū debet eſſe in
nobiliſſimo loco qui eſt ſupioꝛ locus celi ſummi ⁊
ſic intelligi debet iſtud p̄s. lxvij. Aſcendit ſup celū
celi ⁊ illud ad ephe. iiij. Aſcendit ſuper omnes ce-
los non tm̄ autem aſcendit coꝛpus xp̄i ſup omneꝫ
creaturam coꝛpoꝛalem ſed etiam ſuper omneꝫ ſpi-
ritualem qꝛ ꝓpter dignitatem vnionis eas oēs ex-
cellit ad ephe. j. Conſtituit illum ſup omnē prin-
cipatum ⁊ ptātem ⁊ ſup omne nomen quod nomi
natur in hoc ſeculo ſiue in futuro poteſt etiam ex-
poni ꝙ xp̄s aſcendit in celū ſm glo. ad Ephe. iiij. q̇
deſcendit ipſe eſt qui aſcendit in gloꝛiam ad equa
litatem patris ſm diuinitatem non in re ſed in no
ticia. tunc. n. innotuit hominibꝫ euꝫ equalem eſſe
patri. Et ſi queras vtrum xp̄s ſm ꝙ homo in loco
ſupꝛadicto reſideat ita ꝙ nunꝙ alibi ad modicuꝫ
tempus ſe transferat. Dico ꝙ nō eſt aſſerendū ſm
Richardū cum poſt eius aſcenſū narretur aliquo
modo apparuiſſe aliquibꝫ ī hac vita nec apparet
aliqua ratio vꝛgens ꝙ nunꝙ ad aliā ꝑtem celi ſe
transferat. pie etiam credi poteſt ꝙ chꝛiſtus in ce-
lo nullum habeat retro ſe ſed omnes electi reſpici
unt in faciem eius. Secūda difficultas eſt quid ꝑ
dexteram intelligitur. Dicendum ꝙ per dexteram
intelligitur gloꝛia vel honoꝛ deitatis ſm Dama-
ſcenum in. iiij. vel beatitudo patris ſm Auguſtinū
in libꝛo de ſymbolo ſm illud p̄s delectatōnes eius
in dexteris vel iudiciaria ptās ſm Auguſtinum
in quodā ſermone de ſymbolo. Seſſio vo ſm Au-
guſtinum ibidem deſignat vel habitationem ſiue
quietem vel regiam vel iudiciariaꝫ poteſtatē. Si
igitur ſi li ſm deſignat conditionē nature xp̄s ſm
ꝙ deus ſedet ad dexteraꝫ patris. i. in equalitate pa
tris. Secundū aūt ꝙ homo ſedet ad dexteram pa
tris. i. in potioꝛibꝫ bonis patris p̄ ceteris creaturꝭ
ideſt in maioꝛi beatitudine habens iudiciariā po
teſtatem. Si vo deſignat vnitatē ſuppoſiti ſic eti-
am ſm ꝙ homo ſedet ad dexteram patris ſm eq̄li
tatem honoꝛis. ſ. inquantū in eodē honoꝛe vene-
rant̄ filiū dei cū natura aſſūpta. Ex predictis ptꝫ
ꝙ quocunqꝫ predictoꝝ modoꝝ ſumatur ſedere ad
dexteram ſignificat habere beatitudinē quandaꝫ
demonſtratiua ptāte ꝙ nllī alij nec āgelo nec ho-
mini conuenit niſi ſoli xp̄o Unde ad hebꝛeos pri-
mo. Ad quē aliqñ dixit angeloꝝ ſede a dextris me
is. i. ſm gloꝛiam in pocioꝛibꝫ bonis. poteſt tamen
dici ꝙ oīs ſanctus qui eſt in beatitudine eſt cōſti-
tutus ad dexteram dei ſm illud Math. xxv. ſtatu-
it oues a dexteris. Tercia difficultas eſt vtrū poſ-
ſet dici patrem ſedere ad dexteram filij. Reſpōde
tur ꝙ non li ad denotat cū ꝑſonali diſtinctione oꝛ
dinem oꝛiginis filius autem ⁊ ſpiritus oꝛiginātur
a patre ⁊ non eſt econuerſo. ß ⁊ ſpiritusſanctus po
teſt ꝓꝓꝛie dici ſedere ad dexteram patris vel filij lꝫ
ſm quendā appꝛopꝛiationē attribuatur filio cui
appꝛopꝛiatur equalitas. Unde auguſtinꝰ dicit ꝙ
in patre eſt vnitas in filio equalitas in ſpiritusſan
cto vnitatis equalitatiſqꝫ cōnectio. Predicto arti
culo concoꝛdat machometus qꝛ cōcedit ꝙ iheſus
xp̄s aſcēdit ad celos ī coꝛpoꝛe ⁊ anima vt ptꝫ in al
choꝛano azoara. iij. nō eſt rei veritas ꝙ moꝛtuꝰ fu-
it ſed deus eum aſſumpſit ſibi. Sed diſcoꝛdat in ß
ſcꝫ in ſeſſione. ſ. ad dexteram patris cuꝫ aſſerat ip̄m
collocatum in pꝛimo celo ⁊ ibi ſedentem in altioꝛi
ſede ꝙ iohannes baptiſta. Hos etiaꝫ duos narrat
ſe vidiſſe in predicto celo pꝛimo cum ipſe aſcendit
⁊ viſitaret deum ⁊ quomodo ſecum locutus eſt vt
patet in libꝛo qui dicitur ſcala machometi diſtin-
ctione. xij. de quo dictum eſt ſupꝛa conſideratione.
iiij. cum de fundamento legis machometi inquire
batur.

De. vij. articulo ⁊ de natura criſoliti.

Eptimus articulus

est. Et inde venturus ē iudicare vivos ꝛ mortuos. Hunc apposuit in symbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamentū civitatis hierusalem supne figuratus ꝑ septimū lapidē preciosum qui dicit crisolit⁹. cuius virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū ꝛ ꝑ consequens naturā humanā distinctā ab alijs animalib⁹ ꝑ intellectū vt dicit primo metha. ꝛ pellit timores nocturnos qꝛ fugit fantasmata sic. Et fides huius articuli confortat intellectum in cognitione iusticie divine finaliter ad implende ꝑ xp̄m qꝛ pater omne iudiciū dedit filio iohānis. v. Pellit etiā timores nocturnos quia facit hoīes patos ad iudicium illius diei sub eundē ne ꝓpter ei⁹ ꝯsiderationē pereant cū fantasmatib⁹ infernalib⁹ qd̄ ꝓuidēs xp̄s dicit Math. xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati quia qua hora non putatis filius hoīs venturus est. Et qꝛ pdictus lapis auro similis est. cū marini coloris similitudine vt dicit ysidorus ꝛ sicut dicit hic glosa videtur scintillas emittere ita vt sub aquas ad oculū solis stella aurea. videatur dictus a crisis quod est aurꝫ. Ideo optime ꝑ eū pōt intelligi septima v̄tus sanctoꝝ qua securi peruenerunt ad iudiciū. s. innocēcia baptismal. mare. n. significat baptismū. Apo. viij. In conspectu eius tanꝗ̄ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plumbo aurū ꝓbatū qꝛ de filijs ire filij gratie ad ephe. ij. ꝗ̄ multi sanctorū illesam seruantes scintillas boni exempli alijs per exhortationes bonas emittunt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ proximi accendunt que virtus bene ponitur septimo loco ꝓpter dona spiritussancti q̄ collata sunt in baptismo. glo. tm̄ dicit ꝙ ꝑ auri fulgorem cum scintillis significatur pdicatio sanctorū cum miraculis sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. ꝑ candorem baptismalis innocentie ꝛ tāꝗ̄ scintille i arūdineto discurrent. Et si queras qui sūt illi vivi iudicandi. cum dicitur inde vēturus est iudicare vivos ꝛ mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduentu vivi repientur qui in momento morient ꝛ postea resurgent cum eis qui primo erant mortui. Huic articulo addit symbolum maius. Cui⁹ regni nō erit finis ꝺm illud luce pmo ꝛ regni eius non erit finis ⁹Predicto articulo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū vivoꝝ ꝛ mortuoꝝ. negat. n. xp̄m iudicē venturꝫ. Sed dicit in alchorano azoara. v. ꝙ deus liberauit xp̄m ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eum. eis qui nō crediderunt v̄bo eius vsqꝫ ad diem publice resurrectionis ꝛ ꝙ tunc de⁹ ad seipsum redditu xp̄i facto controuersiam suā atqꝫ litē discutiet. Est ergo finis sue sententie ibidē ꝙ ihesus xp̄s circa tp̄s dei iudicij est moritur⁹ ꝛ sicut alij hoīes resurrectur⁹ et ꝙ tūc de⁹ discutiet controuersiam suam. s. quis veriora de xp̄o dixerit videlicet xp̄iani an machometus ꝛ ꝙ tunc deus faciet iudicium contra incredulos ꝛ dabit beneficia fidelib⁹. Alibi tm̄ in alchorano tractando sup diem mortis. ac sup diē qua vivēs missurus ē tenet deū esse venturꝫ ante diem iudicij annis. xl.

De octauo articulo ꝛ de ꝓprietatib⁹ berilli.

Ctauus articulus fi

dei est. Credo in spiritumsanctū. Hunc apposuit in symbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauū fundamentum civitatis iherusalem supne figuratus per octauū lapidem preciosum qui dicitur berillus cuius virtutes mirabiles sunt ꝙ contra lites invictum reddit ꝛ mitem facit atqꝫ benignum sic ꝛ fides huius articuli quis enim fecit sansonem invictum a leone nisi spiritussanctus vt patet iudicū. xiiij. Irruit spiritus dn̄i in sanson. ꝛ lacerauit leonem quis non erit victus a dyabolo mundo ꝛ carne nisi fidē hui⁹ articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo ꝛ quo a facie tua fugiam q̄i dicat vbicūqꝫ fuero victus ero a spiritusancto per fidē diuisus Quis fecit invictos apostolos agnos xp̄i ꝯtra innumerabiles lupos iudeos gentiles ꝛ tyrānos nisi spiritussanctus anteꝗ̄ enim acciperent spiritum sanctum clausi erant timidi ꝛ quasi victi. Sed repleti spiritusancto per fidem ꝛ amorē effecti sunt omnium lupoꝝ iudeoꝝ gentilium tyrānoꝝ victores vt patet ex actib⁹ apostolorum ꝛ gestis omniū martyrium. Fides etiā huius articuli facit hominem mitem ꝛ benignum qꝛ spiritussanctus bon⁹ ꝛ suauis est atqꝫ benignus vt patet sapientie pmo ꝛ. xij. tales efficit. ꝛ efficit spiritussanctus credētes intantū vt non solum mites ꝛ benigni afferantur sed etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicūqꝫ spiritu dei aguntur hij filij dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomen habēs a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sed cum pallore. politur aūt ab indis in sex angulares formas vt hebitudo coloris repcussu angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem. ꝛ significat octauam virtutem que est sanctorum vita actiua in qua seruatur viror gratie ꝫ tm̄ cum pallore ꝛ hec exerceri non pōt sine aliquo venialium offuscatione sed per sex oꝑa misericordie quib⁹ insudant ex charitate spiritussancti calorē recipiant quia in fructu recompensatur limpidolije Geñ. xxj. ꝛ bene ponitur octauo loco quia isti mercedem hic non recipiunt sed expectāt in octaua resurrectione ꝺm consilium domini Luce. xiiij. Cum facies cōuiuiū voca pauperes debiles claudos ꝛ cecos ꝛ beatus eris quia non habēt retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Predictum articulum. s. Credo in spiritū sanctum exponit symbolum maius addens dn̄m ꝛ vivificantem qui ex patre filioqꝫ ꝓcedit qui cū patre ꝛ filio simul adoratur ꝛ conglorificatur qui locutus est per ꝓphetas vbi exprimūtur hec de spiritusancto primo ꝓtās ibi dn̄m. scd̄o bonitas ibi ꝛ vivificantem Iohis. vj. spiritus est qui vivificat ex quo sequitur ꝙ qui caret spiritusancto mortu⁹ est. Ex hoc trahitur auctoritas Aug. xiij. de ciui. dei ca. ij. sicut aīa ē vita corpis ita deus ē vita anime. Tercio distinctio ꝑsonalis ibi qui ex patre filioqꝫ ꝓcedit. Quarto equalitas ibi q̄ cū patre et filio simul adorat ꝛ conglorificat. Et per hec. iiij. predicta excluditur heresis euticis ꝛ nestorij q̄ dixerunt spiritumsanctum esse seruū patris ꝛ filij ꝛ ꝙ dicitur filioqꝫ addiderūt latini ꝓpter errorē grecoꝝ. Quinto exprimit doctrina ibi qui locut⁹ ē ꝑ ꝓphetas contra errorē quorundā qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sūt sicut phanatici vt montan⁹ ꝛ quidem alij. Cū predicto articulo concordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spiritū sanctū suū sup nuncios suos ꝛ sup credētes in eū discordat tm̄ in hoc ꝙ nō credit spiritūsanctū esse deū nec terciā in trinitate ꝑsonā sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

De nono articulo ꝛ ꝓprietatib⁹ topasij.

Onus articul⁹ fidei

est Credo sanctā ecclīam catholicā ꝛ ē
sensus Credo in spiritū sanctū faciē-
tem sanctā siue sanctificāte ecclīam catholicam
idest vniuersalē. Hūc apposuit symbolo beat⁹ ma
theus. Et hic articulus est nonū fundamētū ciui
tatis ihrl'm supne figurat⁹ p nonū lapidē pciosū
qui dr topasius. Hic lapis valet ɔtra irā ꝛ ɔtra lu-
naticā passionē que freqnter p demones iratos ex
citant̄ vel augmētant̄. Exptū est etiā de eo φ si mit
tat̄ in aquā bulientem ita eaꝫ defluere facit φ statim
manu imissa extrahit̄. Sic fides pdicti articuli ar
dorē furie demonū ꝛ tyrānoꝝ hereticoꝝ ꝛ quoꝝū-
cūqꝫ psecutoꝝ subito extinguit. Jdo dicit xps pe-
tro Math. xvj. Et porte inferi nō pualebūt aduer
sus eā. Portas inferi vocat furios demonū hereti
coꝝ tyrānoꝝ ꝛ quoꝝūcūqꝫ psecutoꝝ que preualere
nō possunt ɔtra fidē ecclie catholice fides. hui⁹ ar
ticuli facit oleū ardens defluere intantū φ iohes
euangelista missus in doliū ardētis olei nō adust⁹
ꝫ illesus exiuit. Jtē hic lapis ſm ysidoꝝ est oī colo
re resplendēs. ꝛ ſm glosaꝫ sup. ca. xiij. Exo. φuis sit
oīm coloꝝ maxie tū ē aurei ꝛ dr topasiū qꝫ topadi
um. i. oīm coloꝝ a pan qḋ ē totū ſm glo. Hic duos
maxie hꝫ colores. s. aureū ethereū cū splēdore solis
tangitur oīm gēmaꝝ claritates supat ꝛ in aspectū
suū singularit̄ puocat aspicietes quem si polis ob
scuras si vo relinqs nature sue clarior ē ꝛ nihil cla
rius ē regibꝫ inter diuitias ꝗ quo clarior est eo pci
osior est. Etiā oīm gēmaꝝ amplissima est p hāc er
go significat̄ nona virtus sanctoꝝ ꝗ est vita ɔtem
platiua hec ex charitate ē aurea ꝛ ex dulcedie ethe
rea vbi de⁹ limpidi⁹ videt̄ quātū hō singulari⁹ tra
hit. ꝛ qui tales sūt se honoribꝫ seculi polliūt obscu-
rant̄ qꝛ turbant̄ erga plurima sicut Martha. cum
vnū nō teneāt qḋ necessariū est sicut maria Luce.
xiij. φ aūt hic lapis oīm colore resplēdit hoc ē φ ꝗ
tales sūt oīm vtutū lucē gerūt ad exemplū taber-
naculi quod eis monstratū est in monte Exo. xxv.
oīa fac ſm exemplū qḋ tibi mōstratū est in monte
Hec est gēmaꝝ latissima qꝛ maxie cor dilatāt ꝛ be-
ne nono loco ponit̄ qꝛ qui tales sūt angelis que ſꝫ
nouem ordines p modulo suo in dei cōtemplatō-
ne assimilant̄ de quibꝫ dicit̄ Math. xix. Angeli eo-
rum semp vidēt faciē patris loco predicti articu-
li sanctā ecclīā symbolū maius. Et vnā sanctā ca
cholicam ꝛ apostolicā ecclīam vbi ponūt duo effe
ctus generales spūssancti. Primus est vnitas in-
tellectuum in fide. Secundus est affectuū vnitas
in caritate que due vnitates notant̄ cuꝫ dicit̄. Et
in vnā sanctā catholicā. vnā in fide ꝛ caritate. ca-
tholica. n. grece idē est φ vniuersalis. apostolicaꝫ
dicit. i. sup apostoloꝝ fidē fundatā. Huic articulo
machomet⁹ non cōcordat qꝛ cū neget fidē catho-
licam negabit ꝛ vnitatē fideliū in fide ꝛ charitate
que est ecclīa catholica ꝛ apostolica cui⁹ signū est
qꝛ affirmauit suis sequacibꝫ pncipatū tenere non
posse nisi a xpianoꝝ fide omnino diuerterēt vt pa-
tuit sup ɔsideratōe scdā in scdo puncto.

De decimo articulo ꝛ ɔprietate crisoprassi.

Ecimus articul⁹ est

Credo sanctoꝝ cōmunionē peccatoꝝ
remissiōꝫ. ꝛ est sensus. Credo in spiritū
sanctū facientē sanctā siue sanctificantē ecclīam i
qua est cōmunio sāctoꝝ ꝛ remissio peccatoꝝ. Hūc
apposuit in symbolo beat⁹ symō chananeus. Et
hic articulus est decimum fundamentū ciuitatis
iherusalem supne. figurat⁹ p decimū lapidē precio
sum qui dicit̄ crisoprassus cui⁹ virtus est φ valet
contra leprā φ nō solum peccata carnis ꝫ etiā ani
me desinant sic ꝛ fides huius articuli valet ɔtra le
prā peccatoꝝ carnis ꝛ anime que precipue in sa
cramentis baptismi ꝛ penitentie auferūtur. Hic
lapis ſm ysidoꝝ. xvj. ethymolo. est in colore qsi sit
ex succo porri coagulatus habens auri guttas in-
micātes ɔpter quas tale nomen accepit quia cri-
sos aurum sonat in greco ꝛ multā similitudinem
habet cū crisolito. ꝛ significatur per eaꝫ decia vir-
tus sanctoꝝ que est desiderium celestis patrie et ꝫ
per colorem. perpessio vo tribulationum per au-
rū et quāto plus sancti patiūtur ɔpter deum plus
accenditur ꝛ inflamatur eoꝝ desyderium quia vt
dicit gregorius φ flat⁹ carboni hec tribulatio ca
ritati. Et bene decimo loco ponit̄ ɔpter obseruan
tiā decalogi. vel qꝛ isti festināt venire ad decimum
ordinē angeloꝝ qui est ex hoibꝫ repādus ꝛ dicitur
decimus ordo cecidisse non qꝛ fuerunt vnqꝫ decem
ordines ꝫ quia tot de diuersis agminibꝫ ceciderūt
φ possunt facere vnum ordinem. loco pdicti arti-
culi dicit symbolum maius. Confiteor vnū ba-
ptisma in remissionē peccatoꝝ. Johānis. iij. Ni-
si quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spūsancto non pōt
introire in regnū dei. Nota φ baptism⁹ dari pōt
ab omnibꝫ in necessitate. Jdeo fit magis mentō ḋ
eo φ de alio sacramento in symbolo fidei qḋ perti-
net ad oēs. nec fit hic mētio de cōmunione sancto
rum quia intelligitur p hoc φ ibi dicit̄ vnā. Una
eñ ecclīa non tm̄ fide ꝛ charitate ꝫ etiā sacramen-
toꝝ pticipatione que est cōmunio sanctoꝝ. Unde
ad hunc articulū reducit̄ fides de sacramentis ꝗa
in eis cōmunicant fideles ꝛ sunt instrumēta sancti
ficandi ꝛ ex conseqndi peccata remittendi. Jtem
notanter dicitur vnū baptisma ɔpter hereticos ꝗ
dicunt quoties homo peccat baptismū debere re-
peti cōtra quos aplus ad ephe. iiij. vna fides vnū
baptisma. Huic articulo nō cōcordat machome-
tus qꝛ remissionē peccatoꝝ nō ponit p sacrā eccle
sie ꝫ per hoc φ quis dicit ꝛ confitet̄ nō est deus ni-
si deus ꝛ machometus est eius nunci⁹. Affirmant
etiā saraceni solā corpis ablutionē p aquā factaꝫ
sufficere ad peccati remissionē sine cōtritione ꝛ cō
fessiōe. negāt etiā vnū baptisma ꝫ multiplicāt ba
ptismata sua vt dicetur infra.

De. xj. articulo ꝛ ɔprietatibꝫ iacincti.

Ndecimus articul⁹

est. Credo carnis resurrectōem. Hūc ap
posuit in symbolo beat⁹ iudas thadeus
Et hic articul⁹ est vndecimū fundamentū ciuita
tis iherusalem supne figuratus per vndecimū la-
pidē pciosū ꝗ dicit̄ iacinctus. cui⁹ vtus est φ dat
membris vigorem ꝛ salutiferꝝ facit saporem ꝛ con-
tra pestiferos regiones. prouocat etiam somnum
propter suam frigidam cōplexionem ꝛ valet ɔtra
toxicum. Sic ꝛ fides huius articuli dat membris
vigorem cum propter fidem future resurrectōnis
fortissimi facti milites xpi vicerant regna ꝛ crude
lissima tormenta quasi suauissimos sapores gusta
uerunt quietum somnum accipientes quem deus
dat dilectis suis. Ualet etiam contra omne dya-
bolicum toxicum hereticoꝝ aliā vitā ꝛ resurrecti
onem negantiū. Hic lapis ſm ysidoꝝ ceruleū ha
bet colorem ꝛ tunc optimus est qui nec rarus est
nec densitate obtusus sed vtroqꝫ temparamento

luce purpuraq; refulgēs. Dicaūt nō lucet equalit̄ sereno.n.ꝑspicuus grat⁹ est nubilo corā ocul' euanescit atq; marcescit in os missus frigid⁹ est in sculpturis durissimis nec tñ inuict⁹. Nam adomāte scribit̄ ⁊ signat̄. ⁊ ꝑ hoc significat vndecima virt⁹ sanctoꝝ q̄ est eoꝝ discretio ⁊ cōpassio q̄ ſm deū omnibꝫ ⁊ i omnibꝫ se cōformāt vt oēs lucrifaciāt. Vñ paulus ꝑdicans fidē resurrectōis dicit ꝑma ad corinthi.ix. oīa oībꝫ factus sum vt oēs lucrifacerem. Et ad romanos.xij. Gaudere cū gaudentibꝫ flere cū flentibꝫ. significat.n. circūspectionē ꝑdicatorū que attendūt quid ⁊ quibꝫ est ꝑdicandū vt maioribus maiora ⁊ puulos lacte potēt minoꝝ. Hūc articulum explicat symbolū maius cū dī. Et expecto resurrectionē mortuoꝝ ⁊ ſm alexandrū in fine sui tercij est cōgru⁹ ordo. Nā remissio peccatoꝝ ē resurrectio anime q̄ est resurrectio prima. Ad istam vo sequitur resurrectō corꝑis gloriosa in bonis q̄ est resurrectio scd'a sicut dī ad romanos.viij. Scimus qm̄ si spūs ei⁹ qui suscitauit ihm inhabitat corpa nostra resuscitabit ⁊ nos ꝓpter inhabitantē spiritū ⁊c. tene tñ q̄ dicit apl's ꝑma corin.xv. oēs quidem resurgemus ⁊c. Huic articulo concordat machomet⁹. Vñ dicit in alchorano deus viuificabit mortuos ⁊ cōsurgent existētes i sepulchris sine dubio. Secūda hora qua venerit q̄ aūt his cōtradixerint i die iudicij punitōe ignea eos puniet. Hoc est vnū q̄ in sua fide magis roborat vt pꝫ azoara xiiij. q̄ qui impungnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eum. silr̄ dicit̄ azoara.xxj. qui cum aliquo dicta sua disputare voluerit q̄ dicat deus nouit facta vestra qui in die iudicij iudicaturus ē vos. Dicitur etiā azoara.xxiiij. q̄ in die iudicij clamabunt mali dicentes quis huius prophete noticiam habuerat in via et iam qui nunq̄ fuisset nominatus nec natus ⁊ etiā q̄ demones acriter punient eos ⁊ q̄ dicet machmet deo iam domine populus iste meus recta facie alchoranum recipere properuit.

De.xij.articulo ⁊ ꝓprietatibꝫ ametisti.

Duodecimus ⁊ vltimus articul⁹ est vitā eternā amen. Et ē sensus. Credo q̄ deus resuscitabit nos ⁊ dabit bonis vitā eternā. Hūc apposuit symbolo beat⁹ Mathias. Et hic articul⁹ ē.xij. fundamētuꝫ ⁊ vltimū ciuitat̄ ihrl'm supne. figurat⁹ ꝑ.xij. lapidē ꝑciosū q̄ dī ametistus. Cui⁹ v̄tutes mirabiles sūt q̄ facit hoiem vigilem ⁊ repellit malā cogitatōnē ⁊ vt dicit aaron q̄ valet contra ebrietatē. Sic ⁊ fides h⁹ articuli facit hoiem vigilē vt intremendo iudicio finali d̄ factis dict̄ ⁊ cogitatōibꝫ suis possit reddere ratōem ⁊ sic vita ꝓfrui eterna. Predictus lapis ſm ysidoꝝ inter purpureas gēmas ꝑncipatū tenet purpureus est ꝑmixto violato colore ⁊ quasi rose nitore ⁊ leuiter quasdā flāmulas fundens nō ex toto igneum ſ vini colorē habēs et est sculptuꝝ facilis. ꝑ hūc significat̄ duodecima virt⁹ sanctoꝝ que est humilitas ⁊ ꝯtemptus mūdi. cuꝫ desiderio tñ martyrij. sicut fuit in confessoribꝫ q̄ꝝ multi nō defuerūt martyrio ſ martyriū defuit eis sicut legitur de beato martino q: si martyr nō fuit palmā tñ martyrij nō amisit. ⁊ de beato frācisco canit eccl'ia O martyr desiderio. ⁊c. Vñ sancti infundunt flāmulas consolatōis ⁊ visitatōis infirmoꝝ viduaꝝ ⁊ pupilloꝝ ⁊ largitōis elemosynaruꝫ quibꝫ inflāmant alios ad amorē xp̄i d̄ ꝑmo Esaie. lxj. vt consolarer oēs lugentes ⁊ ponere consolatōnē lugētibꝫ syon. de scd'o Jacobi ꝑmo. religio mūda ⁊ imaculata hec est visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione eaꝝ ⁊ imaculatum se custodire ab hoc seculo. De.iij. Luce.xj. Date elemosynā ⁊ omnia mūda sūt vobis. Vel ſm glo. flāmule significant v̄tutē illā q̄ ꝓ inimicis orat̄ q̄ ē v̄tus v̄tutuꝫ celoꝝ varietas v̄tutum multiplicitas. Math.vj. Orate ꝓ ꝑseqntibꝫ ⁊ calūniantibꝫ vos. ⁊ bene vltimo loco ponit̄ q: humilitas ē custodia oīm virtutum. Dicit.n. gregori⁹ q̄ qui ceteras virtutes sine humilitate cōgregat quasi puluerē in ventuꝫ portat. Unde ⁊ paul⁹ q̄ interpretatur modicus. s. humilis. thronū.xij. meruit possidere. s. in vita etna. loco dicti articuli dicit symbolū mai⁹. Et vitā venturi seculi. Ex quo deus tanq̄ iust⁹ iudex remunerabit bonos vita eterna conseqns est q̄ etiā reprobos puniet pena eterna. Et ideo nō ponit specialem articulū de punitōe maloꝝ. Hec.n. est natura oppositoꝝ vt vno dicto intelligat̄ reliquū. Huic articulo cōcordat machometus et discordat i hoc q: ꝯfitet̄ bonos ibidē corꝑales delitias optinere. Dicit.n. in alchorano qui in me crediderūt in ortos eos pulcherrimos mittā vbi aque decurrunt placide ⁊ vbi absq; labore requiescēt. nubent etiā limpidissima nuptione. Et iteꝝ dicit q̄ dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratōne ⁊ claruꝫ mel vinūq; sapidissimū alibi etiā dicit i alchorano q̄ ibi pānis sericis induētur ornati monilibꝫ aureis atq; armillis ꝑciosis. Dicit etiā ibi q̄ habebūt sedes ꝑpetuas ⁊ q̄ ꝓteget eos arboꝝ vmbra nec frigore affligent̄ nec calore. oīm fructuuꝫ oīm ciboꝝ vescēt̄ generibꝫ quicq̄d appetit⁹ cuiq; suggesserit coraꝫ se cōfestim inueniet. accubabūt in delicijs ⁊ angeli pincernaꝝ ministerio inter eos cū vasis aureis et argenteis deambulabunt in aureis lac. in argenteis vinū afferētes ⁊ dicētes comedite et bibite in oī leticia ⁊ q̄ vob deus ꝓmisit ecce cōpletū est iungent̄ virginibꝫ q̄s nec human⁹ nec dyabolicus violauit cōtact⁹ iacincti coralli q̄ splēdore formaq; ꝑstantioribꝫ. Hec bona repromittit machometus suis credentibꝫ ꝓ vita eterna. Quō aūt finalis beatitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā alijs corꝑalibꝫ ostendet̄ infra cōsideratōne octaua articulo.v. Et notandum hic finaliter est causa q̄ quare machomet⁹ cōcessit aliquos articulos fidei xp̄iane ⁊ aliquos negauit cuꝫ iudeis cautela fuit vt quō in aliquibꝫ loqueretur contra xp̄ianos hebreoꝝ rōnibꝫ iuuaret̄ silr̄ cū loqueret̄ contra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

De discordia machometi in preceptis.

Non solum in articulis fidei discrepat machometus a xp̄ianis ſ etiā in ꝑceptis ⁊ cerimonijs. Libꝫ ergo in ꝑsenti libro annotare ꝑcepta machometi ⁊ eorum naturam vt habita eorum clara noticia euidenter pateat cuilibet intelligenti q̄ irrationaliter se obligant saraceni obedientie talis legis.

De discordia in orationibꝫ.

Primum preceptuꝫ machometi ē q̄ q̄nqes tm̄ i die saraceni orēt. Vñ aūt habuit hūc numeꝝ orandi quinariū patuit supra consideratione quarta.

In illa fatua visione ß tñ vt veritatem dicamus hoc vtiq̄ machometus ideo p̄cepit quia concilio doctoꝝ suoꝝ mediatricem inter iudeoꝝ ⁊ xpianoꝝ legem effici voluit suam non p̄bitatis sue neq̄ adiutorio dei. Iudei enim s̄m legem ter in die orant. xpiani vo septies. sed iste nec ter nec septies sed q̄nquies orando terminū inter vtrunq̄ posuit.

De p̄cepto machometi in locutõnibꝫ suis anteꝙ orent.

Secundū preceptum machometi est ꝙ anteꝙ orant vt perfectam mundiciam habent culum veretꝝ manus brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimū pedes lauant qd̄ p̄cipit fieri post coitum ⁊ egestionem nisi fuerint egroti vł in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquā repire tunc p̄cipit eos mundare puluere terre munde q̄si aqua tergendo quā ablutõem p̄cipit etiā fieri mō verso sed talis ablutio mēbroꝝ nō ptinet ad orõnem. Ad orõnem quidē ptinet mundari intrinsecus non extrinsecus. Mundicia aūt ō ablutõe mēbroꝝ ptinebat cultoribꝫ stelle veneris qui volentes eam orare ad modum femine se aptabant ora ⁊ oculos tingentes quia vo punctus stelle veneris rex effectus est ideo p̄cipit hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xpianoꝝ multipliciter. Primo qꝛ baptisma xpianoꝝ solum semel fit. Una est enī fides ⁊ vnū baptisma s̄m aplm. Baptisma vo saracenoꝝ multiplicat̄. Secūdo qꝛ baptisma xpianoꝝ non solum mundat corpus sed etiā aīam cum sit aqua spūssancti. Baptisma vo saracenoꝝ soluꝫ se extendit ad ablutõem membroꝝ ꝓpter immundiciam eoꝝ ex coitu vel egestione. vt patet in alchorano.

De tercio p̄cepto machometi in p̄conisatõe alte vocis.

Terciū preceptū machometi est ꝙ fcā p̄dicta ablutõe publica voce p̄conizentur vnum confitentes deū qui nullum vel silem habeat vel equalem eiusq̄ machometū esse ꝓphetam talem. p̄conizatiõem p̄cepit nō ideo qꝛ cōueniebat orõni. ß qꝛ aliud nouum nequiuit imponere signū.

De p̄cepto machometi in ieiunijs.

Quartū preceptum machometi est ꝙ saraceni in quolibꝫ anno mensem integrū ⁊ amadē ieiunēt in quo alchoranū datū celitus asserit machometus ieiunantes aūt tp̄e nocturno comedāt diurno abstineant ita vt ab ea diei hora qua nigruꝫ ab albo distinguere p visum poterunt filū vsq̄ ad solis occasum nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtõne se p̄sumat fedare. Post solis aūt occasum donec ad sequentis diei crepusculū sp̄ eis cibo ⁊ potu proprijsq̄ vxoribꝫ put cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitatis quis fuerit p̄grauatus aut ī via erit ꝙdiu aut languoris aut itineris durauerit tp̄s conceditur eis quibuscunq̄ voluerint ⁊ vesci simul ⁊ vti. Sic tñ vt ꝙ vel egritudinis vel vie vel necessitate minus impleuerit postea emendū quō licuerit et dicunt saraceni ꝙ istud ieiuniū est ad restringēdū vicia carnis p̄ceptū qd̄ est initiū penitentie. Sed quid p̄dest p diē ieiunare ⁊ nocte ter vel quater comedere ⁊ bonis carnibꝫ optimisq̄ frui ⁊ mulieribꝫ vti. hec non debilitant ß pocius corroborant carnem ⁊ incendunt ad illicitos motus ⁊ actus.

De p̄cepto machometi in obs̄uatõe pasce.

Quintuꝫ preceptum machometi est ꝙ obseruēt pascha. Notandū vo ꝙ sicut hebrei ita et isti mēses s̄m lunam cōputant. Vñ ⁊ pascha eoꝝ qd̄ ipi post ieiuniū faciunt nō sp̄ vno tp̄e cōtingit. pascha aūt suum qd̄ dicunt nihil aliud est ꝙ quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā que ē in ipo mense ī qua alchoranuꝫ descendisse dicunt. In ea quippe nocte vigilantes p eccłas suas quas vocant mesq̄tas. garriunt saliunt bibunt ⁊ insaniūt. discordāt aūt a xpianis ⁊ iudeis. qꝛ in lege moysi p̄ceptum ē obseruari pascha ī memoriā exitus de egypto. In lege aūt xpi p̄ceptū est obseruare pascha in memoriam resurrectõnis xpi. Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoria arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrandi loco filij sui. ⁊ cū eorum rex celebrat istō pascha p̄cinctus lintheo mittit gladiū p guttur arietis ⁊ statiꝫ sup aliquod iumētum deducit ad reginā. ⁊ si regina eum videt ante ꝙ moriat̄ asserunt se bonā fortunā cōsecuturos anno illo qui pn̄s fuit ⁊ ꝓprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed ⁊ p expeditõe pasche eoꝝ faciunt aliaꝫ supstitõem. qm̄ milites cū rege equitantes veniūt in campū magnū ⁊ ibi facta quadā fouea currentes pcutiunt cū lanceis suis intra illaꝫ foueā. ⁊ sic expediunt suū pascha.

De p̄cepto machometi in pegrinatione ad mecham.

Sextū preceptuꝫ machometi est ꝙ omnes saraceni p singulos annos semel vadunt ad domū dei q̄ est in mequa videndā ꝓpter solam recognitõem et ibi p̄cipiunt̄ adorare eam que in cōsutilibꝫ tegumētis inducti circuire ⁊ lapides put lex p̄cipit p media. s. fimbria iacere retro p lapidando dyabolo. hanc domū dicunt adam cū de padyso exulasset domū extruxisse ⁊ omnibꝫ filijs eius donec abrahā aduenit locū orõnis fuisse abrahā aūt dei seruus eaꝫ roborauit ⁊ instaurauit ⁊ in ea dn̄o vota vouit: et sacrificia obtulit filioq̄ suo nomīe ysmaheli post mortē reliquit. eiq̄ ⁊ oībꝫ filijs eius p mlta annorū curricula donec machometus natus ē orādi domus pmansit. quo nato eandē deus sibi cunctisq̄ generationibꝫ suis hereditariā vt ipi phibent pmisit. sed hec saraceni ñ ex auctoritate hn̄t. Sꝫ q̄si cōmentū aliqḋ fingūt. anq̄. n. legē p̄dicasset domꝰ hec ydolis plena erat. ⁊ volenti scire qualis erat domus illa ⁊ ꝙ ibi secretū in esset. ⁊ cur illuc machometus ire ⁊ que in lege inueniūt iussit facere venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo quinto declarat dicens. Duo filij loth. s. amon et moab hanc domū honorabant ⁊ duo ydola ab eisdeꝫ ibi colebant̄ alterum ex albo alterum ex nigro lapide patratū nomen quidem illius qd̄ est in nigro lapide erat merculicius. dicebatur nomē vo alterius chames. Alteruꝫ ꝙ ex nigro erat lapide in honore saturni alteruꝫ ex albo in honore martis erat edificatū bis in anno cultores eoꝝ ad ipa ascēdebāt

adoranda ad martē quidē qn̄ sol in primū gradū arietis intrat. qꝛ aries honor est martis in cuiꝰ dis cessione ꝑut mos erat lapides iacebant. Ad saturnū vo quō sol primū gradum libre intrat qꝛ libra honor saturni est ꝙ thurificabāt nudi tonsisqꝫ capitibꝫ q̄ vsqꝫ in hodiernū diē in iudea celebrantur vt dixi. Arabes vo cū amon ꝛ moab ydola adorabant. Machometus aūt post longum tp̄s veniēs pristinā ꝯsuetudinē nequiuit afferre. Sꝫ q̄si quodāmodo more inusitato in cōsutilibꝫ tegumētis cooptos domū circuire ꝑmisit. Sꝫ ne videret̄ ꝑcipere ydolis sacrificare simulachꝝ saturni cōstruxit in pariete in angulo domus ꝛ ne facies appareret dorsum erat tm̄ exterius positū alterū martis. scꝫ ydolū. qꝛ sculptū vndiqꝫ erat subtus terrā ꝛ lapidem supprapositū misit. hoībꝫ vo q̄ ad adorandū ibi cōueniūt lapides istos osculari p̄cipit ꝛ humiliatis tonsisqꝫ capitibꝫ inter crura lapides retro iactare q̄ humiliantes dorsa denudant quod ē signū legis pristine. Ecce qua intentōe p̄cepit supradicta machometus. In libris q̄ꝫ illoꝝ scriptū est ꝙ homat quidē ex decē socijs machometi more solito lapides deosculans sic exorsus est. vobis inquit lapidibꝫ dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis syon. Sꝫ qꝛ machometus fecit illius morē exequor. ꝙ aūt dicunt lapidibꝫ iaciēdis demones effugare nō cōsequēs rō videt̄ eē. qꝛ qꝺ nō aliq̊ ꝑcipit sensu corporeo effugare leuiter nequaq̄ pōt. nomine vo dn̄i fugant̄ demones. Et si dicant saraceni audiuisse aliquos dicentes demonia se vidisse ꝛ ea audisse ꝛ collocutus fuisse ꝛ sic possunt sensu ꝑcipi corporali. Dicendū ꝙ licꝫ angeli corporeo sensu nō possint ꝑcipi illis tn̄ qui ꝭm mandata dei incedunt visibiles fiūt silr dyabolus amicis suis visibilis apparet.

De p̄cepto machometi in p̄datōibꝫ captiuatōibus ꝛ occisionibꝫ ꝯtrarioꝝ.

Septimū preceptum

machometi est ꝙ aduersarios eius ꝛ eorū ꝓphetas p̄dent captiuent interficiāt ꝛ omnibꝫ modis ꝑsequant̄ atqꝫ deleant nisi resipiscant ꝛ ad eoꝝ fidē couerti voluerint aut seruituti indictū censum ꝑsoluerint. ꝛ ꝑtꝫ manifeste ꝙ hoc p̄ceptū nō est ex dei opibꝫ neqꝫ ꝓphetaꝝ quibꝫ nunq̄ iussit cogere aliquē credere. Sed machometꝰ ꝭ cupiditate precepit: pecunie. vt inimicos suos destrueret. ꝛ talis coactio nō debet fieri. imo si q̄s aliquē cōuertere velit nō ꝑ violentiā ꝭ diligenter et dulciter hoc facere debet. sicut ip̄e machometus ī suo testat̄ alchorano sub ꝑsona dn̄i ita ad ip̄m dicentis. Si vellet dn̄s deus tuus ꝛ totius seculi gētes crederent. cur ergo vt credant cogis quia nullus nisi voluntate dei credit. ꝛ in alio loco. vob inquit gētibꝫ veritas dei iam venit q̄ crediderit ꝓ semetipso fecerit. qui vo errauerit ꝓ semetipo ꝛ ego nō sum supra vos baiulus sequere vo deus inquit qꝺ reuelat̄ tibi ꝛ expecta donec iudicet deus q̄ suꝑ omnes iudex est. Item in eodē dn̄s inquit deꝰ tuꝰ sub vna lege si vellet cunctos sine discordia poneret fingit. Item in alio loco tanq̄ sibi deus loquatur. nō inquit violentia in lege debet eē iam iusticia ꝛ veritas apparet qui voluerit sponte sua credat. Itē ī alchorano vos increduli. nō ꝙ oro oratis. nec quē oratis oro ꝛ quem adoratis nō adoro mihi lex vobis que discors. ꝛ in alio loco ait. nō altricetis cū alterius legis gentibꝫ nisi mollibꝫ vbis quare ergo p̄dari captiuari ꝛ gentes vi cogere ad credendū iussit hec oīa semitas dei esse fatet̄. Cuꝫ ergo hec lex sibipsi cōtradicat nullius est firmitatis vel momenti. Sꝫ iō machometus p̄dari captiuare ꝛ gentes interficere iussit vt arabes qui deū ignorantes in deserto manebunt in p̄dicatōibꝫ delectarent̄ ꝛ vt maxime illi crederent.

De p̄cepto machometi in licentia comestibiliū.

Octauum preceptuꝫ

machometi ē ꝙ saraceni edant absolute de oībꝫ carnibꝫ p̄ter carnē porci ꝛ sanuinē necnō morticinuꝫ. Vn̄ dicit ī alchorano vos credentes edatis quicquid vestre fuerit volūtatis ex bona ꝑte seq̄t̄. a morticinis vo ꝛ porco ꝛ sanguine ꝛ ab aīali quolibet ꝑempto nō in creatoris nomine vos abstinete de suffocatis ꝛ cōbustis ꝛ int̄fectis ꝑ lupos nisi vos mandaueritis vel vt debent fuerint iugulate minime comedatis qꝺ fecit machometus vt in hoc a lege sua nō solū iudei sed et nos xp̄iani deferremus quō iudeis carnes suille ac leporine alioꝝqꝫ aīaliū nō ruminātiū sunt ꝓhibite ꝛ silr pisces absqꝫ squamis. lex vo xp̄i xp̄ianis in esum humanū oīa cōcedit absolute.

De p̄cepto machometi circa pluralitatē vxoꝝ.

Nonum preceptum

machometi est circa vxores. Vn̄ cōcessit saracenis ꝙ eodeꝫ tp̄e. iiij. legitimas pn̄t hr̄e vxores ꝛ qualibet repudiata aliā sꝑ accipe ita tn̄ ꝙ nunq̄ quaternariū numeꝝ transeāt. In repudio quoqꝫ p̄cepit obseruari vt vsqꝫ tres ei quālibet repudiare eandē rursus recipe liceat ꝭ talit̄ tercō relicte sprete nequaq̄ vsqꝫ quo maritis alijs nupserint ꝛ ab illis relicte fuerint recipe mandat. tunc aūt ip̄e volentes prioribꝫ maritis ante bn̄ reconcilient̄ ꝛ sic recipiant̄. De empticijs vo atqꝫ captiuis qꝺcunqꝫ voluerint hr̄e dicit eis licitū esse ꝛ easdē vendendi denuoqꝫ emendi liberā ꝑtātē habeant sic tn̄ vt postq̄ grauidā semel fecerint neq̄q̄ eam alterius seruitutis iugo cōstringere possint. Sꝫ ꝙ liceat caꝑe. iiij. vxores ꝛ qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla quidē p̄cipit̄ rōne. neqꝫ eniꝫ nisi cā filios ꝓcreandi p̄ceptuꝫ est vxorē recipe. ꝙ aūt empticias ꝛ captiuas quodlibet pn̄t hr̄e hoc quidā q̄tuꝫ ad saracenos adulteriū qꝛ multociēs emit aliquā strupatā a filio ꝛ ecōtra filius vel frater a pr̄e corruptā vel a fratre. ꝛ sic ꝑtꝫ discutio int̄ p̄cepta machometi. Quare aūt machometus talia imunda fieri iussit cā fuit. qꝛ ip̄e valde feminas diligebat ꝛ ꝑnimiū luxuriosꝰ erat et sicuti ip̄emet ꝓfessus est vis luxurie hoīm. xl. ī eo manebat ꝛ maxime qꝛ arabes valde luxuriosi erāt volūtati eoꝝ satisfecit vt crederent. In hoc p̄cepto voluit machometus ponere diam int̄ legē suā ꝛ legē moysi qꝛ lex mosaica mādauit viros posse libellū repudij dare mulieribꝫ suis. quo recepto si ip̄a nupsisseꝫ alteri viro ꝙ p̄mus maritꝰ iā nō posset eā ducere ī vxorē. Oppositū mādauit machometꝰ vt patuit. Discordat etiā a lege xp̄i q̄ ꝓhibꝫ vxore viuēte marito alteri nubere qꝛ q̄ ip̄aꝫ duxerit mechat̄ oppositū dicit machometus vt visum est.

De p̄cepto machometi circa ꝓhibitōeꝫ aliquarum mulierū de ꝓpria cognatōne.

Ecimū preceptum

machometi ē q saraceni nō recipiāt in vxores ꝯsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Vñ dicit in alchorano. omēs he mulieres vobis interdicte sūt 7 illicite vr̃e. s. mr̃es 7 filie sorores 7 neptes atq matertere nutrices atq germanas collectanie mr̃es 7 filie mulierū vīarū si a vob tacte fuerint sin aūt licite sunt. hoc aūt fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi in qua iniungitᷣ non accedere ad certas feminas 7 posse nubi cū cōsobrinis feminis germani vl' germane filijs 7 vt etiā a lege sua differret lex xp̄i in q̄ vsq ad quartū gradū ꝓhibitio facta ē. Sz ex quo tantā voluntatē voluit ōndere in hoc p̄cepto bonū fuisse nō vti alterutrū sodomia nec iniungere ꝑ mandatū sicut ipe facit in alchorano in capitulo de vacca. Alibi tñ mandat d̄ ꝓpria cognatōe habere vxores vt sanguis ꝓles accrescat 7 fortius inter eos amisisse vinculū vigeat ꝭm q mos erāt oībus tunc tp̄is.

De p̄cepto machometi circa obseruatōnem die veneris.

Ndecimū preceptū

machometi est q saraceni obseruent inquietez diē veneris qd ipe fecit propter duo. Primū est quia ipe puncto stelle veneris rex effectus fuit vt supra patuit p̄cepto secundo. Secundū vo est vt a lege sua differret lex moysi que p̄cepit sabbatū obseruari 7 lex xp̄i que p̄cepit diem dominicam.

De p̄cepto machometi in orando versus meridiem.

Wodecimum prece

ptum machometi est q saraceni faciūt orōnem versus meridiez vbi est mecha. Unde dicit i alchorano in ꝑsona dei sibi alloquētis 7 suis credentibꝫ tibi tñ. Nunc huc illuc aspicienti tuisq ad meoꝝ ꝓrioꝝ noticiā que sūt mediatores gentiū testes suū ꝓphām ꝓpriū testez hn̄tes orōnis locū veracē 7 ydoneū deo testificāte videlz versus mequā templiq sui mediū qd abrahā primo fundauit firmaboq sꝑ vbicūq fuerit faciem tuam orando vertas talem locum orandi instituit machometus vt deferret a iudeis qui orant v̄sus occidentem. 7 a nobis xp̄ianis qui oramus versus orientem. q2 ad orientē crucifixus ē xp̄c 7 ad orientem ascēdit in celū. Et intantū volunt eē discordes a xp̄ianis q in nullo penitus vellet cōfirmari. vñ nos sedentes honorifice suꝑ mensas manducamus. ipi vo suꝑ terram iacentes nos cum mappis ipi sine mappis. nos sardinas ꝑ caudam accipientes mittimus in ignē ipi vo ꝑ caput eas accipiūt 7 caudas aduersus ignē mittunt 7 sic de alijs innumeris que secū cōuersantes exꝑimento cognoscūt

De p̄cepto machometi circa iudicialia.

Erciūdecimū prece

ptum machometi ē q in possessionibus repetendis petitū testibꝫ cōprobet 7 negator iuramēto semet expurget. testes aūt nullos nisi valde ydoneos ꝓbatasq ꝑsonas et quibꝫ sine iuramento credere possint ꝓducāt. In quibusdā etiā alijs mosaice legis morē custodiunt vt q̄ hoīs sanguinē fuderit eadē pena plectatᷣ. 7 q̄sqs ī adulterio dep̄hensus fuerit cū adultera pariter lapidetur. Qui aūt cum qualibet alia fornicatus fuerit octingenta flagellis subiacebit furi talis indicta ē pena vt prima 7 secunda vice octingēta flagella sustineat. Tercia manū. Quarta pedem amittet et qui cuilibet hominū membꝝ abstulerit digno precio redimat. Et sic pz q in iudicijs faciendis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdaz vo dissentiūt qd 7 machometus fecit vt in hoc etiam aliquātulū diuersa eēt lex sua a lege moysi.

De p̄cepto machometi 7 abstinentia a vino.

Wartūdecimū pre-

ceptū machometi est q saraceni abstineant a vino qm̄ vomes est 7 seminarium hoīs peccati 7 illud bibere dicit maximū peccatū esse vues tñ comedere 7 mustū potare etiā in apparatu licet. Et lz saracenis vinū sit ꝓhibitū ipi tñ ī occulto īmoderate bibunt 7 inebriantᷣ. Causa aūt p̄cipua quare a vino semꝑ abstinere iubentur ē ne forte socij inebriati patefacerent ruinam populi. Et si tantū peccatū ē vsus vini. cur ergo in suo paradiso ꝓmittit riuū vini sicut supra patuit consideratione. iiij. 7. v. articulo. xij. Alia cā fuit supius assignata consideratōne tercia in tercio passu vide ibi.

De p̄cepto machometi circa modū heredandi.

Wintūdecimū pre

ceptum machometi est q in hereditate due filie vnico filio coequentᷣ qd fecit vt poneret drīam legis sue a lege Moysi 7 xp̄i qm̄ lex moysi iniūgit q filie cū filijs nō sint heredes. xp̄c aūt in hereditate eos equales fecit.

De p̄cepto machometi circa testimonia.

Ecimūsextū prece

ptum machometi est circa testimonia. Vñ p̄cipit in alchorano. q duarū mulierū testimoniū p̄ualeat testimonio vnius viri in quo differt a lege moysi in qua iniunctū est q nullo modo mulierū testimonia acceptentur. 7 a lege xp̄ianoꝝ in qua in certis casibꝫ earum testimonia capiuntur.

De p̄cepto machometi circa ꝓhibitōem disputatōis cū quocunq extraneo a lege sua.

Ecimūseptimū pre

ceptū machometi est q nullus saracenꝰ p̄sumat in lege sua cum aliquo disputaret vel discutere qd fecit machometus ne falsitas sue legis in publicū veniret sitis noctue fugiēti lucē. 7 ocul' egris q̄bꝫ odiosa ē lux. In q̄ ōnsa nebulosa cecitate sue legis excellētiā claritatis legis christi manifestauit quaz p̄cepit xp̄c suꝑ tecta p̄dicari q2 ipe palā locutꝰ ē mūdo 7 in occulto nihil sic suꝑ patuit libro p̄mo. cōsideratōe. iij. articulo p̄mo.

De p̄cepto machometi circa circūcisionem.

Ecimũ octauũ preceptũ saracenoꝝ est ꝙ circũcidunt pueros. Istud aũt nõ habent ex pcepto machometi cum nullibi repiat in alchorano sicut infra declarabit octaua cõsideratõe articulo pmo. Discordat etiam in circũcisione a iudeis. qꝛ ipsi circũcidunt die octauo saraceni vo omi tpe. Iudei vo etiã faciunt reuersionẽ in templũ z sugunt caput veretri saraceni vo nõ. Qũo aũt cessauerat sacramentũ circũcisiõis dictũ ẽ sup li. j. cõsideratõe. tercia. arti. vj. puncto pmo. Hec sunt pcipua legis machometi mãdata ab oĩ saracenoꝝ gente maxia celebratõe habita. Alia vo plurima sunt q̃ enumerare longũ requirẽt sermonẽ z in tantã dementiã: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuit affirmare ꝙ quantiscunqꝫ peccatis quisqꝫ obligatus fuerit z in die mortis sue deo z sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipo interueniente saluus erit vsqꝫ tũc ergo maneãt sui credẽtes in inferno expectantes redẽptoꝫ vbi nulla ẽ redemptio.

Tractat, de vilissima morte machometi.

Exta cõsideratio huius libri ẽ de morte machometi. dignum enĩ erat vt finis ei⁹ õnderet q̃lis ipe fuerat in vita z doctrina. Vñ cũ impleret. x. ãni regni sui ab illo. s. anno q̃ fuit eleuat⁹ in regẽ in damasco cõputãdo. quidã discipul⁹ eius cui⁹ nomẽ albunoꝛ voluit expiri si resurgeret machometus die tercia a morte ad vitã sicut ipe predixerat. Dixerat. n. ꝙ postq̃ decẽ anni sui regni eẽnt impleti ꝙ debebat mori z resurgere tercia die corpusqꝫ suũ ea die, deferendũ ad celũ. Et iõ ꝙ nõ crederet sepulture quare pdictus discipulus eius distempato quodã veneno tradidit ei ad bibẽdũ occultissime. Machometus aũt statim vt bibit mutatus est omnis coloꝛ eius. z ideo intellexit ꝙ mors sua appropinquerat. z dicit illis saracenis qui ibi erant cũ eo ꝙ p aquã saluarẽt z veniã inuenirẽt quo dicto subito reddit aĩam dyabolo magistro suo. discipuli autẽ sui diligenter seruauerunt corpus expectãdo ꝙ resurgeret die tercia vt dictũ ẽ. Sꝫ postq̃ ipi viderẽt ꝙ nõ resurgebat vt pdixerat z fetorẽ eius tolerare nõ põssent relicto corpe inhumato maxia ps decessit z post. xj. dies mortis eius venit pdictus discipulus ei⁹ albunoꝛ vt videret quõ iacebat et ſm ꝙ narrat lucas tudensis in cronica sua inuenit corpus a canib⁹ comestũ corrosis ossib⁹. Tunc albunoꝛ collectis ossib⁹ sepeliuit in ciuitate quadã que dicit arabice meduiaraziel. Sic ergo q̃ inter eos prudentioꝛes fuerunt dephensa seductoꝛis falsitate oĩa quecunqꝫ dixerat falsa z irrita estimãtes cõsiderantes etiã quõ indignã vitã digna morte terminasset ab eius lege discesserũt.

De successoꝛib⁹ machometi.

Eptima cõsideratio est de successoꝛib⁹ machometi licꝫ. n. turpissima eius mors z falsitas sue phetie clarissime iudicauerũt falsitatẽ sue doctrine z immundiciã sue doctrine verũtamẽ occulto dei iudicio z dyabolo pcurante incremẽtũ accepit. Quatuoꝛ ergo puncta in pñti cõsideratiõe occurrũt pertractanda. Primus punctus ẽ de astutia dyaboli post morteꝫ machometi ne eius doctrina piret. Secũdus vo erit de successoꝛib⁹ eius Caliphis egyptio oꝛientali z mirãmo molino occidentali. Tercius de diuersitate gentiũ q̃ sectã machometi susciꝑe noluerũt. Quartus de diuersitate paganoꝛ q̃ in aliq̃b⁹ imitãt saracenos z i alijs dĩnt.

De astutia dyaboli ne piret secta machometi.

Rimus punct⁹ huius consideratõis est de astutia dyaboli p⁹ mortẽ machometi ne piret eius doctrina. Vñ cũ ad exẽplũ pdictoꝝ viroꝝ prudẽtiũ discedẽtiũ a lege machometi qꝛ ipm mẽdacẽ z immundũ i vita cognouerãt vt dictũ ẽ in pcedẽti cõsideratõe oẽs fere alij vellẽt discedere tũc cognati machometi z socij q̃ pus i honoꝛe z reuerẽtia apd pplm hẽbãt z occasiõnẽ legis mlta lucrabãt mesti z pfusi cũ multis blãditijs z pmissiõib⁹ ceperũt oĩbus modis simplices attrahere z ad sectã pdictaꝫ eoꝝ animos inclinare spãlit autẽ dyabol⁹ astutia sua vsus ẽ q̃ i q̃dã instro. s. quodã saraceno pessimo q̃ dicebat halij. Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decẽ machometi socijs q̃ p⁹ mortẽ ipius regnũ adept⁹ ẽ q̃ blãde pdicauit z callide ãmonuit ad credẽdũ gẽtes z dixit illos nõ bñ intelligere machometi ſmonẽ machomet⁹ inq̃t nõ dixit ꝙ añ sepulturã vel videntib⁹ hoĩb⁹ subleuarẽt in celũ. Dixit q̃ppe ꝙ p⁹ sepulturã corpis angeli eũ nescientib⁹ cũctis delaturi eẽnt in celũ. Vñ qꝛ statiꝫ eũ ñ sepelierũt. Idcirco fetere cepit vt statim sepelirẽt. hac igit cã gẽtẽ in erroꝛe pstino parũp detinuit. duo vo frẽs scriptoꝝ machometi filij noĩe hasaꝫ z boꝫam ieiunijs z vigilijs fortiter corpa macerãtes pene ad mortẽ deuenerũt. pĩ vo coꝝ sepe filios ãmonebat ne p tã lõgã maceratõꝫ sua fatigarẽt corpa. Ipe aũt vidẽs illos stultos eẽ z ad mortis ostiũ p nimio laboꝛe iã deuenisse de machometo. vti erat: rẽ patefecit. Cognita aũt neq̃cia illi⁹ a pre ceperũt comedere z bibere vinũ. z sicut i sua lege fortiter antea pstabãt ita deniqꝫ legẽ q̃uis nõ ex toto dimittẽ ceperũt. ſz et q̃dã ps gẽtis istos in psuetudine insecute sunt.

De successoꝛib⁹ machometi i oꝛiẽte z occidẽte.

Ecundus punctus ẽ de successoꝛib⁹ machometi ſm ꝙ narrat aconeñ. eps in libꝛo de reb⁹ et statu terre oꝛiẽtaliũ p⁹ mortẽ machometi. Saraceni quedã ex discipulis machometi loco eius eligerũt quem vocauerunt calephã q̃i successoꝛẽ siue heredẽ eo ꝙ dignitatis z princĩpat⁹ machometi successoꝛ existeret q̃ dignitatẽ z ptãtẽ adept⁹ cepit ptẽ blãdicijs ptiꝫ cõminatõe z metu pplos ad se reuocare z multitudinẽ hoĩm pgregare. Sꝫ q̃dã ascali nomie pdictũ calephã inuidia cõcitatus z indignatõe cõmotus cõcupiscẽtia lucri z ambitiõe secularis dignitatis tractus. modis q̃b⁹ potuit p se z suos eidẽ se opposuit z mltipliciter expugnãs ñ cessauit donec ipm a principatu remouit. Post hũc ergo q̃dã patruelis machometi noĩe halij cũ obtinuisset pncipatũ vehemẽter cõmoueri cepit z indignari. ꝙ successoꝛ machõeti vocarẽt cũ se digniorẽ ipo machometo reputaret z phetam eximiũ cui dñs familiarius q̃ machõet⁹ fuisset locut⁹ se vellet ab oĩb⁹ existimari. hic g̃ z cõplices ei⁹ legi machometi maxie detrahebãt z in ipꝫ mlta maledicta pferebãt. Alios rit⁹ z alias institutões z aliũ oꝛãdi modũ quã tradidisset machomet⁹ pdicãtes. Illi aũt q̃ legẽ ma-

chometi tenere voluerūt in ptib⁹ orientis Calephã baldesensem statuerūt q̄ in tãto honore et reuerētia a suis hr̄ q nisi mãdato auctoritate eius nullus quãtūcūqꝫ potēs aut nobilis appellaret soldanus. ⁊ oēs eius subditi tã reges q̄ alij. pedes eius ad terrã vsqꝫ pstrati reuerenter osculantur. Successores aūt halij de quo supra fecimus mentionē cōtra singularē orientis calephã. sedē suam erexerunt in terra egypti innumeris diuitijs ⁊ delicijs affluentes. Unū inter egyptios et orientales populos magna sp̄ extunc fuit dissensio ⁊ odiū implacabile. ⁊ in lege discordia ⁊ contradictio saracenoꝝ pp̄lis in duas ptes diuisis. quadã pte halij et eius successorib⁹ adherente. maiori tn̄ pte cōsentiēte machomete ⁊ successorib⁹ eius. postq̄ vo soldanus tpalem administratōnem egypti sub dn̄o suo calepha egyptio adeptus ē. timens sibi eo q calephe nō īmerito multis accusantib⁹ erat suspectus vt ipe saladinus ad vllū supiorē hr̄et respectū. sed ipi sibi ⁊ soldanus eēt. ac calepha accessit ad dn̄m suū calephã egyptiū tanq̄ ei debitã et solitã vellet exhibere reuerentiã. ⁊ claua ferrea quã gestabat ī manib⁹ ex improuiso ipm ad terrã pstratū eiecit. ⁊ p pditionē occidit. oēs aūt filios eius ⁊ cognatos ⁊ speciales amicos vel interficere iussit. vl' carceri in ppetuo mancipari. extunc soldanus baldasen. solus monarchiã ⁊ dignitatē taꝫ sup egyptios q̄ sup oēs alios orientales obtinuit saladino compellente egyptios vt ei cōcorditer obedirent ⁊ nullū calephã aliū instituere psumerēt. necn̄ alios q̄ alij orientales obseruarent. Princeps aūt orientaliū saracenoꝝ oīm qui legē machometi obsuãt potissimus qui caput imprij sui ⁊ dignitatē ⁊ regni sui soliū in ciuitatē marchque quondã carthago dicebat collocauit. ⁊ n̄ solū ethyopie et affrice. sed etiã hyspanie in magna pte dn̄atur. orientali calephe cū vniuerso populo suo subiect⁹ eē recusauit. Sꝫ ⁊ ipm regē ⁊ calephã reputãs miramamolim idest regem gentiuꝫ se ⁊ omnes successores pcepit appellari. lingua eñ eoꝝ mira idem est q rex. mamolim aūt gentiū interptatur. Unde inter orientales ⁊ occidentales saracenos magnū est scisma: ⁊ dissensionis q̄plurimū vtiles xp̄ianis. eo q isti illis in plijs ⁊ expeditōib⁹ ꝯ nos renuunt pstare subsidium regno ipoꝝ in seipso diuiso ⁊ ex magna pte dissoluto.

De diuersitate gentiū que legē machometi suscipere noluerunt.

Ercius punctus est

de diuersitate gētiū qui legē machometi suscipe noluerunt. Narrat supradict⁹ doctor libro quo supra: q multitudo gentilium ⁊ ydolatrarū copiosa ⁊ maxime hi qui septētrionalem inhabitãt regionē circa paludes methidas et in ptib⁹ vulgarie ⁊ comanie vsqꝫ ad fines hongarie. ⁊ qui in cōfinio regni dacie ⁊ alijs ptib⁹ adiacētibus cōmorant̄ machometi legē recipe noluerūt ⁊ qꝛ ab alijs saracenis orientalib⁹ ⁊ occidētalibus valde remoti sunt p metū vel violentiã nō potuerunt cōpelli vn̄ vsqꝫ hodie quidã eoꝝ errorē veterum retinentes ydola colunt venerant̄ ⁊ adorant. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturã nec literas vllas habentes arbores ⁊ arbusta et pecudes ⁊ generaliter quicquid in mane casu aliquo pmum eis occurrit illud p deo reputãtes|p totū diē colunt ⁊ adorant. Quidaꝫ aūt ex eis se verū ⁊ summū deū ignorare cōfitentes. putantes deū tn̄ ignotum aliquo placare sacrificio ⁊ obsequio venerari carnes vel panē seu aliã hmōi oblatōem in altū pyciunt in honorē illius qui deus est ⁊ habitat in excelsis clamantes ⁊ dicentes eius sit oblatio hec qui sup oēs est ⁊ summe diuinitatis inter alios obtinet principatum.

De diuersitate paganoꝝ in pte saracenos imitantium.

Quartus punctus ē

de diuersitate gentiū qui in aliquo imitant̄ saracenoꝝ legē differūt ⁊ in alijs. ⁊ primi dicunt̄ torcomani qui in terra turcoꝝ inhabitãt. hi traxisse credūt originē septētrionalibus saracenis supradictis. Unū nomie cōposito a thurcis ⁊ comanis appellant̄ turcomani. De turcis siquidē ex antiqs orientaliū hystorijs certū habemus q ex septentrionali regione exeuntes psaꝝ fines ingressi nō solū regionē illam ꝫ vniuersas fere orientales puincias armato manu occupauerūt violenter. extunc aūt gens illa prius rudis ⁊ inculta. nec habent certam mansionē ꝫ passim cū vxoribus ⁊ filijs ⁊ pecorib⁹ vagans ⁊ pascuarū cōmoditatem sectans regem sibi pfecit ciuitates et opida possidere incipiens agriculture dans opam q̄ pus de peculio tm̄ viuebat ac iura sibi ciuilia cōstituēs Hi aūt qui sua ruditate pmanētes priorē viuendi modū deserere noluerunt appellati sunt turcomani. In multis aūt imitantur illos saracenos q̄ beduini dicūt̄. Isti beduini ex arabum gente principaliter ceperunt originē de quoꝝ stirpe dicunt descendisse machometum. Hi aūt dogmatizantes q diē mortis a deo sibi cōstitutū nec puenire pn̄t nec pterire. nunq̄ ad pugnam armati pcedunt sed solūmodo camisiati pepulis more feminarū capita inuoluētes lanceis ⁊ ensib⁹ tantūmodo vtentes. ⁊ lꝫ leuiter ⁊ defacili cōuertant̄ in fugã. alios tn̄ saracenos timidos ⁊ ignaros reputant. q̄ spicula et sagittas alonge ioculant̄. sunt aūt nō solū xp̄ianorū ꝫ et etiã saracenoꝝ ⁊ pditores mēdaces ⁊ cōstãtes ⁊ amici fortune ⁊ duplici via gradiētes his q̄s cernunt pualere libenter adherētes. Portant etiã in capitib⁹ pilleos rubeos cū pepulis in tentorijs de pellib⁹ aīaliū habitãtes. ouinis etiã pellib⁹ ⁊ caprinis plerūqꝫ vestiūt̄ nullã aūt habētē certã mãsionē in cãpestrib⁹ ⁊ pascuis turmatim ptib⁹ incedentes vagi habitant ⁊ pascunt̄ vbertatē sectantes diuersas regiones circuunt lacte viuētes ⁊ aīalium copiosam multitudinē secū trahentes. Ipsi aūt penitus ociosi tã equoꝝ q̄ pecoꝝ vxorib⁹ suis pcuratōem relinquūt. Sunt ⁊ alie gentes ex orientalibus ptib⁹. qui legē machometi custodiunt excepto q more xp̄ianoꝝ ad ortū solis adorant eo q patres eoꝝ qui xp̄iani fuerunt hunc modū orandi eis relinquerunt ab alijs saracenis heretici ⁊ prophani reputãt̄ ex quib⁹ nōnulli ipm solū deū summū reputãt eo q inter omnes creaturas visibiles pcellentē habet pulcritudinē. Sunt aūt quidam alij miserabiles homines in mōtanis circa iuga libani in ptib⁹ tripolitanis cōmorãtes q̄ lꝫ ex pte legē machometi obseruēt. dicūt tn̄ se legē alterã occultã hr̄e quã nō lꝫ alicui reuelare nisi filijs eoruꝫ cū iam adulte sint etatis vt secreta puerilitter non reuelent vel mortis articulo iminente cuꝫ pies in extremis laborãtes spē euadendi nō habent. Uxores aūt eoꝝ ⁊ filie in lege maritoꝝ ⁊ parētū suorū ignorantes legē illã dicunt se credere q si forte filius leuitate illã legē quã vocant occultã mī sue

reuelant. vxor a marito ⁊ filius a patre absq vlla retractõe necarentur. Hi aũt pter morẽ alioꝝ paganoꝝ vinum bibunt ⁊ carnes porcinas edunt et ab omib9 alijs tã heretici legis reprobant. Ipi etiam pessima ⁊ abhomiabilia ⁊ serui feminee cõtraria in occulto turpiter opantur sicut illis narrantib9 q ab illis recesserunt cognitũ est timẽt ne vxores eoꝝ eos relinquerẽt vel contemptui haberent si execrabiles ritus eoꝝ ⁊ imundicias secte ꝑuertissime cognoscerent. Est etiã in pvincia fenicis circa fines ciuitatis. Enthadẽsis q hodie vulgariter appellat tortsza quidã populus scopulis ⁊ montib9 vndiq circũclusus inhabitãs hñs castella .x. fortissima. ⁊ pter viarũ angustias ⁊ rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cũ suburbanis ⁊ vallibus oim fructuum ⁊ frugũ fertilitate fecundissimis ⁊ amenitate iocundis. hoꝝ aũt hoim qui azisimi nuncupant multitudo numerũ .xl. M. excedere dicit. Preficiũt aũt sibi capitaniũ nõ successione hereditaria ꝫ ꝓrogatiua meritoꝝ quẽ ipi veterem seu senẽ appellant nõ tam ꝓuecte etatis rõne ꝙ prudentia dignitatis peminentia. Primus aũt ⁊ summus infauste religionis eoꝝ abbas et locus vnde principiũ habuerũt in ptib9 e orientaliũ valde remotis versus ciuitatẽ baldorensem ⁊ ptes psidis pvincie. Hi aũt vngula nõ findentes neq sanctũ a ꝓphano discernentes oẽm indifferenter obedientiã supiori suo exhibitã sibi credunt esse vite eterne meritoriã. Unde tante subiectõnis ⁊ obedientie vinculo magistro suo quẽ senez nominant astringũt ꝙ nil ita piculosũ e aut difficile qd ad mandatũ dñi sui hylari aio ⁊ ardẽti volũtate amplecti ⁊ ꝑficere vereant. Senex aũt dñs eoꝝ pueros de pplo suo in locis secretis ⁊ delectatõnib9 facit nutriri ⁊ diuersis ideomatũ generib9 diligẽter imbutos ⁊ instructos ad varias pvincias mittit cũ cultellis vt potentes hoies tam ex xpianis ꝙ ex saracenis vel qz ex aliqua cã hz eos odio vel ad pces amicoꝝ suoꝝ seu etiã pter imense pecunie precium sibi datũ mandat occidi ꝓmittens pter huiusmodi mandati executõem longe maiores delicias habituros in paradyso sine fine post mortez ꝙ fuerit ille in quib9 fuerant nutriti ꝙ si pter huiusmodi obedientiã eos mori cõtigerit martyres a suis iudicant ⁊ inter sanctos ab illo pplo deputati in summa habent reuerentia. Parentes ṽo eoꝝ a magistro q senex dicit multis munerib9 ditant. ⁊ si serui erant de cetero liberi dimittunt. Unde miseri adolescentes seducti õ couento pdictoꝝ fratꝝ ad varias ptes mundi trãsmissi cuz tanto gaudio ⁊ desiderio legatõem mortiferã suscipiunt ⁊ cũ tãta diligentia ⁊ sollicitudine ꝑficiũt sese varijs modis trãsfigurantes ⁊ aliarũ nationũ ritus ⁊ habitum sibi assumentes. aliq in spẽ mercatoꝝ qñq in specie clericoꝝ seu monachoꝝ et infinitis alijs modis sese occultãtes ꝙ vix aliqs in vniuerso mũdo adeo cautus est q sibi possit ab eoꝝ insidijs pcauere cõtra inferiores ꝑsonas aliqd machinari dedignant. Potẽtes autẽ qb9 ipi aduersant vel pcio magno se redimunt vel armati incedẽtes cum catherua satellitũ cũ suspitõe ⁊ metu mortl semꝑ incedunt. Hi aũt sup omẽs alios saracenos legẽ machometi ⁊ eius instituta diligenter ⁊ artissime seruauerunt vsq ad tpa cuiusdam magistri sui q naturali pditus ingenio diuersaꝝ scripturaꝝ excitatus studio xpianoꝝ legẽ ⁊ xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere ⁊ ꝑscrutari ãmirans christi miraculoꝝ ṽtutẽ ⁊ doctrine sanctitatẽ ex quorũ cõpassione ⁊ irrõnabilẽ cepit abhominari machometi doctrinã. ⁊ tandẽ cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatim reuocare. Unde exhortatus est eos ⁊ mandauit ꝙ vinũ cũ modestia biberent ⁊ carnes porcinas manducarent. Tandẽ ṽo post multas ãmonitõnes et varias doctoris sue pdicatiões in hoc oẽs cõcorditer cõsenserunt ꝙ relicta machometi ꝑfidia pcepta baptismatis gratia efficerent xpiani. Ita tñ ꝙ eiusdẽ cõditõis essent ⁊ libertatis vt alij xpianorũ lege subiecti isti erant tũc tpis fratrib9 militie tẽpli tributarij duo milia bisancioꝝ eisdẽ annatim ꝑsoluentes ꝓ securitate cuiusdã terre sue que i cõfinio terre pdictoꝝ fratrũ sita erat q mltas eis molestias occasione ciuitatis inferre cõsueuerãt. Prefatus aũt azisinoꝝ magister vnũ de familiarib9 suis virũ eloquentẽ prudẽtẽ ⁊ strenuũ de quo plurimũ cõfidebat misit ad regẽ hierosolymitanũ. Rex aũt intellecta cã legationis ꝓ tanti populi visitatione ⁊ aiaꝝ a laqueis dyaboli liberatõne deo grãs agens. Nunciũ senis cũ summo honore ⁊ gaudio magnifico recepit ⁊ ipm ad pria reuertentẽ vt dño suo bonam regis ⁊ xpianoꝝ voluntatem ⁊ magnũ desideriũ denũciaret ⁊ vsq ad fines terre sue deduci pcepit. q dũ fines suos iam fere ingressurus tripolim pertransisset quidã ex nostris vir belial ⁊ iniquus dei timorẽ añ oculos suos nõ apponens hoiem de regio ducatu ⁊ fidei xpianoꝝ sinceritate ꝯfidentẽ improuisum nil ante sibi metuentẽ in detrimentũ xpiani nois ⁊ maxime ecclie orientalis occidit. Unde ppls ille q tanꝙ planta nouella nõdũ radicat9 erat in fide cũ ira magna ⁊ indignatõe fidem nr̃am respuens ⁊ nr̃oꝝ cõsortium suspectũ habens a tamsancto ⁊ honesto ꝓposito resiliuit ⁊ vsq ad tps pñs xpianos ⁊ dei ecciam ꝑseq ⁊ infestare nõ ptermisit. In vno igit corpali homicidio pdictus ille pdito ⁊ aĩas innumeras interfecit. His igit ⁊ alijs innumeris monstruosis hominib9 miserabilis regis orientalis corrupta e ⁊ alie ꝙplures ei9 pnicioso exẽplo sũt coinqnate cõtagio.

De bello saracenoꝝ ꝑ argumẽta cõtra fidei fortalitium.

Ctaua cõsideratio

huius libri est de bello saracenoꝝ ꝑ rõnes ꝯtra nr̃m fidei fortalitiũ suo ceco iudicio nimiũ efficaces nõ attendentes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici ⁊ vt colligere potui ex diuersis libris .x. sunt argumenta quib9 insultant cõtra nos. Primũ cõtra nomẽ xpianũ. Secũdum cõtra xpi cõceptõem. Terciũ cõtra xpi diuinitatẽ. Quartũ cõtra xpi mortẽ. Quintũ cõtra trinitatem ꝑsonaꝝ. Sextũ cõtra beatitudinẽ eternã in visione dei. Septimũ cõtra mrimoniũ vni9 vxoris tm̃. Octauũ cõtra baptismũ quo ad ablutõem interiorem. Nonũ cõtra adoratõem imaginũ. Decimũ ꝯtra veritatẽ vtriusq legis quas dicunt eẽ corruptas ꝑ iudeos ⁊ xpianos ⁊ nihil esse veritatis nisi qñtũ in alchorano continetur.

Cõtendit oñdere xpianos nõ eẽ xpianos.

Rimũ argumentuz

saracenoꝝ est cõtra nomen xpianũ. Dicunt enĩ ꝙ illi qui vocantur xpiani non sunt xpiani nec debent vocari xpiani qz sunt ꝯtrarij omnib9 dictis ⁊ factis que opabatur ⁊ dicebat ihs xpc qz xpc erat iudeus ⁊ seruauit sabbatũ. Et

ip̄e dicit in euangelio Math. xv. nō sum missus ni-
si ad oues que perierūt domus israel. Itē erat cir-
cumcisus sequit̄ ergo ꝙ nihil habent facere cū eo
in pauco vel in multo imo sunt sui cōtrarij totali-
ter. Ad hanc veneniferā oppositōez dupliciter re
spondet̄. Primo eius oppositū ex opib⁹ oñdendo.
Secundo ꝙ saraceni sic dicentes sunt cōtra legez
suā. Primū sic oñdit̄ qꝛ experientia teste possunt
videre saraceni qui habitāt inter xp̄ianos quātaz
gloriam ⁊ honorē ⁊ quanto corde xp̄iani faciunt ⁊
offerunt ih̄u xp̄o edificatis tam solēnissimis ⁊ ma-
gnificentissimis ecclesijs in suo noīe ⁊ sue beatissi-
me matris ⁊ suoꝝ sanctoꝝ ditatis in crucib⁹ ⁊ cali
cibus patenis candelabris lampadib⁹ ⁊ imagini-
bus ex auro ⁊ argento deaurato possunt iteruz vi-
dere ꝙ xp̄iani ieiunant. xl. ob reuerentiā. xl. dieruz
quos ih̄us xp̄c in deserto ieiunauit. ⁊ sicut dicit lex
saracenoꝝ de mense romadan. quia in eo descēdit
ꝙ ip̄m ieiunent saraceni data rōne ꝙ qui mensem
cōsitetur ip̄m ieiunet. quis ergo pōt dicere de fide
lib⁹ ꝙ non sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunant ⁊ sic cōfi-
tentes vitā ih̄u xp̄i sequunt̄ suū exemplū ieiunant
sil'r. iiij. tempa anni ⁊ vigilias festiuitatuz ih̄u xp̄i
sue matris apl'oꝝ ⁊ multoꝝ alioꝝ sanctoꝝ quoruz
festa solēnizant nō solū cantando in multa gloria
laudes deo ⁊ illis ꝫ ⁊ etiā dieb⁹ illis cessando a cor-
poralibus laboribus lucratiuis. Possunt etiā vide-
re quantā deuotōem ⁊ honorem deferunt nomini
suo cū multi ex xp̄ianis cum audiunt ip̄m nomina
re inclinant sua capita ⁊ aliqui flectendo genua ⁊
qualiter etiam eundē blasphemantes cum in iudi
cio accusant̄ publice puniunt̄. non facio mentōem
de secretis actib⁹ cordis in contemplatōib⁹ nec de
lachrymis que de eoꝝ oculis sepe emanant in ma-
gna abundantia memorando suā doctrinā suas p̄
dicatōes suos nobilissimos actus ⁊ v'tuosissimos
suam vitā suā mortē suū ad inferos descensum suā
resurrectōem a mortuis multis ex eis secū resusci-
tatis. Itē memorando etiā pꝰ suam resurrectōem
suā familiarem cū apl'is cōuersatōez p dies. xl. an-
teꝗ̄ ascenderet ad celos. In quib⁹ sup omnes an-
gelos sedet ad dexterā patris sp orando ꝓ suis fide
libus. memorando etiā quō in mundi fine veniet
in maiestate sua ⁊ sui patris ⁊ angeloꝝ iudicare vi
uos ⁊ mortuos ⁊ ꝙ dabit exn̄tib⁹ ad dexterā suam
vitam eternā ⁊ existentib⁹ ad sinistrā tormenta si-
ne fine. Quis ergo saracenus viuens inter xp̄ia-
nos pōt dicere non esse xp̄ianos nec taliter debere
vocare illos quos cū tanta fide cū tanta deuotōe
cū tanta reuerentia ⁊ cum tāta gloria constat ado
rare ih̄m xp̄m. Secūdo declaro ꝙ saraceni hoc
dicentes sunt ꝯtra suā legē nō dico solum illi qui
habitant inter xp̄ianos ⁊ nouerunt supra p̄dicta:
ꝫ etiam existentes in mequa loco securo eis ꝺm al-
choranum. cū ip̄mmet alchoranuz in multis locis
vocet eos xp̄ianos l'rē arabice nominant eos naza
renos. qđ in idem redit. s. discipuli nazareni sicut
xp̄iani discipuli xp̄i q̇ est magister oīm fideliū ⁊ qm̄
apparuit paulo sic se vocauit nazarenum. Dicens
ego sum ih̄s nazarenus quem tu ꝑsequeris. Sic
ergo saraceni bene possunt imponere fingere nega
re vel affirmare de xp̄ianis quicquid eis placuerit
qm̄ lex eoꝝ vocat eos xp̄ianos ip̄i dicūt ꝙ nec sunt
xp̄iani nec debent ita nominari. Vn̄ bene pn̄t con
siderare saraceni de xp̄ianis sic dicentes cuius al-
terꝰ legis volunt esse qm̄ nolunt affirmare eē xp̄ia
nos ꝙ tn̄ publice dicit lex eoꝝ. Et ideo ex quo suaz
voluntatē supponunt legi sue negando qđ ip̄a af-
firmat. nō est mirandū si similia faciunt de sancta
scriptura xp̄ianoꝝ negādo tam irrōnabiliter ih̄m

filium marie eē filium dei. quez sacra scriptura in
plurib⁹ locis veteris ⁊ noui testamēti ꝓ tali nomi-
nat ꝙ sit filius dei suus filius p̄mogenitus suus fi
lius ꝓprius suus filius verus suus filius vnigenitꝰ
sic ꝙ vnus solus est filius ꝓprius dei genitus de sua
substantia ꝓpria ⁊ natura ⁊ nō multi. de quo vt ne
mo dubitaret. dicendo iste ē vel ille. deus p̄r suum
eē de nube esse loquendo dixit eū oñdendo. hic ē fi-
lius meus dilectus. ⁊ si saraceni negant sacrā scri-
pturam quā hn̄t xp̄iani negant legē suā in multis
passibus q̇ affirmant ꝙ eā debent credere quia fa
cit mentōnem de scriptura moysi ⁊ psal. dauid de
multis etiam ꝓphetis ⁊ euangelijs. affirmat. n. al-
choranū ꝙ illi sunt credentes in deū qui credūt ea
que deus iussit anteꝗ̄ machometus eēt in mūdo.
Ad ea aūt que dicunt ꝙ iō nō sumus xp̄iani qꝛ nō
obseruamus sabbatū nec circūcisionē. que ⁊ ꝗ̄ma
nifeste sunt rōnes quare lex moysi non debuit ob
seruari post publicatōem legis gratie. ⁊ excepto ꝙ
moralia p̄cepta manserūt cessauit impletis p ih̄m
mysterijs in ip̄a contētis ad plenū in primo libro
fuit declaratū ⁊ reduco hic ad memoriā saltē vnū
dictū qđ multū debent attendere iudei ⁊ saraceni
vtentes circūcisione. ꝙ quando rex impleuit suū
ꝓmissum si post aliquis ducat ꝓ dimisso illud qđ
ip̄e ordinauit bene pōt intelligere ꝙ ei facit iniu-
riā qꝛ ducendo tale ꝓ dimisso dat intelligere non
esse impletū qđ ꝓmisit in tꝑe iam p̄terito p eū assi
gnato sic est đ circūcisione quā deus dedit abrahe
ꝓ signo cōfederatōis inter deū ⁊ eū quousqꝫ de suo
semine nasceretur ille qui habebat eē oīm gentiū
benedictio messias ꝓmissus deus ⁊ homo. qꝛ ergo
saraceni vtunt̄ circūcisione cōtinuo sunt in ira dei
sicut iudei facientes deum mendacem et ꝑiurū nō
implentem quod promisit ⁊ iurauit tempe deter-
minato. Respondent ad hoc saraceni ex vno fal-
sissimo fundamento presupposito ꝙ contempta le
ge scripture ⁊ gratie debent seruare solūmodo le-
gem nature quam abraham obseruauit ex quo ip̄i
non legem moysi nec xp̄i sed datam abrahe solum
tenent ꝓ vera ꝙ debent esse sicut ⁊ ip̄e circumcisi:
ita ꝙ postꝗ̄ habita ē lex ꝑfectionis redeant ad le-
gem nature in qua vixerant ab initio mundi quo-
niam homines non erant capaces maioris legis.
sicut si postꝗ̄ homo creuit in etate ⁊ est factus ho-
mo intelligens dicat ꝙ ei ꝯuenit loqui. sicut quā-
do erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogi-
tare sicut puer ludere potest sicut puer cuz hoc sit
certum omnibus hominibus cum veniunt ad eta
tem ꝑfectā debere facere illđ qđ ꝑtinet ad talē eta-
tem et dimittere ea que faciebant cum ꝑuuli erāt
Sed querendum est a saracenis quare circūcidū-
tur vt cum nesciuerint respondere remaneant con
fusi in circumcisione sua. non enim inuenit̄ expres-
se dictum in alchorano per magistrum machome
ti ꝙ circūciderunt se et sui credētes. sed isti sui cre-
dentes addiderunt dicendo ꝙ ex quo fuit data lex
abrahe et ipse fuit circumcisus ꝙ necessaria est eis
circūcisio cum dicantur professores et obseruato-
res legis abrahe. ꝙ machometus fuit circumcisus
nō legitur in alchorano sed in libro sue generatio-
nis et vite narratur ꝙ ipso nato circumcidit eum
Gabriel quando balneauit cor eius et aperuit et
post hec verba statim sequitur. Et dicunt ꝙ natꝰ
est circumcisus. Ex quo ergo de sua circumcisione
dicunt duas opiniones nullam earum affirman-
do apparet ꝙ de eius circumcisione non sunt certi
nec talis circumcisio (sicut ipsi dicunt) fuit cir-
cumcisio Abrahe que fuit non per angelum sed
manu hominis facta. ꝙ Machometus natus sit

circūcisus hoc dicere est ad bn̄placitū potuit ma-
chometus de facto si rex fuit arabū vl' princeps vl'
subditi sui inter se vel ex p̄te sua nō dei. dare suis di
missam. qđ tamē in libro suo nō ꝯtinet sic accidis-
se. Sꝫ ꝙ mysteriū circūcisionis datū abrahe quo-
modo iam totaliter cessauerat ⁊ fuit annullatum
potuerit iuste ordinari ⁊ cōtinuari clarū ē ꝙ nō.
qm̄ iudei sicut dictū ē qn̄ ea vtunt̄ sunt in cōtinua
ira dei ⁊ odio. de quibꝫ sic dat̄ intelligi in eo ꝙ nar
ratur de vita machometi non fuit filius inter eos
patre eoꝝ nō expectāte ꝙ angelus circūcidat pue
rum qn̄ die octaua facit eum statim circūcidi. er-
go machometus fuit filius gētilis vel xp̄iani si gē
tilis. videat qui tale affirmat in qua reputatione
teneret eum mater sua videndo eū dissimilē patri
⁊ suo generi toto. si primo nō habuerat de ea reue
latōem de qua tn̄ nihil narra t̄. ⁊ quō pōt dici ꝑ an
gelum circūcisus statim sicut natus fuit. si natꝰ fu
it circūcisus hoc nulli ē dicere qm̄ ē cōtradictio in
terminis. Si iam forte dicat ꝙ circūcidit eum an-
gelus in vētre mr̄is sicut si a sua cōceptōne fuisset
sanctificatus ⁊ in gratia dei cui nō cōcordant ver-
ba psalmi claritatis. Unde magister machometi
quē dyabolū intelligo iurādo ꝑ claritatē noctis
qn̄ colligitur seu occidit. dicit sic. an nō te inuenit
dn̄s tuus orphanū ⁊ appropinquabit. inuenit te
deuium ⁊ direxit. inuenit te pauꝑem ⁊ ditauit. ecce
sanctitas tā ꝑ saracenos laudati religiosi macho-
meti quē ſm ꝙ ipi intelligunt deus inuenit deuiū
⁊ direxit. ⁊ ad quid direxit statī declarat ꝙ d pau
pere eum ditauit ⁊ quid dicatur in libro suo ꝯtra
diuitias cuꝫ illas ⁊ luxurias ꝓmittat dyabolꝰ suis
non dicit̄. Sꝫ hoc est certū ꝙ difficile ē ꝙ diuitias
habentes ingrediant̄ paradysum. dimittēdo ergo
hoc ex quo illud qđ dicit̄ de circūcisione machome
ti nō legitur in libro suo ꝑ eos reputato ꝓ autenti-
co illud est magis apparens ꝙ ipe ⁊ sui primi cre-
dentes ꝓ maiori vel multo magna p̄te fuerūt xp̄ia-
ni nō circūcisi sed baptizati: Ueruntamē cū in al-
chorano dicat̄ de magna instantia ꝑ eū ad iudeos
vt essent sui credentes existenti maiori labore ⁊ p̄n
cipaliori intentōe sua faciendi semꝑ suū principa-
tum maiorem ꝑ eum tm̄ desideratū ꝓ cōcordia eo-
rum que sibi adherebant forte fuerit introducta
circūcisio que leuiter potuit introduci cuꝫ in illis
ꝑtibus esset multitudo iudeorū ⁊ est verisimile ꝙ
multi eoꝝ erant neophiti ⁊ cū in multis istoꝝ ma-
gno tp̄e duret affectio ad legem moysi. sicut vera
ꝑ eos habita ⁊ suos patres habēdo fiduciā domi-
ni temꝑalis. multi illoꝝ nō cōtradicūt circūcisio-
ni. dicunt iterū aliqui ꝙ durauit adhuc in illis ꝑ-
tibus heresis phariseoꝝ ꝙ ad saluatōem reqreba
tur cū euangelio obseruare legem moysi ⁊ nō mi-
nus pensandū est. ex quo labor machometi ⁊ suoꝝ
successoꝝ erat adiungere principatui sic xp̄ianos
sicut iudeos ⁊ gentiles ꝑ ip̄m ⁊ suos fuisse ordina-
tum ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent cla-
taher quo vtunt̄ qn̄ ingrediunt̄ suas mesquitas.
pōt ergo alphaquini saracenoꝝ ꝑ seip̄os intellige-
re quante efficacie est ꝙ arguunt cōtra xp̄ianos ꝙ
circūcidunt se sicut fuit xp̄c qn̄ ipi seip̄os reputan
tes ⁊ tenentes se ꝓ magnis zelatoribꝫ ⁊ imitatori-
bus eius non nascuntur circumcisi nec expectāt ꝙ
angelus circūcidat eos sicut dicunt de machome
to. Forte rn̄debunt ꝙ alia ē ratō in machometo ⁊
alia in eis. sed ex quo in eis non verificat̄ ꝙ in sua
ꝓphetia non est mirum si imponēt xp̄ianis debere
circumcidi ex quo xp̄c fuit circumcisus sicut homi-
nes ceci vel debiles visus loquentes in eo ꝙ non vl'
paucum vident qui sequuntur ea que pedibꝫ cal-
cant vel manibus palpant. sed de eo ꝙ dicunt non
vident qđ est ante vel retro ad dexteram vel sini-
stram supra vel infra volo dicere ꝙ nō considerāt
causam quare fuit ih̄s xp̄c circūcisus non habens
locum in suis fidelibus postꝙ̄ cessauit lex moysi ⁊
fuit euacuata a virtute que primo in eo erat quā-
do fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suam.
quia fuit per eam obseruata lex moysi faciēdo pa-
scha agni. Unde ex quo fuit mutata substantia et
natura illarum reruꝫ in quibus principaliter sta-
bat veritas legis moysi licet inueniant̄ scripta et
ꝙ iudei teneant eam cum multa diligentia in suis
synagogis ex quo deficit eis virtus non obligat vt
seruetur. immo potius obligat vt non obseruetur
Quoniam hoc est certum ⁊ notorium omnibꝫ ho-
minibus mundi ꝙ non existente virtute rei signi-
ficate ꝑ signum si ille qui signum habebat vult ea
vti sicut prius ꝙ ipe factor reputatur falsus ⁊ mē
dax vel stultus sine sensu vt cuꝫ sit specialis diuisa
militibus a non militibus quomodo aliquis eo-
rum suis demeritis priuatur a militia si ducat eā-
dem diuisam quā primo ex quo substantia verita-
tis habuit mutatōem ē reputatus mendax et dat̄
ei pena ꝓ eo non minus est de illis dignitatibꝫ taꝫ
ecclesiasticis ꝙ̄ secularibus quibus possunt priua-
ri possidentes vel si nunꝙ̄ habuerunt. ⁊ vocantur
tales. eadem ratio concurrit circa mulieres existē
tibus aliis signis virginum et vxoratarum corru-
ptarum. quia iste facerent iniuriam suis maritis
si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt
sic facerent iniuriam regi milites si facta pace in
se ducerent signum qđ primo erat guerre vel econ-
tra signo ip̄o facto existente falso quoniam non ē
conforme rei per illud significate propriū. Exem-
plum circa materiam de qua loquimur est de mu
liere que alio habitu vtitur quando est virgo de-
sponsata ⁊ alio quādo iam peꝑit. quia si postꝙ̄ pe
perit filium vult ducere se sicut prius anteꝙ̄ pare
ret omnes videntes deriderent eaꝫ reputantes eaꝫ
mulierē insensatā specialiter si ipamet occidit suū
ꝓprium filium ⁊ se vellet ostendere ac si nunꝙ̄ pe-
perisset. quia iam non solum mulier insensata sed
etiam reputata sicut veraciter falsa ⁊ sine aliq̄ ex-
cusatione plena omni malicia. hic est ꝓprie casus
synagoge societatis descēdentis ex semine abrahe
ꝙ̄ aliis omnibus dimissis generatōnibꝫ deus acce-
pit ī fide ꝓ spōsa sua qn̄ abraham credidit ⁊ fuit ei
reputatū ad iusticiā. Unde ex illo tp̄e semꝑ vixit
in fide ⁊ spe ꝙ ex illa debebat nasci messias ꝙ non
erat in aliqua alia generatōe ⁊ in signum p̄dicte fi
dei abrahā sicut dcm̄ fuit accepit circūcisionē. na-
to ergo messia ex semine iudeoꝝ ⁊ impletis ꝑ ip̄m
oībꝫ mysteriis sic ē ꝙ vt maneret in statu quē p̄io
tenebat occidit filiū ex ea natū q̇s poterit iudica-
re nisi ꝙ sit totalit̄ sine sensu ⁊ plena oīm malicia.
postea potuit vti circūcisione ꝓ diuisa ei data q̄uſ
ꝙ ex ip̄a nasceret̄ filius ei ꝓmissus. hec rō nōminꝰ
culpat saracenos cōfitētes natiuitatem ih̄u xp̄i ex
maria virgine descendente ex genere iudeoꝝ. Un̄
impleto mysterio circūcisionis statīꝫ cessauit que
primo erat diuisa ⁊ signum specialis amoris illiꝰ
populi. Item circumcisio tenebat locum ⁊ condi-
tōem vnius supplicatōis cōtinue ad deū vt recor-
daretur sue misericordie ſm ꝙ locutus fuit abra-
he ⁊ aliis patribꝫ iudeoꝝ ꝙ veniret ad medenduꝫ
contritos corde ⁊ ad predicandū captiuis indul-
gentiam ⁊ clausis daret apperitionem. ⁊ cōsolatio
nem lachrymātibus. impleto ergo ⁊ de ea hita ꝑ-
fecta noticia. circūcisio que iudeis erat sicut que-
dam supplicatio primo redit in abhominatōem ⁊

odium quãto plus ducunt eã tanto se faciunt magis indignos diuia cõsolatiõe. de quo tps ꝓteritũ M.ccccl.annoꝝ ẽ eis plus ꝙ satis testimoniũ existendi ꝯtinue in ira dei 7 vt nunꝙ habeant misericordiã sicut circũcisio dabat eis spem quã totalĩ ꝑdiderũt qñ mutata suba 7 notificata vitate mysterij.circũcisione q̃ erat signũ voluerũt vti sic prius bene põt hic dici illd̃ broccardicũ istius regni castelle athilo digonuera enthiendolo tusnegra.

Supradictis rõnib cõphendẽtib saracenos plus ꝙ iudeos qñ ipi postꝙ cessauit suũ mysteriũ ea rõne qua fuit data abrahe vtunĩ circũcisione q̃ si attẽte voluerũt cogitare in secretis sacre scpture possunt sane intelligere ꝙ inquantũ vtunĩ circumcisione sicut moyses cõtinue accusat iudeos añ deũ. qꝛ nõ crediderũt dictis eius sic abrahã accusat saracenos false suã diuisam deducẽtes post impletionẽ ꝓmissiõis sibi facte 7 alijs patrib cuius impletiõis ipimet sunt testes positi in paradyso pꝰ mortem ihu xpi accusat eos iterũ nõ minus abrahã q̃a cõfitentes se venire d̃ hysmael cõtradicũt eis diuina verba 7 mendacia dicunt.qꝛ nõ in hysmael ꝫ in ysaac semine est benedictio oim gentiũ. 7 dicunt se ipsos esse illos de benedictõe ysaac ꝓmissa.vix sufficeret tempus si scriberẽ rões 7 cãs occurrẽtes ad intellectũ iniusticie totaliter irratõnabilĩ quas saraceni cõmittunt in vsu circũcisionis nõ habendo autenticũ 7 expressum testimoniũ qd̃ suo magistro.s.machometo fuerit mandatũ. Verũtñ si tale ꝓceptũ fingã nõ põt eẽ dei qꝛ deus non põt dare falsum testimoniũ sicut ẽ circũcisio mutata veritate 7 substãtia illius qd̃ significabat totali veritate exñte principalr̃ in hoc ꝙ sit cõformitas intellectus cognoscentis rei que cognoscitĩ põt aliq̃s dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic relucet nobis et illumiat de nocte sic̃ de die. Sꝫ qꝛ natura rei nõ ẽ cõformis sua cognitio nõ ẽ vera silr̃ 7 eius dictũ.7 si illd̃ qd̃ dicit ponat in scripturis eadẽ rõne illa scriptura erit falsa vt notat dñs Cesarieñ.in tractatu suo ꝯ saracenos.

Cõtra xpi cõceptõem ꝑ spm̃sanctũ.

Ecundũ argumẽtũ

saracenoꝝ ẽ cõtra xpi cõceptõem quam nos xpiani affirmamus de spũsancto q̃ est tercia in trinitate ꝑsona qd̃ ipi nõ intelligẽtes lꝫ asserant xpm̃ de virgine natũ 7 mariã virginem ꝑmansisse nõ tñ intelligunt spm̃ dei terciã in trinitate ꝑsonã ꝫ potius materialẽ flatũ qualẽ recipimꝰ in hoĩe 7 alio animãte. Dicunt.n. deo insufflante beatã virginẽ de illo flatu virginẽ cõcepisse.ꝙ volunt auctoritate 7 rõne ꝓbare.s. ꝙ flatus sit ĩ deo 7 ꝙ de tali flatu concepit virgo. Vñ dicitĩ in psal. flauit spũs eius 7 fluent aque. spm̃ istũ intelligũt materialẽ dei flatũ. Item Geñ.j.inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite ꝙ sic intelligũt deus suo flatu insufflauit in corpus ade 7 ita creatus ẽ spiritꝰ in corꝑe ade illo flatu diuino de eodẽ flatu intelligunt qd̃ legitĩ in euãgelio. Insufflauit xpc in discipulos suos 7 ait. Accipite spm̃sanctũ 7c. Sic etiã intelligũt qd̃ gabriel dixit ad mariã. Spũsanctꝰ suꝑueniet in te.7 illud qd̃ de xpo dicitĩ cõceptus de spũsancto ex maria virgine. Rõne etiã idẽ volũt astruere sic. Virgo maria xpm̃ genuit ꝑ se nõ alio mediante ꝫ nec de virili semine eũ concepit nec de diuina substantia.ergo de quodã medio inter rõnalem creaturã 7 deum. Sed quid est medium super hoĩem 7 infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peꝑit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrã 7 germinare eã facit quid mirũ si flatus diuinus infecũdauit mariã. Ad hec rñdet alanus in suo quadriꝑtito libro.iiij.capitulo primo ꝙ illi qui hoc conãtĩ asserere indigẽt pena 7 sensu qꝛ in deo materialis flatus non est cũ sit substãtia incorporea nec habet instrumẽta flandi vt fauces 7 hmõi. Si.n.deus corporeus esset variabilis eẽt nec in omni loco incircũscriptibiliter eẽt.ꝙ autem deus incorporeus sit rõne non indiget cũ oĩs ratio tam humana ꝙ diuina hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spũs dei dicitĩ spũssanctus q̃ ꝓcedit a patre 7 filio de quo dicitĩ spiritus dñi ferebatur suꝑ aquas Geñ.j. 7 xpc dicit spiritus vbi vult spirat. Si spũssanctus aliqua volũtas est rationalis est 7 ita materialis flatus non ẽ Item apl̃s dicit ꝙ spũssanctus postulat ꝓ nob gemitib inenarrabilibus.xpc etiam ait. Ite ꝑdicate euangelium omni creature baptizantes eos in nomine patris 7 filij 7 spũssancti. Hic spũssanctꝰ cõnumeratur patri 7 filio. 7 ita vna ẽ in trinitate ꝑsona de hoc spũ dicitur flauit spũs eius et fluent aque.cum eñ spũs.s.ꝑ gratiam inspiratĩ peccatorib qui dicuntur aque ꝓpter fluxum peccatoꝝ aq̃ fluunt.i.peccatores conuertuntur fluunt propter fluxum lachrymarum ꝑ penitentie lamentum. ꝙ autem dicitĩ dñs inspirasse spiraculum vite in corpus ade.sic intelligendum est spm̃ hominis creando cum corpori hoĩs infudit.ꝑ hoc aũt ꝙ xpc insufflauit in apl̃os significatum est ꝙ gratiam spũssanctus infundebat in eos. Suꝑuenit autẽ spiritussanctus in virginẽ gloriosam qꝛ ei infudit gratiam suam. Eadem rõne dicitĩ cõcepisse de spũsancto.i.oꝑe spũssancti nõ de substãtia ipius. ipa enim virgo sola dei auctoritate de carne sua xpm̃ concepit sine alterius rei ꝑmixtione.nec aliquis debꝫ intelligi flatus materialis vt iam dictuꝫ est a deo ꝓcedens rõnalem creaturam excedens qꝛ si aliquis materialis flatus ꝓcederet a deo aut eẽt eiusdẽ nature cum deo aut nõ. Si eẽt eiusdẽ nature cũ deo ꝫ eẽt deus 7 ita de diuina natura cõcepit virgo ꝙ dictu 7 intellectu ẽ horribile asserere. Si vo ille flatus nõ est diuine nature.queritĩ ergo cuius nature sit.si corporee nature ẽ 7 nõ diuine erit angelus vl̃ aĩa cũ spũs sit.7 ita beata virgo de angelo vel aĩa concepit. Si aũt corꝑalis est nihil aliud ꝙ aer eẽ videtĩ 7 ita absurdissimũ ẽ ꝙ sequitĩ vt dicamus virginẽ ex aere cõcepisse hoĩem. Queritĩ iterũ a saracenis vtrũ ex solo flatu facta sit illa cõceptio. si ex solo flatu cõceptus ẽ xpc quõ ex solo flatu flatꝰ ẽ hõ vel ipse flatus factus ẽ hõ.fuit ille flatus aĩa xpi vel vnitus anime xpi.si fuit vnitꝰ aĩe xpi spiritus sophisticus eẽ videtĩ.corpus etiã ꝙ xpc habuit fuit de carne virginis aut nõ.si nõ fuit d̃ carne virginis filius virginis non fuit. Vñ ergo carnẽ habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitꝰ carni vt ex illis duob fieret cõceptio 7 illo flatu animaretĩ caro ad hoc vt xpc fieret hõ. Sꝫ obijcit saracenus veritatis inimicus si xpc nõ fuit de substãtia diuina vel de flatu dei cõceptus quõ ergo fuit dei filius. Ad qd̃ rñdetur ꝙ xpc ꝭm humanã naturam fuit filius virginis 7 ꝭm diuinaꝫ filius dei ab eterno a patre natus ꝭm diuinitatẽ. In tꝑe vo de virgine ꝭm humanitatem.ꝙ aũt xpc fuerit deus 7 homo supra libro primo latissime ꝓbatum est.

Q꞉ xp̄c non sit deus.

Erciū argumentum

saracenoꝝ est contra xp̄i diuinitatē. Arguunt. n. contra nos si xp̄c eēt deus ipse de se hoc in euangelio declarasset ꝫ hoc est falsum q꞉ nunq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legit̄ se eē deū quicquid sit ꝺ argumenti sequela addit ꝙ insipiēter dicunt. s. ꝙ nunq̄ de se xp̄c asseruit se esse deum. Respondetur multiplici testimonio ipius xp̄i oppositum esse verū. Unde Mar. xiiij. habet̄. ꝙ cum sacerdos interrogaret ihm dicens tu es xp̄c filius dei benedicti. R̄ndit ihus ⁊ dixit illi. Ego sum. est manifesta confessio ꝙ xp̄c est deus ꝓpter q̄ꝺ summ⁹ sacerdos scidit vestimenta sua ⁊c̄. Item iohis. vj. Ego sum panis vite qui de celo descendi si q̄s mā‑ducauerit ex hoc pane viuet ineternuꝫ. Itē iohis viij. Ego sum lux mundi: qui sequitur me nō ambulat in tenebris ꝫ hēbit lumē vite. Itē ex pluribꝫ alijs locis. Ego suꝫ resurrectio et vita. Ego sū via vitas ⁊ vita. Ego suꝫ ostiū ꝑ me siq̄s introierit sal uabit̄. Ego principiū q̄ ⁊ loquor vob̄. Ego sum alpha ⁊ o. principiū ⁊ finis. que omnia non possunt competere nisi deo vero vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmatōem huius iudei allegātes causaꝫ coram pylato quare deberet mori xp̄c dixerunt q꞉ filium dei se fecit. Et sic patet q̄insipienter ⁊ stulte locuti sunt saraceni in p̄allegato argumento.

Contra xp̄i mortem.

Uartū argumentū

saracenoꝝ est cōtra xp̄i mortē. Ipi eniꝫ asserūt xp̄m imortalē ⁊ impassibilē fuisse qui conceptus de dei flamine. ⁊ ideo dicunt ipm non fuisse passum vel mortuū nec a mortuis suscitatum. sed asserunt loci alium hoīem posuisse cum iudei vellent ipm cruci affigere ꝙ ita nitūt̄ probare si xp̄c de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est ita Xp̄c impassibilis. Preterea indecens esset xp̄m de flatu diuino cōceptuꝫ ⁊ quodāmodo dei filiū crucis subire patibulum. R̄ndetur ꝙ xp̄c ꝫm ꝙ dei filius est nec passus nec mortuus nec suscitatus est ꝫ ꝫm infirmitateꝫ humane nature quam assumpsit de virgine: q꞉ xp̄c si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilem. Si impassibilem vnde eam assumpsit. Si passibilem ⁊ pati ⁊ mori potuit ⁊ ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si ꝺ carne virginis passibilem carnem assumpsit ⁊ sic passibilis fuit. ꝙ aūt xp̄c filius dei fuerit ⁊ ꝫm hoc imortalis ⁊ filius virginis ⁊ ꝫm hoc mortalis diligenter superius libro primo ꝓbatum est. ⁊ etiam ꝙ xp̄c passus mortus ⁊ suscitatus fuerit ibidē latissime probatum est in aꝑtione. xij. thesauroꝝ. Et si dicat saracenus miserum eē xp̄m subisse mortē ꝫm infirmitatē. R̄ndetur ꝙ hoc non reputamus xp̄i miseriā sed dignatōem quia ex summa misericordia fuit ⁊ dignatōne ꝙ xp̄c carnem assumpsit ⁊ mortē subijt nō ꝙ meruisset hoc cū peccatū nō fecerit vt ⁊ ipi saraceni fatent̄ ꝫ vt a morte nos ꝑ morteꝫ redimeret Si. n. rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberet̄ miserie regis sed dignatōni. Ex verbis etiaꝫ ipius alchorani eligitur p̄dictus error. Unā ait in capitulo. xxviij. in ꝑsona xp̄i dum inter homīes cōuersarer iniunxit mihi. s. deus nec me virū difficilē ꝫ maloꝝ exꝑtem creauit ⁊ suꝑ me est diuina salus in die mee natiuitatis ⁊ mortꝭ ⁊ a qua iterū viuus accedam. hec ibi.

Contra trinitatē ꝑsonarum.

Uintū argumentū

saracenoꝝ est contra trinitatem ꝑsonarum. Cum enim audiuit machometus ꝙ Christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit ꝙ ponebant tres deos. ⁊ iðo negauit trinitatem in deo. ⁊ iðo dixit in alchorano in capitulo elenesa nō dicatis tres quia deus est deus vnus. lꝫ pluralitas ꝑsonaꝝ in deo posset ostendi ex sacra scriptura ⁊ rōnibus sicut supra ꝓbatum ē contra iudeos libro. iij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tū primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secundū vo audire nolūt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo mgr̄o in alchorano. Ideo ad eoꝝ cōfusionē ex eodē alchorano volo oñdere pluralitateꝫ ꝑsonaꝝ in diuinis ad q̄ꝺ cum non poterit r̄ndere cōpellātur intrare cōuiuium veritatꝭ. Queramus ergo a saracenis q̄d sibi voluit alchoranū. quia totiens induxit deum de pluralitate loquentē. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in ꝑsona dei diximus angelis adorate adam ⁊c̄. Ex hoc cōtinuauit postea vsq꞉ ad finem libri aliquo mō loquendo de deo in singulari aliquando in plurali ⁊ certissimū est omnibꝫ xp̄ianis iudeis ⁊ saracenis ꝙ deus ē vnus ⁊ solus ⁊ simplex ⁊ nō habet nec pōt habere cōsortem. quare igit̄ de se loquitur pluraliter nō possunt dicere ꝙ deus loquitur de se ⁊ angelis. dicitur. n. ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est nō angeloꝝ sed ad angelos. Iteꝫ secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omēs angeli adorauerunt adam nisi dyabolus ergo oībus angelis dixit deus. Tercio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutōnes de deo in plurali in talibus actionibꝫ in quibꝫ angeli nullo modo cōmunicant sicut in creatione mundi in iustificatione impij dicit̄ in alchorano in pluribꝫ locis in ꝑsona dei nos nunq̄ creauimus celū ⁊ terram ⁊ intermedia ꝓ ludo. ⁊ nos iustificam⁹ hominem ⁊c̄. ⁊ nos misimus xp̄m filium marie ⁊ dedim⁹ ei spiritum ⁊ euangelium ⁊ miracula ⁊ talia in quibus angeli nullo mō cōicare p̄nt cū deo. angeli. n. creati sunt a deo ⁊ nō creatores cū deo creante celū ⁊ terram ⁊ intermedia. nec possunt dicere saraceni ꝙ vox illa pluraliter sit excellentissimi creati per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata ⁊ nulla creatura potest esse concreatrix cuꝫ deo. Item. iiij. capitulo. Non potest etiam dici ꝙ de⁹ pluraliter de se loquitur ꝓpter diuersas quidditates que sunt in eo sicut potentia iusticia et huiusmodi quas arabes appellant saphat. Ista. n. sunt in deo non accidentia sed sunt ipsa diuina essentia Unde in deo nullam compositionem nec pluralitatem faciunt vt per illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo ⁊ homine illa accidētia aliquam cōpositionem faciant ⁊ certe talꝭ modus loquendi scꝫ ꝙ deus de se cum sit vnus pluraliter loquat̄ inuenit̄ semel a Moyse introductus in Geñ. nam in formatione hominis deus locut⁹ est dicens faciamus hominē ⁊c̄. Et dicunt iudei ꝙ est vox dei ad angelos q̄ꝺ est cōtra sacrā scripturā que nunq̄ dicit hominem creatum ad imaginem angeli sed ad imaginem dei et hoc est ꝙ statim subiungit Moyses post ista verba dicens: Et creauit

deus hominē ad imaginē 7 siĺitudinē suā ad ima-
ginē dei creauit illū. Est igr̃ vox dei patris ad filiū
vel totius trinitatis adinuicē. nam de⁹ qui ē vnus
7 simplex in eētia est ternus in ꝑsonis. 7 alchora-
nū illud simpliciter dixisset nisi q᷑ tenuit ꝙ ñ pos-
set esse distictio ꝑsonaꝝ sine distinctōe eētie. Jdō
dicit in capitulo elneza. O familia liberi nolite va
cillare in lege vestra 7 nō dicatis de deo nisi verita
tem q᷑ xp̄c ih̄s marie filius ē nuncius dei 7 verbuꝫ
dei qd̄ in ea posuit ꝑ spm̄sanctū suū. Ecce hic no-
miat deū verbum dei 7 spm̄sanctū suū. Sed timēs
ne ꝑ hoc diuina eētia diuideret̃ vel multiplicare
tur vel determinaret̃ statim subiunxit 7 nō dicatis
tres q᷑ deus est deus vnus. Ecce quātū appropin-
quauit ad illud qd̄ maxime arduū est in fide vt q̄i
cū iohanne diceret pater verbuꝫ 7 spūssanctus hi
tres vnū sunt. Induxit igit̃ in alchorano macho-
metus deū loquentē pluraliter 7 nescit cām. tenea
mus igit̃ cum eis cōiter ꝙ deus ē vnus 7 solus sim
plex 7 ipi hn̄t ī alchorano ꝙ deus ē deus vnus et ꝙ
habet verbū suū 7 spm̄sanctū. 7 sic tenemus ꝙ ipe
qui est vere deus vnus 7 simplex ꝓprie de se loquit̃
singulariter. 7 q᷑ ē trinus in ꝑsonis aliqñ loquit̃ d̄
se pluraliter. Sꝫ q᷑ late dictū est de patre 7 filio di
camus aliquid in spāli de spūsancto cōtra sarace-
nos 7 queramus ab eis q᷑ alchoranū frequentissi
me facit mentōem de spūsancto quis est iste spiri-
tussanctus. Nā in capitulo elbakara in ꝑsona dei
dicit dimisimus 7 dedimus ih̄u filio marie ꝙ face
ret ꝓdigia 7 miracula manifesta et ꝑfecimus euꝫ ꝑ
spm̄sanctū 7 idē repetit ꝑ oīa infra ī eodē capit̃lo.
Itē dicit in capit̃lo elembra de maria insufflam⁹
in ea de spūssancto 7 in pluribꝫ aliis locis loquit̃ si
milia de spūsancto. Querit̃ ergo quis ē iste spūs-
sanctus 7 ñ possunt dicere saraceni ꝙ sit aliq̄ crea-
tura pura vel aliquis angelus bonus q᷑ loquit̃ de
eo singularit̃ vt de vno sancto nr̄o. Angeli v̓o san-
cti sunt multi 7 oēs sunt dei. que esset igit̃ causa vt
de eo singulariter diceret nostro 7 sancto. Et ꝑte-
rea nō eēt magna cōmendatio de xp̄o quē alcho-
ranū intelligit singulariter cōmendare ꝙ deus de-
disset ei angelū custodē q᷑ quilibet hō hꝫ angelū
custodē. nā deus facit spūs angelos 7 nūcios nr̄os.
sicut dicit̃ in alchorano in capitulo elmelaize. Et
ꝑterea angeli nō sanctificāt hoīem. ꝟ deus īmedia
te 7 solus. sicut solus de⁹ pōt dimittere peccata vt
dicit̃ in alchorano. Si aūt ꝑdictus spūssanct⁹ sit
vere deus. sed verus deus qui de spūssancto loquit̃
dicens. dedimus spm̄sanctū 7 insufflauimus de spi
ritu nostro. cū igit̃ diuina eētia sit vna 7 simplex
7 nō posset diuidi nec distingui 7 ibi sit dans 7 da-
tum. dans qui dicit dedimus. 7 datus spūssanctus
qui dicit̃ datus 7 insufflatus 7 inter dantē 7 datū
requirat̃ distinctio. oꝑtet ꝙ deus dans 7 insufflās
7 spūssanctus insufflatus 7 datus distinguantur.
7 differant. hec est distinctio sola quaꝫ nos xp̄iani
ponimus in diuinis ꝑsonis 7 quam vocam⁹ distin
ctōnem realem ꝑ relationes originis stante vnita
te indiuisibili diuine eētie. Patet ergo declarata
trinitas personarum in diuinis cōmunitate eēn-
tialiter ex alchorano machometi quā saraceni nō
intelligunt ꝑcussi cecitate.

Contra beatitudinē eternam que in dei visio-
ne 7 non corꝑali refectōne cōsistit.

Extū argumentum

saracenorum est cōtra beatitudinē eter
nam. 7 nos xp̄iani intelligimus 7 firmit̃
credimus. scꝫ ꝙ consistit in dei beatifica visione et
illa est spiritualis refectio finalis beatorum. Sa-
raceni v̓o tenent in eterna beatitudine homines
reficiendos materiali cibo 7 potu quod sic aucto-
ritatibus nituntur ꝓbare. Deus enim promisit in
deis si bene agerent terram lacte 7 melle manan-
tem sed hoc intelligi non potest de materiali terra
ꝓmissionis quia illa non manat lacte 7 melle. ergo
in alia vite eterne. Item xp̄c promittens suis cre-
dentibus eternam refectōnem dicit vt bibatis et
edatis super mēsam meā in regno patris mei. Itē
post resurrectiōem legitur xp̄m de fauo mellis co-
medisse vt ꝑ hoc insinuaret ꝙ post resurrectiōem
omnes reficientur melle. Ad hoc dicendum ē istis
bestiis ꝙ in eterna beatitudine non erit aliq̄ ma-
terialis refectio sed spiritualis. quia tunc homi-
nes spiritualia corpora habebunt non potu vl̓ ci-
bo indigentia quia sicut attestatur xp̄c homines
in paradyso neqꝫ nubent neqꝫ nubentur. sed erunt
sicut angeli dei in celo cibo 7 potu non indigentes
7 apostolus ait ꝙ esca 7 potus ñ sunt regnuꝫ celoꝝ
caro etiā 7 sanguis regnū dei non possidebunt id-
est alimenta carnis 7 sanguinis in regno dei locuꝫ
non habebunt ad literam. de terra ꝓmissionis in-
telligi non potest qd̄ dictuꝫ est de terra lacte 7 mel
le manante. terra enim illa sterilissima est. sed per
terram manantem lacte 7 melle paradysus celestis
intelligitur qui manare melle 7 lacte dicitur pro-
pter eterne 7 ineterne refectionis dulcedinem. mē
sam auteꝫ christi que est in regno patris sui vocat
spiritualium bonorum refectionem. que spiritua
lis refectio nihil aliud est q̄ꝫ diuina fruitio. Unde
in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que
autem maior insania poterit esse q̄ꝫ asserere. hec est
bonorum premia scilicet esum mellis 7 potum la-
ctis nunq̄ꝫ sustinuerunt martyres tot persecutio-
nes vt ad has deuenirent refectiones voluit lau-
rentius vri in craticula vt ad hec perueniret gau-
dia suspensus est vincentius in eculeo vt hoc frue
retur cibo certe si deus daturus esset sua materia-
lia fercula credo ꝙ elegantiora daret eis cibaria.
xp̄c autem post resurrectionem non ideo comedit
vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse. ꝟ
vt probaretur eius resurrectio vera eiusdem in nu
mero non solum per auditum cuꝫ dixit eis pax vo
bis: Luc. vltimo. quia xp̄c habebat talem modum
salutandi. spiritus enim malignus non consueuit
annunciare pacem sed discordiam nec solum ꝑ vi-
sum. cum dicit discipulis videte manus meas 7 pe
des meos quia ego ipse sum Luce vltimo. Nec so-
lum per tactum cum dixit palpate et videte quia
spiritus carnem 7 ossa non habet sicut me videtis
habere Luce vltimo. Sed etiam probauit suā re-
surrectionem esse veram ex gustu. quia corpus fan
tasticum 7 sine anima comedere nō potest. Hac er-
go ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliqd
ad manducandum illi tulerunt partem piscis assi
7 fauū mellis. Ūn̄ cibꝫ ille nō fuit cōuersus in car-
nē ꝟ resolut⁹ in ꝑiacētē materiā. Sed ne hec cā co-
medēdi erit in resurrectōe generali. ea g̊ q̄ in sacra
scriptura de vita et̄na repiunt̃ vt cibꝫ 7 mēsa ꝑ siĺi-
tudinē vel exemplum posita sunt. Non sic autem
de secta machometi quia ipse de vera beatitudine
7 de visione dei nullam omnino facit mentionem.
quia nec desiderauit nec apprehendit ea sola que
desiderauit promisit in quo apertissime fuit con-
trarius non solum Christo sed omnibus prophe-
tis 7 omnibus philosophis 7 omnibus ratiōe vtē
tibus qui omnes communiter concordant ꝙ vlti
ma hominis felicitas sit in cognitione solum dei

iuxta illud qd dr Johis. Hec est vita eterna vt co gnoscant te solū deū verū 7 quē misisti ihm xpm et Aristotiles in quarto ethicoꝝ. 7 .xij. metaphisice. dicit ꝙ vita que ē ſm intellectū est optima igitur gulosa 7 luxuriosa est pessima vita que impedit in tellectum hoīs. Sꝫ obmissis auctoritatibꝫ sacra rū scripturaꝝ quā non recipiunt saraceni lꝫ recipe deberent cū ipe valde laudet 7 cōmendet legē dei ꝓphetaꝝ sanctoꝝ doctrinam ac euangeliū xpi fiat rō cōtra eos quā ostendat ꝙ in illa felicitate eter na non erunt actus gule 7 luxurie. Et arguitur sic Ad hoc sumimus cibos vt corruptio que possꝫ ac cidere ex cōsumptōe naturalis humidi nō sequat vt etiam cibos sumimus 7 augmentū. sed ista duo non erunt ibi. Nam oēs in debita quātitate resur gent nec amplius poterunt mori nec aliquo mō de ficere. Nam sicut dicit machometus in sua doctri na vt patuit supra cōsideratōne. iiij. postq̄ omnia mortua fuerint deus occidet mortē 7 postea resur gent immortales 7 integri. ergo cibi sumptio nō ē necessaria aliquo mō 7 eodē modo nec vsus vene reoꝝ. qꝛ nec tunc est necessariū ꝙ cōseruetur in spē qd non pōt cōseruari in indiuiduo. Iteꝫ homīes resurgentes imꝑpetuum viuent. ergo si cibo semꝑ vterent̄ in infinitū augebunt̄ eoꝝ corpa. aut erūt ibi digestiones aut alie feditates vt tantū resolua tur quantū cōuertit̄ quoꝝ vtrūqꝫ est incōueniēs. Ad hec rn̄det machomet⁹ in libro de doctrina sua dicens ꝙ non erit ibi egestio sordiuꝫ ſ; purgatio ꝑ sudorē. Et ponit exemplū de puero in vtero mr̄is qui vt dicit̄ nutrit̄ 7 non egerit. Sed exemplum 7 ratio eius nihil soluit sicut ptꝫ inspicienti. Nam quedā sunt de ꝑfectione imꝑfecti, que in re ꝑfecta eēnt ipfectio magna. Itē ista euasio machometi nihil valet qm̄ corpa resurgentiū ita erunt incor ruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis 7 sic nō est sile de vno 7 de altero de ꝑfecto 7 imꝑfecto. Iteꝫ si in istis actibꝫ esset vltima hominis ꝑfectio vt vide tur machometus expresse dicere. quid igit̄ nūc op tet abstinere ab istis 7 nō magis die ac nocte luxu riare 7 cōmedere vt hic etiā felices sumus. sed apō omnes hoīes etiam apud saracenos reputat̄ vir tuosius abstinere ab his 7 etiā ipi saraceni habēt viros cōtemplatōis 7 cōcinentes quas marie lau dant. Item si in istis actibꝫ est vltima hoīs felici tas quid faciet anima seꝑata ante resurrectiōem que nec comedere nec luxuriare pōt, nec angeli eti am vnq̄ poterunt eē felices quia istis oino carent Preterea si habēdo multas vxores 7 infinitas cō cubinas 7 adolescentulas est vltima viroꝝ felici tas vt patuit supra ꝯsideratōe. iiij. Quō ergo mu lieres poterunt vnq̄ eē felices nisi habeant mul tos viros. Erit igit̄ aut mulier felix aut vir felix 7 mulieres adolescentule infelices 7 misere. Rōna biliter ergo cōcludit̄ ꝙ omnes tam viri q̄ mulie res eoꝝ infelices erunt 7 miseri sequētes id qd de bet porcis 7 asinis. s. gulā 7 coitū.

Cōtra matrimoniū vnius vxoris tm̄.

Eptimū argumētū

saracenoꝝ est cōtra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Cum em̄ sit illicitum in lege xpi plures vxores simul vno tpe habere. Saraceni opposituꝫ asserentes dicunt licitū eē plures vxo res simul hr̄e sicut supra patuit consideratōne. v. ꝑcepto. ix. hoc nitunt̄ ꝓbare auctoritate patruꝫ veteris testamenti: qui duas vxores simul habuis se legunt̄. vt Jacob 7 dauid 7 alij multi. ergo qua ratione licitum fuit eis habere plures vxores ea dem rōne 7 modernis. Sed hoc non affirmant sa raceni nisi vt luxurie sue satisfaciant. tota enim eo rum vita in fetore luxurie est vt supra patuit. Di cendum ergo ꝙ vna debet esse vnius. Unde 7 deus vnam dedit ade vxorem 7 nō plures. que etiam sa cramento deseruit qꝛ ꝑ hoc significatur ꝙ vna est sponsa xpi. s. ecc̄a. Unde 7 lamech mortaliter pec cauit qui primus plures vxores habuit. In vete ri aūt testamento licitum erat alicui plures vxo res habere ad multiplicanduꝫ genus humanū ad cultum diuinū tunc terram replebat fecunditas. nunc aūt celum replet castitas. a tpe enim iohan nis baptiste regnum celoꝝ vim patitur 7 violenti capiunt illud. In veteri aūt testamento a matri monio non excipiebantur nisi. xj. ꝑsone. in nouo ex cipiuntur infinite. 7 vbi apostol⁹ ait. j. Corin. vij. Q̄diu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt nō possit aliaꝫ ducere. Unde vir si plures vxores habeat adulter est. 7 sicut vna mulier non potest simul habere plu res viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apl's ꝙ vir non habet ptātꝫ corporis sui sed mulier. sic 7 vir vxore sua viuente nō pōt ac cedere aliam. Cum ergo saraceni dicant xpm ma gnum ꝓphetam fuisse quomodo autē de eius ver bis cōtradicere que dixit mulierem non esse relin quendam nisi causa fornicationis. Ipsi autē mul tis de causis relinquunt vxores sunt etiam int̄ eos qui dicunt mulierem relictam a marito non debe re ad eum egredi donec alter cum ea conueniat: si cut patuit supra consideratione quinta. precepto ix. Et sic ꝑuaricatores legis 7 euangelij facti sunt. In lege enim scriptum est vt si quis vxorē suā qua libet ex causa dimiserit 7 voluerit. ad eum quoqꝫ regredi ipius est. sine dubio si tamē eam alter non sordidauerit. si alter eam tetigerit ab illo imꝑpe tuum ꝓhibita est. in euangelio tm̄ non est licitum homini vxorem suam sine causa fornicatōis dimit tere. 7 qui dimissā alterius in vxorē recepit adul ter 7 mechus iudicetur. Itē si xpm credūt tm̄ fuis se ꝓphetā 7 de virgine natū 7 de flatu diuino cōce ptū vt supradictū ē cur nō celebrant eius cōceptū vel eius ortum.

Cōtra baptismū quo ad ablutōem interiorē.

Ctauū argumentuꝫ

saracenoꝝ est contra baptismū quo ad ablutōem interiorē. nos. n. solam ablu tōem corpis dicim⁹ 7 fideliter ꝯfitemur nō suffice re ad remissionē pctoꝝ ſ; exterior 7 interior ꝑ aquā 7 spūsctī. Saraceni vo affirmāt solā corpoꝝ ablu tōem ꝑ aquā factā sufficere ad peccati remissionē qd volūt multiplici auctēte ꝓbare. Ait. n. Ezechi. xxxvj. Effundā sup vos aquā mūdā 7 mūdabimi ni ab oibꝫ inquinamentis vr̄is. 7 iohānes baptista fuit baptizans in aqua tm̄ Math. iij. Mar. j. Jo. j. Naaman etiā ablut⁹ septies in iordane liberat⁹ fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. ꝑ qd significat̄ ꝙ ali qs ꝑ solā aque ablutiōem liberat̄ a peccatis ade. His ergo auctoritatibꝫ dicti saraceni asserūt qd li bet peccatū mortale hoī remitti ꝑ solā aque ablu tōem sine cōfessiōne 7 cōtritōe. Dicendum ergo ꝙ non sufficit ablutio discreto 7 adulto sine contri tione 7 confessione nec puero sine trinitatis inuo catione. Ezechiel vero aquam illam vocat mun dam que sanctificatur per verbū. iuxta illud Au gustini. Accedit verbum ad elementum et fit sa

cramentum. Johēs aūt non baptizauit in peccatorum remissionem et sanctificatōem sed in assuefactionē vel significatōnem nec peccata baptismo eius remittebant. Ablutio aūt aque qua naaman purgatus erat a lepra significabat baptismuz christi quo quis liberat a culpa. Ablutio autē aque q̄ fit peccati remissio in baptismo iterari nō pōt vel debet quia significat passionē xpi 7 mortē que iterāda nō est nec sacramēto baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio idest baptismus puero vel adulto iterata nō ꝓdest. Errant ḡ pagani qui singulis ablutōibus corpm suoꝝ credunt sibi remitti mortale peccatuz qꝛ si tale esset videret esse peccati incentiuū. Isti etiam multa de lege veteri obseruant et ita quōamodo iudaizant quia vt supra patuit porcū nō comedunt plures vxores simul ducunt 7c. Etiam in primo libro ostensū fuit legē moysi abolitā fuisse qꝛ veniēte veritate cessauit vmbra 7 figura. xps etiā eam ostendit cōsummatā 7 in se impletā cū pendens in cruce dixit consūmatū est vt patuit ibi s̄.

Contra veneratiōnē imaginum.

Unum argumentū

saracenorum est ꝯtra ymagines que hn̄tur in ecclesijs. ipi em̄ cū iudeis insultantes cōtra nos dicunt hec nobis nō licere qꝛ facim⁹ cōtra diuinū p̄ceptū Exo. xx. Deuter. xxvij. 7 Leuiti. xxvj. scꝫ nō facies tibi sculptile nec oēm si͡litudinē 7c. Deridēt etiā xpianos qꝛ effigiant deū sublimi sedentē solio 7 circa eū magno dignitatis fastigio aquilā hoiem vitulū et leonē. Ad hoc dicēdū est ꝙ si lex mosaica ꝓhibuit nullo modo sculptile fieri peccauit moyses qui fecit imagines cherubī. Exo. xxv. et. xxxvij. et posuit in templo. quociēscū q̄ etiā thurificabāt ante archā et adorabāt similiter faciebāt ante cherubin. Salomon fecit etiaꝫ vt dicit. iij. Reguꝫ. vj. duo alia cherubin maiora 7 oēs cortine que erāt in tabernaculo erant intexte mltitudine cherubin. Et si dicas illud p̄cepit de⁹ 7 erūt imagines angeloꝝ nō hoīm dico ꝙ verū ē qꝛ tūc nō erāt hoīes tales vt mererent adorari 7 imagines eoꝝ qꝛ erant increduli 7 rebelles nec erat honestum ꝙ sue aīe essent in inferno 7 ꝙ eoꝝ imagīes adorarent in terra. sed postꝙ deus assūpsit carnem hūanam factus figurabilis et aīe sanctoꝝ sunt in paradiso nō est incōueniens ꝙ eoꝝ imagines sunt in ecclesijs 7 venerent ab hoīb. Qꝛ aūt dicit nō facies sculptile 7c. Legislator declarat dicens nō adorabis ea neq̄ coles nō em̄ ꝓhibet in illo p̄cepto facere quācunq̄ sculpturam vel si͡litudinē sed facere ad adorandum. Ideo subdit nō adorabis ea neq̄ coles eo scꝫ modo q̄ gentiles faciebāt in veneratōne deoꝝ suoꝝ. i. demonū qui erāt dij alieni q̄s ꝓhibet colendos esse dicēs. Nō habebis deos alienos corā me. q̄li aūt spē adoratiōis de⁹ adorat et quali xpi crux 7 imago virginis ac sanctoꝝ et ō institutōne imaginū oīm errore excluso latissime dictū est supra libro. iij. cōsideratōne. iiij. argumēto xxiiij. vide ibi. Qꝛ autem deus pingit a xpianis in throno cū. iiij. aīalib nō est irratiōabile qꝛ cū ezechiel ꝓpheta viderit illā si͡litudinē et scripsit. possunt xpiani ad memoriam pingere.

Qꝛ lex mosaica 7 lex euāgelica sūt corrupta per iudeos 7 christianos.

Decimū argumentuꝫ

saracenoꝝ est contra veritateꝫ vtriusq̄ legis scꝫ xpi 7 moysi quas dicūt esse corruptas p̄ iudeos 7 xpianos. Ad qđ declarādū. Notandū ē ꝙ inter cetera ex quib pōt manifeste videri ꝙ alchoranū non est lex dei eo ꝙ ei non attestat lex vetus nec euāgeliū q̄ ambo alchoranuz testat ꝙ sint vere lex dei. Sed ip̄e machometus seip̄m cōmēdat ipse de se testimoniū ꝑhibet. nos aūt inuenim⁹ legē dei esse quandā cautelā cōtinuam ab eodē artifice fabricatā vt vnus aut nullus alteri cohereat 7 correspondeat. Et vnus ꝓpheta de altero ꝓphetat 7 mentōem faciat 7 oēs alij ꝓphetauerūt de xpo sicut patuit in lib. j. Si igit lex saracenoruꝫ esset lex dei 7 vocatio ad legē illā nō esset ꝑuersio ḡ cōuersio vt ipi dicunt quō oēs alios ꝓphetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt nō inuenimus ꝙ moyses vl' aliquis ꝓpheta ꝑ vl' ipse xps aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi quādo dixit de pseudo ꝓphetis cauēdis. dixit etiaꝫ xps ꝙ lex 7 ꝓphete vsq̄ ad iohēm ꝓphetauerunt vt mundus sciret ꝙ generalis ꝓpheta non esset venturus vlteri⁹. machometus aūt se dixit generalem ꝓphetā. ꝙ aūt ip̄e nō sit ꝓpheta vtiq̄ scimus. Ad h̄ aūt respōdent saraceni dicentes ꝙ Moyses et alij ꝓphete ꝓphetauerūt de machometo 7 ꝙ etiā xpus ꝓphetauit expssius oīb qꝛ dixit etiā nomē ei⁹. Unā dixit filijs isrl' euāgelizo vobis de legato dei 7 nomen ei⁹ machometus. Sed cū talis scriptura non inueniat in euāgelio xpi dicūt saraceni ꝙ iudei corrupuerit legē moysi 7 ꝓphetaꝝ 7 xpiani corruperūt euangeliū 7 nō remansit nisi quātū est in alchorano de veritate legis euāgelij. Sed ꝙ hoc nō possit stare. P̄mo ꝓbo p̄ alchoranū eoꝝ. Nā dicit in capitulo de iona. si fueritis in dubio d̄ hoc qđ reuelauimus vobis petatis ab illis q̄ legerūt libruꝫ pri⁹ q̄ nos. Illi aūt q̄ pri⁹ legerint librū q̄ saraceni sunt iudei 7 xpiani qui receperūt penthateucū 7 euāgeliū sicut exponit machometus ḡ machomet⁹ dicit saracenis vt petant a iudeis 7 xpianis de dubijs sꝫ si vt ipsi dicunt ꝓpheta veridic⁹ eēt machomet⁹ q̄modo eos ad mendacia testimonij mitteret nō igitur erāt viciati libri iudeoꝝ 7 xpianoꝝ tp̄e machometi nec pn̄t dicere ꝙ postea fuerūt viciati. nā dicitur in capitulo helgagar qđ iterp̄tat recordatio Nos inquit ī ꝑsona dei descēdere fecim⁹ recordationē dei 7 nos eandē custodiem⁹. lex moysi et euangeliū apud eos dicit recordatio. igit de⁹ sp̄ apđ suos fideles testimoniū sue creature seruauit an̄ machometū 7 cōseruabit etiā. Post p̄mo in capi. helmaijde qđ interp̄tat mensa. Dicit ꝙ iudex quidaꝫ dixit machometo quomodo iudei querebāt iusticiā et iudiciū ab eo si venerint ad te iudica int' eos iuste qꝛ deus diligit iusticiā facientes. 7 quomō ab ipso peterent iusticiā cū sit apđ eos vetus testamētū in quo ē dei iusticia. Preterea tal' corruptio scripturaꝝ non potuit esse generalis seu manifesta qꝛ sic alienatōnes sciuissent nec ꝑticulares 7 occulta qꝛ sic aliqui codices integri 7 incorrupti remansissent sed in omni lingua et in omni prouincia inuenit lex et euāgeliū eodē modo scripta. Preterea q̄tuor euangelia nō sunt scripta nec eodē tp̄e nec eodem loco nec eodē idiomate nec ab eodē scriptore Sed matheus in hebreo in iudea. Johannes ī greco in azia. Lucas in greco in achaya. Marcus in latino in italia, euāgeliū scripsit. et eoꝝ translatō facta ē in latino p̄ hieronymū 7 p̄ alios ante tp̄a machometi 7 remanserūt exemplaria in omnibus linguis ergo nō potuerūt per aliquos falsarios vici-

ari quin manifeste sciret. Preterea nihil est in fide xpiana ita maxime arduũ sicut incarnatio dei scʒ ꝙ homo ille sit deus. Et istud fuit maxime difficile suadere mũdo. Unde ⁊ romani ⁊ alij pagani ꝓpter hoc ꝑsecuti sunt xpianos trecẽtis annis continuis generaliter ⁊ distulerũt recipe fidẽ et euangelium q2 dicebãt ꝙ homo ille erat deus nõ q2 nõ recepissent hoĩes ⁊ mulieres plres deos et deas sed q2 xps fuit dictus deus absq3 licentia romanorum qm̃ ipsi ꝓhibuerant ꝙ nullus diceret deus sine auctoritate senatus et etiã q2 iste deus non patiebat cõsortem. Nam si istũ deum reciperent cogebant oẽs alios relinquere qđ etiã erat contra pacta ꝓuinciaꝝ ⁊ leges ⁊ cõsuetudines romanoꝝ sicut sup patuit lib. j. consideratõe. iij. articulo. j. in examie iij. Quõ igit xpiani in damnatõeʒ suã ⁊ detrimẽtũ fidei ⁊ ꝓuocatõem romanoꝝ principũ mũdanorũ hoc maxime arduũ et minus suasibile in suis scripturis et euangelijs addidissent oẽs em̃ consentiebãt hãc legẽ eẽ sanctissimã ⁊ ratõnabilissimã h̃ solo excepto ꝙ rõnẽ hoĩm excedit scʒ ꝙ ille hõ sit verus deus et verus hõ. magis igit xpiani si aliquid de euangelio mutassent qđ erat arduũ ⁊ minꝰ suasibile a principio subtraxissent vt plures ad fidem accederent ⁊ addidissent aliquid suasibile ꝗ̃ econtrario. Preteres quõ xpiani cũ iudeis potuerũt cõuenire a quibus odio tam antiquo discõueniunt nec em̃ iudei dicũt xpm eẽ deũ nec bonũ hoĩeʒ. Unũ q̃tum ad hoc magis cõueniũt xpiani cũ saracenis qui dicũt ad minus xpm fuisse sanctissimũ hoiem. Preterea xpiani ante aduentũ machometi fuerũt diuisi in diuersas sectas et precipue orientalis ĩ iacobinos ⁊ nestorinos nestorini aũt maxime cõueniũt cũ saracenis ⁊ machometus mãdauit eos singulariter honorari. et quõ cõuenissẽt nestorini cũ iacobinis qui tanto odio diuidunt ad viciandum euãgeliũ ꝙ adinuicem occidunt ⁊ tñ inuenit apud vtrosq3 euangeliũ oĩno idem sicut et apđ nos. Preterea nomẽ machometi quare xpiani subtraxissẽt de euangelio cũ ipe tantũ cõmendauerit xpm ⁊ matrẽ suã et euangeliũ vt dicit in alchorano ꝙ ĩ euangelio xpi est directio et ꝑfectio ⁊ nõ subtraxerunt inde nomẽ pylati q̃ flagellauit eũ ⁊ nomen iude q̃ ꝓdidit eum et nomen dyaboli ⁊ quare xpiani posuissent in euãgelio ꝙ xps sit vere mortuꝰ ⁊ crucifixus q̃ nec vident ei conuenire cũ sit vere deus vt in euangelio habet et quõ videt ꝯñs ꝙ duo tamdiuersa posuissent de xpo scʒ ꝙ sit vere deus et vere mortuus. Preterea dato ꝙ potuissẽt in oĩbꝫ libris ponere sed quis potuit oĩbꝫ suadere et ĩ cordibꝫ gẽtiũ scribere ꝙ hũc occiderũt et tñ hoc suasum est toti mundo vt susciperent illud principes ⁊ tyrãni philosophi ⁊ sapiẽtissimi hoĩes et etiaʒ indocti et pauperes ita vt etiã calipha de baldaco moriret xpianus et fuit inuenta crux ad colluʒ eius vt testaret facto ꝙ ipe dñs saracenoꝝ mortuus ẽ vere xpianꝰ. Et iđ iudicauerũt eũ saraceni ꝙ sequestratꝰ sepeliret ab alijs caliphis q̃ vidit sepulchrũ testimoniũ ꝓhibuit et scimus q2 veꝝ est testimoniũ eiꝰ. Omnibus igit modis cõstat ex auctoritate alchorani et ratõibꝫ validis ⁊ aptis ꝙ euãgeliũ ẽ inuariabile ⁊ nõ viciatũ nec corruptũ. Cũ igit machometus super oẽs alios libros cõmendat euãgeliũ et post illud vetus testamentũ cogunt saraceni recipe auctoritatẽ euangelij ⁊ veteris testamẽti. Preterea ĩ alchorano in capi. helmeijde qđ interpretat mẽsa dicit ꝙ familia liberi nihil oĩno sunt nisi cõpleant legẽ et euangeliũ. Familia vo liberi sunt saraceni sicut ibidẽ ondit. Unde dicit nisi cõpleãt legem ⁊ euangeliũ et qđ reuelatum est sibi. Istud aũt qđ reuelatũ est accipit alchoranũ qđ reuelatũ ẽ solis saracenis vt ipi dicũt. hoc idẽ ostendit in mltis locis in alchorano scʒ ꝙ familia liberi sunt saraceni ſm intentõem machometi dicit em̃ saracenus ĩ capitulo elneza qđ interpretat mulieres circa finem ꝙ nõ vacillẽt in lege sua. Unde ibi scribit. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra ⁊ nõ dicatl de deo nisi veritatẽ ⁊c. hoc ideʒ scʒ ꝙ familia liberi sunt saraceni ondit expsse in capi. loʒ. in fine libri. Si aũt oĩno voluerint dicere ꝙ est lex vetus ⁊ euãgeliũ corruptũ ostendant integrũ et corruptum ⁊ maxime si vniforme ostenderint et in oĩbꝫ linguis sicut et nos ostẽdimus eis et recipiemus quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igit dictũ saracenoꝝ insipiẽs et falsum esse scʒ ꝙ testamentuʒ vetus et nouum sunt corrupta. Queramus iteruʒ a saracenis q̃re non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano freq̃ntissime cõmendet legem Moysi et iob et dauid et dicit psalterium libruʒ luminosum et sup omnes alios libros cõmendat euangelium in quo dicit ꝙ est salus et directio vt dictuʒ est q2 em̃ christus cõmendauit moysen et alios ꝓphetas et xpiani eos nõ habebant. acceperunt eos a iudeis et fecerunt trãsferri de diuersis linguis et habent eos autenticos ⁊ legunt in suis scolis. Non habent aliud qđ respondeant saraceni nisi sicut dicum est dicere ꝙ illa sũt corrupta. Sed quõ tantus propheta qualem reputant machometum tantuʒ cõmendasset exemplaria corrupta et dixisset ꝙ in eis esset salus ⁊ directio v el quomodo non predixisset imposteꝝ corrumpenda. sed potius dixit contrariũ ꝙ si saraceni erant in dubio de alchorano ꝙ peterent ab ill' qui ante receperant libros scʒ a christianis et iudeis sicut supra dictum est in capitulo de Jona potius aũt dixisset nõ credatis eis quia habent libros corruptos. Non ast alia causa quare nõ legunt saraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes ꝙ de facili deprehenderet falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoranus sibi maliciose prouidit ⁊ posuit quatuor remedia ne desereretur a suis et ne falsitas eius deprehenderetur. Primum est quia mandauit eos occidi qui contrariũ alchorano aliquid dicerent. Secundum ꝙ cum alterius secte hominibus nõ disputarent. Terciũ ꝙ prohibuit ne eis crederent dicit em̃ in capitulo vestra non credetis nisi illi qui seq̃tur legem vestrã cum tamen dicat ꝙ in euangelio est salus et directio. Quartum est ꝙ ab eis totalit separentur et dicant mihi lex mea et vobis vestra ⁊c. Et post. vos ab eo liberi ꝙ operor. et ego ab eo liber ꝙ operamini. et hec dicit in capitulo Jone. Si igitur saraceni bene acciperent consilium alchorani proculdubio dirigerentur. haberent enim euangelium et legem moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum cõmendando moysen dauid salomonem et alios prophetas frequentissime dicat ꝙ non prefert vnũ alteri.

De bellis et triumphis saracenorum et christianorum per arma corporalia a tempore machometi vsq3 ad presens.

Una ꝯsideratio huius libri

Una ꝯsideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum et christianorum ꝑ arma corporalia a tpe machometi discurrendo vsq3 ad pñs tempus. Sicut em̃ ante incarnatõnem ppl's electꝰ ⁊ peculiaris dei erat ppl's iudeoꝝ ⁊ ꝓpterea eis ꝓui

dit tanq̃ filijs de flagello correctionis scz populuz
gentilium a quo sepe captiuabantur et occidebã-
tur cuz diuina precepta transgrediebantur sic dici
tur Amos. iij. tantũmodo vos elegi ex omnib9 co-
gnatõib9 terre. Jccirco visitabo sup vos oẽs iniq-
tates vr̃as et apoc. iij. Ego q̃s diligo arguo et ca-
stigo. sic et post christi incarnatõem populus ele-
ctus et peculiaris dei est populus christianorum.
Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̃i mortez
et in captiuitatẽ perpetuo ducto: puidit de9 electo
suo populo xp̃ianoꝝ de flagello correctõnis scilicz
populum saracenoꝝ per quẽ sepe captiuantur 7 oc
cidunt̃ cũ dei precepta transgediunt̃ et veritatem
sue legis relinqunt. pijssim9 tamen pater etern9 sic
a paganis ꝑmittit flagellari filios suos q̃ eos non
sinit oĩno deleri vt in tãparuo populo respectu in-
numerabilis multitudinis saracenoꝝ qui sunt ve-
lud arena maris sicci 7 infructuosi. reluceret euidẽ
ter eius potentia et clementia infinita et sicut gen
tiles non semꝑ vincebãt iudeos sed sepe ab eis vin
cebant̃ mirabiliter cũ precepta altissimi custodie
bant sic et saraceni nõ semꝑ facti sunt victores sed
sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̃iano
rum cũ scz diuinam voluntatez deuotissime cona-
bantur implorare: zelo sue sacratissime fidei succẽ-
si. Et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere
potui. clviij. bellis famosis: p̃sens consideratio ex-
plicabit: vt habeant in quo contẽplent̃ principes
christiani. qr videntes gloriosissima facta alioruz
principuz. rationabiliter debent aĩari ꝓpter hono-
rem sacratissime fidei ad similia operanda: preser-
tim his temporib9 in quibus experimentaliter vi-
demus q̃ plurimũ feruet rabies infidelium vt de-
leant de terra nomen xp̃ianum.

Vincũt saraceni fugato theodoro et auferũt tri
butum romanorum.

Rimũ bellum inter

saracenos et christianos factũ fuit in af
frica circa annũ dñi sexingentesimũ. lix.
tp̃e eraclij impatoris et bonifacij pape. iiij. Causa
aũt predicti belli fuit qr cum machometus astu-
tijs suis peruertisset gentes illius terre et plurimũ
aliaꝝ elatus nõ modicũ in superbiã suam cogita-
uit quõ posset contrariari romanorũ impatori et
gentes extrahere ab eius dñio in seruitute et acci-
dit q̃ predictus impator eraclius misit nuncios su
os ad predictos affricanos partes pro colligendis
tributis vt moris erat q̃ cum machometus sciuit
venit ad eos ĩ manu forti et negato tributo eos oc
cidit ꝓpter quod eraclius impator cõgregauit ma
gnũ exercitum et prefecit ei ducẽ fratrẽ suum theo
dorum qui imperiũ orientis ĩ manu eius tenebat
Veniens ergo in affricam pugnauit cum macho-
meto et deo ꝑmittente victus est theodorus et fu-
git regressusq; est ad imperatorez eraclium sine ho
nore.

Vincunt saraceni et auferũt obedientia impera
toꝝ romanoꝝ in affrica.

Ecunduz bellum sa

racenoꝝ contra xp̃ianos factum fuit cir
ca idem tempus in affrica cum eñ predi
ctus theodorus fugiens in primo bello ad impa-
torẽ fratrem suum rediret et omnia vt acciderant
narrasset. Jmꝑator cogitans predictũ machome-
tum rebellantẽ subiugare maiorẽ exercitum cum
predicto fratre suo destinauit. Sz licet romani mlt̃
ti essent cũ venirent in terram et viderent potesta
tem machometi pauore concussi voluerũt se retra
here ad quoddã castrum quod dicebat̃ gabatin. q̃
cuz machometus intellexit venit post eos plures
eorum occidendo et vulnerando. et licet resumptĩ
virib9 xp̃iani contra eos facies ostenderent finalit̃
tamen occisus est theodorus frater imperatoris 7
romani victi sunt omnesq; ibi perierũt paucis ex-
ceptis qui in montib9 se absconderunt nam centũ
quinquaginta milia de exercitu imperatoris dño
sic permittente prostrati sunt et extunc sublatum
fuit romanum dominiũ in affrica et iuguz seruitu-
tis africanorum cessauit. De his duob9 bellis la-
tius dictum est supra cõsideratõne. ij. in scđo pun-
cto cũ de ambitõe machometi ageretur. Et si que
ras cur deus ꝑmisit sic xp̃ianũ populum dilectum
suum ꝑ saracenos flagellari. Respondet̃ q̃ sepe de
us iuste flagellat populum suũ propter peccatum
principis sicut patet. ij. Reg. de flagello quem mi-
sit deus in populuz suum propter peccatum regis
dauid sic in proposito. Naz vt alique hystorie tra
dunt predictus imperator aũt predictuz conflictũ
enticis errore fuit maculatus 7 cuz filia sororis sue
martina nomine matrimonio coniũctis alie autẽ
hystorie dicunt q̃ erat auersus a fide catholica et
corruptus ab anastasio patriarcha iacobitaruz 7
ita est opinandum. Nam q̃diu tenuit veram fidẽ
omnia sibi ꝓspere sucesserunt. sicut patet ĩ victo
ria quam habuit contra cosdroe regem persaruz 7
de portatõne ligni sancte crucis in hierusalem sic̃
plene habetur in hystoria exaltatõnis sancte cru-
cis. Nihil eñ est q̃ ita nequiat occasui subiacere
q̃ vera religio nihil quoq; lumine clariore ꝑfulgz
q̃ recta fides in principe.

Vincunt christiani et rex saracenorum capti-
uatur.

Erciũ bellum sarace

norum 7 christianorum tempore eiusdẽ
eraclij imperatoris accidit. Causa aũt
quare illud belluz accidit vt ferunt quedam hysto
rie saracenorum fuit hec quia dum quidam miles
eraclij imperatoris distribuerat togas siue quita
tiones militibus et inter alios etiam saraceni sub
imperatore militantes venissent ad accipiendum
togas predictus miles sine spada illis saracenis in
diguanter dixit vix sufficit imperator dare togas
militibus christianis q̃tomagis istis canibus. Jl
li dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et
cum venerunt vltra mare narrauerunt omnia sa-
racenis et sic eos immouerunt q̃ omnes venerunt
vno corde vt pugnarent contra christianos. Post
q̃ ergo maria transiuerunt cõmissum est terribile
prelium et multi ceciderunt ex vtraq; parte. Ve-
runtamen victoria concessa est christianis 7 rex sa
racenorum captus est in prelio et multi alij sarace
ni milites cum eo. Circa idem tempus fuit terre-
motus magnus in terra et apparuit in celo signum
ad moduz ensis triginta diebus quod ostendebat
dominium quod saraceni debebant habere.

Vincunt saraceni et transfertur lignum sancte
crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartum bellum sa

racenorum 7 christianorū accidit post predictū bellū paucis elapsis diebꝫ tē pore ꝑdicti eraclij impatoris et sedēte in cathedra petri honorio primo. In q̄ bello mortui sūt mlti ex vtraq; parte 7 saraceni acceperūt terram sirie et damasci et egypti. Eo tpe eraclius impator cū esset astronim⁹ vidit regnū vastandū a gente circū cisa quare mandauit dagaberto regi francorū vt oēs iudeos in regno suo ꝑciperet baptizari qḋ et factū est sed in hoc deceptus fuit q: gens circūcisa fuit gens saracena non iudaica vtraq; em̄ circūcisi one obseruat siquidē saracenus vt dictū ē romano imperio rebellantibꝫ et vastata syria damasco atq; egypto cōpulsi sūt xp̄iani crucem dn̄i a ir̄lm Cō stantinopolim apportare cui⁹ maior pars post mlta tpa ad instantiam Ludouici regis francoꝝ xp̄i anissimi anno dn̄i millesimo ducentesimo sexagesi mo septimo parisius ē trāslata. Predict⁹ ergo era clius impator ꝓpter infidelitatē destitutus a deo. xxx. imperij sui anno diē clausit extremū.

Vincūt saraceni et capiūtur syracuse.

Quintū bellum sara

cenoꝝ et christianoꝝ accidit circa annū dn̄i septingentesimū sexagesimū. Impe rante constante eraclij nepote et sedente in cathe dra Petri theodorico primo. Predicto em̄ tpe au dientes saraceni xp̄ianoꝝ discordiam capta alexā dria subito cū multis nauibꝫ ceciliam inuaserūt 7 syracusas ciuitatē celebrē cecilie violenter cepert stragē magnā ꝑ totam ceciliam fecerūt populorū vix paucis euadētibꝫ qui ꝑ iuga montiū 7 muni tissima castra fugert. saraceni q̄ facta magna cede hoīm recesserunt ꝑdam magnā secū apportantes vnacū ornamētis que constans de vrbe secum tule rat. Si aūt querat cur deus ꝑmisit populum suū tam aspere flagellari. Rationabiliter rn̄dere pōt q ꝓpter peccatū principis sicut dictū est de eraclio impatore. Unde iste impator constans fuit pessi mus in oībꝫ impius et crudelis cōtra catholicos. Cū em̄ acephalitaꝝ heresi lapsus esset qui cū enti ce vnā solā naturam vnāq; voluntatē in xp̄o dn̄o contra veritatē catholice fidei asseuerāt plures ca tholicos eo q sue nolebant acqescere heresi verbe rauit crudeliter exulauitq; iniuste 7 ꝑ diuersa loca carceribꝫ mācipauit qui cū oībus eēt exosus vt po te q: erat reprobatus a dn̄o cogitauit ytaliā d ma nibus 7 potestatibꝫ longobardoꝝ eripe et ibidem dominiū suū dilatare suamq; sedē impialem con stituere in eadem. Et licet qḋ concepat executōne demandauerit cū ꝓficisceret contra longobardos recedēs de neapoli vsus romā 7 cū ꝑ. xij. dies in vr be resedisset inuidens et volēs romam tam pulcris tanq; mirabilibꝫ edificijs adornari contra ciues 7 vrbē iniquitatis sue venena diffundens maiorem partē eoꝝ que ad ornamentū 7 decorē vrbis cōstru cta fuerant ab antiquo ornamenta scꝫ marmoria erea 7 mlta alia bona impie deponi mādauit adeo q; ꝓcessit sacrilega ei⁹ 7 ꝓphana impietas vt etiam eccłam beate dei genitris marie et oīm martyrum que pantheon vocabatur antiquitus discooperi ri ereis tegulis fecit et dicta ornamenta inuenit i tyberim fecitq; constantinopolim apportari iniq tas ergo hui⁹ impatoris causa fuit flagelli populi christiani. sed tantarum iniquitatum merito pe nā luit. Nā cū impius impator secreto in balneo lauaret fuiq; milites ei⁹ seuiciā ferre nō volētes oc ciderunt eum. Diligenter est ergo hic attendū q̄ lia sunt premia impioꝝ q̄diu em̄ bonus fuit et san cte ecclesie debitā reuerentiam exhibuit sibi ꝓspe ra successerūt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit et fine infelicissimo diē clau sit extremū.

Vincūt saraceni 7 fugit impator romanorum.

Sextū bellū inter ara

bes et xp̄ianos vt narrat generalis hy storia hyspanie accidit circa annū dn̄i septingentesimū sexagesimū octauū. Imperante cō stantino predicti constantis filio. Hic cōgregauit plus q̄ mille naues et trāsiuit maria vt bellaret cū moabia rege arabū. Ille vo cognito eius aduētu misit contra ipm quendā militem strennuū noīe andalla 7 cōmisso duro certamine victus ē impera tor et relicto campo fugit ad naues 7 regressus est constantinopolim cū paucis q: multi de suo exer citu perierāt et captiuati sunt in hoc impatore nō minus admirandū est iudiciū dei q̄ in ꝑcedentibꝫ. quia illi suo peccato puniti hic vo nō q: malus vi ctus est ab infidelibꝫ sed vt in dei timore cōseruare tur 7 malis preberet exemplū ne desperēt in tribu latōnibus q bonos ꝑmittit tribulari vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vł forte q: idiscrete se cōmisit ꝑdicto certamini n tātū de deo quātū d sua potentia cōfidens. Und predict⁹ impator bonus catholicus fuit 7 modest⁹. Primū q̄ quod fecit iusta et debita vindicatio patris sui qm̄ oēs quos in mortē patris cōspirasse comperit crudeliter interfecit. et ecclesias que a tpe eraclij ꝑ aui sui imperio ab hereticis destructe fuerāt repa rauit cōtra oēs clericos 7 laicos principes et prela tos acephalorum 7 monachilataꝝ heresi macula tos tanq̄ verus catholicus 7 zelator fidei catholi ce sue sine repromissione ꝓcessit 7 ꝑ istū fm oēs hy storias repata est fides in grecia que tpe patris sui tota corrupta fuerat 7 integrata est etiam pax 7 fi des inter latinos 7 grecos extirpatis hereticorū zy zanijs ꝑ principem memoratū. In quo est mature ac ꝓuide attendendū quantū facit bonitas princi pis ad soliditatē fidei et bonū 7 quietem statū ec clesie 7 econtra malicia et infidelitas principis q̄ tum nocet. qḋ ostendunt isti duo principes pater 7 fili⁹ pater em̄ q: malus 7 infidelis fuit 7 vilis here ticus fidem in oriente corrupit statūq; ecclesie anni hilauit. Fili⁹ vo quia bonus iustus verusq; catho licus erexit ecclesiam 7 fidem catholicā repauit.

Vincūt saraceni 7 perdit totaliter nomen chri stianorum in affrica.

Septimū bellū inter

arabes et xp̄ianos circa idē tempus acci dit in affrica in qua licet saraceni nūmū eēnt mltiplicati xp̄iani tamen nondū erant tota liter deleti. Unde supradictus abdalla de quo in precedenti bello fecimus mentōnem veniens i af fricam vt eam subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidem morabatur 7 bellauerunt simul am bo sed finaliter victus fuit comes ꝑdiditq; ibi mltos de suis ac relicto campo fugit et extunc perdi derunt christiani honorem suum qui in affrica hi tabant et tota illa terra fuit posita sub infideli po

testate.

Uincunt christiani et saraceni efficiuntur tributarij.

Octauū preliū inter saracenos et xp̄ianos accidit circa annū dn̄i septingentesimū septuagesimūseptimū tp̄e predicti impatoris. Tūc em̄ saraceni ₇ romani vt in generli hystoria hyspanie continet magnū preliū habuerunt ₇ cesa sunt de saracenis tria milia pugnatoꝝ quo anno mortuꝰ est papa deo datus. Saraceni aūt eo tp̄e posuerūt treugas cū romanis p.xxx.annos sub hac tamen cōditōne ꝙ saraceni darēt romanis tria milia libras auri.₇ quinquaginta equos bonos.

Uincunt christiani ₇ cremant naues saracenorum sub rege bambla.

Nonū preliū inter saracenos ₇ xp̄ianos accidit circa annum dn̄i septingentesimū octuagesimūquartum. Jmpant iustiniano pdicti impatoris filio.₇ regnāte in hyspania virtuosissimo rege bamba tūc em̄ applicuerūt ad litora hyspanie.cclxx.naues saracenorum ₇ pcurrētes terram illam maritimam fecerunt magna damna ₇ plīmos xp̄ianos occiderunt. Sed statim vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperūt naues. et ignibus cōcremauerūt ac maiorem partem arabū occiderunt ense. Aliosqꝫ captiuos duxerunt et sic regressi sunt cū honore ad predictum regē bambam.

Uincunt xp̄iani multis militibꝫ saracenorum occisis in syria.

Decimū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit circa annū dn̄i octingentesimū tricesimū. Jnperāte supradicto iustiniano ₇ sedente in cathedra petri sysinnio.tūc em̄ romani syriam pugnantes bello terribili multa milia saracenorum occiderūt vt in cronicis impatoꝝ ptinet.

Uincunt sareacni in hyspania ₇ occidit consobrinus regis roderici.

Undecimuꝫ bellum inter saracenos ₇ xp̄ianos accidit in hyspania imperāte leone.iij.₇ sedente in cathedra Petri Constantino primo et regnante in regno castelle rege Roderico tūc muca rex affrice pcepit Cariph cuidam capitaneo suo ꝙ auxilium ₇ fauorem pditori comiti iuliano daret ptra xp̄ianos quixij.millia electoꝝ ad pugnā ei tradidit.et ipse secrete in nauibꝫ mercatoꝝ hyspanie transduxit.postꝗ ergo oēs fuerīt in hyspania cōgregati fuīt in quodā monte qui ab illo saraceno arabice dicit gibla cariph et lingua nostra noiatur gybraltar ꝙ cum rex rodericus sciuit misit illuc quendā consobrinū suū qui dicebat mingo cū magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis saracenis sed sēper fuit victus et finalr interfectus est a saracenis qui discurrentes p beticam prouinciam que ē terra hyspalen.ciuitatis multa damna fecerūt ₇ n̄ potentibꝫ gothis bella sustinere terga sunt coacti ondere inimicis suis nec ex fuga liberati sūt ꝫ fere ibi omnes perierunt.

Uincūt saraceni ₇ pditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gothorū.

Duodecimū bellū inter saracenos ₇ xp̄ianos fuit in hyspaia circa pdictū tp̄s scꝫ pꝰ supradictū belluꝫ Cum em̄ supradictus muca videret strennuitatē comitis iuliani in victoria precedentis belli certificatus de eius fidelitate iteꝝ cuꝫ maiori exercitu ipsum comitem vnacū cariph misit in hyspaniam qui cum applicuissent inceperūt statim destruere prouinciam beticam que est guadalquenir ₇ prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit oēm exercitum gothoꝝ qui cū ip̄o erant congregauit quoruꝫ numerus vltra centum milia armatoruꝫ se extendebat ₇ intrepide iuit ptra eos inuenit ꝓpe flumē qđ dicit guadalete quod est ꝓpe ciuitatem assidonie quenunc dicit xerim ₇ christiani erant ante. Saraceni vo vltra flumē. Aliqui tamen dicunt ꝙ istud bellū fuit in campo qui dicitur de sangonera que ē inter murciā et lorcā. Rex vo Rodericus insedebat in curru siue i lecto eburneo indutus pannis ponderis aurei et corona aurea coronatus sicut mos tūc erat regū gotthoruꝫ cōmissum est ergo bellū et durauit diebus octo scꝫ a die dn̄ica vsqꝫ ad diē dominicā sine intermissiōe mortuiqꝫ sunt de exercitu saracenorum vbi precedebat cariph sedecim milia hominum. Comes tn̄ iulianus et qui cum eo erant bellauerunt tamfortiter ꝙ cōfregerunt acies christianorū.cadentibꝫ ergo plurimis ex vtraqꝫ parte et dispersis xp̄ianis ac rege roderico qui magni cordis erat aliqn̄ fugiente aliqn̄ furibundo impetu contra inimicos reuertente finaliter christiani nō potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes. de morte aūt predicti regis in eodē bello dubitat. Uerūtamē corona ₇ indumēta eius ac calciamēta aurea equusqꝫ eiꝰ qui dicebat orella inuenta sūt in quodā tremedali apud supradictū flumen guadalete absqꝫ corpore nec postmoduꝫ de eo aliqđ scitum est nisi ꝙ in regno portigalie in quadā ciuitate que dicitur visio inuentus fuit lapis vniꝰ sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimꝰ rex gotthorum defecitqꝫ in eodeꝫ bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec saraceni n̄ obstantibꝫ viribus gotthoruꝫ totam hyspaniam ferro flama fame attritā suo dominio manciparūt ₇ gentem quam pterita secula valde primuerant pstrauerunt. Si quis diligenter voluerit inuestigare cur deus pmiserit tamgraue flagellum in hyspania breuiter dici potest ꝙ ꝓpter peccata principuꝫ Roderici scꝫ et sui pdecessoris vicise. Uicisa em̄ fuit probrosus et flagitiosus multaqꝫ flagitia p hyspaniā seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicatōnibus multis cōtulit plebemqꝫ suā ad lasciuiam et luxuriam inclinauit ꝫ ₇ ep̄i et ecclesie ministri aspernabant ecclesiastica officia ₇ clausis foribꝰ ecclesiaꝝ despiciebāt ecclesiastica sacramēta et ne aduersus eū parens vl̄is xp̄iani pgenici insurgeret. Ep̄is ceterisqꝫ ecclieqꝫ ministris vxores lasciuus rex hr̄e pcepit. Et ne romano obedirent pōtifici sub interminatōne mortis phibuit. Hec quidē cā perundi hyspanie fuit. tota eni gotthoꝝ nobilitas i pniuijs libidinibꝰ ₇ vicijs im-

mersa altissimū ad iracundiā ꝓuocauit. Itaqꝫ vicisa datus est in reprobū sensum intantū vt muros ciuitatū vrbiuʒ sui regni subuerterit ne possunt ei resistere ciues paucis exemptis quas nō ausus fuit destruere. p̄cepit etiā ꝙ destructis armis vomeres et falces faceret ad colendū terrā qđ ipe dolose faciebat sub colore pacis ne cōtra ipm possent insurgere licʒ dicat Rodericus tudensis in cronica sua ꝙ Rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger et durus ⁊ ad oīe negociū expeditus vita tñ ⁊ morib; vicise nō dissīlis qꝛ cū vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipe suaʒ in affrica faceret legationē. qꝛ ergo xp̄m reliquerāt p̄dicti principes cū pp̄lo suo ⁊ ꝯcubinali luxurie fetore se subderant. Ideo merito deus ꝑmisit eos dari in reprobum sensuʒ ⁊ ꝙ p̄dictus comes iulianus ꝓditorie se iungeret saracenis et totā hyspaniā vt p̄dictum est delerent. Hystoria aūt p̄dicte destructiōis latiꝰ habet̄ in generali hystoria hyspanie.

Vincūt xp̄iani in aquitanea ⁊ ꝑimit̄ aldramānus cū.lxxv.militib; saracenoruʒ.

Erciūdecimū bellū

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit in aq̇tania galliaꝝ ꝓuincia. Cū eñ saraceni hyspaniā subiugassent accidit circa idē tp̄s regnāte in francoꝝ regno theoderico rege quo virtuosꝰ princeps karolus marcellus militabat ꝙ ipe karolus ligerim fluuiū transiens endo neqꝫ ducē aquitanie bellando victū fugaret. Endo ergo dux per oīa se videns karolo inferiorē saracenos ab hyspania contra karolū inuitauit. Saraceni aūt de tali inuitatōne nō modicū gaudentes cuʒ oīb; eoꝝ familijs galeas habitaturi fluuiū garenā transiert oīaqꝫ in ore gladij deuastantes ecclīas dei cremauerunt et oīa sine deletu etatis vel sexus sanguine implent quib; karolus princeps strēnuus dei fretꝰ auxilio qui sꝑantes in ipsū nō deserit aīose ac potent̄ occurrit ⁊ ex ipsis saracenis.ccclxxv. milia vnacuʒ ipsoꝝ regio aldramao victoriose ꝑimit de suis v͛o non nisi mille quingentos amisit. Tunc endo dux ad cor rediens Karolo recōciliatꝰ castra saracenorum dirupit eorūqꝫ reliquias toto posse destruxit.

Vincūt christiani ⁊ capit̄ ciuitas amonenš. de potestate saracenoꝝ.

Wartūdecimuʒ bellū

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit pꝰ p̄dictū bellum. Auinione intantū eñ saraceni ꝓualuerunt in occidentali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatē ceperant. Auinionen. contra qs p̄dictus princeps karolus marcellus veniēs bellū maximū cū eis habuit ⁊ ciuitatem Auinioneñ. aggredit̄ aīose. Unde sic de hiericho legit̄ cuʒ strepitu ⁊ sonitu tubaꝝ vrbem munitissimā cepit ⁊ hostes fidei nostre vsqꝫ ad interfectionē cōtriuit vt latius cōtinet̄ in hystoria regū francie.

Vincūt xp̄iani ꝑemptis duob; regibus saracenorū ⁊ capit̄ narbona ⁊ plr̄es alie ciuitates ⁊ loca a karolo marcello.

Wintūdecimuʒ bellū

inter saracenos et xp̄ianos accidit pꝰ p̄dictū bellū in vrbe verbona in qua presidebat achinunaʒ rex saracenoꝝ ꝯtra quē veniēs p̄dictus princeps Karolus marcellus p̄dictū regē obsidet. In cuiꝰ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū saracenorū graui mltitudine venit cū quibus Karolus strennuissimꝰ aīoso bello congredit̄ et ambob; regib; bello ꝑemptis captoqꝫ virib; ciuitate reliquias saracenoꝝ vltimo contriuit exterminio. Hi eñ qui euaserāt karolo insequente fugentes in ꝓfundū maris dimersi sunt. Demū karolus victoriosus princeps Nemeansū agotheñ. Aliasqꝫ gothie regionis vrbes a saracenis inuasas triūphando cepit et in totū destruxit. Igit̄ arelatenš. vrbe que a saracenis capta erat ⁊ oīb; alijs in circuitu captis saracenos exterminauit in totū et sic saracenis qui pene totā asyam totā libiā maioremqꝫ partē europe inuaserāt. Karolus strēnuissimꝰ pⁱceps dei fretus auxilio ⁊ romana ecclīa sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadendi. p̄dictꝰ etiaʒ karolus marētinū prouintie ducē qui saracenos inuitauerant ad galeam inuadendū bellando deuicit totamqꝫ prouinciam sue subdit ditioni.

Vincunt xp̄iani ⁊ incipit̄ recuperatio hyspanie cū mirabilib; dei occisis plusq̄.lxx.milib; saracenorum ꝓpe ouetum.

Extūdecimū belluʒ

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit in hyspania ꝓpe ciuitatē oueteñ. Licet eñ deꝰ ꝑmiserit tamaspere hyspaniā flagellari qꝛ tamen diuina pietas quos ꝑcutit tandem sanat surrexit quidā mollis ex cantabua noīe pelagiꝰ filius ducis sanille quē rex egit a baculo ꝑcussū in capite occiderat in ciuitate que dicit̄ Tup p̄dictū pelagiuʒ deus sibi reseruauerat ꝓ eleuatōne populi sui q̇ eleuatus in astucijs cū illis paucis xp̄ianis qui ibidē remāserāt factꝰ ē eoꝝ rex ⁊ in scđo anno regni sui q̇ fuit anno ab incarnatōne dn̄i septingentitrigitasex impante leone.iij. ⁊ sedente in cathedra Petri cōstantino.viij. mltitudo quasi innumerabilis saracenoꝝ veīt ꝯtra eū qđ cū rex pelagius sciuit ī q̄ndā speluncā circa p̄dictā ciuitatē oueteñ. que dicitur lingua nr̄a cueua douga cū mille viris se reclusit cū plr̄es cape nō posset. Est aūt p̄dicta spelunca vndis ex rupa scisa naturaliter constructa talr̄ qđ nullo ingenio hoīm pōt debellari. Est eñ locꝰ ita securꝰ sic si deꝰ fecerit ipm scienter ꝓ illo casu. Predictꝰ g̊ rex cū oī aīositate de saluatōe p̄rie ⁊ sponse xp̄i agere festinauit credēs facile eē deo multos cōcludi in manu paucoꝝ. cū ergo circūdaret̄ vndiqꝫ a saracenis in p̄dicta spelunca ⁊ vellēt ipi saraceni violēter spelūcā intrare xp̄ianosqꝫ ꝑimere oēs lapides oēs sagitte ⁊ quecūqꝫ alia iaculabant̄ valde flamine venti retorta mox reuersa iacientes saracenos aliosqꝫ existentes vulnerabāt sic ꝙ breui spacio vltra.xx.milia saracenoꝝ vnacuʒ eoꝝ duce opꝓprijs armis ꝓ magna pte ꝑierunt. Alij v͛o fuerūt ita excecati vt nescirēt qđ facere deberēt. Videns aūt p̄dictꝰ rex pelagius miraculū tāmanifestū exiuit confident̄ a p̄dicta spelūca cuʒ suis ⁊ interfecit aldaman capitaneū saracenoꝝ et plr̄es alios milites eiusdē. Hnec sexaginta milia q̄ remāserāt fugiētes a bello vindictā diuinā euaserūt. Nā cū secus vnū flumē qđ ibi ꝓpe ēgraderēt̄ qđdā supciliū mōtis a fūdamēto corruēs totā illā mltitudineʒ sub aqꝝ vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit ꝑlia multa et cepit ciuitatem legioneñ. que asturijs nimium est propinqua

ꝑdictus rex pelagius regnauit .xix. annis ⁊ mortuus est in loco qui dicit̄ cangas et successit ei in regno fuilla filius eius qui solū regnauit duobꝫ annis interfectus a quadā vrsa cum qua voluit solus pugnare. et successit ei in regno alfonsus p͂im⁹ gener regis pelagij qui fuit dict⁹ catholicus vt infra dicet̄ loco suo.

Vincūt christiani in aquitanea ⁊ ꝑimunt̄ .ccc. lxxxv. milia saracenorum.

Decimūseptimuꝫ bellū

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit sub ꝑdicto leone imꝑatore ⁊ sedēte ī cathedra petri Gregorio .iij. Tūc innumerabilis multitudo saracenoꝝ cū vxoribꝫ ⁊ filijs aquitaneā intrauerūt vt ibidē habitarent quibꝫ occurrit karolus marcellus ⁊ ex eis .ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi saraceni quos al's in aquitanea debellauerat de quo dictū ē supra bello .xiij.

Vincūt xp̄iani ꝑempta innumerabili multitudine saracenoꝝ ⁊ destructis tribꝫ milibꝫ nauibꝫ q̄n q; solū exceptis. liberat̄ ↄstātinopolitana ciuitas.

Decimūoctauū bellū

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa idē tp̄s supra ciuitatē Cōstantinopolitanam tūc eñ saraceni ex egypto veniētes cū mag̃ exercitu videlicet cū tribꝫ milibꝫ nauiū ꝑdictā ciuitatē obsederūt et triēnio obsessam tenuere. Constantinopolitani q; ad auxiliū a scitis vulgarib⁹ ↄtra saracenos cōgrediunt̄ orātibꝫ v̄o sanctis viris in regia ciuitate .xxxij. milia ex saracenis sine suoꝝ lesione ↄsternūt. saraceni q; residui q̄ꝝ erat innumerabilis m̄ltitudo ꝑ oroem sc̄oꝝ viroꝝ fame frigore bellꝫ et pestilentia perieꝛt. Tñ .iij. āno cōfusi ab obsidione recesseꝛt nauibꝫ ꝑtim igne cōsūꝑtis partim dimersis itaq; ex tanta nauiū m̄ltitudine vix quinq; naues ad ꝑ͂ria rediert̄ infra ciuitatē tñ .xxx. milia hoīm pestilentia ꝑierūt qđ deus fecit vt suā ꝑtātē ⁊ clemētiā hoībꝫ oñderet.

Vincūt xp̄iani in aquitania ⁊ ꝑimitur rex sama corduben. cum suis.

Decimūnonū bellum

inter saraceōs ⁊ xp̄ianos accidit tp̄e supradicti imꝑatoris leonis circa ciuitatē tholosanā. Tūc eñ sama rex cordubēsis cū magno exercitu aquitaniā intrans terrā destruebat ⁊ obsedit ciuitatē tholosanā qđ cū francigene cognouerunt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce eoꝝ. Rex v̄o sama ↄtra eos exiuit ⁊ bello letali cōmisso cecidit sama saracenoꝝ rex mortuiq; sunt ibi plurimi saraceni alij v̄o fugientes euaserūt.

Vincūt xp̄iani ⁊ ꝑimit̄ abdarzamen dux saracenoꝝ in aquitanea a karulo marcello.

Vicesimū bellū inter

saraceōs ⁊ xp̄iāos accidit duobꝫ ānis p⁹ ꝑdictū bellū. Tūc abdarzamē dux saracenoꝝ inuitatus ab endone duce ↄtra regē karolū marcellū cū m̄ltitudine graui trāsierūt flumē garronam qđ transit iuxta tholosaꝫ ⁊ ignibꝫ cōbusserunt ⁊ destruxerūt magnā terrā karoli regis francoꝝ. Cum autē ꝑdictus rex karolus sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit super eos ⁊ bello asperrimo cōmisso victi sūt saraceni et rex karolus interfecit ꝑdictū abdarzamē ducē saracenoꝛꝫ pluresq; saraceni ibi ceciderūt. Alij aūt dare sunt terga coacti. Fuerat aūt numerus saracenoꝝ q̄ ibi venerāt tricenta sexagintaocto miliuꝫ captiauit aūt mille quingētos q̄s dimisit inter milites suos sicut narrat. Sigebertus qđ cum vidit ꝑdict⁹ endo dux posuit se in potestate ꝑdicti regis petēdo veniam humiliter de errore quē fecerat. Rex v̄o karolus qui erat ꝑijssim⁹ clementer pepcit ei quo facto ꝑdictus dux insecutus ē saracenos fugiētes q̄ euaserāt in ꝑlio ⁊ m̄ltos ex illis q̄ sine nūero interfecit.

Vincūt saraceni fugato endone duce francoꝝ ⁊ perempta multitudine christianoꝝ in francia.

Vicesimūprimū bellū

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa annū dñi septingentesimū tricesimūsextum. Tunc eñ abdarzamen rex saracenoꝝ collecto magno exercitu ꝓposuit debellare terrā regis karoli francoꝝ ⁊ fecit fieri pontes in fluminibꝫ ī q̄bus nō erant ⁊ applanare vias que erant in aliquibus passibꝫ difficiles ⁊ magnam partē fluminis rodam per alueos extraxit vt possit leuius ipsum per transire et veniens super ciuitatem orlienenseꝫ eaꝫ obsedit contra quem venit endo dux de quo supra dictū est cum magna potestate francoꝝ bellauitq; cū eo et ceciderunt m̄lti ex vtraq; parte sed finalit̄ victi fuerūt christiani ⁊ fugierūt. Saraceni v̄o insequētes eos vsq; ad rodanū ꝑuenerūt ibi francij timore mortis cogitantes liberari flumen predictum intrauerunt ⁊ mortui sunt ibidē fere oēs excepto duce et paucis cū eo vbi vsq; in hodiernū diem apparet sepulchra mortuorum.

Vincūt xp̄iani ⁊ fugat̄ sc̄d's endo dux in francia

Vicesimūsecunduꝫ

bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos p⁹ ꝑdictū subsequent̄ accidit. Tñ ꝑdict⁹ abdarramen cū eēt nimiū let⁹ ꝓter victoriā sup̄dictā cogitauit vlteri⁹ ꝓcedere ⁊ destruere trā frācie ⁊ ꝑ trāsiuit flumina gorgodomā. qđ cū sciuit endo comes ꝓduxit iterū cōtra eū exercitū magnū et pugnauit cū eo sc̄do. Sed iterū deo ꝑmittēte vict⁹ fuit ⁊ fugit ⁊ mortui ibi fuerūt m̄lti francij fideles.

Vincūt xp̄iani ⁊ ꝑimit̄ ꝑdict⁹ abdarzamē ī frācia cū m̄ltitudie saracenoꝝ ꝑ karolū marcellū.

Vicesimūterciuꝫ bellum

inter saracenos ⁊ xp̄ianos post predictū bellū subsequenter accidit. Cum eñ ꝑdict⁹ abdarzamē elatus in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat industrie et potestati voluit vlterius procedere per terram Francorum insequendo predictum endonem ducem et eum interficeret. et pertransiuit petragoricam destruendo et comburendo quicquid inueniebat. destruxit etiam et combussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiam sancte Marie ac regis palacia. Sed quia deo nunquam placuit

supbia et ipe ponit terminos vite humane voluit q ibi veniret ille maledictus abdarramē. Vn̄ cu3 supradictus dux endo fugiēs a prelio veniret ad regem Karolū 7 oia que acciderāt enarrasset. Karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis cōgregauit magnū exercitum germanoꝝ et gepidarum et francoꝝ venitq3 aiose ꝯtra abdarramē 7 pugnauit cū eo septē dieb9 in quib9 neuter alteꝝ vincere potuit sed bellū vltimū durauit p totā diē vsq3 ad noctē 7 finaliter mortuus ē ibidē abdarramē 7 mlti saraceni. Alij vo nocte fugiētes in galeā gotthicam se receperūt mane aūt facto viderūt christiani tentoria saracenoꝝ hoīes vo nō videbant. Euntes ergo q̄si ad pugnā dispositi 7 neminē inuenientes expoliauerūt campū vbi maximas diuitias inuenerunt.

Vincūt christiani 7 fugat rex abdemalech corduben. p francos ꝑempta mltitudine saracenoꝝ

Icesimūquartū bel

lū inter saracenos et christianos accidit circa annū dni septingētesimūquadragesimūprimū. Tūc eī abdemalech rex corduben. collecto magno exercitu ꝓposuit debellare francorū regnū et veniens nō transiuit mōtes pyreneos. Franci vo cū audiuerūt q abdemalech veniebat ꝯtra eos circa mōtes pyreneos ꝑparauerunt se ad pugnandū. Veniētes ergo pugnauerūt cū eo 7 interfecti sunt mlti saraceni 7 rex abdemalech fugit 7 recollegit se in celsiberia3 que est in littore yberij fluminis.

Vincūt xpiani in regno castelle 7 occiditur theban rex corduben. et omnes saraceni qui cū eo venerant.

Icesimūquintū bel

lū inter saracenos 7 christianos accidit circa ānū dni septingentesimūquinqgesimū. Tūc eī theban rex corduben. hūit bellū cu3 xpianis regni castelle et finaliter victus fuit 7 mortuus ibidē 7 oēs saraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Vincūt xpiani et claret rex alfōsus catholic9.

Icesimūsextū bellū

inter saracenos et xpianos accidit circa annū dni septingentesimū quinquagesimūterciū. Impante supradicto leone 7 regnante i regno legionis rege alfonso catholico supradicto qui ideo dictus fuit catholicus q2 optime custodiuit ꝑcepta dei et ecclesie catholice. fuit etiā serenissimus zelator fidei 7 refector xpianoꝝ sancto exemplo et iste fuit primus rex qui vocat9 fuit alfonsus et fuit fili9 ducis petri de cātabria 7 gener regis pelagij. Eo ergo tpe ꝑdictus rex congregato magno exercitu intrauit p terrā campoꝝ que claudit quatuor fluminib9 sc3 dessa carrione. pisorica. et dreo. 7 bellans cū saracenis conquisiuit illā deuictis saracenis ingressus est regnū portugalie. 7 obtinuit viriliter a saracenis portū et braharagam viseum 7 flamā. habuitq3 post hec plīma bella cū saraceis semper victoriosus existens. lucratusq3 est vltra ꝑdicta a saracenis ledisinā salmanticā numanciam que nūc dicit samora 7 oēs maritimā trā galechie rediens in castellū bellauit cū saracenis 7 deuicit eos obtinuitq3 senē septē mancas dominas saldanāq3 amayā mirandam segobiam abulam ozomā sepuluedam argautā vianam occani 7 rinerendicam carbouerā aluegiā cisimeram alexancū transmiream subuertā tenicam bardulāq3 nūc dicitur castella antiqua. alana ordinā3 viscayam aycon pomphanā besoriā que nūc dicitur victoria. nauarram rucomā pancorbū et tarracium quousq3 peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit necessarijsq3 muniuit et reduxit ad terram ꝓpriā mltos xpianoꝝ ꝓplos q timore saracenoꝝ fugerāt p mōtes 7 deserta vagātes extraxitq3 plurimos christianos captiuos de potestate saracenoꝝ cū qb9 terrā ꝓplauit eccias auro 7 argēto ac lapidib9 ꝓciosis decorauit. In cui9 obitu audite sunt voces in aere dicentes ecce quō iust9 morit 7 nemo cōsiderat. sublatus ē iustus a facie iniquitatis 7 aīa sua 7 memoria est in pace. regnauit. xix. annis et sepultus est in loco q dicit cangas 7 successit ei in regno fruela filius eius.

Vincūt xpiani fugato incaph rege corduben. 7 ꝑimunt. liij. milia saracenoꝝ sb rege fruela.

Icesimūseptimum

bellū inter saracenos 7 xpianos. accidit circa annū dni septingētesimūquinquagesimūquartu3 regnāte in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tūc eī nicaph rex corduben. cū magno exercitu iuit vt pcurreret regnu3 galechie 7 cū ipe totā illā terrā vastaret sciuit illō ꝑdictus rex fruela 7 congregato exercitu suo venit contra eū et cōmisso duro certamie victus fuit rex nicaph 7 fugit a campo cū paucis de suis 7 perierūt in illo bello. liij. milia saracenoꝝ. 7 extūc rex fruela hūit regnum galechie qd ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiij. ānis 7 mortu9 est 7 successit ei in regno aureli9 frater ei9 qui regnauit sex ānis 7 nihil famosū fecit contra saracenos. successit ei in regno do9sylo 7 nihil singulare fecit contra saracenos regnauit septē annis et mortu9 ē successit ei in regno alfonsus secundus q fuit fili9 regis fruela de quo s. patet in hoc bello de cui9 factis infra dicet.

Vincūt xpiani 7 capit galiana ac efficit xpiana per karolum magnum

Icesimūoctauū bel

lū inter saracenos 7 xpianos accidit circa annū dni septingētesimūsexagesimūprimū. Impante cōstātino sexto. Tūc infans Karolus q2 i aliqb9 ꝯtradicebat prī suo francoꝝ regi pipino veit in hyspaniā 7 declinauit ad regē galastrā q tūc erat rex toleti. Quare aūt ad ipm declinauerat hystoria narrat q ꝓpter ei9 filia3 galianā q mire pulchritudinis erat recepto g honorifice ꝑdicto karolo a rege paucis elapsis dieb9 quidē potentissim9 saracen9 cui9 nomē erat bramante cū mltitudine graui venit sup dictam ciuitatē toleti 7 fixis tentorijs in valle someriā obsedit eā: aggrediētibus ergo saracenis a predicta ciuitate cū francigenis illis qui venerant cu3 infante pugnauerunt cū bramante et intantum fuit vigor francorum accensus q vicerunt saracenos brammantis. Illi vero iterum redeuntes contra Francos dece-

runt eos qđ videntes francū timuerunt valde. Sȝ comes eoꝝ dux qui dicebatur don ibi morāte aia-uit eos dicens. Scriptū est ꝙ cum deus vult pauci vincunt multos qđ verbū audiētes animati sunt et iterū redeuntes cōtra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerunt eos. Sed resumptis viribꝰ sara ceni pugnauerūt contra francos ⁊ durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliqñ vincebant franci ali-quando saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec omnia ꝑdictus infans Karo-lus in palatio suo dormiebat ⁊ cū euigilasset a som no ⁊ neminē in palatio videret miratus ē valde et cogitauit ꝙ sui tradidissent eū. Incepitq; ꝑ eū ira ambulans ꝑ palaciū secū loqui noiabatq; nomen suū patris et matris ac totū genus suū vnde ipse ve niebat. que oīa audiēs galiana de loco alto ⁊ secre to. Unde cum contemplabat ornauit se festinanē et sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis ꝙ hic erat Karolus dñs francoꝝ et licet infans ka rolus vidit eā solam intrantem nō ei assurrexit q2 nō habebat in cōsuetudine alicui mł'ieri inclina-re nisi solum imagini virginis gloriose ⁊ suo noīe. Dixitq; galiana Karole. Si ego scirē vbi merces dat pro dormitōne licet sim mulier ego irem illuc ⁊ si vultis scire quare hec dico q2 videt mihi ꝙ nō est vobis cura succurrendi gentis vr̄e que ē in magna pressura in prelio sub valle someriā bellās cōtra sa racenū brāmantē et si rex pater meꝰ sciuerit ꝙ vos nō estis ibi non habebitis bonū premium. Tunc dixit ei Karolus Galiana si ego possū habere vnū equū et arma cū quibꝰ possū ire illuc cito succurre rem eis. Et ait galiana. karole si dederitis mihi fi dem ꝙ me deducetis in franciam vobiscū et me fa cietis xp̄ianā et ꝙ me in vxorē recipietis dabo vob quecūq; petitis. Promisitq; karolus oīa predicta quod audiens galiana sciens ꝙ non frangeret sibi fidē nimis gaudens ex ꝓmisso deduxit arma et ipsa manu ꝓpria armauit infātē ēdiditq; sibi equū qui dicebatꝰ brankete et ensem qui dicebatꝰ guiosa q̄ in donis miserat sibi supradictus saracenus brāman te et sceleri cursu venit in locū pugne et ingressus ē bellū aiose ⁊ primo impetu ꝑimit manu ꝓpria .xij. de melioribꝰ militibꝰ brāmantis ⁊ multos alioru᷑. Uenit aūt verbū ad brāmantē vbi residebat intē torio suo de nouo milite ingresso pugnā qui tanta damna fecerat ⁊ irato animo exiuit in pugnā que-rens militē illū. cumq; eū inuenisset et cognouisset ꝙ ille erat equus quē miserat galiane ampliꝰ ē ira tus et irruens in eū et non minori animo karolus in brāmantē lancee eorum cōfracte sunt ꝑ pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus mł'tiplicabāt et miratus saracenus de fortitudine militis chri-stiani quesiuit ab eo quis esset ⁊ de quo genere que oīa karolus fideł'r sibi aperuit ⁊ tūc cepit ipm̄ tie re saracenꝰ sed resūptis viribꝰ dixit sibi ego faciam ꝙ nunq̄ redeas ad terrā tuam ⁊ karolus rn̄dit sibi qđ dicis in manibꝰ dei ē. ⁊ dixit brāmante ego te oc cidam ⁊ eleuato gladio qui dr̄ durandarte ꝑcussit karolum grandi ictu. Et ꝑdidit galeā cū magna ꝑ te capilloꝝ ⁊ cū magna etiā ꝑte armoꝝ corpis s; tn̄ nō tetigit carnē eiꝰ. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense ꝑcussit ꝑdictū saracenū brāman-tem ⁊ amputauit eiꝰ brachiū dextrū ꝙ in terrā ce-cidit siłr cū gladio durandarte. Uidēs aūt se letali ter esse ꝑcussū fugit a facie karoli sed et karolus sł̄ ito descēdit de equo et cepit gladiū ꝑdictū ⁊ ascen dens equum cū vtroq; gladio insequens ꝑdictum brāmantē plurimos saracenos ante se reperiens ꝑimit. Cumq; attinxisset ꝑdictū saracenū brāmā tem fugientem eleuato ense qui guiosa dicebatur percussit ipsum quodā ictu terribili sic ꝙ ipsū du-as diuisit in partes ⁊ cecidit mortuus in terrā quo facto descendit de equo ⁊ ꝑscidit caput eiꝰ ⁊ acce-pit vaginam gladij durandarte ⁊ omnia arma eiꝰ que omnia deduxit galiane. Uidentes autē sarace ni dominū suum mortuum terga sunt dare coacti christiani vo expoliauerunt campum vbi multū aurum et argentum inuenerunt tentoria multa ⁊ ꝑlurimas alias diuitias. Post hanc victoriam audi uit karolus mortē patris sui et secrete recessit. De ductaq; est galiana etiam furtim in franciā facta q; est christiana et accepit eam in vxorem vt pleni us continet in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani ꝑemptis pluribus regibus saracenoꝝ ac pluribus ciuibus captis per karolū francorum regem.

Icesimūnonū bellū

inter saracenos ⁊ christianos accidit cir ca annū domini septingentesimūseptua gesimū septimum. Tunc em̄ predictus rex karolus rex francorum ꝓ felicitatis magnitudine dictꝰ ma gnus congregato exercitu venit sup ciuitates pā-pilonam ⁊ celar angustam quas tunc saraceni pos sidebant pugnauit contra reges eorum et occidit eos prostrauitq; muros ciuitatum et cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditōne sua con stituit quas paucis elapsis diebus saraceni recu-perauerunt. Iste karolus simul cū regno francie tenuit romanum imperiū et fuit strennuissimus fidei zelator

Uincunt christiani et ꝑimunt .lx. milia sarace-norum ꝑ regē alfonsum castū.

Ricesimū bellū in

ter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū domini septingentesimūoctuage-simum septimum regnante in regno castelle alfon so secundo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo ꝙ semper castitatem seruauerit licet habuit vxo rem que ꝑm aliquos fuit soror karoli magni supra dicti. Tunc quidam potens saracenus cuiꝰ nomē mechaij cū multitudine graui intrauit asturias ⁊ incepit destruere totā terram contra quē predictꝰ rex alfonsus castus collecto exercitu xp̄ianorū sce-leriter iuit bellauitq; cū eo in quodam loco qui dr̄ ledos ⁊ deuicit eū ac occidit et perierunt in bello lx. milia saracenorum multa alia bella vicit et lo-ca plurima obtinuit sicut infra dicetur et abstu-lit timorem a cordibus christianorum contra sara cenos et regnauit .xlj. annis dilectus a deo ⁊ homi nibus sepultus est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Uincunt saraceni ⁊ portant saracenorū terrā a morbona vsq; ad ciuitatem cordubeū ꝓ mesqui ta saracenorum construenda.

Ricesimūprimū bel

lum inter saracenos et christianos acci dit circa annum dn̄i septingentesimūno nagesimum primū. Tūc ixem amiramamolim mi sit vnum potentem saracenum cuius nomen erat abdemalich cū exercitu magno vt destrueret ter ram christianorum. Ille ergo direxit iter suū ꝯ ci-

uitates gerundā et narbonam quas cum obsedisset post multa certamina obtinuit eas 7 multa alia loca circūquaqꝫ posuitqꝫ eas sub ditōne sui dominij item 7 tot fuerunt spolia que habuit ꝙ quinta pars deputata item amiramamolim fuit. xlv. mille duplarum auri 7 cū his diuitijs pfecit predictꝰ item mesquitam cordubeñ. quē suus pater inchoauerat q nūc ē eccia maior ibidē. 7 intātū pdictꝰ abdemelech oppssit xpianos illiꝰ pꝛie ꝙ fec memoriā illiꝰ facti et dominij ꝙ deducerent in curribus in pdicta ciuitate narbone vsqꝫ ad ciuitatem cordubēsem tantam multitudinē terre ꝙ ex ea predictus item fecit fieri vnā mesquitam intra fortaliciū pdicte ciuitatis cordubenf. pluresqꝫ alias mesquitas renouauit et de nouo fecit.

Uincunt christiani 7 capitur narchimona a karolo magno.

Vicesimūsecundū

bellū inter saracenos 7 christianos accidit circa annū dñi septingentesimūnonagesimūquartum. Tūc Karolus magnꝰ rex francorum de quo supra dictū est in bell. xxviij. 7 xxix. congregauit magnum exercitum et venit contra ciuitatem barchinonen. qꝛ saraceni eā violenter ceperant cū esset sub eius dñio bellauitqꝫ cum eis et obtinuit ciuitatem sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

Uincunt christiani 7 pimit exercitus magnus saracenorum duces sub rege alfonsio casto.

Vicesimumterciū

bellum inter saracenos 7 christianos accidit circa annū dñi octingentesimūdecimū tempore supradicti regis alfonsi casti. Tūc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebat abobales dux vo alterius melchi. Sed sicut ipi intrauerunt animose sicqꝫ fuerūt expulsi viriliter qꝛ potestas pdicti regis alfonsi casti pugnauit cū eis victiqꝫ sunt saraceni 7 multi eorum mortui. Alij vo fugierunt sed xpiani insequētes eos occiderūt vnū ducem eorū in loco q dicit naron. Alterū vo ducem pimeruot in flumine qui dicit cepha.

Uincunt xpiani et pimit ores rex meride p regem alfonsū.

Vicesimumquartū

bellū inter saracenos 7 christianos accidit anno dñi octingentesimovndecimo. Tūc enī rex ores meride cōgregauit magnū exercitum 7 veit vt pcurreret trā regis alfonsi fixitqꝫ sua tentoria sup benauentū qđ cū sciuit pdictus rex alfonsus castꝰ veit sceleriť ꝯtra eū bellauitqꝫ cū eo et occidit eū plurimiqꝫ de exercitu saracenorū ibi pierūt. In q bello oñsa est fortitudo bernardi filij comitis saurij didaci qꝛ mltos ex saracenis pimit.

Uincūt xpiani 7 occidit rex badayos p regē alfonsū castū.

Vicesimūquintum

bellū inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi octingētesimoduodecimo. Tūc altamā rex pascensis q vulgariter dicit badayos cōgregato magno exercitu venit sup samorā 7 obsedit eā. Rex aūt alfonsus castꝰ pdictꝰ ppauit se potēssime et venit ꝯtra eū bellauitqꝫ cū eo 7 occidit eū ac plimos saracenos cū eo 7 q potuerūt euadere fugierūt 7 rex alfonsus insecutꝰ ē fugiētes viriliter 7 mltos eorū interfecit sic ꝙ paucissimi fuerūt q euadere p fugam potuerunt.

Uincūt xpiani 7 pimunt vltra. xij. milia saracenorū p regē alfonsū castū.

Vicesimūsextū bel

lū inter saracenos 7 xpianos accidit anno sequēti scꝫ octingētesimotredecimo. Tūc intrauit vnꝰ magnꝰ exercitus saracenorū in terrā supradicti regis alfonsi casti. Et cū saraceni gloriarent in mltitudine sua diuisi fuerūt in duas ptes qꝛ vna iuit ꝯtra locū illū vbi erat pdictꝰ rex alfonsus. Cū ḡ sciuit rex alfonsus castꝰ audacter iuit cōtra poluezerā. Altera vo ꝯtra eos cū exercitu suo 7 fecit silr duas ptes sui exercitꝰ. 7 cū vna misit bernardū de quo supra diximꝰ cōtra illos saracenos q ibāt versus poluezerā. et ipe iuit cū altera pte ꝯtra alios veniētes ad se. Bernardus vo inuenit se cū pte sua 7 hūit pliū magnū cū illꝰ saracenis i loco q dr valde moro q est in fōtaria portugalie 7 deuicit eos 7 plimos ex illꝰ interfecit. Sed rex alfonsꝰ inuenit se cū altera pte q ibat ꝯtra eū 7 pugnauit cū illꝰ pe flumē de orneso 7 interfecit ibi. xij. milia saracenorū 7 deinde insequēs eos tot fuerūt occisi ꝙ paucissimi euaserūt. 7 tūc rex alfonsus redijt de illo bello ditissimꝰ ex spolijs saracenorū.

Uincūt xpiani 7 pimit pditor machometꝰ 7 castrū scte cristine capit p regē alfonsū castū.

Vicesimūseptimū

bellū inter saracenos 7 xpianos accidit āno dñi octingentesimodecimooctauo. Tūc saracenꝰ qdā noīe machometꝰ q cū mltitudine mag saracenorū venerat de merida ad regē alfōsum vt viueret cū eo pdictꝰ rex benigne eū recepit i vasallū 7 iurauit illi saracenꝰ ꝙ p sp eēt fidelis regi alfonso ꝓpt qđ pdictꝰ rex pcepit ꝙ hitaret cū mltitudine sua in galetia. Sꝫ qꝛ pdictꝰ saracenꝰ erat pditor sicut bellauit ꝯtra abdarramē filiū alhareāramoli regꝫ cordubeñ. 7 vidēs ꝙ ñ poterat eū occidē ex tiore ꝯcepto veit ad pdictū rgē alfonsū sic ñ sat duobꝫ ānis postꝙ fuit i galetia assūpsit eū dyabolus 7 eleuatꝰ in supbiā voluit silr facē pditōem cōtra rgē alfonsū qobrē cōgregauit magnū exercitū saracenorū 7 icepit pcurrere 7 destruere totā trā. Qꝛ cū rex alfonsꝰ castꝰ cognouit ꝯgregato exercitu suo venit sup illū saracenū 7 lꝫ ipe nimiū cōfideret in mltitudine militie sue qñ sciuit ꝙ rex alfōsus veiebat sup eū pdidit cor 7 ꝯcepto ḡndi tiore eleuauit se cū suis in qdā castro qđ dr scta xpiana 7 rex alfonsus obsedit eū ibidē et fecꝫ fieri mltas foueas circūqꝫ 7 pforauit castrū in mltis locis. Cū ḡ ille saracenꝰ vidit ꝙ tātū angustiabāt 7 ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cū mltitudine saracenorū hīet resumpto corde exiuit extra castrū 7 pugnauit cū rge alfōso ſ in fine fuit victꝰ saracenꝰ ille cū oībꝫ suis 7 ipe fuit captꝰ 7 caput eiꝰ abscisū ē. Sed 7 rex statī castrū illum cepit 7 mortui sūt in bello illo vltra. l. milia saracenorum et plures corū deduxit captiuos. Et

sic reuersus est rex alfonsus ouetum magnis cū diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit.xlj.annis et mortuus est. Successit ei in regno Ramirus prim⁹ filius regis bermudi.

Uincunt xp̄iani et capitur iterum ciuitas barchinone.

Ricesimumoctauū

bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dñi octingētesimo decimonono Tunc mltitudo christianorum venit sup ciuitatē barchinone quā ceperant saraceni. Postq̄ Karolus magnus ipsam conquestauit. Cū ergo p̄dicta multitudo christianoꝝ venit obsedit ciuitatem et post mlta certamina capta est ciuitas a xp̄ianis et tota terra circūquaqꝫ. mortuiqꝫ sūt ibi plurimi saraceni. Albaca vo amiramamolin cū exiuit ꝯgregauit exercitū suum vt veniret ad recuperandum terrā p̄ditam et cum se prepararet ad viam percuss⁹ est quadā infirmitate de qua mortuus est ⁊ sic cessauit tempestas illa.

Uincunt xp̄iani occisis.lxx.milib⁹ saracenoꝝ

Ricesimūnonū bellū

inter saracenos ⁊ christianos accidit anno dñi octingentesimo vicesimo scdo imperante Luduico karoli magni filio et sedente in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legionis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic aūt rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius p̄cepto in morte. Cū ergo audierit saraceni q̄ iste regnabat miserūt sibi nuncios q̄ si volebat habere pacē ⁊ amorem cū eis q̄ daret eis quolibet anno centū domicellas christianas quibus matrimonio copularent̄ sicut fecerat olim rex manregacus ⁊ q̄ quinq̄ginta illaꝝ essent filie nobiliū. Alie vo quinq̄ginta filie ciuiū et burgensium quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit non modicū displicuit sibi q̄ rem tā inhonestam et excomitam sibi nunciabāt ⁊ ꝓpterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad p̄currendū subito terram saracenoꝝ p̄uenitqꝫ vsqꝫ ad nauarā destruendo et cūburendo villas et castra et quicq̄d inueniebat q̄ cum p̄uenit ad noticiā saracenoꝝ congregati sunt oēs sil' in vnum contra eū quasi innumerabiles ⁊ habuerūt p̄liū cū eo in quodam loco qui dicit̄ alnella et xp̄iani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserūt paulatī retrahēdo se a saracēis quousqꝫ p̄uenerūt ad collem vnū qui dicit̄ clanno et nox tenebrosa cepit eos ibi ꝓpter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cū ergo christiani essent congregati in colle illo multis lachrymis orōnes fundebant ad deum ne eos relinqueret ſ; succurreret et iuuaret contra illos inimicos suos permanentib⁹ ergo illis in orōnib⁹ assiduis vt dictuꝫ est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit ⁊ ī sōno illo apparuit ei ap̄ls iacob⁹ dixitqꝫ sibi. Scias rex ramire q̄ cū dñs noster ihesus christus diuisit omnib⁹ fratrib⁹ meis ap̄lis oēs terre ꝓuincias mihi soli dedit in custodiam totam hyspaniam vt eam custodirē a manib⁹ inimicoꝝ fidei et postq̄ h̄ dixit sibi approp̄inquauit eidē et accepit eū p̄ manū dixitqꝫ ei sis fortis animo et bene firmus quia ego sum ap̄ls xp̄i iacob⁹ et scias q̄ venio ad te iuuādū cōtra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias q̄ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiā tibi q̄ multi de tuis quib⁹ p̄parata est eterna q̄es recipient ibi mortē et vt in nullo istoꝝ que tibi dico dubites videbis me tu in bello ambulāteꝫ in equo albo magnū vexillum gestantem. tu ergo statim cū oib⁹ tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus ⁊ sāguinem dñi nostri ihesu christi que postq̄ feceritis in nullo dubitetis intrare preliū barbarorum vulnerando illos et inuocando nomen dei et meuꝫ q̄ certitudinaliter scies q̄ omnes deuinces quib⁹ dictis ap̄ls dei disparuit ante eum. Rex aūt ramir⁹ excitatus a somno surrexit precepit q̄ vocarentur episcopi et abbates et omnes alij nobiles sui palacij qui cum ipso erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacob⁹ perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sūt p̄lium in dei nomine et apostoli iacobi ante se et statim cum ingrederentur prelium apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortās eos ad bellū ſ; et ipse tribilr p̄cutiebat saracenos. xp̄iani aūt cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnā cedem in saracenos facienteꝫ irruerunt virib⁹ viriliter in hostes cōfidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe ⁊ statim saraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere potuerīt p̄ fugaꝫ liberati sunt. Tūc cepit rex ramirus calagurram et plura alia castra et deinde redijt legioneꝫ diues et honoratus et ex illo die habuerūt christiani in cōsuetudine cū ingrediuntur bella cum saracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tēpore istius regis incepit ordo sancti Jacobi. Unde saracenis insecuta est infelicitas ex illo etiā tūc nunq̄ fuerunt ausi petere a xp̄ianis redditus neqꝫ parias domicellarum cum nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudine dei et apostoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mitis et pi⁹ bonis. sed terribilis et fortis malis quia latronibus extrahebat oculos diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

Uincunt christiani solutis septuaginta nauib⁹ igne.

Wadragesimū bellū

inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi octingentesimo vicesimo quarto imperante p̄dicto Ludowico et sedente in cathedra petri valentino papa. Tūc applicuerūt ad portuꝫ galetie normāni qui erāt gentes crudelissime ⁊ pagane neqꝫ vnq̄ fuerūt vise in terra illa. Et venerūt ibi in multitudine magna nō solū hoīm sed etiam nauiū. q̄ cū predictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos ⁊ pugnauit cū eis in loco q̄ dr̄ delpharo. Sed licꝫ normāni essent gētes asp̄e et fortes victi tn̄ fuerīt ⁊ mlti ibi perierunt et qui euadere potuerūt per mare fugierunt ⁊ perdiderunt ibi.lxx.naues quas ignibus cōcremauit rex ramirus. Lucratiqꝫ sūt ibi xp̄iani magnas diuitias et reuersus ē p̄dictus rex ī ciuitatē legionenseꝫ cum magnis diuitijs et honore Regnauit aūt sex ānis ⁊ mortu⁹ ē felicit̄ ac sepult⁹ est in ciuitate ouetē. et successit ei in regno ordoneus eius prim⁹ fili⁹.

Uincunt christiani occisi plurima saracenoꝝ multitudine.

Quadragesimū primū

Quadragesimū primū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i octingentesimo vicesimo sexto imꝑante supradicto Ludowico et sedente ī cathedra petri gregorio .iiij. ac regnante in regno legionis ordoneo supradicti r̄gis ramiri filio. Cū ꝑdictus rex rediret ō vasconia que ei rebellauerat in principio regni sui ⁊ post occisionē pluriū illoꝝ illā subiugasset nūciatū est ei quō magnus exercitus saracenoꝝ veniebat ꝯtra eum quo audito animose venit contra eos pugnauitqꝫ cū eis ⁊ deuicit eos plurimis eoꝝ trucidatis reliq̄ ꝟo fugierūt et reuersus ē cum victoria ⁊ honore ac cū plurimis diuitijs ⁊ multitudine captiuoꝝ. Iste rex fuit mitis ⁊ pius exzelator iusticie ⁊ populauit mltas ciuitates ex quibꝫ rex alfonsus castus expulerat saracenos ⁊ extunc manserūt deserte.

Vincūt xp̄iani capt duobꝫ ducibꝫ saracenorū.

Quadragesimū secūdū

Quadragesimū secūdū bellū int̄ saracenos ⁊ xp̄iāos accidit āno sequēti scꝫ octigentesimo vicesimo septimo. Tūc em̄ dux quidā saracenus noīe muca ab eucatin cū mltitudine magna venit in cathaloniā vbi fecit pl̄ima dāna deinde transiuit in prouinciā ⁊ franciam ꝑcurrens ⁊ destruēs quicq̄d inuenire poterat vbi pl̄imos xp̄ianos in bello occidit et cepit duos xp̄ianorum duces quoꝝ vnus dicebaꝰ saucius. Alius ꝟo petrez ⁊ oneratos ferro carceribus mancipauit.

Vincunt xp̄iani ꝑemptis innumerabilibꝫ saracenis.

Quadragesimū tercium

Quadragesimū tercium bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit anno dn̄i octigētesimo uicesimo nono. Tunc predictus muca saracenꝰ eleuatus ī superbiam cū exercitu magno venit vt ꝑcurrēt terrā regis ordonij ꝑdicti et cepit vnū locū qui dicebaꝰ albaida ⁊ circūdedit eā muro forti et turribꝫ plurimis qd̄ cū sciuit ꝑdictus rex ordoneus cōgregato exercitu suo venit velociter ⁊ obsedit ꝑdictū castrū tūc ꝑdictus muca nō erat ibi sed statim cū audiuit ꝙ venerat rex ordoneꝰ et obsederat castꝝ albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cū ꝑuenit ad montem qui dr̄ gardusio fixit ibi tentoria sua. Rex aūt ordoneus cū cognouit h̄ diuisit exercitum suū in duas partes quaꝝ vnam dimisit in obsidione castri. et cū altero occurrit ꝑdicto muce saraceno. bellauitqꝫ cū eo ⁊ ꝑempti sūt ibi gladio xp̄ianoꝝ vltra duodecī milia de militibus saracenoꝝ exceptis peditibꝫ quoꝝ cedes fuit quasi innumerabilis mortuus est etiā ibi quidam gener muce qui dicebaꝰ dan. Sed et ip̄e muca tribus vlneribꝫ lanceaꝝ ꝑcussus cū paucis q̄ remanserunt fugit a bello dimisit in bello quecūqꝫ habebat colligerunt ergo xp̄iani spolia cāpi ⁊ inuenerūt diuitias vltra modū ⁊ regressi sūt cū rege ordoneo in castꝝ. Et post septē dies cepit ip̄m et interfecit oēs saracenos quos intus inueīt ⁊ captiuabat mulieres cū ꝑuulis eaꝝ. Destruxitqꝫ castꝝ vsqꝫ ad fundamentū ⁊ reuersus est in terrā suā cum diuitijs ⁊ honore. Cū ꝑdicta que acciderāt muce cognouit quidā eius filius cuiꝰ nomē erat lupus q̄ ꝑ̄sidebat toleti timore magno ꝑcussus cepit quecūqꝫ hēbat et venit ad regem ordoneū factusqꝫ est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio mlta bella contra saracenos superauit semper victor existens.

Vincunt xp̄iani occiso rege Corie saraceno.

Quadragesimū quartum

Quadragesimū quartum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit anno sequenti scꝫ octingentesimo tricesimo. Tunc em̄ predictus rex ordoneus produxit exercitum suum magnum et iuit ad ꝑcurrendum terram saracenorum que dicitꝰ geste et corea. Rex aūt saracenus predicte ville que dicebatur seijth exiuit contra eū et cōmissum est durum bellum nimis sed finaliter victus fuit rex saracenꝰ ⁊ mortuus ibidem cum multitudine saracenorum ⁊ rex ordoneus cepit tunc villā ⁊ inuenit intus mltitudinē saracenoꝝ cum mulieribus ⁊ filijs quos omnes deduxit captiuos ⁊ muniuit villam illā ac dimisit in fideli custodia.

Vincunt christiani ⁊ capitur ciuitas salamātina a rege ordonie.

Quadragesimū quintum

Quadragesimū quintum bellum inter saracenos et christianos accidit eodē supradicto anno qr̄ cū supradictus rex ordoneus rediret de predicto bello victoria habita venit cū exercitu suo suꝑ vnum saracenū qui dicebaꝰ moiseios ⁊ dicebat se regem salamātinū habuitqꝫ bellū cū eo ⁊ victus ē rex saracenus cū omnibus suis et cū cede plurima saracenorum et tunc rex ordoneus ingressus ē ciuitatē ⁊ captiuabat saracenos plurimos cū mlieribꝫ ⁊ ꝑuulis q̄s intus inuenit ⁊ reuersus ē ad legionē cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt saraceni et occiduntꝰ ꝑpe toletū octo milia xp̄ianorum.

Quadragesimū sextū

Quadragesimū sextū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i octingentesimo tricesimo quinto. Tūc saraceni ciuitatis toleti audientes ꝙ abdarramē amiramamolim hyspanie erat mortuus q̄ reliq̄rat .xv. filios. et .xij. filias ⁊ ꝙ machometꝰ eiꝰ filiꝰ regnabat ꝑ eo rebellati sūt ⁊ miserūt veloces nūcios ꝑdicto regi ordoneo ꝙ daret eis adiutoriū ꝯtra eū rex aūt ordoneꝰ noluit ire illuc ī ꝑsona ꝫ misit eis vnū filiū suū cū magno exercitu asturianoꝝ ⁊ nauarroꝝ. Cū aūt predictꝰ machometus hoc sciuit ꝑ̄ꝑauit se cū mltitudine graui ⁊ venit suꝑ toletum posuitqꝫ insidias in quodā torrente q̄ dr̄ tolete ⁊ ipse cū paucis venit ꝯtra ciuitatē. Speculatores aūt qui erāt extra ciuitatē cū viderēt eū veniētē cū paucis gētibꝫ cogitauerūt ꝙ nō erāt plures ⁊ notificauerūt existētibꝫ in ciuitate xp̄ianī ꝫ ⁊ saraceni toletā venerūt ꝯtra eū et cōmisso ꝑ̄lio exierūt illi q̄ erāt in insidijs ⁊ mortui sunt de xp̄ianis octo milia de toletanis ꝟo .xiij. milia. Sed et ꝑ memoria illius victorie canis ille machometꝰ fecit amputari plurima capita illoꝝ ⁊ trāsmisit illa cordubā ⁊ in maritimas ꝑtes ⁊ in affricā. Predictꝰ aūt rex ordoneus regnauit .x. annis ⁊ mortuus ē ex quadā infirmitate q̄ dicitꝰ podogra in oueto et ibi sepultꝰ est. successit ei in regno filiꝰ alfonsus tercius.

Vincunt saraceni et capitur Roma ac magna pars thuscie a soldano babylonie deuastat.

Quadragesimumseptimum bellum inter saracenos 7 xpianos accidit circa mortē predicti Gregorij pape.iiij. qui fuit sm quosdā hystoriographus āno dñi octigētesimotricesimo octauo. His tpibꝫ portentum singulare apparuit primo in signo virginis 7 ab illo signo in signū leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiqꝫ se figens globum igneū emisit iubarūqꝫ plixitatem deposuit imperator q̄ ista diligenter examinans cum egmardo pħo contulit sed eiusdem potenti effectum exprimere noluit. Tunc imperator subiunxit ꝙ regni mutationē principisqꝫ mortem ptendebat. Tunc egmardus ad confortationē principis ꝓphete testimoniū introduxit dicens.a signis celi ne timueritis que gentes pauent.et ait imperator non alium timere debemus nisi illum qui nostri 7 huius creator est syderis sed eius clementiā laudare tenemur qui nostram inerciam talibꝫ amonere dignat indicijs.q ergo talia portenta cum apparent omnibꝫ cōiter tangunt. Ideo omnes ꝓposse ad meliora festinare debemus vt misericordiā in illo ꝑdnante consequi valeamus. Et licet tunc impressio illa imperatorē nō tetigerit tetigit tñ totum statum ecclesie ex aduentu saracenoꝝ ad partes romanas. quia tunc quidam scelerati xpiani miserunt ad soldanū babylonie vt veniret romam afferētes ꝙ leuiter possit totam ytalian possidere. Tanta igit saracenorum multitudo superueniēs intrauit ytaliam vt totam supficiē terre quasi locuste viderent implere ac per portam cenrellensē intrans vi armorum romam cepit ciuitasqꝫ leonina expoliat omnino 7 ecclesia sancti petri stabulum equorum efficitur 7 nō solum p saracenoꝝ roma tunc capta fuit sed 7 magna pars thuscie deuastat.

Vincunt xpiani et expellunt a Roma 7 thuscie saraceni.

Quadragesimūoctauum bellum inter saracenos 7 xpianos accidit statim post pdicta. Nam ad petitionē pape Gregorij quarti supradicti Gurgo marchio lombardie cum lombardis 7 ludouicus rex francoꝝ cum gallicis venientes post plurima bella saracenos cum multo effusione sanguinis a roma 7 tota illa terra fugauerunt quia dictus gregorius papa 7 ludowicus impator quasi eodē tpe decesserūt. Ideo sunt notanda que circa finē vtriusqꝫ contigerunt. Vñ appropinquantibꝫ ad mortē fuit maxima solis eclipsis tātū ꝙ fuit obscuratus aer 7 tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebant. Item luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipere videbat sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorē grauiter inuasit qui statim ꝑuide de impio 7 regni 7 anime sue saluti disposuit et ecclesiastica sacramenta suscepit multaqꝫ cum deuotōe migrauit ad xpm.et Gregorius papa quasi in eodem tpe diem clausit extremū.hec ex hystoria collecta fratris iohannis de padua.

Vincunt xpiani occisa saracenoꝝ magna multitudine. Et ecclia sancti Jacobi edificat p regē alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimumnonum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti impatoris ludowici et sedēte in cathedra petri Sergio papa.ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso.iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supdicti regis ordonij de quo supra gloriosa bella narrata sūt. Et fuit rex pijssimus elemosynis clarius ipse fecit ecclesiā sancti Jacobi ex lapidibꝫ muro 7 forti ope fabricata. qr primo erat de terra eo ergo tpe pdictus rex alfonsus magnus congregauit exercitum suū ex ꝓuincialibꝫ 7 vasconibꝫ 7 nauarris venit contra terram saracenoꝝ confregit 7 destruxit quecunqꝫ inuenit 7 cepit p vim villam quandā que dicebat tunc leycia quā ignibꝫ concremauit 7 occidit omnes saracenos quos ibi inuenit.7 reuersus est ouetum magnis cum diuitijs 7 honore.

Vincunt xpiani ꝑemptis pluribꝫ saracenis per regem alfonsum.

Quinquagesimū bellum inter saracenos et xpianos accidit seqnti anno scꝫ octingentesimoquadragesimo. Tunc magnus exercitus saracenoꝝ regis toleti venit ad pcurrendū 7 destruendū terram regis alfonsi magni. Cum ergo pdictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos 7 bellauit cum eis in litore fluminis dolei victiqꝫ fuerunt saraceni et pdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex saracenis quingenti.xl. Alij vero terga sūt dare coacti. Sed et rex alfonsus secutus est eos viriliter 7 occidit mltos ex eis ac captiuauit reūsusqꝫ est onetuꝫ cū magnis diuitijs 7 honore. In pdicto bello fuit strenuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est consobrinus regis alfonsi casti.multas eū cedes in saracenos fecit nō solū zelo fidei sed desiderio liberandi patreꝫ suū comiteꝫ ditatuꝫ sanci de quo supradictum est quē rex alfonsus castus in carceribus posuerat.qr sine scitu sui acceperat in vxorē sororē suā de qua p dictum est bernardū habuit sed licet ꝓpter hoc rebellauerit regi pdicto 7 vt debellaret regem fecissꝫ castrū illud qđ dr delcarpio ꝓpe salamanticā 7 aluam de tormes tñ nunꝙ potuit ipsum videre nisi mortuū dato castro regi cogitans ipsum recipere viuum vt plene continet in generali hystoria hyspanie.

Hoc bello vincūt xpiani sub Bernardo delcarpio. Et capit balbastrum cum alijs locis.

Quinquagesimūprimū bellū inter saracenos 7 xpianos accidit circa idē tpus. Nam cū supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictū castruꝫ regi 7 vidit patrē suū mortuuꝫ: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo 7 venit in regnū francie.sed cū in curia regis francie nō fuissꝫ receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus yspaniā. et tūc habuit cū saracenis tria magna plia 7 semp fuit victoriosus occidit eū pl'imos eoꝝ 7 habuit ex spolijs innumeras diuitias cū quibꝫ postea conquisiuit ex illo loco vbi pdicta prelia habuit vsqꝫ barbegal 7 lucratus est barbastrū et segorbe 7 mōtem album.

Vincunt xpiani sub rege alfonso. et liberatur coymbra ab obsidione saracenorum.

Quinquagesimum

secundum bellū inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi octingētesimoquinquagesimoquarto. Tūc pdictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendū coymbrā quā tenebāt saraceni obsessam 7 pugnauit cum eis 7 deuicit eos cepitqȝ eam et posuit sub dñio suo 7 psecutus est saracenos pcurrens plures alias ciuitates.

Vincunt xpiani sub rege alfonso magno. et pro tuitione patrie edificat castrum magnum.

Quinquagesimūter

cium bellum inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi octingentesimosexagesimo. impante ludowico fratre supradicti lotarij imperatoris. 7 sedēte in cathedra petri Nicolao papa pmo. Tunc supradictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu magno xpianorum iuit ad percurrēdā terram toleti 7 cremauit ac destruxit quecunqȝ inuenire potuit. pstrauitqȝ multa castra et fortalitia que saraceni possidebant et captiuauit plurimos saracenos qd videtes saraceni tiore magno pcussi miserunt ei nuncios suos nūciantes eidem ꝙ sibi darent tributū si concederet eis pacē. Rex aūt alfonsus concessit eis treugas p tres annos 7 reuersus ē in terrā suā cum magnis diuitijs et honore. Sed cum reuerteret cepit vnū castrum quod tenebant saraceni qd dicebat quinqualubel Istud castrū nō intrauerat in treuga 7 occidit ibi multos saracenos 7 post hoc fecit vnū castrū magnum in maritimis asturiarū p defensione illius terre ne nauigantes inimici illā destruerēt 7 nomē illius castri dī gozdon. Et intra castrū fecit vnam ecclesiā sub noie sancti saluatoris quā fecit psecrari a duobȝ archiepis et vno epo quā multis donis decorauit spāliter dedit illi ecclesie quandā crucē de puro auro ornatā pluribȝ lapidibȝ quā ipse mādauerat fieri. Fecit etiam in ecclesia sancti iacobi quandā capellā mire pulcritudinis 7 dotauit pdictam ecclesiā plurimis hereditatibȝ acornauit illam auro 7 argento necnō ornamentis 7 lapidibȝ pciosis. Fecit etiā iste gloriosus rex alfonsus super corpa sanctorū facundi 7 primitiui. ecclesiā mire magnitudinis 7 pulchritudinis. circa litꝰ cey quā etiā dotauit 7 honorauit multis necessarijs.

Vincunt xpiani p regem alfonsum magnū in senectute sua.

Quinquagesimum

quartum bellum inter saracenos 7 xpianos accidit circa annum dñi octuagesimumsecundum. Cum eñ pdictus rex alfonsus magnus. xlvj. annis regnasset reliquit regnum 7 dedit illud filio suo garchie 7 pegrinatus est in sanctum iacobum 7 cum reuerteret rogauit filium suū regem garchiam ꝙ traderet sibi gētes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra saracenos in senectute sua qd rex garchias pcessit eidē. Iuit ergo cum exercitu magno 7 cremauit 7 depredatus ē et destruxit magnā terrā saracenorū 7 reuersus est in nauarrā cum grandi multitudine captiuorū et multis diuitijs 7 honore. Post hoc venit samorā vbi de in firmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sācte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina dña xymena.

Xpiani p regem Garchiā vincūt capto ayolas rege saracenorum.

Quinquagesimūqui

tum bellum inter saracenos et xpianos accidit circa annū dñi octingentesimūoctuagesimūtercium. Cum eñ pdictus rex garchias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnū exercitū suū 7 iuit ad pcurrendā terrā saracenorū confregitqȝ multas villas 7 cremauit eas pstrauitqȝ multa castra 7 pugnauit cum quodā saracenorū rege qui dicebatur ayolas 7 deuictn bello cepit illum regē et reuersus est in terram suā cum multitudine captiuorum ac cum magnis diuitijs 7 honore sed cum reuerteret ex culpa illorū qui regem saracenū obseruabāt solutis a vinculis fugit. Rex pdictus garchias āno tercio regni sui mortuus est feliciter in ciuitate zamore 7 deductū est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

Lvj. bello vincūt xpiani sub rege ordoneo secūdo. Et capit ciuitas rogel.

Quinquagesimum

sextum bellū inter saracenos 7 xpianos accidit circa idem tps. Mortuo eñ pdicto rege garchia regnauit p eo frater eius ordoneus scds filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tpe patris sui cōgregauit magnū exercitum 7 intrauit terrā saracenorū 7 pcurrit illam. pcurrit etiā puinciam beticā que est terra de gualderquenir 7 confregit multas ciuitates cremauitqȝ eas 7 destruxit ac plurimos saracenorū captiuauit. cepit etiā in illo primo ingressu vnā de nobilioribȝ 7 fortioribȝ citatibȝ saracenorū q tūc dicebat roges 7 reuersus est in terrā suā diues 7 cū honore.

Isto bello vincunt xpiani sub rege ordonio secundo 7 capta talauera: ignibus cremat.

Quinquagesimūse

ptimum bellū inter saracenos et xpianos accidit āno dñi octingētesimooctuagesimosexto. Tunc pdictus rex ordoneus secundus cōgregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Saraceni vero cordubenses 7 alij circūuicini cum hec audiuerunt venerunt ad succurrendū ad pdictam villam. Sed cum adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cum eis 7 deuicit eos. pempti sunt etiā ibi multi saraceni. Alij vero p fugā euaserunt 7 tunc rex ordoneus cepit illā villam et depdatus est quicquid ibi inuenit pstrauitqȝ muros ville ac illā ignibȝ cremauit et sic reuersus ē in terrā suā diues 7 cū honore duxitqȝ captiuū ducem exercitus cordubenſ. Alij tñ dicunt ꝙ pdictā cōquistā fecit iste ordoneus tpe regis garchie fratris sui.

Per regem ordoneum scdm capit castrū albame. et xpiani vincunt.

Quinquagesimum

octauum bellum inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi octingẽtesimo nonagesimo. Tũc eñ pdictus rex ordoneus timẽs q̃ pderet tps suũ si resisteret ab oppugnatõe inimicorum fidei xpiane pduxit exercitum suũ magnũ et iuit vt pcurreret terrã meride 7 cõfregit ac destruxit igne 7 ferro quicquid inuenit. Cepitq3 vnũ castrum qd dicebat calabri 7 nũc dicit albame. Sic ergo post plurima certamina 7 victorias reuersus est in terrã suã cum multitudine captiuox vtriusq3 sexus. 7 anteq̃ egrederet de terra saracenorũ venerunt ad eum potẽtiores meride ac terre lucene. ac etiã rex passensis qui dicit bedadios petentes ab eo treugas pter quas cõcedendas multitudinem immensã pecunie obtulerũt eidẽ et reuersus est legionẽ cũ magnis diuitijs 7 honore. Et tũc fec mirificũ illud templũ ecclesie maioris in eadẽ ciuitate vbi prius erat suũ regale palatiũ. Jacet sepultus rex in ecclesia pdicta retro altare maius in pariete vbi transitus gentiũ efficit circularis. Successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq3 annis sed nihil magnifici fecit contra saracenos. Hic motus quadã leuitate voluit ordinẽ intrare 7 de facto sic fecit renũcians regnũ suũ fratri suo ramiro et cum pauco tpe remaneret in religione in monasterio sancti fecundi ppe ceyã exiuit ab ordine 7 venit legionẽ et rebellauit cum eadem ciuitate fratri suo volens iterũ regnare. qd cũ frater eius rex ramirus cognouit venit sup eũ cum magno exercitu quẽ cõtra saracenos parauerat 7 obsedit eũ in eadẽ ciuitate duobꝫ annis finaliter dedit se rex alfonsus fratri suo rege ramiro q̃ eum cepit 7 posuit in carceribꝫ 7 alios duos filios regis fruele qui rebellauerãt ei extraxitq3 oculos eorũ. 7 post duos annos rex alfonsus pdictus cecus mortuus est 7 sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincunt xpiani p regem Ramirum scdm occisis. lxxx. milibꝫ saracenorum. 7 captiuato rege Sesar augustano pditore.

Quinquagesimũnonum

bellũ inter sarracenos et xpianos accidit circa idẽ tps. Tunc abdarramẽ rex cordubeñ. 7 albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallũ regis ramiri cũ terra sua cũ multitudine graui venerunt vt pcurrerent terrã regis pdicti ramiri 7 accesserunt vsq3 ad locũ qui dr̃ simanchas. qd cum rex ramirus sciuit. exiuit cõtra eos cum exercitu suo 7 comissum est durũ bellum. Sed cum adiutorio altissimi victi sunt saraceni et albenyahayo pditor fuit captus mortuiq3 sunt de saracenis. lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti 7 pastoris ceteri vero saraceni fugierũt 7 recolligerũt se in quodã castro cũ abdarramen. Sed rex ramirus insequens eos obsedit eos et captiuauit plurimos eorũ abdarramen furtim euadẽte 7 reuersus est pdictus rex collectis spolijs cãpi innumerabilibꝫ 7 cũ rege pditore vinculato ac cum multitudine captiuorũ in honore in ciuitatem legionensem.

Bello. lx. vincunt xpiani sub rege Ramiro secundo.

Exagesimum bellũ

inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi octingentesimo nonagesimo sexto. Imperãte heinrico primo 7 sedẽte in cathedra petri Joh. xix. Tũc pdict⁹ rex ramirus scds cõgregauit exercitũ suũ 7 obsedit qddã castx qd antiqtus dicebat agraui nũc vo dicit calatrana. Saraceni aũt aliorũ castrorũ circũuicinox cũ exiuerũt venerunt vt succurrerẽt pdicto castro de caldrana 7 cõmissum est durũ bellũ inter eos 7 regẽ ramirũ. sed finaliter victi fuerũt saraceni pẽpta multitudine saracenox 7 reuersus est in terrã suã cũ magnis diuitijs 7 honore. Iste rex ramirus cũ infirmaretur grauiter oneri pcepit se differri ad ciuitatem legionensẽ vbi expoliauit se a regno qd recepat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sũ ex vtero mrĩs mee. 7 nudus reuertar illuc. dñs mihi adiutor nõ timebo quid faciet mihi hõ. Quibꝫ dictis aĩam dedit in manibꝫ creatoris 7 sepultus est in mõasterio sancti saluatoris eiusdẽ ciuitatis qd ipse fecerat p filia sua dña elnira et regnauit p eo filius eius ordoneus tercius.

Vincunt xpiani hoc bello. lxj. et capit castrum de tharaco p comitem fernandum gundisalui.

Exagesimũprimũ

bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit circa annũ dñi noningẽtesimũ. Tũc regnante in regno legionis supradicto ordoneo tercio. Excitauit deus quendã virũ in armis strenuũ sibiq3 dilectũ comitẽ scz fernandũ gundisalui cui⁹ filia scz dña viraca vxor supdicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiendi deo incepit bella durissima ptra saracenos. Et primo cõgressu deuictis saracenis obtinuit castrũ qd dicit de tharaco qd est situatũ in altitudine cuiusdam rupis pscise Unde saracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt xpiani. et almonsor cũ. xij. legionibus bellatorũ fugat p comitẽ fernandũ gundisalui cũ ccc. equitibꝫ ex reuelatione quadam sibi facta.

Exagesimũsecundũ

bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi noningẽtesimoprimo. Tunc almanzor q erat potẽtior saracen⁹ existentiũ citra mare sub abdarramen amiramamolim hyspanie et regis cordubensis cũ audiuit q̃ comes fernand⁹ gundislay ceperat pdictũ castrũ de caraco iratus ac turbatus fuit valde q̃re cõgregauit magnã ptãtem regum saracenorũ 7 militũ aliarũq3 gentiũ quorum numerus. xij. legionũ militũ. Una legio ẽ sex milia sex centũ sexaginta sex. Cũ vero pdictus comes fernandus gundislaui cognouit q̃ almansor veniebat cõtra eũ in multitudine tãgraui 7 q̃ mirabat dicẽs q̃ nõ esset locus in quo nõ quereret eũ misit statim nũcios suos p totũ castellũ vasallis suis dicens q̃ venirent ad eum q̃r nimiũ eis indigebat qui visis lrĩs parato aĩo vnanimiter venerũt ad eum cũ quibꝫ habuit consiliũ suũ quid esset melius ire obuiã almanzor vel expectare eum 7 inter alios miles quidã dictus gundisalus didaci sic locutus est. O dñe nõ mihi videt tpus bellandi cum istis saracenis. Sed si aliquã viam possemus inuenire p quam istud bellum impediret haberẽ ego pro bono consilio si vobis placeret nec pter hoc

debemus habere ꝓ inconuenienti contribuere eis
aliquid aliud quicquid illud esset per quod posse-
mus mitigare iras saracenorum 7 lucrari treugas
eorum quia in multis aliis rebus expendunt diui
tie in hoc ergo non debemus excusari quia in bello
ponit homo aliquotiens animam 7 corpus et ni-
hil ei prodest aurum 7 argētum 7 quicquid aliud.
Item saraceni sunt multi 7 bene armati nos vero
sumus pauci 7 armis vacui. 7 si propter peccata no
stra vincimur omnes erimus confracti et tota ca-
stella perdetur 7 ponetur sub potestate saraceno-
rum. Sed si istud bellum non daretur haberem ꝓ
bono consilio 7 pro meliori ꝙ nos possemus facere
vt non ꝑderemur sic ex nostro defectu nec aliquid
nobis prodesset sine adiutorio domini nostri ihu
christi. Domine si locutus sum sine modo peto ve-
niam. 7 dicet vnusquisqȝ illud quod sibi melius vi
detur. Istud consiliū non placuit predicto comi-
ti fernādo gundisalui 7 quasi iratus dixit. Amici
volo respondere dono grandi saluo didaci 7 enar-
rando quecunqȝ dixit ostendam ꝙ non soluȝ non
sunt dicenda sed nec audiēda. Ipse dicit primo ꝙ
excusemus bellum: sed cum homo non possit excu-
sare nec fugere mortem debet mori honorificenti-
us quo poterit 7 sic treugas lucramur contribuē-
do eis aliquid cum sumus domini efficeremur ser-
ui et vnde deberemus castellum extrahere a pena
et oppressione in qua est amplius ei duplicaretur.
Cum ergo omnes vnde nos descendimus feruen-
ter fidelitate decorati 7 in eius obseruatione glori
abantur. Ideo non curauerunt de morte sua 7 isto
modo impleuerunt quicquid voluerunt 7 pugna-
uerunt viriliter ne aliquid indecens facerent pro-
pter quod reputari possunt nec voluerunt habe-
re hereditatem vnde ipsi minus valerent q̄ omnes
aliī viuentes in toto mundo et propter eorum ma-
gnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos.
quia propter mortis timorē nunq̄ errorem aliquē
facere voluerūt nec aliquid qđ eis inhonestum es-
set 7 isto modo ipsi vicerūt inimicos suos. Quod
ergo illi fecerunt debet in memoriam nostram ve-
nire 7 concordādo nos cum eis ac eorum facta ob
seruando nunq̄ errabimus. Dimittamus ergo iaȝ
enarrare parentum magnalia et redeamus ad fa-
ctum nostrum preparemus nos vt eamus ad bel-
lum 7 propter mortis timorem nullatenus dimit
tamus quia cum dei adiutorio et nostre fidelita-
tis vincemus inimicos nostros et extrahemus ca-
stellum a pena 7 confractione in qua est nec eoruȝ
multitudinem pauere debemus quia plus potest
vnus leo q̄ decem oues. et occident triginta lu-
pi triginta milia agnos. Sitis certi amici ꝙ nos
vincemus almanzor hac vice et erit magnus ho-
nor meus. vester autē maior ac de me facietis me-
liorem hominem totius hyspanie. Cum ergo pre-
dictus comes finiuit orationem suam mouit se cū
exercitu suo de loco qui dicit̄ muñcon vbi tūc erat
et venit in locum qui dicitur lara 7 inde ascendēs
equum suum intrauit montem vt venationi vaca
ret. Inuenitqȝ aprum quendā 7 secutus est eum so
lus. aper vero fugiens eum recollegit se in quadaȝ
spelunca in q̄ solebat manere. S3 non secutus ibi in
trauit quandā ecclesiam paruam ibi ꝓpinquam 7
posuit se retro altare. Ecclesia aūt illa tota erat ex
terius cooperta quadaȝ herba que dicit̄ edera sic
ꝙ nihil eius videbat̄: in qua tres monachi pauper
rime viuebant et vocabat̄ ecclesia illa sanctus pe-
trus. Comes aūt p̄dictus insequens aprum nō po
tuit in equo pre arboruȝ spissitudine intrare post
aprum descendit ergo de equo 7 ligauit eum ad ar
borem secure ipse vero secutus est vestigia apri pe
des 7 ingressus ē ecclesiā p̄dictam 7 accessit vsqȝ ad
altare vbi porcus iacebat. cum aūt respexit locum
7 vidit ꝙ erat ecclesia timuit 7 noluit accedere ad
altare nec occidere aprum. licet ipē multum bene
poterat illum occidere 7 ait. Dn̄e deus queȝ timēt
omnes res mundi si ego in hoc erram tu debes mi
hi veniam dare cum ego nihil scirem huius sancti
tatis quia si ego sciuissem nō intrasseȝ ibi vt talia
facerem quinimmo venissem in ꝑegrinationem 7
oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater
potentissime fili virginis marie 7 da mihi vigoreȝ
et adiuua me contra gentem paganam que venit
ad destruendā castellam quia si tu nō seruas eam
ego ꝓ perdita illam habeo tu ergo dn̄e illam obser
ua 7 custodi eam. Cum aūt finiuit p̄dictus comes
orationem suam venit ad eum vnus trium illoruȝ
monachoruȝ qui dicebat̄ pelagius 7 interrogauit
eum quis esseȝ 7 quid peteret. Comes vero ei nihil
celauit. dixitqȝ ei ꝙ segregauerat se a gente sua 7 in
trauerat ibidem post illum aprum. Tunc mona-
chus dixit ei. Rogo te ꝓpter deum 7 ꝓpter tuā bo-
nitatem ꝙ sis ista nocte meus hospes. 7 dabo tibi
panem ordei vt comedas quia de tritico nō habeo
et dabo tibi de aliis que potero habere. Quod cū
comes audiuit nō refutauit sed conuiuium acce-
ptauit 7 mansit ibidem illa nocte. Altera vero die
de mane dixit mōachus ille pelagius comiti. Cer-
tissime credas ꝙ diriget deus negocia tua 7 deuin-
ces omnem potestatem illius almanzor p̄lium ma
gnum habebis cum eis. sed certissime vinces eos 7
tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Item scias
certissime ꝙ recuperabis vnam magnam partem
terre 7 effundes sanguinem regum et magnatum.
et felicitas tua erit tam magna ꝙ per totum mun-
dum exibit sonus militie tue. Veruntamen scias
pro certo ꝙ eris captus bis. Et omnia que tibi di-
co certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed 7 an
te tercium sequētem diem eris positus in magno
cogitatu quia videbis totam gentem tuam vltra
modum pauore ꝑcussam propter vnuȝ terribile si-
gnum quod videbunt nec erit ibi aliquis tam for-
tis ꝙ nō languescat timore. Sed tu statim confor
ta eos melioribus verbis quibus poteris exponē-
do signum 7 ipsi statim perdent timorem. 7 ex nunc
vade felicit̄ inuenies qȝ oēs tuos tristes planctus 7
luctus propter te facientes et cogitantes ꝙ sis ca-
ptus vel mortuus a saracenis 7 ꝙ maneant sine do
minio 7 sine aliquo tutore. S3 rogo te 7 peto istud
donum ꝙ postq̄ deuinceris campum recorderis
huius paupercule societatis 7 huius tam pauper-
rimi loci 7 tam pauperis hospitalitatis sicut rece-
pisti quia nos tres monachi sumus soli facientes
pauperem vitam et si deus nobis non mitteret su
am mercedem deuorarēt nos bestie fere huius mō
tis. Comes vero respondens ei dicit. frater pelagi
amice non timeatis perdere seruitium quod mihi
fecistis quia si deus concedit mihi hanc litem vin
cere ego promitto huic loco totam meam quintaȝ
partem omnium que lucratus fuero. et vltra hoc
cum mortuus fuero hic precipiam sepeliri corpus
meum vt hic locus factus propter me sit meliora-
tus 7 magis honoratus: faciamqȝ alteram ecclesi-
am maiorem hanc q̄ mō: vbi possint manere plu-
res monachi 7 maior cōuentus 7 dabo eis in q̄ vi-
uant 7 oīa que eis necessaria fuerit. Sic ergo facto
vale venit p̄dictus comes in p̄dictum locum de la-
ra 7 inuenerat suos sicut dixerat pelagius mona-
chus sed eorū tristicia versa est in gaudium 7 leti-
ciam. Narrauitqȝ eis omnia que sibi acciderant

cum monacho pelagio. Altera aūt die p̄cepit moue
ri gentes eius que ita pauce erant ꝙ mille saraceꝫ
ni erāt ꝓ vno xp̄iano. Sed licet essent pauci erāt ta
mē optimi milites ⁊ habebant bonū cor adiuuan
di dn̄m suū. Venerūt ergo ad locū vbi mutuo sevi
debāt xp̄iani ⁊ saraceni et tanta erat multitudo sa
racenoꝝ ꝙ mōtes ⁊ valles videbanꝫ coopti eis ve
niebātqꝫ sonantibus tubis ⁊ anāfilis ⁊ faciētes ma
gnū tumultū. ac cū grandi leticia cogitantes ꝙ vi
cerent et caperēt oēs illos christianos et tāta erat
mltitudo ⁊ magnitudo vocum illoꝝ ꝙ videbatꝫ ꝙ
totus mundus veniebat ibidē. Comes aūt fernan
dus gundisalui existens i loco suo oīa circūspiciēs
cupiebat se iam videre cū illis. Et ecce illa hora ac
cidit signū qđ sibi p̄dixerat monachus pelagiꝰ q̇a
vnꝰ de militibꝫ eꝰ fortissimis ascēdit equū vnū pul
chꝝ ⁊ velocem vrgēsqꝫ eū calcaribꝫ vt exiret añ eos
aꝑta fuit terra et deglutiuit eū cū eq̄ suo. Tūc fue
runt oēs ꝑcussi timore magno dicentes ꝓpter pec
cata nr̄a istud accidit nobis ⁊ bene apparet ꝙ deꝰ
derelinquet nos ⁊ fuerat nobis meliꝰ cōsiliū si reū
si fueramꝰ qr oculariter videmꝰ ꝙ deus vult iuuare
saracenos quō ergo nos poterimꝰ ire ꝯtra eos. Sꝫ
tūc v̓tuosꝰ ille comes dixit eis. Amici n̄ faciatꝭ sic
nec velitꝭ lucrari malū nomē ꝓsemper nec ꝑdatis
cor sine vulneribꝫ nec ostēdatis in vobis talē pu
sillanimitatē qr ego volo vobꝭ ondere q̇d vobis on
dit istđ signū. Vn̄ ex quo nos facimꝰ terrā submer
gi cum sit tam dura ⁊ tam fortis quid aliud erit qđ
nos possit sufferre. Et vos oēs estis hoīes alte no
bilitatis ⁊ video nunc corda vr̄a languentia timo
re ꝯtra gētes que nō sunt nisi vmbra ⁊ ideo vos no
lite tiere qr ego hac die desiderabā me videre cū al
mansor in campo et exꝑiri quō scitis castellā custo
dire dn̄m vr̄m. Postq̄ ergo p̄dictus comes finiuit
sermonē suū resumptis viribꝫ suoꝝ militum sic vir
sapiēs in bello precepit deuolui vexillum suū ⁊ iuit
virili aīo ⁊ sine timore ꝑcuttere saracenos ibātqꝫ
castellā clamātes. Castilla castilla. Cōmissū est ḡ
durū bellū ⁊ milites xp̄iani intātū fuerꝫ accēsi desi
derio pugnandi ⁊ adiuuandi dn̄m suū ꝙ nihil co
gitabant de morte sua tā strenuissimi ergo fuerunt
ꝙ vicerunt potestatē saracenoꝝ ⁊ fugit almanzor
cū paucis. Hac die deus manifeste ostendit suā po
testatem in hoc ꝙ tres centi milites xp̄iani tantaꝫ
multitudinem saracenoꝝ et tam potentem virum
sicut erat almanzor vicerūt. Victis ergo saracēis
fugierūt a campo. Sed ⁊ comes fernandus gundi
salui secutus est eos cum aliquibꝫ de suis ⁊ occidit
plures eoꝝ et expoliauerunt campum victoria ha
bita ⁊ inuenerūt in tentorijs multitudinem auri ⁊
argēti et vasa ⁊ arma et alia plura sic ꝙ facti fuerꝫ
ditissimi ꝓsemꝑ. Et exinde venit predictus comes
cum oībꝫ suis ad supradictū monasteriū sancti pe
tri et dedit ibi multa donaria que inuenerat ī ten
torijs saracenoꝝ deditqꝫ multitudinē diuitiarum
monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ci
uitatē suam cū Burgeñ. cum omnibꝫ suis vbi ali
q̇bꝫ diebꝫ stetit ꝓpꝫ vulnera sananda illoꝝ q̇ in bel
lo vulnerati fuerant.

Hoc bello .lxiij. Vincūt xp̄iani ꝑ comitem fer
nandū gundisalui ꝑlurimis saracenis captis et tru
cidatis.

Exagesimūtercium

bellū inter saracenos ⁊ christianos acci
dit circa idē tempus. Tūc saraceni dolē
tes de victoria quā habuerat predictus comes fer
nandus gundisalui ⁊ sciētes ꝙ ipse cum rege ordo
neo .iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus
cōgregauerūt exercitum magnū et venerūt super
sanctū stephanū đ gormatio qui est in littore dorij
et obsederūt castrū illud et ꝑcurrerūt totam ter
ram vsqꝫ ad burgis qđ cuꝫ sciuit predictus comes
fernandꝰ gundisalui venit aīose contra eos cū mili
tia regis et sua secutusqꝫ est eos vsqꝫ ad doriuꝫ bel
lans et occidens pl̓es eoruꝫ deuictisqꝫ saracenis re
uersus est in terram suā cū mltitudine captiuoruꝫ
diuitijs et honore. Eodē anno mortuus ē p̄dictus
rex ordoneꝰ .iij. ȝamore ⁊ sepultus est in ecclesia san
cti saluatoris ciuitatis legioneñ. quā cōstruxit pa
ter eius et regnauit post eū sanxiꝰ primꝰ qui dictꝰ
fuit grossus ex eo ꝙ p̄ pinguedie equitare nō pote
rat nisi cū difficultate. Iste fecit pacē cum sarace
nis quia curauerūt eū a pinguedine sua. regnauit
octo annis ⁊ occidit eum quodā venenato pomo
comes gundisaluus qui dn̄atꝫ vltra doriuꝫ ⁊ sic iste
qui nihil gloriosū fecit contra saracenos male fini
uit. Iacet sepultus apud legionem in ecclesia san
cti saluatoris iuxta patrem suum. Et regnauit ꝓ
eo ramirus tercius filiꝰ eius.

Vincūt xp̄iani ꝑ comitē fernandū gundisalui ⁊
fugatꝫ scđo almansor ꝑempta innūerabili multitu
dine saracenorum.

Exagesimūquartuꝫ

bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit
anno dn̄i noningentesimodecimoquin
to. Tunc supradictus almāzor dolens nimiū quia
eum defecerat comes fernandꝰ gūdisalui sicut di
ctum est supra .lxj. transiuit vltra mare in affricam
⁊ p̄cepit predicari per oēm terrā saracenoꝝ ꝙ veni
rent ad adiuuandū eum ꝯtra xp̄ianū hyspanie e
ad defendēdū terraꝫ quā sui predecessores lucrat
fuerant. Saraceni aūt cū audiuerunt hanc predi
cationē ꝑ totam terram diuulgatam venerunt ad
eū sine numero sicut q̇ veniunt ad indulgentiā cru
ciate quam nos xp̄iani fideł̓r accipimꝰ cum sedes
apl̓ica debitis circūstantijs compensatis illā con
cedit et vltra p̄dictas gentes innumeros cōgrega
uit etiā ille almanzor totā potestatem andaluzie
et sic venit cum exercitu quasi innumerabili cōtra
castellam vt destrueret totam terram ⁊ vt caperet
predictū comitē et occideret si posset. Que omnia
cum cognouit predictus comes fernandus gundi
salui congregauit similiter omnes Castellanos et
venit ad locum qui dicitur predrauita. Saraceni
v̓o erant in vacinas. Comes aūt reliquit gentem
suam in eodem loco de predrauita et ipse solus cuꝫ
duobus militibus iuit velociter et secrete vt vide
ret monachum pelagium amicum suum supradi
ctum qui ei dixerat altera vice ꝙ vinceret certitu
dinaliter almanzor et signa que accidere habebāt.
et cum accessit ad locum dictuꝫ est ei quomodo iā
discesserat a presenti vita. quod cum comes audi
uit contristatus est valde et ingressus est ecclesi
am illam vt rogaret deum vt secum faceret miseri
cordiam. flexis ergo genibꝫ ante altare fecit hanc
orationem in habundantia lacrimarum dicens.
Domine cum magno amore tibi seruiendi ego su
stinui multa aduersa ⁊ dimisi multa solatia ⁊ sum
in maxima inimicicia cuꝫ saracenis et christianis
quia reges hyspanie timore saracenorum obliti sꝫ
tui qui es dominus eorum et facti sunt vasalli. ⁊ cū
ego ꝙ timore mortis errabāt male ꝯtra me. Ego
nunq̄ volui societatē nec amorem eoꝝ ⁊ sic remāsi

ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibꝰ vt inimicum me respexerunt. Et cum saraceni cognouerunt magnos ꝙ nolebat eis obedire congregauerunt exercitus vltra mare ⁊ citra mare ⁊ venerunt super me. ⁊ ego cū tuo adiutorio deuici almanzor ⁊ omēz eiꝰ potestatē et occidi ibi plures eoꝝ. Tu dn̄e dixisti ꝑ ysaiam ꝓphetā ꝙ nunq̄ deficeres tibi seruientibꝰ. ego aūt oēs alios reliqui vt tibi seruirē. Peto ergo dn̄e ꝓ mercede ꝙ habeā ego tuum adiutoriū et vt defendas castellam q̄ tota terra affrice venit sup̱ me ⁊ da mihi sensum ⁊ fortitudinē vt ego vincam hūc saracenū almansor et oēm eiꝰ potestatem et cū faceret auguratōem captus est quodam dulci somno ⁊ dormiuit ibi ante altare. Apparuitqꝫ sibi ille monachus sanctus pelagiꝰ indutus vestibꝰ cādidis sic̄ nix ⁊ dixit ei dormis fernāde gūdisalui surge et vade ad gentem tuā q̄ deus concessit tibi quicq̄d postulasti ab eo ⁊ scias certitudinaliter ꝙ vinces saracenū almanzor et oēm eiꝰ potestatē ⁊ ꝑdes ibi multos de gente tua. ⁊ adhuc dixit tibi plꝰ dn̄s noster ꝙ q̄ tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi apostolū iacobum ⁊ me cū multitudine angelorum ad adiutoriuz tui ⁊ apparebimꝰ oēs in bello cū armis albis et quilibet nostrum ducet crucē in suo vexillo et cū saraceni viderint nos vincebunt̄ et dimittēt tibi campū Amice dixi tibi quod mihi mandatū fuit ꝺ cetero volo recedere et sic recessit a predicto comite vigilans ergo ip̄e et cogitans in illa visione orando deum humiliter audiuit quandā vocē dicentem sibi surge ⁊ vade in viam tuā q̄ iniuste contra me agis cū tantū demoraris et nō des treugas almāzor nec facias cū eo pacem aliquā. facies aūt de gente tua tres acies et intrabis tu cū paucioribꝰ ex parte orientis et in illa acie ego ero tecū. precipies etiam ꝙ scd̄a acies ingrediat̄ ex parte occidentis et in illa acie erit beatus iacobꝰ. Tercia v̄o acies intrabit ex parte aquilonis et si sic omnia feceris non dubites q̄n deuincas almanzor ⁊ ego sū enulianꝰ q̄ tibi venio hec nūciare et scias ꝙ durabit bellum tribꝰ diebꝰ. Postq̄ sanctꝰ enulianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro et venit velociter in p̄dictū locū depredrauita vbi dimiserat gentez suaz quā inuenerat iratā contra se dixeruntqꝫ ei domine sine modo facis magnū malū ⁊ si erraueritis iuste accidet vobis q̄ sicut latro qui egredit̄ ad furādū segregamini et licet vos queramꝰ inuenire nō possumus et sumus in hoc valde mali quia tantū vos sufferimus. Unde petimus pro mercede ꝙ non faciatis nos proditores q̄ nunq̄ fuerunt patres nostri nec parentes nostri nec vnq̄ fuerūt in mūdo fideliores q̄ illi vnde nos venimus. Comes aūt fernandus gundisalui respōdit. Amici rogo ꝙ me audiatis q̄ nō resipisco de hoc ꝙ feci et cum sciueritꝫ nō iudicabitis ꝙ tantū erraui quia ego iui ad heremitoriū sancti petri vt viderē amicū meū fratrē pelagium. et cum accessi audiui ꝙ erat mortuus et ōnderūt mihi locuz vbi iacebat sepultꝰ. Et deinde intraui ecclesiā et fudi orationē et venit ad me p̄dictus monachus vbi iacebaz dormiendo dixitqꝫ mihi exurge amice quia hora est. excitatus autem nihil potui venire et sic existens audiui vocez magnam mihi dicentem de celo ꝯm intellectū meum. Comes fernāde gundisalui surge vade viam tuaz quia die tercia vinces almanzor et omēz eius potestatē reprehendit etiā me q̄ tantū tardabaz. et ꝙ ille cuius amore pugnabam adiuuaret me et quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic ꝙ deuincerem almanzor. Ideo nunc iterum iui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos oēs ne ꝓpter defectuz meum erraretis q̄ necessarium est vobis consiliuz dei ⁊ hoīm quia ex quo almanzor tammagnum exercitum congregauit multuz interest nobis vt taliter faciamꝰ ꝙ deum habeamus pro nostra parte. Et ideo simꝰ omnes boni milites quia non possumus fugaz accipere ex aliqua parte. Et licet velimꝰ ire in aragoniam vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros omnibus sumus odiosi. et si peccatis nostris exigentibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis et erimus captiui et miseri filijqꝫ nostri capientur a saracenis. Qui autem iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortem q̄ vitam cuz videt sua hereditari ab inimicis suis que vobis dico omnia bene intelligitis et si propt̄ peccata nunc sumus victi nunq̄ nostra recuperabimus. Dico autem vobis ex parte mea que cogito facere ꝙ licet ipsi vellent me accipere ad vitam scitote ꝙ citius occidam meipsum q̄ me tradam captiuitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos ꝙ quicunqꝫ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor et cum mortuus fuerit ꝙ sit cum iuda in inferno imperpetuū. Cuz autem castellani audiuerint que dixit predictꝰ comes placuit eis omnino et omnes inierunt fedus inter se ꝙ ante se exponerent morti q̄ se dare captiuitati. Altera ergo die de mane precepit predictus comes ꝙ omnes armarentur vt darent bellum saracenis et ordinauit acies suas sicut ei preceptum fuerat in ecclesia sancti Petri. mandauitqꝫ donogustio gundisalui de salas et filijs suis ac duobus consobrinis comitis ꝙ irent in prima acie in qua fuerunt ducenti milites. Deditqꝫ eis sex milia peditum de montaneis qui omnes erant homines veloces et valentes. In secunda acie posuit ꝓ duce donum lupum de viscaya cum illis de terminamya et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntqꝫ in summa ducenti milites et sex milia peditum. Comes v̄o fernandus gundisalui fuit in tercia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cama ⁊ belas qui quos ipsa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites summa omnium istius aciei fuit quiquaginta milituz et trium milium peditum precepitqꝫ omnibus p̄dictus comes ꝙ si prima die nō possent vincere saracenos cum audierint buccinam suam ꝙ retraherent se a prelio et omnes congregarentur sub vexillo suo. Postq̄ ergo omnes sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quendam serpentem venire sanguine cruentatum et quasi vulneratum emittentem tamfortes abilles ꝙ nullus fuit ibi tamaudax quin timeret et tammagnos ignes emittebat per os ꝙ omnes de exercitu se videbant adinuicem Cum autem hec viderent excitauerunt comitem qui iam dormiebat sed tamen cum ipse surrexit iaz serpens ille transiret. Attendens autem predictus comes populum suum pauore percussum quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincēdi a saracenis. Precepit ꝙ omnes congregarentur ad eum. dixitqꝫ eis. Amici isti saraceni sunt incantatores et nigromantici et suis inuocationibus vocant dyaboluz qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem saracenus qui ista scit facere fecit illam visionem per aera apparere vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes be

ne debetis scire q dyabolus nihil vobis facere potest quia bene noscitis q dominus noster Jhesus christus potestatem eis abstulit. comendem9 nos ergo deo qui omnia fecit quia ipse potentissimus dandi et tollendi quicquid voluerit. et nihil propter talia signa timeamus. Eat ergo vnusquisqȝ in hospitium suum et de bono mane sitis omes armati in campo. Adiuuabit em nos deus pater sua pietate et d hoc sitis certissimi q vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerunt omnes et audiuerunt missam suam orauerunt ac de peccatis suis contriti et confessi fuerunt et rogauerunt deum q adiuuaret eos contra saracenos. Post hec equitauerunt omnes bene armati omnibus armis suis et cum venit aurora parauerunt acies suas sicut eis mandauerat comes. Saraceni similiter parauerunt acies suas et comissum est prelium magnu mortuiqȝ sunt multi ex vtraqȝ pte. occiditqȝ predictus comes quendam regem affrice saracenum et impletus est campus corporibus mortuorum tam ex christianis q ex saracenis nec alteri partiu concessa est victoria eodem die. Veruntamen expulerunt christiani saracenos a tentorijs suis 7 manserunt ipsi illa nocte in eisdem in quibus inuenerut omnia necessaria steteruntqȝ per totam noctez armati. Altera autem die ordinate sunt acies i campo ex vtraqȝ parte 7 venerunt saraceni contra christianos magnis vocibus acclamates intantum q videbatur q totus mundus descendebat in profundum. christiani similiter audita missa exeuntes cotra eos inceperunt plium 7 durauit per totam diem nec tamen vna pars alteram partez vincere potuit. Fuerunt et in hoc secundo bello etiam multi mortui ex vtraqȝ parte 7 plurimi vulnerati 7 reuersi sunt christiani superueniente nocte in tentorijs suis ceci tristes 7 vulnerati. Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari omnes suos ad se dixitqȝ eis. Amici rogo q sitis fortes 7 no languecatis propter angustias preteritas. Dico em vobis in veritate q cras vsqȝ horam nonam habebi maximum succursum taliter q vincetis bellu3 istius saraceni almanzor. Si ergo vultis q vincam9 nos simus cras bono mane in campo omnes ante solis ortum et virili animo in eos irruentes no demus eis spacium quia scirote q per vim dimittet nobis campum et dico vobis q euadere non poterint quin sint mortui vel victi. Ibimusqȝ post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerunt. Sum em bene securus de nobis q non erimus victi. Citius enim nos permitteremus mori q talia pati. Post verba comitis vnusquisqȝ iuit in mansionem suam dormierunt 7 quieuerunt. Surgetes autem bono mane sicut eis preceptum fuerat armauerunt se et saraceni similiter ac exierunt i campum vt bellarent. Commissum est ergo durissimu bellum inter vtrosqȝ et christiani ducebant ante se signum crucis domini nostri ihesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos cotra inimicos suos 7 tam grandis erat sonus lancearum et ictus ensium ac aliorum armorum q longissime audiebantur 7 licet multi christianorum interissent de saracenis tamen non erat numerus intantum vt habeant q enarrant viuentes. Et predictus comes vidit q altiores homines sue aciei erat mortui et q alij erant deordinati et tristes 7 q cito possent deuinci si non succurretur. irruit in saracenos viriliter animans suos ad victoriam sed tot fuerunt mortui de christianis q non cogitabat iam amplius redire in castellam. Cum ergo esset in maxima pressura incepit mente orare deum manibus pugnas et dices. Domine ex quo no possu hanc litem eradicare nolo liberare vitam meam licet possim q intrabo talem locum prelij vbi occidar quia si euaderem mortem postmodum morerer pre dolore videns castellam sub potestate saracenorum. Et licet nos sumus magni peccatores contra nos nolite irasci ne velitis totam hanc terram destruere esset etiam magnum malum si perderetur terra tam honorabilis et tam bona. O dne ihesu christe et quare non implesti que mihi misistis nunciari q scilicet succurreretis in hoc bello si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi et quia sic est q vos non estis contemptus de me in aliquam culpam ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meum in vestra custodia als totu destrueretur radicitus. Cum ergo comes predictus talia inter se et deum loqueretur querulose licet se per pugnans viriliter audiuit vocem quanda3 de celo dicentem sibi fernande scias q crescit tibi magnu3 adiutoriu magnus em succursus accedit ad te. Cum autem predictus comes eleuauit oculos suos in altum et videret quis esset qui secum loquebatur. Et ecce vidit apostolum iacobum stantem super se cum multitudine militum et militaribus splendentibus armis crucis signo insignitis sm q sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere saracenos aciebus suis ordinatis Quos cum viderunt saraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerent mirabantur etiam multum vnde venerant ille gentes armate et insignite oes vno signo. Dixitqȝ almansor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tamagna potestas comiti fernando. Et cum christiani qui iam erant quasi victi viderunt apostolum iacobu iam fortificati sunt et resumptis viribus irruerut in saracenos et occiderunt multitudinem magna eorum. Alij vero terga sunt dare coacti fugientib9 ergo saracenis a campo secutus est eos comes predictus duobus diebus et duabus noctibus et occidit plures eorum alios autem captiuauit. Quarta autem die reuersus est cum gente sua ad locum pdicti belli de hacinas et quesierunt christianos mortuos inter saracenos mortuos volebat enim vnusquisqȝ ducere mortuum suum in locum suum Sed nobilis comes dixit eis. non habeo pro bono vt ponatis dolorem in locis vestris quia planctib9 et lachrymis non poterimus aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo consilium meum. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est loc9 valde honorabilis et haberem ego pro bono q sepelirentur ibi. Ego etiam promisi q corpus meum ibi sepelietur cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitijs et honore compleam feceruntqȝ omnes iuxta consilium comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitr nunc loc9 ille sanctus Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanct9 monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisqȝ in locum suum cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt christiani et angelus domini pugnat pro milite missas audiente cum deuotione

Exagesimūquintū͡z

bellū͡z inter saracenos et xpianos acci-
dit circa annū dñi nongentesimūocta
uū. Tunc mortuo supradicto rege sancio et nobili
comite fernando gundisalui ⁊ regnāte ramiro ter
cio filio pdicti regis cum comes gratias fernādi fi
lius pdicti comitis fernandi gundisalui esset in ca
stro sancti stephani de gormatio. quē ipse vi lucrat⁹
fuerat a saracenis ibi existēs habuit multa bella
cū saracenis sed vnū signāter hic annotabo ꝓpter
vnū singulare miraculum quod ibi accidit. Dolē
tes eñ saraceni de perdito castro quadā die venerūt
in multitudine magna de gormatio ad vadū q̄ di
citur elcastaial. Quod cū predict⁹ comes sciuit ex
iuit ad eos cū suis audita vna missa ⁊ cōmissū ē du
rū bellū inter vtrosq͡ʒ miles aūt quidam pdicti co
mitis qui dicebať fernandus cuotobinos remā sit
armatus genib⁹ flexis in ecclesia pdicti castri audi
ens alias missas que dicebant a monachis q̄s ibi
deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlā
cha hēbat eñ miles ille i ꝯsuetudine nō exire eccia͡ʒ
quousq͡ʒ oēs misse eēnt finite. Angelus aūt dñi ei⁹
figura in psona armis ⁊ equo assumpta apparuit
in bello qui tāfortiter bellauit ibidē q̄ nullus ei si
milis fuit. Nā iste occidit militem illū saracenū q̄
ducebat vexillū saracenoꝝ ꝓpter quod factū eradi
cati et victi fuerunt saraceni. Reuertentib⁹ ergo d
bello cū victoria querebat comes p illo milite fer
nando cuotobinos qui tāuiriliter se habuerat ⁊ nō
potens ipsū reperire in campo miratus venit in ca
strū et inuenit quō miles ille erat clausus in eccle-
sia p verecundia nō ausus apparere q͡ʒ non fuerat
in bello et sic vocato ad se ac cognito miraculo in-
uenit in lorica eius et armis sui equi oīa signa ictu
um que sibi in bello dederant saraceni sic ipi vide-
rant et intellexerūt oēs q̄ ꝓpter deuotionē quā il-
le miles habebat in auditione missarum deus mi-
serat angelum suū in eius effigie vt suppleret vicē
ei⁹ in cāpo tpe illo et dederūt oēs ꝓpter tāmanife
stum miraculum gratias deo ⁊ virgini gl'iose.

Meritis apl'i sancti Jacobi vincūt xpiani pcus
sis grauissima infirmitate saracenis.

Exagesimūsextū bel

lum inter saracenos et xpianos accidit
āno dñi nonigētesimotricesiotcio. Tūc
quidā rex saracenorū cui⁹nomē alidaxi cū multi
tudine paganoꝝ intrauit regnū portugalie ⁊ pue
nit destruēdo quicquid inuenire poterat vsq͡ʒ ad
sanctum Jacobum. Sed ꝓpter honorē apl'i iaco-
bi cū christiani resistere nō possent bellauit de⁹cō-
tra saracenos pcussit eñ deus omēs saracenos qua
dam infirmitate grauissima sic q̄ oēs pierūt intan
tū q̄ nō remaneret q̄ noua aliorum nunciaret i ter
ra sua. Eodē anno infirmatus fuit rex ramirus ter
cius et mortuus est in ciuitate legioneñ. regnauit
xxv. annis et successit ei in regno donus beriūdo fi-
lius regis sancij consobrinus regis pdicti ramiri.

Vincūt christiani p regē beriundo ⁊ iteꝝ a sa-
racenis vincuntur eodē bello p almansor.

Exagesimūseptimū

bellū int̄ saracēos ⁊ xpianos accidit an
no dñi noningētesimotricesimoquinto
Tunc almanzor videns discordiam magnam int̄
xpianos congregauit exercitū suum magnum sara
cenorū ⁊ christianoꝝ qui cū eo se defederauerāt et
intrauit terram xpianoꝝ. Incepitq͡ʒ destruere pro
uincias legiōis ⁊ castelle et nauarre. xpiani autem
erant sic discordes q̄ nullus erat qui alteꝝ vellet
adiuuare et intantū pcessit illa vice q̄ a flumie do
rij quod erat tūc signū diuisionis inter saracenos
et xpianos puenit destruendo vsq͡ʒ ad flumē qd di
cit̄ estolam et ibi fixit tentoria sua. Qd cum sciuit
rex beriundo exiuit cōtra eū cum exercitu suo bel-
lauitq͡ʒ cū eo viriliter et mortui sunt plurimi sara
ceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidēs vs
q͡ʒ ad tentoriū almanzor. Quod cum vidit alman
zor iratus vehementer piecit in terram pileū aure
um qd ferebat in capite fm morem saracenoꝝ i si
gnū corone. Erat eñ consuetudinis saracenorum
regū mittere in terram predictū pileum in signu͡ʒ
magni doloris ⁊ ire respectu suorum q͡ʒ non vince-
bant inimicos. Qd videntes saraceni resumptis vi
ribus irruerūt viriliter in christianos intantu͡ʒ q̄
secuti sunt eos vsq͡ʒ ad portas ciuitatis legioneñ.
et post paucos dies ceperant ciuitatem nisi fuiss͡ʒ
multitudo pluuiarum hyemis ꝓpter quā necessa-
rio habuit recedere almanzor et sic reuersus est in
ciuitate cordobeñ. cū diuitijs et honore.

Vincunt saraceni et capitur ciuitas legioneñ. p
almanzor.

Exagesimūoctauu͡z

bellū inter saracenos et christianos ac-
cidit anno dñi noningentesimotricesio-
sexto. Tunc supradictus almanzor venit cū multi
tudine graui et obsedit pdictā ciuitatē legioneñ. ⁊
tanta fuit violenta expugnatio vrbis q̄ confregit
murum in duab⁹ partib⁹ sc͡ʒ ex parte occidentis et
ex parte meridie. Comes aūt galetie guilhelmus
gundisalui qui ibi venerat ex regis pcepto vt defē
deret ciuitatē iacebat tūc in lecto multum infirm⁹
et cū sciuit q̄ murus erat ruptus in duplici pte fe-
cit se armari oībus armis et deferri in lecto ad lo-
cū vbi murus erat magis confractus quia ibi erat
maior pressura et periculosior locus hoc aūt ipe fa-
ciebat vt ibi occideretur anteq̄ videret confracti
onem ciuitatis. Ipse ergo iacente in lecto trib⁹ di
ebus defendit locum illum ruptum et mortui sunt
plures ex vtraq͡ʒ parte sed finaliter occisus est ibi͡ʒ
statim capta fuit ciuitas. et precepit almanzor q̄
frangerentur oēs porte ciuitatis et q̄ destruerent
turres que erant ibi ex marmorib⁹ mirabiliter fa-
bricate. Et cū predictus almanzor destructa ciui-
tate voluit intrare monasterium monachoꝝ san-
cti claudij extra muros vrgens cum calcarib⁹ equū
suum nō potuit ipm mouere ab eodē loco ꝫ equus
ibi crepuit medius ꝓpter quod pdictus almanzor
destitit a destructione predicti monasterij et dedit
ibi multa donaria fm q̄ in eodē conuentu pñte il-
lustrissimo rege enrrico q̄ nūc regnat a priore eius
dem audiui. Asserebatq͡ʒ se vidisse de donarijs il-
lis que dederat almanzor propter predictum mi-
raculum et reuersus est almanzor cordubam cum
magnis diuitijs et honore.

Vincunt saraceni et occiduntur proditorie se-
ptem infantes de lara.

Exagesimumnonū

bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa p̄dictum tp̄s. Tūc quidam miles qui dicebat rodericus belasquas finxit se facere bellum saracenis velle ⁊ occulte tractauit cum almanzor quō morti traderet septē fratres qui dicebantur septem infantes delara cum eorum patre gundisaluo gustios qui erāt fortissimi bellatores qui eo tp̄e reperiri poterant in mundo. Causa autem quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua ⁊ ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blādis proditorie cum exercitu magno vsq₃ in campum de almenara ⁊ premisit illos infantes vt depredarentur campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeūtes subito apparuit multitudo innumerabilis saracenorum veniens super eos ⁊ factum est prelium magnum sic q̄ interfecerunt multos ex saracenis. sed de christianis mortui sūt in illo certamīe illi ducēti milites sic q̄ nō remanserunt nisi septem infantes p̄dicti. Et cum viderunt q̄ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo ⁊ inuocauerunt apostolum Jacobum ⁊ irruerunt virili animo in saracenos interfecerunt plures ex eis sic q̄ nullus erat qui ān ausus essꝫ expectare eos. sed tanta erat multitudo saracenorum q̄ pre lassitudine retraxerunt ad quendam collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. ⁊ cum ibi peruenissent inuenerūt q̄ vnus eorū deficiebat scꝫ fernādus gundisalui q̄ in bello mortuus fuit propter cuius mortē nimiū doluerunt. Existentes ergo ibi habuerunt verbuꝫ suum cum saracenis petentes treugas quousq₃ nūciarēt predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ⁊ concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui vnum ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris ⁊ factuꝫ est q̄ mille equites qui erant cum p̄dicto roderico belasquas mouerunt se vt venirent ⁊ succurrerēt infantibꝫ. Sed cum cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibus impediuit aduentum eorum nō tamen sic potuit impedire quin tricenti illorum trāsirent ad eos animo moriendi vel viuendi cum eis vdentes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt scd̄o in saracenos ⁊ factum est prelium asperrimū tale quale nunq̄ quis audiuit in tam paruo numero ⁊ tanta fuit cedes saracenorum. q̄ anteq̄ aliquis eorum occideret perierunt vltra duo milia saracenorum. Sed finaliter bellando intra multitudinem tam grauē mortui fuerunt illi tricenti milites ⁊ remanserunt soli p̄dicti sex infantes ⁊ tam fessi erant q̄ iam nō poterant leuare brachia ensibus suis. Cum autē viderunt eos ita fessos capitanei saracenorum scꝫ viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli ⁊ duxerunt eos ad tētoria sua ⁊ fecerunt q̄ deponerent arma eorum dederuntq₃ eis ad comedendum panem et bibendum vinum. Sed cum p̄ditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nuncios suos capitaneis illis dicēs. q̄ ipsi male faciebant concedentes vitam talibus hominibus sic illis ⁊ q̄ de hoc posset eis malū euenire. ⁊ q̄ si sic facerent q̄ ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor ⁊ faceret q̄ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt saraceni pulsatis atamboribꝫ suis irruerunt in eos in tāta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius q̄ prius fuerat sic q̄ breui tempore occiderunt duo milia et. lx. et vltra saracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebat gūdisaluus gundisalui terribiliora ⁊ mirabiliora super alios faciebat. sed tanta erat multitudo saracenorum q̄ nō potuerunt eos tolerare. et intātum fessi erant q̄ nullo modo poterāt iam moueri nec equi eorū. Et lꝫ amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cōfracte enses eorum. Cum ergo saraceni viderunt q̄ non habebant arma occiderunt equos eorum ⁊ ceperunt eos ⁊ expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnum post alterum sicut nati fuerant in oculis predicti proditoris roderici belasquas. Et cum peruenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omēs fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires ⁊ quodā pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitauerat fratres suos percussitq₃ ipm̄ in gutture ⁊ mortuus est cepitq₃ subito eius ensem ⁊ occidit cuꝫ eo vltra. xx. saracenos vt narrat hystoria. Captus ē finaliter ⁊ decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditō notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam saracena qui dictus fuit mudarra gundisalui postmodū occidit illū et. xxx. milites eius cū eo ⁊ vxorē eius ignibꝫ cremauit sic plenius continet in generali hystoria hyspanie.

Vincunt saraceni ⁊ comburitur ciuitas sancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubeñ. pro lampadibus in signum victorie.

Eptuagesimū bellū

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimo quinto. Tunc almanzor congregauit exercitū magnum ⁊ intrauit p̄uinciam que dicitur portugalia destruxitq₃ villas ⁊ castra loca ⁊ cum peruenit ad mare percurrit ⁊ destruxit terram galecie ⁊ peruenit vsq₃ ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit intrauitq₃ sine timore vbi iacebat corpꝰ beati iacobi vt confringeret eius monumentū. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa euꝫ quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas minores quas secum deduxit in signuꝫ victorie quas posuit pro lampadibus ī mesquita cordubeñ. vbi magno tempore steterunt. Sed anteq̄ almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptionis ⁊ feditatum quas fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili ⁊ fetida infirmitate quā dicunt medici detiarea sic q̄ quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et confusi ⁊ qui euaserunt postea mala morte scꝫ subitanea finiuerūt. Et cum hoc sciuit rex beriundo misit plures gentes ad mōtana vbi se eleuauerant saraceni remanētes et omēs ibi occisi sunt sic q̄ vnus ex eis non remansit ⁊ almanzor reuersus fuit in terram suā cum paucis.

Vincunt christiani perempta multitudine saracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

Eptuagesimumpri-

mum bellum inter saracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi nongentesimoqua-dragesimoseptimo. Tunc quidā saracenus qui di-cebat abdemelique filius almanzor congregauit exercitū suū vt ꝑcurreret ⁊ destrueret terrā xpiano rum. Qui ꝑueniens vsq₃ ad ciuitatē legioneñ. de-struxitq₃ quecūq₃ reliquerat almanzor pater eius tam in muris ꝙ in turrib₃ vsq₃ ad pauimentū₃ vt nō possent amplius illud edificare xpiani. Sed su-pradictus comes castelle garsias fernādi venit vi-riliter contra eum cū multitudine militū ⁊ peditū qui fecit ꝑdictum saracenū eleuari a ꝑdicta ciuita te. secutusq₃ est eū fugientē ⁊ interfecit plures sara cenos sic ꝙ ille saracenus cū magna pena ⁊ ꝑiculo reuersus est in ciuitatē corduben̄. nec amplius au-sus fuit attemptare ꝑcurrere terram xpianorum.

Hoc bello vincunt xpiani mortuo almansor ac cēptis innumerabilib₃ saracenis ꝑ regē beriūdo.

Eptuagesimūsecun

dum bellū inter saracenos ⁊ xpianos ac cidit anno dñi nongētesimoquadra-gesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis do-nus beriūdo videns mala q̄ saraceni ꝯtinuo in-ferebant xpianis scripsit regi garsie nauarre ⁊ ꝑdi-cto comite castelle garsie gundisalui. ⁊ ꝓpter fidei et salutē patrie cōfederati sunt cōtra saracenos et ꝓduxit exercitū suū magnū. Rex ꝑdictus beriun-do et l₃ infirmus esset fecit se deduci in lecto cui cō iūctus ē ꝑdict⁹ comes cū militia sua. Rex ꝑdictus garsias nō venit in ꝑsona sed tñ misit exercitū suū Omnes ergo ꝑdicti cōiuncti sunt in quodā loco ꝓ pe feriam qui dicitū arabice canantaasor qđ nostra lingua dicitū archambouū. Almansor etiā de quo su pradictū est ꝯtraxerat exercitū suum magnū et in-trās ꝑ castellam destruxit quicquid inuenire pote rat. Cum ergo ꝑuenit ad eos habuit cum illis pre lium suū magnū qđ durauit ꝑ totam vnā diē vsq₃ ad noctem sic ꝙ vna pars alterā deuincere nō po-terat. mortui tñ sunt ex parte saracenorū quasi si-ne numero ⁊ dimissum est bellū ꝓpter noctē supue nientē al's ibi fuisset captus vel mortu⁹ almanzor Cum ergo vidit ꝑdictus almanzor destructione₃ gentis sue nō fuit ausus expectare bellū sequentis diei et fugit de nocte. cūq₃ ꝑuenisset ad locu₃ qui dicitū bolgaecorax ꝑ dolore et tristitia infirmatus est nec vltra amplius comedit ⁊ bibit ⁊ sic mortu-us est sepultusq₃ est in medina celi. Rex aūt predi-ctus cum omnib₃ alijs xpianis sequenti die para-uerunt acies suas ad bellandū cogitantes sarace-nos stare in tentorijs suis ⁊ cū hora diei spectarēt et nullū saracenū inuenerunt accesserunt ad eorū tentoria et expoliauerunt campū. Comes vo gar-chias fernandi secutus est saracenos qui tot ex eis interfecit ꝙ paucissimi remanserunt viui ⁊ reuer-sus est cum multitudine captiuorū. Sic ergo per-uersus ille almanzor qui sepe in bellis contra xpia nos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xpi anis fuit victus ⁊ mortuus. Illa aūt die q̄ alman-zor fuit victus ⁊ mortuus fuit visus quidā homo sb figura pastoris in litore galdaquenir. Clamās ac magnum planctum faciens. Dicebat eñ primo in arabico ⁊ deinde lingua castellana. Incanātara-zor perdidit almanzor potestatem ⁊ fastum suū ac leticiam. Corduben̄. aūt quando volebant ire ad illum hominem ⁊ ab eo querere quis erat ⁊ cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum et non vi debant eum. Iterum apparuit in alio loco dicēs in lingua nostra en canantarazor perdio alman-zor el antabor. Creditur ꝙ ille dyabolus in figura hominis qui dolebat de destructione saracenorū₃ propter mala que inferebant christianis sub duce pessimo almanzor. Sequēti anno mortuus est fe-liciter predictus rex beriūdo et sepultus est in ci-uitate legioneñ. in ecclesia sancti iohannis bapti-ste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius ei⁹ et incepit regnare cum esset etatis quinq₃ annorum.

Hoc bello vincunt saraceni et capitur ciuitas Abulen̄. moriturq₃ in carceribus comes Garsias fernandi.

Eptuagesimumter-

cium bellum inter saracenos et christia nos accidit anno domini nongentesi-moquinquagesimonono. Et regnante in regno le gionis alfonso quinto predicto. Tunc propter di-scordiam magnam inter predictum comitem gar siam fernandi ⁊ filium eius sancium saraceni con-gregauerunt exercitum magnum ⁊ venerunt vt ꝑ currerent terram christianorum ceperuntq₃ abu-lam que tūc populata fuerat. Deinde venerūt bo-romam et sanctum Stephanum destruxerūt. De-struxeruntq₃ villam ⁊ per totam illam terram cru deliter occidebant christianos. Cum aute₃ predi ctus comes sciuit amaram destructionem non po tuit sustinere. et licet gentes sue essent diuise inter se ⁊ filium eius proposuit mori pro defensione pa-trie. Venit ergo viriliter contra saracenos bella-uitq₃ cu₃ eius animose. sed deo permitterēt victus fuit in bello et captus a saracenis. sed paucis ela-psis diebus mortuus est in carceribus de vulneri-bus que receperat in bello ⁊ successit in comitatu castelle predictus filius eius sancius qui postmo-dum optime defendit terram suam et lucratus est penāfiel ⁊ sepulnedā₃ maderuelum montcion ⁊ re cuperauit gormacium et sanctum stephanū ⁊ oro-mam que perdita fuerant. cum eius patre esset in carcere. Iste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis ꝙ nō contribuerēt nec irēt in ex exercitu nisi dñs daret eis solidum suu₃ quia añ contribuebant et ibāt in exercitu sine solidata.

Bello. lxxiiij. vincunt xpiani ꝑ regem alfonsum quintum ⁊ vindicatur mors comitis Garsie fer-nandi.

Eptuagesimūquar

tū bellū inter saracenos ⁊ xpianos acci dit anno dñi nongentesimoseptuage-simo tercio. Tunc predictus rex Alfonsus quītus et comes castelle sancius non potentes sufferre in iuriam qua₃ fecerāt saraceni in occisione comitis garsie fernandi congregauerūt exercitum magnū vna cum adiutorio nauarrorū ꝓpter fedus quod inierat pater regis alfonsi cum eis et peruenit ad regnum toleti comburens et destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransiens inde peruenit vsq₃ ad ciuitatē corduben̄. deꝑdando et destruēdo gladio ⁊ igne quicqđ inuenire poterat. Qđ vidē-tes saraceni vt eos dimitteret in pace dederunt ei magnu₃ thezaurū et plīma dona. Sic rex tleti et corduben̄. ⁊ reuersi st in terrā suā vindicata morte

predicti comitis 7 cum magnis diuitijs 7 honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. que destruxerat almanzor et filius eius. regnauitq; .xxvij. annis. et mortuus est in portugalia. Congregauerat enim exercitũ suũ magnũ ex desiderio seruiendi xpo. 7 iuerat in pdictam terrã vt caperet villam illã q̃ dicit viseo q̃ tunc erat saracenoꝝ. 7 cum die quadã in armis respiceret hincinde murũ vt videret portã debiliorẽ ad conquirendũ pcussus fuit sagitta in spatulis 7 sentiens se vulneratũ ad mortẽ facto testõ et pceptis sacramentis feliciter migrauit ad dñm et sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patrẽ suũ supradictum. Regnauitq; p eo filius eius donus beriundo tercius.

Vincunt xpiani et liberat Pampilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimũquintum

bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit circa idẽ tps. Tunc enim tpe yemis venerũt saraceni in multitudine graui vt caperẽt et frangerẽt ciuitatẽ pampilone. Rex aũt saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dr̃ derontes valles 7 cum sciuit doluit vehemẽter 7 collecto exercitu suo disposuit se magno piculo ppter niues magnas q̃ erant in ptib; illis. Et cum vidit q; alit̃ transire nõ poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotulariũ p se 7 p omni gẽte sua et sic trãsiuit portus de nocte sine aliquo dãno. lʒ cũ magna pena 7 ppterea dictus fuit postmodũ rex saucius abarca. Cum ergo fuit mane apparuit subito irruẽs sup saracenos qui obsessam tenebãt ciuitatẽ 7 tot interfecit ex eis q; vix remansit qui posset renũciare in partib; suis q̃ accideret ibidẽ. Iste rex ambulãs cũ suis abarcis fecit m̃lta bella cũ saracenis 7 cõquisiuit multa loca in celtiberia 7 in carpentania q̃ vsq; in hodiernũ diem dicunt donisaucij abarca. Regnauit. xxv. ãnis 7 successit ei in regno nauarre filius eius donus garsias tremerosus sic dictus qꝛ cum ingrediebat̃ bella tremebat valde in principio. lʒ post ingressum esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pr̃. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus saucius maior. Hic duxit i vxorẽ dñam elnirã filiã comitis saucij castelle ex q̃ hũit duos filios q̃ꝝ vnꝰ fuit dictꝰ donꝰ garsias 7 alius donꝰ fernãdus. Quo p pr̃ nõ remanente ple infantis garsie filij comitis saucij castelle cepit comitatũ castelle ex pte vxoris sue. Et ipo mortuo donus fernandus filius eius qui duxerat in vxorẽ dñam sauciã sororẽ regis legionis doni beriundi de quo supra dictũ est de eius cõsensu in eiꝰ nuptijs ductus est rex castelle. Rex aũt pdictus donus beriundo regnauit in regno legionis decẽ annis 7 mortuus est in quodã bello qd accidit sibi cũ pdicto rege fernando 7 fratre eius rege garsia nauarre qd bellũ fuit celebratũ ppe Cariorẽ in quodam loco qui dicit̃ nantada in valle tamaron sic plenius continet̃ in generali hystoria hyspanie. et sepultus est in ciuitate legioneñ. cuꝫ vxore sua dña Therasia. Quo mortuo pdictus rex fernãdus collecto exercitu suo iuit legionẽ 7 obsedit eam 7 finaliter receptus est in regem legionis qꝛ ei ptinebat et sic coniũcta sunt ista duo regna 7 ipe dictus rex castelle 7 legionis 7 vocatus fuit rex fernãdus magnus.

Vincunt xpiani et capiunt quinq; reges saracenorum p rodericum.

Eptuagesimũsextũ

bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. xvj. Regnante in regno castelle 7 legionis supradicto rege fernando magno. Tunc excitauit deus quendam virum sibi dilectum 7 armis strenuum dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdam nobilis militis qui dicebat̃ Numus laynes quem genuit ex vxore sua legitima terasia Numens filia comitis Numi aluaros de maya. licet aliqui alia asserant tamen hec est veritas sicut patet in cronica predicti regis fernãdi magni. Cum ergo ingrederentur eo tpe quinq; reges saracenorum vt pcurrerent castellam transierunt sup ciuitatẽ burgeñ. ad montes doca 7 percurrerũt ville forarum 7 sanctũ dominicũ delacalsada et lucromum 7 nayaraꝫ totamq; illam terram 7 extrahebat magnam pdam captiuorum bestiarum gregum 7 armentorũ. Cum ergo ipsi irent cum tamgrandi preda predictus rodericus conuocauit totam illam terram et dedit illis saltum in montibus doca. bellauitq; cũ eis et deuicit eos cepitq; pdictos quinq; reges viuos 7 cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus et cum tota preda venit ad matrẽ suam 7 diuisit spolia nobilibus 7 omnibus alijs qui fuerũt cum eo in bello 7 facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam 7 mercedẽ quã sibi fecerat. Dixitq; nõ habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos vt vadant libere in terram suam. Soluit ergo illos quinq; reges saracenos. 7 precepit q; abirent sed 7 ipsi regratiati sunt ppter tantũ beneficium veniẽtesq; in terram suam benedicebant ei et miserunt ei parias cognoscentes se voluntarie suos esse vasallos. Hic rodericus pegrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via. horrentibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret rodericus insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic q; flatus ille peruenit vsq; ad pectus et euigilans nõ inuenit leprosum illum apud se. nec amplius eum videre potuit. licet a lecto surgeret et eum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum 7 luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderãt post paululum. Ecce apparuit vir quidẽ albis indutus vestib; qui dixit ei. Roderice dormis. Tũc rñdit et dixit. nõ dormio. s; quis es tu qui cũ tãta claritate 7 odore venis. Tũc ille rñdit. ego sum sctũs lazarus quẽ tu recepisti 7 cui multa bona fecisti sub specie gaui ex dei amore 7 ppter honorẽ 7 bonũ qd mihi fecisti cõcedit tibi deus vnũ magnũ donũ q; cũ flatus ille quẽ sentisti tibi euenerit. scias pcerto q; oia que inceperis in bellis vel al's omnia feliciter cõsummabis. Tuus honor crescet de die in diem et erit timor tuus sup saracenos 7 xpianos sed 7 inimici tui tibi nunq̃ nocere poterũt morieris morte honorabili nũq̃ eris victus sed semper victor existens quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonum. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra fudit orationem suam ad deum gratias immensas agens propter tanta bñficia sibi largita. Hic post pegrinationẽ suã intrauit in campũ cum Martino Gundisalui deuicit 7

occidit eum ꝓpter qđ lucratus est ciuitatem calagurritanā ꝓ rege fernādo quia erat questio sup ea dem inter pdictum fernandū regem. ⁊ regem ramirum arragoni cuius esset ⁊ facta est cōcordia inter eos ꝙ illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederet.

Hoc bello vincūt xp̄iani ⁊ occidit alymaymon rex saracenorum.

Eptuagesimūsepti-

mum belluꝫ inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo.xix. Tūc rex garsias nauarre ⁊ rex saracenorū Alymaymon cōgregauerūt exercitus magnos et in loco qui dicit recurnaseta factū est p̄lium magnū ⁊ mortuis plurimis saracenis victus est rex alymaymon et mortuus in bello a p̄dicto rege garsia.

Christiani vincunt ꝑ rodericum de viuar ꝑemptis plurimis saracenis.

Eptuagesimūocta-

uum bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus essꝫ in galechia venerūt saraceni cum exercitu magno vt cōquererent excrematurā. gētes vero illius terre miserunt veloces nūcios predicto roderico viuar vt eis succurreret qđ cum audiuit nō detinuit se sed misit statim ꝓ parentib; ⁊ amicis suis ⁊ venit contra p̄dictos saracenos qui deducebant p̄dam magnam captiuorū gregū ⁊ armentorū ⁊ inuenit eos inter achensiam et sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo ⁊ cōmissum est bellum campale asperrimū vbi plurimi ceciderūt saraceni. Deuicitqꝫ saracenos ⁊ secutus est fugiētes ꝑ septem leucas occidendo ⁊ vulnerando eos ⁊ reuersus est honorifice cum tota p̄da quā ducebant saraceni ⁊ tot fuerūt spolia campi in eo: ꝙ valuit. quinta pars fuit ducentorū equorū. ⁊ valor centū milium marcarū argentei que oīa diuisit sine cupiditate bellatorib; suis ⁊ reuersus ē in terrā suaꝫ cum diuitijs ⁊ honoribus.

Hoc bello vincunt xp̄iani ꝑ regem fernandum magnum ⁊ capitur viseum.

Eptuagesimūnonū

bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.xxxiij. Tunc p̄dictus rex fernandus magnus congregauit exercitum suū magnū ⁊ iuit contra saracenos portugalie ⁊ meridie et badayus q2 oīa hec tūc possidebāt saraceni ⁊ cepit virib; ceam ⁊ guneam q̄ sūt in portugalia et plura alia castra q̄ erant circūcirca. ⁊ lꝫ in illis remanerent saraceni ꝓ vasallis suis fortalicia tū semꝑ ꝑmanserūt in regis ptāte et obsedit viseuꝫ vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta de quo supradictū est ⁊ in tanta p̄ssura tenuit eā obsessā ꝙ cepit eā ⁊ cepit illū saracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsuꝫ. Extraxitqꝫ oculos eius ⁊ p̄scidit etiā eius manus ⁊ pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

Vincunt xp̄iani ⁊ capit lamegum et plura alia loca ꝑ fernandum magnum.

Ctuagesimū belluꝫ

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.xxxiiij. Tūc supradict⁹ rex fernandus magnus ꝯgregato exercitu suo iuit suꝑ lamegū ⁊ licꝫ ciuitas esset fortissima statim tū obsedit eam et tot ingenia ac castra lignea posuit circūquaqꝫ ⁊ tam fortissime cōquestauit eam ꝙ vi armorū cepit eam in qua inuenit multitudinē diuitiarū et cepit captiuos oēs saracenos quos int⁹ inuenit quorꝫ maiorē partē retinuit ꝓ edificatiōe ecclesiarū que ꝓstrate fuerant et post hec iuit suꝑ castrū sancti martini qđ iacet suꝑ riuuꝫ de malua et cepit eum ac deinde obsedit terrasam ⁊ cepit eā. Reuersusqꝫ est in terrā suā cum diuitijs ⁊ honore.

Isto bello vincunt xp̄iani ⁊ post septem annos capit conubra ꝑ regem fernandū magnum aperiē sancto Jacobo portas ciuitatis.

Ctuagesimū primū

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.xxxv. Tunc p̄dictus rex fernandus magnus cōgregato exercitu suo voluit habere conubrā ⁊ consilio p̄dicti roderici de viuar ꝑegrinatus est in sanctum Jacobum dixit em̄ sibi ꝙ deus iuuaret eum ad capiendū illā ⁊ insuꝑ qđ in reditu volebat ꝙ eum faceret militē et ꝙ credebat se recepturū militiā cōtra conubrā. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas ꝑ viam distribuens ⁊ mansit ibidē in orōne tribus dieb; petens a deo adiuuari in eo ꝙ desiderabat meritis ap̄li iacobi. Venit ergo post hoc cum exercitu suo magno ⁊ obsedit conubram posuitqꝫ ingenia ⁊ castra lignea circūquaqꝫ sed villa erat tam fortis ⁊ tam magna ꝙ septem annis stetit in eius obsidione ⁊ ꝓpter tantā dilationē tp̄is ⁊ inopiam victualiū iam volebant xp̄iani dimittere obsidionē. sed monachi cuiusdaꝫ monasterij q̇ vsqꝫ in hodiernū diem dicit larmano viuentes de labore manuū suarū ex longo tp̄e fecerant magnā ꝓuisionē victualium secrete habebant em̄ multitudinem tritici ⁊ ordei milij ⁊ leguminū sentiētes ergo ꝙ rex volebat recedere venerūt velociter ad regem ⁊ dixerunt ei ꝙ nō amoueret obsidionem .q2 ipsi darent cibaria ex his que longo tp̄e congregauerant et factum est sic. Nam dederūt sufficientiā exercitui q̊usqꝫ saraceni deficiebant fame. fames ergo ⁊ pugna sine intermissione deduxerunt saracenos ad hoc ꝙ venerunt ⁊ ꝓcidentes ante regē fernandum petierunt ꝓ mercede solam vitam ⁊ ꝙ darent ei villam ⁊ oīa bona que habebant. Pius ergo rex concessit eis vitam ⁊ ipsi dederunt ei villam quadam die dn̄ica hora tercia. Sed interim ꝙ p̄dictus rex erat in p̄dicta obsidione. accidit. ꝙ quidam ep̄us grecie dictus. Assianus ꝑegrinatus est in sanctum Jacobum et cum essꝫ ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis ꝙ sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis xp̄ianorum succurrens eis quod verbum displicuit sibi et dixit nō vocetis eum militem sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter ꝑmaneret placuit deo ꝙ eidem dormienti apparuit sanctus Jacobus portans in manibus q̄sdam claues ⁊ dixit ei hylari vultu tu tenes inderisum ꝙ me dicunt militem xp̄iani ⁊ asseris ꝙ non sum miles. Ideo nunc veni ad te vt hoc tibi ostendam nec amplius dubites de militia mea quia suꝫ miles ihesu christi ⁊ adiutor christianorum cōtra saracenos ⁊ cum hoc diceret traditus ē sibi equus

albissimus in quem apostolus ascendit armatus
omnibus armis mirabiliter splendentib; ad mo-
dum militis 7 dixit ei ꝙ volebat ire in adiutoriuz
regis fernandi qui iacebat sup conubriam iam se-
ptem annis eam obsidentem 7 vt sis magis certus
dico tibi ꝙ cum his clauibus quas in manibus te
neo cras hora terciarum aperiam ei portas ciuita
tis conubre 7 dabo eam regi fernando quibus di-
ctis disparuit. euigilās ergo a somno p̄dictus ep̄s
assyanus bono mane conuocauit clericos 7 omēs
habitātes in ciuitate. dixitq; eis que viderat 7 au-
diuerat diem et horam signatam apertionis co-
nubre 7 sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc
p̄dictus rex cepit p̄dictam ciuitatem 7 fecit militē
p̄dictum rodericum de viuar in maiori mesquita
conubre cingendo sibi ensem et dando ei pacem in
ore 7 fuit vocatus ruidas et reuersus est rex p san-
ctum iacobum in terram suam cum honore.

Vincunt xp̄iani 7 capiunt ac destruunt pluri-
ma loca p regem fernandum magnum 7 efficit tri-
butarius rex toleti.

Cxuagesimum secū

dum bellum inter saracenos et xp̄ianos
accidit anno dn̄i Millesimo. xliiij. Tūc
p̄dictus rex fernandus magnus congregato exerci
tu suo magno ad pcurrendam terram saracenorū
conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala
eueniebant xp̄ianis sc; gormatio vadū regis agni
leram barbinguā ribam sanctū moram et multas
alias turres. Unde speculabant saraceni propter
quas xp̄iani erant discooperti cum intrabant ter-
ram illam q̄s oēs destruxit. Destruxit etiam plura
alia fortalitia que erant in valle de bargeterus et
in circuitu tirazone vsq; medinā celi 7 exinde venit
in cantabriā 7 expulit inde saracenos posuitq; eā
sub dn̄io suo 7 omnia montana ouen destruxit igne
et ferro. Et exinde venit toletum 7 perimit pluri-
mos saracenos 7 captiuauit destruxitq; talaman-
cam. alcalam ozedam et lucratus est plurima alia
loca regni toleti 7 multitudinē diuitiarū que om
nia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit su
per gnadal 7 faiariā 7 obsedit eam nec requies da
batur habitantib; in ea p̄ multitudine ingenuorū
et machinarum quare illi saraceni habuerūt mit
tere nuncios suos ad regem toleti vt liberaret eos
bello vel donis. Rex ergo ille Almaymon multitu
dinem auri 7 argenti multosq; pannos p̄ciosos mi
sit regi fernando petens treugas vt venirent ad eū
secure ꝙ ei concessum. Venit ergo rex ille saracen9
et factus est vasallus regis fernandi sic ꝙ quolibet
anno dabit ei parias 7 reuersus est rex fernandus
in terram suam cum magnis diuitijs 7 honore.

Vincunt xp̄iani p regem fernandum magnum
et efficit tributarius rex hyspaleñ. ac defert corp9
beati ysidori in ciuitatem legioneñ.

Cxuagesimū tercium

bellū inter saracenos 7 xp̄ianos accidit
āno dn̄i Millesimo. l. Tūc p̄dictus rex
fernandus magnus congregato exercitu suo venit
in portugaliā 7 obsedit montem maiorem vbi plu
rima damna recipiebat conubra 7 tam fortiter ex-
pugnauit eā machinis suis 7 breui tp̄e habuit eaz.
Ibi apparuit strenuissim9 miles ruidas de viuar
qui vadens vt obseruaret colligētes herbam tres
lites saracenoruz deuicit. Mouit ergo rex illustris
exinde exercitum suū in algarbium comburens et
destruens quicquid inuenire poterat captiuando
destruendo 7 occidendo saracenos quousq; perue-
nit ad ciuitatem hyspaleñ. Et tunc benahamech
alimucanus rex hyspaleñ. vidēs predam 7 magna
damna que p suum regnum rex fernandus facie-
bat misit ei nūcios suos cum magnis diuitijs 7 fa
ctus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet
anno. Rex aūt fernandus habito consilio suoruz
recepit eum in vasallum 7 dona petiuitq; ab illo re
ge saraceno corpora sanctarū iuste 7 ruphine. Si
volebat eius amorē habere. Respondit rex sarace
nus ꝙ nesciebat vbi erant illa corpa. Veruntñ ꝙ
si ipse sciret vel quicūq; alius ꝙ sibi placebat 7 nō
solum illud sed in omnib; alijs in quib; sibi posset
complacere. Et tunc reuersus est rex fernādus sa-
moram cum magnis diuitijs 7 honore et popula-
uit eandem ciuitatē que a tp̄e almanzor destructa
fuerat. Et ex illo loco misit duos ep̄os scilicet legi
oneñ. 7 astoriceñ. et comitē miniū ac duos diuites
viros ad regem hyspaleñ. p honorabilib; illis cor
poribus sanctarū iuste 7 ruphine. Qui cum pue-
nerunt ad p̄dictam ciuitatē hyspaleñ. recepit eos
ille rex saracenus cum honore et exposita ambasia
ta rex habitu suo cōcilio rñdit ꝙ de corporib; illis
nihil sciebant. Veruntñ ꝙ darent eis parias. Ep̄i
aūt illi cum sancti viri steterunt in orōne trib; die
bus 7 ieiunijs quib; sic in orōne pmanentib; appa
ruit sanctus ysidorus dicens eis. Serui dei nō est
voluntas dei ꝙ corpa beatissimarū virginū iuste
et ruphine extrahant ab hac ciuitate qr hec ciui-
tas debet cōqueri a xp̄ianis 7 vult ꝙ hic maneant
p consolatione eorū. Sed deus habet p bono sem
per vestram sanctitatē 7 ꝓpter honorē regis fernā
di a quo recepit multa seruitia ꝙ deducatis corp9
meum in ciuitatē legioneñ. et cum audiuerunt ti-
muerunt timore magno 7 steterunt p aliquā mo-
ram attoniti 7 muti ꝓpter magnā claritatē 7 sen-
tientes mirabilem 7 nō assuetum odorē 7 tunc san
ctus ille confessor ysidorus fecit signū crucis sup
eos 7 statim redierunt in seipsis 7 interrogauerūt
eum quis esset. Qui rñdit ego suz ille ysidorus qui
fuit archiep̄us hyspaleñ. tunc facta gratiarū actio
ne petierunt ab eo ꝙ eis ostenderet locum sepultu
re et ostendit eis dādo certa signa eis quō iacebat
in sibilia veteri 7 disparuit ab oculis eoꝝ. Illi vo
venerunt ad regem dicentes ꝙ volebant ei osten-
dere qd̄ petebant placuit regi 7 venit cum militib;
suis ad locum signatū 7 fodiētes p̄sente rege inue-
nit sepulchrū sancti confessoris 7 aperientes sepul
chrum exiuit odor mirabilis in modū aluusqui et
balsami qui ꝓfuit in salutē nō solum xp̄ianoꝝ sed
etiā saracenorū 7 extracto corpe honorifice inuol-
uerunt ossa illa nobilibus pannis 7 rex ꝓpter mi-
raculum qd̄ viderat doluit de concesso 7 voluit ac
cipere illud si potuisset. Sed cū hec cogitauit am-
plius corpus illud videre nō potuit 7 motus est in
tellectus ei9 in aliud sic ꝙ obliuioni tradidit que
cogitauerat et post hec mouerunt se ep̄i ac alij am
basiatores cum precioso illo corpore p viam suam
plurimis miraculis chorușcando. 7 cum puenerūt
legionem et rex fernandus sciuit. iuit ad eos cū so
lenni ꝓcessione. 7 cum magno honore posuit illud
sanctum corpus in quodam monasterio quod ip̄e
fecerat in monumento aureo sup altare maius et
extūc ecclesia illa vocata est sanctus ysidorus quā
dotauit lapidibus p̄ciosis auro et argento ac plu-
rimis possessionibus. Est aūt monasterium illud
quod ego vidi canonicarum regularium vbi sunt

sepulture multorum regum quorũ ymaginẽs tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

Uincunt xpiani ꝑ regem fernandum magnum et subiugatur celtiberia 7 carpentania ac liberatᷓ hysponia a subiectione imperatorum romanorũ.

Ctuagesimũquartum bellum inter saracenos 7 xpianos

accidit circa p̄dicta tp̄a. Tunc enĩ p̄dictus rex fernandus magnus ad requisitionẽ regine dñe saucie vxoris sue congregauit exercitum suum magnũ contra saracenos carpentanie 7 celtiberie que sibi rebellauerant deditq; ei p̄dicta regina de suis thezauris magnas diuitias ꝓ stipẽdijs militum. Cum ergo p̄dictus rex ꝑuenit ad terras illas intantũ confregit illas 7 tot saracenos occidit et captiuauit ꝙ ꝑ vim 7 contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutẽ. et reuersus ẽ in terrã suã cum magnis diuitijs et honore dedit q; regine in recõpẽsationẽ eorum que sibi ꝓ exercitu suo dederat omnes parias illorum saracenorũ. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris indirectum vsq; mare cesarauguste quod est mare mediterraneum 7 ex flumine ybero vsq; ad regnũ morcie vocatur carpentanea. Iste rex fernandus liberauit regnum ne esset subiectũ impatori nec recognosceret superiorem in tp̄alibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetᷓ in generali hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatꝰ ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret ꝓ ingressu beatitudinis eterne qui venit añ corpus beati ysidori 7 genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dñe ihu xp̄e cuius est oĩs potestas 7 omne regnum q2 tu es rex oĩm regnorum. et rex oĩm gentium. dñe reddo tibi nunc regnũ q̄d mihi dedisti ⁊ peto ꝓ mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cuius nõ est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis 7 abstulit coronã quã tenebat in capite et posuit eam sup altare 7 indutus est cilicio circa carnem. et iterum fecit orõnem ad deum 7 absolutus est a ep̄is de peccatis suis 7 statim ibi recepit vltimã vnctionem sparsitq; cineres sup se 7 p̄cepit se deduci in peregrinationẽ ad sanctã mariã de almasam que est ꝓpe cabesom vbi nouẽ dieb; stetit 7 appropinquãte morte fec̄ se deduci in cabesom 7 ordinato testõ suo diuisoq; regno trib; filijs sc3 Saucio alfonso 7 garsie post penitentiã lachrimabilẽ trium dierũ die quarta que fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictione filijs suis migrauit ad dñm sepultus est in ecclesia sancti ysidori ciuitatis legioneñ. iuxta patrem suũ quem ipse deonã fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. et sex mensibus 7 successit ei in regno castelle Saucius filius eiꝰ primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

Uincunt xpiani et efficitᷓ tributarius rex cesagarustanus ꝑ regem saucium castelle 7 quõ ꝓditorie ꝑ vellido dolpho occiditᷓ rex iste saucius secundus rex castelle.

Ctuagesimumquintum bellum inter saracenos 7 xpianos

accidit anno dñi Millesimosexingentesimoseptuagesimo. Tunc p̄dictus rex Saucius videns ꝙ rex fernãdus pater suus ꝓ honore fidei xpiane conquestauerat ꝓuincias portugalie 7 lucitanie hyspaleñ. corduheñ. toleti celtiberie 7 carpentanie suntq; reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit sup ciuitatem cesaragustanam 7 obsedit eam ac cum ingenijs 7 machinis pluribus de die 7 nocte ea3 fortissime expugnabat ꝓpter quod post multa damna que receperunt saraceni rex ciuitatis misit regi Saucio multitudinem magnã auri 7 argenti ac lapidum p̄ciosorum et factus est eius vasallus cum tota terra sua 7 tributarius cum omnibus eius sic ꝙ quolibet anno darent ei certum quid 7 firmata hac pace. Reuersus est rex saucius in terrã suã cum diuitijs 7 honore. Iste rex saucius nõ fuit contentus de diuisione regnorũ quã fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habendi omnia regna. licet penam ꝑditionis posuisset pater cuicunq; eorum frangẽti dispositõnem eius. Congregauit exercitum magnum. et iuit. Primo contra regem garsiam fratrẽ eius qui erat rex portugalie 7 galecie. Et post plurima bella deuicit eum 7 captum carcerib; mancipauit. Deinde bellauit cõtra regem alfonsum fratrem suum qui erat rex legionis 7 deuicto eo in cãpo atq; capto posuit eum etiã in carceribus. licet pluribus aliquorum fuerit solutus cum conditione ꝙ efficeretᷓ monachus 7 sic factum est. q2 in monasterio sancti facũdi accepit habitum monachalem sed nõ permansit quia dimisso habitu recessit 7 venit ad regem alymaymon toleti cum quo moratus est honorifice vsq; ad mortem fratris sui regis saucij. Sicut ergo mãsit rex saucius rex castelle legionis 7 portugalie. sed adhuc non contentus voluit capere Samorrã qua3 dederat pater suus sorori sue dñe vrrace. Uenit ergo sup eandem ciuitatem 7 post plurima bella exiuit ꝓditor quidam de ciuitate qui dicebatᷓ vellido dulpho qui factus priuatus regis quia ꝓmisit sibi dare modum quõ ciuitas caperetᷓ. Rogauitq; regem die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq; ciuitatem 7 ꝙ ei ostenderet locum ingressus Cum ergo iuissent 7 cum rex locum vidisset descẽdit ab equo circa flumen vt solaciaretᷓ. tradiditq; venabulum quoddam deauratum quod manu gestabat p̄dicto vellido dulpho ipse vero secessit ad secreta nature que cum ꝓditor ille ex aduerso cerneret inclinatum percussit regem per spatulas sic ꝙ venabulum ꝑ pectora eius exiuit subito fugiẽs recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic proditorie moreretur Iacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis. Rex alfonsus quia rex garsias mortuus etiam fuit in vinculis vt plenius ista cõtinentᷓ in generali hystoria hyspanie.

Uincunt xpiani ꝑ regem alfonsum sextũ 7 ostẽditur confirmatio iuramenti in libertate.

Ctuagesimũsextu3 bellum inter saracenos et xpianos acci-

dit ãno dñi Millesimooctuagesimotercio. Tunc predictus rex alfonsus sextus qui dictꝰ fuit brano post morte3 regis saucij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omnia regna eius pacifice 7 in tãta pace 7 iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidiũ hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate

sed nunquam eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum contra quecunque contrarium cuius audiret quod erat obsessus a rege corduben. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum. Cum ergo cognouit rex corduben. quod rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in elias timore magno percussus fugit et tunc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenens in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum et circundatum quingentis milibus armorum sicut et ipse tenuerat eum in ciuitate toleti ne videret iuramenta seruare que fecerat. Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis corduben. cremantes et destruentes villas loca et castra ac quecunque inuenire poterant et reuersus est rex alfonsus in terram suam cum diuitijs et honore.

Uincunt xpiani et efficiuntur tributarij omnes saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimumseptimum

bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tercius rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantum timorem incussit saracenis quod omnes saraceni tocius hyspanie facti fuerant tributarij.

Uincunt xpiani et imponitur nomen roderici de viuar Cid ad ruidas campeatore.

Octuagesimumoctauum

bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tercius rex castelle misit rodericum didaci qui a quibusque regibus quos deuicerat vt supradictum est fuit cognominatus lingua arabica Cid quod idem est quod dominus ad regem hyspalen. corduben. et granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia et inimicicia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspalen. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate quod non bellaret contra regem hyspalen. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit et destruxit vsque ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cum cognouit predictus adruidas congregauit omnes saracenos et xpianos quos tunc habere potuit et iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei quod non exirent contra illa propter eum nec propter alios sibi similes. Quo audito cogitauit quod non esset ei honor si non committeret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et durauit bellum ab hora terciarum vsque ad sextam horam et ceciderunt multi ex parte regis granate ac deuicit eos fugieruntque per vim a campo saraceni et cepit in bello comitem garsiam ordoneum et alios milites qui iuuabant saracenos tenuitque eos in vinculis tribus diebus et tribus noctibus. et dimisit eos. precepit ergo victoria habita spoliari campum et reddidit predam quam portabat regi hyspalen. sic vt vnusquisque cognosceret que sua erant et reuersus est ad regem alfonsum cum magnis diuitijs et honore et cum parijs predicti regis hyspalen. Et extunc saraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

Uincunt xpiani et capiuntur septem milia saracenorum per Cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Octuagesimumnonum

bellum inter saracenos et xpianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum in vandalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi saraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormaciun et fecerunt in terra illa multa mala et damna. Cid autem ad ruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito damno quem saraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et duxit secum preter alias diuitias septem milia saracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione. vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris erisque diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum saracenorum quod iacet super henares et dicitur castreyon gentes vero sue percurrerunt terram illam vsque guadalfaiariam. Et congregatis omnibus spolijs quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita saracenis precio trium milium marcharum argenti.

Uincunt xpiani et capitur alcozar per Cid campeatorem.

Nonagesimum bellum

inter saracenos et xpianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid ad ruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum saracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias. et istud factum magnum intulit timorem saracenis omnibus terolij et calataiubij propter quod scripsere regi valentie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

Uincunt xpiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Nonagesimumprimum

bellum inter saracenos et christianis accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valentie vidit supradictas literas et misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus alijs gentibus illius frontarie veneruntque supra locum de alcozar. et obsederunt ibi ipsum Cid ad ruidas campeatorem cum militia sua tenueruntque ibi eum obsessum tri-

bus ebdomadib⁹ ⁊ abstulerūt ei aquā. gentes aūt quas cum habebat in numero erāt pauce quia solum erant quadringenti equites ⁊ tricēti pedites. Uidens aūt ꝙ aquā ꝑdiderant die quadā parauerunt arma sua ⁊ armauerūt se secretissime ⁊ subito apertis ianuis exeuntes irruerūt viriliter in saracenos ex inspirato. Sed ⁊ illi videntes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt ⁊ statim factum est p̄lium magnum cecideruntq̄ plurimi saraceni. Sed ⁊ inter cetera strenuissima que ibi fecit. Ipse ad quendā militem saracenū feriens ense nudo diuisit in duas partes vt equum suū daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo ⁊ vnum regem illorū duorū qui dicebat̄ feris ꝑcussit letaliter ꝓpter quod dedit terga. Alius vero rex qui dicebat̄ gnalue fuit etiam ꝑcussus in capite a martino antolines milite strenuo propter quod etiam dedit terga. Uidētes ergo saraceni ꝙ reges fugiebant ⁊ omnes ipsi timore ꝑcussi relicto campo fugierunt ⁊ secuti sunt eos xp̄iani occidentes ⁊ vulnerātes eos sine numero quousq̄ ꝑuenerunt ad portas terolij ⁊ calambūj quia rex feris fugit terolium ⁊ gnalue calatambiū ⁊ inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum ⁊ expoliauerunt campum vbi multas diuitias inuenerunt ⁊ inter cetera de equis saracenorū postq̄ congregauerunt eos quia erant sparsi inuenerunt quingentos ⁊ decem deferunt de equis xp̄ianorum .xv. ⁊ intrauerunt castrū suum de alcozar cum magnis diuitijs leticia ⁊ honore de equis vero quos habuit ꝓ parte sua virtuosus Cid misit .xxx. cum sellis ⁊ frenis ⁊ singulis ensibus pendentibus ex arzonib⁹ in donum regi alfonso castelle predicto vt haberet amorem eius quia iratus erat ab eo vt supradictum est.

Uincuut xp̄iani ⁊ fugat̄ rex denie ac comes cromani capit̄ ꝑ Cid campeatorem.

Unagesimumsecundum

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimooctuagesimooctauo. Tunc p̄dictus Cid campeator cum esset eius timor sup̲ omnes saracenos cesar augustanos valentinos ⁊ sup̲ omnes illarum parciū acceptis electis militibus suis iuit ad ꝑcurrādā terrā saracenorū ⁊ ꝑuenit vsq̄ ad locum qui dicit̄ huerta ⁊ vsq̄ ad montem aluanū spacio quinq̄ dieruz et exiuit sonus eius inter omnes saracenos ⁊ xp̄ianos. ꝓpt̄ qd̄ comes remon berengel barchinonēn̄. qui in sua recōmendatione habebat illos saracenos cōiūctus fuit beualphaie regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secuti sunt p̄dictum Cid campeatorē cogitantes ꝙ ab eorum manib⁹ euadere nō posset ipse aūt ad tunc deducebat magnam p̄dam. ꝑuenerūt ergo ad eum nupmar de tonar nec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciantis ꝙ nihil ducebat de suo ⁊ ꝙ dimitteret eum in pace. Uidēs ergo virtuosus Cid eorū sup̲biam qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter et ceciderunt multi ex parte aduersa. Alij vero quasi innumero fuerunt vulnerati ⁊ deuicit eos cepitq̄ predictum comitem vnū ⁊ lucratus est illa vice ensem qui dicebat̄ colada. Sed post terciū diē virtuosus Cid liberauit comitem p̄dictum ⁊ remisit eum ad partes suas cum duobus militibus.

Uincunt xp̄iani et fugat̄ iterum rex denie per Cid campeatorem.

Unagesimumtercium

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimooctuagesimo nono. Tunc p̄dictus benalfaie vna cum p̄dicto comite remon venerūt cum multitudine graui ⁊ obsederunt castrum de Almenar regis cesaragustani qui erat valde confederatus ipsi Cid campeatori misit ergo rex cesaragustanus ꝓ Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit sup̲ eos ⁊ cōmissuz est durum bellū effusaq̄ est multitudo sanguinis. ꝟ finaliter vicit eos Cid qui nūq̄ victus fuerat ⁊ fugierūt a campo rex abenalfaie. ⁊ p̄dictus comes secutusq̄ est eos per tres leucas occidens ⁊ vulnerans plurimos eorum ⁊ reuersus est cum multitudine captiuorū ⁊ cum magnis diuitijs ⁊ honore in ciuitatē cesaragustanam vbi honorifice ⁊ cum magna leticia fuit receptus

Uincūt xp̄iani ⁊ capit̄ castrum de rudea ꝑ Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus ⁊ ciuibus castelle.

Unagesimumquartum

bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimononagesimo Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tercius rex castelle venit in succursum cuiusdā vasalli sui saraceni contra vnū wandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est ꝓpe cesaragustā. Saracenus aūt ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suuz cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens ꝙ volebat dare castrum p̄dicto regi alfonso ⁊ exiuit colloquendo cum rege inuitauitq̄ eum ad prandium intra castrū sed rex nō acceptauit conuiuiū illuminatus a deo q̄r erat conuiuiū ꝓditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiū p̄dictus infans ⁊ comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi sunt lapidibus quod factum nimis displicuit regi ⁊ cogitando vituperium quod sibi fecerat ille saracenus misit ꝓ Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius ⁊ recepit euz rex honorifice. Narrauitq̄ sibi damna que receperat ab illo saraceno. Tunc pepercit ei ⁊ inuitauit eum ꝙ veniret secum in castellam sed noluit acquiescere quousq̄ concessit sibi sequentia sc3 ꝙ cum aliquis nobilis haberet exiret de regno ꝙ daret̄ eis spacium .xxx. dierum. Secundo ꝙ nihil faceret contra aliquez nobilem nec ciuem nisi primo esset exauditus sicut deb3 esse de iure. Tercio ꝙ nihil faceret contra foros ⁊ priuilegia ad bonos vsus villarū et locorum. Quarto ꝙ nō faceret impositiones inordinatas. Quinto ꝙ si contra hec faceret ꝙ ꝓpter hec tota terra possit rebellare ⁊ eleuari quousq̄ fieret emenda ꝑ regem q̄ omnia rex concessit sibi ⁊ iterum inuitauit eum ꝙ secum veniret. sed ipse noluit quousq̄ vindicaret ipsum de illo saraceno proditore. Regraciatus ē ergo rex alfonsus sibi et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum p̄dictum ⁊ in tanta pressura posuit eum quousq̄ moriebant̄ fame nec poterant iam bellare pre fame ⁊ volebāt sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicat regem cepit ergo virib⁹ castruz et captiuauit saracenum illum aliuofalas ⁊ omēs qui erant cum eo omnes occidit preter aliuofalas

proditore 7 aliquibus suis quos misit regi alfonso placuit ergo regem cum vidit presentem siue donum ipsius Cid campeatoris 7 fecit magnaȝ iusticiam de isto proditore 7 socijs eius 7 regratiatus est ipsi Cid quia vindicauerat eum.

Uincunt xpiani et fugatur rex denie et capitur rex aragonum p Cid campeatorem.

Unagesimũquintũ

bellum inter saracenos 7 xpianos accidit ãno dñi Millesimonogesimoprimo Tunc pdictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie q cum rex ille sciuit doluit valde 7 misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cũ quo erat federatus q veniret ad adiuuandum euȝ contra Cid campeatorem qui etiam dolens quia cum intrauerat terram suam sitr cõgregauit exercitum suum et ambo reges venerunt sup eum qui erat edificando quoddã castrum sup modella qd dicebat alcola parauerũt ergo ibi acies suas 7 commissum est durum bellum 7 ceciderunt multi. sed finaliter habuit victoriaȝ Cid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum multis comitib 7 militib suis. Alij vero dederũt terga 7 cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia 7 honore receptus fuit a rege 7 filijs eius. Sȝ virtuosus Cid cõpatiẽs regi petro 7 suis militibus quia xpiani erãt soluit eos et permisit eos ire libere in terram suaȝ Et post hec venit Cid campeator in regnum cuȝ diuitijs 7 honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditq sibi multas villas et castra ac priuilegia q quemcunq locũ caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario 7 successorum suorum.

Uincunt xpiani 7 capiũt toletum ac plurima loca p regem alfonsum sextum.

Unagesimũsextum

bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi Millesimonagesimoquinto Imperante heinrico 7 sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc pdictus rex alfonsus brano tercius Rex castelle congregauit exercituȝ suum magnum 7 venit sup toletum. Erat eñ iam solutus a iuramento quod fecerat alymaymon regi toleti pter eius mortem et filij sui ysen. Uenit ergo pdictus rex 7 cogitauit quomodo capere posset ciuitatem illam tammagnam 7 tamfortẽ et recordatus est verbi quod audierat cum esset sub arbore in orto regis predicte ciuitatis quando erat cum predicto rege alymaymon. Querebant eñ inter se cõsiliarij predicti regis ipso pñte rege quomodo posset capi ciuitas illa tamfortis 7 respondit vnus illorum q nõ poterat capi nisi septem annis esset obsessa sic q nulla puisio posset intrare et tunc in octauo anno posset capi p fame. Istud verbum audiuit rex alfonsus. licet ipsi cogitarent q dormiebat. sic ergo cum venit ex hoc verbo abstulit eis panem 7 vinum 7 fructus p quatuor annos. et hoc vndiq p totam terram 7 tenuit eam obsessam alijs quatuor annis ex quadruplici parte ciuitatis 7 cum intra ciuitatẽ esset populus sine numero defecerunt eis iam victualia 7 sub quibusdã pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mẽsis may. 7 capta ciuitate illa que quondam fuerat honor 7 gloria gottorũ exiuit inde 7 percurrit omnes terras circumquaq 7 cepit tunc sanctam Eulaliam maquedã albanam argancam scalonã ozedam butragam ateusiam ozaman berlangã 7 medinam celi. 7 plurima alia loca 7 reuersus est toletum vbi collocauit thronum suum 7 fecit ibi habitationeȝ suam 7 facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria 7 fecit q eligeretur archiepus qui esset primas hyspaniarũ et dotauit ecclesiam illam pluribus villis castris locis 7 possessionibus honorifice sicut 7 nunc est 7 in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex 7 regina de thesauris suis 7 posuerunt in illa ecclesia reliquiaruȝ multitudinem quas habebant pter quas venerandas 7 indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepatu certis tẽporibus anni.

Uincunt xpiani cruce signati transeũtes in terram sanctam et capiunt ciuitates nicia 7 laudicia

Unagesimumsepti

mum bellum inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi Millesimononingẽtesimoseptuagesimo sedente in cathedra petri vrbano scdo pdictus papa ãno dñi Millesimononagesimosexto. apud clarum montem aluernie in mense nouembris concilium celebrauit vbi exposita ẽ miseria ciuitatis hierusalem dedecus xpi 7 obprobrium nunciat consiliũ 7 auxilium postulat. Unde occidentis ppli innumerabilis multitudo duces comites 7 nobiles ignobiles diuites et paupes epi clerici 7 religiosi senes pueri 7 puelle dolentes loca sancta phanari a gentibus 7 thurcis ab appulia prouincia lingua occitana hyspania Acquitania britania normania Schocia flãdria frãcia germania lothoringia borgondia lombardia. alijs prouincijs regnis 7 terris nullo vnq angariante sed omnes pari fide 7 voto 7 deuotione iniurias xpi vltum ire se parantes signo crucis signati pace firmissima vbiq terrarũ composita de terris suis egredientes nullum in tanta multitudine regem habentes nisi xpm sepulchruȝ ipsius tanto tpe sub seruitute redactum ponũt reddere libertati 7 quanto quiscunq prior erat prius ad mundi militiã tanto erat prior modo ad dei militiam exercendã. Iudeos vero in vrbib quas transibãt credere cõpellebant vl trucidabant. Uñ multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alij credere se simulantes post ad iudaismũ relabant. Et si queratur quis incitauit pdictum vrbanũ papam vt crucẽ pdicaret 7 quis tantã multitudinẽ cõmouit Respondet q hoc venit ex inspiratiõe diuina que facta fuit cuidam pauperi religioso viro gallico q dicebat petrus heremita. qui cuȝ pegrinaretur in sanctum sepulchruȝ videns loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. videns etiã venerabilem symonem ciuitatis patriarchã cum subditis suis viliter 7 cum omni abiectione 7 pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemẽter 7 cepit anxius contristari 7 cogitare si cõmode posset afflictis subuenire. Cum aũt quadaȝ nocte dñice resurrectionis in ecclesia lachrymis 7 orõnibus dño supplicans pernoctaret longo vigiliaruȝ labore fatigatus supra pauimentum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dñs autem ihs xpus apparuit ei in somnis iniũgens ei legationem ad dñm papam 7 ad principes

occidentales ꝓ liberatione terre sancte quã legationem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam ⁊ omnes alios principes xp̄ianos cũ lr̄is predicti patriarche ⁊ aliorum fidelium hierosolimis commorantiũ. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita. Erãt autẽ huius sancti exercitus eminentiores Adamarus podieñ. ep̄us Godefridus dux lothoringie Eustacius ⁊ baldonius frẽs eius Robertus comes flandrieñ. Rodolfus comes meteñ. Hugo magnus frater regis francorum Stephanus comes blesensis Raymũdus comes tolose ⁊ sancti egidij Bestimõdus dux apelie Robertus comes normanie. Anshelmus de aboldumunte Raymũdus torene. vertur autẽ ꝙ sit ruidas campeator fuerat inuitatus ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝓpter eius magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege alfonso contra saracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur. sed ab illo cõuiuio facto excusauit, exposita etiam sua sancta occupatione ⁊ credunt tunc trãsfretasse plusq̄ ducenta milia xp̄ianorum inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferens atq̄ damna vna die rugitum leonis a serpente circũligati audiuit qui socijs dissuadentibꝰ accedens audacter serpentem truncauit leonem liberãdo cuiꝰ rei leo immemor eundem sequit̄ vt leporarius ⁊ q̄diu in illa terra fuit multa fecit ei conmoda in venationibus ⁊ bellis ⁊ quacunq̄ vidit dn̄o aduersari subito prosternebat nec dn̄o redeunte in naui positum derelinquere voluit sed nautis nolentibꝰ eum recipere vtpote animal crudele secutus est dominũ suum natando ꝑ maria quousq̄ defecit. Anno ergo p̄dicto scilꝫ Millesimononagesimoseptimo exercitus dn̄i fines paganorum attigit ⁊ factũ est primum bellum magnum cum saracenis ad põtem fluminis pharphar nono kalẽdas marcij vbi multo saracenorum sanguine effuso victi sũt a xp̄ianis. Et capte sunt ciuitates Nicea ⁊ laodicia et licet essent tanti in exercitu tanta fuit rerum oĩm habundantia vt aries vno denario. bos vero tm̄ nummis duodecim venderet̄.

Vincunt xp̄iani et capit̄ antiochia.

Nonagesimumoctauum

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno predicto scꝫ Millesimononagesimoseptimo. Cum em̄ exercitus dn̄i predicta obtinuisset loca ⁊ in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓfectus inde varijs transcursis regionibus ⁊ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mense septembri ante ciuitatem antiochie. Nam que tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autẽ ꝑ menses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarent ⁊ varijs tribulationibꝰ essent oppressi videlicet fame frigore yemalibus ymbribus ⁊ multimodis egritudinibus ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate commorãtibꝰ sibi illatis parum ꝓficiscent nec vllis bellicis instrumẽtis contra munitissimã ciuitatem p̄ualerent. Respexit deus afflictionem populi sui ꝑ quendam fidelem xp̄ianum in ciuitate sub infideliũ dominio commorantẽ qui de nocte ꝑ scalam dn̄m boamundum principem tarentinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce noĩe Acciano cum alijs fere .xj. milibus quibusdã alijs vinculis mancipatis ciuitatem nobilem multarum ꝓuinciarum a diebus antiquis metropolim ⁊ mediatricem diuino munere possederunt.

Vincunt xp̄iani ⁊ fugat̄ corboranus cum exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenit̄ lancea qua ꝑforatũ fuit latus xp̄i in cruce

Nonagesimumnonũ

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit ãno domini Millesimononagesimo octauo. Capta em̄ antiochia vt p̄dictum est mox superuenit Coroboranus magno cũ exercitu paganorum ⁊ xp̄iani obsident tantaq̄ fame afflicti sũt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent media ergo purgente, ⁊ fame intolerabili cõpellente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad p̄lium coacti sunt exire lancea dn̄i sancta qua latus eius in cruce fuerat ꝑforatum q̄ paulo ante sub terra ꝑ reuelationẽ reperta fuerat eos pro vexillo precedente exercitu xp̄ianorũ innumeram infidelium multitudinem audacter ingrediens et brachio extento viriliter pugnãs diuino ꝓtectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit alijs gladio trucidatis alijs terga vertentibus equorũ velotium p̄sidio fuga elapsis expoliauit ergo campum exercitus dn̄i ⁊ tãtũ auri et argenti equorum ⁊ victualium copiam inuenerunt vt omnes cumulatu diuitijs ⁊ victualibus supra modum habundantes cum hymnis et laudibus ciuitatem ingressi dn̄o ꝓ tanta victoria gratias retulerunt lancea vero xp̄i fuit ꝑ hunc modum reperta. Apparuit em̄ sanctus andreas cuidam rustico ꝓuinciali, dicens. veni ostendam tibi lanceam xp̄i. ⁊ rusticus isdem capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso p̄sente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitantibus aũt ꝑlerisq̄. quidam bartholomeus noĩe xp̄o sibi apparente certificatus ignem licet pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea ⁊ sic exercitus dn̄i fiduciam habẽs in xp̄o et lancea a tꝑe ap̄lorum inuisa intrepidus processit.

Vincunt xp̄iani cruce signati ⁊ capitur ciuitas sancta hierusalem.

Centesimum bellum

inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimononagesimonono. Tũc exercitus dn̄i dominium ciuitatis antiochie boamundo p̄dicto concedentes ordinatis ecclesijs et clero ac patriarcha et stipendijs vnde sustentari possint. Siriciq̄ ꝓficiscentes marchiam et barrã multaq̄ castella regionis illius expugnant tanta fame afflicti ꝙ corpora saracenorum fetentia edere compellunt̄ et inde ꝓfectus exercitus dn̄i ad interiora sirie larga dei manus refocillatus ⁊ est tandem montana hierosolimorũ conscendens añ sanctam ciuitatem peruenit tentoria figens ⁊ castra s'm militarem disciplinam collocans ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Est aũt hierusalem ciuitas in montanis sita riuis fontibus ⁊ siluis carens excepto siloe vbi aqua sufficienter habetur. legit̄ ꝙ priusq̄ exercitus dn̄i hierusalẽ applicuisset quadam columba desuper exercitu p̄dicto volãs ab accipitre grauiter plagata est. circa quã reperte sunt lr̄e quas deferebat talis sententie. Rex

acharon duci Cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa contra quã p te et p alios defendas tuam legem indica idem vrbibus alijs. Erectus ergo petrarijs et alijs bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes parum in principio pfecerunt. quibusdã etiã ex nostris sagitarũ ymbre grauiter sauciatis. Alijs vero molarium immissione pemptis machinis etiã ligneis ex magna parte igne succẽsus ab his qui in ciuitate erãt maxime ledebantᵉ. Dum etiam in eadem obsidione p victus et etiam aque penuria laborarent ex conducto cõi omnes quotidie nudis pedibus orando septem diebus circuierũt ciuitatem. Tandem die octauo qui fuit ydus iunij feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi ⁊ crucis signo muniti pmpto animo pro illo parati mori qui p ipso eodẽ die mortuus est Strenui dñi pugiles scalas muris immittẽtis p sagittas et spicula p lapides desuper venientes et ingẽcia saxa p gladios et lanceas ⁊ ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalẽ a xpianis capitur et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorũ vsq ad equorum genua equitarent sic diuino munere ciuitas sancta hierusalẽ a xpianis capitᵉ et libertati eorum est reducta que p annos circiter. ccc. sexaginta. postq̃ scõa vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immundis saracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro dño ihu xpo patriarchã latinum et tam clerum q̃ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militem strennuũ et virum deo ⁊ hominibus acceptũ dñm ciuitatis vnanimiter eligerunt qui licet ciuitatis administrationem ad multarum pcum instantiam suscepisset p reuerentia tamen xpi ⁊ cordis humilitate noluit rex appellari nec coronam aureã deportare vbi dñs noster spinis coronatus fuit pro nostra redẽptione.

Vincunt xpiani cruce signati cesis centum milibus saracenorum.

Centesimumprimũ

bellum inter saracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus a captiõe sancte ciuitatis hierusalem. Tunc enĩ cum principes de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorũ cũ centum milibus equitum et. cccc. milibus peditũ ad bellandos xpianos ascalonã venit quibus exercitus dñi in quo nõ erant nisi quinq milia equitum et. xv. milia peditum occurrens deo p eis pugnante et nube ab estu solis ptegẽte saracenos solo impetu territos piectis armis eos in fugam cõuertit et in hoc bello facto. vj. kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsq ad duo milia suffocantᵉ eorum vero qui in mari et inter spineta cõsumpti sũt numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus dñi in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad pria cũ honore sũt reuersi.

Vincũt saraceni in hyspania ⁊ occiditᵉ infans saucius alfonsi. perditᵉ concha et plurima alia loca et destruuntᵉ omnia balnea regni.

Centesimumsecũdũ

bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit supradicto ãno dñi Millesimononagesimonono. Tunc rex alfonsus sextus tercius rex castelle de quo dictum est supra cõsilio Abenhabet regis hyspaleñ. cuius filiam caydam nomine ceperat in vxorẽ factam christianam que vocata fuit maria vt nihil eẽt i hyspania q̃d eis nõ subiugaretur misit in affricam pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores ⁊ placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso et misit ei militiam magnam illorũ quibus prefecit capitaneum vnum Algnaselum suũ maiorem qui dicebatur halyabenaxa. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim et reuersi sunt in optatẽ partem quia congregati sunt cum alijs saracenis et expugnauerunt regem hyspaleñ. qui dederat filiam suam in vxorẽ occulte christiano ⁊ q erat amicus regis christiani. Venerunt ergo contra predictũ regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiam ille saracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cũ sua multitudine graui contra terram regis alfonsi et obsedit hucles. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirmus et doluit vehemẽter quia nõ poterat ire in persona contra eos sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa p dicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans donus sanxius alfonsi ⁊ erat adhuc puer ⁊ cũ eo misit comitem donum garsiam de cabra qui nutriret eum et multos alios comites et nobiles cũ exercitu magno et venerunt prope villesium. Cũ ergo saraceni obsedentes viderunt christianos dimiserunt obsidionem et venerunt contra eos ⁊ ordinatis aciebus commissum est durum bellum et permittente deo ac peccatis forte exigentibus victi fuerũt christiani ⁊ ibi vbi maior erat potestas xpianorũ cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans autẽ sentiens equum suum vulneratum dixit nutricio suo comiti pater vulneratus est equus meus et dixit comes. fili sitis firmus alias vos eritis vulneratus. ⁊ cecidit statim equus mortuus cum eo. quod cum vidit predictus comes timens mortem infantis descendit subito de equo suo et cooperuit infantem cum scuto et ibi defendens infantem plurimos saracenos cum ense suo occidit sed tanta fuit eorũ multitudo q nõ potuit sustinere quia abscideruntᵉ ei vnum pedem quodam ense et quãdo vidit q non poterat se continere dimisit se cadere super puerum vt moreretur prinsq̃ ipse et ibi occiderũt comitem illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem et fugiebant cum eo quantum poterant cogitantes euadere mortem. Saraceni autem videntes eos insecuti sunt eos et quia nõ poterant tamcito fugere cum puero sicut voluissent attinxerunt eos et transeuntes vltra eos occiderũt ibi infantem et comites et in memoriam illius victorie posuerunt saraceni nomen loco illiᵘˢ septem porci sed postmodum mutatus est locus ille et vocatus est septem comites. Alij autẽ qui euaserũt venerunt toletum ad regem ⁊ factus est planctus magnus a rege pro filio suo sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tunc fuit perdita concha quam habuit cũ vxore sua cayda habuerunt etiam saraceni tunc huete et huclesem quesiuit rex Alfonsus a sapientibus quare mili-

tes sui non poterant tolerare bella sicut solebant. Et respōsum est ei ꝙ erat q2 sepe intrabāt balnea et q2 nimis vacabant delicijs ⁊ extūc rex alfonsus fecit ꝙ destruerent oīa balnea regni sui ⁊ fecit milites laborare multis exercitibus.

Vincunt xp̄iani sub principe godefrido de bullion et capiunt plurime ciuitates.

Centesimumtercium

bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo. Tūc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis alijs principibus collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatem sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare ⁊ hostes vicinos a se lōgius ꝓpulsare. licet essent paucissimi respectu circunstantium nationum quia habebant ab oriente arabes moabitas ⁊ amonitas. a meridie vero ydoneos egyptios ⁊ philisteos. ab occidente autē ciuitates maritimas perolomaydam siue accon ⁊ tiron ⁊ trippolim et omnes alias vsq3 ad antiochiā a septentrione vero tyberiadam et cesaream philippi et regionem decapoleos ⁊ damascum. maluerūt tn̄ pro xp̄o animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere ⁊ negocium imꝑfectum relinquere nō ergo confidentes in sua fortitudine nec in multitudine sed in sola dei ꝓtectione spem habentes ⁊ salutifere crucis vexillū semꝑ in ꝑlio deferentes inimicis partim fugatis partim trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia xp̄o subiecerūt. Vn̄ in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitam. Et ciuitatē ramata nobilē populosam muro valido circundatā ⁊ turribus excelsis in campestrib9 sitam. cepit etiā ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliarib9 quatuor ab accon distantes ⁊ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quib9 subiugatis reuersus est gloriosus priceps in sanctā ciuitatem cum leticia ⁊ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus ⁊ electus est concorditer ⁊ in regem inunctus Baldowinus frater eius miles strenuissimus qui postmodū diuino fretu auxilio regnum suum dilatauit. Nam ipse expugnauit azur ⁊ cesareā philippi ⁊ accon que alio noīe dicit̄ tolemayda ⁊ ciuitatem berid ⁊ ciuitatem Sydonis ⁊ mōtem regalem ⁊ plurima alia loca cepit ac mīta alia loca fortalicia ac deinde ab alijs successoribus multis bellis ⁊ multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum hierosolomitanū in ciuitatibus villis ⁊ castris sicut latissime narrat acconeñ. ep̄us in libro d̄ rebus ⁊ statu terre orientalium que ꝓpter breuitatem relinquo.

Vincunt xp̄iani ⁊ obsidet̄ ciuitas corduben̄. ac membratim diuidit̄ ꝓditor saracenus qui regem hyspalen̄. interfecerat ꝑ regem alfonsum sextum.

Centesimumquartū

bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit paucis elapsis diebus post ꝑdictum bellum. Tunc em̄ ꝑdictus rex Alfonsus. vj. iij. rex castelle ex ira magna quā habebat contra saracenos: tum quia interfecerāt filiū eius: tum propter alia damna que fecerant in terra eius cōgregatis exercitibus magnis liber ab infirmitate venit in terram saracenorum directe contra illum saracenum qui se fecerat vocare myramamolim qui tūc erat in ciuitate corduben̄. ⁊ obsedit eū ibi qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi nō fuit ausus exire contra eum. Cum ergo sic esset obsessus quidam saracenus nobilis cuius nomē erat abdallar venit de nocte cū multitudine magna saracenorū ⁊ dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi xp̄iani autē sentientes eos capientes sceleriter arma sua bellauerunt cum eis et occiderunt maiorē partem eorum ⁊ captiuauerunt saracenum predictum abdallar qui et interfecerat regem hyspalen̄. ꝑdictum patrem regine dn̄e marie cayde. Ceperunt etiā plures alios cum eo. Precepit ergo rex alfonsus ꝙ duceret̄ saracenus ille ante eum et mandauit ꝙ duceret̄ ad locū vbi possent eum diuidere saraceni de ciuitate. ⁊ ꝙ conscideret̄ corpus membratim in frusta quia interfecerat socrum suum vt dictum est. Precepit etiā ꝙ ducerēt̄ur alij nobiles saraceni qui fuerant cum eo ⁊ ꝙ cōburent̄ viui in eodem loco qd̄ cum viderunt saraceni de ciuitate timore magno ꝑcussi firmauerunt pacem cum eo ꝙ darent ei tributum oīm terrarum quas possidebant citra mare et miserunt multum aurum ⁊ argentum ac multidinē lapidum ꝑciosorū ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus cōtentus de his que fecerat in cursu illo et quō cōfregerat ⁊ honorauerat illum saracenum. Alium qui se vocauerat myramamolim reuersus est in terrā suam cum magnis diuitijs ⁊ honore et extunc predictus rex alfonsus tenuit regnum suum in pace ⁊ dederunt ei saraceni citra mare quolibet anno tributa siue parias suas.

Vincūt saraceni sub nicaph rege marrochiorꝫ et vulnerat̄ rex alfonsus sextus.

Centesimūquintum

bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimocētesimoprimo. Tunc nicaph rex marrochiorū qui erat myramamolin cōgregato magno exercitu almorauidum transiuit mare cui congregati sunt ⁊ vniti omnes saraceni mandalie venit ergo suꝑ regem hyspalen̄. et obsederunt ciuitatē atq3 ceperūt eam ⁊ inuenerunt ibi illū ꝓditorē qui se fecerat vocari myramamolim ⁊ ꝑscidit caput eius ⁊ exinde venerūt supra cordubā et ceperunt eam ⁊ factum vnū dominium saracenorū citra ⁊ vltra mare quod primo nō erat quo facto intrauit myramamolim cum suo exercitu magno ꝑ terrā regis alfonsi ⁊ ꝑuenit vsq3 ad badayos. Rex autē alfonsus ꝑdictus cum erat semꝑ cesaraugustā ⁊ tenebat eam obsessam. Cum ergo sciuit ingressum ꝑdicti myramamolim in terrā suam eleuauit se ab obsidione ⁊ venit cum exercitu suo. et cum multitudine francorum que venerāt in adiutorium eius et cōmissum est bellum asperrimum ꝓpe badayos. In quodā loco qui dicit̄ arabice cella que et lingua castellana sathalias dicit̄ et ꝑmittente deo victi sunt xp̄iani et multi dederūt terga nemine persequente. Rex autem Alfonsus sustinuit bellum cum illis qui secum remanserant vsq3 ad noctem et tam uiriliter bellabat rex ꝙ nullus saracenus erat qui ausus esset ponere ante eum et mouet eos de loco illo retraxitq3 eos vsq3 ad tentoria nicaph que bene erat fortificata fossatis. et cum cogitaret fortissime pugnans eos inde extrahere. Superuenit quidam nuncius qui dixit ei ꝙ insidie quas posuerāt saraceni venerunt ad dep-

dandũ tentoria sua quod cum audiuit dimisit bellare illos ꝛ reuersus est ad suos. ꝛ cum reuerteretur inuenit se cum illis qui depredabant tentoria bellauitqꝫ cum eis sed fuit victus ꝛ perdidit multos ibi de suis ꝛ ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicem bellantes ꝛ illi pauci xpiani qui remanserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicit corya. Saraceni similiter recesserunt ad terras suas ꝛ nicaph. trãsiuit in affricam. Istud bellum fuit feria sexta prima die nouembris ãno quo supra.

Uincunt xpiani ꝑ regem alfonsum sextũ destructa saracenorum terra.

Entesimumsextum

bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimosecũdo. Tunc supradictus rex alfonsus sextus cõgregauit exercitum suũ et intrauit terram saracenorum et peruenit vsqꝫ ad ciuitatem hyspaleñ. destruens quicquid inuenire poterat ꝛ reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs ꝛ honore.

Uincunt xpiani et capit ciuitas nobilis valencie ꝑ Cid campeatorem.

Entesimũseptimuꝫ

bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocẽtesimotercio Tunc enĩ rodericus didaci Cid cãpeator cũ multitudine xpianorum obsedit ciuitatem valencie et tenuit eam obsessam nouem mẽsibus. In quibus fuerunt multa prelia ꝛ effusus sanguis sine mensura tam xpianorum q̃ saracenorum ꝛ tam angustiata fuit ciuitas pre fame ꝙ compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos ꝛ mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum ꝛ tot moriebant fame ꝙ platee erant plene sepulchris ꝛ nõ erat sepulchrum in quo nõ cẽnt adminus decem saraceni. Alij aũt exeuntes a ciuitate tradebant se libere manibus xpianorum sed cum comedebant statim moriebant. et compellabant eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerent fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterant accipere mandabant eum comburi vt timerent exire. Uidentes autem maximam pressuram famis fecerunt conuenientiã suam firmatã cum ꝑdicto roderico didaci vt mitterent nuncios suos ad regem morsie et ad regem cesaraguste qui si infra. xv. dies nõ succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatẽ placuit pactũ istud roderico didaci ꝛ transiuit cum hac conditione ꝙ nullus illorum nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserũt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit ꝙ nauta cuꝫ quo transire debebãt teneret eos quousqꝫ ipse iret ad eum. Iuit ergo statim et mandauit ꝙ inquireretur si plus ducebant quã. l. morobetinos ꝛ inuẽtum est ꝙ portabant multitudinem auri ꝛ argenti et lapidum ꝓciosorum ꝛ omnia cepit ꝛ diuisit quilibet. l. morobetinos sic pactatum fuerat. Cum ergo transiuit tempus ꝛ nõ habuerunt succursum ꝑ dictorum regum tradita est ei nobilissima ciuitas valencie que solatium ꝛ delicie saracenorum erat Et ipse Cid intrauit eandem eleuato vexillo suo ante eum cum magna leticia ꝛ honore et ꝓcepit ꝙ poneretur vexillum suum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omnia fortalicia que erãt dominij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorum facte sunt ecclesie ꝛ posuit ibi sedem epalem ꝛ redditus necessarios ꝛ facti sunt nouem parrochie maior aũt eccl'ia dedicata est scõ petro

Uincunt xpiani fugato ꝛ vulnerato rege hyspaleñ. ac peremptis quasi. xxix. milibus saracenorũ ꝑ Cid campeatorem.

Entesimumoctauũ

bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi Millesimocentesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspaleñ. volens vehementer congregauit exercitum suum magnum scꝫ. xxx. milium hominũ armorum ꝛ velocius quo potuit venit super ciuitatem valentie ꝛ obsedit eam. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum militia sua ꝛ habuit bellum cum eo circa ortum qui dicit de villa noua ꝛ deuicit eũ plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspaleñ. cum tribus vulneribus fugiens euasit ꝛ psecutus est saracenos vsqꝫ atibam suffocatiqꝫ sunt in flumine quasi tria milia saracenorũ et tanta fuit cedes eorum ꝙ de. xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mille quingentos ꝛ reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit belluꝫ et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum ꝙ pars que cecidit in sortem peditorũ fuit quinqꝫ milium marcarum argenti ꝛ ingressi sũt ciuitatem nobilem valencie cum magnis diuitijs et honore. Numerus aũt exercitus eius erat mille quingentorũ equitum quorum mille erant nobiles genere et. iiij. milium peditum ꝛ tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in presentem ꝛ donum de sua quinta parte que ei euenerat in sorteꝫ centum equos cuꝫ sellis ꝛ frenis mirabiliter adornatos ꝛ rogauit ꝙ mitteret sibi vxorem suã dñam ximenam cum duabus filijs suis que manebãt in scõ petro de cardenam. Rex aũt illustris gaudenter recepit donum et honorifice misit sibi vxorem et filias quas postmodum tradidit in vxores comitibus garrionis. Sed quia illi cõmiserũt quoddam aleue contra eas victi propter hoc ante predictum regem in campo ante garrionem tradite fuerunt postea ꝑ eundem regem in vxores infantibꝫ nauarre et arragonie filijs regum sicut plenius cõtinet in generali hystoria hyspanie.

Uincunt xpiani fugato ꝛ vulnerato ymes myramamolim ac pemptis. xl. ꝛ octo milibꝫ ꝛ quingẽtis saracenis per Cid Campeatorem.

Entesimumnonum

belluꝫ int̃ saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimoquinto. Tũc cũ ꝑdict⁹ vtuosus Cid cũ vxore sua ꝛ filiabꝫ suis dña eluira ꝛ dña sole in pace ꝛ solacijs eẽnt in ꝑdicta ciuitate valẽcie et quidẽ nũciauit ipi certitudinaliter quõ ymes myramamolim rex marrochiorũ volẽs de ꝑditõe valẽcie cũ q̃nquaginta milibꝫ armatoꝝ veniebat ad obsidẽdũ ꝑdictã ciuitatẽ. Qd cũ cognouit ꝑdictus Cid ꝓcepit ꝙ oĩa castra sui dñij ꝑpareñt ꝛ poneret in eis oĩa necc'ia ad pugnãdũ in ciuitate. Cõgregauitqꝫ oẽs gẽtes q̃s potuit

habere tam de saracenis q̄ de xp̄ianis 7 omnia hec facta sunt breuissimo tp̄e. Venit ergo multitudo p̄dicta saracenorum 7 fixis tentorijs suis steterũt supra ciuitatem 7 tantus fuit eorum tumultus cũ suis atamboribus et vocibus ꝙ dña ximena cum filiab; suis q̄ nũq̄ similia viderãt timuerũt valde Sed virtuosus Cid dixit eis dña ximena 7 mee filie nõ timeatis. Ego em̄ cogito deuincere hos saracenos 7 cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice 7 ditissime maritabo 7 illos atẽpores faciam venire ante vos buxinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad signum campane exierunt in campũ cum insidijs et ordine virtuosissimi Cid campeatoris. quos videntes saraceni ordinatis etiam suis aciebus commissum est durissimum bellum sic ꝙ vndiq3 videbantur exire equi sine dñis suis. Et cum saraceni essent multi tenebãt xp̄ianos iam in magna pressura. Et tunc virtuosus Cid animãs milites suos clamauit dicens. deus adiuua 7 beate Jacobe. et cum dixerit exiuit aluarhanes quidam miles strenuus cum trecentis militibus 7 insidijs 7 percusserunt saracenos ex aduerso sc3 ex parte maris. Cogitantes aũt saraceni ꝙ erant multe gentes timuerunt valde 7 inceperunt dare terga 7 secuti sunt fugientes occidẽdo 7 vulnerando vsq3 ad quoddã castrum quod dicit̃ torquera percusso ymes miramamolin ab ip̄o Cid 7 tãta fuit cedes saracenorũ ꝙ de quinquaginta milib; p̄dictis nõ euasert vltra q̄ mille quingẽti. 7 reũsus ē ṽtuosus Cid cum milicia ad locũ belli vbi inuenerunt spolia multa nimis 7 inter cetera inuentum est vnum tentorium illius miramamolin nobilius q̄ vnq̄ aliquis viderat 7 reuersus est in ciuitatem valencie brachijs vsq3 ad cubitus plenus sanguĩe ex vulneribus occisorum 7 cum magnis diuitijs 7 honore. Et tũc virtuosus Cid misit dño suo regi alfonso castelle p̄dicto ex quĩta sua pre ducẽtos equos. cum sellis et frenis pendentibus singulis ensibus ex singulis sellis eorum. misit etiam sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudẽter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

Vincunt xp̄iani 7 fugat̃ bucar rex marrochiorum vulneratis cum alijs. xxx. regibus ꝑ Cid campeatorem.

Entesimũdecimuʒ

bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimocentesimosexto Tunc rex bucar rex marrochiorum cum. xxx. regibus saracenorũ subito apparuit spacio vnius leuce ꝓpe valentiã 7 factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. 7 ascẽdit virtuosus Cid supra turrim altiorẽ fortalicij cum consiliaribus suis vt videret eorũ exercitum q̄ videns incepit ridere ostendens magnũ gaudiũ descendens ergo de turri facto signo campane congregati sũt omnes sui bellatores. quib; dixit virtuosus Cid quõ volebat dare bellum regi bucar 7 illis. xxx. regibus 7 hilari aĩo placuit omnib; sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati scd̃m modum suũ. Eo tp̄e quo tp̄e saraceni nõ cogitabant cum ergo venerunt ad locũ vbi viderunt tentoria saracenorũ p̄cepit vt irẽt lentis passib; 7 ipse ibat cum suo equo qui dicebat̃ bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerunt subito acies suas 7 venerunt cõtra eos satis inordinati cum nõ cogitarent de aduentu ipsius Cid suꝑ eos. Cum ergo vidit eos inordinatos p̄dictus Cid p̄cepit vexillum suum sceleriter ire contra eos et factum est p̄lium magnũ sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraq3 parte 7 durauit bellum de mane vsq3 ad horam nonã nec poterant saracenos eradicare ab illo loco p̄ multitudine 7 tanta erat multitudo mortuorum peditũ etiam xp̄ianorum ꝙ nõ poterãt cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperunt saraceni dare terga et secuti sunt eos xp̄iani occidendo 7 vulnerando 7 in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar 7 euaginato ense secutus est eum vt eum occideret. sed quia ille ducebat velocem equum cum cognouit ꝙ Cid sequebat̃ euʒ fugit velocius 7 nõ potuit eum attingere sicut voluisset licet cum ꝑuenerunt ad mare ꝓpe ipsum iret 7 tunc emisit a manu ensem suum suꝑ bucar percussitq3 eum sed ille percussus intrauit subito nauim. et Cid descendit 7 accepit ensem suum 7 spatam regis bucar q̄ ei ceciderat quã vocauit tysonam 7 reuersus est ad locuʒ belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerunt ꝙ solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricentorum equorum. Deuictoq3 bucar rege marrochiorũ cũ alijs. xxx. regibus reuersus in ciuitatẽ valencie cum magnis diuitijs leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle in donum ex p̄dictis spolijs Centum equos cum sellis suis 7 frenis mirabiliter adornatos 7. lxxx. saracenos captiuos que omnia rex p̄dictus existens in valle oliueti gaudẽter recepit. Tunc etiam soldanus ꝑsie vidẽs ꝙ sanctam ciuitatem hierusalẽ ceperant xp̄iani 7 multas alias ciuitates et loca timens ꝙ tota eius terra perderet̃ si transiret predictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine xp̄ianoruʒ. Jdeo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset confederare. misit ei ambasiatorem suum per mare et cum peruenit valenciã receptus est honorifice ab ip̄o Cid et presentauit sibi dona que sibi mittebat soldan⁹ sc3 multa iacolia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico 7 auro mirabilis ꝯtexture 7 multa alia que nõ sunt in ista terra presentauit sibi etiam vnam libram mirre 7 balsami preciosi cũ quo postmodum fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte. Dedit etiam sibi vnum archidrichem de nobilioribus qui fuerunt in mũdo qd̄ vsq3 in hodiernum diem manet in mõasterio sancti petri de cardenam 7 his omnibus receptis remisit eum cum honore ad p̄dictum soldanum cuʒ suis etiam donarijs inito federe inter eos.

Vincunt xp̄iani fugato rege bucar cum alijs. xxxvj. regibus viginti eorum interfectis ꝑ Cid campeatorem nõ viuum sed mortuum.

Entesimumundecimum

bellum inter saracenos 7 xp̄ianos accidit anno dñi Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quõ sic turpiter victus a Cid campeatore 7 quõ interfecerat 7 captiuauerat eius gẽtes 7 quõ expoliauerũt eũ a tãmagnis diuitijs. Jpse in ꝓpria ꝑsona p̄dicauit i affrica ꝯuocãs oẽs ꝑplos sicut nos facim⁹ tp̄e cruciate 7 ꝯgregat⁹ ē ad eũ ꝑ pl's innũerabilis cũ q̊ trãsiuit mare vt veniret suꝑ valentiã 7 se vindicaret. Cũ g̊ p̄dicti rumores ꝑuenerũt ad aures ip̄ius Cid int̃ cetera p̄cepit ꝙ oẽs saraceni habitãtes intra ciuitatẽ egrederent̃ foras 7 ꝙ habitarẽt in alcudia q̊ facto cũ nocte illa iaceret in lecto suo p̄dict⁹ Cid hora medie noctis cogitãs quõ se hr̃et in

aduentu tante multitudinis saracenorum. Ecce
subito impletum est palacium illud claritate ma
gna 7 quodã mirabili odore. 7 cum ipse miraretur
illius insolite claritatis et odoris apparuit ei vir
quidã indutus vestibus albis sicut nix qui canus
et crispus videbat̃ in manibus suis claues gestãs.
Dixitq3 ei. dormis roderice vel quid agis. 7 ille re-
spondit. quis estis vos qui a me hec queritis. Et
ait illi ego sum sanctus petrus princeps apl'orum
qui venio ad te cũ sceleriori mãdato q̃ illud qd̄ tu
cogitas de rege bucar. sc3 q̄ habes dimittere hũc
mundũ 7 ire ad vitam vbi nõ est finis 7 prefigitur
tibi terminus. xxx. dierum a p̄senti die. Veruntñ
vult tibi deus facere hanc gratiam q̄ tu mortuus
cum gentib3 tuis habeas victoriã de rege bucar ꝓ
pter honorem tui corp̄is qd̄ erit cũ adiutorio apl'i
Jacobi quẽ deus mittet ad bellũ illud. Sed ante
hec omnia tu facies penitentiã de peccatis tuis et
saluus eris. hec omnia concessit tibi dñs ih̄s xp̄s ꝓ
pter amorẽ meũ 7 ꝓpter reuerẽtiã quã semꝑ habui
isti ad ecclesiã meam monasterij sancti petri de car
deuan. Que cum audiuit virtuosus Cid pre gau
dio dimisit se cadere de lecto in terra3 7 cecidit ad
pedes apl'i volẽs osculare pedes eius 7 dicit ei apo
stolus. Non labores in hoc q2 nõ poteris accede-
re ad me. sed sis certus q̄ oĩa que dixi tibi sunt tibi
concessa 7 sic disparuit ab oculis eius 7 remãsit in
palatio illo quidam magnus 7 suauissimus odor
cuius q̃litas effari nõ potest. et p̄dictus Cid remã
sit fortificatus et ita certus de p̄dictis sicut si iam
transissent omnia illa. Et die facto cõuocauit ad
fortaliciũ suũ oẽs milites suos 7 narrauit eis visi-
onem illã cum lachrimis nihil eis occultans facie
tis ergo scd̄m consiliũ meũ 7 deuincetis regem bu
car 7 triginta sex reges qui veniunt cum eo. Perce-
ptis ergo sacramentis 7 facta penitentia peccato-
rum suorũ cum nõ remanerent nisi septem dies de
spacio p̄finito p̄cepit vocari ad se vxorẽ suã dñam
ximenã 7 mandauit q̄ adducerent̃ ei vasa illa ar-
gentea in quibus erat balsamũ 7 mirrha q̃ sibi mi
serat soldanus magnus p̄sie. Et cum vidit ea añ se
p̄cepit adduci quandã cupam aureã in qua ipse bi
bat et accepit de ille balsamo 7 mirra mixto cum
aqua rosea ad quantitatẽ vnius cocliaris 7 bibit
et sic ꝑ illos septẽ dies fecit nihil aliud comedens
nec bibens. Et factũ est corpus eius pulchrius et
recencius q̃ añ excepto q̄ cõtinue deficiebat sic q̄
nõ poterat se mouere in lecto. penultima ergo die
anteq̃ deficeret vocauit vxorem sua3 7 venerabilẽ
ep̄m ciuitatis hieronimũ 7 alios milites ꝑentes 7
amicos quib3 confidebat. Dixitq3 eis, scitis q̄ rex
bucar erit hic vna istarum dierum 7 circũdabit ci
uitatem cum sua potestate magna ea ergo que vos
habetis facere vt vincatis sunt hec. Primo postq̃
fuero mortuus lauabitis corpus meũ qd̄ satis in-
trinsecus mũdũ teneo laudet̃ deus vt crastina die
que est dies vltima vite mee recipiam corpus dñi-
cum 7 lauato corꝑe abstergat̃ bene et vngetis ip̄m
totum caput 7 os pedes 7 omnia alia membra cũ
balsamo 7 mirra quod suꝑ fuit in his vasculis ar-
genteis 7 nullus sit ausus ꝓpter mortem meam cla
mare nec ostendere dolorem ne forte saraceni sen-
tiant mortem meam. 7 cum venerit dies vt appro-
pinquat ciuitati rex bucar p̄cipietis q̄ omnes gẽ-
tes ascendent suꝑ muros 7 q̄ sonent tubas anãfi-
les et facient maiores leticias que potuerunt fieri
ꝑ hoĩes 7 cum fuerit dies qua volueritis ire cũ cor
pore meo in castellam facietis q̄ egrediant̃ omẽs
gẽtes secretissime sic q̄ nõ intelligant saraceni qui
sũt in suburbibus 7 p̄cipietis onerari gerulas ali-
asq3 bestias cum omnibus illis diuitijs que sunt
valencie sic q̄ non remaneat ibi aliquid q̄ sit ali-
cuius valoris. et cum factum fuerit p̄cipietis in cel
lare equũ meũ bameca 7 armabit̃ bene corpus ve-
ro meu3 ornabitis optime 7 ponetis me suꝑ equũ
taliter q̄ non possim cadere. ponetis etiam in ma
nu mea ensem meum tyson 7 eant semper apud me
ep̄s dñs hieronimus 7 gildias priuatus meus vn9
ad dextram 7 alius ad sinistram qui dirigunt equũ
meum. et vos petre berundẽ portabitis vexillum
meum sicut consueuistis vos vero aluarhanes or-
dinabitis acies 7 ite ad bellãdum cum rege bucar
sitis eñ certi 7 nõ dubitetis q̄ habebitis victoriã
me existente mortuo sicut mihi deus concessit. Se
quenti vero die facto testamento suo hora tercia
rum recepit corpus dñicum de manu ep̄i genibus
flexis 7 cu3 multis lachrymis. quo ꝑcepto reclina
uit se in lecto dicens. dñe ih̄u xp̄e cuius est omnis
potestas 7 cuius sunt omnia regna tu es suꝑ omẽs
gentes 7 omnia sunt ad p̄ceptum tuum. Ideo dñe
peto hanc misericordiam vt anima sit vbi est finis
sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit
animã in manibus creatoris. Post tres autẽ dies
mortis eius apparuit rex bucar cu3 potestate sua
suꝑ valentiã 7 fixa sunt tẽtoria. xv. milia sicut nar-
rat analfaxar hystoriographus saracenorum 7 bel
labant continue ꝯtra ciuitatẽ quãtum poterant.
et illi de ciuitate defendebant ciuitatem cum ma-
gna leticia sicut eis p̄ceperat Cid quod durauit
ꝑ nouem dies quia xp̄iani preparabãt omnia sua
ad ducendum in castellam sicut p̄ceperat eis glori
osus Cid. Bucar vero rex vidẽs q̄ Cid tanto tẽ-
pore nõ egregiebat̃ ad eos cogitauit q̄ nõ erat au
sus exire. Et ideo volebat facere machinas ad ca-
piendum viribus ciuitatem. Sed die duodecima
omnibus p̄paratis 7 posito ipsius corpore Cid in
equo suo sicut mandauerat tali dispositione q̄ vi-
debatur viuus hora media noctis apta est vnica
porta ciuitatis que tendit versus castellam 7 ordi
natis aciebus cum omnibus oneribus exeuntes se
cretissime 7 in magno silentio sic q̄ videbat̃ q̄ nõ
essent ibi. xx. milites irruerũt subito in saracenos
qui inuenientes eos inermes nec potentes pre cõ-
fusione magna ordinare seipsos. quia videbat̃ re-
gi bucar 7 illis. xxxvj. regibus q̄ veniebant ex par-
te christianorum super eos vltra sexaginta milia
militum qui erant albiores niue 7 ante eos vide-
runt virum militem super equum album sedentẽ
in manu sinistra gestantem vexillum album et in
manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Vi
dentes ergo bucar et reges p̄dicti cedem maxima3
saracenorum suorum quã faciebant isti milites ti
muerunt valde 7 dederunt terga fugientes vsq3 ad
mare. xp̄iani autem insequentes eos occidendo et
vulnerando peruenerunt vsq3 ad mare 7 tanta p̄s-
sura vt ingrederentur in nauibus q̄ s̄m hystoria3
viginti illorum regum fuerunt ibi mortui 7 dece3
milia saracenorum suffocati. Rex vero bucar cu3
alijs qui euaserant pressuram illam eleuatis velis
nunq̃ amplius sũt reuersi. christiani autem victo
ria habita reuersi sunt ad tentoria 7 expoliato cã
po vbi innumeras diuitias inuenerunt receperũt
eas quas portare potuerant relictis ibi pluribus
alijs sine numero. et sic venerunt cum corpore ipsi
us Cid in castellam cum magna leticia et honore
et sepelierunt sicut ipse precepit in sancto petro de
cardenam. Saraceni vero qui erant in alcadia vi
dentes q̄ omnes christiani recesserant a ciuitate 7
nihil dimiserant in eadem ingrediẽtes iterũ popu
lauerant eam. Fuit aũt predictus virtuosus Cid

dñs pdicte ciuitatis quinqз annis. Rex aũt alfon-
sus sextus supradictus cum audiuit victoriaз quã
Cid campeator habuerat mortuus ꝛ quõ duceba
tur in equo suo bameca ac si esset viuus venit pso-
naliter ad sanctuз petrum de cardena sceleriter de
toleto ꝛ honorauit eũ in sepultura sua in qua etiã
fuerunt infantes arrogonie ꝛ nauarre cũ suis viro
ribus que filie fuerunt ipsius Cid. Predictus ve-
ro rex alfonsus sextus brano regnauit .xliij. annis
et septem mensibus ꝛ pceptis sacramẽtis feliciter
migrauit ad dñm anno dñi Millesimocentesimo
vicesimooctauo. Jacet sepultus in mõasterio san
cti facũdi in eius morte ex medio lapidũ qui erãt
ante altare sancti ysidori in ciuitate legioneñ. tri-
bus diebus manauit aqua quod fuit signũ lachri-
marum regni pter damna secuta post eius mortẽ
Ipse nõ reliquit filium heredẽ. Veruntñ qz ipse
dederat filiam suam dñam orracam in vxorem co-
miti Raymundo tolosano qui erat de genere go-
thorum ꝛ in illa pdictus comes habuit vnũ filiuз
cum pficisceret in hierusalem in passayo supradi-
cto quem baptiзauit in iordane ꝛ ideo vocauit eũ
alfonsuз iorday. Ideo iste post multa damna que
acciderant in regno fuit eleuatus in regem et post
factus est imperator.

Vincũt saraceni ꝛ occidit rex alfonsus arrogo-
nie quia spoliauit ecclesias.

Centesimumduode-

cimum bellũ inter saracenos ꝛ xpianos
accidit post mortem regis pdicti alfon-
si pauco elapso tpe. Tunc eñ regi arrogonum al-
fonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle
facta concordia ꝛ pace inter eum ꝛ regem alfonsuз
paruulum dimittens ei quicquid in regno suo te-
nebat. Nunciatũ est quõ magna multitudo sara-
cenorum intrauerat regnum suum arrogonie qui
nimis dolẽs recessit statim vt occurreret illis ꝛ in-
uenit eos in quodã loco regni sui qui dicit efferga
et bellauit cum illis dicẽs. sed qui nunꝙ fuerat vi
ctus. ibi victus fuit a saracenis ꝛ mortuus. Alij di
cunt ꝙ nõ fuit mortuus ibidem sed duxit post hec
vitam peregrini p mundum incognitus. Et dicit
in cronicis ꝙ hoc accidit ei quia expoliauit ecclesi
am sancti ysidori et plures alias ecclesias castelle
post mortem regis alfonsi sexti brano volens ipse
regnare.

Vincunt xpiani cruce signati ꝛ capitur ciuitas
vlixbona.

Centesimumtredeci

mum bellum inter saracenos ꝛ xpianos
accidit anno dñi Millesimo centesimo
quadragesimosexto. Tunc cũ ludowicus rex fran
corum audiuisset ciuitatẽ edisse captã fuisse a tur-
chis зelo fidei succesus mesopotanee compatiens
ab Eugenio papa .iij. apud berseliacũ cruce signa
tus est cum principibꝫ pegrinationẽ ponens trãs
marinã anno sequenti Millesimocentesimoqua-
dragesimoseptimo. Sanctus Bernardus chorar
de regi apud francbonburg constituto ꝛ princip
bus fere cũctis signũ crucis affixit ꝛ socij pegrina
tiõis vltra modũ multiplicant naualis exercitus
de anglia fladria ꝛ d lothoringia collecto .ij. ydus
aprilis de tremũdo portu anglie cũ ducentis naui
bus pfectis .iiij. kal. iulij vlixbonã applicuit ꝛ illã
post .iiij. mensiũ obsidionẽ capiunt hostesqз quoꝝ
numerus erat ducẽta miliũ ꝛ quingẽtos deuincũt
lз xpiani .xiij. milia vix essent. Chorardus rex cum
innumera multitudine pegrinationẽ egredit mẽ-
se mayo ꝛ vt ad expugnandũ ycomũ incõsulto di-
uertit deficientibꝫ victualibꝫ fame afflictus redijt
et psequẽtibꝫ eos thurcis mltos pdidit. Rex vero
francorũ ludowicus etiã aggredit pegrinationeз
et enocatus ab imperatore grecorũ nauibꝫ eius hie-
rosolimis euehit. Anno Millesimocentesimoqua
dragesimooctauo franci p deserta asye dolo ꝛ astu
cia grecorũ qui calcẽ farine miscuerunt crebro in-
sultus thurcorũ paciẽtes fame cruciati ita vt qdã
eqrũ ꝛ aзinoꝝ carnibꝫ vescerent tãdẽ multis fame
pereuntibꝫ ceciliã veniunt ꝛ inde antiochiã pale-
stinam nauigio petierunt hay medius comes ma-
rianeñ. in cipro ꝛ alfonsus comes tholose et sancti
Egidij apud cesareã palestinam obierunt. ꝛ adeo
tunc male successit regi francorũ ꝙ a grecoꝝ mani
bus captus imperatori grecorum tursolium obsi-
denti ducit psentandus. Queз rogerus rex cecilie
expoliata grecia ꝛ vastata vsqз constantinopolim
a captione liberauit.

Vincunt xpiani et capit ciuitas baecie p impe
ratorem hyspanie alfonsum septimum.

Centesimumdecimũ

quartum bellum inter saracenos et xpi
anos accidit anno dñi Millesimocente
simoseptuagesimo. Tũc supradictus rex alfonsus
septimus rex quartus castelle ꝛ nepos regis alfon
si qui lucratus est tholetum posita tota hyspania
sub eius dñio factus fuit imperator et coronatus
in ciuitate legioneñ. ꝛ confirmatus p papam vt de
cetero vocaret impator hyspaniaruз. Postꝙ ergo
regnũ arrogonie castelle ꝛ legionis pacifice tenu-
it et omnes reges saracenorũ hyspanie sibi obedi-
rent tanꝙ vasalli remanserunt due ciuitates que
nõ recognoscebant eum dñm scз boecia ꝛ almeria
et pter illas subiugandas congregauit exercituз
magnũ ꝛ venit primo sup boeciã ꝛ obsedit eam et
aliqui nõ seruantes eidem fidelitatẽ recesserũt qd
cum cognouerunt saraceni oĩm illarum partium
congregati sunt ꝛ venerunt ibi statim vt facerent
impatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed
cum hec a saracenis agerent apparuit sanctus ysi-
dorus in visione pdicto impatori confortans eum
et dicens. Crastina die dabis bellum istis sarace-
nis viriliter ꝛ ego veniam in adiutoriũ tuum. suos
ergo dum sol emitteret radios sup terram ppara-
uit se impator alfonsus cũ sua milicia ad belladũ.
Venerũt ergo aĩose ad locũ belli irruerũtqз in sa-
racenos ꝛ factũ est durũ bellũ ac exutraqз pte plu
rimi ceciderũt. Rex aũt saucius filius impatoris
strenuissime se habuit in illo bello ꝛ vidit impera
tor beatũ ysidorũ ambulantẽ in bello ex parte sua
et cognouit eũ pter qd viribus resumptis cõfor-
tantes militares suos sine dubio sperantes victo
riam obtinere. Cum ergo cognouerunt xpiani be
atum ysidorũ bellare cum eis ꝛ p eis cõfortati sũt
nimis. Sed ꝛ saraceni pusillanimes effecti nõ po-
tentes sustinere bellũ terga sũt dare coacti. xpiani
aũt vidẽtes eos fugiẽtes secuti sũt eos ꝛ mortuit
oẽs q venerãt in adiutoriũ boecie. Vidẽtes aũt sa
raceni q erãt intͣ villã ꝙ nõ poterãt resistere ipatori
alfonso apris ianuis ciuitatis recepert eũ oĩa for
talicia sibi submittẽtes ꝛ ptẽ miraculũ qd in illo
bello fecit btũs ysidorus stati impator vtuosus fe-

cit edificari ecclesiam vnā in honorem sancti ysidori sb ꝯuentu canonicoꝝ regulariū datꝫ honorifice omnibꝫ necessarijs tam in crucibꝫ ꝗ̄ in calicibꝫ vestimentis 7 libris ꝗ̄ etiam in possessionibꝫ 7 hereditatibꝫ sicut necessariū eis erat.

Uincunt xp̄iani 7 capitur ciuitas almerie p imꝑatorem alfonsum septimum.

Centesimūdecimum

quintū bellū inter saracenos 7 xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimocentesimo septuagesimoprimo. Tunc predictus imꝑator capta boecia contentis 7 animatis militibꝫ suis cuꝫ eodē exercitu veīt super almeriā. Est.n. ciuitas in littore marꝫ mediterranee 7 in terminis granate. Fixis ergo tentorijs sup eandem ciuitatem cū aliqbus diebꝫ in obsidione permansisset venerēt in eiꝰ auxilium. Comes raymundus barchinoneñ. 7 ianueñ. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuātes imꝑatorem habita victoria cepit almeriā. omnem autem predam ciuitatis 7 terminoꝝ eiꝰ dedit imꝑator alfonsus ianuensibꝫ 7 inter spolia inuentum est vas lapidis p̄ciosi vnius elmoralde quantitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt imꝑatori ꝙ daret eis illō vas 7 ꝙ oīa alia distribueret eis quibꝫ vellet. quia ipsi cum illo vase essent contenti. placuit aūt imꝑatori 7 cōcessit eis vas quod et ipsi vsq̄ in hodiernū diem ꝑ magno iocali obseruant sicut audiui vocantes illud vas sanctum griale. Alia aūt spolia dedit raymūdo comiti marchinoneñ. Capta ergo ciuitate 7 relicta in securitate vt decebat reuersus est in castellaꝫ 7 cum iret ꝑ viam infirmatus est ex laboribꝫ belloꝝ 7 viarū 7 cum veniret ad locum qui dicit̄ delas fesnedas videns quandā arborem que dicitur ensina magne quantitatis 7 virentibꝫ folijs placuit ei descendere sub eadē arbore vbi ꝑceptis sacramētis 7 facto testamento feliciter migrauit ad dn̄m. Inter cetera laudatur imꝑator p̄dictus alfonsus de iusticia. Vñ legit̄ in sua cronica ꝙ cuꝫ q̄dā agricola de regno galecie ꝯqreret̄ eidem ꝙ infans quidā in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi infāti ꝙ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de literis eius. Iterū rediit predictus agricola ad imꝑatorem cū querela tunc p̄dictus imꝑator secretissime cum duobꝫ aut tribꝫ comitibꝫ recessit a ciuitate toleti 7 velocissime itinerauit quousq̄ ꝑuenit ad locum facta ergo diligenti inquisitione secrete cū pretoribꝫ loci illiꝰ venit ad domū infantis 7 precepit ꝙ vocaretur diceretur q̄ ei ꝙ erat ad portam imꝑator qui eū vocabat. Ille autem non modicū miratus de tam subito 7 inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est 7 interrogatus ab imꝑatore de illa iniusticia 7 quare literas suas nō impleuerat obmutuit. Quare continuo mandauit ipm suspēdi in porta domus sue 7 reuersus est imꝑator in ciuitatem toleti. Iste aūt imꝑator reliquit duos filios quoꝝ primogenitus dicebatur saucius aliꝰ vo fernandus. Primo dedit regnū castelle. Secundo aūt regnum legionis. Sepultus est autē in eccl̄ia maiori ciuitatis toletane regnauit et imꝑauit. xl. annis 7 successit ei in regno filius saucius quitus rex castelle qui tante virtutis fuit 7 tam iustissime gubernabat ꝙ vocatus fuit a populo rex saucius desideratus. regnauit solum anno vno. qui felicit̄ finiuit 7 sepultus est toleti apud imꝑatorē patrē suū 7 successit ei in regno filius eius alfonsus octauus. vj. rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus. s. etatis. iiij. annoꝝ 7 orta est diuisio magna inter milites castelle ꝓpter eoꝝ interesse quis scꝫ eū haberet in potestate sua tanq̄ tutor quousq̄ eēt etatꝫ. xv. annoꝝ ꝓpter qd̄ plurima damna ī regno euenerunt vsq̄ ad p̄finitū tempus receptis premijs tyrannoꝝ iusto dei iudicio vt lacius continetur in generali hystoria hispanie. Incepit regnare iste alfonsus octauꝰ Anno Millesimocentesimoseptuagesimo sexto.

Uincūt xp̄iani trucidatis plurimis saracenis. 7 liberatur ciuitas roderici ab obsidione saracenorum ꝑ regem fernandū legionis.

Centesimūdecimuꝫ

sextū bellum inter saracenos 7 xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimooctuagesimoseptio. Tūc quidā miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regꝫ alfonsi octaui tenebat vsq̄ ad tempꝰ p̄finitū. xv. annoꝝ cum tempus fuit impletū tradidit omnia fortalicia regi 7 ipe statim recessit a regno 7 transiuit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenoꝝ disposuit venire sup ciuitatem roderici que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonsi predicti. Erat.n. locus adhuc sine muris 7 ideo leuiter expectabat eū expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorꝰ sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario 7 ostendit ei aduentum fernandi roderici cum multitudine arabum 7 precepit ei ꝙ iret velociter 7 nūciaret regi legionis fernando. Uenit ergo 7 nunciauit predicto regi hec omnia. Rex autē gratias agens deo congregauit exercitum suū 7 venit velocius quo potuit ad succurrendum xp̄ianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a saracenis 7 cum nō haberent muros acceperunt tam viri q̄ femine currus 7 quadrigas 7 vasa magna vinaria archas lectos ligna ac oīa alia que habere potuerūt 7 posuerūt circūquaq̄ loco muri quousq̄ veniret rex fernandus. Uenit ergo ad locū p̄dictus rex fernandus q̄ nunq̄ fuerat victus 7 confidēs in dn̄o ex diuia reuelatōne beati ysidori irruit viriliter ī saracenos bellauitq̄ cū eis 7 deuicit eos 7 tāta fuit multitudo mortuoꝝ saracenoꝝ ꝙ nō erat qui eos dinumarare posset. aliqui aūt euaserūt ꝑ fugā. Alij vo iugo captiuitatis sūt traditi. Et tūc murata fuit ciuitas roderici 7 reuersus est rex fernādꝰ cū leticia 7 honore. Post mortē huiꝰ regis fernādi legionis successit ei in regno eodeꝫ filius eius alfonsus q̄ in senectute sua habuit bellū magnum cū albehuc q̄ erat dn̄s wandalie 7 deuicit eū 7 tūc lucratꝰ ē meridā montages badayos 7 casseres atq̄ alcantecā 7 populauit plurima alia loca ꝓpter que regnum suum erat dilatatum.

Uincunt saraceni 7 vulnerat̄ rex alfonsus octauus.

Centesimūdecimum

septimū bellū int̄ saracenos 7 xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimocēsimooctuagesimonono. Tūc erat in affrica miramamolim saracenus quidā noīe iustet malcemdo. Hic eleuatus in supbiā transiuit mare cuꝫ potestate magna 7 venit yspolim 7 ibi mouit exercitū suum ꝑ campaniam corduben transiuitq̄ portuꝫ que dicitur

de almiradel. qḋ cum rex alfōsus octauus cognouit cū iā transierant. xv. anni etatis sue ⁊ pacifice pos sideret regnū suū sic ꝙ reges arrogonie ⁊ nauarre erant eius vasalli. Congregauit ex improuiso ma iorē exercitū quē potuit ⁊ venit ī locū de alarthos nec voluit expectare rges arroganū ⁊ nauarre nec multos alios qui veniebāt in adiutoriū eius. Sꝫ ipse cum paucis quos ad manū potuit habere de loci circūuicinis ⁊ cū didaco dn̄o viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat. n. ꝙ ita boni erant mili tes stremature sicut nobiles qui lingua nostra di cuntur fyds dalgue. Et ideo illi ꝓpter hoc vitupe rium nō venerūt ad bellū. Cū ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortali cium preparando. ecce superuenit miramamoli cuꝫ potestate magna saracenoꝝ quoꝝ nō erat numerꝰ ⁊ cū rex alfonsus esset magni cordis irruit in sara cenos ⁊ cōmissum est durum belluꝫ. Et noluit deꝰ ꝙ xp̄iani exirēt ex illo bello cū honore cuꝫ nō eēnt vnius animi nec tradiderāt dn̄o suo auxiliū sicut debuissēt victi ergo fuerūt ibi xp̄iani ⁊ multi eoruꝫ mortui ⁊ rex alfonsus fuit in bello vulneratus ⁊ ex tractus a suis violenter qꝛ ipe voluit ibi mori ⁊ co gnouit rex alfonsus ꝙ hec ei acciderāt ꝓpter erro rem quē ipe fecerat contra deum sicut ei reuelatū fuerat per angelum ⁊ ꝓposuit in corde suo de cete ro seruire deo intellexerat. n. ꝙ potestas dei casti gauit euꝫ crude ꝙ sibi mltū ꝓfuit qꝛ fuiēs deo nū ꝙ aliqd postmodū cepit ꝙ nō gloriose finiret vt pꝫ in cronicis hispanie latissime.

Vincūt saraceni ⁊ pdūt ciuitas sancta hierusa lem ⁊ plures alie ciuitates ⁊ loca.

Centesimūdecimuꝫ

octauuū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ia nos accidit anno dn̄i Millesimocentesi mo. lxxxvij. tempore friderici impatoris ⁊ vrbano papa. iij. Post enī ierosolomitanū p xp̄ianos valdē fuerat dilatatuꝫ post multa bella et gloriosas vi ctorias de saracenis in quibus semp pauci de plu ribus triūphabant sicut breui cathalogo regū ter re sancte postꝙ habita fuit a xp̄ianis potest anno tari qꝛ godefridus de bullon Primꝰ qui ibi prin cipatū tenuit anno vno cū pauci principeꝫ militie soldani egyptioꝝ cū infideliū innumera multitu dine in prelio supauit. Rex baldowinꝰ qui ei suc cessit pmus latinoꝝ in ih'rlm hic cum tricentis se ptuaginta militibus et tricentis peditibus prin cipe militie caliphe egypti qui secū. xj. milia equi tū et. xxx. milia peditū adduxerat supauit vbi pre dictū principē cū quinqꝫ milibꝫ saracenis interfe cit alij aūt p fugam euaserunt. Et iterū cum qui gentis equitibus et duobus milibꝫ peditū ꝓsideꝫ astolicaꝝ venientem cū innumera multitudine de uicit cesis ex eis. iiij. milibꝫ alijs in fugam cōuersis regnauit annis. xviij. Et successit ei aliꝰ baldowi nus de burgo qui in primo regni sui anno cum septingentis equitibus cū gario pncipe turchoꝝ potentissimo qui secuꝫ innumeram multitudineꝫ turchoꝝ habeat bellauit et deuicit eū. iiij. milibꝫ saracenis interfectis alijs vinculis mancipatis cuꝫ reliquis vero saracenus ille vir euasit. Aliud autem bellū habuit cum rege damascenoꝝ cuius exercitus erat. xv. miliū equitū ipe vero baldowi nus habebat mille. c. equitū et duo milia peditū hūc etiam deuicit duobꝫ milibꝫ saracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij aūt cū pncipe suo terga dederunt. de xp̄ianis autē ceciderūt. xxiiij. Regeꝫ etiam ascalanitaꝝ qui cū multitudine egyptioꝝ venerat in bello cū suis paucis ꝓstrauit. Item do loquinum damascenoꝝ regem qui venerat cuꝫ ex ercitu magno in bello. Quarto cōtriuit duobꝫ mi libꝫ ex hostibꝫ interemptis. de xp̄ianis vo ceciderūt eqtes. xxiiij. pedites aūt. lxx. Hic baldowinꝰ reg uit. xij. annis ⁊ successit ei in regno gener eius ful co comes. hic cū paucis militibꝫ suis contra innu meram turchoꝝ multitudinē que de perside ebu lerat triumphauit tribꝫ milibꝫ interemptis ⁊ mul tis alijs in captiuitate detētis regnauit. xj. annis Successit ei in regno baldowinus primogenitus eius filius q̄ nono regni sui anno quosdā nobiles turchoꝝ satrapas cuꝫ vniuerso exercitu suo circa partes gerocoucianas in prelio superauit interfe ctis ex eis quinqꝫ milibꝫ reliqs cum ignominia et confusione fugientibꝫ. In. xv. etiaꝫ regni sui anno cū pncipe damasci noradino ꝓgrediēs fugiēte no radino cum parte exercitus sui reliquis interem ptꝭ rex victor campū obtinuit regnauit. xxiiij. ānis sine liberis: ⁊ successit ei in regno frater eiꝰ Alma ricus. Hic primo regni sui anno partibꝫ egypti cuꝫ dargan principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cū paucis diuinitꝰ victoriaꝫ obtinuit. In secūdo aūt prelio habens secum. ccclxx. milites pugnauit cū principe solda ni damasci qui secum ducebat. xij. milia turchoꝝ Arabum aūt. xj. milia ⁊ interfecit ex hostibꝫ mille quingentos. de xp̄ianis vo centuꝫ ceciderūt regna uit annis. xij. ⁊ successit ei in regno baldowinꝰ filꝰ eiꝰ. Hic diuino iudicio lepra percussus regnuꝫ ni hilominus rexit qui anno. iij. sui regni cū. ccclxxv. equitibꝫ circa partes ascalone occurrens saladino qui cum. xxvj. milibꝫ equitum veniebat superauit ipso saladino cuꝫ parte exercitus fugiēte alijs tru cidatis alijs vinculis mancipatis. De xp̄ianis au tem. iiij. aut quinqꝫ dn̄i dicūtur cecidisse. In alio autem prelio circa tyberiadem cum septingentis equitibus occurrens saladino qui. xx. milia equi tum secum habere dicebaẗ ipm supauit mille ho stibꝫ interemptis. de xp̄ianis vo paucissimi cecide runt. Cum autē predictus rex ꝓpter eius egritu dineꝫ vxorem ducere voluisset: duas sorores quas habebat sibillam primogenitam ⁊ yꝫabelem iuni orem duobꝫ viris nobilibꝫ genere vxores dedit si billam vxorem bernardo de longa sparta marchi oni montis ferrati. yꝫabelem vo tradidit dn̄o eu frido de throno. mortuo aūt dicto bernhardo ⁊ re licto quodam paruulo filio cui nomen baldowi nus rex predictam vxorem suam tradidit cuidam adolescenti de pictauensi comitatu guidom fide lissimo cui etiam eo ꝙ infirmitate nimiū grauaba tur totius regni administrationeꝫ cōmisit. sed re gis indignationem incurrens procuratione ⁊ ad ministrationem amisit. Et tūc rex conuocatis re gnis maioribꝫ nepotem suū puulum baldowinuꝫ regem inungi fecit et tam ipsum ꝙ regem negocia prouidentie tutele comitis tripolitani cōmisit. nō multo auteꝫ tempore post baldowino rege lepro so viam vniuerse carnis ingresso minore etiaꝫ bal dowino defuncto prefatus guido ꝓcurante vxore sua sibilla ad quā regnū iure hereditario pertine bat sublimatus est in regem non requisito assensu comitis tripolitani qui totius regni tūc procura tor erat. Unde valde indignatus presertim cum ipse ad regnum aspiraret absqꝫ regis consensu cuꝫ quo rancorem ⁊ inimicitias extruxerat cū saladi no treugas fecit ⁊ vt maiorē in regno ⁊ cōtra ipm regem defensionem haberet ⁊ nocendi manet cum dn̄a tyberiadis ⁊ totius galilee matrimoniū con

traxit. Unde factum est in regno ꝑiculum ⁊ ꝑnici
osa discordia quibusdā comiti fauentibꝫ alijs re-
gibꝫ adherentibꝫ quā diuisionē cū saladinꝰ cogno
uit cogitās ꝙ īmēso foramine discordie facile pa-
teret insidiantibꝫ ingressis ex omnibꝫ sibi subiectis
regionibꝫ multitudinē pugnatoꝝ congregauit ex
egypto arabia ⁊ mesopotamia tam equites ꝙ̄ pe-
dites contra xpianos conuocando. Dicit autem .l.
milia equitū exceptis peditibꝫ in comitatu suo se
cum traxisse ⁊ permisit ante faciem suam decē mi
lia electoꝝ militū qui per terram comitis tripoli-
tani qui tunc treugas cum saracenis habebat per
partes .s. tyberiadis et nazareth vsq; ad suburbia
accon transierūt vt more suo xpianos prouocarēt
si forte incaute ⁊ inordinate prosequētibꝫ possent
eos ꝑimere vel captiuos retinere nec effectu caru-
it astuta impioꝝ imaginatio quia magister mili-
tie templi cū fratribꝫ suis plusq̄ .lxx. incaute egre-
dientes cū magistro hospitalis qui de castello suo
beluet reuertebatur cum decem fratribꝫ interclu
si sunt ab eis iuxta casale roberti licet aūt nō nisi
centū viginti milites in comitatu suo haberet .x.
milibꝫ saracenoꝝ mirabiliter resistentes multis ex
eis interfectis ipsi tandem fere omnes interfecti
sunt vel retenti. magistro autem templi cum pau
cis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucida-
to primo die may cruentā de xpianis reportarunt
victoriam. Ex quo facto animosiores saraceni ef
fecti mense Julio sequēti omnibꝫ viris suis ī vno
congregatis regni xpianorū. ex parte damasci ciui
tatem .s. tyberiadem obsederūt. Jam enī comes tri
politanus cuiꝰ erat ciuitas a saracenis captꝰ treu
gis recesserat eo ꝙ imponeretur sibi ꝙ cōtra regē
⁊ regnum mala plurima machinans saracenis cō-
federatus fuisset. Munitat igitur predictā ciuita-
tem contra saracenos vxore sua in presidio relicta
Dn̄s aūt guido rex iherosolimytanus ⁊ raymūdꝰ
comes tropolitanus cū omnibꝫ fere totius regni
nobilibꝫ cū equitibꝫ ⁊ peditibꝫ quotq̄t habere po
tuerunt diuino auxilio dei destituti saladino ⁊ su-
os occurrentes tentoria sua circa fontem tephori-
tanum locauerunt ō multitudīe siquidē sua plus-
ꝙ̄ ō diuino auxilio confidentes. A primo enim in
troitu latinoꝝ ⁊ terram sanctā xpiani tot milites
in vno prelio congregare nequiuerūt. Erant enī
mille ducenti milites loricati pedites autem cum
armis ⁊ arcubꝫ ⁊ balistis circiter .xx. milia in fausti
expeditōe interfuisse dicunt. die aūt sequenti cum
de xpianoꝝ exercitu versus obsessam ciuitatem le-
niter progrederetur copiosa equitum multitudo
exercitus saladini a dextris ⁊ a sinistris xpianos ꝑ
terue nimis infestans sagittis ⁊ spiculis tam eq̄s
ꝙ̄ equites sine intermissiōe vulnerās in loco ari-
do ⁊ inaquoso exercitū xpianoꝝ castra locare ⁊ tē
toria figere coegit ꝙ prudenter attendens Sala-
dinus sequenti die priusq̄ ad aquas exercitus xpi
anus ꝑuenire potuisset iuxta thronū et hin ordia-
tis ſm militarem disciplinā aciebꝫ xpianoꝝ tam
equitibꝫ ꝙ̄ equis sitiētibꝫ. Saladinus dimicaturꝰ
hostiliter occurrit. Erant aūt dies feruentes val-
de Mense aūt iulio .iiij. nonas eiusdē in festo trās-
lationis sancti martini anno incarnatōnis domi-
ni supradicto .s. Millesimo cētesimooctuagesimo-
septimo tradidit dn̄s populum xpianoꝝ infinitis
peccatis eoꝝ exigentibꝫ in manibꝫ impioꝝ adeo ꝙ
xpiani subito terga dantes ab inimicis fere omnes
a maximo vsq; ad minimū trucidati sunt vel in ca
ptiuitate detenti in tantā enim formidinem ⁊ pu-
sillanimitatem humiliauit eos dn̄s ꝙ vnus ex ho-
stibꝫ versa vice centū ꝑsequebatur ex xpianis. ⁊ q̄-
dā arma sua turpiter ꝓijcientes in manibꝫ inimi
coꝝ se gratis tradebāt facta aūt magna strage ce
soꝝ. Guido etiā rex hierusalem ⁊ magister militie
templi cum multis alijs tam maioribꝫ ꝙ̄ minori-
bus ordinis in captiuitate detentis abierunt abs-
q; fortitudine añ faciē subseq̄ntis vt autem certis
indicijs ⁊ euidentibꝫ signis deum visibiliter offen-
sum agnoscerent ⁊ diuine protectionis clypeū ab
ipsis recessisse non dubitarēt. lignū salutifere cru
cis quod die illo tenebroso secum in prelio detule-
runt lamentabili infortunio amiserūt ⁊ post pau
cos dies Saladinus ille inimicus xpi non solū ci
uitates plures ac alia loca regni ſ; ⁊ ciuitatē san-
ctam iherusalem occupauit cuius excidij tota cau
sa fuit. q2 vt dictū est tota terra erat facinoribus
plena ⁊ rarus erat in monasterio ⁊ rarior in seculo
quem non morbꝫ vel luxurie vel auaricie infecisset
dedit etiā oꝑam proditor comes tripolitanꝰ. Cū
supradictus vrbanus papa tercius audiuit captū
esse hierusalem ab inimicis xpi pre dolore post mo
dicum obijt.

Vincūt xpiani cruce signati ⁊ efficit scdm pas-
sagium ad terram sanctam sine consecutione finis
capitur tn̄ ciuitas accon.

Centesimūdecimum

nonū bellum inter saracenos ⁊ xpianos
accidit āno dn̄i Millesīo centesimooctu
agesimonono. Tempore clementis pape tercij tūc
crescente rumore lamentabili de terra sancta ple-
riq; assumpte crucis signo hierosolymā ire posue
runt videlicet philippus rex francoꝝ ⁊ heinricus
rex angloꝝ ⁊ fredericus octuagesimusoctauꝰ Im-
ꝑator ⁊ guillermꝰ rex cecilie qui iter maris liberū
fecit ⁊ a piratis ⁊ thurcis ꝑ margaritū classis sue
ducē. fit ergo ingens cōmotio partiū diuersarū gē
tium ꝑ mare ⁊ per terras partes petentium trans
marinas rauenateñ. ⁊ pisaneñ. archipsules cū ma
gno de ytalia agmīe tyrū appulsi sꝫ. Fridericꝰ im
ꝑator fines imperij aggreditur cū m̄ltitudine in-
finita. ō frisia vero ⁊ dacia naues .l. ō flādrijs quoq;
triginta septem. de francia etiā ⁊ campania ꝙ̄plu-
res illustres militie titulis gloriosi etas nulla me-
minit nec refert hystoria tantam motū populo-
rum. Philippus ⁊ Richardus francie ⁊ anglie re
ges apud mesanam vix appulsi non valentes pro
gredi ibidem hyemarūt ad quos Abbas Joachī
veniēs vocatus ab eis de calabria sciscitatis ō fu-
turis respondit ꝙ mare quidē transirent sed parū
proficerent nedum adesse tempora quibus recu-
perāda foret iherusalem qō et ita cōtigit. Nā so-
lum accon ciuitatem decursu fere biennio quādo
ceperat obsideri fuit capta per reges p̄dictos vbi
phillippus rex francie fuit infirmus ⁊ ideo appa-
ratu suo duci burgundie cōmisso redijt a partibꝫ
transmarinis. Imꝑator vero ad quosdā locoꝝ au-
gusti aduenieus reperit m̄ltitudinē thurcoꝝ cum
quibꝫ bellans triumphauit postq̄ fluuiū quendā
transiturus mergit̄ ⁊ vix extractus paulopost mo
ritur fuit quidā vir magnanimꝰ qui post karolū
magnū in gestoꝝ magnificentia parē non habuit
cuiꝰ exercitꝰ antiochiam venit vbi dū fixa corpora
reficiūt ⁊ epulis intendūt tot obuiunt vt de tāto
exercitu pauca milia remanerēt. Richardꝰ anglie
rex post m̄lta naufragia rediēs ꝑ haustriā transire
secrete deliberās a duce captus tradit̄ imꝑatori a
quo ꝑ annū detentus exactōne maxima redditur
suo regno.

Vincunt xp̄iani ⁊ capitur ciuitas damyata ꝑemptis .lxxx. milib9 saracenoꝝ.

Entesimū uicesimū

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo ducētesimo decimoseptimo tp̄e honoꝛij pape tercij. Tūc congregatur exercitus achon cū regib9 iherusalem cipri hungarie ⁊ ducib9 haustris bauarie frācisq̄ꝫ q̄plurib9 ⁊ germanis redeuntib9 v̄o hūgaris aliqui egyptū applicantes damyatā capiunt pereūtq̄ꝫ tam ferro q̄ fame octuagita milia saracenoꝝ deniq̄ꝫ captis cardinali templarijs ⁊ hospitalaꝝ totoq̄ꝫ exercitu excepto rege qui a cardinali discoꝛdans recesserat dāyataq̄ꝫ ꝑ annū a xp̄ianis fuerat possessa ꝓ eoꝝ redemptione fuit reddita paganis h̄ tempoꝛe ab eodem papa beatus pater noster franciſc9 regulam confirmauit.

Vincūt xp̄iani ꝑemptis .cc. milib9 saracenoꝛuꝫ ꝑ regē alfonsuꝫ octauū in nauib9 tholose.

Entesimū uicesimū

pꝛimū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo ducentesimotricesimo tcio. Tūc p̄dict9 rex alfonsus .viij. nepos impatoꝛis cū regnasset q̄nq̄ꝫ annis videns dāna que saraceni ꝯtinuo inferebant xp̄ianis nec tradēs obliuioni qn̄ fuerat vict9 ab illo miramamolim affricano supꝛadicto cōsilio habito cū magnatib9 regni sui diffinitū fuit q̄ melius erat q̄ ponerent se in foꝛtuna belli q̄ sufferre ꝯtinuo tanta dāna saracenoꝝ ⁊ factū est q̄ infans fernādus regis pꝛedicti filius misit ad papā ꝓ cruciata vt succursuꝫ haberet pater eius contra saracenos qui loca eius ceperant ⁊ insuꝑ minas dederant .s. veniendi ad destruendū regnū. papa aūt vidēs q̄ erat iusta petitio concessit ⁊ mandauit q̄ pꝛedicaret̄ ꝑ oīa regna xp̄ianoꝝ ꝑ annū ante terminū pꝛefiniti belli affirmati tā ꝑ saracenos q̄ ꝑ xp̄ianos et interim q̄ crux p̄dicabatur p̄dicto habito consilio congregauit rex alfōsus exercitū suū ⁊ iuit vt ꝑcurreret terram saracenoꝝ ⁊ cepit tūc alcalam ⁊ ixurqueraꝫ et grandim ⁊ cubas ⁊ reuersus est in terrā suam ꝓpter tēpestatē hyemis. Et tūc in mense febꝛuarij cū eēt in maioꝛi ioco moꝛtuus est filius ei9 infans fernādus de quo valde doluit quia vnicus ei erat licꝫ filias haberet ⁊ sepultus est in monasterio monialium ciuitatis burgeñ. quod dicit̄ lasiouelgas. Illō eñi monasteriū cū quodā solenni hospitali ꝓpe eū edificauerat p̄dictus rex alfonsus .viij. ⁊ mirabilit̄ dotauit omnib9 necessarijs. Cū ergo tempus veri veniret quo solent reges ad bella ꝓcedere congregatis exercitib9 suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gentes cruce signatas diuersaꝝ nationū ⁊ linguaꝝ ⁊ tūc etiā accessit ibideꝫ rex petr9 arrogonie cuꝫ toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francoꝝ venerūt etiaꝫ ibi oēs pꝛelati magnates milites scutiferi ⁊ ciues regnoꝝ suoꝝ gentes etiā ex ytalia roma lombardia almania ⁊ poꝛtugalia ⁊ p̄cepit rex alfonsus q̄ cōputarētur oēs gentes que venerunt extra regnū suū et inuenti sunt .x. milia equitū ⁊ .c. milia peditū ⁊ locutus est virtuosus rex alfonsus cū omnib9 capitaneis ⁊ pꝛincipib9 oīm exercituū ⁊ dedit eis oīa necessaria qui nimis contenti de eo ꝓmiserūt sibi q̄ vel vincerēt bellū vel moꝛerētur cū eo. Dato ergo solido illis quib9 dandū erat datis etiā plurimis armis nō habentib9 ⁊ bestijs pluꝛimis ad poꝛtandū necessaria inuentus est numerus bestiaꝝ .lx. milium. Egressus est ergo alfonsus rex cū exercitib9 suis a tholeto die lune .xij. mensis Iunij ⁊ appꝛopinquantes ad terrā saracenoꝝ ceperūt statim malagon ⁊ calathꝛanam veterē. Et tūc appꝛopinquauit ibidem rex saucius nauarre cū toto exercitu ꝑtātis sue ⁊ inde ꝓcedentes venerunt ad locum qui dicitur gnadabira qui est sub monte delmuladar: ⁊ inde accesserunt ad locū qui dicit̄ laloꝫa ex quo loco viderūt tentoꝛiuꝫ ipsius miramamalim qd̄ erat totū coloꝛis ruber saraceni autem ceperūt totum illū transitū. ⁊ ideo xp̄iani transire non poterant ad miramamolim sine maximo periculo pꝛopter asperitatm ⁊ artitudinē vie. Cū ergo pꝛedicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angel9 dn̄i sub foꝛma pastoꝛis qui dixit regi alfonso q̄ ip̄e ostenderet eis viam ꝑ quā secure possent transire ⁊ insuper pascua virentia et fontes delectabilissimos ad bibenduꝫ ⁊ sic factū est. Venerūt ergo ꝑ viam quā eis ostendit ⁊ inuenerūt in altitudine illa quā ascenderunt planiciē magnā ⁊ omnia que dixerat eis angelus dn̄i. Illū aūt amplius videre nō potuerūt ex q̄ cognouerūt illū fuisse angelū dn̄i. ⁊ cū cognouerunt saraceni q̄ xp̄iani transirēt ad pꝛedictū locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi tentoꝛijs suis in loco vn̄ poterant videre saracenos ⁊ ecōtra manserūt ibi trib9 dieb9 vt requiescerent modicū a laboꝛib9 suis In pꝛedictis aūt trib9 dieb9 semper tenuerūt saraceni suas acies oꝛdinatas. Die aūt dn̄ica hoꝛa mediē noctis que erat .xvj. dies Iulij. audita est vox quedā de celo ab omnib9 existentib9 in exercitu xp̄ianoꝝ dicens. Surgite serui dei armamini ⁊ ite ad bellū qua voce ab omnib9 audita confoꝛtati sunt nimis ꝑceptis ergo salutarib9 sacramentis cū venit lux diei. exiuit exercitus dn̄i armatus ⁊ oꝛdinatus. Saraceni similiter oꝛdinauerunt acies suas Erat aūt exercit9 eoꝝ octuagita milia equituꝫ peditum v̄o nō erat numerus q̄ꝛ nō remansit aliqd̄ regnum saracenoꝝ de quo nō fuer̄t ibi saraceni inter quos erant multi reges ⁊ p̄ncipes ⁊ vbi erat tētoꝛiū p̄dictū rubeū illius miramamolim fecit fieri circulum magnū quasi currale cōstructū vndiq̄ꝫ ex hominib9 armatis circūligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia saracenoꝝ nigroꝝ q̄ oēs habebant a tergo enses ⁊ lanceas ⁊ intra circuluꝫ illum erant multi reges ⁊ alij magni dn̄i quasi triginta milia ad seruādū miramamoli. Intra erāt etiam sagittarij innumeri ⁊ multitudo arcaꝝ que plene erant sagittis. extra circulū v̄o p̄dictū erāt tot acies terribiles oꝛdinate q̄ pauoꝛ erat ad vidēdū ⁊ tanta videbatur mltitudo q̄ nullus poterat numeꝝ existimare. In medio v̄o totius mltitudinis erat pꝛedictus miramamolī armatus ⁊ indutus desuper quadā nigra almosia ⁊ suꝑ illam alia inconsutilis tenēs ensem ad collū ⁊ librū alcoꝛaꝫ ante se. Cū ergo reges xp̄iani inceperūt mouere se contra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ ⁊ mirabilium coloꝝ quā omnes xp̄iani viderunt vt narrat ī cronica sua rodericus archiep̄s pꝛopter quod signum oēs xp̄iani fuerunt nimium confoꝛtati ⁊ irruerunt viriliē ⁊ oꝛdinatissime in saracenos ⁊ factū est pꝛeliū magnum. Die eadem dn̄ica que fuit .xvj. dies Iunij ⁊ post plurimam cedem saracenoꝝ cōfractū est currale ex multiplici ꝑte ⁊ victi sūt saraceni miramamolim v̄o cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ⁊ tota nocte saracenos fugētes occiden

tes et vulnerantes eos et reuersi sunt in locũ belli qui dicitur vulgariter lasnanas. de tholosa inuẽti sunt mortui saraceni.cc.milia de xpianis vero solum.cc.et.xxv.psone.et steterunt ibi reges xpiani cũ toto exercitu suo octo diebus expoliantes campũ et tantã multitudinẽ auri et argenti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendũ. vt videret rex alfons⁹. In illis aũt duobus dieb⁹ nihil aliud cõbustum est pro cibarijs pparandis in toto exercitu nisi solũ haste lãceaꝝ et sagittaꝝ sarracenoꝝ sed nec terciã partem cõburere potuerũt et dedit rex alfons⁹ regi arragonũ tentoriũ illius miramamolim et pcepit dono didaco dño viscaye ꝙ diuideret campum qui in hunc modum diuisit dicens. Domine omnes diuicias quas nos et vos milites vestri habere debem⁹ huius belli miramamolim eomodo quo sum intra curral e omẽs sunt reges arroganũ et reges nauarre. Vobis aũt dñe honorem belli do quia vos habere debetis. Alij vero gentes gaudeant de his que habuerũt quod verbũ placuit oib⁹ regib⁹ 7 pcesserunt inde cũ leticia magna. et ceperũt castꝝ debilkes et ferrarbanos 7 castꝝ qd dr lasnanas de tholosa. Et inde venerũt baecios 7 neminem intus inuenerũt. Progredientes vo vltra irruerũt in ciuitatẽ vbetensã que plena erat saracenis fugientib⁹ vltra.xl.milia et obsederunt ciuitatem 7 breui spacio capta est ciuitas sic ꝙ nullus saracen⁹ euasit qui fuerat mortuus vel captiu⁹ vbi etiã plurimas diuitias inuenerunt 7 destruxerunt ciuitatẽ vsqȝ ad fundamentũ. Quo facto reges Arragonum 7 nauarre pter infirmitates varias exercitus inualescentes felici expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vo alfõsus cũ magna leticia 7 honore reuersus ẽ tholetuȝ vbi magnifice remunerauit milites suos et extraneos. Hic magnific⁹ 7 virtuosus rex alfonsus octauus post plurima bella 7 gloriosas victorias. cum iret vt se videret cũ rege alfonso legionis infirmatus est in quodã loco pe areuelum qui dr garsiminus vbi pceptis sacramentis 7 facto testamẽto feliciter migrauit ad dñm anno.liij.regni sui et successit ei in regno filius eius heinricus primus.vij. rex castelle. Iacet aũt sepultus in supradicto monasterio monialiũ burgeñ. qd ipe cõstruxerat. Regnauit aũt rex heinricus pdictus.xiij.ãnis q ambulãs ludendo cũ pueris suis in ciuitate paleñ. casu percussa quadã tegula cecidit 7 pcussit regeȝ in capite de quo mortuus est 7 sepultus est in pdicto monasterio burgeñ. apud fratrẽ suũ infanteȝ fernandum 7 successit ei in regno rex fernandus fili⁹ regis alfonsi legionis 7 dñe beringarie filie supradicti regis alfonsi nepotis impatoris qz predict⁹ rex heinricus nõ reliqt ples et in hoc rege fernãdo mortuo patri suo regi legionis cõiũcta sũt regna castelle 7 legionis p semp.

Vincũt xpiani 7 capit regnũ maioritaꝝ p regẽ Jacobum arragonie.

Entesimũuicesimũ

scdm bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo trigesimo tempore gregorij pape.ix. Tũc iacobus rex arragonũ cgregato classe sua p mare venit super maioricã 7 deuictis saracenis cepit ciuitateȝ 7 totũ illud regnũ.

Vincũt xpiani 7 capit ciuitas valentie p regeȝ Jocobũ arragonie.

Entesimũuicesimuȝ

terciũ bellũ int saracenos 7 xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo tricesimooctauo. Tũc iacob⁹ rex arragonũ cõgregato exercitu suo venit super valentiam 7 obsedit 7 cepit eam plurib⁹ bellis saracenorum deuictis.

Vincunt saraceni vastatis pluribus prouintiis.

Entesimũuicesimũ

quartũ bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit circa annũ dñi Millesimũducẽtesimũ quadragesimũsecundum. tpe celestini qrti tunc tartari cũ magno exercitu hungariã 7 poloniã vtrãqȝ armeniam ruciam 7 alapiã vastant 7 vsqȝ ad fines germanie puenerũt. Cũ aũt timerẽt responsuȝ habuerũt 7 dictũ est eis. Ite securi quia spũs diffidij 7 incredulitatis 7 discordie pcedunt vos. sicqȝ factũ est. Ante.n.introitũ eoꝝ rex pncipes clerus 7 populus dissedebant. 7 ideo in introitu eoꝝ parare se nolebant 7 cũ tartari se defenderent p regnũ hungari timore confusi fugerũt 7 multa milia hungeroꝝ sunt occisa.

Vincunt christiani crucẽ signati et capitur ciuitas dannata per regem francorum ludowicuȝ.

Entesimũuicesimũ

quintũ bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimoquadragesimonono tpe Innocentij. iiij. Tũc rex francoꝝ ludowicus qui postmodũ fuit sanct⁹ 7 canonizatus zelo fidei succensus tribus fratrib⁹ suis cruce signata 7 cõgregata magna classe nauigans p mare applicuit portũ cipri vbi hyemauit. In sequenti aũt vere veniens damiatan litora nili plena saracenis inuenit defendentib⁹ sibi terraȝ sed bellans cũ eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo ꝙ ciuitatẽ munitissimã liberã dimisert fugiẽtes quã rex 7 sui mirãtes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenuerunt.

Vincunt saraceni 7 captiuat rex francoꝝ ludowicus cũ fratrib⁹ suis.

Entesimũuicesimũ

sextum belluȝ inter saracenos 7 xpianos accidit anno domini Millesimoducentesimoquinquagesimo. Tunc predictus rex ludowicus cũ exercitu suo contra soldanuȝ babilonie egreditur sequens predictum nili aluium videlicȝ saraceni preliari cum eo formidantes transitũ precluserunt sed robertus frater regis suspicans ꝙ eodem cursu vltima responderent primis in quadaȝ aggressione villam occupat almoseram vbi inito certamine saraceni plurimos perimunt xpianos. Inter quos frater regis fuit perditus nec inuent⁹. Consequenter regis exercitus tanto fuit subiect⁹ infirmitatibus ꝙ coci 7 alij armis non vsi assumebãtur ad excubeas 7 diurnas custodias loco egrotantium dominoruȝ quod saraceni presentientes regem insequuntur et in quodã loco interclusum cum fratrib⁹ suis karolo 7 alfonso capiunt 7 alios plures interficiunt 7 plures retinent captiuos sed tractu habito cũ soldano rex cuȝ captiuis magna

interueniēte pecunia liberat̄ ⁊ damiata reddit̄ saracenis propter quā pecuniam soldan⁹ fuit postea a suis interempt⁹ vasallis ⁊ damiata dirupta nec ad man⁹ iterato ꝑueniret xp̄ianoꝝ. Rex vero ad ciuitatē rediēs Acconeñ. vo quīquēnio illis māsit in partib⁹ in t̄aqꝫ loca muniuit ⁊ captiuos plurimos redemit. Quo tp̄e facta est subito crucis signatio pastoꝛ illoꝝ ⁊ pueroꝝ in francia vsqꝫ ad numerum circiter. xx. miliū dicentiū se angelos vidisse ⁊ ad vlciscendū regē missos esse. Inter quos aliq̄ magistri vocabantur signantes moꝛe ep̄oꝝ aquaꝫ benedicentes matrimonia coniūgētes religiosos vero ⁊ clericos spoliātes interdū verberantes ⁊ interdum occidentes et nullus restitit seu compescuit malignantes. Sic ergo ꝑ legiōes ad diuersos portus maris. s. mersiliam ⁊ brandusiā ꝑuenientes inanes et vacui redierunt sic q̄ in breui tp̄e vt fum⁹ euanuerunt. ferebatur autem q̄ vetulus de monte qui arsacides dicit̄ a puericia duos clericos scī marinos in carcē detinuerat nec vnq̄ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerēt firmā ꝓmissionē accepit. Ab his ḡ estimabāt̄ bn̄dicti pueri q̄busdā falsis visionū rumorib⁹ atqꝫ ꝓmissionib⁹ ad se cruces signādos electi.

Vincūt xp̄iani cruce signati ⁊ fugātur saraceni ⁊ tyranni de patrimonio ecclesie.

Centesimūuicesimū

septimū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimoducentesimo sexagesimotercio tempoꝛe vrbani pape. iiij. Tūc manfredus tyrannice retinēs patrimoniū ecclesie. s. regnum cecilie exercitum magnū saracenorum in eundē patrimoniū introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus ꝑ crucē signatos victoꝛiā repoꝛtauit ⁊ de patrimonio ecclesie ip̄os fugauit. ⁊ tunc cōtulit karolo fratri ludowici regis francie p̄dictū regnū cecilie. hic fuit pat̄ sancti ludowici fratris nostri.

Vincūt xp̄iani ⁊ capitur ciuitas murcieneñ. ꝑ regem Jacobū arragonie.

Centesimūuicesimū

octauū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimoducentesimo sexagesimoquarto. Tunc iacob⁹ rex arragonū cōgregato exercitu suo ciuitatē murcie saracenoꝛuꝫ q̄ rege castelle tributaria erat obsedit ⁊ expugnauit ⁊ cepit.

Vincunt christiani occisa multitudine saracenoꝛum per infantem alfonsum filium regis fernādi scd̄i.

Centesimūuicesimū

nonū belluꝫ inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernādus secundus. viij. rex castelle anno regni sui. xv. p̄cepit filio suo infanti alfonso vt intraret ⁊ ꝑcurreret terrā saracenoꝛuꝫ qui cum exercitu suo destruxit terrā ciuitatis coꝛdubeñ. ⁊ cepit ꝑlonā ⁊ venit ꝯtra terrā hispaleñ. ⁊ zeriseñ. ⁊ destruxit quicquid inuenit fixitqꝫ tentoꝛia sua suꝑ ruinaꝫ guadalete. Rex vero saracenoꝝ abēhuc cum hec sciuit cōuocauit clamoꝛib⁹ totā terram ⁊ venit ad locuꝫ dexerit posuitqꝫ regale suuꝫ inter villas ⁊ xp̄ianos fecitqꝫ septem acies in quaꝝ qualibet ad min⁹ erant mille eq̄tes. peditū vero nō erat numer⁹. xp̄iani vero etiā oꝛdinauerūt acies suas ⁊ inuenti sūt mille eq̄tes ⁊ duo milia peditū ducebant aūt secum quingentos saracenos quos captauerat hos stati decapitauerūt. cōmissum est ergo bellū asperrimuꝫ inter vtrosqꝫ ⁊ cū adiutoꝛio altissimi ⁊ sancti ap̄li iacobi qui apparuit xp̄ianis in bello victi fuerūt saraceni ⁊ tot fuerūt moꝛtui ex eis q̄ nō fuit numerus eoꝝ estimatus.

Vincunt saraceni ⁊ capitur antiochia per soldanum babylonie.

Centesimūtricesimū

bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i supꝛadicto Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc em̄ soldanus babylōie vastata armenia antiochiā obsedit quā p⁹ aliq̄s dies captā occisis ⁊ captiuis viris ⁊ mulierib⁹ in solitudinē redegit.

Vincunt xp̄iani ⁊ capitur vbeda ꝑ regē fernandum secundū.

Centesimūtricesimū

pꝛimū bellū int̄ saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimo. cc. lxix. Tūc p̄dictus rex fernandus scd̄s octau⁹ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedā cepitqꝫ eaꝫ virib⁹ ⁊ reuersus est cum honoꝛe in ciuitatē toleti.

Vincūt xp̄iani ⁊ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunicij regno francoꝝ.

Centesimūtricesimū

secundū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. cc. lxx. Tunc supꝛadictus rex francoꝝ ludowicus nō territus laboꝛib⁹ pꝛeteritis ⁊ expensis de quib⁹ supꝛadictū ē Johānesqꝫ comes niuerneñ philipp⁹ ⁊ petr⁹ liberi ei⁹ pictauie frat̄ ei⁹ attribateñ qꝫ ⁊ britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiqꝫ milites atqꝫ plebes ⁊ ecclesiarum pꝛelati veniunt ad mare. vj. kalēdas Julij ⁊ ab saquis moꝛtuis incipiunt nauigare insiditqꝫ eis consiliū vt regnū tonicij quod transfretātib⁹ dabat xp̄ianis impedimētum pꝛimo subijcerent sue potestati. Eodēqꝫ mense circa festuꝫ beate marie magdalene ad poꝛtum carthagenis repulsus saracēis litt⁹ tuētib⁹ applicuerūt ⁊ ciuitatē capiūt in instanti. ac castra contra toniciū posuerūt quā cū ꝑ mēseꝫ obsidissent occulto dei iudicio infirmitas ī exercitu inualuit sic q̄ filius regis comes niuerneñ. Johes ⁊ post eū legat⁹ cardinal̄ ep̄s albaneñ obierūt. Deinde benedictus rex ludowicus in vigilia sancti bartholomei obijt vidēsqꝫ exercitus xp̄ianoꝝ q̄ tute nō valebat hyemare in ꝑtib⁹ transmarinis pꝛimit⁹ rege tonitio facto tributario regi cecilie et xp̄ianis captis libere dimissis ⁊ q̄ fides xp̄iana ꝑ p̄dicatoꝛes ⁊ minoꝛes liberet̄ p̄dicaret̄ remeauit.

Vincūt xp̄iani ⁊ capit̄ ciuitas coꝛdubeñ. ⁊ plura alia loca ꝑ regē fernandū secūdū ⁊ remittūt̄ cāpane ad sanctū Jacobū.

Centesimū tricesimū

terciū bellū int̄ saracenos ⁊ xp̄ianos accidit ãno dñi Millesimo.cc.lxxj. Tunc rex p̄dictꝰ fernãdꝰ cupiēs fuire xp̄o ꝯgregauit exercitū suū ⁊ veīt sup̱ ciuitatē cordubeñ. obseditq̧ eã ⁊ pꝰ mlt̄a bella data est sibi ciuitas ⁊ tūc virtuosus rex fernãdꝰ remisit cãpanas ad eccl'iam scti iacobi q̃s duxerat almanzor sic̄ sup̄dictuꝫ fuit. Post hec cepit Arionã ⁊ pegalgaiar ⁊ metixar ⁊ charthenã cepit et illorã quã ignib͡ȝ cremabat ⁊ obsedit g̃natam ꝓpter qd̄ rex g̃nate factꝰ ē eiꝰ vasallꝰ tributarius ⁊ tradidit tūc regi fernãdo gibeniū deinde cepit carmonã ⁊ ꝯstãtinã ⁊ acalamdelrio.

Vincūt saraceni ⁊ ꝑdit̄ trypolis ciuitas.

Centesimū tricesimū

quartū bellū int̄ saracēos ⁊ xp̄ianos accidit ãno dñi Millesimo.cc.lxxxix. tēp̱e Nicolai pape.iiij. q̄ p̄mo fuerat generał ordis minoꝝ Tūc soldanꝰ babylonie cõgregato magno saracenoꝝ exercitu tripolim ciuitatē obsedit ⁊ dū letanie fierent sancti marcij capta fuit ciuitas occisis captiuisq̧ xp̄ianis plurib͡ȝ xp̄ianitatis nomē deletū fuit in eadē.

Vincūt xp̄iani ⁊ capit̄ ciuitas hyspaleñ. ꝑ regē fernãdū secundū.

Centesimū tricesimū

q̄ntū bellū int̄ saracenos ⁊ xp̄ianos accidit ãno dñi Millesimo.cc.lxxxix. Tūc p̄dictꝰ rex fernãdus scõs octauꝰ rex castelle ꝯsiderãs q̧ ciuitas hyspaleñ. erat de p̄ncipalib͡ȝ mōi q̄a receptaculū t̄re ⁊ maris desiderio magno cõcupiuit habere illã. Vocato ḡ raymūdo. bonifacio tūc almirãti p̄cepit sibi q̧ statim ꝯgregaret maiorem classem ꝑ mare quã posset ⁊ veniret sup̱ ciuitatem yspaleñ. ⁊ factū est ita. Rex v̄o ꝑ terrã cuꝫ exercitu magno venit ⁊ sic ꝑ mare ⁊ ꝑ terrã obsessa ē p̄dicta ciuitas yspaleñ. xvj. mēsib͡ȝ in quib͡ȝ fuer̄t bella mlt̄a in aq̄ ⁊ ī t̄ra ⁊ effusus plurimꝰ sanguis sp̄ealiter saracenoꝝ sic̄ pleniꝰ ꝯtinet̄ in generali hystoria hispanie. Quare nõ valētes sustinere bella saraceni cū essent nimis ꝯtinuo angustiati tradiderūt regi fernãdo nobilissimã ciuitateꝫ yspaleñ. ex pacto q̧ extraherēt oīa bona sua. Intrauit aūt p̄dictã ciuitatē virtuosus rex fernãdus scõs in die sancti clemētis ãno dñi Millesimo.cc.lxxx. Et pꝰ hec lucratus ē villã q̄ dr̄ xeres delafrõtera ⁊ medinã delalbohera ⁊ alcalã delos gonzales ⁊ beier ⁊ calis ⁊ sãt lucar debarra meda ⁊ archos ⁊ librixã ⁊ oīa alia vsq̧ ad mare octo ãnis stetit hic virtuosus rex fernãdus in frõtaria saracenoꝝ q̧ nõ veīt in castellaꝫ ⁊ postq̄ lucratꝰ fuit ciuitatē p̄dictã yspaleñ. ordinabat iã transire in affricã ⁊ mlt̄i reges affricani concordauerãt se subdere sibi si transisset. ꝟ infirmatus est ī p̄dicta ciuitate yspaleñ. ⁊ sic vidēs se infirmū ⁊ declinãtē ad mortē vocato ad se filio suo infanti alfonso p̄mogenito quē habuerat ī vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terrã citra mare lucratã vel tributariã ⁊ si tu sustinueris regnū sic̄ ego tibi dimitto eris talis sic̄ ego ⁊ si plꝰ acquisieris eris melior me. ⁊ si ꝺ ꝟ aliq̄d ꝑdideris nõ eris talis sic̄ ego. Et data bn̄dictõe p̄dicto filio suo alfonso facta cõfessiõe ⁊ ordīato testam̄to pe-tijt corpꝰ dñicū. Et factū ē cū q̄daꝫ religiosus intraret ad eū cū xp̄i sacratissimo corp̱e in manibus suis vidēs virtuosus rex p̄cepit se expoliari vestib͡ȝ regijs ⁊ indui alijs vestimētis pauci valoris descēditq̧ de lecto in terrã cū maxima humilitate ⁊ genib͡ȝ flexis sup̱ t̄ram restē q̄ndaꝫ ligauit ad guttur suū ⁊ accepta cruce in manib͡ȝ suis adorauit eaꝫ lacrimosis gemitib͡ȝ ⁊ dicendo v̄ba magne fidei ⁊ deuotionis. Quo facto pecijt veniã ab oīb͡ȝ circūstãtib͡ȝ ⁊ cū oēs ei pep̱cerunt recipit corpꝰ dñicū cum magna reuerētia ⁊ dei timore. ⁊ cū reclinatꝰ iterū esset in lecto mandauit sacerdotib͡ȝ q̧ cãtarēt letaniã ⁊ te deū laudamꝰ et sic tenens candelã incensam in manib͡ȝ feliciter migrauit ad dñm ãno dñi Millesimo.cc.xciij. Regnauit.xxxv. ãnis ⁊ sepultꝰ est honorifice in eccl'ia maiori yspaleñ. Et successit ei in regno vt dictū est filius eius alfonsus.ix. q̄ fuit.ix. rex castelle.

Vincūt xp̄iani ⁊ capiunt̄ plura loca ꝑ regē alfonsum nonum.

Centesimū tricesimū

sextū bellū int̄ saracēos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo.cc.xcvj. Tūc p̄ctus rex alfonsus nonꝰ cõgregato exercitu suo veīt in terrã saracenoꝝ ⁊ obsedit quandã villã que dicit̄ texeda ⁊ cepit. post hec cepit villã cericenseꝫ bis cepit etiã meblã ⁊ algarbiū ⁊ gibraleon ⁊ huelmã ⁊ sepiã et morã ⁊ alcabi ⁊ castꝝ mari ⁊ tamrã ⁊ farū ⁊ laule ⁊ edificauit de nouo villã regalē. Regnū etiã murtie qd̄ ab eius subiectõe fuerat eleuatum iterū sibi subiecit. Ip̄e etiã obsedit aliezriã ꝑ terrã ⁊ ꝑ mare mlt̄ꝭ dieb͡ȝ ⁊ posuit ducē sui exercitꝰ infantē petrū filiū suū ⁊ nõ fuit cõsecutꝰ finis q̄a soluta fuit classis maris ꝑ saracenos vltramarinos Qui quadã astucia nouerūt galeas ⁊ naues xp̄ianoꝝ esse vacuas ꝓpter infirmitates inualescentes erãt fere oēs xp̄iani in terra cū infante petro. Subito ergo irruentes saraceni occiderūt paucos infirmos q̊s inuenerūt in galeis ⁊ sic breui spacio soluta fuit classis xp̄ianoꝝ ꝓpter quod infans petrꝰ cum exercitu suo habuit dimittere obsidionē cum ꝑ mare libere saraceni mitterent iaꝫ prouisiones in ciuitatem. Predictus rex alfonsus.ix. fuit tante magnificentie q̧ veniente ad eum quadam imp̱atrice constantinopolitana vt eaꝫ adiuuaret ad redimendū maritū suū imp̱atorē quē captiuū tenebat soldanus babylonie ⁊ erat p̄cium.l. quantala argēti cuiꝰ precij duas p̱tes tenebat imp̱atrix q̄rū vnam sibi dederat papa. Aliam v̄o rex francoruꝫ. Ipse solus soluit totã redemptionē eo pacto q̧ restitueret pape ⁊ regi francorum partes quas receperat propter quod regnum tunc remansit in magna paupertate Fuit etiam tante fame q̧ mortuo imperatore almanie fuit electus in imperatorem in discordia tamen de qua electione fuit certificatus per literas pape ⁊ per ambasiatores almanie. quia tamen multum tardauit in dispositõe in viã vt pacificaret regnum suum licet arriperet viã nõ obtinuit. Unde certificatus in via ꝺ discordia almanoꝝ ⁊ de ingressu saracenorum in regno suo reuersus ē cū eēt ꝓpe auinionē vt succurreret regno suo quia hic fuit rex magne sapientie ⁊ fecit librū qui dicit̄ lacptidas. Vn̄ regit̄ regnuꝫ castelle ⁊ est originale in camera regis sic̄ ego vidi. Et vtinam bn̄ attēderēt reges successores ⁊ attēderēt ⁊ executioni mandarent ordinē regimīs illiꝰ libri quia si

hoc fieret credere nullū regnū xpianoꝝ ī regine regno castelle equipari. habundātia tñ ⁊ delitie reꝝ huiꝰ regni ⁊ inordinata cupiditas tyrānoꝝ ponūt velamē ante oculos p̄sidentiū vt nō solū p̄dictū librū ꝫ nec honorē legis ꝓprie attendāt. ⁊ iō semꝑ vacantes in abysso cupiditatis ⁊ discordie nullū regnū fere xpianoꝝ est sic in bono regimine offuscatū sicut est regnū castelle.

Vincūt saraceni ⁊ occidit̄ donꝰ raminꝰ per abenyncaf regē vltra marinum.

Centesimūtricesimū

septimū bellū inter saracēos ⁊ xpianos accidit circa idē tp̄s. Cū em̄ predictꝰ rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiū suscipiendū ⁊ dimisisset regnū sub dominio filij sui infantis fernādi tūc abenyncaff rex vltra marinꝰ transiuit mare cū multitudine graui vocatꝰ ⁊ inuitatus ꝑ regē granate donus minimꝰ aūt p̄sidebat in frontaria ⁊ notificauit p̄dictū transitū infanti fernādo ⁊ interim ip̄e occurrit cū gētib frontarie saracenis ex ꝑte ecne erāt aūt pauci xpiani in comꝑatione ꝯtrātis saracenoꝝ. sed quia videbāt se iā acies adinuicē ne forte diceretur ꝙ fugiebant. Irruerūt viriliter in saracenos ⁊ mortui sunt plures ex vtraq ꝑte. Cecidit etiā ibi predictꝰ preses donꝰ numus cuiꝰ caput abscisum misit abenyncaff presentatū regi granate ⁊ sic ea die cōcessa est victoria saracenis.

Vincunt saraceni ⁊ occiditur infans saucīꝰ archiep̄s toletanus.

Centesimūtricesimū

octauū bellū int̄ saracenos ⁊ xpianos accidit paucis elapsis dieb post predictū bellū. Cū em̄ ꝑ totū regnū castelle diuulgaret̄ ingressus p̄dictꝰ saracenoꝝ oēs p̄parauer̄t se vt irēt ad frontariā Inter quos p̄mꝰ qui accessit fuit infans saucius archiep̄s toletanꝰ cū aliquali multitudīe militū xpianoꝝ ⁊ qr fuit sibi nūciatū ꝙ multitudo saracenoꝝ ꝓpe martos cū p̄da magna trāsībant noluit expectare alios milites qui veniebāt sed ip̄e cū suis occurrit saracenis ⁊ bellauit cū eis. Sꝫ qr saraceni incōꝑabiliter erāt multi victi fuerūt xpiani ⁊ captus ē p̄dictꝰ archiep̄s ⁊ denudatus lancea occisus est ⁊ abscisū caput eiꝰ ⁊ manꝰ dextera in qua annulū tenebat de morte p̄dictoꝝ duoꝝ scilicet doni numi ⁊ archiepi toletani valde doluit p̄dictus rex alfonsus audiuit em̄ eoꝝ mortē cū eēt in via impij ⁊ iō veniēs guerrā magnā fecit saracenis. Regnauit. xxxij. ānis ⁊ abstulit sibi regnū ī vita filius eius saucīꝰ ꝓpter qđ maledixit eū verūtamē in morte reuocauit maledictōꝫ suā ⁊ dedit literas sigillis aureis sigillatas ꝓ ciuitatib villis ⁊ castris ne posset ānotari de ꝓditōe post eius mortē qr eleuauerūt se contra eū. Legitur etiā in cronicis ꝙ hic rex alfonsus. ix. dixit quandā blasphemiam ꝯ deū. s. ꝙ si ip̄e fuerat cū dō quō mūdū creauit ꝙ mlti defectꝰ q̄ ibi fuer̄t facti nō trāsissent. ꝓpter qđ verbū cū die quadā oraret in oratorio suo añ imaginē v̄ginis apparuit sibi angelus ex ꝑte dei ⁊ reuelauit sibi sentētiā mortis p̄fixo sibi termīo ab illa die vsq ad. xxx. dies inclusiue ⁊ factū est sic q̄m in p̄fixo termīo ab angelo discessit ab hac vita ⁊ sepultꝰ fuit apđ patrē suū regē fernādū in ecclesia maiori yspaleñ. ⁊ successit ei in regno saucius filiꝰ eius decimꝰ rex castelle qui regnauit. ix. ānis nihil fecit ꝯtra saracenos. Et successit ei in regno fernādus terciꝰ filiꝰ eius vndecimꝰ rex castelle q̄ regnauit. xv. annis ⁊ mortuꝰ est. Causa aūt mortis eiꝰ fuit qr p̄cepit occidi duos scutiferos de carnayal et nō fuerūt exauditi. Et iō illi vidētes iniusticiam citauerūt regē vt cōpareret corā deo infra. xxx. dies ad dandū rationē huiꝰ iniusticie ⁊ sic factū fuit quia in p̄fixo termino mortuꝰ est. ⁊ eo die quo mortuus est venerūt noua quō infans petrꝰ frater eiꝰ ceperat alcandete quam obsessam tenuerat pluribus dieb ⁊ successit ei in regno filiꝰ eius alfonsus x. rex castelle. xij. Jacet aūt sepultꝰ p̄dictꝰ rex fernandus tercius in eccl'ia maiori corduben̄.

Vincūt saraceni et ꝑditur ciuitas acon.

Centesimūtricesimū

nonū bellū inter saracenos ⁊ xpianos accidit anno dn̄i Millesimo. cc. xcj. Tunc acon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur. xiiij. kal. Junij occisis plusq̄. xxx. milib xpianoꝝ vtriusq sexus. Causa aūt amissiōis predicte ciuitatis di dn̄oꝝ ⁊ nationū diuersitas facientiū ibi ꝯtrariam voluntatē.

Vincunt xpiani ⁊ capitur insula rodi ac destruitur ordo templarioꝝ.

Centesimūquadragesimū

bellū inter saracenos ⁊ xpianos accidit ānodn̄i Millesimo. cccx. tp̄e clemētis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xpiano in festo assumptōis beate marie virginis. Insulam rodi capiūt que caput ē vicinaꝝ insularum ⁊ extūc redacta fuit sub dominio xpianorum Inde aptus apparuit in terrā sanctā transitꝰ xpianis sequenti anno annullatus ⁊ cassatus fuit ordo templarioꝝ quia in sua ꝓphana ꝓfessione abnegabāt xp̄m et expuebāt suꝑ crucē in obprobrium crucifixi ⁊ adorabāt dyabolū sub specie cati sicut plures d̄ maiorib eoꝝ confessi fuerūt.

Vincunt christiani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum.

Centesimūquadragesimū

primū bellū inter saracenos et xpianos fuit circa annum dn̄i Millesimo. cccxiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tercij p̄dicti sub tutoribus positis qr ꝑuulus. Tūc infans petrus auunculus vnus de tutorib supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatē vbeteñ. et cū esset ibi die martis nona die may bono mane appropīquauit ibi militie regni granate. Infās v̄o petrꝰ confisus de adiutorio altissimi exiuit ad eos et factum ē preliū magnū ꝫ victi fuer̄t saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et qui erāt inter eos hoīes signati et magni domini ⁊ secutus est fugientes saracenos ꝑ quinq leucas occidēs ⁊ vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil ⁊ albanar cepitq eos et reuersus est cū honore in ciuitatem corduben̄.

Vincũt xpiani fugato rege granate 7 pluribꝫ cesis saracenis ꝑ dñm iohannem manuel.

Entesimũquadragesimũsecundũ

bellum inter saracenos 7 xpianos accidit ãno domini Millesimo cccxliiij. Tũc dñs iohannes manuel sup̃ p̃dicto regi alfonso.x.7.xij.regi castelle cũ eẽt in frõtaria granate. Audiuit quõ rex granate mittebat quendaꝫ saracenũ q̃ dicebat hosom cuꝫ tota sua ptãte ↄtra ciuitatẽ cordubeñ.7 ꝙ destrueret totaꝫ terrã vsqꝫ ad portam ciuitatis. Exiuit ergo h audito p̃dict⁹ dñs iohãnes manuel cũ exercitu suo 7 cũ magistrꝭ ordinũ 7 cõsilijs frontarie 7 veĩt ea die vsqꝫ ad flumẽ qδ dicitur gnadelquemret ibi fuit factũ graue bellũ. Et inter vtrosqꝫ victus est hosom 7 plurimi saraceni trucidati ꝙ cũ rex alfõsus sciuit gauisus est valde de victoria habita dixitqꝫ se voluisse in predicto bello.

Vincũt xpiani 7 soluitur classis saracenoꝝ per alfonsuꝫ infre admirandũ maris.

Entesimuꝫquadragesimũterciũ

bellũ int̃ saracenos 7 xpianos accidit ãno dñi Millesimo.cccxvij. Tũc dñs alfonsus infre admirandũ marꝭ militãs supradicto regi alfonso cũ sex galeis 7 sex nauigijs que dicũt lenonis 7 cũ octo nauibꝫ bellauit cum.xxij.galeis saracenoꝝ deuicitqꝫ eos 7 cepit.iij. galeas 7 sũmerse sũt in aq̃ q̃tuor 7 captiuati sũt ac mortui quasi mille ducenti saraceni.

Vincũt xpiani 7 occidit̃ infans picato cũ multitudine saracenoꝝ.

Entesimuꝫquadragesimũq̃rtũ

bellũ inter saracẽos 7 xpianos accidit ãno dñi Millesimo.cccxxix. Tũc infans piraso filius regis belamarin trãsiuit mare cũ septẽ milibꝫ equitũ 7.xxx.milibꝫ peditum vt destrueret terrã xpianoꝝ. Sꝫ cũ mgr̃ de alcanca et 7 gundisalus martini de oueto h nouerũt cõiunctiqꝫ fuẽt cũ gentibꝫ ciuitatis yspaleñ.7 seriseñ. q̃ occcurrẽtes p̃dictos saracẽos cũ duobꝫ milibꝫ equitum 7.ccc.peditibꝫ irruerũt fortiter in saracenos 7 factũ ẽ p̃liũ magnũ in loco qui dr̃ vega δ pagana vbi victi fuerũt saraceni p̃dicto infante picato et quasi oĩbꝫ alijs saracenis qui cũ eo transierunt.

Vincũt saraceni 7 occidit̃ alfõsus infra admirandus maris.

Entesimuꝫquadragesimũquintũ

bellũ int̃ saracenos 7 xpianos accidit ãno dñi Millesimo. cccxl. Tunc dñs alfonsus infre admirandus maris bellauit cũ classe saracenoꝝ corã aliesira 7 ꝑmittente deo victi fuerũt xpani 7 ꝑierũt 7 capti fuerũt a saracenis octo galie 7 sex naues mortuusqꝫ ẽ ibi amirandus 7 maior ꝑs xpianoꝝ.

Vincũt xpiani cesa innumero mltitudine saracenoꝝ 7 fugatis regibꝫ benamarini tunicꝭ 7 bugie ꝑ regem alfonsum nonũ.

Entesimuꝫquadragesimũsextũ

bellũ inter saracenos 7 xpianos accidit ãno dñi supradicto. Tunc enim in mense may incepit rex balamarin cũ exercitibꝫ suis trãsmare mediterraneũ cum quo veniebant rex tonisu 7 rex bugie durabatqꝫ transit⁹ eorum vsqꝫ in finẽ octobris. Numerus aũt equitum qui transierũt fuit vltra octuaginta militũ peditũ aũt ꝓpter eoꝝ nimiã mltitudinẽ nõ erat numerus 7 tũc perieẽt oẽs xpiani qui erant in.xj. galeis 7 vna naui corã carisa cũ tempestate maris tenentes p̃dicti saraceni obsessam p̃dictã villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eã sine intmissione. Venit etiã in eoꝝ adiutoriũ rex granate cũ septẽ milibꝫ equitũ 7 peditũ maxima multitudine obsedentibꝫ ergo p̃dictis regibꝫ saracenis tarisam venit vox hec ad regẽ alfonsum nonũ.xij.regeꝫ castelle p̃dictum 7 ad regem alfonsum portugalie q̃ diuina clementia in vnũ cõgregati cuꝫ.xiij.milibꝫ equitũ 7.xx.milibꝫ pedictũ venerũt vt succurrerẽt p̃dicte ville obsesse 7 cũ ꝑuenerũt ad vadum carise miserũt i nocte ad predictã villã obseruãtes decrementũ maris q̃ngentos milites q̃ exeuntes ab aquis ꝑ horã maris trãseuntẽ intrauẽt nocte carisam ignorantibꝫ saracenis. Altera vo die de mane venerunt saraceni aciebꝫ suis ordinatis ad trãsitũ p̃dicti vadi 7 inceperũt bellũ cũ xpianis quibꝫ bellantibꝫ exierũt xpiani qui erãt in predicta villa cũ introeuntibꝫ 7 irruerũt in tentorijs saracenorum occidẽtes 7 expoliantes totũ regale eoꝝ quia non erãt qui resisterent eis. Qδ audiẽs rex almoafen cũ alijs regibꝫ 7 saracenis vt succurrerẽt vxoribus suis 7 filijs subito redierũt ad tentoria. Reges vo xpiani cũ exercitu suo dicentes fugiũt dederunt post eoꝝ terga 7 sic placuit altissimo ꝙ saraceni victi fuerũt 7 fugientes tot fueẽt mortui ex eis ꝙ nõ est aliquis qui posset eoꝝ numeꝝ estimare et mortua ẽ ibi horra vxor regis belamarim 7 ip̃e rex fugit in alieseram in quadã equa que nõ bibebat nisi lac cameloꝝ 7 cõmedebat annonã mũdataꝫ 7 passas mũdatas que sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas. 7 expoliantes xpiani tentoria sarracenoꝝ 7 cãpũ inueneẽt tãtũ δ auro 7 argẽto ꝙ nõ est aliquis qui excogitare posset. fuit etiã captiuat⁹ infans abenamar fili⁹ regis benamaim 7 eductus est ad regẽ alfonsum habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenoꝝ in signũ victorie p̃dictus rex castelle vexillũ suũ dño pape benedicto.xij.misit qδ vsqꝫ in hodiernũ diẽ i capella pape cammone cõseruatur. Fuit aũt predictuꝫ in die oĩm sanctoꝝ ãno quo supra. 7 reuersi sũt predicti reges xpiani in regnis suis cũ magnis diuitijs 7 honore. Seq̃nti vo ãno p̃dictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre que nũc dicitur alcalaria real cepitqꝫ eam 7 locomon 7 carcaboy 7 priego 7 rute 7 benamixi matreya q̃ a magnis temporibꝫ fuerant saracenoꝝ.

Vincunt xpiani 7 soluitur classis magna saracenoꝝ sub rege alfonso quarto.

Entesimuꝫquadragesimum septimum

bellum inter saracenos 7 xpianos accidit ãno domini Millesimo trecentesimo quadragesimosecundo. Tũc bellauit classis christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta duarum galiarum 7.xxx. nauium cum classis saracenorum que erat galiarum et

nauigeorum que dicuntur len- ns.xcvj.ducebant etiam saraceni multitudinez caprarum sed domino cooperante vicit classis castelle 7 soluta ē classis saracenoꝝ submersaqꝫ sunt in mari.xxxvj.galee saracenoꝝ 7 cepert.xxij. Alij. vo fugierūt perierūt qꝫ in bello nauali vltraqꝫ.xx.milia saracenoꝝ. Eodem etiā anno bellauerūt galie xpianoꝝ cum.xij. galeis saracenoꝝ que ferebāt victualia aliezere victiqꝫ fuerūt saraceni 7 soluta classis eoꝝ.

Uincunt xpiani 7 capitur aliezira p regē alfonsum quartum.

Centesimūquadrage

simumoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. ccc.xliiij. Tunc supradictus rex alfōsus.x.7 rex.xij. castelle volens augmētari in corona regni sui. attendens etiaz quō gibralter fuerat sua et steterat super eā cū maximis laborib 7 expensis nec potuit eū recupare ꝓter mala 7 damna que sui vasalli 7 natales in regno suo faciebant volēs quasi emēdā accipe p gibralter. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit trā saracenoꝝ 7 obsedit aliezirā 7 vt leui⁹ eā accipet fec ꝓpe eā aliā villā 7 circūdedit eā muro ac populauit eā 7 vocauit eā aliezirā nouā quo facto elapsis.xx.mensib sue obsidionis in vigilia oliuaꝝ.xxvij.die marcij cepit aliezirā eo pacto q dimitteret saracenos exire salua eorū vita. Et seqnti anno dñi Millesimo. ccc.xlviij. fuit prima pestilentia in regno castelle 7 quia habita aliezira vidit ad oculū predict⁹ rex gibralter q sua erat 7 concupiuit reducere eā ad regnū suuz si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eam p mare 7 terraz anno dñi Millesimo. ccc.xlix. Et seqnti anno qui fuit annus iubileus cū predictus rex teneret predictā villā obsessaz in die veneris sancta.xxvj.die marcij cū esset in plano ꝓpe mare fuit sibi ꝓpinatū venenū 7 mortuus est ibidem 7 vbi pditio illa tractata fuit nūqꝫ ampli⁹ nata fuit herba neqꝫ nasceturvt narrat hystoria hispanie Et sepultus est i ecclesia maiori cordubeñ regnūit .lx.ānis 7 successit ei i reg petr⁹ fili⁹ ei⁹.xiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinū 7 amicus saracenorū quē occidit rex heinricus scđs in montiel 7 successit in regno.

Uincunt saraceni 7 pditur aliezira.

Centesimūquadrage

simūnonū bellū inter saracenos 7 xpianos accidit āno dñi Millesimo. ccc.lxix. Tūc rex machomat gnate cōgregato exercitu suo venit sup aliezirā 7 obsedit eā 7 vndiqꝫ angustiās sine intermissione cepit eā die lune que fuit.vj. augusti occisis plurib xpianis. Et deinde anno dñi Millesimo .ccc.lxxv. destruxit eandez villā vsqꝫ ad fūdamēta pdictus rex machomat granate.

Uincūt xpiani 7 soluit classis saracenoꝝ.

Centesimūquinquage

simū bellū inter saracenos 7 xpianos accidit āno dñi q sup. Tunc.n. in mense septēbri seqnti quidā capitane⁹ q dicebat mucer leo bellauit viriliter cū classe saracenoꝝ que ex hibet ō aliezira 7 ducerēt ibi vxores suas 7 pemptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenoꝝ.

Uincūt saraceni 7 pdūt vtrera 7 machena.

Centesimūquinquage

simumprimū bellū int saracenos 7 xpianos accidit āno quo sup. Tūc rex gnate collecto exercitu suo cepit vitreā 7 marchenā et deduxit secū plurimos captiuos. Subseqnter āno dñi Millesimo.ccc.lxxix.die.lune.x.may fuit eclips solis 7 seqnti die mart mortu⁹ fuit pdict⁹ rex heinricus secūdus.ix.rex castelle in sancto dñico de la calcada 7 licet fuerit sepultus pmo i ciuitate burgeñ.finaliter tñ deduct⁹ est tolerū 7 ibi ē sepult⁹ in ecclīa maiori in sua capella. Predict⁹ rex nihil famosuz fecit ꝯ saracenos. Regnauit.xiiij.ānis 7 successit ei in regno iohānes filius eius pmus qui fuit.xv.rex castelle hic etiā nihil famosū fecit ꝯtra saracenos fuit victus a portugalie exercitu in bello qđ dī ō aluiberata āno dñi Millesimo.ccc.lxxxvij. Intrauit regnū castelle dux de albencastre cū dūissa vxore sua filia regis petri ꝓtendēs habere regnū. Intrauit etiā cū eo rex portugalie 7 subsecuta est pax āno dñi Millesimo.ccc.lxxxviij.qa tradita fuit in vxorē dña katherina filia pdicti duci i sancti heinrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currēs quendā equū in alcala de henenares cecidit equus sup eū 7 occidit eū anno dñi Millesimo.ccc.xc.regnauit.xij.annis 7 successit ei in regno predict⁹ rex heinric⁹ scđus filius eius cū esset etatis.ix.ānoꝝ hic fuit.xvj.rex castelle.

Uincūt xpiani pemptis duob milib saracenorum sub rege heinrico tercio.

Centesimūquinquage

simūsecundū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.cccc.vj. Tūc cū esset firmata treuga pdicti regis heinrici tercij cū yncas rege granate fracta fuit p saracenos qui venietes ad villā que dicit quesada ignib eam cremauerūt. Eo.tpe erant in vbeda petrus manrique 7 didacus saucij de benādes 7 alfonsus de aualos 7 in baeca erat senescallus et alij multi milites xpiani qui sil ꝯgregati egressi sūt contra saracenos 7 acceperūt anteriorītatē eoruz qui recedebāt cū preda bellauertqꝫ cū eis in campo qđ dicit delos coleiares. 7 licz numerus saracenoꝝ esset.vj.milia equitū 7.x.milia peditū.xpianorum vo vsqꝫ ad numeꝝ mille ducentoꝝ equituz et peditū concessit deus tñ victoriā xpianis trucidatis ex saracenis quasi duob milib ō xpianis vero mortui sūt quasi.c.inter quos mortuus fuit senescallus 7 dñs alfonsus de aualos capitaneus comitis stabilis castelle 7 dñs martinus lupi de aualos Regnauit predictus rex heinricus terci⁹.xvij.annis 7 mortuus est ac sepult⁹ in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissimus beati patri nr̄o francisco intantum vt arma regia cordis minoꝝ circūdaret 7 fuit de iusticia laudatus successitqꝫ ei in regno fili⁹ ei⁹ iohannes.ij.qui fuit.xx.rex castelle.

Uincūt xpiani 7 capitur cepta per regē Iohānem portogalie.

Centesimūquinquagesimumtercium bellū inter saracenos et christianos accidit āno domini Millesimo.ccccix.

Tunc rex iohannes portugalie cuȝ haberet quinqȝ filios scilicet duarte qui post eum regnauit petrum heinricum iohannem ⁊ fernandum quoꝝ desiderabat facere milites infantē petrum ⁊ heinricum quia erant iam in etate ad miliciam dispositi. Et cum magnam festiuitatem ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendum consilio cuiusdaȝ numeratoris predicti regis in aliud est mutatum quia affuīt ꝙ cum illa pecunia que in illis festiuitatibꝫ exponeretur pauca addita alibi possent infantes effici milites cum magno dei seruicio et honore grandi regie dignitates ⁊ filioꝝ suoꝝ quod exposuit de captione cepte vel alicuius alterius ville maritime ī affrica Placuit regi consilium et approbatum est ac celeri expeditione negocij decimi visus est predict⁹ rex duplici auisatione q̄a primo misit ambasiatores suos per duas galeas in ceciliam sub colore tract⁹ matrimonij qui euntes et redeuntes expoliauerūt diligenter ciuitatem cepte intrantes in eam cum securitate ac si vellent solaciari ⁊ modicum a laboribus maris recreari. Qui redeuntes ad predictū regem nunciauerunt omnia quō erāt disposita in predicta ciuitate. Scđa auisatio fuit. quia habita predicta cognitione ne ea que fieri debebāt cognoscerent ꝙ esset contra eos misit continuo ambasiatores suos propter aliquas causas ad desfastenduȝ ducem britanie et erat secretum ꝙ predictus dux acceptaret desfastationem illaȝ certificatus ꝙ nō erat regis intētio ire contra eum sed in alias ptes vbi esset magnum seruicium dei. Acceptauit ergo predict⁹ dux et redeuntibꝫ ambasiatoribus exposita accceptatione statim diuulgatuȝ est quomodo rex volebat ire contra ducem britanie et parata ē magna classis in qua fuerunt cum rege et filijs fere .lx. milia pugnatorum in quoꝝ recessu ab vlixbona ciuitate facta est magna pestilentia et mortua est regina philippa ⁊ peracto honore sepulture factus est eclipsis solis magnus ꝓpter que signa multi timuerunt sed tubis acclamantibus statiȝ omnes classem introierēt animati per regem ⁊ venerunt ad finem sancti vincentij et miserēt anchoras suas in berrafaro n qui locus ē regni algarbij portugalie et ibi exeūte rege cuȝ filijs suis duarte petro ⁊ heinrico quia alij remanserāt in regno cū essent paruuli cum alia filia sua q̄ nunc est ducissa burgundie ⁊ audiuit missam in ecclesia sancte marie predicti loci qua audita expositum est de publico quomodo via sua erat cōtra saracenos incepta erant enim primo admirantes cum viam oppositam ducerent duci britanie. Ingressi ergo fūt classem iterum eleuatis velis prospero vento venerūt ante ceptam paucis diebus licȝ distare fere per. l. leucas ⁊ sic accedentes circuierunt montē almiue qui vndiqȝ circundatur mari sic ꝙ nō patet aliqs ingressus nisi per mare vel per ipsammet ciuitatē ⁊ miserunt anchoras in portu qui dicit barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad partem occidētis vbi inceperunt habere cōsiliū quō possent terram accipere ⁊ qualiter possent situare regale ad expugnandum ciuitatē. Quod videntes saraceni exierunt a predicta ciuitate in multitudīe graui ꝙ mirum erat ad videndū ⁊ tunc factus est ventus magnus sic ꝙ sine piculo classis nō poterat ibi pmanere q̄re necesse fuit eis eleuare anchoras in eliaȝiram in regno castelle ⁊ capientes terrā inuenerēt ibidem plurimos delectabiles fruct⁹ ⁊ recreati sūt ⁊ ibidem habito ɔsilio multi dicebāt ꝙ rediret in portugaliā vel ad aliuȝ locū quē leuius possent capere quia nō erat possibile ceptā capere scđm mltitudinem saracenoꝝ quā viderāt ante ciuitatem ⁊ quia oēs saraceni martini recurrerent ad ciuitatem ⁊ quia etiam fortalicium ciuitatꝭ erat magnū Rex vo cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in dño ciuitatē obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes classem velis eleuatis. Altera die ī aurora die memorabili. s. vigilia assumptionis virginis gloriose que e mense augusti cadit venerunt iteruȝ mittere anchoras ante ceptam ex pte gibraltaris qui ē ex parte orientis ⁊ ordinauerunt ꝙ missis anchoris statim extraharent batelles quos in nauibꝫ deducebant ⁊ ꝙ in eis primo in quolibet eoꝝ irent certi hoīes armoꝝ ⁊ ꝙ galee cū eis ostenderent ꝙ volebant ire ad capiendum terrā ex pte castri quod est ad partem cerasanaꝝ vt omnes saraceni irēt in illam partem. ⁊ ꝙ postꝙ saraceni essent nimiū mltiplicati ad illā partē alinue quod est factū ⁊ ceperunt terrā inuictis saracenis saltātes a batellis ⁊ galeis sicut melius poterāt sic ꝙ aliqui erāt in mari vsqȝ ad pectora ⁊ alij plus vel mīn⁹ taliter ꝙ bellantes cū saracenis ⁊ saraceni defendendo terram sic bellū est inceptū cum his saracenis qui ibi erāt in parte illa ⁊ cū alijs qui continuo succurrebāt đ ciuitate ⁊ sic bellando cū eis retraxerūt eos quousqȝ fecerūt eos intrare p portā ciuitatis ⁊ intantuȝ angustiauerunt eos sine intermissione ꝙ nō habuerunt saraceni potestatē claudendi portas ciuitatis ⁊ sic intrauerunt xp̄iani mixtim cū eis in ciuitatem ad bellandū in vicis ⁊ carerijs ⁊ durauit die illa bellum intra ciuitatē vsqȝ ad horā vespertinā quousqȝ se retraxerūt saraceni ad fortaliciū ciuitatis ⁊ alij ad villaȝ que est ex altera pte ciuitatis que dicitur fex. Sed intantū xp̄iani angustiauerēt castrum ⁊ predictā villā ꝙ eadē die captum est castrum ⁊ villa illa taliter ꝙ eadem die tota ciuitas cū castris suis fuit posita in potestate christianoꝝ ⁊ dimissa a saracenis. Mortui aūt fūt ibi plurimi saraceni ⁊ alij facti sunt captiui alij vo per rupes fugerunt. Perquirentes autem xp̄iani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiaꝝ ⁊ multas saracenas coquentes panes ⁊ preparantes ollas pro saracenis cibandis. De xp̄ianis autē solus vnus mortu⁹ inuent⁹ est qui dicebatur bascus fernandi de cayde ex ictu cuiusdaȝ saxe missi de castro cū irret ad succurrendū infantē heinricū qui cū saracenis ante oēs bellabat in porta cuiusdā dom⁹ Eadem die qua p̄dicta ciuitas capta fuit rex predictus cū filijs suis in pane ⁊ aq̄ ieiunabāt nec aliquid mādu cauerūt q̄usqȝ tota ciuitas fuit capta.

Vincūt xp̄iani ⁊ capitur antequera p infanteȝ fernandum.

Centesimūquiquagesimūquartū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit circa annū dñi Millesimū.ccccx.

Regnante in predicto regno castelle regi iohanne secundo qui incepit regnare anno dñi Millesimo.ccccv. et fuit posit⁹ sub tutoribus scilicet matri sue illustre regina dña katherina ⁊ infāte fernando. Suscepta ergo gubernatōne regni p infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram saracenoꝝ ⁊ obsedit antequeram quam mirabili machina murum exceden-

te viriliter cepit occisa saracenoꝝ mltitudĩe. Predictus infans fernandus pꝰ hoc cepit regnũ Arogonie et factus ẽ rex arogonum.

Vincunt xpiani ⁊ fugant̃ saraceni ꝑ regẽ Johannẽ scdm occisis pluribꝫ saracenis.

Entesimũquiquagesimũquitũ

bellũ inter saracenos ⁊ xpianos accidit ãno dñi Millesimo.ccccxx. Tunc predictus rex iohãnes scds cõgregato magno exercitu intrauit terrã saracenoꝝ ⁊ posuit regale suũ ꝓpe ciuitatẽ granate vbi.xix. diebꝫ stetit Egredientibꝫ ergo saracenis die quadã a p̃dicta ciuitate multitudĩe magna constipati ex inspirato coniuncte sũt acies vtroꝝq; ⁊ factũ ẽ pliũ magnũ plurimisq; saracenis trucidatis aliisq; in fugam versis victi sũt saraceni. Quidã aũt saraceni specialiter sagittarij mltitudĩe non pauci aliis fugientibꝫ sub quibusdã ficulneis remanserũt cogitantes se ibidem posse defendi ⁊ nõ ꝑua damna posse inferre xpianis quasi ex latibulo pugnantes Ad quos milites xpiani equis dimissis pedes intrauerũt quoꝝ gladiis perierunt. Illa die vt fert̃ capta fuisset granata si debitus ordo pugne obseruatus fuisset. Tempore predicti regis iohãnis scdi plurima castra saracenoꝝ ꝑ xpianos capta fuerũt cũ mlta effusione sanguis saracenoꝝ. Regnauit aũt.xlviij.ãnis ⁊ mortuus est in villa valisoletana anno dñi Millesimo.ccccliij. ac sepultus in monasteriũ cartusiensium de miraflores ciuitatis burgeñ. Hic tenuit quẽdam p̃natuꝫ a puericia sua qui dicebatur aluarus de luna quẽ intantũ honorauit ꝙ ipm fecit magistrũ sancti iacobi cum quo multas tribulatões passus est ⁊ multo tpe a militibꝫ regni ⁊ finaliter ꝓpter nonnulla que sue maiestati circa eũ indecencia videbant̃ fecit.n.publice per iusticiã in supradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus stetit affixum clauo in palo alto corpus vo in medio platee tribꝫ diebꝫ inhũatum remansit. Et cũ esset vir tante potentie ab oĩbus tñ suis in fine relictus fuit qꝛ tñ in tanta pressura ad dñm accessit corde cõtrito ⁊ humiliato et pedibꝫ meis lꝫ indignis se ꝑ generalem cõfessionẽ totius vite sue inclinauit. Credo ipsum ſm signa que vidi misericordiam dei ꝯsecutũ fuisse. qꝛ scriptũ est in quacũq; hora ingemuerit peccator omnium iniquitatũ eiꝰ nõ recordabor. Et successit p̃dicto regi iohanni in regno filius eius heinricus quartus qui nũc regnat.xviij.rex castelle ⁊ vtinaꝫ feliciter ad dei gloriã regnet ⁊ vtilitatẽ reipublice Hic primo regni sui anno.cuꝫ exercitu suo magno intrauit terrã saracenoꝝ ⁊ obtinuit viriliter villã que dicitur ximena ⁊ destruxit stiponã habuit etiã bullã cruciate ꝯtra saracenos ⁊ ꝯtinuauit guerrã iiij.ãnis. In qbꝫ nõ modicũ saraceni st̃ fame afflicti in signũ etiã volũtatis expugnatõis regni granate cepit deuisam malogranatoꝝ ꝓ ornamto armoꝝ regaliũ. Quid erit. deꝰ nouit cuiꝰ est causam ⁊ finem belloꝝ agnoscere. multa.n. impedimenta offeruntur specialiter diuisio militũ in regno cõtra ipsum ꝓpter que iaꝫ hoc anno.lx.plus timetur guerra in regno q̃ ꝯtra infideles qd deꝰ sua pietate auertere dignetur.

Vincunt saraceni ⁊ ꝑduntur ciuitates pera et cõstantinopolis. ⁊ de tribꝫ mirabilibꝫ que p̃cessert

Entesimũquiquagesimũsextum

bellũ inter saracenos ⁊ xpianos accidit anno domini Millesimo.ccccliij. tempore Nicolai pape quinti. Tũc em̃ imꝑator turchoꝝ congregato magno exercitu ꝑ terram ⁊ magna classe ꝓposuit nomẽ delere xpianum viribꝫ suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quã post plurima certamina cepit.xxviij. die may ⁊ intrans eandẽ ciuitatẽ crudelissime occidit omnes xpianos a sex ãnis ⁊ sup̃ ⁊ sequenti die.s.xxix. intrauit portũ constantinopolitane vrbis vigore belli ⁊ pluribꝫ artibꝫ guerre. Obsedit ergo ciuitatẽ constantinopolitanã ꝑ mare ⁊ ꝑ terrã potentissime ⁊ eã angustians sine intermissione finaliter eam deuicit ⁊ cepit ⁊ ingressus ciuitatem indicibilẽ cedẽ fecit in xpianos. Alij vo pedibꝫ ⁊ manibꝫ ligatos in captiuitatẽ duxit monochos etiam ⁊ monochas cõsecratas vituperose ex monasteriis extractas ac si meretrices ⁊ prostibulo institute essent trahebat cõtra eas ꝑagens tanta ⁊ talia qualia de pecudibꝫ quis sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos vo a decẽnio ⁊ infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerunt thurci in illo eximio ⁊ claro templo sancte sophie ⁊ sacratissimas imagines sanctoꝝ atq; sanctaꝝ pedibꝫ cõculcauerunt ⁊ omne genus vituperij super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebant vociferando iubilãtes ⁊ machõetũ hymnis ⁊ laudibꝫ extollentes. Ascenderũt etiã illi nepharij thurci ad sublime tegumen eiusdẽ alte et famose ecclesie sancte Sophie ⁊ crucem eius cacumini infixam deiecert ⁊ diruperunt. Sacra vo corpora sanctorum laniabant ⁊ deuastabant. plurima etiam vituperia fecerunt in sacris crucibus ⁊ calicibus et intantum eorum vesana rabies exarsit ꝙ a p̃ma hora diei vsq; ad meridiem totam vrbem nudatam et desertã reliquerunt sic vt non latinum non grecum nõ armenium non iudeum nec aliũ quẽuis hominẽ de habitatoribus ciuitatis intra eam dimisert. Hec ex epistolis ysidori cardĩalis ruteneñ. qui presens fuit in excidio ciuitatis ⁊ frãcisci rostarij ducis venetorum transmissis ad Nicolaum papam quintum: vt de remedio infuturꝝ prouideret cõtra hũc thurcorum imperatorem qui se vocat inimicũ crucis xpi et intantum odio habuit xpianos ꝙ cũ aliquem viderit existimans se in visu deturpatum et sordidatum proprios oculos abluit ⁊ abstergit vt dicit predictus cardinalis. Et est diligẽter aduertendum ad tria singularia que desolationem predicte ciuitatis precesserunt quorum duo predixit quidam antiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidaꝫ grecus qui propriis oculis sepe vidit: narrauit. Erat quedam calumna marmorea tota operata ad modũ scacorum sic ordinata ꝙ incipiẽdo a p̃ncipio ĩ vno scaco ponebat̃ nomẽ imperatoris et in sequenti nomẽ patriarche qui presidebant et predixit philosophus predictꝰ ꝙ cum facta fuisset impletio omnium scacorum illius columne tunc perderetur ciuitas cõstantinopolitana ⁊ sic de facto accidit. quia presidentibus Constantino imperatore et gregorio patriarcha in quorum tempore capta fuit ciuitas predicta facta fuit impletio vltimorum scacorum columne Scdm quod predixit predictus philosophus leo fuit ꝙ tempore Constantini debebat perdi ciuitas cuius verba in predicta columna erant hec. Cõstantinus me fecit ⁊ Cõstantinꝰ me dissoluet.

et sic impletū est. Istud eñ fuit mirabile preuideritali excidioni a pħo quod esse non potuit nisi a spiritu dei. Primus eñ qui impauit ⁊ nobilitauit predictam ciuitatem fuit vocatus Cōstantinus. q̄ dedit patrimoniū ecclesie. mater sua fuit vocata helena. ⁊ prim⁹ pr̄iarcha fuit vocatus gregori⁹ Ultimus aūt qui ibi impauit ⁊ perdidit ciuitatē mortuus in bello dicebatur etiaʒ constantinus et mater sua helena et pr̄iarcha etiam gregorius vocabatur. Terciū vero mirabile quod precessit captionem ciuitatis fuit visum ꝑ turchos xp̄ianis nihil videntibus. Unde cuʒ quadam nocte vigilantes turchi in obsidionē respicerent versus ciuitatem viderunt subito multitudinē luminū ad modum candelarū vndiq̄ȝ super turres et muros ciuitatis qd̄ respicientes et admirātes: timuerūt valde. Arguentes ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina protectōne ⁊ cum retulissent qui viderant impatori turchoꝝ ip̄e simulauit protunc. Altera vero nocte apparentes predicte candele super turres et muros vise sunt eleuari in celū. Et tunc teucrus ille magnus interp̄tans visionem illam: dixisse fertur. Candele que appuerunt descendentes significauerunt q̄ deus in temporibus p̄teritis protegebat hac ciuitatem. S; candele eleuate in celum designant q̄ deus recessit ab ei⁹ custodia. Nūc ergo ait ē tempus debellandi eā et sic ardenti rabie irruerunt in ciuitatem nobilissimā et ceperunt eā vt dictum est. Et voco illam ciuitatem nobilissimam quia s̄m ysidorum in libro ethimologiarū. xv. Cōstātinopolis est intracia quam edificauit ex noīe suo constantinus solam rome meritis ⁊ potētia adeq̄tam. Hanc conditam primo a pausma rege spartanorū ⁊ vocatam bisanciū vel q̄ tantuȝ patet inter atriaticū mare et pontidem vel q̄ sit receptaculū terre et maris. Unde et eam constantinus aptissimā condere iudicatis vt receptaculū sibi mare terraq̄ȝ fieret. Unde ⁊ nunc romani imperij sedes ⁊ tocius caput est oriētis sicut roma occidentis. Hec ille. Sic g̊ hec nobilissima ciuitas immo q̄si totuȝ grecie imperiū occulto dei iudicō traditum est in manus impioꝝ sicut etiam methodius martyr ꝓphetizauit iter cetera dicēs. gretia ī captiuitate ⁊ occisione erit sicut plenius dicetur infra consideratōe. xij. in primo passu.

Uincunt xp̄iani cruce signati fugato thurco et cesis. lxxx milibus thurcoꝝ Johanne de capistrano nomen ih̄u deuotissime inuocante.

Entesimūquiquagesimūseptimū bellū iter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimo.ccccl vij.

sedente in cathedra petri Calixto papa tercio qui in memoriā huius belli instituit festū duplex trāsfigurationis dn̄i nostri ih̄u xp̄i cū gratijs et indulgentijs solennitatis corporis xp̄i. ex cuius bulla plumbea quam ocul' proprijs vidi. ordinem istius belli et victorie diuine ad ꝓpositum annotaui. vbi sic predictus papa inter ceteros ait. Qm̄ pater ille misericordiaꝝ ac pijssimus xp̄ianoꝝ protector ⁊ vite nostre defensor omipotens deus. postq̄ in die celebri beatoꝝ ap̄loꝝ petri et pauli dum sacra missarum solennia in eoꝝ basilica ageremus l̄ras nostras super generali oratione per vniuersos xp̄icolos faciēda lectas ⁊ fauēte domino vbiq̄ȝ obseruatas fecimus publicari pijs oratōibus ⁊ operibus suis afflicti populi aliquātulū mitigat⁹ feritatē ipsi⁹ viperij ⁊ immanissimi turchi cultoris execrabilis machometi proxima estate decursa cuȝ suo pene innumerabili in quo plurimū confidebat exercitu infidelium et turchorū cōtriuit et castri balgradi in regno vngarie ad ripam danubij situati quod vndiq̄ȝ obsessum ⁊ coangustatum dirupere satagebat obsidione soluta ꝑ crucē signatos ⁊ vngaros ad modū populares q̄uis pauciores numero et inermes ex nr̄a ordinatōe ⁊ institutōe dilctō filio legato nr̄o de latere illuc destinate iniuncta ac nūcijs et l̄ris sepi⁹ repetita ex sincera fide quā gestamus in ipso saluatore nostro cuius ē res adunare dispersas ⁊ desperatas protegere ac supborū precipue infidelium et xp̄iane fidei inimicoꝝ potētiam cōterere et etiam debellare sub strenuo vaynoda iohāne celebris memorie fidei nostre catholice acerrimo defensore ⁊ pro ea atq̄ȝ fidelibus propugnatore xp̄ianeq̄ȝ cohortis duce dignissimo cui neq̄ȝ fides neq̄ȝ spes petiente victorie defuere militantes presente ꝑiter iohāne quodam de capistrano ordinis fratrum minoꝝ professore viro quidaȝ optimo et meritorum apud deum et homines eximio ⁊ nomen hiesu christi ī quo salus nostra consistit fiducialiter et assidue cum omī populo circūcepto voce vnanimi inuocante vexillo quoq̄ȝ sacratissime crucis cum magnis clamoribus et vocibus eleuate ad celum. Unde ineffabile vti a cunctis dari sperabitur aduēit auxiliū. Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti p̄sidio communitus populus fidelium impetū in hostes viriliter facto eundem ferū turchum cum suis sacrilegis cōplicibus in turpem ⁊ damnosam fugaȝ conuertit. deditq̄ȝ ipse miserator dominus et fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici et innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam vltra q̄ mens estimare posset humana: dominus eñ potens ⁊ super exercitus et tyrannos qui madian et orientales pupulos ad numerum locustarum in manu tradidit gedeonis. Onie etiā sacerdoti cōtra eliodorum ciuitatem sanctam hierusalem ꝓphanare molientem presidium prebuit et iuuamen: ꝓ nobis cōtra insolentissimos hostes miraculose pugnauit. O bone hiesu dux ⁊ saluator noster fortitudo vera et tutissimum certūq̄ȝ p̄sidium ad te confugientium xp̄ianorum ⁊ pietate q̄ ipsos proprio sanguine redemisti gladium tuū super inimicorum capita fugientiuȝ intromittens nō pauciores sese mutua cede necarunt q̄ a nostris in p̄lio interempti fuissēt. Nā vt a fidedignis accepim⁹ ī ea pugna. xl. milia occisi totidēq̄ȝ sup̄stites in turpē fugā versi sese mutuo trucidātes defecer̄t Castra incensa machine et instrumēta bellica oīa direpta sūt vt ꝯfusus abiens ip̄e tyrān⁹ ⁊ p̄ timore iā m̄ltis mensibꝰ nō apparens int̄ latebras seu munita opida se recepisse dicatur et diuinam ꝑsentiens vltionē in suam ꝑditionē futurā intra Cōstātinopolitanā perāq̄ȝ ciuitates se reclusit. Illasq̄ȝ muris et antemuralibꝰ mūire frustra decertet: minus attendēs q̄ nisi dn̄s custodierit ciuitateȝ frustra vigilat qui custodit eā. Hec ex p̄dicta bulla.

Uincunt xp̄iani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Entesimūquinquagesimūoctauū bellū int̄ saracēos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cccclviij.

Tunc rex alfōsus portugalie armata magna classe transiuit in affricā ⁊ obsessa q̄daȝ villa forti maritima q̄ d̄r alcacar tagner ac fortissimo bello

angustiata cepit eam et xp̄ianis populauit ac muniuit armis et victualib⁹ necessarijs. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annoꝝ interuallis cū innumerabili multitudine bellatorū venerunt vt eam obtinerent ꝫ plurimis eorū peremptis vacui semper redierūt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spaciū ubi veniētes saraceni se ponebāt ne per mare posset secursus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta mltitudine q̄nta necessaria erat pro duplici muro cōstruendo a predicta villa vsqꝫ ad mare. lapidib⁹ ergo predictis ac sufficienti calce ꝑ nauigia in predictum locum deductis tanta fuit mltitudo lapicidaruꝫ ꝙ paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessarijs sic ꝙ cū saraceni cognouerunt opꝰ quasi finitū erat et factus ē locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnū subsidium ⁊ vtilitatem xp̄ianorum transeūtiū ꝑ illud secretū mare mediterraneum. distat aūt predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centū leucis et a tarifa q̄ est etiam locus xp̄ianoꝝ istius regni castelle ex altera parte maris stricti tribus leucis ⁊ sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

Decima ꝯsideratio est de possessiōe terre sancte ꝑ saracenos q̄ duobus explicatur pūctis.

Decima consideratio

huiꝰ libri quarti est de possessione terre sancte ꝑ saracenos vbi duo pūcta occurrūt declaranda. Primꝰ est scire causam quare saraceni tenent terrā sanctā. Secūdus vero punctus erit. Si xp̄iani vellent facere guerraꝫ saracenis ad terram sanctam capiendam quis locus eēt eis cōuenientior in orbe ad incipienduꝫ talē guerram. Extollunt enī se saraceni dicētes se tenere veritatem legis quia possidēt terram sanctā. Insultant etiā iudei contra xp̄ianos dicentes ꝙ lex xp̄ianorum nulla est nec ihesus nazarenꝰ est messias in lege ꝓmissus quia non possident terram sanctam ihrl̄m. Ideo ad hec declarandū tres rationes assignantur ꝑ fratrē vincentiū in sermone: Ecce ascēdimus iherosolimā. Prima est ad excusationē xp̄ianorum. Scd̄a propter confusionem saracenorū. Tercia est propter cōuersionem iudeoꝝ. Circa primū notandum est ꝙ nullus xp̄ianus est ita sanctus quin peccet excepto xp̄o ⁊ virgīe maria. Unde ecclesiastes. vij. nō est homo iustus in terra qui faciat bonū et non peccet. ⁊ deus nō vult ꝙ xp̄iani peccēt in illa terra in qua filius dei passus ē ꝓ peccatis hominū quia hoc reputaret ad maximā iniuriam. de agarenis vero non ita iniuriatur q2 canes sunt. multum enī displiceret regi ⁊ indignaret̄ si filij sui vl̄ milites mingerent in camera sua si autem canis minget non curat. Idem in ꝓposito de terra sācta. multum displiceret xp̄o si nos filij per baptismum faceremus in ea corruptiones ⁊ peccata sed de agarenis tanq̄ de canibus non curat. ⁊ cōcordat auctor xp̄i dicentis iherusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempa natōnuꝫ Luce. xxj. tunc eniꝫ cū omnis plenitudo gentiū intrauerit oīs isrl̄ saluꝰ erit: vt habetur ad romāos. xj. Et sic patet prima ratio scilicet ꝙ propter excusationem xp̄ianorum ne peccemꝰ in camera sanctificata regis regum ihesu christi non possidemꝰ terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Ihrl̄m capta fuit ꝑ cruces signatos xp̄ianos et quādiu vixerunt in sanctitate et sine offensa xp̄i possederunt terram sanctā. Sed cum mltiplicata fuerunt in eis mala et offense xp̄i continuo expulsi fuerunt a terra illa et introducti fuerunt canes saraceni ad seruandum illam sicut patuit supra consideratione nona huius libri bello. cxviij. Secūda ratio est propter confusionem saracenoruꝫ ipi eniꝫ sunt filij xp̄ianorum quia vix sunt octingenti anni ꝙ sunt. Unde beatus augustinus fuit epūs yponeñ. Sed machometꝰ a sergio deceptꝰ decepit eos ⁊ ideo agarēi sūt xp̄iani renegati et propterea retinent adhuc aliquid de fide xp̄iana et credunt et aliquid non. Credunt nanqꝫ vt xp̄iani ꝙ vnus est deus creator oīm sed non credunt ꝙ ille deꝰ sit tres persone. ⁊ in ꝯfusione ipsorū ipi met ostendūt locū in quo xp̄s fuit baptizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt ꝙ fuit homo purus ⁊ verus et sanctꝰ de spū sancto in maria virgine cōceptus sed non credunt ꝙ sit deus. et in confusionem sue credentie ostendunt locuꝫ vbi suscitauit lazarū proprio imperio quod non potuisset nō fuisset deus. Tercio credunt ꝙ est in celo ꝫ non credunt ꝙ est in sacramento altaris. ⁊ in confusioneꝫ eorum ostendunt xp̄ianis locum cenaculi in q̄ xp̄s illud sacramentum instituit. Item nō credūt xp̄i passionem: tamē in eorum confusionem ostendūt vbi xp̄s fuit crucifixus et sepulchrū vbi corpꝰ fuit sepultum. Item agareni baptizantur sed non cuꝫ forma verborum et ipi ostendunt locum vbi xp̄us cōstituit sacramentū baptismi cuꝫ forma illa. In nomine patris et filij et spūs sancti in eorū cōfusionem. Ideo dicit dauid fac mecum signū in bonuꝫ vt videant qui oderunt et confundant̄. Unde sic custodes portarum in domibus regum xp̄ianoruꝫ cuꝫ hr̄i possent sunt homīes difformes vt ethyopes sic ꝙ nullus intrare potest nec filius neqꝫ milites nisi per manus illorum sic xp̄s in palatio suo terre sancte permittit ꝙ custodes portarum illius patrie sint homīes difformes scilicet bestiales machometici. ne scilicet filij sui milites xp̄iani ad interiora secretorum terre sancte admittantur nisi per manus illorum nec ex hoc sequitur honorabiliores esse ianitores difformes filijs et militibus caris: immo hoc cedit in cōfusionem ianitorum ⁊ honorem filiorum et militum. Nūquid etiam in domibus magnoꝝ in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes ⁊ vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci et patet ꝙ sic etiaꝫ custodes ⁊ vigiles terre sancte sunt canes saraceni ne quis ingrediatur ad interiora secreta vbi xp̄s ī humana natura ambulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorē illius loci quales sunt peregrini xp̄iani visitantes terram sanctam et patet ꝙ istud cedit in ꝯfusionē saracenoꝝ ꝙ assimilētur canib⁹ custodientes domos. Item in confusionem cuiuscūqꝫ virtuosi est sustinere aliquod falsum ꝓpter auaritiā. Cū ergo saraceni se reputēt virtuosos ⁊ credant falsum esse ꝙ ihesus nazarenꝰ fuit mortuus et sepultus. ⁊c et tamen hoc sustinent ostendentes predicta loca vt dictuꝫ est cū magna diligētia propter auariciam: q2 ꝓpter interesse qđ recipiūt a peregrinis xp̄ianis. ergo possessio terre sancte ꝑ saracenos ē in eorū ꝯfusionē. nō enī ꝑmitterēt ꝑncipes xp̄iani ꝓ toto auro mūdi si int̄ eos eēt sepulchruꝫ machometi ꝙ visitaret̄ ⁊ honoraret̄ a saracenis sicut faciūt xp̄iani in t̄ra sc̄tā cū hoc nō solū cederet in ꝯfusiōeꝫ xp̄ianoꝝ ꝫ etiā in cōtumeliā creatoris sciētes falsū eē ꝙ honor debeat exhiberi bestiali ⁊ spurcissimo machometo. quia honor ꝫm ph̄m est ꝓmiū virtutis. que in machometo locū n̄ habuit

propter abyssum criminū in eo cōtentorū sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et q̄si ꝑ totū est ergo in confusionē saracenorū possessio terre sancte et in honorē xp̄ianorū. Tercia rō ē ꝓpter conuersiōꝫ iudeorꝝ. Judei nāqꝫ ſm ꝙ ex lege moysi sūt assueti ⁊ nutriti terrēi sūt ⁊ sperant ꝙ messias ducet illos ad illā terrā ⁊ dicūt intra se ecce habebimꝰ iherosolymam ꝓpter hoc ihesus xp̄s verꝰ messias voluit ꝙ nec xp̄iani nec iudei habeāt illaꝫ t̄rā q̄ꝛ nō venit vt daret illam terraꝫ sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in t̄ra viuentiū ſ̄ illa est terra morientium. Jdeo ap̄ls ad hebreos vltimo non habemꝰ hic ciuitatem manentē ſ̄ futurā inq̄rimꝰ. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua sileant iudei ⁊ cōuertātur a miseria sua Consolent̄ xp̄iani in filiatōne et militia sua quia xp̄s dedit eis p̄tātē filios dei fieri his qui credūt in noīe eius. Jo. p̄mo. Sed que harū gentiū habet vel tenet veram legeꝫ licet supra libro p̄mo sit latissime declaratuꝫ potest tamē hic exemplariter declarari ꝑ parabolam illius diuitis qui habet vnū lapidem preciosū magni valoris et tres filios ⁊c. dn̄s iste diues est xp̄s deus et hō et tres filij tres sūt populi iudeoruꝫ agarenorꝝ et xp̄ianorꝝ. dicit p̄mogenitꝰ scꝫ populꝰ iudeorum Ego habeo lapidem idest legē veraꝫ q̄ꝛ eam dedit miraculis cōfirmatā. Dicit populꝰ xp̄ianꝰ nō. immo ego habeo legē verā quia mea lex confirmata est miraculis que non possūt nisi per deū fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populꝰ agarenus dicit imo ego habeo legem veraꝫ. Nunc ponderemꝰ lapidem p̄mo ponderet̄ in sctītate lex moysi ⁊ eam ponderat salomon qui dicit de terrenis q̄ ꝓmittunt̄ in lege moysi vidi cuncta que fiūt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. ecclesiastes primo. modicum ponderat ideo nihil valet. Videamus sectā machometi quātū pōderat q̄d promittit riuus lactis mellis olei vini mulieris ⁊c. Hec ē vita porcorum nihil pōderat. Vere magnꝰ dolor esse debꝫ prelatis ecclesie ⁊ doctoribus fidei xp̄iane si attente cōsiderent sectam maledictā saracenorꝝ videre tantā multitudinē animarꝝ ratōnabiliū sicut sunt saracenorꝝ que redempti sūt sanguine ihesu xp̄i esse inuolutas in errore damnationis q̄ꝛ nō intelligunt scripturā diuinā et q̄ð peiꝰ est nec volūt intelligere neqꝫ audire ſ̄ ꝙ inclinent̄ ad ea et sequentur que debent̄ porcis et azinis. lex xp̄ianorum que ꝓmittit gloriā celestē que est infiniti ponderis et valoris quia plus ponderat vna dies glorie q̄ omnia bona huiꝰ mūdi. Ecce ꝓmissio q̄cunqꝫ fecerit volūtatem patris mei qui in celis est intrabit in regnū celorum: Mathei. vij. Ponamus ergo in celū cor nostrum ⁊ spem omnia terrena despiciendo q̄ꝛ ſm ap̄l'm scd̄o Corinth. iiij. quod in p̄nti est momentaneū est et leue tribulatōnis nr̄e sup̄ modū i sublimitate eternū glorie pōdus opat̄ in nobis non ꝯtemplantibus nobis ea q̄ videntur sed que nō vidētur que eniꝫ videntur temporalia sunt que autem non videntur eterna sunt.

Que sit terra aptior pugnādi cōtra t̄raꝫ sctāꝫ.

E secundo puncto

huiꝰ cōsideratōis scilicꝫ quis locus essꝫ cōuenientior in orbe ad capiendū terrā sanctam. Respondetur ꝙ si xp̄iani vellent incipere guerram ad terram sanctam capiendā ⁊ alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra cōuenientior est q̄ hispania ꝙ sic declarat̄. Certū est ꝙ in vniuerso quinqꝫ loca possunt cōsiderari sic̄ notat magister Raymūdꝰ lulij in quodaꝫ tractatu suo ꝑ que posset incipi talis guerra sic̄ sepe attemptatum fuit. Primꝰ locus est in terra imꝑatoris constantinopolitani et terra turchorū. Deinde ꝑ terram armenie quousqꝫ ꝑueniretur in syriam ⁊ hec via nō est multum laudabilis q̄ꝛ est valde grauis ⁊ difficilis et nimis longa et sic requirit magnum exercitū ⁊ multas expensas. Secūdus locus est insula quedam que raycet appellatur situata prope alexandriā. Posset em̄ illa insula cum galeis ⁊ militibus capi et detineri ſ̄ hic locus etiaꝫ nō est laudabilis quo ad p̄ns: tum quia via est nimis longa nimis etiam requirit expensas ⁊ bellatores cōtra illam. Tercius locus est regnū cipri et terra hermenie sed ista via etiaꝫ nō est laudabilis. tum q̄ꝛ ille terre nō sunt omnibꝫ sane sicut experti sunt qui transierunt. tum etiā quia illa via est nimis lōga. et communiter requirit nimis de nauigantibus et pugnantibus ⁊ expensis. tū tercio quia ꝑ ciprū et herneniam non possent sufficere victualia neqꝫ equi. Quartus locus est tunitium: ſ̄ nec iste locus laudabilis est eo ꝙ multe gentes in eo cōmorātur ⁊ cōsequenter nimis requirit de exercitu et de eq̄s et de hoc satis probabile exꝑimentū datuꝫ fuit q̄n sanctus ludowicus rex francorꝝ trāsfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huiꝰ. iiij. libri bello. cxxij. Quintꝰ locus est hispania in parte eius que dicit̄ andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa et hic est locus amenissimꝰ et congruētior omibus predictis eo quia facilior ad acquirenduꝫ propter. iiij. ratōes. Prima ratio est quia predictus locus est circūdatus ꝑ mare mediterraneum ex vna parte et ex alia parte per regnū arogonie et castelle et istud impediret ꝙ nō posset iuuare eos alij saraceni. Secunda ratō ē q̄ꝛ multum iuuat ad guerram faciēdam fertilitas terre ⁊ multitudo equorum de propinquo in quibus habundat inter ceteras mūdi partes hispania. Tercia ratio est quia est terra sana ⁊ ideo timore infirmitatuꝫ non solueretur exercitus sicut alibi factū esse dicitur. Et patet etiam ꝙ est ꝓpinquissima respectu aliorūꝫ locorūꝫ. Quarta ratio est quia rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere p̄suppositis supradictis et quia habet terga secura et sic accipiendo modo vnuꝫ castrum et deinde vnam villā et sic successiue deducendo saracenos semꝑ an̄ se et multiplicando cōtinue exercitū et habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbaram scilicet in affricā poterit leuiter transire scilicet in regnū cepte q̄ð non distat nisi septē miliaria et in aliquo loco nisi ꝑ tres leucas soluꝫ presertim isto tempore talis locꝰ esset cōuenientissimꝰ cum cepta et villa alia que dicit̄ alcater tagner sint in p̄tāte regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debellare saracenos t̄gis securis deducēdo eos ante se mō lucrando vnā villā modo aliā ⁊c. quousqꝫ ꝑueniretur tonitiū semꝑ mltiplicando exercitū ꝙ optime et securissime fieri pōt vt dictum ē ꝓpter ꝓpinquitatē hispanie et eius fertilitatē ⁊ quia retro se nihil timerent et sic paulatiue bellator rex posset facere guerrā sanam saracenis et acquirere terraꝫ sctāꝫ ihr'lm et totū regnū egypti patet ergo clarissime ꝙ nulla terra i mūdo est ꝯuenientior xp̄iāis ad incipiendū guerrā ꝓ terra sctā capienda q̄ hispania. beatꝰ ergo rex bellator qui ꝓpter zelū fidei catholice hec cogitauerit et in opere posuerit sperans omnia predicta acquirere ꝑ ihesum xp̄m in cuiꝰ manu sūt oim̄ p̄tātes et iura regnorꝝ.

Quõ xp̄iani habere se debeãt de iure ⁊ ordinatione regni erga saracenos viuẽtes inter nos.

Udecima cõsideratio

huiꝰ.iiij. libri est de his ad que compelli debent saraceni viuẽtes inter nos de iure ⁊ ex ordinatõe regni. Circa primũ notãdũ q̃ vt tradit̃ in titulo de iudeis et saracenis in clementinis principes xp̄iani sub obtestatõe diuini iudicij a duobus debent cõpescere saracenos sibi subiectos scilicet ab inuocatõe publica nõis machometi ⁊ a pegrinatione quã facere solent ad sepulchrũ cuiusdã saraceni. Unde sacrũ conciliũ ibidẽ sic ait cedit quidam in offensã diuini nominis et obprobriũ fidei xp̄iane q̃ in q̃busdã mõi partibꝫ principibꝫ xp̄ianis subiectis. In quibꝫ interdũ seorsum interdũ vero pmixtĩ cũ xp̄ianis habitant saraceni sacerdotes eoꝝ zabzaba nũcupati vulgariter in templis seu mesquitis suis ad que idem saraceni cõueniũt vt adorent ibidẽ pfidũ machometũ diebus singul' certis horis in loco aliquo eminenti eiusdẽ mechometi nomen xp̄ianis et saracenis audientibꝫ alta voce inuocãt ⁊ extollũt ac in verba quedam in illiꝰ honore publice pfitentur. Ad locũ insup vbi olim quidam sepultꝰ extitit saracenꝰ quem vt sanctũ alij saraceni venerantur ⁊ colũt magna saracenoꝝ eorũdẽ partiũ et aliaꝝ cõfluit publice multitudo ex quibus nr̃e fidei non modicũ detrahitur et graue in cordibus fidelium scandalũ generatur. Cũ aũt hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenꝰ tolerãda sacro approbãte ꝯsilio ipa in terris xp̄ianoꝝ fieri deinceps districtiꝰ inhibemꝰ vniuersis ⁊ singul' principibus catholicis sub quoꝝ dñio saracẽi morãtur ⁊ fuerunt pdicta sub obtestatõe diui iudicij obnoxiꝰ iniũgentes quatenꝰ ipi tanq̃ veri catholici ⁊ xp̄iãe fidei seduli zelatores obprobriũ qḋ tã ipis q̃ ceteris xp̄icolis p pmissa ingerit̃ debita cõsideratõe pensantes ipm vt puide eterne beatitudinis pmiũ assequãtur de terris suis oĩno auferant ⁊ a suis subditis aufferri pcurrẽt inhibẽdo expresse ne prefata inuocatio seu ꝓfessio nõis ipius sacrilegi machometi publice aut pegrinatio prelibata ab aliquo in eoꝝ existẽte dñio audiãt attemptare decetero vel quõlibet sustineri. Hi v̉o qui secꝰ pſũpserint talit̃ ob diuinã reuerentiã castigent̃ ab ipsis q̃ alij eoꝝ exemplo pterriti a ꝓsumptiõe simili arceant̃ hec ibi sctissime ordinatũ ꝭ negligent̃ custoditũ specialit̃ pmũ cũ altis vocibꝫ de die ⁊ ĩ nocte tales ꝓclamatões faciãt saraceni. ⁊ nõ solũ nõ castigant̃ a pncipibꝫ verũ etiam ⁊ defẽdunt̃ ⁊ rarꝰ ẽ q̃ ꝓpt fidei honorẽ reclamet ꝯ eos q̃nimo tanta ẽ ignorãtia pdicte inhibitõis i pncipibus ⁊ clero ac ꝓplo q̃ nõ cogitãt pdictas inuocatões siue ꝓclamatões eẽ i offẽsã diuie maiestati q̃ nõ sine culpa ẽ añ deũ cũ tal' ignorantia nõ excuset qꝛ ignorãtia facti non iuris excusat. De alijs aũt atq̃ ad q̃ cõpellendi sũt saraceni tam de iure q̃ ex ordinatõne regni sufficiãt q̃ dicta sunt libro.iij.ꝯsideratõe.xj.

Ista duodecima ꝯsideratio tractat de fine leg' saracenoꝝ ⁊ de eoꝝ ꝑpetua s̃uitute sub iugo xp̄ianorũ sub quatuor passus.

Uodecima et vltĩa

consideratõ huiꝰ libri.iiij.est de fine legis saracenoꝝ ⁊ de eoꝝ ꝑpetua seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ iam finẽ oportet dare huic.iiij. libro de bello saracenoꝝ in hac vltima consideratione ad quã explicandã.iiij.passus cõuenit p trãsire Primꝰ est de castigatõne finali fiẽda p saracenos. Secũdꝰ ẽ de cessatõne sue legis. Terciꝰ est de tempe quo debet cessare. Quartus vero erit de ꝑpetua seruitute saracenoꝝ sub iugo xp̄ianoꝝ.

De castigatõne finali fienda p saracenos in populo xp̄ianoꝝ.

Rimus passus ẽ qꝛ

p saracenos fiet diuina castigatio terribilis in oĩbus regnis mõi ꝓpt pctã populi scđm q̃ predixerunt. ⁊ pmo methodiꝰ martyr quẽ beatꝰ hieronymꝰ in opusculis suis laudat loquẽs de fine secl'i cuiꝰ ꝓphetia sequit̃. In nouissimo aũt sexto millenario scl'i exient filij ysmaelis ĩ heremo et erit aduẽtꝰ eoꝝ castigatio sine mẽsura ⁊ sine misericordia ⁊ tradet deꝰ in mãibꝫ eoꝝ oĩa regna gẽtiũ ꝓpt pctã q̃ opata sũt ꝯtra pcepta dei. Ideo tradet nos deꝰ in manꝰ barbaroꝝ qꝛ obliti sumꝰ pcepta dñi faciẽt eñ xp̄iani multa illicita qꝛ maculabũt seipos adeo q̃ turpissimũ ẽ ad dicẽdũ ꝓpterea tradet illos deꝰ i manꝰ saracenoꝝ persida erit in captiuitate ⁊ occisiõe capodocia ⁊ in captiuitate ⁊ occisione cilicia. In tribulatõe erit terra syrie erit in solitudine ⁊ eiꝰ hitatores captiui ducẽtur. Sicilia simlit̃ et habitatores eiꝰ in gladio pibũt. Grecia in captiuitate erit ⁊ occisione affrica erit similit̃ egyptij oriẽtales ⁊ Asia sub graui tributo in auro et argẽto erit. Hyspania gladio peribit ⁊ captiui ducent̃ habitatores eiꝰ. Gallia germania agatonia varijs prelijs erũt deuorate mlti ex eis ducent̃ captiui romani in occisiõe erũt ⁊ cõuersi in fugã. In insulis maris erũt in desolatõe ⁊ obtinebũt filij ysmael' introitũ ab aq̃lone ⁊ oriẽte ⁊ meridie ⁊ occidẽte et replebit̃ hierosolima cũct' gẽtibꝫ q̃ captiui ducent̃ et replebit̃ t̃ra promissionis oĩbꝫ gẽtibꝫ ⁊ erit iugũ eoꝝ graue sup oẽs gẽtes et erũt oĩa sub iugo eoꝝ et tributo et oĩa ornamẽta diuitũ eoꝝ erunt ⁊ q̃ fuerint in ecclesijs sctõꝝ siue aurũ aut argẽtũ siue lapides pciosi et omnia ornamenta eoꝝ erũt et distribuent mi̅steria dei et erũt sacerdotes sicut populꝰ qꝛ ecclesie incendio cremabunt̃ et erit tribulatio magna ⁊ mlta corpa proijciẽnt̃ in plateis eo q̃ nõ sit q̃ sepeliat ea et erit saracenoꝝ iter a mare vsq̃ ad mare et erunt regiones in viam et vocabit̃ via eoꝝ vie angustie et gradiẽtur simul iuuenes ⁊ senes diuites ⁊ paupes et cũ gemitu ⁊ afflictiõe dicẽt beati sũt illi q̃ nos ĩ hac luce pcesserunt hoc beatꝰ paulꝰ pdixit nisi venerit discessio pmũ ⁊ reuelatꝰ fuerit ⁊c. Quid eñ aliud ẽ discessio nisi disciplia q̃ corripientur vniuersi habitatores t̃re a filijs ysmael' ꝓptea onagꝝ appellauit deꝰ ysmaelẽ prẽm eoꝝ ꝓpt hoc in desolatõ t̃ra det oẽm t̃rã ⁊ erũt mlte vrbes deserte nõ eñ sunt hoĩes isti sic alij gentes ꝭ sũt filij ysmael' de heremo venturi ⁊ sũt hoibꝫ odibiles. Audi igit̃ imitatores eorũ qui de heremo exituri sũt mulieres vteris ꝓtus hñtes. ꝓtusq̃ cũ mlieribꝫ sit infi̅ciẽt i ecclesijs sctõꝝ cũ mulieribꝫ cõcubẽt ⁊ sacratis vestimẽtis ecclesie induent seipos ⁊ vxores eoꝝ. Iumẽta sua ligaturi sũt ad sepulchra sctõꝝ tanq̃ ad presepia ⁊ erit tribulatõ maxima sup xp̄ianos qui hitant sup t̃rã. ⁊ tũc apparebũt fideles qui fuerit in xp̄o credituri nõ eñ ꝓpterea mittet deꝰ has tribulatões supra xp̄iãos vt iusti deleant̃ qui in xp̄o sũt credituri. ꝭ vt manifestent̃ qui in ipo erũt fideliſsime credituri sicut ipa veritas dicit hñ eritis cũ

psecuti vos fuerint et dixerint omne malum aduersus vos mentientes propter me gaudete et exultate etc. sicut enim psecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Sed qui pseuerauerit usque in finem. hic saluus erit hec ille. Eandem sententiam tradit magister in historijs scolasticis super idem gen. xvj. Hic erit homo ferus ubi nos habemus ferus hebrei habent phara quod sonat onager de ysmaele dicens allegans predictum methodium dicentem onagri et capre a deserto omnem bestiarum supgradietur rabiem et mansuetorum numerus cõteret ab eis. dixit. n. de filijs ysmael. futurum est autem vt exeant adhuc semel et obtinebunt orbem terre per octo ebdomadas annorum et vocabitur iter eorum via angustie quia patrem eorum ysmael vocauit dominus onagrum. In sacris locis interficient sacerdotes et ibidem cum mulieribus dormient ad sepulchra sanctorum religabunt iumenta et hoc propter nequicia xpianorum qui tunc erunt de quibus dicitur in nouissimis diebus. Erunt homines sese amantes etc. Et tunc implebitur quod dictum est per ezechielem. fili hominis voca bestias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo quod sacrificium magnum immolo vobis manducate carnes fortium et bibite sanguinem excelsorum hec ille. Secundo predictam castigationem xpianorum per saracenos pdixit abbas ioachim in speculo visionum libro. viij. capitulo. xlj. dicens quod aues nigre habentes nomen duabus litteris pfectum videlicet alphabeti latinorum prima atque octaua future sunt in discrimine atque destructione crucis signatorum quod exponens doctor pegrinus dixit quod prima littera est a octaua vero littera est. h. Aues igitur nigre sunt mauri sic dicti propter habitum nigrum cappe nigre quem habent a nicolao apostata eorum doctore. nomen autem ipsorum ex duabus litteris cõficitur scilicet a et h. quoniam agareni ab agar matre et ysmaelite a filio ipsius nũcupati sũt. Tercio predictam castigationem xpianorum pdixit sanctissima femina hyldegardis que pphetauit anno domini. Millesimo. lxxix. in libro reuelationum dei parte tercia capitulo. xiiij. dicens ventura sũt mala guerre et bellorum victorie sup populum xpianorum propter tyrannidem principum et cupiditatem platorum eius. Sequitur cadetque populus xpianus in manu hircorum caprarum et bestiarum per quas bestias intelligit bestiales et fetidos saracenos. Quarto pdictam castigationem xpianorum pdixit cirillus in epistola de occurrentibus malis in orbe symbolo. xix. dicens in sexta die magna sancti venturus est hircus violator castitatis a plaga meridionali et itrabit limites occidentales et viuam ouem comedet et dentibus suis carnes agnorum crudas dilacerabit arietes pedibus cõculcabit et agnum ouis filium cornibus vẽtilabit. quod exponit venerabilis abbas ioachim sup trenorum vltimo sic dicẽs. Hircus machometus est agnus ouis filius xps filius virginis cornibus idest ptãtibus suis xpianum populum ventilabit idest multiplici flagello guerrarum vexabit ouem viuam comedum idest sanctam matrem ecclesiam catholicam viribus fraget et epatus et dioceses quamplures penitus cassabit et dentibus suis carnes crudas agnorum dilacerabit quia paruuli etiam adulti vtriusque sexus relicta fide christi sectam machometi assument et vbi nomen christi et nomen virginis venerabantur blasphementur et nomen machometi in magna veneratione habeatur a plaga meridionali venire dicuntur quia in eadem parte mauri florent et imperãt. Limites autem occidentales partes idest exstremitates xpiane creduntur. hec autem ioachim. Quid autem sit de veritate predictarum prophetiarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

De cessatione legis saracenorum.

Secundus passus est quod lex saracenorum non est ppetuo duratura sed debet cessare quod sic ostendetur. Certum est quod nullum violentum est ppetuum vt patet. iij. phisicorum. nemo etiam diu cõtinet violẽta imperia secundum senecam tragedia. vj. Cum ergo impium et dominium saracenorum sit in orbe violentum patet quia per arma et violẽtiam intrauit vt latissime declaratum est supra psidera tione secunda huius. iiij. libri in secundo puncto ergo impium et dominium saracenorum non est ppetuum nec diu duraturum et consequenter nec lex eorum quod est intentum. Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturum sed tale est imperium saracenorum patet quia est raptum per arma violentorum vt dictum est. et vt dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra turpida obtinentur manu. ergo imperium saracenorum non est diu duraturum et cõsequenter nec eorum lex. Item tercio sic illud imperium cuius ius solum est in armis nõ est diu duraturum sed imperij saracenorum ius solum est in armis patet quia machometus nõ ostendit aliud miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis sed nudabat ensem et eleuabat in manu ac si diceret nullum aliud ius vestri imperij et dominij et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat licus raptum tenens imperium herculis et timens eum perdere tragedia prima senece ius est in armis ergo cõcluditur quod imperium saracenorum nõ est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scotus in primo sniarum questione secunda plogi via septima obijciens de pmanentia secte machometi dicit quod prophetia est apud eos et quod secta eorum est finienda. Unde et ante captionem ciuitatis damiate liber quidem inuentus fuit arabice scriptus cuius auctor predixit quendam regem xpianum methami ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere quod erit signum destructionis sue legis.

Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Tercius passus est de tempore quo lex machometi et eius dominium debet cessare. Circa quod dici possit saluo meliori iudicio quod tunc cessabit quando populus xpianus fuerit debite castigatus. Unde secundum augustinum et fuit iam dictum in principio none considerationis huius libri. iiij. ante incarnationem domini pplus dei electus erat populus iudeorum post incarnationem vero est populus xpianorum. et sic ille erat populus dei electus et tamen dedit ei flagellum infidelium gentilium. Ita nũc religioni xpiane sibi dilectissime dedit flagellum infidelium saracenorum. Nunc autem secundum plinium in tercio libro sue philosophie flagellum seu virga non cõburetur quamdiu peccator et seruus inutilis non corrigitur. Hic refert ipse quod socrates sciscitatus quare manipulum virgarum non cõbureret post magnam et longam verberationem pardini discipuli sui filij magni prepositi. respondisse dicitur quod nec cõbureret quousque correctum et emendatum presensisset. Refert etiam plato magnus phus de doctrina antiquorum libro. ij. capitulo. xliij. quod dum vna dierum montem pigamum ascẽderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores sciscitabant quare tremuit et mugitus dederit mons respondit quoniam pastorem vigilantem et custodientem gregem suam ego video et arbores dixerunt vt et tu cum sis mons altus valde et ma-

gnus vnū timēs pastorē. Qui respondit timeo et iugeo q꜡ ignē portat in pera q̄ medio flatu ignis incenso me destruet vosq; omnes vsq; ad radices cōburet. q̄d futuꝝ considerans malū in orbe ven-turū cum lacrymis tractatum qui de lamentatio num mira breuitate de malis in seculo futuruz in seculo descripsit per quē dicunt greci aristotelem alexandrū in multis instruxisse 7 deū pastorē ignē in pera fuisse. Alexandrū in grecia totius mundi monarchā primū. mōs magn⁹ totus mūdus iste. arbores ciuitates. villa 7 castra 7 reges vellētes ex istentes in ipsis hec plato. Deus ergo semꝑ flagel-lum ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qui-bus sufficienter castigatis flagellum igne combu-rit ſm ꝙ notat beatus augustin⁹ in libro de verb dñi in tractatu. xix. Ubi sic ait. nō leteris impie vl tyranne qm̄ virga vel flagellū efficeris nouit eniz prudens doctor nec ignorat pius pater post casti-gationem ꝓmouere discipulū 7 post debitā emen-dationē paternali hereditate ꝑficere filiū flagel-luz q̄z siue virgā incendio flammaꝝ cōburere. hec augustinus. Patet ergo ex ꝑhabitis ꝙ facta cōdi-gna castigatōne ppl'i x̄piani destrueretur imperiū saracenoꝝ 7 sic cessabit eoꝝ superstitiosa secta siue lex.

Quartus iste passus est de perpetua saracenoꝝ ſuitute sub iugo x̄pianoꝝ.

Uartus passus 7 vl

timus est de ꝑpetua captiuitate seu ser-uitute saracenoꝝ ſb iugo x̄pianoꝝ. Hāc autē seruitutē predixit methodius martyr loq̄ns de fine seculi. Unde postq̄ ꝓnunciauit castigatio-nem x̄pianoꝝ ꝑ saracenos. Subseq̄nter dixit 7 p⁹ tribulationē dieꝝ que facta erit a filijs ysmael' de solata erit oīs terra ab eis 7 erūt oēs amicti orna mentis ex auro 7 purpura 7 splendidis vos vesti-mentis tanq̄ sponsi dicentes. Ecce vicim⁹ terram in fortitudine nostra 7 oēs qui habitāt in ea. Tūc recordabit' dñs deus ſm suā misericordiā quā pro misit diligentib; se 7 eis qui in x̄po sunt credituri 7 liberabit eos de manu saracenoꝝ. Surget autez x̄pianoꝝ gens 7 ꝑliabitur cū eis 7 occidet eos gla dio 7 captiuas ducet mulieres eoꝝ 7 interficiet in-fantes eoꝝ 7 descendent filij ysmaelis in gladiuz 7 tribulationem 7 afflictionez 7 reddet illis dñs ma la que ipsi alijs fecerāt 7 irruet suꝑ eos malicia se-pties tātū quātū in alijs gessert 7 occidet illos do-minus in manus x̄pianoꝝ 7 erit regnū x̄pianoꝝ ex altatū suꝑ oīa regna 7 imponēt x̄piani iugum suꝑ eos graue et erūt serui qui remanebunt 7 tūc paci ficabitur terra que ab eis fuerat destructa 7 qui ca ptiui fuerant ab eis reuertentur in terrā suā 7 ml'-tiplicabuntur homines suꝑ terram 7 erit indigna tio magna regis romanoꝝ suꝑ eos qui x̄pm nega-uerunt 7 erit pax 7 tranquillitas magna suꝑ terrā qualis nō fuit antea nec erit similis post illaz pro eo ꝙ in fine seculoꝝ erit leticia 7 pax super omnem terram 7 requiescent a laborib;. Hec erit pax de q̄ dicit apostol⁹. j. ad tessolo. v. Cū fuerit tranquilli tas magna 7 securitas tunc veniet repentin⁹ inte-ritus. a quo liberari mereamur feliciter ꝑ ihesum christum dominum nostrum qui est turris fortitu-dinis a facie inimici. cui sit honor 7 gloria sine fi-ne amen.

Incipit liber quintus 7 vltim⁹: tractans de bel lo demonum contra fidei fortaliciū.

Jssolutis hereti-

coꝝ iudeoꝝ 7 saracenoꝝ bellis. Re stat expiri in hoc libro quinto 7 vl timo hui⁹ voluminis ꝺ demonū vi rib; quid. s. possint contra nostruz fidei fortaliciū. 7 vt meū possem explicari cōceptū duodecim considerationes circa bellū demonum occurrūt ꝑtractande. Prima erit an sint demo-nes 7 de quiditate demonū 7 eoꝝ nobilitate ac na-tura. Secunda de eoꝝ scientia. Tercia de bel lo demonū in celo. Quarta de eoꝝ habitatōne. Quinta de eoꝝ potestate 7 ꝑeminentia. Se-xta de bello demonū ꝯtra humanū genus postq̄ ce ciderunt de celo vsq; ad x̄pi aduentū. Septima de ꝑditione dominij eoꝝ ꝑ iusticiam in x̄pi aduen-tu. Octaua de ꝓprietatibus 7 malicia demonū. Nona de bello demonū p⁹ aduentū x̄pi. De-cima de diuersitate demonuz et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de q̄litate et fi-guris corpoꝝ in quib; apparēt 7 si possunt huma-na corꝑa vel animas subintrare. Duodecima q̄ fine debent t'minari bella demonū.

Prima consideratio est de quatuor punctis.

Rima consideratio

est an sint demones 7 de quiditate demo nū 7 de eorū nobilitate ac natura. q̄tuor ergo pūcta in hac consideratōe sunt videnda. Pri-mo an sint demones. Scđo q̄d est dyabolus. Ter-cio qualis est eius nobilitas. Quarto q̄lis est eius natura.

An sint demones in mūdo 7 si sūt que sunt eo-rum nomina.

Rimus punctus est

an sint demōes 7 que noīa eoꝝ. Quo ad ꝑmū nō discrepāt iudei 7 saraceni a x̄pi-anis q꜡ apud iudeos scriptū est esse dyabolos 7 de principib; eoꝝ husa 7 azael eē appellatos. dicebāt etiā iudei in euangelio insultātes ꝯtra x̄pm demo-niū hz 7 insanit Joh. x. Et iteꝝ in belzebub princi pe demonioꝝ eijcit demonia Math. xij. q̄d non af firmarēt nisi dyabolos crederēt eē. Nō. n. ꝑnt ne-gare q̄n scriptum sit in ꝑmo Regū. xvj. ꝙ spūs ma lus agitabat saul. Saraceni etiā concedūt demo-nes eē 7 illos ꝑncipes demonū quos vocant iudei husa 7 azael. Ipi vocāt in lingua arabica aroth 7 maroth. nos vō x̄piani de h̄ certā fidē habem⁹ cuz euāgelica doctrina h̄ exꝑsse i pluri b; locis exꝑmat. Et iō de h̄ nulli dubiū eē debet ꝫ cū certitudīe af-firmare demones esse in mūdo. Demones vō non nominam⁹ nos x̄piani nisi eo mō quo in sacra scri ptura nos reꝑim⁹ scđm modū suaꝝ temptationuz Unū cū temptat de suꝑbia vocat' dyabol⁹. i. deorsū fluēs Apoc. xx. qn̄ de inuidia dī sathā. i. aduersari us Mathei. xvj. qn̄ de ira dī exterminator. j. coꝝ. x. q꜡ ira ponit aīam extra termīos suos. qn̄ ꝺ accidia dī demoniū. i. sufficiēs iniq̄tas Math. viij. q꜡ suffi-cit ad puniēdū hoīem. qn̄ de auaricia dī leuiathā idest additamētū Job. iij. qn̄ ꝺ luxuria dī asmode⁹ . i. facture iudiciū Thobie. iij. q꜡ ꝓpter luxuriā iā dñs mūdū iudicauit diluuio Geñ. vj. qn̄ ꝺ gula di-

cit Behemoth.i.aĩal Job.xl. q2 gula reddit hominẽ bestialẽ Itẽ vocat belial qđ interp̃tat absq3 iugo vel absq3 dominio: Judic.xix. q2 a p̃posse pugnat 9tra eũ cui d3 esse subiect9. Itẽ vocat beelzebub: Luce.xj. qđ interp̃tat vir muscaꝝ p̃ imũdicia 7 sordib9 ydolatrie 7 sanguĩs eis ĩmolati ad que3 multitudo muscaꝝ 9ueniebat. p3 g̃ demones eẽ 7 q̃ noĩa eoꝝ ẜm xp̃ianos iudeos 7 saracenos.

De quiditate demonũ.

Ecundus punct9 est

scire quid est dyabol9. Pro cui9 declaratione notandũ q̃ fuit opinio platonicorũ p̃cipue apulei ẜm q̃ refert beat9 augustin9 octano de ciuitate dei ca.xvj. allegãs varrone3 qui fuit p̃lonicus q̃ demones s̃t genere aĩalia. aĩo passiua. mẽte rõnalia. corp̃e aerea. tp̃e etña. Si at obijciatur q̃ demones nõ p̃nt dici aĩalia cũ sint substãtie incorporee. Dicendũ ẽ q̃ nõ loquit hic augustin9 scđm mẽtem p̃priã vt dictũ est. ʒ ẜm opinionẽ p̃lonicoꝝ. Et iđ irrationabiliter loquũt sic diffinientes demones cũ hoc attribuũt augustino. Vñ isdẽ augustin9 ẜm mentẽ p̃priã 7 rectã fidẽ diffiniẽs demones libro eodẽ ca.xxij. dicit sic. demones spirit9 nocendi cupidissimi. a iusticia penit9 alieni. superbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi. Quidẽ ali9 dicit q̃ demones sunt substãtie ratõnales incorporee ingrate deo damnatõis hominũ cupidissimi.

De nobilitate demonum.

Ercius punctus est

qualis est nobilitas demonu3. Pro cui9 noticia sciendũ q̃ loqui possum9 de demonib9 dupliciť vel q̊ ad bonitatẽ moralẽ vl' quo ad bonitẽ nature. Si loquamur đ bonitate morali boni hoĩes meliores 7 nobiliores sunt demonib9 Vñ augustin9 đ ciuitate dei ca.xv. loq̃ns de demonib9 ẜm opinionẽ p̃lonicoꝝ q̃ vniunt corp̃ib9 naturalib9 7 phisicis sic aĩe nr̃e 7 q̃ illa corp̃a demonu3 sunt incorruptibilia dicit nõ ideo demones meliores sũt hoĩb9 q2 hñt corp̃a meliora. s. incorruptibilia. Alioq̃n m̃ltas bestias hoĩb9 p̃ferem9. Quis eñ inq̃t hoĩm. vidẽdo equabit aquil' 7 vulturibus Aut q̃s odorando canib9. q̃s velocitate leporibus ceruis 7 oĩb9 auib9. quis multũ valẽdo leonibus 7 elephãtib9. q̃s diu viuẽdo serpentib9 qui etiã deposita tunica. senecturẽ deponere. 7 in iuuentutẽ redire p̃hibent. Sed sicut his oĩb9 meliores ratõnãdo sum9. Ita etiã demonib9 honeste viuendo meliores esse debem9. Hec augustin9. patet ergo q̃ in morib9 nobiliores s̃t boni hoĩes demonib9. Si v̊o loquamur de nobilitate nature. nobiliores sũt demones hoĩb9 quãtũcunq3 sanctis sicut deducit ex dictis augustini. ix. đ ciui. dei ca.ix. vbi dicit q̃ animal ex aĩa 7 corp̃e cõstat. quoꝝ duũ aĩa quãtũcũq3 viciosa ẽ melior corp̃e. quãtũcũq3 bñ dispositõ. sic dicit q̃ aurũ licet sardidũ. argẽto q̃uis purissimo carius estimat. Ex quo dicto elicit frãcisc9 de maronis in florib9 suis duas cõclusiones. Prima ẽ q̃ demones s̃t meliores hoĩb9 quãtũcũq3 sanctis. q2 sicut aĩa viciosa excellit corp9 qđcũq3. p̃pter excellẽtiorẽ naturã. Ita substantia sp̃ualis oẽm substãtiam corp̃alẽ. Scđa 9clusio q̃ meliores sũt angeli q̃buscũq3 aĩab9 sep̃atis. quãtũcũq3 beatꝭ. q2 maior est excellentia nature ẜm quã angeli sup̃ant ipsos cũ maior sit excellentia de genere substãtie. q̃ excellentia gratie. que est quedã forma accidẽtalis. Et isto mõ ponũt etiã meliores aĩa xp̃i Hec ille.

De natura demonum.

Vartus pũctus est

qualis est natura demonum. Ad qđ breuiter respondet dupliciť. Primo q̃ eoꝝ natura nõ ẽ mala ʒ bona. Vidit.n. de9 cũcta que fecerat 7 erãt valđ bona Geñ. p̃mo. q̃ aũt dyabolus sit mal9 nõ h3 ex natura ʒ ex vicio. Scđo dicit q̃ eoꝝ natura est mortalis 7 dissolubil' ʒ ex dei gr̃a eoꝝ natura ẽ ĩmortalis 7 ĩ dissolubil' sic 7 bonoru3 angeloꝝ. Vñ p̃lo in libro thimei loq̃ns ĩ p̃sona dei ad angelos dic dij deoꝝ q̊ꝝ opifex 7 mgr̃ ego sum vos vestra natura corruptibiles estis mea aũt voluntate incorruptibiles p̃manetis. Istud dictu3 allegat augustin9. xiiij. đ ciui. dei ca.xvj. dicẽs. Sẽtẽtia fuit p̃lonis deos 7 angelos esse mortales ẜm suã naturã 7 dissolubiles q2 sũt facti a deo tñ diuina volũtate indissolubiles. Et q2 diuinũ 9siliũ et volũtas sũt validiora q̃ sit eoꝝ natura. Iđ dicit p̃lo q̃ nõ dissoluent. Et hec videt fuisse intentio porphirij q̊ fuit p̃lonic9 in capitulo de differentia vbi dic. Sum9.n. rõnales nos 7 dij. i. ãgeli. ʒ mortale additũ nob sep̃at nos ab illis. q̃i dicat mortales erãt angeli sic 7 nos ex natura ʒ diuĩa volũtate ĩmortales facti sũt 7 sic differũt a nobis.

De scientia demonum.

Ecunda considera-

tio est videre q̃lis est scientia demonu3 Hic sũt tria pũcta declarãda. Prim9 est de scientia demonũ. Scđs est cui9 sciẽtia artes magice exercẽt 7 si p̃nt sine pctõ exerceri. Terci9 est de arte notoria si est a deo vel a demonib9.

De sciẽtia demonũ añ casum 7 post casum.

Rimus punctus est

de sciẽtia demonũ. Circa qđ notãdũ est q̃ dupliciť possum9 loq̃ de sciẽtia demonũ. Vno mõ de illa sciẽtia quã habuert añ casum suu3 de celo 7 sic dic mgr̃ sniaꝝ in scđo distinctõe tcia q̃ triplicẽ cognitionẽ naturalẽ habebãt sc3 q̃ facti erãt a q̊ facti erãt 7 cũ q̊ facti erãt. s. cum celo empireo materia p̃ma 7 tp̃e noticiã etiã habuerũt boni 7 mali 7 qđ appetẽdũ 7 respuendũ illis esset. dicit etiã beat9 augustinus loq̃ns de noticia angeloꝝ añ casũ. xj. de ciui. dei ca.vij.7.viij. q̃ cum sit alia noticia angeloꝝ matutina 7 alia vespertia q̃ꝝ p̃ma ẽ reꝝ in v̊bo 7 scđa reꝝ in genere p̃prio qñ fuit dictũ factũ ẽ vesp̃e 7 mane dies vn9 Geñ. p̃mo Ibi accipit mane p̃ noticia matutiña 7 vesp̃e p̃ vesp̃tina. Et ẜm h ponũt dies sex ẜm q̃ ãgeli illa sex genera creaturaꝝ q̊ ibi nũerãt cognouert noticia matutiña 7 vesp̃tiña ĩ p̃mo instãti q̊ oĩa fuert sil' creata ẜm illđ eccl'iastici. xviij. q̊ viuit ĩ etñũ creauit oĩa sil'. Si v̊o loq̃mur de noticia demonũ p9 casum dic mgr̃ ĩ scđo sentẽtiaꝝ distin. vij. q̃ demones lic3 sint obstinati ĩ malo triplici tñ sciẽtie acumiñe vigẽt. s. s̃btilitate nature tp̃um exp̃ientia 7 reuelatõne spirituũ sup̃noꝝ. Primo intelligũt naturalia presentia. Scđo mõ naturalia futura sic tp̃a pluuiosa vel sicca 7 eclipses solis 7 lune 7 huiusmodi.

Tercio modo intelligunt voluntaria ꝗ de cogni- tōe futuroꝝ ꝯtingentiū dicit dñs bonauētura in scdo sniaꝝ ꝙ licȝ demones non possunt per se scire futura cōtingentia certitudinalit tamē freqnter vera predicūt quia euentuȝ futuroꝝ aliquo modo presentiūt. iiij. modis scdm augustinū sup geñ. ad lram quia aut presentiūt talia ingenij aut sensus acrimonia vt quādo vident aut cōsiderāt diligē- ter ad qd inclinetur affectō mea vel que sint indu centia vel retrahentia aut pſciunt talia temporū expientia scȝ ꝙ ex talibꝫ viderūt accidere similia. Aut tertio talia prescīunt demōes cautela dolosa vt qñdo ꝓponūt aliqd facere ⁊ primo predicūt qsi sit aliqd futuꝝ. Aut qrto talia predicūt demōes aliēa doctrina vt qndo scȝ diuino iudicio permit- tunt aliquid a bonis angelis addiscere. Unde pa tet ꝙ demōes futura cōtingentia ⁊ si possint pro- babiliter opinari nequiūt tñ certitudinaliter sci- re. De cognitōe vo temporaliū et mutabiliū dicit beatus augustinꝰ. viij. ꝺ ciui. dī capitulo. xxj. ꝙ an geli boni certiꝰ ista temꝑalia ⁊ mutabilia nouerīt quia eoꝝ principales causas in verbo dei conspici unt quibꝫ cūcta ordinant. demones aūt non eter- nas et cardinales causas in dei sapientia ꝯtemplā tur ꝗ quorūdaȝ signoꝝ nobis occultoꝝ maiori ex ꝑientia multo plura ꝙ homines futura ꝓspiciunt. Deniqȝ aūt isti sepe nūꝙ illi oio fallunt ꝙ ibidem declarans dicit. Aliud eñ est temporalibꝫ tꝑalia mutabilibus mutabilia scire eisqȝ temꝑales ⁊ mu- tabilem motum sue voluntatis ⁊ facultatis inse- rere ꝙ demonibus certa ratōne ꝑmissum est. Ali- ud aūt in eternis atqȝ incōmutabilibꝫ dei legibus que in eiꝰ sapia viuūt mutatōnes reꝝ ꝓuidere dei que volūtatem que taȝ certissima ꝙ potentissima est spūs eiꝰ ꝑticipatōe cognoscere ꝙ sanctis angel recta discretōe donatū est. Ex quibꝫ sequunt duo documenta. Primū est ꝙ sācti in dei legibꝫ eternis ꝯtemplant futura qꝛ hic hoc dicit expresse. Secū- duȝ documentū est ꝙ sancti in diuina volūtate co gnoscunt ista futura cōtingentia qꝛ dicit ꝙ dei vo luntatē que certissima est et oipotēs ista nouerūt. Sȝ remanēt due difficultates. Prima est si demo- nes habuerūt noticiā ꝓphetiaꝝ aduentꝰ xpi dicē- dum ꝙ sic. cognouerūt etiam ꝙ xps in lege ⁊ ꝓphe- tis ꝓmissus deberet esse verus deꝰ et verus hō et ꝙ debebat ꝓ hūano genere de virgie nasci et pati in genere. nūꝙ tamen in specie cognouerūt ꝙ in hoc hoie xpo ista cōplerentur. Sciebat eñ dyabolꝰ ꝑ scripturas et ꝓphetas ꝙ xps venturꝰ erat verꝰ deꝰ et verꝰ homo. Etiaȝ sciebat tempꝰ natiuitatis xpi esse impletū ꝑ ebdomadas danielis tamen nescie bat certitudinalit ꝙ ihesus nazarenꝰ esset ipe xps Ueruntamē propter eminentiā sanctitatis habe- bat quandam coiecturam ꝙ ipe esset verus xps et hoc voluit expiri ꝑ temptatōem ⁊ per illam illum inducere ad peccatū si inueniret purus hō sed neu trum obtinuit licet temptauit eum de ꝯcupiscen- tia superbia et auaritia. Unde licȝ ille demon qui xpm in deserto temptauit fuerit int demones acu- tioris ingenij. nūꝙ tamen scire potuit per certitu- dinem vtrum ihesus esset qui erat promissus in le ge ad salutē mūdi ⁊ deiectōem dyaboli nisi ꝑ qn- dam coiecturam et ideo procurauit xpi captioneȝ per iudeos intelligēs per aliqua signa ꝙ ipe esset verꝰ xps ⁊ per ꝯsequens ꝙ per eiꝰ mortem expolia- retur infernꝰ hoc perpendit per eiꝰ pacientiam ⁊ ꝑ scripturaꝝ impletionē et forte per sanctoꝝ patrū in lymbo existentiū exultatōȝ. Ideo mortē eiꝰ im- pedire voluit ꝑ vxorē pylati cuiꝰ ꝑces efficaces cre debat in cōspectu viri sui vt notat Nicolaꝰ de ly- ra super math. Scđa difficultas est si demones cō gnoscant cogitationes nostras. Respondet ꝙ soli deo cognite sunt scdm ꝯmunē opinionem doctorū et hoc videtur per illud qd dicit ꝑmo Regū deus autem intuet cor. ⁊ ꝑmi palipomenon. vj. tu solus nosti corda filiorum hominū. dicit tamen hic Ni colaꝰ de lyra sup illud ad hebreos. iiij. viuꝰ ē ꝑmo dei ⁊c. Et discretor cogitationū et intentionū cor diū ꝙ licet aliqui doctores dicant ipam cogitatōȝ nostrā esse cognoscibilem pure substātie spūali tñ de intentione cogitatōis ipi cōcedunt ꝙ est cogno scibilis soli deo. verbi grā si cogitē de mliere dicūt ꝙ hoc potest cognoscere āgelus bonus siue malꝰ. Etiam ex naturalibꝫ ꝗ si cogitem ꝺ muliere inten- tione decipiendi ipsam vel ad bonū informādum cognoscit solꝰ deꝰ. Et ꝓpt ꝗ subdit aplš et intētōȝ cordis qꝛ cognitio xpi nō solū se extendit ad ipsas cogitatōes ꝗ etiaȝ ad cogitatōnū intētiōes qđ vt patȝ demōibꝫ nō ꝯuenit. Ad istud etiā ꝓpositū lo- quitur augustinꝰ de diffinitōibus sic dicens. In- ternas animi cogitatōnes dyabolum non videre. Certi sumꝰ ꝗ motu eas cōcipi ab illo et affectōnū iudicijs colligi expimēto didicimꝰ. secreta autem cordis solꝰ ille nouit ad quē dicimus tu solus no- sti corda filiorū hominū.

Qꝫ artes magice demonū scīa exercentur.

Secundus punctus ē cuiꝰ scientia artes magice exercentur et si possunt sine peccato exerceri. Ad pri- mū rñdetur ꝙ artes magice exercentur sciētia demonū sicut traditur in secūdo sentētiaꝝ distin ctōne septima. Unde ibidem dicit ꝙ eoꝝ scientia et virtute artes magice exercentur quā scientiam ⁊ virtutem huiusmodi opādo a deo demones acce perant vel ad fallendum fallaces vel ad monen- dum fideles vel ad exercitandam et probandā iu storum pacientiam. Ad secūdū dicit ꝙ artes ma- gice vel diuinatōes non possunt exerceri vel a de- monibus consilium vl auxilium requiri absqȝ pec- cato nisi forte in hoc casu vbi deus dyabolū subij- ceret homini iusto sicut de aliquibꝫ viris scīs nar- ratur. Uoluntario autē cōmertio non potest sine peccato. Nam aut est ibi peccatū infidelitatis vt- pote si homo demoni credēdo attribuit ei aliquid diuinū aut est ibi peccatum ydolatrie vtpote i ob lationibus et sacrificijs. Aut est ibi peccatum in- obedientie saltem quia facit contra prohibitōem dei et ecclesie. rō huiꝰ ꝓhibitōis est qꝛ talis peccat in deum dū recurrit ad dyabolū qsi nō sit omnipo tens deꝰ xpianoꝝ et oino sufficiens ⁊ benignꝰ. Itē peccat in seipm dum se cōmittit discrimi corporis ⁊ aīe. Item peccat in ecclesiam dum habet cōmer ciū cum illo qui est oino prescisus et ecclesie aduer sariꝰ et ideo in caracteribus magnū peccatum est qꝛ est ad ministeriū demonū inuocandū qꝛ huius- modi ex se nō hñt virtutē ꝗ solū ex pactōe dyaboli Sic eñ pandit dyabolꝰ illis q fiūt ei familiares ꝙ talia signa recognoscāt ⁊ ad ea se pñtes offerant. Ondunt eñ demones se ꝑ illa cogi vt aliqd virtu- tis ostēdāt se hři in huiusmōi artibus in quibꝫ sūt mlta nephāda ꝑ q abducit hō a fide ⁊ cultura dei. Et ideo hec facit dyabolus non quia in illis dele- ctetur ꝗ pociꝰ in infidelitate facientiū. Sunt aūt hec magice artis nigromantia piromātia aeramā tia ydromātia geomantia ⁊ ciromantia q sunt di- uinationes in mortuis quo ad ꝑmam. in igne quo ad secundam. in aere quo ad terciaȝ. in aqua

quo ad quartã in t̃ra quo ad quintaꝫ ⁊ in manibꝰ quo ad sextaꝫ tales magici malefici vulgo nuncupantur ob facinoꝝ magnitudinẽ nigromãtici dicũtur quibꝫ ꝑcantatõibus videnť resuscitari mortui et ad interrogata respondere. Alij dicunť incantatores qui artem verbis ꝑagũt. Alij dicunť arioli qui circa aras ydoloꝝ nepharias ꝑces emittũt et funesta sacrificia offerũt his ꝗꝫ ebrietatibꝰ demonũ responsa accipiũt. Alij dicunť aruspices quasi horaꝝ inspectores dies em̃ et horas in agendis negocijs opibusꝗꝫ custodiũt et quid ꝑ singula tꝑa obseruari debeat hõ intendũt extra etiam pecudũ inspiciunt et ex eis futura predicunt. Alij dicuntur augures qui volatꝰ auiũ ⁊ voces intẽdũt. Aliaꝗꝫ singula reꝝ vel obꝯuatões improuisas hominibus. Alij dicũtur astrologi eo ꝙ in astris auguriantur. Alij dicuntur geneatici ꝓpt̃ nataliciũ cõsiderationes quia ꝑ cursum syderuꝫ nascentiuꝫ mores actus euẽtusꝗꝫ ꝑdicere conãturque vulgo mathematici dicũť. ydromãtici ab aq̃s dicti sũt. Est em̃ ydromantia in aquaꝝ inspectiõe vmbras demonũ euocare ibiꝗꝫ ab eis aliena audire: ꝓnunciant. Etiam demo nesinterdũ per aliquas figuras vel signa que in rebus inaĩatis apparent que si fiant in aere vocatur aeromãtia. si in igne piromantia. si in visceribus animalium immolatoruꝫ in aris demonũ vocatur aruspicia. si per sternutatões hominũ vel membroꝝ saltus vel motꝰ quorũcũꝗꝫ animaliũ dicitur auguriũ. Si vero fiat ex aliquibꝰ signis in spatula alicuiꝰ animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub noĩe ficte religionis per quasdaꝫ quas vocant sctõꝝ sortes diuinatõis scientiã ꝓfitentur. Aut quarũcũꝗꝫ scripturaruꝫ inspectõne futura ꝓmittunť Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomantia a geos ꝙ est terra. Si vero in plantis manuũ dicitur ciromantia a ciros ꝙ est manꝰ talibus portentis ꝑ demonũ fallacias illuditur curiositas hũana quõ id imprudenť scire appetit qõ nulla ratõe inuestigare ei cõuenit. Vnõ vitanda sũt a xpiano et omniũ penitꝰ execratõe repudiãda quia in istis omnibus vl' expresse demodo imploratur aut ꝓpt̃ petitionẽ hoĩs se occulte demon ingerit hanc maledictã artem primꝰ Sozoastes inuenit qui solꝰ natus est ridendo. hunc ninꝰ rex assirioꝝ bello interfecit. Et si q̃ras quid tales magi facere possũt. Respondetur ꝙ ipsi permissione dei elementa cõcuciũt mentes turbant hoĩm minꝰ in deo cõfidenciũ sensus illudunt ac sine vllo veneno hausto violentia tm̃ carminis ledunt et interdum peremũt. Magi ergo ꝫm priuatꝰ cõtractus quos habẽt cuꝫ demonibus agere artem eoꝝ que ars magica nõ ẽ supra ordinem naturalium causaruꝫ immo fit virtute actiuorũ naturaliũ. tñ est supra cõprehensiõꝫ hominũ et facultatẽ ꝓpt̃ tria ꝑmo qꝛ demões magis cognoscunt actiuoꝝ naturaliũ virtutũ q̃ homines Scđo qꝛ celerius possũt ea cõgregare. Tercio quia actiua naturalia q̃ assumũt vt instrumẽta se ꝑñt extendere ad maiores effectus ex virtute aut demonũ arte q̃ ex virtute seu arte hoĩm. Jnõ hominibus videntur miracula et stupenda que ꝑ aliquos artifices fiunt et sic patet ꝙ magi veritatem spernentes et mendatia credẽtes seducti a demonibus eis coaptantur cum quibus sine fine ꝑibunt hec et plura alia de magicis artibus ex libro de ciui. dei trãsumptiue in decretis .xxvj. questiõe. v. capitulo nec mirum.

Ars notoria est illicita ⁊ a demonibꝫ inuenta.

Ercius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonibus et si possunt demones infundere scientiaꝫ aliquã. Ad ꝑmum respõdeť ꝫm fratrẽ Johãneꝫ astaxeñ. in sũma sua ꝙ ars notoria est illicita et inefficax. Unde arguitur a demonibus inuẽta. Jllicita em̃ est quia vtitur quibusdam ad sciẽtiam habendam que non habent scđꝫ se virtutem causandi scientiam sicut inspectiõe quarũdam figurarum et ꝓlatione quorũdam verborum ignotorũ et alijs huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars nõ vtiť his vt causis ꝫ vt signis. Nõ aũt vt signis diuinitꝰ inspiratis sicut sunt sacramẽtalia signa. Unde restat ꝙ sunt signa vana et suꝑsticiosa et ꝑ cõsequens continentia quedam pacta significatõnũ cũ demonibus prehabita et federata. Ars igitur notoria quasi a dyabolo inuenta. est a cristiano penitus repudianda et fugienda sicut et alie artes nugatorie et noxie suꝑstitõis vt augustinus dicit scđo de doctrina xpiana. Est etiã huiusmodi ars inefficax ad scientiam acquirẽdaꝫ cũ em̃ ꝑ huiusmodi artem non attendatur acquisitio sciẽtie scđm modum homini cõnaturalem scilicet in adinueniendo vel addiscendo consequens est ꝙ iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. Certum est aũt aliquos a deo sapientiam ⁊ scientiam ꝑ infusionẽ habuisse sicut de salomone legitur. iij. regum. iij. et scđi ꝑalipo. primo. xp̃s em̃ dicit discipulis suis luce. xxvij. Ego dabo vobis os et sapiẽtiam et scientiam cui non poterũt resistere et contradicere omnes aduersarij vestri. sed hoc donum non datur quibuscũꝗꝫ cum certa obseruatõne sed scđm arbitrium spũssancti ꝫm illud prima corinth. scđo. Alij datur ꝑ spirituꝫ ꝫmo sapientie ⁊c. et postea subditur hec omnia oꝑať vnus atꝗꝫ idẽ spiritus diuidens singulis prout vult. Ad demones aũt nõ ꝑtiet illũinare intellectũ. Acquisitõ autẽ sapiẽ et scientie fit per intellectus illũiatõꝫ et nullus vnq̃ sciẽtiam per demones acquisiuit et sic patet solutio ad scđm. possunt tamen demones hoĩbus colloquendo aliquaꝝ scientiaꝝ exprimere documenta sed hoc nõ queritur per artem notoriã. Et si dicas ꝙ daniel' primo pueris abstinentibus dedit deus scientiaꝫ in om̃i libro et sapientiã. Sꝫ obꝯuãtia artis notorie ẽ ꝫm q̃daꝫ ieiunia ⁊ ꝫm q̃ldaꝫ abstinẽtiã ergo ꝑ artẽ illã ꝑt hr̃i talis sapĩa ⁊ scientia. Rñdeť ꝙ illi nõ abstiebãt ꝫm vanã obꝯuantiaꝫ artis notorie ꝫ ꝫm auctoritatem legis diuine nolẽtes cibis gentiliũ inq̃nari. Jdeo merito obediẽtie a deo scientiã ꝯsecuti sũt. ꝫm illud psalmi suꝑ senes intellexi qꝛ mãdata tua exquisiui.

De bello demonũ in celo.

Ercia cõsideratõ est de bello demonũ ĩ celo. Cũ. n. ãgeli fuerũt creati ĩ celo empireo vt dixit beda. ⁊ allegat mgr̃ ĩ scđo sniaꝝ distinctiõe scđa oẽs ãgeli fuerũt boni creati ⁊ sine vicio. Uñ innocẽtes sunt creati nõ tamẽ virtutibꝫ ꝑdicti q̃ stãtibꝫ apposite fuerũt vt patꝫ ibidẽ nõ tñ fuerũt apposite cadẽtibus. boni em̃ fuerũt ad deũ conuersi quod est deo adherere. mali aũt fuerũt auersi a deo qõ est odio hr̃e vel inuidere. Jnuidie em̃ mr̃ ẽ suꝑbia qua voluerũt se parificare deo. vt patꝫ eodẽ libro distinctõe. v. Et cuꝫ eẽt int̃ oẽs ãgelos lucifer excellior. nec inter stãtes aliq̃s fuit eo dignior eminentiam

sue nature et ꝓfunditatē sue sciē ꝑpendens in suū
creatorē supbiuit tantū ꝙ deo voluit se equare vt
patet libro eodēȝ distinctōne.vj.dixit eīm in corde
suo illud Esaie.ix.Ascendaȝ in celū vbi. dixit ma
gister distinctōe scd̄a li.scd̄o ꝙ celū vocat eq̄litatē
diuinā deo eīm se parificare volebat.qꝛ breuissima
morula fuit vt dicit mgr̄ sniaꝝ.mox ergo vt creati
fuerūt angeli quidaȝ deo adheserūt ꝑ caritatem.
quidam vero cū lucifero deo restiterunt ꝑ supbie
prauitatē ⁊ sic int̄ vtrosqȝ factū est preliū magnuȝ
in celo Michael et angeli eiꝰ ⁊c̄.et non ꝑualuerunt
draco et angeli eiꝰ.neqȝ locꝰ inuentꝰ est ampliꝰ eo-
rum in celo apoc̄.xij.Hoc aūt preliū in celo non est
intelligenduȝ materiale sed spūale qd̄ factuȝ fuit
qn̄ boni et mali diuersos effectꝰ ⁊ cōsensus habue-
rūt qn̄ dixit lucifer. Ascendaȝ in celū ⁊ ero similis
altissimo vbi mgr̄ dicit non ꝑ imitatōeȝ ꝫ ꝑ equa
litatē potentie vbi supra. Ecce affectꝰ et ꝯsēsus su
ꝑbie.Et ecōuerso boni angeli hūilem habuerunt
affectū. Vn̄ michael dicit̄ preliasse cū dracone qꝛ
michael interp̄tatur quis vt deus. Ecce hūilitas
⁊ reuerentia.vn̄ psalmo.lxxxij. Dn̄e qs similis erit
tibi.q̄si dicat non lucifer supbꝰ nec q̄cūqȝ alius sit
ergo michael cū angel' suis facto p̄lio magno ha-
buerūt victoriā de supbo lucifero et ei adherenti-
bus q̄ p̄cipitati sūt de celo. Et vt dicit franciscꝰ de
maronis in tractatu angelorū duplex fuit ibi pu-
gna.q̄ꝝ prima sumpsit iniciū a lucifero sicut enim
nūc impellit hoīes ad peccandū sic ⁊ tunc impulit
sanctos angelos ad ꝯsenciendū sibi ꝫ viriliter re-
stiterūt.Scd̄a pugna sūpsit iniciū ab archangelo
michaele videns autē ꝙ alter deliq̄rat et ꝙ morte
dignꝰ erat et ꝙ in celo cū sāctis angelis hītare nō
debebat expulit eū viriliꝰ et in istū aerē caligino-
sum ꝰm petrum apl̄m deiecit.ij.petri.ij.licȝ lucifer
restiterit q̄ntū potuit ꝫ nō preualuit vt dictū est.

Et si q̄rat̄ quanta fuit mora inter creatōeȝ an-
geloꝝ et casum eoꝝ de celo.Doctores cōmunit̄ di-
cunt ꝙ fuit morula ꝑua scȝ a principio aurore vsqȝ
ad creatōeȝ luc' vbi dicit̄ deꝰ diuisit lucē a tenebr'.
Sȝ tamē geraldꝰ odonis in suo scd̄o sniaꝝ distin-
ctōe quarta questiōne q̄rta dic̄ ꝙ fuit mora septeȝ
dierum ad minꝰ int̄ instans creatōis et auersionis
bonoꝝ et inter instans correctōis ⁊ auersiōis ma-
loꝝ ꝙ sine p̄iudicio sniē melioris ꝓbat duplici rōe
ꝓ cuiꝰ ꝓbatōe supponat̄ ad pn̄s ꝙ angeli fuerunt
creati prima die hoc dicit mgr̄. Tunc arguitur sic
Mali angeli post lapsū nō fuerūt valde boni.idest
optimi qꝛ post lapsū nūq̄ fuerunt boni.ꝫ septima
die a primo instanti creatōis sue fuerūt valde bōi
ergo ad minꝰ int̄ primū instans creatōnis ⁊ lapsū
maloruȝ fuerunt septem dies minor ꝓbatur ꝑ tex-
tū quia vidit deꝰ cūcta que fecerat et erant valde
bona ⁊ factū est vespere et mane sextus dies septi-
mo vero diei benedixit deus Gen̄.ij.Ex quo sic po-
test scd̄o argui. Angeli mali post lapsū nūq̄ rece-
perunt benedictiōeȝ dei ꝫ die septimo receperunt
benedictōem dei ergo ante dieȝ septimū nō fuerūt
lapsi ꝓbat̄ in cōtrariuȝ ꝑ textū gen̄.ij.capitulo.Et
benedixit deꝰ diei septimo glo.idest oībus creatu-
ris ergo oēs creature receperunt benedictōeȝ dei
die septimo. Et si dicatur ꝙ natura spūal' operat̄
in instanti a fortiori q̄ sol qui radiū in instanti ꝓ-
duxit.Cum ergo p̄ma opatō angeli fuerit ꝯuersio
vel auersio ergo in instāti fuerūt ꝯuersi vel auer-
si. Respondet p̄dictꝰ doctor ꝙ p̄ma opatio nō fuit
conuersio vel auersio ꝫ fuit admiratio quia ī illis
septē dieb; steterūt in admiratōnibus stuporosis
opeꝝ sex dieꝝ et istud videt̄ ꝓbabile nisi aliq̄s san-
ctus exp̄sse diceret oppositūȝ. Sed die.vij.cū deꝰ
bn̄diceret illi diei benedixit cūctis opibus ⁊ bn̄di
ctōe accepta q̄si licētia ⁊ mādato accepto ꝙ oīa fa
cerēt debitū suū.āgeli diuisi sūt ī tres ꝑtes.oēs ei
firmauer̄t se ī amore q̄dā in amore bōitat'.q̄dā in
amore diuine iusticie q̄daȝ in amore ꝓprie p̄tātis
⁊ excellēcie.⁊ hec tercia ꝑs vltīa corruit de qua dic̄
Johānes in apoc̄.xij. ꝙ draco d̄ celo cadens secū
traxit terciā ꝑtem stellaꝝ prius vero nihil faciebat
nisi ꝙ stabat in admiratōe stuperosa. Videbant
eniȝ subito celuȝ extendi et de nichilo ꝓduci et sic
de alijs opibus de q̄bus omnes homines p̄ossunt
mirari oībus diebus vite sue. Et si vlteriꝰ q̄rat̄ qd̄
fuit illud peccatū tāte grauitat' qd̄ illud non po-
tuit sustinere celū. Rn̄detur ꝙ q̄nqȝ fuerūt pctā q̄
primꝰ cōmisit āgelꝰ in celo p̄mū fuit peccatū luxu
rie nō carnalis ꝫ spūalis ꝰm scotū in scd̄o sniaꝝ di
stinctōe.vj.q̄stiōe scd̄a. hec aūt spūalis luxuria ni
hil aliud est q̄ amor inordinatꝰ suipsiꝰ. et sic luci-
fer se suūqȝ p̄uatū bonū excecatꝰ inordinate dilex-
it intātū ꝙ ꝓcessit vsqȝ ad ꝯtemptū dei. Vnde bea
tus augꝰ.xij. de ciui. dei ca.j.ponens d̄riam int̄ bo
nos angelos ⁊ malos dixitqȝ in mōi p̄ncipio boni
āgeli a mal' fuerūt diuisi qꝛ illi ī cōi bono qd̄ ē deꝰ
ꝑstiter̄t.Alij potiꝰ sua p̄tāte delectati velud sum-
mū bonū sibip̄is essēt a cōi bono ad ꝓpria deflux-
runt.Ex quo dctō accipiunt̄ duo documēta theo-
logica.p̄mū ē ꝙ p̄ncipiū oīs boni moralis ē amor
bōi cōis qꝛ boni āgeli in hoc p̄mo meruerunt.Se
cūdū est ꝙ p̄ncipiū oīs mali moralis ē inordinata
dilectio boni ꝓprij q̄ in demonib; fuit prima radix
peccati.Scd̄m fuit peccatū supbie ⁊ p̄sūptōis.vi-
dēs eīm se lucifer nobilissimuȝ in donis naturalibꝰ
nō dedit honor ē deo ꝫ inaniter gloriatꝰ ē in seipo.
Vn̄ apl'is gl'iantib; de p̄tāte eis data sup demōes
xp̄s dixit luce.x.videbam sathanā ꝓpter eiꝰ inanā
gloriā q̄si fulgur de celo cadentē de q̄ supbia dici-
tur eccl'ici.x. Initium ꝯmis peccati superbia est.
Tercio peccauit peccato auaricie et ambitōis qꝛ
videns se pulcherrimū sup oēm creaturam quam
deus condiderat omnib; cōcupiuit preesse seipsuȝ
reputās ad hoc dignū ad quod attigissȝ si stetissȝ
ꝰm Anshelmuȝ sic eīm in ꝑmanendo.xij. excellen-
tias habuisset quia fuisset optima creatura fuissȝ
deo acceptissimꝰ fuisset felicissimꝰ fuisset deo simil
limꝰ fuisset pulcherrimꝰ fuisset deo familiarissimꝰ
fuissȝ dulcissimꝰ fuissȝ potētissimꝰ fuissȝ oīm pōti
fex fuisset oīm princeps fuissȝ oīm doctor ⁊ fuisset
oīm pr̄.Sȝ qꝛ sine meritis ꝓpria auctoritate ꝯcu-
piuit preesse deliquit nolēs dō subesse Ysaie.xiiij.
super astra celi exaltabo solium meū. Quarto pec
cauit peccato inuidie ⁊ emolatōis. Vnde inuidia
est tristicia de apparenti prosperitate alterius sed
lucifer contristatus est quia deus omnibus p̄erat
et nulli suberat ergo inuidit de qua inuidia dici-
tur sapiētie.ij. Inuidia dyaboli mors intrauit in
orbem terrarum. Quinto peccauit peccato ire et
indignationis quia videns se deiectuȝ a paradiso
deliciarum Ascendit eius malicia vsqȝ ad odium
dei ⁊ tunc cadens de celo bellauit contra hominē
vt dicetur infra consideratione.vj.Et factus ē ho
micida. Vn̄ Johannis.viij. Ille erat homicida
ab inicio et in veritate non stetit. Non est ergo mi
randuȝ si sic miserabiliter lucifer cum sibi adherē-
tibus victus cecidit de celo cū tam grauissime pec
cauerit contra creatorem suuȝ. Et si queras quot
demones ceciderunt. Respondetur ꝙ ꝰm ꝙ nota-
tur ī summa veritatis theoloice libro.ij. In quo-
libȝ ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt
vnitates in legione et sic in quolibȝ ordine sūt sex-
mille sexcente sexagintasex legiones angelorum.

Et cū tercia pars angelorum ceciderit sicut notatur a mgr̃o distinctiōe. vj. libri scd̓i capitulo pmo. quia cecidit draco et traxit secum terciam partem stellaruȝ celi. apo c. xij. sequit̃ q̄ erit sūma legionū oīm āgeloꝝ. lix. milia ⁊ nouē cēte. iiij. legiones ⁊ diminuendo pl⁹ sūma oīm erit trecenta nonaginta nouē cōputa ⁊ nouē cēta viginti milia et. iiij. angeli. Sequit̃ etiā q̄ demōes q̇ ceciderūt de celo ꝑm ꝑparatoȝ nouē ordinū āgeloꝝ sūt decē ⁊ nouem milia nouē cēte nonagitaocto legiones demonū quorum sūma ꝑm veram cōputatōem est centum triginta tria cōputa et trecenta sex milia ac sex centa sexagintaocto demonia sicut patet distinctione. xiiij. secūdi. capitulo notādū. Opinio tamen cōis doctorum est q̄ tot ceciderunt quot possunt vnuȝ angelorum ordinem constituere et communiter numerus angelorum cadentium est sexmille sexcente sexaginta sex legiones quia totidem sunt legiones in qlibet ordine quot sūt vnitates in legiōe vt dictum est. Erit ergo vera sum ma demonum cadentium ꝑm hanc cōputationem. xliiij. cōputa ⁊. iiij. centa ꝑgintaquinq̧ milia et quingenta quinquaginta sexagintasex demōia. Ex quibus manifeste patet excessus numeri bonoꝝ angelorum ꝑm vtrāq̧ viam expellentium predictos demones de celo et inhiantiū ante deum in secula seculoruȝ. patet etiam ex predictis numerus saluandorum. Ad hoc enī venit fili⁹ dei quia vt ait paulus ad ephesios pmo. ꝓposuit in eo in dispensationem plenitudinis tempis instaurari oia in q̄ xp̄o in terris et in celis sunt scilicet supplendum numerum angelorum cadentiū in celo et renouando oēs peccatores in tra. Nūc aūt de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult q̄ tot saluabūtur quot ceciderunt et sic dic sicut sup dictuȝ est. Gregorius vero dicit q̄ tot saluabuntur quot remanserūt ⁊ allegat illud. Constituisti terminos ꝑploꝝ iuxta numerum filioruȝ. dei tenēdo ergo q̄ due ꝑtes angeloruȝ remanserunt scilicȝ sex chori cū in qualibet legione sint sexmilia sexcente sexagintasex legiones patet diminuendo q̄ eorum summa est ducentasexagintasex cōputa et sexcēta tredecim milia et trecenti triginta sex angeli totidem ergo anime erūt saluande. Quibusdam vero placet q̄ in paradiso erunt duo parietes sic q̄ numerus supplebitur ꝑ virgines ⁊ in altero piete tot erunt aīe saluandorum quot angeli sūt in alt͛o pariete quicquid sit de numero saluandorū deus determinate nouit qui solus numerat multitudinē stellarū et eis oīb̄ noīa vocat. et hoc videt̃ mihi securius dicenduȝ cū ecclesia hoc videatur tenere vt patet in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electoꝝ in supna felicitate locandus.

De habitatione demonū post casū.

Quarta consideratō

est de habitatione demonū. Circa q̄ notandū q̄ locus demonū post suū lapsū a celo vsq̧ ad diem extremi iudicij non est locus subterraneus queȝ vocam⁹ infernū sed aer caliginosus in quo multitudo demonū inhabitat et hunc locuȝ sequestratū ꝓuidit diuina clementia ne nimis acriter nos temptaret. Non tamen nimis longinquū seu remotū vt posset nos exercitare. Qn̄ q̄ hitent in aere caliginoso hoc diuine snīe ē. Q̄ vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. ⁊ cum duplex intersticiū sit probabile videtur q̄ ipi sint in medio vbi est turbulentia ⁊ varietas impssionum ⁊ hinc est q̄ frequenter cōmouent ventos pluuias et tempestates. vtruȝ vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo q̄ aliqui tendunt illuc ad torquendas animas ꝑm q̄ habēt deputata inter se maledictionis officia verba sūt dñi bonauenture in scd̓o sniarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonuȝ libro secūdo distinctōne. vj. dicit q̄ lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderūt in istum aereȝ caliginosum qui est eis vt carcer vsq̧ ad diem iudicij ⁊ hoc propter nostram probationem. et subsequenter dicit q̄ demones alternatis vicibus tēdūt in infernū quia illuc animas detinēt atq̧ cruciant. Huic etiam snīe concordat beatus augustinus. viij. de ciui. dei capitulo. xxij. vbi dicit q̄ demones in hoc aere habitant quia de celi sublimitate deiecti merrito irregressibilibus transgressionib̄ in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum q̄ demones vsq̧ ad diem iudicij sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi sed in hoc aere caliginoso cōmuniter detenti. Sed est dubitatio vtrum vbicūq̧ sint demones puniantur igne materiali. quidam voluerunt dicere q̄ sic licet dicant q̄ minus intense q̄ post vltimam damnationem ⁊ hoc probant ꝑ quādam glosam sup illud iacobi. iiij. inflāmata a iehenna que dicit sic. Jehenna est dyabolus propter quē facta est. sicut enī iehenna semper ardet sic dyabolus vbicūq̧ sit siue in aere siue sub terra secum fert semꝑ tormenta flāmarum. Ꝫ hoc non videtur intelligibile q̄ ignem cremantē vbicūq̧ sint secum circūferant. Et ideo dicunt alij q̄ demonibus differtur pena ignis vsq̧ ad diem iudicij. tum vt eorum exercitiū non obmittatur. tū etiam vt diuina clementia ostendatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa paciencia qua retribuet omnib̄ ꝑm fructum adinuentionū suaꝝ. Et hec positio videt̃ probabilior et illa glosa si inspiciantur sequentia non intelligitur de flāma ignis materialis sed de flama viciorum scilicet supbie ire ⁊ inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauēture in scd̓o sniaꝝ.

De potestate demonū ⁊ sup quāȝ gentem maiorem principatum.

Quinta consideratō ē

de potestate demonū cū enim habitum sit q̄ demones habitant vt communiter ī aere caliginoso videdū ē d̄ eoꝝ ꝑtāte q̄nta sȝ est. Ad qd̓ rn̄det beatus Job in capitulo. xlj. dicens de dyabolo q̄ nō ē ꝑtās sup trā q̇ cōpatur ei. ⁊ dr̄ sup terrā ad driāȝ ꝑtātis q̇ in celo ē que ē dei ⁊ sctoꝝ angeloꝝ si tū loqmur q̄tū ad cōditōnem nature nō ē ꝑtās nec in tra nec in celo equal' sue potētie. Unde de lucifero scribit̃ ezechielis. xxxj. oīne lignū padisi nō ē assilatū ei ⁊ pulchritudini ei⁹ qm̄ speciosū eū feci. Sȝ orit̃ difficultas qr̄ si nō ē ꝑtās sup traȝ ei q̇ cōpet vt expositū ē. sequit̃ ergo q̄ sua ꝑtās ē infinita qr̄ finitū finitū ē cōpabile infinito ꝟo non. Rn̄detur q̄ hic accipit̃ cōparatō ꝓ eq̄tōne. ꝓpetur idest eq̄tur nec loq̄t̃ d̄ cōparatōe ꝫ d̄ eq̄litate. Unū gregor⁹. xxxiiij. moraliū. ꝑtās ei⁹ sup trā cūctis eminētior ꝓhibet̃ qr̄ etsi actōnis sue merito īnt̃ hoīes cecidit naturā tū sue magnitudinis non amisit: cui⁹ adhuc virib̄ hūana oia supat licȝ scīs hoībus meritorum suorum deiectōe subiacet. Unde et eisdem sanctis cōtra hunc decertantibus et

retributōis sue meritum crescit quo ille ab eis vin
citur qui per nature potentiā quasi iure se homi-
nibus superesse gloriatur. hec greg⁹. Sic ergo licꝫ
loquendo de fortitudine naturali nō sit ptās sub
deo super terram que comparetur dyabolo. si tamē
loquamur de ptāte q̄ datur a gratia. iusti homi-
nes potētiores sūt demone. Et sic intelligitur di-
ctū augustini ꝙ nihil est fortius aīo habente cari-
tatem. ⁊ illud canticoꝝ. viij. fortis est vt mors di-
lectio. Notandū est ẜm mgr̄m in scđo distinctiōe.
vij. ꝙ demōes mlta pn̄t ꝑ nature subtilitatē q̄ tn̄
nō possunt per dei vel bonorum angelorum ꝓhibi
tionem. quedam etiam nō possunt facere licet a su
perioribus āgelis ꝑmittātur quia a deo id facere
nō ꝑmittūtur ꝑmissa tamē fuit eis potestas detru
dendi sctōs patres in limbo ante aduentū xp̄i qꝛ
licꝫ deleretur in eis culpa originalis peccati et ac-
tualis q̄tū ad maculā ⁊ q̄tū ad diuinā offēsā ⁊ q̄tū
ad maculā ⁊ q̄tū ad reatū gehēne. nō tn̄ q̄tū ad re
atū visiōis diuīe vt notat alex. in t̄cio sniaꝝ. Et si
q̄ras vtꝝ demōes aliq̄d timeāt videt̄ ꝙ n̄: qꝛ de dya
bolo dicit̄ iob. xlj. ꝙ factus ē. vt nullū timeat glo
sa nec deum nec quoqꝫ passurus est. Respondetur
ꝙ glosa illa intelligitur de timore filiali vel initia
li que non est in demonibꝫ. non ō timore naturali
quo naturaliter timent tormenta quia isto modo
dicitur iacobi scđo. demones credunt et contremi-
scūt. et mathei. viij. et luce. viij. timebāt puniri ab
eo. licet ergo magna sit demonum potestas non ta
men sic quin sit alia superior quē timēt. Unde au-
gustinus super ps̄. dyabolus vult plurimum no-
cere et non potest quia potestas sua est sub pote-
state. Nam si tantū posset nocere dyabolus q̄ntū
vult: aliquis iustorum non remaneret. Querūt iu
dei exodi. viij. quare magi pharaonis non potue-
rūt facere cynifes et respondēt ꝙ causa ē: qꝛ demo
nes non habent potestatem super aliquod corpus
minus grano ordei quod apparet irratōnabiliter
dictum quia qui habet potestatem supra mai⁹ ha
bet potestatem supra minus licet non econuerso.
Sed causa potissima quare non potuerunt face-
re illud signum est quia nihil possunt nisi q̄ntū vo
luntas diuina permittit et eius bonitas infinita
Ad istud etiam ꝓpositum loquens ambrosius su-
per lucam dicit. sine permissione dei dyabolum nō
posse nocere cognoscas. nec potentiā dyaboli ma
gis timeas q̄ dei offensam. Et crisostom⁹ sup ma
theū dicit. In primis grauis et insustinuibilis est
impetus dyaboli quē si quis forti animo sustinue
rit in secundo inueniet eum infortiorē. quāto enꝫ
plus percussus fuerit magis refrigescit ⁊ deficit et
sic se ingerunt demones peccatoribꝫ vt faciant eos
ruere in peccatū sic refugiunt quando vident pec-
catorē a deo exauditum et liberatum. ⁊ dicit magi
ster in scđo distinctōe. vj. ꝙ dyabolus q̄ de aliq̄ vi-
cio aliquē temptauit hoīeꝫ cū supat⁹ ab eo fuerit
deinceps illū hoīeꝫ de illo vicio de quo supat⁹ est
temptare nō licebit. Sic ergo patet quātitas ⁊ de
fect⁹ potētie demonū. Dicet forte desiderans scire
q̄ gens est in mūdo supra quā dyabol⁹ maiorē ptā
tem habꝫ. Respōdet̄ ꝙ hec est gēs iudeoꝝ. Unde
sciendum sicut notat Nicola⁹ ō lyra supra mathe
um ꝙ potestas dyaboli fuit eiecta quodāmō a po
pulo iudaico ꝑ legisdatōem q̄ excludebat cultū de
monū ⁊ inducebat ad colendū vnū deuꝫ verū ⁊ sic
eiectus trāsijt ad possidendū gentiles sine lege et
prophetaꝝ oraculo viuentes. Et ideo eos tenebat
in idolatria subiectos. ẜ adueniēte xp̄i p̄dicatione
et aploꝝ iudei p maiori pte fuerūt increduli gen-
tiles aūt deuote fidē xp̄i ad p̄dicatōeꝫ xp̄i ⁊ aploꝝ
acceperūt et sic dyabol⁹ eiect⁹ ab eis ꝑ fidē xp̄i re
uersus est ad possidenduꝫ populū iudaicuꝫ errore
excecatū. et sic facta sūt nouissima hui⁹ populi pe-
iora prioribꝫ Math. xij. qꝛ status populi iudaici
peior ē mō q̄ fuit a p̄ncipio an̄ legem datā ⁊ sic ma
iorē ptātē sup eū demones hn̄t q̄ sup alterū qꝛ re-
gressus dyabol⁹ ad populū iudaicū assumit septē
spūs neq̄ciores se et ingressi habitāt ibi: Mar. xij.
ꝑ quos septē spūs vniuersitas vicioꝝ intelligitur.
Sꝫ remanēt due difficultates. Prima ē si demōes
possūt facere miracula. Respondet̄ ꝙ sol⁹ de⁹ pōt
facere miracula. Unde cū aliq̄ virt⁹ finita ꝓpriuꝫ
effectū opatur ad quē determinat̄ non ē miraculū
licet posset esse mirū alicui q̄ illā virtutē non cōp-
hēdit sic mirū videt̄ ignaris ꝙ magnes trahit fer
rū vel ꝙ aliq̄s puus piscis sit retinēs nauē. Cum
ergo dyabol⁹ sit creatura ⁊ notū ē ꝙ oīs creature
potentia est limitata ad aliquē determinatū effe-
ctuꝫ vel ad aliquos. quicq̄d ergo virtute dyaboli
vel cuiuscūqꝫ creature fit non pōt dici miraculuꝫ
proprie. Et si sit mirum creature virtutem illius
nō ꝯprehendenti. Quod autem fit virtute diuina
cum sit infinita vere miraculum est cū de se incom
prehensibilis est. Unde ⁊ aug⁹. scđo de ciui. dei ca-
pitulo. xviij. loquens de grauitate ꝑsecutionis an
tixp̄i. scꝫ ꝑ que illam opabitur dicit. tūc soluetur
sathanas quia per illuꝫ antichristus in omni sua
virtute mirabiliter quidem sed mendaciter opa-
bitur. Sequitur enī. deus dyabolum ista permit-
tet facere iusto suo iudicio q̄uis faciat ille iniquo
malignoqꝫ consilio. demones ergo non faciunt mi
racula ẜ quedā mira. Et si dicantur miracula sūt
falsa qm̄ mortales sensus ꝑ fantasmata decipit vt
quod non facit facere videatur ⁊ t'libus signis et
fals̄ miraculis seducentur qui seduci merebūtur
pro eo ꝙ dilectionem veritatis non receperunt vt
salui fierēt. Et ideo dicit apostol⁹. ij. thesso. ij. mit
tit eis deus operatōneꝫ erroris vt credant menda
cio. Demones tamē proprie virtuti dimissi possūt
facere ea que causari possunt ex motu locali et cō-
seq̄nter possēt ignem de celo aereo inferius emitte
re ⁊ ventū turbinis commouere sic patet Job pri
mo. Et isto modo antichristus faciet ignem ō celo
descendere ꝑmittente deo demonis ptāte vt patꝫ
Apoc̄. xiij. Sciendū etiam ꝙ ẜm ꝙ dicit iherony-
mus ꝙ licet virtute magica possint aliqua mira-
cula fieri vt illa que pertinēt ad curiositatem tm̄
et vanitatem sicut simon mag⁹ faciebat statuas
ambulare loqui ⁊ ridere ⁊ silīa vt hētur in itinera
rio clementis. Sꝫ illa que sūt salubria vt curatō
languidorum illūinatio cecorū ⁊ hmōi nō possūt
magicis artibꝫ siue a demonibꝫ fieri. Et ideo talia
cū fiūt debēt attribui virtuti diuīe qualia christ⁹
faciebat. Et si dicas ꝙ in vita sācti bartholomei
legim⁹ ꝙ q̄dā demon curabat īfirmitates. Respō
det̄ ꝙ hoc faciebat nō sanando ẜ a lesione quā fa-
ciebat cessando. Scđa difficultas ē si demones sūt
dr̄ntes ptāte. volo dicere si inter demones sūt p̄nci
pat⁹ q̄bꝫ alij alijs potētiores dicant̄. Respōdetur
ꝙ sic qꝛ ō dyabolo dicit̄ iob. xlj. ꝙ ip̄e ē rex sup fili-
os supbie. ⁊ mgr̄ sniaꝝ scđo distinctōe. vj. capitulo
iiij. Dicit ꝙ durante mđo angeli angel' hoīes hoi-
bus demōes demonibꝫ p̄sūt. ⁊ ẜm grad⁹ sciētie ha
bēt grad⁹ p̄sidētie. Itē sup illo mathei. xxv. Ite
maledicti in ignē etn̄ū q̄ pat⁹ est dyabolo ⁊ āgelis
ei⁹. dicit ei⁹ rōe subiectōis ẜm glo. Sꝫ obijcereꝫ ali
quis. si principatus et prelatio est inter demones
aut erit ī eis per naturam aut per violentiam aut
de iure. Non ꝑ naturā qꝛ tūc in iudicij die int̄ eos
prelatio non cessaret quod est contra sacram scri-

ptū. qz tūc euacuabit xp̄s oēm principatū et potestatem. Nec p violentiā quia tunc semp essent discordes cū tamē semp cōcordēt contra hoīez impugnandū. Nec etiā de iure qz semp preciperet ꝯtra deū in quo nō est obediēdū. Item fuit⁹ ē introducta ꝑt pctm̄ vt dicūt theologi ergo si est fuit⁹ inter demones tūc lucifer cuz sit sūm⁹ peccator deberet oīb⁹ subijci. cui⁹ ꝯtrariū dixit Iob scz q ipse ē rex sup filios supbie. Respōdetur q sicut m̄lti latrones pncipi latronū voluntarie se submittūt vt in vnū cōueniāt scz in rapina sic oēs demones lucifero se voluntarie subijciūt vt in vnū ꝯueniāt ꝯtra hoīez impugnādo. Vn̄ et eadē plātio est int demones assūpta volūtarie sicut int āgelos de iure diuino ratōe pmīnentie natural' vt diuine institutōis ⁊ sic cuilibz regno ⁊ ꝓuincie pfigit vn⁹ angel⁹ bon⁹ tāq̄ princeps vt colligit ex illo danielis. x. pnceps regni ꝑsaꝝ restitit mihi. xxj. diebꝫ et nūc reuertar vt plier aduers⁹ ꝑsarū pncipez. et paulopost. Cū eni egrederet appuit pnceps grecorū ⁊c. Sic etiā cuilibet regno ⁊ ꝓuintie pfigitur a demonib vnus demon tāq̄ princeps. Ex quo etiā sequit q sic cuilibet ciuitati ⁊ cuilibz castro pfigit a deo vn⁹ angel⁹ bon⁹ de negocijs cōib curā habens q̄tū sibi possibile ē sic etiam cuilibz ciuitati et castro prefigitur a demonib vn⁹ demon ad negocia cōia ꝑturbāda q̄ntū sibi possibile ē. Sequitur etiā tercio q sicut cuilibet archiepō et epō ⁊ sacerdoti prochiali prefigit a deo vn⁹ angel⁹ bon⁹ curam hn̄s de negocijs ad salutem aīaꝝ ꝑtinētib. Sic cuilibz pdictoꝝ pfigit a demōib vn⁹ demon curā hn̄s de ꝑturbatōe salutis aīaꝝ ⁊ q̄nto sanctior ē ꝑsona tāto potētior ē dyabol⁹ ei assignat⁹. Et nisi de⁹ glorios⁹ cuilibz officio pfigeret aliquē angelū oīa communia officia demones impedirēt. Infert etiā ex predictis q nō solū vn⁹ demon est princeps alioꝝ demonuz s; etiā malorū hoīm. Unde in euāgelio dyabolus semp vocat pnceps hui⁹ mūdi qz dn̄at hoīb mūdialit viuentib inq̄tū se ei subijciūt p peccatū.

De bello demonū post casum de celo.

Sexta cōsideratio est de bello demonū postq̄ ceciderūt d celo vsqz ad aduentuz xp̄i. Uidens eni dyabolus se expulsum a celo in magna tamē ꝑtāte relictuz cogitauit quō possit displicere deo ⁊ in oīb sibi ꝯtrariari. et qz vidit pmū hominē in terrestri ꝑadiso collocatū innocentia decoratuz ac oīm bestiarū piscīū et volatiliū dominū necnō possessurum in celo sedes quas ipse cuz sibi adherentibus per supbiam amiserat. voluit vehementer et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ipm debellare et totalit inficere cognoscens q ex putrida radice nō possūt nisi poma vermiculosa generari. Bellauit ḡ cum homine pmo p mediū mulieris et miser homo licz esset fortior demone per innocentiā ꝓiectis tamē armis innocētie sue vt mulieri cōplaceret relicto deo ⁊ tradita paradisi castro sibi cōmisso inimico dei scilicet dyabolo negata obedientia regi superno scz deo libere se tradidit ꝓditor fact⁹ in manibus dyaboli. et sic habita victoria de homine primo indignat⁹ de⁹ ꝓpter proditōz et quia sic armis innocētie proiectis captiuū dyaboli se fecerat cū posteritate sua eiecit ipm de terrestri ꝑadiso Gen. iij. et misit ipm in exiliū locū bestiaꝝ et lacrimarū vallē. Expulso ergo homine pmo de ꝑadiso gaudens non modicū dyabol⁹ cogitauit quō ampli⁹ possit displicere deo et videns duos filios adaz scz abel ⁊ cayn quoꝝ pm⁹ erat a dō dilectus. bellauit cōtra eos p artem diuisionis et inuidie. et deuicit Cayn q fratrez suū abel occidit gen̄. iiij. Bellauit etiā ꝯtra filios. Sed p carnis ꝯcupiscentiā et deuicit eos cū scilicet acceperūt filios hominū scilicet descendentiū de cayn ex quib procreati sūt gigantes a seculo viri famosi gen̄. vj. et cum viderat multiplicatum gen⁹ humanū Bellauit cōtra eū p luxuriaz et tam viriliter pugnauit q deuicit eum sic q in toto genere hūano solū octo ꝑsone mūdi ab illo vicio reperte sūt imunes. De alijs aūt scriptū est q oīs quippe caro corrupat viā suaz. propt qd indignat⁹ est de⁹ mūdū castigauit diluuio generali intātū q solum dicte octo ꝑsone in archa noe liberate sunt vt patet gen̄. vij. et. viij. Per quas iteruz ꝓpagatū est gen⁹ humanū Bellauit ꝯtra filios noe et deuicit cham cū ꝯtra patnū honorē verēda patris discooperuit gen̄. ix. propt quod meruit maledici. Bellauit ꝯ chaldeos p ydolatriam ⁊ deuicit eos cum ignē adorauerūt gen̄. xj. Bellauit contra genus filioꝝ noe ⁊ deuicit eos p supbiā volentes turrim edificare que vsqz ad celū ꝑtingeret ꝓpter quod indignat⁹ deus vnū labiuz quod ante erat: diuisit ⁊ ꝯfudit vt patz gen̄. xj. Bellauit ꝯtra zodomas ⁊ gomorreanos et deuicit eos p peccatū contra naturā ꝓpter quod indignat⁹ deus igne celesti destruxit illas quinqz ciuitates cum habitatorib eoꝝ ⁊ cūcta terre virentia exceptis solū loth vxore ⁊ filiabus suis vt patet gen̄. xx. Bellauit cōtra filios abrahe scz ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum fuerit vir sup bus onager palustus sagittarius et ydolatra pessim⁹ vt patet gen̄. xxij. Bellauit contra filios ysaac scilicet iacob et esau ⁊ deuicit esau p gulaz vendidit eni primogenita propt lēticulā gen̄. xxvj. De his in ꝑsona dei dicit ꝓpheta. Iacob dilexi: Esau aūt odio habui. Bellauit etiam contra filios iacob. qui cum essent duodeciz deuicit. xj. eoꝝ per crimen pessimū et inuidiam ⁊ facti sūt venditores fratris sui innocentis Ioseph gen̄. xxvij. propter quod indignatus est de⁹ tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis ⁊ vltra in egyptū. Bellauit etiā contra egyptios per crudelitatē intātū vt affligerēt filios ysrahel i luto et latere ꝓpt quod pmisit de⁹ indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorum et submersit eos in mari rubro filijs isrl' liberatis exodi. xiiij. Bellauit iteꝝ contra filios isrl' p ydolatriam et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum et odorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignat⁹ deus pemit eos in deserto gen̄. xxxiij. Sic q de sex centum milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terrā promissionis. Bellauit etiam contra filios israhel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmuratōem scilicet dathan et abyron et chore propter quod indignat⁹ deus aperuit terram et descenderūt viuētes i infernum sicut patet numeri. xvj. Bellauit iteruz ꝯtra filios israhel per homicidium ⁊ deuicit eos cū scilicet occiderūt ꝓphas amicos dei ⁊ impleuerūt iherusalz sanguinē eoꝝ vsqz ad os propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis. Bellauit contra saul primū regez israhel. et deuicit eum per inobedientiam ꝓpter quod indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israhel ab eo. primi Regum. xv. ⁊ ipse seipm crudeliter necauit. primi Regum vltimo. Bellauit contra regem dauid per superbiam luxuriam et homicidium et deuicit eum

cum scilicet numerauit populum secundi regū vltimo. Accepit bersabee vxorez vrie 7 interfecit vriaz scdi regum.xj.propter quod indignatus deus licz penituerit percusso populo nō edificauit sibi templum sicut domū quā cogitauerat. Bellauit cōtra salomonem per luxuriaz 7 ydolatriam 7 deuicit eū quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydolorum vt patet tercij regum.xj. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter qđ indignatus dn̄s recessit isrl'a domo ei⁹ vsqȝ in p̄sentē diem vt patet tercij regum.xij. Bellauit contra geroboaz ꝑ ydolatriam 7 deuicit eū quia peccare fecit isrl' vitulos aureos adorando vide tercij Regū.xij. Bellauit cōtra sennacherib ꝑ superbiā 7 deuicit eū cum blasphemauit ꝯtra deuz isrl'.propter quod indignatus deus percussit ꝑ angelum suū in castris assyriorꝫ centū et octuagintaquinqȝ milia 7 ip̄m occiderunt ꝓprij cum ydola in templo suo adoraret patz ysaie.xxxviij. Bellauit contra nabuchodonosor ꝑ superbiaz 7 deuicit euz cuz fuit glorificatus in edificio babylonis. propt̄ quod indignatus est deus et proiecit eum a regno et septem ānis cum feris habitabat sicut bestia danielis.iiij. Bellauit contra olofernē principez milicie nabuchodonosor per superbiam gulam 7 luxuriam et deuicit eum propter quod indignat⁹ est deus tradidit eum in manus sancte mulieris: Judith que prescidit caput eius: Judith.vj. Bellauit contra Amon ꝑ superbiam 7 deuicit eum cum presūpsit perimere israel propter quod indignat⁹ est deus permisit ꝙ suspenderetur patibulo et ꝙ deleretur gen⁹ ei⁹ hester.v. Bellauit ꝯtra regez antiochū per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturū ihrl'm congeriem sepulchri iudeorꝫ propt̄ quod indignatus est deus percussit eum plaga insanabili viscerum suorum primi machabeoruz.ix. Bellauit contra vniuersum populū gentiliū per ydolatriam 7 deuicit eum sicut patz sapie.xiiij. cū per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde 7 tūc rome templum pantheon erat constructum sic dictū. quia simulachruz erat oīm deoruz. Contra alios īnumerabiles bellauit et varijs vulneribus peccatorū infixis de eis viriliter triūphauit et eorꝫ animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quaz captiuitatem 7 miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deū vt mitteret liberatorem.dicentes veni ad liberanduz nos dn̄e deus virtutum.7 p̄s.lxxix.ostende faciem tuā idest filium tuū humanatū et salui erim⁹.7 iterū ysaie.lxiiij.vtinam disrumperes celos 7 descenderes a facie tua montes defluerent et cuz genitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tꝑe plenitudinis filiū suū redemptorez et liberatorē 7 tunc dyabol⁹ finaliter bellauit cōtra filios isrl' per maliciam 7 inuidiā 7 deuicit eos cum scilicz occiderūt redemptorem messiam suū. ꝓpt̄ qđ indignat⁹ de⁹ tradidit eos in ꝑpetuā captiuitatē sicut supra declaratū fuit libro p̄mo 7 t̄cio.

De perditōe dominij demonū in aduentu xp̄i.

Septima cōsideratio

est ꝙ demones in aduentu xp̄i per iusticiam perdiderūt dominiū suū quod sup genus humanū habebant fecerat enī grandē offēsam dyabolus deo tam deceptione 7 fraudulenter ꝯtra dei volūtatem eius ꝟuū tulit 7 fecit ꝟuū suū. quo non obstante si voluiss3 reconciliari deo ꝓ eo sicut ꝓ hoīe satisfecisset noluit tamē.immo ei placuit semper permanere inimicus dei peccatū suuz nō recognoscens ꝙ nō erat in hoīe.immo volebat de peccato vt deo reconciliaret̄. Et ideo ne dyabolus possit cōqueri de iniusticia si forte deus de sua ptāte absoluta 7 violenter sine aliqua satisfactōe liberasset hominē per iusticiam. Debuit perdere dominiū quod supra hominez tenebat qui homo ex eo ꝙ ab eo vict⁹ ī paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat.ꝙ aūt deus in tali hominis liberatōe debuit vti iusticia et non absoluta potētia patet pro tanto qꝛ deus est necessario iustus 7 taliter iustus ꝙ nō potest dici deus si nō intelligat̄ iustus. Et iterum quia laudabilior est princeps qui vtitur iusticia ꝙ̄ potentia solum. Quō autem primus homo nec oēs homīes nec oīes angeli boni nec etiam oīes demones simul non potuerunt satisfacere pro homine sed solum deus 7 homo.vt declaratum est super libro.iiij.consideratōe.v.in tercio articulo fidei non enī tot⁹ mūdus soluere valebat debitum primi hominis vt apoc̄.v. Nemo poterat in celo nec in terra neqȝ subtus terraz aꝑire librꝫ neqȝ videre illum idest implere redemptōem humani generis que ab et̄no scripta fuit in libro diuine dispositōis vt ꝑ xp̄m solum impleret̄ librꝫ ergo ipse solus aperuit quia solus penaz crucis nobis mortis debitoribus tulit. Uñ dixit p̄s. lxviij. que non rapuit scilicz xp̄s tunc exsoluebat. Mirabātur autem homines ptātem magnam dyaboli et eius dominiū super hoīes et dicebāt illud ysaie. xlix.nunqđ tolletur a forti preda idest humanum genus a dyaboli ptāte aut ꝙ captū fuerit a robusto saluū esse poterit. Et Respondet deus ibidem hec dicit domin⁹ equidem 7 captiuitas a forti tollet̄ et qđ ablatuz fuerit a robusto saluabitur scilicet per xp̄m. Unde sequitur ibidem q̄si musto sanguine suo inebriabuntur et sciet oīs caro qꝛ ego domin⁹ saluans te redemptor tu⁹ fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johānis.xij. Nunc iudiciū scilicet discretionis est mundi nunc princeps hui⁹ mūdi eijciet̄ foras scilicz a dominio 7 potestate tyrānica suꝑ homines. Unde ip̄e dyabolus dicebatur princeps mūdi quia dn̄atur in hoīb9 mūdo deditis .7 sicut dic̄ paulus ad colosēn. scđo expolians scz xp̄s p̄ncipatus 7 ptātes traduxit confidenter idest dyabolū exterminauit longe a ptāte quā habebat. Et si queras de mō quē xp̄s tenuit vt vinceret dyabolū 7 eius dominiū auferret. Respōdetur ꝙ fuit mod⁹ quo piscis capitur hamo sub esca absconso quia volens capere escaz non videns hamū capit̄ ab hamo.sic christus volens p̄liari cū dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suaz sanitatem suā dignitatem in cruce. Cum enī per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eam abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornib9 crucis. Unde abacuc i.iij.capitulo loquens đ cruce christi dixit cornua scilicz crucis in manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius.7 patet fortitudo sua ibi inabscondita: qꝛ per eam vicit fortissimam mortem et fortissimum dyabolum. Nam sequitur in illo eodem ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicet victus et nudus a suo dominio et potētia quā p̄mo tenebat. Abscōderāt enī demones laqueos mortis pedib9 nostris in ligno sciencie boni et mali. Et ideo xp̄s abscōdit eis laqueū. Unde capti sūt in ligno crucis. Et ideo dixit psal

mista veniat illi: scꝫ dyabolo laqueus quem ignorat ei ⁊c̃. Abscondit etiam in cruce suam pulchritudinem in turpitudineꝫ cũ esset preciosus forma p̄ filijs hoim ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absco̅ditꝰ vultus eiꝰ et despectus. Unde nec reputauimꝰ eũ. ysaie. liij. Abscondit tercio suam sanitatem in infirmitate q2 vt dicitur ysaie capitulo eodẽ nos reputauimus eũ quasi leprosum ꝑcussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem. Abscondit. iiij. suã dignitatem in contemptũ et vilitatẽ quia cuꝫ latronibus ⁊ homicidis cũ iniquis et sceleratis deputatus est: ysa capitulo eodem cum tamen esset sũme dignitatis et excellentie quia verus deus et verus hõ sicut fuit declaratum supra. j. libro. Sic ergo in xp̄i passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate ⁊ dñio liberato hoĩe ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legit̃. j. Reguꝫ xvij. ꝙ dauid occidit leonẽ et predaꝫ eius tulit ab ore huius leonis. Petebat ꝓpheta liberari dicens salua me ex ore leonis. ps̄. xxj. Et in signum victorie habite ligauit xp̄s humani generis inimicũ scꝫ dyabolũ et sic ante faciẽ iuit mors. i. dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apoc. xx. Apprehẽdit draconem serpentẽ antiquũ qui est dyabolus ⁊ sathanas et ligauit eũ per annos mille. i. vsq3 ad tempus antichristi et ponit̃ ibi tempus determinatuꝫ ꝓ indeterminato. Et q2 tunc resumet violentã potestatem et exiet per affluentẽ malignitatẽ vt mittat populos in errorem. Ideo tũc dicit̃ solui. Signũ aũt manifestum ꝑditõnis dñij demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mũdo ad p̄dicatiõeꝫ christi et apostoloꝝ per quã ydolatriã fere vniuersum orbem captiuũ tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

De ꝓprietatibꝫ et malicia demonum.

Ctaua cõsideratio ẽ de ꝓprietatibus et malicia demonũ. Circa primũ vt notat̃ Iohis. viij. Cristꝰ assignauit tres ꝓprietates p̄cipuas dyaboli. Pria ꝙ ẽ homicida ab initio. q2 homo ĩ specie humana ponit̃ per animã. Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatuꝫ mortale ꝙ̃ iste qui interficit corpus per qd homo cõuenit cuꝫ brutis hoc aũt fecit dyabolus a principio mundi quia ꝑ suggestionem eius primum peccatũ homini contigit et in hoc officio ꝯtinue ꝑseuerauit. Secunda ꝓprietas dyaboli ibidẽ est ꝙ in veritate nõ stetit. i. in debita obedientia ad deũ. res enĩ dicunt̃ vere inquantũ conformant̃ veritati prime a q̃ veritate deuiauit dyabolus ꝑ peccatũ superbie. Tercia est ꝙ mẽdaciũ ex ꝓprijs loquit̃. i. ex habitu malo in quo est obstinatus. i. subdit̃ causa q2 mendax est et pater eius. i. ipsius mendacij qui enĩ mendacia ab alijs inuenta solũ refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et ꝓpter hoc dyabolꝰ dicit̃ pater mendacij q2 primũ mendaciũ adinuenit dicens mlieri Geñ. iij. nequaq̃ moriemini. Sꝫ est difficultas cũ sint mendaces si possũt demones cõpelli ad dicendũ veritatẽ. Dicit̃ ꝙ sic. Compellũtur enĩ fallaces spũs ad dicendum veritatẽ ⁊ salubria nobis sicut exemplificat beatus augꝰ. viij. de ciui. dei ca. xxvj. de dolore demonũ qui loquebãtur ꝑ hermen ante christi aduentũ de suis futuris penis apud memorias sanctoꝝ martyrũ quas imminere cernebant. In multis enĩ ait augꝰ. talibus locis torquent̃ et confitent̃ ⁊ de possessis hoim corporibꝫ ejciunt̃. Sũt et alie viginti due demonum ꝓprietates quarum viginti numerant̃ in scd̄o li. summe veritatis theoloyce scꝫ ꝙ sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequicia subtiles nocendi cupidi ꝑ supbiam tumidi semper in fraude noui imminutant sensus inquinãt effectus vigilantes turbant dormientes ꝑ somnia inquietant morbos inferũt tempestates cõcitant: in angelos lucis se trãsformant semꝑ infernũ suuꝫ secum portant. In ydolis diuinũ cultũ sibi vsurpãt semper bonis dñari appetũt magice artes ꝑ eos fiunt bonis ad exercitiũ dant̃ semꝑ fini homis insidiant̃. hec ibi. Uicesimaprima demonũ ꝓprietas ẽ ꝙ semper ambulant in circulo. Unde ps̄. de demonibus ait. In circuitu impij ambulãt. Item cũ dominus quereret a sathan Iob. j. Unde venis. Respondit circuiui terram et ꝑambulaui eam ꝙ quadrupliciter intelligi potest primo sic. Circuiui terram. i. data est mihi vniuersalis temptãdi diligentia q2 pauci sũt in quibꝫ nõ habeant locũ vestigia mea. Scd̄o sic exponeret dyabolꝰ si possꝫ inclinari ad suũ pctm̃ cõsẽcẽdũ. Circuiui t̃ram. i. ĩ h̃ me oñdo remotũ a virtute ⁊ obstinatũ in malo q2 semꝑ sũ in circũferentia ⁊ nunq̃ possũ venire in lineam ꝑ quã veniã ad mediũ qd ẽ virtus. Tercio sic circuiui terrã ꝓpt̃ anxietatẽ laborum. Unde glo. sathã laborans terrã circuit q2 quietꝰ in dei culmine stare ꝯtẽpsit. Quarto sic circuiui t̃rã ꝓpt̃ h̃ ꝙ dyabolꝰ ꝑpẽs ẽ tortuosus. Uñ ysa. xxvij. Uisitabit dñs suꝑ leuiathan serpentẽ tortuosũ et sic motꝰ circularis q̃tuꝫ est de se nunq̃ cessat sic ⁊ dyabolꝰ nunq̃ q̃escit ⁊ q2 sꝑ in circulo est iõ nunq̃ rectꝰ ꝫ magis tortuosus ẽ. Recte g̃ dĩ de demonibꝫ recte in circuitu impij ambulãt. Et si queras q̃r circuit dyabolus. Rñdit glo. suꝑ illo v̓bo. j. Petri. v. Circuit querẽs quẽ deuoret dicẽs. Circuit tanq̃ hostis obsidens muros clausos explorat an sit ꝑs aliqua muroꝝ minꝰ stabilꝭ cꝰ aditu ad interiora penetret̃. Offert ocul̓ formas illicitas ⁊ faciles volũtates et visu destruat castitatẽ. aures ꝑ canora tẽptat ⁊ molleat xp̄ianũ iniurijs lacescentibꝫ ad cedẽ instigat. honores terrenos ꝓmittit vt adimat celestes ⁊ cũ latenter nõ põt fallere aꝑtos addit terrores. in pace subdolꝰ in ꝑsecutõe violentꝰ. ꝯ quẽ tãtũ animꝰ debet eẽ ꝑatus ad resistẽdũ quãtũ ille ꝑatus ẽ ad repugnandũ. hec ibi. Uicesima scd̄a demonũ ꝓprietas est ꝙ sũt crudeles imo seuissimi ⁊ ẽ crudelitas demonis in tribꝫ. Primo in ꝓ̄sidendo. Uñ ysa. xix. Tradã egyptũ in manu demonioꝝ crudeliũ. Secũdo demõ ẽ crudelis in puniendo. ꝓuerbioꝝ. xvij. Sꝑ iurgia q̃rit malꝰ angelus aũt crudelis mittet̃ ꝯtra eũ. Tercio est crudelis in nõ miserendo. Hieremie. vj. Crudelis est ⁊ nõ miserebit̃. ⁊. j. petri. v. Aduersariꝰ vr̃ tanq̃ leo rugiẽs circuit q̃rẽs quem deuorat. Est enĩ figuralit̃ bestia illa de qua dĩ Genes. xxxvij. Fera pessima deuorauit filiũ meum ioseph. multe alie sũt ꝓprietates demonũ q̃s ñ sufficere calãd explicare iõ h̃ sufficiãt ꝓ p̄nti. Uidendũ ẽ g̃ de scd̄o scꝫ de malicia demonũ q̃ q̃druplicit̃ explicari põt. Prio demones aliq̊ mõ suadũt bonũ ꝫ nõ ꝓpter bonũ sed ꝓpt̃ malũ finẽ vt cũ instabilibus hoibꝫ ĩ bonũ suadẽt ingressũ religiõis sciẽtes ꝙ nõ ꝑmanebũt sed apostatabũt. Non aũt talia suadent stabilibꝫ hoibꝫ in bonũ. Scd̄o demonum malicia ostendit̃ cũ decipiũt hoĩeꝫ suadẽdo malũ sub spẽ boni vt ꝑiurare ⁊ iuramentũ falsũ facere ꝓ rebꝫ alteriꝰ cõseruãdis. Tercio demonum malicia oñdit̃ cũ decipiũt hoĩeꝫ dissuadẽdo bonũ tanq̃ vociuũ vt cũ dissuadet ꝓbo et stabili viro ingressum

religionis ne de hoc peniteat 7 egrediēs cōfundat
In cui⁹ ꝑsona bernardus sic loquēs ait. Noli in-
quit ꝑcipitanṫ agere diu cōsidera diligēter intue-
re magnū ē qd̕ ꝓponis 7 opus egēs magna delibe-
ratōe. expire ꝙ possis amicos cōsule ne post facta
penitere cōtingat. Cōtra cui⁹ ꝯsiliū bernardus sb-
iūgit h̕ est sapiā mūdi aīalis et dyabolica inimica
salutis suffocatrix vite mat̃ tepiditatis eiusqꝫ solꝫ
deo vomitū ꝓcurare. Cū em̄ verbū dei cē nō dubi-
tes quid opus ē deliberatōe vocat te magni consi
lij angel⁹ quid ergo adhuc cōsiliū prestolaris. quis
ci sapiētior 7 fidelior illo ab ore. putei gehēne eri
pior 7 consiliū petaꝫ amicos consulat qui nō legit
inimici hoīes domestici ei⁹ Michee. vij. Supradi-
cto modo dyabol⁹ malicia sua aliqñ dissuadat ali
quib⁹ orōem vel elemosynā ne ꝑ hoc incurrant va-
nā gloriā. Quarto demonū malicia ostendiṫ cū de-
cipiūt hoīem dissuadendo malū vt ducunt ad pe-
nas aliqñ intꝑātiā in victu 7 in somno vt inducāt
indiscretā abstinētiā ꝙ ē pei⁹: 7 sic ei⁹ malicia mil-
le nocendi modos habꝫ. xvj. q. ij. ca. visis sꝑ. Rugit
aduersus homies qui quideꝫ rugitus nihil aliud
est ꝙ eius voluntas 7 ardentissima cupiditas nocē
di. Unde glo. supra h̕ verbo tanꝙ leo rugiēs dicit.
Sicut rugitus leonis impedit aures ne aliū sonuꝫ
recipiāt. sic dyabolus fideliū mentes terrendo vel
illicita ingerendo a via veritatis ne vocē xp̄i audi
ant auertit. Et si queras nunqd sꝑ crescit malicia
dyaboli. Ad qd̕ rn̄dit doctor seraphicus bonauē-
tura in. ij. sententiaꝝ ꝙ in dyabolo crescit malicia
voluntatis ꝗtū ad vim administratiuā qua cōuer
titur ad hoīem sed nō ꝗtū ad cōtemptiuam qua
est simplex 7 auersus a deo qꝛ ꝗtū ad hanc nō est in
statu demerendi. Sed nunqd malicia demonū ali-
qua via impediri pōt dicit ꝙ sic. Quadrupliciter
em̄ impediri pōt. Primo ꝑ terminū peccati positū
a deo. Scđo ꝑ resistentiam bonorum spirituuꝫ hꝫ
em̄ angelos vnū bonū ad custodiā et vnū malū ad
exercitiū. Tercio ꝑ libeꝝ arbitriū hominis nō cō-
sentientis qꝛ dyabolus neminē vincit nisi volentē
ab eo vinci. Und̕ ābrosi⁹ de vita beata 7 poniṫ. xvj.
q. j. ca. nō ē. volūtariū militē elegit sibi xp̄s volūta
riū sibi suū dyabol⁹ actioṅaṫ. neminē iugo seruitu
tis astrictū possidet nisi se ei prius pctōꝝ ere vēdi
derit. Quarto ꝓpter peccati abhominatōem quia
demones nobilioris nature detestantur pctā vilia
Hec sufficiant ꝓ presēti de proprietatib⁹ 7 malicia
demonuꝫ.

De bello demonū post aduētū xp̄i vsqꝫ ad diem
iudicij.

Una cōsideratio est

de bello demonū p⁹ xp̄i aduentū vsqꝫ ad
diē iudicij. Unde licet demones ꝑdide-
rant ꝑtatē quā primo suꝑ humanū gen⁹ habebāt
et eoꝝ princeps victus et ligatus vsqꝫ ad ꝑfinituꝫ
tempus sit in inferno vt supra declaratū ē cōside-
ratōne quarta ꝑmittūtur tn̄ demones hr̄e cōsilia
sua cū suo principe lucifero et tēptare hoīes ꝓ eoꝝ
exercitio 7 vt istud bellū possimus intelligere ima
ginemur ecclesiam fideliū tm̄ vnam ciuitateꝫ dei q̃
dicaṫ fidei fortaliciuꝫ vel ciuitas iustificatōis siue
bone cōsciencie que duodecim ꝑfectionib⁹ decora-
tur. Primo est in situ cogruenti qa in medio vbi
virtus habitat lōge ab extremis scꝫ vicijs 7 pecca-
tis. Scđo est pulchra et excellens qꝛ maior pulchri
tudo hoīs est in bona cōsciētia. Tercio ē in securi
tate qꝛ non timet aduersa. Quarto est sana qꝛ ī bo-
na cōscientia nō pōt habitare infirmitas peccati.
Quinto est situata in loco delectabili qꝛ nunꝙ est
vera delectatio vbi non est quies conscientie. Se-
xto est in bona dispositōe qm̄ in circulo edificata ē
ꝑ opeꝝ ꝑfectōem. Septimo habet cōcordiam ciui
um qꝛ semꝑ hō in statu iustificationis diligit ꝓxi-
mū suū sicut seipm̄. Octauo hn̄t priuilegioruꝫ ha-
bundātiā qꝛ nō est sub lege peccati. Nono qꝛ hn̄t
victualiū habundātiaꝫ qꝛ nihil ibi deficit vbi gra
tia habūdat. Decimo hꝫ bonū regimē cū volūtas
rationis sibi subijciaṫ. Undecimo est libera a ca-
ptiuitate ꝑ xp̄m 7 etiaꝫ qꝛ bona conscientia nō est
sub seruitute dyaboli. Duodecimo habet amoreꝫ
7 charitatem qd̕ pulchrificat totā ciuitateꝫ. Ista
est illa ciuitas irl̕m descendēs de celo ornata a xp̄o
sicut sponsa pulchra et excellēs vbi ip̄e habitat ꝑ
grām. de qua apoc. xxj. Huic ciuitati pulcherrime
vt fortissima eēt xp̄s posuit murum antemurale 7
fossatū. murus est charitas que oīa sustinet hūc cu
stodire debent ꝑlati ecclesie episcopi et clerici qui
stare debent ad portā ciuitatis vt si venerit aliquis
de pugna dyaboli vulneratus ꝑ peccatū dent sibi
medicinam penitētie et si venirent pauꝑes indigē
tes tribuāt eis de bonis ecclesie qꝛ bona clericorū
pauꝑum sunt. Scđo posuit antemurale ꝙ ē iusti-
cia et equitas que sūt in defensionē muri 7 hoc an-
temurale defendere et custodire debent principes
xp̄iani qui positi sunt ꝓ iusticia ministranda ī mū
do. Unde sapientie. j. diciṫ diligite iusticiā qui iu-
dicatis terrā. Hi etiā debēt ad portas antemurale
vt si forte inimici venerīt 7 voluerīt īpugnare muꝝ
cū fuerīt int̃ muꝝ 7 ante murale eos capiēt 7 faciāt
iusticiā expedientē. Tercio posuit christus ꝑdi-
cte ciuitati fossatū profunduꝫ quod est humilitas
Istud custodire debent religiosi qui debent eē fū-
dati in vera hūilitate et eam oīb⁹ venientibus pre
dicare. Quid dicā de hac ciuitate si tales sunt cu-
stodes vere ipsa est gloriosa et habitās in confidē-
tia: sophonie. Scđo gloriosa ꝗtū ad pulchrytudi
nem 7 habitans in cōfidētia ꝗtum ad sua magna
fortalicia merito ergo gloriosa dicta sūt de te ciui-
tas dei. ps̄. teste. Talis fuit hec ciuitas in primiti
ua ecclesia qñ ipsis fidelib⁹ erat cor vnum et aīma
vna vt legitur in actib⁹. Uidens ergo dyabolus fe
licitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit ve-
hementer cognoscens ꝙ in ea multe anime libera-
te a manib⁹ eius ad sedes celestes vnde ipse cecide-
rat angelorum manibus cum gaudio ferebanṫ nō
curans debellare iudeos saracenos nec hereticos 7
et alios obstinatos iuxta dictuꝫ Gregorij qꝛ illos
tētare negligit q̊s ꝗeto iure se possidē sentit. Cogi
tauit ꝙ ꝑdictā ciuitatē debellare possꝫ 7 primo in-
ter cetera excitauit ꝯtra eā ꝑsecutōem gētiliū q̄ du
rauit toto tꝑe aplˀoꝝ et ducentis annis vltra. In q̄
ꝑsecutōe 7 bello vltra ducenta milia hoīm viriuś.
qꝫ sexus ꝓ veritate fidei et zelo ciuitatis iustifica-
tōis siue bone conscientie martyrio coronati sunt
sicut libro. j. consideratōe. iij. articulo. j. in examie
iij. latissime declaratū fuit. In quo bello nihil lu-
cratus est dyabolus sed potius miserabiliter vict⁹
ab illo bello cessauit cū ꝑ talē ꝑsecutōeꝫ plus mlˀti
plicarenṫ fideles et fortior efficiebaṫ ciuitas iusti-
ficatōis vere fidei et bōe cōsciētie. Suscitauit etiā
bella hereticoꝝ quoꝝ hereses ꝑ diuersa cōsilia ex-
aminate damnate sunt et plurimi eorum igne cre-
mati sic ꝙ eoꝝ in publico nō est vox neqꝫ sonus licꝫ
in occl̕to nimiū seuiat ista pestis sicut supra libro
scđo declaratū est. quare cū sit maliciosissimus vt
in ꝑcedenti cōsideratōne dictū fuit nō valēs ꝗesce
re. Cogitauit ꝯ ꝑdictā ciuitatē aliā edificare q̄ diceṫ

ciuitas babylonie.i.confusionis 7 dyabolica cu⁹
fundamētum posuit cōtemptū dei sup qd edifica-
uit.xij.abusiones que sūt principes iniustus curia
lis adulator miles sine fide cōsiliari⁹ sine veritate.
cōmissarius sine pietate.platus sine charitate.ad-
uocat⁹ de rapacitate.clericus ignorans.religiosus
supbus.mercator falsus.Juuenis sine verecūdia.
ppls sine amicicia.murus pdicte ciuitatis dyabo-
lice dicit aiositas et diuisio.Antemurale dicit in-
iusticia 7 oppressio.Fossatū vo dicit supbia 7 am-
bitio 7 sic in oībꝫ ista ciuitas ꝯtrariat prime ciuita
ti.De his duabꝫ ciuitatibꝫ dicit aug⁹.de ciuitate
dei.duo amores fecerūt sibi duas ciuitates qꝛ vna
incipit a contemptu sui vsqꝫ ad amorē dei. et hec ē
ciuitas iustificatōis.Alia vo incipit a contemptu
dei vsqꝫ ad amorē sui.7 hec est ciuitas dyaboli 7 de
structōnis.Cū ergo ex diuina pmissione vidit dy
abolus se potentē ad expugnandū magna parte p
dictā ciuitatē ordinauit exercitum suū in triplici
acie.In prima posuit capitaneū sathan.In secun
do beelzebub.In tercio vo mānonam.Prim⁹ ca
pitaneus bellauit 7 cōtinuo bellat ꝯtra religiosos
qui custodiunt fossatū.et pdictus dyabol⁹ portat
ꝓ armis suis supbiam silationē et ambitōem com
mittit ergo inter vtrosqꝫ durū bellū et vulnerati
sunt ac trucidati specialiter plimi religiosi si q fe-
runt habitū humilitatis in corpe 7 leonez supbie
in corde.exterius apparent hoībꝫ hūiles capite in
terrā inclinato sed corde sūt altiores celo.Unō vi
di tpibꝫ meis duos religiosos duoꝝ ordinuz infor
matorū qui a mūdo segregati sancti viri mūdum
cōtemnentes exterius videbant sic victos a demo
ne q sua claustra relinquētes mūdanis fauoribus
adherētes epi facti sunt nō vocati sed vt erumnas
fugerent ordinum suoꝝ q fuit in magnā confusio-
nem predictarum religionū et causa multaꝝ mur-
muratōnū.Ipsi vo facti inuerecūdi ac si nihil eo-
rum statui indecens fecissent vt surdi in oībꝫ ptrā-
sibant.Bellat etiā dyabolus cū alijs religiosis p
ambitōnem et intantū vulnerat eos ambitiōe mi
serabili q cū nō efficiunt prelati in ordine iter dei
seruos viuere nō possunt imo exeuntes ad alios se
transferūt vbi possunt suas ambitiōes implere nō
attendētes q cū ppli xpm voluerūt facere regē fu-
git in montē:iohis.vj.Charitas etiā nō est ambi-
tiosa.j.Coꝛ.xiij.sup qd dicit aug⁹.Ocium sanctū
querit charitas veritatis negotiū suū suscepit.ne
cessitas charitatis quā sarcinā si nullus imponit
vacandū est veritati.si aūt imponit suscipienda ē
ꝓpter charitatis necessitatē.Alios aūt religiosos
inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuela
tōnes 7 qꝛ raro tale desideriū absqꝫ radice supbie 7
psumptōis seu vane curiositatis inuenit iusticia
dei pmittente veniūt in illusiones et deceptōes dy
aboli p quē modū seminat dyabolus in maiori p-
te temptatōnes spūales hui⁹ tpis et indicat in cor
de illorum qui sūt ministri antixpi 7 sic cadunt pli
mi religiosi vulnerati supbia a demōibꝫ.Eapropt
fugiendū est tale desideriū sicut venenū cū nō con
cedant visiones et reuelatōnes vere ꝓpter tale desi
deriū sed solū ꝓcedūt ex pura bonitate dei 7 in aīa
existente in magna hūilitate timore 7 reuerentia
7 feruenti amore dei.Alios aūt religiosos vulne-
rat et pcipitat dyabolus cū in oratōnibꝫ quas faci
unt sustinēt aliquā cōsolatōnez que fundat in pre
sumptōe siue existimatōne superba suipius aut in-
ducente ipos in ambitōem sui ꝓprij honoris 7 glo-
rie.Aut in vita ista aut in padiso cū talis consola
tio principaliter includat saturitatē et refectionē
sue ꝓprie affectōnis.Ex quo sequit multitudo ma-
xima pessimorum viciorum et erroꝝ et ideo tal' cō-
solatio fugienda est oīno et solū illa est sustinenda
que sequit ꝓpriam cognitōem tui et pfectā sensibi
litatem tue nihilitatis 7 tue impfectōnis cum ma
gna subiectōe tue magnitudini 7 altitudini dei p
altā reuerentiaz et cū magno desiderio honoris dei
qꝛ in talibꝫ vel silibꝫ debet fundari talis consolatō
Cauere etiā sūme debēt deuoti religiosi ab oī sēti-
mento 7 visione qtūcunqꝫ alta 7 qtūcunqꝫ appa-
reat certa si ducat eoꝝ cor in opinionē aut affectō-
nem ꝯtra aliquē articulū fidei aut ꝯtra bonos mo
res et bonas honestates cū sine dubio ex pte dya-
boli sint.Hec est doctrina illius illūiati 7 sancti vi
ri fratris Petri sctōyo in quibꝫ suis notabilibꝫ de
remedijs contra temptatōes spūales qui fuit vn⁹
de principalibus reformatoribꝫ ordinis nostri in h
regno castelle.O q debilitatū est fossatū ciuitatis
dei et q pauci veri religiosi hūiles inueniunt in or-
be psertim cum multi cadunt ex simulata sancti-
tate que fm hieronymum duplex est iniquitas.
tales enī sepulchra dealbata plena spurcitia mor-
tuoꝝ nuncupari debent.Sed licꝫ innumeri cadāt
et peant de fossato victi a dyabolo aliqui tñ semp
manēt qui viriliter resistunt quos deus cognoscit
7 reseruat ꝓ defensione sue ciuitatis dilecte.Sꝫ ac-
cedit scda acies bellatoꝝ dyaboli beelzebub 7 dat
scdm preliū antemurale quoꝝ arma sūt oppressio
distractio iniusticia indignatio et cōmittit h bel-
lum forte sic q multi principū et militum inuenti
sunt vulnerati in capitibꝫ noīa vulneꝝ ab armis
dyaboli nuncupant oppressio pplorum.destructō
impotentū.Iniusticia et indignatio de talibꝫ pri
cipibus et militibus dicit ezech.xxij.ca.principes
ei⁹ in medio eius quasi lupi rapiētes predaz:ad ef
fundendū sanguinē 7 ad pdendas aīas et sic ante-
murale iusticie 7 equitatis rūpit qꝛ vigiles scꝫ cu-
riales 7 consiliarij dormiunt nō vigilāt ꝓ bono ci-
uitatis sed pro bono ꝓprio cōsulendo pricipib⁹ in
iusticias oppressiones adulando eis et laudādo eo
rū malū regimē.De talib⁹ principib⁹ dicit dñs per
ꝓphetam osee.viij.Ipsi regnauert et nō ex me:prin-
cipes extiterūt et nō cognoui eos:vere isto tpe ma
gnam victoriā 7 grādē predā de principibꝫ 7 militi
bus reportat dyabolus.Cū vix inueniat qui non
studeat tyrānice psidere potius q recte in suo re-
gimine facere.Nec querūt iā principes consiliari
os virtuosos et honestos sed hoīes vulpinos astu
tissimos 7 fraudulentos qbꝫ possint suas militias
7 tyrānides colorare p adinuētōes dyabolicas ex-
quisitas cū quibꝫ captiuati a dyabolo pibunt sine
fine.Jam vicarius xpi nihil fere pōt in ecclesijs ꝓ
uidere nisi qd pricipibꝫ placet 7 sic sepe ꝓuidentur
de dignitatibus et beneficijs ecclesie viri insipien
tes viri scelerati.paruuli lactantes et qui nōdum
a materno vtero exierunt.Sic ergo antemurale ci
uitatis iustificatōis quasi totū videtur diruptuz
et expugnatum p demones licet aliquos deus suo
occulto iudicio semp reseruet in quibꝫ seruet veri-
tas iustificatōis qui ita paucissimi sunt q in tāta
multitudine malorum nō apparent semp tñ ad nu
merum.vij.reseruant.Juxta illud.iij.Reg.xix.re-
seruaui mihi in israel septē milia viroruz q nō cur
uauerunt genua ante baal.per quos intelligunt
viri fideles septem donis spiritussancti pulchrifor
miter illustrati qui non curuant genua dyabolo
bellatori p consensū.Accedat ergo tercia acies de-
monū bellatorum volentes murum capere violen
ter sed non possunt quia vt dictum est murus ē ca
ritas que fortissima est.charitas enī nunq excidit
Coꝛ.xiij.qd vidēs capitane⁹ hui⁹ aciei q mānona

dicitur vt possit triumphare de custodib⁹ muri armauit milites suos fortissimis armis auaritie ⁊ symonie ⁊ cũ murus nimiũ angustiaret᷑ venerũt prelati nõ pauci ad ꝑlamentũ cũ mãmona ⁊ rescatati sunt. Dic mihi quis ē in ecclesia qui non sit rescatatus ꝑ mãmona vis tu aliquid in ecclesia oportʒ ꝙ prio roget ꝓ te mãmona vis episcopari habeas ꝓ te aduocatũ mãmonã q꞉ a maiori vsqȝ ad minorem oēs auaricie studēt ⁊ a ꝓpheta vsqȝ ad sacerdotem cũcti faciunt dolũ. Hiere. vj. Iaʒ nihil valent electõnes canonice in ecclesiis cathedralib⁹ sed fauor et pecunia: nihil scientia ⁊ sancta vita sed astuta mãmone malicia et sic ruptus est murus ciuitatis iustificatõnis ꝓ magna parte ⁊ multi vigilantes occisi sunt q꞉ nõ vigilant illi tales ꝓpter curam aĩarũ sed bursaꝝ. Ideo dicit bernardus quē mihi dabis de numero ꝑlatoꝝ q̇ nõ magis studeat bursis euacuandis ꝙ̃ viciis extirpandis. plus student in salmone ꝙ̃ in salomone. Merito ergo de his conquerit᷑ dñs Ezech. xxij. Sacerdotes ei⁹ cõtempserunt legē meaʒ polluerunt sanctuaria mea int᷑ sanctũ ⁊ ꝓphanũ nõ habuerũt distantiã ⁊ inter pollutũ ⁊ mũdũ nõ intellexerũt ⁊ a sabbatis meis auerterunt oculos suos ⁊ coinquinabar in medio illorum. Rupto ergo muro et ꝑemptis talibus custodib⁹ iniquis ex vulnerib⁹ auaricie et symonie ingrediũtur demones ciuitatē sanctificatõnis ⁊ occidunt filios scʒ cogitatõnes eoꝝ capiũt mulieres affectiões ⁊ viros scʒ cõsensus quos captiuos in damnatiõeʒ ꝑpetuã abyssi infernalis deducũt ꝓ mag̃ parte ⁊ ciuitatē ignib⁹ exponũt vt nõ remaneat lapis suꝑ lapidem q꞉ quasi nihil iusticie nihil hũilitatis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo incēderunt electã ciuitatē sanctitatis ⁊ desertas fecerũt vias ipsius ecclesiastici. xlix. hanc desolatõem ꝓuidens saluator noster dolens de taliũ aĩaꝝ damnatõne suo sanguine redempturum fleuit suꝑ illam scʒ ciuitatē iustificatõnis quasi ei diceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis habitatio mea quis te sic destruxit quis te in abyssuʒ mersit o ciuitas meli⁹ tibi fuissʒ nunꝙ̃ fuisse vbi sũt muri charitatis vbi est antemurale iusticie vbi est fossatũ humilitatis vbi sunt tui prelati charitatiui vbi principes iusti vbi sunt humiles religiosi oĩa submersa sunt. et quis poterit cõtinere lachrymas si cũ deuotiõe voluerit contemplari quot aĩe ꝑeunt religiosoruʒ quot anime principum quot aĩe prelatorum quot anime subditorum sub vtroqȝ brachio ex eorũ malo exemplo ⁊ regimine de illis. Sʒ licet q̃si. vij. nũcri in hoc demonũ bello cadant religiosi principes ⁊ milites ꝑlati ac ecclesiastici subditi etiã sub vtroqȝ brachio sꝑ tamen manent aliqui in quib⁹ saluatur veritas fidei ⁊ iustificatio bone cõscientie. ⁊ si nõ nisi duo viri fideles remanerent in mundo ĩ eis saluaret᷑ ecclesia que ē vnitas fideliuʒ charitatis. vinculo adunata. nõ est aũt dubitandũ quin aliq̇ tales sint in mũdo. q꞉ ꝭm crisostomuʒ iusti sunt in mũdo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor ergo si nõ essent aliqui iusti periret mundus. fluctuat ergo nauicula petri sed non mergit᷑ bellorum turbinib⁹ quibuscunqȝ q꞉ porte inferi. i. demonũ furie nõ preualebũt aduersus eaʒ cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attēte intuedum ē ꝙ istud bellum dyaboli nunꝙ̃ cessat imo cõtinuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidorus libro. j. de sũmo bono ꝙ quãto ꝓpinqui⁹ finem mũdi dyabolus videt tanto crudelius ꝑsecutõnes exercet vt qui se cõtinuo damnandũ conspicit socios sibi multiplicat cum quib⁹ gehenne ignibus abdicat᷑. Resumptis ergo virib⁹ et captis armis xp̃iane militie de quib⁹ supra libro. j. cõsideratõne. j. dictũ fuit vigilandũ est ⁊ viriliter pugnandum cũ demonibus q꞉ vt dicit ap̃ls ephe. vj. non ē nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinē. i. aduersus hoĩes qui sunt caro ⁊ sanguis ⁊ ꝑ consequēs visibiles sed aduersus principes et potestates. i. demones qui sunt hostes inuisibiles. ⁊ dicit principes et potestates q꞉ angelorum ordines nõ solum sunt ꝑ grãm sed etiã ꝑ naturã. ⁊ sic de singulis ordinib⁹ ceciderũt aliqui in quib⁹ naturalia ꝑmanserũt integra vt dicit dyonisius ⁊ inferiores obediũt superiorib⁹ vt possint nocere hoĩb⁹ ⁊ ꝑ principes et potestates intelligunt᷑ alij ordines demonum. Seq̇t᷑ aduersus mũdi rectores. hic noĩe mũdi nõ intelligitur vniuersitas creaturarũ que nõ regit᷑ a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrãtib⁹ sed ĩtelligit᷑ vniũsitas maloꝝ hoĩm sic dicit᷑ Iohi. j. mundus eũ nõ cognouit qui ꝑ demones regunt᷑ inquantũ ꝑ eos ad peccata mouent᷑. ꝓpter qḋ subdit᷑ ad declaratõeʒ hmõi intellectus tenebrarum haꝝ dicũtur enĩ mali homines tenebre q꞉ sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe. contra spũalia nequitie. i. contra spiritus neq̃ siue malignos qḋ dicitur ad ostendendum ꝙ ꝑ rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus. i. in hoc aere caliginoso ꝙ frequenter in scriptura celũ nominat᷑ in quo demones habitãt vsqȝ ad iudiciũ vt s̃. dictuʒ fuit. ꝓpter quod etiaʒ aues celi nominant᷑: Math. xiij. vbi dicit᷑ ꝙ aues celi comederunt semen qḋ cecidit secus viam. Sic exponit predictũ verbum Nicolaus de lyra suꝑ epistolam ad Ephes. ꝓpterea accipite armaturã dei scʒ virtutũ vt ꝑdictũ est vt possitis resistere insultibus demonũ in die mala. i. in p̄senti vita vbi ĩminet temptationum pugna vsqȝ ad diem iudicij que etiam erit dies mala malis ⁊ amara valde. Uñ et iohẽs papa scribens ysaac Syracusano episcopo. xvj. q. ij. ca. visis de astucia dyaboli et bello cõtra ecclesiã catholicam ac de munitõe nostra dicit sic. nec ignoramus astuciam eius conatur nanqȝ a principio ruine sue vnitatē ecclesie rescindē charitatē vulnerare sanctoꝝ opeꝝ dulcedinem inuidie felle inficere ⁊ omĩb⁹ modis humanũ genus ꝑuertere ac ꝑturbare. Dolet enĩ satis ⁊ erubescit charitatem quam in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Uñ oportet quantũ fragilitati nr̃e concedit᷑ vt omnes aditus nocendi eius versucie muniam⁹ ne mors ingrediat᷑ ꝑ portas nostras. Hec ibi.

De diuersitate demonũ et si possũt habere spiritus familiares.

Ecima cõsideratio ē

de diuersitate demonũ et si pñt hr̃e spũs familiares. Pro declaratione primi notandũ est ꝙ sicut boni angeli sunt distincti in nouem ordinib⁹ et cum eis aĩe sancte sic etiã demões q꞉ a nouē ordinibus ceciderũt sũt distincti in nouem ordinib⁹ et cũ eis aĩe damnate. Et illi demones qui erant altiores hierarchie facti sunt peiores ⁊ inferiores in meridionali parte quoꝝ p̄sidentem vocauit dauid demonē meridianũ. Est aut eʒ vox cõis multorum ꝙ sunt. x. differentie demonuʒ quidam dicuntur fata. Alij dicunt᷑ vulgariter duen de causa. Alij dicunt᷑ incubi et succubi. Alij faciũt prelia. Alij comedunt et bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alij vt dicunt fiunt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungunt᷑ vel ex radijs planetarum. Alij sunt masculi et fe-

mine. Aliqui sunt mundi 7 aliqui immūdi. Alij il ludūt viros 7 feminas qui zurgume siue bruxe vul gariter nuncupant. Multi asserunt se talia vidisse 7 quasi tenēt quasi certa sed quid veritatis conti neat ꝯsequenter declarabit

De fato.

Rima differētia de

monū est de fatis voluerūt quidam simplices dicere ꝙ fata sūt quedam femine quas dant spūs sup creaturā noviter natā. Unde 7 seneca tragedia pͥma in choro pͥo loquit de eis quasi de quibusdam sorꝛib siue deis que sic disponūt vitam humanā ꝙ nullus pōt ptransire ordinem ab eis dispositū sic dicēs. dura pagunt pensa sorꝛes nec sua retro fila reuoluūt ad gens hoim fertur rapidū obuia fatis icerta sui. Sequit certo veniūt ordine parce. i. sorꝛes ille que disponūt vitam humanā nulli iusso cessare licet nulli scriptū pferre dicet. ꝙ aūt fata sint tales femine vel dee disponētes vitā humanā error est. Unde dicit aug. sup Job. sermone tercio qui edificant ad credenda fata scȝ talia fiunt corda eoꝝ fatua. Et ꝓm veritatē si alicui nomē fati tribuat nulli nisi voluntati dei tribuendū ē ꝓm aug. v. d de ciui. dei ca. viij. qꝛ ille sūmus deus optime 7 verissime credit cuncta scire anteꝗ fiant 7 nihil inordinatum relinquere. Quia ergo diuina volūtate cuncta disponunt cū sit pͥa regula in contingentib iō fatū nō mulieres nō dee nō vis positōnis syderū sed diuina voluntas fatuȝ appellabit. Unde fatū isto modo dicit a for faris 7 sic fatum dicit quicqd deus fat. Si plura vis videre de fato et fortuna ac diuina ꝓuidentia vid in dyalogo fortune libꝛo. j. ca. ix. vbi latissime de hac materia locutus sum. Sed quid dicendū est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respondet ꝙ si talia accidant nō femine sed demones sunt qui nolunt imitari 7 deridere illud ꝙ deus dixit p angelū abꝛahe de natiuitate ysaac. 7 illud quod dixit angelus matri sampson 7 illud qd dixit angelus zacharie patri iohis baptiste 7 qd dixit angelus marie virgini de xpo anteꝗ conciperet

Secunda differētia demonū.

Ecūda differētia de

monū est illoꝝ qui dicunt duen de casa. Experiunt sepe hoies de nocte in domibus suis vigilantes in lectis suis ꝙ ambulat aliqs p domū mutando frāgendo res aliquas ictus magnos dando specialiter in vasis vinarijs amouēdo etiā a capitib hoim birreta sua 7 tollendo omnes rupas qs in lectis sup se hñt in qꝝ aliquib ego expertus sū. Cū enim iuuenis eēm 7 iacerē in quadam domo quadrata cui solū vnica erat porta ab intus bene clausa cū alijs trib socijs in eodeȝ lecto. ecce subito in tempeste noctis silentio audiuim extra portam quasi sonū quē apothecarij faciunt i moꝛtariolis ereis in fracturā specieꝝ euigilantes ergo 7 mirantes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicū sonus ille 7 post paululū sensibiliter audiuimus intra domū sub mensa quadā que ibi erat sub qua manserat cophinus quidē quasi plen nouis nucib 7 tantus ibidē sentiebat a nobis sonit nucū cōfractaꝝ ac si ibidē plurimi porci grofolantes nucesqȝ confrangentes ambularēt d quo non modicū stupefacti eramus cū ianua optime ab intus esset clausa 7 nullus alius esset ingressus. Post paululū đo cessante sonitu illo in angulo pdicte qdre nobis opposito. subito apparuit quidam paruus splendoꝛ 7 nunꝗ ampli vidim nec aliquid sētimus. Quidā aūt ex socijs qui maioꝛis etatis erat 7 vir satis pitus dixit nobis ꝙ non timeremus qꝛ erat quidā spūs malus nobilis ierarchie qui alia mala nō opabat nisi ludos illos sed die facto nuces sicut dimisim inuenimus. Faciūt etiam luctā cū hoib 7 plura alia aliquib panoꝛosa 7 ꝓm veritatē tales nō sūt hoies nec mlieres sed sūt quidaȝ demones q volūt deridere homies volētes imitari angelū qui luctatus ē cum iacob 7 angelū qui locutus ē cum moyse 7 angelū quē vidit iosue in campo ihericho 7 licet mlta damna de nocte in domib videant egisse nihil tñ damni de die reperit nec res aliqua mutata de loco suo sed quelibet in suo ordine sicut pͥo erat. Est ergo illusio quedā taliū demonū derisoꝛum que ad nihil aliud extendi pōt nisi ad talē hoim derisionē.

Tercia demonum differentia est.

Ercia differentia est

quoꝛundam demonū qui incubi 7 succubi nuncupant qui hoies generare dicūt tales eñ demones in specie hoim viroꝝ aliquo modo. Aliqñ incubunt feminis et aliqñ in specie feminaꝝ succūbunt viris. Quō aūt talis generatio efficiat declarat doctoꝛ seraphicus bonauentura sup scdm sententiaꝝ in scripto suo. dicēs ꝙ in actu generatōis sunt duo scȝ seminis decisi cōstitutio ꝓm neruos 7 virtutes caloꝝ talis speciei cōpetentes 7 sic est solius illius cui dedit deus vim generatiuaȝ vel ꝓpagatiuā 7 hoc nullo modo cōpetit demoib assumentib coꝛpus. Itē est ibi seminis pfecti trāsfusio et transfusi susceptio 7 hoc pōt competere demonib. Primo eñ demones succūbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutōnis suscipiunt 7 quadam sagacitate nature ipm semē in sua virtute custodiunt 7 postmodum deo pmittēte fiunt incubi 7 in vasa mlieris transfundūt ex qua transfusione homines generari possunt nō tñ sic generati sūt filij demonū sed hoīs. Hec ille. Isto mō fert generatum fuisse merlinum. Uñ legit in hystoꝛijs brittannoꝝ ꝙ rex boꝛtegeris qui brittaniam regebat totius insule in se odia considerans. Inito cōsilio cū sapiētib quid agere deberet ad tutamē sui iussit cōuenire artifices qui ei castꝝ foꝛtissimū fabricarent. sed cū opus terra absoꝛberet suasum est ei a magis 7 coniectoꝛib vt hoiem sine patre natuȝ quereret et ei sanguine lapides et cementa aspergi pciperet 7 sic suū edificiū stare posset. Querit ergo merlinus qui illis tpib natus erat cuius oꝛtus tradit fuisse modo subscripto. Quidam eñ dicūt eum fuisse filiū cuiusdā monialis filie cuiusdam regis que clementia vocabatur. Richardus đo dic eam non fuisse monialem sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe baemadim. Huic aūt demon apparebat in specie pulcherꝛimi iuuenis quā sepius alloquens deosculabatur tandem eaȝ cognoscens grauidā derelꝗt Cunqȝ huius facti noticia ad predictum regē boꝛtegerium peruenisset stupefactus rex a magis ꝑquirit vtrū hoc possibile videret q responderunt ꝙ sic quia phoꝝ hystoꝛie hec affirmant. Refert eñ apoleius inter lunam et terram esse demones incubos certa qd nec beatus aug discoꝛdat vt in. xv. libꝛo d ciui. dei ptȝ. Hic merlin a nūcijs regis requisit cū

inuentus fuisset corã rege cũ matre adductꝰ. Qui regẽ interrogauit cur ipse cũ matre sua vocati fuisset. Cui rex causam vocatõis aperuit dixit quoqꝫ ꝙ vnum castrũ seu turrim edificari mãdauerat sed fundamenta in loco firmari nõ poterant quia quicquid in die edificabatur in nocte totũ absorbebatur. Cunqꝫ magi ⁊ coniectores de causa requisiti fuissent. Responderũt nullo mõ posse in loco fũdamẽta firmari nisi inueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides ⁊ cementa aspergantur tu aũt dixeris esse talis ⁊ ꝓpter hoc te ꝑquiri fecimꝰ. Ad que verba merlinus respondit dicens magos ⁊ cõiectores fuisse mentitos causamqꝫ aperuit ꝓpter quã non poterant firmari fundamenta asseruit ꝗ stagnũ sub fundamento esse ꝙ totum qđ struitur absorbet. Queritur ergo fodiendo ⁊ sic inuenitur. Tunc mandat merlinus euacuari stagnum ꝑ riuos ⁊ incepit tũc aꝑire mysteriũ futurorũ sicut plenius ꝯtinetur in collectatõe hystoriarũ fratris iohãnis de podio. Non ergo ꝯm ea que supradicta sũt mirãdũ est si sic homines generentur ꝑ demones incubos ⁊ succubos licet istud raro inueniatur. frequẽter tñ experiuntur alique femine etiã deo dedite ⁊ nimiũ deuote tales demones ad se venientes q̃ eas vigilantes a lectis extrahũt vel orãtes amplexantur ⁊ quadã dulcedine somni soporate euigilãtes inueniunt se pollutas ac si cuꝫ viris miscerentur nec remediũ se habere posse dicũt nisi solum cuꝫ ligno vere crucis xp̃i in cuius presentia accedere nõ possunt tales demones sicut istis tꝑibꝫ experte sũt que hoc bello tribulantur. De viro etiã quodam deuoto audiui ꝙ semel cũ esset ĩ oratione senciebat in aere quandã dulcedinẽ cantus venire ad se q̃ appropiquante soporabatur ⁊ euigilãs inueniebat se pollutum. Plura alia de istis spiritibꝫ accidũt que longum essent enarrare. tales. n. demones volunt deridere hoĩes ⁊ volunt imitari angelos qui loquebãtur cũ daniele ⁊ cum zacharia. ⁊ cum sancto iohanne qui quasi semper erant cũ eis in cubiculo suarũ habitationum.

Qualiter demones videntur facere ꝓlia.

Quarta differentia

est aliquorũ demonũ qui vigilantibꝫ per vias apparent quasi exercitus magni q̃ cũ magnis tumultibꝫ incedere videntur ⁊ vulgo dicitur huesta antigua. Aliqñ etiã videntur facere ꝓlia magna tales eñ volũt imitari ꝓlia regis sẽnacherib ⁊ constantini ⁊ alia mlta de quibꝫ supra libro. iiij. consideratõe. ix. dictũ est. In quibꝫ ipi lucrati sunt nõ ꝑuam multitudinem animarũ.

Quõ demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differẽtia est

aliquorũ demonuꝫ qui inter hoĩes se apparent comedentes ⁊ bibentes quasi associantes se eis. Tales volũt deridere hoĩes ⁊ volunt imitari angelos qui cũ abraham comederũt ⁊ per viam fuerũt ⁊ raphaelẽ angelũ qui socius fuit thobie iunioris qui cũ eo comedere ⁊ bibere videbatur. ⁊ xp̃m qui sociatus est ꝑ viã lucam ⁊ cleopham ⁊ ad mensam cũ eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cũ ꝑdictus sanctus quadaꝫ nocte hospitatꝰ fuisset in vno domo ⁊ post cenã mensa iterũ paretur admiratus quesiuit ab hospitibꝫ cui de nouo mensa paretur qui cũ dicerent ꝙ bonis illis viris ⁊ mulieribꝫ que nocte incedunt ꝑparent. nocte illa statuit sanctus germanꝰ vigilare. ⁊ ecce vidit multitudinẽ demonũ ad mensã in formis virorũ ⁊ mulierũ venientẽ qui eis ꝑcipiens ne abirent cũctos de familia excitauit ⁊ quesiuit si ꝑsonas illas cognoscerent. qui cũ oẽs vicinos ⁊ vicinas dicerent esse misit ad domos singulorũ et ecce in suis lectulis sũt inuenti adiurati ergo ꝑ sanctũ germanum demones se esse dixerũt qui sic homines illudebant.

Quõ in somnis terrent homines.

Sexta differentia demonũ

est eorũ qui in somnis hoĩbꝫ apparent eos inquietãtes diũsis modis somniorũ. terrent etiã dormientes intantũ vt euigilans hõ sentiat se totũ horribilitatũ ⁊ alteratũ ex ꝑsentia spũs maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quõ solet sopor occupare homines pauor tenuit me ⁊ tremor ⁊ oĩa ossa mea ꝑterrita sunt. ⁊ cum spũs me ꝑnte transirent inhorruerũt pili carnis mee. nec mirũ quia magnũ pauorẽ ⁊ tremorẽ sequitur pilorũ erectio ⁊ si hoc sequatur ad presentiam spũs boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit ⁊ terruit mlto fortius spiritꝰ malus terrorem ⁊ pauorẽ inducet. Quõ eñ sit spiritus malus signũ est ꝙ cũ hoĩes sic euigilant ⁊ nomẽ ihesus cũ deuotione sibi noiat facto signaculo crucis securatur statim animꝰ a tali alteratõe demone fugato. tales eñ demones volũt deridere hoĩes ⁊ appetũt imitari qui apparuerũt in somnijs ꝓphetis. ⁊ ioseph sponso virginis ac alijs pluribꝫ sanctis.

Demonũ eorũ qui generantur ex coniunctõe viri ⁊ mulieris.

Septima differentia

demonũ est ꝯm aliquos insipientes qui dicere voluerũt ꝙ sunt aliqui demones siue spũs qui fiunt odore aeris cum homo accedit ad mulierẽ ⁊ ꝙ aliqui etiã fiunt ex radijs planetarum cũ mutuo repcutiuntur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sũt veniunt in somnijs hoĩbꝫ ⁊ faciunt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cũ mulieribꝫ ⁊ recipiũt illorũ semen ex quo nouiter efficitur vnus spũs. que omnia sunt falsa ⁊ erronea. cum a principio facti sint omnes angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicuius maligni spũs postꝗ ceciderũt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bonus angelꝰ.

Quõ apparent in spẽ masculi vel femine.

Octaua differẽtia de

monũ est eorũ qui in specie virorũ ⁊ feminarũ apparent qui ꝯm veritatẽ nec sunt masculi nec femine. Uerumtñ aliquibꝫ eorũ placet plus societas virorũ ⁊ alijs mulierũ. Et causa huiꝰ diuersitatis ⁊ ꝯm dispositiões diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas deceptiões credendũ sicut legimꝰ de eua ⁊ phitonissa ⁊ pluribus alijs mulieribꝫ cũ quibꝫ dyabolus lucratꝰ est mltũ Et ideo tales demones adheserunt mulieribꝫ. ⁊ nõ adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs pluribꝫ sanctis ꝓpter quos ipsi ꝑdiderunt multitudineꝫ animarũ. nec tales demones

adheserunt virgini marie nec susanne. nec scte̅ lucie. margrethe katherine. nec alijs pluribꝫ virginibus ⁊ feminis sanctis. ꝓpter quas multu̅ demones ꝑdideru̅t. Unde isto modo plus dyabolus quiescebat cu̅ egea q̅ cu̅ vxore sua maximilla ⁊ plꝰ cum datiano q̅ cu̅ vxore sua alexandra ⁊ plꝰ cu̅ maxe̅tio q̅ cu̅ vxore sua ⁊ sic de pluribꝫ alijs.

Quo̅ dicu̅t mu̅di ⁊ immundi.

Una differe̅tia demonu̅ est eoꝝ qui mu̅di ⁊ i̅mundi dicuntur.

Un̄ ⁊ Luce. xj. saluator dixit. Cuʒ i̅mmu̅dus spu̅s exierit ab hoi̅e ⁊c̄. Dicit̄ au̅t spiritꝰ i̅mu̅dus ꝓpter tria. Primo ꝓpter i̅mu̅diciam ꝓprie iniquitatis. ezechiel. xxviij. repleta sunt interiora tua iniq̅tate ⁊ peccasti. s. peccato suꝑbie et eieci te de monte sancto dei. i. de celo empireo tanq̅ leprosum. Scd̄o ꝓpter i̅mundicia̅ suggestionis quia feda ⁊ i̅mu̅da suggerit. est. n. dyabolus ad modu̅ leprosi. q̅ statim inficit cor humanu̅ cu̅ se ei applicat ꝑ co̅sensum. Ideo orat eccl̄ia in collecta. Da quesumꝰ dn̄e pp̄lo tuo dyabolica vitare co̅tagia. Tercio di̅ i̅mundus ꝓpter i̅mu̅dicia̅ hi̅tationis qꝛ non habitat nisi in i̅mundo loco. i. in existe̅te in peccato mortali. Ad similitudi̅eʒ vpuppe que nidificat in stercore. Un̄ demones dicu̅t dn̄o Math. viij. si eijcis nos hinc mitte nos in grege̅ porcoꝝ. Aduertendu̅ tn̄ ꝙ ꝓprie dyabolꝰ habitat in ypocritis. Luce. xj. ⁊ ingressi hi̅tant ibi. sedet in auaris diuitibꝫ. ps̄ sedet in insidijs cu̅ diuitibꝫ. dormit i̅ voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat au̅t i̅ superbꝫ Job. xlj. ip̄e rex suꝑ filios suꝑbie. Aliqui eoꝝ dicu̅tur mundi ꝙ sic intelligendu̅ est ꝙ illi demones q̅ fueru̅t de altiori ordine volu̅t plus decip̄e limpidiores ⁊ puriores creaturas sicut patet de lucifero q̅ temptauit p̄mu̅ hoi̅em ⁊ xp̄m in deserto ⁊ sic de pluribꝫ alijs sanctis. Unde alexa̅der papa. iij. q. j. ca. nulli dicit dyabolꝰ no̅ cessat circuire querens queʒ deuoret ⁊ querere quos ex fidelibꝫ ꝑdat. ⁊ maxime illos quos ardentiores in seruitio saluatoris eiqꝫ familiariores inuenerit ⁊ intantu̅ desiderat impugnare suos dei mōdos ⁊ sanctos ꝙ no̅ solu̅ vnꝰ mittitur ꝯ vnu̅ ſ sepe plurimi. Un̄ in cronicis minorum legit̄ ꝙ cu̅ semel demones t̄pe beati francisci ꝯgregarent̄ cu̅ principe suo vt deliberare̅t. quo̅ possent ordine̅ sancti francisci nouiter incipiente̅ destruere septe̅ milia demonu̅ fueru̅t electi co̅tra q̅nqꝫ fratres quos beatus franciscus ad vnu̅ heremitoriu̅ destinauerat vt illos a mu̅dicia vite contemptu mu̅di ⁊ vera humilitate auertere̅t qꝛ ergo tales demones plus sequu̅t̄ homines mundos ⁊ sanctos. Ideo de noi̅atōe extrinseca demones mu̅di appellare possunt licet in se i̅mundissimi sint peccatis vt dictu̅ est. Demones vō inferioris ordinis licet no̅ possunt decip̄e ꝑsonas altioris vite. placet tn̄ eis cu̅ i̅mu̅di efficiu̅t̄ ⁊ turpes in peccatis ꝑserti delectant̄ demones cu̅ auertant alique̅ a vera fide ihesu xp̄i dn̄i nr̄i qꝛ de alijs virtutibꝫ paru̅ curant sine fide. Ideo dicitur prima petri. v. cui resistite fortes in fide. Sobrij ergo estote ⁊ vigilate.

Quo̅ illudu̅t femi̅as que bruxe vel xurguie nu̅cupantur.

Decima differe̅tia demonu̅ est eoꝝ qui decipiu̅t mulieres aliquas vetulas maledictas que xurguine siue bruxe nuncupantur.

Sciendum ergo est ꝙ su̅t queda̅ male gentes viri ⁊ mulieres apostate in fide ⁊ heretice creature ⁊ false qui seipsos da̅t volu̅tarie dyabolo ⁊ dyabolus recipit eos et dat eis ꝙ ꝑ suas artes falsas eis appareat ꝙ ambulant ducentes leucas. ⁊ ꝙ rediunt in spacium. iiij. vel q̅nqꝫ horaru̅. ⁊ ꝙ destruunt creaturas sugentes sanguinem eorum ⁊ ꝙ faciunt alia maleficia que volunt s̄m dyaboli voluntateʒ ꝙ est eis ⁊ illis qui eis credunt magna deceptio et illusio dyaboli. Ueritas autem huius facti est ꝙ quando iste male persone volu̅t vti his pessimis fictionibꝫ consecrant se cuʒ verbis ⁊ vnctionibus dyabolo. ⁊ statim dyabolus recipit eos in opere suo ⁊ accipit figura̅ eaꝝ et fantasiam cuiuslibet earum. ducitqꝫ illas per illa loca per que desiderabant corpora vō earum remane̅t sine aliqua sensibilitate ⁊ cooperit illa dyabolus vmbra sua ita ꝙ nullus illa videre possit. ⁊ cu̅ dyabolus videt in fantasijs eaꝝ. ꝙ impleuerant q̅ volebant non amouendo ab earuʒ fantasijs dyabolicas fantasias que viderunt reducit illas imaginationes coniungens cum suis proprijs motibꝫ ⁊ corporibus ⁊ tollit vmbram suam desuper corporibus earum ⁊ statim videre possunt existentia tamen illorum nunq̅ ab illo loco absens fuit ſ solum actio cum ydolo ⁊ fantasia fuerunt illis rebꝫ que dyabolus eis presentauit ⁊ que fecit pro quolibet eorum. et ꝙ hoc facit dyabolus non est miru̅ quia illa operatur vt derideat miseras animas vole̅s imitari ea que deus verissime per angelos bonos fecit. sicut quando deduxit abacuc prophetaʒ per capillum de iudea in babylonem realiter cum sua presentiali existentia ⁊ actione. Sed ꝙ dyabolus habeat potestatem mutandi existentiaʒ alicuius creature nec facere ꝙ transeat vnum corpus ꝑ aliud sine damno vnius vel amboru̅ vel ꝙ transeat maius corpus per spacium improportionatuʒ loco vt videlicet ꝙ ingrediantur tales persone ꝑ parua foramina domorum vel ꝙ sit simul vnu̅ corpus in diuersis locis vel diuersa in vno ⁊ similia ſ demones facere non possunt cum hec repugnent naturali philosophie, et soluʒ per miracula aliqua talia a deo sunt possibilia fieri vt dictum fuit sup̄ consideratione quinta huius libri cum potestate demonum ageretur. Illud tame̅ quod dyabolus potest facere est ꝙ vnum pro altero videatur ⁊ ꝙ illud quod natura potest facere in vno me̅se ip̄e potest facere in puncto et causa est qui scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerunt magi pharaonis. Qꝛ tamen dyabolus faciat ꝙ vnus homo conuertatur in serpentem vel auem vel pla̅tam hoc est sibi impossibile: ⁊ ideo in hoc multi ꝑuersi xp̄iani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes ꝙ per eorum arte̅ ferrum conuertent in aurum. Qꝛ autem vna res sit ⁊ videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolꝰ vt plurimos decipiat. Sic enim legitur i̅ hystoria sancti clementis et sancti cipriani et sancti germani et aliorum multorum qu ia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipienduʒ populu̅ ⁊ ad diffama̅du̅ creaturas dei. Et ideo no̅ est credendum ꝙ homines vel mulieres conuerta̅tur in anseres vel alijs similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt ⁊ profitentur scilicet cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade ⁊ nimia mulierum multitudine equitare super quasdaʒ bestias ⁊ multa terraꝝ spacia intempeste noctis silentio ꝑtra̅sire eiusqꝫ iussionibꝫ obedire velut domino, ⁊ cunctis noctibus ad eius

seruitiũ euocari 7 ꝙ ab illis possunt alique creatu re in melius vel in deterius cõmutari. Aut in speciem vel similitudinẽ aliã transformari oĩa sũt falsa 7 erronea 7 nõ a diuino spũ sed a maligno vt dictũ est talia fantasmata mentibꝫ eaꝝ irrogant. qꝛ cum alicui⁹ aĩam ꝑ talẽ credulitatem subiugauerit sibi trãsfigurans se in angelũ lucis 7 transformans se ĩ diuersaꝝ ꝑsonaꝝ spẽs atqꝫ similitudines mentẽ quã captiuam tenet multiplr̃ deludit 7 nullus debꝫ venire in tantã stulticiam vt credat hec oĩa que ĩ sõnijs et spũtm̃ fiunt etiã in corꝑe accidere cum etiam Paul⁹ nõ audeat asserere ꝙ fuerat raptus ĩ corpore. Quecũqꝫ ergo talia crediderit scꝫ postꝙ̃ suꝑ talibꝫ audierit veritatẽ vel asseruerit scꝫ ꝑtinacit̃ ꝓculdubio infidelis ẽ 7 pagano deterior. xxvj. q. v. epi. et qꝛ nimiũ habũdant tales ꝑuerse mlĩeres in delphinatu 7 in vaschonia vbi se asserũt cõcurrere de nocte in quadã planicie deserta vbi est aper quidã in rupe qui vulgariter dĩ elboch debiterne 7 ꝙ ibi cõueniũt cũ candelis accẽsis 7 adorãt illũ aꝑꝫ osculãtes eũ in ano suo. Ideo capte pl̃es eaꝝ ab inquisitoribꝫ fidei 7 ꝯuicte ignibꝫ cõburũtur. Signa aũt cõbustaꝝ sunt depicta qualiter scꝫ adorãt cũꝫ candelis p̃dictũ aprũ in domo inquisitoris tholosam in magna mltitudine camiseaꝝ sicut ego proprijs oculis aspexi.

De spiritibꝫ familiaribus.

Circa secũdũ principale h⁹ decime cõsideratõis scꝫ vtrũ possint haberi spũs familiares. Rñdet ad hoc beatus aug⁹. viij. de ciui. dei. ca. xiiij. ꝙ apoleij⁹ platonicus scꝑsit ꝙ socrates habuit deũ vnum ex illo genere mininũ qui dicunt̃ demones cũ quo habebat amiciciã 7 cõsiliũ a q̃ ꝓhibet̃ inquit aug⁹ solit⁹ amoueri vt desisteret ab agẽdo quõ illud qḋ agere volebat nõ ꝓspere fuit euẽtuꝝ. Ex q̃ satis clare videt̃ accipi argumẽtũ ꝙ ille phs habuit familiarẽ spm̃. sed ẽ difficultas si ille spũs erat bon⁹ vl̃ malus. videret̃ alicui ꝙ eẽt angelus bon⁹ qꝛ ceteri futura p̃nũciare nõ pñt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratũ ꝯsideratõe scda hui⁹ quĩti libri nec obstat qꝛ dicit aug⁹. ꝙ dicebat̃ demon qꝛ apḋ grecos idẽ significat ꝙ plura cognoscens. Dixit tñ doctor illũinatus francisc⁹ ḋ maronis in floribꝫ suis suꝑ isto passu ꝙ magis credit ꝙ fuit malus angel⁹ qꝛ socrates paganus 7 infidelis erat. Sic ergo ptꝫ ꝙ demones tanꝙ̃ familiares spũs pñt haberi ĩ dãnatõem tñ illoꝝ q̃ suã familiaritatẽ hr̃e cõtendũt. Cauendũ ẽ etiã ab incauta inuocatõe demonum. Vñ greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat ꝙ stephanus p̄sbyter ḋ itinere rediẽs mancipio suo negligẽter p̄cepit dicẽs veni dyabole discaltia me: ad hanc vocẽ ceperũt caligaꝝ corrigie cũ sũma velocitate solui qḋ vt presbyt̃ sensit expauit. 7 magnis clamoribus dicit recede miser nõ em̃ tibi sed mancipio suꝫ locut⁹. sicqꝫ ex magna ꝑte solute suaꝝ caligaꝝ corrigie remanserũt. 7 sic patet ꝙ licet aliq̃ nolunt habere demones familiares ex mala tñ consuetudine loquẽdi de dyabolo ipi efficiũtur familiares eis vt subito faciãt que incaute mandãt.

De qualitate corꝑm in quibꝫ demões apparẽt.

Vndecima ꝯsideratio est qualia sunt corꝑa in quibꝫ demones apparent. 7 si possunt humana corpora vel animas subintrare. Iuxta ergo tria que querũtur tribus punctis presens consideratio explicabitur. Primus erit de qualitate 7 figuris corporum in quibus demones apparent. Secundus erit de subintratõne demonũ in corporibus obsessorum. Tercius erit si possunt demones essentie aĩme illabi qḋ ẽ aĩam subintrare.

De qualitate 7 figuris corporum in quibus demones apparent.

Primus pũctus ẽ de qualitate et figuris corporum in quibꝫ demones apparent. Circa quod notat seraphicus doctor Bonauentura dicens in suo secundo loquens de angelis bonis et malis ꝙ in angelis duplex est vis scilicet contemplatiua qua cõuertuntur ad deum et fruuntur eo et administratiua ẜm quam descendunt ad nos 7 condescendũt nobis. 7 vt ꝯgruenti⁹ nobis condescendant indigẽt solatio corporis assumpti quod assumũt angeli sicut organum vel instrumentum ad operandum et sicut signum ad seipsos manifestandũ et sicut operimentum vel habitaculum ad conuersandum vl̃ ad nos letificandum et confortandum et sic corp⁹ assumptum coniungitur angelis sicut instrumentum motori. Hoc em̃ magis requirit exigentia ex parte nostra ꝙ̃ ex parte sua. Et est sciendum ꝙ corpus effigiatum humana effigie: magis competit operatione spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus non qualecunqꝫ: sed humana effigie insignitum. Et istud corpus sic assumptuꝫ dicitur esse corpus elementare. Non quia sit ex q̃tuor elementis plena mixtione commixtum sicut ẽ corpus complexionatuꝫ nec quia sit ex puro 7 simplici elemento formatum: sed quia principaliter formatur ex aere cum mixtione aliqua alteri⁹ elementi sicut videmus in nube que non est corp⁹ plene mixtum habet tamen in se naturas pluriuꝫ elementorum. per hunc autem modum est corpus ab angelo sumptum. quia principaliter ab aere eẽ formatum intelligitur concurrẽte ad hoc natura alicuius vaporis aquei vel terree. que quidem facit tam ad varietatem condepressationis ꝙ̃ ad multiformitatem coloris. hanc autem non oportet angelum de longinquo cogitare cum aer pro magna sui parte sit commixtus vaporibus. Scḋm veritatem autem tenendum est ꝙ angeli tam boni ꝙ̃ mali assumunt corpora non de natura celesti sed elementari nõ simpliciter nec plene mixta sed medio modo vtpote ex aere vaporabili angelus tamẽ malus accipit ex parte inferiori bonus vero ex superiori. De figuris vo corporum in quibus demones apparent vtplurimum sunt turpissime. Et ideo si ẜm eius difformitatem in peccando permitteret deus ꝙ corresponderet figura corporis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilem posset tolerare. Vnde et virgo gloriosa pro singulari dono petijt a filio ꝙ in morte sua ñ appareret ei dyabolus credendnm est ꝙ xp̃s eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpitudinem ei⁹ 7 hinc ẽ ꝙ pictores oẽs deformitates serpẽtinas et brutales quas vident et q̃s excogitare possunt depingunt in figuris demonuꝫ. Vnde legitur de quodam pictore ꝙ quotienscunqꝫ depingebat imaginem virginis cum omni studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cum pingebat dyabolum cũ oĩ dili-

gentia diffoꝛmius quo poterat deſcribebat ꝓpter quod indignatus dyabolus cōtra eū ꝓcurauit q̊modo pictoꝛ ille haberet verbū cū vxoꝛe cuiuſdaꝫ militis illius ciuitatis vbi erat. ⁊ finaliter tantam ardoꝛē poſuit inter eos ꝙ cōcoꝛdauerūt ſe mutuo ⁊ nocte quadā acceptis plˀimis iocalibꝫ auri ⁊ argēti receſſerunt. dyabolus aūt cū vidit ꝙ erant extra ciuitatē aſcēdit campanile eccleſie ⁊ pulſauit campanā ſicut cōſueuit pulſare ꝓ igne vel ꝓ accipiēduꝫ armis. exeuntes aūt hoīes ꝑ totā ciuitatem querebāt quid h̄ eſſet. Reſpōdit dyabolus q̄ pulſabat ꝙ pictoꝛ ille poꝛtabat extra ciuitatē vxoꝛē talis militis exeūtes ḡ ꝓpter illā vocē ceperūt pictorē illum cū militis vxoꝛe ⁊ poſuerūt eos in carcere maritus vͦo q̄ p̄ns erat in captōe eiꝰ ſperās ꝙ altā die ābo ꝑ iuſticiā ꝑimerent̄ volens de pulchritudīe capilloꝝ vxoꝛis p̄ſcidit capillos eiꝰ quos ſecum duxit ad domū ſuā. Cū ḡ valde anguſtiati ⁊ timoꝛe ꝯcuſſi ambo nocte illa manerēt in carcere recoꝛdatꝰ ē pictoꝛ de virgine btā quā ipē ſūme pulcherrimā depingebat ⁊ cū magna deuotōe recōmiſit ſe ſibi quatenꝰ dignaret̄ eos liberare a ꝑiculo illo. Et ecce regina angloꝝ dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere ſoluitqꝫ eos a vinculis ⁊ aperuit poꝛtas carceris p̄cepitqꝫ pictoꝛi ꝙ iret in domum ac ſi nihil ſibi accidiſſet p̄cepit etiā mlˀieri illi ꝙ iret in domuꝫ ſuā ⁊ ſecrete iuxta maritū ſuū q̄ in lecto erat accumberet ⁊ diſparuit virgo beata. Illi vͦo impleuerūt oīa ſicˀ eis p̄ceꝑat. Cumqꝫ euigilaret miles inuenit apd̄ ſe vxoꝛē ſuā ⁊ miratꝰ q̄ſiuit quis eēt q̄ r̄ndit q̄i admirans ⁊ quis debeo eē niſi vxoꝛ vr̄a. Et ille nū q̄d ego te cepi cū pictoꝛe ⁊ dimiſi in carcē heri ⁊ duxi capillos tuos q̄s manu ꝓꝑia a capite tuo preſcidi. R̄ndit illa ſomniaſtis illud dn̄e. Ille ḡ ſurgens a lecto queſiuit capillos ⁊ nō inuenit oīdēs ⁊ illa caput ſuū nihil deficiebat de capillis eiꝰ. Venit ergo vir eꝰ ad alios ciues q̄ ſecū fuerāt in captione ⁊ q̄ſiuit ab eis ſi r̄coꝛdabant̄ de tali facto q̄d acciderat die p̄terita. Dixerunt ꝙ ſic. Narrauit quō vxoꝛ ſua erat ī domo cū oībꝫ ſuis capillis ⁊ dicebat ꝙ erat ſomniū. Venerūt etiā in domo pictoꝛis et inuenerūt eū ac ſi nihil male feciſſet occupatū ī picturis ſuis et finalˀr meritis virginis glorioſe oēs ī vnū ꝯcoꝛdauerūt ꝙ illō fuerat ſomniū. Ecce ergo quāta demonis malicia ꝓpter picturam ſue diffoꝛmitatis. Et notandū ꝙ licet dyabolꝰ vt cōiter ſicˀ depingit̄ ī talibꝫ defoꝛmibꝫ figuris ſe p̄ntꝫ ſicˀ cū decepit euā ſb̄ figura ſ̄pētis ſepe tn̄ deo ꝑmittēte vt leuiꝰ decipiat trāſfigurat ſe ī angelū lucis ſm̄ apoſtolū ſicˀ etiā legit̄ appꝛuiſſe in figura crucifixi. Sꝫ diceres in q̄ tūc pˀt cog̊ſci ꝙ ſit angelꝰ malꝰ. R̄ndet̄ ꝙ in quatuoꝛ. Primuꝫ ē qꝛ lꝫ in talibꝫ figuris ſe repreſentet ſꝑ tn̄ ſi diligēter inſpiciat̄ ducit aliquam diffoꝛmitatē vt caudā vl q̄d ſilˀe. Scd̄m ē ꝙ ſi apparēs in p̄ncipio letificat ⁊ pꝰ receſſū triſtē hoīem dimittit nō ſic angelꝰ bonꝰ qꝛ in p̄ncipio turbat ſicut ptꝫ de gabꝛiele cū appꝛuit danieli Daniel. viij. ⁊ cū appꝛuit v̊gini Luc. j. qꝛ turbata ē ī ſermōe eiꝰ. h̄ pꝰ receſſū dimittit hoīeꝫ cū magno gaudio et leticia. Terciū ē ꝙ indurat hoīem in malo ꝙ ſuggerit ſicˀ declarauit btūs pr̄ nr̄ franciſcꝰ frī rufino in h̄ ꝑiculo laboꝛāti vt ptꝫ in cronicis minoꝝ. Angelꝰ aūt bonus nō indurat ī malū ſed auertit a malo ⁊ mollificat ⁊ icliat ad bonū. Quartū ē ꝙ ſi aliq̄d ei turpe r̄ndeat̄ ꝑ illū cui appꝛet ī eiꝰ cōtēptū ⁊ deriſionē ſtatī euaneſcit ſicˀ ptꝫ in dicta cronica minoꝝ. qꝛ cū btūs frāciſcꝰ vellet liberare p̄dictū frēꝫ rufinū int̄ cetera dixit ſibi vt intelligas ꝙ ille q̄ tibi appꝛuit ī figura crucifixi nō ē xp̄s ſed dyabolus dices ei cuꝫ tibi appꝛuerit ⁊ dixerit ego ſū xp̄s apꝛi os tuuꝫ ⁊ ponā tibi feces. q̄d cū faceret fr̄ rufinꝰ indignatꝰ dyabolus cū magno tumultu receſſit cōfringens lapides et rupes. Vn̄ ⁊ vſqꝫ in hodiernū diē appꝛet horribilis illa fractura rupiū ī mōte aluerne.

De ſbintratōe demonū in coꝛꝑibꝫ obſeſſoꝛum.

Ecūdus p̄ūctus ē de ſubintratōe demonū in coꝛꝑibꝫ obſeſſoꝛū ⁊ de expulſiōe eoꝝ. Circa h̄ notandū eſt ꝙ nō ē ponendū in dubiū ꝙ ſit obſeſſio coꝛꝑm ꝑ demones cū euāgelia h̄ manifeſte exprimāt ī pluribus locis. Sed diceres quō demōes p̄nt intrare coꝛpora et ea obſidere. R̄ndet̄ ꝙ demones ꝑ naturaꝫ ſubtilitatis ſue ⁊ ſp̄ualitatis p̄nt quecūqꝫ coꝛpoꝛa penetrare ⁊ in eis ſine obſtaculo ⁊ impedimēto ſb̄ſiſtere. Item ꝑ ratōeꝫ ſue poteſtatis p̄nt ea coꝛꝑa in quibꝫ ſunt cōmouere ⁊ cōturbare. et ideo demones ſubtilitate ⁊ poteſtate nature p̄nt coꝛpoꝛa humana penetrare ⁊ ita intrare. p̄nt etiā vexare niſi ꝓhibeant̄ a virtute ſuꝑioꝛi ⁊ cū ꝑmittūtur a deo introire ⁊ vexare dicūtur coꝛꝑa obſidere. Et ſi q̄ras quare h̄ ꝑmittit deus. R̄ndet̄ ꝙ ꝓpter tria vel ad ſue glˀie oſtenſionē vel ad peccantis coꝛrectōeꝫ vel ad n̄ram inſtructiōeꝫ. Sed ex qua iſtaꝝ cauſaꝝ determinate h̄ deus ꝑmittat latet hūanā induſtriaꝫ ꝓpter h̄ qꝛ occulta ſunt dei iudicia. Verba ſūt dn̄i Bonauenture in. ij. ſniaꝝ diſtin. ix. Et ſi velis ſcire ſuꝑ quos hꝫ dyabolus maioꝛeꝫ poteſtatē ad obſidendū eos pꝰ xp̄i paſſionem. R̄ndet̄ ꝙ ſuꝑ excōicatos p̄ſciſos ab eccleſia hꝫ dyabolus poteſtatē vexādi coꝛꝑaliter. Vn̄. j. Coꝝ. v. Iudico illū qui h̄mōi eſt tradere ſathane in interitū carnis. In nō p̄ſciſis aūt p̄tātē nō hꝫ dyabolꝰ niſi quātū a deo ꝑmittit̄ vt dictū eſt vel ad peccati punitōeꝫ vel ad aliorum terroꝛē et coꝛrectōeꝫ vl ad gloꝛie dei oſtenſiōꝫ vel ad bonoꝝ coꝛonā ⁊ exercitatōnem. Et ſi dicas nūquid ante paſſionē xp̄i hēbat p̄tātē etiā vexādi hoīes. R̄ndet̄ ꝙ habebat poteſtateꝫ vexandi coꝛporaliter omnes preterq̄ illos ſolos qui priuilegio ſolo tuebātur a dn̄o. Iob. primo. Nōne tu vallaſti eum. non tamen vtebat̄ dyabolus ſemper poteſtate puniēdi vt haberet maioꝛem poteſtatē ſeducendi ꝑ culpā ſicut ⁊ nunc excōicatis ⁊ infidelibus ſic em̄ dyabolus obmittit aliquando mala facere vt peius fiat quia non vexando excōicatos vt in primitiua eccleſia tales ſentētias minus vitant homines et minus timent. Et hinc eſt ꝙ ſunt multi p̄ſciſi excōmunicati qui non eſſent ſi eos vexaret. Et notandum ꝙ cum aliquem vexat dyabolus poteſt pro voluntate ſua per linguam hominis diuerſa formare verba. Et ideo arreptícij aliquando loquuntur idioma ignotū ſicut purus laycus latinum ꝙ eſt manifeſtum ſignum demoniaci. Unde et demon quidam ruſticum obſidens requiſitus a quodam magiſtro coniurante quare non recte loquebatur latinum. Reſpondit non poſſum domare labia illius ruſtici. Et ſi queris cauſam quare demones aliquando ſm̄ varietatem lune magis affligunt homines q̄ alio tempoꝛe. Reſpondetur ꝙ eſt duplex cauſa ſicut notat Nicolaus de lyra ſuper Matheum capitulo. xvij. declarans quare diſcipuli non potuerunt curare lunaticum. Prima cauſa eſt vt per hoc creatura dei ſcilicet ipſa luna infametur vt Hieronymus ⁊ Criſoſtomus dicūt. Scd̄a eſt quia ꝓpter molliciem cerebꝛi in nouilunio qn̄ habundāt humida ſuꝑ que luna hꝫ dominiū: cerebꝝ eſt aptiꝰ vt demō in ip̄o aliq̄d opet̄ hīc demōes ſm̄ certa augmēta lune ꝑturbant homīs

fantasia; qñ considerant cerebrũ ad hoc eē dispositum. Nũc videndũ est de eo℞ expulsione. Circa qd notandũ est q̃ demones nõ nisi virtute diuina possũt a corpibꝫ expelli imediate vł mediantibus angelis q̃ frequēter in talibꝫ sũt executores diuine volũtatis nec aliq̃ res sensibilis aut btus corpalis põt in eis aliqd agere directe vł indirecte cũ sint omnino spũales substãtie p qd pñt ad aliqd cõpelli. nec per consequens ab obsessis corporibꝰ expelli. Uerũtamē ex euãgelio xpi duas doctrinas habemus ad demones expellẽdos. Prima ē vł'is.s. p nomē ihesu. Math. vlti. Jn noīe meo demonia eijcient. Alia ē pticularis q̃ est q̃ddã genꝰ demoniorũ q̃ nõ eijcit̃ nisi in orõne 7 ieiunio vt pꝫ Math. xvij. Unde sicut in diuersis rebꝫ corpalibꝫ administrãdis diuersi angeli a deo ppant̃ 7 diuersorũ ordinũ. sic etiã in diuersis tẽptatõibꝫ demones hñt spãlem affectũ q̃ aliq̃ potẽtissime tẽptant de diuitijs cõgregandis aliq̃ de honoribꝫ appetẽdis. Unde 7 aliq̃ dicũt spũs supbie 7 aliq̃ spũs luxurie. Jste autē demon de q̃ loquit̃ xps habebat virtutē tẽptandi potissime de vicio carnis qd viciũ potissime r̃frenatur p orõne 7 ieiuniũ 7 p pñs demon in talibus temptãs p talia supat̃. Radix tñ expulsiõis demonũ vera credelitas est vt declarat̃ a xpo capi. eodē. Cũ em̃ quererēt discipuli quare nõ potuissent expellere illũ demonē xps r̃ndit ꝓpter incredulitate; vram. Et si queras an aliq̃ mõ virtute herba℞ vel armonie possint expelli demones. R̃ndet̃ q̃ ita p̃ua posset eē illa vexatio q̃ penitus expelleret̃ qd faceret nõ agendo in demonē cũ sit spũs sepatus sed agendo in ipm vexatũ a demonio. Uexat em̃ dyabolus s̃m dispositõem maiorē vel minorē melãcolicã vel colericã 7c̃. Herbe aũt 7 armonie m̃tũ pñt imutare dispositõem corpis cũ quedã inclinēt ad leticiã quedã ad tristiciã q̃ etiã pꝫ de armonijs vt pꝫ. viij. pollitice vbi aristoteles vult q̃ diuerse armonie hñt ꝓuocare diuersas passiones in hoīe. h̃ etiã refert boetiꝰ in musica sua 7 auctor de ortu sciẽtia℞ vbi loquẽs de vtilitate musice dicit q̃ valet ad curandũ vel alleuiandũ diuersas infirmitates 7 ita pꝫ q̃ herbe et armonie causare pñt i hoīe dispositõe; ꝯtrariã illi vexatõi qua dyabolꝰ vexare conat̃ hoiem. Ex q̃ sequit̃ q̃ ceteris paribꝫ fit vexatio debilior nõ videt̃ tñ quõ herbe vel armonie pñt in hoīe dispositõe; aliquã causare ꝓpter quam hõ nullomodo vexare posset a demone si pmitteret̃ q̃ dyabolus mouẽdo solũ localiter vapores et ipos spũs inordinato motu possent hoie; m̃tum vexari. herbe aũt vel armonie nullã dispositõ; causare pñt in hoīe sua naturali virtute p quã ꝓhiberet̃ demon pdictã cõmotõe; facere. Cõtingit tamē qñq; q̃ dyabolus nõ pmittit̃ hoiem vexare nisi vexatõe ita p̃ua q̃ p aliquã fortē dispositõe; ad ꝯtrariũ totaliter tolleret̃. 7 tũc aliq̃ herbe vł armoīe possent corpꝰ hoīs ita ad ꝯtrariũ disponere q̃ illa vexatio totalr̃ amoueret̃. v.g. dyabolus qñq; possꝫ hoiem vexare vexatõe tristicie ita debilit̃ q̃ p aliquas herbas vł armonias q̃ hñt causare dilatatõe; et diffusiõe; spirituũ q̃ sũt motꝰ cõtrarij tristicie totaliter amoueret̃ illa tristicia. Qḋ aũt dicit̃. j. Reg. xvj. q̃ saul q̃ vexabat̃ a demone alleuiabatur qñ dauid cytharã pcutiebat corã eo 7 q̃ r̃cedebat spũs malus. Dicendũ ē q̃ bene ve℞ est q̃ p tactum cythare virtute naturali illiꝰ armonie alleuiabat̃ aliquantulũ afflictio saulis inquãtũ illa armoīa aliqualit̃ dulcorabat appetitũ eiꝰ p auditũ p quã dulcoratõem redebat minimꝰ actus ad illã vexationem. Sed q̃ spũs malus recederet a saule qñ dauid cytharizabat corã eo h̃ erat ꝓpter vim crucis q̃ satis expresse dicit̃ in glo. vbi dicit̃. sic erat dauid canticis musice eruditus diuerso℞ sono℞ rationabilis moderatorq; conceptus vnitatem essentie significat que varijs modis quottidie resonat dauid in cythara sua malignũ spm̃ compescuit nõ q̃ tanta esset vis in cythara sed in signo crucis que i ligno 7 corda℞ extẽsiõe gerebat̃ q̃ iã tunc demões effugabat hec de mẽte Richardi in questionibꝫ de quolibet sine piudicio sinꝰ melioris. Ex pdict̃ excludit̃ vnus error in quo istis tpibꝫ incidũt aliqui exorciste quõ cõiurant obsessos a demonibꝫ 7 illi demoniaci respõdẽt 7 dicũt q̃ sunt hoīes mortui vel viui qui ambulãt ibi et hec est alia species deceptionis dyaboli q̃ bene scit dyabolus oẽs q̃ male viuunt 7 vt ponat eos in desperatõe et audientes in errore. Dicũt ego sum talis hõ vel talis mulier q̃ tñ est falsũ q̃ vna substãtia existẽtis vel assistẽs nõ põt eē in altera nec minus in duobꝫ locis et vt dyabolus celet 7 coloret suã deceptõem dicit ego sũ talis homo 7 ambulo in hac pena ꝓpter talia peccata que feci 7 fingit modũ loquẽdi eꝰ 7 modũ ambulandi 7 ideo faciatis q̃ dicant̃ p me tales misse 7 similia vt exeam ab hac pena et totũ ē falsũ 7 deceptio magna. q̃ si exorcista sapiẽs 7 virtuosus cõiurauerit eũ recte ipe dicet si ē spũs etiã si sibi displiceat q̃ nunq̃ legimꝰ q̃ xps vel sancti tales spũs inuenerũt in oibꝫ quos sanauerũt. Sed demones canibiãt 7 alterutrãt noīa q̃ citius pñt facere q̃ figuras. cõstat aũt q̃ ipi laborãt vt alterutrẽt figuras ad inhonoratõe; 7 diffamatõe; seruo℞ et creatura℞ dei vt supra dictũ ē ergo m̃lto fortius 7 leuius alterutrabũt noīa 7 decipiũt simplices in hoc q̃ p̃cipiunt eis q̃ faciũt dicere missas et facere alia bona. cũ m̃tociens dyabolus suadeat bonũ ꝓpt̃ malum finē sicut s̃. patuit octaua cõsideratõe cum de malicia demonũ ageret̃. sic hic pcipiũt bonũ ꝓpter malum finem scilicet vt tales si viuunt desperent et vt alij audientes in errorem inuoluantur. Nunquid in vitispatrum sepe legimus q̃ dyaboli mouebant antiquos senes q̃ facerent sancta opera. O insipientes exorciste nunquid legistis in euangelio. Luce. xj. Qḋ erat ihesus eijciens demonium fortassis inuenistis in euãgelijs q̃ erat ih̃s eijciens homines de corporibꝫ obsesso℞ nunquid dans doctrinã xps eijciendi demones in fine euãgelij marci dicit. Signa aũt eos qui crediderint hec sequentur. Jn nomine meo demonia eijcient non dicit homines eijcient ab hominibus. Respondeat insipiens exorcista si verum est q̃ Petrus est in corpore iohannis quis dedit ei talem potestatem ad expellendũ eũ inde q̃ christus non dedit potestatem nisi ad expellẽdũ demones. Errãt ergo nimis exorciste cũ sua ignorantia credentes dyaboli mẽdacia 7 faciẽtes q̃ alij simplices credant 7 ideo digni sunt magna pena apud deum 7 homines. Sed remanet vna magna difficultas si verum est q̃ homines mortui non possunt ambulare in hominibꝫ viuis sicut demones. quomodo ergo dicunt illi q̃ transpasantur vel rapiuntur de hoc mundo ad alterum q̃ viderunt aliquos homines vel mulieres qui adhuc viuebant in presenti vita sustineri graues penas in alio mundo. Sicut ergo isti sunt hic et illic vt viuant hic et ibi puniantur ita non erit mirum q̃ homines viui vel mortui licet sint in suis existentijs alibi q̃ ambulent sicut demones i hominibus. Pro solutione huiusmodi notandum q̃ nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie priuat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia intuitiua. iiij. scilicet presentiam existentiã cau

satōnem et motiōnem potentie sicut notat franciscus de maronis in ꝓlogo sui primi sniaꝝ. q. xvij. Tenendū ergo ē tanꝗ̄ veꝝ ꝙ nec angelus bonꝰ nec malus nec hō scťs nec mľier sancta nec hō ꝑuersus nec mľier ꝑuersa pn̄t eē siľ in diuersis locis qꝛ cum gabriel erat cū daniele vel cū zacharia vel cū virgine maria ꝯtunc erat in alio loco sic etiā demōes qꝛ cū azmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare nō erat in alio loco ita etiā nec viuētes pn̄t hic viuere ⁊ eē siľ in alio mūdo qꝛ impossibile ē ꝙ sint ꝑ assistentiā. hic ⁊ ibi. Quid ergo est dicēdū ad ea q̄ dicūť. Rn̄deť ꝙ est vna cōsideratio talis cū hō viuus transit an̄ speculū vel ponit se ante eū. tūc speculū on̄dit imaginē suā nō diminutā in sua assistētia ⁊ cū inde amoueť nō appet imago in specľo sic hō qui viuit ⁊ ē in pcťo imago eiꝰ pōt appere in sepulchro infernali q̄ in specľo ante qđ ē ⁊ cuz iustꝰ etiā viuit imago sua vľ nomē videť in libro vite et in cōuiuio eternali. qđ aūt h̄ possz eē patet qꝛ xp̄s dixit de talib. Luc. x. Gaudete qꝛ noīa vr̄a scripta sūt in celis ⁊ sic etiā noīa maloꝝ scripta sūt ī inferno ⁊ tn̄ maioris efficatie sūt noīa ꝗ̄ imagines ī speculo. nō est ergo veꝝ ꝙ hoīes malc viuētes sint ī inferno sed bene eoꝝ noīa vľ figure.

Ꝙ demones nō pn̄t essentiā aīe intrare.

Ercius pūctus huiꝰ ꝯsideratōis est an demones possint illabi eēntie aīe ꝙ ē aīam penetrare vel an pn̄t malas cogitatōes immittere. Ad primū dī ꝙ ista ē ꝓprietas solius dei. solus em̄ qui creauit aīaz pōt eēntie eiꝰ illabi ipam substātialiter intrare et penetrare. Ideo eccľia cātat in ymno vsq; sol illabitur. ⁊ in collecta amorē pectorib nr̄is purificādus illabere. Sed nec bonꝰ angelus nec malꝰ illabi pōt eēntie aīe vt intret substantialr ī ipam ꝑ eēntiā penetrādo. Sic ğ demones nō pn̄t intrare cor hoīs. i. aīam hoīs ꝑ eēntiam h̄ tm̄ potētiam scz ꝑ suggestionē quā extra opať. sic dī Osee. vij. Oēs adulterātes quasi clibanꝰ succēsus a coquēte. Ꝙ aūt mgr̄ inq̄rit. viij. distictōe scōi sniaꝝ an demones sustātialr intrāt corpa obsessoꝝ vľ iō dicāť intrare vľ exire qꝛ ibi malicie sue opꝰ exercēt dei ꝑmissiōe vľ nō exercēt ⁊ determinat ꝙ nō substātialr intrēt corpa hoīm sed ꝓpter malicie sue offīm intrare dicūť de q̄bus pellere dicūť tn̄ nō nocere sinūť. sed h̄ nō facit ad ꝓpositū qꝛ ipē ⁊ beda ibi loquūť de corde ⁊ patz ꝙ ibi cor accipiť ꝑ spū rōnali. Vn̄ ⁊ adducūt illud Hester. v. cur tēptauit sathanas cor tuū de q̊ ꝯstat ꝙ erat obsessus a demone. Sz ē difficultas qꝛ aliq̄ libri hn̄t anama cur īpleuit sathanas cor tuū. Si ğ dyabolus implet cor vr̄ ꝙ possit aīe illabi. Rn̄dit scťus Tho. in sūma ꝯtra gētiles li. iiij. c. xviij. ꝙ cū dyabolus sit creatura nō īplet aliq̄d ꝑticipatōe sui nec pōt mētē inhītare ꝑ suā subaz sed dī aliq̊s implere ꝑ effectū sue malicie. Vn̄ ⁊ paulus dicit ad quēdā actuū. xiij. O plene oīm dolo ⁊ oīm fallacia nō ē sic de spūscťo q̄ cū sit deus ꝑ suā sbam mentē inhītat ⁊ īplet. Tenendū ē ğ ꝙ demones intrar̄ pn̄t corpa sz n̄ corda. i. nō pn̄t illabi aīab. Nec obstat ꝙ dyabolꝰ rōcineť ⁊ formet verba ꝑ os obsessi cū h̄ n̄ veīat ex defectu aīe sz ex debilitate corpis ꝙ sic accidere solet qn̄ spūs īmūdus sedet in illꝰ ꝑtib seu mēbris in q̄b ꝯtineť fortificatō aīe ipoit in eisdē magnā pōderositatē cuiusdā oneris qđ sustinere nō pn̄t ⁊ sic q̄ cōfringēs sensus q̄ sūt ianue intellectus q̄dā obscuritate nigra accipit potestatez in illis qđ sepe cōtingit ex corruptōne vini vel febris vel magni frigoris vel ex alijs debilitatibus quas cognoscimus inuenire ab extrinseco et ne dyabolus h̄ probaret in Job. qn̄ habuit a deo ꝑtatē suꝑ carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo ꝑ h̄ verba. ecce in manu tua ē verūtamē aīam illius serua Job. ij. quasi diceret sibi deꝰ solo modo obfua qđ nō amoueas ei intellectum debilitādo memoriaz aīe ipiꝰ oppmēdo eiꝰ itellectū ⁊ sapiaz cordis eiꝰ suffocādo eꝰ principalē hītatōez oneris in cōpetenti. licet ğ dyabolus īmisceat se carni: nō tn̄ potest aīe misceri sic ꝙ ipam penetret cū hoc sit solius deitatis vt dictū ē. Hec em̄ sola potestatem habet penetrando naturam aīe taliter ꝙ nō solū eā apprehēdit et vndiq; eā circuit sed ipam sic penetrat ꝙ intimior ē aīe ꝗ̄ anima sibipi. Circa scōm vo an scz demones possint īmittere malas cogitatōes ⁊ videtur ꝙ sic qꝛ dyabolus misit in cor iude vt traderet dn̄m Joh. xiij. In cōtrarium est Beda qui suꝑ illud euāgelij Math. xv. De corde exeunt male cogitatōnes furta homicidia ⁊c. dicit ꝙ dyabolꝰ nō est immissor malaꝝ cogitationū sed incensor. Dicēdū ergo ꝙ dyabolus potest dici immissor cogitatōnum vno modo ꝑ hoc scz ꝙ imagines rerum sēsibilium delectantiū inprimit instrumēto imaginatōis qꝛ data est ei potestas vt misceat se ipm sensibili ⁊ immutet ipm. qn̄q; sicut ꝑmittiť immiscere imaginibus rerū delectabilium et sic immittit cogitatōnes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens an̄ me speculum immittit mihi visuz rei q̄ resultat in specľo. Scit em̄ dyabolus ꝙ delectabile apprehensum mouet et ideo immittit apprehēsionē rei delectabilis vt apprehensio rei delectabilis moueat hominē ad concupiscendum rem delectabilē et sic pōt dicere immittere cogitatōz sz nō pōt immitt̄ē cogitatōez malā que sit peccatū que ē mala voluntas. Et iō bene dicit beda ꝙ dyabolꝰ nō est īmissor malarum cogitatōnū idest malaruz voluntatū qꝛ nō eas immittit ꝓprie nisi ꝑ actōnez vel causam volūtariā et sic apprehensio delectabilis generat malā volūtatē nō tanꝗ̄ causa necessaria sed tanꝗ̄ occasio. īmittit ergo dyabolus cogitationē mali ꝑ modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitatōnem boni ⁊ talis immissio ꝓprie diciť suggestio.

Quo fine dz terminari bellū demonum.

Wodecima ac vltīa ꝯsideratiōe oportet iā finē ponere huic libro q̄ trib passib mensurabiť. Primꝰ erit de cā quare demones sūt in mūdo. Scōus de cessatione sui belli et principatꝰ. Terciꝰ de eorum ꝑpetua reclusione ⁊ punitōe in inferno.

Quare demones sunt in mundo.

Rimꝰ passus est scire quare demones sunt in mūdo. Ad qđ breuiter respondetur ꝙ causa quare demones sunt in mundo est ꝓpter exercitium bonoꝝ et propter decorem vniuersi: consistit em̄ decor vniuersi in quadam difformitate rerum vt patet ī sole luna et stellis patet etiam in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum et facierum hominum: patet etiam in diuersitate tꝑum ⁊ lucis ac tenebraꝝ. Similis q̄stio fieri potest quare mali homines sūt in mūdo cum tm̄ noceant bonis et patet causa quia omni

malus sm Augꝰ. vel iō viuit vt corrigat vel vt p eū bonꝰ exerceat. In quo decꝰ relucz vniuersi. Vn ad ppositū augꝰ. in. xj. d ciui. dei ca. xviij. dicit q deus nō crearet vllū angelop vl hoim quē malū eē futurū psciuisset nisi pit nosset qbo eos bonop vsib cōmodaret atqz ita ordiem seculop qi pulcherrimuz carmen ex qbusdā qi antitetis honestaret. Et figuerat qd vocat augꝰ antiteta dī q sūt qdā locutōis ornamenta que fiūt p ptraria sicut loquitur apls. ij. Cor. vj. p gl'iam ⁊ ignobilitatē p infamiaz et bonā famā. Vn sicut in talib varietatib appet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex iusta punitōne mali ⁊ bonitas angelop ex malicia demonum.

De cessatōe principatus ⁊ belli demonū contra genus hūanū.

Ecūdus passus ē de cessatōne belli demonū ptra genus hūanum.

Cū em fuerit cōpletus numerꝰ electop ⁊ vniuersū suū cōpletū habuerit decorē cessabit in finali iudicio cessabit oīs psidentia et principatus demonū sic q nō remanebit nisi principatꝰ eternꝰ ihu xpi dñi nri. Vn dicit. j. Cor. xv. cū euacuauerit oēm principatū ⁊ ptatē ⁊ virtutē oportz aūt illū regnare donec ponat oēs inimicos sub pedib eiꝰ sup quo dicit glo. dū durat mūdus angeli angelis presūt demones demonib hoīes hoīb ad vtilitatē viuentiū vel deceptionē sed oīb collectis iam oīs platio cessabit qr necessaria nō erit. Hanc aūt platōez dī xps euacuare qr suos oēs exaltabit in regno q hic fuerūt hūiles sicut ipse ex hūilitate regnat. Principatū dicit maiores. ptatē minores. Virtutem dicit illos q mirabilia faciūt vl fortes hoīes. sed tūc cessabit oīs creature platio in angel' ⁊ hoīb. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter psidentes ⁊ subditos vlla dissensio. Oportet aūt illū. i. xpm regnare. tūc scz aperte. interim autē regnat occlte donec ponat inimicos suos scz demones et dāpnatos volūtarios vel coactos in futuro iudicio sub pedib eiꝰ. i. sub plena subiectōe vt ipz hoiem deū ⁊ regē oīm agnoscāt. Et ē sensus interi oportet regnū eiꝰ manifestari donec euz regnare fateant oēs inimici eꝰ. tūc ei impij eū regnare ipa regni eiꝰ manifestatōe cōfusi fatebūtur. nec ē intelligendū q tūc xps desinet regnare. qr l' donec nō facit exclusiōez futuri regni. sic Math. j. dī de ioseph et maria q nō cognoscebat eā donec pepit filiū suum primogenitū. Et si queras quō g angeli manebūt euacuato principatu: dic q manebūt ordines anglop distincti qtū ad eminentiaz glorie sm hierarchias et ordines ⁊ sic etiā demōes manebūt distincti qtū ad magnitudinē pene sm hierarchias ⁊ ordines vnd ceciderūt.

De reclusiōe ppetua demonū in inferno.

Ercius passus et vltimꝰ ē de reclusiōe ppetua demonū in inferno.

Vn cessante bello demonū in facie iudicis magni dñi nri ihu xpi audiēt demones vnacū dānatis illā terribilē sniaz Math. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū q parꝰ ē dyabolo et angelis eiꝰ. Et sequit: ibūt hi in suppliciū eternū. Sup q vbo dic glo. frustra g Orige. spondet liberatōez pꝰ mltos ānos malis hoīb ⁊ ipis demonib. dixerat em Origenes q pꝰ hāc sniaz ire maledicti in ignē eternū pꝰ mltos dies. i. pꝰ mille ānos visitandi ⁊ liberādi sūt sed h ecc'ia non recipit: dictū ē em ibūt impij in suppliciū eternū. qd aūt eternū ē oī fine caret. Et sic gaudiū eternū ira ⁊ suppliciū: h ex laterali glo. sup illō ysaie. xxiiij. Et cōgregabūt in pgregatōez vniꝰ fascis in lacū ⁊ claudēt ibi i carcerē nunq ergo liberabunt sed in momēto in ictu ocl'i dabit executōi snia xpi. Sic g subito data snia demones cū cōdēnatis detrudent ppetuo ignibus infernalib. Vn apoc. xviij. Hoc impetu mittet babylon ⁊ vltra iā nō inuenie. Et iterp apoc. xx. dyabolus qui seducebat eos missus est i stagnū ignis ⁊ sulphuris vbi ⁊ bestia ⁊ pseudo pphete cruciabunt die ac nocte in secula seculop. Et sicut demones cū damnatis ibūt in ignē eternū. sic angeli bōi cū electis ibūt cū xpo rege scrop in vitā eternā quā nobis cōcedat iudex ille supmꝰ verꝰ deus ⁊ verus hō ihs xps saluator nr alpha ⁊ o principiū ⁊ finis q dedit mihi paupculo ⁊ inutili seruo suo pñtē librp pricipiare ⁊ finire. Tibi g ihu dulcissime q dedisti noticiā fidei illꝰ qs traditos añ mōi initiū nosti. Tibi cuiꝰ magnitudo incōprehensibilis cuius gl'ia inextimabilis cuiꝰ iussio fortis. cuiꝰ dispositio iusta. cuiꝰ iudicia vera cꝰ clemētia sup oīa opa tua extēta. Tibi quē nemo nisi corde attingit purgatus quē nullus nisi opib inuenit pbatꝰ cui nullus adest nisi mēte ⁊ corpore castus. Tibi q es cecorūz oculꝰ infirmantiū verissima salus. pes claudop. lingua mutop. fortitudo oīm scrop. Tibi qui es vite via salutis vita. ⁊ oīm te postulantiū inuictissima dextera. Tibi q es diuitie paupep psolatio tribulantiū. erector humiliū ⁊ destructor extollētiū. Tibi a quo incremētū accepit iustus. sctificat pfectꝰ ⁊ coronat in bono ope cōsumatus. Tibi q odis iniquos dānas iniustos. deijcis elatos. ⁊ cōfundis supbos. Tibi q das penitētib veniā pcto mortuis vitā nec abnegas te rogantib miam consuetā. Tibi q pctores nō despicis sed dlicta cōdēnas ñ odis peccātes sed pcta detestas nō hoīez sed scelera insectādo psumis ⁊ nō creaturā sed culpam extirpas. Tibi cuiꝰ iusticiā iniqtas nra cōmēdat scelera nra te iustū affirmāt qr vñ iustꝰ es inde iniustos odis. Vn sctūs es. inde peccātes punis. Vn verꝰ es. inde mēdaces cōdēnas. ⁊ vñ mitis es inde supbos detestas. Tibi q ab initio creaturā singulari mia foues potētiali virtute regis ineffabili cōsilio vl ptate disponis. Tibi q cōtritop nō despicis pces nec deprecātiū te puro corde spernis clamores. Tibi q frigidas mētes igni tui amoris incēdis ⁊ initiū boni opis plerūqz nobis nesciētib quibusdā occasiōibus formas. Tibi a quo initiū ē virtutū et augmētū ac pficit inchoatū. Tibi bōe ihu q es turris fortitudinis a facie inimici sit honor ⁊ gl'ia benedictō ⁊ grap actio sine fine Amen.

Anno incarnate deitatis. M. cccclxxxv. vj. Idus octobris. Indictōne. iij. Hic liber (quē fidei fortalicium editor intitulauit) impssoria arte Nurembergk Impensis Anthonij koberger inibi ciuez ē completus ⁊ in hunc finē vsqz perductus.

Registrum fm quod quaterni huius libri ordi nari debent.

Primū vacat
Tabula fortalicij
pardus cum

Incipit phemiū
Incipit liber prim⁹
predicatio. Respōdet
hoc dans exemplū

Immo obligantur
cruce ꝯtemnendo
Articulus dnice

tus israhel
persaꝝ qui
sic finaliter

Aliquis amicus
diuersis cerimonijs
scito finiēda

De quidd ditate
In hoc errore
cione legis

Etiam oreten⁹
iniūxerat sauli
idem ꝓbare

Sit censenda
modo non
excōicati ipso

Quia si ad
dictuꝫ est
umphaliter

gim⁹ in
gati. lxx.
qui est

Huius psalmi
liciose argumenti
ligitur de

Et hoc falso
Regum. xxi.
pessimis ⁊ tamen

Tribulatione qr
riari pperuo
tiua termini

Informare et
litate iudeoꝝ
disse pdictā

Non posse
menta sunt
boris sicut

site est
cibos vel
necnō in

Usus expeū.
in psonis
iuxta sniaꝫ

Erat contra
tam subito
ripuit qꝫ

Se raptū
dinē gentiliū
verū deū

In illa fatua
Decimū pceptū
chometi tenere

cramētū Iohānes
dit tanqꝫ
testate

Uincūt saraceni
lviij. bellū
cū monacho

Albissim⁹ i
scilicet nūqꝫ
ꝓditore et

cit edificari
traxit. Unde
tes et

Et sic impletū
ꝓpter abyssū
ꝑsecuti vos

ptum quia
mista veniat
ciuitas babyl.
mine aliqui

